UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs In Avthentica, Et Institvtiones

Bartolus

Lugduni, 1567

Bar. De Saxoferrato Svperavthenticis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96136

Visual Library

BAR. DESAXOFERRATO
SVPERAVTHENTICIS.

De heredibus, & Falcidia. Rub.

¶ Ista rubrica diuidit in tres ptes. Prima est generalis ad libz. Secunda specialis. Tertia ponit nomen eius, cui mittit presens opus. Secunda ibi costitutio. Tertia ibi, Joanni prefecto. Querit hic Jaco. de Bel. quare iste liber diuiditur in nouez partes. dicit ipse quod de hoc nō potest ratio reddi, sicut nec de aliis, que sunt positiua, vt l. i. §. pueritiā. ff. nō postulan. Scōo q̄rit quare vocantur collationes: dicit ipse vocantur collationes colligendo seu congregādo, q̄z quelibet collatio colligit plures partes seu materias ꝛc.

Summarium.

1 ¶ Dictio quatenus, ponitur duobus modis.
2 Respublica quomodo accipitur, ꝛ quādo Respublic. ꝛ fisc⁹ sint idem.
3 Lex fi. C. nō sacrosanc. eccl. an habeat locū in mūicipio seu castro
4 Princeps p̄mus cogitare debet vtilitatem publicam quā p̄mus totum.
5 Leges ad possibia adaptantur.
6 Legitima voluntas nōz, que non refragatur legibus.
7 Princeps reparat, vbi leges negliguntur.
8 Legitima debetur liberis ꝛ parētibus interdum etiam fratrib⁹.
9 Auth, hoc amplius, qui habeat locum in hereditate adita.
10 Lex quando tollatur per desuetudinem.
11 Legitima parentū vel filiorū quādo possit statuto tolli, vel minui.
12 Legitima quod excludat fratrē aequerela iofficiosi t. stamēti.
13 Frater cui est relictum minus legitima, agit querela iofficiosi testamenti.
14 Julius fratris qui non habeat querelam inofficiosi testamenti.
15 Frater preteritus in testamento, quod habeat querelam, ꝛ non bonorum possessionem cōtra tabulas, ꝛ quod eius p̄teritio habetur p̄ro exheredatione.
16 Frater preteritus, vel exheredatus a fratre turpi persona hērde instituta, reuocat totum.
17 Priuilegia consumpta. Item instrumenta antiqua ꝛ cōsumpta qui petere potest, quod renouentur, nisi sit adeo cōsumpta quod legi non possint.
Tenor instrumenti probari potest per testes.
18 Renouatio priuilegij non tribuit ius de nouo, sed solum vetus cōfirmat.
19 Instrumentum, si est perditum, potest peti quod iterum reficiat & alia probatio in scriptis non habeatur.

Este titulus habet plures partes. Primo ponitur pena inobedientium. Secundo premium obuenientium. Et istud principium vsque ad §. bis igitur. habet quatuor partes. ¶ Prime ponitur generalis intentio. ¶ Secundo ponitur specialis. ¶ Tertio ponitur subiectorū interpellatio. ¶ Quar ibi igitur enumeratio personarum, quibus de necessitate legitima portio debetur. Secunda ibi in versicul. incurrunt. Tertia ibi, Hanc igitur: Quarta ibi, primum itaque breuiter. hoc dicit. Omnis Reipublice cura occupat principem ad cogitandum p̄ro Republica. Item subiectorum vtilitas ꝛ eorum interpellatio legis condende occasionem prebent. Item liberis ꝛ parentibus interdum fratribus de necessitate legitima portio debetur. Alijs vero ex voluntate. h. d. Intequā veniam ad notabilia, vello ad recitationem quarundā gl. que exponunt text. Et primo quero expositionem istorum verborum, parum, nihil. gl. que est super istis verbis exponit quinq̄ modis. Sed aduerte ad istā gl. q̄z quarta vltima expositio habent eundē sensum. Scōo q̄ro ō
1 expositione bonorum verborum, sed quatenus, ꝛc. ¶ † Circa q̄
2 dic⁹ dictio quatenus, pōt poni duobus modis. Primo vt denotet causam preteritā vel presentē, ꝛ dictio per se, erūt due partes ꝛ verbū quieścūt. ponitur p̄ropzie, ꝛ dictio, vero tūc ponitur inceptiue, vel suppletiue, vel etiā aduersatiue, hoc modo, sed ea tenus eligentib. cogitare, quatenus. j. pp quā cogitationē p se, ꝛ tāmodo facto, sed solis cogitationib. quieścūt gentes. Unāda licū Mauris obediūt subaudi nō p se, sz nro facto: q̄z eos subiugauim⁹, vt l. quas gratias aut laudes. C. de offi. pfe. p. Alfr. Secūdo modo accipit p̄pzie aduerbialiter hec dictio quaten⁹, ꝛ denotat causam naturā: ꝛ tūc dictio p se: erit vna pars, erit nomen gētis, de qua fit mētio in l. in nomine domi. C. de offi. pfec. p̄c. ꝛ tūc dicto: quieścūt. ponit p̄ro cōquieścunt, ꝛ obediūt, ponitur p̄ro obēdiuerunt. ꝛ dictio vero sequēs ponitur p̄ certe hoc modo sed diligentius q̄ ꝛ tenus cogitatio quaten⁹, se quieścūt, id est cōquieścūt. Quādaliyero p̄ certo cum Mauris obediūt. ¶ Tertio quero de intellectu horum verborū. Lachedonij autē, ꝛc. gl. q̄ incipit dic quod exponit duobus modis. ꝛ secundum p̄imam expositionē habes in text. quam nūc p̄imam vel quam nisi nūc p̄imum ꝛ tunc expone secūdum p̄imam expositionē positā in d. gloss. ¶ Quero ō intellectu verbi q uecūque vero hic legit pluri modi in gl. que est super ver. possibilia sub. ꝛ p̄imis duobus modis legitur dicerte put litera iacet: alijs modis legit directe ꝛ q̄libet expositio est bōa. His p̄missis ad expositionē litere. Ex
2 hac, l. nota q̄d respublica accipit b p toto vniuersali Imperio:
b aliquā do accipitur. Respu. p Repub. Romanorū seu fisci. Aliquādo accipitur Resp. p ciuitate Romana. ꝛ sic fiscus. ꝛ Respu. non sūt idē. Pro hoc videtur tex. in l. nō intelligitur. §. si ī locis de iu. fis. ꝛ l. non est ābigendū. ff. de bo. po. ꝛ l. sciēdū in p̄in. cōiuncto. §. debitores. ꝛ ibi plene per gl. ff. de legatio. Jn p̄rium q̄ sit idē in lege inter publicas. ff. de verb. sign. Nota gl. in d. nō est ambigēduz ꝛ c. de iure fis. super rub. li. x. Ad idē l. in fruadē. §. ueq̄. ff. de iure fis. ꝛ in l. p̄eradū in p̄in. ꝛ ibi no. C. de iudi. ꝛl. si qs seruū. C. de ser. fug. de q̄ p Ly. in l. Respublica. C. ex. qb. cau-
3 ma. ꝛ per Bul. de Au. C. cōmunia de vsuc. l. fi. Scōo † ex hac gl. nota q̄ l. fi. C. de sac. sac. nō habet locuz in municipio seu castro. quod apparet q̄z ista glo. eo casu quo Respondetur ponitur p̄ro municio. allegatur glo. l. sed hi. §. j. ff. de pube. Sed q̄n ponitur p̄ro ciuitate, alle. l. fi. C. de sac. sanc. eccl. Jntelligo ergo legē illā in ciuitate tantū ꝛ illa lex nō habet locū in municipio. tenet glos. expresse in l. sed hi. §. j. hic alle. iurta vltimā opi. Ju contrariū q̄ illa lex habeat locum posset forte esse verū cū illud sit beneficiuz principis de quo loquitur. d. l. fi. ꝛ per consequēs est extendēduz
4 vt ff. de consti. Secūdo † no. q̄ p̄ceps p̄imo debet cogitare vtilitatem Reip. quā singulorū: ꝛ sic publica vtilitas p̄seferet p̄i
c uate. Ad idez l. pe. C. de p̄imipil. li. xij. de q̄ aliqualit in c. licet extra de regula. per gl. ꝛ l. lati⁹. vij. q. j. c. scias. tāgit Ly. C. de ca du. tol. l. j. in fi⁹ per. And. de Baru. in lec. sua in l. ex omnib. C.
5 de dec. li. x. † Tertio no. quod iura debēt adaptari ad possibilia
6 simile. iiij. dist. c. erit autē lex. † Quarto no. q̄ omnis vltima voluntas censetur legitima que legibus non repugnat de quo vi
7 bitis in p̄oxi. §. † Itē no. q̄ legibus neglectis p̄ Principē re-
8 paratur ad q̄d. C. de cad. tol. l. j. §. cū igit. j. ō mā pn. ip̄in. †. Itē
9 no q̄d liberis, ꝛ parentibus ꝛ interdū fratribus debetur legitima portio secundum naturā. No v. indeuote. ꝛ §. si quis autem nō ipleuz ꝛ auth. † hoc āplius, ibidē sumptā habere locū in he-
10 reditate adita per heredes, q̄d tene menti perpetuo. † Q p. ad §. semper igitur. ꝛ videtur q̄d lex per desuetudinem tolli non possit licet sit neglecta vt iij. dist. c. in istis. Pro cui⁹ declaratiōe die p̄m Ja. de Bel. q̄nq̄z lex no est obseruata nec etiam contrarium obseruatur: q̄nq̄z non est obseruata sed semper cōtrarium seruatur quādoq̄z lex est aliquādo obseruata, sed malus vsus abstulit cā m aliā figurā, quādo q̄z lex est obseruata, sed desijt postea frequētari ꝛ in desuetudine esse quādoq̄z lex est aliquādo obseruata sed bonus vsus trāstulit eū in aliā figurā. ¶ Primo casu nullo⁹ modo tollit p desuetudinē vt in p̄oe. Jnsti. §. igit. ver. in q̄b⁹ ꝛ d. c. cū in istis. ¶ Tertio casu aut ille vsus est simpliciter malus, ꝛ tūc p talē vsū lex nō tollitur vt hic ꝛ j. vt nulli iud. §. j. Aut ille vsus nō ē mal⁹ simplicit sed q̄ad q̄d, ꝛ tūc lex tollit ꝛ dz tolli p desuetudine. j. ō iudi. circa p̄n. Quarto casu lex tollit p desuetudinem, casus est. ff. de inter. ac. l. j. §. interrogatorijs. Quinto casu lex non tollitur per desuetudinē sed p cōsuetudinē. vt l. ō q.
11 ff. de leg. Ulterius. §. primū itaq̄. ibi secūdū ipsā naturā. ꝛc. † Sa
d cit optime q̄d p statutū non possit auferri legitima⁹ filiorū vel parētū: nā cū legitima a parte iure naturali debeatur, patet q̄d nō potest auferri cuz ius naturale sit mutabile, vt insti. de iu. na. §. pe. ꝛ l. eos. ff. de ca. di. cōcor. l. cum ratio. ff. de bo. dāna. ꝛ l. scripto. in fi. ff. vñ libe. extra de test. c. Raynutij⁹ ꝛ in c. Raynaldus cui⁹ Jzium determinat Dy. in c. indultū. de re. iu. lib. vj. Nō obdicit ipse q̄d allegatur in contrariū q̄z portio bonorū parentum nō debetur filio iure naturali, imo de iure ciuili positiuo vt l. r̄ō. tabularum. C. de leg. here. j. de trie. ꝛ semis. §. j. igl. Nō ob. hic. tex. ideo facit p̄ro me. nā hic dicitur lex imponit necessitatē relinquendi, quoniā legē cōstat esse speciē iuris ciuilis vt l. ius ciuile. ff. de inīt. ꝛ iure. ꝛ sic p aliud ius ciuile poterit intelligi quod dicit secundum naturā. in c. si pari⁹. de test. lib. sexto. ꝛ allegat gl. sic que exponit. ex quodā instinctu nature. ꝛ no. in §. j. ff. de trie.

te,z semisso.z ex quodã cursu naturali, vt dicit gl. in l.cũ ratio de bonis damnator. Sed Jacobus de Bel. tenet quod non possit in totum auferri. quia ipsa legitima succedit loco educationis et alimentorũ filij, ꝫ si posset i totum auferri, auferetur educatio, z sic contra bonos mores, z per consequens non seruandum vt in c. erit. iij. dist, ꝫ illã opinionem tenent doctores z in l. sancimus.
12 c. de nup. Alteri' ꝫ habes vtric. interdum. quod sicut legitima portio excludit filium in querela iofficiosi, ita legitima portio excludit fratrẽ a q̃rela. Non obstat quod in testõ fratris turpis p-
13 sona fuerit instituta. ¶ Sed hic q̃ro nunquid si fratri sit relictũ minus legitima aget querela inofficiosi, vel ad supplemẽtũ. Cal⁹ est quod ad supplemẽtũ, vt l. quomodo in p̃incip. C. de inofficio.
14 testam. z ibi no. ibi in verbo subuertẽdis. ¶ Quero an q̃ hic dz
g de fratre, vt. l. fratres. g C. de inoffi. testa. q̃ possit agere q̃rela p-sona turpi instituta brẽue a fratre, habeat locũ in filio fratris d iure antiquo, non est dubiũ q̃ nõ. Sed de iure hodierno cum filius fratris exequet fratri. glo. in. §. fozoz. Instit. de ioffic. testã. satis disputat. z non bene se firmat. sed glo. in l. fratris vel sozoris. C. eo. videtur velle quod non. z istam opinionem videt tenere Hostien. in summa de testa. §. qualiter. versic. sed nunquid hũ. Sed
15 q̃ro nunquid q̃ dz de fratre, q̃ possit a gere querela, habeat locũ si sit p̃teritus siue exheredatus. Videt q̃d sic, si p̃teritio habeat locũ in contra tabulas. sicut in pareti. vt l. in p̃incip. in ff. si quis a pa. fu. ma. l. pater filium. ff. de inoff. testam. Jn contrarium est veritas, q̃ fatre p̃terito nõ competit bonorum possessio cõtra tabulas. Casus est in l. prima. §. liberos. ff. si q̃s a patre fuerit manu. z competit ergo querela, q̃ p̃teritio habet p exheredatione, sicut dicimus in p̃teritione ascendentium per lineam femininam, vt in. §. mater. Institu. de exheredatione liberorũ. cũ simil. Jta tz Gulielmus in dicta. l. fratris. C. d inofficio
16 so testã. ¶ Quero quãtum poterit frater revocare p querelã i officioli testamenti. Et videtur per quartam tantum, vt institu. successione liberorum. §. sed nostra. Jn cõtrarium est veritas. q̃ revocat in totum. Ratio est. q̃ cũ querela cõpetit p̃opter odiũ instituti, qui est turpis persona, dz in totũ revocari istitutio. hic est casus in l. Pantonius. ff. si quis a patre fuerit manu. ¶ Ul
17 terius gl. nostra inducit tex. in ver. semper igitur. p priuilegiꝫ, q̃ quis possit petere revocari. Item quod quis possit petere instrumentũ antiquũ z iã cõsumptũ renouari. De primo est casꝰ i capite cum dilecta. ex ō cõfirmatio, vti. z ibi per gloss. z doc. De alijs instrumẽtis renouãdis p̃opter vetustatem vel aliã causã, tex. habet in capitulo. fin. extra de fide instrumẽto. Glos. dicit q̃ instrumẽta iam cõsumpta debent renouari. g intellige quando sint adeo consumpta, q̃d litera nõ possit legi, q̃ tunc si de tenore instrumentozum dubitatur, tunc non fieret renouatio, nisi priuus tenor instrumẽti p testã. pbaretur, vt est casꝰ in. c. cũ olim. extra
18 de priuilegiis. z no. in c. fi. ¶ Quero vtrũ renouatio tribuat ius de nouo. Dic quod non, sed solum vetus cõfirmat. vt in capitulo
19 ex parte. ex ō priuil. xij. dist. Preceptis, z d. §. cũ dilecta. ¶ Item allegatur iste textus per glossam. q̃ si amisi instrumentum ꝺbiti nec habeo aliquam probationem in scriptis, possum petere vtiſtm iterum reficiatur. Jta nota glos. in l. ij. de discusso. libroꝺ
20 cimo. ¶ Itẽ no. ff. de admi. tu. l. chirographis. Facit ad predicta q̃ no. in l. ij. post p̃in. ff. solu. mat. l. si pupillus in p̃in. ff. ō nona. l. finita. §. clegãter. ff. de dã. infect. z in Spec. de istitu. edi. §. post quã vel. sed nunquid. no. etiam Spec. quod si chyrographi amisi, possum petere instrumẽtum chyrographi mihi reuocari. Jta tenet ipse in titulo de locato. §. nũc vero aliqua. Bart.

ADDITIONES.

a ¶ Poma. Qualiter aut hec dictio quatenꝰ ponat vide Bart. etiam in l. j. in verſi. q̃ro de aduerbijs. ff. de cõdi. z demõ. z Bal. i l. antiquitas. in j. no. C. de vsufru.

b ¶ Respublica accipitur. Que aũt dicat Respublica, vide Lar. in cle. j. de redi. z Spec. i tit. de restitu. in integ. §. j. in verſic. idẽ quoque.

c ¶ Priuate. Adde text. in. l. j. z ibi doct. ff. sol. mat. vbi etiã per Bar. versi. cum enim queritur vtrum publica vtilitas, z dic q̃d verum etiam si includare in se priuatam: ſ Spe. in titu. de feud. §. quoniam. versi. xvj.

d ¶ Legitima. Sed nunquid modificari. Vide And. sic, in c. Raynutius. in. xvij. char. cum sex sequẽ. z late doc. de ro. decisio, j. in nouis. z xvij. z Innocen. z Joã. Andr. post Byn. i dicto capit. in dultum alleg. text. z Bart. in l. Titio. §. Titio. ff. de cõdi. z demõ cũ coz. infinitis de quib⁹ per do. Alexand. in apostil. z p Alexãdrũ in l. q̃ ō bonis. §. quarta. ff. ad l. falc. z do. Mar. Soci. cõsil. lxxiij. incip. Bartholo. de sacrato. z copiosissime no. z ad saturitatẽ. d. Bartho. Soci. do. Mari. filiũ i cõsi. xxx. icip. quãuis ex his ver. circa p̃imã q̃stionẽ cũ ver. seq. prima parte, char. l. lvij. z in cõsi. cl. inci. z nos intreducere. ver. cũ succedat alia ch. xxj. z ver preterea legitima. cũ ver. seq. ca parte. cõsi. ccxxx. cõsi. v. incipiens. p̃sens cõsultatio in pun. in vltima parte. char. cc. ſi. cclxxxvij. incip. circa p̃ima q̃stione. verſi. p̃imi. z vltra circa mediũ cũ ver. seq. ma. parte. char. ccix. z ꝫ ed. de cõsi. ſi. clxx. z ad. in cõsi. cxxxij. ꝫ au. de ſ. als. in cõsi. lxxvj. z in cõ. cxviij. quod p̃t i totũ tolli, sed in cõsi. cxxj. q̃ p̃t minui, non tolli. sed Alex. in cõsi. lxvj. prima parte dicit nõ posse tollere domini de iure cõmuni per. l. quoniã in p̃oximis. sed per statutũ sic q̃ extarent agnati per statutũ vocati alias nõ admittẽdi in l. post botem. solu. matr. post Bar. in d. l. Titio. z vi ad ea quę terią. Rosa in arac. de succeſſ. ab intest. z Albe. de Rosa. in. trac. statu. ñ. parte. q. ciij.

¶ Tu adde vltra hic deducta imediũ Bal. in l. cũ lege nume. 2. z q̃ ibi posui in addi. ad ipsum in ver. vtrũ per statutũ. C. de epiſc. z cle. dixi post Jaco. Reb. in rub. C. ō dec. decu. lib. x. n. 9. in ver. p̃e textu. statuti. dixi. post Dy. in reg. in dubiũ i verſ. possit auferri vel minui post ꝫ olle. in c. Quintanallus. n. 5. i verſ. quarta debitã iure nature, ex de iureiurando. post Jaſ. in p̃. leg. c. Raynuttus nu. 12. in ver. statuit. z de testi. por ꝫ ecclesie plene ea. ecclesia sancte Marie. nu. 3. verſi. ceterũ queritur cõmuniter ex de constit. Roma. singu. ccccx. incip. quidã. z Alex. consi. cccxiij. secundũ maiorem numerũ. volumine. ñ.

c ¶ L. fratres vbi vide ad materiam do. Jaſ. May. z adde q̃d habent per Pau. de Last. in cõsi. ix. incip. mulier maritum.

f Renocari. Adde istũ in l. nãta diuus. ff. adop. vbi etiam dicit in revocationem p̃iuilegij vel instrumenti. ita debet pars citari quemadmodũ in refectione perditi, de quo per Bal. in Rub. C. de fide instru. ad fin.

1 ¶ Pena conuẽtionalis, quod cessat quando lex representatum quod erat ab homine faciendum.

2 Voluntas defuncti semper apparet legitima vbi vitium nõ apparet ex inspectione.

3 Legatarius quando detrabat Falcidiam.

Dis igitur Heres z quilibet honorat⁹ tenet statoris adimplere dz, alias grauabit hẽditario p̃iuatur, nisi lex representet factũ q̃s ab hẽditate faciendũ. h. d. Continuatur. ad superiora hoc mõ. Dicit quod semp legibus neglectis reparari o. p̃tet igitur z. ¶ Nota huius §. q. cessat legalis pena cũ lex representat factũ ab homine faciendũ cessat pena cõuẽtionalis. vt. l. si. Clinias. fuerit alie. Quero de intellectu. hoc ꝫ hoc ſ q̃ p̃cipit. p. dã habẽti litera, aut si nõ exponunt illud aliqua. l. vel nõ fatue. nec est ibi verbũ. p̃hibeat, z tunc expone scõm primã expitur nẽ gl. q̃ incipit quã dicat z ſm hoc verbũ o. nõ stat, i. sine pena refertur ad ambo vltima dicta verba ad verbũ aut z ad verbum z vel si nõ. Alij habent in litera p̃hibeat, z ſm hanc lectu. in gl. comprehendit p̃imũ dictũ, secundũ primã expositionem uiditur, vt p̃imum p̃imoet secundo reddat, z tertium non ꝛ tatur vult dicere quod illa si quod p̃cipitur legitimus hẽs. p̃hendit duo dicta, videlicet quod iniuſtus testator ſ timus seruetur illegitimus vero non seruetur. Jsta aũt ſ dicta qua l. p̃hibet cõphendit primũ z scõm dictũ z illud que cõprehendunt p̃imum dictum ſm expolitionem hanc tur, quod p̃imum reddatur, p̃imo videlicet quod testat functi seruetur reddatur ad veri similia, siquid legitimum dictum, videlicet quod vltima voluntas defuncti non
3 reddatur ad ſm dictum videlicet aut si non illud mutet. Ideo an voluntas defuncti p̃esumatur legitima. Gl. p̃dicta prin. videtur dicere quod sic. Facit. ff. de ſ. semper igit. ubi dicit gl. dicit quod testũ in dubio semper p̃esumitur solemne factum nisi p̃obetur contra vt no. in l. si scriptum. ff. de ꝺbꝰ post diuisionem. C. de iur. z fac. ign. q̃d est verum. nisi vtrũ aper reat ex inspectione vt l. fi. C. de edic. diui Adri. tol. Mo. gl. ad ter in fi. Veritas est q̃ legatarius nõ p̃t detrahere Falcidiam iure Falcidie, l. lex Falcidia. §. nũquã. ff. ad leg. Fal. l. ij. §. de. C. cõia de leg. nisi in casu vez cũ p̃sumpta volũtate defuncti
4 loquitur l. penales. §. fi. hic alle. ¶ Un vtrũ possit detrahere Falcidiã dic q̃nq; queritur an detrahat de legatis relictis a se, nõ detrahit vt l. facta. §. si cũ suſpecta. ff. ad Trebe. z lex Fal. ſ. quã. ff. eo. Nunq; queritur an detrahat de legatis relictis ab heꝛede vel simpliciter, z tũc aut heres nõ detrahit, q̃ ex liberalitate soluit fidei cõmiſſum integrũ, z tunc detrahit ō legata relicta ab hẽde, vel simpliciter vt no. in l. j. §. inde Verati'. ff. ad Treb. aut nõ detrahit heres, z coactus adhuit, z tunc quinque queritur an ab alijs singularibus detrahat. quia potest detrahere. vel Marcellus. §. q̃ ſi suſpecta. ff. ad Tre. z l. facta. §. si suſpecta. z titu.

titu. ꝛ l. si patroni. §. ℏ. in fi. Quãdoque queritur vtrũ trahat ad alio vniuersan, ꝛ dic vt l. ex alie. in fi. ꝛ ibi no. ad Treb. Bart.

1 Admonitio. cum cursu anni facit quem inobedientem.
2 Capiens commodum, quo inobediens priuatur. debet sustinere onus cautionis.
3 Executor vltimarum voluntatum, an teneatur cauere, quomodo nudus minister caueat nuda cautione.
4 Lex quod capitat coniecturam ex voluntate defuncti.
5 In casu huius §. heres hereditatem adiuit.
6 Commoditas qua quis priuatur, si respicit commodum certe persone illi applicatur.
7 Filius inobediens dispositioi paterne, quãdo priuet legitima. numero sequen.
8 Heres inobediens defuncto qñ priuetur cõmodo hereditatis, name. sequenti.
9 Actitus agitur cum lege quam cum homine.
10 Legitima quando debeatur filio in vita patris.
11 Pater quod nõ cogitur soluere legitimam filij, si filius delinquit. Filio delinquẽte, si pater aliquid soluit, an possit alter filius patre mortuo solutum in partem imputare illi pro quo pr̃ soluit.
12 Filius a patre institutus, an possit duas quartas detrahere.
13 Quarte que detrahuntur per filium, an detrahantur de vniuerso, ꝛ qualiter.
14 Coniuncti sola ratione coniunctionis non preferuntur disiunctis.

Si quis. Hic §. habet duas partes vsq; ad §. hec qdẽ. Primo ponitur indenotio heredis ꝛ eiꝰ pena ꝛ quibus acquisit portio, qua priuatur non obediẽdo. Secõ ponitur ordo acquisitionis. Secunda ibi, in §. ordinatũ, Breuit b.d. Heres cui de necessitate legitima portio debetur, si monitus desistat, priuatur omni cõmodo hereditario vltra legitimã portionem, quod cõmodũ venit applicãdũ personis hic enumeratis. h. d. usq; ad §. hec quide. Ibi hereditatem. id est ista par-
1 te collata. Nota. ex isto §. quod iustus ꝛ admonitio cum cursu anni facit quẽ inobediente. ꝛ hoc commodo priuatur ipso iure
2 excepto debito iuris nature. Secundo not. in ver. cautiõe. q̃ capiens commodũ quo inobediens priuatur, dr̃ sustinere onꝰ cautionis. Simile in l. ii tibi legatũ. ff. de lega. iij. de cõdi. inde. l.
3 frater a fratre, cum simi. ꝛ est argumẽ. ad istius versic. p tr̃, cũ executor vltimarũ voluntatum de distributione faciẽda, ꝛ quo solet vocari in liberto. §. largitus. de annu. lega. q̃ satisdare non debet nisi fuerit nõ solnẽdo viuẽte testatore. ꝛ ignorante, vel post eiꝰ mortẽ. Sed an debẽt cauere nuda cautione, videtur mihi qõd hic, casus est in l. firmio. §. j. ff. qñ dies lega. ced. quem tene mẽtiad hoc in nudo ministro. De eo autem qui non est nudus minister, et ter, quod dr̃ satisdare, in l. Titio. in princip. de condi.
4 ꝛ demon. ymo vt. Iulianus. §. si tibi. ab exhibendũ. Tertio not. ex isto §. q̃ lex ex voluntate defuncti coniectura capit, vt qs
5 testõ prediexit. ꝛ lex prediligat, vt hic. Oppon. extra gl. ꝛ l. eam quam. C. de fideic. vbi ex testamento, ex quo non adit hẽditas, legatum non debetur, sed intellige hũc textum quod si hẽres adiuit, ꝛ ipius facto est inobediẽs, habet locũ hic text. ex testamẽto hereditate adita, vt §. §. semper igitur. ibi, indenote, ꝛc. ꝛ ibi not. ibi, ab imitio repudiauit hẽreditate. Primo, semp est hic aliqs hẽs, q̃ scripto hærede excluso alius heres immediate efficitur, vt in isto §. ꝛ §. in omnibus. j. eo. Secõ opp. vnde videtur obstare l. j. ꝛ l. iij. post legatũ. in princ. ff. de his quibus vt indig. ꝛ heredem. eo. tit. cum ii. sed hic defert aliqs personis, ergo ꝛc.
6 Sed istud est verũ. Regula fallit, quando causa propter quam aliqs priuatur cõmodo, respicit cõmoditatem tertie persone, q̃ tunc applicatur illi psone, cuius cõmoditatẽ respicit. vt d. l. post legatũ. C. de leg. l. pe. ꝛ l. Plesennius. ꝛ l. seqnẽ. ff. de excu. tuto. ꝛ ibi Bal. Ista. §. non iure. ff. de lega. ℏ. vel applicat aliqs psonis. p
7 alter disponit, ita loquitur hic §. Tertio opp. ꝛ videtur q̃ filꝰ inobediens priuatur debito iure nature. vt j. codẽ titu. §. et hẽ-datos. Sol. Quandoq; est inobediens viuo parente. ꝛ priuatur debito iure nature. Aliqs est inobediens post mortẽ eius voluntate non seruando, ꝛ tunc non priuatur debitis iure nature. Ratio q̃ in primo casu maius delictum committit filꝰ quã i secõ.
8 Quarto oppo. ꝛ videtur q̃ filius inobediẽs priuatur tertia parte eius in q̃ est inobediens, vt l. ũ quis in suo. C. de iofficio. testa. sed regulariter heres inobediẽs defuncto priuatur omni cõmodo vt hic, fallit nisi per legẽ reperiretur alia specialis pena imposita i cõtrarium. Ita solũt doctores in l. fideicõmissis. Opp. ꝛ videtur q̃ heres inobediens debet perdere etiam legitimam
9 partẽ. Nam mitius agitur cũ lege quã cũ homine. vt l. Celsus. ff. de arbi. sed ego vidco quod ibi nõ obediuit legi, priuat debito iure ẽtutionis. §. si vero nõ fecerit. j. eo. ꝛ hoc §. si vero nullus. ergo vbi defuncto non obediuit, dr̃ priuari debito iure nature, sed ibi erat debita primi q̃ testator moreret, sed debita iuris i
10 stitutionis nõ. Nota q̃ legitima debetur filio i vita patris. Pro hoc facit q̃ filius dr̃ heres in vita patris, vt l. ii quis legaꝰ. in
a ff. ad legem Cornelia. de falsis. In contrarium videtur text. ꝛ i. li ii l. prima. §. impuberi. ff. de collatione bonor̃. de liberis agnit. fin. vbi Dyn. formar hanc questionẽ, ꝛ allegat istũ text. Remisso quod dicit Dyn⁹, dico viuo patre nullum ius cõpetit filio, sed dicitur debita, q̃ in eam partem nõ põt filiũ detrahi dare, nisi ex causa iusta ingratitudinis, ꝛ ista vera sunt gl. in capit. Kay. extra de testamentis. Pro quo facit authẽtica si qua mulier. ꝛ quod ibi not. C. de sacrosanctis eccles̃ijs quã authentica habemus j. d. sanct. episcopis. §. si qua. ꝛ in authẽtica vt liceat matri ꝛ auie. §.
11 q̃ vero mater ex consensu. Hoc facit ad idẽ li filius cõmittat maleficiũ aliquod, pater pro eo nõ cogitur soluere legitimã p cõ
b demnatione. Et ita determinat Specul. in titulo de execu. sententia §. sequitur. versic. quid si filius damnil. quid, p filio condẽnato, mortuo patre frater possit imputare in parte illius filij, p q̃ pater soluit: notat Jacob. de Bren. in l. Stichus habet. ff. de penu.
12 lega. Querit gl. an filius institutus a patre possit detrahere duas quartas, videlicet falcidiã, ꝛ debitã iure nature. Circa hoc text. ꝛ gl. videntur variare, quod non possit detrahere nisi vnam quartam. facit hic text. l. Papinianus. §. si quis impubes. ff. de iofficio testõ. ꝛ j. de restitut. ꝛ ea que pa. §. quamobrem. ꝛ l. filium C. famil. erciscund. ad Trebellianum. l. iubemus. ꝛ not. gl. in l. in ratione. §. q̃ vulgo. ff. si cui plus quã per legem falcidiam. ꝛ l. j. §. interdum. ff. ad legem j falcidiã. Bl. vero hic distinguit, aut filius est institutus pure, aut sub conditione. Primo casu detrahit vnam. Secundo duas, ꝛ sic ista gl. cõliderat, an ista institutio sit pura. vel cõditionalis, de restitutione vero nõ curat an sit pura vel conditionalis, idem notat in summa huius titul. Ego, cui videtur ista gl. fuisse, ꝛ ita alleg. ista gl. Jaco. de Bel. ꝛ Mat. qui tenuit istam opi. Alibi gl. dicit, aut filius est institutus ꝛ rogatus de restituẽdo pure, vel sub cõditione. Primo casu vna sola quarta. Secõ casu possunt detrahi due, statim alia adueniente condi
c tione, ꝛ ita no. in d. l. Papinian⁹. §. eo. autẽ solo. C. ad legẽ fal. l. quãquã. Et ista opi. videtur iudicio meo vera. Et hãc etiã sentit ista gl. hic, q. j. gl. vult distinguere. Aut filius fuit rogatꝰ ad, restituendum pure aut sub conditiõe. Ad hoc me mouet l. iubemꝰ quam gl. alle. q̃ non loquitur in institutione sub cõditione, ꝛ hic ista gl. concor, cum gl. l. Papinianus. §. eo. autẽ solo. ꝛ dr̃ ista gl. preseruari post restitutionem, ꝛ sic verba que sequuntur in glo. sub conditione vel in diem, referebantur ad verbum restituenda. Et hec opinio videtur esse canonistarũ, vt l ca. Raynutius. extra de testa. gl. tamen hic recte intelligendo vꝝ velle quod ẽm canonicã equitatẽ semper possint detrahi due quarte, siue est rogatꝰ de restituendo sub cõditiõe. siue pure. Contrarium probat l. iubemus alleg. ũ. vbi text. dicit, q̃ filius rogatus de restituendo sine filijs decedens retenta quarta, dodrantẽ dr̃ restituere. Not. q̃ dicit dodrantẽ. ad idem d. l. filium. ꝛ l. j. §. inter. ff. si cui plꝰ quã per l. Fal. istã doc. tenent in d. l. quam quã. Jac. de Bel. hic, ꝛ j. ũ restit. ꝛ ea que pa. §. quamobrem. Et ideo posito pro constanti q̃
13 due possint detrahi. Quero, an quelibet detrahat ũ vniuerso. Respondeo nõ: sed detrahitur debita iure nature de vniuerso, ꝛ postea detrahitur quarta de reliquo. Ita ꝛ Oy. i. l. si vero cõpolita. ff. de milit. test per tex. illius gl. sentit in d. §. eo autẽ solo. in gl. Fal. ibi vero reliquerit. no. extra in d. c. Raynaldus. in gl. super verbo, moreret, ꝛ super verbo, nõ potuit. ꝛc. Nota. q̃ si nullus ibi §. si vero cõtra not. j. §. his omnibus. vbi gl. de cõiunctione non curat, ꝛ illa dr̃ Jac. de Bel. dicẽs, q̃ cõiunctio post traditionẽ nõ
14 multũ operatur, ꝛ preferetur solum magis dilectus a testatore: sed sola coniunctio vbi non est maior bonor. circa quẽcũq; non ostendit maiorem dilectionẽ, ergo cõiuncti sola ratione cõiunctionis nõ sũt preferẽdi disiũctis. In fine ꝛc. obstat d. §. his ita. q̃ loquitur qñ ille, cuius portio accrescit, non adiuit. sed si tunc iam adiuit q̃ tunc non accrescit inuito, sed demũ volenti, vt pro batur. in d. l. si minor. Bar.

ADDITIO,

a Videtur ter. Adde Ang. in l. lex Cornelia. §. ℏ. ũ vulga. ꝛ pup. etiam Bald. ꝛ adde Roma. in l. cum filius. de verbor̃ obligationibus. ꝛ Felin. Sãn. in c. in presentia. de probatio. ꝛ Ange. in cõsil. incipien. an Petrus filius Pauli. idem consil. incip. amice ꝛ frater charissime ꝛc.
b Pro condemnatione. Ad quod vide etiã que optime p Joannem de Ana. habentur in cap. secundo per illũ textũ de deli. puber gl. in rub. ꝛ. C. de decre. decũ. libro decimo. ꝛ per Bar. etiã ꝛ Imolam in l. cum filius. ff. de verbor̃ obligatio. ꝛ p Bald. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inofficio. testa. ꝛ in l. j. C. ne filiꝰ p

pat. ꝛ per ꝑdet. de Anch. in repe. c. j. in ver. iuxta ꝓdicta. de cõstitu. vel etiã quid si filius sit superi⁹. ꝛ Bal. ꝛ Jmol. in l. lex ꝙ. ff. de vulga. ꝛ pupilla. ꝛ per Ang. latissime i l. si filio. la. ff. solu. ma. ꝛ Paul. de castr. in consil. xxxiij. ꝛ per Bretunum ꝛ modernos in libro maleficiorum. in ver. dictum Sempronium.

c Vera. Aide quod ista opin. est approbata de iure canonico, licet nõ videatur vera de iure ciuili, ꝛ ita obseruetur ꝓout dicit tales dicunt sed tu dic q vbi qs esset rogatus de restituendo icõtinenti, ille decretales nõ obseruarentur, ita pluries reperio. dõ. Bat. de Ua. dis de ꝑdiis. Z. C. doc. preclarissimũ auũ meũ ꝙ soluisse. ꝛ subdit Bart. in dicta l. Papinianus. alleg. in textu. in §. meminisse. q hoc sepe accidit, qñ dispositio nõ valet iure testamẽti. ꝛ est apposita clausula si nõ valet iure testamenti valeat. in re codicillor. ꝛc. tunc enim si testũ non valet aliqua ratione. forsan qr in eo non sunt testes. vel alia ratione non valeat voluisse q hereditas restituat venientibus ab intestato statim. ꝛ sic non detrahitur, nisi vna quarta. vt ibi etiam per Bal. ꝛ idem tenet ibi Ange. in fi. §. meminisse. ꝛ etiã tetigit in §. sequen. nunquid autẽ detractio duarum quartarũ habeat locũ in asendẽtibus vt detrahere possint illas. Bal. dubitauit in l. si a milite. §. fin. ff. de test. milit. ꝛ arguit q nõ. postea dicit. cogitabis. Et ad id q ôt Bart. hic. vide omnino Alexan. de Jmol. in cõsil. cxlij. secunda parte. ꝛ. in consilio xlij. ꝛ in consilio cxxxix. j. parte. ꝛ Paul. de castr. in consilio xiij. et in consilio xc. in fine. ꝛ Oldr. in consilio lxviij. ꝛ cij. ꝛ cõsi. clvij. ꝛ plenius in consi. cciij.

1 ☞ Fideicommissarius habet similitudinem cum herede, ꝛ est hꝰ effectu, intellige vtiliter infra numero. 2.
2 Filius cui relictũ est fideicõmissum vniuersale, dicit testamentũ nullum, si non fuerit institutus.
4 Heres monitus si desistat parere dispositioni defuncti, qñ extraneus, vel fiscus admittatur.
5 Serui sunt viles, ꝛ plerunq; indiscreti.
6 Legata plerunq; propter merita relinquũtur.

Inordinatum. Jmo quod sic inordinatur cũ primo de his que extestamẽto veniũt, debuisset dicere, vt l. j. in princip. ff. si ta. test. nul. ex. Sed dic ꝑm Francis. Accur. quod ideo ꝓius ꝓmisit venientes ab intestato
1 qr de hoc pauca volebat dicere. ideo ꝓius de his se expediuit. C Nota. ter. ibi quomã. ꝛc. in similitudine quod fideicõmissari⁹ vniuersalis habet similitudinẽ cũ herede. est etiam heres in effectu. vt l. si filius. §. fi. ff. qs cum eo. ꝛ l. si necẽ. §. fi. de bon. lib.
3 Et hic facit ad titu. q filius cui relinquit fideicõmissum vniuersale nõ ꝑt dicere testũ nullũ, ꝛ nõ fuerit aliter istitut⁹. Et ita determinat gl. in l. scimus. §. cũ aũt. C. õ inoffi. testa. Sed illa gl. est ꝑ text. in l. ita tñ. §. qui rogatus. ff. ad Treb. vbi dicitur. quod filius emãcipatus, cui est relictũ vniuersale fideicõmissũ, pot agere p cõtractabul. q cõtractabulas ei nõ daret si esset institut⁹, cui ꝑ tabulas nõ det filio instituto, vt l. j. §. i. in ꝓin. õ bo. pos. ꝑ tabul. Patet ergo q filius existes in potestate cui est relictum fideicõmissum vniuersale. pot dicere testamentũ nullum. cũ per illud fideicõmissum non iudicetur institutus. Primo text. j. vt cum õ up. cog. aliud dicit expresse quod non sufficit, quod filius habeat legitimã per fideicõmissum. Non. obstat hic ter. ꝛ si. qr cõcedo quod fideicommissarius vniuersalis habet similitudinem cũ hꝰ de. ꝛ est heres in effectu, qr sicut heres institutus agit ꝛ cõuenit
3 directe vt Insti. de fideicõmis. her. §. restituta. ita fideicõmissarius agit. ꝛ cõuenitur vtiliter, vt õ. §. restituta. ꝛ soluit legata ꝑm distinctionem l. fi. C. ad Treb. ꝛ l. j. §. pe. ff. co. Itẽ qr qui non est institutus vel exheredatus. õ ꝓteritus. l. pen. ciuili. C. de fideicõ. no. gl. ibi quod neq;. In vltima dicitur velle ista gl. quod vbi libertates in testõ nõ sunt relicte, extranei nõ admittuntur. Sed aliter nõ. ꝛ melius j. eo. C. li vero ablatũ. in gl. ꝛ ad extraneos.
4 gl. ꝛ doc. in aut. hoc amplius. C. de fideicõ. ibi no. gl. li verbo, extraneos. Sed certe veritas est, q fiscus demum volens admittit Et istud ꝓbatur in hoc ter. dũ dicit. post qs fiscus. ꝛc. ꝛ istud tenent gl. ꝛ doc. i. d. auth. hoc amplius. ꝛ Jac. de Bel. hic not. gl. ibi ꝓmo. ꝛc. ꝛ ibi, nec enim. de q ibi ꝑ Dyn. in l. cum ꝑ. §. fideicommissum. ff. de l. j. ꝑ Jac. de Bel. in l. quoties. ff. de vsufr. per Ang. in l. ꝓposteri. C. de testa. ꝛ ibi, vt ꝑ. dictum est. ꝛc. Et ad l. in gl. alle. respondeo. qr qñq; loquitur de liberali actione dãda pluribus seruis, cũ omnes ad libertatẽ peruenire nõ possint. ꝛ tũc ne libertas tota p vnũ remoueat sorte dirimitur. vt l. si duobus. in ꝓin. C. cõmuna de leg. vel inspicitur merita vniuscuiusq;, vt d. §. qd ergo. l. gñer. de fideicõ. liber. Qñq; tractat de alio cõmodo eis acquirendo. ꝛ tunc omnes veniũt vt hic. qr nullũ pot timere periculũ nec damnum. Quero que est ratio qõd in seruis inspicitur seru⁹ denomin at⁹ ꝛ nõ in alijs legatarijs. ꝛ dt Jac. õ Bel
5 rõ est ꝙr serui sunt viles ꝓle ꝛ plerũq; indiscrete. ꝛ iõ l. de ipsis

confidentiam non sumit. de quo no. per doc in authn. hoc ꝓpter. C Item qro dr quod inter legatarios preferatur habens maius comodũ. quare seruus qui est liberatus non ꝓefertur alijs legatarijs omnibus cũ libertas sit res inestimabilis vt l. liberta. ff. de reg. iur. ꝛ ideo q serui ꝓius fuerunt viles ꝑsone ꝛ hanc ꝑpte ꝛ ꝓ mortuis habentur. vt l. humilem. C. õ incest nup. ꝛ l. libero in fi. cũ l. seq. de cap. dimi. ꝛ l. seruitute. cũ simi. ff. õ. reg. iur. Ꝑterea ꝓsumitur q testator eos in vita nõ dilexerit,
6 cũ in vita ad libertatem nõ ꝓduc⁹ cum legata plerunq; ꝓpter merita relinquantur vt l. adiecit. ff. ꝓ socio.

1 ☞ Verbũ relinquo nullo alio herede instituto trahitur ad institutionem. idem,
Si adiicitur vniuersitati bonorum.
2 Heres inobediens voluntati testatoris vt ꝓiuetur cõmodo. ꝙ to tempore cessare debeat. ꝛ an requiratur monitio.
3 Substitutus in casu huius. §. non admittitur ex vi substitutionis vulgaris sed beneficio huius legis.
Dispositio hui⁹ legis qõ habeat locũ adita hereditate. ꝛ nu. 9.
4 Primum ꝓpter penam quando quis cõsequi debeat.
Modie qõ sit differentia inter emancipatum ꝛ suum preteritos in modo rumpendi testamentum.
5 Authentica, ex causa. C. de liberis ꝓteritis. an habeat locum in filio emancipato ꝓterito.
Testamentũ, in quo filius est ꝓteritus a patre cum causa, vel a matre an valeat.
6 Filius, exheredatus ĩ casu huius legis an admittat inter extraneos, vel cum fisco.
7 Extraneus in casu huius cõstitutionis, an ꝛ quando, ꝛ quo ad ne admittatur.
8 Tẽpus ad ostendendũ voluntati defuncti esse paritũ q ponit⁹ tui ad petitionem legatariorum ꝛ fidei commissariorum.
9 Si ꝙ emãcipati ꝛ cognati qõ succedant de iure ciuili ex testõ.
10 Successor anomalus quod dicitur ille qui succedit beneficio huius constitutionis.
11 Fiscus in casu huius constitutiõis an admittatur vltimo loco.

Et hec quidem. Heres institut⁹ quilibet bonorum ratus inobedies cõmodo hꝰ fitario ꝓsunt quod dr applicari personis hic enumeratis a quo cõmodo filij exheredati penitus excluduntur, ꝛ ad tale cõmodũ
1 vocati iure heredis efficiũt hoc ôt vsq; ad §. hinc nobis. ff. õ. ibi omnibus relictis quod verbũ relinquo, trahit ad institutionem. dic vt in gl. no. verbũ. q intelligo verum nisi sit alt⁹ heres istitutus, vt i l. his verbis. in ꝓin. cũ gl. ff. de hẽre. instit. Cõe est hoc verũ cũ hoc verbũ relinquo, est adiectũ vniuersitatibono
a rũ secus si certe rei vel quãtitati vt l. cogi. §. ꝛ generaliter. ꝛ ibi ꝑ Dy. ff. ad Treb. ꝓbatur per text. j. vt cũ õ appel. cog. alibi
2 cõiuncto. ver. ceterum. † Not. gl. que incipit. s. annum ꝛ pone ins gl. de declaratiõe dicaut loquit de pena imponẽda ex co qꝰ est inobediens defuncto, qñq; loquit de pena imponenda ꝑ te aliud delictum. Primo casu aut loquit in legato relicto ad mo pias causas aut ad pias causas. C Primo casu loquit text. ita ꝛ õ. cũ. §. si quis autem nõ iplens. ꝛ hoc nili quis velit vti ꝓ heredem alio remedio, puta qr vellet agere de fructibus ꝛ vsuris vt C. de vsur. ꝛ fruc. leg. l. j. Secõ casu aut quis vult vti ꝓ herede ex sola negatione i qua vsq; ad sententiam perseuerauerit citra punit pena dupli, vt instit de act. §. itẽ mista. Instit. de obligatione ex quali cõtractu. §. fin. aut vult vti ꝓ heredem ex solutione ꝛ tunc aut fuit facta bina monitio, ꝛ incõtinenti heres paratus cõmodo relicto sibi a testatore, ꝛc, vt j. de eccl. tit. alle. in gl. huius tem. ꝓ eo hoc facit aut. l. C. de epis. ꝛ cler. aut talis heres nõ admonit⁹ distulit soluere, ꝛ si distulit per sex menses a tempore insinuationis, ꝛ testi cõpntandos, ꝛ tunc nõ ꝓiuatur eo q ei sibi relictus: sed tenetur ad fructus ꝛ vsuras a tpe mortis testatoris vt j. eo. tit. §. si autem legatum quieq d gl. hic dicat. ☞ Secõ
3 casu principali exigitur bina vel tertia monitio ꝑm qualitatem delicti vt j. vt hic. matr ꝛ auie. §. si quis in sua. de san. epis. §. preterea ꝛ diaconibus in gl. no. verbus. vbi de ista questione est ꝙ sus ex testa. c. si heredes. ꝑm vnam lecturam. † Not. glo. sed nunquid ibi, secundum Joã. Idem not. in d. l. post aditam. ꝛ aut. hoc amplius. C. de fideicõ. Et est rõ, qr ista constitutio iuncta hereditate adita, vt õ. eo. §. semper igitur. vers. inducto. oportet igitur quod ex beneficio huius legis substituꝰ admittatur, nõ ex vi substitutiõis. cum substitutio expirauerit, vt d. post aditã. C Not. gl. nunqd ibi ne quis. ꝛc. ꝙ lex probat q sit in pena. ergo ꝛc. C Nõ obstat quod dr quod sit in penã. ꝛc. vt l. alleg. per Azonem. verum est principaliter ꝛ immediate propter penã, sed quadã mediata ratiõe. videlicet qr est heres, quo casu lex permisit posse cõsequi ꝓmius ꝓpter penam, vt ff. de ꝛ
cuisa

causa.tuto.l.sed et milites.§.i.scribit autem not.Dyn.in.l. de creto.ff.de supe.tuto.ꝛ latius per eundē in capitulo ꝙ ob gratiā de reg.iur.libro sexto ꝛ ibi reduc.ꝛc. ¶Idē not.in.l.si seruꝰ plurīū.§.fi.eo.ff.de legatis primo. ¶Sed ꝟrūm vr quod iste desit esse heres ipso iure pp inobedientiā vt.§.in omnibus.J.eo. Sed respondeo hoc est verū,si alius adeat hereditatem.sicut alibi dr̄ actus est nullꝰ,si hoc allegat aduersarius,vt.l.eleganter.i principi.ff.de dolo.ꝛ in testō,quo filius preteritus,vt.l.filio.ff.ō iniust.rup.testa. ¶† Nota gl.dicentē,nullo ibidē in emācipato. 4
nota quod etiam hodie est differentia inter emancipatū ꝛ suū p
b teritos bi modo rumpendi.nā suus preteritus agit per contra- tab.ꝛ pōt dicere nullū siue causa sit inserta,siue non. Emancipatus vero hodie ita demū dicit testū nullū,si causa non sit inserta,quod tene menti.Et idem.tꝫ Azo in Summa.C.de liberis pteritis vel exhered.§.est autem effectus.Et ita debet intelligi ꝙ
1 dr̄.C.de.colla.l.si emancipati.ꝛ in vlti.gl. ¶† Secundo not.qō aut.ex causa,hꝫ locum in filio emācipato preterito,ꝛ sic iura antiqua que loquūtur de filio emancipato sunt cōrecte per authē
c ti.ex causa.ꝛ cum hec gl.concordꝫ.quod no.C.de bon.posses.cō tratab.l.prima ꝛ.l.si extraneo.ff.ō vsufr.Inst.de exhe.libro.§. emancipatos,cuius ꝟrium not.gl.ff.de mino.l.si filius,ꝛ.l.Gallꝰ §.in omnibus.ff.ō liberis ꝛ posthumis.de quo dicam.J.vt cū de appel.cog.§.aliud.Et ibi casus,si qñ filiꝰ emancipatus preteritur a patre cum causa,vel a matre cum istis duobus casibus valet testū,ꝛ ibi quare non circa hanc partem vide ꝙ notatur i autenti.hoc amplius superius alleg.† ꝛ ibi.§.qui duos.Jacob.ō
6 Bel.repehendit hanc gl.qꝛ istefiliꝰ §m hoc reperirē esse hꝛs ꝛ exheredatus,que sunt opposita,nec possunt esse sub eodem subiecto,vt.l.hec verba.ff.de verbor̄ significatione.ꝛ sic ratiōes trarietas repellitur,vt.l.secūda.§.sed si alius.ff.qñ ap.sit cū fi. Preterea ista.l.no excludit exhr̄datos.Ratio est,qꝛ testator vr eos repulisse.Et ideo nullo iure iste exheredatus est admittēdus.cū vna sit legis intentio,vt dicit hic textus.Et hanc opinio nē doctores tenēt in dicta authenti.hoc amplius in fine.Jacob. de Bel.dicit hoc esse relinquendū arbitrio iudicis,qui hꝫ ispicere ꝛ inuestigar mentē testatoris,arg.l.tertie.§.conditio.ff.ō adimen.le.ꝛ l.volūtas.C.de fideicō.Not.gl.ibi.p hāc cōstitutionē.
Nota ista gl.que est vera,lꝫ videatur velle gl.supra eo.§.ordi-
7 natum. ¶† Quero,quomodo poterit venire ad extraneos.Dicit Odo.quod dr̄ fieri citatio per proclamem.ꝛc.Vadat coram iudice ille,qui prius venerit,preferet alijs.l.placuit i fine.C.ō collatiō.pa.libro vndecimo.ꝛ ibi precedentes.id est illi,qui precesserūt extraneos ꝛ i.l.finali.Ista gl.formaꝫ q̄stionē,qñ hr̄ditas nō est adita,qꝛ dr̄ quod fiscus ista hereditatē accipit,tanquam vacantem,ꝛ lex dicit quod hereditas nunc vacans est,qñ non est adita,vt.l.prima.ꝛ.l.vacan.C.de bo.vacan.libro decimo q̄ casu ista constitutio non habet locum in hereditate nō adite,vt supra eodē,§.semper igitur,ꝛ sic ista gl.non facit ad ꝓpositum in dicto.§.preterea.si proponeres istam hereditatem aditā.ex quo ponimus quod nulla fuit relicta in testō,adhuc ista questio non procedit ad nostrum propositum,quasi nulla sit. ¶Nota gl.ſ.expreſ
8 se ibi,sed quid ꝛ cetera. † Nota quod potest statui tempus ad ostendum ad petitionem legatorum,ꝛ fideicōmissor̄:ꝛ aliorꝫ qui admittuntur ex authoritate huius constitutionis adde ad glo.
9 laquandiu.iij.ff.de acquirēda hr̄ditate. ¶† Nota gl.vt illū ibi p totum,ꝛ illud exemplum hꝫ locum hereditate non adita. Prodat in dicta.l.prima ꝛ not.C.de fideicōmi.auctenti,hoc amplius ideo illud exemplum nō videtur bonum huic.§.cū nō sit bona similitudo de eo qui efficitur heres hereditate per alium nō aditam in casu nostro:nam hec cōstitutio hereditate adita hꝫ locū: vbi.eo.§.semper igitur.Et ibi vocentur,Innuit gl.ista ꝙ cognatiōes emancipati non succedunt de iure ciuili ex testō:idē sentit de inofficioso testō.l.posthum,circa principium,ꝛ.l.cum quidam.§.sum heredem in gl.magna.ff.de acquirēda hereditate. l.illud.§.finali:ff.ō cōtratabu.Sed ꝟrūm sentit gl.ī.l.finali.ff. de interrogato.actio,ꝛ illa gl.est vera,ꝛ probatur per textū.ff. de bono.possessio.contra tabu,l.ex duobus i principio ꝛ sic ista gl.non videtur bene loqui.Vel si volumus eam sustinere,dic ꝙ ista gl.nō vult hoc dicere quo cognati ꝛ emancipati nō succedāt ex testō de iure ciuili:sed in eo ꝙ glos.dicit:neque ex testamento. ꝛc.intelligē.ſ.quod fuerit scriptum intestamento,ꝛ sic glo.se refert ad primum dictū.ſ.qui videlicet scriptus.ꝛc. † Quero:dicitur quod ille qui capit cōmodū quo privatur,efficitur hꝛs quo-
10 quis successor vel heres dicatur iste:Ex testamento non:qꝛ non scriptus.Ab intestato non:quia forte non consanguineus.Dic vt not.Inst.it.de eo cui li.causa bon.§.quid ergo vbi dr̄ ꝙ i casu huius legis ille qui succedit,dr̄ successor anomalus.quā gl.perpetuo tene menti.Et dr̄ iste talis admitti vt heres ex authoritate huius legis:vt notatur in.§.si vero ablatam.ſ.eo. In glo.q̄ incipit,scilicet ponendo ibi supra eodem tenet.gl.ista quod conIunctio nihil operatur,quo magis quis admittitur ad cōmodū. Cuius contrarium no.ſ.eo.§.si quis autem nō implens,sed hic vide vt ibi dixi. ¶Ultimo nota tex.ibi,tertio vero i fisco,qꝛ hic est casus quod fiscus vltimo loco admittitur,lꝫ contrarium nota gl.ſ.eo.§.ordinatiū,vbi dixi,ꝛ circa omnia predicta ꝛ omnes. §.precedentes,vide ꝙ habes rj.questio.j.c.Sylueſter.Et extra de voto.c.lꝫ ꝛc.

ADDITIO.

a ¶Bnorum.Adde idem tenentem domi.Soci.in consi.xxxiij. incipien.prosequēdo ordinē.versi.cū ca secūdā q̄stio.circa principium.versi.seq.in.j.parte charta.lxvj.

b ¶Modie est differentia inter emancipatum ꝛ suum preteritos. Adde ꝙ not.i apostil.ad istum post eū ꝛ alios coapostillatores i. l.meminim⁹ nume.j.i versicu.emancipat⁹ succedit.ſ.ō ie.hr̄di.

c ¶Auth.ex causa.Vide ibi omnino Bald.in.vj.colū.ꝛ Dyn.i. d.l.Gall⁹.alleg.in textu.ꝛ Barto.i.l.certū,pe.colū.C.vnō cog.

1 ☞ Falcidia a falce dicta,qꝛ sicut falx resecat.

2 Falcidia non a pretore,sed a cōsule introducta,vel a tribuno denominata.

Pretor quod non tollat ius ciuile.

3 Heres subtrahens aliquid de hr̄ditate,quod perdat Falcidiā. Et an totius hereditatis,vel rei subtracte tātum.

Triplex est ius disponens circa Falcidia,quando heres subtrahit aliquid de hereditate.

4 Testator quando presumitur inuitus,Falcidia detrahitur.

5 Legatarij ꝛ fideicommissarij quod citandi sunt in confectione inuentarij.

6 Inuentarium confectum citatis aliquibus legatarijs,ꝛ aliqb⁹ nō,an valeat saltem quo ad citatos.

7 Inuentarium quod confici debeat coram iudice,ꝛ nu.17.

8 Citari procuratorem quando,sufficiat,etiam si dominus nō habeat legitimam excusationem non veniendi.

9 Citatio verbalis,an fieri possit extra territorium.

10 Testimonium de visu,ꝛ non de auditu valet,ꝛ quādo de auditu.

Visus regulariter accipitur.pro quolibet sensu corporeo.

11 Testimonium de auditu alieno,quando admittatur.

12 Testes.quando debeant habere notitiam contrahentium.

13 Si testes non cognoscunt illum,de cuius facto deponunt,dr̄ ille talis eis exhiberi vt eum cognoscant,

14 Testi deponenti de credulitate quando credatur,remissiue,

15 Negatiua an probetur.

16 Negatiua coarctata directe probatur.

18 Paupertas ꝛ diuitie probantur arbitrio iudicis.

19 Inuentarium debet finiri per eundem notarium,qui illud incepit.ꝛ coram eisdem testibus.

20 In cōfectione inuentarij vnus testis sufficit,ꝛ quando requirantur duo.

Hinc nobis. hrs faciens inuentarium sm formā iure traditam nulla vsus malignitate legis beneficio vtitur,nisi a testatore fuerit prohibitus Falcidiā de trahr̄,nec vltra vires hr̄ditarias cōueniri pōt Inuentario aūt nō facto,nullo huius legis beneficio gaudet.h.d.vsqꝫ ad
1 §.non aūt. ¶† Nota gl.ibi,dictum autē,istud non videtur verū. Nam tex.Falcidia hꝫ duo capita,quoꝝ primū nō resecat legata,lege prima in principi.ff.eo.ꝛ tū vocabatur Falcidia,ꝛ anteꝙ esset secundū Lan. ¶Sed pōt responderi ꝙ assumpsi nomē ab alio capite,quod dum promulgabatur primum caput erat in mente legislatoris,sm ista erat opinioꝙ determinarē a falce.Et vide ꝙ possit sustineri,nam video quod Trebellianica potest dici Falcidia,vt.l.pater ꝛ.l.Titio.ff.ad.l.Fal.C.ad Treb.l.iubem⁹. ꝛ.l.quam quam,ꝛ.l.si vt.alle.C.ad.l.Fal. Preterea,ꝛ iure nature debita appellatur Falcidia,vt.C.de inoffi.test.l.que nuper.ꝛ aut.vnde si parens.eo.tit.ꝛ sic quelibet lex,que resecat.pōt dici Falcidia,vt no.Azo in Summa huius titu.ſ.In gl.dicitur aūt
2 Falcidā.Et ibi.§.alie,hoc est falsum,nam cū per ius ciuile.xij. tabu.poterat testator totam substantiam distribuere,nō vr qō p tor posſit ipo iure resecare.ꝙ facit lex Falcidia,vt.C.ad.l.Fal. l.pe.ꝛ.l.linea.eo.tit.Nam ius ciuile nō potest tolli per pretorē ipso iure,vt Insti.de bon.pos.§.quos aūt.ff.de bo.possess.ꝛ tabu.l.filium.§.sed quemamodum.l.ex duobus.§.fin.de vulg.ꝛ pupil.cū.ſi.Dicit ergo Falcidia non a pretore,sed a cōsule fuisse introducta,ꝛ ita no.gl.i.l.j.i principi.ff.eo.ꝛ hāc tenē doc.i rub. C.eo.vel dic,ꝙ Falcidia nominata a tribuno plebis,vt dr̄ tex.in ſi.dist.c.q̄dā,vide ibi nota.ꝛ adō ꝙ not.gl.Insti.ad.l.Falci.i pn. Nota.gl.cū nō sic.ibi.si non habes nō,ex ista secunda lec.prout.
3 in litera,† quod si heres aliquid subtrahit de hereditate perdit

I totum. Falcidiam. In fin. tz ergo ista gl. qō ō iure antiquo hēs subtrahens aliquid de hereditate perdit Falcidiam in totū vt l. beneficio hic all eg. Sed hoc est falsum immo hēs subtrahens aliquid de hereditate perdit Falcidiam rei solū subtracte. vt. l. rescriptum. ff. de his quibus. vt jndi. ff. ad legē Falc. l. Paul⁹. & l. hēditatē. §. n. eo. tit. facit. ff. ad Trebel. l. Paul⁹. respondit &c. quare dic. q est triplex ius. Unū est digesto. & ff. quod hēs subtrahens perdit Falcidiam in re subtracta tantum. vt. §. alle. Secūdū est ius. C. odicis. & ff. quod heres subtrahens debeat restituere duplū. vt. §. illo alle. & ante dictū. §. de iure Codicis hēs subtrahens perdebat Falcidiam in re subtracta tātū. vt. l. nō dubium. C. de legi. secundum vnā lectu. Tertium ius est Authenti corum. quo statuitur quod heres subtrahens perdit Falcidiā. non solū in re subtracta. sed in totū. vt hoc tex. & ff. secundā lec. & no. gl. exp esse. j. co. §. si vero non fecerit. in gl. que incip. hoc facit. hic per hoc videt̄ correcte omnes leges anteriores. Et hāc op. tz Dyn. in. d. l. rescriptum tz Lyn. videatur sentire cōtrarū in auth. sed cum testato. C. cod. non obstat. l. beneficio hic alle. q respondeo quod ibi non dicitur quod ille qui maligne i vna re p fideicōmissz legata. seu relicta. se gessit. perdat Falcidiam i totu. vel in illa tantū. sz hoc declaratur per alios leges. quas gl. legaut. ✝ Quero. ō hic inuitus. virum testato. presumat inuitus tex. & gl. est quod sic in. l. Titia. ff. ad. l. Falc. & no. in. l. filium quē habentem. C. fa. erc. in. iij. gl. ✝ Jbi fiat ig. & nota ex hoc q ad cōfectionē inuentarij debent citari fideicōmissarij. & legatarij. sed pone. ✝ alij legatarij sūt citati. & alij nō. nūq d ille. q & citat⁹ pōt allegare inuentarium non valere. q legatarij nō sunt citati. Et vt q hic. quasi non sit seruata forma dicte. l. vltime. C. de iure de lib. & in forma hic tradita. Pro quo. j. co. verticulo bis omnib⁹. In prium videtur. quod ista inuentarium saltez valeat quo ad citatum. sicut dicimus in sententia. que fertur partibus nō citatis. non valet. & tamen it̄ agatur ꝯ duos. & vnus citetur in pronunciatione. aliis non. sententia valet quo ad citatū. quo ad aliū. nō vt est casus in. l. de vno quoque. ff. de re iudicata. & ff. de iudic. l. non idcirco. in principio & in capitulo cum super. extra de sentē. & re iudicata. ✝ Quero. quis est mod⁹ citandi. Dic vt in gl. q incipit. id est. procura. ex qua iuncta cū text. nota. quod inuentarium dz fieri coram iudice. cum citatio de q̄ loquitur glo. non possit fieri nisi per iudicem. Et sic ista gl. facit pro opinione Bar. ō fa no. qui per hoc tenet. vt recitat Specul. in titulo de instrumētor editione §. finali versiculo quid si heres. Sed aduerte ad hanc gl. q ista videtur velle quod citetur ipse procurator. si dominus habeat legitimam excusationem non veniēdi. nō aūt fiet citatio vt ōt hic gl. ✝ Et ꝑm hoc videt hic text. q vbi principalis habeat legitimam causam non veniendi. pōt procurator citari. licet pius nō citetur principalis. An aūt vbi principalis alias nō habuit iustam causam non comparēdi. possit citari procurator. vī text. quod hic. C. vnō vi. l. meminerint. ff. de lib. agno. l. prima. §. primo. C. de. procuratoribus. l. cū q. Sed doctores ibi intelligunt q pius dz citari. procurator. & ita gl. ōt extra de dol. capitulo causam. Veritas est quod ad primum decretuz sufficit citatio procuratoris. ad ꝑm. citatio domini. vt. l. hoc amplius. §. finali cū. l. seq̄ti. ff. de dāno infecto. ✝ Ultimo ex hoc textu cōiuncto. §. si verō absunt. colligitur argumēt. quo citatio verbalis nō posset fieri ex̄ territorio. ad idem extra de dolo. capitulo cū olim. & q ibi not. & q notatur in capitulo ex parte extra de appellationib⁹ ad idē. §. vt spon. lar. §. ad hec quoque sancimus. versiculo si vero. An ꝑm vī tertius in. l. omnes a. §. verum si apparitor. C. de episcopis & clericis. & l. secunda. C. de officio prefect. vrbis. ō q̄ questione dic vt disputando tenuit Lynus in questione q̄ incipit. Rector ciuitatis Benarum. ✝ Notat text⁹ ibi. videlicet. & cetera q testis debet testificari de visu nō de auditu q dic vt i gl. ibi. Not. testimonium. sed veritas est quod testimonium de auditu primo admittitur. vt probatur in. l. sepe. de officio presi. de testō milī. l. diuus. ibi audiuisse. & cetera. & Jnstī. de testō milī. §. plane no. in. l. secunda. §. ibidē labeo. ff. de aqua pennuiali. ar. facit capitulum primum ex̄ō testi. Quid enim si volo. pbare testatorē talia verba dixisse. vel talia verba in stipulatiōe interuenisse. vel aliqd q auditu percipitur: certe p sensuz audit⁹ de his pōt redi & fieri testimonium. p prealleg̃ata. l. fa. Sed non obstat qō ōt hic vidisse. nā vis accipit generaliter p q̄libet sensu corporeo. vnde si per sensum visus quid ꝓcipitur. testis. dz de visu testificari. si per sensuz audit⁹ de auditu. & sic de similibus. & ita not. Jacobus de Aretio. C. de testib⁹. l. testiū. & ibi p Lynum. & decima quarta questione secunda per totum in capitulo cuz causaz ex̄ ō testibus: per Jnnocentiuz & in Spec. de testib⁹. §. primo. vsque ilo itē quod non phibet. & §. nūc tractandus. versiculo vtaūt hoc plenius. Not. q gl. iij. q. ir. c. testes. & de cōse. distin. v. c. venisti. ✝ De auditu aūt alienoc nō pōt qs testificari. nisi i casu. l. si arbitē al. i gl. ij. l. §. idē lab. ō. ff. ō aq̄ plu. arcē. & pl. no. i dicto. c. testes. & isto casu vbi requiritur testimonium de visu tunc re⁹ ad testificādum non admittitur. ✝ An aūt vbi sufficit testimonium de auditu cocus admittatur. gl. hic dicit q hic. q intellige gl. q̄n testis habet notos contrahentes per vocem. Jta tenent docto. dicto caꝑ. testes. ✝ Secundo nota tex. cum gl. super verbo tres q testes debent habere notos cōtrahentes. Jn cōtrariū est tex. de testib. §. z licet. Et ō dic q̄nq; testes admittunt ad testificādū super actibus personalib⁹ seu contractu. & tunc debent cognoscere cōtrahentes ad testificandum: q̄nq; admittunt super reali seu super aliquo facto. vt quod Titius possederit. & tunc sufficit quod cognoscant eū de cui⁹ facto testificāt. vt no. Pla. in. l. ij. in ꝑn. ff. de testib⁹ & facit j. de testib. §. si vero ignoti. Q̄nq; ad hoc haberet instrumento & tunc ad substantiā initi. & vt instrū valeat. non oportet q testis cognoscat contrahentes. vt in dicto. §. z. fallit in inuentario. vt hoc tex. cum sua gl. & l. §. sinautem dubius. C. de iure deliberandi. Item fallit in testō condito in scriptis ab imperitis literam. j. de instrumen. cau. & fideicō. §. oportet. & not. in d. §. sinautem dubium. ✝ Sed aduerte. q si testes non cognoscunt illum de cuius facto volunt testimonii perhibere debet eis exiberi. vt ipsum cognoscere possint. & testib. capū causam. & tangitur in l. j. ff. si ex noxali cā aga. facit. ff. de publica. l. cū si exhibuissent. §. an aūt. ✝ Not. q tel. debent testificari sic esse. vel non esse. non aūt de credulitate. dicunius contra videtur in l. j. §. primo. ff. de ventr. insp. & extra de presumptionib. capitul. literis Et ideo pro huius declaratione dic. vt per Ly. ꝑm Jaco. de Are. in l. testium. C. de testi. in v. q. & Sepecartit. de teste. §. j. in ver. ité q depositi. facit optime extra d. ꝑm. literis. & Ultimo nota tex. nullo conscios. &c. q negativa pbat̄ fortiꝛ q̄ doc. dicunt quod regulariter negativa nō ꝓbatur. vt C. de ꝓbā. l. actor. & ei inçum ff. de ꝓbā. Fallit in hoc §. vbi negativa ꝓbatur per sacramentū purgationis. vt dicit gl. in d. l. acto tñ ꝓbatio dici pōt. l. ff. in §. licentia de iure deli. Facit ad predicta q negativa pbatur per sacramentū extra. de testi. & presentium gl. no. hic vī dicere aliter. que incipit. testimoniū quod ✝ hic talis negativa hz vim affirmatiue. & ū enim testis dē se stetisse vsque ad finē inuentarii. & nihil potuisset fieri quin ipse vidisset. peritde est ac si affirmatiua ꝓponeret. Et sic no. q̄ negativa. que est coarctata. pōt directe pbari. Ad tde q̄ no in l. Pontonius §. rei. ff. de acq. her. & in l. j. §. j. ff. de it. act. q̄ppua. lz Dyn. dicat ibi quod testis suspicione nō caret tūc sibi tz q̄ vbi negativa est coarctata. q potest cadere i mēte testis. tūc nō posset pbari. q. l. acto. ꝓ qua vide q̄ ibi no. doc. in iij. q. No. ergo gl. in. §. nō. tota ista gl. & vide quod no. gl. C. de fal. l. si quis decurio. & doc. ibi in v. q. Ep. q̄ no. gl. in d. l. in donationibus. Not. gl. isti substātiam. Ex qua no. duo. ✝ Primo q̄ ista. gl. videtur velle quod inuentarium fiat in iudicio. Dic quomodo dicit. & ver. ✝ Secūdo no. q̄ paupertas & diuitie pbāt̄ ꝓ metis dictis. Similem habes gl. in authenti. preterea. C. vn. vir. &c. De quo per Jaco. de Are in l. pauperta. ff. de ex. tut. vbi vī velle q etiā possit pbari per publicam famā. & vide gl. in. l. vbi adhuc. C. de iure do. & j. de equa. do. & illud colla. & gl. l. illa scriptura in fi. quod vī verum ꝑm Franc. Ancar. &c. l. cum anti. quitaꝑ. C. ō test. nisi impediatur. q̄ ō non obstat &c. vt j. §. sed neque. ff. de interrog. actio. de etate. & de Po. gl. interpolitio est ibi ꝓ singulari. in casu tamen regulē non tabelliones. vt pbatur in tex. l. ff. §. sinautē dubius. C. de iur. Ult. circa hunc tex. ibi & innullo cōscios. videq̄ no. gl. in. §. c. Artaldus. cum qua gl. concor. q notatur in c. bone extra de elec. in gl. hic esset & vide quod not. xx. q. ij. c. presens. in gl. q̄ nisi sed qualiter. & no. gl. sex trium. in fi. licet ista vltima opinio verior. tamen ponit de tribus in aut. sed cum testato. C. de legē j. alc. cum dicit si qui ex his absint. vel interesse nolint. Not. gl. est remotior. & ita ponitur i tex. in authenti. sed cum testato. que hic sumitur.

ADDITIO.

a ✝ Jn. l. omne. Vide vide et Bar. concor. dantē opi. & vide Paul. & Alex. Rap. & j. franc. in l. fi. ff. de iur. om. iudi. & Raph. & Franc. in. j. cōsti. C. & Ang. in l. j. §. hec stipulatio. & colum. si cui plus ꝑ. l. falcid. & in d. l. fina. & Angel. Are. in tractatu maleficior. ver. citantur in ij. col. & Bal. in marg. in versi. index. verb. Ex. & Nātā. in c. quoniam contra versi. citationes. de ꝓba.

b ✝ De auditu. vide Felin. in c. preterea. in princi de testi. cum nonnullis cōcor. ibidē per eum signatis. & p domi. Soci. incōst. lxiij. incipien. in cā vertente. versi. capien. & ibi nō tñ vnus testis. i j. parte. charta. iij. & in cōsi. cv. iij. incipiē. visis narratis punctis. versi. scō confirmatur in dicta parte. charta. clxxvi.

c ¶ Alieno, vide omnino Fel. in c. tã literis. in vlt. col. ad fi. ó test. in cap. ly ex quadã. circa princi. eodem titulo. Tu vide omnino de hoc quod posui in apost. ad istum post. eum ꝛ alios, coapostillatores in l. testium nu. ij. in ver. de auditu. C. de testi. ꝛ ꝯ collectã. c. literas. ꝛ ibi etiã posui in apostil. ad ipsum in ver. de auditu audi tus. extra de iur. calum.

d ¶ De credulitate. Adde Fel. in c. quoties. de test. in ij. col. á pri. ver. gl. fi. cum nonnullis remissibi positis per me in apostil. Adde quod not. ad ꝯ collecta. vbi proxima apost. alleg. in fi. in ver. ó credulitate ꝛ quod posui in apostil. ad istum l. iurisiurandi nu. fi. ver. sed ista gl. ó de testa.

e ¶ Probari. Vide domi. Alex. ꝛ Jmo. in l. j. vij. col. ff. si certũ pcta. ꝛ Bar. Bal. plene in l. acto ꝛ. C. de probatio. ꝛ Ang. hic, ꝛ in l. fi. ff. docere. in fi. ff. ne quis cum: vbi etiã per domi. Alexand. ꝛ Bal. in mar. versicol. iuramentum. ꝛ Bar. in consi. incip. cõmune Lignani. ꝛ dominus Alex. in consi. xlij. iiij. parte. ꝛ q̃ p Pau. de cã. in consi. clxxxvij. ꝛ per Fel. in c. tertio loco. de prob. ꝛ aliqd in c. super his. de accu. Adde quod no. in apostil. ad istum in l. j. numero primo versicu. per visum. C. de canon. fru. vbis Rome lib. xj.

1 ¶ Falcidia dicitur inducta magis in fauorem testantis: quã cõtra ius voluntatem.
2 Testato ꝛ quando presumitur ignorare vires sui patrimonij.
3 Legatarij in confectione inuentarij debent nominatim citari si sunt certi.
4 Forma inuentarij que sit: ꝛ qualiter fiat.
5 Inuentariũ debet incipi a die mortis testatoris intra. xxx. dies.
6 Inuentarium q̃ valeat. licet non sit inceptum, nec perfectum intra sexaginta dies a morte testatoris.
7 Jnuentariũ q̃ non vitietur: ly signum crucis omittatur.
8 Jnuentarium factum ab herede, an prosit fideicommissario vniuersali.
9 Fideicommissarius vniuersalis q̃ possit facere inuentarium si heres non fecit ꝛ ad quid sibi proderit.
10 Heres conficiens inuentarium, an possit vti Falcidia aduersus creditores.

1 Si enim, ¶ Nota ex isto versi. quod falcidia dicitur esse inducta magis in fauorem testantis. quã contra eius voluntatem: vt hic. Ad idem infra eodẽ versi. hec autem. ¶ Secundo no. quod testator presumitur ignorare vires
2 sui patrimonij, ª Pro cuius declaratiõe dic. Aliq̃ loquitur in actibus morientium: ꝛ tunc presumit ignorare vires sui patrimonij: vt in versiculo hoc aut. Insti. q manu. non pos. ꝯ. sinagtẽ. argumen. C. qui testame. facere possunt. l. hac cõsultissima. ꝯ. at cũ humana. Aliq̃ loquitur in actibus viuẽtium: ꝛ tunc aut quis ly bona ad ipsum de nouo perueniant: ꝛ psumit ignorare vires sui patrimonij, vt qui nondum. C. de heredi. vẽdi. Aut qs ly bõa ab antiquo perueniant: ꝛ tunc si sint immobilia, presumitur scire: vt. l. quisquis. C. de rescindẽda vendition. Si vero sunt bona mobilia: ꝛ tunc si sunt presentia presumit scire si sunt absentia psumitur ignorare: vt l. in fraudẽ. ff. q ꝛ a quib⁹. Illud q̃ dixi q̃ in actibus morientium psumitur ignorare. ꝛc. est verum, nisi ex qualitate aliquid aliud presumi possit puta q̃ testato prohibuit detrahi falcidiã: nec ex hoc vr cessare error ꝛ presumitur sciẽs. Ita intelige gl. autẽ cum testator. ver. nõ ignora. ¶ Quero. qre
3 dicitur quod debent citari legatarij. Et idẽ dicit gl. in credi
toribus: vt ꝯ. in. ꝯ. illo. ¶ † Quero, qualiter debẽt citari. Rñ. de
b necessitari nominatim si sunt certi. alias sufficit gẽeraliter mittere clamando per ciuitatem ꝑm Richard Malumbrã vt l. si eo tempore. C. de remission. pigñ. ¶ Ultimo quero que sit forma inuentarij. b Gl. tangit ipsam. ꝯ. eod. ꝯ. sancimus. versi. facit. igitur. ª Et idẽ dicas qd forma est ista: quod ante omnia manu heredis fiat signum crucis, citentur legatarij: ꝛ creditores q̃ veniant tali die ad talem locum ad vidẽdum inuentarij cõfectionem vt. ꝯ eod. ꝯ. illo adiecto: ꝛ ibi not. ꝛ. C. de iure deliberãdi. l. fin. Jnsuper dubius. C. ad legem Falcidiam aut. sed cum testator. Et citatio fiat nominatim: vel generaliter: vt supra dixi ꝑm Richardum: hoc facto ds adhiberi vnus notarius qui inuẽtarium cõficiat: ꝛ ad confectionẽ inuentarij debent adhiberi duo testes qui heredem cognoscãt: vt in ꝯ. sinautem dubi⁹. ¶ Item debent adhiberi tres testes eiusdem ciuitatis locupletes: ꝛ bone opinionis loco legatarior: ꝛ creditorum absentium, ꝛ in eor pre
sentia ds inuentarium conficiat: vt ꝯ. eodem. titulo. ꝯ. si. vero abfuerint hoc facto ds heres se subscribere, si scribere scit. Si vero scribere nescit vel non põt, tunc ds adhiberi vnus alius notarius ad hoc tñ. scilicet ad subscribendum pro herede: vt i d. ꝯ. sinautem dubius. in fi. ꝛ põtest inuentarium facere per se: vel per procuratorẽ vt ibi dicitur. Et circa predictam formã vide Specu. in
5 tit. de instru. edi. ꝯ. fi. ver. quibus autem. ¶ † Et debet incipi iste
inuentariũ a die hereditatis intra xxx. dies. ꝛ phi ultra duos exagin
6 ta dies: vt l. fi. ꝯ. Jnautem. C. de iur. delib. ª † Ds aduerte quod ly inuentarium non sit inceptum: ꝛ perfectum contra illos sexaginta dies, nihilominus habebit beneficium inuentarij: vt not. Doct. in l. fi. ꝯ. fi vero postq̃. C. de iur. delib. ꝛ vide etiam ꝛ ꝯ. in
7 eadem lege. ꝯ. sinautem dubius. ¶ † Item licet illud signum crucis omittatur, nõ tamen inuentarium vitiatur, ꝛ cum ista sit talis solennitas cuius omissione non vitiatur: vt l. j. in fin. ff. de ventre inspiciẽ. ꝛ not. in d. ꝯ. sinautem dubius per Doctores ꝛ Ga
8 nistas. in c. Raynaldus. extra de testamentis. ¶ Quero nunquid inuentarium factum ab herede prosit fideicommissario vniuersali. Et videtur quod non: q̃ hoc videtur fecisse heres ex sua prouisione, ergo non tranhit in fideicommissarium per restitutionẽ. per l. si heres pecuniã. ff. ad Trebellianum. l. si post restitutã. ff. de cõsti. pecunia, dicit dominus Jac. de Bello. ꝑm Ant. de Ramponi. quod beneficium inuentarij nõ transit in fideicõmissarium ipso iure, sed p cessionem: qua facta illud beneficium poterit fideicommissario: vt l. si heres pecuniã. p. alleg. arg. l. si
9 minoris. ff. de administratione tutorum. ¶ † Secũdo quero, pone quod heres non fecit inuentarium: nunquid fideicommissarius ex sua parte poterit facere. Dicunt prefati Doctores. q̃ hic cũ vniuersalis fideicõmissarius sit heres in effectu: vt l. filiusfa. ꝯ. ff. q̃ cum eo. ꝛ l. postulãte. ff. ad Trebellianã. ꝛ ꝯ. eo. ꝯ. inordinati vbi dixi. ꝛ proderit in hoc: q̃ interdum fideicommissarius detrahit falcidiã: vt l. i. ꝯ. idẽ Marcianus. ff. ad Trebellianũ: vt dixi plene ꝯ. eo. ꝯ. his igitur. ¶ Item proderit ne teneatur creditoribꝰ, ꝛ legatarijs insolidum, ad que tenetur ꝑm distinctionem, not. in l. ij. ꝯ. ad Trebellianum. ꝛ ff. ad Trebell. l. j. ꝯ. fi. Istas ꝯstiones ponit Rꝙ. de Jor. in repetitione quaꝛ fecit de j. in ratione. ꝯ. q̃ vulgo. ff. ad legem ꝛ alcidiam. sed istas questiones ponit Specu.
10 in tit. de instru. edi. ꝯ. fi. ver. qd si heres. ¶ † Mo. gl. ꝛ legatarios an heres facies inuentariũ possit vti falcidia aduersus creditores. Dic vt in ea. Sed adde q̃ gl. dicit: quod per l. scimus. C. de iure delib. faciens inuentariũ, solum habebit hoc q̃ non teneat vltra vires hereditarias. Dic quod non est verũ: q̃ imo etiã per illam legem poterit vti beneficio ꝛ alcidie: vt expresse dicit ter. in l. scimus. ꝯ. si pfatam, ꝛ not. ea. l. pen. in gl. q̃ incipit, etiã aliter in litem. Et vide quod bene in d. gl. nota.

ADITIONES.

a ¶ Presumitur ignorare vires sui patrimonij. Sepe enim vt Justinianus ait, de faculta. suis plus sperãt homines, quã in eis sit.
b Jnuẽtarij. De eius forma vide ꝛ rma. in suo aureo repertorio. ver. inuentarium heres facere tenetur ver. ij. ꝛ in vers. heres inuentarium.
c ¶ Citiatur. Adde domi. Alex. de Jmo. in l. jurijs. ꝯ. si paciscar. de pac. ꝛ Spec. in ti. de instr. edi. ꝯ. fi. ver. in huius autem. vbi etiam vide Jo. And. in addi.

1 ¶ Heres non conficiens inuentarium tenetur creditoribus, ꝛ legatarijs de suo satisfacere.
2 Lex ꝛ falcidia proprie nõ est inducta cõtra voluntatẽ testatoris.
3 Filius non faciens inuentarium an priuetur portione debita iure nature. ꝛ quid de portione iure institutionis.
4 Filius non cõficiens inuentarium an teneatur insolidum creditoribus, etiam vltra vires hereditarias.
5 Heres non faciens inuentarium q̃ nõ priuetur Trebellianica.
6 Heres, q aliquid subtrahit de hereditate, priuat ꝛ alcidia totiꝰ.

1 Si vero non fecerit. † Pro declaratiõe huius. ꝯ. si vero nõ fecerit. ¶ Not. q̃ heres nõ faciens inuentariũ tenetur credito
a ribꝰ legatarijs de suo satisfacere. ª ¶ † Secundo no. in ꝯ. hec aũt
2 q̃ lex ꝛ falcidia non est proprie inducta cõtra voluntatẽ testatoris, sed cõtra errorẽ ipsius. Ad idẽ ꝯ. prox. ꝯ. ver. si enim. ¶ † Quero nunquid filius nõ faciens inuentarium priuetur quarta debita iure nature. Rñ. hec facit quod non. Idem not. C. de fideicommissa. auth. amplius. C. de iure deliberan. l. fi. ꝯ. sin vero postq̃, authen. sed cum testator. C. eo. tit. ꝛ tacite sentit gl. ꝯ. c. ꝯ. si quis autem non implens. in gl. ipso iure. Sed contra istã opinionem opp. nam cum heres non faciens inuentarium non debeat gravari rebus proprijs: vt hic dicitur, ergo multo magis non ly debitam iure nature, ꝛ legata sunt diminuta propter detractionem legitime, soluit autem de bonis proprijs, que bona proprija dicuntur plura, pter legitimam quam habet. sed Jac. de Belui. tenet hic cõtrarium, dicens quod cum filius nõ pdat bonorum debitum subsidiũ propter non confectus inuentarij, vt ꝯ. dictus est, non debet aliter teneri vltra vires hereditarias, ne quod sibi vna via cõceditur, videlicet debitũ bonorũ subsidiũ

retinere, alia via sibi denegetur. quod esse nō debet, vt l. scire. §. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & notatur expresse per gl. in l. fi. §. qō si post. C. de iur. delib. in gl. in litem. in fi. vbi dicit quod sibi non vindicat de debito bonorum subsidio quo ad legata, ita interim non fiat inventariū. Et ita illa videt exp̄esse p̄ opi. Jac. sed p̄cedens opinio videtur verior, quā etiā videntur tenere Doctores. C. ad legem Falci. in auth. sed cum testator in octaua q̄stione. Non obstat ratio Jacobi, q̄ non denegatur vna via, que alias p̄ceditur, quia filius qui detrahit debitum bonorum subsidiū, licet inventarium non conficiat, consequitur ex hoc duplex cōmodum. Unum est, q̄ suum patrimoniū intātum augetur, quāta ē legitima quā detrahit. Secundū, q̄ legata non soluit integra, p̄ut facta sunt sed soluit ista diminuta per detractionē legitime, ita si ea sint diminuta, debeat soluere, etiā de suo, si hereditas nō est soluendo. Sed si p̄iuaretur legitima, solueret legata integre, p̄ut relicta sunt, & suum patrimonium non esset auctum in aliquo, cum nihil detraheret. non obst. predicta. l. fi. §. si vero postq̄, p̄alleg. vbi vī dicere tex. quod filius p̄iuatur debita iure nature. Nā ibi loquitur nō solum in extraneo herede, sed in filio duz dicit, adierūt vel se immiscuerunt. Et sic p̄z q̄ etiā loquitur in filio immiscente, & sic suo. vt instituta de heredum qualita. & differentia. §. extraneis. & tamen ibi dī quod nullius legis beneficio vtūtur: q̄ respondeo quod heres nō faciens inventariū, siue sit filius, siue non vtitur beneficio illius legis vz detractione debita iure institutionis, quo beneficio vtitur faciens inuētarium: vt d. l. fi. §. fi prefatā. & not. ea. l. §. quod si post, sed vtitur detractione legitime portionis cum non sit par ratio inter debitū iure nature, & debitum iure institutionis arg. l. fi. C. de codi. & not. per glo. s. si quis autē nō implens. in gl. ne ipso iure. Et quod ȝ alcidiam debitam iure institutionis perdat filius non faciens inuentariū, sicut extraneus: vī velle gl. in l. fi. §. cum igitur. C. de iure delibe. referēdo gl. que incip. & legatariȝs in fi. ibi, sed hodie, &c. Ad tex. qui etiam loquitur in suo: vt pz: q̄ adūcit, vel se immiscuerit. &c.

4 † An autē filius non faciens inuentarium, teneatur in solidū creditoribꝰ, etiā vltra vires hereditarias, est tex. in l. fi. §. cū igitur. & §. si vero postq̄, p̄alleg. qui tex. etiā loquitur in filiȝs, & aliȝs

5 suis. ¶ † Quero, an heres non faciens inuentariū p̄iuetur Tre

b bellianica. Jac. de Belui. disputauit hanc questionē hic. & tenuit quod non, per multas rationes, idem tenuit Rofre. in ti. de sen. con. Trebel. in §. sed circa istum. Et istam questionē tangit Jac. de Are, in l. cum tale. §. j. ff. de con. & demon. vbi illud tex. inducit contrarium. Et eandem opinionem tenet Ly. in authenti. sed cum testato. in viij. questione quam facit ex dictis Richar. Sed opinio Jaco. de Bel. putarem veriorem. Ratio: q̄ non est nostrum leges extendere, vt l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimonio tamē q̄ legum correctio non inducitur nisi in casu exp̄sso, secundum l. p̄cipimus. in fi. C. de appel. ex identitate rationis non inducitur legum correctio: vt in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & not. in l. tam is. §. j. de donatione causa mor.

6 ¶ Quero, quid addit hec constitutio illi. l. scimus. C. de iur. deliberan. Dic vt in gl. hoc facit, † & nota etiam ibi: q̄ si heres subtrahit aliquid, hodie caret toto. sed de iure Codicis puniebatur in duplum, quod dic vt dixi ij. co. §. sancimus.

ADDITIONES.

a ¶ Satisfacere. Vide ad hoc domi. Fely. in c. cum Ma. Ferra. ō constitutio. in xx. col. ver. hanc conclusionem.

b ¶ Trebellianica. Adde istum consi. suo inci. domi. Jo. Aldrizoni. & quod ibi dixi in apostil. ad ipsum post casus summarium, & dixi etiā in apostil. ad ipsum consi. cccxxiij. inci. bona Matthaelli.

1 ¶ Testato. hodie p̄hibet detractionem Falcidie.

2 Filius ita p̄iuat portiōe sibi debita iure institutiōis, sicut exheꝰ.

3 Testato. an possit p̄hibere trebellianicam.

4 Si heres, qui non vult parere testatoꝛi iubēti nō detrahi si pute tur hereditate, vt hic dī. an habeat locum hereditate non adita.

5 Testato. quo scit vires sui patrimonij, si suum distribuit per legata, videtur Falcidiam p̄hibere.

Tacita p̄hibitio Falcidie an sufficiat.

a **Si vero expressim.** a ¶ † Mo. circa hūc tex.

1 q̄ testato. potest p̄hibere detractionem Falcidie. ¶ Sed quero, de quo herede logtur b ic. Dic vt in gl. ibi penitꝰ extraneū. Ȝ aduerte: q̄ ista gl. debet intelligi in portione de necessitate debita iure institutiōis

2 de qua logtur tex. hic. Idem est in suo: q̄ † eadē ratione. & eodem modo illa p̄iuatur filius, quo extraneus, argumēto. l. fi. §. si vero postq̄ p̄alle. quod pōt p̄ocedere vbi due quarte possunt de

3 trahi, § non quod no. in §. si quis autem. §. eo. ¶ † Querit gl. an te

b stato. possit p̄hibere Trebellianicam. Et tene quod sic, & idē videtur tenere glos. insti. de fideicommissa. here. §. sed quia stipulationes, & Azo in summa huius tit. §. loquimur tunc. Ȝ contra tenet gl. C. ad leg. ȝ alc. l. si vt allegas. & in auth. sed cū testator. in gl. olim nō sic. Jac. de Belui. tenuit disputādo q̄ Trebellianica quartā nō possit p̄hibere testato. per multas rationes. Sed ȝ ium est p̄m & doctr. Jac. de Raven. & Pet. vt refert. y. in d. auth. sed cū testato. & ista vltima videtur verior, nam licet videtur velle quod in quibus calibus cessaret ȝ alcidia, in eisdem cesset Trebellianica, vt l. adarcellus. §. quod autē. ff. ad Treb. q̄ intellige verum, q̄n falcidia cessat rōne ipsiꝰ testamēti: vel q̄ testamentum p̄iuilegiatum: vel q̄ facta est p̄hibitio a testatore. & in q̄stione nostra: vt in d. §. quod autē ibi, in testamento militari, si qui sunt alij. Sed vbi Falcidia cessaret p̄opter delictum tam cōmissum per heredem, non autē cessaret ratione testamēti, tunc nō habemus regulā dicentem in q̄bus calibus cessat falcidia, p̄pter delictum heredis, cessat Trebellianica, & ecōuerso. Et ita logtur q̄ dixi §. p̄oxi. in questione illa, an heres nō faciens inuentariū, p̄dat Trebellianicā. ¶ Quero ergo, dixi quod cōstitutio ista cōtra nō implentē voluntatem defuncti, omnino habeat locum hereditate adita §. eo. §. super igitur, & j. e. §. non autem.

4 ¶ Sed quero, hic dicitur, quod † heres qui non vult parere testatoꝛi iubenti non detrahi p̄iuetur hereditate, an habeat etiā locum hereditate nō adita. Dicit Jacobus de Beluiso, quod sic, ex quo ipse not. hic casum speciale quod etiā hereditate nō adita legata, & fideicommissa & libertates debentur. & hoc defertur personis enumeratis in §. si quis autē nō implens §. eo. & eos tacit heredes lex hereditate p̄ heredem scriptum nō adita. & ē speciale in hoc casu: q̄n testato. p̄hibet & alcidiam detrahi. P̄o hac opi. facit hic tex. dicit enī vel si noluerit subaudi. parere cuiq̄ dī recedere ab huiusmodi institutione. ¶ Not. quod dicit institutione, non dicit ab hereditate. Et p̄o ista opi. videtur mihi q̄ sit bodie gl. ordina. super verbi. subtitutio: que dicit q̄ substituti, & coheredes admittuntur de iure communi, ergo apparet q̄ hereditate nō adita: vt l. post aditā. cum simi. C. de impu. & alij substit. alias si esset adita hereditas substituti & coheredes non admitterentur de iure communi. sed huius legis potestate. in §. si vero institutio, §. e. & q̄ no. i. d. l. post aditā. C. de fideiuss. auth.

5 hoc amplius. quod tene bene menti. ¶ † Ultimo quero, an si testato. exp̄esse scit vires patrimonij: & suum distribuit p̄legata videat ȝ alcidiā p̄hibere. Et vī p̄ sic: q̄ lex Falcidia est inducta ȝ errorem testatoris: vt §. eo. ver. hoc autem. & verī. certum. Sed si testato. scienter hoc facit: videtur cessare falcidia cū tunc contra errorem testatoris p̄uidere nō possit. Preterea, cum testato. non iussit quartā detrahi, tacite vī eam p̄hibuisse: cū distribuit patrimoniū per legata. l. Titia. & ibi no. ff. ad l. falci. Ȝ in cōtrarium videtur. Nā hic vī text. signāter dicere: q̄ exp̄esse testato. debeat p̄hibere, dum dicit: si vero exp̄essim, & quod quod nō sufficit tacita p̄hibitio: arg. l. exp̄ella. ff. de regin. & l. nonnunq̄. de condi. & demon. & in hac opi. videntur cōdordare omnes doc. ¶ Ultimo vide gl. hodie non, hoc intelligendo in legatis ad pias causas: vt p̄obat tex. in ea. alleg.

ADDITIONES.

a ¶ Si vero exp̄essim. Ad huius tex. materiā vide Ang. in l. ħ. C. q̄n & q̄bus quarta pars. de. li. xij. in lec. sua. & Ludo. Mar cell⁹. ad Treb. Pau. de ca. in consi. clxvij. & Mld. in consi. xiij.

b ¶ Trebellianicā. Tu vide de hoc Bal. in l. filiū que. in fi. ver. ō mū. quero. & quod ibi posui in additio. ad ipsum in ver. posse. & hiberi. §. sami. ercisc. Pau. de ca. consi. lxv. inci. visa facti narratione. & plenissime per Alex. consi. lxvij. vol. j.

1 ¶ Heres: qui scienter soluit legatum, q̄ in solidum nō tenetur soluere, an in aliȝs sibi p̄eiudicet. & nu. 4. & 5.

2 Factum omnium legatariorum q̄ censetur vnum.

3 Agnoscens voluntatem defuncti, non potest postea penitere quod id quod agnouit.

Non autem. Heres substātiā defuncti fubiliter a gnoscēs integraliter p̄soluens omnibus aliȝs, in solidū soluere cōpellit penitentia & incōstātia repulsa, nisi aliquod inopinabile emergat dānum tpe instātie cause

1 solutiōis statuto, his obtinētibꝰ. & in oi vltima voluntate. & inoibus p̄sonis exceptis minoribꝰ etate. h. d. vī ȝ ad fi. tex. Intra. ibi, hrdis seqntis: sed testatoris voluntatē, sez si quibuscūq̄ soluat integra legata. & ab aliȝs quibus non soluit: velit detrahere falcidiā. † & pp. de. l. nō dubiū. §. fi. cū gl. C. de test. vbi solus vnā legatū scienter q̄ in solidū soluere nō tenebat, in aliȝs sibi nō p̄iudicat. Sol. Aut loquimur in dispositione non solenni: & loquit lex cōtraria. Aut in solenni: & isto casu si heres est grauat⁹ & soluit vnuz legatū in solidū cogit aliȝs satisfacere. Ita no. in l. lege Zaleuca. & in auth. sed cū testato. C. ad l. falcidā. & l. fi. C. de fideico. Nec. ob. l. fin. C. ne vxor p̄o ma. quia ibi maritus non tenebatur saltem naturaliter. Ita no. in d. l. contraria: vbi tāgitur. & iuncta. sed cum testato. ¶ Secundo opp. & videtur q̄ heres soluēs vnū legatum, nō p̄eiudicet sibi in aliȝs, argument. quod de do-

nis. §.

nis.ſ.nō idcirco.ff.e.Bol.vt hic,ꝛ in l.cōtraria no.Mot.gl.imo vi detur in fi.ꝛ no.in l.ꝓxia.in aut.ſed cum teſtato.Dō aduerte i eo q̄ glo.dicit qō ibi erāt plures res legate vni,ꝛ erat res ſoluta itaq; integraliter legatum non erat ſolutum: intellige hoc quando plures res erant legate ſub nomine collectiuo,ꝛ hic vnū erat legatum:vt li.ſi ex toto.ſ.fi.ꝛ quod ibi no.de lega.j.ꝛ qō not.in l. ſcire debemus.ff.de verb.obl.ſecus ſi ſimpliciter res eſſent lega te nomīatim relicte,q̄ tot eſſent legata,quot res: vt l.ij.ff.de te ga.j. Unde ſoluendo vnā rem videtur ſoluiſſe integrum legatū ꝛ hic ibi ꝓcindicaſſet:vt hic. Et hanc opinionem puto probari per tex.ꝛ gl.in l.quod de bonis.ſ.non idcir co.ff.ad legem ꝛ falcidiā.intelligendo illum tex. q̄ oia legata fuerunt facta eidem legatario.ꝛ gl.dicit q̄ ſoluendo ſcienter ꝓcindicat hodie in ceteris aliis legatis hic q̄ eidē perſone ſint relicta plura legata ſolvendo vnum inſolidum ꝓcindicat ſibi quo ad alios legatarios vt hic,multo magis debet ꝓcindicare in ceteris legatis q̄ ad eūz cui ſoluit.Nota.gloſſ.alias retentionis.ibi.C.de duobus reis.l.

1 ſi.¶Not.glo.hanc in eo quod dicit omnium legatariorum:vnum factum eſſe vī ꝛ tene eā menti.Et iſta poteſt eſſe vna ratio, alia ratio q̄ ſoluendo vnum legatum ſcienter approbat voluntatem defuncti vnde nō pōt poſtea bone voluntatis penitere. vt hic ꝛ tex.dī.Not.gl.j.Imperatorem ibi:vt l.ſi.medio.opin.vī

3 verior.ꝛ quod iſtas conſtitutiones non habemus,quia ꝑm legem C.ſoluens legata inſolidum valet,non ꝓcindicat aliis: vt l.in ꝓpoſita.C.eo.ſed bene habemus per legem.C.quod ſi quis agnoſcit voluntatem defuncti ſcienter non poteſt poſtea penitere quo ad id quod agnouit ꝛ ita loquitur.l.hic alleg.in ꝓma ꝛ ſecūda

4 expoſitione.¶Not.gl.vlt.ibi accepiſſe ſe ꝓ eo quod eſt debitum.ibi,q̄ eſſet ꝛc.quod eſt verum q̄n legatum eſt in quantitate, vel ſpecie,ꝛ pars ſoluit ꝓ o diuiſo,q̄n ſoluitur ꝓ o indiuiſo tunc ceſſat iſta ratio ꝓeſumptionis hic recepte:ꝙ nō eſt reperire particulam in qua non habet quilibet ſuam portionem ꝛ heres ꝛ legatarius:quid ergo tunc fiet:Dic ꝙ tex.iſte loquitur quando legatum eſt ſolutum integrum quo caſu eſt ꝓeſumptio quod heres voluerit ſeruare in omnibus voluntatem,ꝛ ꝓhe agere circa omnes tunc enim non poteſt ad ꝓoza penitere:vt hic, ſed vbi non ſoluitur legatum integrum tunc non eſt ipſa ꝓeſumptio, ſtabit tunc ergo.l.ſi ex pluribus.ij.reſponſo.ff.eo.nec poteſt ſaltem in reliqua parte diuiſa ȝ falcidiam retinere per doli exceptionem.

5 ¶Queroꝛ hic dicitur q̄ heres ſoluens ſcienter vnū legatū integrū ꝓcindicat ſibi quo ad alios legatarios:ſed pone qō ſoluit legatum integrū vni dicendo q̄ hoc faciebat gratia ipſius legatarij,ut eat ſuus amicus an tenebit alijs ad integrū legatū ſatisfacere:Jaco.de Belui.quod nō:ꝙ hic ter.debet intelligi q̄n heres ſciens hoc non ſufficere ſcienter ꝛ ſimpliciter ſoluit integrū legatum,ſecus q̄n ex preſtit quod faciebat gratia legatarij: q̄ in incertis ꝛc.vt l.continuꝰ.ſ.cū ita.de ver.ob.ꝛ ibi in cautelis.idem in ſum.huius tit.per Azo.

1 ¶Queſtio emergens ex vltima voluntate non debet bannum tranſcendere adie litis conteſtate.

2 Annus qui datur ad ſoluendū legata per teſtatorē currit poſt aditam hereditatem.

3 Verbum relinquo quando trabatur ad inſtitutionem.

4 Tempus omne regulariter eſt continuum ſi ſit vtile.

Illud quoq; ¶Not.q̄liter ex vltima volūtate emergente queſtione nō debet trāſ

2 ctes tēpus qui commutatur ex die litis cōteſtatę.¶Secundo.nō annꝰ qui datur ſolutioni relictorū per teſtatorē currit poſt hereditatem aditā,ꝛ adminiſtratione ſecutā ꝛ ſic eſt hic expoſitum quod conſtitutio de qua loquitur ſ.ſi quis aūt nō im

3 pleuit ſupra eodē.hz locum in hereditate adita ad idem ſupra eodē.ſimiliter igitur,ꝛ ibi dixi.¶Tertio not.tex.ibi cadat a relictis quo verbum relinquo trabitur ad inſtitutionē.a Ad idē

4 ſupra no.ſ.ꝛ hec quidē ꝛ ibi dixi ꝛ not gl.ibi annū.¶Pro iſta gl.dicit q̄d omne tps eſt continuū niſi quod ſit vtile.Ita nota. de diuer.ꝛ tempo.ꝓfecip.in ſumma illius tituli per Azo.in ſumma.C.de anna excep.circa medium.pl.y.in l.cum ꝓpoſ nas.C.de edil.act.no.gl.per quandā in fi.Adde quod not.in ſ. ſi quis autem non implēs.ſ.eo.C.de fideiuſſo.aut. hoc ąplius vbi p doc.Not.gl.hic.annus.ibi,contra cum plus:ꝙ cū heres ſit priuatus omni cōmodo ex eo quod non obediuit defuncto.ꝛ alius heres eſſe incipiat,vt ſ.eo.ſ.in omnibus amplius legatū ſoluere non cogitur ꝛc.

ADDITIO.

a ¶Inſtitutionem.Et ibidē vide que adhoc dixi in apoſtil.adde Bul.de cu.in l.j.nu.4.ꝛ qō ibi poſui in apoſtil.ad iſtum in verſi culo verbū relinquo.C.de ſacroſan.eccle.in l. captatoꝛias. C.ō teſtamen.milita.ꝛ dixi poſt iſtum conſil.lxxiij.incipien.quamuis maxime doctoꝛes.

1 ¶Tempus quod datur ad inuentarium cōficiendum,an curat minoꝛi,quod hic,licet reſtituatur.

2 ¶Minoꝛ ſuccedens maioꝛi qui tenebatur facere inuentarium ſi nō fecit ipſe minoꝛ an teneꝫ pena huius legis,ꝛ detur reſtitutio.

3 Contra penam commiſſam ob non factum vnius heredis,quādo coheres vtatur ꝓuilegio ſuo.

4 Preſcriptio ſtatuaria an currat contra minoꝛem.

5 ¶Minoꝛi erranti in iure ciuili,an ſuccurratur ipſo iure.

Pupillis. ¶Quero, verū tempus q̄ datur ad conficiendū inuētarium currat minoꝛi.Dicit quod ſic,ſed reſtituitur per hunc ſ.ꝛ ita no.gl.per hunc tex. l.auxilium.ff.de minoꝛi.in fi.Ita autem not.doctoꝛes in l. ſi.ſ. ſinaute dubius.C.de iure deliberan.in v.queſtione. ſic ſecundū hoc hic ſ.loquitur generaliter,ꝛ cōprehendit vtrāq; partē hu

2 ius conſtitutionis.¶Sed hic quero,pone q̄ minoꝛ ſuccedit heredi,q̄ eſt maioꝛ,q̄ aſſis heres extitit,an tenetur ad penam huius legis. Et videtur q̄ ſic,q̄ ex cōtractu,vel quaſi defuncti tenet,ꝛ ſic nō dz reſtitui,vt l.Emilius.ff.de mi.ꝛ ff.ex quibus cauſis in poſſeatur.l.apud Julianum. ſ.j.Sed hic, q̄ ſi maioꝛ cuius minoꝛ eſt heres fuit admonitus.ꝛ tūc minoꝛ nō reſtituit, vt i legibꝰ ȝtēs,nili in perſonā ipſius maioꝛis annus ſit elapſus, vt l.cuȝ filius.ſ.in hac.ff.de verb.obl. Si vero ipſe minoꝛ fuit admonitus,tūc eo caſu ad penā tenetur, ſed hz duplex remediū vt hic,ꝛ q̄ no.in d.ſ.i hac. Ad idē ff.ō diſtra.pig.l.ſi creditoꝛ.ſ.illud.ꝛ C.de teſt.mil.l.ſi cū militarib.ꝛ q̄ ibi not.in ꝟ.glo.q̄ tene

3 mēti.† Sic et dicimus,cū alias ſtipulatio ꝓmittitur ȝ heredē,ꝛ q̄ritur an coheres poſſit vti ſuo ꝓuilegio,q̄ aut ſtipulatio cōmittitur ꝓpter factū coheredis,ꝛ heres vtitur ſuo ꝓuilegio vt d.ſ.in hac.Aut ꝓpter factum alioꝛū.ꝛ tūc ſi nihil eſt geſtuȝ hī de.tunc nō vtit heres ſuo ꝓuilegio,vt l.j.ꝛ ſ.C.ſi aduer.vē pig.Aut eſt geſtū cuȝ herede,puta q̄ fuit interpellatus.ꝛ tūc heres vtit ꝓuilegio ſuo,q̄ tunc dī cōmitti ex facto ipſius heredis, vt no.in d.l.ſi cum militarib.ꝰ.ꝛ facit q̄ not.in d.ſ.in hac. Facit ēt quod no.doc.in auth.quas actiones.in quinta queſtione.C.ō

4 ſacroſan.eccle.¶Quero,an ſicut in caſibus hic poſitis nō currit ꝓſcriptio ȝ minoꝛēm ita currat ꝓſcriptio ſtatuaria.De hoc dic vt no.Jnno.in ca.cōſtitutus.extra de in integrū reſtitutio.

5 No.q̄ hic dicitur† q̄ minoꝛ incidit in penā legalem,lz ei ſuccurratur.Pro quo facit l.Imperatoꝛes.ff.de publi.ff. de minoribus.l.in cauſe.la ꝓma.ſ.pen.Dic,hoc eſt verū vbi minoꝛ erroꝛ in iure ciuili,ꝛ ius ciuile ſpernit,ſecus vbi ſpernit ius naturale,q̄ tunc maioꝛ xxiij annoꝝ non ſuccurritur,vt j.vt cū de appellatio.cog.ſ.ſi vnuȝ de predictis.Sed ȝ predicta facit toꝛ titer.C.de ſpon.l.ſi.in ꝓin.vbi.minoꝛ in pena legali ipſo iure ex cuſatur,quod eſt contra gl.ſed non firmat.Sed veritas eſt,vt ibi dicunt doc.q̄ ibi eſt ſpeciale,ꝛ quod ibi minoꝛ ipſo iure iuuat, ſicut alias minoꝛ etas excuſat aliquando ipſo iure a delicto.l.ſi. C.ſi aduer.delic.

1 ¶Patronus non faciens inuentarium nō priuatur legitima portione.

2 Filius non conficiens inuentarium nō priuatur portione debita iure nature.

3 Succeſſioꝛes libertoꝛum ꝛ ingenuoꝝ,an equiparentur.

4 Agnati ꝛ cognati quod hodie ſuccedant vſque ad decimū gradum.

5 Lex falcidia quod hodie habeat locum in teſtamento militis. Eccleſia ꝛ hoſpitale quod hodie ſubiaceant penis huius conſtitutionis.

Non autem. ¶No.ex iſto ſ.intelligēdo ipſū generaliter ꝛ reſtringo ipſū ad vtrāq; conſtitutionē,ꝓut videtur referre predictus.ſ.q̄ patronus nō faciens inuentariū nō priuatur legitima portione ergo multo minus filius priuatur debito iure nature.vt notatur i ſ.ſi ve

2 ro nō fecerit.ſ.e.¶Secundo no.q̄ ſucceſſiones libertoꝝ.ꝛ ingenuoꝝ equiparantur.ꝛ vt no.Jnſti.de.ſucceſ.ſ. multis.et ſ.fi.¶Sed aduerte ad id quod dicit gl.hic que incipit ꝛ equabimus.quod agnati ſuccedunt vſque ad decimum gradum ſed cōgnati vſq; ad ſextum.q̄ hoc hodie non eſt verum quia tā agnati quam cognati hodie pariter ſuccedunt vſq; ad decimum gradū vt no.Jnſt.de ſucceſ.cogna.ſ.fi.ꝛ authentica in ſucceſſiōe.C.de ſuis ꝛ legiti.ꝛ infra de heredi.que ab inteſta.ſ.ſi igit.verſi.illud palam.Jn gl.vt habes.ibi.l.ſi.idem no.quod hic ꝛ in cadē glo.

3 ibi fecerit inuētariū.¶No.ꝛ ei iſto quod hodie in teſtamēto militari hz locum lex falcidia ꝛ iſtā opinionem tenent docto.Ceo.l.teſtō.ꝛ Dy.in l.j.ſ.in filiꝰ.ff.ad Treb.vbi ipſe hāc gl.approbat.¶Ultimo no.ibi,ſiue ſacer.hic vī caſus q̄ hoſpitale vel eccleſia ſubiacēt penis huiꝰ cōſtitutiōis,q̄ ꝑpetuo tenē mēti

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ De non eligendo secundo nubentes mulieres, z alienatione, z lucro ante nuptialis donationis, z de successo ubus earum filiis suis. Rubr.

¶ Dictū est ā. de heredum obedientia, z successione q̄ fit in obedientib. ō seq̄nti ordine, q̄ ibi tractatur de successiōe inobediētiū, ō ponitur hic de successione matris. Et hꝫ hec. Rubr. tres partes. Prima loquitur de electione prohibitiua. Secunda de alienatione ante nuptialis donatiōis. Tertia, de successione matris, z auie. Et prima pars expeditur vsq; ad §. hoc autē, z. Decūda vsque ad §. cum igitur. Tertia vsq; ad §. aliud vero. postea vsque ad fi. z dic vt in glo.

1 ¶ Hereditas adita per heredem non dicitur amplius testatoris, sed heredis bona.
2 Stipulatio si cōcipitur sub duabus ſ̄ꝫ conditionibus adueniente prima non potest stipulatio alia cōditione committi.
3 Pactum commissum vno casu, q̄n possit ex alio committi.
4 Iura de lucris dotalibus, z donationib. ante nuptialibus loquētia magis voluntaria, quam rationabilia sunt.
5 Uxor transiens ad secundas nuptias, q̄n priuatur proprietate donationis ante nuptialis, vbi ponit quinque iura.
6 Iura loquentia de matre secundo nubente, p̄ habeant locuꝫ ēt in parte secundo nubente.
7 Mater q̄n proprietas donationis defertur ad filios per transitum a secunda vota, quod possit eligere vnum ex filiꝫ: z sibi p ꝛo uidere.

Et ante nos. Istud principium vsq; ad §. hoc aūt. hꝫ plures partes. Primo ponitur principalis intentio Iustiniani, z quare motus fuit ad hanc cōstitutionē imponendā. Scdo ponitur thema, z q̄stio prima z allegatio filie, z alle gatio matris. Tertio ponitur secunda q̄stio resultās ex d. themate, z circa eā vnā allegat p matre, aliā p ꝛo filia, z postea tres allegationes ponit p ꝛo matre cōtra filiā. Quarto ponitur solutio p̄me questionis, z p̄hibitio alienationis. Scōa ibi, Gregoria. Tertia i §. z nō solū. Quarta, in §. hoc noe. Et breuiter h. d. Mater non succedit filio i lucro ante nuptialis donatiōis filio superstite, z liberorum electio, vt in d. lucro, est mater p̄hibita. h. d. ¶ No. in ver. veruꝫ mater
1 in tex. ibi, sed per mistā iam rebus ꝛc. ¶† Pro eo quod habes in l. sed si plures. §. si filio. ff. de vulga. z pup. Ad idem l. fi. C. de inof. test. hec tamen allegatio matris, quā hic fecit, tollitur p ter. j. e. ver. ante nuptiali. ¶ Secundo no. tex. in §. fi'a vero. ibi ipsa esset domina p ꝛo eo q̄ dicā j. e. §. cum ergo. ¶ Opp. ad fi. huius p̄in. verli. si vero ꝛc. hic innitur q̄ fuerint interposita duo pacta. Primum de lucrando totum in casu existentium liberorum. Secundū de lucrando partem in casu non existentium liberorum z vtrunq; pactum sortiri effectum. vt hic dicitur: sed contra ista fuerunt duo pacta diuersa z contraria, ergo vnum habē-
2 do effectum aliud vigorem habere non potest. Nam lex† dicit q̄ si stipulatio concipitur sub duabus conditionibus ſ̄ꝫ aduenīte prima non potest stipulatio alia conditione committi. vt l. si ita quis stipuletur. de verborum obliga. z l. si plures. ff. de ꝛditio. inst. z l. si ita fuerit. in p̄in. de manumiss. testa. cum simi. ergo in proposito si pactum est commissum ex prima conuentione seu ex primo casu non potest ex alio committi. Huius ſ̄ꝫ timore dicunt quidā quod hic fuerunt duo pacta quorum vnum fuit
3 in casu existentium filiorum z aliud in casu non existentiū. †An de vno pacto commisso ex vno casu adhuc potest comitti ex alio referendo nos ad diuersa tempora nam primum pactum quod est in casu existentium liberorum statim soluto matrimonio cōmittitur existentibus filiꝫ post mortem patris: sed secundo casu q̄ est in casu non existentium liberorum committitur postea liberis non existentibus ante mortem matris. Et sic nō est aliqua ſ̄rietas: sed in legibus contrariꝫ: fuit vna stipulatio que habuit in se duas conditiones que semper si est in vnum casum cōmissa non potest in alium cōmitti. Ista solutio non videtur vera: q̄ intelligitur in vtroq; pacto de cōditione relata ad tempus mrimonii soluti z posito q̄ sint duo pacta sub duabus ꝛditionibus contrariꝫ. q̄n referuntur ad idem tempus facta cōmissione ex vna impossibile est committi ex alia: q̄ posito vno de contrariꝫ remouetur reliquum ꝛc. Quare aliꝫ dicūt q̄ ſ̄ria loquuntur i aliꝫ casibus. sed hic est aliud z quare hic aliud sit sufficit p ꝛo ratiōe
4 voluntas. Dicuntur †enim ista iura esse voluntaria non habentia aliquam rationem. Ita not. gl. j. de nup. §. quoniaꝫ infirmas in fi. gl. Et ista fuit opi. omnium. z tangitur in authentica. sed z si quis. C. de secon. nup. Aliꝫ dicunt quod primum pactum committitur ex vi pacti z ex vna vir tute: secundum pactum cōmittitur magis ex vi legis quam ex vi pacti. Ita no. in lege cū quere batur. fi. iudicatum solui. z tangitur in d. auth. sed z si quis. Ista solutio est multum amica solutioni superiori. z quasi vna z cadē. Sed aduerte, ista solutio nititur. q̄ cum lex vi legis secundū pactū committatur, q̄ agitur ad hoc cōdictione ex hac lege. Sed ſ̄ac. de ſ̄ret. hanc rep rehendit dicens, quod agitur ex ipso secundo pacto, z tamen ipsum ex pactum habet vim ab ipsa lege, q̄ex habet aliquā rationem motiuam. z. onfitetur tamen ipse quod ista est ratio p̄opter quam sit de necessitate quod hic oporteat elic. Sed ratio est motiua, que mouet Imperatorem ad hic faciendū in casu isto, z inde non inducit idem lex inter alios extraneos, qui non essent vir z uxor inter se hic paciscentes. Et ratio ista motiua talis. Nā Imperator p̄imo inducit legem quā statuit, quod mulier mortuis omnibus filiꝫ possit lucrari ex secūdo pacto, vt §. in hoc aūt. sed si mulier lucraretur ex primo totam donationem ꝛctum ad proprietatem, q̄ sua erat, z sic grauauit eā utuitu filiorum, q̄ apparet, q̄ si non esset filiꝫ ex primo matrimonio, mulier esset impunita. C. de nup. l. hac edicta. ū. §. q̄ igitur. z j. de nupt. §. si vero expectet. in p̄in. vnde mortuis liberis cessat ratio legis, scz dilectio, z fauor filiorū, z est redacta causa ad nō causa. Et ideo lex que ipsa ſ̄ grauauit, eroneraꝫ eā cōcedendo ei vt liberetur ex secundo pacto. Ista ratio tollitur ex §. quoniā infirmas. j. de nuptiꝫ. z sic Jac. de ſ̄re. concedit contrarium inter alios paciscentes. sed inter virum z uxorem habet locuꝫ dispositio huius §. quoniā infirmas. propter rationem q̄s dixi. Ita tangit do
5 minus Jac. in d. auth. sed z si quis. ¶† Opp. hic innuitur. q̄ mulier secundo nubens non amittat proprietatem. sed contra ſ̄, neque virum q̄ ex dote. §. j. Sl. solvit in fi. sui. Sed illam gl. declarando sic distingue quatuor vel quinque iura. ¶ Primum fuit iuꝫ ꝛodicis quo iure per secundas nuptias proprietatem donationis non perdebat. sed liberis seruare tenebatur, vt l. femine. in p̄in. C. de secun. nup. secundum vnā opi. ibi no. sed secundus aliam ibi, non perdebat, z habebat solum modo vsumfructum, que opinio fuit gl. j. de nup. §. si vero expectat, z ibi dicā. ¶ Secundum ius est huius constitutionis, secundum quam per secundas nuptias proprietatem donationis amittit. z in omnibus filiꝫ premortuis secundum pactum non existentium filiorum, vigorez assumit. z non aliter, vt hic in §. pro sperimus. z j. e. §. hoc autem. ¶ Tertium ius est j. de nuptiꝫ. §. si vero expectat. z, sequent. z §. quoniam infirmas. z hoc tertium ius concordat cum iure istius constitutionis pro parte, q̄ bic. z ibi per secundas nuptias proprietatem donationis amittit. sed discordat in parte, q̄ ſm hāc constitutionem ad hoc vt secundum pactum no existentium filiorum vigorem assumat, oporteat q̄ omnes filiꝫ premorianē matri, sed ſm illā constitutionem sufficit q̄ vnus ex mortuus. ¶ Quartum ius est infra neq; virum q̄ ex dote. §. j. vltimo corrigit omnia iura p̄dicta, q̄ z nubat mulier secundo, vel non proprietatem seruet filiꝫ. ¶ Quintum ius est infra. vt fratru filiꝫ. §. q̄ vero mulieres. z illud ius corrigit pro parte omnia p̄dicta iura videlicet q̄ pro virili parte admittatur mater cū filiꝫ ad p
6 proprietatem si ad secundas nuptias non pervenerit. †omnia p̄dicta que habent locum in donatione propter nuptias, vt dictum est, habent etiā locum in donatione quā lucratur vir, z habet locum etiā in patre z matre secundo nubentibus. vt j. §. q̄ vero §. colligentes. z §. si vero. j. de nuptiꝫ. §. quoniā infirmas. vbi not. z infra neq; virum q̄ ex dote. §. j. colla. vij. z in d. §. q̄ vero mulieres. j. vt fratrum filiꝫ. colla. ix. ¶ Ultimo gl. circa hanc ꝑte distinguit multum clare z cui ea eam adde q̄ dixi in p̄cedenti cōtrario, z q̄ no. gl. in authen. sed si quis. C. de secun. nup. in d. §.
7 quoniam infirmas. in gl. iij. z habetis gl. perfectam ¶ 2. d. q̄ que incipit. C. de secun. nup. ibi per hanc: sed lex contraria loquitur quando proprietas donationis defertur per trāsitum ad secunda vota an possit eligere vnum ex filiꝫ, z sibi prouidere de dicta donatione. Et ibi dicit tex. q̄ hic, nec hoc reperitur correcti ꝛz gl. ibi dubitet, hic vero loquitur an mater que facit iniuriam filiꝫ primi mariti per transitū ad secunda vota vt hic dicitur possit p̄uidere vni ex filiꝫ quibus fecit iniuriā magis q̄ prouideat alij. Et dicit tur q̄ non, z ista est vera solutio.

1 ¶ Mater transiens ad secunda vota succedit ex testamento filio in p̄prietate si nullus alius filius superfit.
2 Et an ab intestato etiam succedat q̄ hic.
3 Res subiecte restitutioni alienari non possunt.
4 Alienatio facta in casu huius §. quod stet in suspenso.
Ius de p̄senti quando stare possit in suspenso.
5 Mater in casu huius §. non expectat mortem filiꝫ, sed lex ipsa.
6 Casus fortuitus quando spectari debeat.

Hoc aūt. Alienatio facta a mre de lucro donatiōis ante nuptias ea sedo nupta ei suspēso, z ea morte su. stitub. aliꝫ euacuai i totū. filiꝫ vero aū mrm mortuis existē-
tibus

tibus filiꝭ cõfirmatur nõ in totũ, sed ex parte nõ existentiuꝫ filio-
rum, alias ipsa mater filius in totam succesſerit, alienatio in totũ
cõfirmatur, ꝛ bis pariter obtinẽtibus in patre, ꝛ matre. hoc ꝰt
vſ. ac ad §. cũ igitur. ¶ †No. tex. ibi, vel ſi matre ſola. ꝛc. nã hic
videtur tex. quod mater trãſiens ad ſ̃a vota ſuccedit filio in pro
1 prietate ſi nulli filius frater defuncti ſuper eſt. hic in §. cũ igit.
verſi. neq; quã. ibi, etiã ſuccedẽs. etiã hic videt velle. l. femine.
in fine. C. de ſecũ. nup. q̃ dicit qõ mater trãſiens ad ſecunda vota
proprietate bonoꝝ filij nõ priuatur nullo alio filio ſuperſtite
neceſſ correcta. licet contra no. ꝛ male. in authen. ex teſtamẽto.
C. eodem. in glo. ſuper verſicu. filij. qui ꝰt, quem ſolum habet.
Sed ego intelligo hũc tex. ꝛ ſimiles vbi mat ſuccederet filio ex
teſtamẽto, q̃ caſu ſuccedit indiſtincte in ꝓprietate. §. ſi igit. ꝛ in §.
2 hic nos. infra. de nup. Sed vtrũ qõ hic loquit etiam habet locũ
quãdo ab inteſtato mater filio ſuccedit. ꝛ hoc ſetit gloſ. ſuper §. i.
verſi. ſi vero. ſuper verſicu. lege. ꝛ ꝓbatur p̃ text. in l. proꝰ. imo
cum igitur. verſicul. nequa quã. ibi, aut etiam ſuccedẽs cum ſua
gl. refert. ad illum tex. ad queſtionem propoſitam, ſecundũ iquaꝝ
filius cõditoi teſtõ decedit vſque ibi. ſi vero inteſtat⁹. ¶ Secun-
da, q̃ eſt quãdo decedit inteſtat⁹ vſque ad §. colligent. ꝛ ſic ver-
ſicu. ſupra allega. loquit quando mater ſola ſuccedat ab inteſta
to filio, qa nu ll⁹ filius frater defuncti ſupereſt. Pro hoc e-
tiã facit quod ponitur in tex. in §. optimum, verſiculo. alloquin.
Nec obſtat predict⁹. §. hic nos. ꝓallega. vnde ſumitur dicta au
thẽti. ex teſtõ. vbi dicitur quod in paternis mater non ſuccedit
filio etiam in vſufructu, qa loquitur quãdo alij fratres defuncti
ſupererãt. Preterea hoc probatur, qa video q̃ lucrũ donatio-
nis, ppter nuptias mater non perdit quo ad proprietatẽ. vbi ma
ẽ habet filios. ſ. de nup. §. ſi igit. ꝛ §. ſi vero expectet. Ergo q̃ſi
ſuccedit vnico ſuo filio, non debet priuari proprietate, etiam in
paternis, cum nõ ſuperſit alius filius. defuncti frater. cuius gra
3 tia ipſa proprietate priuari debet. ¶ † Secũdo nota. q̃ ſubiecte re
ſtitutiõi a lege ſũt prohibite alienari. ſicut ille q̃ ſũt ſubiecte re-
4 ſtitutiõi ab homine. ¶ † Tertio no. q̃ iſta alienatio eſt in ſuſpẽ-
ſo. ad q̃ facit q̃ habes in l. ſed ꝛ ſi quis. §. j. ff. de vſufruc. Inſti.
quib. mod. ius pat. po. ſol. §. ſi ab hoſtib⁹. Nec obſtat q̃ dicitur
q̃ nullum ius poteſt eſſe in pendenti, vt ff. ſi certum petatur. l. cũ
ad preſes. ꝛ l. ſeq. quia ver ũeſt quod inſpecto futuro euẽtu bene
dicitur aliquid quod eſt preſens in pẽdẽti vt hic cum concor. ſu
pra allega. Ita no. ex. Docto. in l. fi. C. de ſetẽ. paſ. ¶ Qp. ꝛ videt
5 q̃ quod mater mozem filij non debet expectare. cuius ꝓtrariũ
hic. vt. cũ ita alias incipit, cũ tale in ꝓin. ff. de cõditio. ꝛ demõ-
ſtratio. Solu. Mater nõ expectat, nec expectare dz mortẽ filij,
6 vt ibi ſed lex hic vt hic. ¶ Secundo op. † qõ iſte caſus fortuitus
ꝛ eventus nullo mõ debet expectari. vt l. Julianus. ff. qui, ꝛ a q
bus. Sol. Debet dic vt no. By. in l. inter ſtipulantẽ. §. ſacrã. ff.
de verbo. obli. per Cyn. C. communia de leg. l. fi. §. ſinautẽ ſub
conditione tangit gl. in l. diuoꝛtio. ff. de neg. geſt.

1 ¶ Mulier tranſiens ad ſecunda vota dicitur caſte viuere.
Legatũ factũ proꝛi. donec caſte vixerit, q̃ ei debeak tranſeundo
ad ſecunda vota, niſi communis vſus aliter ſe habeat.
2 Communis vſus loquendi quod probari debeat quando quis
ineo ſe fundat.
3 Jus diſponens ꝛ quod ſeruatur in patre tranſeunte ad ſcõa vo
taꝫ locum etiam in matre tam ratione lucri dotis quam dona
tionis ante nuptias.
4 Allegare titulum qui ſufficit, vbi lex ipſa non allegetur
Ingratitudo repellit fratrem a ſucceſſione ab inteſtato.
5 Mater tranſeundo ad ſecunda vota, an ſuccedat filio indiſtin-
cte. videcitecitat quatuoꝛ iura.
7 Decẽſtitutio quod coꝛrigat. l. femine. C. de ſecun. nup.
8 Per diſpoſitionem. §. hinc nos. infra de nup. hodie reditur ad
diſtinctionem. l. mater. C. ad Tertul. qñ ad ſucceſſionem ab in-
teſtato vt diſtinguantur bona paterna ab alijs.
9 Lex in §. fi. infra de here. que ab inteſta. quod non coꝛrigat tex.
in §. hinc nos. infra de nup.
10 Teſtamentum in totum reſcinditur quo ad inſtitutionem, ſi filij
hodie non habent trientem.
11 Pater quod olim habebat contra tabulas, cõtra teſtamentum
filij ſi in eo erat preteritꝰ. ꝛ in totũ ſi pſona turpis erat inſtituta.
12 Pater tranſiens ad ſecunda vota, an ſuccedat filio in bonis ma
ternis ab inteſtato ſolum in vſufructu.
13 Mater luxurioſe viuens non admittitur ad ſucceſſionem filij.

Cum igitur ✦ dõ filio ĩ oĩb⁹ ſuccedit exceptaa nup. dõatiõe, ſiue cõuolet adeũdas
nuptias ſiue nõ antigs cõſtitutionibus nõ obſtãb⁹. q̃ ;plurib⁹
ratiõ: b⁹ cõ, pba. h. d. vſq; a. §. antenuptia. ¶ Nota tẽxt. ibi: me
tu caſtrũ nup. ꝛc. vbi quoniam nõ licet legaliter caſte viuere ꝛc.
1 ¶ † Ex quibus habes caſum exꝓſſum. pm ei poſitione ꝛ gl. in
ver. non poſſunt, qõ mulier tranſiens ad ſecundũ vota dicitur ca
a ſte viuere. ꝛ ſic ſi in teſtamẽto maritꝰ reliquit vxoꝛi de nec bene
ſte vixerit, ſecũdo nubẽdo debet ei nihilominus cõſequi reliqua
cũ nubẽdo dicitur caſte viuere. Pro quo tex. optim⁹. ff. ad Tre
bellia. l. mulier. §. cũ proponeret. vbi illũ tẽxtũ alle. ad hoc §. Ly
dra. ad idem. xxxi. diſtinctio. capi. cõuiuia, facit quod not. in §. iu-
ris ꝓcepta. ſuper verbo. honeſte viuere. Inſtit. de iuſti. ꝛ iur. Jn
ſtrum facit infra quomodo oporꝛ. epi. §. ſi autẽ ali. quis. infra de
ſanctiſ. epiſco. §. clerici⁹. dicit Eldra. in hoc ſtare cõmuni vſui lo
quendi cum eorum vſus loquẽdi ſit, ꝛ intelligẽ qõ dicẽdo, donec
caſte vixerit intelligitur, ideſt, ad ſecũda vota non trãſierit. ſz cer
2 te † ſi nõ ꝓbaretur iſte communis vſus loquẽdi, ego ſtarẽ huic
tex. ꝛ aliꝭ ſimilibus, nõ ob. tex. in cõtrarium alleg. vt dicã in d.
§. ſi autẽ aliquis. ¶ Sõ no. quod ſecundũ iſtã conſtitutionem
nõ diſtinguit, nubat mater ſecundo, vel non, vel nubat ante mor-
tẽ filij. vel poſt. ¶ Jtẽ nõ diſtinguitur, ſuper ſint fratres defun
cti, vel nõ, vt in d. verſicu. nequa quã. vſque verſicu. colligentes.
No. verſicu. ſic enim, quod † ius qõ ſeruatur in ꝑte trãſeunte ad
ſecũda vota qõ ad ſucceſſionẽ filij ſeruat in vtroque quo ad lu
crũ dotis, ꝛ donationis propter nuptias, vt hic, cõiuncto. §. colli
3 gẽtes. ꝛc. ¶ † Scõo no. modum allegãdi, non eſt aliqua lex, que
hoc dicat in l. illam. C. de collatio. ¶ Qp. ꝛ dicit hic in verſicul.
ſi vero inteſtatus. quod ſi filius ſuccedit fratribus ſuperſtitibus
qõ etiã ſuccedat mater, ꝛ frater. contra. infra de nu. §. ingratitu-
4 dinẽ. Solu. vt in gl. appellatione. † Et qua no. quod ingratitudo
repellit fratrem a ſucceſſione ab inteſtato, vt hac gl. conũcta cũ
5 tex. de q̃ dicam in dicto. §. ingratitudinem. ¶ † Opponit. dicit
hic, quod mater trãſeundo ad ſecũda vota ſuccedit filio indiſtin
cte, cõtra. j. de nup. §. hinc nos. ꝛ §. ſe quẽ. Pro huius materie de
claratione debes ſcire quod circa hãc reperiũtur quatuoꝛ iura.
Primum eſt introductum per l. femine. in fi. C. de ſecũd. nupt.
l. mater. C. ad Tertullia. que diſtinguit, aut mater trãſiuit ad ſ̃a
vota ante mortem filij aut poſt mortẽ. Si ante, tunc ſuccedit ab
inteſtato ſed tenetur filijs reſeruare, ve l ſecundũ aliã opinio. ſuc
cedit tantũ in vſufructu ſue partis, vt no. in d. l. femine. in fi. ꝛ vi
tra opi. ꝓbatur per tex. ſupra eodem. circa ꝓincip. in verſ. ſi fi
lia. ibi. ipſa eſſe dõa, ſi poſt. tũc in bonis paternis ſuccedebat ma
ter in vuſſructu tantũ in aliꝭ vero extrinſecis filio queſitis ſucce
dit in ꝓprietate, d. l. mater. ſic patet quod illa iura diſtinguũt,
an mater nubat ſecundo ante mortẽ filij, vel poſt, ꝛ ſic poſtea diſ
tinguũt bona paterna ab aliꝭ: ſed nõ diſtinguitur vtrum filius
6 decedat aõ inteſtato an ex teſtamento. ¶ Secundum ius eſt ius
conſtitutionis ſecunduꝫ q̃ ſi homo ſiue mater ſiue pater tranſi-
uerit ad ſecunda vota ante mortem filij ſiue po ſt ſuccedat etiã ſi
lio in ꝓprietate ex teſtamẽto ab inteſtato, ſiue cũ fratribꝰ ſiue
ſoli, ꝛ huc ſint bona paterna, ſiue quecũq; alia extrinſec⁹ filio que
ſita, ꝛ ꝓ iſtud ꝓm ius coꝛiguntuꝛ d. l. femine ꝛ l. mater. vt ꝓba
tur in verſi. neq; quã. ¶ Tertium ius eſt introductum per. §.
hic nos. infra de nup. per quod ius eſt introductũ quod ex teſta-
mento mater filio indiſtincte ſuccedit ſiue paterna bona ſint, a
liũde queſita ꝛ ſiue tranſeat ad ſecũda vota ante mortẽ filij ſiue
poſt, ab inteſtato autẽ diſtinguitur bona peterna ab aliꝭ in pa-
ternitas tantũ quod vſufructum ſuccedat in aliꝭ ẽt in ꝓprie
tate ꝛ ſic illud concoꝛdat eum iure illius cõſtitutionis in omnib⁹
ꝓter ꝺs in vno. videlicet quod iſtud ius nõ diſtinguit bona ꝑna
ab aliꝭ ſed illud licq̃ mater ab inteſtato filio ſuccedat. † Jl-
lude ergo q̃ dicitur ꝓ gl. in l. mater. C. ad Tertulia. q̃ hodie r
ditur ad diſtinctionem. l. mater intellige ab inteſtato nõ ex teſtõ
ꝛ intellige quod ab inteſtato diſtinguãtur bona paterna ab aliꝭ
nõ antẽ diſtinguitur an nubat ante mortẽ filij, vel nõ. qa ꝓalle.
§. hinc nos, hz locum ſiue mater ſecundo nubat ante mortem filij
8 ſiue poſt vt vbi dicitur. ¶ Eſt, ꝛ quartum ius introductum per
authenitca. de heredita. que ab inteſta. §. primo ꝛ ſecũdo, qõ vi
deẽ oĩa predicta iura coꝛrigere ꝛ maxime. §. hinc nos. ſed non
coꝛrigit, qa ibi loquitur in non tranſeũte ad ſecunda vota, vt no.
9 in dicto §. hinc nos ꝛ in d. l. mater. ¶ † No. gl. in verſiculo ĩ quar
tam in fi. illud qd gloſſa dicit quod ſumitur in quartam intellige
ideſt quod ratione quarte quã non habent ſed hodie ſi non ha-
beant trientem teſtamentum reſcinditur in totum quod ad in-
ſtitutionem. ꝛ certa firmam manent. vt ſupra eodẽ. §. ꝛ verſiculo
hoc quidẽ. l. vt in authẽtica vt cum de appellatio. cognoſci. po-
ſita. C. ad Tertullian. authẽtica inteſtamento. nõautem intelli-
11 gas † quod renocatio fiat in ſola quarta vel trirente reperio tũ
quod olim patri ꝓterito, pbat cõtra tabulas hoc cõtra teſtamen
tum filij ꝛ inſtituta erat turpis perſona, pater renocabat in totũ:
alia vſque ad quartam vt l. Jpantonius in ꝓin. ff. ſi quis a patre
fue. ma. ¶ No. verſicul. ſi enim dicitur hic quod idem in part.

matre: quia quilibet succedit licet trãseat ad secunda vota, & dixi s. quod hoc recipit correctionẽ in casu: videlicet qñ filius moritẽ intestatus, & habeat bona paterna: quod tunc solũ mater in vsufructu succedit, b an ista pena habeat locũ patre, vt i bonis ma 12 ternis succedat filio ab intestato solũ in vsufructu. & gl. in l. femine. in fi. C. de secun. nup. que dicit, q illa pena que habet locũ in matre trãseunte ad secunda vota circa successionem filiorũ. habet locum etiã in patre. alleg. j. in §. j. neqẽ virum qõ ex dote. Bz certe illa authentica nõ hz locum, nisi in eo quod vir lucratur ex dote, quo casu vir patitur eandem penã in dote, qz mulier in donatione propter nuptias. vt ibi probatur, & preall. §. si vero. & in ver. colligentes. cum similibus. De eo autem quod vir lucratur ex successione, ille tex. non dicit. imo iste tex. dicit q pater succedit nec reperitur quod proprietate privetur, ergo, &c. & sic pfata gl. non videtur loqui. Sed dom. Francis. de Syano. qui in d. questione consuluit, dicebat illã gl. veraz. Ad id quod dicitur quod nõ reperitur q pater proprietate privetur. ipse respondet quod verum est fm illa tempora, secundum que pater non succedebat filio in proprietate, vt l. fi. §. vlt. C. ad Tertu. & ita loqtur iste tex. sed cum hodie succedit pater filio in proprietate vna cum fratribus, per auth. de here. que ab intesta. §. consequens. posito, C. ad Tertu. authen. defuncto. dicit ipse quod equaliter privatur sicut mater, & sic illa gl. dicit veritatem no. secundum iura Lodicis: quia nunquam pater succedebat filio cum aliis fratribus in proprietate, sed tantum in vsufructu, nec patiebatur aliquã penam: hz ad secunda vota transierit, vt C. de leg. here. l. de emancipatis, ibi. siue prozem tutorem, &c. Nã cum per transitionẽ ad secunda vota erat quod privaretur proprietate, vt d. l. femine. i fi. & l. mater. ista pena nõ poterat cadere in patre, cum in pprietate nõ succederet. & ideo illa lex vlt. in fi. nõ dicit omnia q dicta sunt de matre secũdo nubente, de patre autẽ nihil dicit, cũ illa pena in patrẽ cadere nõ poterat, & sic illa gl. vr optime dicere. Habes ergo ex pdictis q §. hinc nos. j. de nup. hz locum in patre, & matre, sicut mater que succedens filio ab intestato cũ aliis filiis privatur proprietate in bonis paternis, ita pater succedens filio ab intestato cum aliis proprietate privatur in bonis maternis. ¶ Ultimo in §. optimum, ibi, & omni luxuria &c. Istum tex. 13 induxit Ja. de Belui. in questione q si mater luxuriose vixerit, ad successionẽ filij non admittitur, inducit pro hoc in argu. l. bis c solis. & in fi. C. de re. do. facit. ff. de bis qui. vt indig. l. mulierem. & l. cũ secundis tabulis. in prin. Pro hoc inducit. l. sozorem. cũ sua gl. C. de his quib. vt indig. & quod no. in l. fideicõmissum. C. de fideicom. Sed contra hoc facit in arg. nam cum tractaretur de successione ab intestato. lex dicit quod mater succedat filio, & vulgo quesito, vt inst. ad Ter. §. fi. & sic patet qõ luxuriose vixit & tamen sibi succedit.

ADDITIONES.

a ¶ Caste viuere. Adde domi. Fel. in c. cum sit. de foro compet. li mitabis hoc dictum per ea que posui in a postil. in ver. ad secunda vota. in l. j. §. de secun. nup. in j. lect.

b ¶ Succedit. Ad quod vide do. Bar. Soci. in ẽsi. rxxtiij. inci. p sequendo ordinem, vers. preterea posito, circa finem. num versi. seq. in j. parte.

c ¶ His solis. Et ibidem ad hoc vide Bar. in fi.

1 ☞ Donatio ante nuptias hz immisceatur hereditati filij, tamẽ propriam naturam retinet.
2 Res privilegiata quod transeat ad quẽcunq; cũ suo privillegio.
3 Privilegium quando dicatur mutari, persona mutata, & nu. 4. Parochianus. cui ecclesia vendit predium, quod teneat pro il lo soluere decimam ecclesie.
5 Res pupilli, vel ecclesie si transit in nõ privilegiatũ quod pdat privilegium.
6 Emens rem a fisco quod non habeat immunitatẽ a vectigalib⁹.

Ante nuptiali. Hic re probat allegatio matris qꝫ fecit, s. in prin. 1 in ver. videtur mater. ¶ Not. quod donatio ante nuptias, hz misceatur hereditati filij. tamen retinet propriã naturã. sic ad quemcunq; trãsit res privilegiata, trãsit cum suo privilegio. Nec ob. quod mutatione persone dicitur privilegiũ mutari, vt l. fi. C. de inof. testa. in fi. & l. Paulus. §. j. ff. de acquir. herede. quia intellige quod hec lex erat effecta in ẽsium alleg. & idem cõtradixit. arg. l. via. §. si fundus. deserui. rustico. pre 2 dio. ¶ Vel dic, † qõd aut loqmur in privilegio inherẽte rei, aut ĩ privilegio inherẽte psone. ¶ Primo casu privilegium cũ ipsa persona trãsit. ¶ Secundo casu mutatione persone mutat privilegium. vt in contrario. C. de exemptio. mun. l. sozdidozũ. lib. 3 x. Et ista faciunt ad questionem † si ecclesia vendit predium parochiano suo. an parochianus debeat soluere decimas. Et videtur quod non. qz predium transit cum suo privilegio in parochianũ. vt hic. ergo &c. In cõtrariũ est veritas, quem istud privilegiũ non soluendi decimam sit personale, cum quilibet soluere decimas nõ sit exptus. vt in ca. nobis. de decim. non aũt privilegiũ reale, sed 4 personale, & ita mutatione persone privilegium extinguit. vt Paulus. & ibi etiã p Ja. de Lire. facit d. l. fi. C. de inofi. test. & in po. lu. deferi. l. j. lib. x. He hoc i l. licitatio. §. mercatores. ff. & 5 bl. ¶ Et vlterius iste text. facit † q si res ecclesie vel pupilli trãsit in aliquem, non privilegiatum, qõ non perdat privilegiũ. sed in contrariũ est veritas, vt probatur in l. Paulus. §. j. ff. de acquire. & ibi Dy. formal hanc questionem. ¶ Non obstat iste tex. b hic loquitur in privilegio reali. ¶ Itẽ facit iste tex. qõ si aliqs emit rem a fisco. q ille talis habeat immunitates, quas habet fiscus. vide licet vt non soluat vectigal. In ẽsium est veritas, vt probat in d. §. mercatores. Ad hũc text. respõde vt modo dixi. Vide etiam circa hunc. §. questionem, quam formal Dyn. in licitatio. §. fiscus. ff. de publi.

ADDITIO.

a ¶ Extinguitur. Ad quartã materiã vide late Pet. de Anc. in regu. privilegiũ. vbi Jo. An. & do. Anto. c. cũ venissent. de iudi. & gl. & Doc. in c. cũ venissent de institu. & gl. xxv. q. secunda in fi. ma. & Roma. in l. qz tale. ff. so. ma. vbi etiã vide Bart. & Pan. de Eleaza. solenissime in dispu. Papa scribit episcopo. & in salutatione. & gl. in l. solidozuz. C. excõmu. Et Bar. in l. pat. ff. de seruit. le. in l. j. ff. de cõstitu. pecu. & Bal. in l. j. co tit. & in l. nõ speciali. C. de testa. & in l. liberti liberteq; ver. denuo qro. C. de oper. lib. & aliud per Bart. in l. si sub vna. in fine. ff. de ver. obli. & Bal. in l. Gall⁹. ff. de liber. & posthu. in l. iuris gẽtiũ. §. pactoz. ff. de pact. & Pet. de Anch. in cõsi. cccxxviij. incip. in christi, &c. discurrit materiã dubũ. & Bar. in cõsi. incip. q ritur iurisdictio. & vino dominũ Bartho. Soci. in cõsi. cliij. incipien. pulchra & subtilis & presens cõsultatio. versi. tertia ratio fal. ibi cõfirmo hanc rationem in ij. parte. & in cõsil. xciij. inci. circa primũ presentis versi. ad quintã rationẽ in prima parte. & cõsi. cxvj. inci. non potest negari circa prin.

1 ☞ Jus qõ seruatur in rebus separatis matre trãseunte ad secunda vota, idem seruatur in permistis.

Aliud vero. Mulier secũdo nubẽ amittit 1 proprietatem donatiõis propter nuptias, & si in immobilibus rebus cõsistit, casu recipit, si vero in mobilib⁹, cautionẽ exigat. nisi vir substantias habeat illis obtinẽtib⁹, & reb⁹ permistis. b. d. ¶ Nota tex. ibi. si vero permiste, &c. q idem ius est seruandum in permistis q seruat in separatis. no. gl. siue filios. ibi qui succedebant. Ista gl. nõ videtur vera: qz si nõ essent filii mariti. iste. §. hac edictali. §. is illud. que determinauit in parte per hunc. §. nõ haberet locũ cum loquitur in filijs primi matrimonij qui⁹ per se cundum matrimoniũ facta est iniuria. & ad quod pozo dz redere & quozum fauoze mater caret proprietate vt proximo dixi. & s. eodem §. prosperimus.

1 ☞ Dos promissa & non soluta quando repeti possit. ma.
2 Mulier cõstãte matrimonio. q non succedit in fructibus donationis propter nuptias.
3 Vir qui tenetur vxori ad alimẽta, tenetur etiam seruientibus & inspecta eius qualitate.
4 Authentice que sumuntur ex isto tex. vbi ponit quod quinque.

Aliud quoq; Pactis inter virum & mu 1 rem de lucrãdo appositis, mulier que nihil in dotẽ dedit nihil ex donatiõe lucrabitur que vero partẽ dedit, partez lucrabitur donationis. h. d. ¶ Quero de intellectu horũ verborũ quapropter que mulier omnino dat &c. duplex est lec. Prima est quod illa q nõ dat dotem nihil potest percipere ex lucro donationis propter nuptias, hz pactũ intercedat. Alia lec. est q nihil põt percipere ex lucro donationis propter nuptias, nec etiam dotem quam nõ dedit nec etiam aliquid aliud. Et ad primã lectu. tendit cõtrarium. §. fi. j. vt exac. instan. do. Ad secundã lec. quãtum dicit de dote tendit contrarium. ff. l. fi. C. q co. cau. nõ nu. & d. §. generali ter. de tẽpore nõ sol. pec. Et pro sul. istorũ duorũ contrariorum 1 prori. fol. Dy. aliter. ☞ gl. & sic. † quãdoq; dos est solum promissa viro per mulierẽ vel aliũ vel per patrẽ eius, nec intervenit confessio viri q fuerit cõfessus se habuisse & recepisse. & tuncan illa dos nõ soluta possit repeti soluto matrimonio cuius sit periculum? dic vt in tex. l. si exne⁹. ff. de iur. do. & l. si socer. §. Lucius. ff. so. ma-

etiam

etiam secūm illam distinctionē posset intelligi, q hic ꝺr secm istaꝫ lec. quā log. vir est cōfessus habuisse ⁊ recepisse dotē, quā tñ non recepit, ⁊ tunc in est elapsū tēpus opponādi exceptionē nō numerate dotis, tūc dos nō soluta potest repeti. Ita loquitur. l. fi. C. ꝺe dot. cau. nō nu. ⁊ ꝺ. s. ⁊ generaliter, sed primā lec. puto verioꝛē, nā hic. s. solū querit an mulier q̄ nō dat dotē possit lucrari donationes ꝓpter nuptias ex pacto interposito de lucrādo. ¶ Item ad tráq; lec. tenduntur cōmuniter omnia q̄ ibi in ista sequē. in gl. tertia. ¶ In gl. noie dotis, vt fruatur mulier, ꝛc. ¶ † Nota ex hac glos. q mulier nō possit succedere i fructiꝫ donationis ꝓpter nuptias. Insti. de donatio. s. est. ⁊ aliquid ⁊ no. vsq; ad finē gl. ibi, vēdica. positum. C. ad Velleian. auth. siue a me. Ex nota glos. ⁊ alere eam, nota ex ista gl. quod vir ⁊ qui tenet ur ꝓstare vxori alimē. ⁊ tenetur ꝓstare etiā ei seruiētibus, q perpetuo tenē mēti, q̄ a potes trahere ad quoscūque, qui tenentur alīꝫ ꝓstare alimēta. ꝓpter quibus alimēta debent ⁊ ispectis facultatibꝰ. ¶ † Ultimo. s. q ex cōstitutione sumūtur plures auth. nam ex s. prospexi. ⁊ ex. s. e. sūcto. s. veniēt. i. de nup. sumit auth. lucrū. posita sup. femine. C. de secū. nup. Secūdo ex. s. hoc autē. s. e. sūcto. s. q̄niā. firmas. i. de nup. sumit aut. ſz ⁊ si qs. posita su p. d. l. femine. Tertio ex. s. cū igit. s. sūcto. s. hinc nos. i. de nu. sumit aut. ex testamē. ti. posita sū p eadē lege. Quarto ex s. aliud sumit auth. ſz ⁊ si autem. sumitur auth. sed ⁊ si posita super. l. femine. C. de secū. nup.

¶ Additio.

1 Cōlimenta. Adde do. Alex. ⁊ Imo. in. l. si donatur. s. si. de cō. dictione ob can. ⁊ ea que habentur ad materiā p Raph. Lum. et Alex. in. l. li cū dotē. in p. in. ⁊ s. si maritus. ⁊ s. finaut̄ē in secūdi. no. soluto matrimonio. ⁊ p do. Alexan. in consi. xl. quarta parte. Sed ab extra quero, quid si maritus nollet ꝺebita alimēta, ⁊ impensas ꝓstare vxori, ⁊ alius ꝓstaret ꝺ̄ eius ꝓhibitionē an ꝺcis repeti possint, vide nota. per do. Soc. in consi. cclxxvj. in cp. visa protestatione, versi. prima ratio. circa si. in ij. part. Et ꝺ̄ Bal. in. l. quod in vxorem, ⁊ ibi a post. C. de neg. gest.

Ut determinatus sit numerus clericorum sanctissime maioris ecclesie, & ceterarū sacrarū ecclesiarum. Rub.

No. gl. rub. ibi. est localis, q2 ex eo q̄ est localis, in hoc differt a. s. nec; effusas. i. quo opoꝛ. epis. q2 ille est generalis, ⁊ que sit ꝺifferentia inter hunc ti. ⁊ j. de mensu. ꝛc. ꝺic vt ibi notatur.

1 ¶ Ecclesiam edificans eam ꝺotare ꝺebet. 2.
3 Clericus supernumerarius non oꝛdinandus.
4 Clericus de vno monasterio, quando possit ad aliud transire.
5 Litteris imperialibus vel papalibus licite non paretur, si cōtinent causam irrationabilem.
10 Legere ꝺ̄ille, qui nō habet vnde se alat, ꝺicitur.

Dedum quidem. In ecclia maiori ciuitatis ostātinopolitane, ⁊ alīꝫ sibi adiacētibꝰ ⁊ subiectis ꝺei icoꝛ numerus ꝑm facultates ꝺz observari ne ecclie ad inopiam ꝺeducātur, pena ꝺ̄ facientibus imminēte. h. ꝺ. totus tex. No. tex. ibi. inue

1 stigare, ⁊ q̄ in ecclesia edificatur, ꝺebet constitui tanta ꝺos, q̄ ꝓsbyteri, diaconi, subdiaconi, ⁊ alīꝫ in ecclesia necessarīꝫ possint sufficere, ⁊ luminaria haberi vt hic, alias nō ꝺebet qs ad edificā tionem mitti, nisi ꝓius ꝺotē cōstituerit. ſ. vt nul. sab. oꝛa. s. pri. mate consuetu. ꝺist. j. nemo, ⁊ ꝺz in tantam ꝺotem constitui ecclesia, q̄ ostia hospitē recidere, ⁊ episcopalia iura persoluere. vt

2 extra de sep. neg. prela. ca. ij. ⁊ Sed quero, quid si ꝺos nō fuit cōstituta in ꝺamēto, an i cōsecratiōe ꝺz cōstitui p edificātē? Respondeo sic, nā alias ecclia est cōsecranda. vti. q. ij. placuit. ⁊ ic. cū sicut. extra de cōse. ecc. vl alt. No. ex versi. inuestigātes. tex. ibi, reditus ꝓpios ⁊ q̄ cōtineant appellatione redit. ⁊ ꝺic vt no. gl. Inst. loc. s. adeo. l. Paul. s. heres. ff. de vsur. ⁊ l. ꝺeducte. s. hꝛeditat. ff. ad Tre. ⁊ l. frugē. ff. de v. sig. p Jac. de Arc. ⁊ Tertio

3 no. ver. illō quoq; q̄ clericꝰ nō ꝺz ꝺ vno mōasterio ad aliud trāsire. q. gl. ꝺicit hodie nō seruari. Sed ꝺe hoc hic vt no. in. l. qui sub ꝑtem. C. de fac. sanc. ecc. ⁊ in s. ſz ⁊ si qs. j. ꝺ nup. extra de reg. ꝺ Gaines. ⁊ cl. ſz. ⁊ † Quarto no. ibi, ꝛ hec qdē, q licitū est non obe

4 dire litteris imperialibꝰ, vel papalibꝰ, q̄ gl. intelligit tūc verū, q̄n constat esse literas papales, vel imperiales licitū est eis nō obedire, si rationabilis reddit causa. Tex. est in. c. si q̄. ex. ꝺe re

5 scri. ⁊ ꝺe pb. c. cū tenearnur. † Quid aūt iuris sit ꝺ literis alteriꝰ ꝺicis indebitis, ꝺic vt habet. ſ. vt lit. iur. s. ⁊ hoc quoq; si. sup

7 ver. resisti. Dic ꝺe hoc l. phibitā. C. de iur. fis. lib. x. † Quinto no. s. illud. q̄ quoties certus numerꝰ statur̄ est ad certū reditū, non ꝺz quis vltra numerū oꝛdinari et sine emolumento, q̄ ꝺ induci Ja. de Bel. in ꝺo. Bononi, q factūt se oꝛdinari. ⁊ pont sine su

8 lario i collegio doc. salarioꝛ vltra numerū habētū. † Sz aduerte. q si i ecclesia est statꝰ certꝰ numerꝰ, an qs possit recipi in canonicū sine prebēda. Dic vt habet in c. cū Ad. ſ. errā. ꝺ ex tra ꝺ ꝓsti. ⁊ vide q ibi no. Sexto no. tex. ibi, ſz abūdet sem p. ⁊ vide q ibi Dy. p hūc tex. l. j. ff. sol. ma. † Septimo no. tex. ibi, ꝓ tpe fuerint. no. q̄ tidie ponit in testamētis, talē mcū executoꝛē ecclesie talis loci, q ꝓ tēpoꝛe fuerit. Ad idē. s. co. v. si vero ibi ꝓ tēpoꝛa fuerit ꝛc. ꝺ epis. ⁊ cle. l. si qs ad ꝺclinādā. s. finaut̄ē nullꝰ ibi, ꝓ tēpoꝛe econom. † Octauo no. ibi q, ꝓ veritate eget. ꝛc. nā iste ter

10 velle vī q ille ꝺicatur egere qui nō habet vnde se alat. ⁊ hoc ꝓbatur per tex. i ꝺ. l. si qs ad ꝺeclinādā. s. vbi autē, quid autē sit ꝺicere indiget. no. gl. x. q. ñ. episcopus.

¶ Additio.

a ¶ Non obedire. Adde que copiose. ⁊ no. habētur per Felin. i c. si quando. ꝺe rescrip. per totum commen.
b ¶ Cū Ad. Ferra. Et ibi omnino vide ꝺo. Fel. sin. in ver. no. gl.

¶ De fideiussoribus. Rubrica.

1 ¶ Fideiussoꝛi p̄senti ꝺat ꝺilatio ad reum p̄sentandū. n. ⁊ 16.
5 Creditoꝛi q̄n liceat cōuenire p̄incipalē, vel fideiussoꝛem. ſ. ⁊ n.
7 Fideiussoꝛ quibus casibus verbis non obligetur.
13 Beneficiū p̄oueniēꝺ ex p̄sona rei p̄incipalis, q̄n ꝑtit fideiussoꝛi.
14 Fideiussoꝛ quando possit cōueniri per creditoꝛē, qui pignus habebat, vel pignus p̄imo vendi ꝺebeat.
17 Actio q̄n cedi ꝺebeat per creditoꝛē fideiussoꝛi ꝺ p̄incipalē. 18.

Steticulus Sz duas partes. Primo ponit ꝺ fideiussōe. Secūdo ponit ꝺ solutiōe. Ite p̄ma pars hꝫ duas partes. Prio logt q̄n sit agendū ꝺ̄ fideiussoꝛe. Secō q̄n ꝺ̄ principales possessoꝛes. Scā in. s. ſz neq;. ſ. c. Et istud p̄incipiū vsq; ad ꝺ. ſ. h. ꝺ. Reo absente, p̄io fideiussoꝛ cōueniēꝺ est ꝺilatiōe ei statuta ad repsētādū. eſs aūt p̄sentibus p̄imo reus cōueniēꝺus est, ⁊ cōueniri ꝺz antiq̄ lege cessante. h. ꝺ. Ite x. ibi, si xo tps hoc, ꝛc. signa hūc tex.

1 † Et no. q fideiussoꝛ p̄sati ꝺat ꝺilatio ad repsentandū, vt. C. vbi
2 ꝺecri. agi opoꝛ. aut. qua i p̄incis. ⁊ C. vbi in rē act. l. ñ. † Secōdo no. ꝙ creditoꝛ tenet cedere actionē fideiussoꝛi ꝺ p̄incipalē, vt hic. ⁊
3 ff. eo. l. fideiussoꝛibꝰ. † Sz op. ⁊ videt q fideiussoꝛi nō ꝺebeat ꝺari aliqua ꝺilatio. Unde vī obstare. ſ. ꝺ duob. reis. s. j. ponit. C. ꝺ duo. re. aut. hoc ita. Sol. ibi log ſ i duobꝰ reis, quoꝛū qlibet p̄ncipaliter obligat. hic vero logtur in reo, ⁊ fideiussoꝛe obligato ac cessoꝛie. Ratio ꝺiuersitatis est, q cū fideiussoꝛ obligat ꝑ alieno ꝺebito est dignꝰ venia, ⁊ l. remedio. ex quo ꝑ alieno ꝺebito obligatus est. ar. l. legē. C. de natu. lib. Et ꝺ̄ hoc opp. duo rei videtur

4 inuicem fideiubere ꝺz plurea. † no. in l. vīr vxoꝛi. ff. ad Velleia. ⁊ ſ. ꝺe duo. re. in p̄in. ergo vni reo ꝺebet ꝺari ꝺilatio ad repsentandū coꝛreū. licet fideiussoꝛ p̄incipalē. Ad hoc rūꝺe vt no. in

5 gl. ſ. ꝺe duo. re. s. i. super ver. absente. Secūꝺo op. ⁊ videt † q̄ licitū creditoꝛi q̄uenire quē p̄ꝛ vult. C. eo. l. nō recte. ⁊ liure nostro. ⁊ l. si alieno. cū simi. Sol. ꝓ hui declaratione ꝺic. q̄ ꝺoꝛ p̄incipalis ⁊ fideiussoꝛ sunt p̄sentes quādoq; sunt absentes, q̄nq; fideiussoꝛ est absens, ꝓ p̄incipalis p̄sens. ¶ Primo casu p̄us ꝺz cōueniri p̄incipalis, postea fideiussoꝛ ⁊ hic. s. si quis igit. circa p̄in. ⁊ in his coniunge l. alleg. in ꝑiū, ⁊ omne aliuꝺ ius antiquū. Secūꝺo in casu, q̄n ambo sunt absentes, aut equali absentia, aut inequali. Primo casu est ꝺem est ꝺē siessent p̄sentes. Sucūꝺo tūc si p̄incipalis est remotioꝛ est, q̄s infra ꝺicam in tertio casu p̄incipali. Si vero p̄incipali. arg. l. si longi. ff. ꝺe iud. Prio hoc facit tex. q2 ꝺicit ꝙ vbi creditoꝛ sine commodo pōt cōuenire p̄incipalē, non ꝺebet cōuenire fideiussoꝛē. ¶ Tertio casu quādo fideiussoꝛ est p̄sens, ꝛc. ⁊ tūc pōt cōuenire quē vult. Si tamē elegit fideiussoꝛē ꝺebet fideiussoꝛi ꝺari ꝺilatio ad repsentandum reū p̄incipalem secundū formā. s. ⁊ si quiꝺē. ſ. eo. Quarto casu sine ꝺubio ꝺebet priꝰ conueniri p̄incipalis ꝙ fideiussoꝛ, cū hic text. ꝺicat ꝙ vbi sunt ambo p̄sentes, ꝺebet p̄ius cōueniri p̄incipalis vt hic ꝺicitur. Nota gl. nota ꝺifferentiam. Inst. eo. s. ij. ff. ꝺ fideiusso. l. stipulatus sum. s. adhiberi. licet ꝺ̄ no. ⁊ male. ff. ꝺe fideiuss. i rub. † vbi ꝺicitur ꝙ fideiussoꝛ sequitur p̄imo obligationē,

6 nisi sustinēꝺo illā gl. ꝺicas ꝑm Dy. ꝙ fideiussoꝛ sequitur obligationem p̄incipalis. contractus autē fideiussoꝛis p̄cedere pōt ⁊ seq. vt ꝺ. s. ad idē in ꝙ. sed neque ad res. ergo † vna est ꝺifferētia inter fideiussoꝛē mandatoꝛē, ⁊ est alia ꝺifferentia, q2 fideiussoꝛ sē per obligat verbis. vt l. j. ꝙ. verbis. ff. ꝺe ac. ⁊ obl. l. blādi. C. ꝺe fideiuss. ⁊ l. v. s. satis accepto. ff. ꝺ ver. ob. ⁊ no. i l. si vero remunerā ꝺi. s. si post creditā. ⁊ l. hꝛ ꝺē. ſ. j. ff. mā. ſallit i casu no. i l. cū ostē ꝺim. ff. ꝺ fideiuss. tutoꝛū. Ite possum ꝺicere, ꝙ fallit et i poꝛe, q

dicitur quasi fideiussor filij in omnib⁹ peculiaribꝫ, vt l. cũ filij. ff. de verb. ob. l. ff. q̃ q̃sq; iur. l. iij. §. si filij, & ibi no. fallit in dño q̃ dr̃ et esse fideius, sed ut no. gl. i l. ij & li dãnũ. alias. l. peculiũ. §. ij & credit⁹. ff. ō pe. ſ; mãdat⁹ ō ꝓsensu obligat: vt l. j. in princi. ff. de mã. Inſt. de obl. ex ℨ. in ꝓin. ✝ Ex hoc sequit alia dña. q̃ mãdat⁹ tenet actiõe bõefidei. l. mãdati. ij fideiussor tenet actiõe ex stip. q̃ est stricti iuris: vt i §. act. Inſt. de actio. Jn ea glo. ibi per cõstitũe. ✝ ℨ certe cõstitutio seu ꝓstituẽs est ille, q̃ posit obligatio nẽ ieruenit, & nudo pacto obligat, vt Inſt. de act. §. ō cõstituta. Jbi seruꝰ. & l. stichũ. §. ij. & ibi no. ij. ō sol. ✝ Et i fi. Frã. Accur. dicit hãc gl. esse verã, quãdo vnus ꝓmo se obligat. & postea alius se obligat, nõ animo nouãdi ex interuallo. Nam tũ iste seruꝰ habet loco fideiussoris. sec⁹ si ãbo se simul se obligãt: q̃ tũc habẽt loco duoꝝ reoꝝ, & cessat hec ꝓstitutio, vt ff. ō duo. re. l. fire⁹, q̃ plene examinat. C. ō fideius. i aut. ꝓsente. in v. q. ✝ Quero hic dr̃, q̃ ꝓius dz ꝓueniri ꝓncipalis, q̃d si est notoriũ ꝓncipalẽ nõ esse solũdo, an poterit fideiussor ꝓueniri nulla facta excussiõe ꝓncipalis, dic q̃ hic, vt l. ij. & i. ff. si cer. pe. & l. decẽ. & q̃ ibi no. ff. ō dr̃ bo. obl. & l. nisi. ff. ō pact. & q̃ ibi no. secũdũ vnã lectu. & l. j. §. nũc tractem⁹. ver. & si fortẽ. ff. ō tut. & ra. dist. secũdũ secũdã lec. tãgit. Item l. j. & ij. q. in ij. in aut. ꝓsente. C. de fideius. Quero⁹ quid si ꝓncipalis est talis persona q̃ nõ est nũ naturaliter obligata, vt pupillus: q̃ naturali obligationi potest fideiussor accedere, vt l. j. ff. eo. & l. isti pulat⁹. §. adhiberi. & l. fideiu. §. fideiussor. eo. ti. cũ si. an tunc poterit fideiussor statim conueniri. Dicunt q̃dã q̃ hic, et perinde hr̃, ac si ꝓncipalis esset absens, vel inops, ꝓ ratiõe hui⁹ tex. sicut & alibi põt impedir⁹ haberi ꝓ absente: vt in l. in eadẽ. ff. er qui. cau. ma. & Jac. de Bel. hic, & in aut. ꝓsente. i ij. q. ℨ ꝓtra hec op. ꝙfundit ꝓ hũc ter. dicẽt execution̄e fieda pr̃ꝰ ꝓncipalẽ q̃ veniat ℨ fideiussorẽ, sed ꝓncipalis nõ põ discuti cũ creditoꝛ nõ ꝓpetat actio ℨ eũ: vt l. si pupilli. §. fi. ff. ō neg. gest. Sol. h̃ ter. hz locũ q̃ ꝓncipalis põt cõueniri de iure & de facto, sic in gstione, ꝓposita iste ꝓncipalis nõ põt conueniri de iure, ergo &c. ✝ Ista sunt verbã Dy. & no. ibi in l. Marcellus. ff. de fideius. Item ℨ ista distinctionẽ opp. q̃ talis fideiussor nõ põt cõueniri: q̃ natim cũ volam conuenire fideiussorẽ, ꝓncipalis ✝ reus q̃ est tm̃ naturaliter obligatus, suscipiet iudiciũ in se. & opponet exceptionẽ ō ꝓsona sua, & vtek defensionibus ꝓprijs, & ꝓ hoc creditoꝛ es repellit. Casus est nõ. ff. mand. l. idemq; §. gñaliter. ℨ illud hz locũ cum est habitur⁹ regressum ℨ ꝓncipalem. secus q̃ nõ hz regressũ & beneficiũ ꝓuemẽs ex persona ꝓncipalis rei. demũ fideiussori ꝓdest si ꝓncipalis pecunialiter interest: vt l. si quis reũ. ff. ō lib. leg. & l. q̃ dictũ. ff. de pac. ad Macedo. l. & si paterfamilias. §. non solum. sed in q̃, ꝓposita fideiussor nõ hz regressum contra principalẽ: vt est tex. i l. Marcell⁹. in fi. ff. eo. No. gl. q̃ si pign⁹. 14 in fi. By. dicit ✝ q̃ sic, si pignus põt de facili vẽdi: tm̃ ℨ hodierna b iura dz ꝓr̃ pignus vendi, q̃ perueniat ad fideiussorẽ, & hoc casu d. §. esse coꝛrectus. Et ꝓ ista dña Dyni hic ter. innuit, quod vbi creditoꝛ põt de facili ad vẽditionẽ peruenire nõ debet molestare fideiussorẽ, aut nõ põt de facili vẽdi, & tũc ante pignoris vẽditionẽ põt peruenire ad fideiussorẽ. & d. §. remanet incoꝛrect⁹, cuius dictum refert Ly. in auth. ꝓsente. in vj. q. & ꝓ ista opi. facit l. fideiussores. §. j. ff. eo. ℨ do. Jac. de Bel. & q̃ hoc nõ vr̃ posse ꝓcedere, q̃ cũ primo dz agi ꝓsonali actione ℨ debitorẽ q̃ cõtra fideiussorẽ, vt hic ꝓm d. §. sed neq;. ꝓsequẽdo illã literã necesse habebit creditoꝛ facultates ꝓbitoris executere & ꝓ pignoꝛa: vt d. §. sed neq;. dic ergo, & ipse ver. viã excussiõis oportet creditorẽ pignoꝛa executere remediꝭ iuris ℨ formã l. a diuo pio. §. j. ff. ō re iud. cũ pign⁹ sit i bonis ꝓbitoris: vt l. pign⁹. C. ō pig. act. & ꝓ viã vẽditionis volũtarie, forte nõ coget creditoꝛ vẽdere, & hoc casu posset, pcedere gl. & dictũ By. No. gl. ꝓsens. ibi i eodẽ terri 15 toꝛio. ✝ Jac. & Ra. rephẽdit istã gl. dicit enim territoꝛiũ posse ita magnũ q̃ debitoꝛ eriſtẽs in territoꝛio reputaretur absens, ideo dicit ipse, ergo intelligo esse ꝓsens q̃n esset, vel i ciuitate, vel i suburbijs. No. gl. ꝓ arbitrio iudicis. Istã gl. simpliciter tenẽt doc. 16 in aut. ꝓsente. i vlt. q. ꝓ ista opi. est casus hic. ✝ ꝓ ista dilatio sit arbitraria. vi iudex det tẽpꝰ &c. No. gl. si reũ. ibi l. Modestin⁹ 17 veritas & q̃ iste ✝ §. loquitur in duob⁹ quoꝝ vnus est obligatus principaliter, alius accessorie, ꝛeoꝝ obligationes sunt dispares. q̃ casu si fideiussor. seu assessoꝛ obligat⁹ soluit in dubio vr̃ soluere ꝓ sua obligatione: vt l. Stichũ. §. ij. ō mãdato. ff. de sol. & ff. ō in rẽ verso. l. filius. ideo posset fieri cessio etiã ex interuallo, & nullo pacto interueniẽte tẽpoꝛe solutionis: vt pbatur per d. l. & l. Papinianus. ff. man. quic quid ibi dicat gl. Ad quod facit qõ no. gl. in l. si res obligata. in fi. i vlt. opp. ff. de le. j. Mõ obst. l. Modestinus. q̃ loquit in pluribus principalibus obligatis ex eodẽ ꝓtractu, vel quali quoꝝ obligationes sunt pares, quo casu si vn⁹ soluit, vr̃ ꝓ tali obligatiõe soluere, & ideo cessio debet fieri ſm modũ hic traditũ ꝓ gl. in d. l. Modestinus. & ita tz gl. & ita sentit By. i dicto §. si mandato. & circa ꝓdicta vide q̃ notãt doctoꝛes in l.

18 cum alter. C. eo. titu. ✝ Quero que actio cedi debet. Dic q̃ ꝓsonalis & hypothecaria ℨ ꝓncipalẽ cedit⁹ fideiussori. C. eo. l. cum alter. ff. de fideius. l. fideiussoꝛib⁹. & l. cã bis. & ꝓdi obligatio naturalis. tñ si debitoꝛ ꝓ quo fideiussoꝛ intercessit, ebligaretur tm̃ naturaliter, vt si est seruus vel pupillus illa natu-
19 ralis tm̃ ẽt cedi põt: vt l. si eius. in ꝓin. ff. ad Treb. ✝ Quero vt ũ fideiussoꝛ creditoꝛe nõ agẽte, & eo inuito possit petere a creditoꝛe q̃ recipiat debitum & actionem cedat ℨ ꝓncipalẽ. Dic videnꝫ tenere q̃ ꝓncipalis tenet fideiussori. ꝓ. l. fideiussoꝛibus. ff. eo. & ita sequũtur doc. in d. l. fideiussoꝛ. & Uber. de Bobio.
20 By. & doc. in l. ij. C. eod. & ff. de distra. pig. l. ij. ✝ Quero an illa exceptio quam opo. fideiussoꝛ quod ꝓius cõueniatur fideiussoꝛ q̃s ipse sit dilatoria vel peremptoꝛia. & an fideiussoꝛ si diuentus reo absente, & lite contestata reꝰ redũt. poterit opponere istã exceptionẽ. Dic vt no. doc. in l. excep. C. de ꝓba. C. ō fideius. aut. ꝓsente. in viij. & ix. q. Jac. de Bel. j. ꝓxi. §. vlti. no. ter.
21 ibi, & si quidẽ ꝓsentes intelligendo ſm gl. ✝ q̃ ille dicatur ꝓsens
c qui est in territoꝛio, & absens q̃ est extra territoꝛium. & no. q̃
d der põt citare extra territoꝛiũ suum. ✝ Quo hoc facit gl. q̃ incipit ꝓsens ibi sexto mõ &c. Jn ea gl. ibi vt facile possit citare &c. Nec q̃s dicit facile, de quo dixi in §. si vero absunt. ff. de heredib. & fideic. licet Jac de Bel. alleg. hũc tex. in contrarium.

ADDITIONES.

a ✠ Et l. decem. Et ibi ad hoc vide Jo. de poꝛ. & i l. si subnitet. de fideius. & Soci. in consil. incipiẽ. ꝓestãtissime doctoꝛ. ver. sedo ꝓcipaliter Bldo Geoꝛ. thomassinum consi. suo cxv. incip. ꝓestantissimi dominꝰ. & patres. versic. ex hoc dicto soluitur. vol. ij.

b ✠ fideiussoꝛe. Sed quero quid si datis pigñoribꝫ credit. pacto vt vẽdere liceret, & si minus vẽderent ida debitoꝛe satisfacient. ꝙ quo fideiussoꝛ intercessit an sit vẽditis pignoꝛibꝫ exigi poss⁹ me de do. Soci. in consil. cclxxiij. incip. in ꝓsenti consultatione. & secundo quero circa medium. in ij. parte.

c ✠ In territoꝛio. Quis autẽ dicat ꝓsens. vide Feli. in c. quivis lit. nõ cõtest. ver. circa sextũ. cũ seq. Alex. de Jmo. i cõsil. cxxix. ij. parte. & quis dicatur absens. vide Feli.

d ✠ Suum. Et an & quando sit, & quando non, videtur omnino Soli. in c. licet ratione. circa ꝓin. in ver. tu vero sequere. cũ plurib. seq. de foꝛo compe. vbi plene no.

1 ☞ Creditoꝛ contra debitoꝛẽ possidentẽ habet electionẽ agere, vel actione ꝓsonali vel actione hypothecaria. q̃ nu. 17.

4 Prescriptio si sit decursa contra ꝓncipalem vel fideiussorem qualiter agendum sit.

5 Interruptio ꝓscriptioni facta cõtra ꝓncipalẽ, an iuuet interruptionem contra fideiussoꝛem.

6 Debitoꝛe absente an possit agi contra tertio possessoꝛes bonoꝝ debitoris.

7 Agere contra possessoꝛes bonoꝝ fideiussoris quod possit creditoꝛ & quod agere debet ꝓmo contra ꝓncipalem realem & ꝓsonali.

8 Excussio contra ꝓncipalem qualiter fiat.

12 Cumulatio actionũ ꝓhibetur q̃n actiones se habent ꝙ sublutoria lata in ꝓma ꝓte. parit exceptionẽ rei iudicate in secũ.

15 Cumulatio actionum an admittatur quando vna est accessoria ad aliam.

15 Debitoꝛ debitoris quando eius nomen est obligati, an teneat creditoꝛi actione hypothecaria. & nu. 8. vbi q̃ non.

§. Sed neq;.

Actio hypothecaria ℨ cinctos pignoꝛũ possessoꝛes intentari non dz, nisi prius reoꝛũ & fideiussoꝛũ facultatib⁹ excussis, hoc idez obtinet i bonis creditoꝛib⁹ & successoꝛib⁹. h. dz hz tres partes. Ma primo ipse toꝛ, phibet agi hypothecaria ℨ exneos pignoꝛũ possessoꝛes ꝙs quam sit actũ personali actione ℨ reũ & fideiussoꝛes. Secundo mittitur agi hypothecaria ad res fideiussoꝛũ. & a quocunq; possessas. & ponitur ꝓcedentiũ declaratio. Tertio ponitur extẽsio ad omnes creditoꝛes. & successoꝛes. Secunda in vers. si neq;.

1 Tertia in ver. & non so. ✠ Jn gl. q̃ de inci. scilicet actionib⁹ vo. gl. ibi hoc coꝛrigi. hec so. nõ videt vera q̃ lecũ coꝛrectio est cũtãda vt l. ꝓcipim⁹. C. de appel. C. de testi. l. sanctim⁹. & ibi lle. intelligitur ſm istũ. & q̃ debitoꝛe possidẽte sine dubio datur electio creditoꝛi agat personali vel hypothecaria: vt hoc ꝙ. §. sz ista so. est ℨ tex. §. ad hoc. ✠ Jn e. gl. ibi aliꝫ dicunt. Illã so. net gl. i l. cõtraria. sed ista solutio ẽ cõtra tex. legis ꝓra. ✠ ℨ
2 ea. gl. ibi in fi. istã so. rep̃ obat, q̃ lis inꝺria fiat mentio de expressa hypothecaria: tñ hic non dicitur, an fit expressa vel tacita generaliter loquitur: & ideo dz generaliter itelligi. vt l. §. & q̃ liter. ff. de leg. ꝓest. & q̃ iste §. loquat ẽt in expressa hypothecaria
6 no, in l. Modebis. in ꝓin. ff. de iure fisci. vbi dicit glos. hodie est in expressa hypothecaria quod olim erat in tacita quare ℨ

q̄ iste. §. loquit generaliter: alex vero cōtraria loquitur i casu spe
ciali, videlicet quādo ante litē intentatam contra debitorem de
bitor alienat. quo casu l3 non contrahatur vitium litigiosi tamē
con tractu ad omnia trahitur quātū ad hoc vt possessor habēs cau
sam a debitore possit conueniri ant tc̄ cōueniatur ipse debitor,
ꝛ ista est vera solu. q̄ ponitur in autē. hoc si debitor. C. de pigno.
in fi. gl. eam tenet Azo in summa de pigno. Jacob. Butriga i d.
auth. ꝛ cōmuniter tenetur per nostros Docto. Not. glo. ad res
3 ibi. apud eundē esse videtur, ꝛ per cōsequens† datur electio cre
ditori, vtrū agat personali cōtra ipsum debitorē vel hypothecaria contra depositariū vel cōmodatariū, vt. j. in versi. cōtra prin
cipales, ꝛ eā tene menti. Bl. q̄d si reali, ibi personali sit p̄scriptū
4 tu dic clarius secundū Jaco. de belui. † q̄s sine sit p̄scriptum
personalib⁹ actionibus etiā cōpetentibus contra reū, ꝛ fideiussorem. puta q̄ simul, ꝛ eodē tempore ceperunt cōpetere, siue sit
p̄scriptū personalibus cōtra reum tantū, puta prius incipit
cōpetere actio quā intercederēt fideiussores, semper debet fieri
p̄latio actionum realium ꝛ nō psonalium. q̄ eis agi non po
test q̄ obstat exceptio, quæ est persona rei ad fideiussorē porrigi
tur. vt. l. exceptiones. §. rei. ff. de exceptionib⁹. ꝛ nō est imputādū
creditori si eo casu psonali nō agit, q̄ in dicio ineffectu esset elu
sorium. q̄ esse nō debet. vt. l. si p̄tor. in princi. ff. de ind. ō pecu.
leo tempore. i princi. cū simi. Si vero est p̄scriptū contra fide
iussores tēporalibus actionib⁹ tantū vt prius quā reus se obli
gauit tunc etiā in subsidiū fideiussor conuenitur, ꝛ seruatur quod
dicitur hic. ita loquitur hec gl. ista dicit Ja. de Belui. ponit ergo
Ja. exemplum, quod si p̄scripto ꝫ fideiussorem personalibus
actionibus puta q̄ prius se obligauit quā reus principalis, pōt
etiā poni exēplum, q̄ si fideiussor sit solus obligatus, ꝛ non reus
q̄ p̄scriptio fuit interrupta contra principalē nō contra fide
iussorem. †Nā interruptio cōtra principalē facta non induc
1 it interruptionē ꝫ fideiussorem secundum opin. not. in l. cum
quis. §. ligo, p eo. ff. de fideiusso. ibus. in glos. in versiculo etiā
pro fideissore. ff. de solu. l3 aliud nota. in dicto. §. in gl. vtilis. in
fine §. precedens opinio est verior ꝛ menti tenenda ꝛ eā tenēt do
6 ctores in l. fin. C. ō duob. reis. †Quero, pone q̄ debitorē ab
sens nūquid poterit agere cōtra possessores bonorū: Bl. determinat distincte q̄ sic, sicut dixim⁹ in fideiussore. Ita no. in auct.
hoc si debitor. C. de pignor. ꝛ videnē eā tenere doctores ibi ꝛ eā
tenet Specula. in titu. de fideiussor. §. j. ꝛ hoc ibi not. Ja. de Be
a lui. dicit q̄ isto casu est dandus curator bonis a debitoris absen
tis q̄ suscipiat actiones, vt. l. ab hostib⁹. in pri. ff. ex q̄b. cau. ma. l
idē. §. j. ff. de pui. credi. ff. de mune. ꝛ hon. l. j. in fi. cū simi. Et ē rō
differentie inter fideiussorē, ꝛ extraneū possessorē, q̄ fideiussor ex
suo facto cōuenitur. Et iō durius adstringit. §. eod. §. prori. Sz
extraneus possessor ex cōtractu ꝛ facto debitoris conuenitur, ꝛ iō
cum eo minus agit, vt. C. ō cōue. fis. d. l. j. ꝛ de cur. l. j. lib. x. ꝛ ista
opi. videtur satis bona, Jac. But. limitat dictā gl. alio modo vi
delicet quod nō sit necesse agi ꝫ principalem debitorem absen
tem, adeo q̄ contra ipsum sententia diffinitiua feratur. q̄ fieri
non potest lite nō contestata. vt. l fin. §. illud ff. de temp. appel. l3
bene iertur contra eū quedam interlocutoria tanquam contra
cōtumacem, ꝛ fiet discussio bonorū ipsorū. vt. l. p̄senti. §. j. ꝛ §.
sicubi. C. ō his q̄ ad eccle. ꝛfugiū. ꝛ ista limitatio videat satis iuri q
7 sona. † In ea dē gl. ibi no. ista. ꝛc. tz ista gl. q̄ alliud sit fideiussor
e possidēte ēi debitore possidēte. Et hāc gl. tz Ja. ō bel. p hūc
iur. ꝛ cū in debitore iste tex. permittat, vt i ver. cōtra. in p̄senti.
in fideiussore videt negare. ar. l. cū p̄tor. ff. de iu. ꝛ l. si sine. §. l3
quod Papinian⁹. ff. de min. cū si. sed cōtra no. in authen. hoc si
debitor. C. de pi. q̄ idē sit in fideiussore possidente quod in reo
principali. ꝛ illam glo. tenet ibi Ja. Burr. ꝛ Lyn. ꝛ illa videt va
lere cū dē sit ratio. Erit ergo iste ordo q̄ prius agit contra de
bitorē principalē reali vel personali postea agetur cōtra possesso
b res bonorū fideiussoris. Et iste ordo colligit ex p̄mo. §. ꝛ qualiter
hic exercitio† colligitur secundū Jac. de Aret. ex l. p̄senti. §. j.
c §. licebit. ꝛ alle. † Et inter alios modos secundū eum tutū est
quod fiat discussio ꝛ inuestigatio bonorū p publicū nuncium cui
referri inde credidit arg. l. magis puto. §. ne tamē. ff. de re. eo. ꝛ
arg. l. ea q̄dē. C. de acu. meli⁹ in c. cū parati. ex. de appe. cautela
tamen est, ſm eum quod mittatur duo nuncij: quia in ore duo
rum ꝛc. vt. l. de test. in p̄in. arg. p hac opi. j. de defen. ci. §. ex p
unciali. ꝛ. C. ō bo. vac. l. fi. vbi tantū ipsi⁹ relatioē ꝛc. Et facit q
no. Spe. in ti. ō ci. §. sequitur. ꝛ. ꝛ no. secundū Aber. §. se. ꝛ ōt Ja.
de Are, esse necesse q̄ p̄nunciet excussionem legitime factam
per. l. tutores. ff. de confi. tu. ibi idoneis. pnncia tis ꝛc. l. q̄ cōtra
9 ff. de fideius. †Quero si fuit actū hy. p. cōtra extraneos possessores nō conuento primo principaliter eo nec facta excussiōe nun
quid valebit p̄cessus ꝛ sententia. Et videtur q̄ non q̄ peruerti
tur ordo vt. l. p̄olatā. C. de sen. In cōtrariū videtur. C. de ap. l.
j. Et istā vltimā partem tenet Jacob. Butr. Nō obst. l. platanum q̄ habet locum, q̄n peruertitur ordo vnius cause ad scipiam,
quo casu sententia ꝛ actus qui fit, non valet, vt ibi. Sed q̄n per
uertitur ordo vnius cause ad aliam vt est in questione p̄posita,
tunc talis ordinis peruersio nō vitiat p̄cessum, vel sententiā ipsō
iure vt. l. j. de appella. Ita dicit Jaco. But. que distinctio est gl.
Sz aduerte, quia p̄o opin. Jaco. vī gl. ordinaria i simili. in l. j.
§. nunc tractemus. ff. de rut. ꝛ rat. distr. in gl. in verbicu. q admi
nistrauerat. Probat ēt p rationem, q̄ iura dicūt q̄ ex tali cō vni
c us p̄posteratio iudicij ad aliud si non apponatu non reddit
iudicium nullum, vt not. gl. in l. ij. C. cōmuni diuid. ff. de euict. l.
10 si mancipium. §. j. †Quero quid si debitor cessit bonis an nul
la facta discussione poterit agi ꝫ pignorū possessores. Jac. ō Are
super hoc de facto cōsultus rūdit q̄ sic vt no. Lyn. in aut. hoc si
11 debitor. C. de p̄gno. i vltima quest. †Ultimo circa istū. §. no.
tex. ibi in vlt. ꝫ p̄incipales. ibi siue ambab⁹. q̄ psonalis, ꝛ hypo
tecaria p̄t simul. in eodē libello intentari in querela, ꝛ petitiōe
hereditatis in actione ad exhibendū vt nota in l. qui de inofficio
12 oso. ff. de inoffi. testa. ꝛ i l. i. ff. ad exhibi. ō interroga. act. l. j. † Sz
ꝫ istud inoffi. notabile fortiter oponit. q̄ iura dicūt. q̄ q̄n due ac
tiones sic se habent q̄ absolutoria lata i prima pariat exceptiō
d nē rei iudicata, in secūda nō admittit accumulatio, ꝫvt. ff. de excep.
rei iudi. l. si mī. §. eandē. ꝛ l. si q̄s ff. de exceptio. l. fundū. cū. simi.
ſ actio personalis ꝛ hypothecaria sic se habent q̄ absolutoria
lata in vna parit exceptionē rei iud. in alia vt l. q̄ si deficiēte. ff.
q̄b. mod. pign. vel hypo. sol. Dyn. tomat istō ꝫ in i capi. nullius
pluribus cx de regul. iuris in sexto. ꝛ dicit q̄ iste. §. logē de cu
mulatione, q̄ si fiet ab ipso initio, valet q̄n plures actiones simul
ꝛ semel proponuntur, ſ in cumulatione, de qua tractat. l. edita.
C. de eded. vna actio proponitur post primā. Ista solutio Dyn.
nō vī vera, q̄ licet nō admittitur cumulatio ex post facto, sic nec
13 ab initio, vt d. l. fundi. ꝛ l. fundū, quare† Lyn. i l. edita ōt q̄ hoc est
ō, q̄ vna actio accessoria ad aliam ō admittit cumulatio. Ista
solutio ēt non vī vera per d. l. fundi. ꝛ l. fundū. vbi actio p̄o re, ꝛ
p̄o fructibus simul proponi nō pōt. Et si dicatur actio, q̄ cōpetit p̄o fructibus, nō est accessoria. Respondeo eadē ratione hy
pothecaria nō est accessoria ad p̄incipalē, quelibet est actio p
se quia sicut actio hypothecaria non pōt cōsistere ab initio sine
principali, ita actio ex fructibus sine principali consistere non
pōt. Quare solue si iura noua, aut grauant actorē vt p̄i⁹ debe
at excutere principalem debitorē super personali actione, quā
veniat ad fideiussorē vel extraneū possessorē, iō ne nimiū actor
differat voluit hic Imperator exonerare enim in hoc contra re
gulā cumulationū, vt dicte due actiones possint simul intētari ꝛ
14 sic ē hic speciale †Secō not. tex. ibi vel si quoslā habuit ho
mines ꝛc. q̄ iste tex. allegat p quoslā ad questionē q̄ vbi habeo
nomē debitoris mei obligatū, quod anteq̄ possum agere cōtra
debitorē debitoris p̄ius debet fieri excussio ꝫ p̄incipalē de quo
15 infra dicam. †Tertio nota tex. ibi, et quid de hypothecariis
actio. ꝛc. q̄ alleg. per quoslā ad questionē quod si habeo obliga
tū nomen debitoris mei, quod ipse debitor debitoris mei tenet
mihi actione hypothecaria, de qua questione ēt infra dicam,
16 †Quarto nota verbic. contra principalē in eo q̄ datur electio
creditori agere principali, vel hypothecaria, ꝛ ipse debitor possi
7 det. †Alterius p̄o declaratione illi⁹ no. q̄ colligit ex tex. ibi
si quoslā habuit homines. †Quero, an sicut ꝫ possessorē reīor
poralis non possum agere hypothecaria antequā fiat excussio
cōtra principalē, ꝛ fideiussores. ita si voloagere ꝫ debitorē debi
toris mei, est necesse q̄ faciam excussionē ꝫ principalem debito
rem hic tex. allegatur per quoslā quod sic. Ꝑo hoc facit q̄ ōrdo excussionis ē quod veniatur ad nomina, vt l. a Divo Pio
§. sic quoq̄. ff. de re iudi. Preterea, dicit lex quod si scns nō p̄i⁹
cōuenit debitorē debitoris sui, nisi debitor suus nō sit solūedo, vt
l. non prius. C. quādo fis. vel p̄iua. ꝛ sic debitor debitoris videt
quod demum in subsidium cōueniat. †Primo hoc videt, q̄ ba
ri p heredē. C. de hered. act. inducēdo hoc nō omnia bona mari
ti sunt obligata, p dote, vt. l. j. in princi. C. de rei vxo. acti. ergo
in generali obligatiōe veniūt nomina vt l. nomē. C. que res pig.
obligā. pos. ꝛ tū. d. l. heredē, dicit q̄ vxor nō potest p̄i⁹ agere ꝫ ō
bitorē mariti, quā agat ꝫ heredi ipius mariti. In contrariū
videtur per. l. creditor. C. de pigno. ꝛ per. l. qui pignori. ff. ō pig.
ꝛ istā vltimā partem aliqui tenent ad l. non prius ꝛ ad l. heredi.
respondent q̄ ibi loquitur in tacita hypotheca q̄ō nostra loqui
tur in expressa sed huic tex. respōdent, q̄ de ipsa gl. faciūt mentio
nem. Jaco. de Aret. tenet p̄imā opinionē q̄ō sit necessaria ex
cussio, ꝛ dicit etiā esse tutius. de quo per eum ꝛ Lyn. in l. nomen.
alias dicit de iuris rigore nō esse necessariā excussionem nec
istaura noua inducta sunt per hanc cōstitutionem, loquitur de
vero possessore rei ſ in nomine nō cadit vera possessio, vt l. seruus
§. coporales. ff. de acquir. rerū dominio. ſm̄ obstat h̄ tex. ibi si
quos habuit: quia hic loquitur de illis q̄ sunt accessorie obliga.

pro principalib⁹ debitoribus ⁊ ita sentit gl. super verbo hꝫs. nō ante hic loquitur quando agitur cōtra debitorē debitoris. Et istam opinionē tenet Speculā. ⁊ ibi ad hanc questionem istū ter. allegat in titulo de ꝓcura. §. Sequitur. versi. quid si mihi nbligati. ad q̄ facit ibi no, in titu. de obliga. §. primo versi. sequen. eo-
18 dem titulo ¶ Secundo ōt, q̄ iste ter. ibi, sine hypothecarijs actio. ⁊c. facit ad questionē quod ꝯ debitorem mei debitoris, q̄ obligauit mihi bona sua possum agere hypothecaria, q̄. opinionem tenet Gulielmus. in l. grege. §. cū pignori. ff. de pignorib⁹ ⁊. C. que res pig. oblig. posl. l. nonen. Sꝫ veritas est quod nō agit cōtra debitorē debitoris actione hypothecaria, sꝫ agit tantum vtili actione personali, q̄ ipli ꝑncip. debitori competit directa. Istā opinionē tenet Rosse. Jacob. de Are. ⁊ Lyn. in. d. l. nomen. Ad hunc text. respondent q̄ in eo q̄ dicit hypothecarijs actionibus Sꝫ exponi, id est actionibus vtilibus, q̄ possunt hypothecari. sꝫ ista responsio ad hunc tertū mihi nō placet, q⁊ secundū istam responsionē innitur q̄ iste text. loquatur quando agitur ꝯ debitorem debitoris. Sed hoc non est verum, immo. loquitur quando agitur contra illū, qui se obligauit pro principali, qui cōuenitur actione personali, ⁊ hypothecaria, vt dixi §. ꝓxima questione, ⁊ ideo tenēdo opinio. predictorū doctorum, tanꝫ veram hunc textum. respondeꝫ, q̄ nihil facit ad predictam
19 questionem. cum hic. vt dixi. nō loquatur quando agitur contra debitores. ¶ Quero, an ista excussio. de qua hic loquit. habeat locum q̄n debitor nō obligauit mihi bona sua, sꝫ habeo ipsum, tantum obligatū actione personali, ⁊ postea in fraudē alienat, an debeo prius facere excussionē cōtra ipsum debitorē, antequam agam revocatoria ꝯ emptorem? Dic quod sic, vt probatur in tex. ⁊ glo. in. l. j. C. de his que in fraudem creditorum. ⁊ institu. de action. §. ite li quis in fraudē. ⁊ not. C. de pignorib. authent. hoc si debitor. facit. l. ignoti. C. de his q̄ in fraud. cred. ⁊. ff. c. tit. l. ait prætor. §. j.

ADDITIONES.

a ¶ Bonis. Adde Barto. in. l. si quis instituatur. §. ⁊ iō. de heredibus instituend. ⁊ in l. mutuo. ff. de tutel. ⁊ in l. si pupill⁹. §. fi. ff. de tut. ⁊ nō. distrahē. ⁊ in. l. ignoranre. C. de testā. mili. ⁊ Speculā. in titu. de primo. ⁊ secūdo decreto. §. octauo. ⁊ domi. Socin. cōs. trigesimo primo incipien. ꝑ sequēdo ordinē. versi. arbitror etiā in prima parte. charta. lxij.

b ¶ Excussio. Vide. Jde. de Suza. in l. fin. C. de action. ⁊ obligatio. ⁊ Joan. de Por. in l. decē. ff. de verbo. obli. ⁊ Ange. hic ⁊ an ⁊ qñ sit necessaria, ⁊ quādo nō. vide domin. Socin. in consil. vigesimo quarto. incipiē. visis diligenter ⁊ mature. versic. quarto videt ꝑ bari. ⁊ versic. sequen. i j. parte. charta decima quarta. vbi nōnulla vtilia. ⁊ notat in hac materia excutionis, ꝑ Jely. i capit. cr re scripto circa finē in versi. extra gloss. de iureiur.

c ¶ Nō opponas. Adde Bal. in authentica contra rogatus. in fine. C. ad Trebellian. Ang. hic. Joann. de Por. in l. decē. ō verborum obligatio. Bal. in. l. j. C. si quis in fraud. pat. ⁊ benedict. ō Barto. in tractatu discussionū. tertia quest. principa. vbi cōcor. opin. domi. Alex. an. de imol. in lege fina. in princip. si certū petat cō silio trigesimo primo. iij. parte.

d ¶ Accumulatio. vide ad hoc oio domin. Jelyn. San. in capi. significatibus. i viij. colū. de libell. obla. Nā licet vbi etiam nonnulla alia vtilia circa materiam accumulationis.

1 ¶ Creditor invitus cogitur accipere rē in solutū, ⁊ sic aliud ꝑ alio eo invito solui pōt, ⁊ quando possit. nu. §.
2 Res melior quā habet debitor datur in solutū creditori ⁊ cogit eam vendere. ⁊ nu. 4.
5 Rem suam vendere quādo quis cogatur, remissiue.
6 Creditor recipiendo rem insolutū, an cogatur recipere, ꝑ era estimatione, vel quantitate sibi debita.
7 Fideiussio quādo dari debeat ꝑ debitorem creditori accipienti bona eius in solutum, ⁊ quare dare teneatur.
8 Debitor quando nō potest ꝓstare fideiussorem ꝓstabit iuratoriam cautionem.
9 Beneficio huius. §. an renunciari possit remissiue.
1 Creditor accipiens in solutū res debitoris negātis se debere q̄ teneatur fideiubere.
11 Lāpsus q̄ ꝓ alio, q̄ nisi, potest conueniri, ꝓius quam principalis.
12 Dictio. nec si, habet copulam inclusam, ⁊ resoluitur in ne nō
13 Beneficiū cessionis q̄ nō, ꝓsit ei qui dolose dissipauit res suas ⁊ talis carcerari. potest.

Quod autem. Si creditor a debitore debitū recipere nō valet cōpellit res immobiles meliores in solutionem recipere, subtili earū estimatione facta ⁊ peremptori cū ꝓdita cautela quā debitore ꝓstare ꝑ sibile ē ꝓstā si nullus ep̄tor apparuerit ar gētarior. spōsionib⁹ in fine
1 statu permanentib⁹ hoc dt vsq; ad finē. ¶ Nota ex hoc ter. primo, quod creditor invitus cogi accipere rē in solutū, sic aliud ꝓ alio invito solui. ¶ Secūdo nota quod dat insolutū melior
2 res, quā habeat debitor, ⁊ cogit rem vendere ¶ Ad primum notabile op. ⁊ videtur q̄ aliud ꝓ alio invito creditore solui nō pōt vt l. secūa. §. primo. ff. si certum petatur. C. de solu. l. cū a quo
3 Tu vero qua tū ad propositionē huius videlicet qñ quis dr quanti tatē, an possit invito creditore aliud soluere videlicet speciem, dic aut debitor pōt soluere quantitatem. aut nō. Primo casu dic, aut tenetur ad quātitatē simpliciter, aut ratione speciei certe si tenetur ad quantitatē simpliciter. non pōt aliud ꝑ alio soluere vt dicta. l. cū a quo si respectu certe speciei soluendo speciem libera tur, vt. ff. soluto matrimonio. l. si vero. §. fina. ⁊ ibi dicata. l. miles. §. primo. ⁊ ff. de legatis primo. l. si fundū ꝑ fideicommissum in pā ff. de doli exceptio. l. fideiussor enim. ⁊ hic est q̄ lex dicit q̄ ille qui tenet ad quātitatem ratiōe certe speciei, pertā specie liberat, vt l. Titie textores. §. finali. ff. de legatis primo. l. filiussa. §. fi. eo. tit ff. de noxalib. l. electio. §. si is quem. §. l. penulti. §. primo. ⁊ l. in naue Saufelli. ff. loca. ¶ Secōdo cessa principali qñ debitor non pōt soluere quantitatem, tunc cogit creditor aliud ꝓ alio recipere, vt hic in authentica hoc nisi debitor, C. de solutionibus, que sumpta est ex hoc §. vtꝫ. de alie. ⁊ emphy. §. q̄ tū polita. C. de sacrosanctis eccle. auf. hoc ius porre-
4 ctū. Not. gl. j. de alie. ⁊ emphy. ¶ Circa ſm not vide ꝓ declaratione huius quod not. gl. in authen. hoc nisi debitor. C. de solu. ⁊ ibi per doctores in authen. hoc ius porrectū ꝑ alle, per glo.
5 ⁊ Boc. ¶ Circa tertiū not. ꝓ declaratiōe gl. que incip. hoc est
b vendere, an quis cogat rem suam vendere, vide quod not. ⁊ clarius ꝑ doctor. C. de episco. audien. l. prima. ⁊ vide magnā distinctionem Lyn. in l. j. §. cura carnis. ff. de officio prefecti vr
5 bis. ¶ Op. dicitur hic qō creditor cōpellitur recipere rem in solutū ꝓ vera estimatiōe. Contra, immo debet recipere ꝓ quantitate sibi debita, nō ꝑ vera estimatiōe. vt l. a Divo Pio. §. sed ff. de re iudicata. dt Jaco. de Belui. hic debitor confitetur. ibi negat. Item ibi illud post sententiā diffinitiuā. hic an. Sꝫ certe ad id q̄ dt Jaco. q̄ illud fit post sniam diffinitiuā dic quod etiā post sententiam diffinitiuam inder pōt tarare eādem quātitatē ꝓ quā daret pignus creditori insolutū. posset etiam creditor vt quilibet ex nouo admitti ad emendū illa pignora vt notatur in dicta l. a divopio. §. sed o. ⁊ ꝑ docto. C. de execu. reiudi. l. ordo
¶ Querit gl. quare dt neq; vlla mobili substātia. Dicit in gl. ⁊ tene secundā opi. ⁊ ad l. si quis argen. in prin. Rādeo vtibi not.
7 ¶ No. gl. l. ignoti. in fi. ⁊ rō specialitatis i. l. ista est. q. cum re levatis in alio vt detur sibi fideiussor. si per debitorem dari pōt,
8 argu. l. cū q̄. ff. de iureiur. ¶ Et aduerte ad id q̄ gl. dicit ꝯ si debitor nō pōt ꝓstare fideiussorem ꝓstabit iuratoriam cau-
c tionem. Jdo qua gl. facit q̄ notatur in l. cū non facile. ff. de iudic. viduā. Sꝫ certe ista questio vt decidi in hoc ter. Dicit enim cū tali cautela, cum qua debitor dari possit. Nota quod dt possit. ꝓstabit ergo cautionem quā sibi possibile erit ꝓstare. Jdo hoc etiam exp esse. j. e. versic. ita que ibi, qualiter cōueniri,
9 ¶ Quero vtrū beneficio huius §. possit renunciari. Dicit Jac. quod nō. cū istud pactū sit turpe, ⁊ ꝯ humanitatem, ⁊ aliter non quod debitor sit ei acerbus, ⁊ durus, vt in hoc. §. versic. sed hoc quidem ⁊ iō pactum nō valet, vt l. si vn⁹. §. pacta. q̄ turpem. ff. de pactis, ⁊ l. iuris gentium. §. si pacti car. cum si ff. de pactis. Sed aduerte q̄ ista q̄ incidit in illā questionem. an quis possit renun
o ciare beneficio cessionis, ⁊ iō dic vt notat in dicta auth. hoc nisi debitor. de qua questiōe an qs possit renunciare beneficio cessionis, not. Hy. in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimonio. per
10 doctores. q. bon. ced posl. l. prima. ¶ Quero an iste. §. habeat locum cum debitor negat cōdemnari, ⁊ creditores ei acceptu
ii solutum an a debitore debeat creditori dari fideiuss. dicit ꝑ Ja de Belui. ⁊ dicit q̄ sic argumento huius tert⁹. ¶ Venio ad verbā tertiū. ⁊ gl. hic ponit duplicē intellectum. ⁊ not. illis le ctu. tāꝫ not. ⁊ perpetuo menti tenendā. Ex qua habes q̄ li cāpsor fideiussit ꝓ alio, ēt de iure nouo pōt ꝓ eo conueniri quā principalis vt hic no. tex. ſm secundā lecturam quā no. ⁊ sic iste ver-
12 non refert se ad precedentem. §. sed vsq; ad §. j. ⁊c. co. ¶ Not. gl. istud nec quod dictio nec, si habeat copulam inclusam. ⁊ resoluit
e tur in ne non idem. not. in l. ⁊ quia. ff. ō iurisdictio omni iudici.
13 ¶ Secōdo nota gloss. nec enim quia beneficium cessionis nō ꝓ dest ei. q̄ dolose dissipauit res ita q̄ non pōt habere. nam talis cedens nihilominus poterit in carcerem detrudi, que lectu. tangitur in gl. in d. l. ff. secundum primam lectu. quod tenet Dy. in §. item si quis in fraudem. insti. de actio.

Adicio

ADDITIONES.

a ¶Debitor. Ō limita tu nisi creditor ecclesie q̄ invitus licet cogatur recipere p̄ quantitate. nō tamē eligit rem meliorē, sed meliorem ei dari oportet, secūdū Angel. infra de ali. & emphy. §. hoc etiā. v. colum. & nona collatio. & l. ex. post Bar. in d. l. secūda alleg. in tex. & Bart. etiā in. d. authē. hoc ius porrectum.

b ¶Vendere. In quibus autē casibus quis vendere cogat, vide Fely. in ca. j. de iud. post p̄in. ver. vlti. no. casum. vbi plene, & no. & adde que ibi dixi in apostil.

c ¶Cautione. An & quādo iuratorie cautioni stetur, vide Paul. de Cast. in l. nō facile. hic alleg. in tex. in l. fideius. §. j. q̄ satisd. eogā. & in l. si cōstante. §. quoties. solu. matrimo. & Bal. in l. secūda. C. ō vsufru. le. & in auth. cui relictū. C. de indi. vidui. & Jmo. in d. l. nō facile, alleg. in tex. & Docto. in c. j. questio. j. i fin. post gl. ibi ō colo & contu. domi. Socin. copiose. & not. colu. ccxxxj. incipien. cū p̄ sentī cōsultatiōe, verſic. primo p̄batur cū aliis versicu. sequen. in ij. parte. char. cix. vbi etiā no. nūqd iurare debet ō credulitate ñ inuenien fideiussores vt iuramentū non sit temerariū veritatis. asserēdo q̄ scire non potest & an iurare debet motu p̄prio vel ad delationem iudicis.

d ¶Possit renunciare beneficio cessiōis. Adde q̄ posui i apostil. ad Bald. post cū domi. Barb. in l. j. nume. iiij. C. de cōue. fis. deb. lib. xi. & Alexā. cōsi. xxxj. vol. iiij.

e Dictionec. Tu. vide istu in l. sepe. de verbo. significati. & i l. ñ. §. q̄ lii patris. ff. soluto matrimo. & Bal. in authen. cui relictū. ad fi. C. de indic. vidu. tellen.

Demonachis Rubric.

¶Cōtinuatio Rubrice colligitur ex. §. primo ibi. eodē. & colligitur ex glo. q̄ incipit, quas cōstitutiones, secundū vltimam opinionē, q̄ supra titu. primo. est facta mentio de epis. & cle. & ō monasterio, vt patet i. §. illud quoq;. vt deter. & in. cle. inde sūpta occasione sequitur videre ō monachis & monasteriū autho ritate episcopi edificari debet.

1 ¶Vita monachalis odolet omnem maculā, & nu. 3.

2 Monachus perfectus debet esse eruditus diuinis eloquijs.

4 Infamia facti, vel iuris, an tollatur p̄ ingressum monasteriū, seu per penitentiam.

5 Ingrediens Monasteriū si ante ingressū cōmisit peccatū mortale an p̄ illo peccato sit sibi penitentia iniunienda, vel imposita ante ingressum facere.

6 Differentia inter masculos, & feminas, remissiue.

Conuersatiōis. Monachalis vita, purgat Monachū, & monasteriū edificādū ē cūauth. episco. cū ordinationib⁹, & virtute, & Monach⁹ post triēniū erit ordinā dus si reperiāt esse, pbabilis, nulla ei iterim āssitio. mouet. aliter ēo nō, nisi fuerit absolut⁹. Monacho aūt in Monasterio deinquēte reddend⁹ ē dño cū reb⁹, & Monachi debēt simul dē gere nisi Eremite esse velint. h. d. ¶Not. q̄ vita Monachalis
1 hz detegere omnē maculā. ¶Secōo no. q̄ ille q̄ vult esse pfectus
2 Monach⁹ dz esse eruditus diuinis eloquijs. ¶Tertio no. solēnitatē q̄ adhibetur i fundamēto cuislibet ecclesie, sic. j. ō ecc. ti.
3 Sligs aūt. j. vtnul. fab. ordato. do. j. respō. ¶Dz ad p̄mū no. op.
a vita Monachalis n ō aboleat omnē maculā, a nam iura dicunt q̄ quis potest post p̄ penitentiā ō crimine accusari, vt. xxxiij. q. vj. ad mouere. & tangit. vj. q. i. c. q̄ crimē. Solu. quātū ad Deū tollit omnis macula peccati. vt. j. eo. §. si vero itra. i fi. sz quantū ad mundū, & vindictā publicā. nō, vt in contrarijs, & no. glo. ff. de ritu. nup. §. Julian⁹. C. de nup. l. Imperialis. §. j. ex ō diuor. & gaudem⁹. ¶No. gl. purgatus. vide istā glo. q̄ no. i l. Deo no. bis. & hoc etiā. C. ō episco. & cler. p gl. ij. & vide qō no. de apoc. c.
4 j. ¶Et not. in ea. gl. ibi iurirs. ō hoc. an p̄ in gressū Monasteriū seu p̄ penitentiā tollatur ifamia facti, vel iuris. no. gl. ff. de test. c. testimoniū. ñ. q. iij. c. Euphemiū. §. hinc colligit, & vj. q. j. c. omnes. & capi. illi q̄ tangitur in d. §. Julian⁹. & i d. l. imperialis. §. j.
5 ¶Quid, aūt iuris sit si aliqs ingredit Monasterium. si ante ingressum Monasteriū peccatū cōmiserit, an p̄ illo peccato sit sibi penitentia iniungenda. no. gl. in c. scripture. ex de vot. Itē si penitentia ē imposita ante ingressum. nūqd post ingressū. teneat ingrediens penitentiā impositam p̄ peccato finire: Dic vt not. gl. xxiij. q. ij. & admonere. i gl. ex hoc loc. c. xvj. q. i. & vbi no. Jn gl. parua no. hāc gl. quā vide. & no. q. xij. j. c nō dicatis. & xj. q. j. c. ō
6 psona. ¶No. gl. hic intelligit ibi inter ista genera an aūt, alia sit differentia: vide vt not. in c. statuimus. extra de maio. & obe.

ADDITIO.

a ¶Omnē maculā. An ingressus religionis aboleat ingratitudinē vide Guiliel. de Lu. i l. Deo nobis. numero scōo. & ibi posui i addition. ad ipsum in verbo. ingratitudo. C. de episcopis & clericis. Card. in clementina cos. questio duodecima ex de regu. & Specula, in titulo qui filij sint legitimi, versiculo si penitear.

Sancimus. Nota hunc. §. ibi, sz p̄ triennium, vide c. j. & dz regula apostolica, & ibi canonica, vt de regu. c. ij. lib. vj.
1 ¶Testis qui dicit Titiū posseditisse p̄ope. xxx. annos, vel circa quod p̄obet. & refertur ad modicā quantitatem. & p̄ro decem, & octo annis cum dimidio.

Dictio p̄ope quod referē ad modicū tempus, puta sex mēsū
2 Dictio circa vel citra, quid importent remissiue.

Item dictio amplius, & si apponatur in libello.
3 Dominus si reperit seruū Monachū effectum vel p̄latus aliquē in suum clericum quis p̄obabit & contra quo iudice remissiue. Quantum tps datur domino ad repetendum eius seruum, vbi quod in monacho triennium, & in alio clerico annus.
5 A quo tempore incipit currere istud triennium.

1 Si vero intra. Nota tex. ibi p̄ope. xx. & nā hūc tex. nota. Ja. de Belui. ¶Ad testem dicentem: talis possidet p̄ope. xx. annos vel circa q̄ referatur ad modicam quantitatem, facit. ff. de origine iurisd. §. ex actis. ibi id q̄ p̄pe. xx. annos &c. Ad hoc facit q̄ no. in fi. ff. ex qb. cau. ma. l. ab hostib⁹. §. sed quod simpliciter, & latius i l. & si post tres ff. si qs cau. ¶Quērit ista gl. & ōt, q̄ talis testis, p̄bat de xvij. an cū dimidio, vt hic dictio p̄pe, vel circa itelligit p̄ope scilicet p̄ sex mēses. Et inter alia allegat tex. optimū in l. nō tm. i p̄in. ff. de ex. tuto ibi dicitur, q̄ proximus pubertati est ille, qui est in xvij. an cū dimidio, & hic est p̄ope per sex mēses. qui tex. est ō gl. que dicit quod p̄oximus pubertati est ille, qui excessit decimum annū cum dimidio, vt not. institu. ō inti sup. §. pupill⁹ Vide circa p̄dicta q̄ not. Ja. de Ziret. C. de inoffic. testa l. ij. qs
2 in suo. † Et de significatione huius verbi circa, seu citra, a habe-
a tis ex de desp. imp. c. continebat. c. attestatiōes. & c. fi. & ibi not. ō dictiōe amplius ex de verbo. significa. c. cum iter vos de dictiōe vltra not. c. litere. & ex de dila. Et si ita verba ponunt in libello, q̄ doperet ē. not. in d. c. litere. & capi. cum inter vos & de similibus dictio vide Specu. in titu. de despō. & alle. §. post hoc. vbi itē clau
3 sula & tene menti. not. q. in fi. p̄ declaratiōe hui⁹ † gl. cui incumbit onus p̄obādi, an domino, an seruo & contra quo iudice debeat fieri questio, & q̄d iuris sit si p̄latus petit aliquē i suum clericū vel monachum vel q̄ quis dicit quē suum seruum, vel assciptium dicit plene no. in c. ij. in p̄ima gl. ex de ser. ñ ordi. & vide gl
4 iij. distinc. c. frequens. ¶† Op. & vr quod domino non det triennium ad repetendum seruum sed datur annus ō vr obstare. C. de episco. & cleric. aut. si seruus. Solu. Aut loquit i monacho & datur triennium, vt hic aut loquitur in alio cle. & datur annus vt ibi. Et de hac materia plene no. per Bar. extra de ser. non ordi. c. ij. & ibi plenius per Jnno. Et est ratio diuersitatis iter monachum. & aliū clericum. sunt enim monachi in locis secretis, alij clerici sunt in locis publicis. Et ō datur domino maior tempus ad reuocandū in primo casu quam in secūdo. Ita dicit gl.
5 parua. liij. dist. c. si seruum. & p̄ Jnn. in d. ti. de seg. nō ordi. ¶†
6 Queros. quo tempore incipit currere istud triennium p̄ qō dominus excludatur a repetendo. gl. in d. c. si seruus sciente. xvij. q. ij. c. si qs incognitus. nō firmat. Veritas videtur qō istud triennium currit a tempore quo seruus intrat monasteriū. nā. §. in §. sancimus dicit q̄ seruo dz stare triennio qō nō portet habitū monachalem quo elapso statim sit liber, & dz petere habitū, & sic a tempore quo incipit stare in p̄batione videtur qō incipiat curere triennium.

ADDITIO

a ¶Circa. Vide plene domi. Fely. in c. licet. in v. colum. versiculo no. x. de p̄bation. & in cap. quodad consuetationem. in penul. versi. tertia conclusio de re iu.

1 Vita Eremitarum, quod sit melior quā monachorum
2 Monachus an possit esse testes p̄ro monacho vel monasterio.
3 Quis de vniuersitate, vel collegio, quando possit esse testis in causa vniuersitatis vel collegij. & numero. 6.
4 Monachus vel canonicus testificans contra ecclesiam suā an debeat perdere beneficium.
5 Canonicus in causa sui canonicatus quod possit esse testis.
6 Canonicus contra alium canonicum p̄ro canonico quod possit testificari.
7 Prelatus p̄ro sua ecclesia alio agente nomine ecclesie quod testificari possit.
8 Frater minor quod possit esse testis.
6 Vniuersitas si nihil habeat an p̄ro ea quili bet singularis vniuersitatis admittatur in testem.

Cogitādū. No. tex. ibi, ab alterutris, hoc ē p̄hibitū sub pena ex cōmunic., vt. xvij. q. iij. C.

1 pernicioſū. ¶ No. ter. ibi, ad melioꝛa. videt hic ter. q̄ † meliꝰ
2 ſit vita Ermitarū quā monachoꝝ. ¶ † Not. ter. ibi, ſed in cōi,
a ꝛc. q̄ vnus monachus p̄t eſſe teſtis alt⁹ monac. q̄ dic yt i gl. in ver. nudo ver. Idē no. j. de teſtib⁹. ſ. ſi vo dicat. coll. octaua.
3 ꝛ C. cō teſtib. authen teſtis, p ductus dicatur, ꝛ i l. j. ¶ † Videtis ex hac glo. q̄. ſ. vniuerſitatis ꝛ ſ. q manumittitur. inducuntur
b ad illā partem, q̄ non poſſit ferri teſtimonium, b ſed alibi gl. in ducunt illos. ſ. alia parte, videlicet q̄ ad teſtimoniū admittuntur, ꝛ ita notatur i dicto. ſ. vniuerſitatis, ꝛ il. idonei. ff. cō teſti. vbi glo. i deciſione tenet q̄ hic. ꝛ eodē modo ibi illos. ſ. allegat glo. que ſunt in omnibus capitulis, que j. allegabo. ꝛ illa eſt veri oꝛ allegatio. Hoc p remiſſo, p declaratione huius q̄ſtionis dic. aut loquimur de his, q̄ fiunt ex collegium, aut de his q̄ fiunt i collegio ſcdo caſu p̄t, vt. C. de repud. conſenſu. ſ. ſuper plagis. ꝛ q̄ habetur in capitulo. tertio loco. de p̄bationibus. ꝛ ē expreſſū ex de teſtib. capit veniens in fine. ꝛ vide q̄ ibi no. primo caſu, aut de tali actu, q̄ affert vtilitatē toti collegio in vniuerſo, nō in particulari. ꝛ tunc p̄t teſtificari monach⁹ p monacho. ꝛ ptra Do nachos. ꝛ quilibet de collegio ꝛ p collegio. ꝛ ptra collegiū. vt dicto. ſ. vniuerſitatis. q̄ tbi no. ꝛ dicto. ſ. q manumittitur ꝛ ita in telligit q̄ not. hic ꝛ dicam. ſ. l. idonei. ff. de teſtibus. p̄o hoc apparet q̄ li alia vniuerſitas vel nō cōmunitas poſſidet aliquid quod affert tantā vtilitatē etiam in particulari: puta ſi aliqs communitates diſputāt de paſcuis, ꝛ nemo ab⁹, i q̄b⁹ beſtie ſingulorum de paſcuntur ſinguli ligna ici q̄ cert tuc teſtes de illa cō munitate repelluntur vt patet ex p̄dictis. Circa p̄dicta vide q̄ notant Doctoꝛes i l. parentes. C. de teſtib. p Gulielm. ꝛ Odof. ꝛ Jaco. Butrigar. i dicto. ſ. vniuerſitatis. ꝛ p glo. Innocen. i ca.
4 cum nuncius. ex de teſtib⁹ facit ad p̄dicta capitul. inſup. ꝛ ca. tui, eodē titul. ꝛ de iurando. capitulo ſi vo baſtus. ¶ † Quero nunquid monachus vel canonicus teſtificās cōtra ſuam eccleſiā debeat perdere p hoc beneficiū. Veritas eſt quod nō, quia cum cogitur teſtificari cōtra ſuam eccleſiam, vt notatur in dicto capi. cū nuncius non doꝛ ſuum beneficiū perdere. argum. l. qui cum natu maioꝛ. ff. penu. de bonis liber. ꝛ de hoc eſt gl. in capitulo veniēs
5 extra de teſtib⁹. ante fi. ¶ † De iſta queſtione an canonicus i cau
c ſa ſui canonicat⁹ poſſit eſſe teſtis nota. glo. q̄ ſic. quia non dicit eſſe domeſticus ipſius canonicatus, ſz ipſius eccleſie, vt notat de
6 cima quarta queſtione ſcda. ca. ſup p̄udentia. ¶ † Queꝛit Ja. de Beluſi. an canonicus cōtra ſuū canonicū poſſit alium canoio
d nicū ſuū in teſtem. p̄ducere. Et dicit quod ſic q̄ ꝛ ille canonic⁹ qui teſtificatur. p illo canonico ꝛ alium non eſt magis domeſtic⁹ vni quā alij ꝛ par effectus rationē ſuſpitionis remouet. vt. l. nō ſolū. ſ. ff. de ritu nup. ꝛ de hoc eſt glo. in dicto capitulo ſup p̄udē
9 tia. licet ipſe nō alleg. ¶ † Quero an p̄latꝰ poſſit eſſe teſtis p
d eccleſia ſua: Dic q̄ ſic alio agente nomine eccleſie, vt i. inſup ꝛ ca tra de teſtibus. de q̄ vide Innocentiū in capitulo. preſentium. ō teſt. dib. ſexto. Not. glo. ibi tē nun quid. ꝛ quod notat. ſ. penul. in
8 titulo de teſtibus. ſ. j. verſiculo ſed nun quid rector. i fi. ¶ † No. in glo. ibi. ſ. penultimo. idē not in authentica ſi teſtis. an aūt frater mi no⁹ poſſit eſſe teſtis. dic q̄ ſic vt eſt caſus in capitulo nup.
9 extra de teſtibus. ¶ † Quero ſi vniuerſitas mbil hz an ſingulaꝛis perſona de vniuerſitate admittatur in teſtem. ꝛ videt q̄ ſic vt hic cū ſimil. ō. allegat. ſed veritas eſt q̄ non quia opoꝛtebit imponere collectā, vt ſic in cōmuni aliquid habeat vniuerſitas, vt ex ea pecunia poſſit debitū ſolui, vt. in l. p̄ma. ſ. q bus. ꝛ q̄ ibi notatur. ff. q̄ cuiuſq; vniuerſi. ꝛ ſic patrimoniū vniuſcuiuſq; mi nuet ꝛ p conſequens ꝛ p̄o ꝛia cauſa quilibet teſtificari videt, vt colligitur ex diſtinctione. ō. data facit. l. i cocedēdo. ff. ō aq pluꝛ. arcen. ff. quando apell. lit. l. j. ſ. in p̄o ꝛia.

ADDITIONES.

a ¶ Teſtis. Ad quod vide oīo dominum Socin. in conſilio decimo ſeptimo ſupra dicta cōpoſitio. verſiculo poſtremo tractādū inp̄ma parte. c. xxvij.
b ¶ Teſtimoniū. Ad ſaturitatem tu vide Felynū i capitulo dilectus. vel ſecūdo in p̄ima col. in medio verſi. in ea. glo. de ſim. ꝛ i capitulo inſuper. per totum commentum. de teſt.
c ¶ Canonicatus. Et nunquid in cauſa p̄bende fuerit vide Felyn. in capitulo ſuper. ex de teſtibus in quinta columna verſic. fallit octauo. ſtatim poſt p̄incipium verſiculi.
d ¶ Quod ſic. Adde Felynū in capitulo. cum R. canonicus i fine de offic. deleg.
e ¶ Inſuper. Et ibidē vide Felynum in quinta columna, ve. ſic. fallit octauo. ad de dominū Georgium Thomaſinum cōſilio ſno octuageſimo tertio incipiente, videt eſſe in dubio p̄ſens q̄ſt. poſt p̄incip. volum. quarto.
f ☞ Res delate in monaſterio p ingredientem, an vitiato ingreſſu remanent in monaſterio.
a Monaſterium an teneatur tanq̄ ſucceſſoꝛ p bonis ingreſſi vel tanquam quilibet bonoꝝ poſſeſſoꝛ.
3 Monaſteriū p bonis ingreſſi nō tenet niſi iquantū ad ipm pueniꝛ.
a **Si quis autem.** ℞ Ppon. ꝛ videtur quod res de beant reſtitui exeunti ō mona ſterio, vt decima ſexta queſtione quinta. capitulo. de lapis vol. no. gl. 2 Docto. in c. quod a te. extra de cleric. coniuga. vide not. in capi. ex tranſmiſſa. extra de reum. no. gl. idem in alijs ibi q̄d
1 ſi non. Unde ergo diſtinctionem † huius gl. cum quatuoꝛ con coꝛ. C. de ſacroſanc. eccle. auth. ingreſſi ꝛ idē no. C. de epiſ. ꝛ cle. l. deo nobis. ſ. hui⁹ aūt. Sed aduerte circa hāc queſtio. multi Doc. ſcribunt ꝛ multe gl. variāt veritas eſt q̄ dꝛ Pet. de Ec. nā aut ingrediens monaſteriū iguoꝛabat ingreſſum. non tenere, aut ſciebat nō tenere. ¶ Primo caſu renocanter bona hoc ꝛba tur per l. ſi pr. ꝛ l. nec apud C. de heredibus inſtituēdis. vbi a liqs credit aliquē eſſe fratrē vel filiū qui non eſt. ꝛ bona ei reqꝛerit illa bona ei auferunt. Ita ꝛ in ppoſito iſte poſſet renocare bona cum credebat ingreſſum tenere q̄ nō tz. ¶ Secdo caſu aut dedicauit bona tacite, q̄ per ſolum ingreſſum. ꝛ tunc vitiato ex p̄ceſſo, vitiatur tacitum, vt l. tertia. ſ. q̄ hz, de ſeruꝰ. ruſti. p̄dio. cum ſimul. aut expreſſe dicendo. dedico me ꝛ mea. tunc licet nō teneat ingreſſus tz tñ bonoꝝ collatio ſeu dedicatio. C. li pendē. appellatio moꝛs iteruene. l. iūg. hz iſto caſu ītelligat ꝛ y. opi. Pe. dicentis q̄ qñ quis ſciens ingreſſū nō tenere ingrediat monaſte riū q̄ bona nō renocat. q̄ videtur donare, vt l. p̄ima ſ. de cōdic tion. inde. ꝛ l. cuius per erroꝛē. de re. iur. Ita colligunt ex dicto Pe. in auth. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccle. ſm hanc diſtinctionē videtur debere intelligi. quod diſputando tenuit Ber. in p̄ma. ſua que incipit quidā ivitauꝛo. ꝛ vide gl. extra de cleri coniga. capitu. q̄ a te. ꝛ ꝛch. diſt. capitu. pen. ꝛ Spe. de ſtatu. monacho.
2 ſ. j. verſi. xliij. † In eadē glo. ibi. Itē nunquid. ꝛ tenet ergo ſta glo. q̄ monaſteriū nō tenetur tanq̄ ſucceſſoꝛ. ſed tanquā quilibet poſſeſſoꝛ. Alibi. gl. tenet q̄ Monaſterium teneatur iure hēdi tario vt heres. ꝛ ſic tenetur perſonalib⁹ actionib⁹ inſolidū vt he res. Ita not. C. de ſacroſan. eccle. aut. ſi qua mulier. in gl. q̄. ſi. Alibi glo. diſtinguit an habeat Monaſterium ſingulariter an vniuerſaliter. Ita no. ff. de pecu. lega. l. ij. peculiū. ſ. ſed ſi dō minus quā diſtinctionē repꝛehēdit Dy. in l. ſi peculio ſeruo. ca. ꝛ tz quod monaſteriuꝫ teneatuꝛ ad inſtiar patris tanquā heres ꝛ tanquā ſucceſſoꝛ. Et iſtam opinio. videtur ſentire Dy in auth. ingreſſ. in pen. q. de epiſcop. ꝛ cleri. ꝛ in auth. cauſa queſtcum monacho. C. de epiſco. ꝛ cle. ſed glo. in d. auth. ingreſſi. videtur velle q̄ monaſterium teneatur ad inſtar patris ꝛ ſic videtur cō coꝛ. cum gl. hic poſita licet gl. dicat hic. vel dic vt no. in auth. ingreſſi. quali alia opi. ponatur ibi quam hic. Sed certe considerā do non ponitur alia opinio quam hic. q̄ ibi dicitur q̄ Monaſterium tenetur p ea tanquā p̄o capite diminuto. intelligēdo de minima capitis diminatione vt q̄ trālit actio in potēſtate patris arrogatoꝛis. q̄ caſu in patrē arrogatoꝛē nō tranſit actio. vt. in arrogatoꝛes ff. de pecu. Inſt. de acq. per arrog. in fi. cp̄ie poſitaꝛ videt tenere Ja. de Beluſi. ꝛ p̄o iſta gl. facit q̄ no ſcio. ſ. j. Iſta videtur verioꝛ opi. q̄ eccleſia non habeat iſta bona vt heres ſed habeatur vniuerſalis acquiſitionis, ſicut dicimus de
3 bonis eius q̄ arrogan⁹. Ex quo ſequitur q̄ Monaſteriū non tenetur niſi inquantū ad ipſū pꝛuenit ꝛ nō vltra. vt d. in arrogatoꝛem. ꝛ d. ſ. fi. Et hanc opi. videt tenere Anno. extra de p̄b. in c. in preſentia. Hoc ſentit Ja. de Ure. in auth. ſi qua mulier. in fi. in ad di. ſuis. C. de ſacroſan. eccle.

ADDITIO.

a ¶ Exeunti. de qua materia vide plene per Petr. de Ancharā. in regula acceſſoꝛiū in quinta opposi. de re. iu. in ſexto. Bartl. ſecunda ſ. fi. ff. de bonoꝝ poſ. ſecundum tab. ꝛ Salice. in auth. quid duas de adult. ꝛ Bal. in l. p̄ima in p̄ima colum. C. de latin. libertate tollen. ꝛ in capi. ſi quis rapuerit. xxvij. q. p̄ima. gl. fi. in capi. ſi quis incognitus. xvij. queſtione ſecunda. ꝛ Jmo. in clemen. ne in agro in. xxv. colum. de ſtat. monachū. ꝛ Jmola in capit. delecta in ij. colum. extra. de exceſſion. p̄elato. ꝛ domin. Fl. in c. ſtatuimus. in p̄ima columna. de regula. ꝛ Lapus alleg. tio. lxij. ꝛ Ang. in conſil. ccxxxiij. ꝛ Alder. de re. conſ. xxij. c. xxvij. ꝛ Pet. de Ancharan. cōſ. ccxxxiij. ꝛ Card. cōſ. trigeſimo incipien. quidā fratrer. And. ꝛ domin. Antoni. cōſilio ſecundo ꝛ Cardinal. conſilio. vigeſimo ſecundo incipien. quidā nomine Laurentius.
1 ☞ Dedicans ſc̄z ſua alicui eccleſie, regulariter nō efficitur reli gioſus nec iura loquētia de oblato monaſterio habēt locū i p̄o.
2 Ingrediens monaſterium ſi aliquid ſibi reſeruat, an ſeruato va leat ꝛ ingreſſus vitietur.
Papa quod non poſſit diſpenſare. q̄ monachus habeat p̄pꝛiū.
4 Ingrediens monaſterium an minuatur maxima capitis dimi. vel minima.
5 Filij ingredientes monaſteriū an ſtatim poſſunt petere legitimā vel intra quantum tempus, vbi videtur tenere quod ſic.

Ingrediens

6 Ingrediens monasteriū quod habeatur ꝓ mortuo ciuiliter, ꝛ nō naturaliter.

7 Ingrediens monasteriū quod statim desinit esse dominus rerū suarū, ꝛ sicut transit dominiū in ecclesiam, ita transeat possessio.

8 Ꝛ iuniam lias si ingredit monasteriū an exeat de patria potest a te, quod hic.

9 Reo impbyteusim data cū pacto vt nō alienetur. an si cā recipiens ingrediatur monasteriū, res ipsa in monasterium trāseat remissiue.

10 Ingrediēs monasterium si sibi reseruabit vsumfructū alicuꝰ rei ꝓ se, talis vsusfructus transit in monasterium.

1 **Illud quoque.** ✝Not. gl. ſꝫ videt qꝺ nō ſit in ſi. quid ſecularē, ꝛ ibi dedicat ſe, ꝛ ſua ꝛ ſeculo renunciat: gl. i auth. ingreſſi dicit quod ꝺicē acti intraſſet monaſteriū, ſed hoc non videtur verū. Nā couerſus eccleſie ſecularis nō efficit religioſus ſi dedicet ſeꝯ ſua, ſed remanet liber homo. nā ꝑ obligationē factā i māu ſecularis qtis nō efficitur religioſus, nec ꝺicitur ſolēne votū religioſū, vt no. plene ꝑ Innocē. capit. poꝛrectū. extra ō regula. pobat ꝑ ꝛxx vij. queſtiōe prima. capit. ij. vbi ꝺicitur quod tales conuerſi nō ſunt religioſi, ⁊ nō poſſunt cōtrahere matrimoniū ⁊ habere ꝓpriū, ⁊ ſic poſſūt teſtari ſi aliqꝺ apud eos remāſit, vel nihil remāſit qꝛ hꝝ ꝺicitas ꝺicit ꝛ ſi nihil ſit i bonis, vt l. hꝝ. appeſſe ꝺe verboꝝ ſignificatio. ⁊ hāc videt tenere ✝Pet. i auth. ingreſſi.

2 ✝Et not. gol. poterit. Tenet ergo iſta gl. quod vbi ingrediens monaſterū aliquid ſibi reſeruat, reſeruatio nō tenet, ſed ingreſſus non vitiatur, ⁊ cū hac glo. cōcoꝛdat quod notatur i ꝺicta auth. ingreſſi. ⁊ l. ſi pr. ff. ꝺe adoption. nota. ꝛxxij. queſtiōe ſecūda capi. ſolet querī. in quadā glo. magna. in fine. Et iſtam opinionē tenēt multi Doctor. iuris ciuilis. Sꝫ contrarium tenet glo. ſuper. ſ. j. ſ. ō vſu, ⁊ ibi not. qꝺ ꝺicendū: Hoc ꝺubium inſurgit ex hoc quia hābere ꝓpriū ē cōtra ſubſtantiā monachatus, nec potes papa in hoc diſpenſare, vt in capit. cū ad monaſteriū extra ꝺe ſtat. monacho. Hoc premiſſo ī ꝺicta queſtiōe ꝺicē, quꝺ iſtud pactū appo nitur ꝑ modū ꝺonatiois ad ipſum, vt qꝛ ꝺicet, ꝺedico me ⁊ mea, ſi ꝓpietas talis rei mihi remanet ⁊ tūc iſta conditio ꝺz vitiare ingreſſum, qꝛ facit ꝺeficere voluntatē ingredietis. Ita loquuntur glo. in ō. cap. ij. ⁊ ꝺe ſtat. mōnacho. ⁊ ꝺictum capitū. finale. ō. condi. app. ⁊ ita intelligo qꝺ not. gl. extra g cle. vel vouen. capit. inhumane. Aut iſta reſeruatio nō apponitur ꝑ modū conditiois ſed ꝑ modū cuiuſcam modi, vel pacti, ⁊ vitiatur modus, vel pactum ſeu reſeruatio non aūt ingreſſus. Ita loquitur hic gl. ⁊ alie glo. ſupra alle. Et ꝺe hac queſtione tangit Specula in titu. ꝺe ſta. monacho. ſ. j. ver. ꝛxxij. ⁊ ꝺe hac queſtiōe diſputauit Jac. But. in queſtiōe q incipit quiꝺā ſua condi. ⁊ eſt. v. ⁊ ꝺe hoc not. ſatis late ꝺocto. in cap. ea q. ex ꝺe teſta. reg. In eaꝺem gloſſ. ibi

4 Et ex capite minuitur, tenet iſta glo. ✝Quod ingrediēs capite minuitur. Ꝺe not. ſ. in auth. ingreſſi. ⁊ in auth. ſi qua mulier. ⁊. ꝛxx. queſtio. vt. ſi qua mulier vbi glo. tenet quod cap. minuit. ⁊ tranſit i poteſtatē alterius, ⁊ ſic minuit minima capitis diminutiōe alibi videtur velle gl. q minuatur maxima capitis diminutione, qꝛ efficitur ſeruus, vt not. in auth. caſſa. C. ꝺe epiſcopis ⁊ cleri. ⁊ infra apud quos ꝺpor. mo. cau. in pn. Ꝑ ꝺo q bus gl. facit quod no. l. cū heredes. ſ. ſi. ff. ꝺe acquired. poſſeſſio. Sꝫ veritas eſt q nō minuitur maxima ca. ꝺimi. vt ꝓbatur. ō. eo. ſ. cogitan. ꝺum. vbi etiā pobatur qꝺ nō minuatur etiam media cap. ꝺimi. nam retinet etiā ciui. cū poſſit eſſe teſtis. ⁊ ibi ꝺicitur. An autem minuatur minima cap. ꝺimi. videt qꝺ nō quia retinet familiam. ſuccedit vt ſuus, vt. l. Deo nobis. ſ. j. C. ꝺe epiſcop. ⁊ cle. Sꝫ veritas videtur qꝺ minuat minima ca. ꝺimi. q mutat familiam, vt not. gl. in. l. ſi ex cauſa. ſ. nūc vi ꝺendū. ff. ꝺe mino. Nec obſtat quod ꝺicitur qꝺ ſuccedit vt ſuus. vt. C. ꝺe leg. hꝝ. l. meminim⁹, ⁊ tamen minuitur minima cap. ꝺimi. vt ſi. ꝺe ca. ꝺiminu. ſ. mini ma ſꝫ ꝺictam factionē. Jacob. But. videtur velle cōtrariū. In queſtione tū principaliter hic facta ꝑ gl. vide qꝺ not. in locis alle. ⁊ qꝺ not. Jo. and. in. c. ō preſentia. extra ꝺe ꝓba. ꝺicā ꝺe

5 hoc ꝺe ſanc. epiſ. ſ. ſi qua mulier. ✝Mo. gl. ſꝫ an tibi ſꝫ ō ꝺicas. Jtem opinio tenet hic Jac. ꝺe Beluno. ⁊ iꝺem videtur ſentire gl. in auth. non aūt. C. ꝺe epiſc. ⁊ cle. Sed glo. quē eſt. j. ꝺe ſan. epiſc. ō. ſi q mulier. ⁊ in aut. ſi q mulier. ō. ſac. ſan. ec. ponit op. ꝺuas ⁊ no. firmat. Sed veritas videtur qꝺ filij nō poſſunt ītā legitimā ſtatim petere ſꝫ ꝺemū poſt mortem ingreſſi, vt videt velle tex. in ꝺict. ſi qua mulier ⁊ in ꝺ. ſi qua mulier ꝓbatur etiā ratione nā legitima q ꝺebetur filio nō ꝺebetur filio, niſi poſt mortē naturale. vt pobat i. l. ſi impuberi. ff. ſ col. bo. ſ. ſi qs impubes. l. Papi. ff. ꝺe inoff. teſt. Non ob. q ꝺicitur qꝺ filij ſa. fame periclitarētur, qꝛ eccleſia tenebitur ad alimenta eis preſtāda per regulam iuris ſecundum naturam. ff. ꝺe re iu. Eād hoc facit qꝺ no.

6 gl. i ꝺ. ſ. ſi qua mulier. Nō ob. qꝺ ꝺicitur ✝ quod ingrediens habeatur ꝓ mortuo quo ad oia quod no. gl. auth. ſupra eſt. C. ō boque ub. ⁊ tangitur in auth. ingreſſi eſt. habetur enim ꝓ mortuo ciuiliter, ſed nō naturaliter: vt no. Pet. i ꝺ. auth. ſi qua mulier. ⁊ hec vide ⁊ veritas. Ꝑ ꝺo ꝓxima op. vt filij poſſit ſtati petere facit tex.

7 optime extra ꝺe re. c. cū ſimus in fi. ✝Quero, ꝺicit hic q ingrediens Monaſterium ſtatim ꝺeſinit eſſe ꝺominus rerum ſuarū, ⁊ tranſit ꝺominium in eccleſiam, an tranſeat poſſeſſio ipſo iure. ⁊ tenetur ꝺoc. q ſic per. l. ſi adoptauero. ff. ꝺe precar. ⁊ per illā iuncta gl. ꝛix. q. vi. c. ſi qua mulier. Jtem ꝛꝫ. Jnn. in c. in preſentia. extra ꝺe ꝓba. in vl. gl. ⁊ per hoc apparet quod Monaſterium equipararetur patri arrogatori cum in ipſum tranſiret poſſeſſio ipſo iure vt l. cum heredes. ff. ꝺe acq. poſſ. ⁊ ſic opi. Doc. q Monaſterium tenetur vt heres nō iure naturali, nō eſt vera, qꝛ imo te

8 netur vt pater arrogatoꝛ vt ꝺixi. ✝Queritur virum filius familias ingrediēs monaſteriū creat patriā poteſtatē, ꝺ gl. in l. ſi ex cā. ſ. Pomponius. ff. ꝺe minoꝛi. ꝺicit q hic. alliā opinꝫ Jac. ꝺe Belū. ꝺicit enim monachus tranſit in obedientiam et ꝛ poteſtatē abbatis. vt hic ꝛxij. ꝺiſtinctio. e. quā quā. xij. q. j. c. nō ꝺicatis. Et ſic ergo trāſiens in poteſtatē alicuius videt liberar. a patria poteſtate, vt inſti. qui. mo. ius pat. pot. ſ. pe. Hāc opil ꝫ Oulici. ꝺe Jnne. in l. patre ſuꝰ. ioſo. ff. g ſunt ſui vel. alie. iur. g. ⁊ Jn. extra ꝺe eta. ⁊ qual. ta. c. inde coꝛ. ✝ Circa q vide ꝓpe. in ti. ꝺe tuto. ſ. ſi aute tutoꝛ ver. ſed queritꝫ. ⁊ ꝺe ſta. mo. q. j. ver. ꝛxij. Cōtra ꝑdicta vnum videtur obſtare, qꝛ monach⁹ iure ſuo

c 1 num ꝛvi ſuus ſuccedit, vt ꝺ. l. Deo nobis. ‘ſ. j. ergo videtur q ſit i poteſtate patris. Sed reſpōꝺe vt. ō. ꝺixi. qꝛ nō ſequit ſucceſſionē eſi emancipatus ꝫ vt ſuus vt ꝺ. l. meminim⁹, ⁊ tñ exiuit de poteſtate ꝓ hoc optime facit qꝛ video q per ingreſſum monaſterij factum alterno ꝺominus pꝺit ꝺominū q ꝫ n ſeruo ſeruꝰ coſequit libertatē, vt ō. in ſ. facimus. in fi. multo ergo magis ꝺe

9 bet eſſe patria poteſtas. ✝Quero ꝺata eſt res emphiteutica alicui eo pacto. vt cā nō alienet. an iſta res tranſit in monaſteriū aliq monaſterium ingrediente: ꝺic vt per gl. ⁊ Dy. in l. ſi ita quis. ſ. ſi ea lege. ff. ꝺe ver. ob. ✝Quero pone q ingrediēs monaſteriū. reſeruauit ſibi vſum fructum alicuius rei ꝑ ſexta q ꝺuret in vita ingredientis. gl. ſoꝛmat iſtam, q. in auth. ingreſſi ⁊ ꝺicit quod nō poſſ, ſed ꝺoc. Ultra mō. ibi ꝺicunt q ius vſusfructꝰ remanet penes ingredientē Sed iſtud ꝺictū nō videt verū qꝛ penes ingrediē tē nullū ius remanet, vt c. cū ad monaſteriū extra ō ſtatu mo. Veritas eſt ergo quod in monaſteriū tranſit ipſum ius vſusfructus. ⁊ ſimꝫ ꝓxte naturalem ingredientis monaſterium. Ita tꝫ gl. in ꝺ. ſ. in qua mulier. ꝛix. q. vi. hoc etiā tꝫ Specu. in titu ꝺe ſta. mona. verſicu. xlvj. ⁊ ecꝛ peſſe ꝑ. Jn. ꝺ. c. preſentis extra ō. ꝓbatio

ADDITIO

a ✝Religioſi Addē Felȳ. in cap. in preſentia in ñ. col. ver. in ter. ibi obtulit. ꝺe probatio ⁊ q ibi ad materiam ꝺixi in apoſtil. De his conuerſis ⁊ an ſint religioſi ⁊ multa alia ſingularia vide per Roma. ſing. ſuo ꝺclv. incipien. ſunt a me quelitū. per fratres ſacci ꝫ rancilci.

b ✝Exeat patria poteſtatem. Addē q no. in apoſtil. ad iſtum in auth. ingreſſi. nume. ꝛx viij. in. ij. lectu. i. verſic ꝺeſinat eſſe in patria poteſtate. C. ꝺe ſacroſam eccle.

c ✝L. Deo nobis. Et ibidem ad hoc vide Bar. ⁊ Addē Paul. ꝺe Ca. in l. ſub cōditio. ff. ꝺe lib. ⁊ poſt. g filius factus Monachus non perdit patriā poteſtatē qꝛ eſſet ꝺamnoſū monaſterio q firmat ꝫ el. in c. Judei cl. ij. in fi. ꝺe iuꝺ.

d Jn monaſterium. Ad cuius articuli deciſionem vide late ꝑ Fel. in c. preſentia in col. ꝛxiij. verſi. ſeptimo quero. ꝺe ꝓba.

1 ✝Mo ꝛis ciuilis ⁊ naturalis equiparatur.
2 Ingrediens monaſteriū quādo poſſit vxoꝛē relinquere remiſſiue
a **Si autem.** ✝Mo. quod moꝛs ciuilis ⁊ naturalis eq
1 parāt. ꝺe qua per Dy. in l. ex parte. ſ. ſi ſulā ff. ꝺe ver. ob. ⁊ l. ſi. cum ꝺotem. in pn. ff. ſol. ma. per ꝺocto. in l. Deo nobis. C. ꝺe epiſ. ⁊ cleri. in pn. ⁊ xvj. q. j. cap. placuit.
2 ✝Mo. gl. ꝑ o certo ponit in fi. vide quod no. in. ſ. ꝺiſtrahitur. j. ꝺe nup. ⁊ in capi. ij. extra continga. ex parte el. ij. et ibi not.

ADDITIO.

✝Equiparātur Eād ſaturitatem eum infinitis remiſſion⁹ vide in ꝫ el. in cap. licet vndique. circa fin. colum. ꝺe offic. ꝺeleg. et in cap. in preſentia. ꝺe probatio. in eō. ꝛxj. poſt pn. quod in quolibet loco ꝺixi in apoſtil.

¶ Homines sunt honorãdi secundum virtutes.
Doctores iuuenes virtuosi, p̃ferũtur doctoribꝫ antiquioribꝫ virtuosis.
2 Abbas, qui bonus ẽ, si melior reperiatur, nõ reuocatur electio.

Ordinationem. Abbas ordinandꝰ, est & eligẽ dꝰ, ꝓpter optima merita & virtutes, nõ ex ordine vel tẽpore, his gñaliter obtinentibus i omnibus. h. d. ꝓcedẽtis id ẽ episcopi. ¶ No. q̃ homines sunt honorandi secundũ merita, & virtutes. Et sic est argumẽ. gl. p̃ nonis doctoribus, vt sint honorandi si sint virtuosi, & p̃ferũt antiquioribus magis vitiosis. vt gl. hic, & l. j. C. de anno. ciui. lib. 2 xj. ¶ Quero. qd si eligatur bonus i abbatem tũ reperitur melior eo, an ex hoc vitietur electio: dic q̃ nõ. vt no. gl. viij. q. licet §.

1

Quomodo oporteat episcopos. Rubr.

1 ¶ Sacerdotiũ & imperiũ. quod a deo, & eodẽ tẽpore ꝓcesserit.
Iurisdictio ꝑpe q̃ est distincta a iurisdictione Imperij.
2 Imperium quod ab ecclesia dependeat.
3 Donatio facta p̃ Constantinum ꝑpe Syluestro q̃ valeat, nec reuocari possit.
4 Ecclesia an p̃scripserit res sibi donatas p̃ Imperatorẽ, casu quo donatio idem facta non tenuerit, quod hic.
5 Imperiũ an p̃cedet electione vel successione, remissiue.
Item regna vnde p̃cesserit. nu. 6.
6 Item quis coronat reges.

Maxima quidem. Administrationes, & iurisdictiones ꝑpe, & p̃ncipis sunt distincte, & priꝰ ordinãda & honesta psona, & gloria frues bona, & erudita verbo, & opere & corporis sapiẽtia, non p̃ pecuniã eligi debet, si nullꝰ sit cõtradictor, alias sit talis qui merito, nõ repellatur cõtradicendo. pena ẽ tra facientibus imminẽte. h. d. vsq; ad. §. & illud. ¶ No. q̃ Imperator & sacerdotiũ p̃cesserit a Deo & eodẽ tempore, & sic dicit gl. quod iste iurisdictiões sunt distincte. nec ꝑpa i temporibꝰ, nec Imperator in spiritualibꝰ, dz se intromittere, vt extra de appe. nap. si duobus. i vltima gl. Est autẽ imperator diuinitus consecutus Imperiũ p̃uilegio & potestate. xcvj. distictio. ca. si Imperator. circa q̃ vide vt ibi not. Inno. ex de so. cõpe. cap. licet vbi videtur tenere q̃ iurisdictio ꝑpe, & Imperatoris sũt distinete, nisi vacante imperio. q̃ casu vnica tantũ est, & inseparata. Et videtur velle gl. ead. distinctio. cap. quoniã. & not. i cap. si duobus. Et sic 2 videtur ¶ q̃ ꝑpa vtranq; gladiũ habeat potestatem, & ab ecclesia Imperiũ dependeat vt habeẽ in extrauaganti Bonifacij, que incipit, vna sanctã. no. etiã per Host. in titul. qui fil. sint legi, 3 §. qs & q̃. ¶ No. gl. apparet. ibi, si licet. tenet ergo gl. ista q̃ donatio facta a Constãtino ꝑpe Syluestro nõ valet. Et ita determinat Jaco. But. i lec. in p̃oemio. & ro. sed contrarium vide tur q̃ donatio valuerit & tenuerit, q̃ per successorem non possit reuocari tenet gl. xvij. distine. ca. ego. Ludo. & idẽ q̃ ibi tenet Guliel. de Cun. in p̃mio Digestorũ licet illã non allegat gl. sed p̃obat per multas ratiões, & inter alia ot q̃ hec non fuit ꝓprie donato sz quedã remuneratio, attento q̃ imperator erat lep̃ b sus sanatus ꝑ ꝑpã Syluestrum. Valebat ergo donatio tãq; remuneratio. arg. l. ij. pr. in fin. ff. de dona. l. Aquili. eo. tit. primũ Imperit, & sacerdotiũ sunt a Deo vt hic ergo sunt frater, & soror vt hic not. in gloss. sz dona. ergo Imperator dans ecclesie non videt donare. sz dotare. sz frater tenet dotare sororẽ, vt l. cũ plures. §. pen. ff. d administratiõe tutorũ. & C. eo. l. nõ omni ergo &c. Ita opin. q̃ donatio teneat, & non possit ꝑ imperatorem reuocari tenet. capitul. Roma. de iureiurad. in clemen. vlt. glo. & istud teneamus saluo re ecclesie. ¶ Sz quero retenta opin. quod donatio nõ valuerit, an ecclesie p̃scripserit ab Imperatore donata Jaco. de Belui. videt hic tenere q̃ nõ, p̃ multas rationes, & idẽ videtur tenere Lyn. in l. competit. C. de p̃script. xxx. anno. Sz contra tenet domin. Paul. i d. ca. Romana. & ibi refert, & respõ 5 det ad rationes domin. Lyn. & dic vt ibi p̃ eũ. ¶ Et q̃ro, an Imperiũ p̃edat ex electiõe vel successione. dic vt no. i ter. & gl. xxiij. distinc. i nole dñi ver. f. saluo debito. & viij. q. j. c. Moyses, & vide 6 ex de election. cap. venerabilẽ, in fine. ¶ Quero, vnde p̃cesserint donatiões, & regna. Dic p̃ Inno. in capit. quod super extra de voto. Quis aũt debeat Reges coronare, dic vt habetur in gl. viij. q. j. c. in apibus. Bar.

ADDITIONES.

a ¶ A Deo. An Imperiũ sit a Deo, vide Fely. i ca. nouit in secũda columna versi. in gl. ij. circa medium. vers. de iudi.

b ¶ Sanatus. Tu vide Platinã de vita pontificum i capite de Marco primo ꝑpa vbi reputat fabulosum istud q̃ dicitur de Constantino mundato a lepra. Et de validitate donatiõis vide Barto. Belencinũ cũ infinitis remiss. i capitulo inter dilectos in p̃ncipio. colum. de fid. & Ale. post. Inno. in rub. ff. de verbo. obligationum. Bal. ibi etiam per. domi. Francis. de Are. & stantes i sua monarchia quã communis schola Canonistarum. & Theologorum recipiat & vide Archi. Flo. in secunda part. iij. partis sue summe. ti. p̃script. iij. c. incip. de dona facta eccle. per Constantinũ. & omnino. Bng. declarat in tracta de postea. eccl. questione quadragesima iij vid & in Laurentius Vallensen in oratio. de Dona. Constãtini.

Igitur ordinandus. No. ibi sed etiã not. ex hoc. §. secundum gl. q̃ renuncians suo iuri dz illud scire. Nõ p̃odest. p̃ mulieribus Velleiana renunciantibus. & circa q̃ vide gl. in l. sciendum. ff. de verbo. ob. & per doc. in. l. ij. C. de rescind. vendi. & ad velleia. l. fi. §. pen.

1 ¶ Datum per simoniũ applicabitur illi ecclesie cui per talem dationem facta per iniuria.
2 Id quod aufertur alicui ꝓpter iniuriã factã alicui ecclesie applicabitur ecclesie iniuriate.
3 Electio & confirmatio facta per pecuniam an valeat.
Electio facta a suspensis est nulla.
4 Electio quando est facta de persona vitiosa an valeat.
Electio vltra numerum quando valeat.
Preces quando inducant simoniam, remissiue.
5 Episcopus an dispenset cum electo ignoranter per simoniam.

Et hanc. ¶ Nota. q̃ illud, quod datur per simoniam dz applicari illi ecclesie cui per hanc donationem fit iniuria, vt hic, & j. de sanctiss. epis. §. si quis autẽ, & §. omnibus, & sequen. & extra de simonia c. de hoc. & ibi no. & no. extra de iure patrona. ca p. & clerici. & sic illud quod aufertur alicui & facit iniuriam ecclesie applicatur illi ecclesie, cui fit iniuria vt no. in d. cap. & clerici facit decima septima questione, quarta cap si quis in atrio. & eodem ti. cap. si quis deinceps et extra de penis c. in quibusdã. & q̃ ibi no. vigesimaseptima quẽ 2 tione prima, cap. si quis rapuerit. ¶ Sedo no. q̃ electio & confirmatio facta per pecuniã non valet. Sed contra oppon. secundum Ja. de Bel. & videtur quod talis electio valeat vt supra de ter. finium. clc. §. sanctimus. & §. & hec quidã. Dolebi fuit in materia hic in accidenti. Et pro huius materie declaratione dic sim Ja. de Bel. Aut est peccatũ in forma, aut in materia, aut in accidenti. aut in qualitate, aut in numero. Primo casu & ipsorum electio nõ valet vt §. & §. & neque. vxor. ff. de cur. l. Herennius. nõ talis electio fundamentum nõ hz. C. de nu. & actu. l. actuarios. libro duodecimo. probatur in l. si constat. ff. de appellatio. prima questione prima c. principatus. Ita dicit Jac. de Belui. de hoc q̃ electio sit nulla non seruata forma est casus i c. supra. extra de electio & c. delecti. & cap. q̃ propter. & cap. cum postea & cap. & humana, eodem. tit & no. in ca. innotuit eodem titulo ¶ Secundo. casu cum est peccatum in materia puta q̃ indebitos ibus ius eligendi nõ competit seruauerint tamen formã debitam dicit Ja. de Beluj quod idem per eadem iura. & C. de sacrosanc. eccles. l. decernimus. l. qui neque. ff. de reb. eorũ in p̃ncipio alleg. dictũ Inn. extra de electione c. sicut. & nihil. 3 ¶ Sed de hoc puncto quando facta est electio a suspensis & electio sit nulla casus est in ca. cum inter R. in fi. extra de electio. & de consuetudi cap. cum dilect & ibi no. vel puta sit facta electio a minori parte capituli vt est casus in c. additis extra de electio. ¶ Tertio casu q̃ post peccatum accidente puta q̃ electio est facta per simoniã, tunc ipso iure non valet, vt hic. & si quenquam. C. de episcopis & clericis. extra de simonia. per totũ 4 ¶ Quarto casu cum est peccatum qualitate puta q̃ in persona electi est vitium, distingue, aut est vitium notorium & tunc ipso iure nõ valet electio, sed valent gesta per eum. Allegat ipse. sed si hac l. §. patronis. ff. de in ius voc. & de excusatio. tutorũ. idem Vlpianus. §. j. C. si ser. aut li. ad decu. aspi. secunda limo. de hoc q̃ vitium est in persona electi an valeat electio bentis in c. cũ in cunctis. & in capi. cum inveteri. & qualiter. et cap. innotuit, & capi. dudum. extra de electioni. An autem gesta pater cũ cuius vitium occultũ, vel non, recurrendum est ad materiam. l. Barbarius. ff. de officio p̃eto. Sed id q̃ not. Innocen. in capitulo nihil. extra de electio. ¶ Quinto casu q̃ electio est 5 facta vltra numerũ. dic vt. §. sancimus. & hec quidẽ electio facta vltra numerũ valet, nisi lex vltra p̃cedebat annullando vel p hibẽdo. sm Jacob. Sed de hoc quando numerus certus est statutus, & q̃ quis vltra numerũ eligitur, an valeat electio, dic vt babes i capitu. cũ Ad. Ferrarien. extra. & costitu. ¶ Quero 5 b numquid p̃eces indicant simoniã. gloss. in §. sed neque supra eodem videtur velle q̃ sic. De hoc dic vt not. prima questione prima

ma cāpitu. ordinatiōes. ꝛ capit. sunt nōnulli, ꝛ octana q̄stio. prima cap. Moyses. ꝛ questiōe. secunda capit. in summa. tangit gl in l. si quenq;. C. de episcop. ꝛ cleric. de etate, ꝛ qualita. cap. tua. Pot. gl. ꝛ cum eis. in fi. Sed certe illa decretalis hoc nō dicit, imo idem est de iure canonico, ꝓbatur j. questione quinta, capit. 7 presentiū. ex de simonia. c. ex tue cū. simil. ¶ Quero. pone q̄ c me electo ignoꝛāter ē facta simonia, nūquid Episcopus potest mecum dispensare: Dic vt ex̄ de elec. c. pen. ꝛ j. q. v. c. presentiū ꝛ ex̄ de renū. c. post. translationē. ꝛ ibi optime glo. j. de san. epis. ꝓ. ꝓ cōmunibus. ff. ad. l. Jul. de ambi. l. j.

ADDITIONES

a ¶ Non valet. Sz quid de electione pontificis ꝓ pecuniā facta ꝓout fuit illa pape Alexan. q. vj. dic q̄ de facto ejci debet ter. ē in ca. si qs pecunia. lxx ix. dist. ꝛ ter. similisi. ſ. pr̄. j. q. vij. Ita no. Fely. in ca. j. de iud. circa med. colū. vij. in verſi. quinta. cōclusio.

b ¶ Quid prelos inducat simoniā. In capit. bone memoꝛie. eod. ꝛ ibi doctoꝛes apo. ad Joan. i verſi. pſes. ad fi. ex̄ de postu. prela.

c ¶ Est facta simonia. Adde an ex pēdēs simoniace aliq̄ ꝓ amico suo possit ab eo repetere vide ꝓ Ant. de Aꝛet. singul. suis i ver. simoniace. incip. amicus meus.

1 ¶ Contradicens ordinatiōi auditur, ꝛ ordinatio aliter facta nō tenet. ibi quādo debet audiri.

2 Confirmans ex officio debet contra electū de defectib⁹ electi pquirere.

3 Si contra electionē obꝺiciatur per modū exceptionis, quid agēdum, remittitur.

4 Fructus percepti ꝓ illegitime ordinatū, an restituendi sint remittitur.

1 Calumniatoꝛ an dicatur ille qui non pꝛobat.

1 **Oportet.** ¶ Not. ex hoc. ſ. si qs autem, quod ille, qui Zdicit alicuius ordinationi, debet audiri, ꝛ ordinatio aliter facta nō valet. Zcit ad hunc ter. inquantū dicit Zdictionem. xxij. distinc. c. illud. Sz cōtra hoc oppo. quod cōtradictoꝛ nō debet audiri. vt. l. pen. ſ. fin. ff. de decu. Sol. Aut contradictoꝛ apparet in initio ante cōfirmationē, ꝛ Dz audiri vt Dz aut post confirmationē, ꝛ nō debet audiri, vt legib⁹ ꝛ tradr̄ūs. Facit ex̄ de electio. lz. ꝛ q̄ ibi habēt. lxxxj. distin. c. si quis sine examinatiōe. Quid autē iuris si est appellat. dic per Innocen. in. c. 2 consti. ex̄ de appel. ¶ Quero, si nullus cōtradictoꝛ existit q̄d debet fieri. Dic q̄ ille, qui cōfirmat, debet de p̄dictis ingrere ex officio suo. Circa q̄s vide ex̄ de elect. c. cum nobis. ꝛ quod ibi 3 not. sup verſi. ex officio. ¶ Quid si obꝺiciatur cōtra electionē per modum exceptionis: dic vt no. Inn. in. c. sup his extra de accu. 4 ¶ Quero, q̄d iuris hoc casu si q̄ ille illegitime ordinat⁹ pecpit fruct⁹? Dic ꝙ Inn. ex̄ de restit. spolia. c. ex literis ꝛ per eū in ca. 5 pitu. nobile ex̄ de elect. ¶ Not. glo. sz nomine. ibi. secundū Joan. de dic vt per. C. de aduoca. diuer. iudi. l. j. ꝛ ibi ꝙ Ly. in. iij. q. ꝛ in l. si qua p calūniam. C. de epis. ꝛ clericis. ꝛ i aut. sz nouo. iure. C. pen. iud. q. ma. iudi. ꝛ gl. optime i l. athletas. ſ. calūniatoꝛ. ff. de his qui notan. infami.

1 ¶ Episcopatus quantū tēpus possit abesse ab eius ecclesia sine iussu Principis.

2 Literis, publice persone, quando pꝛestetur fides.

3 Literis alicuius, pꝛiuati quando credatur.

4 Litere sigillate quando videatur appꝛobate.

5 Territoꝛium quid differat a diocesi.

Et illud. Episcop⁹ extra ecclesiā suā plus anno, aut toto anno moꝛari nō debet sine Pꝛincipis iussiōe nec pōt ad Pꝛincipē ad vꝛbem Constantinopolitanā, sine superiuris literis accedere omni occasione remota, pena Zfaciētib⁹ 1 imminēte. h. d. vsq; ad. ſ. hec aūt de Deo, ꝛ delinquet tanto tempoꝛe tando ex̄ suū episcopatū. alias cū delinqueret. nisi ad Imperiū missus. xxij. q. viij. c. si qs episcopus. ¶ Nota ex hoc ſ. q̄ episcopus nō pōt abesse ab ecclesia sua sine Pꝛincipis licentia. ꝙ tepus hic insertū. Zsta materia huius. ſ. plenarie examinatur ꝓ gl. ex̄ vt lit nō contesta. c. q̄m. verſi. si vero aliter. ꝛ vi. q. i. c. presentium. ¶ Quero. an episcopus stans vltra tempus possit repetere fructus ecclesie quādo reuertitur. dic vt no. 2 quinquagesima distin. c. cōtumaces. ¶ Stōo. nota in verſi. nō autē aliter. q̄ literis Archiepiscopi. Facit quod not. in. l. si qua per calūniā. C. de episcop. ꝛ cleric. vbi stat sigillo episcopi, ꝛ ibi 1 gl. allegat. istū ter. de q̄ p glo. ꝛ plenius ꝓ doc. in. c. post cessionē. a extra de ꝓb. ꝛ vide. xj. q. iij. c. cure. ꝛ xix. q. iij. c. statuim⁹. Et vide circa predicta q̄ no. extra gl. de fid. instru. c. ij. in vlti. gl. ꝛ quod 1 etiā ibi not. Inn. i. c. j. eo tit. ꝛ Spec. in titu. de ꝓb. ſ. hi. verſi. x. ¶ Quero. q̄d de literis alicuⁱ⁹ pꝛiuati an eis credatur. Dic q̄ aut querimus de obligatione in ducenda. aut de ꝓbatiōe faciēda ¶ Primo casu aut loq̄mur i materia, i qua tractatur ꝺ obligatione que Zbitur verbis aut cōsensu. ¶ Primo casu litere nil. operātur, vt l. j. circa pꝛin. ff. de ver. ob. ¶ Secundo casu valēt vt l. j. in fi. ff. de cōtrahend. emptio. ¶ Si vero loquimur an induc ant ꝓbationē tuc aut cōtinent narrationē eoꝛū que fuit gesta inter ipsas partes, ꝛ inducunt ꝓbationē, vt l. Publia. in fi. ff. depos. ꝛ ibi bona gl. q̄ ānō. Ly. in l. j. C. de confes. in xij. q. Aut cōtinet acta inter alias personas. ꝛ nō ꝓbat. vt l. epistola. ff. de pac ꝛ facit. C. de pꝛob. nō exēplis cum fi. ꝛ hoc si litere ꝓpriate fuit ap ꝓbate, alias, nil valent, vt l. ad pꝛobationem. ꝛ Instrumenta. C de ꝓbation. ¶ Quero. an eo ipso q̄ sunt sigillate⁹ litere dicātur 4 appꝛobate: gl. tangit in l. si, pcuratoꝛem. ff. de pꝛocura. ꝛ non affirmat. domin. Ja. Butr. dicit aut litere ille habent ſ; sigillum publicū ꝛ co ipso videntur ap ꝓbate, argumen. l. si qua ꝓ calumniam in fi. C. de episcopis ꝛ clericis ꝛ est ter. dicit ipse in c. secundo extra de iure iurand. vult dicere in c. secundo extra de fide instrumentoꝛum. Aut non habent sigillum publicū sed ꝓpriatum, et tunc aut non habent testimoniū publicū. ꝛ videtur ap ꝓbate vt. C. de communi ser. ma. l. prima. ſ. sinautē. Aut nō habēt testimoniū publicū ꝛ nō videntur ap ꝓbate nisi expꝛesse ap ꝓbentur vt d. l. si pcuratoꝛem, ꝛ ita ōt ipse debere intelligi glo. ibi posita. ¶ Ultimo vide gl. q̄ nos. ꝛc. q̄ ponit differentiā inter territoꝛiū ꝛ districtū ꝛ vide extra de rescrip. c. Rodophus.

ADDITIONES.

a ¶ In c. post cessionem, Et ibi vide Fely. omnino

b ¶ In eo ipso quod sunt sigillate. Tu vide de hoc Anto. Lopse. in g. suis in ver. epistola. Jo. j.

c ¶ In c. Rodophus. Et latissime vide ibidem per Felynum in decima col. ver si. expeditis. cum seqūen.

1 ¶ Causa impediens aliquid inchoari si ex post facto superueniat an illud destruat.

2 Transiens ad secunda vota dicitur caste viuere.

Oꝛatus quādo pōt effici, clericus tā iure ciuili quā canonico

Decaute de deo. Clericus ordinandus. talis ꝺzesse qui sit bone fame ꝛ bon⁹ testimonij ꝛ cōcurrentibus etiā quibuscūq; que i epis copi ordinatione sunt statuta hoc dicit. vsq; ad ſ. quāta. ibi tractatur de secunda parte rubꝛice. ¶ No. ibi sinautē q̄ cā que impedit aliquid inchoari ex post facto superueniens illud destruit ō q̄ per Dy. in l. pluribus. ſ. ꝛ si placeat de ver. ob. ꝛ per eundem. 2 in c. actus legiti. de re. iu. lib. 2o. vj. ¶ Secundo nō. ter. ibi publice a nobis enim. ꝛc. nam hic ter. facit quod transiens ad secunda. vota non dicatur caste viuere. Adidem infra de sanctis. epis. ſ. clericos. ibi sed caste viuētis aut legitimam vꝛoꝛem. ꝛc. Sed ꝓpium est veritas vt dixi supꝛa de non eligend. secundo nubē. ſ. cum igitur in fi. Non obstāte ter. q̄. ista dicūtur rōne clericoꝛum 3 q̄ matrimoniū debent se abstinere. ¶ No. gl. quādoq; in fine dic quod aut loquimur de iure ciuili aut canonico. Primo casu, ille cōiugat⁹ pōt esse cleric⁹ i minoꝛi ordine siue sit cōiungatus siue recōiugat⁹ id est iterū coniugat⁹ q̄ habuit vnā ca moꝛtua est coniugatus, alij et isto casu nec pꝛotest quod vꝛoꝛ velocat castitatem vt infra eodem. verſi. quod si ꝛ lectoꝛes. ꝺ. ſ. clericos. de iure canonico. habens vꝛoꝛē non potest clericari in maioꝛi vt de tēpoꝛum ordi. c. si. lib. vj. ꝛ ꝑm illa capitula ꝺz sint teligi. q̄ no. gl. lxxxiij. distin. quisqs. q̄ tene menti. ꝓ appellādo, si decl inamus foꝛum.

1 ¶ Dictio circa denotat modicum tempus.

2 Moniales non possunt in missa seruire.

a **Quanta igitur.** Diaconissa ordinari debet ꝛate l. annoꝛū ꝛ nō minoꝛis etatis, nisi necessitate imminēte. h. d. vsque ad ſ. semel autē ¶ Nota. tex. ibi circa. l. vel. sexaginta. vt l. nulla. C. de episcopis. ꝛ. clericis ꝛ tamen ibi fit mentio. de pcepto. Apostoli. de q̄ etiā hic loquit. tex ibi ſm diuinas regulas ꝛc. Circa quod vide Guliel. de Cu. i l. si, post. ff. si quis cau. ꝛ ō hac dictione circa dixi supꝛa titu 2 lo pꝛimo. ſ. si vero intra. ¶ No. gl. ordo erat nec possunt i missa seruire vt in c. pꝛimo extra de collu. detegen. ꝛ de cōsecratiōe distinctione pꝛima c. pꝛimo. in fi. in c. sacratus. xxiij. dist.

ADDITIO.

a ¶ Dz. vi ō Fely. in c. de monialibus. ō senten. excomunic. post p cip. verſi. opponitur, de authen.

Semel autem. Clericus ordinē suse eptū relin quere nō dz. h. d. ¶ Mo. gl. sed nū quid idē, sed dic quod. hodie possunt dimittere, vt l. dist. c. diseco perire.

1 ¶ Altare vnū cooperire, ꝛ aliud discooperire. nō ē eleemosina

1 Publicum dicitur q̄ est ꝓpositum in porta alicuius ecclesie.

2 Ydeconia que sunt per ciuitates dicunt publica adeo q̄ nulli, licet ignoꝛare.

Sed neque. ¶ Mo. gl. hic sunt argumē. q̄ non ē eleemosina, vnū altare coopire ꝛ aliud.

detegere, vt hic, & j. q. j. nō est putanda. & xp̄m. q. ij. c. iniustū. facit. l
2 h. circa fi. ff. exceptis. C. q pōt. in pig. hab. ¶ Secto no. i fi. i.
illozū. qō illud q ponitur in porta alicuius ecclie dicitur tunc
esse publicū. adeo q nulli liceat ignozare, vt ō scripta exēplaria:
a facit. l. pupill⁹. a. ff. ff. ō autho. iut. q facit † ad preconia, que
3 quotidie publice fiūt p ciuitates q nulli liceat ignozare. Facit
ex de postu. pla. & c. j. & l. xp̄m. dist. ppositi. Jn contrariū facit.
l fi. ō decre. ab ozdi. fac. Et dic vt ibi. vide ex q ma. accu. posl. ca
pitu. fi. de q questiōe p Odofr. ff. li qs ius dicen. nō obtem. in fi.
j. column.

ADDITIO

a ¶ Bic melius. Facit tex. in. l. fz & si pupillis. §. p scribere. ff. de
institu. quem voluit barto. alleg. Alexan. Loseus.

Collatio secunda.

De non alienandis aut permutandis rebus ecclesiasticis. Rubr.

J ☞ Reditus annui qō computantur inter immobilia.
Habens annuū reditū tanq̄ possidens immobilia, an releuet
ob hoc a p̄statione cautionis de iudicio sisti.
2 Economus emendando damnū ecclie, an euitet penam depo
sitionis.
3 Notarius cōficiens instrumenta super alienatiōe rerū eccleſie
perpetuo exilio datur.
Notari⁹ delinq̄ns i ofício, an p̄hibebat illud ꝑpetuo exercere,
remissiue. ad gl.
4 Emens rē. p̄hibitam alienari, quādo recuperet p̄tiū. & quādo
illud perdat.
5 Actio iudicatur mobilis. vel immobilis, secundū rei qualitatē
que in ea deducitur.
6 Contra contractū suum quando quis venire possit.
7 Ad reuocandū alienationē factam de rebus ecclesie, glibetiā
vltra p̄latum p̄pzium admittitur.
8 Res ecclesie alienata, an possit eā inuisa aliqs petere reuocari.
9 Economus q rē alienauit, quādo possit admitti ad alienationē
ipsam reuocandam.
10 Ecclesia an possit alienare remunerando eos, q ecclesie seruie
runt.

Nam. Iste titul⁹ diuidit in quin
que partes. ¶ Primo re
citat ius antiquum. ¶ Secundo p̄hibet. ¶ Tertio permittit. ¶ Quarto pu
nit. ¶ Quinto p̄cipit istam constitutionem diuulgari. & cōtra facientes puniri
¶ Secunda ibi. in. §. nos igitur. ¶ Tertia ibi. vt autem. ¶ Quarta ibi in. §. quia
vero Leonis. ¶ Quinta ibi, in ver. hoc
vobis. Et hoc dicit. Res immobiles ecclesie Constātino. & eccle
siarum seu diocesis alienari, generaliter p̄hibentur pena p̄tra
facientib⁹ imminente oī fraude. & circumuētiōe reiectis. ō dicit
1 vsq; ad. §. nos igitur. † Et nota in ver. vult. eīm q annone ciuiles
seu redditus quandoq; reputentur inter immobilia. Ad idē. infra
de ali. & emphy. circa p̄in. C. de sacrosan. eccle. laudemus. i fine
p̄incip. sic est argumen. iste tex. q ille qui habet annum, reditū
tanq̄ possessor immobilium a cautione de iudicio sisti releuatur
de quod per docto. in l. hac edictali. §. is illud. C. de secund. nu.
2 & ibi ad ho. alle. hunc text. ¶ † Secundo not. ven. economū. tex.
de eo q alibi querit glo. videlicet an economus emendādo dam
num ecclie euitet penā. & hic est tex. q non coniuncto versiculo
super hoc. Nā est quēstio gl. extra de reb. ecclesie nō alie. ca. si
quis p̄sbyterorū. in gl. parua. & latius in cap. q ō sicut ex ō elec
tio. q nō alleg. hunc tex. facit. l. iubemus. §. economus. ō sacro
3 sanct. eccle. ¶ † Tertio nota in versi. ad hoc autem. quod tabel
lio talia instrumēta cōficiens dz dari perpetuo exilio sine spe re
uersionis, q inducit glo. ad fin. quod glo. alleg. Lui adde quod
not. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. in p̄incipio circa q vide
Innoc⁹. in capitul. fraternitatis. in glos. ij. in extra de herditus
¶ Quarto nota casum no. i. §. hoc igitur. cū q concord. l. iube
mus. p̄lleg. in fin. Opponen. ad versic. sed neque hic dicitur
quod ecclesia vendicat rē ab emptore, & emptor perdit p̄tium.
p contra immo videtur q ecclesia debeat restituere p̄tium. q vt.
4 l. emptor. p. de rei vendicatione. C. de his que me⁹ causa. l. ij.
Solutio. † Jd pro hui⁹ declaratione dic: quandoq; querit vtrum
restituatur a venditore rei quandocunq; ab ipso vendicante rem.
¶ Primo casu, aut emptor est i bona fide & non repetit. nihil in
erit istipula tus vt l. si fundum. C. de euictio. ff. de actio. em pti.
emptorem. §. si. nihil in casu speciali l. fi. in fi. C. comm. de. q. &
ita intelligitur infra e. §. si quis igitur & ibi no. & quod no. glosa.
§. quatenus. ¶ Secundo casu, aut p̄tium est conuersum in vti
litatem vendicantis rem. & tenetur p̄tium restituere emptori,
etiam si sit malefidei, vt l. ij. C. quod met. cā. & d. l. emptor. & C. si
vendi. pig. agitur l. j. Aut nō est conuersum in vtilitatem vendi
cantis & tunc p̄tium nō restituit, vt l. si mancipium. C. de rei
ven. & l. mater. C. co. ti. C. de p̄scriptio. xxx. anno. l. j. & in eam
1 lex C. de fur. cum simili. & ita intelligitur iste tex. ¶ Jo. gl. in
ver. ꝺz non sint in fi. & alibi gl. videtur velle q actiones habeatur
loco immobilium. & no. C. in quibus causis in integrū restitutio
non est necesse. l. j. ff. de ver. signi. l. mouentium. ¶ Alibi videtur
p̄bare quod conueniatur loco mobilium, vt C. quando & qui.
quarta pars debe. l. secunda ver. inter immobiles. lib. xi. l. prima.
§. actio. C. de rei vxo. act. & acit ad p̄dicta quod no. gl. com
ruptionē circa finez. C. de vsu. Ja. de Ayelui. facit hic. quandā
distinctionem. quā omitto. Ad p̄positum dz hic gl. ponit quo ac
tio que ponitur p̄zo re mobili &c. quā gl. simpliciter tenent doc.
in auth. hoc ius porrectum. C. de sacro sanc. eccle. & si ex hac gl.
nota, q⁹ actio iudicatur mobilis, vel immobilis secundum qua
litatem rei que in actione deducitur. Jta etiā ex p̄sse tz. xyn.
C. si aduer. transactio lege secunda. Tene menti q⁹ debemus
actus alicui assimilare debemus secundum naturā rei quei ac
tionem deducitur sed p̄pzie loquendo actio non dicitur mo
bilis sed est certū genus per se. vt l. a diuo pio. §. in vendītione
ff. de re iu. C. de quadri. p̄scri. l. ij. in p̄in. & no. Ja. de Arctio in
l. mouentium. & Specu. in ti. de fruct. & interesse circa finem pri
uers. secundo queritur & circa istam glossam. vide Ly. in quodā
6 suo consilio. quod incipit. Ghimisellus. ¶ † Mo. glossam seu nū
q ibi q vltimum. Jsta questio incidit in illud b̄zocardi ubi go
possit venire ꝺ factum suū. de q tangit gl. & dz doc. in d. l. post mor
tem gl. de elec. in c. nosti. & per Ly. in c. quod semel placuit de re.
iuris lib. zo sexto. Sed quantum ad p̄positum dic quod aut illud
quod fit reuocatur ratione publice vtilitatis & tunc quis potest
ꝺ factū suum venire. vt l. p̄ima. C. de lib. cau. & l. quem admodū.
C. de agri. & censi. lib. vndecimo cum similibus. Num ergo reno
catio ista fiat ratione publice vtilitatis ipse idem economus dz
admitti. & cū hac concordā quod no. in d. l. iubemus. §. sane. ei
istam opinionem tenent ibi doctozes sed ponunt aliam rationē
videlicet quando nō suo nomine, sed nomine alieno venit cōtra
factum suum sed ista fuit rō. gl. & hec est vera opinio. Jsaliud vi
detur eo. xp̄m. questio. ij. c. moncmus. & si dicatur quomodo pōt
economus vendicare cōtra regulam que de euictione. & c. vt l. vendicantem ff. de euictio. ad hoc respondet no. gl. si
quis p̄sbyterorum. extra de reb. eccles. non alie. in gl. magna.
7 vbi idem dz quod hic. ¶ † An autem admittantur. ad reuocādi
alij notatur in. d. §. sane per gl. qui. p̄batur per tex. & glo. da.
si quis p̄sbyterorum. Sed aduerte, qz gl. ibi dicit. quod decri
cus alterius ecclesie nō admittitur ad reuocandam q etiam pona
tum iudicium Sed in cōtrariū est veritas qz immo. admittitur
quelibet ecclesiastica persona secunda questio. iij. c. consuluit.
q. no. & n. in c. cū olim. extra de testi. & ibi ēt per Hosti. & de offi.
leg. c. venerabilis. & facit quod no. gl. in d. §. sane. ibi omnes dicit,
8 quod istud est quasi publicum delictum. ¶ † Quero nunquid in
uita ecclesia quis potest petere rem male alienatam. Jn. tangit
in ca. cum olim. vbi etiā ponit qualiter concipiatur libellus hic
materia. de dicta tamen questione no per gl. in c. ex parte extra
de concess. prebende. & ibi no. per doc. Et ibi per sententiam ad
no. in d. §. sane quod facit ad id q dicit minsa de incest. nup. §.
primo. † Jbi in fi. non p̄ius videtur ergo velle ista gl. quod o
conomus. qui alienauit rem ita demum possit rem vendicare si
sit repolita ad eius statū. Jn contrarium videtur cū quelibet
p̄sona ecclesiastica admittatur vt ā. dictū est. Sed potest respō
deri q qz tangit suspectus est remotus ab administratione. ler d
eo non confidit vt hic tene gl. ex p̄sse in d. §. quis p̄sbyterorū
q ēt tacite tz. gl. in d. §. sane in gl. super ver. sententiam. † Alte
10 mo. no. text. in §. sed neque nam text⁹. videtur velle quod eccle
sia nō possit alienare remunerādos eos q seruierūt. ecclesie. &
qua questione dicam infra de alie ēpby. circa p̄incipiū col. pona.
vbi gl. hanc questionē formaī

ADDITIO.

1 ☞ Pretium Tu ad hui⁹ articuli decisionem vide copiose q
no. domin⁹ Fe. in c. causam que de re iudicata in sexta colum
na in p̄in. versi. admirabile.

Jn

b ¶ In titu. de fruc. ꝛ intereſſe. Et ibidem oīo vide tu Joannem Andream in additio. i. §. j. verſiculo. ſed quid ſi debeo in addit. incipiente aliquid inducūt, ꝛ Kardina. in clementi. j. in decima queſtione de rebus eccle. nō alienand. ꝛ docto. in. c. hoc cōſultiſſimo, in vltima colūna codē titulo i ſexto, ꝛ p Lanfran. de Rodu*. in cap. ſine executione. i quadrageſima quarta colūna. rij. queſtione ſeda, ꝛ Alberi. in tertia parte ſtatuto. queſtio. xiij. ꝛ Kard. in cōſ. lxxiij. incip. Titius nec ſunt. xix. anni ꝛ i cōſ. lxviij. incipient. ſtatuto ciuitatis Tergesti. ꝛ Fede. cōſ. xij. icip fratres pdicatores. ꝛ Ludo. in conſ. cccxj. i. xij. colū. ꝛ Old. in conſ. ccxix. incip. factum tale eſt. do. Rex Francie.

c ¶ Cōtra factū ſuum. Adde quod not. in apoſt. in verſi. cōuenire. poſt do. Bocrij.

1 ☞ Accipiēs vſumfructū ab eccleſi. debet incōtinenti reddere p̄prietatem rei eccleſie loco recompenſationis.

Hoc igitur. Not. gl. q̄ incip, ſcilicet illi, vide quod not. in. c. ad audientiā extra eo. tit. x. q.
1 ij. c. hoc ius porrectū. §. q vero res i fi. ꝛ xij. q. iij. c. vlti. † Not. gl. que incipit. quā a p̄incip. tenet iſtā gloſſ. quod accipiens vſumfructū ab eccleſia, dz incontinenti reddere eccleſie p̄prietatē rei, loco cōpenſationis. Idē tenet glo. in dicta lege iubemus i fi. iſta glo. videtur, p̄bari hic, vt verſiculo ſi vero minus ibi cuius mor. ꝛc. ly Jaco. de Bel. videatur ꝺ tenere oppoſitum, ꝛ iſta opinio, p̄batur etiā exp̄reſſe i §. ſi qs autem voluerit infra eodem.

Veritaque. Not. glo. ſz per conſuetudinem, ꝛ p̄ro iſta glo. qō de conſuetudine ſolennitate. quas lex introduxit p cōtractū emphyteuſis, ꝛc. tenet Dar. de Jano in tractat. ſuo de iure emphyteu. i. v. q. 2 Spe. in ti. de emphyt. §. nunc aliqua verſi. vj. queritur.

1 ☞ Bona mobilia eccleſie, quando alienari poſſint.

Posigitur. Not. gl. ſcilicet immobile ibi. §. ſactiſſimos. Vide q̄ not. in authentica. hoc ius porrectū. C. de ſacroſanctis eccl. ꝛ duodecima queſtiōe ſecūda, capitulo primo. † Et ibi quidi mobilib⁹. tenet iſta gl. ſimpliciter q̄ bona mobilia poſſit alienari. Et idē videtur tenere ſimpliciter Jnn. in capi. nulli extra de rebus eccle. nō alie. ¶ Nam in his quā ſeruādo ſeruari nō poſſunt. pōt eccleſia alienare ſine aliqua ſolenitate. ſz ea q̄ ſeruando ſeruari poſſunt. alienari non poſſunt. alienari nō poſſunt, niſi ſeruata ſolennitate. ſicut dicim⁹ in tota ver. nota gl. duodecima queſtione ſecūda capitul. primo extra de reb⁹ eccle nō alie. capit. nulli, ꝛ de his que ſiunt a p̄rela. ſine conſen. cap. c. tua ꝛ per Goffre. in Summ. de rebus eccle. nō alie. circa p̄incip. circa q̄ vide quod not. de alie. ꝛ emphyteu. in p̄incip. ꝛ q̄ no. gl. ex̄ de cle. ergo. c. vno in fin. li. vj. ꝛ quod tangit Cr. ſecundū Jac. de Aret. in l. j. §. exactio. C. de rei vxo. actio. ¶ Not. gl. ſz nunquid ibi. ꝛ ſupra eodem. in rubric. vide hic no. Pet. in authen. hoc ius porrectum circa p̄incip.

1 ☞ Verbum alienatio ponitur generaliter.
2 Verbum venditio quid importet.
3 Inſtrumenta confecta a notario q̄ dicit q̄ ſe p̄ro notario geſſit, ꝛ publicum officium exercuit. an valeant, remiſſiue.
4 Si negatur notariū illum qui confecit iſtrumentū quod de longinquo p̄oducitur. quomodo p̄obabit. remiſſiue.
5 Emphyteuſis eccleſiaſtica. an concedatur in perpetuum.
6 Emphyteuſis eccleſiaſtica conceſſa vſq; ad tertiā generationē p̄olligatur vſque ad nepotes.
7 Tertia generatio non comp̄rehendit vltra nepotes.

Alienationis. † Nota ex̄ hoc tex. q̄ verbum alienatio, ponitur gñaliter. ¶ Idem
1 C. de reb⁹ eccle. nō alie. lege fin. extra de reb⁹ eccl. nō aliena. ca. nullū q̄ not. in l. j. C. de iure emphyteu. xij. queſtione. ij. c. j. De
2 verbo † aūt venditio, quid importet, dic vtl. ſtatuliberi i. §. fi. de ſtatulibe. ꝛ ff. quib⁹ modis pign. vel hypote. ſolu. l. ſicut. §. vēdi, ꝛ q̄ ibi not. ꝛ in l. ſecunda. C. de vſuca. p̄empt. Facit hic tex. cōtincta glo. in l. codicillis. §. inſtitutio de lega. ſecundo, de q̄ ibi p Byn. q̄ illā glo. rep̄obat. dicā infra de alie. ꝛ emphyteu. §. alienationis Ulterius facit hic tex. ibi. nā tanta documēta, ꝛc, in ar-
3 gumen. ad queſtionē, ſecundum Jac. de Bel. † quod ſi tabellio fuerit longo t̄pe in quaſi poſſeſſione tabellionatus ꝛ, publicum officiū exercuit ꝛ multa inſtrumenta ab eo cōfecta debeāt valere. Et remittit ipſe ad id q̄ notat. in capitu. primo de fide inſtrumen. ꝛ ad id q̄ habetur i. l. Barbari⁹. ff. de officio. p̄eto. ¶ Sz
in dic de hac queſtiōe vt no. Spe. de inſtrument. editio. §. reſtat verſic quid ſits qui nō eſt notus. ꝛ vide Guliel. i dicta. l. Barba-
4 rius. † Quero quid ſi p̄ducit inſtrumentum de longinquo, ꝛ notarius q̄ confecit illud inſtrumentū negatur eſſe notarius an ſufficiat p̄bari q̄ ille, qui confecit illud inſtrumentū fuerit in, quaſi poſſeſſione tabellionatus vel oportebit p̄obare p̄ p̄oducentem quod fuerit notarius. Jnn. ſotmat hanc queſtionem in capitulo primo ex̄ de fide inſtrumen. §. ſed inſtrumēta fiant vbi hanc que-
5 ſtionē firmat Azo. in ſumma illius tituli. C. † Not. glo. hic no. in §. licentiā. ꝛ b eſt veritas. no. Inſtit. loca. §. adeo. C. de ſacroſanc. eccle. auth. ſi quas ruinas. lz glo. nō firmet. decima queſtione ſecunda cap. ea enim. §. perpetua. Sed hanc opinio. tenet Bart. de ſa. in tract. ſuo de iure emphyt. i ſexta queſtione. ꝛ Spe. in titul. de emphyte. §. nūc aliqua. verſi. vj. ꝛ ſi dicatur p̄ hoc minuitur res eccleſie. ſi emphyteuta poſſideret p. xl. an q̄ſi p̄ſcriberet dominiū eccleſie: vt in auth. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſijs reſponde. q̄ emphyteuta nun quā p̄ſcribit contra eum qui recognoſcit dominū directū: vt. C. de p̄ſcrip. xxx. vel. xl. an l. male agit, ꝛ l. cum notiſſimi. §. fin. eo dē titu. ꝛ not. i l. comperit ſecundū vnū intellectum quem poteſt habere gloſſa ibi poſita.
6 † Et ibi in tertiā generationē, nota hec verba. appellant tertiam generationē. quādo accipit in emphyteuſim p̄o ſe, ꝛ ſuis filijs, ꝛ nepotibus quod patet ex̄ eo q̄ allegat. §. emphyteuſim, vſq; ad
7 tertiā generationem. q̄ intelligitur vſq; ad nepotes, ita † quod
8 nepotes ſint tertia generatio, ꝛ in eorum perſonis finitur. Et, p̄ hac glo. not. Inſtit. locati. §. adeo. circa hoc vide quod no. Spe. in titu. de emphy. §. nunc aliqua. ver. clv.

ADDITIO.

a ¶ Generatio. quid ſit tertia gñratio, ꝛ a quo incipiat, ꝛ an ſi qs accipit emphyteuſim p̄ ſe. filijs ꝛ nepotibus vſq; in tertiā gene-
2 rationē, an dictio vſq;. ponatur meluiue, ita vt comp̄rehendāt p̄onepotes ipſius aut excluſiue. q̄ non comp̄rehendatur niſi nepotes, ꝛ nō p̄onepotes. vide copioſe, ꝛ not. domi. Soci. i conſ. xxv. inci. domi. Franciſ. verſiculo. quare aſſumo. cū verſi. ſequēti in. p̄ima parte. charta. quadrageſima ſeptima.

1 ☞ Exceptio confirmat regulam in nō exceptuatis.
2 Exceptio nō ampliat regulam, vt faciat eſſe ſub regula ea q̄ ſui natura non comp̄rehenduntur.

Ut autem ſex. Exceptio † cōfirmat regulā in nō
1 a exceptuatis. hoc dicit. Nō. ſūmaria concord. ff. de fundo inſtruct. l. quelibet. §. reſpondit, ver. denique Paratius, ꝛ ibi not. q̄ intellige quod confirmat regulam in nō exceptuatis. vt hoc. §. no. ꝛ i dicto verſicu. denique, ꝛ in. l. j. in fi. ff de regulis iuris ꝛ p̄ Byn. in rub. i fin. de regu. iuris lib. vj.
2 † Quero, circa hoc dicitur hic. q̄ exceptio cōfirmat, ꝛc. An exceptio habeat firmare, ꝛ ampliare regulā: vt faciat eſſe ſub regula, ea q̄ de ſui natura nō cōp̄rehenduntur. dic quod nō: vt eſt tex. ff. de vſufru. leg. l. generali. §. vroni.

ADDITIO.

a ¶ Non exceptuatis. Adde Jel. in ca. quoniā frequenter. vt lit. non conteſt.

1 ☞ Pragmatica dicit confirmatio facta a p̄incipe cū cōſilio p̄ocerum.
2 Priuatus nō p̄ōt facere immenſam donationem eccleſie, ſine inſinuatione.
3 Imperator donat eccleſie ſine inſinuatione. ſz priuatus non.
4 Imperiū ꝛ ſacerdotiū equiparantur, ꝛ in quibus differant, remiſſiue. ad glo.

Sinimus. Principi lz cū eccleſia permutare p̄ melioꝛi: vel equali. ſi vtilitas Reipublice
hoc exp̄oſcit. ꝛ p̄agmatica forma p̄cedat oī alienatiōe remota:
1 vel, p̄hibita. h. d. † Pragmatica. ꝛc. gl. eſt ponit tu dic. id eſt confirmatio ſine ſcriptura facta ab Imperatore cū cauſe cognitiōe ſup tali permutatiōe. Ita exponit gl. in ca. j. extra de verū. pmu
2 vbi ponitur caſus huius. §. Ibi abſolute, i eſt gñaliter. † Nō. gl. nunquid §. a priuato. ibi. §. eo. j. reſpōſo. Nō obſtat. l. illud. §. alleg. C. de ſacroſan. eccle. q̄ tuo facit, p̄ iſta opin. q̄ non valeat, dicitur cū ibi q̄ donatio facta eccleſie a priuato, valet ſine inſinuatiōe vſq; ad quingentos ſolidos. ſz ſi fiat ab imperatore valet etiā ſi ſit immenſa. Idē habes. C. de do. l. ſancim⁹. ver. excep ꝛ idē q̄ hic not. in dicta l. illud, ꝛ dicto verſiculo. excepta, ꝛ in fin ſed certe hoc eſt falſum: q̄ tuo Imperator donat eccleſie. ꝛ priuato ſine inſinuatione: vt dicta. l. illud. ꝛ d. ver. excep. Nā obſtat q̄ ibi dicit ō pragmatica forma: q̄ hoc exigitur, p̄ter alienatio
1 nē rei eccleſiaſtice. † Donat ergo p̄nceps eccleſie ſine inſinuatio
ne p̄nat is aūt nō: vt. j. in glo. dicitur nec obſtat ſ̄ opin. q̄ poſſet
4 dici ex̄ hoc reſpectu, dicit cū ſic † quod imperium ꝛ ſacerdotiū

e ipsi parantur. ſ. Imperatori pōſt p̄natus donare immēſe ſine
inſinuatione: vt. j. vt nō fiant pign. ſ. penul. ergo poterit hic eccle
ſie. ꝛ. rñdeo, q̄ ls Imperium, ꝛ facer dotium non multum
differant tamē in alijs quibus differūt: vt hic in gl. not. vt patet in
d. l. illud. cōiuncto. ſ. penul. vt. j. vt nō fiāt pig. ꝛ. d. ver. exceptis
vbi p̄uarus donat eccleſie vſq̄ ad quingētos ſolidos ſine inſinua
tione: vt. d. ſ. pen. que. l. cū non reperiatur expreſſe cōrecta. icōr
recta remanet: vt. l. p̄cipimus in fin. C. de appella. Sz. ꝛtra hāc
opīn. oppo. q̄ donatio facta eccleſie a p̄uato ſine inſinuatiōe li-
cet ſit immēſa, valeat: vt. l. ſi qs. p redemptione in p̄n. C. cō do
ſhuius timoꝛe quidā dicūt: qō poſſit geri donatio immenſa ec
cleſie ſine inſinuatione, ꝛ ſic. d. l. illud ē coꝛrecta ꝛ iſtā opi. videt
tenere. Spec. in tit. de inſtru. edi. ſ. pozo i fi. Sz ſuſtinēdo opi.
gl. dic qd. l. illud. nō coꝛrigitur p. l. ſi qs, qz illa lex ponit caſum
ſpecialē quādo quis donat p̄o redēptione captiuoꝝ. Ita not.
glo. i. ſ. exceptis. remanet ergo illa lex, illud, incoꝛrecta magis
q̄ donat eccleſie vel in alios pios vſus: q̄ p redemptione ca-
ptiuoꝝ, nā ea dicit eſſe cauſa pīſſima: vt ſ. ſi vniuerſaliter. vt cū
de appel. cog. Sz hac opi. retenta q̄ro. nunquid hodie p̄natus
poterit donare eccleſie vſq̄ ad quingētos ſolidos ſine ſinuatio
ne. Glo. ōt qō ſicin. d. l. illud, ꝛ. d. verſi. exceptis: quam glo. doct.
rep̄hendūt i. d. l. illud. Quero, hic pmittitur eccleſie pmutare
cū ẽmperatoꝛe an cū p̄uato pmittatur permutare, ꝛ hic vide
tur ter. qō non. Iſtam queſtionem format Goffr. in Sum. de re.
permu. q̄ nota quia illud hic nō bene p̄bat tex. ꝛ alij modicū
exp̄imunt. Videtur tn̄ mihi: quod p̄betur melius. xij. queſtio,
ij. c. ſine exceptione. ꝛ ex̄ de his que fiunt a p̄la. c. cū apoſtolica
ꝛ. c. tua nuper facit q̄ not. Azo. j. de alie. ꝛ emphy. in Summa.

1 ¶ Emphyteuſis eccleſiaſtica tranſit ad ſeminas.
Feudum non tranſit ad feminas.
2 Emphyteuſis, ꝛ feudum q̄ conſiſtit in rebus immobilibus.
3 Emphyteuſis eccleſie conceſſa, p ſeꝛ. filios, an trāſeat ad extra
neos.
4 Precariū ꝛ feudū de eoꝝ natura non tranſeunt ad heredem
extraneum.
5 Eccleſia hodie concedit rē in empyteuſim perpetuam.
6 Emphyteuſis accepta, p ſe, ꝛ filios ſuis, ꝛ nepotibus, quādo trāſ
eat ad naturales vel adoptiuos, ꝛ accepta per virum ad vxoꝛē,
remiſſiue.

Emphyteuſim. Res eccleſie locoꝝ venerabiliū
dari poſſunt in emphyteuſim in
perſona accipientis, ꝛ duoꝝ ſucceſſoꝝ: videlicet filioꝝ ꝛ nepo.
tū, ꝛ viri, ꝛ vxoꝛis. Ō bis fuerit ſpecialiter dictū, ꝛ nō aliter. h. d.
1 ¶ Nota q̄ emphyteuſis tranſit ad feminā, ſecus in feudo. ꝛ. col.
de his qui feu. da poſſeſ. ſ. hoc aūt notandū, ꝛ de ſucceſ. feu. in c.
2 j. ſ. ſi. vbi no. ꝛ ratio diuerſitatis: vt ibi no. gl. ¶ Secūdo not.
ibi tex. rei immobilis, ꝛc. Nā videtur velle q̄ emphyteuſis cō
ſtet tantū in reb⁹ immobilibus. Ad idē. j. de alie. ꝛ emphyte. ſ.
licentiam. q̄s not. glo. ſin. in l. j. C. de iure emphyteu. ꝛ ibi Jac. Ō
Areti. videtur hoc ſentire p̄ glo. Inſtit. loca. ſ. adeo, q̄ tenet Su
liel. C. de bo. mꝛ. l. j. ꝛ idē in feudo: vt. ꝛ. colum. de feu. cog. ſ. ſcie
3 dum alias notandū. ¶ Ultimo facit, hic ſecundū Jac. de Bel.
quod ſi conceditur emphiteuſis filijs, q̄ nō tranſeat ad extra
8 neos. ¶ Et, p hoc. ꝛ. colum. de aliena. feud. c. j. ſ. ꝛ ſi clientul⁹ q̄
not gl. ff. ad Trebel. l. ex facto. ſ. fin. Sz contrarium determinat
domi. Jaco. q̄ tranſeat etiā ad extraneos: vt ſ. adeo. Inſtit. loca
ꝛ de verbo. ſigni. l. in cōuentionib⁹. Nō obſtat. ſ. ꝛ ſi clientul⁹
4 †. q̄ ibi eſt p̄opter ſpecialē caſum in feudo ꝛ p̄ecario: quia de
ſui natura nō tranſeunt ad heredē extraneū: vt lege cum p̄eca
rio. ſ. j. ff. de p̄eca. ꝛ ita non obſtat etiam quod not. in gloſſ. d. l.
ex facte. ſ. fin. vt ibi nota. By. i. d. lege incōuentionib⁹ etiam in
5 lege liberteq̄. C. de oper. liber. p. † Lyn. Non obſtat hic text.
quia hic eſt ſpeciale in eccleſia: ſz hodie pōt eccleſia cōcedere e in
b emphyteuſim perpetuā. Sicut p̄natam: vt nota. ſupra codē. ſ.
alienationes. ¶ Idē videtur hodie in eccleſia: quod i p̄uato, ſi
6 fiat conceſſio modo p̄dicto. ¶ Quero. pone qō aliquis accepit
in emphyteuſim, p ſe, ꝛ. p filijs ſuis. ꝛ nepotibus. Modo ſuper
c ſunt ſolū filij naturales. an ad iſtos trāſibit emphyteuſis. ꝛ qd
de adoptiuis, dic vt not. Spec. i tit. de emphy. ſ. nūc aliqua. ver.
lxvij. ꝛ verſi. lxvij. ꝛ qō not. Abart. de Ja. in tracta. de iure em
phy. in. rxiiij. q. ꝛ circa id qō dicit de vxoꝛe. ꝛ marito: vid Spec.
in. d. ſ. nūc aliqua, i verſi. cl. Ultimo cit ca hūc tex. ibi. deinceps
filijs. vide Spec. in titu. de teſtamen. ſ. j. verſi. fina.

ADDITIONES.

a ¶ Ad extraneos ad materiam hanc adde q̄ habētur p̄ do. Fel.
in cap. in preſentia in vndecima colūna poſt medium verſi. i ea
dem. gl. in no. cum ſeq. de p̄batio. ꝛ p domi. Soci. in conſil. xcv.
incip. capiēdo p̄mū circa p̄n. ſecūda col. i. j. parte chart. a. clxij.

b ¶ Perpetuā. Adde Fel. in capi. que in eccleſiarū de cōſti. i tri
geſima ſecūda columna circa p̄incip. ibi nec etiam.
c ¶ Emphyteuſis adde Bal. ꝛ Imo. idē tenentē in l. Lucius. ſ.
ſi. ff. de lega. ij. ꝛ Barto. etiā in l. parentes. ff. de i ius voc. ꝛ Zing.
in diſput. nobilis quidā genere i. dub. ꝛ Bal. in addi. ad Spe.
in d. tit. ō emphy. alleg. i tex. ſ. emphyteuſis, in l. ghraliter. ſ. cū
gutē. C. de inſtit. ꝛ ſubiti. Sz q̄d ſi ſint legitimati. Dic idem ar.
ſ. naturales. ſi de feud. fue. cōtro. inter do. ꝛ agna. Et ita ēt tenet
Imol. in l. q̄ dicitur. de verbo. obliga. Sz quid ſi lit legitimat⁹
per ſubſequens matrimoniū, dic quod tunc ad eos tranſibit. per
not. in ca. tanta. eꝛ. q fi. ſint legi. ꝛ. c. innotuit de elect. Sed quid
ſi lit cōceſſa a p̄uato, dic q̄ non tranſibit, ſecundum Angel. in
d. ſ. cum autem.

1 ☞ Res eccleſie q̄ conceditur in emphyteuſim que ꝛ qualis dz
eſſe penſio.
2 Res eccleſie data in emphyteuſim, quādo dicatur clade dimi.
nuta, ꝛ eius reditus.
3 Eccleſia nō tenet facere remiſſionē emphyteute. ſi, p̄pter guer
ram, vel mortalitatem ex reipſa nihil ſit perceptum.

Quia verō. Iſte. ſ. habet tres partes. ¶ Prima lo
quitur qñ res eccleſie eſt magne penſio.
nis, ꝛ tunc quantū fuit ab initio cū ad eccleſiam peruenit. ¶ Se
cūdo, penſio immutata fuit. ¶ Tertio modo, quādo res eſt par.
ue penſionis vel illius ratione eſtimationis rei. ¶ Videbis. in fo
minus. ¶ Tertia ibi, ſi vero alicui⁹, hoc dicit. Res eccleſiaſtica
pōt dari in emphyteuſim, p eadē penſione, q̄ ne ab initio tanta
fuit quādo ad eccleſiā peruenit, ꝛ diminuta ad plus i ſexta pa
tē penſionis. penſio vero diminuta clade, debet dari i empyteu
ſim, p extante penſione, ꝛ ſi res ſit p̄tioſa parua aut nulla pen
ſionem reddens, ꝛ ſubtiliter eſtimata pēsio conſtitui dz, quin
1 xx. ann. facit rei eſtimatiōnē. hoc dicit. ¶ Not. gl. ibi. vt dic ple
nē. Pro huius gl. declariōe dic, quandoque eccleſia in empby.
teuſim dat domos ruinoſas, quandoq̄ dat domos ꝛ p̄dia nō
ruinoſa. ¶ Primo caſu aut accipiēs vult ſtatim ſoluere pēsionē
ꝛ tunc fit diminutio i tertia parte ab illa penſione, q̄ poterat ha
beri re nō exiſtente ruinoſa, ꝛ dz ſoluere modum penſionis q̄ adij
cit illi rei, p̄pter edificationē: vt de aliena. ꝛ emphyteuſi. ſ. ſi ve
ro quedā. ꝛ. C. de ſacro ſanctis eccle. auth. ſi quas ruinas. ꝛ. ſ.
ſtio. ij. ſ. ſi quas ruinas. ꝛ hoc caſu videlicet i domib⁹ ruinoſis
log tur quartū mēbꝛum glo. Sz hic dixi, qō ſit diminutio in ter
tia parte. an remittet tertia pars eius q̄ ſolueret emphyteuta,
vel ſoluetur eccleſie tantū tertia pars, ꝛ due remittuntur. gl. in
dicta. ſ. ſi vero quedā. ponit opinio. Sz veritas ē quod tantum
tertia pars ſoluit eccleſie, ꝛ due remittunt emphyteute: vt not.
in authē. ſi quas. ꝛ iſtā opinionē tenent ibi doct. ¶ Secūdo ca
ſu, aut eccleſia dat in emphyteuſim p̄opter vꝛ. en. debitū, ꝛtc
debet dari, p illa penſione, q̄ pōt haberi ſeruata ſelennitate. au
thentica hoc ius poꝛrectū. aut p̄opter aliā vtilitatē illius eccle
ſie vult dare i emphyteuſim. ꝛ tūc li res q̄ datur i empbyteuſim
eſt tante penſionis, quāte quādo ad eccleſiam peruenit: vel pau
lo maioris vel minoris. ꝛ tunc pōt fieri diminutio penſionis ſex
te partis: vt hic, ꝛ ſupra eodē. ſ. dudū. infra de alie. ꝛ emphyteu.
ſ. primo i p̄in. ꝛ. ſ. quecunq;. ꝛ. C. de ſacroſanctis eccleſijs. au
thenti. p̄petua. ¶ intellige verum quod diminutio ſexte partis
poſſit fieri. ſi p̄latus nō reperit accipiētē, p maioꝛi p̄cio: no
ta, ꝛ. queſtione. ij. ca. ea eñ. ſ. perpetua. in glo. parua ſup verbo,
ſextā. ꝛ tangitur i dicta auth. ſi quas ruinas. aut res que datur
in emphyteuſim, eſt maioris reditus quā quando ad eam per.
uenit, tunc fiet etiā diminutio ſexte partis nō habito reſpectu
ad tēpus q̄ ad eccleſiam peruenit, ſz ad tēpus preſens, ne quid
fauoꝛe eccleſie, ꝛc. C. de legi. l. q̄ fauoꝛe. ff. ō legi. l. nulla. Aut eſt
minoris reditus nūc, quā quādo ad eccleſiam peruenit, puta ob
aliquā cladem diminuta: ꝛ tunc dic vt hic not. gloſſ. ꝛ ſecundum
eam dz intelligi. C. de ſacroſanctis eccleſi. authē. perpetua. ne
ſicut. aut ſi ob cladē. † Et quādo dicatur ob cladē diminuta no
2 nit glo. q̄ fundus caſinate per vꝛt: vel domus ē exuſta. Sed ca
te li ponemus domū euſtam, idē etiā quod in domo ruinoſa.
vt no. doctō. in authenti. ſi quas ruinas, in. ſ. queſtio. ꝛ ideo dic,
q̄ dicit ob cladē minui reditum, puta: quia nullus vult in ea ha
bitare. q̄ dicitur eſſe dom⁹ infoꝛmata, ſecundū Abarti. Sic. in
dicta auth. ſi quas. ꝛ auth. perpetua. Et iſta opi. fuit Ja. Bu. vt
refert ē Spe. in tit. de emphy. ſ. nunc aliqua. verſi. vij. Quādoq;
res q̄ datur i emphyteuſim, datur p ea pēſione qua pōt. vtj. de
alie. ꝛ emphy. ſ. j. i fi. Quādoq; eccleſia habet rem p̄tioſā ꝛ eſt
tanti: reditus modo quāti quādo ad eccleſiam peruenit, ſz parū
vel nihil p̄cipitur ratiōe eſtimatiōis, tunc habet locū ver. ſi vero
alicuius. ꝛ. C. de ſacroſan. eccle. auf. p̄petua. i fi. circa p̄dicta vō
Azo. in ſum. huius⁹ tit. ꝛ Spe. i. d. ver. vij. ꝛ doct. i. d. auf. ſi quas
ruinas.

ruinas. ¶ Quero, dicitur hic cū scrupulositate ꝛc. q̄ro, quid si ista res nō potuit laborari ppter guerram: ve. mortalitatem, an periculū pertineat ad emphyteutā: vel dominū: Dic ad dominū: vt not. Jaco. de Arre. ꝛ ff. C. de iure emphyteu. l. j. ꝛ ij. i pe. ultima questione.

1 ☞ Ecclesia q habeat tacitam hypothecā in bonis emphyteute ꝓpter canonem non solutum.

2 Emphyteuta ꝓpter canonem nō solutū, an cadat ab emphyteusi ipso iure per sententiam.

3 Extraneus possessor qō non possit contra emphyteutam agere ad fundum de canone non soluto excipere.

4 Emphyteuta, an possit soluere ꝓ plurib⁹ annis inuita ecclesia

5 Emphyteuta an possit pensionē vni⁹ anni particulariter soluere

6 Emphyteuta, an possit mozam purgare, remissiue.

a **Scire autem.** ¶ si emphyteuta nō soluit canonē per biennū, cadit a iure suo ꝛ pensionem ꝓ tempore preterito soluere: ꝛ rē reddere compellitur, ꝛ damnū emendare, nulla ꝓ meliozatione retentiōe copetente. hoc dicit. † Not. tex. ibi res. hic videt ter. singularissim⁹ inducere tacitā hypothecā contra emphyteutam ecclesie in omnib⁹ suis bonis ꝓ his que debeo ratiōe emphyteusis, facit infra, de alie. ꝛ emphyte. §. si vero qs autē locato. ꝛ. ¶ Quero, an ꝓpter canonem nō solutum emphyteuta cadat ab emphyteusi iure: vel per sententiā. ꝛ hic text. dum dicit fient omnino extranei: videt velle quod per sententiā. Ꝓ hoc etiā. C. de iure emphy. l. ij. ibi, nolēti licere, ꝛc. ꝛ ibi, si domin⁹ voluerit. ꝛc. l. fi. C. eo. ibi, cadit a iure quasi dicat, nō ipso iure: ꝛ ꝓ sententiā requiritur, ergo voluntas concedentis emphyteusim. Ꝓ hoc videt etiā tex. j. de alie. ꝛ emphyt. §. si vero qs: versi. si vero noluerint. ꝛ hāc opinio. tenet Spec. i. d. §. nūc aliqua vli. xlvij. ꝛ † Ubart. de Fal. i xvij. q. ꝛ hoc est vile scire: quia si aliquis tanq̄ emphyteuta vendicaret fundum ab aliquo extraneo possessore, nō posset oppon. exceptionē extraneus possessor cōtra emphyteutā de canone nō soluto. Et hoc tenet gl. i lij. ff. si ager vecti. vel emphy. pet. ꝛ idē. ff. ō rei vē. di. l. superficiario. Quia hic dicit, non soluto canone ꝓ biennium

4 cadit a iure suo. ¶ Quero an emphyteuta possit sibi ꝓuidere:

b possit soluere plurib⁹ annis futuris b inuita ecclesia. Dy format hanc questionē in l. statuliberos. §. Stichus. ff. de statulibe. ꝛ. ff. de annu. lega. l. em. alias Jabolen⁹. Dz contrariū est veritas: vt not. Specul. i dicto. §. nūc aliquā. versic. xxxij. ꝛ Ubarti. ō Fano in d. tract. i x. questiōe. ꝛ docto. i. l. j. in fi. C. de iure emphy. ꝛ. C. de pactis. l. certis annis. † Quid aūt sit econuerso, si emphyt.

5 nō vult soluere pensionē vnius anni simul sed particulariter, an possit. Ꝓ ista qstiōe optime facit tex. i l. placuit. C. ō collation.

6 fūdo. par. li. xj. ꝛ l. patrimoniales eo. tit. ꝛ ibi dicā⁹ † Quero, an

c emphyteuta possit mozā purgare. Dic vt ex. de loca. cap. pe. in fine, ꝛ. c. finali, ibi bona glo. extra eodem.

ADDITIONES.

a ¶ Scire aūt. Circa materiā huius tex. quero, quid si domin⁹ patiatur durare emphyteusī i emphyteusi post cessationē solutionis canonis, ꝛ postq̄ accidit a iure suo nō expellendo eū, an tūc poterit eū expellere vel, nō, quasi videat sibi de nouo refirmasse vide no. p domi. Soci. i cōsil. cxlvij. incip. nō inutili ſ necessaria versi. quib⁹ tam declaratis ibi nā domin. Rapha. cū versi. sequ. inā. parte. charta .xxx. Itē qd si cessauit soluere p ser annos, ꝛ dis accipiat pensionem ꝓ tribus possit expelli, vide ibidē in

b versicu. eodē concor. cū sequen. char. xxij. Cyuuris Adde Bal. i l. si filiusfa. §. diuidi. ff. de lega. i. ꝛ Ele. in disputatio ista. §. si quis dolū. ꝛ in. l. q ratione i pncip. iij. co. de ob. & adde Guli. ō Lu. i. l. plures in pncip. ꝛ qō ibi posui

c papā ad ipsum i v. nunqd ego dominus cōpellor. ꝛ. ff. de fundis. dotis post Dy. i. l. Mevia. §. fi. i ver. ego dixi. ff. ō ann. le. ꝛ in apostil. ad Bal. post eum i alle. l, plures nu. v. i ver. emphyteta.

d Ibi dicta. Ne tēpus conteras desine videre Bar. cū muta ta sententia ibi nihil scripserit. Alex. Roseu.

1 ¶ Peritis statur, ad eos in eozum arte recurritur.

2 Periti plures adhibere debent, si i ciuitate sunt plures. ꝛ vnus non sufficit.

Peritorum dicto statur, ꝛ debent iurare.

3 Contractus emphyteusis quod non fiat in scriptis.

4 Emphyteusis si est finita, ꝛ ad ecclesiā i uersa, debet ecclesia de inhabitate, in cōsanguineos reseruare, ꝛ eos alijs preferre.

Quod autem. Res immobiles ꝛ ecclesiarū aliena ri, phiben. i quācunq̄ persona sine sint integre, sive ruinose, nisi emphyteusim ō iure ꝓmissam rerū examinatiōe ꝓ Arch. subtilit facta omni revolutiōe, ꝛ machina

tione remota. hoc dicit vsq̄ ad. §. si qs autē. ¶ † Not. versiculū nec ibi architectis, qō recurrendū est ad peritos i arte sua. C. ō re militari. l. semel. lib. xo duodecimo, ꝛ l. distinc. ca. vt ꝓsuuereꝝ.

2 ¶ † Scōo nota tex. ibi, aut etiā vno, qō vbi in ciuitate sunt plures, requirunt duo alias si vnus tantū reperit, ille sufficit. quod tene menti, ꝓ iudicibus mittentib⁹ medicū ad videndum vtrum vulnus sit mortale, vel nō, ꝛ an remansura cicatrix stabitur eozū

a relationi, vt hic, ꝛ i dicta. l. semel. Ꝓ xo q̄ fert. optim⁹ icapit. significasti eē de homi, ꝛ Specula. i tit. de ꝓbat. §. fin. versiculo hic quoq̄ notandū, ꝛ debent mitti saltē duo, si plures reperiunt, alias sufficit vnus: vt hic not. tex. q tene menti, ꝛ etiam debebāt cum iuramēto deponere instr, vt. C. ō fide instru, l. cōparatiōes. C. ō secūd. nup. t. l. edictali. §. is illud. lz gl. videatur velle ꝛ contrariū in. l. j. circa pncipium. ff. de vent. inspicie. ꝛ l. iurisiurandi. C. de

3 testib. † hic tex. dicit emphyteuticā ꝓscriptionē, velle videtur

b q contractus emphyteusis fiat in scriptis. b Et hoc videtur sentire text. in l. j. C. de iure emphyteu. ibi scriptura stabere ꝛc. Et hanc opinio. videtur ibi tenere glo. iij. ꝛ etiam Jaco. ō Beul, lz contrariū not. in dicta l. j. super versicul. scriptura: ꝛ hoc servat cōsuetudo, ꝛ approbat Specu. in tit. de emphyt. §. nūc aliq̄

5 versic. quinto, ꝛ Ubarti. de ſ ano. in. questione. ¶ † Ultimo no. tex in versicul. neq̄ illud cū glos. cum em ibi sed cum bodie, ꝛc. quod p hunc tex. cum glo. videt determinari questio: vtrū finita emphyteusi possint, primiores, ꝛ consanguinei illius. i cuius p sona ē finita petere vt eis refirmetur, ꝛ sic ecclesia teneat eos ꝓferre alijs volentib⁹ illā emphyteusim. Ex hoc habes qō ecclesia nō tenetur eos ꝓferre: nisi pactū expressum interuenerit: vt hic not. Puto tū quod ex quadam vsanitate ecclesia debeat tales consanguineos ꝓferre. Ꝓ hac opinio. glo est tex. l. j. §. primo. ff. de aqua quotid. ꝛ esti, qō not. ex de postula. c. bone. ij. vltima glo. ꝛ dicto capitulo fina. in vltima gloss.

ADDITIONES.

a ¶ Relationi. Adde Fely. in capit. significasti. el. ij. de homic. in secunda columna post pncip. versi. not. ibi perito⁹ ij. iudicio ꝛ plenius i capitulo. ꝓ sisti in 2da column. i pncip. in versicu lo vltimo p istū tex. de ꝓba. ꝛ aliquid in. c. causam in tertio not. eod. titulo.

b ¶ In scriptis. adde idē tenentē dom. Soci. i cōsi. clxix. incipiē. circa pnūm consultationis articulū versiculo primo q narrat cum sequen. tertia parte car. trigesima septima.

1 ☞ Res ecclesie permittit alienari vno casu, scilicet cōcedēdo vsumfructū ad vitam data recompensatione.

2 Accipiens vsum vel vsumfructū ab ecclesia, debet ab initio dare ei aliam ꝓportionem.

3 Constituens seruitutem quod non teneatur ad dādum.

Dare quod hoc verbum etiam impropprie accipitur.

4 Qui tenet ad vsumfructū, qō teneatur ad dandū, ꝛ faciendum.

5 Usufructuarius quod habeat dominiū ꝛ possessionē vsufructus

Si quis autem. Res ecclesie pōt ad vsumfructū concedi ad temp⁹, vt ad vitam percipientis re alia eius dē reditus i eius compensatione ecclesie data, vt tēpore finito vtraq̄ res redeat ad ecclesiā. hoc ōt

a ¶ † Nota casum in q alienatio rei ecclesiastice ꝓmittitur, vt hic ꝛ s eod. §. hoc igitur. C. de sacrosanctis eccles. l. inbemus. §. fin.

2 ¶ † Scōo not. qō accipiens vsum, vel vsumfructum ab ecclesia. dz recompensatione ab ipso initio dare aliam ꝓportionē ei Tex. est hic, dū dicit aliā rem mox ꝛc. idē tex. est infra de alie. ꝛ emphy. §. si vero aliquis lz cōtrariū videatur velle Jac. de Bel. vt dixi. s. eod. §. hoc igitur. ¶ † Opp. dicitur in hoc versic. quātos aut quales, qō datur ꝛc. ō constituens seruitutē i re aliqua nō

3 tenetur ad dandū, ſz ad faciendū, vt no. in lege. secunda in pncip. ff. de verbo. oblig. ¶ Idē sentit glo. de vsufruc. l. cozuptionē ꝓterea, dare ē accipientis facere. vt instī. de actio. §. sic itaq̄ ſz nullū transfertur dominiū ergo ꝛc. Dui⁹ timoze est gl. scilicet ab ecclesia dicens q verbum dare, accipitur impropprie, q⁹ transit vsufructus ꝛ ei⁹ possesso. dic vt in glo. ¶ † Tu dic. qō ille qui te

4 netur ad vsumfructū tenetur ad dandū. tex. in l. cozuptionē. ff. de vsufructibus ꝛ sic tenetur cōstituere ius in re. Ita loqtur tex. dum dicit, data tenetur etiā ad faciendū in eo quo tenetur pati in futurum vsumfructuariū vtifrui. ꝛ idē in seruitutib⁹. vt preallg.

5 de quo p gloss. in dicta. l. cozuptionā ¶ Non obstat † quod verbū dare denotat dominū translationē, quia dico qō hic transfertur dominiū. habet em vsufructuarius dominium, ꝛ possessionē vsufructus, vt probatur in textu ꝛ in l. qui vsufruc. ff. qñ vsufru. pet. ꝛ l. seda. §. primo. ff. quemadm. vsufru. amit. ꝛ in l. i venditione in pncipio. ff. de bo. auc. iud. poss. in gl. pe. glo. quantum ad ius. Ad idē q notatur. ff. de vsufru. sub rub. idem in alijs incozporalibus. vt notatur p gloss. ff. de acquirēda. possessione. l. naturaliter. §. nihil commune.

1 ☞ Delinquens amat penam.
Obligatio naturalis q̄ fit in delictis: q̄ ex consensu creatur.
Seruus in maleficijs obligatur etiam ciuiliter.
2 Emptor rerū ecclesie: quādo habeat regressum cōtra economū vendentem quando venditio non tenuit.
3 Effectus ab economo: quando possit p tali contractu q̄ nō tenuit habere regressum contra ecclesiā economo nō existente soluendo
4 Ecclesia p venditione rei facta prelato quando possit agere extra alienantem vel in rem vendicare. Et si agat contra vnū ibi pretudicet.
5 Verbum venditio, quando trahatur ad alios contractus.

Quia vero. Economi res ecclesiarū in casibus phibitis alienātes pena. l. Leonis afficiunt, et emptor pretū amittit: et rē cum fructibus reddit. ¶ Et donatarius rē cū fructibus reddere cōpellitur. hoc dicit. ¶ Nota text.
1 ibi amatores periculi. ¶ Nota ex hoc tex. q̄ q̄ delinquit amat penā. et sic in delictis est cōsensus. a q̄ creatur naturalis obligatio ad idē. ff. de pecul. l. j. §. bestias cū sua glo. 2 Et gl. dem que ibi. et not. i l. seruus. ff. de his q̄ nō. infra. Pro hoc. ff. de actio. et obliga. l. seruus ex delictis. Et glo. in l. in. plona. ff. de regu. iur. videat velle q̄ in dicta lege serui, q̄ seruus obligetur ex delictis ciuiliter, quali innuat q̄ in maleficijs naturalis obligatio nō iest Institu. de iure natu. gen. et ciui. §. ius aūt gentium. Sed quod in maleficijs inest naturalis obligatio no. glo. p istū text. et istam opinio. tenent docto. i l. ex hoc iure gentiū. ff. de iustitia et iure p
2 q̄. in repeti. sua circa finē. ¶ Not. gl. §. qualiter in fi. ¶ Sed contra istā glo. opp. ille, q̄ contra legē cōtrahit, presumitur eo ipso dolo. vt. C. de agri. et censi. l. quēmadmodū ibi vndecim, et in cap. qui Ꝫ iura. ff. de regu. iur. lib. 2o. Ꝫ emptor plumitur esse in dolo. ergo nō est i bona fide. Solue vt no. gl. q̄. questiōe. q̄. c. Ulterius ybi glos. idē tenet, et hāc opinio. q̄ emptor demum ita habet regressum Ꝫ economum Ꝫ si erit emptor bone fidei, tenet gl. in capi. ad audientiā extra de reb. eccle. non alie. et per Ꝫnoc. in cap. li gs. codē tit. versū. emptor in colum. x. Sed cōtrarium. no. x. questiōe capitū. q̄. hoc is porrectū. versicu. h verō res Idē tenet Bollien. et dicto capi. ad audientiā ybi etiam ipse tenet. q̄ etiā male fidei emptor habet regressum contra economū. Hanc opin tenet Pet. de Bel. in authen. q̄ res. C. ō sacro sanc. eccle. Et pro ista opin. facit tex. huius. l. §. q̄ vero Leonis et ibi circumuentionē facere legibus. etc. Et sic iste tex. videt loqui i tēpore scientie, et Ꝫ i §. h. qui aūt ibi, suam sentiat malignitatem, et in §. h. aūt ibi: vtlocꝫ iuste. Preterea, isti tex. loquuntur generaliter ac vil. p prima. §. generaliter. ff. ō lega. prestan. Restat ergo respondere ad cōtrariū tenendo hāc opin. ¶ Sed respōde quod dolus economi p̄ponderat dolo emptoris: vt no. i auth. q̄ res
3 dictas. C. de sacro sanctis. eccle. Et circa p̄dicta quēro. pone q̄ economus nō est soluendo, an poterit emptor habere regressum Ꝫ ecclesiam: Bl. in dicta auth. qui res. dicit quōd sic ita quod intelligit Pet. esse verū, quādo emptor ē bone fidei, alias imputet sibi q̄ sibi caueri nō fecit, ne si aliter diceremus ex suo dolo commodum reportaret: et de lega. primo. l. plane cū simi. et idē canonistę vident tenere in dicto cap. ad audientiā extra ō rē. eccl. nō
4 alie. ¶ Quero hic dicitur: q̄ quando p̄latus vendit rē ecclesie ecclesia pōt vendicare. Item potest agere cōtra alienantē: vt supra codē. §. pen. et l. iubem. §. economus. C. de sacro san. ecc. pone q̄ ecclesia agit cōtra vnum ex hostibus an electio sibi p̄iudicet q̄ ad alium: vel pone q̄ exegit vnū, an poterit contra alium agere, et si exegit possessorē, an teneat cedere actionē cōtra alienantē? Dic de istis p declaratione huius. §. vt not. glos. in capit. admonemus. xij. questiōe. ij. ij. c. nulli. extra de reb. eccl. nō alie.
5 ¶ Ultimo nota q̄ verbū vendit, non trahitur ad alios contractus p quos dominiū transfertur: quod intelligē esse verum hic ideo. q̄ Ꝫ tractetur de fauore ecclesie in prohibendo venditionem tamē tractamus de pena imposita cōtra facientes. et ideo stricte accipitur verbū venditio. Et ideo Imperator in. l. Leonis. loquēs in contractū venditionis, extendit ad alios cōtractus qa de sui natura verbū venditio, stricte accipitur. et vide q̄ dixi l. §. alienationis. ō. cod.

ADDITIO.

a ¶ In gl. In nonis exemplaribus nō reperitur hec glo. nec alia que ad p̄positū facit, credo Bar. con nexiue sumpta occasiōe ex not. hec de seruorum obligatione p̄tulisse Aler. Locenus.

1 ☞ Hypotheca specialis q̄ non permittatur in rebus ecclesie, etiam necessitate imminente.
2 Ecclesia quomodo possit locupletari cum aliena iactura.
3 Monachus non potest habere p̄prium.

Si autem creator. Creditor q̄ p̄ ecclesia mutat pecuniā in pignori acceperit rē immobilē, regulariter a cōtractu cadit et pecuniam perdit. Ꝫ ecclesiam nullus sibi dator regressus: sed tantum cōtra economū: vel p̄latū. Ꝫ alias si necessitas vt imminens vtilitas immineat. q̄ casū generalis p̄mittitur hypotheca specialis pignoris prohibito hoc dicit. ¶ Not. ex h. huius. §. p hāc cō
1 stitutione. nō permittitur specialē pignus. etiā necessitate imminente. q̄ not. propter id quod no. supra codē. §. nos igitur sanc. Et circa p̄dicta vide. q̄ not. Pet. in auth. hoc isto porrectum. in primo contrario. C. de sacro sanc. eccle. et not. gl. §. quero. vbi idē no. i §. si vero p̄eter hec infra de alie. et emphyteu. licet ibi l. iubemus. §. sane. Pre alle. videatur velle q̄ equum sit q̄ quod ecclesia reddat pecuniā. Ꝫ docto tenent precedentē. q̄ istud tenet
2 us. Ꝫ not. gl. que incipit, quomodo ibi. hec cōstitutio. ze. generaliter. C. de sacrosanct. eccl. de episcop, et cle. li. i. Ꝫ quero. si
3 l. sacrosancte. et ibi posset habere locū. ¶ Mā monach nō po
a test habere p̄prium, q̄ vt no. in cap. cū ad monasterium. extra de statu reg. et. viij. q. ij. cap. de monachis. vbi de hoc.

ADDITIO.

a ¶ Proprium. Adde Lar. in cle. prima. §. fin. de statu mona.

1 ☞ Res ecclesie dicuntur esse pauperum.
2 Delictum est tanto grauius, quanto in digniorem committitur
3 Dictio haud. p̄ro non, aut alternatiua.

Si vero. Emphyteuta accipiens emphyteusim a legis obseruatione ē, et redditur et quod debitum. Futurus etiā quicquid p vno quoque anno soluere tenebat et cabellio. qui instrumentū scripsit, in exilium damnatur: et ab exilio nō remouetur: et iudex decretū interponēs dignitate priuatur, bona publicātur, et sde pēnis obtinentibus et in his. q̄ sapientes sacris celebrant cōtractus. hoc dicit. Ybi, propter alienationē id
1 est, vt facilius alienent: ¶ Not. hic. q̄ res ecclesie dicuntur esse pauperū: vt supra vt deter. sit nu. cle. §. fi. C. de episco. et cle.
2 li. ¶ Secōo not. ibi, quanto circa res q̄ tanto grauius delictū quāto in digniorē rem committitur: vt. l. pēnas. ff. de incen. rui. et. xix. distin. cap. necesse est. et. j. q. iij. si. c. j. ca. indices et
3 ca. li. episcopi. in gl. vtile glo. cū apparatu. ¶ Po. et hac gl.
a q̄ dictio haud. sicū aspiratione apponit, pōnitur p̄ nō. alias ponitur alternatiue. Idē habes. C. de excusa. tut. l. j. lib. cō pete. iur. cruciet. l. penul. lib. xj.

ADDITIO.

a ¶ Pro non. Adde tex. in l. si ita q̄s stipulat de verbo. obligationibus et l. prima de solu.

1 ☞ Ius speciale facilius tollitur quam ius commune.

Quia vero. Regulariter res immobiles ecclesiarum alienari p̄hibent, omni cessante pmutgio. et omni cōpulsione, et violentia p̄hibita. ¶ Item ecclesiarū et monasteriorū alienatio est penitus interdicta pena cōtrafacientibus iminente. hoc dicit. vsq; ad §. licet autem. ¶ Not. ex
1 uersic. opozzet em. Ex quo not. q̄ iura specialia facilius tollūtur quā cōmunia. Idē in l. eius militia. §. militia. ff. de testa. milit. C. ad Velleia. antiq. et in l. aditiui. C. q̄ pōt. i pigi. hab. no. glo. §. nunq. et gl. ibi. similē. p Byn. in l. j. vnde quēritur. ff. o publi.

1 ☞ Donatio facta de re nō i donca ecclesie: quādo p̄fit domin.
Utilitates ecclesie conseruari debent.
2 Casus, in quo quis accusat sine metu calumnie.

Sicut autem. Bānosa possessio ecclesie nec tari, nec recipi debet. pena cōtrafacientibus imminente. ¶ Item clerici et monasteria cōtrafacientes, et in omnibus datur licentia denūciādi sine metu calumnie. et ab omnibus debet obseruari: et l. leonis. in omnib cōfirmatur. preterquā i casibus hoc
1 legi cōtrarijs. hoc dicit vsq; ad fin. ¶ Not. glo. i verbo quidē. Ad idē facit extra. dē eo q̄ dūx. in vxo. quam polit. per additi. cap. §. et de his q̄ li. a p̄la. cap. iij. Sed i contrariū videtur rationes: q̄ secundū hoc introductū in fauorem, ecclesie, retorqueretur i eius damnū contra. l. nulla. ff. de legi. et. l. q̄ sanone. Codi legi. et istā tenet Jacō. de Bel. vt ecclesie vtilitates cōseruētur a
2 gu. cū hi. §. quid ergo cū simil. ff. de transact. ¶ Not. glo. in. quod not. in versicu. licentiā. casum, in quo q̄s pōt denunciare et crimen redarguere sine metu calumnie de quo dic vt plen. not. in l. iij. §. calumniatores. ff. de his qui not. in fa.

Vtiudicis sine quoquo suffragio fiant. Rub.

1 ☞ Princeps aliquid a subditis extorquens illicite, dicit iniuriam inferre. licet superiorem non habeat.
2 Dignitates conferuntur a Principe, vel prefecto.

Auaritia

Avaritia omnium malorum mater.

4 Pecunia licite datur pro literis continentibus dignitatem.

5 Sipater, vel avus aliquid dat, p dignitate mea, an debeã dimittere.

Omnes dignitates. Administrationes debẽt cõferri nihilo suffragio nomine dato, alias oĩa mala sequũt. cũ hoc ab avaritia procedat, q̃ omniũ malorũ est mr antiquo iure penit⁹ sublato. hoc ẽt vsq; ad. illud. † Et no. ex fi. pnc. ibi, ex hac iustitia .c. nota ex hoc textu. quod si Princeps,

1 vel inferior iudex aliquid extorqueret illicite, dicuntur iniustitiam pati, non obstante q̃ superiorẽ nõ habent. ¶ † Secundo nota q̃ dignitates ĝeruntur a principe & a prefecto: vt hic, & C. ad

2 l. Iulia repetũd. l. fi. Not. tert. ibi, & imperiũ & fiscus, &c. p eo q̃ habuistis not. C. de her. & ꝯ alc. i pcip. ¶ † Tertio no. ter. qõ avaritia ẽ omniũ malorũ mr. Ad idẽ de pẽ. dist. fi. c. q2 radix. & hũc ter. expone vt no. gl. i c. nã concupiscentiã. i pe. gl. ex de cõsti. vbi

3 alleg. hunc ter. ¶ † Quarto no. q̃ p literis continentibus dignitatẽ potest licite dari pecunia. Ad idẽ in titu. p̃xi. per totũ. de sanct. episcop. §. p consuetudinibus. Nõ itelligę vt habes in ter. & gl. § questio. fi. c. sicut episcopũ. etiã quod tangit glo. extra

4 de simo. cũ in ecclesia in gl. videtur quod talis. ¶ † Quero, pone quod aliquis dat quid p dignitate mea me ignorãte. puta pater

5 vel avus an debeo eã dimittere? Gl. in l. fi. C. ad l. iul. repetũ. videtur velle q̃ sic, & ego incido in l. Jul. de ambi. Sed glo. dicit q̃ nõ in l. j. §. j. ff. ad legem Jul. de ambi. q̃ examinatur plene per doc. C. ad l. Jul. de ambi. l. j. Quid si in spiritualib⁹, tangit gl. §. de san. epi. §. pre omnibus, & ibi dicam.

ADDITIONES

a ¶ Mater. Adde q̃ ipsa est que fecit meũ tuũ contra ius naturale: q̃ omnia cõmunia fecerat. viij. dist. c. differt. xl. distin. sicut. xij. questio. j. dilectissimis &c. duo. Itẽ ipsa in terrenis facit fortes, in celestib⁹ debiles. xlvij. distin. oẽs huius seculi. Itẽ ipsa excecat rationẽ, & gratius facit videre anrũ quam solẽ. d. cap. sicut. xxvij. distin. nonne. Itẽ ipsa facit idolatrare & fornicari. xxvij. questio. j. idolatriã & in. j. q. j. cũ omnis auaritiã. Item facit adulari regib. vt capiant alienas hẽditates. d. ca. nõne, ipsa furtum rapinã, vbram, fraudem fallitatem iniustitiã, simoniam acceptionẽ personarũ, productionẽ, turpe lucrũ, immisericordiã, tumultuositatẽ parit, & q̃ sit radix malorũ adde. xlvij. dist. bonũ. & xvij. dist. hic igitur. & est idolorũ seruitus. cap. avaritie. de præben. Itẽ excecat mentẽ de ele. quorumdã. lib. vj. & maiorẽ reverentiã exhibet quro quam Deo. xlvij. dist. sicut.

b ¶ An debeo eã dimittere. Adde quod no. Anto. Lor. singu. suis in verbis. simonia. in. c. amicus meus expedit.

1 ¶ Imperator potest vnire duas prouincias simul, & idem salarium debetur

2 Papa potest duos episcopatus vnire.

Quo qualiter fiat.

3 Una prouincia potest in duas diuidi.

Unus episcopatus potest in duos diuidi.

4 Si plures eligantur ad vnũ officium, in q̃ vnus solus praesse debeat, an illi vtentur illis priuilegiis quibus ille solus vtebatur.

Illud autem. Duabus prouinciis, & sub vno comite, & vno districtu constitutis idẽ salarium debetur p vna q̃ olim prestabatur pro vtraq; cum personis publica administrationũ. vno tamen nomine. Omittis nunc quod dicit vsq; ad. §. volum⁹ omisso. §. nulli quoque iudici. Et hic patet q̃ de duabus fit vna, & vnus est comes. & sub vno nomine. secũdum hoc ostenditur q̃ glos. que incipit, quantum ad

1 nomen in eo quod dicit, & vna tantũ de duabus, &c. nõ procedit vt infra manifeste apparebit. † ibi, Et ꝯ cetero, & ibi hoc aũt vt dictum est supra proxi. nota. q̃ Imperator põt vnire duas prouincias simul, & q̃ idem salariũ debetur vni Presidenti, duabus prouinciis existentib⁹ vicinis q̃ debebatur duob. præsidẽtib. prouinciis existentib. diuersis. Ad idẽ. xvj. q. j. & tẽporis qualitas.

2 Et sic Papa põt duos episcopatus vnire. ex de excess. prela. & cap. sicut vnire. & quot modis fiat ista vnio, dic vt plene no. i dicto capi. & tẽporis qualitas, & ibi glo. allegat. hũc ter. & econuerso vnus

3 sed † Una prouincia põt diuidi in duas. C. de offic. assess. l. sicut, & q̃ no. gl. C. de metropo. Berito. l. prima li. x. j. vbi alle. istũ. §. ad hoc dic, q̃ econuerso vnus episcopatus põt diuidi in duos. xvj. quæstio. j. capi. Is autem. ca. decimas. §. præcipimus. §. sicut duo.

4 ¶ † Quero si vni officio cõsueuit præesse vnus, plures eligãtur, numquid illi vtentur illis priuilegiis, quib⁹ ille sol⁹ vtebat. Dic in l. binos. C. de aduo. diuer. iudi.

Nulli quoque. Regulariter nulli liz seruatores, seu loci vicarios mittere, pena ꝯ facientibus hic inserta. h. d. Not. gl. j. vicarios ibi. §. eos, liz certe ibi nõ ponitur solutio. Et ideo solue: vt no. in l. contraria

1 ¶ Præses an habeat iurisdictionem in militibus.

2 Milites liz dicantur nõ habere dignitatem, tamen nõ dicuntur priuate persone.

Volumus autem. Judices prouincias regẽtes habẽt iurisdictionẽ in priuatos in pecuniariis, & criminalib⁹ causis, & in milites, & in fiscalib⁹ causis criminalib⁹ & in officiis & iudices de curia Præfecti emanãtes & subditi habẽt potestatem de eis ad principem referendũ. hoc dicit vsq; ad. §. licigitur. ¶ † Oppo. & videtur, quod

1 præses nõ habet iurisdictionẽ in militibus: vt lege magister. C. de iurisdictio. omniũ iudi. ¶ Solu. vt ibi no. gl. Aide q̃ no. i §.

2 si vero: vt de man. princi. ¶ † Ultimo nota in principio. hui⁹. §. q̃ milites non dicũtur esse priuate pone: vt hic licet milites nõ dicant habere dignitatẽ vt videbitis not. C. de equest. digni. lege

a prima lib. xij. & pbatur in. l. fin. q̃ mili. nõ possel. eod. lib. & ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶ Habere dignitatẽ. Adde q̃ no. in apost⁹ l. ad istum post eum, & Alexand. in lege prima numero primo i versic. sit dignitas. C. de dignitatibus li. duodecimo.

1 ¶ Officiales possunt se ad nutũ superioris emendare, si delinquunt, & quando liceat penitere. nu. 3.

2 Paria sunt superiorẽ accipere ab electo: vel nõ punire suũ officialem cum acceperit.

4 Videns aliquẽ delinquere si non prohibeat cũ prohibere possit anteneatur.

5 Magni & nobiles mitius puniuntur quã parui & ignobiles.

6 Verbum infinitum significat tempus preteritum & futurum.

Sic igitur Administratores debẽt prestare iusiurãdum secundũ formã huius legis: & maxime iudices. & eorum officiales si deliquerint, pena hic inserta puniẽtur. hoc ẽt vsq; ad §. eos aũt. In ter. ibi, discrete, id ẽ separate. ibi. nõ emendantes. innuit† q̃ officiales possint se emẽdare

1 ad nutum sui superioris: q̃ si suus superior nõ procurat, punit vt hic. Et secundũ hoc habet locũ glo. ordi. hic posita: q̃ incipit, Liz quomodo: vel dic. nõ emendãtes puniuntur quasi dicat, si superior nõ punit officialem q̃ aliquid extorserit ab electo cũ hoc cũ superior si fuerit denunciatũ. punitur ob hoc superior. & secũdum hoc nõ habet locũ dicta gl. & secundum hoc habes hic ista

2 esse paria † ipsa superiorẽ accipere ab electo: vel nõ punire officialem suũ, cũ acceperit si hoc sit et denunciatũ. ¶ † Nota gloss.

3 quomodo ter. nõ videtur hoc pbare quod officiales delinquẽti sit licitũ penitere. & ideo expone secundũ Jrãcis. Accur. vt. §. dixi sed secundũ hoc non obstat contrariũ: sed de hoc not. per gloss. & Dy. in l. q2 ea mente. hic alleg. & per Dy. † C. de episco. & cleri l. si quis nõ dicam. & sic secundum hunc ter. expositũ: vt ꝫ. hic casus

4 est q̃ administrator qui non corrigit officiales. punitur, & hoc ideo: q2 ex officio corrigere debet, an autẽ alias si vna psona videns vnũ in aliũ deliquere non prohibeat. cum prohibere possit teneatur. vide vt not. in l. culpa caret. ff. de regu. iuris. & ũ. q. vij. cap. negligere. ff. ō dolo. l. elegãter. §. si quadrupes: & p Dy. in c. nõ est iuue culpa ō regul. iur. lib. vj. p Ly. i l. vt vim. ff. ō iusti & iur. & p gl. ex de senten. excõmu. ca. quãte præsump. ¶ Quero, de intellectu horũ verborũ non in paruis penam fieri: gl. expo-

5 nit duobus modis: secundũ primam expositionem nota † quod

a magni, & nobiles mitius puniunt quã parui & ignobiles. De quo dic vt tãgit Ly. i l. nemo clericus. C. de summa trini gl. r. colũ. ō pa. iur. fir. c. j. §. fi. sup. ver bo. centũ. & extra. de iureiur. cap. cum quidam. & xxiij. q. j. qui pro pacem. & rli. dist. c non cogantur. ¶ † Ultimo vide gl. j. phibuisse, & ibi vtrum: tẽpus. no. ex

6 hac gl. q̃ verbum finitum significat tempus preteritum & futurum: vt hic & alibi not. gl. quod respicit omne tempus. Ita not. in l. stipulatio de verbo. obliga.

ADDITIO.

a ¶ Puniũtur. Liz quero quid si nobis accusat plebeium de homi. & sit condẽnãdus pena talionis an mitigabitur ex eo pena, dic quod nõ: vt per domi. Sely. in cap. ũ. de colla. in vlti. col. in fi.

1 ¶ Omnis est delictum quod fit in alium: quam quod in se.

2 Scholaris a bono doctore præsentatus, bonus præsumitur.

Legati a bono domino missi, boni præsumuntur.

Legalitas testium, & instrumentorum a persona, producentis pũdere præsumitur.

Eos autem. Administratores, pinciarus: eorum assessores: q circa eas sunt, debent iusticia administrare, & observare in omnib⁹ publicis, & priuatis causis, & devotos patrie bene tractare, & indevotos punire hoc dicit

1 ¶ † In tex. ibi: sumentes id est, sumere debent, not ver. ideoque
2 licet ibi hoc: quia maius est delinquere in aliū: quā iste. ¶ † Secundo nota in versu. ideoq; hic argu. p. scolari qui est presentatus a bono doctore vt bonus presumatur. Itē est argumē. p legatis & ambasiatoribus q mittuntur a bono, & iusto domino, q̄ boni p̄sumūtur vt hic, & ff. de offic. prefec. preto. l. j. i fi. & vij. q. j. c. oēs qui. xxxvij. dist. c. qui de mensa. p hoc. C de summa trinita. epistola, inter claras. Itē est argumen. p testibus, & instrumentis productis ex persona fide digna q̄ bona p̄sumantur, & eorū dicta & instrumēta vera sint. facit. l. prima ō defē. ciui. circa princip. cum similibus.

1 ☞ Quis punitur vbi delinquit.
2 Decior magistratus, in quib⁹ casibus dicatur i officio deliq̄re ita quod officio durante possit puniri.

Si quis autem. Administratores ciuitatis i officio: vel occasione ei⁹ delinquētes etiā officio durante pena a lege statuta sunt puniēdi: licētia data prouincialib⁹ eorū delicto episcopo: & archiepiscopo denūciandi. vt per eos relatiōe principi facta in locis vbi deliquerūt puniātur. ad hoc vt ipsorū pena sit alijs in exemplū: hoc dicit vsq;
1 ad §. necessitatē. ¶ † Not. quod ibi quis est puniendus, vbi deli
2 quit vt hic, & infra vt nul. iudi. §. si vero quis. ¶ † Secūdo no. casum i quibus maior magistratus dicit in officio delinquere, ita q̄ durante officio poterit puniri: vt hic, & illud idem habes in authenti. vt differen. iudi. §. si tamē cōtingerit, quos tex. cōiunge cū. l. in bemus. C. ad l. Jul. repetun.

1 ☞ In causa syndicatus summarie sine libello p̄ceditur.
2 Creditor licite capit debitorem fugientē: vt ad iudicem ducat.
3 Debitor suspectus p̄t capi, ad iustitiā creditoris si suspicio supervenit post debitū contractum: & de ea sit lata fides iudici q̄ fieri potest etiam parte non citata.
4 Debitor suspectus p̄t capi etiam die feriata in honorem Dei.
5 In causa dilapidatiōis prelati: vel administrationis, nō necessaria scriptura.
6 Sententia in causa criminali debet in scriptis ferri.

Necessitatem. Administrator i officio prouincie, officio finito dz ibi quinquaginta dieb⁹ morari. omnib⁹ reddituros rationē, & si ante fugerit ab omnib⁹ capi p̄t episcopo causas ex nō scripto examinādi necessitate imminēte. hoc dicit. † In tex. ibi: vel ut aliqs & sicut si esset
1 quoddā municipiū vilissimū. not. in versu. presente. quod in causa syndicatus summarie, p̄ceditur sine libello: vt hoc tex. cū glo.
2 sine libello. ¶ † Secō nota ex hoc tex. cum glo. super verbo, de-
3 tinere: q̄ creditori licitū est capere debitorē fugientem, & quod tene menti: q̄ lex. ait preto. §. si debitorē, de his que i fran. credito. dicit q̄ licitū ē creditori auferre debitori fugientem, quas secum portat. Et ita intelligit glo. in. l. ext at. ff. q̄ metus cau. & an autem liceat creditori capere debitorē per personā, ille. §. nō dicit, & idem q̄ hic Institu. de actio. in princip. q̄ intelligē quod liceat creditori capere nō vt eum detineat: & vt ad iudicem eum deducat: vt not. glo. in. x. colū de pa. iur. fir. capi. primo. §. j. facit q̄ habetur. C. de cur. l. generali. & facit etiā quod not. in quadam solut. q̄ gl. in. l. interdum. §. q furem. ff. de furt. ¶ † Quero.
4 circa hoc pone q̄ creditor vadit ad rectorē ciuitatis: & ēt habeo debitorē meū fugitiuum. detis mihi familiam. Syn. dicit in dicto. §. si debitorē. aut creditor iuste timet, q̄ videt indicia. & tunc debet sibi dari familia: & si nō iuste timet, nō debet sibi dari familia. argumento. l. hoc autem. in princi. ff. si cui plus quā p. l. falcid. l. secūda in princip. ff. solu. matrimo. & l. si fideiussor. i fi. ff. q̄ satisdare cogā. q̄ intellige esse verū si debitori post debitū contractū suspicionis noua causa intervenerit, secus si cōtracto debito illa causa nō supervenerit: vt l. q bona. §. de illo. ff. de dānō infecto. & ff. vt i posse. leg. l. si is a q̄. fine. & pui. credi. l. si creditores. & l. fi. ff. ō spō. facit optime. l. j. §. si cui. ff. ō var. & extraordi. cogn. & de ista causa poterit fieri iudici fides, & t. parte absēte: q̄ cum capere aliō⁹ personam sit citatio realis iudex potest cognoscere. An ali quis sit citand⁹ obmissa citatiōe, pcedere parte absente. dic vt. ff. de arbitris. l. si & interpellat. §. j. & l. idē, pferre. in prin
4 cip. eodē tit. & poterit talis captura fieri nō solū die feriata ob necessitatē hominū: qua die omnis actus exercitium fieri potest & sententia executioni mandari, de q̄ est casus i capit. significat verunt. de iudi secundū docto. & si talis captura hominis fugitivi ō
b bitoris poterit fieri etiā die feriata in honorē Dei, & nō vt iudex cognoscat de causa, & si vt cogat debitorē ad cauendū de iudicio
5 sisti: vt est gl. no. l. l. dies festos. C. de fer. ¶ † Ultimo hic tex. inducit Jacob. de Bel. q̄ i causa dilapidationis p̄latiuel administratoris nō sit necessaria scriptura.
6 c. statutis ij. questio. j. ¶ † Quero. an i causa criminali sit necesse ferre sententiā in scriptis: Glo. in. c. statutis. dicit q̄ sic. & aliter facta nō valet. & facit mentionē de. l. fi. C. de. senten. & hoc recolligi. glo. ibi dicit: q̄ illa lex loquitur in causa ciuili. & dicit verū tamen glo. ibi tenet q̄ in causa criminali sit de necessitate quod ferat sententia in scriptis, sicut i ciuili: nisi i causa dilapidationis. & per hoc alle. hunc tex. ita not. ibi in glo. vlti. q̄ tene menti. Vota glo. in fi. not. ibi, si tibi. Aſt & alius casus extra ō testi. ca. Albericus. & ibi not. circa q̄ vide glo. de iureiuran. & capi. fi. ff. & vj. & de iudic. c. j. de verb. significa. c. sepe. i clemē. ¶ Ultimo no. glo. vt preter. in quantū dicit: q̄ hoc potest probari per sacramentum. quod tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Fugientē. adde Fely. in capi. i. de iudi. i versicu. quinta cōclusione circa principiū versicu. & in fi. columne. & do Alexande de Imol. in lege secūda vbi est gl. ff. de feri. & Inge. in lege prima extra qō metus causa. & p̄ Paulus de Castro in consilio. xxvij. & adde q̄ ideo eleganter consuluit Petrus de ancharano in consi. lxxvij. incip. in auxiliū veritatis q̄ contra capturam factam de suspecto de fuga nō p̄t opponi ō incompetentia iudicis q̄ tene menti Tu adde ampliādo: vt dixi in apostil. a d Alfranc. de Ezia. in cap. qm̄ cōtra falsam. §. recusationes. & ibi ampliavin apostil. in versu. quæ fozensis nume. vndecimo vt. pecdat i clerico debitore. extra de probatio.

b ¶ Dei. Adde Pet. de Ancha. in cōsi. cxxvij. incip. vnus procurator. & Fel. in ca. significauerunt. de iud. & q̄ ibi dixi in apostil.

1 ☞ Facere q̄ quis debet id, quod euitare non potest.
2 Procurator cōstitutus, ad solutionē recipiendam nō potest terminum prorogare.

Illud. Subditi iudicibus nullā debent iniuriam inferre sed fauorē, nisi in eorum delinquerent officio pena mortis imminēte, & iudices omnib⁹ debent iustitiā seruare, & superior inferioribus no debet iniustitiā inferre. & subdit publica tributa cū omni deuotione. & cū omni diminutiōe letanter inferre, & dignas laudes domino nostro saluatori de hac. l. offerre. q̄ eis p̄mas habitare caute debit. & p̄ primas facultates fi missime. hoc
1 dicit. vsq; ad §. q̄ autē. ¶ † Nota tex. ibi in §. oportet q̄ quis debet facere q̄ nō p̄t euitare. ¶ Itē nota in versu. causa. p̄out intelligit causam finalem soluendi tributa: q̄ indeq̄ qui debet a prouincialib⁹ principis tributa percipere nō p̄t dilationem ci-
2 cedere, nec terminū soluēdi prorogare. ¶ † Quod facit ad id q̄ dicimus, q̄ procurator cōstitutus ad solutionem recipiendam, non p̄t terminū prorogare: vt est casus not. in. l. qui Rome. & Callimachus. ff. de verb. obligatio. Tene ergo menti istū. & cautio, siue solutio tributorū, & collectarū nō requirit dilationē. & hic ista causa erit summaria.

1 ☞ Judices quā iurisdictionē habeant aduersus priuilegiatos & de quibus priuilegiatis intelligatur.
2 Clerici etiā p̄ crimine excepto vtuntur suo priuilegio. Idem & scholares.
3 Crimen qualiter accipiatur remissiue.

Quod autem. Judices omnē iurisdictionem habent aduersus oēs, omni priuilegio cessante, pena cōtra facienti imminēte, hoc dicit vsq; ad. §. interdicimus. ¶ p. dicitur hic q̄ omne priuilegium cessat. contra in proemio Digestorū. §. fi. C. de episcopis & clericis. & oēs & lege cū clericis. & de iurisdictio. omnū iudi. l. magistratus. huius
1 timo. & gl. ponit duas opinio. vna est But. alia Azo. vt in glo. & opinio. Azo. tenet glo. infra vt omnes obedie. iudi. p̄oū. & ibi igitur colūna sera & C. vbi de crimin. agi oportet. authentic. quam p̄uincia. ff. de iudic. l. heres absens in princip. & l. secunda. & eodē titu. ¶ Et contra istā opinio. videtur tex. expressus hic vbi dicitur: q̄ miles priuilegio nō vtitur, & tamē militem habet priuilegiū insertū i corpore iuris: vt dicta. l. magisterie. Quare
1 † mihi omnibus omissis videtur: q̄ aut loquimur. i crimibus specialib⁹, hic specialiter exceptis, & tūc cessat omne priuilegiū, siue sit in corpore iuris, siue nō: vt hoc. §. vt patet ibi dū dicit: vt nulla sit, &c. ibi, nec priuilegio vti q̄libet. &c. ibi: q̄ crimē mihi. &c. Quos milites cōstat habere priuilegiū in corpore iuris inserti vt supra dixi. Et sic patet q̄ hic loquitur de priuilegio i corpore iuris clauso, & q̄ loquatur in casibus, hic exp̄essis, patet, vt dū dicit. penit⁹ predictus casib⁹, &c. & isto casu loquit opi. Bus
Aut loquimur in alijs criminibus hic nō exceptis: vel in casibus
pecunia

pecuniarijs ꝛ tunc habet locū opin. Ego. vt cessent priuilegia in corpore iuris inserta: ſ priuilegia inserta i corpore iuris nō tol
liuntur ꝛ ita loquitur gl. ſ. alle. Et istā opinio. Ego. tene menti: ga
dicit statutū: ꝙ quilibet vadat in exercitum: vel quid simile fa
ciat omni priuilegio cessante: vel nō cessāte aliquo priuilegio dꝫ
intelligi de priuilegijs i corpore iuris nō insertis, Secꝰ ſi ꝙs ha
beat priuilegiū i corpore iuris insertū, ꝛ iclusum. Et circa hāc
materiā vide not. p docto. in authen. qua i pronincig. i ij. quest.
2 ¶ Quero dixi qđ i crimine hic excepto cessat omne priuilegiū
in corpore iuris incluſu, nunquid clerici vtentur priuilegijs, ē in
eiusum in corpore iuris puto sic, Et ꝙ quocunque delicto, p con
stitutionē fede. decima colū, de stat. cōtra lib. eccle. ſ. statuim⁹
lege prima. ꝛ p auth. statuimus. ō episcop. ꝛ cleri. sumpto ex illo
ſ. p. c. significasti. p. c. ſi diligenti. eꝛ. de foro competē. ꝛ idem
videtur hodie in scholarib⁹, per auth. habita. C. ne fi. p parte.
3 ¶ Et not. glo. ſ nonne: que incipit accipit em stricte verbum cri
minis vt gl. dt, p maioribus criminibus, ꝛ ad differentiam leditio
nis ꝛ violentie. Qualiter autē accipiatur crimē, not. gl. i l. j. C. ſi
adue. deli. ꝛ xxv. dist. c. vnum.

1 ¶ Lex nouā imponens penā super delicto, non cōprehendit
delictum preteritū. sed debet punire lege veteri.

Interdicimus. Meminiſ loci seruatores, vel ſi
miles in pūncia habere, pena
cōtra facientibus imminente, ꝛ inde in iurandū, ꝛ cautione de
bet prestare, ꝛ hec lex dꝫ publice diuulgari hoc dicit. vſq ad fi.
premittes, alias primates. ¶ Not. gl. i ver. maiori. ibi. h aūt
ꝙ pene impolite super delictis per legē nouam, non extendun
tur ad delictum preteritū priꝰ cōmissum sed sua lege veniūt pu
nienda. Circa ꝙ vide not. p docto. in l. leges. C. de legi. ꝛ no. gl.
supra eodē ibi, sed nunquid.

Quantam. Quid intendit h̄ cōstitutio, dicitur in pri
ma gloſſ. ꝛ circa hanc constitutionē, vide
tex. ꝛ gl. prima. q. secūda. c. sicut episcopū, ꝛ quod tangit gl. i c.
cum in ecclesia. extra de limo. in gl. videtur quod talis.

1 ¶ Mediū quod sit tenendum in largitionibus, ꝛ expensis.
2 Judices ordinarij ꝙ hodie licite nō recipiunt esculentum, ꝛ po
culentum, sed delegati sic.
3 Presbyter pauper ꝙ possit aliquid accipere p̄o celebratione
misse.
4 Positum in porta ecclesie dicitur publicum.

Scriptum. Judices, ꝛ ciuitatis defensores p̄o admi
nistratione nil dare debēt, nec accipere a
subditis ex administratiōe: misi in defectū sui salarij. iureirādo
ab eis prestādo pena contra facientib⁹ imminente hoc dicit vſq
ad fin. Auditoribus, id est cū istis additionibus predictū iura
menti, cuius forma in tit. primo ꝛ studiū. scilicet debet esse, eos
enim volumus puniri exercitu scilicet ab exercitio. Patre, ſcꝫ p
ſe. grauissimus: vt infra in fin. subiectis: scilicet, phibem⁹ quarū
subandi tantū accipiat a subiectis quantū: ꝛc. dictum scri. subau
est nec custodire, scilicet q̄ debentur supra in tit. vt iudi. sine quo
quo suffragio illis benefacientib⁹ ab eo, scilicet Deo, ſi Nero vſq
nunc dixit de iudicibus, nunc incipit dicere de defē. ciui. maiorū
ciuitatum in quibus eliguntur defensores. ¶ Not. tex. i versi
culo quasi, ibi ꝛ quā eis ad mediocrem, ꝛc. ꝙ in largitatib⁹, ꝛ ex
pensis mediū est tenendū: qz per medium optime visum est: vt
vltra de consue. ſ. primo colum. quarta, ꝛ est hic argumē secūdū
Jo. de Bel. Legatos que in hoc imminentissimo medium non
1 tenet. ¶ Sedo nota tex. ibi aut li non est aliud ꝛc. quod per
hanc constitutionē sunt correcte leges plebiscite. ff. ō officio pli
dicti, videt. ſ. fina. ff. de officio. proconſ. ꝛ leg. q̄ permittunt idi
ſtincte accipere esculentū ꝛ poculentum: qz hoc non est verum,
nisi in defectū sui salarij: ꝛ tunc mediocriter. ꝛ a sponte dātib⁹ vt
hic dicitur, ꝛ ita sentit gl. in dicta lege plebiscito. ꝛ in titulo p̄mo
circa fin. p̄in. circa ꝙ vide quod not. per docto. in authentica
puncipales. C. ō iura, calūnie predicta videntur intelligi i iudicē
ordinario, sed iudex delegatus pōt indistincte accipere esculētū
et poculentū: vt extra de rescriptis. capit. statutū. ſ. insup. lib. 2o
sexto. ¶ Ite not. argumē. quod ſi presbyter sit pauꝑ, pōt ali
quid accipere, p celebratione misse, de qua questione vide p gl.
et. de p̄ben. capit. significatū: ꝛ prima questione prima cap. iu
4 dices in quit ¶ Ultimo not. tex. ibi, cunq; tex: ꝛ ibi, in ptic⁹,
5 quod illud ꝙ ponitur i porta ecclesie, dicitur esse publicum ꝛ
sic nō est licita ignorantia ō eo ꝙ in portis ecclesie ponitur, ha
buistis aliū tex. supra de reb. ecclesie nō alienan. ſ. penu. versic.
illorum autem.

ADDITIO.

a Dicitur esse publicum. Et hoc facit vt citat⁹ p affixū ponitis
templi: vel in loco publico possit vt vere cōtumax puniri, ꝛ cōtra
eum sententia ferri, cum sit regulariter secus.

Jusurandū ꝙ prestatur ab his qui administra
tionem accipiunt. Rubri.

1 ¶ Juramentum qđ sit, ꝛ que fuerit causa ipsum cōstituēdi, re
missiue.
2 Potestates terrarū tenentur expellere hereticos vbi sunt
3 Masculinum quod concipiat femininum: ꝛ remissiue.
4 in iuramento continetur possibile.
5 Potestates terrarum debent malos assessores expellere.
6 Mens deferentis iuramentum consideratur vbi iurās vellet
malignari.
7 Jurans quibus casibus non tenetur tangere librum.
8 Judeus non potest esse iudex.

Juro ego. Hec constitutio substantiam
sacramenti docet, ꝛ iurandi
formā demonstrat: ꝛ penā est edit. hoc dicit: vſq
1 ad fi. ¶ Quero: quid sit iuramentū: ꝛ que fuerit
causa constituendi iuramētū. Dic vt. xxij. jō. pri
no. cap. in sūma. de pena periurij: dic eadē. causa
xxj. q. v. capitulo. paruuli: ꝛ quot modis punitur periu. ꝛ que
stione capitu. vlti. ꝛ extra capitu. ꝛ si Abbas, ꝛ capitu. petitio.
ꝛ periū. dic vt no. xxij. quest. secūda i summa. Hoc pmissio no. B
2 ¶ Primo substantiā, ꝛ formā iuramenti. ¶ Secundo no. ter.
ꝛ gl. dū dicit: ꝛ cōmittat: quod Potestates terrarum debent he
5 reticos expellere de locis, in quib⁹ sunt. ¶ Tertio no. ꝙ appel
latione domini cōtinetur domina, ꝛ sic masculinū habet accipere
8 femininū, ad q̄ per glo. Dy. ꝛ Jaco. de Areti. ff. de verborum
ligniſi, lege prima p. y. in l. quicunq; C. de serui. fugi. ꝛ tāgitur
in lege ligs in tantā. C. vnde vi. Specu. in titu. ō disput. ꝛ alleg.
ſ. post hoc vers. vel. ibi: masculinū. ꝛ p gl. Joannes And. in c.
4 vt circa. de elect. lib. vj. ¶ Quarto nota ꝙ in iuramento cōti
netur possibile; vt hic, ꝛ vigesima secūda. q. v. c. ō forma. Simile eꝛ
de iureiurand. c. breui, ꝛ c. quemadmodū facit. l. fin. ff. q satisfa.
cogan. C. de nō nume. pec. l. fi. ꝛ l. adigere. ſ. fi. ff. de iure patro.
5 ¶ Ultimo nota ꝙ Potestas terrarū debet malos assessores
6 expellere. ¶ Nota. gl. ibi: quacunq; arte. de q̄ dic vt in. ca ve
niens. eꝛ de iureiur. ꝛ plene no. de hoc. xxj. questio. v. ſ. querit de
eo, Ibi fm legem. idem not. tex. in. x. colla. de pac. iur fir. ſ. iudi
7 ces. ¶ Not. gl. no. ꝙ tangere ibi. ſ. nulli. ꝛ C. de episco. ꝛ cleri.
aut bet. ſ inde. xj. q. prima, ca. nec honore. alias incipit Impe
rator. ꝛ eꝛ de iur. calū. ca. fin. Alius autē testis curat corporali
ter tactis scripturis. ¶ Not. in Specu. ō testib⁹. ſ. sequit. ver
ꝛ not. ꝛ. C. de testib. l. iurand. ¶ Ite fallit i. l. de creationibus. C.
de episcop. aut. ¶ Not. gl. exp. circa. hāc gl. vide quod habes
8 in tex. ꝛ gl. eꝛ de consti. c. j. ꝛ qđ ibi not. Inno. ꝛ vide tertia que
stione. vij. iudicet. ¶ Ultimo per hunc tex. in p̄in. & gloſſ. quod
Judeus excluditur a potestate huiusmodi administratiōis, ꝛ est
tex. exp̄essus in. l. fi. C. de Judeis.

ADDITIO.

2 ¶ Femininū. Adde Sely. cum infinitis remissionib⁹ vltra non
nullas alias ibi p me i apostol. alleg. in capi. de monialib⁹ de sen
ten. ex cōmuni. post p̄m. versi, sed an masculinum. Adde ꝙ not.
in apostila. ad istum in l. p̄ma. ſ. ſi ꝛ si certum. in verbo, masculi
num. ff. de ventre in posſeſ. mitten.

Vt ecclesia Romana gaudet centum annorū
prescriptione. Rubrica.

1 ¶ Hec constitutio ꝙ sit specialis quo ad ecclesiam Romanā.
ꝛ ecclesias eidem subiectas generalis.
2 Hec constitutio an corrigatur p constitutionē primi, hec consti
tutio innouat. vbi ꝙ corrigitur quatū ad alias ecclesias, nō quo
ad Romanam numero. 3.
4 Prescriptio ꝙ hodie nō sit sublata per ius canonicum, nisi in
male fidei possessoribus.
Bona vel mala fides, quādo curatur in prescriptionibus.
5 Jure canonico in materia prescriptionū, an vti possim⁹ i foro
ciuili, remissiue.
6 Bona fides de iure ciuili, an requiratur i prescriptionib⁹ rerū
ecclesiasticarum: licet sint longissimi temporis, remissiue.
7 Prescriptio. xxx. vel. xl. annorū: ꝙ de iure Di. esto. non re
periatur.
8 Priuilegiū concessum Rome veteri, ꝙ illud etiā habeat Ro
ma noua.
9 Priuilegiū eꝛemptionis ſi conceditur alicui ecclesie trāsit ad
omnes alias suas ecclesias.

19 Abbas in ecclesia sibi data p patronum, q habeat idē ius ac si ipsam fundasset, z quale habebat in omnibus suis ecclesijs.

11 Priuilegiū concessū Abbati: vel monasterio an transeat ad ecclesias, vel possessiones postea quelitas.

12 Tempus centū annoz̄ regulariter est finis vite hominis, sic tā tum p̄sumitur homo viuere.

Lecturum. Ecclesia Romana cū eccle sijs suiectis centū annoz̄um gaudet p̄scriptione i contractib⁹, causis, reb⁹, 2 z omnibus actis pena hanc legē non seruātibus imminente hoc dicit vsq; ad fi. secundum Ja. de 1 Bel. ¶ Not. secūdum Jac. q hec constitutio se cundum quid est especialis z habet locū solū modo i ecclesia Ro mana z ecclesijs subiectis, z est gñalis secundū quid: q̄ habet locū in omnibus contractibus, rebus, causis, z actis: vt i ver. cū enim S3 cōtra illa constitutio que est. j. hec cōstitutio innouat. col. viij. fin quid, est generalis: quia generaliter pertinet ad o mnes ecclesias: secundū quid est specialis, scilicet ad contractus res causas, z actus, q̄ vt. j. dicā innouat secundum veritatem in l. vt inter d. utinum. C. de sacro sanct. eccle. quib⁹ locū in quatuoz casibus specialib⁹, scilicet in vēditione, z donatiōe, z legato. Ob 2 declarabo sup gl. Ih bodie. ¶ No. glo. sed bodie ibi p Azo. alij dicunt q hec constitutio est gñalis, z habet locū in quibuscūq; ecclesijs. p tot est generalis. ita gñaliter i omnib⁹ corrigit per constitutionem. j. hec constitutio, q̄ est specialis, z specialit facit mentionē de hac constitutione ibi, z rub. z secundū istos illa au thenti. posita. C. de sacro. sactis ecclesijs. authē. q̄s actiōes. i fi. ibi sola Romana. z c. est falsa, z illa opinio. approbari d. auth. quas actiones, z ibi istam opinio. tenēt doc. Ibi z tra, nam de iu re canonico, z est alia opinio. que sequitur in gl. quā gl. dicit iure canonico, p bari p. c. cū nobis, extra, de rescrip. vult dicere p. c. cum nobis, ex de p̄script. Illi dicunt q hec cōstitutio loquitur tantū de ecclesia Romana, z alijs sibi subiectis, z ille titul⁹, hec cōstitutio, corrigit tantū. i. fi. C. de sacro sanct. eccle. q̄ dicebat in quatuoz quasibus tantū non curere contra ecclesiam Romanā p̄scriptione, nisi centum annoz̄ū. Hec autē constitutio non co rigitur p illū. imo. in sua firmitate permanet, z hec opin. ap. p ba tur p gl. infra hec constitutio, &c. in p̄in. Et hāc opinio. p̄obat hic Jacob. de Bel. u. z Azo in Su. huius titu. pomt opi. z nō fir mat: q̄ inter gl. z Bodet. dd. sunt opi. ¶ Primo est ius Lodi cis secūdum q̄ contra ecclesiam est introducta p̄scriptio cen tum annoz̄ū in quatuor casibus tantū: vt. l. fi. C. de sacro sanct. ec clesijs. Secundū ius introductū per hanc constitutionem, secun dum quā p̄scriptio centū annoz̄um est introducta generaliter contra ecclesiam Romanā, ad quālibet ecclesiam, z i omni casu vt patet hic in p̄ncip. ibi. vt ex hoc in totas catholicas ecclesias q̄ vsq; ad oceanū, z. infra in versic. habeat itaq;. &c. Et hic patet q̄ hec cōstitutio est gñalis in omni ecclesia, z hāc opin. videtur te 3 nere glo. infra de incest. nup. in gl. hoc gñale. ¶ Tertiū ius est introductū p illam constitutionem hec constitutio, &c. per quam ius per hanc constitutionē introductū generaliter in omni eccle sia corrigitur, z remanet hec cōstitutio incorrecta solū i ecclesia Romana. In alijs autē ecclesijs hec constitutio p illam corrigi tur, z sic opinio posita per Jr. in auth. quas actiones in fi. est ve ra, nō falsa, licet gl. ibi. z doc. teneant contrariū, z hoc esset verum q̄s etiā de iure remaneat bodie priuilegiata ecclesia. Roman. in p̄scriptione, z solū ipsa Romana ecclesia z non alia ex p̄scriet. dicit tex. iur. cano. ex ō p̄script. capit. cū nobis. z xvj. q. iij cap. memo. vbi expresse dicit tex. q̄ contra ecclesiam Romanā cur rit p̄ncip. centū annoz̄ū tantum, nō solum per iura canonica, sed etiam p ius ciuile. Ad idem ex de foro competen. c. si diligē ti. in fi. z xvj. q. iij. c. placuit verticulo, quas actiones, z hāc opi. te 4 net Lyn. in c. ij. de regu. iur. lib. vj. ¶ S3 aduerte ad id q̄ gl. dicit. q̄ p decreta Innocē. omnis tollitur p̄scriptio: vt i cap. vigilanti. z. c. quoniā omne. extra ō rescrip. q̄ itellige illud esse verū in malefidei possessoribus rem alienā scientibus, z possiden tibus. secus in bonefidei: vt in dictis ca. z. c. si diligēti eod. titu. z hoc secundū ius canonicū. sed de iure ciuili in istis longioribus p̄scrip. bona fides vt mala nō curatur vt lege p̄ma, z l. sicut z l. omnes, z l. cū notissimi. C. de p̄scrip. xxx. vel quadragina ann. z 5 l. si q̄s empt. eodē titu. ¶ An autē ista iura ciuilia sunt bodie cor recta p ista capitula, z an possim⁹ eis vti i foro seculari, dic vt no. gl. in d. c. q̄m omne, z. c. ij. de regu. iuris lib. vj. z per glo. Joā. 6 And. ¶ An autē de iure ciuili in p̄scriptionib⁹ rerū ecclesiasti carū, licet sint longissimi tēporis, requiratur bona fides z titulus vide. c. sine possessiōe ō regu. iuris lib. vj. c. si diligenti. &c. fi. ex ō 7 p̄script. ¶ No. gl. sic ibi nā &c. tenet ista glo. q̄ de iure Di gesto cū nō reperit p̄script. triginta: vel quadraginta anno. l. j. ff. q ex cau. ma. l. Jul.. ¶ S3 cōtrariū no. ff. de minoz. l. deniq;. §. minoz. &c. ff. de diuer. z tem. p̄script. l. in vsucapione. ¶ S3 p̄ma verio: est. z probatur p tex. Justit. de perpe. z temp. actio. i pri. z ibi no. de q tex. meminit. glo. in d. l. Julia. ¶ Not. gl. fin. glo. quadraginta annoz̄ū ibi habet quatuoz: vt l. fi. C. de cen. lib. 8 ¶ Not. gl. Roman fi. Illud intelligitur verum quantū ad hoc quia illud priuilegiū est concessum Rome veteri vtin pnci. dicti tur. ¶ S3 priuilegiū habet Roma nona. ex quadam cōsequen tia: vt patet in p̄nci. dū dicit vt ex hoc in totas catholicas. &c. maxime secundū opinio. quam sup. z tenui in glo. aux. iiij. in fi. dic vt habes in tex. z gl. in l. fin. i fi. C. de edic. diui adri. tolle. z 9 xvj. q. iij. c. placuit. ¶ Et ex hoc tex. in p̄n. ibi. vt ex hoc. &c. arguit glo. q̄ si datur priuilegium exemptiōis alicui ecclesie. intelligit illa ecclesia esse exempta. cum omnib⁹ suis ecclesijs. Ita not. glo. 10 xvj. q. iij. c. felix episcopus. ¶ Item est in arg. istē tex. & in Ja cob. de Belu. q̄ Abbas in ecclesia, quam patronus sibi cōstituit habet item ius, ac si ipse fūdasset: quale habebat in ceteris suis ec clesijs. Quā questionē glo. formal i. l. Dolla. C. de his quib. vt 11 indig. De hoc idē in c. j. de iur. pat. lib. vj. ¶ An ausē priuilegiū concessū alicui Abbati, vel monasterio, trahat ad ecclesias, z post sessiones postea quelitas no. ex de priuile. c. cum appella. z dispu tauit z bene in. q. q̄ incipit. Abbas quidā z facit tex. extra ō cen 12 lib. c. j. in clemen. Et ibi frans esse dignoscitur. ¶ Not. q̄ tem pus centum annoz̄ū dicitur esse regulariter finis vite hominis, b z sic regulariter p̄sumit homo viuere centū annos. Ob q̄ no. gl. in l. ij. §. si dubiter. ff. quemadmo. testa. ap. z gl. tenet p. l. vlt. C. de sacro sanct. eccle.

ADDITIONES.

a ¶ Presumptione. Adde Fely. i. c. ad audientiā col. penult. ver sic. vltimo facias regulā. de p̄script. cum sequen.

b Centū annos. Adde tex. in. l. an vsufructu. in fi. ff. de vsufru. z c. fi. lxx. xij. dist. z Lardi. in clemen. prima ō reb. eccle. nō alie. z Pli. lib. vj. ca. xlvij.

De referendarijs. Rubr.

1 Imperatoz̄i non conuenit auferre q̄ concessit.
2 Impetrare est cum effectu obtinere, non sic petere.
3 Filius ex bono parte bonus p̄sumitur.
4 Referendarij qui sint.

Cum alijs. Numerus referendario ū in octōnario numero debet terminari. his: qui vltra hūc numerū sine spe bu ius constitutionis sūt constituti, i suo statu pma nentib⁹ pena cōtra facientib⁹ imminente hoc di 1 cit. ¶ No. tex. ibi: vt q sūt. z. c. q̄ Imperatoz̄i conuenit auferre p̄cessa: vt hic, z illesa debēt esse pulegia, z bene 7 cōseruari: vt. j. cōstitu, q̄ de di. s. illud. ¶ Secūdo not. tex. ibi n. c. impetrabit petita. Ex q̄ not. q̄ aliq̄ d est petere, z aliud impetrare. Est em impetrare idē q̄ obtinere. seu cū effectu habere. nt hic. Idē in. l. j. i pn. vt lit. pend. Ibi. nihil em petentib⁹ z gl. di cit. id est, concederet. Ad idē. j. de man. p̄inci. s. sit tibi dom di 3 cit. q̄ iustū est nō impetrasse. ¶ vltimo no. q̄ ex bono patre bon⁹ a p̄sumitur filius. a Quero qd vult dicere tex. ibi. multitudo. &c. 4 gl. ōt z videper ter. ¶ No. gl. ij. ibi sunt autem. &c. Unde fu Ja. de Bel. q̄ non erant aduocati simpliciter, sed erant quidā constituti sub certo numero, qui petit crimina. Jx z eis honestate cōz p̄ncipe p̄ponebāt, vt patet in §. primū quidē. § hec aut. Et not. gl. sed in q̄. z vide q̄ no. §. quomodo opoz. epil. § nō aliter

ADDITIO.

a Filius. Adde gl. in c. venerabilē. de elec. in versi. p genitoz. z gl. in l. qō si nolit. §. q mancipia. in versi. infamare de edi. edic. vbi etiam vide Angel.

De incestis nuptijs. Rubr.

1 Pena debet suos authoz̄es tenere.
2 Homo q̄ nō facit decentia nature nō reputatur homo. Jx bestia.
2 Ignobiles acrius puniūtur quam nobiles.
4 Pena fustigationis quod sit maioz̄, z est de mero imperio.
5 Filius quod tenetur alere patrem exbannitum.
6 Hec cōstitutio qō loquatur de quibuscunq; nuptijs illictis.
7 Verbum mox, appositū dispositione quid importet ipso iure, quando intelligatur. nu. 8.
Pena. de qua in. l. si quis maioz̄. C. de transact. qō intelligitur im posita ipso iure.
9 Bona, an Plublicent ipso iure in crimine lese maiestatis z bestis t nu. n. z iz.
10 Dispositio penalis loquens p verba futuri tempoz̄is, an intelli gatur ipso iuro, vbi remissiue.

Bona

a Bona committentium incestas nuptias, an transeat in fiscum.
b dominū eorum perditur ipso iure, & in fiscum transeat.
c Possessio bonorum committentium incestas nuptias, an transeat ipso iure, & sine facto hominis in fiscum.
d Fiscus non potest incontinenti bona committentium incestas nuptias apprehendere.
e Pena relegationis q̄ non imponitur nisi contra eum qui dolo delinquit.
f In hac differentia inter masculū & feminam quo ad commissionem, vel cuitationem penarum incestarum nuptiarum.
g Nec. de quo hic & eius pena, loquitur in relegatione, & nō in deportatione.
h Illi committentium incestas nuptias, efficiuntur sui iuris.
i Errans in iure, an dicatur esse in dolo.
k Caste viuere dicitur ille qui est in matrimonio.
l Filij nati ex incestis nuptijs, an sint legitimi etiam quo ad successionem.
m Statutum si dicit, q̄ masculus committēs tale delictum, sic punitur. Et femina etiam eadem pena q̄ intelligitur, si talis pena femine etiam cōueniat.

QVo incestis. Primo ponitur pena ꝓbentium illicitas nuptias. Secō ponitur, quo tēpore hec lex locū habeat. Tertio ponitur de legitimatione liberorū. Secunda, in §. hoc quidem. Tertia ibi, in §. dubitatū. Masculi viri, & mulieres illicitas nuptias contrahentes, pena hic statuta sunt puniendi, & eorū substantia liberis: si extant alias fisco applicantur. h. d. ✝ Not. q̄ pena, q̄ pena suos auctores debet tenere. Sic idē l. sancimus C. de pēnis. ✝ Secō nota quod homo debet facere decētia naturę, alias non reputatur homo sed bestia. ad idē §. de mon. in pēne. xxvij. q. j. c. li homo. ✝ Tertio no tex. ibi q̄ magis sunt puniendi ignobiles quā nobiles, vt in versiculo. Iuncta ei pena. de quo dixi §. vt iudic. sine quoquo suffra. §. sic igitur. ✝ Sed ex hoc tex. no. ibi, & si vtilis, & quod maior est pena fustigationis quam relegationis. vt hic, & idē habes in l. fi. ff. de iniur. Ex quibus arguit q̄ fustigatio sit per mero imperio, vt no per gl. inst. quibus modis ius pat. pote. fol. §. legati. & facit q̄ no. in l. nulli. C. de sent. per Guliel. de cug. in l. Imperiū. ff. de iuris om. iud. Idem q̄ facit q̄ no. Spec. in ti. de iurisd. om. iu. §. j. versi. quid de relegatione ergo multo magis erit de mero imperio fustigatio, quam pena fustigationis sit maior quam pena relegationis, vt s. dictum est. Et dictam questionē, an fustigatio sit de mero imperio ponit Guliel. in d. Imperiū. & etiam tangit Spe. in d. ver. quid de relegatione. Illud quod dico de fustigatione, intelligo de fustigatione magna, non de parua q̄ est iurisdictionis, q̄ pꝫ, q̄ competit ꝛ defensoribus ciuitatis, vt est tex. in §. audient. j. de defen. ciu. ✝ Vlterius no. tex. in ver. si vero contigerit ibi pacisci, aūt. ꝛc. q̄ filius tenetur alere patrem. c. Casus est hic & L. de incest. nup. aut incestas nuptias. facit. l. mut⁹. §. manēte. ff. de iur. dot. Mo. glo. q̄ contingit ibi l. scripto. in fin. sed certe imo expresse erat prohibitum talibus filijs relinqui, vt in l. si quis incestū. C. de incest. nup. iij. respō. ✝ Mo. gl. hoc gñale, ibi, dum dē plus ꝛc. nota propriē dico q̄ dixi in dicta constitutione, vt ecclesia Romana. & ibi casus talis. Sꝫ Jac. de Belui. ꝛ opi. & ei videtur inherere Doct. in auth. incestas nuptias. C. ad Sol. qui dē. Prima opi. est vera, & eam tenēt doc. in d. auth. incestas. & pro opin. gl. & doc. est tex. expressus, qui dē sic esse de verecundo, ter est in c. cū fm leges. de heret. lib. vj. Nota glos. ex notabili, q̄ vbi in legis dispositione exprimitur verbū mortis, tūc pena imponatur ipso iure. d Tex. est cum gl. vt j. de dolis. sancimus. versi. oēs, & no. in l. j. §. si petitor. ff. depoli. Ex tex. illic apparet, q̄ pena que apponitur in l. si quis maior. C. de transac. imponitur ipso iure, cum ibi sit verbum mor, ✝ In verisimilibus oia. ꝛc. By. in l. imperatores. ff. de iure fisc. circa hoc dicit. Nihil delinquitur circa rē contra legis prohibitionē ꝛ tūc ipso iure dominium perditur, & fisco applicabitur. vt l. omnia. ff. de pub. & vectig. & de l. Imperatores. l. j. §. an bona. eod. ti. Quandoque non delinquitur circa, sed extra rem, vt cōmittendo homicidiū, vel aliud crimen, & tunc dē ipse, q̄ est necessaria pena super crimine, vel bona publicētur, vt l. post cōtractū. de dona. l. ex iudicijs. ff. de accusa. & ff. de iure fisc. l. auferetur. ✝ In reatu. & ✝ alibi in crimine lese maiestatis ꝛ hereseos, vt l. pe. in fi. & ad leg. Jul. maiest. l. donationes in fi. ff. de dona. & de. l. ex ꝛ iudicijs. ✝ Sed aduerte, q̄ illud q̄ dē By. l. q̄ quando nō delinquitur circa rē sed aliter, quod est necessaria sententia, est verum in dubio. ✝ Sed si in legis dispositione exprimeretur verbum mor. vel statim, vel simile, intelligitur ipso iure, vt hic not. gl. §. Item primum. & secundum dictum By. limita secundū regulam traditam per gl. quia aut lex tit verbo presentis tēporis, aut futuri, ꝛc. nota in l. iubemus. C. de sacrosan. eccles. & C. de iurisdic. om. iudi. l. fi. C. ne lic. pot. l. j. & quod nota. in l. ij. §. q̄ si actor, C. de iura. calum. C. vnde vi. l. si quis in tantam. & de non alie. §. sed neque. ✝ Item aduerte. q̄ illud q̄ dē By. q̄ in crimine lese maiestatis, & hereseos publicantur bona ipso iure non videtur verum, quia non perditur dominium ipso iure, sed ius administrandi, vt probatur in dictis legibus allegatis per By. in lege quelitum. qui, & a quibus. ff. que lex alle. ad hoc per Jac. de Arc. vt refert Ly. in l. ij. C. ad legem Jul. maiest. sed de iure Canonico est expeditū, q̄ crimine hereseos perditur dominium ipso iure vt probatur in d. c. cū fm leges. ✝ Not. gl. sed nunquid in fi. no. gl. q̄. videtur q̄ velit dicere quod expectaret sententiam. & fructus medij tēporis non essent fisci, sed ipsoiure per ditur dominium, q̄ tene menti propter hoc. & alium effectum, vt not. doc. in d. auth. sed ꝛ hic perdatur dominium & in fiscum transferatur, tamen non vr q̄ transferatur in fiscū possessio ipso iure. q̄ no. in simili in l. cum duobus. §. idē respondit. ff. pro socio. C. de sacr. san. ecc. l. si & q̄ no. in l. sicut. §. fi. ff. quod cuiusque vni. Solum enim reperio q̄ transferatur possessio ipso iure, & sine hominis facto, vt no. in l. rapto res. §. inautem. C. de episcop. & cleri. nisi hoc fieret iure vniuersalis acquisitionis, vt no. in l. si adoptauero. ff. de precar. ✝ Quero nūq̄ fiscus potest incontinenti talia bona apprehendere, sed gl. hec. dū dē, sed ad quid proderit, vr velle quod demum lata sententia bona auferantur. Pro hac glosia videtur text. in d. c. cum fm leges. vbi apparet, q̄ in crimine hereseos publicātur bona ipso iure. & ipso iure perditur dominiū. tamen bonorū apprehensio non fit, nisi lata sinia super crimine, vt ibi dicit ter. ✝ Mo. glo. ex hoc. ibi. imponitur. nota q̄ pena relegationis non imponitur nisi contra eum qui dolo delinquit, & hic scit factū & ius. ✝ Et ibi quocū queiure, ignorantia, nota ex hac gl. differentiā inter masculum & mulierem. vide supra quā mulier excusatur, ꝛc. & idē videt sentire gl. qui contra. C. eo. Sed contrarium no. in l. si adulterium cum incestu. §. fratres. ff. de adulte. & iō pro huius gl. declaratione dic, vt plene no. per doc. in l. qui §. precalle. vbi ipsi hāc glo. & aliam examinant. ✝ Quero, dē hic in gl. prima relegatione, loquitur ergo hic de relegatione. Sed contra hāc gl. fortiter facit q̄ tex. iste dicit, q̄ filij legitimi efficiuntur sui iuris, vt j. eod. versicul. si vero contigerit. & §. si autem prorem. quod non contingit per relegationem sed per deportationem, vt Insti. qui. mod. ius patric. pote. sol. §. cum autem. & §. relegati. ✝ Item isti perdunt bona, vt hic in versi. sit eis pena quam non contingit in relegato, sed in deportato. vt l. deportatorum. C. de pen. sed fustinēdo gl. possumus dicere quod filij efficiūtur sui iuris & bona cōfiscantur q̄ lex hoc dicit. & vide gl. in auth. incestas. C. e. & qō loquatur in relegatione videtur sentire gl. j. vt nul. iudi. §. si. in tertia oppos. Ex eo quod dicit qō hic loquitur in eo qui retinet ciuitatem. & idem no. in auth. bona damnatorum. C. de bo. prosc. vbi, doctores pedes nō firmant. Mo. tex. hoc ius. ✝ Sed aduerte ad id quod dē, scilicet q̄ errans in iure excusatur a dolo nec dicitur esse in dolo. Cum qua cōcor. quod no. il. j. in fi. ff. de ambi. C. ad legem Juliam de plagi. l. si plagi. j. probatur in l. igitur ff. de li. caus. Mo. gl. id est relegatio ibi. l. iij. ✝ Mo. ex hac gl. q̄ ille, qui est in matrimonio dicitur caste viuere, qō facit. peo qō dixi in §. cum igitur. supra de nō eligen. secundo nub. ✝ Quero in filij nati ex istis incestis, vel similibus nuptijs sint legitimi. gl. in d. l. qui §. dicit aut ambo scientes aut ambo ignorātes: aut vnus sciens alter ignorans. Primo casu vtrique parenti sunt il legitimi. Secundo casu vtriq̄ parenti sunt legitimi. Tertio casu, parenti ignoranti sunt legitimi, parenti vero scienti sunt illegitimi Sꝫ cōtra istud tertium membrum op. dē capit. ff. ex q̄ filij sint legiti. dicunt doc. in d. l. qui contra quod d. gl. est de iure ciuili sed de iure Canonico si alter coniugum est ignorans alter sit sciens, filius est legitimus vtrique parenti. quod tantum seruatur in ordinibus, sed ius ciuile seruatur in successione. Ita dicunt ibi doc. per d. c. ij. Sed certe illud cap. hoc bene probat q̄ ille tex. significat quod ambo fuerunt ignorantes. & ideo alle. meli⁹ q̄ de iure Canonico qū vnus est sciens, alter ignorans, quod filius vtrique parenti sit legitimus, vt probatur in c. ex tutore. ex qui filij sint l. & ibi no. in c. fi. §. j. de clande. despon sup⁹ verbo parentes. ✝ Item, aduerte ad id q̄ dicunt doc. quod quātūad successionem seruetur ius ciuile. Sed c. ex tenore dicit expresse qō talis habetur vt legitimus quo ad successionem & sic non videt bene dicere. Mo. etiā per gl. trigesimaquarta questione quinta c. cum in captiuitate. Possemus forte dicere, q̄ quantū ad successionem seruetur ius nostrū in foro, seculari in terris subiectis Imperio, vt habemus in simili in ca. j. ex de nou. ope. nunciatio & quod no. in simili in capitulo secundo de, arbitr. li. vj. & in ca. secundo de regulis iuris eodem libro. sed tamen vt probat de cap. ex tenore. de iure ciuili. tamen habetur vt legitimus quo ad

20 successione. ¶ Ultimo no. gl. que incipit excepta pena. ex qua gl. cum tex. no. q si dicit statutum quod masculus tale delictū cōmittens puniatur tali pena, z eadem pena puniatur femina, dz intelligi dummodo illa pena mulieri congruat. z idem vbicūque diceretur, z talis puniatur eadē pena facit C. de seruis fugiti. l. quicunque.

ADDITIO.

a ¶ Tenere. Adde Fel. in ca. ius generale. j. dist. in v. co. in med. versi. quāuis pena, z quod ibi dixi in apost.

b ¶ Debet facere decentia nature z sue cōditiōi, q facit ad dictū Bal. in ℌ. filij nati in tit. si de fem. sine. controuer. dum dicit quod Imperator legitimans spurios stātibus legitimis. z naturalibus est vnum pecus.

c ¶ Patrē. Adde Pau. de ca. in l. j. ℌ. ius naturale. ff. de iu. ziu.

d ¶ Ipso iure adde Ang. in l. i. C. de pena iud. qui ma. iud. z in l. si quis posthac. C. de bon. proſcr. z in l. si quis. C. depositi. z hic, z j. vt line probi. ima. cred. ℌ. preterea igitur. Adde quod no. in apostil. ad istum. in auth. ad hoc. numero secundo. ver. hoc autē est verum. in apostil. in eodem versi. C. de vsur.

1 ☞ Filius tenetur alere patrem erbannitum.
2 Filius tenetur alere matrem exbannitam.

Et hoc quidem. Pena huius legis obtinet in nuptijs futuris, z non in pretеritis ante hanc legē dissolutis, nec ēt postea intra biēniū. sed in nuptijs vltra biēniū durātibus pena locū hz per oia. ac si nuptie illicite post fuerint contracte. h. d. Sequēs ibi, id est futurū. hoc vt illa lex, z eius pena habet locū in casibus futuris. filijs. s. in-
i cestuosis. ¶ Nota in ver. sinautem vro zem. quod filius tenetur
a alere patrem exbannitū[a]. Conco z. s. co. versi. si vero cōtigerit.

¶ Quero de intellectu ver. si vero. Hec gl. super ver. ad filios, z super versi. concedimus, ponit secundam lec. tene primā que magis applaudit litere. videlicet quod loquatur de filijs natis ex incestis nuptijs, z primo loquitur quando sunt solū incest uo si, sine filijs natis ex legitimis nuptijs. ¶ Secundo in vers. si vero loquitur qñ non sunt incestuosi. sed sunt cum filijs natis ex legitimo matrimonio. ¶ Secūdo quero de intellectu ver. si vero hec gl. ponit duplicem intellectum, z vter q est verus. ¶ Que-
b ro, hic dicitur† quod filij tenentur alere patrem exbannitū, an similiter teneantur alere matrem exbannitā. Doc. tenēt q sic, qz est eadē ratio, de quo per doc. auth, incestas. in v. q. C. de incest. nup. No. gl. ex quo, z ibi, ℌ. si autem. qualiter hoc procedat. dic. vt dicam j. vt facte noue consti. in princ. Bar.

ADDITIO.

a ¶ Exbannitum. Adde Bar. etiam in trac. alimentorum vers. quero in quo loco, z seq. z An. hic licet Bal. ℌ in j. iij. co. de pace teneri. in vsi. feu. z limita verum. nisi sit bannitus ob pacem ruptam. Bal. in d. c. ℌ. si quis hominem. z An. in l. j. iij. co. ff. de ius voc. Itē adde Bal. in auth. bona. C. de bo. dā. z Are. in trac. maleficiorum. publicamus. Itē adde do. Alex. de Imo. in l. ñ. ff. de in ius voc. z Ang. j. vt nulli iudic. ℌ. vt autem. Adde omnino Firmanum in suo aureo repertorio. in ver. filius banniti.

1 ☞ Filij naturales legitimari possunt existēte etiam sobole legitima, Intellige per matrimonium. nu. 4.
2 Filij legitimati succedunt alijs filijs legitimis: legitimi legitimatis: intellige de legitimatis per matrimonium. nu. 5.
3 Legitimatus per matrimonium q habeat omnia remedia contra testamentum, que habeat legitimus z naturalis.

Dubitatum. Naturales, liberi legitimi efficiuntur iterpatrē z matrē nuptijs, z nuptialibus documentis intervenientibus, ēt extātibus filijs legitimis ex primo matrimonio, z ēt liberis post dotalia instrumēta natis z
r mortuis. h. d. vsq; ad fi. ¶ Nota primo, q filij naturales pñt le
2 gitimari existente ēt patris legitima sobole. ¶ Secūdo. no. † q filij legitimati succedūt alijs filijs legitimis, z econuerso, vt hic, aliter vtrisq; succedūt. Posset tñ dici q hic referatur ad patrē succedentem talibus filijs legitimatis, z econuerso. Tamē illud q dixi, est verū. Nā legitimati per matrimonium habēt omnes successiones quas habēt illi qui ab initio sunt legitimi. z naturales, vt probat. j. quib mod. nat. effi. sui. ℌ. trib[o] ver. reliqui. col.
3 vij ¶ † Tertio nota ter. ibi venient, q legitimatus per matrimonium habet contra testamētum omne remedium q datur filio ab initio legitimo z naturali, v. hoc ter. versic. quid ci. z ad hoc
4 alle. hūc tex. z gl. j. quib. mo. nat effi. leg. ℌ. illud. col. vj. ¶ † Op. ad primū no. videtur q filij naturales non possunt legitimari superstitibus patri filijs legitimis, z naturalib[o], vt j. quib. mo. nat. effi. sui naturaliter. Solu. hic loquitur in legitimatione per matrimonium. ibi per legitimationem per rescriptū principis, quo casu non possunt legitimari existētibus legitimis filijs. Ad
5 q Insti. de nup. ℌ. fi. C. de nat. lib. l. cōmuniū. ℌ. fi. † Dicendo no. op. z videtur q filij naturales legitimati nō succedant fratribus suis, nec alicui agnato, nec cognato, sed soli patri, vt j. gl. mo. nat. effi. sui. ℌ. filium. col. vij. z C. de natu. lib. l. cōmunium. in princ. z q no. gl. in l. iij. co. tit. sol. ibi loquitur de legitimatis per oblationem curie factam filio naturali per patrem, hic vero loquitur de legitimatione per matrimoniū seqūs quo casu succedit agnatis z cognatis patris, vt hic, z sup za dixi, z hanc materiam dicam plene in d. ℌ. tribus.

De leonibus. Rub.

r ☞ Pietas magna est meretrices ad matrimonium z castitatem deducere.
2. Castitas sola representat animas Deo.
3 Furtū z latrociniū cōmittere dz, qui cōtra castitat ē cōmitti
4 Potestas qui vigore statuti hz arbitriū inquirendi cōtra furtū z latrones, q poterit inquirere si virgo fuerit clam deflorata.

Et antiquis z neotericis, inuēcimus de cipiunt, z ad vitā miseram ducit. vt mo sup plicio sunt puniendi pena ti auri. z domus publicatōe domino de mus immittente nulla contra hāc le-
1 gē valitura cautione vel fideiuſſione. b. d. vsq; ad fi. ¶ Nota primo quā
a gna pietas est meretrices ad matri-
2 moniū z castitatem deducere z pre-cundo not. in ℌ. sancimus. q sola castitas representat Deo animas. faci. ℌ. cū igitur. ℌ. de non alie. ver. optimum. in ℌ. quia
b ℌ. quomodo opoz. epis. extra de prob. c. causam. b ad fi. regu. dist. c. seriatim. z c. hospitiolū, z c. seq. cum sim. z no. in c. j. qui
3 de voto z vot. redemp. † Tertio no. in l. preconizamus. ibi alij fuerint z c. Ex quo habes q cōmittit furtum, z latrocinium, qui contra castitatem comittit, z est etiā argum. secundū Jia. de Bo
4 lui q † si Potestati est concessum arbitrium cōtra fures, z latrones inquirendi, q si virgo fuerit clam, z publice deflorata, q Potestas habebit arbitrium in istis, ℌ. acit optime c. inuotum. circa fi. p. in. extra de electio.

ADDITIO.

a ¶ Deducere Adde quod opus est misericordie ducere meretricem in vxorem, z ei remittūtur omnia peccata. c. inter opera. de spon. nec est culpandus qui eam ducit vxorē, vt fecit b. Isaac prophetа. xxxij. q. j. non est culpandus.
b ¶ Causam z ibi vide Fel. ante fi. versi. glo: si. z quod ibi dixi in apostil.

De defensoribus ciuitatum. Rub

r ☞ Scripture adhibetur fides ex qualitate, z fide persone scribentis.
2 Testes, vel instrumenta si adinuicem sibi contradicāt, z diuersis partibus producuntur. inspicitur quis sit dignior.
3 Judex potest perse acta conficere, z scribere. z an bona verum, remissiue.
4 Ille maior z honestior reputatur, qui præest melioribus. Doctores qui habent bonos z honestos scholares præmuntur meliores.
5 Electio fieri debet per angulum.
6: Heredes tabellionis non possunt instrumenta innotam redacta redigere in publicam, formam sine superioris licentia.
7 Absentes in electionibus si sunt in eadem prouincia, quod de iure canonico requiri debent, secus de iure ciuili.

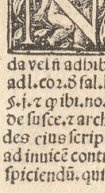

Nisi velociter. Defensores ciuitatis debēt eligi viri honesti, z fide digni, z ciuitatis nobiles. z p̄ carta
pstito i urcurrādo ab electori. antiqua solēnitate
seruata. h. d. vsq; ad ℌ. iusurādū. ¶ Nota. ex prin,
i ver. q vero. q ex qualitate, z fide psone ē habitē
da vel in adhibēda fides scripture. vt hic, z C. de pb. l. audem[a]. ff. ad l. co. d fal. l. fi. ex ō fi. istr. z cū dilect[a] ad l. ij. ℌ. ex argtēris. ℌ. j. z q ibi. no. ff. de edē. ℌ. de nō alie. ℌ. ad hoc aūt. z q vi. no. C. de fusce. z archa. l. aliq d lib. z. ex persona scribentis habetur fi
2 des eius scripture, vel non. ¶ † Itē est arg. q si testes, vel instrā ad invicē contra dicunt, z a diuersis partibus producūtur. est inspiciendū. quis sit dignior, z q dignius sit, vt hic, z l. ō. al. [illegible]

idem

idē vt in.si quo.suffi.§.eos ver.iō̄z.de quo.no.gl.ff.ō test.l.ob carmē.§.si testes.C.de fi.instr.l.scripture.j.de testi.§.si vero.z ibi no. ¶ Itē in hoc ver.vī tex.q̄ iudex ipsemet possit p se acta cōficere seu scribere. de quo tāgit gl.parua in l.iubem⁹.§. bis quoq;.de fac.fun.ccc.2 irca q̄ Jn.in c.cū tu extra de test.z Spec. iti.de instr.edi.§.satis vtiliter.ver.§. ¶ Tertio no.in ver.nos igitur quāto quis best melioribus,tāto maior. z honestior ipse reputatur,z sic est arg.p̄o doc.q̄ habēt bonos z honestos scholares.de quo gl.in p̄oe.ff.§.fin. ¶ Quarto no.in ver.hoc enim electionē debere fieri per angulū. ¶ Itē no.in versi.si vero.q̄ deberes tabellī.instru.redacta in notā,nō possit in publicā formā rediger sine autho.superioris de quo dic vt ꝛ de fi.instr.c.pe.z ibi.no.in ver.interim,z p̄osequere,vt s. Jbi ēt no. gl.ex hoc in auto.alio.§.preside,z ibi in tex.p̄eses nō pōt eū remouere,vt §. p̄x.q̄ olim poterat.vt s.§.p̄oxi. ¶ No.gl.omnes enim.Ve ritas est q̄ de iure ℓ.an.debent omnes absentes regi,si sunt in ea.ff.quicia:vt ex ve elec.c.cū inter vniuersas.ꝛc.leq.vbi p Jn. in c.q̄ sicut.eo.tit.z vide optimam gl.Jnn.in c.cū nobis.ver. renocare eo.tit.z q̄ no.per gl.in c.fi.extra de ma.z obe.z vñ. q.j.c.factus est q̄ no.in c.cum omnes.extra de const.z in c.p̄e sentiū.de test.li.vj.S3 de iure ciuili sufficit eos solenniter voca ri qui p̄esentes sunt,z qui absentes sunt ō necessitate vocari nō debent. Requiritur tū q̄ sint p̄esentes due partes, vt hoc.§. z.C.de decu.l.ij.z l.nominationum.lib.x.q̄ no.in l. nulli. z l. plane.ff.q̄ cū vni no.

Ius removendi competit illi cui cōpetit ius affirmandi.

Authoritas superioris q̄n requiritur in i cuocādo cōcellionem.

Defensores ciuitatis per se non per vicarios regunt ciuitatem

Preses p̄uincie non p̄ohibet defensorē ciuitatis agere quic quid vult.

Jurisdictio minoris iudicis q̄ non cessat p̄opter p̄esentiam maioris z qualiter hoc intelligatur.

Confirmare an dicatur qui dat.z dare,z confirmare. an sit idē remittere.

Prescribian possit,z mero z misto imperio cōsuetudine remis.

Confirmatio superioris quod semper requiratur,quando vniuersitas facit electionem z dat iurisdictionem.

Vniuersitas non habet iurisdictionem,z sic alia per se exercere non potest.

Jusurandum. Defensor ciuitatis iusiurādū p̄stare dz solum biennio administratus q̄ a p̄fecto confirmandus,z remouendus voluntariam iurisdictionē exercēs,z non ea que sunt meri z mixti Imperij p̄sidēs valente eius iurisdictionē impedire.h.d.vsq̄ ad.§. dēt de iudices z vicarios,z clerissimos iudices s.p̄sides oēs.i.defensores iudiciū,id est p̄sidiū.econtra se gesta,id est,cōtra voluntatem suā. ¶ No.ex isto.§.primo q̄ illi competit ius remouēdi.cui competit ius confirmandi.vt hic.Et de hoc an in renouādo requiratur superioris authoritas.,que debet interuenire cō firmando. dic vt no.in l.oēs populi.ff.de iusti.z iur. ¶ Sed no.in versi.nulla.q̄ defensoribus ciuitatis nō lz in ciuitate ponere vicarios,sed per se debent regere ciuitatē q̄ est cōtra quos dam Potestates Bononien.de quo dic vt in gloss. ¶ Tertio not.tex.ibi.um.q̄ p̄ses nō potest p̄ohibere defensorem agere q̄ vult.z iurisdictio defensoris nō cessat p̄oter p̄esentiā p̄sidis.Et sic vī hic casus.q̄ p̄opter p̄esentiam maioris iudicis nō cessat iurisdictio minoris iudicis de quo i tex.z gl.C.de dona bolege in hac.z ibi per do.Ad idē facit.xcv.distinctio.ca.ecce. cuius cōtrarii nota:extra de offic.leg.cap.volentes de p̄uile. ca.antiqua.§.dominice.C.de pala.sa.lar.lege nihil.vbi gl.cō cludit.ci hoc tex. ¶ Op.dicitur hic q̄ qui confirmat dat cōtra.de iurisdic.omniū iudicum.l.j.z q̄. gl.dicit q̄ nō sunt p omnia similia dare,z confirmare,sed dic,vt ibi no.per Jaco. de Bel.&inde eo ipso quod quis dat,videatur confirmare: vide gl.in c.cum inter canonicos.extra de elec.Not.gl.s.maiori.ibi in l.ij. ¶ Quarto mō accipitur iurisdictio p̄o modica coercio ne vt no.in d.l.Imperiū:z circa p̄cedētem partem.gl.vide q̄ in l.j.in ij.gl.ff.de iurisd.omniū iud.In ea.gl.ibi ex consue tudine ¶ No ergo ex hac gl.q̄ merum z mistum imperiū pōt cōsuetudine p̄escribi,vide no.Inst.quib.mod.ius pat.pōt sol. s.reg.facit.C.de diuer.offi.l.viros.lib.xij.C.de fun.li.l.j.li. ij.C.de pal.pu.l.j.in fin.eod.lib.Bzo in sum.eiusdem tit.ōt q̄ cep.certe citi.que habent p̄iuī.habent vsurpationē non cō suetudinem.q̄.de p̄r consuetudines non potest mero z misto imperio p̄escribi,de qua q̄.no.in l.j.C.de emā.lib.dicā in b.l.vi. ¶ Quero video q̄ electio defensoris regrit confirmatio nē.Quero ergo an semper q̄n vniuersitas facit electionē.z dat iu risdictionē sit necessaria superioris cōfirmatio.Tex.hic in ver. confirmandus.videtur velle quod sic ad idem.§.e.in p̄in.z ita not.tene glo.per bos tex.per l.z q̄.ff.de iurisd.omnium iudic.

7 ¶ Quero an vniuersitas que dat iurisdictionem possit ipsa p se iurisdictionem exercere. Dicit Jnn. quod lz vniuersitas det iurisdictionē.nō tñ habet iurisdictionē. Idem no. ipse in c.cum accessissent extra de constit.in ij.q.facit q̄ not.ipse de offi.ord. cap.ij.

ADDITIO.

a ¶ Prescribi. Adde Fel.in c.cū nō liceat.ante med.de p̄scr.

1 ☞ Docto⁹ perhibet testimoniū de peritia z honestate scholaris
2 Judex an possit testificari de ijs que coram ipso gesta sunt.
2 Delegatus vel arbiter quando possit sibi eligere notarios.
4 Baiuli vocantur officiales.
Statutum loquens de officialibus comp̄rehendit baiulos.

Deinde Defensor publica dz exigere tributa,z inordinate agētes videre,z publice remouere tumultū z officialis p̄incie dz ei auxiliū impartiri,z ex curia p̄icia li.vnū exceptoz̄ z duos officiales habere.h.d.vsq̄ ad §.z iudi

1 care. ¶ No.tex.ibi.z ipsius testimoniū.ꝛc.Nā ex isto.tex arg. Jac.Bel.z doc.de peritia z honestate discipulorū debeat testi
a monij phibere,s vt hic,z xij.q.j.c.j.z C.de aduo.in l.ij.z l.nemi
2 ni.§.pitos. ¶ Itē facit iste tex.q̄ iudex potest testificari debis que acta sunt coram eo.de quo per gl.C.de arbi.l.inarbitris. §.si aūt iscriptura.l.ob carmē.§.ff.ō test.z ff.de pb.l.quoties.
3 §.fi. ¶ Alterius ex ver.z p̄uinciali.hic vī tex.q̄ iudex dele gatus vel arbiter,non possit sibi eligere notarios vel nuntios, sed eos dz de curia superioris accipere. Jn contrariū facit.j.de iud.§.de vnoquoq;.C.de spoz.lib.ij.S3 dic,q̄ de curia superioris debēt eligere z accipere si ex eadē haberi possunt.arg.bui⁹ §.alias pōt sibi eligere arg.l.ij.ff.de iurisdi.om.iud.z.de iudi.l. quoties facit q̄ no.gl.ff.de inter.ac.l.j.§.j.i glo.sed qū.Quero
4 ¶ Ultimo no.tex.z ibi duos officiales.ex quo no.baiulos voca ri officiales. P̄o quo est gl.j.de iud.§.de vniquoq;.qō tene mē ti p̄statutis dicētibus qō sic officiali potestatis,vel ꝛ.spitanei q̄s facit iniuriam.Iniuriās puniatur tanta pena q̄ si fiat iniuria baiulo in curia seruienti. Potestatis dicatur fieri iniuria offi ciali Potestatis. ¶ Item dz, eligi baiul .z j.de iu.§.nullo.

ADDITIO.

a ¶ Perhibere. Adde Fely.in c.nemo.post p̄in.ver.itē oppo. ibi z per hoc infertur de iure.Adde quod illi⁹ soli⁹ testimonio de hoc creditur.Ita no.Bal.in l.nemini.nu.4.z ibi posui in a. post.ad ipsū in ver.de peritia sui scholaris.C.de aduoc.diuer. iud.Bar.in l.non aliter.e.ti.z j.constit.Digestorum §.omnem ad fi.z dixi post Panor.in c.nemo nu.3.in ver.de peritia extra de iumonia.

1 ☞ Defensor ciuitatis p̄o causis nō transcendentibus trecētos aureos z non p̄ses quod adire debet.
2 Cause transcendentes.ccc.aureos.an delegari possint.
3 Recta z reformationes que nō sunt in archiuo publico non p̄bāt.
4 Scriptura sumpta ex archiuo publico quod p̄obat.
5 Dictio etiam quod implicet contrarium.

Et iudicare. Defensores in casus pecuniarum vsq̄ ad trecentos aureos iudicare debent cōuentiōe inuetito examine,p̄hibita appellatiōe ad p̄sidē p̄missa.z in curia circa personā defensoris ab officialibus vetita, z successoribus clemen.mād. ¶ Itē p defensorib⁹ ciuitatis dz legitimatio haberi p actorum custodis z defensores gratis.debent administrare,nec aliqd accipe,nisi salaria publica.h.d.vs que ad §.audiēt z s. Imperator dixit de voluntaria iurisdictiōe
a nūc dicit de contentiosa. ¶ No.ex hoc tex.quod quis nō pōt adire p̄sidem p̄ouincie,p cā que sit in retentis aureis,sed dz adire defensorem ciuitatis z ꝛ faciens punitur adeo q̄ ēt si actor succumbat nō dz victor in expensis condemnari li ect regulariter victus victori debeat damnari in expensis,vt l.p̄operandum.§.siue autem.de iud.j.de iud.§.oportet.z est speciale
2 hoc in odium trahentis aduersariū i vetito examine. ¶ Quero an cause pecuniaria vltra trecentos aureos possint delegari gl.sed olim.in fi.dicit q̄ nō,nisi in duobus casibus z idē no.in l. imperium z ff.de iurisdi.om.iu.z i gl.pe.z i l.ij.de peda.iud.Sed ꝛium nota.nec quisquam.§.vbi decretum.ff.de offi.pon.z le. cuius opi.videt sequi Jac.Butri.ff.de iur.om.in.l.inbere cauere.Sed tu tene opi.gl.p̄cedentium quā tz Ja.de Are.vt not. in l.j.C.de peda.in.Mo.hic sepe.Adde q̄ no in §. tripli.Insk.
3 de actio.Venio ad versi.p̄cepta. ¶ Et ex hoc tex.no.argumē. secundum Jac.de Bel.p̄o actis z reformationibus.que nō sūt in archiuo.publico seu i cā actorū qbus nō est fides adhibēda

a Sed si aliqua scriptura assumeret de archivo publi. ci dz stari ter. est cũ gl. in aut. ad hoc. C. de fi. instr. ſ. ō qui ingre. ad ap. §.
4 Sancimus in gl. super verbo testimoniũ. C† Ultimo in ver. qz vero no. gl. q. d. ex qua habes q dictio ẽt dz implicare casuz cõtrariũ. Nã maioz z minoz sunt contraria. Idẽ no. l. ij. C. si nu. sema. dixe. ff. de bere. inst. l. si qs in gl. super verb. etiam. Insti. de iure na. gen. z ciui. §. plebiscitũ. ver. plebs. Idem dic de dictione aut vt ff. de non alie. §. ũsdem penis.

ADDITIONES.

a C Stari. Adde q debet stari tribus cõcurrẽtibus prout p do. Fel. in c. cum causam. de proba. verũ. in ea gloss. z latissime. no. in c. ad audientiã. ante medium. ver. j. conclusio. cum pluri. seq. de prescrip.

b C Dictio etiã. Adde q no. in apostil. z ad istum in l. bonoz. nu. v. in vers. dictio etiam. C. qui admit. ad bon. possess.

r Fustigatio, vel castigatio, q dicatur simplicis iurisdictionis.
2 Carceratio an sit simplicis iurisdict. vel meri z misti imperij.
3 Doct. anti. qui preferũtur nouis, z qualiter intelligat remittue frequenter aliquid fieri, an dicatur quod sit bis.
4 Dictio sepe, in quot vicibus verificetur. remittue.
6 In bonoribus continuandis, illud q maior pars facit, non videtur in omnibus factum.
7 Ciues ciuitatum ea que sunt principis alijs dare non possunt: etiam si omnes consentiant.
8 Popularis appellatur, qui non est nobilis. z quandoveniat appellatione popularis.

Audient. Defensores lenia crimina audiant, z cõpetẽ. ri castigatione puniãt pena quinque li. auri, Z faciẽtib⁹ hac l. ordinata defensoris officio vltra bienniũ nõ durãte nisi tota ciuitas nullo reluctãte cũ elegerit. h. d. vsq; ad fin. Et imperatoz. §. dixit de voluntaria, z contentiosa circa causas
1 ciuiles, nũc dt circa cãs criminales. C† No. ter. ibi, castigat de cõpetẽte, q castigatio, vel fustigatio videt esse simplicis iurisd. vt
2 dixi i §. de incest. nup. C† Deinde dixit detrudẽt in carcere, nã hic vt tex. q carceratio nõ sit de mero, vel misto imperio. Nã videtur hic q defensor ciuitatis nõ hz merũ z mistũ imperiũ arg. §. eo. §. nulla. in fi. In cõtrariũ vt tex. in l. ij. §. exac. de origi. iur. ff. de ea tius voc. l. ij. preterea, incarceratio est priuatio libertatis vt l. ij. ff. de lib. ho. exi. de cõdi. z demõ. l. Titio, sed cã libertatis est ō mero z misto imperio, vt C. de peda. in l. placet. ergo ꝛc. Ro. in ti. q causa deleg. pos. in libellis suis. §. sunc a sit, ita tz q sit meri z misti. in Sriũ alle. bũc tex. z nõ rũdet, z iõ tu dic de hac qõe no.
3 Bul. in l. Imperiũ. ff. de iurisd. om. iud. p cuius o. apparet sol. buius quẽst. C† Tertio no. ter. ibi, sub maioz cõsideratione ꝛc. qz est arg. p doct. anti qs Sz nouos, z dic vt no. in gl. in §. Ordinatiõe. §. de mona. C. de anno. ciui. l. j. lib. xj. Itẽ not. in fi. q dr frequẽter
a fieri q sit bis. Sz contrariũ habes vt lege, nã ad ea. cũ l. seq. ff.
4 de leg. j. f. vt immobilia ante nup. dona. §. cũ vero. de q. qz dictiõe habes. C. que sit lõg. cõsue. l. j. z extra de vi. z ho. cle. c. monasteria. Quid i distinctiõe sepe, quot vicibus verificet. no. gl.
5 j. de test. §. qz vero sepe. C† No ter. ibi reluctãte nullo. † qz hz
6 noz⁹ cõtinuandis illud qz facit maioz pars, nõ videt oẽs fecisse, vt l. nominationũ. C. de decu. lib. xj. ff. ad muni. l. q maioz. cũ fi. z ista vr vera sol. q hic sit speciale in bonoribus cõtinuandis quã tenet Jac. de Bel. licet aliter videat. no. per ry. in l. ij. C. q
7 sit long. consue. in ij. p. prin. C† Ultimo no. ter. in fi. ibi, z modis oibus. arg. fm Jac. de Bel. p̃z his que sunt principis, q ciues ciuitatum alq dare nõ possunt, ẽt si omnes consentiãt nul
8 lo reluctante. C† Ultimo no. gl. idem multo magis. Et qua nota q appellatur popularis qui nõ est nobilis, vt hac glo. iuncta cũ text. q tene menti p̃o statutis z reformationis loquẽtib⁹ de populi tibus. Et hoc dico, qz alias p̃o exp̃essa significatiõe appellatione populi, seu popularum cotinentur nobiles, z etiã existentes in dignitate, non ignobiles, vt istit. de iure nat. §. plebisc. citum. versi. plebis.

ADDITIO.

a C Bis. Adde Feli. in c. licet Bely. in prin. ver. no. de simo.

De mensura cleric. ordi. Rubri.

Legem. Numerus clericoz antiquus dz seruari. z nullo casu dz augeri, z q nullus dz substitui in loco defuncti ũ, donec perueniat ad anti. quum numerũ, aliis q sunt tam ordinati, remanentibus in eo ordine in quo sunt z si in vna ecclesia in qua est diminutus numer⁹ clericoz, z in alia superabũdet, dz eligi clericus de illa ecclesia z ad illã transferri, nõ autẽ debet noua creatio clerici fieri. h. d. vsq; ad ñ. Ibi donec numer⁹ i remedio, id est donec pueniat ad antiquũ numerum, in quo numero possessiões ecclesiastice sustinebant per ordinationes, quibus erat statutus modus clericis antiquis z ab initio ordinatis.

De mandatis principum. Rubric.

1 C Argumentum q priuilegia antiqua que peti possunt renouentur.
2 Sportule qñ debeantur iudici ordinario. z quando delegato.
3 Potestates terrarum tenentur facere fieri pacem, z concordia inter subditos.
4 Mandatum principis z constitutio, an sint idem.
Dictio aliud, quod habeat implicare alium casum.

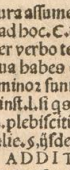

Exhibis. Administratores debent habere puras manus, z fiscalia tributa vigilanter inspicere, z pace ciuitatum de
1 rez editionem phibere. h. d. vsq; ad §. sit tibi. † Not. text. ibi q igit nobis reparãdo, ac cle. tex. est ad arg. ad que. no. per gl. s. de here. z fal.
2 §. semper. igitur. q incipit arg. p̃o priuilegijs. † Deinde no. ex ver. z nullũ cõtingere lucrũ. Sz Sriũ no. in §. ne autẽ j. de ti. al leg. in gl. vbi habetur q ordinarius, z delegatus sportulas accipiant. z facit tex. in §. sit tibi. z q no. gl. ruã non habemus ali bi, z istud vr verũ, licet enim tex. in §. sit tibi. z j. vt lici. turẽt. q hoc s. vt in. sine quo quo sint. §. voluntas. z j. vt dis. in. §. si quis in hac forma. vez q imperator iudici ordinario dicit q ipse non permutant alios iudices percipere maiores sportulas q̃ illes sit statutũ. de ipsis autẽ ordinarius nihil disponit videtur vr esse in ordinarijs q sportulas accipere possunt, z nõ vltra modũ statutũ, vt no. in §. ne autẽ. No. obst. ille tex. q̃ loquit q iudex dz abstinere ab alijs lucris nõ a lucris sportularũ. licet s. vt in. quo quo. §. cogitatio. z iusiu. q̃ plat. §. j. dz gl. videatur bic sentire contrariũ. Sz q §. sit tibi. f. e. loquatur in ordinario iudice, no. per gl. C. de reser. c. statutũ. §. insuper ver. pauperes. lib. vj. z in c. cũ ab omni. extra de vi. z ho. cle. super verb. expense. z in ver. salariũ. in quibus locis tractatur de ista materia, z etiã q̃
3 sit de iure canonico. † Tertio no. tex. in versi. deinde. fm glo. q Ptates terrarum tenentur facere fieri pacem inter subditos z
b concordiã. Ita no in l. equissimũ. ff. de vsur. facit c. primũ extra de treu. z pa. in fi. z vide q no. ff. de mino. l. si ex causa. j. nũc videndo in gl. mag. in prin. z in l. furt. §. qui iussu. ff. de bis q no.
4 † Ultimo no. gl. secũda huius prin. ponẽtis differẽtiã inter mã z consti. vide Ro. in Summa huius ti. fm gl. ergo vr q dictio alius nõ implicat. cum qua concord. quod no. in l. in causes. in prin. ff. de mino. sed propriie dictio alius hz implicare aliud casum vt est casus in l. quidam relegatus. ff. de reb. dub.

ADDITIONES.

a C Sportulas accipere possunt. Adde qd de iure canonico per Ant. Roz. ling. suis in ver. sportule. inci. ius canonicum reprobauit sportulas.

b C Et concordiam. Et tan, z quando quibus casibus vide alias suritatem Feli. in rub. de treu. z pace.

c C Milium casum. Fallit tũ vbi ratio subiecte materie aliud inducat ad q vide do. late distinguentẽ in c. deinde. per dd. ibi ad qd per cũ in c. j. in fi. z in c. cum cui. de preb. in vi. z ibi cen. Felꝛ. dist. z in c. oẽs leges. i. distin. per Jmo. in cle. ad recte. car. in cle. Dign. j. no. de celeb. missa. z in c. officij. ij. no. de rescript. z do. An. Bar. in consi. lvij. z in consi. xxiij. libã. z do. Alex. de Jmo. in consi. vbi fm numerum oia amplectente. ecclesiij. inci. considera. is ver. bis de inuesti. Ro. de rese. lvij. in antiquis. z Lu. consi. xlij. z in consi. xcij. z do. Soci. in consi. ccc. incipi. in causa interpellati is versi. ij. principaliter circa. ij. part. Adde istum in l. quida in p. fin. z quod ibi posui in add. adiplin in ver. dictio alius implicat. nõ de re. du. z Fel. in c. fedes. ne. dictio alius extra de rese.

f Cause vilium psonarũ, vel breuioze, q, debẽt sine scripto cognosci. Libellus in causis breuioribus, vel vilium personarum in seriptis porrigitur. Sententia in talibus causis in scriptis fertur.
2 Princeps adijcitur quãdo iudex negligit facere iustitiam.
3 Impetrare z obtinere idem est.
4 Sententia interlocutoria in causis breuioz. bus, necessarii scriptis non porrigitur.
2 Sententia quãdo in scriptis proferatur, an iudex necesse habeat dicere in his scriptis.
6 Judicari q̃ñ debeat fm conscientiam, z equitatem remittue.
7 Breuis causa que dicatur est arbitrarium.

Si tibi quoque. Judices debent audire lites cũ oi equitate. z breues lites. z viliũ personarũ ex nõ scripto agnoscere, z iudicare, z pueros, vt subditis

subditi occasione iudicū vel aliarum expēsarum nō dāmificent vel per ipsorum negligentiā ad curiā principis accedatur. h. d.

a ¶ Ho. tex. ibi q̄ cause breviores. vel viliū personarum debēt cognosci z iudicari sine scripto. vñ siue sit breuis: siue vilis ps nari, et sine scripto cognoscendū ꝑm nostrā opi. lz alij vtrunq; requirant. z primā opi. lz hic Ja. de bel. sed regulariter dz ferri sniā in scriptis. z libellus in scriptis offerri. vt j. de exh. re. §. sane. z C. de sent. ex breui. z reci. l. fi. Vūt alij casus in quib. dz eminus. z C. de sent. ex breui. z reci. l. fi. Vūt alij casus in quib. dz ferri in scriptis. vt no. §. vt iud. sine quoquo suffra. §. necessi. tate. ¶ Sedo no. q̄ subditi nō ꝑnt ꝓncipē adire nisi q̄n in ter. ¶ Sedo no. q̄ subditi nō ꝑnt ꝓncipē adire nisi q̄n in der negligit facere iustitiā. ¶ Tertio no. tex. q̄. ibi iustum. z c. quod idem est impetrare q̄ optinere. vt ō. de refer. ver. propterea. z ibi dix. ¶ Quero dixi q̄ re. sententia dz ferri. z c. quid in sen tentia interlo. gl. in l. ꝯ. de appe. dicit q̄ non est necesse in scriptis ferri. h. z idem tz gl. in c. quoniā contra falsam extra de ꝓb. in gl. sit scribenda. Et vide q̄ no. per doc. in l. fi. C. de sen. ex bre rec. ¶ Sed circa hāc questionē. an quando sententia dz ferri in scriptis est necesse q̄ iudex exp̄sse dicat in sententia. in his scriptis pronuntiamus. vel sufficit q̄ solum in scriptis ferat. lz alla verba nō apponantur. Dic vt no. gl. in c. fi. de. reg. iu. li. vj. Vbi etiam no. an sententia dz ferri in scriptis. ¶ Not. glo. hoc facit ibi no. c. idē in l. licitas. §. veritas. hic alle. z Inst. de act. §. minus. z est bona gl. in l. j. §. fi. ff. de fer. extra de of. z po. iud. dele. c. pastoralis. §. q̄ vero. z ibi. q. vñ. c. iudicet ille. ɔ acit q̄ teti veritas est. q̄ breuius dicetur iudicis arbitrio. ꝑm opi. no. ꝑ glo. de fen. ex breui. rec. auth. nisi ibi ꝑ docto. app̄o. Et vltimo ꝓ intellectu ver. alioqui. z c. vide gl. in c. statuiū. extra de reser. §. in super. ver. ꝓuisurus. super verbo pauperes. z in c. ab omni. ex de vita z ho. cle. super verb. opus.

ADDITIO.

¶ Breuis. Que autē dicat causa breuis. vide do Jas. May. in sua aurea repe. l. ad monendum. in ver. que autem dicatur. ff. de in ter. cum multis concor ibi per eum ad hoc signatis. z per Fel. in cap. fi. de test. circa ꝓin. z aliquid in c. si ꝓ debilitate. de offi. iu. dele. ver. quando causa dicatur.

b C verti. Adde Jo. el in c. sicut. de re iudi. versi. nam vult.

1 ɔ Iudex non debet ꝓcepta superiorꝭ contra ius. vel vtilita tem publicam executioni mandare. sed secundum iussionem ex pectare.

2 Iudex criminalis. an possit cognoscere circa ea que veniūt actio ne ciuili.

3 In causis criminalibus. an victus victori in expēsis cōdēnet.

4 Qualis assessor venit expellendus.

Deinde comperens. Ad ministratores de bēt ꝓuidere ne iudices officiales de curia ꝓncipis venientes. subiectos ledant. z eos punire debent. z preceptū contra ius. z vtilitatem publicā nō suscipere. nisi secunda emanauerit iussio. z diligentiā ōmnem adhibere ꝓ vbertate necessariorum. z operam ciuitatis delin quentes sibi decenti castigatione puniri. omni ꝓuilegio cessan te. ꝓuidere ne officiales iniurios subiectos afficiant z malos expellere. h. d. vsq; ad ver. sed neq;. ¶ Et not q̄ iudices ꝓcepta superiorum que emanant contra ius. vel vtilitatem public. non debent suscipere. vel executioni mandare. nisi secūda emanaue rit iussio. vt hic. z no. C. in cōtra ius vel vti pub. l. fi. q̄ inducit gl. contra miseros ꝓlatos. Sed de hoc an liceat reclamare literis ꝓpe. vel pncipis. dixi §. vt determina. lit numerus in ꝓin.

a C Secūdo no. tex. q̄ li delinquentes. nā hic vī tex. q̄ iudex q̄ co gnōit de crimine potest crimīosum condemnare ad restituen dū damna. que alias venirēt in act. ciui. vt hic. z l. interdū. §. quidam. ff. de tur. li. ū. §. li dicantur. ff. fi reg. ff. de ver. z ex trao. cognitione dicus. C. de cōdi. ob. tur. cau. l. q̄ euitādi. Et idē e. mendine. quo. suffr. §. si quis autem ꝓeter. z §. necessitatē. j. nullius. §. super hoc autem. De quo dic vt no. Jn. in c. cum oportet. in gl. ante ꝓe. in fi. ex de accu. z in ca. qualiter z q̄n su per verbo admen. e. ti. z per doc. in l. si quis ad fe fundum. C. ad l. Jul. de vi priua. ¶ Facit etiam iste tex. q̄ in causis crimina libus victus victori debeat in expensis cōdemnari. quam que stionē disputauit Bar. Bu. z tenuit q̄ expense iudicis officio re manēte non sunt licet via ordinaria ꝓ actionē factā peti possint. ꝓ ducit ꝓ hoc. l. non ignorat. C. de fruc. z lit. expen. z gl. in p mo Inſti. in ver. tramites. sed cōmuniter tenetur cōtrariū. Et p dicit casus. C. de fruc. z lit expen. l. fi. §m secundum lectu. ꝓ hoc optime. l. si postulauerit. §. pe. ff. ad le. Jul. de adult. z l. qui crimē. C. qui accu. nō pos. z hoc ibi tenēt doc. z hāc opi. tenēt e a no. in c. calumniā. extra de pe. ¶ Ultimo no. tex. ibi. illū quidem expel. q̄ maior balliuo debz expellere. vt hic §. iniurandū. ꝛc. § anth. fi. Et vltimo vide gl. z hic nō vtēt. ꝛc. vide q̄ no. in gl. in pe nul. ff. an fi. z quod no. doc. in authent. habita. C. ne fil. ꝓ pa. z quod glo. ibi tangit.

ADDITIO.

a ¶ Condemnari ad cuius articuli decisionem. vide tu Fel. in ca. accedēs. de accu. ver. vbi plene z no.

b ¶ Maior habent alꝭ codices. z iudicio melius. vñ glus assessor dz expelli. intellige. sa maiori iudice. de quo i tex. Aler. Rosens.

1 ☞ Securitas an sit danda fugientibus ad ecclesiam.
Fugientes ad ecclesiam an habeant immunitatem. etiam si sint infideles.

2 Securitas data per iudicem homicide fugienti ad ecclesiā an sit illi obseruanda.

3 Bannito de alio delicto accusato fiducia dari non debet. sed si da tur seruari debet.

4 Judex secularis. quando fugientem ad ecclesiam de ecclesia ex here possit.

5 Immunitas q̄ datur fugienti ad eccl. siā. vt in eccl. siā capi non possit an extendatur extra muros eccl. sie. intra tū eius cōfines.

6 Ecclesia quod ꝓstat alimenta fugienti ad eam ne capi possit.

7 ɔ fugiens ad domum episcopi habet idem ꝓuilegium. quod dz fugiens ad ecclesiam.

Sed neque. Fiducia i causis ciuilibus dāda nō est vltra xxx. dierū inducias. interim cōuē tione mīla cū securitatis obseruatiōe. ſz delinquēti in tributarijs nō est danda fiducia. h. d. gl. hic ponit gl. z no. §. multū. z tota dic alle. ꝛ pp. de ꝓin. huius §. neq; ante. Sol. ꝓ huius §. declara tione z gl. ma. hic posite ✝ nunquid fugientibus ad ecclesiā ē dā
a da securitas. z an ecc ia ꝑstet eis immunitatē. Si ē infidelis nō. n si redeat ad finē. vt c. de his q̄ ad eccle. cōfu. l. j. Si vero est ca tholicus. z tūc fugiēs in ecclesia anteſt seruus. aut liber. ꝓximo casu: aut fugit ꝓpter magnā domini atrocitatē. z tūc dominus cōpellitur eū vendere. vt insti. de his qui sunt sui. vel alie. iur. §. fi. aut fugit ꝓpter paruam domini atrocitatē. aut nullam. vñ sine delicto commisso per seruū. z tunc restituatur domino ꝓstita seruo securitate: q̄ dominus ipsum nō offendat. ꝓpter fugā quā fecit. vt l. fi. §. sane enim si seruus. C. de his q̄ ad eccl. cōfu. ¶ Item si au fugit ad ecclesiam ꝓpter conscientiam puta q̄ mona chus fieri vult. dic vt ō. de mon. §. si vero. j. de san. epi. §. si qs au tē. Aut seruus fugit ꝓpter delictū cōmissum. z tūc aut delinq̄t in ecclesia. aut extra. ꝓximo casu non iuuatur per ecclesiā. oz frustra. ꝛc. vt l. au riliū. ff. de min. z §. q̄ vero. vt li. ma. z auī. z est tex. mouens predictā rationē ex de immu. eccle. c. fi. Si vero de ligit ex aut modicū deliquit in dominū. z idē vt d. §. sane enim si seruus. Aut nō modicū deliquit. z tunc aut timet puniri a domi no suo z dz dominio restitui. nulla a domino data securitate ser uo. vt. C. de his qui ad ecc. cōfu. l. si seruus. Aut timet puniri ab alio per viā. z tūc dic secundū q̄ j. dicā in libero homine. Secun do casu si liber aufugit ad ecclesiā. aut ꝓpter debitum aut ꝓ pter delictū. ꝓximo casu aut fugit ad ecclesiā ꝓpter debitū ri buto. aut ꝓpter aliud debitū. ꝓximo casu tūc non extrahe retur de ecclesia si nō dabitur sibi securitas. xxx. dierū. vt possit secure stare xxx. diebus extra ecclesiā. ſz citabitur in ecclesia. z le defendet vt hic in versi. publico. ꝑm ꝓpe. de Bel. z idem puto intellexisse gl. hic positam. que incipit. si illa ibi. aut ꝓpter fun ctionē. ꝛc. ſz doc. in l. presenti. C. de his qui ad occ. confu. dicāt q̄ gl. intelligit hic q̄ talis fugitiuus ꝓpter debitū possit extrahi de ecclesia. quā gl. hic nō reperio. Si vero fugit ꝓpter aliud de bitum tūc ecclesia dat sibi immunitatē vt non possit extrahi. z se curitatem petit. iudex dz sibi securitatē dare. vt possit tutus stare extra ecclesiam xxx. diebus intra quos xxx. die vocatus ad iu dicium respondebit. z si intra istos xxx. dies sententiā ferret. da bit sibi electionem an velit soluere iudicatum. aut ad ec. lesiā re dire. z hic est verus intellectus versi. si vero etiā. z ibi doctores. ꝛc. quo casu si redit ad ecclesiam. iudex ꝓcedit ad missionē bo norū. vt no. hic in gl. in versi. tēperate. Aut fugit. ꝓpter delictū: z tūc dicūt doc. aut cōmisit atrox delictū aut non atrox. ꝓximo casu nulla datur immunitas. imo de ecclesia extrahitur. vt in ter tio casu. §. Secundo casu non poterit extrahi de ecclesia. vt l. ō. C. de his. q. ad ec. confu. Et hoc vſ sentire gl. sed gl. j. nō dabis. ibi idem dicas. dixit ipsa idem in quolibet delicto. q̄ in delictis nominatis in tex. vcz q̄ nulla sit danda securitas. z quod de ec clesia extrahi possit dicunt do. z preal. gl. videtur dicere verius cū hic tex. non tantum videatur dicere delictis atroci. ꝓdicta vera de iure ciuili. sed de iure canonico distinguitur. aut fugiēs ad ecclesiam deliquit in ecclesia. z nō iuuatur. vt in c. fi. extra de immu. ec. si ex. tunc iuuatur siue sit atrox delictū. siue no. vt punia niatur in personam vel in membrū exceptis publicis latronib. z nocturnis depopulatoribus. vt extra de immu. ecc. c. inter alia. z ex de homi. c. j. xvii. q. iiij. c. sicut antiquitus. ¶ Quero. qs inter fecit hominem. z fugit ad ecclesiā. z datur sibi securitas ꝑ iudicē

si obstante securitate quã dedit, capit ipsum & ponit eum capitaliter ad mortẽ, an bñ facit. Hl. dicit q hic in gl. j. non dabis. ibi. & si dederis, non seruetur. Idem tenet Ja. de Bel. q circa hoc an fiducia data debeat obseruari, vt hic distinguit, vt habes hic p eũ. Hãc opi. tz hic Ja. de Rauen. Pet. de Bel. dicit q iudex male facit, q2 quãtuncunq; quis sit reprobus & peruersus tñ securitas sibi data dz seruari. vbi. ff. de legatio. No. ob. dicit ipse iste §. q2 vult dicere, q iudex contra homicidam non dz dare securitatem xxx. dierum, sed debent homicide statim de ecclesia extrahi, & puniri, sed si securitas datur an sit seruãda vel nõ, dz hic. Ita Pe. loquitur vt refert Cy. in d. l. presenti. j. q. ✝ An autem si aliquis est bannitus de hac ciuitate in persona, si iterũ accusatur de alio crimine debeat sibi dari licentia veniendi. videtur hic tex. q nõ. In contrariũ videtur in l. iis qui reus. in vlt. gl. ff. de pub. iud. ibi. sed an sit differentia &c. ¶ Non obst. hic ter. q2 loquitur de fiducia q̃ datur, vt de delicto cognoscatur, Hanc questionem disputauit Oldr. dicẽs, q aut est tale crimẽ in quo admittit̃ p curatorẽ, & non potest dari fiducia. vt l. Papinianus exuli. ff. de mi. dicit tamẽ q si fiducia est data per iudicem, dz obseruari, licet dari nõ debuit.

d ✝ Quero in casu in quo nõ datur immunitas fugiẽti ad ecclesiam an ille fugiens ad ecclesiam per iudicem seculare possit extrahi. Respon. aut deliquit in ecclesia, & est de iurisdictione ecclesiastica, & tunc punitur per iudicem ecclesiasticum, vt j. vt lic. ma. & a-

5 uie. §. q2 vero ita. ✝ Quero, in casu, in quo fugiens ad ecclesiam dz immunitatem, ne extrahatur de ecclesia qualiter sumamus ecclesiã, Tex. est in l. presenti. §. ex his ergo locis. qui dicit q non põt extrahi de ecclesia nec de eius confinibus. Dicunt doc. q confines erant tacati per ecclesiam, q non habemus. Alij quod erant xxx. pedes prope muros ecclesie. Alij dicunt, quod dicitur in quodã decreto, q tantum intra muros ecclesie datur immunitas

e el. Dec sunt verba doc. Tu dit, vt habes casum. ex presessum. xvij. q. iij. c. licut antiquitas. &c. diffinit, & vide q no. in c. li quis contu-

6 max. ¶ ✝ Quero quãdo quis habet immunitatem in ecclesia, vt extrahi nõ possit, quis interim prestabit ei alimẽta. Ter. in l. presenti. §. fi. dicit q ecclesia, vt ibi dum, dicit, alantur expensis. Et ita determinat gl. per illũ ter. in d. §. diffinit. Quero, an fugiẽs ad domum episcopi, habeat eandem immunitatem quam dz fugiens ad ecclesiam. Hlo. est q sic, in cap. idem cõstitimus xvij. quest. iiij.

ADDITIONES.

a ¶ Non. Adde q3 3iũ tz Bul. de mon. lau. & Pe. de Anch. Lar. & Imo. in clem. j. de pen. & re. & Arch. & Jo. de Fan. in c. diffinit. xvij. q. iij. & gl. & do. Ant. & do. Abb. in c. inter alia. in vers. extrahẽdus. de immu. ecc. q2 etiã pessimis viris concedit ecclesia hoc bñficiũ, vt cognoscant ingratitudinẽ suã. & cum Bart. trãit Bal. in d. l. j. alle. in ter. & facit c. q2 frustra. de vsur. & y. in l. presenti. in j. q. C. de his qui ad eccl. & Jo. de Ana. in ca. Judei. el j. de iud. vbi vide Fel. predicta omnia referentem.

b ¶ Capit ipsum. Sed quid si relaxat liberum, tñ in redeundo facit cũ capi, vide Fely. in c. ego N. iij. col. in prin. de iureiu. Adde omnino ad propositum huius q. Jacob. Rebuf. in l. j. nu. 5 C. de his qui sponte mu. pu. subeunt. lib. x.

c ¶ Immunitas. Adde Fely. in c. cum pro cã. de sen. exc. in versi. no. quod violans, vbi dicit quod ecclesia dicit per xl. pailus circum circa. alleg. gl. in d. c. sicut antiquitus. in alle. tex.

e ☞ Existens in possessione alicuius iurisdictionis, in ea seruari debet, & tributa exigere.

2 Libera presumitur quelibet res.

3 Persona, quod dicatur obligata pro tributis, sicut res.

Coges autem. Tributoꝝ exactor scriptură sceptoꝝ clarã facere dz, & tributarius statim ad solutionẽ cõpelli dz, & res illoꝝ, qui cessant soluere, detinẽtur, & vendi debent periculo tributum debentis. h. d.

1 ✝ Et no. in ver. si vero. ar. q3 ille q est in pos. alicuius iurisdictionis in ea seruari dz, & tributa oĩa exigere, & q6 post sol. examinatur defensio rei, & ideo hoc est pp presumptionẽ que est pro fisco, q2 oĩ predium presumitur tributariũ in prouincia, nisi pbetur contrarium, alias qui vtitur alia defensione, non dz ad solu-

2 tionem cogi, vt l. pen. ff. de aqua quoti. & esti. ✝ Est enim psumptio pro dño: quia quelibet res presumitur libera. argu. l. fi. ff. de ser.

3 ¶ ✝ Scõo no. tex. in §. non permittas, q2 vt velle, quod pro tributis non solum res, sed persona sit obligata, quã questionẽ formal gl. ff. de pub. l. Imperatores. & vt sentire contrarium. Sed adnerte. q2 dicit gl. nec minus qñ magis res tenetur quã persona, sed & alle. quod smia datur predio. quam gl. no. & alle. bonam l. similem habes in l. iiij. §. si alter. ff. fi. reg. & quod no. in l. fi. ff. de no. ope. nun. pro prin. huius. §. vide gl. C. de discus. l. ã. li. x. Item pro intellectu. §. si vero. no. gl. C. de pred. & alijs re. na. l. fi. lib. x.

Illud tamen. Judices & milites siue proficiscãtur de vna prouincia ad aliã, siue contra-

1 tes siue prouincias circumeãt, nõ debẽt gratis viuere, sed de suo salario. nõ debẽt iudices, cuiuscũq; sint dignitatis locũ seruanti rem mittere. h. d. vsq; ad §. neq; occasiõe. Pro declaratiõe huius §. vide q no. in c. statutũ. §. insuper §. moderans. de [illegible] & in c. cum ab omni, extra de vita & houe. cle. super versic. expen.

Neque occasione. Preses prouincie nõ debet occasione religionis prouinciam commouere & si contra laicos crimẽ canonicum moueatur, iudex laicus, cum iudice ecclesiastico cognoscere dz, & decidere. h. d. vsq; ad §. oportet.

1 ☞ Descendens per lineam femininam dicitur esse de genere.

Oportet autem. Bona delinquentiũ publicari nõ debẽt, sed generi religabo-

1 dict. ¶ ✝ No. tex. generi. cũ gl. sua, etiã per lineã femininã quis dz esse de genere meo. Facit ĩ. de incest. nup. §. sancimus. Quod facit ad id quod videbitis. j. quibus mo. na. ef. sui. §. illum. vers. si quis autem.

1 ☞ ✝ Potestas potest vendicare suum ciuem. vel comitatensem.

2 Possidere subiectos quod quis dicatur ratione iurisdictionis, quam habet in eos.

Patrocinia. Ad presidis officiũ spectat nõ sinere patrocinia iniusta prestari, & nulle dz

1 suscipere, vel occultare alienos agricolas in ea, vel in alia prouincia, & preses prouincie dz literis publicis destinatis eos ad suã prouinciam reuocare, & pena contrafacientibus imminẽte. h. d. vsq; ad §. titulos. In tex. ibi. vitas. id est substantias et quib; hõ-

1 mines viuunt. ¶ ✝ No. hoc ter. & ✝ Potestas potest vendicare suũ

2 ciuẽ. vel comitatensem. de quo in l. j. §. j. ff. de rei ven. ¶ Secundo no. tex. cum gl. ibi dominũ. q quis dicitur possidere subiectos ratione iurisdictionis quam habet in eos.

1 ☞ Titulus quot modis ponatur remissiue.

Titulos autem. Nullus predũ alicuius titulos imponere dz pena contra-

facientibus imminente, nec dz quis arma deferre, nisi sit miles,

1 nec populũ in turba solicitare. h. d. ¶ ✝ No. gl. prima scripturas quot modis ponatur titulus. dic vt no. in l. non est ambigui. C. fauni. ercis. j. de ec. ti. circa prin. & no. seq. gl. hoc nõ ab eis. & adde q no. gl. in l. pe. ff. ex quib. cau. maior.

De triente & semisse. Rub.

1 ☞ Legitima an auferri possit per statutum.

2 Filius an possit cogere patrem vt det sibi legitimã remissiue.

3 Legitima filiorum hodie est triens, vel semis, secundum numerum liberorum.

4 Filius hodie q debeat habere legitimam iure institutionis.

5 Differentia inter suũ, & emãcipatũ in mõ rũpendi testamentum.

5 Si ex decẽ filijs pater quatuor exheredauit, vel preteriit iniuste isti exheredati, vel preteriti habebunt semissem.

7 Filij instituti quã partẽ faciãt preteritis, vel exheredatis iniuste

8 Legitima filiorum in minus portione sua instituto vnum altero filio exheredato & extraneo vniuersaliter instituto quantat. Exheredatus an admittatur ad partem, & faciat partem alijs. Exheredatus habetur pro mortuo.

9 Filius qui intrauit religionem fratrum minorũ, an faciat partem alijs, vt eo cumputato legitima sit semis, vel triẽs, quod triens.

1 Legitima q debeatur ascẽdentibus, etiam titulo institutionis in bonis descendentium.

1 Filius in potestate an sit heres ipso iure & qualiter.

Iamquidem. Liberis a parentibus triens, aut semis, scilicet

dum numerum liberorũ quoquo relicto titulo betur antiqua lege cessante. his obtinendis in o bus quibus quarta portio per l. de inofficioso te stõ debetur exceptis liberis curialibus quibus nonem vncie debentur. Item liberi a parentibus vsufru portionis debite defraudari non possunt. hoc d. vsq; ad §. excipiatur.

1 ¶ ✝ Not. j. tex. qui dicit, debitum vocant. & gloss. exponit. scilicet Jurisconsulti. & Imperatores. Nã hũc terminum inducit Dy. ad hanc

stionem an legitima possit auferri per statutum. Nam videtur quod sic. Nam legitima debetur filio iure ciuili, vt hic, & lege. C. de legi.

ne legib. her. ergo p̄t tolli per aliud ius ciuile, scilicet per statutum. In contrariū facit, ꝙ debetur iure nature. ff. de hered. ⁊ fal. §. primū itaq; cū aliis in rib⁹ one ibi alleg. ¶ Sed illud qō debet de iure naturali, non p̄t tolli per statutū. cum ius naturale sit immutabile, vt inst. de iure nat. gen. ⁊ ci. §. pen. sed ad omnes ter. posse rādere. vt cū dē quod debetur iure nature. exponitur ex quodā instinctu nature vt no. gl. hic super ver. debi. no. ⁊ super ver. q debetur. ⁊ dē etiā deberi quadam ratione naturali. vt. l. cō ratio. ff. de bo. dam. de ista questio. dic vt dixi in §. primum itaq; p calleg. Sed aduerte hic ad gl. p̄dictā super ver. quod debet ibi. viuo patre. quod + facit quod filius nullo modo possit cogere patrē, vt det sibi legitimā. De qua quest. dixi. §. de ⁊ fal. §. si quis autē vbi gl. tangit. ¶ † Secūdo nota q ho die legitima filiozū est trien⁹ ⁊ semis ꝑm numerum liberozum fallit in casu. ſ. in §. excipiatur. ¶ † Tertio nota q ꝑm hoc ius sufficit quod filius habeat legitimam portionem quoquo relicti titulo. sed hodie dz habere iure inst. vt ſ. vt cum de appel. cogn. §. illud. Nā ꝑm nostrā opi. hic. §. in hoc hodie corrigitur. ita tenet gl. in l. Papinianus. §. si quis mortis. ff. de inof. test. ⁊ Azo in Summa huius ti. ⁊ gl. in c. Raynutius. extra de te. li. gl. non firmet manifestissima. Cō inof. te. ⁊ est dupler ratio. q̄ filius dz habere iure institutiōis. Una est. q̄ ti. inst. est honorabilior. Pancratione ponit gl. in l. filiū. §. si legata. ff. de leg. ꝓrest. Secūda est ꝓpter ius accrescendi. q̄ h̄ filius instituti⁹ alijs heredibus instis. nō adeuntib. l. liber. homo. §. cū quis. ff. de her. inst. q̄ non haberet, si haberet alio ti. Ita tenet Jaco. de Arre. in d. §. si legata. ⁊ doc. in d. aut. nouissima. ¶ † Mo. gl. sub. in fi. istā gl. intelligit no. gl. in §. exheredatos. §. de he. ⁊ fal. in glos. q. d. nullo modo. Cūi gl. tenet q̄ inter eman. ⁊ in potestate constitutū ꝓ cretos esset differentia hec hodie in modo rūpendi, q̄ suus ꝓcretus p̄t venire per stabulas. ⁊ dicere nullū siue cā lit inserta siue nō fed emācipatus dē nullū si cā non est inserta. alias venit per contra tabulas. + Querit gl. quid si sint filij vltra decē, ⁊ quamo tantū. vel pauciores ex his p̄ exheredauit, vel p̄teriit. ⁊ intellige inuste. valet tamē testamentū: nunquid trientem vel semissem eis. ſ. exheredatis vel p̄teritis debit ꝑm partē. vel portionem quā habituri essent ab intestato. Dicit gl. q̄ semissem. q̄ propter numerū liberozum. ſ. q̄. x. sunt sua legitima portio cui libet de istis decē debita diminutiua est. q̄ minor est si. x. sunt in vniuerso quā si essent quatuor. ⁊ non plures. Ꝺ hoc est ar. bic. § ita tē gl. vbi fuerit. ⁊ cā no. ¶ † Quero. an filij instituti liberis inuste exhēditatis, vel p̄teritis facient partē, vt isti exheredati vel p̄teriti habeāt portionē eius contingentē de semisse habito respectu ad filios qui sunt decē facta diuisiōe de semisse in decē partes an debeant integrū semissem habere: Ex. prima vī velle q̄ instituti faciāt eis partē. vt sic habeāt semissem solum illius partis. alias quā filij exhēdati, vel p̄teriti erāt habituri ab intestato non autē integrū semissem illius portionis, q̄ essent habituri ab intestato, vt hac gl. ibi, nunquid trientē, vel semissem eis dē sue partis, ꝛc. Ideē vī sentire gl. in aut. nouissima. ꝓxi. in ſ. fi. gl. vlt. in §. excipiat. ſ. e. ver. curialib⁹. vbi vī velle, q filij ꝓteriti debeāt habere trientē, vel semissem integrā tot⁹ hēditatis. nō habito respectu q̄ alij filij etiā sint instituti, vt patet in d. gl. bi, cū supradictū sit. ⁊ c. Sed gl. hic posita ⁊ gl. dicte aut. nouissima, videnf veriores. ⁊ ipsas tenet Jac. de bel. Patet ergo ex predictis, q̄ si sunt quatuor filij, ⁊ vnus instituit vniuersa liter alios tribus pater reliquit centū iure inst. ⁊ hēditas valet vna milia, certe isti tres nō habebunt integra mille sed tantum partes de mille, facit enim partes istis filijs ille filius, qui est vni uersaliter institutus. ⁊ retinebit sibi tertiā partē istorū mille. est enim legitima filiozū trieus vel semis eius quod quis habitur⁹ esset ab intestato. vt l. parentib⁹. C. dō inofficio. test. ⁊ ff. e. ti. l. Papi. si quis mortis. ⁊ hoc. §. ⁊ hāc opi. tenet Hul. de Lu. in aut. nouissima. Et p hac opi. est casus. C. q̄do ⁊ quib⁹ quarta pars debat. li. in ꝓin. li. x. Judicio meo ibi, exp̄sse patet, q̄ filio fuit debiti minus q̄ quarta pars. ⁊ tū dz ibi q̄ fuit relictū quod sufficit ad querelā. ⁊ filie semine faciunt partē filio instituto particulariter in certa q̄titate. nisi q̄ ibi ex beneficio speciali illius legis accidit filio curiali, vel nuptiali. Curiali q̄ habeat integrā q̄titatē tot⁹ q̄titatis, nō diminutiue, ꝓpter sozo rē institutas. vt ibi dz quod tene menti. ¶ † Quero. p̄ hz quas filios, vnū exhēdat. alijs tribus aliq̄d reliquit iure inst. eruncū vniuersalē hēdem instituit, modo illi volunt legitimā, ⁊ petunt p legitima integrū trientē. dē hēs scriptus vos nō debetis habere portionē exhēdati, sed dz remanere apud me. an bene dicat. Dr. dē quod nō immo illi tres debēt habere integrum trientē. al. ſ. de curiali. in curia de pu. §. legitimozū col. iij. q̄ cōmuniter nō habet. Ita ponit ipse in l. plane. §. si. duob⁹. de le. j. Ide Hul. de Lug. p hac ꝙ ratione. ⁊ iste exhēdatus habet p mortuo. vt ff. de cōiun. l. j. §. si p̄r. Sed si esset mortuus alii haberent integrā legitimā: ergo ⁊ vī tanq̄ nō sit vnus: vt l. qui repudiante. in p̄in. ff. de inoff. test. Idē tenet ipse: si vnus ex filijs esset talis: quod nō posset succedere: puta de ordine Aminozū: nam alū filū habebūt legitimā, ac si ille non esset vnus. ar. l. Gall⁹. §. ⁊ qd si tantū. ff. de lib. ⁊ postlib. Ꝺ hoc etiā tex. optimus in d. l. fi. C. quando ⁊ qui. quar. pars debe. ver. nullo obstaculo. ⁊ ibi dicam.

9 ¶ † Quero, pone q̄ habeo quinq; filios vnū ex istis exhēdo iuste. vel vnus intrauit ordinē minozū, alijs aliq̄d iure inst. relinquo minus legitima ⁊ extraneū instituo. an isti habebūt ꝓ legitima triēte. vel semisse: habito respectu q̄ omnes sunt quinq: dicūt q̄ trientē: q̄ ille inste exhēdat⁹: vel q religionē intrauit: habet p mortuo. ⁊ ideo si isti filū volūt habere semissem habito respectu ad cōiunctōs filiū: tanq̄ sibi ꝓpli ꝓrū: essent repellendi. ar. l. Titie si nō nupserit. ff. de cōdi. ⁊ dem. l. ij. §. sed si alias. ff. quādo ap. sit. Et in hāc opi. inclinat Hul. in d. aut. nouissima. Et not. gl. l. filijs ibi: sed ꝛ est: vt puto. idē no. ſ. de here. ⁊ fal. §. primū itaq; C. de inof. test. auc. nouissima. vbi gl. dē idē i collateralib⁹. ⁊ etiā doc. ibi tenēt ꝙ Azo. in Sūma. in auc. de hē. ⁊ fal. in ij. col. ⁊ ibi

10 tex. ¶ † Itē op. in d. aut. nouissima. q̄ ibi tenet Hul. q. ſ. dixi. quod filū debēt habere legitimā iure institutionis. an ascendentes eo. modo debeāt habere legitimā putarē q̄ sic. sicut dixim⁹ in descendentib⁹: p hac. j. vt cū de ap. cog. §. ⁊ hec quidē. ibi: hec eadē: ⁊c. ⁊ in §. aliud. qui ꝓcedit hec quidē. vbi est dictū nō descendentes debent habere iure instī. ergo idē in ascentib⁹. Non obtex. qui dē: cū aliqua distin. q̄ difficultio ⁊ diuersitas est inter causas. inter quas filius p̄t exhēdare: ⁊ causas ꝓpter quas p̄ p̄t exheredari: nō autē in hoc quod vnus debeat habere iure instī-

11 tutionis, alter non. ¶ † Ultimo. Jaco. de Bel. ponit hic vnā magnam disputationem: qua queritur: an filius in potestate sit heres ipso iure. ⁊ qualiter sit heres: ⁊ an filius in potestate paternam hereditatem transmittat ad extraneos: quam vide per te.

ADDITIO.

a ¶ Ab intestato. Quāta autē sit legitima: ⁊ qualiter diffiniatur, ⁊ describat: ⁊ quid si per statutū augmentatur vſq; ad dodrantē, qualiter interpretat cum videatur dispositione fructū auferre vltra necessitatē victus vide do. Socy. in cōſ. iū. incipiē. q̄ uis ex his vers. tertio principaliter: ⁊ vers. xiv. circa. fi. cum ver. seq. j. parte char. lviij. ⁊ cōſ. xciij. incip. circa primum presentis ver. circa tertiā dnbitationē cum vers. sequ. in d. parte. char. cl. viij. ⁊ vers. preterea legitima cō. clix. ⁊ in cōſ. cl. incip. nos introducere versic. succedit alia circa mediū in dicta parte chart. cxxvj. ⁊ vers. cōfirmat predicta in fi. cū sequenti. ⁊ vſq; ad fi. in dicta parte charte. cxxvij. incip. in hac cōsultatione. verū. bis tū non obstantibus in fi. dicta parte chart. clxxiij. ⁊ in cons. ccxxx. inci. viso testamento domini N. ato. ver. circa secundā dubitationē. cum versi. sequen. in secunda parte char. cxviij. ⁊ in cons. cccl. ix. inci. materia presentis consultationis ver. ij. queritur circa prin. in d. parte chart. cxxxvj. ⁊ in consi. cclxxvij. incipien. circa primā, versi. prima conclusio. in d. parte chart. ccvij.

Excipitur. Opp. videtur quod iste. §. nō possit habere locū vbi est vn⁹ filius curialis. alter nō vbi duo filij sunt curiales, vel due filie curiales. Nā hēditas dividitur in xij. uncias, vt Insti. de here. instī. §. hēditas. Sed si vni curiali relinquūtur. ix. uncie, alius curialis vel etiā nō curialis nō p̄t habere nouē uncias. vel tres uncias, quas habere dz preteritus. vel exheredat⁹. Omissis omnib⁹ opinionib. not. in gl. veritas est quod vbi sunt omnes filij, ⁊ omnes curiales, vel plures curiales filie nu. quilibet dz habere tres partes ei⁹, quod ab intestato esset habiturus. Sed si est aliquis, qui non sit curialis dz habere tricem vel semissem eius quod esset habiturus ab intestato. Circa quod vide quod no. in d. authenti. nouissima.

1 ¶ Filius quod non possit fraudari legitima, ⁊ an detur modus fraudandi.

1 **Prohibemus.** ¶ † Not. quod filius nō p̄t fraudari legitima. Nec obst. l. vxori. ff. de vsufruc. vel q̄ corrigitur p hūc. §. ⁊ ista est veritas q̄ opi. tenēt glos. ⁊ doctores in dicta auth. nouissima. ⁊ per gl. expressam in l. omnū. ff. de vsuf. l. gl. in dicta. l. vxori. nō firmet. Dicunt enim quidā. quod ibi loquitur quādo pater religat filio ꝓpter pietatē omniū rerū. Sed hec sol. vī exp̄sse contra hūc tex. l. quedam gl. super ver. nuda. i. subaudiat. ⁊ illam forte nō totū. Mo. gl. hoc est ibi. l. Papi. §. quarta in fi. Tu vero quātum ad. d. gl. dic vt no. ⁊ melius in d. §. quarta alibi gl. dicit, quod pater p̄t fraudare legitimā prouideiendo omnia in mare. vt no. l. j. C. de inof. test. in vi. q. ⁊ ibi p. ⁊ in ij. q. Dyn. vero docet vnum

a modū fraudādi filiū legitimū. videlicet quod pater, p mittat alicui cui bona sua post mortem suā. Nā legitima debetur poste alienū. d. §. quarta. Sed si aliqs post mortē suam est vt ex alienū, vt

l.hereditarium.ff.de bo.aut.iud.pos.ergo ꝛc.Quod dictū Dy. posset procedere,vbi promissio fieret ex causa nō lucrativa.sed si fieret ex causa lucrativa promissio,puta donatio:tunc per titulum de inoffi.do.

ADDITIO.

a ¶Fraudandi.Adde in alium medium ꝛ cautelam,quod pater vēdicat omnia bona,ꝛ pecuniam det cui vult.Item domi.Soc. in consi.xciij,incipien.circa primum versicu.preterea circa medium in.i.parte.clix.Adde tutiorem cautelam,quam posui in apo.ad istum,in l.pater tuus,num.j.in apost.in versiculo vellet instituere filium.ꝛ ibi etiam posui in additio.ad Bald.in princ. in versicu.pater tuus.C.de hered.instit.

Neque illo. ¶Hic incipit dicere de secūda parte ru. Tertie partis diminutio que lege antiqua nepotibus ꝛ pnepotib⁹ auferebat,hodie correctione capit ad qualitatē mesure redactā,ꝛ filij ex nuptijs sine dote nati,ꝛ ēt per nuptias legitimati tanq; legitimi per omnia succedunt,naturales autē ex legitimo concubinatu nati,liberis vel vxore nō existentibus ex testamento,nisi pro parte succedunt,sed liberis vel vxore nō existentib⁹ ex testamēto succedere possunt vsq; ad mediū totius substantie,ꝛ ab intestato duab⁹ vncijs a iure pcipiendis.Sed si simul plures habuit concubinas,ꝛ ex eis filios, filij ab omni successione penit⁹ excludunt.vsq; ad §.illud quoq;

1 ¶Erubescimus cum sine lege loquimur.
2 Alimenta,an debeantur filijs naturalibus vltra duas vncias, remissiue.

Considerabimus. †Not.quod erubescimus cū sine lege loquimur[a] Simile.
2 xxvj.distinc.c.deinde.vel si.quero. ¶†Quero vtrum filij naturales habeant alimēta,ꝛ vltra hoc duas vncias.Dic tex.respōdet dum dicit,ꝛ nutrimētum.ꝛc.videtur velle quod sic quod firmat gl.§.qui mod.na.effic.sui.§.si quis autem.vbi tex.concor. cum isto.De qua questione dicam infra.

ADDITIO.

a ¶Erubescimus cum sine lege loquimur. Simile dictum habes in l.illam.C.de col.
1 ¶Donatio simplex facta filio, quando conferatur siue in potestate siue emancipato.
2 Collatio,an fiat iter suos,vbi q; sic in pfectitijs,nō in aduētitijs.
3 Filius in potestate,an conferat emancipato.
4 Emancipatus confert suo profectitia,non aduentitia.
5 Emancipatus emancipato hodie confert profectitia tantum.
6 Collatio quando habeat locū inter non suos,nec emancipatos.
7 Descendens quod non conferat extraneo.
8 Collatio per non possidentem petitur fieri officio iudicis,vt per denegationem actionis.
9 Collatio fit tribus modis.

Illud quoque. Collatio datorum ab intestato ꝛ ex testamento fieri dz,nisi expresse aliud dictū sit omnib⁹ que primus de collationibus dicta sunt,cōfirmatis.hoc.o.ꝛ Imperator hic tractat de tertia parte rubr.

1 ¶†Quero de qua donatione hic loquit.cū alia donatio sit simplex,alia ob causam,vt dos ꝛ donatio,pter nupt. Dicit Jo.,q; intelligitur siue sit simplex,siue ob cāz.But.Loth.ꝛ Dy.dicūt idē qd ipse Jo.in donatiōe ob causam.Sed in simplici donatione dicunt quod nisi in trib⁹ calib⁹,vt habet in gl.eandē habes in aut.ex testa.C.de col.que sumitur ex isto.§.Unū tñ dicunt ibi Mar.ꝛ alij tenētes opi.Jo.quod quando donatio simplex fit emācipato,nullo modo fiet collatio q; donatio tenuit ab initio, vt l.pater.C.de inof.do.Sed hoc videtur velle esse idē, siue fiat suo,siue emācipato vt in trib⁹ calib⁹ fiat collatio vt patet in gl. in ver.ꝛ hoc in his, siue Jo.Sed circa hoc omissis omnibus opi. veritas est,quod ōt Dyn.qui hāc.q.disputauit ꝛ determinauit, ꝛ ōt sic,Aut donatio simplex fit filio emācipato,ꝛ cōferri dz,vt l. liberis.C.de col.in fi.Aut sit filio in potestate ꝛ ista regulariter nō cōfert.Ratio q; talis donatio facta filio in potestate valet in vita patris,sed assumit sibi effectū post mortē,vt l.donatio.C.de don.int.vir.ꝛ vxo.ꝛ l.in dona.C.ad l.Fal.sed legata,ꝛ fideicommissa nō conferūtur,vt l.a patre.C.de colla.ergo nec talis donatio cōfert.fallit in trib⁹ calib⁹ no.in glo. ¶†Quero.inter quas psonas,ꝛ de quib⁹ reb⁹ fiat collatio.Et primo quero,an suus cōferat suo.Et gl.hic,ꝛ in l.emācipati.C.de col.ōt,q; hoc pbatur per.l.filie.eo.ti.q; intellige esse verū in pfectitijs,non autē in aduentitijs,vt l.fin.C.de col. ¶†Secūdo quero an suus conferat emancipato.Gl.hic,ꝛ in d.l.ii emācipati.tenet q; sic,pfectitia tā tū,ꝛ non aduētitia.Sed aduerte q; filius in potestate pōt habere pfectitia diuersis modis.pōt habere dotē,vel donationē pro pter nuptias,ꝛ similia,ꝛ ista dz conferre,vt l.filie dotē,ꝛ in l.vt liberis.C.de colla.Itē pōt habere peculiū.ꝛ istud non confertur, sed pōt diuidi,vt l.filie lz.C.de coll. Potest etiā habere simplicē donationē,quo casu dic vt s.dixi. ¶†Tertio quero.an emancipatus conferat suo.Gl.in d.l.ii emācipati.videtur velle quod omnia conferat.sed veritas est,q; cōfert,pfectitia tantū.nō aduentitia. Ita tenet gl.hic,ꝛ batur in d.l.vlti.C.de colla. ¶†Quarto quero,nunquid emācipatus emācipato cōferat.Gl.hic de simquosdā,sed in l.ii emācipati.in pralle.j.gl.ōt q; emācipati conferūt pfectitia tantū inter se:sed veritas est q; ante.l.vt liberis, pralleg.emācipati inter se nihil cōferebant.sed per d.l.vt liberis conferunt inter se,pfectitia.sed aduentitia non,vt l.a.eo.tit. ¶†Quinto quero quid in his qui nō sunt sui.nec emācipati an conferant inter se.Gl.hic,ꝛ in d.l.emācipati.vīr velle q; nō quod verū est ante dictā.l.vt liberis,sed p.d.l.vt liberis,conferunt ea q; sunt pfecta de bonis eiusdē,de cuius hēditate agitur.In hoc tñ differūt ab emācipatis,q; emācipati cōferunt inter se simpliciter donationē,sed isti nō cōferūt,nisi in casu vbi emerget causa litas,vt l.illud.§.fi.C.de coll. ¶†Quero sexto si aliquis de succedentib⁹ est admissus cū extraneis coheredib⁹,an eis conferat.Gl.hic ōt;qd nō,ꝛ bene.ꝛ idē no.in d.l.ii emācipati. ¶†Septimo quero,quo iure petat ista colla.Text.in l.j.in princ.ff.de colla.dot.ōt officio iudicis.Quod intellige verū quādo illa qui petit cōferri,nō possidet,alias cōsulitur ei p denegatōem actionis.Et quo dic vt no.l.pretor,in princ.ff.de col.bono.vbi est bona gl. ꝛ vide.qd no.in l.si fo2tē.ꝛ l.posthumo.C.de coll. Pōt etiā aliquis ad colla.ex stipulatione de conferendo interpolita:nō solū indicis officio:vt no.in l.filij.ff.de col.dot.ꝛ fiet hec collatio altero de trib⁹ modis,vel bona cōmunicādo.vt ꝛ pbat il.illā.§.fi.in fi cō missis:ꝛc.C.de col.vel mīn⁹ accipiēdo:vt l.dotis.eo.ti.vel liberando.vel cauēdo de indēnitate hereditatis.vt l.j.ꝛ ibi no.C.de col.

1 ¶Divisio bonorum inter filios:quod possit fieri per patrem etiam sine scriptura:si fiat coram duobus testibus, vel tribus.
2 Femine quod possunt esse testes in testamento inter liberos, ꝛ etiam in diuisione:que fit per patrem inter filios.
3 Testamentum imperfectum ratione voluntatis inter liberos nō valet secus si ratione solennitatis:quia valet.
4 Mater an possit instituere filium vulgo quesitum in testamento minus solenni.remissiue.
5 Pater filium naturalem an instituere possit in testamento minus solenni.remissiue.
6 Filius legitimatus ꝛ naturalis an poterit patrem instituere in testamento non solenni.remissiue.
7 Dictio plurium:quo ad minus significat tres.
8 Notarius suspectus partibus:nō dz ari ad recipiendū testes.

Et quod sepe. Divisio bonorum a patre inter liberos facta nō aliter valet:nisi facta fuerit in testamento.d.o.
1 ad §.studium. ¶†Et pone.ꝛ vīr quod huiusmodi dispositio diuisio facta a patre debeat fieri sine subscriptione valere,ꝛ sine alia scriptura:vt l.quoties.C.fam.ercis.cun.ꝛ l.fi.C.de test.ꝛ l.hac consultissima.§.ex imperfecto.Sol.Hic loquitur quādo in scriptura vult quis suā voluntatem facere declarare:quo casu dz interuenire subscriptio patris:vel omnium liberorum:vt hic.ꝛ in authentica si modo.C.fa.erc.que sumitur ex hoc.§.vel si non interuenit subscriptio dōs interuenire solenitas q habetur.C.de test. aut.quod sine.In legib⁹ contrarijs loquitur.quādo pater vult inter filios diuidere sine scriptura quo casu sufficit hec.ꝛ cōl duob⁹ test.vt no.gl.hic:ꝛ in l.fi.C.fa.ercis.Instit.de test.§.sp. in tit.de teste,§.restat.versi.quod autem.ꝛ sufficiant duo testes
2 rogati,vel tres formiti:vt no.in l.fi.C.de codi.etiāsi semel dabeantur in testamento:vt no.in §.j.ſ.de test.imperia.C.de.e. auth.quod sine.lz alias mulier in testamento adhiberi non possit:vt l.qui test.§.mulier.ff.de test.propter rationem quā reddit gl.inst.de te.§.testes possūnt tñ esse in codicillis.vt no.in
3 §.mulier.ꝛ hec est veritas. ¶†Quero,vidi qd pīs nō pfecta voluntate pōt disponere de quarta imperfecta voluntate dz intelligi.Dic qd de impfecta voluntate ratione solēntatis omisse,ꝛ cius si ratione impfecte voluntatis testatoris q; tunc nō valet a etiam inter liberos.vt no.in l.si is.ff.de test.in solu.Sed.ꝛ cum fecto.ꝛ gl.parua hoc idē sentit in l.fina.C.fa.erciscun.super ver.
4 cepte:alias sup̄ per.cōplete. ¶†Sed,p declaratione hui⁹.§.sed de.iij.q; mulier nō pōt instituere filiū vulgo cōceptū:nisi in his casibus.l.si qua illustris.C.ad orfi.ꝛ ei ab intestato succedit:vt infra de su.co.§.vul.an poterit istituere filiū in testō nō solēn. ¶†Secūdo scias:qd pīs pōt instituere talē filiū naturalē.sm qd habuit
5 stis in §.consideremus.s.e.ꝛ melꝰ.i.qui.mod.nat.at.est.in.§. ne igit.ꝛ §.si vero filius an pīs pōt talem filiū in testō nō solēni
6 instituere. ¶†Tertio q̄ro:an filij⁹ legitim⁹.ꝛ naturalis instituis patrem poterit hoc facere in testō nō solenni.De quibus tribus questionib⁹ dic vt notat Specul.in tit.de instrum.edit.§.compendio.vers.quid si mulier.ꝛ ver.qd si pater naturalis,vers.qd
7 si filius. ¶†Et no.gl.j.ex qua habes significationem huius ver-

pla

a bi plurimo rū, quod significat tres ad min⁹, facit g Sed eam que. ff. de leg. ¶ † Secundo ne gl. si presbyteris qō non ds dari ad recipiendum testimonium notarius suspectus partibus t idē dicit in iudice. Tertio no. gl. in tex. liberos. ibi, sed si decem tc. tene menti.

ADDITIO.

1 Tres. Adde Bal. in l. fideic. §. si quis. t. de le. iij. t Angel. hic. t in l. si post tres. ff. si quis cau. de quo vide etiam per Archi. in c. quoniam. de h. pselby. in. vj. t in. c. Christiano. xxviij. dist. t do. Ale. de Imol. in d. l. si post tres. t Bb. in c. ad nostram de reb. eccle. nō alie. t Angel. Ziret in tracta. male. versi. pluribus.

1 ☞ Dispositio huius §. qō habeat locum in priuata scriptura.
2 Reus an possit simpliciter duas exceptiones contrarias ꝓponere remissiue.
3 Contumacia seu delictum procuratoris. vel administratoris, qui nocet domino.

Studium. Dictū est. s. de j. ij. iij. t iiij. parte rub. Sequitur videre de quinta. s. inficiationibus eius qui scripturā propriam vel numerationē ea contentā abnegat siue sit actor, reus, vel, procurator, vel, curator. pēa dupli est pūcdus, nili aduersarius ab onere ꝓbationis sua p confessione releuetur in expensis nihilominus condemnādus. Si si postinficiationē numerationis. absolutionis remeditū cōcurrerit. soluere nihilominus compellet h. d. vl que ad. §. illud quoque. Et hz duas partes. Nā prima loquitur de principali psona. secūda de procuratore curatore negāte. Secūda ibi. si vero lis. Itē pma habet quatuor partes, qz primo loquit de reo negante scripturam. t etiā numerationē que in prima scriptura cōtinet. ¶ Secūdo de reo qui primo negat. postea fatet. ¶ Tertio de eo qui negauit num postea decurrit ad sol. ¶ Quarto de actore qui pecuniā sibi solutā petit literas ꝓprias sol. negat. Secūda i ver. si enim Tertia in. si quis autē. Quarta i v. si autē. Ex hoc. §. j. duo no. s. posita

1 §. si actor. ¶ † Quero de qua scriptura hic loquit. Respondeo quod de priuata scriptura. ex qua quis obligat, ita qō ex ipsa scriptura indicat obligatio. Sec⁹ si sine eā quis obligat⁹ sit. ita qō ipsa scriptura sit tm ad probationē, vt no gl. C. de non numerata pecun. auth. Ō qui ꝓpriam. que sumitur ex ipso. §. vbi etiam no. per gl. t doc. qō ali quis negat publicū instrumentū esse publicū

2 cūq; punitur pena huius. l. ¶ † Venio ad versi. si quis autē t hic tenet Iaso. ad. §. qō quis nō possit simpliciter duas contrarias exceptiones ꝓponere. ita not. ipse in. c. null⁹ plurib⁹ ō

3 regatur. lib. vj. qua. q. est glos. ff. ō excep. l. nemo. t ibi alleg. hunc. §. ad hoc doc. in l. j. C. de fur. facit optime tex. in l. cū de idebito. circa princip. ff. ō pb. ¶ Venio ad ver. si. qs autē. not. glos. post qua. ibi, sed nonne. t gl. seq. ibi, sed quā act. circa quā

3 vide quod not. glos. t doc. in. d. auth. contra qui, ꝓpriā. ¶ † Venio ad versi. si vero lis. Ex quo not. quod contumacia seu dolus administratoris. curatoris, vel, procuratoris non nocet domino. Simile in l. meminerint. C. vnde vi. De quo not. p glos. t Innocen. in capi. j. vt lit. non contest. p docto. in l. iubemus nullā. C. ō sacrosanc. eccle. p Dy. in l. apud Celsum. §. igitur si cū. ff. ō dol. excep. t vide quod not. in. c. non debet. ō reg. iur. lib. vj. ¶ Vltimo no. glos. tutor. ibi, sed quid si literas.

ADDITIO.

2 Clamor. ibidē. Vide Imo. t omnino p. Abbā. c. c. postoralis de cur. Lanfran. in. c. quoniam contra. versic. exceptiones. ꝓbat. Bald. in marga. versi. xj. t Spec. de exceptio. §. iij. t de sent. §. in. vers. sed nunquid. adde quod not. in apostil. ad Lanfran. de Ost. in alle. versic. exceptiones. nu. xij. versic. exceptio. extra de proba. quod ille cōrupte allegebat. de excep.

1 Wendar qñ puniatur in translatione possessionis.
2 Dispositio huius. §. q habeat locum in quocunque contento.
3 Agens hypothecaria quod debeat ꝓbare debitorem fuisse dominū tēpore obligationis. t an sufficiat ꝓbare possessionē cū bona fide remissiue
4 Contraria allegare in diuersis iudicijs seu diuersa instātia, qñ licet.
5 Translatio possessionis in casu huius. §. q possit ei peti, etiā sp condictionem ex lege.
6 Litis contest. in casu huius. §. quod non habeat locum.
7 Litis contestatio quod non dicatur facta per responsionem facta interrogationi. an quis possideat.
8 Libellus potest omitti.
9 In casu huius. §. non requirit libell⁹, sed sufficit facti narratio.
10 Dispositio huius. §. an habeat locum, si actor post negationē rei ꝓbat eius intentionē per sacramentum reo prestitum.
11 Reus, qui mendaciter negauit se possidere, an possit postea de suo iure docere.

Illud quoque. Possessor, q negauit rē esse ei⁹, cuius actor esse asseuerat, vel affirmat, t post probationē actoris cōtestē t ad exceptionē decurrit. prius possessione priuatur, t in actore trāsfertur quātū ō iure suo auctak. h. d. ¶ † Not. quod propter mendacium qs punit⁹ i translatione possessionis, vt hic, t in authē itē possessor. C. q pot i pig. hab. q̄ sumit ex hoc. §. t simil i. l. fin. ff. ō rei ven. ¶ † Secūdo quero de intellectu huius. §. gl. iteligit cū gñaliter i cōucto quacunq; actione siue rei vendi. siue actione hypothecaria siue actione mista. siue agatur actione psonali ad ipsā possessionē, t siue qs agat nomine ꝓprio. siue nomine alterius: quā opinionē tenet hic Jacob. de Belui. t Doctores i dicta authenti. tc. qō tene menti. Sed aduerte, ad primo. glos. su. p vesiculo cōue. ibi q̄ debitor fuit dominus. Et quod not. q agens hypothecaria debet ꝓbare debitorē fuisse dominū tēpore obligationis, t idē notat. C. de Sal. inter dic. l. prima. iusti. de interdictis. §. iterdictū. t i fi. de act. §. itē Seruiana. Sed alibi tenet glos. q hypothecari sufficit ꝓbare q debitor possederit bona fide, t cū titul. tpe obligationis. vt not. ff. ō pu. act. l. rē alienā. Et ibi glos. tenet, q̄ sufficit q debitor possederit bona fide tēpore obligatōis. De qua questione dic prout Dyn. in dicto. §. itē Seruiana. t plenius p Dynus in dicta. l. prima. C. de Sal. interdicto. t p Specul. in titulo de oblig. §. primo. in versiculo sed q debet. t versiculo qd si

3 debitor. ibi ipse reus. Istud declara p Dynus. in capitulo nullus plurib⁹. de regulis iuris libro sexto. t p doctores in dicta authētica itē posseſſor. ¶ † Not glos. legalē. ibi, i alio. not. ex hac parte glos. qō i diuersis iudicijs, seu i diuersis istātijs ꝑmissū est allegare cōtraria, qz q negatū est in vno iudicio, possū i alio cōfiteri. Idez not. i dicta authētica itē possessor. Iyltime glos. s. q vide p doctores i l. prima. C. de fur. t ibi auth. t simile glos. habes i. l. fin. ff. ō rei ved. ¶ † Et etiā not. q talis trāslatio possessionis pōt etiā peti p cōstitutionē ex. l. t ibi casus. ilto, t in casu huius. §. Et ibi vt dictū est. ¶ † Sed quod debeat fieri cōtestatio, re prehēdit. hic Jacob. de Belui, dicens q nō debet iri per tot circustātia, sed statim cognita veritate, ꝓcedere ad translatiōez

4 sine litis cōtestatione. ¶ † Itē not. secundū dictum quod sequit in glos. q, eo ipso q est facta interrogatio an possideat, videat esse litis contest. sup iudicio possessorio, facta reprehēdit, dicit ita. de reti. qz dicendo se nō possidere, nō est animus cōtestādi sic sed excludi iudiciū quā rationem ponit glos. proxima dū dicit, ne iudicio, rei vendica. nō aute super iudicio t nō internenit narratio, t respōsio q ad litis contestationē est accessoria, vt. l. i. C. de litis cōtestatione. ¶ Itē, pbant hoc p positionez t respōsionē, nā ad eas non fit litis cōtestatio, vt extra de elect. capitulo ecclesia, versiculo licet, t de litis cōtestatiōe capitulo primo. Et ibi. Sz nunquid ista gl ossi pcedat, psuppositō q̄ debeat fieri litis

5 contest. t qō videat facta eo ipso q est facta interrogatio an possideat, t ibi hic non fuit petitus. † Ex hac sol. habes q libell⁹ potest. omitti. Idē no. i auth. offerant. C. ō lit. cōtest. t. j. ō exhibēd. reis. §. sancimus. ¶ † Et ibi propter nogotij naturam Jac. de bes. dicit non esse necessarium libellū, sed sufficit simplex facti narratio. facit. c. sepe. extra ō ver. sig. in cle. pbat qō vbiqz nō

6 requirit libellus, est necessaria facti narratio. ¶ † Quero, dicit hic, t cogatur qui ac. infert q si post negationē rei actor ꝓbat i tētionē suam p sacramentū reo prestitū an punietur reus i trāslatione possessionis. Dicit glos. in. fin. quod nō, vt no. in. l. ff. de

7 rei. ven. ¶ † In aute reus, qui per mendacium negat, possit de suo iure docere, ante quā possessio trāsferatur in actorē. Dic vt. j. dicam in aut. Item possessor.

ADDITIO.

2 Contraria. adde do. Alexan. de Imo. post docto. in. l. qui rogme. §. Scia. de ver. obligatio. t Bald. in. d. l. j. alleg. in text. in. iij. col. vij. co. ep. t Ang. hic.

Quod autem. Liberi ex concubina, vel liberta, tabus, t nuptialibus documentis, postea interuenientibus, legitimi efficiunt siue alij nati sunt, t viuunt siue nati, t mortui sunt, siue nulli postea nati fuerint. Jstū. §. declara vt in glos. no. q filij.

¶ De filijs ante dotalia instrumenta natis. Rub.

1 ☞ Dicta in lege interpretata, quod intelliguntur repetita lege interpretante.

PErvenit. Constitutio nona ad inerpta-
tionē antiquoꝝ inducta, ha-
bet locum in eisdē casibus in quibus & iterptat⁹
legib⁹ locus est, & ideo in cas⁹ pēdentib⁹ locū
habet, sentētia, vel transactiōe nōdū finitis. h. d.
1 vsque ad fin. ferunt id est locū habeant. ¶ Not
ex hac. l. text. ibi, cū omnibus manifestim. &c. quod omnia q̄ ha-
bent locū in l. interpretata intelliguntur repetita. Linterpetāte
Idē habetis in. l. n ihil in hac parte. ff. de contung. cū emā. libe.

¶ De administrantibus officia in sacris appel. Rub.

1 ☞ Judices ordinarij, si sūt duo in ciuitate. an debeāt simul iu-
dicare.

IAm quidem. Judic eo appallatio
num. & eoꝝ officia-
les in causa appellationem, in quibus officiū est
cōmune in iudicio semel examinationem facere
debent & de gestis participare. h. d. ¶ Facit tex.
in verbo. similiter. & ℌ. in quibus si in castro. vel
in ciuitate sunt duo iudices ordinarij, quod debeant simul ad-
ministrare. & simul causas audire. Ad idem. ff. de re iudic. l. duo
extribus. Jn contrariū facit. l. j. ff. de offi. consu. de qua p. Bul.
in l. p̄ori. alleg. duo ex tribus. ff. de re judi. & per Innocē. in. c.
p̄udentiam extra de offi. de leg.

¶ De armenijs. Rub.

ARmeniorum. Mulieres quemadmo
dū & masculi ad succesio
nē ventre debēt, antiquo iure cessante, hoc dicit.

Collatio quarta.

¶ De nuptijs. Rub.

1 Consilium mutare de bono in melius sapientis est.
2 Voluntas testatoris est lex.
3 Dictū generale legis recipit restrictionem de habilitate.
4 Matrimonium solus consensus facit.
5 Matrimonium an perficiatur aliter quā solo consensu, vbi q̄ō
iure canonico perficitur. si sequatur carnalis copula, vel cohabi
tatio Idem per annuli subarrhationem
6 Deductio ad domum viri, quid operetur in matrimonio.
7 Matrimonium quod recipiat diem, vel conditionem.
8 Matrimonium quando requirat verba.
9 Matrimonium per nuncium contractū q̄ nō teneat, si antiquā
ratificetur per mulierem penituit.
10 Matrimoniū contractum per procuratorē, q̄ nō teneat si an
te contractū procurator r euocetur, eo & muliere etiā ignoran-
te.

PJurime. Constitutio adfutu
ra negotia trahitur
tur, in preteritis vero intra vetera ser
uantur. ¶ Jtē dispositio vltime volū
tatis legibus non repugnans debet
1 p̄o lege seruari. & nuptias solus effe
ctus facit, non dat alia instrumenta. h
a d. vsque ad. ℌ. distrahūtur. ¶ Not. i
ver. estimauimus. quod sapientis est
mutare consilium in melius, & sunt
verba Salomonis. dicit gl. hec verba ponit. xxij. questio. iij. c.
vnusquisque. &c. est xxxv. questio. ix. loci. extra de accus. c. quali
2 ter & quando. ¶ Secundo not. iu. ℌ. disponit. quod voluntas
b testatoris est lex. ¶ Tertio not. text. ibi. vnusquisque. cū sua
3 gl. q̄ generale dictū legis recipit restrictionē de habilitate. ¶ Si
4 misle. C. de sac. ecc. &c. ecclē. j. ff. de mun. & hon. l. vt gradatim. ℌ. & fil.
c ¶ Actio ad. p. nuptias. & not. q̄ solus cōsensus facit matrimo
niū. Ad idē. C. de nup. l. neque sine. ff. de reg. iur. l. nuptia. ¶ Ul-
timo. not. quicqd ligat, facit. xxij. q. ij. c. j. i verſ. cū ergo. & vicu-
itē. Jo. de quo die vt nota. de fest. nup. ℌ. dubitatū. Jnst. de nup.
5 ℌ. & hec adeo. ¶ Not. gloss. facit. ff. ibi. & eā. ¶ Jtē dicāt alia
d verba cōsensū exprimentia ad vt in c. pe. extra de spō. & ibi secus
Sed de iure canonico matrimoniū pficit, si sequat carnalis co
pula. vt in. c. is. q. & c. fi. extra de spō. ¶ Jtē perficit quandocunq
simul cohabitant. nec distinguit vtrū vir vadit ad domum vxo
ris. vel ecōuerso vt in. c. ad iud. de spō. & c. j. de spō. impu. lib. vj.
Desumit etiā perfici matrimoniū. si postea iter spōsos sequa
t annuli subarrhatio, vt in. c. tūc & ibi not. i ij. gl. extra de spō. sed
contra & vide quod no. in l. cum in te. C. de do. ante nup. & cōsi fue
6 rit de cōdi. & demon. ¶ Quero an deductio ad domū viri an q̄d
operetur. Dic quod operat duo. primo, vbi est dubiū an specto
rit matrimoniū p verba de p̄senti vel nō facit p̄sumi matrimo
nū foro contractū & ita intelligūt. l. mulier. ff. de rit. nup. & hoc
exp̄esse tz gl. in c. l. cum fuerit. ¶ Secundo quia facit p̄sumi
donationem factam a viro vxori fuisse factā post matrimoniū p
fecte & hic nō valere vid. pe. ℌ. fi. & ibi no. ff. de do. int. vir. & vxo
Ad idem d. l. cum in te. in fi. idē no. in l. nuptias. de reg. iu. & ba
tur in l. muliere. & l. dam̄. ff. de rit. nup. not. xxx. q. v. c. nec illud.
& xxij. q. ij. c. honorant. ex qui cleri. vel vo. c. veniens & ibi
7 cur. lib. vj. ¶ An ante matrimoniū requirat diem, vel cōditō
gl. iō d. l. sufficit. videt vel quod sic. Idem tenet in l. actus. ff. de
reg. iur. tz non firmet. in l. nuptias. cod. titu, tz q̄ sponsalia & ma
trimoniū recipiāt diem. vel. conditionē habeo extra de cōdito
8 ne ap. cap. de illis & capit. fi. & ibi no. ¶ Quero. an matrimoniū
regrat verba. Videtur velle q̄ sic. an p̄in. cū cōcor. quod
no. l. cum notissimi. C. de p̄script. xxx. ann. Sed vidētur
sentire gl. in d. l. sufficit in vlti. glo. p qua gl. facit. l. mutus. ff. de
iure do. & c. cū apud. extra de spon. vbi mutus cōtrahit matri-
moniū. ergo patet q̄ verba nō requirant, & ideo die, vt optime
distinguit gl. in c. tue ex de spon. & vide q̄ no. in c. pe. &c. cum de
9 ping. ser. uo. c. fi. ¶ Quero dic q̄ matrimoniū potest contrahi
inter absentē. pone q̄ quis misit nūcium ad quandam mulier
postea mulier cōsentit an erunt sponsalia dicēdo q̄ volebat cō
in sponsam. antequam ipsa cōsentiat cū penituit postea mulier
p̄sentit. gl. i d. l. sufficit videtur inclinare q̄ nō sunt sponsalia. ad
q̄ facit q̄ no. in c. super eo extra de condi. appo. cōtrarium vi
detur no. in fi. in l. j. in fi. de ꝓben. empt. Veritas est quod spon
salia non tz argu. l. si pētuit. ff. de diuo. & ff. de man. vin. l. i. pa
ter. & ibi. ū. iste talis interueniat vt nuncius, statim cū deficit cō
sensus domini dicit deficere actus q̄ eo geritur. Pā cum
ꝓbit per nunciū, nuncius non dicitur contrahere ipse, sed dō
nus, vt l. si. ff. de cōsti. pecu. C. si q̄s alteri vel sibi. l. multū. & ibi
opi. tz By. in l. mandatū. C. man. Jac de Bel. in l. j. ſ. sed quid
quid iussū & p Cy. in d. l. i pater. & hoc p gl. xxx. q. v. c. nec illud.
10 cū omnia p̄dicta ꝛcludunt in nuncio. ¶ Quero q̄d in casu
puta milī, pecuniato ꝛē ad Titiā desponsandā & reuoco p̄cta
tōē eo q̄d & dicta Titia ignorante, an si postea Titia consē
est matrimoniū. Jnno. tz q̄d non, & dicit ipse speciare in matri
monio. Jta notasse in c. veniens. extra de spon. de quo casu in
fi. de p̄oc. lib. vj.

ADDITIONES.

a Consilium. adde idē tenentē do. Fely. in. c. ij. de offi. p. in l.
ni fin.
b ¶ Voluntas testatoris est lex. cū post eius mortē nō possit
tor aliud velle. vnde nō indecore Auguſt. Cesar in exclamatiō
quā facit. pius su. Uergilij. de Eneidib⁹ cōburendis dicit.
Sed. legū seruanda fides. suprema voluntas. Quod mandato
rijs tubet parere necesse est.
c ¶ Matrimonium adde Felyn. in. c. j. iij. co. versi. nota septimo
de despon. impu.
d ¶ Exprimētia. Sed quero quid si quis p verba exteriora de-
notātia consensum ad matrimonium exp̄esserit matrimonium
p verba de p̄senti intērōe. iterius tamē mēte retēta non id actu
hendi an aliqd operet. & an & qualiter id tenerit. quod quidā in
diciale seu contentiosum. & foro p̄nitētiale. & an Papa depen.
dispensare possit. vt cū similia contrahat existente instrumento
matrimoniij, & copula. vide copiose. & no dom. Deyn in consil.
xxvij. incipien. circa primū quelitū in p̄incip. cū vercell. Se-
vsque ad finem. in prima parte. cbar. liij.

1 ¶ Monachus quo ad matrimonium habetur p morto
2 Mortuo ciuilis nō equiparatur naturali, nisi casibus a iure exp̄
3 lis. Matrimonium an de iure canonico distrahatur. remitto
4 Matrimonium an dirimatur per impedimentum coitus
5 Impedimētū coitus in matrimonio p̄sumitur superuenīs.
matrimonium contractum
Impedimentum superueniens ex parte mulieris. quando dirī
mat matrimonium.
6 Triennium. de quo hic quando incipiat currere.
7 Dictio quoque, qu od habeat implicare aliud casum
a Distrahuntur. Matri. a cōtracta cōiuge vinc
doque per occasionem inculpabilem altero ipsoꝝ, vel vtroq; in
gione ingrediēte, q̄nq; per occasionē inculpabilē religionis
gentem. q̄nque per occasionem necessariā marito agere nō p
lete i triēnijū ea q̄ a viris data sunt in triennijū minime vale
1 b. d. ¶ Not. q̄ monachus habet p morto q̄tū ad matrim
uiū. vt i vl. fin occasionē quo ad alia vo nō habet p morto

p̄o hoc dicit gl.mag.qđ Monachus p̄ōt esse testis.de quo.s.o mon.s.ad cogitādū. Ad quod facit de cōdi.t. dimon.l.interdictū

2 Et gl.ista tractat de morte ciuili vel naturali.† quero an mors ciuilis naturali eq̄paret.hoc qđ nō equiparatur,nisi in casibus iure permissis.ita tz gl.xvj.q.j.c.placuit.t per gl.in ca.subsceptū de eccl.li.vj. C†Ido.gl.hic ō iure ciuili. Quid aūt de iure ca

nonico dicit babes in c.ex de conuer cōiug.c.ij. ꝛc.ex publico t vide q no.in c.ex parte e.ti.t xxvij.q.ij.c.desp̄ōsatā. C†Uenio ad ꝑ̄ occasionē.in quo no.propter viri impotentiā.ꝛc. Sed

3 contra glo contra hoc op.q2 impedimentū coitus matrimonium non dirimit,vt xxxij.q.vij.c.hic matrimoniū. Sol. Aut loquit ō impedimento.q̄ erat ante matrimoniū contractum.t loquitur

hic ꝑ.l.i caulis.C.de repu.cū sum. Aut de impedimēto super uenīente post cōtractū matrimoniū,t illud nō dirimit matrimoniū ita ō vt ibi.t no.i.c.laudabile.extra de fri.t maleſi.vbi est

idem tex.qđ hic. C†Sed circa hoc quero pone qđ est dubiū an impedimentū subesset ante matrimoniū vel supervenit post cō

tractum matrimoniū quid p̄sumemus. Dic q̄ p̄sumēdū est qđ superuenerit post matrimoniū contractū,t hoc fauoi e matrimoniū.t hoc tenet.gl.xxxj.q.iij.in fi.summe. Ita tz Bot.i Sum.extra de fri.t maleſi.in fi.† Querit gl.qđ de impedimēto

mulieris. Dicit gl.ibi qđ quod idē. De quo dic vt i c.ex literis extra de fri.t maleſi.t in c.fraternitatis.eo.ti. C†Item querit glo.

a quo tēpore icipit currere illud triennū. Dicit gl.quod incipit currere eo tēpore,quo vir incipn habere vxorē. Idē not.xxxij.

q.iij.in sum.t in p̄cal.c.laudabilem. C†Item quero,dicitur hic,et si reuerterit hoc maritus. Quid si maritus vult,t vxor non. Dic

1 quod dicit i caulis.per gl.t doc.† Ultimo no.gl. ex qua habes quod dictū quoque habet implicare ēt alium casum. Idem no. Idem ō eligen.s.illud quo.que Bar.

ADDITIO.

Cæler.Los.Batri. Hoc summarū est corruptū t defectiuū nec in corrigendo calamū apposuisse voluit quum tex.ipse i pn. loco ſit summarq.

1 Clerus ciuilis naturali eq̄paretur. Adde istū i l.Deo nobis. in pin.t quod ibi posui in apost.ad ipsum in ver.equiparā. C decret.e.clericis dixi post.oli.c.bone.lo.ij.nu.9.in ver.nū quā equiparantur.extra de elec.

1 Cumplicare adde Lar.in cle.j.s.j.ñ.q.de reg.t Bar.in l.ij.in pin.de pact.in l.fi.j.col.ver.tu vero dic.ff.de eo q̄ cer.loco.

1 Uxor eius vir captus est no potest nubere hodie iure Canonico donec certum sit de morte viri.

Secundum. Matrimoniū captiuitate alterius ex cōiugibus nō dissoluitur nisi fuerit incertum persona q̄ fuerit in captiuitate viuat: tuc cū cōiunx in ciuitate remanēs p̄t libere post v.ann. nubere dote t donatiōe ad

1 vtrumq; p̄tinentia reuocando.h.d. C†L p.82 dic t innuit qđ quin.quennium incipiat currere a tēpore a quo cepit esse incertum ō mortis vel de vita existentis in captiuitate.imo vī quod cōputetur a tēpore captiuitatis vt l.vxores.ff.de diuor.gl.ponit opi. Veritas est quod illa lex corrigitur per hunc ſ.vt ex tpe captiuitatis computetur. Et hic tene primā sol.gl.quā opi.firmat gl j.ſ.qđ autem a nobis.ſ.vt lic.mat.t auie. Sed hoc verum de iure ciuilis de iure canonico ille qui est captus ab hostibꝰ ꝺ̄ perpetuo expectari donec est certum de morte ipsius.capit i p̄sent.a.cū dispon.vide quod nota.ibi.t in ſ.quod autem p̄cal.

1 Damnatus ad mortē efficitur seruus pene.

Quod autem. Matrimoniū nō dissoluit alterum bonum,ex cōiugibus i metallū dānato,q2 mortuus,ꝛc intellige de his qui post condemnationē sup

1 perueniēte loquitur hic.† Secus i his qui dānant ad mortē nam illi fiūt serui ex suplicio,vt l.q̄ ad statum.ff.qui vltimo.ff.de pen.ita ſolut gl.in aut.sed hodie.C.de dona.inter vir.t vxo

lter.Item no.t male in l.eius qui i fi.ff.de test.t ibi p Dy.qui tam gl.reprehendit.t l.ſi quis filio exheredato.ſ.irritum.ff.ō

testa.rup.arritoque test.

1 Decretum quod dicatur sententia diffinitiua.

2 Seruus mortē equiparatur.

1 Matrimonium quod cōtrahatur hodie cum ancilla, vel seruo nam domino contradicente.

2 Seruus a domino derelictus an libertatem accipiat.

Si vero decretum. Cōiunx alicuius in seruitutem nuptie aūt cum seruo dño ignorante ꝺ̄cte nulle sunt ab

1 initio,t ō dissolui possunt.nuptie vero cū seruo vel ancilla ꝺ̄cte domino expresse vel tacite cōsentiēte, vel cū seruo derelicto co

2 ꝺ̄cto languente valēt,nec dissoluunt.h.d.vsq; ad ſ.deportatio

3 Et no.in p̄in.huius ſ.j.qđ decretū appellat sententia diffinitiua. Ad idē ſ.p̄xt.qđ facit ad idem qđ no.doc.in l.cum pro-

2 ponas.C.de bon.aut.iud.pos. C†Secundo not.tex.q̄ seruus

3 equiparatur morti t vide gl.† Op.ēt videtur qđ cū ancilla,t seruo possint contrahi nuptie etiā dño contradicēte, vt in c.j.extra de coniu.seruo.sol. Ad hic dicitur hoc hodie ibi cognitur,qđ intellige verū qñ matrimonium contrahitur inter scientes sēc? si crederē contrahere cū libera t revera esset serua.xxix.q.ij.in summa t latius eadē causa t questione.c.ix.capitu.li gs ingenuus.

4 C†L p.ad versi.t multo potius t videtur qđ talis seruus a domino derelictus non accipiat libertatē,imo occupāti cōceditur vt l.ſi.ff.p derelī. Glo ponit hic tres opi.t ap̄t bat cōes tres.Tu approba primā opi.quā etiā approbat gl.l.i.s.sed scim?. C.de lati.liber.tol.t i d.l.ſi. Vide quod habes i c.vno extra de infant t lan.expo.t q̄ not.ibi per Jnno.t p Bul.in sum.huius titul.t vid Azo.in sum.de infan.expo.t q̄ no.xxxvij.di.c.ſi.no.tex.ex studio noceat ꝛc.vt in gl.t j.co.ſ.licitaque.

1 Uxor militis etiam elapso decennio licite non nubit,sed expectat donec sit certa de morte viri.

Deportatio. Deportatio matrimoniū non soluit. Jtē milite ad militiā accedēte eius vxor si literas sospitatis ipsius nō acceperit,t per x.an.expectauerit t a principe gratiā impetrauerit licite cū alio nup.contra

1 here pōth.d.Jste ſ.hodie et corrigitur per ſ.q̄ autem.vt lic.mat auie.t per c.in p̄sentia.extra de spon. vbi dicit quod debet expectare donec est certa de morte viri.

1 Matrimonium ex quibus causis dissoluatur.

Uitiores. Uiro atq; vxori ex causis hic enumeratis matrimonium dissoluere permittit cum

1 pena imminente q̄ dissolutiōis causas p̄buit. C†L p.t videtur qđ iste ſ.non procedat. Nā dicit tex. quos Deus cōiunxit, homo non separet nisi fornicationis causa.t tunc non dī diuorſ.t matrimoniū nullū declaratur vt ex de coniu.lep2o.c.ij.de donatione inter vi.t vxo.c.j.ꝛc.plerūq;. Sol. Dic ſ.corrigitur per illa cap.t circa hoc distingue quinq; tēpora vt no.in l.cōsensu.ſ.vir quoq;.C.de repu.t l.diuortio.ff.de neg gest.t ff.ō diuor.in rub. Solū ēm in vno casu vī velle qđ mīmoniū possit dirimi.s.p ingressum religionis,vt in c.verū,t in cap.ex publico extra de cōuer.cōiug.t in c.ex parte.eo.titu. Circa qđ vide quod not.Bof. in Summa de coniugio lep2osorum.

1 Legis dispositio cessat causa cessante.

2 Lex inducta p̄opter duas causas finales licet cesset vna,tamē remanet legis dispositio.

Si vero. Si vxor diuortium sui cā fecerit vel diuortij causam p̄buerit penas legitimas patiet,t

ante quinquennium nup.li contrahere n poterit p̄opter sponsalitiā cōmissionem.vel confusionē,viro aūt in omni casu quādocunq;

1 nuptias cōtrahere permittitur.h.d. C†No.ver.li.q̄ nō obseruandū.quod q̄cūq; cessat ratio legis,quod cessat ipsa lex vt hic t l.adigere.ſ.quāuis.ff.de iur.pat.t l.quod dictū.ff.de pac.cū l.est enim rō in eis lex ipsa,vt l.cū mulier.ff.sol.ma.in gl.quasi dicat,ibi contra hanc gl.videtur tenere gl.in l.liberorum.ſ.j.ō

2 bis qui no.infra hoc etiam tenent docto in l.ij.C.de inoff.nup. q. †No.ex hac gl.quod q̄n lex statuit aliquid ex duabus causis finalibus,licet cesset vna tū remanet legis dispositio. Item no.in d.l.liberorum.ſ.j.t Jnſt.de nup.ſ.affinitatis.ff.de ex.cor.ciui.in l.ij quis ad exhibendum.

Has itaque. Uiro licitū est i tribus casibꝰ a Justiniano additis diuortū celebrare.c. Jtē adscriptitio nupti. cōtrahere cū muliere libera a duo cōsentiēte non permittitur.pena contrafacientibus imminēte.h.d.No. gl.sed aliud.ibi seruū in fi.ꝛc.t l.ij.ff.de stat.hom. C.de agri.t cēn.l.ne diutius.lib.xj.

1 Uir t vxor non debent ad imparia iudicari.

Bona q̄ intelligantur deducto ere alieno.

2 Mulier non dotata,si diuertit sine causa,punit in decima parte substantie.

3 Mulier,an p̄sumatur bona sua in dotē dedisse.

Sic itaque. Matrimoniū sine dote,t dona.cōstitutio alterutro ex eis copulā ad diuortiū

cōmittente vsque ad xl.libras auri substantiam habēs vel maiorem,centum lib.auri quantitate substantie punietur,alias iiij. parte substantie,t mulieri ad diuortiū culpā p̄benti ante quinquennium nubere non licet alias tantū intra annū nuptie sunt

1 p̄hibite p̄opter seminis cōfusionē. h.d. † Et not.qđ vir t vxor non debent ad imparia iudicari,vt hic t l.ſi.C.eo.ibi j.vt frat.filij ſ.fi.xxxij.q.ij.si quis.† Scōo no.tex.ibi. substantiā illā.ꝛc.in

3 quo babes q̄ licut bona intelligunt deducto ere alieno.sic hic i p̄posito,vt hic,t l.ſi.C.eo. C†Tertio no.tex.in ver.t si mulier ꝛc.q̄ si mulier,q̄ nō est dotata,divertit sine causa punit decima parte substātie sue. Et sic hic vī casus cōtra l.mulier bona.ff.de iure do.que dicit q̄ mulier nubens nulla dote data,p̄sumit bo

na sua in dotem dedisse, hic vero probatur contrarium. Nã video hic quod mulier, que dotem non dedit punitur in parte substantie sue, tamen illa substantia non presumitur esse in dote. facit ad idem. C. de repu. li.

ADDITIO.

8 ¶ Ere alieno. Adde dominum Socin. consil. xvij. incip. presens consultatio. verfi. v. principaliter. circa medium in prima parte charte decime octaue. & versi. nec obstat quod bona. in dicta parte charte xij.

1 ☞ Duo rei qõ possint ẽstitui p̃o dote restituẽda ẽt p̃o dãda. Fideiusor p̃o dote danda constitui potest.
2 Filius hodie non facit diuortium, sicut olim facere poterat.
3 Filie delictum in matrimonio qõ nõ p̃eiudicat patri eo viuẽte.
4 Filie hꝫ remittitur hypotheca, an p̃eiudicet patri.

Est quoꝯ. Liberis in potestate cõstitutis, vel emãci patis diuortiũ cũ vxoribꝫ suis i suor̃ pa
1 rentum lesionẽ facere nõ permittitur. h. d. ¶ Mo. in ter. siue ẽt cum filiꝭ, &c. in quo habes qõ p̃o dote restituenda p̃nt duo rei constituí. Et sic habes tex. p̃o eo qõ no. gl. C. ne fideiuss. do. den. l. j. Idẽ. C. de dote cauta non numerata. l. fi. P̃o dote aũt dãda non est dubiũ qõ possint cõstitui duo rei, vt l. pfectitia. §. si pñ. & l. ij. §. si parte. ff. de iure do. tũ ẽt fideiussor. p dote dãda cõstitui
2 põt vt l. cũ dotis. c. ti. ¶ Quero. qd innouat hec cõstitutio de iure veteri. Dicit gl. q̃ incipit. soluit qdẽ. qõ nihil, sed sicut olim soluebatur matrimoniũ per filium, ita hodie hꝫ nõ in lesionẽ parentum. Sed Ja. de Belui. dicit quod innouat in hoc. q̃ olim licebat filio celebrare, sed non in lesionem parentum. hodie vero nõ hꝫ diuortiũ facere. & hec vꝝ veritas. probatur hic, ibi, ita nec
3 transigere, &c. & ibi, non enim hꝫ rõnẽ. &c. ¶ Ultimo iste. §. indicitur per gl. & Byn. ad questionem quod si filiesa. culpa factũ est diuortium. puta, q̃ adulterium commisit, propter delictum filie non dꝫ patri circa dotẽ p̃eiudicium fieri. De quo no. in l. cõsensu. C. de repu. in gl. magna in fi. & in l. si dotẽ. C. de iure dot. Hic qõ veritas est qõ patri viuo delictũ filie nõ p̃eiudicat. fꝫ eo mor tuo p̃eiudicat ipsi filie. Ita tenẽt doctores. in d. l. si dotẽ. & By. in l. ij. §. qõ si in pñs. ver. sꝫ vtrũ. ff. sol. ma. vbi hunc ter. ad hanc q. inducit. ☞ Scõo facit hic tex. ad q. an si filief. remittent hyp. fm formam l. iubemus. C. ad velle. fiat patri p̃eiudiciũ. Byn. in d. ver. sed vtrum. tenet id quod in precedẽ. de quo dic per Spec. in tit. de do. post. di. rest. §. ij. ver. qd si filia. Ultimo no. tex. ibi. ex studio. de quo habuistis in §. si. viro. & §. sic itaque. & ibi no. ẽ. eo.

1 ☞ Mors omnia soluit.
2 Equalitas in dote donatione propter nuptias, esse debet in qualitate & quantitate.

Deiceps. Inequalitas in quãtitate dotis. & donatione pp nup. permittit inqualitate & quantitate prohibetur in equalibus pactis q̃ maius trahit ad minus
1 h. d. ¶ Mo. quod mors oia soluit a cui concor. l. sicut ĩ annos. §.
2 fi. ff. quib. mo. vnus. amit. & de here. tal. §. j. ¶ Secũdo no. q̃ dꝫ
2 de quali & quant. inequaliter per missa circa quãtitatẽ dotium & dona. q̃ hodie corrigitur, q̃ semp dꝫ esse equalitas tã in quãtitate q̃ iqlitate. vt l. de equal. dd §. j. posita C. de pac. cõuẽ. aut. equalitas. qui §. corrigit istũ. §. & l. ex morte. C. de pac. conuen.

ADDITIO.

8 ¶ Soluit. Adde ter. in l. Veratius. de regu. iur. & in l. in summa ff. de re iudi. Tu vide de hoc q̃ posui in apost. ad Pau. in c. quidam: extra de cele. missa. & no. in c. charitas. de pen. dist. ij.

1 ☞ Vidua persistens in viduitate dꝫ esse in p̃iori matrimonio
2 Vir & vxor si non nubat, an dotẽ & donationem pp nupt. alienare possit, vel filij reseruare.
3 Equalitas iter fratres seruãda est, vt tollat iuidia iter fratres.

Soluto. Si parẽs soluto matrimonio ad secũdas nõ peruenit nuptias, licentiã hꝫ omne lucrũ, p
ueniẽs ex primo matrimonio alienãdi, hꝫ si nõ alienauerit filijs reseruare p̃esumit eis institutis solis vel cũ extraneis p̃teritis vel exheredatis, iuste quidã penitus exclusis mortuor̃ portionib⁹ ipsor̃ filijs tra smissis. h. d. No. tex ibi, perdurare in p̃iore
1 cõiugio. & in p̃ioribus steterint nup. ¶ Ex q̃ no. q̃ remanet in
2 viduitate, dꝫ esse in p̃iore matrimonio, vt hic. & C. de bo. q̃libea q̃ no. in l. j. §. exactio C. de rei vxo. ac. Ad idẽ. C. de leg. ber. l. de
2 emãcipatis. ¶ Et p. vꝫ quod licet vir & vxor ad secũda vota nõ trãseant, nihilominus dos & donatio pp nup. debeat filijs reseruari. nec possit vir vel vxor talia bona alienare. C. de secund. nup. authen. vxo. super l. generaliter. §. fin. & l. si quis p̃iori. §. illud eo. ti. Dicit quidã, q̃ hic loquitur de alijs lucris a cõiuge perceptis de le. do. fideicõ. sed ibi loquitur in lucro vel dona. propter nuptias. Sed veritas est quod hic loquitur in lucro dotis & dona. pp nup. vt hic ex p̃emisse dicitur. & in d. l. generaliter. §. fi. & nõ dic. quod iste §. & ista lex. generaliter §. illud. p̃cal. p̃illis. corrigitur. vt licet alter ex coniugibus, q̃ dotẽ lucrat vel donapter nuptias ad secũda vota nõ transeat. nihilominus tenetur reseruare filijs eiꝰ matrimonij si eis ad secũda vota trãsiret nõ est dubium q̃ filijs p̃imi matrimonij reseruare tenet, vt d. §. j. nec. vr. ex do. & d. l. generaliter. §. j. & ita loquitur. §. e. §. nec illud. in quo tum loquitur de dote vel dona. q̃ debẽt seruari filijs p̃imi matrimonij transeũtis ad secũda vota sed obstat ille tex. q̃ q̃ dos & donatio debent seruari filijs secũdi matrimonij cõiuge nondum ad
cunte ad tertia vota. & sic illã iniuriã facit filijs p̃imi matrimonij. Dꝫ solue q̃ illud p̃tingit, q̃ cum ibi supersunt filij secundi matrimonij, filij p̃imi matrimonij. & dos & donatio pp transitũ ad
secunda vota seruetur, debet et iã seruari lucrũ dotis & donationis pp nup. filij secundi matrimonij pp equalitatẽ seruandam
3 & inuidiam inter fratres euitandam. ¶ Sed ꝫ sol. quod dicit d. §. j. nec. vir. ex do. est vera quantũ ad nõ transeuntẽ ad secũda vota, in transeuntẽ aũt remanet ille §. ĩcorrectus, vt totũ iuris dotis & dona. p̃opter nuptias cedat filijs p̃imi matrimonij quia erat de iure antiquo. Et ideo d. aut. ĩ tamẽ legitur post dictum aut. vxor. & circa predicta vid. ff. de non eligen. secun. nubẽ. p̃sperim⁹. vbi dixi & vide quod no. in aut. nunc autem. C. de secun. nup. Sed aduerte quod hꝫ non transiẽs ad secũda vota potest dicta bona vendere, vel alienare tamen si non alienat vꝝ filijs seruare. Ita probatur in hoc §. ibi placuit. &c. & l. generaliter. §. fi. & l. hac ed. c. tali. §. fi. no. gl. hoc est verum. & gl. alle. iure non.

ADDITIO.

8 ¶ Nulla est lex in eo. titul. que ad rẽ faciat vt in discursu pñs. li liberi est videre, dic ergo voluisse Bar. allegare l. fi. ibidem in p̃iore. C. de bon. ma. & lex. Lo. sen.

1 ☞ Mulier in bonis filij liberis non extantibus, ẽt si trãsiat ad secunda vota in totum succedit.
2 Mulier quando possit nubere intra tempus luctus.
3 Pene imposite nubenti intra annum luctus, an celeantur bilate & qualiter.
4 Dispositio huius §. quod additur legi p̃me & secunde. C. de secun. nuptijs.

Pr̃me. Si quidem. Matrimonio liberis nõ existẽtibus soluto, vxor ante annale tẽp⁹ ad secundas nuptias
ens nup. penas patitur legitimas infamie. absolutione de facili obtẽta: liberis existentibus põt absolutio ipetrari iuris solẽnitate bic seruata. h. d. ¶ Mo. in ñ. vers. si vero expectet. nã. de
1 tex. p̃o eo q̃ dixi §. de non eligẽ. secũdo nubẽ. §. hoc aũt vr. q̃ non obstante tranlitũ, ad secunda vota mulier succedit in tẽ
ad p̃opinquiores. & vsumf. vbi omnes filij p̃imi matrimonij de
2 dũt. ¶ p. vꝫ, quod vxor in tempus luctus nubere possit quo modo partus edat. vt l. liberor̃. ff. de bis qui no. infa. sol. ibi
quimur cũ vir nõ est lugend⁹ vt ibi no. fm Jo. opi. q̃ tenẽt de
l. ij. C. de secun. nup. & in l. j. co. ti. secus si vir esset lugẽd⁹. Ita
3 intelligi §. si vero. in l. j. co. ti. ¶ Quero nũquid hodie illas pernas luctus patiatur nubens intra ãnũ. videtur q̃ nõ q̃ motu viro mulier soluta est a l. viri vtin c. pen. in fi. ex de secun. nup.
& ij. quij. §. hinc colligitur. & hanc opi. approbat gl. in l. j. in fi.
de secun. nup. & l. liberor̃. preallega. Cuius ꝫ ium no. in gl. decreto. C. de bis qui no. infami. & illam opi. tꝫ Modo. in d. l. C. de
secun. nup. gl. in c. h. ex de secun. nup. ponit opi. & firmat
Jnn. ibi dicit sic. Aut loquimur ꝺ penis qua patitur mulier
eo, q̃ intẽp⁹ luctus nubit illas hodie nõ patit sed contra
2 per canonẽ. a Aut loquimur de penis, quas vxor patitur p̃ter
q̃ nuptiis liberis existãtibus ex viro p̃imo, & ille pene adueniẽ
die videntur habere locum. Et est ratio, q̃ prime pene sunt
re pene, secunde non sunt, sed sunt introducte in fauorẽ filior̃
Ita tenet ibi Host. per plures ratiões. & y. i. l. ij. C. de secun. nup.
tꝫ cõtrariũ. & nititur respondere rationibus Host. auctoritatibus Ly. Jo. And. & dicit in d. c. fi. & tenet opi. Bar. Jo.
Et ista vꝝ veritas circa quod vide gl. Host. in sum. de fun. nup.
Et no. gl. tene tamen. ibi in fi. vide vt no. d. l. ij. C. de secun. nup. &
4 in d. l. decreto. ¶ Mo. gl. que incip. vt C. ista benedicit q̃ dãdo
tur illi legi prime & secunde. C. de sec. nup. sed non videtur. d.
qua mulier. C. ad Ter. q. ibi idem dicitur quod hic sed no
non dꝫ q̃ filij filiorum succedant, sed hic sic. videtur tex.
tex. velit dicere q̃ illi legi velit adhcere q̃ iam est contra flan
tũ, per leges antiquas. q. hoc patet. q. ex veteribꝰ adijcit.

ADDITIO.

8 ¶ Per canonem. Ad quod vide ff. ely. i c. j. de spon. in vꝫ col. p
pe fin.

1 ☞ Honorare, id est extra honorem ponere.
2 Pater mater transiens ad secunda vota, an amittat proprietatem.
3 Obligatio in aduentitijs, an bodie cadat inter patrem & filium.

1 Filij non debent esse castigatores parentum, & quãdo possint esse
2 tutus quando possit interdicere administrationez bonorum suo
rum patri.
3 Pater vel mater quod non habent ius eligendi vnum ex filijs i
lucro alterutri ex coniuge proueniente.
4 Filiusfa. quod de iure ciuili etiam habeat heredem

Si verõ. Parente ad secũdas nuptias cõuolã
te liberis non existẽtib⁹ lucra sunt pa
rentib⁹ pleno iure acquisita, liberis aũt ex tẽtib⁹ ipsoz est ppzie
tas: & vsufr. parentum administratio, & parentibus cõpetit, circa
castigatione filioz alienatione penit⁹ interdicta alias vẽdicatio
filijs mittitur nulla eis p̃scriptione currẽte nisi. xxx. an. eis,
incipientib⁹ currere. cũ fuerit sui iuris, & puberes liberoz ũ electio
nequeũ ad dicta lucra in libero transmittenda patri penit⁹ in
terdicta. hoc dicit. † Ex bono rare, id est. extra bonorem ponere.
¶ Oppo. quod pater & mater per translatiũ ad scõa vota mor.
pietatẽ nõ admittat, cũ de ea testari possit. l. femine. §. j. C. de se
cũnup. buꝰ timore Pla. & But. sunt i diuersis opi. Rã ōt Pl.
q̃ olim l. femine. retinebat ppzietatẽ, sz filijs seruare tenebat. sz
g hic. §. inchoãti pdit propzietatẽ. Bu. vero dicit, q̃ p. l. femi
ne tantũ ẽt ppzietatẽ amittebat. Sz olim habebat electionẽ vt d. l. femine,
hodie nõ quod dicit de elec. corrigitur, vt j. e. §. veniẽt. ¶ Mo.
gl. sz secundo viro. in fin. Veritas est quod in aduẽtitijs seu ex
2 cidentitia inter patrẽ & filium potest esse cautio, vt not. in aut
vtili. C. de offi. testa. & de pac. do. l. iũ. ff. de fideiuss. l. si quis pro
ex de cõd. inde. l. fi. ater a fratre. i j. gl. mag. vñ tex. in l. iubem⁹
in fine. in supradictis autem. C. ad Trebel. licet gl. ibi dicat i duo
bus casibus etiam speciale. ¶ Venio ad §. sed q̃ sancitũ i quo
dam. q. l. erubescit &c. & quod intelligo verũ quatum administra
tionem patrimonij, vt hic sed bene posset filius patrẽ corrigere,
vt lij. §. lij. quis quasi. ff. de condi. ob causam. gl. alleg. hic & ria,
non soluit illud & quod dixit: q̃ filius nõ põt interdicere admi
nistrationẽ patri, intellige esse verũ scõm istam distinctionẽ. q̃z
3 pater dissipat bona in quibus filius habet propzietatẽ, tũc ỏ
bet distingui, aut filio debet dari regressus. q̃z pater bona immo
bilia vendit, quæ vsu non cõsumunt. tunc filius nõ põt reprehen
dere patrẽ circa administrationẽ, & ita hic & C. de bo. q̃. liberis.
Lij. §. non autem. Si vero pater vendit res mobiles, quæ de facili
possunt non appere, tunc si pater esset nõ soluẽdo, & esset homo
malæ vitæ põt patri administratio bonoz interdici. vt l. fi. C. de
sen. pas. facit l. Imperator. ff. ad Treb. pdicta intelligẽ i patre sa
næ mẽtis. Si vero pater esset furiosus, tũc dic vt l. is q. ff. de tut.
4 & cur. & ab his. & l. j. in fi. ff. de cura. furio. ¶ † Venio ad. §. ve
nient. In quo no. q̃ pr̃ vel mater nõ habent ius eligẽdi vnũ ex fi
lijs in lucro alterutri ex cõiuge prouenientẽ. qui cõcor. §. p̃ximus
5 & de nõ eligẽdo sed o nubẽ. & hic per hunc. §. & illum corrigit. l. fe
mine. & l. generaliter. §. diuidendũ. C. de secun. nup. & p hoc sup
d. femine. est posita. aut. lucrũ. quæ est sumpta ex isto. §. & d. §. p
ximus. Nec obstat huic. l. in quibus. i fi. C. de secũd. nup. Nã
ille. §. vt ibi no. duas lecturas. Prima est. q̃ parẽs qui lucra
tur. & illud lucrũ perdit per translatiũ ad secũda vota. sz ius eli
gendi inter filios suos. & vnũ alteri in tali luc. disponẽdũ. & secũ
dam hanc lecturã ille. §. nõ corrigitur. imo cũ si. huius. cõcor. Et
sm hanc lecturam tenent doc. in d. l. quibus. in fi. & p istis du
obus lecta. vide hic no. ver. patiantur. & gl. super. ver. licu. secũm
naturã. ¶ Ultimo circa hunc. §. not gl. super ver. nup. & gl.
maxime. Et qua gl. habes quod illud quod dicitur q̃ filius. fa
milias habet heredem, est ad inueniendum per authẽ. de he
redi. ab intesta. §. j. Sed veritas est. q̃ etiam de iure ciuili fili
us fam. habet heredem. vt. l. quod scitis. C. de bon. quæ libe. & l. fi.
C. de lic. & idem l. fi. §. fi. C. ad Tertul.

ADDITIO.

¶ Obligatio. Adde do. Soc. in consi. clxij. incipiẽ. eõsiderata cõ
tinentia casus ver. confirmant præmissa ex eo. in fin. ij. par.
vbi refert Barto. in d. l. frater a fratre alleg. in tex. tenere cõ
munem. & quod communiter omnes ibi tenent contra eum.

¶ Stipulatio concepta sub duabus contrarijs conditionibus
committitur ex vna ex alia committi non potest.

¶ Capitio huius. §. quid addat ad §. hoc autem. supra de non
dig. secund. nuben.

¶ Capitio huius. §. quod habeat locum i lucro dotis, & donatio
ne propter nuptias.

¶ Dictum. l. interpretata. quod sit in l. in interpretante.

Quoniam infirmas. Parẽte ad secũda
nuptias liberis vno filioz, absq; filijs defuncto lucrũ ad paren
tem redit pro certa portione ex pacto non existentium liberoz &
reliqua vero ad filij heredes pervenire debet & p eade portiõ. de
alienatio cõfirmatu, q̃ alienatio valet, & in totu m. si omnes hijs
parentis præceſſerint. ¶ Item filij talia lucra quæ debentur
pp trãslitũ ad secũda vota percipiunt, dũmodo nõ fuerint ingra
ti. hoc dicit vsq; ad §. optime & gl. m ag. penit casum. In textu
ibi filioz vnus sine filij. secus si cum filijs. vt. j. eo. ver. vñi plu
1 ribus. & ibi si vero non habeat, &c. ¶ † P. hic innuit. quod ap
posita fuerint pacta vnũ de lucrando totu in casu existentiũ libe
rozum, sm de lucrando partem in casu non existentiũ liberozũ,
& tamen in vtrunq; pactum habet effectum, vires alterius de
bent cessare. Nam videm⁹ quod si stipulatio sub duabus contra
rijs cõditionibus cõcipitur, & ex vna cõmittatur, non potest ex
alia committi. vt l. si ita qui stipuletur. ff. de verbor. obligationi
bus. ff. iudi. sol. l. cũ quærebatur. Eadem de cõditio. instit. l. si
plures. cũ simi. Sic ergo & hic, ex quo pactum ex vno cõmissum
non põt ex alio cõmitti. solu. Gl. hic dicit quod ista iura magis
sunt voluntaria quã rationabilia. Et ista fuit optima Gulielm. de
qua fit mentio in aut. & si quis. C. de secun. nup. & circa qd ibi no.
gl. & Doc. Sunt & aliæ opiniones hic tãgunt. & vide qõ no. d. l. cũ
quærebatur. de quo dic vt plene dixi in §. proxime. s. de non
elig. secun. nup. vbi etiam vide quid iuris si non fuit appositum
pactum sm de lucrando partem in casu non existentiũ liberorum
2 ¶ † Quero quid addit hic. §. ad hoc autẽ. s. de nõ eligẽd. secun.
nub. Dic quod addit in hoc, q̃z per illum. §. non cõfirmatur alie
natio propter pactum non existentium filiozum. nisi q̃ omnes
filij præmoriẽtẽ parenti. Sed per hunc. §. confirmet alienatio
ex pacto nõ existẽtium filiozum, etiam vno filio sine filijs parẽti
premoriuo, & hunc casum addit Imperator ad dictum. §. hoc
3 autẽ vt hic in litera dicit. † Sed q̃ro i q̃b⁹ lucris hz locum iste.
§. dic q̃ si lucro dotis & donatiõis propter nup. & hoc sentit hic
Jo. q̃ est verum. nam hic §. ad interpretationẽ. d. §. hoc aut loq̃
tur in dote & donatione. ergo iste. §. habebit locum in eisdẽ casi
bus cum in his casibus sit locus legi interpretanti, quib⁹ est locus
legi interpretare. vt §. de filijs ante dotalia instrumenta natis.
s. h. ff. de coniun. cum ea incipa. lib. l. nihil.

1 ☞ Vir. vel vxor an teneat filij primi. matrimonij dotẽ vel dona
tionem propter nup. seruare si transeat ad secunda vota.
2 Si mulier dedit in dotem omnia eius bona scõo viro & decedat
in matrimonio sine liberis, vir non lucratur ex forma legis mu
nicipalis vltra illud q̃ hz habere vn⁹ ex filijs primi matrimonij.
3 Filij secundi matrimonij an admittatur cum primi matrimonij
ad revocandum plus dato secundo viro.
4 Ius filij secundi matrimonij. an in bonis maternis debeat habe
re legitimam sicut filij primi matrimonij. vbi quod sic.
5 Filij primi matrimonij an admittãtur ad revocãdum, qñ mulier
dedit omnia bona in dotem scõo viro cum pacto de lucrando to
tum.
6 Donatio facta per virum vxori, vel econtra, vltra formã hic tra
ditam. licet bene legi renuntiet, quod non teneat.
Dispositioni huius. §. quod renunciari non possit.

Optime verò. Parenti ad secũdas nuptias cõuo
lanti non hz largiri, vel relinquere
plus secundo viro vxori quam vni liberorũ primi matrimonij
in quẽ minus cõtulit, & qõ plus dederit, poterit p liberos revoca
ri, nisi liberi parentibus fuerint ingrati. h. d. ¶ † Oppo. & vñ, q̃
vir vel vxor nõ tenetur filijs primi matrimonij dotẽ vel do. pro
pter nup. seruare hz transeat ad secunda vota. vt l. si liberis. C. e.
pp nupt. Si hz alia bona, ex quibus possit consulere filijs primi
mrimonij, & obtinet qõ dz ibi, sed in l. cõtraria dicit, aut hz bona
extra dotem, vel donationem propter nuptias, ex quibus posset
cõsulere filijs primi matrimonij, & obtinet q̃ dz hic. Tu dic, aut pater aut mater datur oia bona sua in dotẽ
vel donationem propter nup. secũde vxori, vel scõo viro simpli
citer nõ apposito pacto de lucrãdo & tũc põt. vt ibi. Aut vtili da
re apposito pacto de lucrãdo ab initio. vel ex postfacto vult reli
quere, vel largiri, & tũc nõ pt plus lucrari quã lucret filius primi
mrimonij. cui minus datur. circa qõ vide qõ no. gl. in l. hac edi
ciali. §. si vero plus. in gl. sz pone. C. de sec. nupt. & idẽ in l. nulla.
2 C. de iure dot. ¶ † Et per hoc apparet qõd si mulier dat in dotẽ
oia bona scõo viro, & decedit in matrimonio sine liberis vir non
põt lucrari ex forma legis municipalis, vltra illud qõ dz habere
vnus ex filijs primi matrimonij. vt pz hic, & in l. hac edictali. circa
3 pri. ¶ † Opp. dicitur hic, qõ filij primi matrimonij revocãt
plus datum secundo viro. vel vxori quam dicatur infra. l. cõtra
ria. imo ad revocandũ debent admitti etiã filij secũdi matrimo
nij vna cũ filijs primi matrimonij. vt C. de sec. nupt. l. q̃m præte
rite. Solu. distingue tria iura. ¶ Primo, de iure antiquo id qõ

plus datū est, puenīebat soluz ad filios primi matrimonij, vt. l. hac edictali. p cal'le. ¶ Postea. secundo iure introductū fuit q̄ debet peruenire ad filios tā primi matrimonij quā secūdi. z sic corrigit. d. l. hac edictali. ¶ Tertio redit ad ius antiquū introductū p dictā. l. hac edictali. z ita loquit. Et not. glo. hic manifeste. in fi. ¶* Sed hic quero, an filij scōi matrimonij debeat habere debitum iure nature. gl. formāt hāc questionem in authē tica. ad eos. C. de secūd. nup. sed nō firmat Jacob. de Belui. hic tenet, q̄ filij scōi matrimonij debēt habere legitimā sicut filij primi matrimonij per. §. nec illud j. eod. z dicta. l. hac edictali. l. p̄incip. C. de secūd. nup. cū alijs, z argumēt. supra de triēte, z semisse. §. primo. licet nō admittātur ad reuocādū quod plus datum est secundo viro, vel vxori. quā habeat vn⁹ ex filijs primi matrimonij. qui min⁹ habet. ¶* Itē quero, pone q̄ mater omnia bona dedit in dotē secūdo viro pacto interposito de lucrādo totum, an filij primi matrimonij totum reuocabūt: Vide q̄ not. in dicta. l. hac edictali. §. si vo. in gl. q̄ incipit. sed pone. ¶* Ultimo not. tex. ibi nulla machinatione, ꝛc. Ex quo habes q̄ si vir donat vxori, vel econtra. z in donatione excederet formā hic traditā, z huic renūtiat, talis renunciatio non tenet. nō enim est introductū in fauorem plus donātis, sed in fauorē alterius. s. filiorū, vt hic dicit. Idē habes in dicto. §. si vero. ibi circūscriptione, ꝛc. z sic renunciatio non valet, vt in capitu. si diligēti. extra de foro cōpetenti cum similibus.

Quia vero. In hoc. §. ponit quo tēpore inspicit, an sit plus datum scōo viro, vel vxo. quam filijs primi matrimonij, cui min⁹ est datū. z breuiter hoc dōt. An vitricus vel nouerca habeāt plus tēporis a morte parētis, z tēpus inspicitur. ¶* pp. glo. magna. z videtur q̄ inspiciatur tēpus date, nō tēpus mortis, vt l. si cōstāte. §. finali. C. de donatio. ante nupt. infra eod. z. §. de augmētis. dicūt quidā. z quod hic, §. corrigit illam legē. sed certe ista solu. nō est vera, cū eodē modo cōtra dicat. §. de augmētis. j. eo. qui post hunc. §. Alij dicūt q̄ vtrunq; tēpus inspicitur p̄out. est vtilius ipsis filijs, vt notatur dicta. l. si constante. §. fina. Alij dicunt. z ponūt aliā solutio. q̄ dic. vt in glo. quā solu. tenet Jacob. de bel. z facit p illa solu. j. eod. §. si vero. in p̄incip. z in fi.

1 ☞ Dos. z donatio p̄opter nuptias, an debeant reseruari filijs.

Hec illud. Parēte ab intestato decedēte post secūdas nuptias liberis exististētib⁹ de ābob⁹ matrimonijs tertijs nuptijs non ꝛctis, res suę p̄prię. z lucra legatorum, z fideicōmissoruz ad omnes filios equalit debēt peruenire. lucra vero dotis, z donati. p̄pter nupt. ad filios tātū ex eo matrimonio suspectos, a quo descederūt dicta lucra. debēt venire. hoc
1 dicit. ¶* pp. dicitur q̄ dos, z donatio p̄pter nuptias debēt seruari. cōtra supra odē. §. soluto. in p̄incip. z in fin. vbi cōiūx lucrās de illo lucro facere potest q̄ quid vult. Dicunt quidā q̄ hic tenuit ad secunda vota, ibi non. hec solutio. in quātū respicit filios secūdi matrimonij, non est vera. cū non trāseat ad triēnium matrimonij, quare Ang. so soluit. De quo dic vt in glosl. q̄ opi. reputatur per glosl. tā quā lit cōtra mētē dicti. §. soluto. Sz certe ista sol. Ang. non est contra mentem, sed exp̄resse contra tex. illius §. quare solue vt in glo. z vt dixi in. d. §. soluto.

Quia vero. Parētes cogūt seruare filijs lucra matrimonio soluto diuortio q̄madmodū z si morte, z idē seruādū est in lucris super dotatis matri factis. h. d. ¶ Not. ibi, si matrimonium ad primā partē facit supra codē. §. soluto. in p̄inci. z q̄ ibi not. ad secundā partē. Facit text. dicto. §. soluto. verū. si filiozum.

1 ☞ Dos. z donatio, ppter nup. potest regulariter diminui partibus consentientibus.
2 Probatio cōtra p̄sumptionem de iure nō admittitur, nisi per partis confessionem.

De augmentis. Parētibus ad scōas nuptias cōuolātibus, liberis ex p̄riore matrimonio existētib⁹ nō lz dotē vel donatio. p̄pter nuptias diminuere, ne aliqd aduers⁹ filios prioris matrimonij machinari
1 cōtigat. hoc dicit. ¶* Ex hoc. §. quod lz diminutio regulariter admittatur partib⁹ cōsētientib⁹. vt hic. §. in p̄inci. z. l. si constante. C. de donatio. ante nup. z allit in viro. z vxore ad secū. nu. cōuolātibus liberis ex p̄riore matrimonio existētibus, vt hic. §. fi. idē
2 dicta. l. si cōstāte. in fin. p̄alleg. ¶* No. glo. quod nō debet, ibi, q̄ de iure est p̄sumptio, contra quā non admittitur probatio in contrarium, vt l. non est verisimile. ff. q̄ met⁹ causa. nisi p confessionē partū, vt no. tertio. de equali. doctis. §. sinautē mulier. z nota. per doctoz. in authētica. sed iā necesse. C. de donatio. ante nupt.

ADDITIO.

a ¶ Nisi per confessionem. Adde Matt. matthesi. singula. fin. exix. incipien. nota. quod p̄sumptio.

1 ☞ Donatio vsusfructus facta inter vivos, inter coniuges quando valeat.

Si vero solum vsumfruc. Ususfructus, vel viro relictus per secundas nuptias nō admittit. nisi ex p̄sim aliud dictū sit. sed vsufr. dotis vel donatio p̄opter nuptias admittitur, etiam si a moriente muliere fit dictum. h. d. fin glo.
1 ¶* Querit gl. quid si donauit vsumfructū inter vivos vir vxori, vel econuerso, ita quod tp̄e donationis talis donatio nō valeat nisi morte confirmetur. Dicit gl. idem q̄ in vsufr. relicto post mortem q̄ talis donatio eq̄paratur donationi valide ab initio. sic dic vt in vlti. gl. Sed certe quod dicit gl. quod equiparatur donationi valide ab initio intelligitur, nisi per donatorē reuocetur. q̄ pōt, vt in l. cum hic status. §. ait oratio. z §. pententiam. ff. de. do. inter virū z vxo. Posset enim ex post facto talis donator interdicere, ne recipiens dotē lucretur. si transeat ad secunda vota, z sic per omnia est idē si facta sit donatio inter coniuges, quę ab initio nō valet sed morte confirmātur, que est in lega. z fideicōmissis z in dona. valida. ab initio. vt not. gl. mag. in fi. que incipit. z dona. p̄opter nupt. posita in sequen. verū. sed hec ad quę venio. Et p̄o huius intellectu quero ad literam huius. §. z glo. ponit duplicē lec. z approbat secundam dicens. quod est magis consona litere quam prima quod dic in gl. Sed certe posset dici quod prima lectu. magis applaudat litere quam secūda, z tex. exp̄resse dicit quod vsufruc. fuit in dote datus, non autem de eo quod fuerit in dote p̄opter nupt. Nec obst. quod dicit glo. quod tunc non ex lege, licet ex hoc pacto, q̄ hoc credo. Et q̄ hic dicit ex lege, expone. i. ex pacto sicut p̄obatur alibi, vt l. hac lege. l. cum in l. z l. fundi. ff. de contraben. empt. z Lin l. ff. loca, z Lin quis. §. ea. l. ff. de verbo. obligat. Utraq; tamē est vera in sua na. sed vnū obstat p̄me lec. q̄ hic dicit, nil penitus. auther. de locum. C. si secund. nup. mulier. ¶ Circa quaz lectu. vide quod ibi no. per Docto.

Quoniam omnino. Pater vsumfructum, per translitum a 1 secunda vota non amittit, in castrens. quasi nil innouatur hoc dicit.

Mater tamen. Donatio a matre inter filios facta non reuocatur per ingratidinem. nisi ex tribus causis, matre ad secun. nup. conuolante.
1 d. ¶* Querit glos. quid in patre secundam p̄orem accipiente. Dic vt in gl. §. nota. z idem not. glo. C. de reuoc. dona. aut. quod mater que sumitur ex isto §.

1 ☞ Mulier secundo nubens amittit dignitatem primi viri. si hoc specialiter a p̄incipe impetraret.
2 Homo satur non ita bene discernit, sicut ieiunus.

Non tamen. Mulier ad secūdas veniens nuptias p̄oris viri dignitatem, z p̄uilegia amittit. secūdi ac iurit, z retinet. Itē libera nupta patrono, postea matrimonio sol. diuortio ad secūda vota peruenit nō pōt.
1 h. d. ¶* No. q̄ vxor amittit dignitatē viri, si hominem infero as
2 dignitatis postea nubat. vt hic. in l. femine. ff. de sen. C. de inoff. l. mulieris. lib. x. z de digni. l. mulieris. li. xij. nisi mulier tūc ens ad secūda vota spāliter impetraret a p̄incipe. dignitatē primi viri retineat, vt ff. de sena. l. femine. Not. in §. iocundum. in
2 glos. ¶* quod homo satur non ita bene discernit. p̄q. j. d. reus.

ADDITIO.

a ¶ Nubat. Adde Bal. in l. cum te. C. de reuoca. dona. per illum ter. optimum, z Ang. in l. cum quidam. ff. de iurisdi. omni. iud. & in auth. sacramentum. in ver. si mulier. C. quando mul. in offi. fun. posl. Ratio autem est in p̄ompta. puta mulieres garulas radūs maritorum. l. femine. ff. de sen. cum simi.

1 ☞ Vitricus quod possit esse tutor sui p̄uigni.

Eisdem quoque. Mater omnibus etiā filijs dignioz ad filiozum educatnez, nisi ad secūd. nup. accesserit. h. d. Et. non solu z ibi vel alegatis, z lz annuni ad re
1 ¶* Videbis hic quod gl. nō firmat, an vitricus possit esse tutor in
a stincte. z idem nota in l. p̄ima. C. vbi pupil. educ. debe. lz ibi indistincte possit esse tutor vitricus, tenet glosl. in l. vltima. C.

de contrario iudi.tu.ꝛ idem tenet in l.nonnunquam.ff.de ado.ꝛ ibi per Huli.de Lun.ꝛ de hoc in Spec.§.nunc dicendū.verti. veruntamen.Et aduerte ad id qđ ā.dicitur de educatione,q2 dz intelligi de educatione ſiēda dę bonis filiozum,ſed de bonis matris indiſtincte poteſt alimentari, vt j.illud.§.vt lic.mat.ꝛ anie.

ADDITIO.

¶ Vitrię poſſit eſſe tuto2 indiſtincte.Tu dic.vt plene no.Bal. in l.ſi pater tuus.ꝛ quod ibi poſui in apoſtil.in verſic.tuto.C.de contra.iudi.tutele.

¶ Dos conſtante matrimonio an ſolui poſſit.

¶ Mulier an teneatur compenſare cum dote id quod ſibi vir donauit,quod non,niſi inquantum ſit facta locupletio2.

¶ Vir ſoluendo dotem vxori conſtante matrimonio ſine cā,quando liberetur.

Exceptio,dolo facis,quando obeſt agenti contra virum, qui ſoluit dotem vxori conſtante matrimonio.

Exceptio,dolo facis,quando obſtet agenti propter interuſuriū medij temporis.

Notes. Notes conſtante matrimonio reſtitui non debent,alias donationis inſtar obtinent,ꝛ maxime ſi ad ſecundas peruenerit nuptias.h.d. ¶ Vp.ꝛ vſ.ꝛ q dos conſtante matrimonio ſolui poſſit,vt l.ſi cōſtante.ꝛ l.ſi qs.ff.ſol.ma.l.mutuo.§.manente.ff.de iure do.cū ſi.Sol.Hic dz,eſt regulariter,vt hic gl.ꝛ C.ſi dos conſtan.ſi.at.l.j. ¶ Op.ꝛ vſ.q ſemper dos conſtante matrimonio poſſit ſolui,lz ſit donatio,q2 matrimus iure cōpenſationis poſſit eſſe ſecurus, cū dos propter petitionē poſſit reuocari,vt l.ſi ſponſus.§.fin.ff.de do.inter vir.ꝛ uxo.cuz ſi.Solue vt in gl.que incipit,ſi prohibite,que tz q mulier nō tenetur cōpēſare,niſi inquantū eſt facta locupletio2 ex eo quod marit⁹ ſibi donauit,vt d.l.ſi ſponſus.§.ſi.l.uj.§.ſi.l.ſeq.e.tit. ¶ Tenet ergo gl.q vir ſoluendo dotez conſtante matrimonio ſi mala legitima nō liberatur,niſi inquantum eſt locupletio2,ꝛ tūc liberatur iure cuiuſdā cōpenſationis,vt hac gl.quā tene menti. Et q hec gl.dicat verū,qđ vir non liberatur,niſi inquantū eſt locupletio2,vt prouocari per l.ſic pro rata.§.maritus.ff.de relig. Et hoc tz gl.ff.ſol.ma.l.uj.in pzin.,pbatur etiā in l.ſi cū dotē.§.j. eodi.ꝛ no.ea.l.§.ſi mulier.ꝛ hāc opinio.tz Cy.C.ſi dos cōſtante matrimonio.l.j.ꝛ pbatur optime in l.ſi.ff.de iure do.e.ti.no.in l. cū in fundo.§.ſi vxo2.in ſi.in gl.tunc.Sed Ja.de Aire.tz ꝛiuz, vt ipſe no.in dl.j.C.ſi dos conſtante matri.ꝛ inter alias rationes quas fecit,pbatur,q2 debito2 in diem ſoluēdo ante dīē liberatur,vt l.q in diem.ff.de ſol. ¶ Itez pbatur per l.debito2. ff.leg.ſi de iure dotiū.ꝛ per l.cū in fundo.§.quod ſi mulier.eo. tit.ꝛ per l.vir vxoꝛi.§.j.ff.ad Velleia.Sed ad l.quod in dic.reſpondeo quod illud regulariter fallit fauoze dotis. Ad l.debito2 tñ de altero de nubꝫ modis.Nā dos ſoluta matrio,nō pōt reſtitui mulieri conſtante matrimonio,vt l.cōtraria.Hāc ſolutionē pro dat gl.in dl.ſi conſtante.ꝛ gl.pe.in l.ſi conſtante.C.de do.ante nu. Vel dic,q illa lex non eſt contra ea que dixi,q2 non cōtingit liberatio ipſo iure,ſed cuiuſdam cōpenſationis,ꝛ ita in caſu noſtro,q2 hic eſt contra cōpen.inquantū mulier eſt locupletio2,vt hic not.gl. Non obſt.l.cū in fundo.§.q ſi mulier.q2 ibi loquit in reſtitutione neceſſaria,hic vero in voluntaria. Non obſt.l.ſi vir vxoꝛi.q2 ibi ſoluebatur dos,vt ſoluto matrimonio,vel ſi intelligas q conſtante ſoluebatur tñ ex legitima cā. ¶ Et not.gl.ſed nonne in ſi.No.ex hac gl.q2out intelligitur in re dotali mobili ꝛ excepto dolo facis,obſtat ei,cui reſtituꝛ eſt ex interuallo potuit debeat habere interuſuriū medij tpo:nā maritus tenetur dotē reſtituere vxoꝛi hodie poſt annuz,vt l.j.§.exactio.C.de rei vxor.ꝛ ſibi obſtat exceptio dolo facis,niſi in eo qđ dz mari tus ꝛ peruerari.Et idē tz Hulie.de Lun.in l.j.C.ſi dos cōſtante matrimonio.lz alij aliter intelligunt,vt ibi no.ꝛ idē etiam no.ff.de condic.ob cauſam.l.ſi donaturus.in ſi.Ad idē tex.in l. repoſtat.§.ſi uptura.ff.de peculio.Ad idē.l.ſi ſocer.§.Lucius. ſed ma.q babetur in l.ſi marito.§.j.Fm pzimā lecturam eo in tit.cuius contrarium tenet Old.in d.§.Lucius.vbi ipſe tenet q reſtitutio dz fieri ex interuallo,non obſtat petenti exceptio dolo facis,propter interuſuriuz medū tpis,pzobat ipſe per l.mulier.§.rerū.ff.rerum amotarum,ꝛ quod ibi no.ꝛ per l.fin. q.ff.ſoluto.ibi.ff.vt leg.non caue.ſed tenendo pzecedentē opi.re. Et primo non obſtat dictus §.rerum.q2 ideo viro agēti obſtat exceptio.dolo facis,q2 mulier in apmonendo delictuz ſimili,vnde propter ſuum delictū perdit beneficiuz regule,dolo facis.Sed nō obſtat dictus §.idem queſijt,q2 qñqz ille,qui ex interuallo dz reſtituere.hz dilationē a lege miſerationis gratia, quę eſt veritas,ꝛ hz annum ad reſtituendum bona mobilia,ꝛ tunc obſtat petenti exceptio regule,dolo facis,niſi quantū ex pacto ſe lucrari,vt ſupra dixi.Qñqz qui ex interuallo debet reſtituere, hz dilationem que reſpicit ipſam obligationē non antē datur dilatio miſerationis gratia,ꝛ tunc nō ob.ęxce.regule dolo facis. Ita loquitur dictus §.idem queſijt.Et hec diſtinctio pzobat.ff. de cōpenſatio.l.ſi cum militi.in fi.illud qđ dixi.videlicet in casibus habere locum regulam dolo facis.intellige vbi eſt liquidū petenti debere reſtituere,alias indiſtincte d.regula nō obſt.ita not.in l.doli.ff.de doli exceptione.

ADDITIO.

¶ Vbi eſt liquidum.Adde omnino q no.in apoſt.ad Dyn.poſt do.Boer.in regula,dolo facis.per iſtum alle.in ij.addi.

1 ¶ Pena de qua hic,an hodie habebit locum, ex quo mulier non iurat.

2 Pene de quibus hic,an hodie ſint ſublate.

3 Mater que tranſiuit ad ſecunda vota, non petito tutore ꝛc,vel ſi petijt.male adminiſtrauit,an teneatur in ſubſidium,quod nō, niſi in fraudem fecerit.

4 Tutor petitus a matre tranſeunte ad ſecundas nuptias,an dari debeat remiſſiue.

5 Mater luxurioſe viuens priuatur tutela filiozum.

6 Mater tranſiens ſolum ad ſponſalia,priuatur tutela.

7 Mater que tranſiuit ad ſecunda vota, an matrimonio ſoluto poſſit ad tutelam filiozum redire,remiſſiue.

8 Mater data tutrix in teſtamēto ſi tranſiuit ad ſecunda vota, an patiatur penas de quibus hic,remiſſiue.

Si autem tutela. Mater tutela legitimo2uz filiozū,vel naturaliū deſerta ꝫ ſacramētū,ꝛ āte rōnes redditas ad fas trāſiēs nuptias, easdē patiť penas,quas ꝛ mulier āte tps luct⁹ nubēs, 2 penaꝛ diſſolutionē eiſdē modis cōſequit.h.d.† ¶ Quero,hic dz,iurās cū hodie mulier nō iuret,an habebūt locū hodie iſte pene:Dic q ſit,vt no.in aut.eiſdē penis.C.de ſecū.nup.ꝛ ibi per doc.ꝛ vide glo.j. 1
2 vt ſi.,pbi.mat.de.ꝛ cre.§.ſi. ¶ Quero,cū hodie ſit ſublate pene,quas patiť mulier nubēs ītra tps luct⁹,ꝛ dixi.ſ.c.§.pzio ſi q dē an hodie iſtas penas patiť mulier.q deſerta tutela filiozū ſcōo nubit:Dic vt p Jnn.in c.ſi.exde ſecū.nu.vbi gl.tāgit.ꝛ idē ſentiunt doc.in d.aut eiſdem penis.q colligitur p no.per eos in l. j.C.de ſecun.nup.ꝛ p Jo.and.in d.c.fin. ¶ Quero.mr debet petere tutorem filio,anteqz trāſeat ad ſecūda vota, pone q petiť a matre male adminiſtrauit,an mater in ſubſidiū teneat:ꝛ videť q ſic.vt l.ſi.§.perſonis.C.de admini.tuto.Sed ītium determinat do.Lāber.de Ram.vt refert Jac.de Belu.vt non teneaſ,niſi hoc fecerit in fraudē luct⁹.arg.l.non ſolum.ff.ad Tertul.ꝛ vide Cy.in d.§.perſonis. ¶ An aūt petitus a matre debeat dari.no.gl.ꝛ Dy.in l.ſi qs ſub cōditione.ff. de teſta.tut.ꝛ i aut. matri ꝛ anie. C.qñ mulier tut.of.fun.po.ꝛ ibi per Cy.in vñ.q.ꝛ 3
Spe.in ti.de tu.§.nūc dicēdū.ver.pē. ¶ Quero,hic loquit de trāſeūte ad ſa vota,ſed ſi alit luxuriata eſt an repellaťa tutela. Blo.in aut.ſacramētum.C.qñ mulier ꝛc.h.d.Pzo quo optime l.ſi.e.ti.vbi dicitur quod mulier debet intactam pudicitiam ſeruare. ¶ Alterius quero hic loquit de matre ꝛc.quid ſi ſolū ad ſpōſalia trāſit an repellatur a tutela.Spe.ponit q ſic vt ipſe no. 6
in ti.de tut.§.nūc dicēdū.verſi. quid ſi nondum.ꝛ per do.in l.nō ſine.C.de bo.que lib. ¶ Quero qd ſi mater ſcōo nubēs ita qđ reiecta eſt a tutela finito matrimonio velit tutelam filiozū reaſſumere an debeat audiri:Doc.formāt iſtā.q.i d.aut.matri anie in ſi.q.Spe in d.§.nūc dicēdū.ver.qd ſi mater. ¶ Quero ma- 7
ter eſt data tutrix filiis in teſtamēto an ꝓpter trāſitum ad ſcōa vota patiatur penas huⁱ⁹.§.dic vt no.gl.ꝛ Doc.in l.omnē.C.ad Ter.per Doc.in d.aut.matri. 8

Placet quoque. Pater filio cautionē pſtare cōpellitur de pſtādo legato, ſi ſecundas contraxerit nuptias.h.d.

Sed ꝛ ſi quis. Clerici vltra cātores aut lectores nuptias ꝫhere non poſſunt. Cātoribus enim ꝛ lectoribꝫ permittitur ſolis:ſed ſi ad ſecūdas pueneriť nuptias ad ſacerdotū culmē aſcēndere nō poſſunt. ¶ Jtē laic⁹ dimiſſa vxore in virginitate ſuſcepta ꝛ vnica,ad ſacros ordines promouerit poteſt alias ſecus.h.d.

¶ Vſufructuarius ſi ſatisdare non poteſt an vſufructus remanere debeat penes pzopzietarium. 1

Conditio pzohibens nuptias quando valeat. 2

Juramentū cui magis deferri debeat an reo vel actori. 3

Legatum factum vidue ſi non nupſerit,an valeat,remiſſiue. 4

Que vero. Legatum relictum ſub ꝺditione nuptiaꝛ pzohibēdaꝛ a viro vel ab vxore vel extraneo valet,ꝛ ꝺditio ſeruari debet:alias legatū amittitur,ꝛ ſolutū repetiť ꝛ reſtitui debet cū fructibus ꝛ acceſſionibus medū temporis interatoria vel fideiuſſoria cautione pzeſtita ſm qualitē rēi ꝛ perſonaꝛ.h.d.† Nota text.ibi.ſi autem non valet,ꝛc.quia 1

facit ad q. qz vsufructuari nō pōt satisdare debeat vsusfructus remanere pēes propietariū, z pprietari pstare vsurā vsq; ad tertiā cetch. De qua qō quid iuris sit, quādo vsufructuarius nō potest satisdare, dic vt not. doct. in gl. in l. ii. ff. de vsufru. vbi al leg. huc tex. videlicet authē cui relicta. C. de iudi. vi. q̄ sūmit ex
2 isto §. z no. per glo. in c. fi. extra de pig. ¶ Oppo. z videtur qō conditio prohibendarū nuptiarum non valet. l. cum ita legatus z l. cum tale. §. rescriptū est li arbitra. z §. Denie. ff de cōditio. z demōstratio. gl. no. tra circa hāc materiā ponit quadruplex i. de quo per docto in l. ij. C. de indi. vi. Not. glo. hoc ibi, vel q ve-
3 rius ꝛc. ¶ Po. istam partē glosse. z eius rationē, ex qua ratione habes, z colligit, cui magis debeat ferri iuramētū, reo, vel octo rti, sed si in oībus essent pares, tūc esset recurrēdum ad gl. vlt. in l. in bone fidei. C. de iurciurād. z ibi p docto. z in l. admonēdi.
4 ff. codē. z extra de iurciurād. c. fin. ¶ Nota gl. nec secūdas nu ptias. ibi secūdū Joan. idem not. in l. ij. C. de indi. vidui. z ibi te nent doct. opinio. Joā. z eā tenet glosse in l. cum tale. §. Denie. in glosse. mag. in fin. ff. de cōdi. z demōstra. z vltimo circa hāc gl. vide quādam questio. quam tāgit gl. in dicta. l. ij. de ind. vidui. ta. z latius per docto.

1 ☞ Jus qō seruatur in separatis seruatur etiā in permistis.

Et quia. Si donatio ante nup. in rebꝰ mobilibꝰ consi stat. mr eam accipere debet, z vt ifrui, arbitrio boni viri. Si vero cōsitat in rebus immobilibus eā filijs dimitte re debet, z cautionē accipere de soluēdis vsuris vsq; ad tertiā cē tenie. Idē seruādum est in parte quo ad parte, q in toto quo ad totum hoc dicit. ¶ Not. verbi. li vero permiste. Ex q̄ no. qō idē ius seruatur in permistis, qō in separatis. Idē habes in §. aliud. §. de non elig. secū. nub. ¶ Oppo. id quod hic dicitur, q̄ si oēs moriantur, tunc enim pactū de lucrando in casu nō existen tiū libeꝝ unctō locū habet, imo videtur quod habet locū vno ex liberis defuncto, vt supra eodem §. quoniā infirmas. Solu. Hic §. determinatur per d. §. quoniā. nā iste §. loquitur recitādo tā tum dictum §. aliud. supra de non eligend. secun. nuben. nouū i statuendo.

1 ☞ Mater ad secunda vota trāsiens qualiter succedat filijs.
2 Filius emācipatus an bodie succedat ex testamēto de iure ciuili, sicut quilibet extraneus.

Hinc nos. Mater ad secūdas nuptias veniens, qñ cunq; liberis ex testō succedit, sicut extꝝ neoꝝ quilibet, ab intestato autem cum fratribus defuncti succe dit, z in bonis a patre prouenientibus in vsufructu tm, in alijs ve ro bonis filio extrāneo quesitis succedit i totū excepta ante nu donatione, in quā succedit in vsufructu tm, ingratitudinis ratio
1 ne seruata. h. dicit. ¶ Pro declaratiōe huiꝰ §. distiguere tria iu ra. ¶ Primū iꝰ fuit introductū per l. femine. §. fin. C. de secūd. nup. z l. mater. C. ad Tertul. in quibꝰ distinguit. Aut mater trā sit ad secunda vota ante mortem filij, aut post mortem, z sin illa tiura distinguebātur bona paterna ab alijs, quādo ante mortem filij nubebat. Sed si post mortē, bene distinguebantur bona pr na ab alijs, sed nō distinguebātur ex testō, vel ab intestato. Se cūdū ius fuit introductu per §. cum igitur. §. de nō eligē. secun. nubē. per quē §. corrigūtur dd. femine. §. fina. z d. mater. ver. dicto §. cū igit. ver. nequa quā. Tertiū ius est introductum per hunc §. in quo habes q mater transiens ad secunda vota, succe dit filius ex testamēto indistincte, siue sint bona paterna, siue sint aliūde acquisita. z siue nubat āte mortē filij siue post. Ab intesta to autē distinguitur an sint bona paterna, an alia: qz in patris in vsufructu tm succedit, in alijs in pprietate, nisi sint ante nup. donata, q vltimū erat etiam per constitutiones §. de non eligē. secū. nubē §. ante nup. z sic istud ius cōcordat. cum dicto §. igi tur oībus, preterquā in vno, videlicet qz ille §. non distinguit bona paterna ab alijs, iste §. sic, qñ mater succedit ab intestato. Et sic illud q dicit gl. in d. l. mater. quod bodie redit ad distin ctionem d. l. mater. intellige vt hic, z etiā hoc q bodie redit ad distinctionē d. l. mater. intellige ab intestato, nō ex testō, z intel ge q ab intestato distinguitur bona paterna ab alijs, non autem an nubat ante mortem filij, vel non, vt distinguitur in d. l. mater.
2 qz illud corrigit, vt hic exp̄sse dicitur. ¶ Ulteriꝰ huc tex. in ver. Igitur. ꝛc. inducit Ja. de Belui. ad q. vos videtis q mater succedit filio ex testō, sicut quilibet extraneus dicit ipse. hic est arg. q filius emācipat succedit ex testamēto de iure ciuili, sicut quilibet extraneus. De quo sunt gl. contrarie, quas alleg. ff. de hered. z fal. in §. exheredatos. in ver. in ōnibꝰ. Veritas est q̄ succedit ex testamēto de iure ciuili. Probat per text. in l. ii ex duo bus. in fi. ff. de bono. possess. contra tabu.

1 ☞ Mater trāsiēs ad secundas nuptias filio sine fratribꝰ de cedēte, q non succedat in propietate bonoꝝ filio a patre obuē toꝝ.
2 Ingratitudo repellit fratrem a succedendo ab intestato.

Ingratitudinem. Frater cā ingratitudinis tribꝰ ex causis a fratrū successione excludit, his obtinentibꝰ in futuris causis. h. d. ¶ Pō. tex. ibi, succedunt filij, ꝛc. Nota dispositionē huius §. nō locū, si mater secundo nubens succedit filio vna cū alijs fratribꝰ
1 defuncti. † Et sic si non superessent filij fratris defuncti mr sco nubens succederet filio in totū sicut si nō nupsisset. Et p hoc in auc. ex testamento. C. de secun. nup. non bene loquitur. qz vi detur velle q̄ etiam si mater sola veniat ad successionē filij, non succedit in propietate bonoꝝ filio deuentoꝝ a patre p trā tum ad secūda vota. De qua q. dixi §. de nō eligen. secū. nubē §. hoc autē. z casus vr hic. ¶ Quero dicitur hic frater qui est ingra gratus fratri, nō consequitur lucrū a fratre: de quo lucro loqui hic tex. in gl. mag. sunt tres opi. vna q̄ frater qui est ingrat fra tri ex causis hic insertis non succedit fratri. etiā ab intestato. et
2 qua no. † q ingratitudo repellit fratrem a successione ab intesta to. Ité no. in §. cum igitur. §. de non eligend. secun. nup. in gl. per verbo. fratrū. z ad hoc hunc tex. alle. Sz aduerte, qz alīs que stionē formal Guliel. de Cun. in l. fratres. C. de inof. test. vbi q̄ ingratitudo repellit fratrē, vt nō admittatur contra voluntē sed non qō ab eius successione ab intestato repellatur. Nec pro hoc inducit ipse l. cognatio. ff. vnde cogna. Ad hunc tex. ipse re spondet. z ipsum intelligit secundum secundam lectu. hic positā, z erit speciāle in hoc casu: quam secundam lec. vide vt in glo.

Et illud. Mater filio in lucro aut ante nuptias dona tione non succedit nisi in vsufructu, bis obtē nentibus in casibus futuris, z in preteritis nōdum sententia, vel transactione finitis. h. d. in summa.

Et quoniam. Mater z cū solis fratribꝰ z cum so lis sororibus, z cum permistis in tri rilem portionem succedit h. d. ¶ Opp. z videtur quod mater fi lio nō succedit, vt §. e. §. ij. sī igitur. Sol. Quod hic dicitur, est regulariter, ibi vero casualiter. Et ex isto §. sumitur aut. eā lis posita super. l. fi. C. ad Tertul.

Illud. Parentes ex principis oratione debent inter liberos equalitatē seruare, lz inequalitatē seruare pos sint si volunt dummodo filijs in legitima portione prouideāt. h. d. ¶ Mo. ex hoc §. in tex. ibi, z qs ex lege, ꝛc. qō debita iure
1 ture debetur ex l. z iuc ad questionē facit an legitima possit p fi tutū auferri, de qua dixi in §. primū ita p. §. de her. z fal. et in
2 consideremus. §. de trien. z semis. ¶ Secūdo no. quod tm filijs primi matrimonij quam secundi debetur legitima de necessi tate, vt hic diri. De hoc §. eo. §. optime, ꝛc.

De appel. & intra que tempora debeat appel. Rub.

1 Tempus, de quo hic, quo ad quid erit vtile, z quo ad quid de nuum tempus legale regulariter est continuum.
2 Tempus x. dierum quod datur ad appellandum, ita habet hoc in interlocutoria, sicut in diffinitiua.
3 Tempus x. dierum, de quo hic, quod computetur de momento ad momentum.
4 Appellari quod possit die feriata, etiam si ferie sint repentine, nō tamen appellatio potest exerceri.
Restitutio ad prosequendam appellationem quod detur p dies ferias repentinas.
5 Libellus etiam die feriata offerri potest.
6 Judex an exequatur sententiam interlocutoriam intra tempus x. dierum datum ad appellandum.

Anteriorum. Iste titulꝰ habet tres partes. Primo po nit tēpꝰ appel. interponēde. Secō de tempore appel. exercēde. Tertio ad quem iudicem appellatur. Scōa in §. ad hec. Tertia in §. illud. Circa primum
1 hoc d. Omnibus appellare licet intra tot dierū spacium a die recitationis sententie numerandos, illius in cōsistorio Principis speretur moueri, oia intacta permanēte nec tēpus appel. exercēde statutum currit, z a minoribus ad ma ores est gradatim appellandū, z a clarissimis ad spectabiles, z a spectabilibꝰ ad illustres, z a delegatis a Principe ad ātiqs. Rome iudices. h. d. ¶ Mo. gl. intra x. dies, alias est fa p verbo, a recitatione sētie, ibi, ab eo die, z in aut bodie. C. app. z in eadem ibi, q hoc tempus ad aliquid ꝛc. z vide circa hoc partē q no. ff. q. vj. c. anteriorum, vbi gl. cōcor. cū ista. Videas no. Spe. in tit. de ap. §. restat. ver. j. z ij. vide gl. in. l. fin. C. de tēp. in inte. restit. In dubio autē semper p̄sumitur cō nuum, vt no. glo. in rub. ff. de diuer. z tēp. p̄scrip. z probatur cū hīs. §. pe. ff. de statu. li. Circa q vide no. p. Ho. in fin. in. d. diuer. z tēp. p̄scri, z in sūma C. de anna. exce. circa med. z q

C Si l. cum ponas de edil. ac. † Sed circa hoc quero, an q̄ hic dicitur de x. diebus, habeat locū in feriis diu. mutuis, z interlocutoria cuiusdā iudicis, a quib⁹ appellari potest, ab interlocutoria, vt no. in ista feriatis. C. de appell. non recit. z in l. 9. ff. de ap. rec. Et videt q̄ etiam locū habeat in interlocutoriis. per hūc text. qui simpliciter dat decē dies ad appellādū, vbi olim dabatur biduū, vel triduū, sed olim dabatur biduū, vel triduū appellanti ab interlocutoria, vt. l. j. §. qd in feriis. z ibi no. ff. quādo ap. sit. z no. per Bal. ff. de ap. z. ff. de ap. recit. l. 9. ergo, etc. z hanc opinionē tenēt doctores in authentica hodie. Veritas est q̄ appellāti ab interlocutoria dātur decē dies, licut appellanti a diffinitiua. Nam⁹ est expressius in capit. dignū. cauerūt extra de testi. z de electio. cap. cū dilecta. in fine. z de re iudicata. c. q̄ adeō §. fin. not. in capit. cum cessāte. extra de re iudicata. c. q̄ vide q̄ notat. in capit. concertationi. de app. lib. 6. de ap. circa. q̄ vide q̄ notat. in capit. concertationi. de app. lib. 6. C † Sed quero, an illud dicendum computetur de momento in momētū. Dic q̄ hic. z hoc videtur velle glos. in. l. j. §. dies. ff. ad municipalem. Dic q̄ hic. z hoc videtur velle glos. in. l. j. §. dies. ff. ad momētū. Dic q̄ hic. z hoc videtur velle glos. in. l. j. §. dies. ff. ad municipalem

De restitutioni. & ea quæ parit in xj. mense post mortem mariti. Rub.

1 ☞ Filius rogatus restituere an habeat vnã quartã, vel duas.
2 Alienatio si fit de rebus subiectis fideicommisso an teneat, & qualiter revocetur.
3 Alienatio subiectorum fideicommisso si revocetur an fiat revocatio cum fratribus medio tempore perceptis, quod non.
4 Alienatio facta per heredem, qui ignorabat se gravatum, quod teneat, & pretium debeat restituere.
5 Dispositio huius. §. quod habeat locum in dote, vel in donatione propter nuptias a grauata persona constituenda siue exigẽda.
6 Item habet locum pro donatione propter nuptias, pro filia, vel filio constituenda.
7 Fructus percepti a gravato an debeant computari in dote, vel donatione propter nuptias remissi ne.

Decursio. Iste text. habet duas ptes. ☞ Prio ponit de pria parte Rub. l. de restit. ☞ Secdo ponit de scda parte rubrice. l. de muliere que parit in xj. mense. Secũda ibi, vnũ si quidẽ, vsq; ad dictũ. §. vnũ. Res restitutiom subiacẽtes alienari prohibẽtur, nisi pp cãm dotis, vel dona. propter nup. propter quas causas alienatio permittitur antiquo iure sublato, & oi circũuentione remota. h. d. ☞ Nota. ex hac l. in ver. quãobrẽ. q. iste text. optie facit, qõ filius rogatus de restitutione nõ possit habere nisi vnã quartam. Nã hic vides, qõ filio de restituẽdo gravato solũ consulitur in quarta debita iure nature, & tota reliqua substãtia venit i restõ ne ideic. nec diminui põt nisi ex cã dotis, vel donatio. pp nupt. & si ãrtã Treb. detrahere posset. dz ex cã dotis, vel donatio. pp constituere, si debita iure nature non sufficerent. Nam quod hoc de reliqua substantia possit detrahi est priuilegium dotis, & donationis propter nup. ergo in cõtrariũ est ius cõmune, qz propter nullam aliam cãm reliqua substãtia, que restat, possit detrahi vel minui vt l. ius singulare. ff. de leg. in fi. de qua. q. dixi. s. de her. & fal. in §. si qs autẽ non implens. vbi de hoc p gl. circa pn.
1 ☞ Quero an si res que subiacent restõni alienentur, teneat alienatio. Ter. in l. fi. §. sed quia. C. cõ. de leg. distinguit, aut restitutio dz fieri pure vel in diẽ certam. Et dic quod ipso iure non vz. Aut dz fieri sub conditione, vel in diem incertam, & tũc interim vz, sed adueniente die, vel conditione perinde est, ac si nõ esset facta alienatio, sed p auth. res que. eo. tit. C. commu. de leg. q̃ sumitur ex isto principio ipso iure nõ valeat alienatio, etiam qñ restitutio dz fieri sub conditione, vel in diem incertam. Ita tenet gl. in d. l. fi. §. sinautem sub conditione. in gl. imo vr quod hec est vera opi. & vr fuisse opi. Irnerij. & ita videtur posuisse in dicta auth. res que. in eo quod simpliciter dicitur, res que in eo quod simpliciter dicitur, res que subiacet restitutioni prohiberi alienari vel obligari. Et idẽ tz gl. in l. Marcellus. §. res. ff. ad Tre. gl. mag. hic que est super verbo, alienari circa finẽ, vr velle quod res subiacent restitutioni sub condõne, si alienentur vsq; ad quartã, alienatio teneat irrevocabiliter, vt d. §. res, a quarta aũt sup̃a interim vz alienatio ipso iure, sz cõdõne existente alienatio inf̃irmatur, & ita ītelligẽ hũc tex. Circa hoc ego dicerẽ sic. Aut res subiacent restitutioni pure vel in diem certam & alienatio ipso iure nõ valet vt l. fi. §. sed qz nisi vsque ad quartã, vsque ad quã alienatio valet. Et ita no. in d. §. sed qz in gl. que est super verbo, posse transferre. Aut subiacet restitutioni sub cõditiõe, vel in diẽ icertam & tunc alienatio interim tz sed adueniente cõditiõe, vel die res alienata vendicatur, vt d. §. sinautẽ sub conditiõe nisi vsq; ad quartaz vsque ad quã indistincte valet irrevocabiliter, vt §. res. gloss. hic. Et quod alienatio indistincte irrevocabiliter vsq; ad quartam valeat tz Jac. de Aret. in d. §. res. licet ibi gl. ista opinionem non approbet cũ hac distinctione dz intelligi hic text. non enim iste tex. aliquid noui induxit ad illã. l. fi. C. commu. de lega. sed solum decisio illius legis hic p ordinẽ recitatur, vt pz hic in versi. sed tanquã solum enim ab illa lege duos casus excipit hic. Et ita tz docto. in d. aut. res & approbantur predicta expresse per. §. quamobrem. in principio. in hoc tit. Et istud tz Jac. de Belu. hic licet gl. in. §. sinautẽ sub conditio. & i §. res talie. ō. alle. tenent. quod hodie per hũc. §. inducãt, quod & si res subiacent restitutioni sub conditione ipso iure nõ tz alienatio sz dic vt dixi. Ein aũt illud quod alienatur, imputetur heredi in quartam, dic vt per gl. & melius per Bry. in d. §. res. ☞ Quero, an in casu in quo res alienata revocatur debeat revocari cũ fructib9 medij tẽporis. gl. dicti. §. sed qz tenet quod sic, sed contrarium tenet Richar. Malubra per multas rationes, quas ibi refert Lynus de quo est glossa in l. empto2. ff. de rei vendicatione.
4 ☞ Quero, si heres ignorãs se gravatũ alienat, an valeat alienatio. Dic q̃ sic, sed dz pretium restituere, vt l. finali. §. fin. ff. de
5 ☞ Quero, p declaratione huius. §. quãobrẽ. in quo casu habet locum hic. §. Respõdeo, bz locum siue loquamur in dote, siue in
6 ne. cõiuncta gl. dicte authen. res que &c. ☞ Quero an hic, habeat locũ, p dote vel donatione propter nuptias cõstituẽda pro filia. vel filio. Hãc questionẽ firmat Pet. de Bellap. & ibi refert Ly. de qua questione est gl. in l. a filia. ff. ad Treb. & vide qõ notarit. qd iurts sit si filia alienauit fideicõm. propter nuptias, & postea soluto matrimonio dotẽ recuperauit, an res reicidat in fideicõmiss. de q̃ dic vt ibi, & tãgitur in d. aut. res. ☞ Querit hic Jac. de Belui. an fructus percepti ex hoc habeant cõputari in dote vel dona. propter nuptias qõ dic vt hic per eum, que. q. est magnalis pro intellectu. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb.
7

ADDITIO.

a ☞ Alienatio. Adde q̃ habẽtur pro domi. Soc. in consil. incip. Presens cõsultatio pulchra. vers. iiij. cõfirmatur ex scdo in fi. par. car. cj. & Fel. in cap. venerabili. de off. deleg. in fine. Angelum. vbi plene an tunc post alienationem dominium trãseatur.

1 ☞ Presumptio de preterito sumitur, & in futurum.
2 Matrimoniũ cõtractum per mulierẽ, ls prohibeatur, tñ tenet.

Unum si quidem. Mulier ante tẽp9 lucti pariẽs, cũ certos. & indubi est part9 ex viro premor. tuo editum nõ esse, ea ẽt pars quas subũt mulier intra tempus luctus nubens. & tenetur prestare
a pietate, ls vsufructu ante nup. don. prinak. h. d. ☞ Nota. ex hoc
1 §. q̃ presumptiõ de preterito sumitur, & in futurũ, vt hic. in ver.
2 mulier eñ sic. C. ō adul. l. si qui. ☞ Secundo nota text. ibi, ad legi. q̃ ls sit prohibitũ mulieri intra tempus luctus ad secun-
b da vota trãire, tñ matrimoniũ tz, vt hic. & no. in. §. prime si quidem. ō. de nupt̃s. not. gl. super versiculo perfecto. & glan. versiculo legitimas. Si luxuriatur post tẽpus luctus cõtra correctionem huius no. in auth. sacramentum. C. quando mu. tu. off. qõ opinionem tenet hic Jacob. de Belui, dixi. ō. de nup. §. sinautem.

ADDITIONES.

a ☞ Et in futurum. Adde q̃ ad hoc habẽtur per Felyn. in cap. data. in prin. de presumpt. & in prin. e. ti.
b Matrimoniũ tz. Idẽ etiã in matrimonio contracto contra interdictũ ecclesie q̃ etiam tenet ita multũ no. & ample ponit gozo. Tho. consilio suo. v. inci. Bonaventura contra rt. vol. v.

De tabellionibus. Rubr.

☞ Hec Rub. bz duas partes. Prima loquit de tabellio. Secunda de protocollis. & de prima parte tractat vsque ad illud quoque. & ibi incipit secunda vsque ad fin.

1 ☞ Notarius q̃ debeat esse rogatus de instrumento qõ facit.
2 Notarius non delegat instrumenti cõfectionem.
3 Notarius necessario rogari debet ab vtraque parte.
4 Notarius an presumatur rogatus.
5 Testes scripti in instrumento si non apparet quod sint rogati, an presumatur.
6 Testis in testamento si reperitur q̃ fuerit ad hibitus idem est dicere, ac si esset rogatus.
7 Notarij. presentia, an presumat fuisse in cõfectione instrumẽti. si in subscriptione dicit solum se subscripsisse, & publicasse.
8 Verba illa, viso libello, litis cõtest. & iuramẽto calumnie apposita in sententia, an per hoc probentur precelisse.
9 Heres tabellionis de rogatis ipius tabellionis, an possit, cere instrumenta.
10 Notarius cogitur ad exhibitionem protocollorum.

Item paulo. Tabellio a partibus rogatus bz per se audire
gotiũ, & ipsemet scribere, nec alicui delegare potest pena cõtrafacientib9 imminente, in vbi cõstatino. duo specialia circa tabellionis officiũ exercentur. h. d. Et ad evidentiã premitti q̃ no.
gl. tabellio erat. sez minor cõmisisse, scilicet magistrum, sez tabulario, charte cõpletio, id est, non subscribat tabellio nomine suo vt no. §. de instit. cau. & fi. §. sed & si inst. col. sexta. & nõ ipse tabel-
1 lio. sez fuerit dño, licebit enim eis, id est magistris. ☞ Nota. text. primo ponit qõ notarius debet esse rogatus de instrumento. qd
2 facit & not. l. preto2 ait in principio. ff. de edend. ☞ Secundo not.

no. q tabellio nō pōt delegare instrumēti cōfectionē. vt hic. Idē
3 notat. l. generali. C. de tab. li. x. ex de fid. inst. cap. pe. † Sed que
ro an si necesse q tabellio rogetur ab vtraq; parte. Dic vt in gl.
ro ad hoc. circa q vide vt no. in. l. pretor ait prealli. & quod no.
Spec. in tit. de instr. edi. §. postquam. versū. sed nūquid est necessarius & Jnno. in capitulo primo extra de fide instru. ¶ † Secundo
4 querit gl. sed q3 si nō. &c. vide eum in fin. Sed contrarium tenet
Jnno. in capitulo primo preallegato. & Specul. in titul. de inst. edi. §. j. ver. & no. pro dicto Jnn. facit de iur. delibe. l. ii. §. inaūt
dubius, vbi dicitur in tex. q nō debet specialiter scribere se esse
adhibitum ad hoc. Sed pōt illi ter. respondere, q ibi non loquatur de notario adhibito ad publicādū instrumentum, sz de notario adhibito ad subscribendū se loco heredis, qi videtur q ista
querit gl. sed q3 si nō. &c. vide eum in fin. Sed contrarium tenet
Jnno. in capitulo primo preallegato. & Specul. in titul. de inst. edi. §. j. ver. & no. pro dicto Jnn. facit de iur. delibe. l. ii. §. inaūt
dubius, vbi dicitur in tex. q nō debet specialiter scribere se esse
adhibitum ad hoc. Sed pōt illi ter. respondere, q ibi non loquatur de notario adhibito ad publicādū instrumentum, sz de notario adhibito ad subscribendū se loco heredis, qi videtur q ista
gl. sit verior. & ū enim notarius ñ possit instrumentum publicare nisi fuerit sibi a partibus mādatum, vt hoc. §. eo ipso q dicit instrumento subscripsisse. & publ. &c. presumit rogat⁹, cū ipsa solēnitas sit intrinseca, vt. l. sciendū. ff. de verb. obli. ¶ † Quero qd
in testamento, in q sunt subscripti testes, nec apparet q fuerint
5 rogati an rogati presumātur. † Hy. in l. heredes pala. §. in testa
mētis. ff. de test. ōt q nō. In cōtrariū ipse idem not. in dicta l. sciē
dum. sed precedēs opinio est verior, cum eos esse rogatos vel nō
sit solēnitas intrinseca q̄ ñ presumit, nisi quaten⁹ in instrumēto
reperitur in scriptis, vt l. j. ibi no. C. de fide instrumentorum &
iure habi. ff. li. x. & hāc opinionē tenent doct. in l. hac cōsultissi. C.
de test. & vide Spec. in titulo de test. §. j. versū. sed quid in predictis.
¶ Quero pone quod. in testamēto reperitur testis adhibitus
nec dicitur q̄ fuit rogatus an est idem dicere quod rogatus. Dic
6 q̄ vt videtur velle tex. i. d. heredes. §. in testamētis. & no. gl. in
l. nulli. ff. de diuo. & repu. & tex. cū gl. i. §. vl. inst. d. test. ¶ † Que
ro pone q notarius nō scripsit in testamento, vel instrumēto re
citasset, solū de se subscripsisse, & publicasse, &c. an presumitur
presentis. de hoc vide tex. & gl. in l. j. C. d. Zbē. & com. Ityp. cui cō
7 cor. Ditia. Hidē respōdit. ff. de ver. oblig. ¶ † Quid aūt iuris
si in instrumēto sententie reperitur dictū. litē coram nobis cō
stituisse fuisse de calumnia, &c. an p hoc ver. ba presumātur illa
acta precessisse. Dic vt no. Jnn. in c. qm̄ contra falsam. extra de
prob. & doc. in aut. si qs in ali quo. C. de eden. & l. emācipatiōe. C.
de test. vlt. de qua. q. videtur dicendum q̄ si sentētia sit lata partibus presentibus, & nō cōtradicētibus, q̄ acta per ista verba. pro
bentur alias secus. Ad q facit optime. l. j. in fi. C. de reli. & quod
no. Host. Jnn. in. c. cum in iure. ex de offi. del. & per gl. in c. j. in
dic. ex de prob. §. fi. ver. sed pone. & de proc. §. j. ver. illud quoq; &
no. gl. extra de ver. si. c. Abb. super ver. fidei vltra medū gl. q
9 no Jo. And. Host. in. c. qm̄. ¶ † Quero an heres tabellionis de
rogatis imbeniaturis ipi⁹ possit cōficere instrumētus. Et vi
detur q non. vt hoc. §. nos aūt. & in. §. vt tamen in quibus dicitur q notarius, qui audiuit partes, & fuit rogatus instrumētum
cōficere, dōs se instrumento subscribere. vt. j. de instr. cau. d. fi. §.
sed si instrumenta. & ēt vult iste. §. nos aūt. & in eo q dicit, impo
natur charte cōpletio. Sz de hoc an quis possit cōplere instrumēta notarij defuncti. & que solennitas requiratur, dic vt habes
b in cum Pastellio extra de fi. inst. ¶ Quero, an tabellio pos
sit cogi exhibere protocollum, & rationes suas si ab eo petatur.
Et esta. q hic. i. c. §. illud quoque. Ad idem. l. pretor. §. j. ff. de
eden. & Largentarius §. j. eo. tit. q tenet Spec. in ti. de inst. edi.
10 §. videndum. vers. & no. quod tabellio. ¶ † Que aūt sit ratio qō
tabellio non potest delegare confectionem instrumēnti, dic vt in
glose incipit, & caue tibi circa medium.

ADDITIO.

a Rogati presumātur. Idde Bar. Socy. in suo trac. fallen. regna. Pet. Pbr. ⁊ or. cōsi. lxviij. in litera m. & cons. ccxxviij. in litera q. & le. j. vol. j. & cons. cxxvj. in litera d. vol. iij.

b Cum Pastellio ibidem ad hoc vide omnino Fely. in ij. col. versil. quarto queritur.

1 † Instrumenta cōfecta a tabellione per alium tabellionē delegata an valeant.

Instrumenta tabellionis priuati officio an valeant.

Circa. † No. ergo ex isto. §. Iz tabellio ñ possit ali
quē delegare ad cōponenda instrumenta, tamen si tabellio delegatus instrumenta cōficiat, valebūt instrumenta talia Iz tabellio puniatur, sed hec loquitur in vbe Cōstantinopolitana, qd aūt sit in alijs locis. Vi qs ex delegatiōe instrumentum cōficiat. an valeāt instrumenta. Dic vt i gl. hic. & ij. opp.
2 Que approbat. Jac. de bel. ¶ † Secundo gl. inducit hunc ter.
ad arg. q vbicunque tabellio perdit officium suum quod est per
multas cās. nō debent instrumenta sua vitiari. & circa quod vide
Spec. in tit. de inst. edi. §. restat vers. si. qd si tabellio cōfecit, & ver
sicul. quid si tabellio perdit. eo. tit. §. instrumentum. vers. sitē op.

a Dimisio solennitatis in instrumento inducit presumptionē
solitatis. contra quam non videtur admitti probatio.

1 Instrumentum scriptū manu vnius notarij. & subscriptū & signatum manu alterius, an valeat.

3 Notarius qui rogatus scripsit protocollum, sed non recitauit coram partibus, an valeat.

4 Tabellionem creare, quis possit.

5 Aduocatus, an possit esse tabellio.

Illud. Pro hui⁹ §. declaratiōe premitte gl. super verbo
protocollū. q̄ dōt protocollū dicit a portos. &c. Hoc pre
1 misso no. tex. ibi tanq̄ adulteram. Et quo⁊ no. omissionem solennium inducere presumptionē falsitatis, vt hic. Ad idem. C. d nume. & act. l. nulli. lib. x. d quā presumptionem non videtur posse
admitti probatio in ꝟrium. tanquam lit presumptio iuris, & d iure, vt est gl. in fin. in l. iubemus. in fi. C. de test. † Sz circa hūc. §.
q̄o pone q vnū instrumentum est scriptū manu vnius notarij,
& subscriptū & signatū manu alterius. Tex. videtur velle q3 tale
instrumētū debeat haberi suspectū. c. inter dilec. extra d fid. instru. & circa q vide ibi no. per Host. Ad idem in capit. cum olim
extra de priuil. per hoc videtur tenere gl. ordinaria. xix. dist. c.
3 in memoriā. ¶ † Quero pone q tabellio rogatus scripsit protocollū. & nō recitauit coram partib⁹ an valeat. Dic vt no. gl. in l. fi.
4 C. de fidecom. q̄ hic tractatur de tabellionibus. ¶ † Quero, q3
a possit tabellionem creare & de ei⁹ officio & de ipsis instrumētis
Dic per Jnno. in cap. j. & ij. extra de fide instru. Et vide q ipse
no. in c. pen. & fin. eodem tit. & vide Spec. post eum, de instrumēto. cau. §. restat. versicul. sed si quis potest. ¶ † Et an aduocatus
5 possit esse tabellio. vide. C. de tabularijs. l. generali. lib. x.

ADDITIO.

a Creare. Vide domi. Alex. de Jmo. in l. nec ei. §. j. de adopt. & per
Joā. de Lig. de senten. ex cōmu. ij. car. vers. ij. dicebā. & Fely. aliquid in c. qm̄ contra. de prob. li. xxv. co. circa p̄in. vbi etiam ibi
in apost. dixi. & plenius per eum in c. cum Pet. tab. de fide inst.
in ij. col. versi. queritur & omnino & ld. in consil. lxxv.

¶ Collatio quinta.

De ecclesia. rerum immobi. alienatio. Rub.

1 ¶ Res mobiles ecclesie sine decreto alienantur.

2 Alienari vt possint res ecclesie debent fieri tractatus. & q tractatus requirantur, remissiue.

3 Decretum superioris q̄ requiritur quando res ecclesie alienā
tur. an sufficiat consensus.

4 Differentia inter decretū cōsensum, & authoritatem remissiue.

Circa. Ecclesia propter debitum fiscale regulariter rebus
mobilibus non existentibus, res immobiles alienare potest, & in solutum dare: sed
pro priuato debito solum in solutum datione facere potest consensu accedente
omnium superiorum & omnium ibidem
deseruientium, de suspecto adhibita cautione debita et recepta maioris ecclesia cum sibi adiacentibus. h.
d. vsque ad fi. ¶ No. tria ex hac constitutione. ¶ Primo ibi mo
1 bilium non existente substantia &c. ¶ Ex hoc habes hic expres
se quod res mobiles ecclesiarum possunt sine decreto alienari
2 de quo in d. §. nos igitur sup pra de non alienat. ¶ Secundo nota
text. in §. sanctimus ibi sententia precedente &c. Ad hoc vt possit fieri alienatio requiritur quod precedat tractatus inter per
a sonas eccl esiasticas & vt hic. De quo & quod tractatus requiratur, dic vt not. per glossa in capitulo primo extra de reb. eccles. non aliena. lib. vj. & per Innocent. ibi & duodecima questione se
cunda sine exceptione & extra de his que fiunt a prela. capitulo
primo & vide quod habes. & questione secunda. capitulo hoc ius
& eadem causa & questione. §. si economus. ¶ † Tertio not. text.
3 ibi de decreto celebrato &c. quod in alienatione rei ecclesiastice
requiritur superioris decretum & idem habes infra ibi ideo etiam &c. & versi. si vero priuatus &c. de qua q. tangit gl. in d. cap.
j. & ibi latius per Jno. differentia inter decretum, cōsensum & authoritatē & videtur velle q̄ in alienatiōe rei ecclesiastice sufficiat
solū cōsensus superioris & decretū ñ requir & ibi Jnn. dicit q Iz le
ges requirāt decretū in alienatiōe rei minoris tñ nulla est q̄ dicat q̄ in alienatione rei ecclesiastice requiratur decretū. sed tñ
Jnno. vide gl. in c. cum consuetudinis. extra de cōsue. & extra de
transac. capitu. statuimus. vbi ponit differētiam inter dicta tria
& quod not. ipse Jnn. in d. capitulo statuimus extra de transact.
in gl. ij. vbi ipse videtur velle, quod in alienatione rei ecclesiastice decretum superioris, vel cōsensus sufficiat tangit etiam gl.
x. questione ij. §. si economus. & capitulo huiusmodi. §. fin. in glos.
bodie sufficiat.

De iureiuran. a moriente prestito. Rub.

1 ☞ Persona heredis videtur vna, & eadem cum testatore.
2 Heres non potest voluntatem defuncti p̃o parte approbare, & p̃o parte improbare.
3 Verba enunciatiua testatoris non iurata, non seruantur, & quãdo seruentur remissiue.
4 Testator si disponẽdo iurat, an eius voluntas seruetur remissiue.
5 Testator si dixit sibi tantũ deberi decem. cũ viginti deberentur, talis assertio etiam non iurata prodest debitori.
6 Heres non seruãs iuramentũ defuncti, quando priuetur hereditate ipso iure.
7 Testator aliquid cõfitens in testamento: si superuiuat, an possit talem confessionem reuocare.
Confessio in testamento quam probationem faciat.
8 Verbum relinquo, quod trahatur ab heredis institutionem.

SEmper hanc. Iusiurãdũ a moriente prestitũ, i quo subtãtie sue mensurã facit manifestã inter suos heredes diuidẽdo: ab herede seruãdũ est pena nõ seruãtibus imminẽte: creditoribus tñ nullus p̃iudicium generatur. h. d. vsque ad fi. † Notanduo. ¶ Primo, q̃ persona testatoris & heredis videtur vna, & eadẽ. a Et vide q̃ no. ex de iur. cal. c. cũ in glo. in ramentum. libr. vi.
2 ¶ Secundo no. quod heres non potest p̃o parte approbare voluntatem defuncti, & p̃o parte reprobare. l. quidã elogio C. de iur. delib. cum si. ¶ † Op. & videtur, quẽ hec defuncti voluntas cũ sit enũciatiua, nõ sit seruãda, vt l. scriptura. C. commun. vtriusq; iud. & l. ex his verbis. C. de test. mil. cũ si Sol. Nũque. testator verba enunciatiua p̃oferẽs iurat, & tũc licet eius volũtas sit enũciatiua, est seruãda, vt hic. Nũq; non iurat, & tunc secus vt in cõtrarijs. Et ita notatur in dicta l. scriptura. & hic in prim. gl. magna. & C. de arb. tu. l. j. ff. de legatis secũdo. l. cum pater. §. pr̃ cum filio. & l. fi. §. j. eodem titulo. Opp. & videtur quod volũtas defuncti enũciatiua debet seruari etiã sine iuramẽto: vt li. j. §. vl. & l. ij. ff. ad Sylla. Sol. vt not. gloss. in l. ratiões. C. de probatio.
4 ¶ † Quid aut iuris sit si testator iurauit, sed hoc disponẽdo, nõ enunciãdo, dixit. Dic vt no. hic in gl. & qũ no. in l. peto in princi. de legatis secundo. & in d. l. j. C. arb. tu. cum gl. supra alle. No. gloss. quod in extraneis idem notatur de prob. auth. quod obtinet que sumitur ex hac cõstitutione. ¶ † Sed quero hic quid si nõ iurauit, & dixit tñ decẽ deberi, cum viginti deberẽtur an hoc prodest debitori. Et gl. videtur velle quod sic in eo qũ dt, imo, & sine iuramento, & istud est propter dictionem taxatiuam tãtus, & hec fuit opinio Hugo in l. rationes. C. de proba. licet ibi dicat q̃ hoc nõ prodest debitoribꝫ, & si testator apponat dictionẽ tamẽ si iuret nõ deberi viginti, sed dicat sibi deberi tãtũ decem prece dentem opinionem approbat hic Jacob. de Belu. Ratio est, ót ipse, q̃ vim legati obtinet, facit. l. q̃ mihi. de. li. l. ff. & l. legaui. cũ lim. codẽ tit. Et istã opinionẽ puto verã, probatur per textũ in l. Titia. §. qz marco. ff. de an. l. Habes ex predictis ergo, qd̃ iuramentum defuncti operatur etiã cõtrarij effectũ qz operatur repetitionem legatoris ab intestato, vt notatur in l. cum pater. §. si
6 lijs matrẽ. ff. de legatis secundo, & ibi aliam lectu. ¶ † Querit hic Jac. de Belui. an heres non seruãs iusiurandum defuncti, priuetur hereditate ipso iure. Et videtur q̃ sic, vt i. §. que sit pena, & ibi. cod. In contrarium facit quod notat. ff. de here. & fal. §. si quis autez non implens. Sed dic secũdum eum, quod aut heres est inobediens in agendo, vel aliquid faciendo contra voluntatem defuncti, & tũc priuatur ipso iure. Quãdoqz est inobediens omittendo & negligendo voluntatem defuncti implere, & tunc non priuatur ipso iure. q̃ est no. secũdum eum. ¶ † Secundo querit ipse, quid si testator est cõfessus se mihi debere cẽtum, postea vero mortis vult venire cõtra illã cõfessionẽ, an possit. Videtur quod sic qz volũtas testatoris est ambulatoria, vt l. ij. §. fin. ff. de adi. leg. l. cuz hic status. §. oratio. & §. penitentiam. ff. de don. int. vir. & vxo. Ecõtra videtur qd̃ nõ, qz in testamento contrahi potest, vt l. heredes palam §. fi. ff. de testamentis. & contractus per presentia nõ pot revocari: qz vim vltime voluntatis obtinet, vt l. ij. C. de falsa cã adiec. le. cum simul. Postea concludit quod aut talis cõfessio sit
b absente parte, & non p̃iudicat: vt ea possit probatio contra cõfitentem induci: vt l. ij. ff. de inter. act. & l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. Aut sit presente aduersario: & tunc talis confessio obtinet vim cõtractꝰ celebrati inter viuos vt d. l. heredes. in fine & hoc casu talis cõfessio nõ potest revocari: vt l. generaliter C. de nõnu. pe. ff de posi. l. Publ. in fine. Sz hãc questionẽ formãt doct. in dicta l. generaliter. & ibi tenet. Pet. quod ex tali confessione inducẽtur probatio debiti: & sic videtur quod nullo modo possit revocari p̃m eum. Sed hoc dic. Petr. videtur falsum nam talis cõfessio facta a testatore non inducit probationẽ debiti, sed solũ petitur fideicõmissum. Tex. est in. l. Lucius. §. quisquis. ff. de lega. ij. & l. Lucius. ff. de li. ij. nili testator iuraret, vt l. cum ge. §. cotex. sit qs pena. ibi, his q̃ relicta sunt, &c. q̃ verbũ relinquo, trahitur ad heredes institutos. Vaz hic vides q̃ hic appellatur relictus de quo dixi de hered. & fal. §. hec quidem, vbi est, & glo.
8 dicillis. c. ti. & tõ tene opi. Ja. q̃ §. dixi q̃ videt verior. ¶ † Illitor. sit qs pena. ibi, his q̃ relicta sunt, &c. q̃ verbũ relinquo, trahitur ad heredes institutos. Vaz hic vides q̃ hic appellatur relictus de quo dixi de hered. & fal. §. hec quidem, vbi est, & glo.

ADDITIO.

a ¶ Et eadẽ. Adde. do. Soc. in cõs. lvj. incip. i presenti cõsultatiõe ver. sed hec obiectio. circa med. i. j. par. car. cvj. licet heres & defunctꝰ cẽseãtur eadẽ persona, & est verũ sed iuris fictione, q̃ in veritate differunt, cũ diuerse sint persone, & diuersas animas habeãt & ideo vinculũ vnꝰ nõ ligat animã alterius, nisi illius culpa interuenerit, & adde Fe. in. d. c. de quarta. de presert. in colla. vj. & pũ.
b ¶ Nõ p̃eiudicat. An & qñ vero p̃eiudicat vide tu & ely. in cã cautio. de fi. instrumentoz. & in ij. col. vers. ij. declaratio. circa fin. cum versi. quarta declaratio. & Fel. ibi plene.

Vt prẽponatur nomen Imperatoris. Rub.

1 ☞ Apponi que debeãt instrumentis, remissiue.
2 Notarij actoz, an in libro actoz apponere debeat illas solemnitates, quas apponere tenetur in instrumentis.
Acta an requirant testes, remissiue.
3 Invocatio nominis Domini si non reperitur in instrumento q̃ instrumentum non vitiatur, tamen se remittit ad spec.
4 Omissio crucis in inuentario non vitiat inuentarium.
5 Sententia an contineatur, & veniat appellatione actorum.
6 Scriptura priuata, an requirat q̃ in ea apponantur dies & consul. quod non.
7 Locus in instrumentis apponendus.
8 Locus loci confecti instrumenti in instrumento apponi debet.
9 Sigillum notarij appunitur in instrumentis.
10 Instrumenta possunt confici in prima, & secunda persona.
11 Instrumentum potest confici per verba presentis, vel preteriti temporis.
12 Consueta apponi in instrumento, si non apponantur, instrumentum vitiatur.
13 Anni domini poni debent in instrumentis.
14 Notarius an possit apponere diem, consulẽ, & locum si in instrumento non reperitur.
15 Hora dici, quo conficitur, non ponitur in instrumento.
16 Dies appolita in vno instrumento, qñ videatur in alio repetita.

ALud omnium. In documentis debet poni nomen, & annoz in principio & indictio deligari.
¶ Itẽ cõsulis nomen, & annus cõsulatus, debet etiã dies, & mẽsis celebrati cõtractus apponi, & etiã annus cõdite ciuitatis, si hoc habet consuetudo debet & etiã documẽta claris noctis & literis scribi. d. d. & ibi ad fi. In tex. ibi eis, scz documentis. ibi. vetustissima, scz prin. ibi
1 imperatorũ, scz sequẽtiũ. & ita de cetero scribãt. ¶ † Modo dicit illa q̃ debẽt in instrumẽtis apponi. & q̃ lati? no. in l. generali. Cotabli. x. & ex de fide instr. c. inter dilectos. ver. sed p̃ priuilegia. & vide de q̃ no. in c. quoniã cõtra falsam. in gl. ante pe. extra de proba.
2 ¶ Secõdo no. in hoc prim. a quo habuit originem cautus Romana. ¶ Tertio no. in versi. vnde sancimus, qd̃ notarius qui a iudicijs acta cõficit, & illas solennitates in libris actorum apponere, quas apponit instrumẽtis. Et sic facit q̃ acta requirantes seu testiũ subscriptionẽ, sicut & alia instrumenta q̃ habuit tactũ. & de her. & fal. §. si vero absunt, & tãgitur in l. con. Cõde quo dicit vt in. c. post cessionẽ. extra de prob. per glo. & ibi de q̃ no. in glo. in. d. cap. quoniam. & per Inno. in cap. ad audientiam. extra de prescript. & de offi. & potestate. dele. capitanei
3 jure & vide. Inn. in cap. fi. extra de hd. instru. ¶ Mo. verba quo vero ibi, & inchoa. mox author, Deo cuz sua gl. super vel quia in nomine Domini. Ex quo tex. cũ gl. habes q̃ in quolibet instrumẽto debet apponi in p̃m. ipsi? instrumẽti, ista verba, in nomine
a Domini, &c. Et sic videt q̃ si hec verba instrumẽto non apponãtur instrumentũ nõ valet quasi deficit solẽnitas q̃ in instrumentis requiritur per hunc tex. Pro hoc etiã facit. q. in istud de consuetudine cõsueuit in instrumentis apponi si nõ apponat instrumentum valet, argum. eius qd̃ notatur in hac gl. que incipit quesita, &c. infra dicam. In contrarium videtur, quia ista videtur leuis solennitas, ergo eius omissio non vitiat, l. j. in fi. ff. & vi. insp.
4 Vincit est quod doctores dicunt, quod licet in inuentario facto per heredem requiratur signũ crucis, tamen si tale signũ omittatur

tatur non vitiat, vt notãt doctores in l. ſi. §. ſinautem dubius. de iur. delib. & no. ex de teſt. ca. Raynaldus. Sic igitur debet eſſe in propoſito, licet illa verba non apponãtur, & vltimã partem pu tarem verioꝛem. Circa hoc tamen Spec. in ti. de inſt. edi. §. breuis ter. verſicu. j. ¶ Quarto quod not. tex. cum glo. que incipit, ſez in ſententia, appellatione actoꝝ ſententia non cõtinetur & de quo no. C. vt lit. pe. licet. C. de appel. l. a. procõſulibus. cuz ſiz. 4 ¶ Quero dicitur hic de ſolẽnitate que dz apponi in publicis inſtrumentis an priuata ſcriptura hoc requirat, ſcz diem & cõſulem. Et tex. videtur q nõ in l. pen. §. idem queſiit. de pig. not. qõ videtur tenere gloſſa in l. ſcripturas. C. qui potio. in pign. hab. que incipit, non tamen. ſed illi legi penultime poteſt reſponderi quando loquatur in obligatiõe pignoris, quaſi ſit ſpeciale in pign. obligatione, ſeu obligatione reali, vt no. gl. in l. vl. §. idem Labeo fide aqua pluuiali arcen. Et q priuata ſcriptura dies & cõſul requirantur videtur tacite ſentire gl. C. de contrab. & commit. ſti pul. l. optimã. in gl. ſi. cõiuncto prin. gl. cũ ſi. & y. diſtinguit. Aut inſtrumentum fit ad probandum, & tunc requirit diem & cõſulẽ, vt l. j. §. editiones. ff. de eden. & l. optimam. & hec coſti. cum. ſimil. Aut fit ad contrahendum, & non requirit diem nec conſulem, vt d. §. idem queſiit. & ſic x. ynus intelligit dictum. § idẽ queſiit. vbi inſtrumentum fit ad cõtrahendũ. Ita no. ipſe in d. l. optimam C. de cõtraben. ſtip. & doctoꝛes in authen. ſi quis in aliquo. C. de e- den. & in l. ſi qua. de diuer. reſcrip. Sed Buil. de Lun. intelligit dicta. § in priuata ſcriptura, in qua dz nõ requiri diez & cõſulẽ. c Ita not. ipſe in d. l. j. §. editiones. ff. de eden. Et iſtam opinionez tenet glo. vigeſima quinta queſtione ij. c. dicenti. §. ſi qua benefi cia. Non obſtat dictus. §. editiones. qui ibi loquitur in publicis inſtrumentis, vt ibi no. gl. Non obſt. l. pretoꝛ in principio eodem tit. qz ibi non dicitur q priuata ſcriptura diem & conſulem re- quirat ſed dicit q ſi eſt appoſitus dz edi. Et hoc videtur ſentire gl. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium tabularum. eodem titulo. 7 ibi copi. Buliel. tenet hic Ja. de Belui. ¶ Quero qz hic non dicitur de loco, an locus debet in inſtrumentis apponi. Et eſt q d hic in d. l. optim. & generaliter. C. de tab. lib. x. no. & tra de re iu dicata, capit. Abbate. in gl. ſi donatio. lib. ſexto & etiam in fi. ſim. per ſenſi, non expreſſa. ¶ Quero an ſufficit dicere actum in ta e ciuitate, vel caſtro, vel an etiã debet apponi locus ſpecialis ꝛz actum in tali ciuitate. in domo talis. Et videtur dicendũ q ſuffi cit dicere de ciuitate, ẽargu. d. l. optimã. Et videtur tex. expreſ- ſe. ff. queſtione §. c. cum redemptoꝛi. ibi, actum in vrbe Romana &c. In contrarium quod debeat poni locus ſpecialis, eſt caſus expreſſus in ti. qui mo. na. eſſ. l. §. quantum vero col. ſexta. & ibi f dicã. ¶ Quero an in inſtrumẽto debeat notarius apponere ſig- num ſuum. Dic quod ſic, probatur. ſm vnam lectu. j. de inſtr. cau. Sopotet. Add idem. C. de aſſeſſ. l. ſi ibi quod ſolitum eſt, &c. facit quod no. ibi. §. ſi dubitetur. ff. quemad. teſt. ap. & tangit gl. 10 in §. alteꝛ Lo. de fal. guſt. de pub. iud. ¶ Quero an inſtrumẽtũ debeat ſcribi in j. vel in tertia perſona. Reſpondeo non re- fert. tex. eſt in c. dudum. extra de conuer. cõiug. vbi etiam de hoc 11 per Jo. And. ¶ Quero an tabellio debeat inſtrumentum per verbum preſentis, vel preteriti tẽpoꝛis ſcribere. v. g. an debeat dicere notarius, talis vendit, & tradit vel vẽdidit & tradidit & fi- do q non refert, vt tex. tex. in c. quod autem. extra de iurepatro No. gl. ſtote in fin. vide qõ no. extra de fide inſtrumento. c. inter 12 dilectos. ſuper verſiculo indictionis. ¶ No. gl. puta, ibi appo nendi ſunt. no. ex hac gl. quod omnia que ſunt conſueta poni in inſtrumentis, debent apponi, & ſi non apponantur, inſtrumẽtum 13 natur. quod perpetuo. ¶ Sed aduerte ad id quod gl. dicit õ anno dominice incarnationis, qz quod tales anni apponantur inſtrumentis probatur per textũ vigeſime tertie diſtinctionis cal. nine domini: ſed q de cõſuetudine apponantur eſt verũ in Tuſcia vbi apponuntur anni natiuitatis. Domini & ideo ſer- 14 ꝛz q collectudo vult, vt hic in glo ¶ Quero inſtrumentum eſt cõfectum ſine die: cõſule & loco an notarius poterit talia appone re & recolaꝛe. Dic vt no. Spec. in titulo de inſtr. edi. §. poſtre mo. ſed nunquid cõfecto. & no. in l. ſi quis decu. C. de fal. & in l. imp. ff. de ſtatu. hominũ. & niſi iſta talia apponãtur. qd iuris ſit vide Specula. in d. §. poſtremo verſi. quid ergo ſi dies, & verſ. qd 15 ſi cras. ¶ Quero hic dicitur qõ debet apponi dies confecti in ſtrumenti an debeat apponi hoꝛa diei: Dic quod nõ de quo per doctoꝛes in d. optimã in quinta queſtione. ¶ Quero pone q in protocollo eſt appoſita dies, poſtea notarius fecit inſtrumen- tum die an videatur repetita dies vt ſicut eſt in protocollo re- peꝛatur & deponatur in inſtrumento, Ja. de Aꝛe. tangit in l. cau ſin. C. de acc. & Spec. in d. §. poſtremo, verſi. quid ergo.

ADDITIONES.

1 In nomine domini. Adde Fel. in c. ſi ſcripturã. i j. col. ver. & i

ter alia. cum ſequen. de fid. inſtrũ. vbi etiã quid inſtrumẽtis cõ- fectis inter Judeos.

b ¶ Non continetur. Tu ad hoc oino vide Fe. in. ca. ĝniam, in iij. co. ver. no. v. de pba. vbi alle. pro & contra.

c ¶ Et conſulẽ. Vide do. Adar. in no. in. v. char. in no. in c. no. q tẽpus & loc⁹. &c. & do. Al. de Imol. in. l. ſi toꝛ. in prin. ff. õ edend. & in. j. conſti. ff. & in. l. cum tabernã. §. idem queſiit. in apoſtil. cũ concoꝛd.

d ¶ Quod ſic. Sed quero nũqd valeat cõſuetudo in cõtrarium dic quod non ſm Rot. in deciſi. ante. cõcln. cccxcv. incip. vtrũ valeat cõſuetudo. per Fel. i. d. c. Abbatte. alle. in tex. qz eſt ꝛ ſub ſtantiam ꝛ ctus. ideo nulla. vt per gloſſ. oꝛdina. i. c. nõ putamus in gl. iij. de conſuetu. in vj. de q dicto facit feſtum Ro. iij. l. in illa in x. col. ff. de verb. obli. & in. l. de pupillo. §. q nũciat. ff. de no. o- pe. nũ. Dz tu dic, put in ꝓpoſitio no. doct. poſt Lap. in. d. Bbba te. & do. Anto. in ꝓoẽ. decre. in iij. colum. q vbi conſuetudo ſem per attenditur, iſtud non procederet reſpond. ad glo. Jn. d. c. non putamus, quod iſtud eſt de ſolẽnitate, nõ de ſubſtãtia q differũt vt per Jnn. in c. q ſicut in gl. mag. extra elec. & Bal. in l. etiam in. j. col. C. de exec. rei iudi. & in re. l. i. in. ij. col. C. de ſacroſanc. ec cle. & q iſte ſint ſolẽnitates, vide Bar in. l. ſi qs legatũ. ff. de fal. & Bal. in. l. j. §. j. circa med. ff. de eden.

e ¶ De ciuitate. Sed nũqd ſufficeret q notarius ſcriberet actuz eſſe i tertio Jmperij, vel eccleſie. nõ exꝑſſa ciuitate vide Felyn. i c. j. õ fide. inſtrumẽ circa fi. ij. colũ. in verſic. demum autem ex- exꝑſſionis.

f ¶ Signũ ſuũ. Adde Bal. in. l. non aliter. ff. de adopt. & in. l. i. §. editiones. ff. de edẽ. & Bar. in. j. cõſti. ff. & Jac. õ Aꝛe. & imo. in. l. ad teſtium. §. ſi qs. ff. de teſta. & gl. in. §. item lex Cornelia. Inſti. de publi. iudi. & Specu. in titu. de fid. inſtit. §. inſtr. verſi. itẽ q non eſt ſignatum.

Scenicas non ſolum ſi fideiuſſores preſtent, &c. Rub.

1 Juramentum licitum, ſeruari debet.
Non ſeruans iuramentum quando ponitur.
2 Periurus an ſit infamis. & que ſit pena periurii, remiſſiue.
3 Periurus admittitur ad teſtimonium.
4 Contra iuramẽtum temerariũ an liceat ꝓpoꝛia autho: venire quod ſic.
5 Juramentũ temerarium, an repellat quẽ, ab actibus legitimis remiſſiue.
6 Pena an imponatur pro illicito iuramento.

Quoniam videm, Juramẽtuz ſuꝑ illicita, ſeruari nõ debet. h. d. ¶ Ꝑ. & videtur. quod oẽ ſeruandum ſit iuramentũ. vt in c. cũ obtingit ex tra de iureiu. c. licet de pac. lib. vj. ¶ Ꝑ. dz hic ſi qua oio, &c. & ſic innuit q pro pluriꝰ impona- 1 t pena, cõtra de l. ij. C. de reb. cred. † Vol. Ubi iuramẽtũ licitũ ã eſt ſeruandũ. Itamẽ ille q non ſeruat, non punitur, niſi quo ad Deũ. non quo ad mundum & q non puniatur quo ad mundum eſt vez iure oꝛdinatio, ſed iure eꝛdinario põt accuſari de cri. ſtellio, vt. l. ſi. C. de cri. ſtet. Quãdoque tamen imponit etiã pena quo ad mũdũ puta ſi quis veniret contra pactũ quod iuramen- to firmauerat, vt. l. ſi quis maioꝛ. C. de trãſac. ſecus ſi ſolũ ꝛ ſa- 2 cramtenum veniat, vt. l. Lucius. ff. de his que no. j. & ibi glo. An b periuꝰ ſit infamis, vide. vi q. j. c. infames. & xxj. q. v. c. ſi qs cõ- iunctus. de iureiurãd. c. querelã. & vj. q. v. c. quicũq. vbi etiã po- 3 nit ꝑ ſi ſit pena periurij. & eꝛ de iureiur. c. quanto. ¶ † Querit gl. c an periuꝰ admittatur ad teſtimoniũ, ꝓpoſito q ſit infamis. Et gl. hic tenet quod nõ ſuper verzſi. ſi qz idem not. in. d. l. Lucius ad idẽ eꝛ de teſtib. c. teſtimoniũ, & d. c. quiſquis & facit q no. gl. in. l. 4 igitalis. §. j. C. de nup. & in. l. iij. §. lege Julia. ff. de teſt. ¶ † Que ro, qz iſta cõſtitutio loquit õ illicito ſeu temerario iuramẽto, an liceat venire contra tale iuramẽtũ ꝓpoꝛia autho. Dic qõ ſic, vt not. in. c. venerabilẽ. eꝛ de ele. & vide q nota. in. d. c. teſtimoniũ. 5 in fin. eꝛ de teſta. & xxj. q. iij. c. innocẽs. ¶ † An autẽ iuramen- tũ temerariũ repellat quẽ ab actibus legitimis. vt. lxxv. diſt. c. floꝛẽtinũ. & extra de teſt. c. intimauit. & q tãgit in. d. c. infamis. 6 vj. q. j. † An nõ, ꝓ illicito, vel temerario iurꝫmẽto imponatur pe nã. dic vt hic. ſicut noſtris. & c. cũ gdã. extra de iureiur. & xxj. q. iij. c. qui ſacramẽto. Ultimo vide gloſ. ſuper ver. vitã in fi. vel ſe cundum Jacob. de Belui. q illa. l. Jmpatis. §. i. loquit in mu liere ſpõte ſe proſtituẽte, hic vero in mulĩ decepta, vt patet ibi male inducta. &c.

ADDITIONES.

a ¶ Eſt ſeruãdũ. Adde quod vt iuramẽtũ ſit ſeruandum. & obli-

get debet habere iudicium ſ. iuſtitiã, & veritatẽ quorum ſi alterum deficiat, non eſt ſeruandũ. vt per domi. Soci. in cõſil. lxvij. incipiẽ. cica primã queſtio ver. ſuper eſt nũc, ibi q2 tũc iuramẽtũ. in prima parte. char. cxij. Adde Bart. Soci. in ſuo tractatu. fallen. fa. cclvj. & per Philip. corne. cõſil. ſuo. lv. incipiẽ. vltis in litera. in volum. ij.

b ¶ Infamis. vide Fely. in. c. teſtimoniũ. in. vj. col. verſ. ſed eſt difficultas. de teſt. vbi ẽ an in eũ cadat excuſatio. ibi in. vij. col. circa princi. verſi. vltra alios.

c ¶ Ad teſtimonium. vide Fely. in cap. ex parte. de teſti. in. j. colum. ver. not. in c. per tuas. de ſimo. circa fi. & Old. in cõſi. cxcj.

Vt non fiant pignorationes, &c. Rub.

1 ☞ Repreſalie non poſſunt concedi, & qñ poſſunt concedi. nu. 2.
3 Captus pro repſalijs, p alio ſi ſoluit an poſſit ab eo, cui⁹ occaſione ſunt conceſſe, ſoluta repetere.
4 Pena, de qua hic imponitur ipſo iure.
5 Donatio facta vltra quãtũ de cõa quo iudice debeat inſinuari.

Honeſtas. Nulli licitum eſt ſm formã pignorationis exigere aliũ pro alio pena ſibi facietib⁹ imminẽte. ¶ Itez, licet donatio facta a Principe priuato, inſinuatione nõ egeat, ita nec cõtra. h. d. ¶ Quero pro hui⁹ tit. declaratione, quid vult ter. ſecundũ pignorationis formam. gl. exponit formam. i. pactum. Et idem dicit gl. ſi non interuenit pactum, & muto magis. Sed ego puto quod iſte ter. velit dicere ſecundum pignorationis formam. i. ſecundum formã repreſalia. Nam idem eſt dicere pignorationes & repſalias. Ita ter. ponit extra de iniur. & dã. da. c. j. lib. vj. & hac. q. ſit mẽtio, dicit cũ ter. & ſi pignorationes, quas vulgaris lo⁹ repſalias noiat, &c. Et ſic ex hoc ter. ſic poſito & declarato nota q repſalie nõ poſſunt concedi. ¶ Idem no. in. d. c. j. Ad idẽ facit. C. vt null⁹ ex vic. l. i. lib. xj. ſ. vt nulli iud. ſ. q2 vero. & de excu. & exac. l. nullã lib. xij. & de oi agro deſerto. l. hac. diſt. lib. xj. facit. l. nulli. C. de iudi. cũ ſimilib. Sed ẽ hoc oppo. de c. dilectis ſilijs. extra de appellation. & de iureiuran. c. licut. xxij. queſtion. ij. capit. dominus noſter. & Solu. Quando que ciuitas, ſub qua eſt perſona debitrix, pel delinquẽs requiſita denegat acere
a iuſtitiã, tũc repreſalie poſſunt cõcedi. & vt in cõtrarijs. Quãdoque illa ciuitas re quiſita nõ denegat facere iuſtitiã, & tunc repreſalie nõ poſſunt cõcedi, vt hic, cũ ſimili. ſup 2a alleg. Ita nota. Innocẽt. extra de foro cõpetẽti. c. poſtulaſti. & c. dilectus. Ad q facit idem Inn. nota. in c. olim cauſam. extra de reſtitution. ſpolia. & vide gloſſ. in. d. c. dominus noſter. & facit ad prædicta infra de queſto ze. ſ. ſi vero forſitan infra vt dix. in. ſ. primo. & tertio. & ſi tamen contigerit. & extra de off. ordi. ca. ſignificauit. quod tãgit gloſ. in. d. l. nulli. & tangunt Docto. in authẽti. habita. in fi. C.
b ne filius p patre. ¶ Secũdo oppo. de. l. numer⁹ p⁹ poni. C. de tabu. lib. xo. r. ſol. vt ibi nota. glo. De iſta matia an repſalie conſedi poſſint. & quibus, & cõtra q̃s & an priuata pſona, cui conceſſe ſunt repſalie, poſſit pprio authoritate ponere i carceribꝰ pſonas captas ratione repſaliarũ. Dic vt in ſtione, quã diſputauit Pet. de Bel. i ciuitate iſta. & ponit i hoc titulo & ego feci vnũ tractatũ.
3 ¶ An aũt ſi aliqs eſt captꝰ ppter repreſalias cõceſſas ppter delictũ alterius. & ſoluat poſſit ab illo repetere; Jaco. de Aret. ponit in. l. ſcda. ff. de verborũ obligation. & tenet q ſic. Pro quo facit ter. cũ gloſſ. in. l. nã. & ſeru⁹. in princip. ff. de nego. geſt. & l. finali. ff. de dolo. & ſi ver. ſ. cũ aũt. ff. de bis q delic. vel effu. ¶ Nota gl. ſup verſ. formã puta. Idẽ not. in authẽti ſed oino. C. ne vxor pro marito.
4 ¶ Quero, hic dicit. & cadere ẽt ab actione. an ipſo iure. Doſſ. tenet qõ hic, per ter. in. d. authenti. ſed on. nino.
5 ¶ Quero, quid vult dicere ter. ideo egeat geſtis monumẽtoz. Dic vt in gl. ſuper verſi. geſtis. & ſeq. Ex quibus habes quid velit dicere in ſuma de quo tãgitur in. l. illud. C. de ſacroſan. eccle. & l. ſancimus. C. de donatio. & circa hũc. ſ. vide q dixi. ſ. de non alienan. ſ. ſi minus. alias ſancimus. ſuper glo. ibi poſita.

ADDITIONES.

a ¶ Cõcedi. adde Bart. in tra. repſal. in. j. q. prici. verſi. ij. ad hoc & Bald. & Saly. in aut. ſ. oino. C. ne vxor p marito. ſed extra q̃ ro nũq̃ dint licite in foro cõſciẽtie. vide Petr. de Suza. in. d. authẽti. poſt Saly. & Barto. loco. ſ. alleg. & Tho. de aquino. ij. q. x. colum. ij.

b ¶ Ex Lof. l. numer⁹. Hic tex. corrupte. alle. nec aliũ pacto reperiri põ credo. Bart. voluiſſe adducere tex. i l. iure. C. de fabr. lib. xi. cũ gl. in ver. de manum.

De exhibendis reis, &c. Rub.

1 ☞ Lis quod non dicatur contestari per petitionem reſcripti.
2 Abſolutoria lata ab obſeruatione iudicij, an dicatur diffinitiua, vel interlocutoria. vbi diſtinguit.
3 Citatio partis an requiratur quãdo fertur ſententia ab obſeruatione iudicij remiſſiue.
4 Expẽſe in caſu hui⁹. ſ. & veniãt ex ſtipulatu & nõ officio iudicis.
5 Solennitas q̃ debet interuenire poſt actũ, ſi omittatur q actus per hoc non vitiatur ipſo iure. ſed ope exceptionis.
6 Inopia quod contingat ex peregrinatione.

Qurimi. Reus nõ eſt exhibendus in iudicio de vna prouincia ad aliã, niſi prius actor fideiuſſoria præſtiterit cautione certã quãtitatem promittẽs, ſi lite nõ ſequatur aut ex quẽs nõ vincat. & reo cõparente ſi actor intra decẽ dies non cõparuerit reus abſoluendꝰ eſt a iudicio, eo exacto q ab actore premiſſus eſt. & ſi q̃d amplꝰ re⁹ erpendiſſet. h. d. ¶ Op. & etiã videtur q ſine ſatiſdatiõe actoris debeat reus trahi ad iudicium, vt l. ſi qn. C. de dila. Sol. Iſta lex corrigit illã. & ideo ſuper dictam. l. eſt poſita auth. q fieri que hic ſumitur. No. ſecundo. & videtur qõ licet intra decem dies actor non cõpareat. non ideo tamen cauſa terminatur, & ciuilis cauſa triennio criminalis biennio durat vt. l. properãdũ. in principio. C. de indi. l. fina. & l. C. vt intra certum tempus. &c. Dicit glo. ibi lo⁹ iuſtrr de ſnia interlocutoria diffinitiua, hic vero lo⁹ iuitur de ſnia interlocutoria abſolutoria ab obſeruatione iudicij nõ cui
1 li iudum de cauſa, nec dicitur eſſe facta⁹ litis conteſtatio, vbi fuit reſcriptum petitum, vt l. de quare. ff. de iu. licet tñ aliter ſeruent Decretiſte. dicit gl. de hoc qõ ſeruent. dic vt no. in. c. ſtatutis. &
2 de reſc. lib. ſexto. ¶ No. ergo ex iſta gl. qõ abſolutoria lata ab obſeruatione iudicij eſt interlocutoria. Ad idem ter. cum glo. i. properandum. & ſi quidem. & eadem. l. ſ. cum aũt. & hoc expreſſe tenet gl. eadem. l. ſ. cum aũt. in prima gl. cum qua concor. qõ no. in. l. barum. ſ. fi. l. ſi ſeruitus vend. & quod notatur in. l. titia. ff. de ac. & Inno. in c. finem litibus. extra de do. contu. & Specu. in titulo de expenſis. ſ. fi. verſi. hoc etiam ex premiſſis. Econtrario detur dicendum quod ſit diffinitiua. Nam diffinitiua eſt illa que
a cauſam diffinit, & vt l. dicere. ſ. j. ff. de arb. & quod no. ff. q. vi. ſ. diffinitiua. ſed qñ quis abſolvitur ab obſeruatione iudicij, cauſa finitur vt inſtit. de perpet. & tem. act. ſ. fi ergo, &c. Ad quod facit qõ no. in principio magne gl. in l. Julia. ff. de cond. indeb. Quid dicendum hic. Quãdoq; fertur ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij q2 iudici de cauſa nõ liquet, vel q libell⁹ fuit male cõceptus. & tunc talis abſolutoria, eſt interlocutoria. & non diffinitiua, & ita lo quitur gl. & eadem. l. fi. ſine autem cum ſimilibus. ẽ allegatis, põt enim iterum agi vt no. in dicto. ſ. ſed ſi quidem, & l. Titia. & ad idem. l. & poſt. ſ. circumducto. ff. de iud. & j. ff. ſi menſo ze fa. mo. dixerit. de iudic. capitulo examinata. cum ſi-
3 milibus. l. ¶ Quãdoq; fertur ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, q2 reus pendente iudicio ſoluit. & tunc dico q̃ ceſſet cauſa q̃ non põt iterum agi, ſententia poteſt dici diffinitiua vt. ſ. finali. Inſtit. de perpe. & temp. act. & iſto modo põt intelligi prima op. no. in d. l. titia. Sed habito reſpectu quod per ſolutionem fiectam pendente iudicio principalis eſt cauſa ſublata. & Inſtit. q mo. tol. ob. in princip. & ſic ſententia que ſequitur, nõ recipere & tollat. ſed tantum inſtãtia iudicij fuit dico quod illo reſpectu eſt interlocutoria, vt no. in d. l. barum. ſ. fi. contuncta gl. d. ſ. fina. Inſt. de perpe. & tem. act. ¶ Quero quando fertur ſnia ab obſeruatione iudicij. an debeat q̃ citari. Dic per Innoc. extra de offi. dele. c. conſuluit. Opp. & videtur quod hec conſtitutio nihil
4 innouet q2 aut vincit & non ꝺ calumniaſſet & per conſequens ad expenſas nõ tenetur. d. l. properandũ. ſ. cum autẽ. ¶ Solent in gl. & vult dicere gl. quod conſtitutio innouetur in hoc quod alias expenſe veniãt iudicio officio: hic tamen actor tenetur ad expẽſas ex ſtipulat. & in hoc eſt differẽtia. vt no. gl. ſ. ſi ind. & ſup. & l. iij. ſ. ſi rem. ff. de li. & ff. de rei vend. l. nõ ſolum. in fi. per to
5 cto. in l. ſancim⁹. C. de iud. Spe. in ti. de exp. ſ. j. No. gl. ¶ No. ex hac gl. qõ quando aliqua ſolemnitas debet adhiberi poſt actũ perfectũ & talis ſolennitas omittatur nõ vitiatur actus perfectꝰ ipſo iure. ſed ope exceptionis. & qua gl. cocor. l. vniuerſa. ff. de iunpe. ¶ Ultimo no. gl. in principio huius. l. que incipit, dedu
6 cuntur. ex qua no. q ex peregrinatione cõtingit inopia qõ tenementi. Ad idem dicam. ſ. vt oẽs obe. iud. prouin. ſ. hec. cõſidera tes in fine vbi tex. concor. cum iſto.

ADDITIO.

a ¶ Diffiniuit. qñ autem dicatur diffinittiua vide Fely. copioſe & no. in rubrica de re iudicata, columna prima poſt principiũ vbi etiam

etiam plene.quando dicatur interlocutoria,ꝛ que sit.
b ¶Adde firmanū in suo aureo dictionario in verbi. sententia diffinitiua.versi.primo.ꝛ in versi sententia interlocutoria.versiculo.i.ꝛ Lanfranc.in.c.quoniam contra.§.interlocuto.ꝛ ap.nume.v.versiculo in ordine successiuo.ꝛ ibi posui in apostil. extra de proba.

1 ¶Per litis contestationem quod quasi contrahatur.
2 Reus debet se subscribere libello,sed consuetudo non seruat.
3 Libellus quid debeat continere,ꝛ an contineat nomē actionis, remissiue.
4 Libellus an debeat offerri,ꝛ per quem.
5 Libellus offertur ab actore tribus modis.
6 Coram arbitratore.an offeratur libellus remissiue.
7 Iudicium super inepto libello ꝙ procedat si non oponatur.
8 Libellus quod non possit etiam tacite omitti.
9 Dilatio.xx.dierum.de qua hic,ꝙ posset per iudicem abbreuiari,ꝛ est arbitraria.
10 Iudex an denegare possit reo in totum dilationē de qua hic.
11 Litis contest.facta non data dilatiōe reo,nec ab eo iudicis petitis quod valeat.
12 Lit.contest.an fiat super exceptionibus,remissiue.
13 Libellus peto castrū vel ecclesiā cū suis pertinentijs ꝙ pcedat.
14 Libellus peto quicquid possides in tali villa,an procedat.
15 Exceptio recusationis iudicis ꝙ sit dilatoria,ꝛ appponi potest vsque ad litem contestatam.
16 Reus possidens immobilia,non cauet de iudicio sisti.
17 Reus cauere dz de iudicio sisti,nec relenatur per dispositionez.
18 Fideiussor de iudicio sisti quandiu sit obligatus.
19 Fideiussor de iudicio sisti,an teneatur certam quantitatem promittere,quod non.
20 Sportule,quibus debeantur,a quo prestentur,remissiue.
21 Lit.contest.qualiter fiat remissiue.ad gl.
22 Litis cotest.an fiat,quando reus respondet verbis affirmatiuis ad glo.
23 Litis contesta.quod inducantur per reum excipiendo.
24 Prescriptio an interrumpatur per litis contest.etiam nullam.

Illud quoque Reo ad iudicium vocato debet libell⁹ offerri,viginti dierū spaciū indulgeri,ꝛ ab eo dz fideiusso dari,ꝛ sportule solēniter,ꝛ medio tpe petēt inder recusari,vel alīs associari nisi ille quē petāt, ad alio sit recusatus,ꝛ.xx.dieb.elapsis litis cōtest.fieri dz,ꝛ aliter facta non valet.h.d.ad.§.si vero etiā.ꝛ hz duas partes. Nā primo recitatur antiquū ius. ¶Secundo ius nouū.Secūda ibi sancim⁹.Subscribere,scz rem.Ex isto.§.sumitur aut.offeratur

1 Cōtest.cōtest.¶No.tex.ibi obligetur,ꝛ facit pro eo ꝙ no.gl. ꝙ per litis contestationem dicitur quis quasi cōtrahere.vt no.in L.i.in fi.ff.de pact.ff.p.vides hic tex.dicentem.ꝙ ille qui est cōstitut⁹ sub litis cōtestatiōe obligat.
2 ¶Secdo no.tex.§.suscepto ibi subscribere libello ꝛc.ꝙ re⁹ debet libello se subscribere. Idem gl.ꝛ tex.in d.aut.offeratur id est,ad idem tex.est in.cap.j. extra de libel.obla.licet glo.hic dicat,quod hodie hoc non est de cōsuetudine. ¶No gl.in verbo.libellū querit quid sit libellus ꝛ.dicit vt hic,in gl.de lib.ob.c.j. ¶Secundo quero, quid debet libellus continere.Dic vt in gl.extra de libel.obl.ca.j.ꝛ.ff.de eden.l.j.in pnin.ꝛ ꝙ Ey.C.de eden.l.edita. Et an libell⁹ debeat actorē cōtinere:gl.tāgit hic ꝛ in.d.l.j.in pncip.ꝛ extra ō ind. 3 colleti.Aꝛ examinata.ꝛ Specul.de action.ꝛ peti.§.sequitur. 4 Same dicimus. ¶Quero.dicitur hic ꝙ libellus dz offerri ante iudicem ab actore:Dicit gl.super versi. offerri quod non reperitur lege diffinitum an ab actore,vel a iudice debeat offerri,sed de cōsuetudine offert reo a iudice.Istud qō gl.dicit hic esse de cōsuetudine.videntur tenere Doct.esse de iure,vt ipsi no. 5 extra de lib.obl.ꝛ no.per gl.Bar.iō.q.iiij.c.iudice. §. libellum.Inno.vero tenet quod libellus potest offerri a iudice.ꝛ etiā ab actore.ꝛ hoc puto verum. ¶Potest etiā libellus tribus modis offerri per actorem.ꝛ ita tenet gl.in d.auth.offeratur. C.de lit.cōtest. ¶Et qz hec gl.loquitur de arbitrio an cozā arbitratore debeat offerri libellus:Spe.tenet quod non in.§.restat.vers.sed quid in ti.de libel.cōce. ¶Quero super versi. libellum gl. ꝛ tū valet ꝛc.sed quid si actione personali vel actione reali nō expella.an procedat iudicū. Dic quod sic nisi excipiatur.vt.l. fi.cibino.C.de anna.exceptio.ꝙ no.l.j.in gl.magna.ff.de eden. ff.ad eriben.l.iō.§.quis noxabili.C.ad exhiben.l.ō.ꝛ quod no. de reiu.dic.capit.Abbate.super versi.obnoxium.lib.ō.vj.ꝛ per Inno.in c.dilecti.extra de lib.obla.per gl.ex de causa possess.ꝛ 7 proprieta.c.cū ecclesia.super versi.iudiciū. ¶Quero an libellus sit de substātia iudicij,ita quod omitti non possit.ꝛ gl.ista super versi.libellum.ibi. ¶Itē fallit quā do videtur velle qd possit tacite omitti,sed non ei presse remitti.Ita not.in d.authe.offeratur ꝙ tacite possit omitti.facit.ff.de trie.ꝛ semis.§.illud ḡq. Sed cōtrariū not.videlicet quod non possit ēt tacite omitti.extra de lib.obl.c.j.de offi.de leg.capitul.de causis de quo dic vt not.per.gl.Joan.andr.in c.fi.de reiudi.lib.vj.ꝛ plene per glo. in Cle.sepe de verb.sig.super.versi.consti.sancimus.in clē.ꝛ ꝙ no.in.c.ñ.de cōfes.lib.vj.ꝛ ꝙ no.Spe.de li.conce.§.vtrum ante 8 ꝛ in titu.de senten.§.iuxta.vers.quid si de partium. ¶Quero, hic dz quod debet dari dilatio viginti dierum an iudex possit istā dilationē abbreuiare? Glo.hic super verbo viginti tenet, ꝙ sic.cū qua concor.ꝙ not.in.c.dilectus.extra de procu.vbi glos. not.ꝙ talis dilatio est arbitraria.Adde ꝙ not.in capitu.pterea.extra de di.lz cōtrariū not.in.d.authēt.offeratur.C.de lit. 9 cōtesta. ¶Sed qro an iudex possit istam dilationē in totū de 10 negare:Dic vt no.Inn.in.c.j.de lib.ob.⁺Sed pone,quod iudex istam dilationē non denegat,sed reus non petitis iudicijs pervēit ad lit.cōtesta.an teneat litis cōtesta. Et videtur tex.expsse hic,in versi.si vero,ꝙ non, cū quo cōcor.d.authenti.offeratur cōtrariū determinat glos.xvij.q.iij.capit.vroz.felicis ad hūc tex.ꝛ li.Rospon.vt not.gl.iij.questio,iij.§.offerat.ver.pro nihilo.ꝛ ꝙ no.hic in fi.super versi.dānificādo.ꝛ super ver.si vero hec.in gl. quātū ad hoc tāgit Inn.in.d.c.j.de li.ob.in pri.ꝛ circa ista duo 11 dicta vide ter.ꝛ glos.in.d.c.preterea ex de di. ¶Quero circa predicta an super exceptione dilationis debet offerri libellus.ꝛ lis cōtestari.Dic vt not.extra de offic.delec.capitu.pudētiam. §.sexta.circa quā glo.vide Spec.in titu.de excep.§.viso.verū. 12 sed nūqd iudex.ꝛ de lit.cōtest.§.pē.versic.i. ¶Quero,an procedat talis libellus,peto ecclesiā vel castrū cū pertinentijs.Dic ꝙ sic.vt probatur in.c.cū venerabilis.de resti.spo.ca.cum ad sedem de proba.c.licet causam.de si.inst.c.inter dilectos. ¶Itē si peterē rem cū suis finib⁹,vt probatur in capi.Abbate sane,ex 13 tra ō re iudi.i pri. ¶Quero,ego peto in libello meo qcqd possidet talis in tali villa vel castro ā pcedat.Specul.tenet ꝙ sic, in titu.de actiō.ꝛ pe.§.segtur.vers.qd si peto.Pro quo facit ex de fid.instru.c.inter dilectos.in pnin.contrariū tenēt Dy.ꝛ Jac.de de Ere.i.l.de pupillo.§.qui nūciat.ff.de no.ope.nū. Circa ꝙ vi de Spec.de reli.domi.§.i.Pone,dicit hic in ver.i me.ꝛc.ꝙ in 14 tra xx.dies datos ad deliberādū iudex pōt recusari. ¶Quero,cū ista exceptio recusatiōis iudicis sit dilatoria,ā poterit opponi vsque ad lit.cōtest.Videt quod sic,vt in.c.cū int monasterium.dex de re iud.De hac q.dic vt no.per gl.in q.in.§.offerat. b in glosse.iudicio sisti.ꝛ vide ꝙ not.in.d.c.cum inter monasterium 15 in gl.mag. ¶Nor.gl.i.cautione ibi speciale secundū primam opi.tz.gl.i.d.l.sciēdū in pnin.ꝛ in.§.sed hodie. Insti.de satisda. 16 ꝛ in aut.offerat.ꝛ in.l.nam ꝛ posteriore.ff.ō leg.ꝛ cōsti. ¶Zbi §.adiici.vide vt no.in.l.j.ff.q satisd.cog.in.l.nemo.ff.de re iudic. ff.ō pacto.stipu.l.pactorie.la.iij.in fi gl.Sed quod hic dz,videtur verius p.l.i.§.i.hic alle.in gl.ꝛ per l.si.§.si legatarib⁹.ff.q.ꝛ leg.q leges expresse loquūtur in pactoꝛ stipulationib⁹.Et cū ista gl.cōcor.ꝙ not.in.d.l.i.ff.qui satisd.cog.ꝛ l.d.l.pactorie.in gl.fi.ꝛ hāc opi tenet hic Dy.Pro q facit,l.satisdati.ff.de verb. lig.ꝛ hanc opi.tenet gl.in d.§.offerat.iij.q.iij. ¶Querit glosse. 17 Q diu tenet fideiussor.qui promittit aliquē sistere in iudicio,dic vt i gl.ꝛ lati⁹ i.§.fi.hodie.Insti.de satisda.ꝛ in.l.Grece.§.post. 18 ff.de fideiuss.ꝙ not.in.l.iō in fi.ff.q satisda.cogā. ¶Quero,an teneat fideiussor certā quantitatē ā mittere.Gl.in.d.l.j.fi.formal hanc.q.ꝛ nō soluit,sed gl.in.d.§.sed hodie tenet quod non. ꝛ idem not.fi.ff.de pacto.stipu.de quo dic.vt ibi per gl.ꝛ docto. 19 ¶Quero.dz hic prestitis sportulis,gb⁹ aūt ꝛ a quo prestetur, c dic vt in gloss.super verb.sportulis.Et adde quod not.in.d.§. offeratur.ꝛ quod plene not.Insti.tu.de actio.§.tripli.ꝛ qd not.j. de iudi.§.ne authen.ꝛ in.c.cum ab omni extra de vita.ꝛ ho.cle. d ꝛ in c.statutum.in §.super.de reseri.lib.vj. Venio ad gloss.su- 20 per versicu.cōtesta.ꝛ ista gloss.querit tria. ¶Primo qualit fiat cōtestatio litis,ꝛ dic vt in pncip.gl.ꝛ ad id qd dicit secus ꝛc.facit quod not.extra de lit.contest.c.vno.in gl.ꝛ in l.j.C.de lit.contest.ꝛ vide vnum vers.gl.in capitu.solicitudine extra de appel.in vlti.col.Secō,querit glos.cum responsio rei possit esse negatiua,vel affirmatiua.ꝛ etiam dubia puta appositionem ex- 21 ceptionis an semper lis cōtestet? ¶Et primo quero.si responsio est affirmatiua puta quod reus cōfiteatur an fiat litis cōtestatio. Dic vt in gl.hic ꝛ d.l.j.C.de lit.cōtest.ꝛ in.c.dudū extra de elec. vers.lz ꝛ vide vnū verb.glo.extra ō excep.c.cū venerabilis.su- 22 per verb.cōfessus. ¶Quero an si reus proponit exceptionem dicatur lis contestata. Glo.hic dicit,quod sic per suā rationē.ꝛ idē notat.in dictā.l.j.De hoc vt habes in tex.ꝛ gl.extra ō li.cō-

g test. c. ff. lib. vj. ¶† Quero in versi. si vero hec nō seruentur, ante litis cōtestationem habita p̄z nihilo fuerit, nihilomin⁹ p̄escriptio interrupta. Glos. quātū ad hoc dicit q̄ sic. Ad hoc inducit oia que not. in gl. su p̄ ver. dānificādo. que est in p̄cedenti versic. & sic videtur ista gl. velle. quod illa gl. loquatur etiā vbi litis cōtestatio nō est legitime facta apparet hoc etiā ex eo q̄ glos. hic p̄z vna parte allegat hūc versicu. si vero. ibi, p nihilo eā esse. ꝛc. Sed cōtrariū videtur quod non sit facta interruptio. tenet gl. in authēti. offeratur. C. de lit. cōtestatio. ¶ P̄z q̄ optime facit. l. si pater. C. ne de statu defun. vbi gl. concor. Sed hoc q̄ hic dcit, videt veri⁹. ¶ P̄z q̄ facit gl. in. l. sicut. C. de p̄script. xxx. āno. ver. nec sufficiat. in p̄ci. gl. Ad tex. versic. si vero hec nō seruentur. Respōde vt not. gl. hic super verb. dānificādo. in versic. si vero. in gl. quantū ad hoc non obstat. d. l. si pater. quia ibi non inducitur interruptio, quia actum fuit coā non cōpetēti iudice, quo casu litis cōtestatio non inducit interruptionē. vt ibi, ꝛ not. p. gl. in. c. illud. extra de p̄script. super verb. interruptio ꝛ ita intelligitur dicta. l. si pater. cū quā cōcor. q̄ not. in capi. vt debi. extra de appel. Not. gl. su p̄ verb. petitus in fi. Dic vt not. d. l. obseruādum. ꝛ in. c. i. extra de fo2o compe. ꝛ in. d. auth. offeratur, ꝛc.

ADDITIONES.

a ¶ Dilecti. ꝛ ibidem vide Felynum omnino in p̄inci. ꝛ circa finē in versi. nomen actionis.

b ¶ In. c. cum inter monasterium. ꝛ ibidem vide felynum in secūda columna versicu. p̄oponēs, vbi per eum. Ad hoc habes. xi. not. cōclusiones quas p̄ te ibi vide ꝛ adde Tāc. in Sum. in titulo de iurisdic. q̄stione duodecima. ꝛ Ludo. P̄o. in fin. ver. excep. vers. iij. ꝛ Bald. in marg. versi. exceptio. versic. decimo.

c ¶ Quib. aūt ꝛ a quo p̄sentur, ꝛ quo iure, dic vt p̄ Ant. Corse. sing. suis ver. spoztule. incipit ius canonicum.

d ¶ In cap. statutū. Et ibi idem vide ad hoc Lard. in p̄ima oppō. vbi plene. ꝛ not.

1 ☞ Filius comitis, vel vasalli qō dicatur habere comitatū, vl feudum ab Imperatore non a patre.
2 Filius vasalli, an teneatur p̄opter patris delictum.
3 Scriptura in casu huius. §. quod requiratur.
4 Diliata ēpta ex pecunia mutua, an veni at in generali bonoz hypotheca.

Optimum. Primo recitat ius antiquum. ¶ Scōo ius nouum. Mutuans pecuniam hoc acto exp̄esse vt militia ematur, quantū ad militiā emptā p̄fertur oībus alijs creditoz⁹, alias si non exp̄esse dicat vt militia emat, vz oz ꝛ alij filij dotē repetentes, ei p̄tulerunt in hypotheca

e fallit in mutuāte silentiario. h. d. Appellatur ex casu, q2 casu p̄o di. Not. ☨ textum. ibi, cum vterq; oīs, ꝛ nullū alium questum habent quam ex imperiali munificētia, ꝛc. ad quod. l. ex imp̄fecto. de legatis tertio. ꝛ sic est argumentum secundū Jaco. de Beluq̄ filius Comitis vel vasalli dicatur habere feudalē comitatū ab imperiali munificētia, nō a patre. vt decima collatio. de feud. cog. c. p̄imo in fin. ꝛ an agnatus vel filius defuncti. capitulo. j. facit. l. diui fratres. de iure pat. ꝛ. ff. de int. ꝛ rele. l. ftia. §. ō nuptijs. §. solu. ꝛ §. si vero vsufruc. ¶† Et p̄dicta possum⁹ inducere

f ad ist̄ionē, an filius vasalli ꝑpt̄ obligū patris teneatur. De quo per Dyn. in. cap. non debet aliger. de regulis iuris lib. sexto per Lyn. in. l. secūda in vltima questione. C. de lib. ꝛ eoz lib. Ad qō etiam facit ter. optimus. ꝛ. colla. si vasal. feu. p̄inc. c. j. ¶† P̄z o

g declaratione text. q̄ritur, ꝛ dicit ad hoc, vt mutuās habeat istud p̄uilegium, oportet vt exp̄sse agatur q̄ militia ematur ā est ne cesse q̄ de hoc fiat scriptura, an sufficiat dici coā testibus. Dic requiritur scriptura. Casus est. j. de equa. do. §. qui vero. colum. vō. ex quo. §. sumitur authē. qno iure in fin. C. qui po. in pig. ha.

h ¶† Sco quero an ī casu huius. §. militia est exp̄esse obligata super generali, obligatiōe verboz⁹, q̄ fecit debitoz accipies pecuniā mutuo hoc acto, vt inde militia ematur, vel etiā hoc nō exp̄sse acto vt inde militia emat. an p̄matur in hypotheca militie postea empte oībus creditoz⁹ p̄zioz⁹ in tēpoze. Vide Azo. in Summa huius titu. §. de quanta. cōiuncto eo q̄ ipse no. C. qui po. in pig. ha. §. itē fallit. ꝛ ad p̄imā. q. vlz an militia sit obligata, ꝛc. vide quod not. C. de pig. l. fi. in gl. Et in gl. i. supponere cōiuncta aut, quod obtinet. ibi posita hinc supta su p̄ versi. creditoz⁹ibus illi p̄sumitur. Not. hāc partē. cū qua concoꝛd. qō no. in dicta authē. quod obtinet, ꝛ p Azo. in Sum. q po. in pig. ha. i fin. §. itē fallit, ꝛ dicto. §. quātū. Et p̄z ista gl. videt casus de. d. l. fin. in p̄imo casu. C. de pig. vbi gl. ibi posita illū textū destrī q̄ videtur velle quod ibi debitoz exp̄sse accipit pecuniā mutuo vt ide militia emeret. Ultimo vide tractatū de militia. vide ꝛ d. multiplici genere militiarū per Bulcnmum in oīmodo. C de in officioso testamento.

1 ☞ Legatum factum illi, cui aliquid debetur ex dispositione legati, quod videatur factum animo compensandi.
2 Legatum factum viro per vxoꝛem, an compēsetur cū lucro debīdo viro ex forma statuti de dote vxoꝛis.
3 Legatū factū alicui. cui aliquod debetur ex hominis dispositione quod non videtur factum animo compensandi.
4 Quarta, de qua hic. an debeatur etiā ī liberis super existentibus ex eodem matrimonio.
5 Pauper quis dicatur remissiue.

Quoniam vero. Matrimonio sine dote ꝛ natiōe p̄sistēte. altero ex p̄iugib⁹ diuite p̄moziēte. superstiti in opinīe iij. substātie mortis debetur, legato in quarta cōputādo. Itē superstiti. ad res p̄rias datur actio, ꝛ retētio, nō obstātibus creditoz⁹ p̄moziē

1 tib. d. in versi. sibi legatū, ꝛc. ¶† Nota hunc tex. q̄ q̄s quis debet aliquid ex dispositione legali. si aliquid legat illi cui ꝺz videtur cōpensare cum illo debito ꝛ in p̄imo debito legatū imputatur.

2 Casus est hic. † Et hic videtur questionis, q̄ si dicit statutum q̄ si vxoz decedat sine liberis vir lucretur tertiā partē dotis. q̄ si vxor sine filijs decedens relinquat aliquid viro in testamento illud legatū imputatur in eo q̄ vir lucrari ꝺz ex forma statuti. arg. dicti tex. ad idē auf. p̄terea in fi. C. vñ vir ꝛ vxoꝛ bi sumpta. Ad

3 idem l. si cum dotē. §. si pater. ff. soln. matr. Secus † si aliquis deberet ex hominis dispositiōe, q2 legādo tūc suo creditoꝛi nō videtur cōpensare vt in. l. creditoꝛē, d lega. ū. ꝛ in. l. i. §. sciendū. C. de

4 rei vxo. act. de q̄ per Jac. de Are. in. d. §. sciendū. ¶† Secundo no. q̄sto. §. q̄ p̄mium q̄ datur coniugi inopi su p̄stiti. datur etiā quantūcunque liberi superexistāt cr illo matrimonio. §. ista hodie recipit coꝛrectionē per. §. q2 vero legitur. j. vt li. matri. ꝛ

5 auie. dic vt ibi aliter distinguit q̄ hic. ¶† Nota. gl. super versi. pauper que ponit quis dicatur pauper. Tu quātum ad hoc dic,

a vt no. in d. auth. p̄otrrea.ª

ADDITIO.

a ¶ In auth. p̄eterea Et ibidē vide Bal. in p̄in. col. j. ꝛ gl. in. l. si vero. §. j. ff. q̄ statsd. cogā. Imol. ꝛ do. Abb. in c. Edoard⁹ de sol. gl. in. l. illicitas. §. ne tenuis. ff. de offic. p̄sid. ꝛ gl. in. l. sed si fuerit. §. i. ff. de iud. gl. in. c. in primis. in versi. de paupere. ā. q̄stione. Adde gl. in verb. in parē. in. l. paupertas. ff. de exc. tutoꝛ. ꝛ vide apostil. ad Bal. incip. quis dicatur pauper. in repe. habeat. C. de sacros. eccle.

Constitutio que ex adscri. & libe. na. Rub.

1 ☞ Adscriptitius quod sit liberi.

In quadam. Partus sequit ventrem ꝛ ecclesie inuicē p̄olent permutare vtriq; ecclesie indēnitate seruata iure iurādo ꝛ superioꝛis decreto interueniēte excepta maioꝛi ecclesia Cōstātinopolitana. h. d. In terbi. p̄ohibitione de qua loquitur. §. de nō alie. §.

1 vlt. ¶† Quero, an iste adscriptitius sit liber, vel servus. Dic quod est liber, sed cuidā seruitio adscriptus. vt no. l. ne diutius. C. de agric. ꝛ cens. lib. xj. ꝛ Justi. de iure perso. in p̄in. tangitur modicum in. §. adscriptio. ā. de nuptijs.

1 ☞ Decretum superioꝛis qrod debeat interuenire in permutatione rerum ecclesie.

Quia igitur. No. tex. si tamen ꝛc. † Ex qua habes

1 interuenire superioꝛis decretum, ¶ Idē in rub. huius tituli, etiā interuenire vbi cōceditur res ecclesie in emphyteusim. infra tit. j. §. fi. ꝛ in rub. illius tit. quod no. p̄opter id quod not. de reb. ecclesie non alienandis. §. simus alias sancimus.

Vt dece. commu. eccle. re. non for. fiant, &c. Rub

1 ☞ Permutatio quando fit cū p̄incipe p̄ecclesiā. vt respetu perpetuo apud ipsum permanea t.
2 Que non possum per me, an possum per alium.
3 Magnas q ex forma statuti nō pōt cedere actiōes ꝺ populares, si cedit Mantinēsi, ꝛ Mutinensis Bononiēsi, an cessio teneat.
4 Vendēs rē cum pacto ne alienetur, si fiat alienatio quod p̄imo vendēs non possit, p̄pria authoꝛitate rem alienatam apprehendere.
Decretuz superioꝛis quod requiratur in empyteusi ab ecclesia facta.

Legam

LEgem. Ecclesia cuꝫ pncipe permutare pōt, vt res apud pncipē perpetuo pmaneat, ne veniat ad puatos. bis iuxta iuris calib⁹ obtinentib. Itē ecclesie adinvicez in perpetuaꝫ emphyteusim dare possunt, excepta maiori ecclesia Cōstātinopolitana. hoc ōt. ¶ Mo. 1 ex hac l. q̄ sit permutatio per pncipem ita fit: vt res pmaneat apud eū, ita q̄ nō veniat ad puatos. ¶ Secundo not. q̄ ad q̄s non possum per me, non possum per alium de quo p Byn. & Joan. And. in c. potest quis, de reg. iur. lib. vj. Et primum no. 2 facit ad questio. fm Jaco. de Bel. statutum est in ciuitate Bononie, q̄ magnates non possint cedere actiones contra populares modo quidā ex magnatibus cessit Mutinensi, qui non erat de populo Bonon. idem Mutinensis cessit cuidā Bononie. an presumatur fraus: dt ipse q̄ iste tex. in pnā. vez in versi. quicunque, & infra versi. omnibus est arg. q̄ non. Est idem. j. vt spō. lardo. §. Jn contrarium facit tex. in versi. de cetero autem. Et mo⁹ 3 supe. dictū est. Sed dicit Jacob. de Beln. quod si lex pohibet omnino, & generaliter, & per omnem viā, tunc fraus presumitur vt. §. de non alien. §. nos igitur in fi. C. de na. lib. l. j. & de nupt. §. de augmentis. alias non presumitur fraus, nisi pohebetur. vt l. seruꝰ eius. ff de acquir. heredi. & l. cū aūt. §. fin. ff. de edi. edic. & fis bis qb. vt indig. l. j. inpn. & de ritu nu. l. pe. cū si. Quero, vbi permutatur res cū pncipe & pnceps cum pnato contra bonus. §. authoritate an eccla poterit ppria authoritate rē appendere. Et gl. ponit duas opi. & tene pnam quod sic. Sed veritas est ꝫrium & ita tenet Jac. de Belui. Debet enim res in iudicio vendicari, vel alio modo peti, vt pbat ibi, in perpetuum vendicari, &c. & habet in l. iubemus. §. sanc. C. de sacrosan. ec. & de alie. & empby. §. & q̄n. Et no. extra ō re perm. c. secundo & c. 4 quis. extra de rebus eccl. non alie. ¶ facit quod habuistis in tit. qui. ō. de non eligen. §. vlt. Et ista est veritas. Non obst. opi. glos. ¶ Sed ex hac sua opin. gloss. arguit per hunc text. ad questi. si 5 dño tibi rē pacto ne alienes, possum eā appēdere, ſz in hoc nō inuitor. & nō est verū. De hoc dic, vt no. in. l. ea. l. C. de conditio. ob. ca. & lege. si ita quis. §. ea. lege. ff. de verbo. obl. & in l. fi. C. de rec. nō aliena. ¶ Ultimo circa istā cōstitu. in fi. no tex. ibi de 6 certo quippe, &c. & in emphyteusi facta ab ecclesia requiritur ō. ordo, Idem habes, hic & in rub. & no. per id qb dixi. ō. de eccl. reb. immo. non alie. §. sinimus alias sancimus.

Vtra que vocantur insinuatiua, &c. Rub.

LAcrimas. Jnsinuatiua nō possūt exigi a clericis ordinatis exceptis his qui sunt ordinati in maiori eccl. qb⁹ fm consuetudinem accipere licet pena contrafacientibus imminente. Oppo. & videtur qō indistincte licitū sit accipere ab ordinarijs in quibusq̄ ecclesiis: vt. j. de sanctis. epis. §. pro cōsuetudinibus. Hoc ponit duas opi. tene secundā, & vide q̄ no. in. c. fi. & in. c. cū in ecc. in gl. extra de simo. alias de verbo. sig. & vide. j. questione. vlti. ca. cum episcopum.

Vt clerici qui recedunt aliis pro eis subrogatis. Rub.

1 VNum residentes in beneficijs quod beneficio priuantur, & hoc quando sine causa.
2 Clerici vagabundi an gaudeant priuilegio clericorum.
3 Ecclesiā edificās, quod habeat ius patronat⁹, & ius presentādi.

LAurimi. Clerici continuā residentiam in 1 propijs ecclesijs facere tenentur nec debent recedere alias alijs in eorum locuꝫ subrogantur cum eorum emolumentis, & recedentes, & postea remeātes suscipiendi non sunt, nec eis emolumenta debent restitui. ¶ Item patrono cum fuerit superiori presentare permittitur vt ab eo ordinetur, & examinari debet prius, vt sit ille, qui ordinetur, idoneus, & non alter. b. d. vsque ad fin. huius. §. facit extra de appella. ca. pervenit. & Et sic vides hic, quod qui in beneficijs nō residēt debēt beneficijs priuari, q̄ intellige quādo sine iusta causa. Dic vt habes extra ō cle. ñ resi. c. inter quatuor in fi. & pleni⁹ in c. quoniā. §. 2 item. extra vt lit. non cōtest. ¶ Item est hic argu. circa pmiꝫ clericos vagabundos, vt clericorum priuilegio non gaudeant, 3 arg. l. qui sub pretextu. C. de sacrosan. eccle. Itē est arg. imo qua ilicepressiuꝫ fm glos. contra ecclesias Italie, que semper habent pactiones canonicos, & alō canonici vsurpant ea, que debent de 4 re canonicis deficientibus, & facit pro hoc extra de cōsti. c. cū Ma. Ferrariensis. Ultimo no. in. §. illud quoque, q̄ edificāt ecclesiaz babetius patronatus, & habet ius presentandi. b Facit quod habetur in. c. nobis ex de iure pat. & de offi. l. c. dilectus, & de consecrat. id est. c. si quis basilicā. & xvj. q. vij. c. pie mentis. & per Jnn. extra de rescrip. c. vigilanti, & de priuile. c. cum & plantare.

ADDITIONES.

a Contra clericos vagabundos. Adde aliquid de hoc p An. Lo. se. in gula. suis in versi. vagabundus quod incip. si clericus vabundus.

b ¶ Presentandi. Adde Abb. Sic. in. c. audientiam el. secundo de eccl. edi. versi. sed dubitatur. viij. q. vbi sing. adde gl. no. xij. q. secunda. c. apostolicus quem Abb. allegat.

De iis qui ingrediuntur ad appellandum. Rub.

1 ¶ Fatalia duo in causa appellationis hodie ex causa cōstituuntur. & nu. 6.
2 In causa appellationis proceditur parte absente, & lit. nō cōtest. quādo altera pars est absens, alias nō & nu. 10. & quādo requiritur citatio. & nu. 3.
3 Inopia dicitur iustum impedimentum dandi fatalia in appellationibus.
4 Inopia an dicatur iustum impedimentū litis non prosequende in causa appellationis.
Intemperies aeris, an dicat iustū impedimētū non prosequende causę appellatio.
5 Justū impedimentū causę appellationis non prosequende. q̄ videtur si appellās sine dedecore absque sui culpa nō possit in publico comparere.
6 Victor pōt appellatore non comparēte in vltimo mense instātie cōparere & petere cāe expeditionē, & cā examinata appellantem in expensis condemnare, & vide. nu. 11.
7 Sentētia lata in principali, biennio data ad appellationē prosequendam elapso remanet firma.
8 Victor, q̄ probauit in causa principali q̄ probare dz in cā appellationis, qualiter hoc procedit, & nu. 19.
9 Appellanti olim plura tempora statuebantur.
10 Litis cōtestatio, & libellus in causa appellationis q̄ requiratur, quando vtraque pars est presens.
11 Appellatus an possit vltimo mense primi anni cōparere, & petere causę examinationem.
14 Appellāti, q prosecut⁹ est cāz appellationis, & ipsam ad finem non perducit, & dicit se impeditū tempore brevitate, licet alter non probet an detur restitutio.
15 Appellanti qui stetit per biennium q̄ nō fuit cāz prosecutus, & habuit istum impedimentuz, an cōpetat restitutio ex clausula generali.
16 Appellāti impedito prosequi cāz appellationis restituitur tantum tempus, quantum impedimentum durauit.
17 Impedito per vnam diem, an detur annus integer, remissiue.
18 Lex noua quando trahatur ad preterita, pendentia tamen per appellationem remissiue.
20 Tempus anni vel biennium q̄ datur ad prosequendā appelationem an possit per iudicem moderari remissiue.
21 Tempus primi anni ad prosenquendam apppellationem quādo incipiat currere, remissiue.
22 Ex stipulatione iudicis quod queritur parti.

VOlubile. Appellanti ad appellationez exercendam statuitur annus, & ex causa biennū. ¶ Item appellatore in biēnio cām delinquente conceditur victori, cum vnus mensis supereſt cāz prosequi, vt sententia firmetur aut infirmet, in vtroq; casu appellatorem in expensis cōdēnādo, neutro autem prosequente, sententia remanet firma, his obtinentib⁹ in causis futuris ac etiā pendentibus 1 nondū finitis. hoc dicit. Mo. ¶ ex ista constitutione q̄ appellanti hodie statuuntur tātum duo fatalia, scilicet ann⁹, & ex causa biē- 2 nium. ¶ Secundo nota q̄ in causa appellationis proceditur 3 etiā altera parte absente, & lite non contesta. ¶ Tertio not. in versi. sed plurimi. qō inter alia impedimenta hic enumerata dicitur esse iustū impedimentum inopia: vt pro hoc detur secundus annus. & hunc tex. alleg. Jnn. in. c. ex ratione. extra, de appella. 4 facit in argum. l. j. §. vltimo. ff. de col. bo. ¶ sic forte posset dici qō esset iustum impedimentum litis nō prosequende in causa appellationis ¶ Item intemperies aeris b est iusta causa non mo- a rādi in certo loco vt no. in. c. ad supplicationē extra de renun. & no. xx iij. dist. c. cōmunis filij. Ad quod facit q̄ tangit gl. de cōse. dist. j. c. si etiam. quod forte procederet, nisi appellās fuerit in culpa impetrandi iudicij, in causa appellationis in loco pre-

5 dicto.d.si is a q̄ in fi.ff. vt in pos.le.† posset etiā forte dici tūc iustū impedimentum,si ex aliqua causa superueniente sine delicto appellātis ipse appellās sine dedecore in publico cōparere nō pos-
6 set.arg.ĵ.eod.§.i.z qō ibi no. ¶†Quarto no.in vers. quia enim. qō in causa appellationis victor appellatore absente potest vltimo mense cōparere,z facere causam examinare.z siue vincat, siue nō appellator cōsumax cōdemnetur in expensis post ingres-
7 sum appell. ¶†Quito no.qō elapso biennio sūa remanet firma. concor.l.iū.in fi.eodem tit. ¶Sexto not.in.§.illud quoque.qō lex noua trahitur ad facta preterita pendentia per appellationē.
8 ¶†Vltimo no.in fi.dicti.§.illud.quod victor qui probauit in cā principali,dz probare in causa appellationis.¶Ppo.ad primū no.z videtur qō appellanti statuuntur plura fatalia: vt l.ū.z
9 l.fi.in prin.z.§.j.C.de temp.appel. ¶†Sol.olim statuebāt plura tēpora appellāti quemadmodum statuebatur ad appellationem producendā:vt patet.i.l.in offerendis.C.de appel.z l.cum anteriorib⁹.§.in his.C.de temp.appel.quemadmodū statuebātur ad initiandū processum super appellatione:vt.d.l.ū.z l. fina. in prin.C.de temp.appel.bodie vero statuitur annus,z ex causa biennii ad appellationem producendā,z ad initiandum processum super appellatiōe z finiendū, vt hac auth.circa qō vide qō no.in auth.ei q in ū.q.C.eodem tit.de temp.appella. ¶Secundo opp.ad secundum not z videtur,qō in causa appellatiōis lis debeat contestari,z libellus offerri vt in.ū.q.vj.ch autem.§.z si
10 qui in quacunq; ibi no.† Sol.Nūque vtraq; pars est presens,z tunc debet lis contestari,z libellus offerri.z ita loquitur lex cōtraria.z.gl.Quādoq; altera pars est absens,z tunc pōt procedi lite non cōtestata z ita loquitur hic.z in.l.fi.§.illud.C.de tempo. appel.z in c.p tuas ex de appel.Istā sol.z istam opi.ponit gloss. in c.Rayna.extra de test.super ver.contestata.z tangit glo.in c. interpolita extra de appel.Venio ad quartum not.hic dicitur q̄ appellatore cessante appellatus potest causam facere examinari
11 vltimo mense biennū.¶†Quero an in vltimo mēse biēnū possit appellatus petere cām examinari.Dic vt no.Inno.in.c.Bbbate.super verb.terminū.ex de appel.z in c.sepe super verū.pere-
12 ptorie.co.tit. † Sed fortius quero,an vltimo mense primi anni poterit appellatus cōparere,z petere cām examinari,z videtur hic casus q̄ non,in versū.qz enim.Jnn.in c.ex ratione.in gl. magna extra de appel.videtur inclinare q̄ possit,lz tex.hic in versū. qz cuim videat cōtradicere,sed ratione huius.§. dicit ipse se nō videre,imo plus dicit ipse.q̄ videtur ex quo appellās fecit citari appellatū,et si ista citatio emanauerit.in prīc.primi anni statim appellat⁹ poterit petere cōfirmationē sue sentētie,z pcedere in causa etiā nō expectato fine primi anni:vt in auth. qui semel. C.quomodo z quādo iud.z est casus etiā in cā appellationis in. l.fi.§.illud.C.de temp.appel.licet multum faciat in contrarium hic tex.ĵ.eo.qui dicit,quod si appellans decernit causam etiam in mediis certaminibus,tñ expectatur finis biennū,vel vnus mensis ante finem biennū.Ponit etiā Jnn.aliam opinionem ex quosdam.z in authen.qui semel respondet,quod loquitur in causa principali,sed hic tex.loquitur in causa appellationis. Ad l. fi.§.illud non respondet Jac.de Belu.hic dicit,aut appellās est absens in primo anno,z tunc statim cum appellatus facit citare appellātē poterit appellationem prosequi:vt.d.§.fi. Aut est absens in secundo anno,z tunc non potest appellationē prosequi, nisi circa finem biennū,vel vltimo mense biennū, vt hic. Ratio differētie,dicit ipse,est qz cum appellans se absentat,z est contumax in primo anno,presumitur negligēs:vt hac constitutiōe.§. hoc nos.z.§.seq.z ideo victori appellato subuenitur:vt statiz p sequi possit,cū appellās est cōtumax.sed quando appellans absentat se in secōo anno,z sic fuit diligēs in primo anno, alias non habuisset fm annum licet se absentet in secundo presumitur ad-huc esse diligens cum fuerit diligens in j.z ideo spectatur vsque ad vltimum mensem biennū,argu.l.eum qui.l.qui contra.C. de inoffi.test.Et ista opinio videtur mihi vera,sed quidā doctor in auth.ei qui me audiente dicebat aut appellatus vult venire ad prosequendū appellationē appellāte nō requisito,si fuerit in curia ad q̄ appellās est,z tunc nō potest venire ad prosequendum,
c nisi circa fi.vt hoc versū.qz enim,z in auth.appellatore C. de tēpo.appel.hinc sumpta,aut vult venire ad prosequendum appellato citato personaliter:vel ad domū,vt veniat ad prosequendū in causa,z tunc non potest appellatus incontinenti prosequi in
13 d.l.fi.§.illud.¶†Dz̄ istud dictum videtur quod appellat⁹ nū. q̄ potest procedere in causa appellatore absente nisi faciat citari appellatorem vt in c.per tuas,in fi.z ibi per Jnnoce.extra de appel.z ibi no.etiā Jnno.in c.sepe super versū.peremptorie.co. titu.z vide etiam quod no.gloss.B.Sed dices tu intelligam illud dictum Jnn.quod appellans absens debet citari:vbi appellatus vult venire ad prosequendū ante finem biennū.sicut supra dixi.Sed ad hoc respōdeo:quia etiā in fine biennii si appellatus vult prosequi dz appellantē citare,vt patet in tex.versū.quia enim ibi,z querere desertōē,tc dz enim appellatus appellātem requirere,quod per inquisitiōem potest fieri.Sed potest tu dicere poterit per grere si erat iniuria,in qua litigatur nō autem facit cum citari.sed quod hoc sit verū in casu huius. §. vbi appellat vult prosequi circa finē biennū,q̄ debeat appellatus facere citari appellātem tenet gl.ū.q.vj.c.ei qui.§.appellatore cessante.Vna de predicta distinctio non videtur mihi vera:qz mihi placet solu-
14 tio domini.Jac.†Quero appellās prosecutus est causam,z ad finem ipsa3 nō perduxit,z dicit se impeditū temporis brevitate nec aliter probat,an ei dabitur restitutio:dicit do. Jac.quod nō qz impedimentus dz esse inevitabile,z inexorabile,vt hac constitu.§.hoc nos,z.§.sed plurimi.§.qm̄ enim,z.l.fi. §.illud C.de tēpore appel.z.ĵ.vt sponsa larg.§.hec quoque.sed de hac questiōe est casus expressus qō istud impedimentum debet probari in c.
15 constitu.extra.de appella.quod tenet Jnno.in.c.cum sit Romana;extra eodem tit.z ibi per gl.†sed quero,quis stetit per biennium q̄ non fuit causam prosequutus z habuit iustum impedimentū,an restituetur ex clausula generali: Dic vt no.in gl.in an th.ei qui.C.de temp.appel.sed alia gl.§.quia enim,ĵ.eodem que incipit,est ergo voluntatis,dicit quod est tutus ipso iure.¶Sed dic aut appellans est impeditus in biennio proponendo impedimentum contingens in sua persona.z tunc competit sibi restitutio,vt in.ĵ.gl.aut est impeditus per iudicem:vel principale:tūc
16 est tutus ipso iure,z ita loquitur alia gl.aut est impeditus per alium,z tūc datur actio de dolo.z in subsidiū restitutio illo impediente nō existente solnendo.vt ōt gl. in ca.ex ratione extra de appel.z ibi per Jnn.z ad hoc quando stat per iudicem:vel principale qd iuris sit:facit quod dixi.§.de appel.§.j. ¶†Quero in casu quo dixi tps currere,sed dari restitutionem,an si fuit impeditus qncunq; tempore biennū dabitur annus integer glosian auth.si appellatione.C.de tempo.appella.annuit qō sic.sed Jac. But.dicit illud esse verum.si in totum fuit iuste impeditus,alias
17 non restituitur sibi,nisi tantū tps quantum duravit impedimentum.arg.l.ab hostibus.§.sed qō simpliciter.ff.ex quib.cau. ma. l.sed z si per pretorem.§.quoties.z.l.necnōs.si quis sepius edi-
d tit.Jstā etiā opin.tenet Jac.de Bel.z Jnn.in.c.ex ratione in. vbi etiā ipse dicit,quid iuris sit si ipse appellatus fuit impedit primo anno,vno die tamen iusto impedimento. ¶†Quero,po-
18 ne per vnā diē quis fuit tantū negligens,sed alijs tēporibus fuit diligens,an alius annus dz ei dari ipso iure:Dic vt doct.dicit ei qui in tertia questione,z hoc tangit Jac.de Belu.†Venio ad quintum no.z oppo.z videtur,qō lex noua non trahatur ad facta preterita pendentia per appellationem,etiā si hoc expresse dicatur in l.nouā.ĵ.vt cum de appel.cog.circa prin. Solue vt hic di-
19 cam.†Venio ad certū not.z hic videtur casus in.§.illud in fi. victos debeat probare in causa appellationis non aūt appellās z ad hoc a.l.hūc tex.C.de appel.l.bi.q ad ciuilia. Jn contra qz lex dicit,qō pro sententia presumitur.vt no.in.l.non ndcur. §.qui iussu.ff.de reg.iur.in.l.Herennius.§.Lata.ff.de excusa. iniuriarū.§.j.ff.de iniu.probatur etiā in.c.in presentia.de renun.circa qō di.Nūque queritur,an qs debeat probare appellationem,recte interposita esse,z congruo loco.z tempore appellos petitos,z similia,pbare,z tūc appellās debet hoc probare: vt probatur inl.litigatoribus.C.de appel.z l.quoniā.l.eos in prin.z.Spe.Quando que queritur quis debet probare de iniūstia cause,z tunc si altera pars prosequitur appellationem altera parte existente cōtumace,z tunt incumbit onus probandi,qui appellationem prosequitur,qnque vtraque pars prosequitur,z tūc aut loquimur de probatione,q̄ fit per modos abnegationis, puta qz dico sententia latā me non citato,vel nō precedente causle cognitiōe,z volo probare per productionem actor. inter q non apparet citatio,z testes ad probādum,z similia argum.l.vltima C.de re,cre.z isto respectu ei qui appellat incumbit,plato.tenet ista acta inspicere,vt l.ne cās.C.de appel.z alij quem de eden.Aut loquimur de probatione q̄ fit dicte partes,z instrumenta,z tunc ille dz probare in causa appellationis, cui incumbit onus probandi in j.vtl.bi qui.z l.eos.§.de tēmp. appel.l.per banc.Jnterposita enim appellatione remanet cā in eo statu,in quo erant ante latam sententiam:vt.l.appell.C.de appella.z vide quod no.in glo.in capitulo in presentia. extra de renun.vide etiam circa hoc not.Jnno.in.capi.cum in iure.extra de offic delega.in c.cum bone extra de elec.z vide quod notin.c. qm̄ cōtra falsam extra de prob.z quod not.docto.in auth.ei qui. z l.per hāc.C.de temp.appel.in.q.v.z q̄ no.Spe.in ti.de sentē-
20 §.vt autem versi.vbi autem.Quero† an illud tempus anni vt biennū,inde x possit arctare,vel moderare.Bl.in auc. offeratur
e de lit.conte.tz q̄ non.z doc.in d.auth.ei q.†in fi.de qua questione dic vt habes in tex.z gl.in c.cum sit Romana.extra de appel.

¶Vltimo,quia tractatur de expensis que fiunt in causa appella-

tionis

tionis.ꝛ ideo circa tales expẽsas vide q̃ no. Jn. in c. sepe extra ǒ
2 appel. ¶ Quero a q̃ tẽpore incipiat currere primus annus ad
appellationem exercendã gl. formiat istã. q. in l. fin. ℔ illud. C. de
temp. appellationi, ꝛ doc. in d. auc. ei qui in. j. q. de hoc dicã. j. ǒ
nul. ℔ audient. versi. appellationes vnũ tamen casum reperto q̃ǒ
tẽpus appellationis interponẽde, ꝛ tẽpus appellationis exercẽde
eodẽ modo currit. no. in l. j. C. de tem. ap. ¶ Ultimo circa pri-
huius const. no. gl. per vnã partem ex qua habes q̃ ex stipulatio
ne iudicis acquiritur parti. Idem habes in auc. generaliter. C.
de epi. ꝛ cle. in auth. matri. ꝛ aute. C. quãdo mu. tu. offi. fun. põt,
in auth. libel. C. de lit. conte. cum si.

ADDITIONES.

1 ¶ Appellationis. Adde Baldum in l. fi. ℔. si quid in iudicio. ff.
si quis cau. vbi refert Gulielm. de Lug. ualisse quendã pauperẽ
a tribus qui cum appellasset, propter paupertatem non potuit
prosequi appellationem. ꝛ adde domi. Eilex a. de Imol in d. ℔. si
cuius in. li. procuratoꝛ. ℔. si ignoꝛãtes. ff. manda. ꝛ Panoꝛmi.
in d. c. ꝛatione. nũ. col. in prin. ꝛ Lud in l. si vero. ℔. de viro so-
luto matrimonio in versi. fallit propter paupertatem. Et adde
Baldum in lege acceptam. C. de vsu. ꝛ Feli. in dicto c. ex ratio-
ne in prin.

¶ Aeris. In ꝛ quando aeris intemperies excuset: vide Fely. in
cap. cedens el secundo columna quarta versi. sexta conclusio. vt
lite non contestata.

¶ Alex. Los. ꝛ in auth. In vetustis codicibus ita incipit authen.
in nouis vero est sub auth. ei qui. ℔. appellato. ꝛ Alex. Loseus.

¶ Impedimentũ. Adde Paul. de Castr. in cõsi. xxj. ꝛ plenius in
cõsi. xxv. Old. in cõsi. lx. ꝛ in cõsi. clvij. ꝛ Rn. in cõsi. cxxx. ꝛ Bn.
in cõsi. cxvij. ꝛ Bo. de app. lvij. in antiquis ꝛ Ludo. omnino
videsita stipu. esset aliasse. li. ꝛ ideo hebetatur. ff. de verb. obli.
limita vt per domi. Fede. in d. c. ex ratione in fin. prin. colum.
in versi. limita primo conse. vsque ad fin.

¶ Et qui. Et ibi vide Bal. ꝛ plane no. ℔ do. Fe. in d. c. cũ sit Rom.
ille. in ter. date nonnullas no. limitationes, quas ibi per te vide.

¶ Cõparatio literarũ q̃ fieri possit in priuatis scripturis, e-
tiam si priuata scriptura non habeat subscriptionem, triũ testiũ.
2 Cõparatio literarũ q̃ fiat in scripturis sumptis, ex archiuo.
3 Scripture sumpte ex archiuo publico q̃ probent, ꝛ eis sit stãdũ.
4 Comparatio ex quinque generibus scripturarũ fieri potest.

Illud. Ex documẽtis publicis solis, ꝛ nõ priuatis, cõpa-
ratio fieri dz. Fallit in documẽtis priuatis, quibus
aduersarius posse vtitur, ꝛ ex documentis q̃ ex archiuo publi-
co poterit. ꝛ publice habent testimoniũ iurando ǒ calumnia
1 petito. hoc ita. ¶ Opponi, ꝛ videtur, q̃ ex priuatis documen-
tis ante hãc lege nõ potuerit fieri cõparatio: vt l. cõparationes, a
veri. adeo. ne. C. de fide instrumẽ. Sol. quandoque queritur an
possit quis petere fieri cõparationẽ ex priuata scriptura, quam
ꝑs aduersa ꝓducit ꝓ se. Et dic q̃ sic. Casus est hic. Ratio
est: quia aduersarius, qui talem priuatã scripturã approbat,
non potest eam reprobare cõtra se ꝑ ille contra quẽ ꝓducitur
vtitur, tali priuata scriptura ad suã fieri comparationem vt hoc
ex. vers. nec ẽm ꝛ arg. l. si quis testibus. C. de testib. ꝛ l. Pom-
ponius. ff. ǒ neg. gest. ¶ Nõ queritur, an quis possit petere fieri
comparationem ex priuata scriptura quam aduersarius nõ ꝓ-
ducat ꝓ se. ꝛ hoc dic q̃ǒ non, nisi habeat triũ testiũ sub scriptionẽ
in lege contraria. ꝛ hic hec auth. non corrigit. l. comparari. sz
videtis casibus loquitur ꝛ hec est veritas, que videtur place
re dominis in l. contraria. Et hoc videtur sentire glo. super ver
bo priuate, licet non formet contrarium de l. comparationes,
quem dno. gl. in auth. ad hec. C. de fide. instr. dicens. l. compa
rationes. gl. q̃ est falsa; vt dixi. nisi velis dicere q̃ in hoc co
rrigitur l. comparationes: qz cum generaliter dicit de priuata
scriptura comparationem fieri non posse, nisi triũ testiũ habeat
subscriptionem, ista lex illã restringit: qz est verum, nisi sit priua
ta scriptura, qua meus aduersarius vtitur cõtra me, ex illa enim
non possum petere fieri comparationem ad illã quã ꝓduco. ꝛ
sic dixit ex. ibi egere cõpetẽti cozrectione in l. ℔. p. ꝛ videtur,
q̃ priuata scriptura possit fieri cõparatio, licet non habeat te
stium subscriptionẽ, ꝛ in alio casu quam in casu huius, legis vt. j.
institu. cau. l. si ℔. j. ꝛ secundo, ꝛ ℔. sed, ꝛ si quis colum, vj. Solu-
tur queris de priuata scriptura ex qua petis cõparationẽ fieri,
tunc dic vt ℔. dixi. Aut petis de priuata scriptura ad quam pe
titur fieri cõparatio, licet non habeat testium subscriptionem, ꝛ
dic vt in turibus cõtrarij, ꝛ circa hoc vide gl. in d. l. cõparationes.
1 ¶ Tertio oppo. ꝛ videtur. q̃ hic. ℔. nil. addat ad casum dicte. l.
cõparationes in eo ꝙ hic dicit posse fieri comparationẽ ex scrip
tura inducta de archiuo publico: quia hoc erat iam introductũ
per dicta in. versic etenim aliter, vbi text. dicit ex fozensibus in-
strumentis, posse fieri cõparationem. Sol. Ibi loquitur de forẽ.
instrumentis id est, de actis cozã iudice factis per publicum no-
tarium, ſz hic tex. loquitur de scripturis, productis ǒ archiuo pu-
blico nõ publicatis, hec scriptis per publicã personã, sed habuit
testẽ publicũ, id est officialem, q̃ præest archiuo publico, ꝛ hoc vo
luit sentire gl. super versi. meus, ꝛ super versi. testimonium. Ad
hoc facit q̃ no. glo. in d. auth. ad hec. C. de fide instru. ex. glo. ibi
3 iuncta cũ gl. hic posita super versi. testimoniũ. ¶ No. q̃ scripture
producte de publico archiuo stari debet. ſz nõ habeat solennita-
tem, dum tamen habeat testimonium illius officialis, qui præest
4 archiuo publico. ꝛ tene mẽti. Habes ergo ex predictis quinq;
generibus scripturarũ fieri posse cõparationem, vez ex publicis
instrumentis. Item ex fozensibus. Item ex priuatis scripturis
triũ testiũ subscriptionem habentibus. Item ex scripturis produ
ctis de archiuo publico. Item ex priuatis scripturis triũ testium
subscriptionem nõ habentibus quibus tamen aduersarius me⁹
vtitur contra me. Hoc colligitur ex isto. ℔. ꝛ ex dicta l. compara-
tiones ꝛ ex his que. ℔. dixi

ADDITIO.

2 ¶ Comparationes. Et ibidem vide ad hoc Pet. de Sum. ꝛ Ca-
lice. Adde q̃ ibi posuit in apostil. ad Bul. de Lug. in prin. in ver
si. ꝛ ex illa scriptura facere cõparationem ꝛ dixi. adde in istis in
auth. sed nouo iure. nu. j. in versi. cõparatio. ꝛ ibi posui in addi.
ad Bald. num. quarto, versi. ꝛ pro pleniori notitia. versi. priua-
ta. C. si certum petatur.

1 ☞ Jurari de calumnia quoties deleatur in iudicio.
2 Clerici quod iurant de calumnia.
3 Juramentum quod remitti possit tacite non expresse.
4 Interrogatio q̃ possit fieri in iudicio loco probationum.
5 Respondere petitionibus quis cogi potest iudicis officio.
6 Positiones ꝛ articuli iure nostro introducte sunt.
7 Interrogatio quelit post litẽ contestatã fit per verbũ credit, vel
non credit.
8 Jurari de calumnia quod debeat etiam in causa appellationis.
Juramentum de calumnia prestatur, etiã post litem contestatam.
10 Juramentũ de malitia qd differatur post iuramentũ calumnie.

Quia igitur. Jusiurandũ generaliter in iudicio se-
mel prestari debet, ꝛ in eo debet adde
q̃ nullus in tota lite probationem exiget, quã non putauerit ne-
1 cessariã. h. d. ¶ Opp. hic dicitur, q̃ tãtum semel est iurãdum.
Imo videtur q̃ pluries, vt. l. iusiurãdum ꝛ ad pe. ℔. qui iusiurã-
dum. ꝛ ff. de iureiu. l. qui bona. ℔. si quis stipul. de dam. infect. cũ
si gl. hic super versi. me quaquã. Sol. Tu dic. aut loquimur in his
q̃ emergunt ex iudicium: vel ante litis contestationem, ꝛ tẽc põt
sepius iurare: vt in contrarijs. Aut loquimur in his que emer-
gunt post litis cõtestationẽ, ꝛ tũc prestito isto generali iuramẽto
amplius nõ iuratur: vt hic. Istã sol. approbat. Dy. in l. ℔. sufficit
ff. de adm. tu. que originaliter fuit Azo. in. d. ℔. pen. ꝛ Ly. in au
th. hoc sacramentũ. C. de iura. cal. ꝛ est vera solutio. Preterea,
quantũ ad dictũ. ℔. pe. dicit Dy. q̃ ibi prestatur iuramentum de
presenti specialiter, vñ nõ trahitur ad futura: vt l. quotiescũ. ℔. si ius-
iurandum. ff. de noxa. Debet ergo iterũ prestari, vt hic. Aut ꝑ-
statur iuramẽtũ generale, ꝛ per verba de futuro, casu semel pre-
stitũ iuramẽtũ super futuris capitulis non est amplius prestan-
dum. Ad ꝛca q̃ vide no. in. c. literas. ǒ rest. spol. ꝛ extra de restit. c.
presentiũ. ꝛ in. c. vltra tertiã. Opp. ꝛ videtur, q̃ etiam hodie plu
ries iuretur, vt. j. de testib. ℔. si vero dicatur. Bl. ponit hic tres so
lutiones, ꝛ approbat vltimã, sed declarat secundã: qz est difficilis.
dic q̃ hic iurat se non petiturũ probationes superfluas ab aduer
sario nõ tamẽ iurat hic se nõ probaturũ, etiã falsẽ qũ vult proba
re quasi velit gl. dicere q̃ iurare per hunc ter. nõ comprehendit
id quod venit in iuramento prestito per legem cõtrariã, licet per
iuramentũ prestitũ per. l. C. de iura. calum. illud cõprehẽdatur
in eo quod dicit quod debet iurare animo calumniandi lites nõ
movere. Imo plus videtur dicere gl. q̃ nec per illã. l. fi. iurat se
nõ calũniari, nisi q̃ad principium cause: vt sic possit postea calũ-
niari, vt. l. qui bona. ℔. si quis stipulatus. ff. de dãno. infect. meri-
to dz iterũ iurare: vt lege contraria. Sed certe illud iuramẽtum
calumnie introductũ per hũc. ℔. extenditur ad omnia q̃ postea in
lite cõtingunt, vt no. in d. c. vltra tertiã extra de testib. ꝛ in d. c. li
teras ǒ rest. spol. ¶ Quare dic q̃ ibi est speciale, ꝓpter subor na
tionẽ ꝛ fallitatem euitã dã: vt in d. ℔. no. ℔pp. ꝛ videtur q̃ iterũ
debet iurare: vt l. cõparationes. C. de fide. instr. Dic vt ibi no. ꝑ
doct. super quãdã gl. ꝛ vide glo. in. ℔. si vero moriantur. J. de in-
2 stru. cau. ꝛ fide. col. vj. ¶ Querit gl. an clerici debeant iurare ǒ
calumnia. Dicit gl. q̃ nõ alegãdo quãdã cõsti. Sed. de qua dic vt in
glo. quã cõsti. puto esse in Longobardia, qz in. r. col. non reperi-
tur. Sed veritas est q̃ clerici iurant de calumnia vt patet. in ca.
pe. ꝛ si. de iur. calum. li. vj. His expeditis venio ad no. questiõe

1 que hic colligũtur. ¶† Primo hic videtur tex. quod iuramẽtũ.
2 calũnie nõ possit remitti. quam questionẽ mouet gl. in l. ũ. §. fz qz
veremur. C. de iura. calum. vbi tz quod erp esse remitti non põt
tacite antẽ remitti possit. Idẽ no. in d. l. iusturandũ. §. qui iusiu
randũ. Jac. de Bel. tz per hunc tex. ꝙ non possit remitti. But.
õt qõ aut loquimur an possit tacite vel expsse remitti. õt qõ non.
Aut loquimur an possit tacite omitti, ꝛ dicit ꝙ sic. Jta õt ipse in
d. §. sed qz. Et quod possit tacite omitti, tz gl. in l. nõ solũ. in pn.
ff. de procu. in gl. que sunt. ꝛ in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de o-
pe. no. nun. ꝛ est casus expressus in c. ũ. de iura calum. lib. vj. ꝛ vi
4 de quod ibi no. ¶† Secundo nota tex. sic. vbi. ꝛc. tz. gl. quod in
5 terrogatio fuit facta in locũ. Probat in l. ũ. §. qõ obseruari. C. õ
iura. calum. ¶† Tertio per hunc. §. tz. gl. quod ad responsiones
6 faciẽdas positionibus cogat quis iudicis officio. Jta not. C. de
cõfessio. l. vna in glossa. mag. in fine. ꝛ ff. e. l. certũ. §. itẽ. ¶† Quar
to per hũc. §. tenẽt doc. qõd iure nostro sint introducte positiones
7 ꝛ articuli, vt no. in l. j. in ỹ. que. de iura. calum. vide extra de cõ-
fess. c. j. in gl. magna. li. vj. ¶† Quinto per hũc tex. in eo quod di-
cit qõ qs dz iurare, qõ nõ exiget, pbationẽ, quã nõ putauerit sibi
necessariã, dicũt quidã qõ interrogatio, que fit post litẽ contesta-
8 tã dz fieri ꝑ verbũ credit. ꝛ non credit, quod dic vt not. gl. in l. ũ.
respon. ff. de interrog. actio. ¶ Sexto ꝙ hunc tex. dicunt quidã,
quod in cã appellationis non est iterũ iurãdũ de calũnia semel in
cã principali iusto iuramento prestito. ꝛ hec fuit opi. Plac. in l.
ũ. circa pin. C. de iura cal. ꝛ ff. de dam. infec. l. qui bona. §. si quis
stipulatus. Sed de hoc est casus in c. ũ. de iura. calum. lib. vj.
9 Dicã. j. vt litig. iur. ꝛ in pnc. collati. viij. ꝛ alle. hũc tex. ¶† Que
ro vos scitis qõ iuramẽtũ calũnie dz pstari statim post litẽ con-
testatã, vt l. ũ. circa pin. ꝛ l. pe. C. de iura calum. ꝛ dixi. §. qõ po-
test omitti, pone qõ lit. contestata, pcessum est in cã ꝛ non fuit de
calũnia iuramentũ. postmodũ in processu cãe er interuallo pars
vult. vt iuret de calũnia an possit. Doct. formant hanc q. d. l. ũ. in
q. vỹ. videt tenere, quod pars nõ possit petere. sed iudicis officio
pt hoc facere. lz nõ ad petitionẽ de qua not. Dy. in d. l. qui bona.
§. si quis stipulatus. Sz õ bac. q. est casus expressus in c. j. in pn.
10 de iura. cal. libz. vj. quod tene menti. ¶† An antẽ iuramento pstito de calũnia iudex possit deferre iuramentum de malitia, ca-
sus est in c. j. circa fi. eo. titu.

ADDITIO.

8 ¶ Remitti. Ad q vide Spec. in titu. de iur. cal. §. ỹ. versi. ꝛ not.
ꝛ §. fi. ver. quid si partes. ꝛ in titu. de li. conte. §. vtruz. Bal. post
gl. in d. §. iusturan. alleg. in tex. adde omnino istum in d. l. ũ. §. fz
quia vero nu. j. ꝛ qõ ibi plene remissiue posui in apost. ad ipsum
in versi. possit tacite omitti. C. de iureiur.

Vt in priuatis do. sacra myste. non fiant. Rubrica.

1 ☞ Oratoria q possunt haberi in priuatis domibus.
2 Sacra mysteria qõ non debeant in domib⁹ priuatis ministrari.
3 Lex vel constitutio post quantum tempus liget remissiue.
4 Campana an licite habeatur in oratoriis priuatis.

Et priscis. Sacra mysteria phibẽtur celebrari domib⁹ sine licẽ
tia superioris: oratoria vero cã orationis pmitti
tur habere. ꝛ in eis, clericos cõuocari pena cõtra
faciẽtibus imminente, bis obtinẽtibus in casib⁹
futuris. ꝛ pendentibus intra tres menses cozre-
1 ctione non interueniente. h. d. ¶† Nota quod oratoria licet in
2 domibus priuatis habere. ¶† Secũdo nota quod in domibus
priuatis sacra mysteria non licet ministrare. Ad quod facit de
conse. dist. j. ꝛ c. j. c. sicut nõ alie. ꝛ c. vnicuique. ꝛ ca. si quis etiã, ꝛ
3 xviij. c. q. ỹ. gdã. ¶† Tertio no. in versi. si aũt. ꝙ hec constitutio
ligat quem per tres menses. De quo videlicet post quãtum tẽ-
pus liget cõstitutio, seu lex vel statutũ, dicã j. vt facte nouę cõstit.
4 in pnin. ¶† Quero an in his oratoriis liceat habere campanaz:
dic vt habes de priui. ca. parentibus, ꝛ no. xviij. q. ỹ. c. quidam.

Vt defuncti seu funera eo. &c. Rub.

1 ☞ Seruus an possit esse miles.
2 Dictio alius implicat, nisi id ꝙ procedit, se non compatiatur cuz
eo cui datur ꝓ relatiuo.
3 Iniurians funera defunctorum qua pena puniatur remissiue.
4 Ecclesiastica, sepultura ꝙ interdicitur vsurariis manifestis.
5 Pena. de qua, hic ꝙ inferatur ipso iure.
6 Statutũ imponẽs penam per verba futuri temporis cuz addi-
tione omnibus modis: vel similibus, intelligitur ipso iure, nec
sentencia requiratur.
Jtem si apponitur dictio mox. ꝛ dictio omnino.
7 Iniuria facta socio meo i itinere, an videat facta mihi ꝛ licite ꝓ-
pulsem.
8 Iniuriam factam proximo, vel vicino meo, an licet repellam, ꝛ
cum defendam remissiue.

Qui varietatez. Mortuis ꝛ mo-
ribundis fune-
tores iniuriã inferre prohibẽtur absq; iudicali
decreto pena ꝫ facientibus imminente. d. d. in
tex. ibi, nullo in cingulo. cõstituto. id est, nullo in
1 dice existente. ¶† Opp. dr hic, ꝛ alios seruos, ꝛc. ꝛ sic inuit ꝙ
seru⁹ possit esse miles. qz dictio alius, hz implicare: vt la. dã de
gat⁹. ff. de reg. iur. Quis timore gl. super ver. alius dt. ponit ipo-
2 rẽ. Veritas est ꝙ ꝫ proprią significationem, ꝛ regulariter
dictio alius habet implicare fallit illud qñ ꝙ precedit non se cõ-
patitur cum eo cui illud est datum ꝓ relatiuo, nã tunc ponitur
a imꝓprie non aũt implicat: vt hic. ꝛl. nõ solum. §. queritur. ff. de
3 procu. ꝫ de man. priu. §. opz. ꝛ l. in cause la. ỹ. ff. de min. ¶† Se-
cundo extra gl. op. ꝙ faciens iniuriam funeri non puniatur ca-
pena, ꝛ ꝙ actio procedat: vt. j. vt cum de appel. cog. §. memini⁹
col. viij. sol. vt ibi no. ꝛ C. de sepul. vio auth. sed neque ante. ꝫ in-
de sumitur. Tertio opp. extra gl. hoc dicitur quod non hz sepul-
tura interdici, nec molestia funeri fieri contra, extra de vsu. c.
4 in oibus. c. ti. c. quanꝙ li. vj. ¶† Sol. illud hic dicitur regulariter
fallit in manifestis vsurarijs: vt dr in illis iuribus quib. ecclesia
5 stica sepul. interdicitur. ¶† Querit gl. in casu legis an faciens in-
iuriã perdat actionẽ ipso iure. Sl. super verb. modis. dt ꝙ licet
6 ponit enim omnib. modis id est, ipso iure. ¶† Ex q no. ꝙ licet lex
vel statutum in priuatione alicuius iuris vtatur verbo. ꝙ hz tra
ctum de futuro. si tñ apponatur modis omnib. vt modis omnib⁹
ob actione cadat: vel priuetur intelligitur ipso iure, nõ ꝑ senten
tiã: vt hic, ꝛ tene mẽti. Jdem vbi apponeret lex verbũ. mox. ꝛ no.
b ꝫ. de incest. nup. §. j. br ibi dixi. ¶ Idẽ si apponeretur verbum
c mininę, vt no. in l. ỹ. §. si pecuniã. ff. dep. ¶† Ultimo hic tex. ꝫ
7 vero etiã ibi opz cm. ꝛc. inducitur per Jac. de Bel. ꝙ iniuria
cta meo socio in itinere, videatur facta mihi ꝛ ꝙ mihi etiã ppul-
8 sare liceat. De q̃ vide in l. itẽ apud. §. Comitte. ff. d. iniur. ¶† Se-
cũdo facit hic tex. ꝙ iniuriã factã proximo: vel vicino meo mihi
repellere liceat, ꝛ eum defendere, ꝛ est in arg. ỹ. questioe septima
negligere. de qua questione habetur per glo. in l. culpa caret. ff.
de reg. iuris ꝛ per Dy. in c. non est sine culpa de reg. iur. per gl.
in c. quãte de pesum. extra de senten. ex comm. ꝛ tãgitur in c. de
lecto filio eo. ti. li. vj. Vide gl. xviij. q. ỹ. c. nõ inferẽda per Bal.
de Aug. l. vt vim. ff. de inst. ꝛ iur. ꝙ Dy. in l. j. C. vnde vj. Ultima
sciaa, quod ex hac consti. sumitur auth. item qui domum. C. de
pul viola.

ADDITIONES.

a ¶ Oportet. ꝛ ibi vide que in apostil. dixi.
b ¶ Primo. ꝛ ibi vide Ang. ꝛ adde eum in l. j. C. de priuilegia
ma. iu. ꝛ in l. si quis posthac. C. de bon. proscri. ꝛ Bar. in l. fugi
maic. ꝛ c. de transactionibus ꝛ in l. Meritus. §. duobus. ff. de
lumna. de l. ỹ.
c ¶ Verbũ omnino. Adde Fl. in c. ex parte. de offi. delegati. pun.
in versi. capio glo. ꝛ in c. gratum. ꝛ in fi. eo. ti. ꝛ in c. Rodulphus.
de rescrip. col. vỹ. versi. vltimo ꝛ qõ ibi dixi in apost. ꝑ ꝛ in
c. fraternitatis. de testib. in iỹ. col. ꝛ in c. cum venissent eodem ti.
ꝛ dom. Soc. in consi. cxxj. incip. visa contingẽtia facti circa pun.
in ỹ. col. in j. part. char. cxcij.

1 ☞ Judex ordinari⁹ quãdo possit causam delegare, sibi reseruata
cognitionem, ꝛ sententiam sibi reseruare.
2 Delegatus ab ordinario iudicat, nisi ordinarius sententiam sibi
reseruet.
3 Testium examinatio quando delegari potest, ꝛ committi.

Illud. Judex ordinari⁹ occupationib⁹ publicis impedi-
tus cãm cõsiliarijs põt delegare, sententia lite
nata, dummodo ter cãm audiat, ꝛ sententiã proferat, appella-
tionem interpositã suscipiat, index aũt appellationis recipiat
delegare, non potest pena contra facientibus imminente. hec de
1 cit ꝫm gl. Opp. hic dicitur quod ꝙ quando causa delegata nõ dz
ferre sententiam delegatus, sed ille qui delegat, sed dz vt l. pẽ. C.
de pedu. in. j. de iudi. ỹ. j. col. vj. Sol. lege contrarie loquuntur
vbi causa limpliciter delegatur, hic vero ordinarius delegans,
qui erat impeditus publicis occupationibus, delegauit causam,
seu cause cognitionem, reseruata sibi sententia. ꝙ põt fieri dum
tñ reseruetur sibi forma hic tradita super quo vid glossam super
versi. deponãtur. q̃ videtur velle. ꝙ tunc demum iudex ordina-
rius delegatus possit sententiã reseruare, qñ publicis occupa
tionibus esset impedit⁹, ita qõ per se non posset causam audire. ꝫ
hoc apparet ex tex. in ver. sed hoc quidẽ. alias li non esset occupa
tus, vt dixi non posset causam delegare, etiã quo ad sententia ꝙ

alios facere potest, vt in l. more Rom. ff. de iurisdi. oiũ. iudi. l. ĥ. Respon. ff. de offi. ei⁹ cui mã. est iur. vel dz p se cognoscere, z se tẽtiare, z ira q vide gl. in authen. ad hec. C. de iudi. hic supta.

1 ¶ Sed opp. z videtur q index ordinarius nõ debet ferre sententiã. sed delegatus. Nam ibi ceptũ est iudiciũ. ꝛc. vt l. vbi. z. l. de qua re. in pñc. ff. de iudi. Solu. illud ẽ regulariter. hoc specialiter q index delegat⁹ sibi sententiã reseruat. † Tertio oppo. hic dicitur in. §. illud. q testes debẽt exiberi ipsi iudici ordinario, imo testiũ examinatio potest alteri cõmitti, nec est necesse testes exhiberi coram iudice de causa cognoscẽte. vt j. de testib. §. quoniã colla. vñ. gloss. hic ponit duas solutiones quas not. p id q dicã in. d. §. q̃ñ circa, z vide q no. in authenti. apud. C. de fide. instru. z in. c. significavit, extra de offi. ordi. in cap. cõstitut⁹ de fiduciã. per Innocẽ. z in cap. cũ Bartold⁹, eẽ de re iudica. facit q tigit glo. in l. scire. oportet. §. oportet aũt. ff. de excu. tuto. di cam in. d. §. q̃ñ. Et aduerte ad litam glo. in eo q dicit, q̃ testes debent exhiberi administratori: vt possint torqueri. De quo dicam, de testi. §. si vero ignoti.

Etrursus. ponit opiniones, z ꝑ dã opinionem tenet glo. in auth. ad hec. C. de iudic.

¶ Delegatus Principis, q̃ possit causam delegare, z nu. 3. Ordinarius potest causã delegare, z sententiã sibi reseruare, dũmodo causam audiat ter.

Index appellationis non potest causã delegare. z sententiã sibi reseruare.

Dispositio huius tex. q̃ loquatur in assessoribus.

Delegatus potest sibi assessorẽ eligere partibus non suspectũ.

Delegat⁹ a Principe si delegat totã causã, an possit delegatio eam reuocare, remittere.

Delegatus ab alio quã a Principe, an possit vnũ articulũ causæ delegare, remittere.

Delegat⁹ ante pñtationẽ rescripti nullã habet iurisdictionẽ.

Alios autẽ. † Hic dicitur, q̃ delegatus, a principe non potest causam delegare. ¶ Contra de. a. iudice. C. de iudi. Dicũt quidã, hec illã corrigit. certe lex correctio eẽ euitãda: vt. l. j. C. õ inoffi. do. Quare alij dicũt, aut delegat⁹ a Principe erat pri⁹ ordinari⁹, z põt delegare vt hic, 2 aut non erat prius ordinarius, z non põt. ¶ † Tertio. dicũt q. dũ aut delegatus a principe vult totã causam delegare, nihil sibi reseruat, z põt vt in. d. authen. Aut vult sibi reseruare sententiã, z tunc non põt mediam cõmitti sed debet per se totã causam examinatã expedire, vt hic. Hãc approbat gloss. in. d. authẽti, ad hec. ẽ prima solu. in glo. ibi posita ponit etiã glo. hic i fin. vnã solu. quã dicit esse eandẽ cũ solu. prima posita in pñc. gloss. sed aduerte. Sol. posita in glo non est eadẽ cũ prima, imo est expresse, et cõtraria q̃ sedm primã sol. delegatus si vult sibi sententiã reservare non potest mediam causam cõmittere. licet secus sit in ordinario. ¶ Sed secũdũ vltimã solutio. gloss. permittitur delegato delegare media reseruata sibi ad sententiã dũ dũmodo ter causam audiat licut dictũ est in ordinario. Tene ergo primã solu. glose probata vltima: per hoc puto q quedam gloss. que est sup̃ verbo. egerint, z incipit. id est. nõ audierũt: vel debet vacare: vel nõ debet esse. vt ibi si sensus quẽ dixi: vt si delegat⁹ audiat ter causã, et sententiã sibi reseruet z media cõmittat, puniat ipse, z ei⁹ cõsilium sed forte illa gloss. posita fuit ab illo q tenebat vltimã solutionem. Et certe tamen. Itẽ aduerte ad glo. super versi. cũ eis. que dicit administratoribus: q̃ puto q velit dicere de legatis: quia 3 de illis agit administrator, vt dixi ẽ. in. §. z reuersus ibi, siquidẽ, de. Intelligatur ergo hec constitutio sedm glo. † q ordinarius possit certam causam committere, reseruata sibi sententia, dũmodo ter causam audiat: vt. §. illud. ẽ. eo. delegatus vero non 4 possit causã cõmittere reseruata sibi sẽtẽtia: vt isto. §. * z in iudice appellationis q̃ in delegato: vt in dicto. §. z rursus circa q. z quid iuris sit de iure Canonico vide extra de of. dele. c. sup̃ quibusdã. z. per. ¶ † Sed vltra nõtani intelligunt hãc consti. vt nõ liceat iudici delegato: sed de assessoribus, vt velit dicere q possit committere iudex habens suos assessores, dummodo ipse teneat iter. sc⁹ in iudice appellationis vel iudice delegato, z ita in effectu tenuit doct. in. d. authẽ. ad hec de q̃ p Lyn. ibi, z hic est vio⁹ intellectus. z q hic loquat de assessore apparet manifeste per tex. in. §. illud q dicit in pñcip. consiliarios iudicum. z gloss. opponit id est. assessores. ¶ † Quero, pone q Titius z Sempronius litigant simul, z in hac causa dat index delegatus a Papa Principe vel delegato: iste iudex delegat⁹ vult sibi assessorẽ eligere an ipse hoc poterit facere. Et dic q eligere debet partim consensu, z si partes non cõcordãt, debet ipse eligere per se, dũmodo nõ sit partibus suspect⁹. Ita not. in. c. super questionũ. §. per. versi. assessu. text. z in gloss. z extra, de rescrip. c. statutum. §. assessorẽ. li. vj. ¶ Quero, iudex delegat⁹ a Principe vel a Papa vult delegare totã causam, q̃ potest: vt l. a iudice. C. de iud. z ẽ. dixi an delegãdo abdicet a se totã iurisdictionem. ita q̃ sibi nihil remaneat, z an possit revocare iudicem delegatũ. Dic 8 vt no. in c. super ẽstionum in gl. magna q̃ tene menti. † An antẽ index delegatus ab alio quam a principe, qui nõ potest totã causam delegare: vt. d. l. a iudice, z l. finem princip. ff. de offic. ei⁹ cui man. est iur. possit delegare vnũ articulum cause: vt puta examinationẽ testiũ. doc. tangunt in d. l. a iudice in vlt. q. ꝛ dic vt per Inn. in. c. cũ Bartoldus. eẽ de re iud. circa q̃ vide no. in ca. vno. 9 de officio. deleg. in cle. ¶ † Quero datus est iudex delegatus a Principe, Papa vel legato, an ipse habeat iurisdictionẽ antequam sibi presentent litere delegationis: z an iudex possit partes cõpellere ad exhibitionẽ literarũ: Dic vt per Inno. in c. ex cõquestione de resti. spol. z q̃ iudex nõ habet iurisdictionẽ ante presentationem literarũ, videtur tex in c. super eo extra de appe. z istum tex. non alleg. Inno.

ADDITIO.

a ¶ Delegare. Vide Lard. in clementina prima de officio delegati, z plene z sing. per domin. Zilet. de Imol. in rub. de offi. ei⁹ cui manda. est iur. z in addi. ad Bar. eod. titu.

Vt immobilia bona ante nuptias, don. &c.

1 ¶ Consensus binus vroris, quod requiritur in alienatione fiẽda per maritũ de re immobili donata ꝓpter nup. z quid operetur. z nu. 6.

2 Inducta in fauorẽ donationis ꝓpter nuptias q̃ habeant locũ in dote.

3 Lex introducta ad dotis augmentum, non debet in eius ꝓiudicium redundare.

4 Donatio ꝓpter nuptias facta per virum qualiter dicatur vroris obligata.
Donatio ꝓpter nuptias dicitur in dominio vroris sicut dos in dominio viri.

5 Mulieri soluto matrimonio quando detur rei vẽdicatio ad res ꝓpter nuptias donatas, z an dicatur directa, vel vtilis. z nu. 6.

Consensus binus in contractibus operatur ad confirmationem z non ad solut. nu. 8.

7 Consensus duplex mulieris quando sibi ꝓiudicet.

9 Dominium vtile rerum donatarum ꝓpter nuptias q̃ trãsferatur sine facto hominis, secus in re dotali, z ipso iure.

10 Dispositio huius constitutionis an habeat locum in don. ꝓpter nup. cõsistente in re mobili.

Causam. Res immobiles in donatiõe ꝓpter nuptias cõsistentes maritus alienare nõ põt etiã vroze alienationi consentiẽte, sed alienatiõe habita ꝓ non factam rẽ actio vroꝛi cõpetit nisi secũdo post biẽnium consenserit, z vir alienãs si non locuples fuerit alienatio non tẽque locum in dote multo magis obtinent. h. d.

1 ¶ In tex. ibi, nisi etiam secundum, ꝛc. not. q̃ hac constit. q̃ in alienatione rei donate ꝓpter nuptias requiritur binus mulieris cõsensus, z q̃ maritus sit locuples. ¶ † Secundo not. in verso. multo potius. q̃ inductum in fauorẽ donationis ꝓpter nuptias,

2 multo magis habet locum in dote. ¶ Tertio nota in vers. omnibus ꝓiuilegijs, q̃ lex introducta ad augmentandum dotis ꝓiuilegia, nõ dz ipsa diminuere. facit l. cũ tale. §. fin. de condi. z de

3 mon. ¶ † Oppo. dicitur hic, obligata est. ẽ, imo videtur quod donatio ꝓpter nuptias non sit obligata mulieri. nã donatio ꝓpter nuptias est in dominio mulieris, licut dos in dominio viri, vt j. de equa. do. §. illud. z. C. ẽ iure dot. aut. donationẽ. z ibi no. z no. ã. de nõ eli. sec. nub. in §. fin. Insti. ẽ do. §. est z aliud. vt patet ibi dũ ẽt mulieri dari in rẽ actionẽ, z sic apparet q̃ cũ sit domina. q̃ in re ꝓpria nõ cõsistat pignus: vt l. in rem. ff. de pig. actio. Dicit imoze gl. j. ẽt, intellige q̃ hic ẽ obligatũ. eo q̃ est facta in dominio mulieris quasi velit dicere, nõ loquit hic ẽ obligatitione pignoris, quasi dos sit obligata mulieri iure pignoris, sed ipsa est

a vera domina. Idẽ q̃ dic nota. in auc. siue a me in tertia gl. C. ad

5 Velle. z ibi viꝺ ꝓ docto. in j. z ij. q. z maxime ꝑ Petr. ¶ † Oppo. dicit hic, in versi. nõ enim. q̃ mulieri soluto matrimonio, datur actio in rem. cõtra, sicut dos redit ad vroꝛẽ soluto matrimonio. vt l. in reb⁹. C. de iure do. sic donatio, ꝓpter nuptias redit ad virũ ꝓpter equalitatẽ seruandã: vt j. de equa. do. §. j. z no. in. d. §. est et aliud. in auc. dos data. C. ẽ do. ante nup. cũ ergo redeat ad virũ, non dz dari rei vendicatio mulieri. Sol. q̃ dz, intellige precedere, q̃ interuenit pactũ inter virũ z vroꝛẽ de lucrando dotẽ: vt patet hic in pñcio. ibi inueniens forsitan. ꝛc. cum gl. super verbo. donatio. Nam donatio debet ad virum redire solu. matrimonio, sicut dos ad mulierem, nisi pactum de lucrãdo interueniat, nisi de

cōsuetudine, vel statuto obseruetur cōtrariū extra d̄o. inter vi. ℨ vxo. c. si ver. sane, ¶ Ité in alio casu sol. mat. reperio dari vēdicationē mulieri ad res i donatiōe ppter nuptias, vt habuistis
6 no. in. §. illud. s. de nō cli. secū. nu. i gl. mag. i fi. ¶ Tertio opp. ℨ videt. q̄ binus cōsensus nō magis operetur quā vnus. vt l. qui bis. ff. d̄ ver. obl. Bl. sol. sed tu dic ſm Jac. de Bel. q̄ binus consensus plus prodest ad cōfirmationē cōtractus: vt d. l. si mulier. ℨ d. l. in contractibus. §. j. alleg. in gl. sed non pl⁹ prodest quo ad
bināſolutionem fiendā: vt. d. l. qui bis circa quod vide q̄ no. in
7 l. ij mandato. §. fi. ff. mād. ¶ Quarto opp. hic dicitur. q̄ dupler cōsensus preiudicat mulieri. s. j. vt nul. iudi. §. illud. Bl. dicit, q̄ illud cōgit istud. Tu dic vt ibi, ℨ dicā. ℨ no. C. ad Velle auth.
8 si qua mulier. No. gl. inde sumptā. ¶ Quero, in vers. nō enim, dicitur q̄ vxori datur rei vendicatio in rebus deductis in dotā/
tiōe ppter nuptias, an det rei vēdicatio in directa: vel vtilis: Re
spō. aut mulier fuit inducta in possessionē, ℨ tūc datur vtilis. Ita
9 no. gl. in d. auth. dos data. † Ex qua gl. no. q̄ rei donate propter nuptias transfertur vtile dominiū sine facto hominis licet se
cus sit in re dotali: ℨ eius dominū nō trāsferatur in virum ipso
iure. vt no. in l. fundū. ff. d̄ fun. do. ff. p do. l. i. §. resp. ℨ per Alex. in
10 Sum. C. de rei vx. act. in fi. ¶ Quero, † an hec cōstitutio habeat locū in donatione ppter nuptias existentē i re mobili. dic vt no. in d. auth. sine a me, in §. glo.

ADDITIO.

a ¶ In auth. sine a me. Et ibidem ad totam materiā istius consti. princip. vide Bart.

1 ℣ Dispositio huius cōstitutionis q̄ locū habeat in dote quam tum ad alienationē prohibendā non permittēdam. ℨ quomodo in permittenda alienatione. ℨ nu. 3.
Res dotalis inestimata nō alienatur estimata sic ℨ regulariter quando res dotalis alienari possit. ℨ nu. 4.

2 Res mobilis data in dotē estimata vera estimatiōe pōt aliena
ri per virū cōsentiente ipsa muliere, ℨ sibi preiudicat vnido cō
sensu in hypothecā.

3 Mulier que cōsentit alienationi rei immobilis date in dotem estimate vera estimatione, si non supersunt res viri, pro ei⁹ satis
factione vendicat rem alienatam.

4 Res mobiles date in dotem sine estimatione, q̄ alienari possint.

5 Vir qui alienauit res dotales, vel data in do. propter nuptias si non sit seruata forma, de qua hic, q̄ ipsemet poterit vendicare.

6 Vir vēdens rem dotalē alienari prohibitā, tenetur de euictiōe.

7 Res dotalis fauore mulieris prohibetur alienari, ℨ eo respectu eius commercium non habetur.

Venditio facta a muliere de re dotali nō valet, intellige de iure ciuili, etiam si interuenit iuramentum, secus de iure cano. nu. 1.

8 Vir qui vendit rem dotalem, ℨ de euictione tenentur, potest cōtra factum suum venire.

9 Venditio rei dotalis facta a muliere marito cōsentiente an, valeat, remissiue.

10 Renūciatio iuri hypothece facta per mulierem in rebus per virum alienatis si non supersunt alie res, super quibus satisfieri possit. quod non valeat.

12 Mulier si primo iurauit non alienare nisi iusta causa interueniente. si postea alienauit sine causa, ℨ iurat, quod primum, ℨ non secundum iuramentum seruatur.

13 Mulier an possit cōstante matrimonio res dotales alienatas vēdicare.

1 ET multo. † Quero an hic ver. dz intelligi q̄ idē sit in dote, ℨ donatione, p
pter nuptias in eo q̄ dictum est de alienatione dotis prohibenda vel etiā de eo q̄ dictum est de alienatione dotis permittenda. Jn gl. sunt opi. sed qō idem ℨ multo magis sit in dote quātu ad alienationem prohibendā non antez ad permittendā, ℨ intelligitur ſm mar. alias per gl. in dote scilicet inestimata. quo casu prop̄rie dicitur res dotalis. vt l. vnica. §. ℨ cū lex. C. de rei vx. actio. Dec⁹ sibi estimata: q̄z tunc alienatio
2 non prohibetur, a vt l. quoties. ff. de iure dot. cū sim. ℨ hoc appa
ret ex tex. in ver. iā enim vbi ex presse facit mentionem de dic. §. ℨ cū lex vbi loquitur de re data in dote estimata. lz. Pla. dixerit cōtrariū, apparet ergo ex predictis qō hic. §. loquitur de prohibenda alienatione dotis non aūt de alienatione permittenda, licet. s. in dona. propter nup. ex causa permiserit ℨ ſm predictos habet locū in re data inestimata. Jn dote estimata pōt alienari,
2 lz Pla. dixerit per hūc. §. alienari non posse. Allū. vt † Jac. ℨ antiqui gl. dicunt qō hic. §. potest etiā intelligi in alienatione permittenda de dote: vcz quando datur viro res estimata in dotem quo casu licet alienare possit quo ad pp̄rietatē: vt. s. di. i. tamē remanet obligatus mulieri p̄ro dote sua q̄ alienauit, ℨ tūc mulier possit sibi preiudicare, ℨ idem in hypotheca illarū rerū, quoniā consentit ſm formā traditā in donatione propter nuptias. Allū. vt Jacob de Aret. dicunt q̄ hic. §. pōt loquietiam in alienatione permittenda intelligendo. quod loquitur in re immobili data e
stima. i dote estimata dico vera estimatiōe: vt mulier cōsentiēs alienationi vel obligationi talis rei date in dotē p estimeta. ita sibi preiudicet. si eius vnic⁹ consensus interueniat. ℨ alie res sup
sint viro, ex quibus mulier in dote pōt satisfacere sibi ſm formā traditam in alienatione, vel donatione data p̄ nup. Et ita hic §. intellige alias si non supersint, datur rei vendicatio ad illam
rem: vt l. in rebus. C. de in̄ dot. ℨ ita no. Jac. de Aret. in l. a de. solv. matri. ℨ Ly. refert. C. ad Velleia. auth. sine a me quod dictum puto verū. lz Cynus ibi dicat quod est quedam diuisio.
2 † Quid de rebus immobilibus datis i dotē inestimatis an pos
sint alteri: b Bl. in d. §. cum lex ponit optimo. ℨ non firmat sed q̄ non possint alienari. tenet gl. no. i l. j. ff. soluto mātrimo. sup. §. sem
per vbi gl. dicit indistincte rem dotalē alienari non posse. nec est
inguit, sit mobilis vel non. Idē not. in l. libertas. ff. de reg. iur.
Alex vī velle quod res mobilis possit alienari si vir sit soluendo.
Ita no ipse in summa. C. ō fundo do. i fi. ℨ hoc tz gl. Jnſti. qui. ali.
lz in p̄in. Et qō possint alienari. tz Ja. Butr. sed gl. super ver.
bo, valebunt vī distinguere ℨ clarius in d. aut. sine a me in glo.
mag. in fi. q̄z aut loquimur i rebus mobilibus que seruādo seruari non possint, ℨ tunc alienatio possit fieri a viro ita posse loq
opi. que ē q̄ res mobilis dotalis inestimata possit alienari aut loquimur in rebus mobilib⁹. q̄ seruando seruari p̄ñt. ℨ tunc possent
alienari si iteruenit bin⁹ cōsensus mulieris ℨ supersint viro alie
res ex quibus mulieri satisfieri in dote possit. ſm formam tradi
tam in donatione pp̄ nup. ℨ ita possit loqui hic. §. vt sic loquit
in alienatione permitteda, ℨ ſm hoc omnes dicentes rē mobilē
datam in dotem alienari posse. Intellige interuenientib⁹ his ꝫ
hac cōstitutione dicuntur ℨ sic ille res seruando seruari nō pos
4 sunt vt dixi. † Ex predictis omnibus vī posse distingui cū oc
ritur an res dotalis possit alienari. dic aut loquit in reb. immo
bilibus aut mobilib. Primo casu aut sunt date inestimate. aut
estimate si iestimate nullo mō vz alienatio. ēt si mulier nūdē cō
sentiat. d. §. cū lex. ℨ instit. qui. ali. licet. in p̄in. ff. de fund. do. l.
iij. ℨ iiij. cū si. Si vero sunt date estimate ℨ tūc gl. distinguit. Aut
sunt date estimate vera estimatiōe: vel non vt not. in d. ℨ cū li
p̄in. sol. mat. l. estimate, ℨ circa q̄ dic. vt no. i l. si. i p̄in. ff. d. pac.
do. Ja. de are. dicit. q̄ vbi res est vera estimatiō estimata inā
stincte vz alienationi, lz ad hoc vt valeat oportet q̄ cōcurrāt hy
dic b. duo hic posita, ℨ ita possit loqui hic §. Si vero loqui re
b⁹ mobilib. tūc distingue vt s. dixi quod sentit gl. hic. i in dat.
siue a me circa p̄in. vcz cum loquimur in reb. mobilib⁹ datis i
dote estimatis, ℨ vide d. l. fi. ℨ q̄ ibi no. gl. ℨ Jnſt. qui. ali. lz in p̄in.
5 in gl. nisi p̄uocetur. † Quero, vir alienat res dotales vel datas
in dōatiōe propter nup. an ipsemet poterit vēdicare nisi ſ seruata forma hic tradita. Puto q̄ ſi, sicut dixim⁹ qñ vēdicat res
dotales venditas: vt no. in l. cū vir. ff. de vſu. ℨ in d. ℨ ci. ℨ
per Alex. in Sum. illius tit. §. vbicunq;. ℨ Jnſti. qui. ali. lz in p̄in.
6 Facit q̄ no. i l. si p̄diū, C. de iur. dot. † hic aūt vī cas⁹ ver. ſ nisi
q̄ si vir rē vendit dotalē prohibitā alienari tenet de euictione
Nā vides hic q̄ si vir vēdit res donatas p̄ nup. forma data tra
dita nō seruata, venditio habet ꝑ non facta: vt. s. circa p̄in. du
ius cōsti. ver. qua pp̄. ℨ tunc ipse maritus vendens tenet de eui
ctiōe, vt hic dī. sic ergo in dote erit. Preterea ille ver. ſ neque
est polit⁹ post. §. j. ℨ multo potius ℨ sic vī inuerecūde esse in alie
natione rei dotalis. q̄ vir vēdēs de euictiōe teneat. Sed q̄ facit
gl. in l. cū lex. ff. fideiuſ. qui dicit res dotalis fore cōmercii sicut
rei minoris, quā quis vēdēdo obligat: vt. l. ℨ si his. vbi not. C. de
pred. mi. facit gl. in l. dotalē. ff. de testa. mil. dicēs rei dotalis nō
esse cōmerciū. Sed q̄ accedat q̄ no. C. de iur. dot. in l. si p̄diū vbi
gl. videtur velle q̄ rei dotalis nō fit cōmerciū nisi sicut rei fiere
7 † Veritas vī q̄ rei dotalis vēditio sit phibita ſm ore multa
vt d. §. ℨ cū lex. ℨ Jnſt. qui. ali. lz. i p̄in. vñ si mulier vēdit ima
nō valet nec ipsa obligatio pp̄ nature fragilitate, ℨ alias lum
nō dī esse cōmercium, nisi sicut rei sacre, liberi hominis vel lo
quitur gl. d. l. si p̄edium ℨ in l. dotalē. circa quā legēdo Dy.
ℨ Jac. de are. ibi lz si vendit vir vel extraneꝰ. tūc talis rēs dī esse
cōmerciū sicut rei minoris ℨ ita dicit gl. d. l. cū ler. Et dico sicut
qs vēdēdo rē minoris obligat, vt dic. l. ℨ si his ℨ ibi no. tenēdo
do rē dotalē vī q̄ vir vel extraneus vēdēs teneatur de euictione
Et istā opi. tz Dy. in d. l. cum vir. ff. de vſu. ℨ vide p docto. d.
§. ℨ cū lex. p q̄ optime facit tex. in isto. §. vbi vī quasi casus ℨ per
8 doc. q̄ tāgitur in d. l. si p̄diū, sed licet teneatur de euictione
c pōt tñ venire contra factū suum, q̄z nō suo nomine, sed proxis
nit ꝛc. sicut diximus in economo vt in c. si quis p̄sbyterorū. ꝛc
tra de re eccl. nō alie. ℨ ibi not. ℨ l. iubem⁹. §. sane. C. de. ſa. ſan
9 eccl. ℨ s. de nō alie. §. nulle. enī. ℨ ibi dixi. † Quid aūt inris si re
uerſo, an mulier possit vendere marito consentienter nota pro
Jac.

a Jac.ō Bre.z Ly.in.d.l.si ptiū.i d.q.† Querit Jac.ō Bel. pone q̄ mulier renunciauit iuri hypothece in reb.quas vir alienat.z apud virū ñ erāt alie res ex quib⁹ possit mulieri satisfieri in dote vel donatione ante nupt.an talis renūciatio valeat: Et videt q̄ sic,vt in.l.etiā z l.iubemus.C.ad Velle. Jn cōtrariū determinat ipse p suas rationes,z Jac.ō Bre.in l.Meuia.§. fi.ff.sol.mat.

b † Dixi ē.q̄ rei dotalis vel cōsistētis in donatione,ppt nupt.alie natio vel obligatio nō tenet q̄ est verum de iure nostro,etiam si mulier iurat nō venire cōtra:vt no.in d.§.z cum lex,z in l.si prędium.C.ō iure dot.q̄ glo.sunt vere,de iure Cano.secus:vt extra de iureiur.c.cū cōtingat z per doc.in.d.auth.siue a me,z in d.l. si prędiū,z per Dy.in.c.non est obligatoriū.de reg.iur.lib.vj. c Circa hoc quero pone q̄ mulier iurat ñ alienare dotē nec donationē propter nupt.nec alienationi consentire sine tvsta cā,posteā iusta cā nō intercedente alienat,vel alienatione cōsentit,z iurat non venire ē,an seruetur p̄imum vel secundum iuramentū:

d Dic q̄ seruabit p̄imū,q̄vt probatur in.c.inter dilectos extra ō iureiu,vbi ō hoc p Host.z no.gl.ō iureiu.c.ij.lib.vj.q̄ tene mēti.Vltimo viō gl.ii viris,ibi lz z p̄imo.z c.Dic,scilicet facta renouatiōe p mulierē p rei vēdicationem sol.mat.vt in vers.ic.non enim.§.eo.† Nā regulariter mulier non posset renouare cōstāte matrimonio,sicut no.i ff.in.d.§.z cū lex.z Jnsti.q.alie.lic.i p̄ncip.z.C.ō iure dot.si prędiū,nisi i casu si vergeret ad inopiā vir. e tunc etiā cōstante matrimonio vendicaret e vt in authen. de dona.eo.tit.z de equa.do.§.illud quoq;.col.vij.Sed si vir vellet cōstante matrimonio vendicare,quod videtur posse arg.p.exall. gl.tunc statim facta renouatione ipse vir posset conueniri.

ADDITIO.

Non p̄hibetur.Adde Bar.in cōl.incip.dominus,Per⁹, z Pau.de cast.in consi.xvj.vbi etiam nunquid p̄scribatur.

Possunt alienari.Adde omnino istum in l.iubemus,z quod ibi posui in apostil.ad ipsum in tertio versiculo vltimo ne possis errare.in apostil.in eodem versi.C.ad Velle.

Cuum.Vide tu ad hoc omnino do.Alc.de Jmo.in cōsi.xciij. parte.Et gd si vir dedit fundum dotalem in cambium alicuius fundi,an tunc dicatur fundus dotalis alienatus,ita q̄ viro penitente possit illum vendicare,vide Bal.in l.si prędium.C.de iure do.vbi etiam per gl.z Spe.in titu.de emp.z ven.§.iij.versi. sed pone vxor,z se.versi.item pone vir.

d Primum,adde Spe.in tit.de empt.z vend.§.iij.versi. quid ergo si vir,vbi dat hanc cautelam patri maritanti filiā: vt faciat eam iurare tempore nuptiarum,z in cau.ccxliij.z ibi Bald. in addi.vers.si quando alienatur.

e Vendicaret,sed quid si superueniant diuitie post restitutionē factam propter inopiam viri,an restitutio vitietur,vid̄ do.Soc. in consil.lx.incip.in p̄senti consultatione vers.c.p̄terea ad quid,circa fi.cum vers.seq.in j.parte.char.cv.

De operis noui nunciatione. Rubr.

a † Permissa a iure si p̄ncipaliter fiant in alterius iniuriam, vt alteri noceant,fieri non licet.

b Ecclesia nouā,vel nouū monasteriū an liceat edificare intra terminū a Papa statutū si p̄ncipaliter edificetur,vt alīs noceat.

c Pedis e passus longitudo quanta esse dicatur,remissiue.

Vsum que. Nulli licet edificare in hac regia ciuitate vltra terminos a iure permissos si p̄ncipaliter noceat pena ō facientibus imminente.b.d. ¶ † No.ex hoc tex.secundum.Ja.de Bel.q̄ permissi a iure nō liceāt,si p̄ncipaliter fiant in alterius iniuriam alīs nocant.ff.de dam.infect.l. Proculus ff.de aqua pl. arce.§.idem aiunt.z §.denique,xxij.q. ij.c.j.ꝛc. Sed circa hoc quorum ad propositum de edificante,vide.l.per prouinciās,z glo.C.de edi.p̄i.ff.ō ope.pub.l.q̄ opus,z q̄ no.in c. Pisanis,gra ō resti.spol. † Et licargu.est p̄m eum q̄ ū liceat monasterium vel ecclesiam edificare,etiā intra terminum a patria statutum,si p̄ncipaliter edificet vt alīj ecclesie vel monasterio nocat,ita ō ipse.Et ō hoc q̄ nulli lz edificare nouā ecclesiā p̄iudicium antiquioris ecclesie,est tex.in.c.j.extra de no.o. p̄.xv.q.j.ecclesia,z.c.quicunque.Quero,q̄ hic dicit quod ciuitatis cōstantinopolitana ciuitate ō distare vna domus ab alia spacio centū pedū,vt habetis in fi.l.meniana.C.de edi.p̄i.z in l.fi. d Vigesimo,z † Quāte lōgitudinis dicatur esse pes,et quāte lōgitudinis dicatur esse passus,dic vt in gl.xvij.q.iij.in c.licut antiquit⁹ et passū no.gl.in l.in itinere,ff.de ver.sig.quod no.propter statutum dicens,Si quis fugauerit aliquem per tot pedes vel passus p̄niatur tanta pena.

ADDITIO.

Pes.adde q̄ q̄n p̄o mensura ponitur,est longitudo.xvj.digitorum.vt per.d.gl.in tex.alle.z per.d.Alex.ō Jmo.i l.j.si quis.vbi etiā per Bal.z doc.in l.iij.ō ver.sig.z per.y lo.in l.vic. ff.de ser.vrb.p̄ed.in quib.locis habes etiam quod passus habet quinque pedes.

Vt facte noue constitutiones. Rubr.

1 ¶ † Constitutio noua quod ligat post duos menses a tēpore p̄ublicationis,z equaliter hoc intelligatur nu.4.

2 Testamentum factum secundum leges antiquas,z ante legē nouam,z post,sed antequā publicaretur,vz, licet testator supervixerit,qui illud mutare poterat.

3 Testamentum si est factum ante legem nouā secūdum leges antiquas,z si in eo non habet filius integram legitimam poterit si lius petere supplementum.

5 Jgnorantiam legis noue post tempus publicationis statutum quis allegare non potest.

6 Lex nona quod non ligat,etiam si intra duos menses de ea babita fuerit notitia,nisi elaplis duobus mensibus.

7 QSensus quod dicrum dicatur esse remissiue.

8 Datutum a quo tempore liget.

9 QBandatum iudicis quando liget ignorantes.

10 Jorēses,qū ligētur statuto bāno,vel cōsuetudine loci remissiue.

Semper † Cōstitutiones noue in vrbe z ō stantinopolitana condite, post duos menses ex quo ibi insinuate sunt debent seruari,i p̄uincijs aūt post duos mēses ex quo directe sunt, z palāfacte in vnaquaque ciuitate ita qd nullus posset de cetero assumere occasionem alicuius ignoratie,testamentum vero conditum ante cōstitutiones factas,vel p̄iusquā innotescerent,obseruandum eis,z valet si superuinente testatore non fuerit postea mutatum,z filij legitimas portiones suscipient ſm leges antiquas.hoc ōt vsq; ad fine.† In textu ibi dati ei temporis,id est insinuationis facte.

1 ad fine.† In textu ibi dati ei temporis,id est insinuationis facte.

a ¶ No.ex ista const.q̄ lex noua ligat post duos menses[a] a tēpore insinuationis,seu publicatiōis,q̄ insinuatio seu publicatio dz fieri secundum formā hic dictā. Secundo † nota quod testamentum conditum ſm leges antiquas,z ante legem nouam,vel etiam post legē nouā,ante tū quā lex publicata, vel insinuata lit, valet,z est obseruandum.licet testator post legem nouā superuixerit,z potuerit testamentū mutare,vt hic.in,versic.nec vel si p̄

3 xime,z in versi.collective. ¶ † Bl.iij.no.q̄ filij sic cōdito testamento a patre si non habēt legitimā integrā in dicto testamento agent ad supplementum, ḥz legem nouam vel secundum legem veterem,vz ad quartam,non aūt possunt agere ad supplementum ſm legem nouam,vel ad trientem vel ad semissem secundū numerum filiorum.vt in versiculo si vero adie. Ad p̄imum no. opp.z videt,q̄ lex liget post tres menses a tēpore insinuatiōis, vt.§.vt in j.do.§.si autem,z ibi glo.dixit.z ibi speciale bodie potest esse eodē modo,ōt speciale.§.vt neq; mil.neq; se.§.si vt igitur, col.viij.vbi dicit q̄ ligat post.xx.dies numerandos ab insinuatione,z rō specialitatis ibi est,dicit Ja.de Belui.vz fauor Rei. z qz militia z exercitus celeritatem desiderāt, vt l.militites. C.

4 loca. ¶ † Tu vero dic,q̄ ibi in lege est certū,z determinatū tempus q̄ cōstitutio liget z imo illud est seruandum,z ita loquuntur omnia iura dicentia cōstitutiōe noua ligare. Si vero illud tēp⁹ post q̄ cōstitutio liget,nō sit in l.determinatum, tūc liget iuxta duos menses a tēpore ipsius insinuationis,vt dec.z ista insinuationē tenet glo.in fi.super versiculo destinata,q̄ optima est. De hac materia tāgit gl.extra in p̄oe. Decre.z in c.ñ.extra de cōsti. Et de hac materia vide vnā distinctionē pulcherrimā in.pe-

5 mio Cl.p⁹ Pau.de Liaza.† ¶ Quero,an post istud tēpus istorū duorū mēliū a tempore publicationis licitū erit alicui ignorātiā allegare.Tex.hic in vers.tēpore,videtur velle quod non.nec est ne esse q̄ auribus omniū inculcetur,vt.xvj.distinc.capitulo, q̄ dicetis.de postu.p̄ela.c.j.z quod no.in dicto proemio Decret.in.iij.gl.circa q̄ vide qō no.in c.ñ.extra de consti.z in fi.vj.

6 li.super versi.datus. ¶ † Quero,video quod constitutio ligat post duos mēses a tēpore publicatiōis vt hic dicitur. Pone,qō ad notitiā alicuius cōstitutio peruenit intra duorū menāū tēpus,an ille talis incōtinēti ligetur ad legem: vel cōstitutionē obseruādā: Videtur q̄ nō:vt hac cōstit. Jn contrarium facit ver. vt si vel,pr.ibi nōdū cōtigerat z p̄o hac parte videtur mihi casus ex ō cōcel.p̄ebē.c.j.ver.nec obstaret.li.vj.z Pau.ō Liaza.

7 in dicto proemio.Ale.tz istā opin.sed nil allegat.† Nō aūt dicrum dicitur esse mensis,lz legē habeamus p̄o z cōtra,dic vt no.in c. quā sit,de elec.lib.vj.z tangitur per gl.in.c cū singula de p̄ebē.

8 eo.li.z p Host.z Jo.and.in.c.lz ex de sup.neg.p̄el. † Quero.hic dicit de legi.qd de statuto,a q̄ tpe liget.Et dic aut loquimur de sciēte statutū.z incōtinēti ligat scientem vt.l.fin.ff. de decret.ab or.fa.Ad idē dictū.c.j.ver.nec obstaret de cōce.p̄beb.li.vj. Aut loqmur de ignorāte,z tūc aut loquimur in statutis afferenti bus tātū questionē.z tunc licet lex cōmunis non liget,nisi post duos menses a die publicatiōis,tñ statutum ligat post tempus ordi-

trio iudicis relinquēdum, ita quod quis nō possit dici esse in supina ignorantia, vt extra. de constit. c. vt animum. li. vj. Ad q̄ facit q̄ no. in d. l. ff. d. de decre. ob. 02. fa. Aut logmur de statutis nō tantū afferentibus questionē, z tūc statutū statim ligat ex quo est insinuatū, z suum operatur effectū, l; quis statutum ignoret, arg. l. pe. in fi. C. de decur. lib. x. ¶ Quero, quid de iudice mandante an liget. ignorantem. Istā que. ponit Ros. in ti. si quis ius di. nō ob. §. item illud quaritur. z tz si aliquis erat extra ciuitatē ita q̄ iudicis mādatum nō potuit audire, excusatur a pena. z sic dz intelligi. l. fi. ff. de decre. ab 02. fa. Et ad hāc. q. facit. xxij. q. ij. §. item op. ver. p̄obatur, z q̄ ibi no. z quod habes. lxxij. dist. c. p̄posuisti. † An autem forenses ligentur banno vel statuto, vel consuetudine loci per quē transeunt, vide Cy. in l. j. C. de sumtri. in Spe. de cōsti. §. j. ver. z no. v sq̄ ad fi. facit ad hoc quedam gl. parua, que est. ff. ad l. Aquil. in l. item Mela. in fi. p̄inci.

ADDITIONES.

a ¶ Mensen. Ad quam materiam vide latissime z no. do. Fel. in c. cognoscentes de cōsti. in j. col. in fi. Adde Bal. in mar. in vers. cōstitutio verū. j. z Spe. in ti. de consti. ver. reus vero econtra, z Pau. de Cast. in cōs. cxlv. z Lar. in cle. §. duodum. de sep. in q. v.

b ¶ Quot dierum dicitur esse mensis. Adde istum in l. eos. §. si autem. C. de ap. z Alex. in l. cū disseruus. ff. de verbo. obl. quod facit ad statuta assignantia mensem p̄ termino, z dic quod debet esse. xxx. dierum, vt ibi per eos.

c ¶ Jn. l. j. z ibi vide dom. Jaso. de Mar. in ij. col. vbi per eum plene z no. an q̄n cōtractibus, z quid in delictis, z qd vltimis voluntatib', z aliquid p Fel. in c. j. de re iud. in ij. col. z in ca. j. de spon. in antepen. col. z Pau. de ca. in cōs. cxlviij. in c. su p̄primo questo in ij. col. z Ray. in consi. inci. fm cōsuetudinem ciuitatis. Venetiarum, z in consi. inci. quidam. de Gualdo. z per d. Socy. in cōs. cclxxviij. inci. circa mediū. j. col. in ij. parte charta. ccvj.

Vt nullus fabricet, &c. Rub.

1 ☞ Solennitas, que z quanta requiratur in edificatione ecclesie.
2 Necessaria ad hoc vt quis possit edificare ecclesiam.
3 Ecclesiam edificans in dote constituenda, an possit conditionez apponere.
4 Redificans ecclesiam destructam authoritate Episcopi, quod acquirat ius patronatus.
5 Reparans ecclesiam, an in causa acquirat ius patronatus: Et an requiratur Episcopi authoritas.

Eque. Nulli licitum est ecclesiam vel monasterium vel oratorium edificare sine episcopi voluntate. Episcopo edificiū, incohante qui statuit clericorum mensuram, z expensas necessarias opportunas sed si edificare volens non est ad hoc sufficiens episcopi consensu vnam ecclesiā vetustate corruptā: vel neglectam edificare poterit. Jtē episcopi in suis ecclesiis residentiaz facere debēt, nec possunt extrauagari vltra tps a iure statutum. ¶ Jtē res ecclesiarum cum superioris decreto debent alienari. h. d. vsque ad fi. Et bz tres partes. Prima ponit de edificatione monasterij. ¶ Secunda de episcopi residentia. ¶ Tertia dicit de alienatione rerū immobilium ecclesiarum. Secunda ibi in §. illud.

1 ¶ Tertia ibi. §. quoniā. † No. primo quanta solennitas requiratur in edificatione ecclesie: vt hic, z sup za. de monach. §. scdo, z
2 j. de ec. ti. §. si quis autem. ¶ Secundo no. quod antequā ecclesia edificetur, bz prius volens ecclesiam edificare diffinire quantum est necessariuz p̄ luminaribus, z p̄ bis, qui debent ecclesie deseruire. z alijs necessarijs ad sacrū ministerium ecclesie, z p̄ omnibus istis bz dotem seu donationem constituere: vt hic, z ō. vt deter, sit nu. cle. §. j. z cap. nemo de cōsue. dist. j. sed si tantam dotem non pōt cōstituere q̄ sufficiat p̄ bis que dicta sunt, tūc cum authoritate episcopi poterit aliquā de ecclesij siam dotatis, z que ruinam patitur reedificare, nec erit necessaria dotis cōstitutio. cū iā siāt statuta ea: que sunt necessaria ecclesijs, z iste
3 dicetur ecclesie fabricator: vt hic in vers. si autē. † Quero, ecclesiam edificans, in dote constituenda an possit aliquam conditionem opponere, puta vt nō pertineat ad ordinationem episcopi. Dic vt per gl. j. q. j. sic quidam, z de consecra. distin. j. c. si q̄s basilicam. † Quero in vers. si autez, an in casu huius. §. vbi quis ecclesiam destructam cōsensu episcopi reedificat, talis edificator cōsequatur ius patronatus. Et vr q̄ sic: q̄ appellatur dom⁹ sacre edificator. z fabricator: vt hic dicit sed edificās ecclesiā consequitur ius pātronatus vt capi. p̄terea. z capi. nobis, extra de iur pa. z ō. vt cle. qui re. §. fi. ergo. z c. Dic de hoc per gl. in c. tea extra de iure pa. vbi etiam not. an p̄ior patronus desinat eāpetronus, z quo iure cōsequatur patronū p̄ propter edificatiōnē z fundamentū ecclesie. Dic vt no. in d. c. nobis, z xvj. q. vij. ca.
5 quicunq;, z plene in capi. ecclesias. ea. cā z questio. † Quero vbi ecclesia eget aliqua reparatione, dic vt habes tex. cum gl. extra. de eccle. edi. c. j. z ca. de his. z r. q. iij. c. vnico, z cap. decernimus. xvj. q. vij. An autem hoc casu quādo ecclesia eget reparatione, sit necessaria authoritas episcopi: Dic vt per Goffred. in Summa extra de eccl. edi. §. hodie in fine.

1 ☞ Episcopus non bz per multū tempus abesse ab episcopatu.
2 **Illud.** ¶ Not. quod episcopus non debet per multum tempus abesse ab episcopatu. de quo. vij. q. prima c. p̄sentium. z l. distin. c. contumaces. extra de cle. non resi. c. tue, facit. s. vt cle. qui rece. in p̄in. z quod ibi dixi.

1 ☞ Decretum superioris quod in alienatione rei immobilis ecclesie requiratur.
2 **Quoniam.** ¶ No. quod in alienatione rei ecclesiastice immobilis decretum superioris requiritur de quo dixi sup za de eccle. re. immo. aliena.

Vt ab illustribus, & qui super eam, &c. Rub.

1 ☞ Dictio vsque, quod includat terminum tantum cui adiungitur, z quando ponatur etiam exclusiue. remissiue.
2 Magistratuum genera quot sint, remissiue.

Quecunque. Illustres z spectabiles in causis specuniarijs, in crimine iniuriarum nō per se, sed per procuratorem litigare debent ceteris vero dignitatis inferioris licite conceditur: vt per se, vel per procuratorem litē exerceant. h. d. z que sit ratio huius cōsti.
1 colligitur j. eo. ti. vers. ne cogitur. † No. in §. sancimus, q̄ dictio
a vsq; incidit terminum tantū cui adiungitur. idem authenti. de ius. C. de procu. hinc sumpta, z ō. de ap. §. illud, co. iij. ff. de leg. ij. l. quidam. z le. fi. ff de sena. C. de nup. l. a caligato. cum ii. contra ponitur exclusiue in l. filiuss. §. j. de leg. j. de quo an ponatur exclusiue: vel inclusiue primo tangit g. in l. ides vsq;. ff. de dolo per Bul. de Cu. in l. meminisse. ff. de of. pcō. z leg. p. x. y. in d. l. a
b caligato, z vió Dy. in l. patron⁹. §. Sēpronio. de le. iij. ¶ Quero,
2 q̄ sunt genera magistratuū. Dic vt in gl. hic not. §. circa gl. cōro, qs vocāt sup illustris, dic vt no. in l. q̄ties. C. vbi sena. vel clarissi.

ADDITIONES.

a ¶ Dictio vsque. Adde quod no. in apostil. ad istum in l. patronus. §. Sempronio, in verb. dictio vsque. ff. de leg. iij. z ibi post Colle. in ca. i. nu. j. in verbic. exclusiue ponitur extra de ordi. ab episcopo, qui renun. episcop.

b ¶ §. Sempronio. Et ibidem vide do. Ale. de Jmo. cū concord. ibi per eum datis z in l. ex facto. §. itē quero. j. col. ff. de vul. pu. z in. l. j. §. nunciatio in xij. col. in vers. querit etiaz Jo. de Jmo. de ope. non. nunc. z Are. in c. gratiose. de res. in vj. z Ludo. in cle. xlix. in c. consuenit dubitari. z do. So. in cōs. incip. do. yrancus dicus vers. quare assumus cum vers. seq. in j. parte cōr. xvij. z do. Fely. in c. quod ad consultationem post medium. j. col. vers. que dictio vsque, de re iudi.

Vt ordinarie prefecture. Rub.

1 ☞ Magister militum dicitur habere dignitatem.
2 Capellani domini Pape, dicuntur pars Pape.
3 Dignitates que liberant aliquem a curiali fortuna, remissiue.

Plurima. Sola collatione dignitatis, z administrationis. z ante administrationem susceptaz curiales liberantur a curiali fortuna, sed sola collatione bonoz seu dignitatis absque administratione non liberantur, sed remanent curiales solum bonoz. z ad
1 collatione consecuti. † No. ibi, solā p̄hebent, quod magistratum dicitur habere dignitatem, siue habeat administrationem siue non: vt hic, z dicitur esse illustris, vt C. col. rei mili. li. xij. z C. vt dig. o2. ser. l. ij. lib. xij. z no. in l. ij. de equestri digni. lib.
2 vbi dicā. † Secundo no. duo notabilia, quoz vnum colligitur ex tex. aliud colligitur ex gl. no. z istud sciendū est, quod capella
3 ni Pape. dicuntur pars domini Pape. Sed quero. hic dicitur quod dignitas, que confertur cuz administratione, liberat curiale a curiali fortuna. Quot sunt dignitates, que liberant aliquem a curiali, dic q̄ duodecim, vt l. fi. C. de decur. lib. xij.

Vt omnes obediant iud. prouin. Rub.

1 ☞ Justitia est omnium vtrtutum perfectissima.
2 Fortitudo sine iustitia non commendatur.
2 Filius tenetur, pptter delictū patris, z qualiter hoc procedat. nestro q.

mero. 9.
4 Dispositio huius §. hꝫ locum in delictis, ꝛ in contractibus.
5 Delictum ꝛ contractus equiparantur.
6 Assisinus delinquens in ciuitate Perusina, an ꝫ statuta Assisij vel ciuitatis Perusij, puniatur, vbi quod ꝑm statuta loci.
7 Conuentū ex loco iudicatur secundum statuta loci contractus.
8 Peregrinatio facit quem mendicum ꝛ pauperem.
10 Decunte verbum, an ponatur large, vel stricte in hoc textu.
11 Dictio siue, quando est mere alternatiua ponitur quo ad sensum, ꝛ quo ad verba ꝛ qñ ad sensum tantum. nu. 12. vbi remissiue.
13 Genus quando precedit ꝛ sequitur species, que pōt sub genere cōprehendi, tunc dictio adiecta speciebus ponitur expositiue.
14 Reus qñ possit vti aliquo ꝓuilegio, per quod actorem trahat ad aliud iudicem.
15 Ꝓuilegia inserta in corpore iuris, an tollātur per dispositionem huius. §.

VIam quidem. In ꝓuincia, ī qua go forum sortitur illic est conueniendus vtraꝫ parte ꝓsente, vel altera tantum, ꝛ vbiqꝫ iustitia seruata sententia cōdemnatoria, vel absolutoria feratur omni priuilegio cessante, nisi ꝓgmatica forma aliud statuat vel aliud, ꝑpter appellationē acciderit his obtinētibus in oī loco. ꝛ tpe pena contra facientibus imminente. h. d. ¶ Not. hoc prīn. q iustitia est omniū virtutū ꝑfectissima. Vbi em iustitia obseruatur, ibi misericordia adhibetur, vt in ca. sedes. ibi not. de reser. xly. dist. c. disciplina. ¶ Scdo no. q fortitudo sine iustitia sibi tenetur. ¶ Quarto no. in ver. hec ꝯsiderātes quod iste §. hꝫ locū in delictis. ꝛ in ꝛctibus. ¶ Item siue delictū sit magnū siue paruū. ꝛ siue agatur criminaliter, siue ciuiliter. ꝛ sic habes ex isto §. q delictum, ꝛ ꝛctus equiparantur. Ad idē. ff. de custo. reo. l. in fi. ꝛ hīc facit ad q. quod si Assisinus deliquit in ciuitate Perusina, debeat periri ꝑm ius commune, vel an secundum statuta ciuitatis Assisij, sed ꝑm statutum ciuitatis Perusij, hic em quando quis conuentur ex ꝛctu, quantum ad litez decidendā inspicitur cōsuetudo, ꝛ statutum loci ꝛctus, vt l. si fundus. ff. de euic. ꝛ l. semper in stip. de re. iur. Sic ergo vbi tractatur de delictis puniendis, ꝺz inspici consuetudo, vel statutum loci delicti. ar. huius §. cum concor. s. alle. de qua. q. dic per Dyn. in l. si cui. §. idē Imperator. ff. de accu. ꝛ per Ly. in sua disputatione q̄ incipit Rector ciuitatis. Senarum. ¶ Quinto no. ex d. §. hec ꝯsiderātes, in fi. q ex peregrinatiōe qs efficit medicus ꝛ pauper, vt hic 9 tā de ebl. reis. in ꝓin. ꝛ ibi no. ¶ Dp. ꝛ vī quod filius ꝑ delicto patris nō teneat. Nā lex dicit quod vnus ꝑ delicto alteri' puniri ꝺz. C. de penis. l. sancimus. §. peccata. ꝛ l. crimē. ff. eo. cam. l. g. hic ꝺt, q vic loquitur de pena diuina. q. d. in ꝛctus logatur de pena humana. Ad qō facit de conse. di. j. ca. in facta. Sz ꝯ hoc op. ꝛ videt, quod in pena humana vnus ꝓ alio teneat. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis, ꝛ quod in pena diuina vnus ꝓ alio nō puniat. vt j. q. iij. §. item peccato. Sol. de ista materia dic vt plene no. gl. extra. j. iij. in sum. ꝛ vide quod no. in c. ij. extra de his q fiūt a ma. par. ca. ꝛ plenissime per gl. j. q. iij. in summa. ¶ Mo. tibi siue de terra ꝛc. sic vī contra, quod Imperator idem hic re petat in eo q ꝺt, aut in qua ꝓuincia ꝛc. subiicit pecunia ꝛc. q est verbū q̄ale. vt l. pecunie. ff. de verb. sig. ꝛ in l. ij. in fi. C. de const. pe. gl. hic q incipit. pōt stricte. Huius timore dicit, accipias ver bi pecunie stricte, vt nō cōphendat ea que sequuntur. Et ꝑm hāc gl. habes quod dictio siue, hic ponitur mere alternatiue, ꝛ quo ad sensum. ꝛ q ad verba. Idē. C. de sacrosan. eccl. l. g̃naliter. in fin. j. §. sublata. ff. ad Treb. l. cūq dē circa mediū. C. de ver. si. Latius ista stipulatus. ff. de verb. obl. Vel dic, dicit gl. quod ver bi pecunie sumitur large, ꝛ illud quod sequitur, siue de terra ꝛc. 12 ponitur quasi expositiue. ¶ Et sic habes ex hac parte gl. quod qñ ꝓcedit genus ꝛ sequuntur species, que pñt sub genere cōpre 13 hendi, dictio adiecta speciebus ponitur expositiue. ¶ Alibi dicit quod sen ꝛ siue, hꝫ verba diuungant, sensum tamen coniungunt. Et ita not. in tex. ꝛ gl. in l. ad protegendā. C. de lit. dan. tu. Ly. in 14 dl. cum quidā. ¶ Tertio op. ad §. li igitur dicitur hic, ꝙ reus non potest vti aliquo ꝓuilegio ꝑ quod possit actorem ad aliū iudicē trahere, contra. ff. de iu. li. ij. §. omnes autem. ff. de arb. l. nō distinguemus. §. item si quis Rome. Gl. reiecta prima sol. ꝺt, qō hic loquitur de ꝓuilegio in corpore iuris nō inserto. vt colligit ex. §. co. §. plurimorū. leges ꝛcie loquuntur in ꝓuilegijs in corpore 15 iuris insertis. vel caulis, que ꝑ hunc §. non tolluntur ꝛ illa verba q̄ dicunt omni ꝓuilegio cessante, debent intelligi de ꝓuilegio in corpore iuris nō inserto, vt colligit ex. §. ita no. hic sup ver. ꝑ tui egio. ꝛ adde alias gl. quas all. §. q autē ꝓmit". §. vt iud. sine q̄o. fal. ꝛ ibi bec sol. ponitur, ꝛ fuit Azo. Cōtra ista opi. op. ō. d. §. q autem primitus, vbi videnꝫ tolli priuilegia in corpore iuris clausa. Huius timore dicit Bal. q tolluntur omnia priuilegia ta inserta in corpore iuris, quā non. Sed huic opi. respōdet gl. j. di cens ꝙ priuilegia in corpore iuris inserta nō tollunt, q ꝑ sequ. q incipit. inter dicimus. qui sequitur post illū §. q aūt primitus gbusdā seruātur priuilegia. ita dicit gl. hec. Sed rō quā gl. facit Ꝺopi. Bal. vī facere ꝓ opi. ipius Bal. Nā si quibusdā seruantur priuilegia, ergo patet quod alijs tollātur ꝛ deneg̃tur, ar. l. cum prētor. ff. de iu. l. maritus. C. de procur. cum si. De dicta materia latius dixi in d. quod autem.

ADDITIONES.

a ¶ Misericordia adhibetur. ꝛ adde quod vbi misericordia ibi oia sunt bona ꝑm beatam v. hꝫ. de oratione ho. ixtiv.
b ¶ Nō teneatur. Quid. autē cauſ. filij teneatur ꝑ delicto patris vide Fel. remissiue tū in c. ius generale. in vl. col. ver. ꝛ casus in gb' ſ. dist. vbi etiā dicit cōtra. ꝛ in c. cum Bartolus. de re. iud. col. vj. post mediū. ver. Sed adhuc q̄ro. vbi etiā de statuto qō pater teneatur ꝑ delicto filij ibi in vij. col. ver. limita secundo. ꝛ i. c. vergentis de her. ante fi. ver. nor. casus, ꝛ qō dixi in apost. in d. c. ius g̃nale adde q no. in apo. ad istum post eum in l. ij. nu. iij. ver. vl. gl. inducit ad q. in eo. ver. in apost. C. de lib. ꝛ eo. lib.
c ¶ Teneatur. an quis ꝑ alio puniri possit, vide Fel. in c. grauem de sen. excom. ante fi. ver. item tangit hic Inno. ꝛ in d. c. ius generale. s. in ꝓcce. apost. alle. ꝛ in d. c. vergentis, ꝛ remissiue, in c. fi. de offi. dele.
1 ☞ Executio si nō potest fieri in rebus ꝓsentis, quod fieri possit in rebus absentis, ꝛ qualiter hoc intelligatur, nu. 8.
2 Fideiussor de iudicio sisti, qui se offert defensioni principalis, dicitur verus procurator.
3 Dilatio ad denunciandum domino qō datur illi, qui vult defendere absentem, ꝑmittendo de iudicio sisti. ꝛ iudicato soluendo.
4 Delinquenti mandato alicuius an lit data dilatio ad denunciandum domino.
5 Ꝓsens in iudicio quādo possit aliquem inuitum defendere.
6 Quis an possit in se iudicium suscipere animo nouandi inuito actore. remissiue.
7 Sententia an possit ferri contra fideiussorem si dominus absens condemnatur.
In casu huius §. est quasi litis contestatio.
8 Sententia lata contra emptorem, vel fideiussorem, an possit exequi contra venditorem vel eius principalem.
9 Sententia lata ab obseruatione iudicij vel instantia, quod sit interlocutoria.
10 Sententia absolutoria quod ita ferat in persona procuratoris ꝛ domini, sicut condemnatoria.

1 Si Vero alter. Tex. hic corrigitur, q ꝛ fideiussore dato & iudicato soluendo logtur, vt l. iā tamen. §. vnus ex fideiuſ. ff. iudi. sol. No. in ver. sed si quidē. q si rebus ꝓsentis satisfieri nō pōt, ꝺz fieri in rebus absentis executio. Quero, de intellectu huius gl. hic ponit quattuor lec. prima reꝓbat, ꝛ bene, vt habes in eā, ꝛ in auth. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi opor. que 7 hic sumitur. Secūda lec. est in fideiussore de iudicio sisti, q dicit se defensioni alicuius. q quenit actione ꝑsonali, vel reali cui dat dilatio ad denunciandū dño. eo quod dns facta sibi tali denūciatiōe ipsum releuet. Ista lec. facit tale defensorē verū ꝑcuratorē. 3 q ꝑpetuo tene mēti. ¶ Tertia lec. est, quod loquat de q̄libet defensore, q ꝓmittit de iudicato solpendo. Nā isti tali ꝺgtur dilatio ad denunciandū dño, ꝛ sic ex istis duabus lec. not. quod ille qui aliquē absentem defendere vult mittendo de iudicio sisti vel iudicato soluēdo datur dilatio ad denunciandus domino, vt hic not. 4 ¶ Quarta lec. est vt loquatur de procuratore, qui dns mandato ō linqpit, vel deliquit domino habente ratū. Nā si conueniatur ꝑ tali delicto. habebit dilationē ad denunciādum domino. Ista lec. reꝓbāt doc. in d. auth. qua in prouincia dicentes quod cū mādato deliqtum nō excuſet, ergo si procurator domini mādato me deieciſſet de poſſeſſiōe. ipſe cōueniret de suo facto. de q̄ ꝺz esse certus, vtl. si quis. §. j. ff. de dam. infe. Sed huic rationi vī hic gloſſ. tacite rndere, q̄ hic hꝫ mādatarius suo noīe cōueniretur ꝛ possit esse certus de suo facto, tamē nō est mirū, sed si ei datur dilatio ad denunciandū dño, q̄ hoc videmus esse in fideiuſſore. q ex sua obligatiōe ꝛ ꝓprio noīe cōuenitur ꝛ tamen dat sibi dilatio ad denunciādū ꝓncipali vt s. de fideiuſſ. §. j. ꝛ C. de fideiu. auth. ꝑsente. Et hoc vī procedere in tali delicto in q si solutio est facta ab vno, alij non liberātur alias si criminaliter cōueniretur mādatarius vel ciuiliter ita quod solutio sua liberaret dominū nō vī q debeat fieri executio in bonis domini cū quilibet ex suo delicto ꝛ ꝓprio obligatione teneatur ar. l. si quis id quod. §. fi. cū l. seq. ff. de iuriſ. om. iud. C. de cond. fur. l. j. vel sustinēdo hanc lec. Azo. possumus rndere q delinquēti mādato alicui' ꝺz dari dilatio ad denunciandū vt instruatur defensionib. suis. Nā qnq ille, qui mandat, est talis persona quod eius mandatum excusat.

mandatarium fm no. in l. liber homo. ff. ad l. Aq. ꝛ in l. Grecch'. C. ad l. Jul. de adul. ꝛ i l. j. vñ vi. ponit gl. alias lec. quas habes in d. authen. q ꝛ in puncta. dic, vt ibi, sed doc. nostri ponũt aliã lec. que multum appellandit litere que talis est. ℣ Pone quidã nobilis habens factores seu castaldos, volens abesse dicit eis. sciatis q in tali vinario seu piscaria seu in tali nemore est mihi ius piscãdi, ꝛ ligna incidendi cui' veritas erat ꝙ illũ post cuius domini absẽtia factor vel castaldus piscatus est illa piscaria, vel illo nemore ligna incidit. ℣ certe si ille cuius est piscaria vel nemus accusauit castaldũ vel factorem predictum tenetur lz nõ delinquere ex animo vt l. in l. Aqui. ff. ad l. Aqui. Verũ q ꝛ fecit bona fide ꝛ illũ quẽ dat ei dilatio ad denunciandum dño vt procedat fm formã hic traditam. Ita tenent doctores, vt ℣ refert in dicta authen. qua in prouincia. ℣ ℣ p. innititur hic quod qui est p̃sens, nõ potit inultum defendere, ꝙ de sol. l. soluere de l. si stichũ. §. fina. ff. de noua. ℣ Vol. vt in gl. l. aliud no. ꝛ male in. l. Jul. ff. qui satisd. co. g. ℣ ℣ An autem. possit in se iudicium suscipere inuito actore animo nouandi gl. videtur velle q sic, in l. liberto. §. fi. ff. de ne. gest. cui'. contrarium no. in l. j. C. vbi in rẽ ac. De quo dic vt ibi per doc. facit qõ no. in. l. non solum in p̃in. mag. glo. ff. de proc. ℣ ℣ p. dicitur hic, quod si dominus absens condemnat. etiã lite non contest. nõ põt ferri sententia. ℣ contra de l. fi. §. illud. C. de temp. ap. gl. hic que ponit casum ponat plures solutiones, dic esse quasi idem cõtest. ita dicit hic ista gl. ꝛ gl. sup ver. nõ valentem. Unde aut ein surgat ista quasi cõtestatio dic etiã vt in gl. ℣ ℣ Quero dicitur hic quod fiat executio in bonis absẽtis an ergo sententia lata contra p̃sentem mandabitur executioni ꝙ absẽtem ergo sententia lata ꝛa p̃sentem mandabitur executioni ꝙ ab sentem. Dicit. glo. q non sed ꝛa absentez, fiet executio ex sẽtentia lata ꝙ ipsum absentem. Ita no. gl. in d. aut. qua in prouincia. Ita videt velle hic gl. super ver. absentis quã. opi. videntur teneze do. in dicta auth. quam puincia. ꝛ ó hac q. videtur casus in auth. sinautem ille, vbi text. ẽt quod debet condemnari tam presens quam dominus. ꝛ si presens est soluendo. ipse dz exigi ꝛ si nõ est soluendo exigit dominus scilicet ea sñia lata ꝛa ipsum dominum alias si posset mandari executioni sñia lata contra p̃sentem ꝛ ꝙ absentem ad quid diceret iste §. vtrũque damnanari. Non ob. predictis q no. in l. vendito. ff. de ind. que ẽt quod ex sñia lata cõtra emptorem satisfit de bonis venditoris licet in fideiussorem. qui põt soluere de bonis principalis vt no. in l. si procurator. §. si. ignorãtes. ff. mand. Nõ auteu puto q sñia lata contra emptorem vel fideiussorem possit executioni mãdari ꝙ venditorem vel principalem. Video cñ quod sẽtẽtia lata ꝙ principalem non põt executioni mãdari ꝙ fideiussorem, sine nouo processu, vt l. fi. in fi. C. de pñs. rei ind. ꝛ ibi per doc. pbatur in l. grege. §. fi cum defensore. ff. de pig. Spec. de sen. execu. §. sequit. ver. ſ. pone q doc. in l. j. ff. de iud. sol. Quero i ver. si vero ille qñ absens coparet; qualiter absoluetur dic vt in gl. super ver. absoluere. ℣ ℣ Ex qua not. quod sententia absolutoria ab ob
a seruatiõe, vel insñtia iudicij est interlocutoria nõ diffinitiua. Eã dẽ gl. habes in d. auth. qua i prouincia de qua q. dixi. §. de exhi.
10 re. §. j. ℣ Ultimo circa istũ ver. si vero ille not. ter. ibi, aut miserit quempiã accusatorẽ aut desit absolutionem eũ. ꝛc. vñ hic iste ter. g lz sententia condemnatoria debeat ferri in psonã procuratoris: vt C. de sen. l. j. tamen sententia absolutoria dz ferri in persona dñi lz procuratorem ad causam miserit. Idẽ text. videtur in d. aut. qua in prouincia in ver. quod si desit actor. ꝛ ff. de publicis iudicijs. l. penul. §. ad crimen in gl. cur magis. Et pro illis gl. est casus in c. inter dilectos. in fi. extra de fide instrum. vbi dicitur q procurator absolutur procuratorio nomine: ꝛ dic quod sicut i sententia condemnatoria dicimus vtrunque cõdemnari. vt d. l. j. C. de sen. sic in sententia absolutoria dicemus vtrunq; scz dominum ꝛ procuratorem absolui debere vt not. per gl. in c. q̃relã, extra de elec. in gl. economi in fi. quod tene menti.

ADDITIO.

a ℣ Non diffinitiua. Vide ad hoc plene ꝛ no. Fel. in c. examinata in vl. col. circa fi. in ver. absolutoria de in. ibi etiã habes an ꝛ qñ talis interlocutoria habeat vim diffinitiue.

1 ☞ Arripies delinquentẽ de manu iudicis vel qui facit quod delinquẽs ad iudiciũ nõ vadat incidit in l. Jul. de vi priuata.
2 Arripiens delinquentẽ de manu iudicis q̃ est damnatus ad mortem vel dãnandus incidit in l. Jul. maiestatis.
3 Occiden. bannitũ in manu familie q ex forma statuti poterat impune occidi an puniatur.

1 **Arripiat.** ℣ Mo. q nõ lz alicui arripere delinquẽtẽ de manib' iudicis ꝛ iste talis qui arripit delinquentẽ vel facit quod delinquẽs ad iudiciũ nõ vadat ita quod iudex non potuit delictũ cognoscere, vel punire incidit. in l. Jul. de vi priua. vt ff. ad l. Jul. de vi prima. l. legis Julie. i casu in ipe-
2 ciali aliter punitur, vt habetis in l. fi. C. de ma. ꝛ mathe. ℣ Sero. pone quod qs arripuit delinquentẽ qui est dãnatus ad mortẽ, vel dãnandus, puta, q ꝛ cõfessus est crimen. q certe tle punitur l. Jul. maie. vt l. iij. ff. ad l. Jul. ma. facit. l. addictos. C. de ept. au.
3 ꝛ de ap. l. additos. ℣ Quero, dicit statutũ q bãnitus possit impune offendi, ve occidi. nõ quidã occidit bãnitũ captu a familia. vt in manu familie existẽte. Dy. formaz istã q. l. in la quei. ff. de acre. do. Et vt dicere q melius est quod puniatur, eo q ꝛ arripuit eũ de manibus familie per hunc §. ꝛ p. d. l. legis Jul. pũ punit de occiso. lz ex forma statuti bãnitus possit impune occidi. Jaco. de Aret. oĩs putauit hãc q. ꝛ tenuit hãc cõclusionẽ quod lz occidere bannitos ductos a familia. Nam dicit ipse, licitum est occidere transfugas ad hostes. vt l. eiusdem. §. fi. ff. ad l. a. one. dic. si postq; sunt capti, debet seruari, ꝛ custodiri, vt ff. ś stat. ho. liber tas. Patet ergo quod nõ lz eos occidere eos. preterea dicit ceratos occidi non debere, vt ff. de cu. reo. l. fi. sed iste qui est captus a familia dicitur esse carceratus, vt l. qui ne eque. sequantur. §. solu. ff. de verb. sig.

ADDITIO.

a ℣ Qui neq; ꝛ ibidem vide ad hoc Ang. ꝛ Bal. in l. j. in pe. col. C. vnde vi. limitantẽ, nisi captus resisteret per l. fi. C. de his qui ad eccle. cõfu. vbi bonus ter. quẽ etiã põderat Bal. in l. fin. C. de exhi. re. Vide tu bal. in l. addictos. C. de ept. au. dum dixit q si familia ducẽs pdẽnatũ ad mortẽ, insultat ab aligh. volẽti eũ eripere, nõ põt familia eũ occidere nisi hoc habeat in mãdatis, vi de Bile. in tex. ꝛ Bud. Ro. in sing. ver. occidens. Adde q puto q voluit allegare ro. sing. suo. cccli. ici. Bal. Pe. ꝛ yn. ꝛ Bar. de Cap. vbi ponit qs occidens illũ qui de iure veniebat occidẽdus punitur pena mortis, per tex. sing. in l. fi. C. de male. ꝛ mathe.

1 ☞ Accusatus de aliquo crimine, si abest causa Reipublice, hz dilationem durante absentia.
2 Priuilegium concessum alicui, hac constitutione nõ obstante qñ valeat.

Misi forte. Iste §. nõ cõtinuatur cum proximo precedenti, sed cũ §. hec cõsiderãtes, vbi de factorem non posse trahi ad aliam prouinciã mõ hic excipit, ꝛc. p. ꝛ videtur q hec exceptio. q ñt hic corrigatur per §. hãc dicetes, infra proxime quidã hoc concedunt vt not. in d. §. hanc dicetes, sed dic vt no. hic in gl. super ver. ẽterea ꝛ habuistis plene not. ff. e. §. si igitur. ℣ Nõ obst. §. hãc dicentes: q ibi nõ loquitur habente pragmaticã formã aut habente aliquod priuilegiũ inserta cũ in corpore iuris. vt hic sed de his qui habẽt priuilegia ex corpore iuris nõ inserta ẽt ibi mentio cõmoditatis ceterarũ personarũ ibi ideo fit q ꝛ solet plus timere ꝛc. tãgitur in d. §. hic dicetes. ꝛ in d. auth. qua in, puncta. ℣ ℣ Ultimo in §. isto no. gl. pmo prima gl. huius §. ibi publice cause ꝛc. Ex qua gl. habes q̃s ali quis est accusatus de aliq̃ crimine ꝛ mittat Reipub. causa iste dr habere dilationẽ: donec est cã Reipu. occupat' q tenet mitti.
2 Idẽ no. ꝛ clari' in d. aut. qua in prouincia in gl. ℣ Sed no. gl. q dicit q si ℣ Princeps cõcedit priuilegiũ dicẽdo nõ obstãte hac p̃stitu. vt oẽs obe. ꝛc. quod tale priuilegiũ valet quod dic vt not. in gl. sup ver. infirme. in ver. si vero quis ꝓ. Ad idẽ quod no. in li. C. si ꝛ ius vel vti. pub. ꝛ in fi. C. de incest. nup. ꝛ auth. ꝛ complexu ibi posita. ꝛ j. qui. mo. na. effi. sui. §. vl. col. vij. extra de cõs. de leg. c. ex parte de constit. c. j. li. vj. cum si.

Collatio sexta.

Quibus modis naturales efficiuntur legitimi. Rub.

1 ☞ Leges ꝛ senatusconsulta quod non sufficiunt ad omnia.
2 Legitimati per subsequens mrimoniũ efficiuntur in patris potestate etiã si sobolem legitimam habeat pater.
3 Legitimatus p oblationem curie efficitur in patris potestate.
4 Legitimatus per rescriptus ℣ Principis est in patris potestate.
5 Legitimatio per rescriptum habet locum, si filij per mrimoniũ legitimari non possint.
6 ℣ Pater qñ possit filiós naturales legitimare p testamentum.
7 Legitimati quod sint legitimi successores patris.
8 Legitimati qualiter succedant agnatis.
9 Concubinatus dicitur thorus sicut matrimonium.
10 Supplicatio patris ad Principem, pro legitimando filio qualiter fieri debeat.
11 Nobiles pro eodẽ delicto, an grauius puniatur qñ ignobilis.

2 Legitimatus an habeatur pro legitimo quo ad omnia.
13 Legitimat' an quis dicatur, quo ad actus seculares & quid sit cessiones in terris in quibus ecclesia non habet tempora le iurisdictionem.
14 Legitimatio est restitutio natalium.
15 Legitimatio ad tempus natiuitatis trahitur & conceptionis.
16 Corrigere qui possit & potest interpretari.
17 Legitimatus quod habeat quercla cõtra testamẽtum paternũ.

Recte. Ista constitutio habet sex partes. ¶ Primo ponitur de legitimatione filiorũm per matrimonium. ¶ Secundo de legitimatione filiorum naturalium per rescriptũ Principis. ¶ Tertio de nuptijs presumptiuis. ¶ Quarto de nuptijs vere contractis a superillustribus, vel illustribus, vel in ecclesia a militibus honestis, vel negotiantibus, vel possessoribus. ¶ Quinto de nuptijs celebrãdis. ¶ Secunda ibi in §. si quis vero. ¶ Tertia ibi, in §. illud quoque. ¶ Quarta ibi, in §. denique i tantũ. ¶ Quinta ibi, in §. quis quis autem. ¶ Sexta in §. si quis autem vsq; ad §. illõ quoque. h. d. Liberi naturales per nuptias legitimãtur. ¶ Itẽ per rescriptũ Principis in casib' quatuor hic enumeraris. h. d.

1 vsq; ad §. illud quoque. ¶ Nota primo ex prin. cõsti. quod leges & senatusconsulta nõ potuerũt ita facere qd ad omnia sufficeret. Addidẽ. §. vt defun. seu. fu. in pn. qõ not. pp statuta que quotidie fiunt i ciuitate ista. ¶ Secundo no. quod legitimati per subsequens matrimoniũ efficiuntur in patris potestate. & vt hic & ẽ. de incest. nup. §. dubitatio. & l. cũ qs. & l. nuper. C. de na. lib. & insti. de nup. i fi. nec curat vtrũ pater qui legitimat habeat legitimã sobolem, vel non vt j. c. §. si vero solũmodo. i fi. & ff. §. dubitatio.

3 vt ff. de tri. & semi. §. pe. † Idẽ de legitimatis p oblationẽ curie. nã illi efficiuntur in patris potestate. vt insti. de nup. §. fi. & insti. de here. ab intest. defe. §. fi. nec ẽt curat vtrũ pater. qui offert curie, habeat sobolem legitimã vel nõ, vt j. quib. mo. na. effi. sui. §. qs igit. & qualibet. & C. de na. lib. l. cõmuni. i fi. & circa hoc vide q no. in §. si qs vero nõ habẽs. §. si qs vero solummodo. j. co. titu.

4 ¶ Tertio no. qõd legitimati p rescriptũ principis redigũtur in patris potestatem, sed talis legitimatio ita demũ vz. & effectũ hz. si pater nõ habeat sobolem legitimã, vt in §. si qs vero. & in §. liceat igit. per. vno &c. j. c. ¶ Quarto no. q talis legitimatio p rescriptũ demũ locum hz. si filij p matrimoniũ legitimari nõ possunt vt in §. si igitur licentia. ver. aliter est. † Et illud q pater per rescriptum ita demũ legitimat filios naturales, si nõ sit soboles legitima, hz locum etiam si pater vult legitimare p testamẽtum. dicẽdo in suo testamẽto quod filios suos naturales vult esse filios legitimos successores. quo casu oportet filios testamẽtũ

7 principi ostendere. j. c. §. si vero solũmodo. † Et isti omnes legitimati sunt legitimi successores patris vt in pręal. iur. in cõcor.

8 cũ bac cõsti. q mo. na. effi. sui. §. trib'. vsque ad §. discretis. † An aũt qualiter legitimati succedũt agnatis, & cognatis patris, di

9 cãmo. §. discretis. ver. si quis. ¶ † Nota. tex. cũ gl. su p ver. thoz

10 quod ꝛcubinatus & hic thorus. siue mrimoniũ. ¶ † Sexto no. ibi, & offerenti Imperatori precem. &c. formã supplicatiõis fiendã patre. qñ vult legitimare filium per rescriptum principis.

11 ¶ Opa. ad ver. liceat igitur. in fi. dr. quod similis morb' simile curat medicina. contra. ff. de pe. l. quedã. & ibi p eode delicto magis punit nobilis quã ignobilis. Dic vt no. gl. & colla. de pa. ter. c. fi. de iureiu. c. cum quida. per doct. in l. Pedi'. ff. de

12 testa. nau. babuistis tactum. ff. vt ind. sine quo suff. §. hic igitur mr'. Quero. an legitimat' habeat vt legitim' quo ad omnia & quo ad successionẽ. & q ad ecclesiam, & honores. & similia. Dic q licet legitimatũ al' subsequẽs matrimoniũ, tũc habeat vt legitim' ad ea. vt no. in c. tãta. extra q fil. sint legi. & j. c. innotuit. extra de elec. Quid autẽ iuris sit si legitimatur per principẽ. vide

13 vt nõ ltr. dist. c. i. † Quero an dicatur legitimat' q ad act' seculares, q ad successiones in terris, in quibus ecclesia nõ hz tẽporalem iurisdictionẽ. Dic vt no. in c. p venerabilẽ. extra qui filij sint legi. & ibi no. per Inn. & vide q no. Goffre. in summa, in tit. q fil. sint legi. §. hĩ cũ p superiores. Ultimo circa pẽsti. no. tria. ¶ Primo in verbo. si igitur licẽtia. ibi, restituere nature, & antiq; ingenuitati &c. † Ex hoc habes q legitimatio nil aliud est q restitutio cuiusdam. c. Ad idẽ in §. si igitur licentia restituere nature &c. j.

15 quib. mo. na. effi. sui. §. aliud tamen. & §. seq. † Ex q̃ colligitur, q legitimatio ad tẽp' natiuitatis trahitur, vt l. q̃. circa fi. §. fin. ff. de nata. rest. l. imperialis. circa fi. prin. C. de nup. Preterea no. q legitimatio trahitur retro ad tẽp' natiuitatis seu acceptiõis. vt ẽ cas' no. i l. qua in puincia. in ẽ. l. ff. de rit. nup. q no. p id q dicã

16 sim Jo. An. §. trib'. j. quib. mod. na. effi. sui. ¶ † Secono. i hac gl. super v'. corrigẽdi'. que exponit. i adijcim', vel interpretamur ex qua gl. no. q illi, cui datur pria corrigẽdi, datur pria adijcie di, vel interpretãdi, ep. ita habes verbũ interpretari ponit & corrigere, vt no. ff. de re. iu. l. fraudis interpretatio. ¶ † Tertio no. gl. sup. ver. ascribi, que dicit q filij legitimati habent q̃relã cõ testamentum paternum, & omne auxilium quod cõpeteret filijs ab initio legitimus babuistis tex. & d. incest. nup. §. dubitatum.

ADDITIONES.

a ¶ Potestate. Sed qd de filijs natis ex muliere extra domũ retẽta vide Bar. in l. fi. ff. de coniu. vbi dicit qõd p subsequẽs mrimoniũ legitimari non possunt. Sed quid de incestuosis vel ex adulterio natis dic idẽ, vt per Bal. in l. ex libero. C. de su. & leg. Et idẽ dic de his q vulgo cõcepti sunt, vt per Bal. i lege hac illustris ad officia. Et adde qõd legitimatis per subsequens matrimoniũ multa concedũt que nõ concedũtur legitimatis per rescriptũ Principis, vt per do. Soci. in cõsi. cclvj. in prima consultatiõe dicendu versi. ista concluo. in fin. in ij. parte char. cxxxj. & adde q hic spes successionis nõ aufertur vt per eũ in cõsil. cclj. incip. quomã in presenti psultatiõe ver. cõfirmatur etiã in d. par. charte. cliij. & in consi. cxxvj. incip. Later & subtiliter. ver. li. cõfirmatur per ea. i. d. parte char. cxxx. & ad id quod dicit tex. ado Bar. Ro. in trac. legitima. j. per ij. rub. C.

b ¶ Is. sic igitur. ibi dixi in apost.

c ¶ Natalium. adde Bal. in l. j. C. de in. au. an. & bar. in l. gallꝰ §. & quid si tãtũ. de lib. & posth. & in l. ij. & vulg. & pup.

1 ¶ Matrimonium an presumatur ex denominatione, quã vir fecit de vxore, & vxor de viro.

2 Solemnitates in instrumentis requisite remissiue.

3 Locus loci confecti instrumenti in instrumento apponi debet.

4 Hora dici an apponi debeat in instrumento.

5 Matrimonium quod ex sola cohabitatione non presumitur de iure canonico, sed de iure ciuili sic.

6 Testes in mrimonio. vel in instrumẽto dotali. q̃ debẽt cẽ rogati.

7 Differentia inter falsum, & falsatum. an lit. remissiue.

Illud quoque. Nuptie inter liberas personas &c. sensu Ite cõsummantur. super illustres absq; dotalibus documentis nuptias &c. here nõ possunt milites honestiores, & negotiatores, & qui sunt in professione dignior. nuptia sine documentis dotalib' &c. here possunt dummodo in ecclesia mrimonium profiteãtur per scripturam coram &c. tium. & trium testiũ inter quos defensores habentur ecclesiarum militibus nõ caligati. Itẽ agricolis & vilibus personis matrimoniũ &c. here licitum est. & filij nati ex odibilib' nuptijs nõ sunt filij nominãdi. h. d. vsq; ad fi. ¶ † Not. ex hoc tex. quod vir vocabit ora &c. quod ex ista tali nominatione matrimoniũ psumitur. de quo quid operetur talis nominatio quam facit vir de vxore, & vxor de viro dic vt no. in ter. & gl. in c. illud extra. de presumpt.

2 ¶ † Secono in §. tum vero not. solennitates que requirantur in instrumentis de quibus videtis in §. vt presepo. no. Jmpe. & ff. pti. & not. in l. generali. C. de tab. libr. x. ¶ † Tertio not. tex. ibi, orationis dominum &c. per quem tex. tenet Jac. de Are. quod nõ sufficit in instrumentis apponere locum generalem. nec sufficiant notario conficere actum Bonon. vel Perusij. sed apponi debet locus specialis ciuitatis. Et ita not. ipse. vt Ly. refert in l. optimã. C. de here. & comittens. stipu. in x. a. facit liberorũ. ff. de accu. Circa quod vide Spe. in tit. de instr. edi. §. breuiter. ver. post nomen

a tetigi §. vt ppo. no. Jmpe. a circa prin. ¶ † Quero an debeat apponi in instrumento hora dici. b Et videtur quod sic, vt l. aut qui

b aliter. §. j. quod vi aut clã. Jn Zrium videtur veritas de quo dic per doc. in d. l. optimã. in v. q. ad d. §. j. respon. vt ibi no. per gl. ¶ & pp. ad §. quantum vero. & videtur quod iste persone de quibus hic dicitur quod possint matrimoniũ Zhere. etiã nulla scriptura intercedente, vt j. vt liceat matri, & auie. §. q vero legem iuncto §. illo. ver. reli jui. gl. in ver. illustres. in fi. dicit quod forte hodie iste §. nõ seruatur. Tu dic q imo sine forte, q casus est

5 in lege Zria, quod etiã sentit gl. super ver. dispositione. ¶ † Ponone regulariter et sola cohabitatione, & consuetudine ad libe

& nup. Respondeo. sic de iure ciuili. Casus est ibi, sed sec' de iure canonico. nã non psumitur matrimonium nisi probetur, vt no. in l. in cõcubinatu. ff. de cõcub. & l. donationes in concubinã. ff. cõ dona. probatur. xxx. q. v. c. j. & no. gl. in c. illud. super ver. tenuerit extra de presump. ¶ † Quero circa prin. huius §. & tum vero. an testes coram quibus fit matrimonium. vel q̃ adhibentur in

6 instrumẽto dotali. debent esse rogati. Et vt quod sic. sicut dicimus quod debent esse rogati quãdo fit repudiũ, vt l. nullũ. ff. de repu. & ista opi. tenet gl. infra tit. §. in his. quam ponit. glo. repro bat. xxx. questio. quinta. cap. nõstrates. & dicam j. de incest. nupt.

7 † Quero, dicitur falsitas cõtractus, an sit differentia inter falsũ.

ꝛ falsatum vide tex. extra de fid. inst. c. inter dilectos circa p̄n. ij. col. ibi falsa reperta sunt vel falsata, ꝛc.

ADDITIONES.

a ¶ Ut ꝓpo. nom. Impe. ꝛ ibi vide nōnulla q̄ ad hoc dixi in apo.
b ¶ An debet apponi instrumento hoꝛa diei, adde omnino Bal. i l. si quis. §. si suo, ꝛ ibi an hoꝛa contractus finiti, sit inspicienda, de vul. ꝛ pupil.

1 ¶ Dictio extra, ꝛ dictio ꝓter, an ponatur inclusiue. vel exclusiue

Quoniam autem. ¶ Primo, ꝓ declaratione huius §. vide gl. xxx. quest.

1 iiij. C. ¶ Secdo no. tex. ibi, aut extra fidem ꝛc. ¶ Ex quo no. quod dictio extra excludit. idem in ver. ibi ꝯ extra dotē, ꝛc. aliqñ ponitur inclusiue. vt ꝓ in l. scire ꝺ̄ oꝛtet. §. aliud autē de ex cu. tut. ꝛ §. seq. ꝛ ideo circa hāc dictionem extra videtur debere distin-
2 gui, sicut in dictione ꝓter. de q̄ per Dy. in l. Scio. §. vꝝ oꝛi. ff. de ann. lega. ꝛ hic in ter. dicitur quod iuraui habiturum mulierem ꝓ legitima vxoꝛe. De ista forma iuramēti vide gl. xxx. q. v. §. si q̄s dōs, ꝛ ꝓ Bofr. in sum de clande. despon. ꝛ ibi per Jn.

ADDITIO.

2 ¶ Ꝓter. Ad quod vide ꝛ adde que per Fel. in c. literas. circa fi. in ver. in gl. fi. de ꝓsump.

Si quid autem. ¶ Quero de intellectu huius. §. rndeo ꝯ gl. plures opi. ponat, veritas est quod hic loquitur de illis, de quibus loquitur. §. ꝯtum vero ad eos. vt ſ. tales ꝛbnnt matrimoniū scriptura non interueniente filij nati ex tali matrimonio sunt naturales tantum, sed ver. eos enim loquitur de nuptijs phibitis ratiōe cognationis seu affinitatis. Nā qui nascūtur ex talib⁹ nuptijs nō sunt naturales nec sunt nominandi filij, ꝛ ista est veritas.

Vthi qui obligatas se habe. perhibent res minorum, Rub.

1 ¶ Tutoꝛ ꝛ curatoꝛ an dicantur domini rerum minoꝝm ꝛ ipsoꝝm minoꝝm.
2 Tutela si peruenit ad casum, a quo incipere non potest, quod nō vitietur.
Actus si peruenit ad casum, a quo incipere non potest an vitiet.
3 Debitoꝛ vel curatoꝛ pupilli. qñ possit esse ei⁹ tutoꝛ, vel curatoꝛ.
4 Dispositio huius ꝓstitutionis an habeat locū in tutela, quod sic.
5 Item an habeat locū in tutela testamentaria.
6 Voluntas testatoꝛis quod tollat omnem suspitionem fraudis.
Modicum debitum quod non repellat a tutela.
7 Modicū debitū seu magna quātitas que dicatur est arbitraria.
8 Dispositio huius cōstitutionis an habeat locū li minoꝛ possidet rem tutoꝛis vel curatoꝛis.
9 Dispositio huius cōstitutionis quod habeat locum si tutoꝛ, vel curatoꝛ ꝛ minoꝛ vel pupillus possideant res communes.
10 Debitoꝛ si velit pẽrdere debitum, an possit esse tutoꝛ.
11 Debitoꝛ vel creditoꝛ minoꝝ quod possit esse curatoꝛ ad litem.

2 **Omnia quidem.** a Minoꝝ debitoꝛ vel creditoꝛ ei⁹ tutelam. vel curam suscipere non debet, nec tutelā vel curā susceptā creditoꝛ, vel debitoꝛ posses sū peruenies administrabit sine adiuncto, ꝛ in instātio dꝫ ꝓbare. vel iurare. ꝛ si tacuerit, ab actione cadat, li est creditoꝛ. si vero est debitoꝛ solutione non liberatur. Item cessionem actionis ꝫ minoēr ab aliquo non suscipiat pena ꝫ facientibus imminente. his obtinentibus in curatione. h. d.

1 ¶ Mot. q̄ tutoꝛ ꝛ curatoꝛ dicuntur dñi minoꝝm ꝛ rerum minoꝝ. vt j. c. ver. multas itaq;. ff. de fur. l. interdum. §. qui tutelā, cum si. tā ler dicit. q̄ non sunt domini. cum pupillos spoliant, vt l. qui fundū. §. si tutoꝛ. ff. ꝓ emp. ꝛ ideo ler obniat ne existentes debitoꝛes, vel creditoꝛes minoꝝ cautiones. vel instrumenta sua renū. vel ꝓbationes minoꝝm coꝛrumpāt vt hic in §. hec omnia.
2 ¶ Secdo no. in §. sed ꝛ si quis. quod tutela vel cura nō vitiatur ſ ꝛ peruenial ad eum casum a quo incipere non pōt. ꝛ de quo an actꝰ vitietur si peruenit ad eum casum a quo incipere non pōt. dic ꝓ Dy in l. plurib⁹. §. ꝛ si plā. de verb. obl. ꝛ in c. actus legitimi. extra de reg. iur. lib. vj. ¶ Opp. ꝛ videtur q̄ etiā de iure nouo debitoꝛ vel creditoꝛ possit esse tutoꝛ ꝛ curatoꝛ vt j. vt line ꝓoh. ma. debi. ꝛ cre. in ꝓin. colla. vj. ¶ Sol. speciale in matre ꝛ auia per rationem ibi positā. in ter. ꝛ in auf. ad hec. C. qñ mu. tu. of. fun. po. ꝛ eodem mō in patre filij emācipato vel auo materno vel paterno vt ibi no. ꝛ tangitur in d. auth. ad hec vide Bul. de Lugn.
4 in l. cum in co. ff. de pac. ¶ Quero an hec cōstitutio habeat locum in tutela. gl. super ver. curatoꝛ, dicit quod sic. ꝓbat l. §. sed ꝛ li quis. ꝛ in §. vt autē tutelā nō contingere. j. c. Idem no. in
5 auth. minoꝝ ꝫ debitoꝛ hinc sumpta. C. qui. da. tu. pos. ¶ Quero, an hec cōstitutio etiā habeat locū in tutela testamētaria. videtur hic ponit opi. affirmative tenet quod etiā habeat locū. ¶ Idem qd hic no. in d. authē. minoꝝ. ꝛ inſti. de autho. tut. §. fi. ꝛ ff. de ꝓtc. l. pater. in ꝓin. Et ꝓ ista opi. cōsuluit Dy. ꝛ eam tꝫ Jac. de Bel. Sed ꝫ ejus tenet Bꝯo. in d. auth. minoꝝ. C. qui. da. tu. pos. ꝓ primā so. ꝫ ipse hic in Sum. huius ti. idem tenet quod glo. hic polita. Sed do. Old. dicit aut testatoꝛ. qui dedit talem tutoꝛem, sciebat ipsum esse creditoꝛem, vel debitoꝛem ꝛ tunc pōt esse tutoꝛ. q̄ eius fides est per testatoꝛem approbata. arg. l. tres tutoꝛes. §. fi. ff. de admi. tut. ꝛ ff. de cōſir. tu. l. in cōfirmādo. Si vero testatoꝛ ignoꝛauit tutoꝛe esse debitoꝛem vel creditoꝛes, tunc est vera opi. gl. q̄ non pōt videri approbasse eius fidem, cū esse debitoꝛem, vel creditoꝛem ignoꝛabat arg. l. mater, ver. ceterū. ff. de inoff. test. ꝛ istam opi. videtur tenere gl. in l. cum in eo. ff. de pactis.
6 ¶ Nā dicit ipse voluntas defuncti tollit omne suspitionē fraudis, vt l. q̄ autem. circa ꝓin. ff. si quis omi. cau. test. Inducit et ꝓ hoc optimā. l. videlicet. l. fi patris. C. de interd. ma. ꝛ ista etiā
7 opi. videtur sentire do. in d. auth. minoꝝ. in ij. q. ¶ Quero, an quis ꝓpter modicum debitum repellatur q̄ tutela, vel cura. glo. hic vꝝ velle q̄ non. ꝛ idem in d. auth. minoꝝ. Sed adnete. q̄ gl. dicit q̄ que dicatur modica vel magna q̄ntitas relinquitur arbitrio iudicātis. Facit ad idē q̄ not. in simili auth. bztio
8 res. C. de sen. ex bzeui. reci. ¶ Quero q̄d si minoꝝ possideꝝ rē tutoꝛis vel curatoꝛis, vel ꝯtio. an inter eos habeat locum hec cōstitutio gl. que est ſ. in ver. obligatum. dicit quod non ꝓ rationē ibi ponit. ꝛ ista opi. videtur etiā placere gl. in d. auth. minoꝝ ꝛ hoc firmat gl. Inſt. de Att. tu. §. vlt. ꝛ C. de in tit. dando tu. lj. Alij vero dicunt contra. ꝓ primo. q̄ eadem est ratio ꝓhibitionis. quādo cōtentio est de reali obligatione sicut quādo est de ꝓsonali. q̄ posset subtrahere instrumenta ad minoꝝem ꝓtinentia, ergo. ꝛc. vt §. hec omnia. j. co. ꝓterea hic tex. dicit obligatꝫ bꝫ minoꝝem, aut res eius, ꝛc. Et sic patet quod etiam habet locū quando est cōtentio de rei obligatione. Itē patet per tex. ibi. minoꝝis obnoxius. que verba sunt generalia tam ad actionē realē,
9 quā ꝑsonalem, ꝛ hanc opi. tenet hic Jac. de Bel. ꝛ etiā doct. in authē. minoꝝis in questione quarta. ¶ Quero quid si tutoꝛ, curatoꝛ, ꝛ minoꝝes possident res communes, an habeat locum hec cōstitutio gl. in d. auth. minoꝝis, dicit quod sic contra not. in l. quod res. C. de exc. tut. Sed gl. in auth. minoꝝis communi-
10 ter approbatur per doctoꝛes vt ibi no. j. q. ālij. ¶ Quero, dicitur in §. hec oia. ibi hunc non omnino ad curatoꝛem, ꝛc. an ipso iure nō possit esse tutoꝛ vel curatoꝛ. si velit pdere debitū. Et oot q̄ aut sine ꝓtestatione ad tutelā, vel curā accedit tunc pdit ꝺ̄ bitum. tamē remanet tutoꝛ vel curatoꝛ. Aut cum protestatione accedit ad curā vel tutelā ꝛ non admittitur ad tutelā, vel curā. ¶ Ita no. in lege ꝓpter litē. ff. de excusatio. tut. Et ista ꝺ̄ Bꝯo videtur tenere gl. in auth. minoꝝis in c o g gl. ibi dicit q̄ si ibi scit ab initio q̄ ipse sit debitoꝛ vel creditoꝛ, ipse nō admittitur euā si vellet admittere debitū. sed si ab initio nō fatuit̄ ead mittitur sed debitum pdit. Idē videtur tenere gl. in l. pēn pen ff. de ꝓcu. q̄ ēt in d. l. ꝓpter. li. Hoc idē placet Ray. de Jor li. qui hāc q. disputauit ꝛ ista opi. est vera ꝛ ꝓbatur hic in §. ijo ro tacuerit vbi dicitur q̄ debitū perdit ꝛ nulla alia pena ponit. sed legū interꝑtatiōe pene sunt molliēde, vt l. si ꝑses ꝛ literpretatiōe. ff. de pen. ergo, ꝛc. ꝛ hūc. §. si vero exā ꝛ de debitū pdit. ꝛ niel lige qñ tutoꝛ sciuit se esse debitoꝛē, vel creditoꝛē ꝛ tacuit. sed ab alijs nō sciebatur hoc circa q̄ vide gl. in auth. minoꝝis. ver. nisi. tacuerit super verbo iactūrā. ꝛ ibi per doc. in. xj. q. iij. sed circa ꝑdicta quero an creditoꝛ, vel debitoꝛ minoꝝis possit esse, cūratoꝛ ad litē ipsi⁹ minoꝝis. ꝛ dic q̄ sic. nā ista cōstitutio intelligitur de curatoꝛe vniuersali. nō de alio. Ita tꝫ Speculator. in tit. de
11 cur. §. cum autem qui est. §. fi. vel. item, si creditoꝛ. ¶ Quero, ē rō q̄ actiōe cessat curatoꝛi vel tutoꝛi cōtra minoꝛē admittitur actio ꝛ gl. que est super ver. si. valere cessam ꝛ c. ponit suam rationem. Nam videtur q̄ cedens possit agere. cum cessio non valeat vt l. per vniuersas. C. mand. gl. reddit suam rationē sed mihi videtur q̄ sit speciale in cedente tutoꝛe vel curatoꝛe contra minorem, cōtra rōnem positam in tex. ibi ne forsan hec considerās ꝛc. Sz. querit gl. minoꝝ. cōtra quē facta est cessio cum propter delictum tutoꝛis vel curatoꝛis sit liberatus si solut ap repetat. gl. ōt forte nō ꝛ alleg. suas leges. ꝛ hāc opi. ꝛ doc. in d. auth. minoꝝis in vl. questione Jac. de Belui. ꝛ contrarium. Nam dicit ipse q̄ cum minoꝛ sit liberatus ipso iure legis autho ritate ꝛ sic sublata est naturalis. ꝛ ciuilis obligatio. si postea soluit nociꝛ erroꝛe ductus. pōt repetere, vt l. si nō so tem. §. inde bitum. ff. ꝺ̄ con. inde. q̄ no. l prima ꝛc. ti. cū quis. C. de iur. ꝛ facit ico. ¶ Nō ob. l. si pen. cum alle. in gl. ꝛ l. qui excep. ꝛ gl. pariter allegata q̄ ibi

ibi est sublata civilis obligatio, remanet tamē naturalis, hic aūt
12 vtraq; est sublata, q2 legis auctoritate liberatur. † Ultimo, no,
gl. in ℌ, vt aūt sup ver. parētes q̄ dicit quod cessante quod qs est fi
lius ergo heres, ergo statim est fundata intētio creditoris, si fi-
lius ergo heres. Adde q̄ no. ff. de inof. test. l. quemadmodū cui?
Zuiō no. gl. in l. j. C. si vt se ab here. abst. & in l. necessarijs. ff. ō ac
gr. here. & vide quod no. in l. si cum dotē. ℌ. transgrediamur. ff. so
lut matr. de qua q. per Ly. in d. l. i. vt se ab here. absti.

ADDITIO.

a ¶ Omnia quidem. Ad cuius text. materiā vide Lap. in l. quo-
rum. ff. de pig. & Bal. in addi. ad Spe. in tit. depositi. ver. pone q̄
eum, & Ang. hic. col. vj.

1 ¶ Prodigus, furiosus, & similes, habent curatorem legitimū.
1 **Et hec.** ¶ † Not. hunc ℌ. q2 videtur gl. dicentē quod so-
lum furiosus, & prodigus habēt curatorem legi
timum ceteri habent datiuū, & nō legitimum. Dic vt no. gl. in l.
de creationibus. C. de epi. aud. & in l. cui eorum. ff. de postulan. &
Inst. de cura. ℌ. furiosi. & l. ℌ. j. ff de noua. hic vero videtur ter.
expressus. q2 furiosus, prodigus, demens, & omnes ei similes, de
quibus loquitur. l. dabimus, in fi. & l. seq. de privi. cre. habent cu
ratorem legitimum. Vltimo vide glos. super verbo facilia. vt dō
canō. & adde. xxij. q. iij. ca. est iniusta. & extra de vi & honest. cle.
c. vt clericorum. ver. ne vero facilitas.

1 ¶ Tutor? curator? pecunias pupilli hodie non tenentur fenera
ri. & nu. 3. & si fenerantur, cuius sit lucrum. nu. 1. & nu. 6.
2 Hodie quilibet tutor iurare debet & nu. 8.
3 Tutor si recipit p2o pupillo vsuras, an ipse restituat vel pupill⁹.
4 Tutor vel curator si negotiatur cum pecunia minoris, ad qd te
neatur remissiue.
7 Tutor vel curator quod satisdare debeant rem pupilli salua fo
re, nisi sit testamentarius, & quando datiuus.

Quoniam autem. Tutor & curator minorum
pecuniā sub fenore mutuā
renō coguntur, & si mutuāt ad ipsos mutuātes spectat periculū
nisi sit modica substātia minorum & tunc enim fenori dare debēt
tantā pecuniā quod eius reditus sufficiat p2o eis que sunt mino
ris & eius familie necessaria, reliqua pecunia est in depositū collo
cāda in emptione p̄diorū, & annuorū fructuū p̄ceptione. ¶ Itē
tutor & curator cū iudicis decreto tutelā vel curā suscipere de-
1 bent. b. d. ¶ † Opp. & vt q̄ tutor & curator cogātur pecuniā mi
norum fenerari, vt l. ob fenus. ff. de admi. tu. l. tutor, qui reptorium
ℌ. vsure. eo. tit. & l. tutores. c. ti. C. de admi. tu. & in rub. Sol. Illa
ira loquuntur de iure antiquo. hodie vero nō coguntur fenera-
ri vt hic. & de quo no. per gl. in l. ob fenus. & in l. cum plures. ff.
de admi. tu. & ideo ex isto ℌ. sumpta est auth. nouissime posita sub
2 rub. C. de admi. tu. ¶ † Secundo opp. ad ver. & enim volumus.
Et videtur quod non debeat iurare, nisi curator furiosi, vt l. fi. ℌ.
2 fi. quidem. C. de cur. & in l. de creationibus. C. de epi. aud. So.
Illud q̄ etiā hic introductū in curatore furiosi, est hodie ḡnale, & i
oi tutore & curatore. Et ideo ex isto ℌ. est sumpta auth. q̄ nūc ge
neraliter, quā quidā libri habent sup d. l. fi. ℌ. & si quidem. ℒ. circa
q̄ vide gl. in l. tutor qui repertorium. ver. si quis igitur palleg.
3 & legitimos. circa pri. ff. ō leg. tu. Inst. de satis. tu. ℌ. j. ¶ † Que
ror? hic, quod tutor non hꝫ necesse pecuniā pupilli fenerare. q̄
si fenerauit, an lucrū erit suum. Sol. hic super ver. necessitatē ar-
gut p2o hꝫ & idem not. in d. auth. nouissime. do. Jaco. de Bel.
dicit quod de iure civili lucrum nō erit suum. arg. l. idem q̄. ℌ. si
purator. ff. man. ff. de neg. gest. l. qui sine vsuris. ℌ. sed isti⁹. ver.
nam ille. Sed hodie de iure ℒ. canonico. dicit ipse, credere hꝫ. Ita
administrator vsuras recipiens tenetur ad restitutionem
vsurarum, vt xlvj. dist. c. fi. Dicit tamen quod credit ipsum tene-
ri minori ad interesse, si eius interest, arg. l. socius qui in eo. i p̄n.
& p2o socr. l. si vnus. ℌ. si vnus. eo. tit. & idem ipse crederet, in fra
te qui mutuant pecuniā cōmunem ad vsuras. ¶ Itē dicit ipse
posito suo dicto, quod tutor teneatur ad restitutionē vsurarum
ipsi minori, facit fortius iste tex. in ver. si vero. vbi dicitur q̄ si tu
tor vel curator pecuniā minoris feneretur, hꝫ nō cogatur, hꝫ indu
cias duorū mensium ad colligendas pecunias mutuo, & de illis
duobus mensibus nō tenet reddere rationē, vt gl. dicit. Patet
ergo, quod de aliis mensibus mutuans pecunias ad vsuras tene
tur reddere rationē, & sic tenetur ad restitutionē vsurarū, hꝫ peri
culō pecunie spectet ad ipsum tutorē, vel curatorem mutuantes
vt hic & in ver. si vero. in fi. quicquid q̄. doc. in d. auth. nouissi-
me. Et hoc plus hodie quam olim, q2 olim nō tenebatur tut. vel
curator vsuras p̄ceptas restituere minori, nisi tutor i se recepe
rit periculū, vt d. l. tutor. & l. cū ḡritur. eo. ti. hodie vero restituit,
hꝫ ad ipsum tutorē, vel curatorē nominum. periculum non perti-
neat. Videas quid iuris sit de iure civili. De iure aūt Canonico
dt Jaco. de Bel. nō tenetur pupillo restitutionē vsurarū, cū eas
teneat restituere eis, a quibus percepit. alleg. gl. d. c. fi. xlvj. dist.
4 ¶ † Videamus primo an tutor vel curator, qui alieno nomine
a vsuras p̄cepit, teneat ad restitutionē vsurarū illis, a qb⁹ p̄cepit
an ille, cuius noie percepit. Et ppl. gl. xvj. dist. c. fi. dicit quod te
neat tutor vel curator nō ille cuius nomine percepta est. ſ alibi
gl. hꝫ quod ad restitutionē tenetur ille cuius nomine sunt perce
pte & in eius vtilitatē cōuerse nō ille qui eius nomine percepit.
Ita not. in c. Michael. extra de vsur. Host. dicit quod ille cuius
noie vsure percipiuntur tenetur ad vsurarum restitutionem. si
subsidiū illo nō existente soluēdo tenetur qui ei⁹ nomine p̄cepit.
ita not. ipse in summa de vsur. ℌ. itē quid si per tutorem. & hoc hꝫ
5 Host. in d. c. Michael. Archi. in d. c. fi. xlvj. dist. ¶ † Secūdo vi
deamus quid iuris sit in i. q. huius erit lucrum vsurarū putare
esse illius minoris cuius nomine fenerauit & sibi imputēt tutor
vel curator qui alieno nomine fenerant. nō cū debuit alieno no
mine peccatū cōmittere vt d. c. fi. circa illā. q. vide gl. & doc. in d.
auth. nouissime. q. qua q̄unt vꝫ cuius sit periculum mutui si tu
tor vel curator mutuat. vel fenerat. & nō vident bene loqui. nā
hic est ter. p eos in ver. si vero ipse. in quo dr quod periculō om
nino pertinet ad tutorem vel curatorē & sic ad eos pertinet peri
b culum casus fortuitꝰ, vt dt gl. super ver. periculō. † Quid aūt
6 iuris sit si tutor vel curator negotiatur cū pecunia minoris dic
7 vt in gl. super ver. mutuauerit. q̄ tene menti. † Quero an hodie
in aliquo casu tutor vel curator cogat fenerari cū vsure sint. p hi
c bite. de iure civili. Dic q̄ nō. & hoc etiā hꝫ Jac. de Bel. probat
8 in d. c. fi. xlvj. dist. & tāgunt doc. in d. auth. nouissime. ¶ † Vlti-
mo no. gl. super ver. aget q̄ no. est. Vos habetis hic in ver. si ve-
ro solūmodo q̄ curator dr iurare & etiā satisdare. & iste ℌ. hꝫ etiā
9 locum in tutore vt no. hic super ver. curatores. ¶ † Quero ergo
d an tutor vel curator debeat satisdare de rē pupilli salua fore. Et cō
muniter gl. dicunt q̄ debeat satisdare nisi sit testamētarius vel da
tiuus datus per inquisitionē. Ita no. in l. tutor qui reperitorium,
circa si. p2in. ff. de admi. tu. & in l. legitimo. ℌ. an ergo. de leg. tu.
Inst. de satisd. tu. ℌ. j. C. in qui. cau. in integ. rest. nō est necessa. l.
si tutor. Alibi glo. dt quod etiā hodie datus per inquisitionē dr
satisdare. Ita no. per gl. C. de tu. & cu. q satis nō dede. l. j. gl. sup
ver. aget, notab. est & mēti tenenda. dicens quod testamentarius
nō satisdat. In dato per inquisitionē distinguit, aut est dat⁹ per
inquisitionē a p̄tore, vel a pside & nō debet satisdare. Et ita intel
gitur Inst. de satisd. tut. in p2in. ℌ. j. & de Attil. tu. ℌ. nos aūt. q̄
gl. perpetuo tene menti ad no. in l. j. ff. de p2et. stip.

ADDITIONES.

a ¶ Usurarum. Adde dom. Alex. de Imo. in l. iij. ℌ. si p2oeura. q̄
quisq; iuris. post Pau. de ca. ibi.
b ¶ Porrotuti. Adde bar. in l. si res. ff. de admi. tu. per illum text. ad
q̄ materiā, vide etiā q̄ habentur per Mi. de Neap. in l. cū oīdi-
mus. ℌ. j. ff. de fi. tu. & in l. j. eo. tit. & quod per do. Alex. de Imo. i
l. Nerua. vlt. col. depositi.
c ¶ Prohibite. Adde do. Soc. in consi. fi. inci. sequendo p2. dīnē
ver. circa iij. q. circa p2incipium in j. parte char. iij.
d ¶ Satisdare. adde Pau. de cast. in consi. cccl.

De instrumentorum cautela & fide, &c. Rub.

1 ¶ Verbum instrumentum quod tripliciter ponatur.
2 Dilatio si est data ad producendum instrumenta non poterunt
testes produci.
3 Fides instrumenti dupliciter sumitur.

1 **Quero** † Dicitur hic ō instr. caute. &c. q̄liter
† accipiatur instrumentū dicit gl. q̄
verbū instrumentum ponitur tripliciter. sed hic
ponit stricte p ipsa charta in qua instrumentum
2 scribit. idē not. in l. j. ff. c. ¶ † Quero pone q̄ est
data dilatio per iudicē ad p̄ducenda instrumēta
an poterit p̄ducere testes. dic vt no. spe. in ti. de dila. ℌ. fi. ver. itē
3 no. vbi hꝫ q̄ non. ¶ † Secō q̄ro dr hic de instru. cau. & fi. qualiter
hic assumat fides. dic q̄ dupliciter dr de fide. Primo qb. instru-
mētis adhibeat & hoc tractat vsq; ad ℌ. si vero moriant. Secō dt
de fide & q̄liter fiat vt instrumētis adhibeat fides q̄ revocatur i
dubiū q2 sit vt habeat fides per cōparationem & hoc tractat ℌ.
si vero. & hoc videt placere gl. hic sed certe vsq; ad ℌ. si vero tra
ctatur etiam qualiter fit vt instrumentis habeatur fides per cō-
parationem fiendā ex aliis instrumentis. & primo dt de instrumē
tis p2uatis ad q̄ fit cōparatio vsq; ad ℌ. sed & instrumēta. Secū
tis p2uatis ad q̄ fit cōparatio vsq; ad ℌ. sed & instrumēta. Secū
do dicit de publicis, ad que fit cōparatio, vt ℌ. oportet aūt & vi-

de quod not. in c. j. ꝛ ꝟ. extra de fid. instr.

1 ☞ Examinatio cōparationis literarū olim operabat, quod instrumento negato dabatur plena fides, ꝛ quam fidem faciat comparatio. nu. 7.
2 Falsitas cit immutatio veritatis.
3 Scriptura alicuius quod variatur ex variatione temporis, etatis, calami, ꝛ attramenti.
4 ¶ Cōparatio literarū ad aliquā scripturā vt fiat, quid requiratur.
5 Si ex vna parte adest instrumentu, ad quod petitur fieri cōparatio, ꝛ testes p instrumēto deponētes, ꝛ ex alia parte sola cōparatio literarum alterius instrumenti eiusdem hominis, cui magis credendum sit, iudex arbitratur.
6 Deponens vel mutuans, an necesse habeat seruare solennitates hic positam. quod non.

NOuimus. Iste ti. hz nouē ptes. Primo ponit de cautela, ꝛ fid. instr. i. gñe. Secdo in specie de priuatis instrumēnis q̄ fiunt. vt de ẑctu depositi, mutui ꝛ aliꝫ, ꝛ de colla. ad ea fienda. ¶ Tertio loquitur de instrumentoꝝ publicoꝝ cōfectione, ꝛ de eoꝝ solēnitatibꝫ. ¶ Quarto de ipsoꝝ cōparatione. ¶ Quinto de instrumētis factis ab illiteratis, vel paucas literas scientibus. ¶ Sexto de ẑctu ex non scriptis celebrato. ¶ Septimo d ẑctibꝫ factis vsq; ad vnā lib ā auri. ¶ Octauo de ẑctibꝫ factis in villa. ¶ Nono ponit ad que tēpora hec cōstitutio porrigatur. Secūda in §. li q igitur. Tertia i §. sed, ꝛ li instrumēta. Quarta in §. oportet autem. Quinta in §. oportet vere. Sexta in §. hoc dicimus. Septima in ū. vt autem. Nona in §. valet itaq; vsq; ad §. sed ꝛ si instrumenta. tit. de instru. falsitatibus. q̄ cōparatione ꝓcedunt ob uiandū est, ꝛ puatum instrumentū depositi, mutui, vel alteriꝰ contractus testiū scriptoꝝ. vel non scriptoꝝ cautelā habens si in dubium reuocatur ex alterius instrumēti cōparatione, cum dictoꝝ testium depositione fidem ꝓcipit, ꝛ nō aliter. Itē instrumento cū testis depositione magis est adhibenda fides q̄ scripture dissimili, ex qua ad illud instrumentū cōparatio est affirmatiua. Instrumentū vero puatum absq; trium testiū solēnitate celebratum si in dubiū reuocat, ꝓfectā fidem recipere nō pōt, sed ad iuriū dam deuenitur. h. d. Ibi documento, s. primo. Ibi, subscribentes. i. q subscribāt se in illo instrumento ꝓximo. Ibi scripturā ad q̄. ꝓbādum fit cōparatio. Ibi testiū. s. scripture ad quaz probandā vel improbandā fit cōparatio per notariū q̄n depositarius scripsit. Ibi scribat. s. quod fiat cōparatio ad talem scripturā probandā vel improbandā, lz gl. dicat ex ea ꝛ male vt j. dicā. Ibi, alioꝝ. s. q̄n nō scripserunt. Ibi instrumentū ꝛ quod ipsum scribentes nouere, vt j. ꝓ ori. §. Ibi, examinatione, cōparatione sed ad istā scripturā probandā, vel improbandā facienda est, ꝛ fiet hec cōparatio ad hanc scripturā quod alia scriptura hz subscriptionē duoꝝ testium, vt l. cōparationes. C. de fid. instr. Ibi, aut
1 si adꝺuciat. ¶ † Not. j. quod ista examinatione cōparationis lite
a rarum olim pena fides adhibeatur instrumento negato. Ad i-
2 dem. C. eo. l. cōparationes. ¶ † Secundo not. q falsitas nihil est
b aliud q̄ immutatio veritatis. circa quod vide quod no. in l. quid
3 sit falsum. ff. ad l. Aq. de fal. ¶ † Tertio no. in ver. videmus q̄
ex veritate tēporis, etatis, calami, ꝛ attramenti, eiusdem, scrip
4 tura variat. Ad idē. l. si nō sortē. §. liberꝰ. ff. d cōd. ind. ¶ † No. in §. si q s. ꝛ in §. sed ꝛ si q s quod ad hoc vt possit fieri cōparatio literarū ad aliq̄s scripturā puatā ꝓbandā. vel improbandā, requritur quod scriptura ad q̄s fit cōparatio habeat tres testes sub scriptos: vel nō subscriptos q fuerunt ꝓsentes q̄n illa scriptura fuit facta vt dicāt se cognoscere illū, qui illā scripturā scripsit ꝛ ex talium testium testificatione, ꝛ cōparatione alterius scripture fit plena ꝓbatio ꝛ scribentem, sed sola testificatio, vel cōparatio p se ad plenā fidē nō sufficit. sed semiplenā tātum: vt ibi, p-
7 bat. ¶ † No. in ver. si vero tale aliq̄d. q vbi ex vna parte est instrumentū. ad q̄ petit fieri cōparatio ꝛ testes q dicūt ꝓ eo instrumēto ex alia parte est sola cōparatio literarū alterius instrumenti eiusdem hominis cuius dz esse instrumentum ad quod petit fieri cōparatio ꝛ est abhimilis forme cui fides potius adhibeatur ꝛ
6 quāta iudicis relinquit arbitrio. ¶ † Sexto in §. li tamen q s no. q illud quod dz quod deponens vel mutuās dz seruare hāc solennitatē, nō imponitur ex necessitate ita quod nō possit aliter disponere, vel mutuare nec possit sufficere sola scriptura eius cum quo ẑbit sed ides hoc dictum est ꝓ q aduersarius negaret ad ipsam scripturā, deponens nō posset hꝫere cōparationē nili facere ꝓdictā solennitatē. ¶ † Ad primū no. op. dz q̄ sola cōparatio
7 ne literarū inducit plena fides ẑ. j. c. §. si quis igitur. ꝛ §. sed ꝛ si quis. ꝛ §. si vero nullus. Sol, aut loquit de iure antiq̄ ꝛ tūc ex sola cōparatione inducebatur plena fides: vt hic in princi. ꝛ dicitur in d. l. cōparationes. Aut de iure nouo. ꝛ tunc aut loquimur de instrumentis priuatis ad que petitur fieri cōparatio. aut ꝓ publicis. si de priuatis, tūc ad hoc vt eis in instrumētis negatis detur fides plena, oportet q talia instrumenta ad q̄it cōparatio, habeāt trium testiū subscriptionē, vel tres testes sine subscriptio
ne qui testes deponāt super ipsa scriptura qualitet fuit facta eis
c ꝓsentib. ꝛ cognouerūt scribentē, ꝛ vltra hoc fiat cōparatio e dalio istrumēto ꝓ uato illiꝰ ẑ quem inducitur instrumentū ad q̄ fit cōparatio, ꝛ sic ex sola subscriptione testium alterius instrumenti nō inducit plena ꝓbatio sed semiplena. Sed ambo ista simul iuncta faciunt plenā ꝓbationem, vt in §. li quis igit. ꝛ in §. si quis. ibi, fideicō. ꝛ. ꝛ ita loquitur auth. ad hec. C. de fi. instru. Et est nō. q̄s ponit gl. in §. li quis igitur in vl. gl. q̄ no. lz aliud videatur sentire Jac. de Are. vt no. By. in d. l. cōparationes. in li. vbi videtur velle q̄ si testes testificātur super scriptura. tūc comparatio nō sit necessaria, sed fiat ad soluentium ꝛ superabundā. ti cautela. Si vero loquimur de publicis instrumentis tunc dic vt j. dicꝫ. j. in §. li vero mouantur. ꝛ §. si vero nullus. j. c. ꝛ ꝛm ꝓ dicta ꝛ ꝛm ea que dicā in d. §. debeat intelligi quod no. gl. in l. in bone fidei. C. de re. cre. ff. de iureiur. l. ad monēdi, ꝛ vide gl. in d. auth. ad hec. ꝛ meli in l. fi. C. si cer. pe. ꝛ auth. sed nouo iure. vbi polita, ꝛ quod no. Azo. in summa illius tit. item, ꝛ in mutui, seu in mutuum dantes.

ADDITIONES.

a ¶ Adhibeatur. Ad q̄ materiā vide tu ad saturitatem Fel. in c. ij. j. col. in versi. vñ. declaratio cum seq. de fide instru. vbi plene ꝛ nota.
b ¶ Veritas, Faciunt ea q̄ not. per Azo. in Sum. C. ad l. Corn. de fal. ꝛ adde tex. in c. j. de cri. fal. ꝛ per doc. i. super. literis. deref. Et adde quod omnis actus factus vt verum non apparet inducit falsū vt per. Fel. in c. cum oli. el. ij. de offi. dele. in fi. ꝛ do. Io. in consilio clxxvij. incip. in cōtrouersia que vertitur. vers. cōfirmatur premissa circa ꝓin. in ij. parte. char. lxvij.
c ¶ Fiat comparatio. Adde quod no. in apost. ad illū in authen. sed nouo. iure nu. j. in versi. cōparatio, ꝛ ibi posui addit. ad Bal. in iij. versi. ꝛ ꝓ o plemoꝝ notitia. in verb. priuatam. C. si certum petatur.

1 ☞ Quot testes requirantur ad ꝓbationez priuate scripture vt ad eam fiat cōparatio. ꝛ nu. 8.
2 Intellectus ad tex. in l. scriptura. C. qui po. in pig. hab. Scriptura priuata confessata quam ꝓbationem faciat contra tertium, ꝛ. nu. 7.
3 Duo testes deponentes super priuata scriptura quando ꝓbent absque alia comparatione.
4 Duo testes deponentes super contractu quod ꝓbant contrarium si non excedit summam quadraginta aureoꝝ.
6 Scriptura priuata ad quam fit cōparatio quod necessario nō requirat subscriptionum trium testium sed scripturā, ac qui sit. Intellectus ad l. comparationes. C. de fide inst.
7 Dare dicitur qui rem accipienti facit
8 Testes qui deponunt super scriptura de qua dz fieri cōparatio, an sit necesse quod fuerint inuenti antequā fiat comparatio.

1 **Si quis igitur.** † Ꝓpon. ꝛ videtur quod ad
ꝓbationē priuate scripture
sufficiāt duo testes si actio personalis nā tenat, li vero realis requ
ritur tres vt l. scripturas. C. qui po. pig. hab. dicūt quidā. vt in
gl. q̄ illa lex corrigitur per istā. Hanc opinionem reprobat gl.
ꝛ dicit quod hic loquitur quando omnibus aliꝫ deficientibꝰ re
curritur ad cōparationem. fiendā ad priuatā scripturā ad quā
scripturā priuatam cōparatio fieri nō pōt nili tres testes ei ca sub
scripserint vel ꝓsentes fuerint vt hic dicit quali dicat quod in
lege contraria cōstabat scripturā factā manu debitoris priꝰ
confessionem Sed si hoc est quare requiruntur tres testes. si de
bitoꝛ scripturam confitetur. vt l. cū de indebi. ff. de ꝓba. ꝛ l. si
raliter. C. de non nu. pec. l. Publi. in fi. ff. dep. cum h. dicit doc.
in d. l. scripturas, q̄ adhuc potest esse cōuentio iter ẑbentes ꝛ debitoꝛ confiteatur scripturā negat tñ se debere. Ad hoc sunt opi.
Ja. de Bel. hic ꝛ Fran. Accur. dicūt quod ibi loquitur in priuata scriptura ab vtraque parte ẑbentium, vel ab vno scripta vel a tertio scripta ꝛ ab vtroq; subscripta, hic vero fuit ab vno tātum subscripta. Et hac solu. habes quod q̄n scriptura priuata, ad quā fit cōparatio, est scripta ab ambo. contrahentibꝰ vel ambobus subscripta. vel ab vno cōtrahentiū scripta, ꝛ ab alio scripta. tunc duo testes scripti in priuata scriptura sine aliqua cōparatione. sufficiūt ad illā scripturam ꝓbandam sed si negatur ꝛ agatur hypothecaria cōtra tertiū tūc requiritur tres, q̄ sint subscripti
in dicta

dicta scriptura, ad quā probandā inducuntur. Que sol. est not. ꝛ
2 meti teneuda. Et hoc etiā expresse tꝛ Jac. j. co. §. oportet vero in fi. quest. ¶ Sed mihi vr quod illa lex, scripturas, nō habeat hūc intellectum, quod intelligatur de cōparatione fienda ad probandā scripturā. Et an soli testes si cōparatione sufficiāt ad probandam scripturā. in qua scripti sunt, sed velit dicere quod talis scriptura privata ab vtraq; parte subscripta, vel ab vno ꝛhētiū scripta, ꝛ ab alio subscripta, ita quod debitor ea cō ꝛteat habeat robur, ꝛ vires ꝛ ipsum debitorez. ¶ Nec curo si sint appositi testes, vel nō, vt ps ibi ter. dum dicit testibus adhibitis, vel nō. ¶ Sed gl. ibi exponit id est rogatis, q. d. quod ter. velit dicere quod nō curatur siue sint testes rogati vel non, sed tamen est necesse q; sint appositi. Que gl. non est vera, si talis scriptura producitur ꝛ tertium, puta q; agitur hypothecaria, est necesse ad hoc, vt ista privata scriptura cōfessata habeat robur ꝛ tertium, sicut publicum instrumentū, quod sit subscripta a tribus testibus. Et hic vr verior intellectus illius legis. Et sm hunc intellectum illa lex nullo modo obstat huic, §. cum ibi nō loquatur de cōparatione fienda ad privatā scripturā, sed si nō esset cōfessata per debitorē, sed negata, tunc hz locum hic §. ¶ Nec puto verā gl. d. l. scripturas que dt quod illa privata scriptura fuit probata per cōfessionez debitoris, vel p probationem testiuz, vbi no. q; dico solos testes non sufficere ad cōparationē, vt hic dicitur, nisi dicas, prout ꝛ. dixi sm Jaco. de Bel. qui intellectus non videtur alias leges corrigere. Et circa intellectum. d. l. scripturas, vide gl. in c. j. super
3 per. aut. extra de fide instru. ¶ Tertio op. ꝛ videt. quod duo testes debeāt sufficere sine cōparatione, vt l. vbi numerus. ff. de testa. ꝛ C. eo. l. iusiurā. Sol. Aut testes sunt adhibiti ad probandū ꝛctum, ꝛ tunc duo testes sufficiunt sine cōparatione, vt in ꝛ tis. ꝛ sufficiunt duo, nisi ꝛctus excedat summam centum aureorum, vt C. si cert. pe. l. fi. Quādoq; testes non testificantur super ꝛctu, sed super scriptura privata. cui debitor negat se scripsisse, ꝛ tunc solis testibus testificantibus super ipsa scriptura nō creditur nec soli cōparationi, sine testibus ētum ad plenā probationē, sed ētum ad semiplenam sic. ex vtroq; autem, sez, ex dictis testiū subscriptorum in instrumento privato, ad quod fit comparatio vel non subscriptorū, ꝛ in instrumēto privato, ad q fit cōparatio, ꝛ ex cōparatione inducitur plena probatio, vt hoc §. que cōparatio fiet ex alia privata scriptura trium testium subscriptionem habente, vt d. l. cōparationes. C. de fid. instr. Sed si reus non negat scripturā cui debitor producit ꝛ ipsum. sed confitetur se scripsisse, tunc statim, tenetur ꝛ scripture creditur sine aliqua cōparatione sine testibus, vt l. generaliter. C. de nō nume. pecu. ꝛ l. cū de dubi. ff. de probꝛ. l. Publia. in fi. ff. depo. cum si. Et istos sentiāam gl. que incipit. li. ago. Et sic vides quod cui quis vult opponere scripturā privatā, cui aduersarius negat requiritur cōparatio ex alia scriptura, ad quam fit cōparatio, habeat tres testes subscriptos, vel qui sub scriptura testificentur, vt d. dixi, ꝛ cum illa gl. concor. gl. super ver. non minus hic posita, que dicit q; ad probandum depositum sine ipsum ꝛctum, sufficiunt duo testes, prout habes in gl. ibi, duo tamen soli probant depositum sa
4 cam. ¶ Idem sentit gl. §. sed ꝛ si quis, que incipit, causam vocat. in fi. quod duo testes sufficiunt ad, probandum plene ꝛctū. not. per gl. in auth. si quis vult caute deponere. C. qui poti. in pig. habꝛ. circa quod vltimum, an sufficiant duo testes ad probandū ipsum ꝛctum, si excedat quinquaginta aureos, vide quod no. doct. in l.
5 fi. C. si cert. pe. ꝛ circa id quod dixi, quod scriptura privata, etiā sine testibus cōfessata per partē pīudicet. concor. j. c. §. si tamen
6 quis pam. in gl. ¶ Item op. dicitur hic, quod sufficit quod scriptura habeat tres testes subscriptos, vel non contra. imo vr qō debile instru. l. cōparationes. Solu. Quidam intelligunt qō iste loquatur in privata scriptura, ex qua fit comparatio vt in §. ſz
7 ius. notatur in gl. super verbo. credibile. ꝛ in gl. causam vocat. §. si vere, ꝛc. Et ideo dicunt isti per hunc §. corrigi dictā cōparationes istorū opinio recitatur in gl. super verbo, testificentur, ꝛ hāc opinionē q; iste §. loquatur in privata scriptura, ex qua fit cōparatio. vr sentire gl. C. de fide instr. l. cōparationes. ibi dum dicit, ex pdictis antequ instrumentis fit cōparatio. ꝛc. Idē videtur sentire Azo in summa huius ti. §. pen. Alij intelligunt q; iste loquatur quando improbatur privata scriptura. Ista sol. dicunt quidā doc. in l. cōparationes, videlicet quod iste §. loquitur, cui fit cōparatio ad adiuuandā ꝛ privatā scripturā que negatur, sed lex cōparationes loquitur qui fit cōparatio ad improbādam privatā scripturā que negatur vnde minor solēnitas exigitur ibi quam hic. videlicet, q; requiritur quod ibi sit testium subscriptio, hic vero non. Et ista opi, quā declarant doct. tenet gl. expresse in d. auth. si quis vult cau. sed certe iste intellectus huic lectu. nō applaudit, quare dic quod l. comparationes, loquitur de privata scriptura ex qua cōparatio, ꝛ ideo exigit om nino trium testiū subscriptionē vt ibi, nisi talis scriptura privata qua aduersarius vtitur contra me vt habuistis de his qui ingre, ad app. §. illud. a quo sumpta est auth. ad hec. C. de fid. instr. sed hic loquitur de privata scriptura ad q; fit comparatio que non exigit de necessitate triū testiū subscriptionē, sed sufficit quod habeat tres testes et ū scriptos, vt hic ꝛ tunc regritur quod scriptura ex qua fit cōparatio sit magis solennis si vult vincere vel iuuare alia scripturam. Ista rōnem tz gl. in d. l. cōparationes ꝛ ibi tenent doct. q; ibi loquitur de privata scriptura ad q; fit comparatio. Not. gl. super ver. non minus ꝛ super ver. neque ꝛc. Super versi. faciamus. que incipit ago, ꝛ istam vltimā opi tz Azo. C. de fide instrumen. in summa. §.
7 idem fit comparatio. Et sic habes intellectum huius §. ¶ Item opp. dicitur de posito dat ꝛc. Hic videtur oppositum in obiecto sicut est in l. seruo manumisso. ff. o cond. inde. Nā dare est ac
a cipientis facere vt Jnsti. de ac. §. sic itaq; ꝛ l. vbi autem in fi. ff. de verb. obl. sed rei deposite nō transit dōium in depositariū, vt l. tz. §. rei. ff. depo. ergo, ꝛc. Huius timor est facta gl. super ver. depositum datum. cum qua gl. concor. quod habetur in ter. ꝛ gl.
8 in l. j. circa prin. ff. depo. ¶ Op. ꝛ videtur quod ad probandaz scripturā ad q; fit cōparatio sufficiāt duo testes vt j. eo. §. hoc dicimus. Dicit gl. intellige quod hic fuit factus ꝛctus in scriptis, subaudi ab imperio in scriptis vel sine scriptis ꝛ excedit vnā libram auri alias sufficiunt duo testes. vt in §. alleg. pro ꝛtio. Et breuiter hic. §. si quis igitur. ꝛ §. sed ꝛ si quis, debent intelligi qō requirantur tres testes in instrumento privato ad quod fit comparatio, vel pauciores vel plures sm distinctionē. §. oportet vero. j. eo. vsq; ad §. valeat itaque quod sentit gl. super ver. non minus. ꝛ in auth. si quis vult. p ea ll. in j. gl. 7 ita tenet gl. in l. ꝛctus. C. de fide instr. quam distinctionem gl. recitat. j. eo. §. hec autez omnia. ꝛ plene no. C. si cer. pet. auth. sed nouo iure. Azo in summ. huius tit. C. si cer. pe. §. iteē j mutui ꝛ vide in Summa huius ti. §. effectus autem cōparationis, quod quantum ad comparationem fiendā iste §. ꝛ sequens debent intelligi secundum pdictam distinctionem que ponitur in d. §. si vero. cum simili. apparet ex
9 ter. d. l. ꝛctus. ꝛ hoc videt mihi verū quicquid dicat Jaç. de Belui. ¶ Quero dicitur hic quando postea inuenti ꝛc. quero quid si fuerint inuenti antequā facta fuisset comparatio. Dic aut loquimur de publicis instrumentis ad que petitur fieri comparatio ꝛ viuentibus testibus ad comparationem non fuisset, deuentum vt j. e. §. si vero moriātur. Aut loquimur o privatis instrumētis. ꝛ tunc non aliter fit cōparatio nisi testes viuāt ꝛ testificētur vt j. eo. §. si quis igitur. ꝛ §. sed ꝛ si quis. Sed quero an isti testes de quibus hic loquitur exigantur ad substantiam cōtractus. Dic vt in gl. super ver. non minus. ꝛ in gl. in d. auth. si quis vult.

ADDITIO.

a ¶ Facere. Adde do. Soc. in consi. lviij. inci. casus legis municipalis. ver. j. alienatiōe circa prin. in j. parte char. cij. ꝛ Jel. in c. si cauti. de fide instr. circa med. j. col.

1 8 ¶ Quot testes reprobent instrumētum vel privatā scripturā.
2 Quot testes scripti, vel non scripti, debilitent, vel faciant vacillare instrumentum.

Si vero. ¶ Opponitur, hic innuitur quod potius stet viue voci testiū, q; scripture mortue cōtra. C. de fide instr. l. in exercendis. Gl. soluit, ꝛ bene idem tenet in l. Syria ꝛ ibi per doc. ¶ Sed circa hoc querit gl. quot testes reprobēt
a publicum instrumentum. Dic vt in gl. Sed de hac questiōe quot testes reprobēt publicum instrumentū ꝛ quot testes reprobēt privatum instrumētū directe vel indirecte. ¶ Item quot testes scripti vel non scripti in instrumento debilitent vel faciāt vacillare fidē instri dic vt no. p doc. in l. exercendis predicta ꝛ adde quod ipsemet no. in l. cuz precibus. C. de probꝛ. ꝛ plenissime p Jnn. in
b c. cum Joan. b extra de fide instru. vbi gl. ꝛ in c. psentia extra de probꝛ. ꝛ quod no. in c. tertio loco extra de probꝛ. vide Spe. in ti. de instru. edi. §. restat. ver. sed quero. ꝛ ver. sed pone ꝛ versi. quid si dictum ꝛ ver. quid sumus ꝛ in ti. de test. §. j. ver. sed pone ecce ꝛ vide vnum verbum gl. ꝛ in l. j. in fi. ff. quēad. test. aper. vide Ly. in l. si quis decurio. C. de fal. in vl. q. Vide etiam vnum verbum gl. in l. fi. C. de fideicom.

ADDITIONES.

g ¶ Quot testes reprobent instrumentū. Adde Sul. de cug. in c. in exercen. in prin. ꝛ ibi posui in apost. ad eum tn ver. quatuor. testes. C. de fid. instr. ꝛ ibi dixi in addi. ad Bar. nu. v. ver. reddat falsum. q. lcc. dixi post Ll. oll. in c. cum Jo. nu. iiij. ver. sed p quot testes. in eo. ver. extra eo. dixi post Lanf. in c. quoniā cōtra. §. instrumētorū. pdu. nu. xxvj. ver. quero nū quid instrumētū. in vers.

p quot teſtes extra ō prob. Jo. de Ana. cōſi. xcvij. Alex. ſ. xlvij. vol. ij. & Bar. Soc. conſi. xiij. incip. preſtantiſſimi. ver. preterea circa fi. vol. ij.

b ¶ Jn c. cum Jo. Et ibidem vide omnino Fel. in viij. col. ver. in gl. in ver. inſtr. & in xij. col. ver. ij. cōſilio. & do So. in ij. li. cxxj. in cip. din pfecto anceps. ver. ꝓ firmatur nā in ij. parte char. rl. & in ij. cclx. xiij. incip. in cauſa do. Joſ. ver. poſtremo dico. circa pn. iu d. parte. char. rc. in conſi. xciij. incip. preſtantiſſimi. in pn. in ver. qui nam. cum ver. ſeq. in j. parte. char. clx. in quibus locis tz quod etiā per duos teſtes non deſcriptos pōt reprobari. Et ad de Aſſi. de pra. veteri. in conſi. incip. Mutuenſis infirmus ad finem ꝙ eſt conſi. lxxxiij. j. parte conſ. Alex. de Jmo.

1 ☞ Jn hoc §. ꝙ loquatur de iuramēto. ꝙ deferatur a iudice.
2 Scriptura priuata quando faciat plenā probationem, qñ ſemiplenam, quando coniecturam.
3 Juramentum quando deferatur reo ad ſui purgationem.

Si tamen. ¶ Quero, de quo iureiurando loquit hic. ¶ Jn gl. ſuꝑ ver. interuenerit ſunt due opi. ¶ Prima lec. nihil hz vtilitatis. ¶ Secunda lec. eſt ꝙ loquitur
1 de iuramento ꝙ defertur a iudice. ¶ Nā hec ſcriptura priuata aduerſarij producta cōtra ipſum aduerſarium, & p ipſum negata facit aliquā ſuſpectā ipſum aduerſarium, que eſt ſemiplena probatio & nō dz deuenire ad iuramentum ſm formam in l. bone fidei. C. de reb. cred. & l. admonendi. ff. de iureiur. ¶ Nec obſt. dt gl. quod videatur durum quod ſcriptura priuata producta cōtra aliquem ſi ille contra quem producitur, negat ſe ſcripſiſſe, faciat ſemiplenā probationem, cum quilibet poſſet vnā ſcripturā ꝑ ſe producere, & parare ſibi ſemiplenā probationē, & dicere ꝙ ex mādato illius, contra quē producit ipſam ꝙ nō eſt de facili ꝑſumendū. ꝙ talem ſcripturā ſcriberet propter timorem falſitatis, qz poſſent reperiri multe litere aduerſarij, vt C. de non nu. pe. gli cum. l. ginaliter, & poſſet comparare, vt l. Publia. in fin. ff. de poſ. Hic vt not. in gl. ſuper ver. & negationem que volunt ꝙ predicta locū habeant quādo aduerſario, contra quem talis ſcriptura producitur, negat ſe talem ſcripturā ſcripſiſſe, alias ſi eam confiteatur tunc facit plenam probationem vt in cōtrarijs & ſic iſta gl. concoꝛ. cum eo quod no. S. & §. ſi quis igitur ſuper verſi. faci
2 mus. ¶ Mo. ergo ex iſtis duabus gl. quod illud ꝙ dicitur ꝑ gl. in l. bone fidei. C. de reb. cred. & iureiur. & in d. l. admonendi. & in l. ſecunda. ff. de fide inſtrumentorū cum ſimul quod priuata ſcriptura facit ſemiplenam probationē, dz intelligi de priuata ſcriptura aduerſarij, ꝛ quem producit quā ipſe tamē aduerſarius negat nō aūt inteligitur de priuata ſcriptura illi⁹ q eā ꝓducit. & aduerſarius negat ſe ſcripſiſſe, vt habes in his duabus gl. tenementi. circa ꝓdicta aut priuata ſcriptura facit aliquā fidē ꝑ ſcribente. vide Speculato. in ti. de inſtrumentorū editione, nūc dicendū. ver. & generaliter quod tangunt doctoꝛes in l. inſtrumēta. C. de ꝓba. Ja. vero de Belui. dicit, ꝙ hoc ꝙ dicit gl. nullo modo, pōt procedere, videlicet quod ſola priuata ſcriptura que dicitur eſſe illi ꝑ quem producitur quā tamen ipſe negat cōtra ſe ipſū inducatur ſemiplenam probationem nam priuata ſcriptura aduerſarij per ipſum tamen negata, que hz pro ſe ſimul depoſitione, teſtium. & cōparationē literarū facit plenam probatio-
3 nem ſed ſi hz ſolum teſtiū depoſitionem, vel cōparationē, non facit, pbationem plenā ſed ſemplenā vt ī §. ſi quis i gitur. in verſi. ſed & is. & ibi nā. gl. nō minus. & & in §. ſed & ſi go ibi fidem enim ex vtroq; percipiat. &c. & ſi patet quod teſtium depoſitio & cōparatio ſimul iuncta cum ſcriptura nō facit plenā probationem vel cōparatio tantum vna cum ſcriptura nō facit plenam fidem. ſed ſemiplenam, vt in §. predicto ver. ergo ſolum ſcriptura priuata ſine teſtium depoſitione, & ſine cōparatione nō facit ſemiplenam pbationē. Hunc ergo. §. dicit ipſe intellige qñ ſcriptura priuata aduerſarij. per ipſum tū negata hz cōparationē per ſe licet non hz per ſe teſtes. & hoc caſu hunc. §. intellige. & inducunt ſemiplenam probationem. ¶ Duto tamen dicit ipſe quod talis ſcriptura priuata ſine teſtium depoſitione, & ſine cōparatione, licet non faciat ſemiplenam probationem facit tamen aliqualem cōiecturā ꝛ aduerſarium nō tamē tantā. quod per ipſum perueniatur ad iuramētū ſm formā dicte l. bone fidei. & l. admonendi. & hoc mihi. ſatiſ placet ꝙ talis ſcriptura ſine teſtiū depoſitiōe & cōparatione faciat aliquam cōiecturā ꝛ aduerſarium ꝛ quē producitur. faciunt omnes rōnes gl. poſite hic. ſuper ver. interuenit. excep. ta vltima ratione. & gl. que dicit de iuramento qz ad hoc nō iure nō deuenitur vt ſ. dixi. Et ꝙ iſta opin. ſit vera quod talis ſcriptura ſolū inducit aliquā coniecturā videtur velle innuere gl. in d. l. j. a bone fidei. & in d. l. admonendi. in gl. mag. in prin. Hoſt. in Summa. de iureiur. §. quādo defendēdū ſit circa prin. §. & Azo in Sum. de reb. cred. §. aliud autem in iuramento. in quibus locis dz, quod actoꝛ nullo modo probāte reus abſoluitur, lz nō iuret, vt l. qui accuſare. C. de eden. & allit in rationib. in quibus ler defert iuramentū reo ad ſui purgationē. Et inter alios caſus all. iſtum. §. ſi tamen quiſquā. & innuit gl. in caſu huius. §. lz actoꝛ nullo modo probet. ſcz plene vel ſemiplene: tñ qz ſcriptura priuata, q̄ inducitur ꝛ aduerſarium aliqualē ꝛ ipſum ꝛ iectura facit, lex vult quod reus purget ſe ab illa ſuſpitione p iuramentū. Et ſic ex illis gl. poſſe intelligere hunc §. qñ ſola ſcriptura ſine teſtium productione & cōparatione literarum producitur ꝛ aduerſarium & ipſe negat lz actoꝛ nullo modo probet. tamen ipſi defertur iuramentum ad ſui purgationem. Vbi vero iſta priuata ſcriptura haberet pro ſe cōparationem, vel teſtium depoſitionē induceret ſemiplenam probationem. ſm Jac. de Belui. qui ita intelligit hunc §. & illo caſu quando inducitur ſemiplena probatio deuenitur ad delationē iuramenti q caſu quo deferatur not. per Azo. in d. §. alius autem iuſiurandū & l. admonendi. & extra de iureiu. c. fin.

ADDITIO.

8 ¶ Sed ſemiplenā. Jn & quando vero probetur & quando non. vide late per Fel. in c. ij. de fid. inſtr. & quod dixi in apoſt.

1 ☞ Teſtes quot requiruntur in inſtrumento vltra tabellionē & ā neceſſario. nu. 3.
2 Dictio ſicut, quod non faciat omnimodā ſimilitudinem.
3 Judex non debet eſſe pronus ad comparationem ſiendam.
4 Signum ſuum quod debeat apponere notarius in inſtrumēto.
5 Jnſtrumentum publicum quod probet, & quando ſiendā lit compa ratio.
6 Scriptura priuata nō confeſſata quam probationem faciat.
7 Producens inſtrumentū, ad quod fit comparatio iurat.
8 Notarius an poſſit inſtrumentum ſcribere per alium.
9 Que fides adhibeatur publicis inſtrumentis quando in dubiū reuocatur de eo.
10 Quanta fides reſultat pro inſtrumento publico cōparatione facta vbi quod plena.
11 Jnſtrumentum productum de longinquis partibus ſi negatur, q̄ fidem faciat, & qualiter ſuccurratur producenti.
12 Si contra inſtrumentum de longinquo confectum quod ꝓducitur, negatur illum qui ſcripſit fuiſſe notarium, quod probet producens, remiſſiue.
14 Cōparatio literarū quod fieri debeat per peritos, & coꝛā iudice.
15 Notarius effectus infamis quod non poſſit teſtificari ſuper ſcriptura.
Jdem ſi inſtrumentum negatur manu ſua confectum.
16 Teſtes quod non requirantur quando inſtrumētum inſinuatur, vt perpetuo probet.

Sed & ſi. Dictum eſt hucuſque de priuatis inſtrumentis nunc incipit dicere de publicis, & hz ſepiē partes. ¶ Primo loquit de ſolēnitate inſtrumētorū. ¶ Secō de ſolennitate cōparationis. ¶ Tertio de veritate inſtrumentorū inueſtigāda ſine cōparatione. ¶ Quarto d effectu cōparationis. ¶ Quinto de iureiu. tpe cōparationis pſtādo. ¶ Sexto adhibetur q̄ſilium p quod pōt falſitatib⁹ obuiari. ¶ Septimo ponitur antiquoꝝ confirmatio. ¶ Secunda in §. oporteat &c. ¶ Tertia in §. in his. ¶ Quarta in §. ſiue nullus. ¶ Quinta in §. ſi vero nihil. ¶ Sexta in §. de quibus. ¶ Septima in §. in his que dudum. Jnſtrumēta publica egēt teſtiū ꝑſentia & cōparationes fieri debent tabellionibus & teſtib⁹ nō apparentibus. dz tamen inde fieri cū oi ſubtilitate & inſtrumentorū veritate ꝓ tabellionē & eius diſcipulū q annumeroꝛ dicitur & eis nō exiſtēte ad cōparationem deuenitur, ex qua vna quedā colligitur fides iuramento ab vtraq; parte tpe comparationis pſtito. ¶ Jnſtrumētorū inſinuatione & partiū, cōfeſſione falſitas & veritas detegitur. h. d. vſq; ad §. oporteat. ¶ Mo. ubi ex voce. ſ. notarij. Jbi ex alia cōpletione. i. ex alio inſtrumento q̄ conficit notarius. Jbi iure & ſolenniter vt & eo. §. ſi vero moꝛiatur. ¶ Mo. j. ex iſto §. q̄ teſtis debet ſe inſtrumento ſubſcribere & nomen in ſubſcriptione apponere & ſemper debet eandem formam ſeruare in quolibet inſtrumento vt quando eſt neceſſe poſſit ex ſubſcriptione ſe
1 ri cōparatio, vt j. eo. §. ſi vero nullus. ¶ Quero quot teſtes requirant. Et vꝫ quod tres: dicit enim ſicut dictum eſt de tribus. &c. & iſtā opinionem videtur ſentire gl. in auth. ſed nouo iure. C. ſi cer. pet. & Azo in ſumma illius ti. §. ité & in mutui datiõe. Idē

videtur

videtur sentire gl. in l. contractus. C. de fide instrumen. gl. hic te
net contrarium videlicet q̄ sufficiant duo, ꝛ tabellio videtur nu
mero testium, vt. ff. testib. l. Domitius hoc q̄ dicit Jacob. quod
tabellio sit hoc casu in numero testium. ōt. contra hunc tex. q̄ ōt,
q̄ ꝫ instrumētū habeat solennitatem tabellionis, tamen debet
adiici testium p̄sentia, ꝛ sic exp̄esse vult hic text. vt i nūme. tes
testium non connumeretur tabellio. Dic vt nota. gl. in hac cōsul
tissima. C. qui testament. face. poss. ꝛ ibi p̄ docto. ✠ redo tamē q̄
hic sufficiunt duo testes cum tabellione, vt gl. ōt. ꝛ idem not. glo.
extra de fide instrumen. capitu. p̄timo. ꝛ ibi per Innocen. Nec
obstat hic text. qui inuit, q̄ his requiruntur tres testes in eo q̄ ōt
2 sicut dictum est ꝛc. ✠ Sed. s. in p̄cedenti est dictum de trib⁹
ergo ꝛc. q̄ ego respōdeo q̄ hic illa dictio sicut, non facit omnimo
dam similitudinem sed vult dicere quod sicut in p̄cedentibus
est dictum in p̄sentia testium in p̄uatis instrumentis, ita hic
ꝫ adiici testiū p̄sentia in publicis instrumentis, non tñ regrit
q̄ testium p̄sentia sit sicut in p̄uatis, nō enim sine causa text.
ille non repetit de numero testium, intelligam ergo de duob⁹. l.
vbi. numerus. ff. de testibus. maxime cū facultas p̄bandi non sit
angustanda, vt s. eo. ¶. si quis igitur. in fine. ꝛ. C. de here. l. q̄dā i
fin. tñ etiam p̄pter tabellionis authoritatem. licuit, ꝛ alias nō
denotat omnimodā similitudinem, vt. l. contra nurū. ¶. itē heres
ff. rerum amota. facit etiam quod not. in simi. ff. de decu. ꝛ com
mu. rei vendi. l. custodiam ad hanc expositionē id quod not. ff. ō
operi. nouī nuncia. super rubri. sicut dicit. q̄ sufficiunt duo tes
tes cum tabellione. Intellige, vt gl. in. ¶. hec aūt. j. eo. que cōcor
3 dan. cum ista. ✠ An autem isti testes exigantur ad substātiam
de necessitate. Dic quod sic. per hunc. ¶. ꝛ ita intelligit ipse ꝫ gl.
supra. eo. ¶. si quis igitur. super verbo. non minus. Ad idē. j. eo.
¶. si vero neq̄ super verb. documentum. ¶ facit q̄ not. Doct. in
dicta. l. cōparatione. in. ij. questio. in fin. ✠ Venio ad. ¶. opz aūt
4 vbi incipit dicere de solenni. ✠ Ex quo not. q̄ iudex non ꝺz esse
pronus ad cōparationem fiendam per rationem positam. s. eo.
5 ¶. primo. ibi, non enim, ꝛc. ✠ Sed ex isto, ¶. not. quod notarius
debet in instrumento signum suum apponere. Idem in l. fin. C. ō
aller. tol. ibi. signum quod est soli, ꝛc. Dixi ō boc. s. vt p̄epo. no.
6 Imp. circa p̄inci pium circa quod vide Specul. in titul. de
instrm. can. ¶. breuiter versi. sinaūt post omnia. ✠ Quero, quid
vult tex. dicere ibi, si quidem publicum, ꝛc. dicunt quidā q̄ vult
dicere q̄ instrumētū si est publice confectum quod ei statur i du
bio. ꝛ pbat per se etiam sine testibus interuenientib⁹, quasi inuat
a contrario sensū. q̄ si instrumētū est p̄uatū nō stat, vt C. de p
ba. l. cū p̄cibus. ꝛ hic ibi, lz appareat non vitiatū, non cancellatū
in sui figura. Et sic ista verba quantū per se, ꝛc. referuntur ad in
strm publicū, vt instrm publicū perhibeat testimoniū per se, ꝛ si
ne testibus viuentibus, ꝛ tñ vbi in dubium reuocatur, et notarius
non vult, ad cōparationem recurritur, vt i text. Alij dicunt q̄ in
strumento p̄uato statur, vt instrumento publico si ꝫ triū testiū
subscriptionem, ꝛ ista verba aliter exponuntur, vt in gl. ꝛ p ipsum
7 facit. C. qui potio. in pigno. habeam. l. scripturas. ✠ Sed certe
ibi loquitur vbi p̄uata scriptura est cōfessata, vt dixi in ¶. si qs
igitur alias si non est confessata, tunc p̄uata non facit fidē, nisi
quātū testes deponunt, ꝛ cōparatio etiā vna cū testib⁹ cōualidat
vt. s. eo. ¶. si quis igitur. ꝛ. ¶. sequen. facit tñ ali quē coniecturam
contra eum, contra quem p̄ducitur, vt s. dixi in. ¶. si tamen gl
quam, lz si est publicum instrumentum, tunc si ꝫ debitam fo
mam ei statur, vt hic, ꝛ. l. cū p̄cib⁹. nec est necesse quod testes ō
ponant, tñ si in dubium reuocatur recurritur ad comparationē
vbi dicitur, ꝛ not. per docto. in. l. i strumēta. C. de probatio. ad
bcalleg. hunc. ¶. ꝛ per Innocē. in capit. ij. extra de fide instrm.
vnā gl. in capitu. inter dilectos. extra eo. in gl. sed nonne.
8 ✠ Oppon. dicitur hic, quod iudex non debet referre iuramētū
p̄ducenti instrumentum ad quod sit comparatio, contra istud
iuramētū non ꝺz p̄stari cam semel in iudicio fuit iuratus, vt. s.
de his qui ingre. ad appel. ¶. fin. gl. ibi ꝛ gl. hic soluit, sed veritas
9 est p̄ hic speciale, vt no. docto. in d. l. cōparationes. ✠ Deco op
po. ad. ¶. in bis vero, ꝛ videtur quod notarius nō possit scribere
instrumentum per alium, vt. s. ō tabu. ¶. nos aūt. sol. intellige hic,
10 q̄ uterq; fuit rogatus de instrumento. ✠ Quero, qualiter im
ponatur fides publicis instrīs. q̄n in dubiū reuocantur. Respon
deo, aut super ē tabellio, ꝛ eius discipulus aut annumerator tūc
ille tres sine aliqua comparatione plenam fidē imponunt instro
ꝛ etiam solus tabellio si solus totū cōscripsit instrumentum. vel
si non solus scripsit, tñ alij. s. discipulus, ꝛ annumerator nō possūt
haberi, vt in hoc. ¶. in his, ꝛ. ¶. sequenti. Aut nō supereſt tabellio
ꝫ discipulus, ꝛ annumerator, tunc ex dicto instrumentum. s. di
cipuli, ꝛ annumeratoris, ꝛ ex cōparatione alioꝝ instrumentorum
notarij mortui imponitur fides instrumento, vt in ¶. q̄ si tabellio
Sed quero quanta fides hoc casu inducitur. Respondeo, pleno,
vt. d. ¶. ibi. ꝛ tunc ex collatione ad implementū, ꝛ ex testibus
cam fidem. ꝛ sic plenā ꝛ ita intelligit hunc tex. gl. i auth. sed no
uo iure. C. si certum pe. ꝛ Azo. in d. ¶. item mutui. ꝛ per eundē
C. de fide instrumen. in summa. ¶. item fit cōparatio. Aut non su
perest tabellio, nec discipulus, aut annumerator. ꝛ tunc fiat cōpa
ratio, ex alijs instrumentis tabellionis, ꝛ alijs literis quibus idē
11 testes vel idē ꝫbētes subscripserūt, vt i ¶. si ver o null⁹ ✠ Sed
quero quanta fides imponitur, ꝛ gl. exponit vna id est, qualisqua
lis que p̄z veritate habetur r lz. ei iectetur qualiter innuat gl. q̄ p is
am cōparationem fiat semiplena] p̄batio ꝛ ita ēt ōt gl. exp̄e
d. auth. sed nouo iure. ꝛ in d. l. conti actus in gl. magna. an p̄in.
sse sup̄a eodem in p̄inc p̄to. super ver. p̄hibuerit ꝛ per istam
comparationem qualis quālis p̄batio inducatur no. pgl. in d.
ꝛ ita dicunt doc. in d. l. cōparationes. i fi. Azo. in Summa de fi
de instrumen. ¶. q̄ fit cōparatio, simpliciter recitat tex. positū.
dicens quod vna quidē colligitur ꝛ efficitur fides q̄d dicemus,
dicit Ja. de Belui. videtur hic quod de tali cōparatione indu
catur plena fides, ꝛ plena p̄batio. ꝛ hoc ipse p̄bat per hunc tex.
21 inducendo ipsum vt habetur hic per eum. ✠ Sed mihi videt
quod ista opi io, q̄ ex tali cōparatione fiat plena p̄batio, p̄bet
hic per hun ctex. aliter quā ipse, p̄bat. Nā hic dicitur q̄ sola cō
paratio literarum tabellionis nō sufficit, sed ex alia cōparatio
ne ꝛ cōparatione literarum testium subscribentiū. ꝛ cōtrabentiū,
vna quedā vndiq̄ colligitur, ꝛ efficitur fides quasi d. lz sola con
paratio tabellionis literarum nō sufficit ad plenā p̄bationem ta
men iuncta cum alia, scilicet cōparatione literarum testiū sub
scribentium ꝛ contrahentium oia ista simul faciunt vnā fidem
ꝛ vnā p̄bationem, scilicet plenam, vel possumus dicere quāte fi
des imponatur ex tali cōparatione iudicis relinquitur arbitrio
vt no. gl. in d. l. comparationes super verbo literis. Et p̄ hac
opi. facit tex in l. si vero moriatur. ibi, ꝛ omnino si putauerit. ꝛc.
j. e. ꝛ hic videtur ponere in arbitrio iudicātis quāta fides iponat
p̄ cōparationē, de qua hic loquitur, nam ille. ¶. si vero moriatur.
loquitur p̄z p̄z ie. ¶. si vero tale aliquid, parum facit tñ Jacob. ō
Bel. quod relinquit iudicis arbitrio, iudex debet esse arbiter.
adhibendo plenā fidem sed p̄cedens opi. q̄ inducatur plena,
fides videtur optime p̄bari. in ¶. si vero nullus ad tex. ¶. si ve
ro moriatur. ibi, ꝛ omnino si putauerit, ꝛc. respondere potes ex
ponendo literā, p̄out exponit Ja. de Belui. ✠ Quero pone q̄
b aliquis de longinquis partib⁹ iducit instrumentū in publicā
formā ubi p̄ducitur istrumētū negatur illud istrumētum, ita q̄
est op⁹ decurri ad cōparationem. cum sit de lōginquis partib⁹.
queritur q̄d iuris sit, ꝛ q̄n cōsuletur p̄ducenti instrumentum
ꝛ videtur quod sit recurrendum ad cōparationem alias instru
mento nō credatur, vt s. e. ¶. si vero moriatur, ꝛ. ¶. si vero nullus
Istam questionē formant. Doc. in l. cōparationes. C. de fide in
stru. in vj. ꝛ dicunt q̄ gl. in. dicto. ¶. si vero moriantur. ꝛz q̄ isto
casu stetur instrumento. ꝛ hoc dicūt gl. hic tenere per l. ij. C. quē
admodum testamen. aper. que hic non reperitur nam hic nō est
alia gl. niſi gl. super verbo, p̄z o se, que dicit in dubijs stari publi
co instrumento, quod est verum quando non reuocatur in dubi
um q̄ tunc recurrit ad cōparationem vt habes in ter. vt s. dixi
Sed illud quod dicunt doc. reperio tenere Azo. in Summa ei⁹
titu li. ¶. sed quid si p̄fertur ꝛ dicit hoc expeditum per dictā. l.
C. quemadmodum testa. aper. de qua questione vide Spec.
in ti. de instr. edi. ¶. restat. ver: sed quid si p̄ducitur vbi Spec.
allegat dictū Azonis. Ja. de Belui in. formatēt hic istā questio
nem post multa ꝛz q̄ si per tale instrumentū modicū ius auferat
tunc ei non statur, sed fieret cōparatio, vt in ¶. si vero moriatur.
ꝛ in ¶. si vero nullus. iducit p̄ hoc q̄ tāgitur in c. j. extra de cleri.
31 peregri. ✠ Quero pone q̄ ille nō negat instrumētum, sed ōt,
illū qui instrumentū scripsit, nō esse vel fuisse notarium, vel tabe
llionē q̄d ꝫ probare p̄ducens instrumentū. Dic vt no. p. In
centiū in c. i. extra de fide instrumento. ꝛ per Spe. in titu. de inst
rumento edi. ¶ restat. versi. quid p̄ducitur. ꝛ ver. scias. ꝛ vers.
41 illud autē ꝛ ver. seq. ✠ Quero per quem fiet ista cōparatio di
cūt⁹ judex committet inspectori perito ꝛ eius stabit
relationi vel ōt gl. q̄ ipse iudex ꝺz hoc inspicere, vt s. c. ¶. opoz
tet tñ ꝺz secum habere scriptorem peritum. Et sic patet ex hac
gl. quod cōparatio literarum ꝺz fieri cozā iudice. Et hoc dicunt
doctores esse tutius ipli no. in d. l. cōparationes. ꝛ s. de tabellio
nibus. ¶. nos autem. ✠ Ultimo. in ¶. q̄ si tabellio. no. gl. super ver. de
51 factum per ipsum neget manu sua scriptum, q̄ ipse nō poterit.
functus. ex qua no. q̄ si tabellioē effectus infamis ꝛ istrumētū ēt
testificari. ꝫta dicit hec gl. in si. facit ad id q̄ habetur in simili p
gl. ꝛ doc. in l. j. C. de test. quod no. Azo. in Summa de testato.
61 circa fi. ✠ Venio ad versi. de quibus. ꝛ quero de intellectu hu
ius ver. dic vt gl. ne dicit q̄ in tali insinuatione vel publicatio
ni est opus testibus p. r. l. in donationibus. C. de dona. ꝛ vide q̄
ibi no. gl. ꝛ doc. de ista publicatiōe vide Jn. in c. fi. extra de fide
inst. ꝛ Spec. in ti. de instru. edi. ¶. ostenso. vers. ꝛ q̄n. ꝛ no. totam

gl. q̄ querit, an talis insinuatio fieri poterit post litem cōtestatā. z quid operetur.

ADDITIONES.

a ¶ Circa p̄incip. Et ibidē vide que ad hoc dixi in apostil. Adde q̄ notauī in apostil. ad Bald. in alleg. l. fi. C. de asser. tol.

b ¶ Aliquis de longinquis partibus. Adde Georgiū Thomasinū. consilio suo viti. in cipien. dubitatur an instrumentū in lōgin quis partibus. ad fin. volu. v.

c ¶ In capitu. i. Et ibi vide que ad hoc habēt p But. z adde Lardina. in clementi. j. in tertia questione. de p̄curā. z Joā. de Imo in d. capitu. j. z Lantranc. in capitulo quoniā ꝯ de pbation. iiij. columna. z Jaco. de Pra. in. i. ii procuratoꝛe absentem quinta. colū in fine. ff. de procuratoꝛib. z Pet. de Suzar. i auth. si ꝑt⁹ C. de fide instrm. z Salyce. in dicta. l. cōparatiōes allega. i text. z domin. Alexandr. de Imola in l. Herennius. ff. de decurio. z vi de Paul. de castr. in. l. scriniarios. C. de testamēt. milita. z cōsi. ccliij. z Francis. Tigri. in consilio incipien. factum tale est quidā p̄monit. z no. per dominū Felyn. i capitu. j. de fide instrumētoꝝ in quinta columna. circa medium. ibi z adde.

f ☞ Testium numerus adhibendoꝝ instrumento par est cōditio. vel q̄ multum sciant. vel parum.
2 Testes quando debeant cognoscere cōtrahentes. remissiue.
3 Verbum oporꝛet, ratione subiecte materie inducit. z non inducit necessitatem.
4 Maioꝛ solennitas requiritur, quando imperitus literarū ꝯbit, quam q̄ peritus. z ibi rationem assignat.
5 Tabellio quod non computatur in numero testium in instrumēto requisitoꝝ.

Oportet. Contractus celebratus in scriptis ab imperito literarū in ciuitate. z vltra libr̄ā auri q̄ testiū. z tabellionis solēnitate idiget, ꝛctus vero sine scriptis. vel libr̄ā auri non excedēs. vel in villa factus minoꝛi indiget solennitate. his obtinētibus in futuris casibus, nō p̄teritis. h. d.

1 ¶ Not. ex hoc. §. cum sua gl. sup verbo. inter q̄s in fi. q̄ par est conditio q̄ ad numerū testiū instrumento adhibēdum inter multum sapientes. vel parū scientes. ¶ Secundo not. casum, in q̄ requiritur q̄ testes noscant ꝯbentes. de quo habuistis in. §. ii vero absunt. z ibi dixi. §. de here. z fac. ¶ Ꝓpon. oꝛ hic oporꝛet vero. ꝛc. z sic innuit quod quis de necessitate cogatur tātū appenere solennitatem in instrumentis. ¶ Nam verbū oporꝛet. in-
3 ducit necessitatē. vt. l. p̄ima. C. de l. Sed hoc vꝝ falsum. vt. s. eo.
4 §. ii tn quis quā. Huius timoꝛe facta est gl. super verbo. oporꝛet. sic video per istum text. cū gl. q̄ verbū oporꝛet. de sui natura necessitatem imporꝛtat. sed ratione subiecte materie necessitatē nō inducit. s. q̄ aliq̄n aliquid est, quod de sui natura nō imporꝛtat necessitatem. aliquando necessitatem iducit. vt. s. tit. j. §. quod si mobilis. sup̄ versicu. licebit. ¶ Querit gl. q̄ est ratio quare plures testes requiruntur cum contrahit imperit⁹ literaru. quā ꝯbit peritus literarum. Et dicit quod hoc inducitur in fauoꝛē imperiti. ne decipiat. Et istā opinionem firmat gl. in authen. sed nouo iure. hic sumpta. C. si certū petatur. Sed z. ibi dicit, quod vera ratio est. q̄ imperiti literarum de facili denegāt que i instrumentis continentur. z essent quasi inconuincibiles. nisi tanta solēnitas seruaretur. vt. s. de tab. §. primo. in fin. Dic hanc verā esse rationē gl. oꝛdina. hic super versicu. quin testes. quā tene menti.
5 ¶ Quero an numero quinque testium cōnumeretur. tabellio. Respond. hoc casu in numero testium non cōputatur. Et hoc exp̄esse videtur velle text. hic in p̄inci. dū. d. z testium. ideoꝛ tabelliones adhiberi. z ibi copulative d. de vtroq. Numerus aūt testium declaratur. vt sequitur. Et han opinionē tꝫ Jaco. de Belui. et gl. in authen. sed nouo iure. z Azo in Summa si certū petatur. §. ite z in mutui datione. Sed p̄cedens opinio. videt mihi verioꝛ. q̄ bū tex. vt. s. dixi. facit ad p̄dicta q̄ dixi. s. e. §. ista.

ADDITIO.

a ¶ Aut. l. p̄ima. Et ibidem adde adhoc etiam Barto. z in l. penultima. ff. de alieno. iudiciū mutandi causa facta.

f ☞ Testes quot requiruntur in contractu ab imperito ꝯbente. z quot quando peritus contrahit.
2 Contractus in scriptis quando fieri dicatur remissiue.

Ut autem. In hoc. §. est vna gl. super v̄rsicul. sanci-tum est. q̄ distinguit. z ponit omnes casus huius tituli. vsq; ad fi. z clarius quam ponat tex. cū hac gl. cōcoꝛdā. q̄ not. gl. in d. auth. sed nouo iure. z Azo in dicto. §. ite in mutui datione. z q̄ not. glos. in dicta. l. cōtractus. C. de fide in
3 strumen. ¶ Sed circa hanc gl. aduerte ad duo. ¶ Primo. quia gl. in certa parte videtur mihi coꝛrupta. z per erroꝛem scripta videlicet in versicul. sinaūt ponas. Ibi siue in ciuitate vel nō. vltra libr̄am auri. Nā illa verba iudicio meo debent vacare tāq̄ erroꝛe scripta. Nā si non est in ciuitate cōtractū. z tunc vetera iura seruantur. vt hic. in §. hec aūt. que vetera iura sunt. vt duo testes sufficiāt. nisi contractus sit. s. libr̄ā auri. vt. l. fina. C. si certū petatur. z no. s. p̄i. in gl. ¶ Ite quod dicit gl. vel nō. vltra vnā libr̄ā auri. adhuc male dicit. q̄ q̄n cōtrahit i libr̄a auri. tūc indistincte duo testes sufficiūt. z p̄s in primo membꝛo distinctionis huius gl. vt pꝛobatur in. §. vt autem. s. eodem. z sic ista verba debēt vacare. Et ad illa verba gl. que dicunt. si autem ponas q̄ vnum horum defuerit. vt q̄ a perito contrahit. subaudias in scriptis. vel sine scriptis. Et quod dicit vt contrahatur. subaudi sine scriptis. fuit tñ contractus factus in ciuitate. z vltra vnā libr̄am auri. z hoc modo ista gl. precedit. z concoꝛdan. cum aliis glo. s. alleg. alias esset falsa. vt. dixi. ¶ Secūdo. ad hāc gl. aduerte. q̄ vbi ꝑt⁹ esset factus vltra libr̄ā auri. z ciuitate. subaudi a perito. i scriptis vel sine scriptis. vel ab imperito sine scriptis. tunc est distinguendum aut lit pꝛiuata scriptura. z tunc dicit gl. q̄ forte sufficiūt duo testes cum tabellione. quam gl. bene notat. q̄ alie gl. q̄ tractant istam materiā. dicunt indistincte q̄ in p̄dicto casu tres testes requiruntur. Idem not. s. eo. §. ij. z li instrā. q̄ est not. ad illam glos. z alias. quas ibi alle. in casu p̄dicto. de quo die vt ibi hoc enim non pꝛocederet. vbi contraberet imperitus literarum. z in scriptis. z in ciuitate vltra libr̄am auri. quia tunc debent adhibere quinq; testes. z vltra quinq; tabellio. vt. §. eo. §. ops not. z ibi dixi. z gl. tangit hic. Sed ꝛ omnia p̄dicta vꝝ q̄ indistincte quinq; testes requiruntur. sine sit peritus siue imperitus. si ꝑt⁹ fiat in scriptis. vt. C. de testi. l. testium. dic vt ibi no. vel solue. vt hic nota. Jaco. dic vt not. Hostien. in Summa ō fide instru. §. qd
2 sit effectus. ¶ Ultimo queritur. quando dicatur fieri cōtract⁹ in scriptis. Dic vt per gl. hic. z Azo. in. d. §. item mutui datione. z in Summa de fide instrū. §. nunc de his. z gl. in l. testium. C. de testi. in d. authenti. sed nouo iure de quo per gl. z doctoꝛ. in. §.
a tractus. a C. de fide instrumentoꝝ.

ADDITIO.

a ¶ In. l. contractus. Et ibidem vide omnino Bald. in vj. col. in fi. hic. li. hic q̄ro verū q̄n contractus. z adde do. Soc. in cōsilio ciiij. incip. reuerende pr̄. ver. sed predictis nō obstātib. circa fi. in. ij. part. car. xliij.

¶ Hec constitutio interpretatur pꝛiorem constitutionem ō his q̄ ingrediuntur monasterium ꝛc. Rub.

Dictum. Est. s. in titu. de monachis. qui. §. hic. li. hic q̄ro verū q̄n contractus. z adde do. Soc. in cōsilio ciiij. incip. reuerende pr̄. ver. sed predictis nō obstātib. d

vel alio modo blasphemia ℔ Deum vsus fuerit, ꝛc. sic iurans p incubia Dei, dicitur blasphemare. ¶ Oppon. hic ꝺ̄ quod p peccato contra naturam magna pena imponitur. ℞ Ctra, imo vꝝ quod alia pena imponat, non vlti. supplicij, vt extra de vit. ꝛ honest. cleri. c. vt clericoꝝ. de excessib. p̄la. c. clerici. Solue. vt no. i d. capi. xxvij. q. vij. c. flagitia. ¶ Oppo. ad fm dictū, ꝛ vꝝ quod blasphemans Deum vel aliquem sanctoꝝ alia pena puniatur, vt d. c. si quis per capillum. Solue vt not. glo. extra p̄o maledicis. c. statuimus. super verbo. blasphemiam. vbi ille text. ℔ dicat huic. Vide q̄ not. in. d. c. si quis per capillū. ¶ Sc̄ꝺo hic quero p q̄ licet homini iurare. ℞ Respōdeo per eccleſiā, ꝛ p Deū, vt habetur. q̄ p̄stat ab his. i. p̄incipi. C. ℔ episcop. ꝛ cleric. authe sed iuder. xxij. q. j. capitu. considera, ꝛ cap. si aliqua. ꝛ lxij. dist. c. tibi domino, ꝛ per crucē, alia que habes extra de iureiur. c. ꝛ si Christus. ℣. Iz. in gl. ſup verbo, creaturā. ꝛ ſup verbo, teſtis. ¶ ℥ aduerte, q̄ Iz ꝙ nō iuret per illū modū p quē ꝺz tā ex illo iuramento obligat, vt pbat i tex. d. c. ꝛ ſi Christ. ℣. Iz. verſicu. ꝛ quā uis. ꝛ xij. q. ij. monem. ꝛ in eis no. que tene menti ꝓpl. nō erit. ℣. diuus. ſm vnam lectu. ℣. ſed ꝛ ſi quis. de iureiurā. ff. ¶ Que rit Jacob. de Belui. an committens crimen cōtra naturā poſſit teſtari. ꝛ dicit q̄ nō. De quo dic, vt hic per eū. ℥ enim intelligi quando non fuit de crimine damnatus, alias ſi eſſet damnatus ꝛ p̄ dānatus p̄ tali crimine nō poſſit teſtari, not. Specu. de iſtrm edi. ℣. cōpēdioſe. verſicu. xij. ¶ Quero, que ſunt ciuitates que periunt. Dic vt habes de exceſſion. p̄elato. c. clerici, ꝛ de penit. diſtinc. j. capitu. ſed continuo. ¶ Ultimo ſigna gl. ꝛ iuxta. ꝛ not. de verſicu. iuxta. ꝛ habuiſtis. ℣. de appel. ꝛ intra q̄ ꝛpa appel. de beat. ℣. ad hec. collatio. ij ff. ꝛ ibi dixi.

ADDITIONES.

1 ¶ Blaſphemare. Ad quā materiā vide Ang. in l. j. C. ſi qs Imma. ꝛ do. Alex. de Imo. in l. apud Labeonē. ℣. ait p̄oz. de iniur. ꝛ Ludou. in ſing. verſicul. blaſphemia. verſicu. ſtatuto cauetur, ꝛc. vbi ponit conſi. ꝺ. Pet. de ℘eru, ꝛ Jo. de Imo. in l. bis verbis. ℣. de her. inſti. ꝛ vide Bal. in cōſi. in ſtatuto ciuitatis Caſtelli. ꝛc. ℥ quē vide Lud. in d. ſingu. verſicu. illa q̄ ōt. ꝛ vide Bald. etiā in conſi. incipien. in felici patria mea, ꝛc. ꝺ. Soci. in cōſi. incipien. in p̄ſenti conſultatione circa m. ed. ij. colū. i. j. par.

2 ¶ Puniatur. Que autem ſit pena p̄ſati. c. ſtatuimus. vide in Suma Ang. in verſicu. blaſphemia. verſi. vij. ꝛ an ꝛ q̄n ſit remiſſibile. ibi vide in verſi. ij. vbi ꝺat intellectum ad illud Mar. xj. c. Adde Tho. Ferrarū in ſuo tractatu cautelaūr cante. xxv. icipiē p̄a blaſphemantiū Deū. Berar. de ℘etra ſanctū ſing. ſuo. lx. xij. incip. tene menti, ꝛ iſtum in. l. iur iſurādi. ꝛ ibi dixi in apoſtilla ipſum. C. de rebus credit.

Vt liberti de cetero &. Rub.

1 ℣ Omne datum optimum, ꝛ omne donum perfectum, de ſurſum eſt a deo.
2 Manumiſſus efficitur ingenuꝰ, ꝛ conſequitur ius aureoꝝ, ꝛ annulloꝝ.
3 Locus aliquo, ea omnia conceſſa videtur, que illud ad plenum facunt.
4 Ius patronatus ex ℔ione libertatis non perditur.
5 Opere obſequiales que ꝺicantur, remiſſiue.
6 Patronus equalis patri ꝺicitur.
7 Manumiſſor ꝺebet eſſe maioꝝ manumiſſo xvij. an.
8 Cauſe ex quibus quis in ſeruitutē reuocat que ſunt, remiſſiue. Donatio ex quibus cauſis reuocetur, remiſſiue.
9 Filj patroni primi gradꝰ q̄ habent ius reuocandi in ſeruitutē.
10 Patronus, an reuocat in ſeruitutem filios liberti, ꝓpter ingratitudinem per patrem commiſſam.
11 Liberti eccleſie ob ingratitudinem, an reuocentur in ſeruitutem, remiſſiue.
12 Manumiſſi an p̄obata ingratitudine ꝺicantur in ſeruitutē reuocari ipſo iure, vbi quod per ſententiam iudicis officio.

Perfectis. Si dominus ſeruuꝫ q̄ manumittit, ciuez Romanum ꝺenunciat, ꝛ ſi quis ius annulloꝝ aureoꝝ, ꝛ regenerationis ex ipſa manumiſſione manumiſſꝰ conſequitur patrono iure manumiſſionis p̄ omnia reſeruato, niſi ab eo fuerit remiſſum. tūc enim ius patronatꝰ in hoc ſibi reſeruat vt ei reuerentia habeatur, ꝛ ex certis ingratitudinis cauſis licet in ſeruitutem reuocare. Item liberti ꝛ liberte p̄o ingenuis quo ad nuptias reputantur, ꝛ ſi dominus cum p̄opria ſerua matrimonium interuenientibus ꝺotalibus inſtrumentis contrahit. ipſa ꝛ ex ipſa nati liberti efficiūtur. h. ꝺicit. ¶ Not. j. quod omne ꝺatū optimū, ꝛ omne dominum perfectum deſurſum eſt a Deo ꝛc. ꝛ eſt. x. ℣. j. q. ij. c. quāpio. ꝛ per. gl. l. nā. ꝛ Demoſthenes. ff. de legi. ¶ Sc̄ꝺo no. ex ℣. qui quod ille qui manumittitur efficitur ingenuus ideo q̄ ius an nulloꝝ aureoꝝ. ꝛ regenerationis cōſequitur ex ipſa libertatis ꝺatione. Ex quo tex. cū gl. no. q̄ cū aliquid concediꝫ ꝛ illa conceſſa videntur que illud ad plenum faciunt ꝛ alleg. gl. bonas leges, maxime. l. ſi qñ. C. ō bo. vac. lib. x. ꝛ quod ibi nota.

3 ¶ Tertio no. q̄ p hanc ꝺationē libertatis ius patronatus nō perditur niſi ex p̄ceſſe remittatur, tunc enim ſolum reuerentia ꝛ ius reuocādi i ſeruitutē certis ex cauſis patrono reſeruantur

4 ¶ Quarto no. tex. ibi ꝛ hoc q̄ vocat. ꝛc. Ex q̄ habes que ꝺz cātur. opere obſequiales quod facit p̄o matrimonio. l. ſi nō ſoꝛtē. ℣. libertus ff. de con. inde. ¶ Quinto not. ter. ibi, q equalis q̄

5 patronus ꝺicitur equalis p̄ri. ¶ Quero, ꝺicitur hic in p̄in. nō locis. nō etatib' q̄d vult hoc ꝺicere. Dic vt no. gl ſuper verbo etatibus. Inſti. de libe. ℣. libertino. ℥ quod ꝺicit gl. q̄ requiritur quod manumiſſoꝛ ſit maioꝛ xvij. an itellige vt no. gl. in ℣. ſed cum liberta. Inſtitu. ex qui cau. maio. licet. vide, inſtra ſpō.

7 larg. ℣. i. ¶ Quero vides hic certis cauſis fieri poſſe reuocati onē in ſeruitutem liz. ſit remiſſum ius patronatus que ſūt hec cauſe ꝺic vt in gl. ſuper verbo, reſti. quā no. ꝛ tene m ēti. ꝛ vide q̄ no. in l. ij. C. ō liber. ꝛ eoꝛū li. ꝛ vide ibi. ex q. cau. donatio reuocatur que cauſe ponuntur C. de reuoca. donatio. l. ſi. ꝛ extra de do

8 natio. cau. ſi. ꝛ ibi gl. ¶ Quero hic. ꝺz q̄ filij patroni habēt ius reuocādi in ſeruitutē, de q̄bus ſi lijs loquitur hic. Reſpōdeo de filijs p̄imi gradus vt l. ſciendū. ℣. item in l. ff. de verſ. ligni. ꝛ ibi

9 no. in l. penul. C. de lib. ¶ Quero q̄d econuerſo an patronus poſſit reuocare in ſeruitutem filios liberti p̄opter ingratitudinē commiſſā per patrē, Dic. vt no. gl. l. ſi. C. de li. ꝛ eo. li. ꝛ in c. ij

10 eſ de reb. eccl. nō alie. ¶ Quero. quid de libertis eccleſie committentibus ingratitudinem. Dic vt habs. xij. q. ij. c. octaua diſ

11 cuſſio. ꝛ de dona. ca. fin. ¶ Quero, an eo ipſo q̄ eſt, pbata cā ingratitudinis iſti manumiſſi ſunt reuocati in ſeruitutē ipſo iure q̄ legem abſq̄ iudicis ſententiam. Ja. de Belui, hic ꝺicetur velle q̄ ſic. ꝛ iſti ſūt ꝺānati ipſo iure p̄ l. eo ipſo q̄ eoꝛā iudice eſt, pbata cā ingratitudinis, ꝛ anteq̄ iudex ſententia ferat. Et p̄o hac opi. facit tex. ꝺicēs in ipſu p̄imo reſtituimus habitū. ꝛ quod no. ſeq tur tanq̄ indeuoti in gratiq̄ cōuicti ꝛ l. ꝺamnati, ꝛc. Alij ꝺicūt q̄ reuocantur in ſeruitutem per iudicis officiū ꝛ per eius ſentētia cā ap. bata ingratitudinis, vt l. j. ꝛ pe. C. de li. ꝛ eo. li. vt ſ. hec lex itelligat ſcō millas Mā. p̄ poſteriozes leges determināt aliq̄n p̄iozes l. nā. ꝛ poſteriozes. ff. de le. l. ſciendū q̄ ſa. cog. cōiuncta. aut. offerat ꝛ q̄ i eis no. C. de lit cōteſ. ꝛ ſic velit iſte ter ꝺicere q̄ facta pbatiōe ingratitudinis reuocātur an reſtituāt ad p̄imū. ſtatū ſeruitutis per iudicis ſententiā ꝛ eius officium tā. quā ꝺānati ꝛ iſta opinio mihi plus placet quā, p̄cedens ꝛ ex hoc ℣. ſumitur auth. ſed hodie. C. de iure aur. annu.

Si quis. Ex iſto ℣. ſumitur auth. ſed nouo iure poſita ſub l. vroz̄ C. de nup. ꝛ coꝛrigitur iſta l. ꝛ ſimiles ꝺicentes poſitum in ꝺignitate nō poſſe libertā in vxoꝛem accipere.

Apud quos opor. monachos cauſas ꝺicere. Rub.

1 ☞ Judices ciuiles nō poſſunt eſſe iudices in cauſis monachoꝛum ꝛ monialium, ſed epiſcopi.
2 Epiſcopi ꝺebent ſcire leges ciuiles, ꝛ quomodo.
3 Leges ciuiles etiam in foꝛo eccleſia ſeruari ꝺebent ꝛ qualiter, remiſſiue.
4 Cauſe monachoꝛum ꝺebent accelerari, ꝛ ſacerꝺotaliter, ꝛ bene expediri.
5 Ratione ꝺelicti commiſſi in perſonā eccleſiaſticam, quis efficit foꝛo eccleſiaſtico.
6 Depoſitio huius conſtitutionis ℔ locum tam i cauſa ciuili quā criminali.
7 Libellus in caſu huius conſtitutionis qualiter foꝛmetur, ꝛ qꝰ citabitur, remiſſiue.
8 Monachus p̄o quibus cauſis conueniri poſſit
9 Monachus quando poſſit agere etiam ꝺe iure Canonico.

Rem cognoſcentes. Monachi, ꝛ moniales pro cauſis coꝛū coꝛā epiſcopo ꝺebent conueniri, qui diſponere ꝺebet an p̄ ſe, vel alios ꝺebeant reſpondere. ꝛ ſecundum. l. ꝛ ſacras regulas ꝺz cognoſcere ꝛ iuꝺicare ciuiles, autem iudices talium cauſarum cognitionē nō habent pena ℥ facienti

1 bꝰ. inminēte. b ꝺ. ¶ Ro. ꝛ. ex iſta cōſtitutiōe, q̄ iudices ciuiles nō

2 pūt eſſe iudices i cauſis monachoꝛū. ꝛ monialiū, ſed epiſ. ¶ ℥e

cuedo not. q causa sit cum monacho, t libellus d'eo. ¶ Tertio not. q episcopi tenentur scire leges ciuiles cũ sint leges ciuiles debent iudicare. vt hic. de q not. p gl. C. de episco. t cleri. l. repetita. q qualiter sit intelligendum quod episcopi debeant scire leges, tangit Jaco. de Bel. hic. t docto. in authen. causa que fit cũ monacho. C. de epis. t cleri. hic supta dicã in. §. si vero. p crimi. J. de sanc. episcop. vbi gl. tangit. ¶ Quarto not. q leges ciuiles debent seruari in foro ecclesiastico. de q dic vt in. c. j. extra d ope noui. nunc. t ibi p docto. t vt not. gl. extra de regu. iur. c. ij. lib. 2o. vj. t vide q ibi tangit extra de arbi. c. ij. ¶ Quinto no. i ver. Iz etiã q causa monachoz ocbet accelerari, t honeste, t sacred otalit expediri. ¶ Sexto not. in versicu. executores, q ratione delicti cõmissi in psonã ecclesiasticã, quis efficitur de foro ecclesiastico, vt hic de quo p gl. in authen. itẽ nulla cõmunitas. episco. t cleri. ibi p docto. in d. auth. causa q̃ fit cũ monacho. dicã. j. d sac. epis. §. omnib⁹ aũt epis. ¶ Quero, an hec cõstitutio habeat locũ in calib⁹ ciuilib⁹, t criminalib⁹. Dicit Jacobo. de Belu. q sic. Dicit enim ru. causas dicere, t in nigro, in pluribus locis idem dr. ¶ Itez in p̃incip. dicit, si quidẽ &c, t sic sequit tã in crimina li q̃ in ciuili, argumen. et⁹ q no. l. causas. C. de trãsact. t j. l. j. §. j. ff. de testib. facit extra de verbo. signifi. c. ex parte. ¶ Quero quis citabit, t cui⁹ persona concipitur libeli⁹. Dic vt in gl. hic super versicu. interpellet. t in d. authen. causa. t. J. de sanct. epis co. si qs d aliquẽ. ¶ Quero, de quibus conuenit hic monach⁹. gl. j. in d. authen. causa tangi, t ibi latiꝰ per docto. not. J. de san. epis. §. quidem. ¶ An autem monach⁹ agere possit. Bl. su p dicto versic. iterpellet ponit hic. t in. d. authenti. causa. Quid aũt iuris sit de iure g anonico, an monachus agere possit, t cõueniri et an ratiõe delicti possit accusari. Dic vt. xũ. q. j. c. exped. ¶ Ite qũ delinquit, vel etiã p̃hibit, an cõueniatur ipse vel ecclesia: Vide q not. xj. q. j. c. de persona. Et de hoc an monachus p̃o delicto ab eo cõmisso ante ingressum, siue post ingressum, cõueniat, not. Specu. in tit. de reo §. j. ver. sed an monachus. t ver. sed nunqd Et circa omnia p̃dicta vide Specu. in titu. de sta. mona. i p̃nc. t quod no. Inno. in. c. j. extra de reiud. t Specu. titu. de actore. §. j. versicu. ite excipit. ¶ Quero, posito q libell⁹ possit fieri cõ monachũ, qs respõdebit, p eo. Bl. hic super. d ver. interpellet. t i d. authen. causa. dt q Abbas. syndicus, vel economus. Dic vt in gl. Iz Jac. de Bel. dicit, t bene iudicio meo, q episcopus dz disponere qualiter dz responderi an per se, vel p alios, vt pz in. §. ij. ibi, ille vero mittat. &c. t pz hic in rub. hui⁹ titu. t J. de sanc. epsc. §. monachis. i p̃incipio. ¶ Quero, an cõ collegiũ possit libell⁹ cõcipi nomine monachi. Dicta gl. hic. t in d. auth. causa dt q sic Jaco. dicit q ille. §. 2rium ostendit d hoc an ille. §. p bet, dicã ibi. An aũt monachus possit iurare de veritate dicenda: Dicta glo. hic, t in d. auth. causa. dicit quod sic. de quo per gl. in l. ij. §. q ob seruari. C. de iura. cal. An aũt sua respõsio debeat nocere eccle sie, vel Abbati. Dic vt not. gloss. in capitu. dubiũ extra de elect. ¶ Quero, an iurabit d calumnia monachus. Dicta gl. h. d. q non, sed Jaco. dicit q si monachus est in iudicio per se, t suo nomine causaz agit, ipse de calumnia iurabit, cũ tũc sit tãquã p̃ncipalis persona in iudicio. vt. §. monachis. J. de san. epis. ¶ Nec obst. q monach⁹ nihil h , qz pauper⁹ nõ excludit iudiciũ Iz qũã tum ad executionẽ sententie iudiciũ debilitet, hinc est q inops condemnatus. in carcerẽ detruditur. vt. l. j. C. qui bon. ced. poss. ¶ Quero nunqd monachus possit conueniri. Et pone q sententia lata est. in quibus rebus fiet executio. Hanc. q. formatur gl. in §. si quis contra aliquã. J. de sanctiss. epis. ¶ Quero qd de monachis exemptis, sub quo conuenitur. Dicitur in gl. sup d. versi. interpellet in fi. t in d. auth. cã q sub Papa de q dic vt in gl. vj. q. iij. c. placuit. de p̃riui. cred. c. tuarũ t per Inn. in e. tit. c. recipim⁹. t c. ex oꝛ. t vide qs habes hodie in c. j. de p̃riui. lib. vj. ¶ Quero in hoc §. pe. dicitur hic, de cautela iudiciorũ, &c. quid vult hoc dicere. Dic vt in gl. super ver. cautela. t no. fi. gl. vbi dicit qd qdã dicũt quod hoc casu dz recipi pign⁹. ¶ Quero an iudex per se in decem libris auri t officiales in alijs decẽ condemnabuntur. Bl. tangit in d. auth. cã. Dic vt ibi per doct.

ADDITIONES.

a ¶ Quod sic: Adde Bal. in addi. ad Specu. in ti. de reo. ver. monachus. an possit.

b ¶ Libellus. Ad quod vide Fel. in c. causam. in p̃in. j. colũ. de p̃oba. t quod per eum etiam in c. J. t Bl. de re iu. columna quarta in fi. versi. ó libello t vide Bal. in l. aditio. ff. de acquirenda. hereditа.

c ¶ Ingressum tunc coram quo conueniatur vide Lar. in cle. j. §. qz vero. viij. q. de statu. mona.

De Quæstore. Rub.

1 ☞ Dominis agricolarum sũt cõstituti iudices a lege itez suos agricolas.

2 Jurisdictio inferioris devolvitur ad superiorẽ, si inferior negligit vel denegat facere iustitiam.

3 Baiulus non citat aliquem ad iudicium sine p̃cepto.

4 Falsam ambaſiatam facies qualiter puniatur remittitur.

5 Validi t potentes quãdo compellantur ad aliquam artem exercendam.

Cum dei. Officium questoris requirẽdis personis in vrbe Constantinopolitana manentibus consilitꝰ, t iquirit q sint, t vnde venerint, t qua occaliõe, t cuius sint, vtrũ si t Cõstantinopolitãe ciuitatis sint ciues, eoꝝ causas, t negotia, celeriꝰ, et pedire extraneo ad suas p̃ouincias. cũ suis remittere, t alios expellere, t validos, t potentes operari facere, exceptis omnibus infirmis corporis, que dimitti debebant. pena d facientibus imminẽte. ¶ Not. versic. vero forsan. §m Jac. d Bel. q d̃ agricolarũ sunt cõstituti iudices a lege inter suos agricolas, vt p̃z in d. ver. t sic est arg. §m q d̃s inter suos vasallos sit iudex. de quo in, t. col. de p̃oꝛi. seu. alie. per Fede. c. vnico. §. penulti. Sz certe iste text. non vr hoc probare. Nã illa verba, q a nobis statuti sint iudices &c. vr debere referri ad verba auditoꝛes litis, que precedũt vel ad verba que ibi sequunt, ipsi adhuc differãt. t c. cũ enim in versi. si vero forsã, ad resultationem dicatur de agricolis, qui cũ dominis cõtendat, dz esse d̃s iudex in causa p̃opria. vt. C. ne quis i sua can. Nã si d̃s contendit cũ feudatarijs suis non cognoscit de illa cau. ij pares curie. vt. d. §. pe. t q plene not extra de iudi. c. ceterũ. ¶ Item dicit de illo qui est arg. i d. §. si vero forsã. t q iudex inferioꝛ iustitiã negligit vel denegat facere suis subditis. q iurisdictio devolvetur ad superiorẽm. Facit ad hoc. si de inuest. inter dominum t vas. lius cita. c. j. t circa q vide etiam q no. in d. §. pen. t d. c. ceterum. ¶ Nota in ver. si vero aliqui. aut i hac, &c. ibi. sine iudiciali p̃cepto. q balius nõ põt citare aliquem ad iudicium sine iudicis p̃cepto. vt hic. Idem. C. de exhi. re. l. fin. t ibi per doc. t qualiter puniatur faciens falsam ambasiatã. dic vt no. Spe. in tit. de executio. §. j. versic. sed queritur qualiter. ¶ Oppo. ad versi. si vero balius terre, &c. videtur q validi, t potentes non debeant cõpelli ad exercẽdũ artẽ. vt C. de mẽd. validi. leg. j. lib. xj. Bl. solvit ibi, vel dic, hic loquit i ciuibus. ibi in extraneis. vr hic distinguitur. ¶ Ultimo not. gl. huius cõstitutionis, que est super versicu. reparare. t que incipit. arg. &c. Et dic vt in ea t dixi in. §. semper, alleg. in gl. Barto.

ADDITIO.

a ¶ Precepto. Adde Fely. in. c. j. de iud. in. v. colũ. statim post med. vbi plene. t no. d. Ale. de Imo. in l. sciẽdũ ver. ob. a. in. l. noie. ff. de fal. nisi consuetudo sit in contrarium, vt ibi t Bal. in l. si qñ. C. de testa. t adde Jo. de Imo. in. c. cum parati de app. t Tan. in summa. de cita. q. v.

Constitutio, quæ de dignitatibus, &c. Rub.

1 ☞ Consulatus, t patriciatus faciũt quem sui iuris etiã administratione non accedente, secus in alijs.

2 Dignitates liberãtes a curiali fortuna, liberant a patria potestate que sint. remissiue.

3 Filius emancipatus mortuo auo nõ revertit i potestatem pris. Filius liberatus a patria potestate pp dignitatem mortuo auo patris potestatem repertitur.

4 Omne bonum optimum, t omne donum perfectum, de sursum est a Deo.

5 Electio sola quando tribuat ius electi.

6 Electio, que regrit superioris cõfirmationẽ qñ sola tribuatius electo, t ibi quid p̃latura.

7 Electo ante confirmationem quando liceat administrare.

8 Princeps ante confirmationem, t coꝛonationem quam authoritatẽ habet.

Quicquid. Dignitas consulatus, patriciatus, a patria potestate liberat, sola dignitatis collatiõe, t gñt omnis alia dignitas, que a curiali fortuna liberat q a patria liberat potestate h. d. ¶ Nota. qõd ex sola collatiõe dignitatis patriciatus, t consulatus, go efficitur sui iuris, vt hic in p̃incipio. In alijs vero dignitatibus omnia administratione accedente. vt hic. in §. nũc autem. versicu. dicimus autem in ipsis sedibus. &c. t not. gl. in versic. nã si sanctimus super versicu. codicillis. ¶ Scõo nota. in. §. generaliter. q omnis dignitas q̃ liberat a curiali fortunã, liberat a patria potestate Que aũtẽ sint dignitates, que liberant a curiali fortuna. habes i text. l. fi. C. d decur. lib. x. ¶ Tertio no. in. §. illud. q Iz quãdo filius exeat

lius exiuit de patria potestate per emancipationem.filius eius, qui remanit in aui potestate non redeat in potestatem filij emã cipat,si auus moritur,vt Institu.quib⁹ modis.ius pat.po.sol. §.primo.in fi.ec⁹,qñ filj⁹ exiuit de patria potestate pp dignitatẽ adipiscatur,vt hic.z not.in dicto.§.primo institit.quib⁹ modis i⁹ pat.po.sol.z in l.li pater filio.ff.ꝺ adop. ¶ †Alti.not.text.ibi,q nã omne bonũ,ꝛc.ad quẽ text.facit extra ꝺ p̃uil.c.fin.z ibi no. z.xxv.ij.c.j.z.§.3.vt liber.dece.in p̃incip. ¶ †Et no.q.3.ꝺ.di xi q̃ q̃ sola collatiõe dignitatis i⁹ tribuit,an hoc sit verũ,z text. in veric.nũc aũt facit p̃ z ꝺ.ad hoc etiã facit,l.fina.C.de dec.li.b20.x.z institu.quibus modis ius pat.po.sol.§.filiũssa.§3 q̃ sola electio non tribuat ius electo,no.i.l.ex eo.tẽ.ff.de test.mil.alibi.not.gl.q̃ sola electione tribuatur iurisdictio,§ nõ effect⁹ iurisdictionis,ita not.i l.p̃uato.z.C.de iurisdictio.omniũ iudic. z de cõdi.z demostra.l. Publius.in p̃incip.C.de cõsu.l.fina. lib.xj.z alibi vt q̃ ex sola electione acceptata ius non tribuitur nili ceperit administrare,vt videbitis.§.de admi.§.illud collũ. vñ,quid dicendũ:Putarẽ sic dicendũ. Aut loquimur in maximis dignitatib⁹,vt patriciat⁹,archiepiscopat⁹,z tũc ex sola electione plenũ ius tribuit vt hic i.§.primo.z.j.nã si sancim⁹.z ibi not.gl.sup versi.cõdi.z.§.filiussami.z.C.ꝺ episc.z cle.auth.§ episcopalis dignitas.z ibi not.gl.sup versicu.honoratis.z l.fin. in p̃inci.C.de deci.li.x.z qõ not.in dicto.§.filj⁹.q̃ intellige cum acceptatione,vt not.in.l.fin.C.de cõsu.lib.xj. Et ita intellige gl. l. Publius.ff.de cõdi.z demostra.in p̃in. Ad hoc facit extra ꝺ elec.c.cũ inter i fin. Aut loquimur i alijs dignitatib⁹ minorib⁹, et tunc dignitates non habent administrationẽ annexam.z tunc quid cõsequat electione,z acceptatione,habuisti.ꝺ.vt ozd.prefe.circa p̃inci.z in fin.z habes in ꝺ.verticu.nã si sancim⁹,iqua tum dicit de illo qui est effectus cõsularis,qui hz spẽ administrãꝺi.vt not.in gl.super versi.cõsulares. Aut hz administrationem annexã.z tũc electo ex electione.z acceptillatione ego puto qꝺ tribuatur ius ipsi⁹ dignitatis,z ius administrãꝺi.§ tale ius non tribuit effectũ,nili cũ cõpetit exercitiũ ipsi⁹ administratiõis qꝺ intellige cũ administrare posse ceperit. Et ita intellige ꝺ.§.nũc aũt ibi.z insuper singulis ꝛc.z sequitur postea.z operibus agnitis,z ita loquitur etiã.§.vt ozdi.prefe.§.j.z ita intellige ꝺ administ.§.illud q̃ not.gl.sup versi codicillos.z q̃ not.in.§.filiussamilias in gl.q̃ incip.hoc est speciale.z.j.co.ver.nã si sancim⁹.super ver.codicillos.z quod not.i ꝺ.auth.§ episcopalis.in gl.q̃ est super.ꝺ.ver.honoratis. Predicta locũ habẽt in electione,que nõ requirit confirmationẽ superioris. Et ita intellige qꝺ ꝺixi ꝺ episcopo,vt patet in §.palã.j.co.ot enim,ipsa ordinatione Si enim loquimur in electionib⁹ que requirũt superioris cõfirmationẽ tũc quid iuris sit gl.ꝺ.l.p̃uato.z.C.de iurisdi.om.iud.ꝺicit q̃ ex electione subaudi,z acceptillatione,vbi inuitus nõ cogeretur querituꝛ ius,sed non exercitiũ iurisdictionis.† Itez ꝺicit gl.qꝺ ex electione queritur i⁹ prelature,z admãistrãꝺi.§ nõ exercitiũ prelature administrationis. Ita not.li.iij.ꝺist.c.quãto.z vide gl. j.de cola.§.ad hec prohibemus.alleg.hec.z ibi ꝺicã. Nec obst. predictis in quãtũ ꝺixi q̃ nõ cõpetit exercitio iurisdictionis,z administrandi ante confirmationem q̃ habuistis.ꝺ.de defun.ciui. §.si cadere.ibi.z suscipere ꝛc.q̃ intellige vt ꝺixi ibi.† Et ꝺ hoc an electo ante cõfirmationẽ liceat re ipsa administrare,vide Innocen.in.ca.transmissã.extra de elec.z in.c.cũ sup extra de cau. pos.z pue.z in.c.proposuisti.extra de cõce.preben.† An aũt pn cipe ante cognitionẽ,z cõfirmationẽ factã p Papã habeat iurisdictionẽ,vt exercitiũ iurisdictionis vt possit p̃uilegia cõcedere legitimare,z alia facere,Jaco.de Areti.disput.quã disputationem refert,p. yn.inl.bene.a Zenone.C.de quad.pres.z viꝺ q̃ ꝺicin.l.fin.in p̃incip.C.de cõsu.lib.xj.

ADDITIONES.

a ¶Cuius.Quare autem ius acquiratꝝ electo,vide copiose z not. p yay.in.c.cum Bartoldus.de iudi post p̃inci.ver.quale aũt ius et q̃ ad materiã ibi ꝺixi in apost.z per Jely.in.c.sup his.de acc.in.j colum.versi.z in quantum.

b Jurisdictionẽ. Vide Pau.de castr.in cõsil.cv.z Oldr.i cõsil. clxx.

1 ¶ Beneficium i rescriptis quando late,z quando stricte,iterpretatur.

a Illud. Oppo.z vꝺ q̃ in rescriptis beneficium ꝺebeat iterpretari stricte,vt e.tra de reseri.c.significante.et c.nonnulli.§.i.z.c.significaui.eod.tit.l Sol. Aut loquimur i beneficijs.z ista sunt largissime interpretanda.vt hic. Aut in rescriptis,z sunt stricte interpretanda,vbi sunt rescripta stricti iuris, que emanant super delictis,que sunt potius restringenda q̃ larganda.vt.ꝺ.c.significante. Sz hãc solu.oppo.q̃ beneficiũ nõ sit plene nec large interpretandum,vt extra de reseri.c.si gratiose. lib.vj. Solu ibi loquit in beneficio ambitioso,hic vero non.

ADDITIO.

a ¶Stricte. Vide ad hoc Jely.in c.cau sã.viij.colum.versi.tertia declaratio de rescrip.z q̃ ibi ꝺixi in apost.

1 ¶ Sacerdoti vt liberet quẽ a patria potestate quale esse ꝺ beat.

a Palam. Oppo.per l.sacrosancti.C.ꝺe episco.z cle.Sol. illa cogitur per istum.§.z ideo super illa posita est auth.sed episcopalis dignitas hinc sumpta. ¶ †Quero an aliud sacerdotium liberet quẽ a patria pote.Doc.in ꝺ.auth.sed episcopalis tz q̃ nõ cuius contrarium determinat gl.ꝺe eta.et qualita.c.indecorum.

ADDITIONES.

a ¶Sacerdotium. Addꝺe Dy.in re.decet. Panor in c.constitut⁹ nu.iij. extra de resti.in iteg.z plen⁹ in c.cum volũtate nu.viij.in ver.speciale.z est in episcopatu.extra de senten. excommuni.et ꝺixi post Bal.in l.sacrosancte nu.j.versi.episcopalis autẽ dignitas.C.ꝺe epis.z cleric.

De iudicibus. Rub.

1 ¶ Imperitus causarũ non põt esse iuꝺex ꝺelegatus.

2 Judex ꝺelegatus an habeat assessorẽ qualiter.nu.6.

3 Judices non ꝺebent omnem causã committere consilio sapientis.

4 Imperiti literarũ an possit esse iudices q̃ sic etꝺelegatis nu.7.

5 Illiteratus iuꝺex qualiter formet sententiam.

Azenone. Judices ꝺelegati a p̃incipe ciuitate nõ ꝺebent esse periti rerũ negotij⁹ experti,vt causas p seipsos ꝺicãt,z cognoscant. Judices quoq; ordinarij per suos assessores negotia §m.l.explicant z ꝺeterminant z cõtra occupationẽ per p̃sentiam suorũ assessorũ supplent. ¶ Item predicti iudices ꝺebent sedere mane meriꝺie,z vespere.z appellationes ab eorũ sententijs interpositas suscipere cognoscentes per eos quibus nostre leges causarũ cognitionẽ cõmittunt.h.ꝺ. ¶ †Et p̃incipi huj⁹ cõstit.no.ꝺuo. ¶ †Primo q̃ illiteratus z iperitus causarũ non põt esse iuꝺex ꝺelegatus Secundo no.q̃ iudices ꝺelegati nõ ꝺebent hre assessores sed ordinarij.q̃ sic qualiter sit intelligẽꝺũ.j.ꝺeclarabo. ¶ †Tertio not. ibi sed siue reos querere.ꝛc.ar.z tra iudices q̃ qualibet questionẽ committunt cõsilio sapientis.ꝺe qua questiõe ꝺicit no.Ja.ꝺe Are.in l.ille aut ille.cum in verbis.ff.ꝺe leg.tertio.z antequã veniamus ad alia p̃imo ouo no.per modũ questionis.Et p̃imo,

4 quero †an imperiti literarũ possint esse iudices.gl.hic sup ver.

a habere ꝺicit q̃ illiterari possint esse ordinarij iudices.Et rõ quia habent assessores,vt patet in versi.in ostris administratoribus Si vero loquimur in ꝺeleratis,tunc aut illiteratus est ꝺelegatus a p̃incipe sciente.z potest esse iuꝺex qz videtur cũ eo ꝺispẽsare.vt l.quiꝺã cõsulebant.in fi.ff.ꝺe re iu. Aut est ꝺelegatus a p̃incipe ignoranter.vel ẽt ab alio tunc nõ tz ꝺelegatio.vt hic in versicu. nõ igitur,Non ob.l.certi iuris.C.ꝺe iuꝺi.q̃ licet ibi loquatur. ꝺe milite.non tamen est illiteratus.vel est ibi speciale intermilites vt illiteratus,z imperitus miles inter eos possit iuꝺicare, sed inter alios secus.vt hic. Ultimo ot gl.super.ꝺ.ver.habere q̃ ibi licet sit illiteratus tñ hz experimentũ causarũ,et naturele. ꝺescriptionẽ z hanc opinionem tenet Specul.in titu.ꝺe iuꝺi.ꝺe le.§.excipi potest versi.item q̃ illiteratus. Istam enim opinionez tenet gl.in cap.suscitans extra de rescrip.circa q̃ vide gloss. in ꝺicta.l.certi iuris.z l.fi.C.ꝺe sen.ex breuic.recit.z tãgitur per gl.in c.fi.ꝺe regulis iuris lib20 sexto.z doctores in l.certi iuris p̃ꝺicta.z in ꝺ.l.finali. tenent quod illiteratus potest esse iuꝺex, sive sit expertus.causarum.sive non.z sive sit ordinarius sive ꝺelegatus.z hoc puto verũ cum non videatur rõ ꝺiuersitatis inter ordinariũ.z ꝺelegatum vt ꝺicã.j.pri.q. Adhunc textum i §.nos igitur potest responꝺeri.quã hic loquatur in ꝺuodecim iuꝺicibus ꝺelegatis in vrbe.Romana,qui p̃opter eorum industriã eligunt z ideo ꝺebẽt esse itestati.z in negotijs experti,vt no.gl.

5 super versi.nostris. ¶ †Qualiter autem illiterati formet sententiã cũ opus sit eã in rescriptis ferri.Dic vt no.gl.i ꝺ.l.fi.C.

6 ꝺe senten.ex breuic.recit.z ibi per doctores.z in l.certi iuris.z. alle. ¶ †Secuꝺo quero an iuꝺex ꝺelegatus posset habere assessorẽ,hic videtur ter.q̃ ordinarij tãtũ possit assessorẽ habere nõ ꝺelegatus vt hic in ver.nos igitur.z in versi. nostris.z istud tz Ja.ꝺe Are p hunc tex.vt z.p.refert in ꝺ.l.certi.Sed in Jurij⁹ viꝺetur veritas q̃ iuꝺex ꝺelegatus possit habere assessorem.vt §.vt ꝺefun.siue fune.ze.§.illud.z §.alios autẽ col.v.Nam ob hic ter. q̃ loquitur specialiter in.rũ.iuꝺicibus ꝺelegatis in vrbe Romana qui p̃opter eorũ industriã eligũt.vt §.ꝺixi.z isti nõ ꝺz habere assessorẽ.vt hic alij vero lic.vt in Jurijs.z illã opi.tenẽt ꝺoc.i aut.ad hec C.ꝺe iuꝺ.supta ex illo §.illud.z no.C.ꝺ epis.z cle. aut. cã q̃ sit cũ monacho.z hoc puto verũ q̃ possint habere assessorẽ ꝺelegati habetis casũ expssũ i statutũ.§.assessorẽ autẽ ꝺ resti.vi.

7 Per hoc puto q̄ sicut iudices ordinarij possūt esse illiterati. ita iudices delegati, cum vterq; possit assessorem habere. z per consequens nō est ratio diuersitatis inter ordinarium. z delegatū. Nec obstat. pdict⁹ text. j. co. ſ. li qs aūt, vbi videt velle, q̄ ibi duodecim iudices delegati possint habere assessorē, q̄ respondit vt ibi dicam. Demō ergo ad. ſ. li quis autem.

ADDITIO.

a ¶ Iudices. Ad saturitatem vide latissime. z not. Felyn. in. c, scisscitatus. v. colū. versū. illiteratus de rescrip.

1 ☞ Pedanei iudices, qui sint. z q̄ dicantur.
8 Delegati a principe in vrbe Romana vel cōstantinopolitana q̄ possunt habere assessores. z nu. 3.

Si quis autem. ¶ Quero de intellectu h⁹. ſ. dicunt quidam quod cū. ſ. i. ſ. vetus igitur. huius. z sit dictū de maioribus iudicib⁹ qui sunt q̄tuor. z de minoribus iudicibus qui sunt octo. Imperator ōt q̄ li dicti maiores iudices volunt, possint causas delegare alicui ex
1 illis octo iudicib⁹, non alijs. Dicit gl. ⁺ q̄ eos octo iudices minores vocat pedaneos officio. z dignitate. z. redo q̄ velit dice. q̄ sūt pedanei officio. z dignitate. z sūt pedanei ratiōe officij par ui. z ratione parue dignitatis quā nullo modo habent magnā, sed habent inodicā. Alij vero. l. decē iudices. ſ. maiores iudices erāt pedanei officio ratiōe parui officij q̄ habebāt. ſz non erāt pedanei
2 ratiōe dignitatis, q̄ illam magnam habebant. † Et pm̄ istam lectu. habes hic casum quod etiam isti iudices, qui delegātur a pn̄cipe in ciuitate Romana, vel ✠ constantinopolitana possint habere assessores, vt patet in exceptionibus quas ponit text. ibi cōsiliarijs suis. Et sic patet q̄ isti iudices habeant consiliarios, qui consiliarij appellant, assessores, vt. d. ſ. alios. not. ſ. vt defun. seu funera eorū. z. c, pbatur versi. z nostris administratoribus. z. c. ſ. eo. Et pro ista opinio. facit. ſ. pxi. ſ. versicu. inter hos. vbi patet q̄ vn⁹ existis iudicibus h⁹ cōsiliarū assessorem. Alij dicunt q̄ hic vocat iudicem magistratum. z sic hic loquitur d̄ iudice ordinario. Et ista opinio, videtur tenere gl. super verbicu. iudiciū. ibi in nouellis. z. z super verbo, particulares. in fin. gl. z pm̄ ista lectu. iste. ſ. non est d̄ id quod dixi. ſ. pxi. pm̄ docto. Nō obst. text. q̄ dicit, nisi consiliarijs. z. c. qui cum loquitur de iudicibus ordinarijs, non est dubium quod possunt assessorem habere vt. ſ. ver sic. z nostris administratoribus. z. c. Bl. in super verbicu. iudiciū. i fin. dicit hunc. ſ. esse coarctādum tantum ad magistratus populi Romani. z ad iudices constitutos a pn̄cipe delegatos in ciuitate Romana, vt isti volentes delegare de legēt, vt hic dō. Et sic in eo q̄ dicit de iudice a pn̄cipe ꝯstituto ciuitate Romana, iste.
ſ. esset d̄ opinio. docto. de qua. ſ. dixi. ¶ Quid dicemus: putare posse ſustineri quod etiā isti iudices delegati a pn̄cipe in ciuitate Romana possint habere assessores seu cōsiliarios. Non
3 obstat. ſ. j. ſ. eo. qui vr velle d̄ ciū. q. posses dicere q̄ quod ille text⁹ hoc non probat, sed dicit quod isti iudices delegati a pn̄cipe in ciuitate Romana non debent esse illiterati. z non habentes cautelā experientias, sed debent esse pertti z literati. q. alias esset d̄ decus. Reipubli. Romano. z. li tales persone de litib⁹ cognoscerent, quos oportet ab alijs discere quid iudicare debeant. nō aūt negat quod li sit delegatio personis literatis, expertis in causis q̄ illi nō possint suos assessores habere. z hoc apparet in ver sic. i hoc Marcellū. ſ. pxi. vbi exp̄resse d̄ q̄ Marcell⁹, qui est vn⁹ de duodecim iudicibus delegatis in ciuitate Romana, vtitur cōsiliario. z sic pm̄ hoc omnis delegatus in quocunq; loco posset idi. suncte habere suos assessores. z hoc ut dictū saluā meliori declaratiōe. ¶ Quero. z oppo. ad versicu. nisi cōsiliarijs. Et videt q̄ tunc examinatio nō possit cōmitti cōsiliarijs. vt. ſ. de defun. seu fune. ſ. illud. Sol. p tunc iste. ſ. intelligitur de magistratib⁹ ordinarijs tantū. tunc ipsum intelligi pm̄ illū. Si vero intelligim⁹ in iudicibus delegatis a pn̄cipe in vrbe Romana. tunc gl. sup versicu. particulares soluit altero de quatuor modis. Tene secūdam vel tertiā solutionem. z pm̄ istā lectu. p tot loquit in delegato habes hic quod etiā isti delegati a pn̄cipe in ciuitate Romana possunt habere assessores. z facit. p opinio. quam dixi. ſ. pxi. ¶ Ultimo p̄ dicto. ſ. li quis autem. vide gl. in. c. super q̄stionum. extra de offic. del. in gl. super verbo, nisi causa in pncip.

1 ☞ Judex matutino, meridie, z vespere, sedere d̄z.
2 Judex de voluntate partium iudicare p̄t de nocte, alias non.
3 Verbum continue, in teste qualiter intelligatur.
4 Dictio mox, qualiter intelligatur.

Sedebunt. Not. ex isto. ſ. quib⁹ horis iudex sedere
1 debeat. ¶ Oppon. z videtur q̄ iudex non possit sedere horis vespertinis nec iudicare q. licentiet est magistratus populi Romani tali hora i publico cōparere. vt. l. n. ſ. z q. magistratū. ff. de offic. iur. gl. sup verbo. mox. soluit duobus modis. ¶ Prima solu. tenetur in. l. 3ria. sed ad secūdā aduerte. q. ista videtur omnino falsa vt ex p̄dictis patet vesperas, q. pm̄ hoc sequeretur quod etiam verbā matutino, sic intelligeretur. z nō se. quereť q̄ nocte d̄ deberet sedere. Ista enim tria verba matutino, meridie. z vespere ponuntur copulative. debent ergo exponi vt denotent horas, in quibus iudices debent
a sedere. z hic p̄cedēs opinio videtur verior. vel solue vt nota. gl. in capitu. consuluit. extra de officio. de lega. super versic. gratiā
2 in fin. gl. ¶ Querit gl. sup verb. matutino, an iudex possit iudicare de nocte. Bl. d̄ q̄ de nocte p̄t iudicare de volūtate, sed de die de necessitate. sed gl. in l. more. hic allegi. dicit indistincte sentiā debere fieri de die. De qua. q. dix vt not. gl. in d. cap. consuluit. super verbo tenebras. z illā sententiā approbant Hostie. z Joan. An. lz Innocē. videat cā impugnare. z de hac. q. tāgit d
3 docto. in nō mino. z. c. de transact. ¶ Ulterius hūc. ſ. cū d. cō tinue. Jacob. de Belvi. inducit in argument. pro teste dicēte vidi talem cōtinue possidere, quod istud nō sit intelligendū continue, ita quod omīm puncto tēporis videat possidere. De q̄ ſtio Dyn. ponit in. l. prima. ff. soluto matrimo. Et p̄ ista opinio. facit optime. text. de conditionib⁹ z demonstratio. l. si q̄s ita legauerit. z melio⁹. ff. de edil. edic. l. si quid venditor. in fin. princip. Et p hoc vide expositionē quā facit gl. sup verbo. assidu. xxvij. distinct. capitu. de quibusdā. ¶ Ultimo, q. hic d̄ mox. z meridie. q
4 liter ponat istud verbū mox. primo vide gl. in l. fructus, ff. soluto. matrimo. et ff. de verbor⁹ obligationib⁹. l. prima. ſ. q̄ presens
b z quod no. Speculator. de disp. z alleg. ſ. post hoc. verū. ff. de mor. z incest. nup. ſ. z de hac dictiōe vide gl. xx. quest. ij. in qualibet. z extra de electio. c. q. z p̄opter. super versicu. mox.

ADDITIONES.

a ¶ In. c. consuluit. Et ibidem ad hoc vide Fel. in fi. pen. colum. versic. gl. super versi. tenebras.
b ¶ In l. fructus. Et ibi vide Dyn. z gl. i. l. si pupilli. ſ. idem ait. ff. de neg. gest. z Bald. in. l. Balb⁹. ſ. ille casus. de lib. z post. z in l. ij qs hrs institutus. d̄ acqui. hered. z i d. ſ. q̄ psens. alle. i text.

1 ☞ Forma rescripti per iudicē seruanda est, z ab ea non recedit⁹. sed de partium consensu licet.
2 Acta iudicū debēt esse in scriptis, nō q̄ sit necesse q̄ fiant in scriptis. sed bene in scriptis redigi debent.
3 Contumax quando appellet z quis.

Audient. Judices delegati lites audire debent secundum formam rescripti, z appellationes susscipere de omnibus, quibuscūq; exceptis, ad quas appellationes
a initiandas duoz̄ mensū spatiū concedit. Itā sportule, de lis ſuptus exigi debent, tantum modo pm̄ formā iure traditā vnoq; iudice duabus exceptionibus, z exquisitis tenentur. z li aliquis ex dictis. xij. iudicibus remouetur, debēt a principe in eius locum alius subrogari. ¶ Item cuilibet ex dictis iudicib⁹ pro suo salario duo aurei in cōtestatione, z duo in fine ab vtraq; parte debēt
1 psentari nisi lis sit modica. h. d. vsq; ad. ſ. oportet. ¶ Nota ex isto. ſ. audient. q̄ est recurrēdū ad formā rescripti vt hic in vna expositionē gl. super verbo, schemate. Ad idem. C. quando pro uo. non est neces. l. cū nō ex eo die. z extra de rescript. cū dilecta. Sed cōtra hoc opp. vr q̄ a forma rescripti possit recedi. vt. l. ij. ſ. fi. et l. iudex. z. l. d̄. q̄ re. ff. de iudi. Sol. a forma rescripti nō
2 p̄t iudicē recedi. vt hic, sed de partiū consensu. ex prorogatione posset. vt ibi. ¶ Quero, quid vult dicere text. ibi sub forma. te aduocationis. Sol. hic sup dicto verbo schemate. ponit⁹ plicem intellectū. ¶ Prio. seruata forma delegatio. Quo. l. interueniente scriptura, quali. d. q̄ acta iudiciaria debēt esse scriptis. Allegat extra de app. c. vt debit⁹. nescio ad q̄ gl. allūt. allegetur. vt debitis extra de appel. q. ille text. hoc non probat. Sed dic, quod acta iudiciaria debent esse in scriptis, nō quod sit necesse quod in scriptis fiant, sed debent in scriptis redigi et c.
a q̄n contra a falsam. extra de p̄oba. z quod ibi not. super verbo,
3 interlocutiones. ¶ Denio ad ver. appellatiōis. et. in quo nota
b q̄ vere cōtumax non appellat. b Sed vr quod contumax appellet. vt l. z post edictum. in fin. ff. d̄ iudic. Bl. vr velle super verba perimendis q̄ ibi loquatur. z in ficto contumace qui potest appellare. z concordan. quod not. in l. fina. ff. de in integrū restitu. Sed d̄ vr velle tex. cū gl. C. d̄ iudi. i. l. properādū. ſ. sinaūt ex gestis. versi. nullo cōiuncta gl. sup verbo cōtumacia. z i ſ. sinaūt⁹ in finali. Sed dic vt ibi per doc. in lege. ab eodem. C. quomodo et quando iudex.

¶ Inc.

ADDITIO.

a ¶ In.c.quoniam ꝫ. Et ibidem ad hoc vide per Fely in ij. colū. circa med. t.c. sicut de re iudi. in. vij. co. post. pūnc. verti. nā vult Roma. ¶ Non apellat. Ad quod vide late per ꝫ ely. in. c. quod b ad consultationē. in. xiij. col. verti. secundus casus. de re iudi. t ibi late dixi in a postil. t adde Fely. in. c. consuluit. de offi. de le. circa me. vj. col. & de plenissime de veritate huius dicti, t an t qñ procedat per Bart. Soc. in suo trac. ꝫ allen, regu. lxxix, Bul. ō. n. in. l. properandū. ſ. finautem reus. nu. tij. Soc. tradit ꝫ allē cūj. t cy. in litera. c. t de materia vide late p Becū cōsil. xxxiij. t protenui. volu. j. l. Alexand. Alose.

1 ¶ Tēpus anni, vel biennij q̄ datad prosequēdū appellatiō nēq̄ incipiat currere super appellatiōe interpolita a delegato.

Appellationes. Not. ad euitādū processus super appellatiōe interpolita a delegato a Pr̄incipe, dant duo menses, q̄b⁹ elapsis incipit currere tempus anni, vel biennij, q̄ datur ad ad apellationē exercendam, vel finiendam. ¶ Sed contra videtur alia tempora, vt. l. in offerendis. ſ. penulti. C. de appella. l. j. in fi. p̄incip. t l. j. de tēpo. apel. dicunt quidā olim dabāt ur alia tēpora, hodie vero dātur duo menses ad inchoandū p̄cessus super appellatiōe. t istā opinio, videtur tenere gloss. hic super verb. menses, t ipsā credo esse positam in d. l. in offerēdis, ſ. penulti. Et hic est speciale in appellatione interpolita a delegato a Pr̄incipe, quod dent duo menses ad inchoandum appe. t postea incipit currere tēp⁹ anni, vel biennij, q̄ dat ad appellationē exercēdā t finēdā vt hic dicitur. De quo tempore exercende app. loquitur. ſ. de his, qui ingre. ad app. ſ. j. t in authēti. ei qui. C. de temp. apel. q. d. quod regulariter istud tempus biennij incipiat currere a tēpore app. interpolite, de quo not. in. l. fina. ſ. illud. C. de tēpo. appel. Alij dicunt, quod hoc est verū generaliter, quod semper de iure duo dantur menses ad inchoandum apel. t hanc opin. videtur tenere. yn. in authenti. ei qui. C. de tempo. appel. in j. t. ij. Sz precedens opin. videtur mihi verior, quod hodie generaliter detur annus. t ex causa biēnium ad procedendum. t ad p̄cessum finiēdum. super ea, vt. d. ſ. hec nos. ſ. de his, q ingre. ad appel. t. d. auctenti. ei qui. ꝫ allit in istis app. interpositis a delegato a Pr̄incipe, q̄ tūc dantur duo menses ad app. inchoandām, t post incipiannus ad apellationē exercendā, t finiendam, vt dicit hic.

1 ¶ Sportularū gen⁹ q d sit, t q̄ dicant sportula. remissiue ad gl.
2 Sportule que dantur iudicibus, t executoribus debēt esse fisci, contrarium vide. j. ſ. sequen. nu. ꝫ.
3 Judex quilibet, pōt habere duos executores.
Bauli duo possunt seruire duobus iudicibus. t non pluribus.
4 Bauli eliguntur, t periculum ad electorem spectat.
5 Nomina nunc̄ reminime.

Nullo. ¶ Quero circa hūc. ſ. quotuplex est gen⁹ sportulaꝝ t quare dr sportula, t dic vt in gl. sup verbo nullo. t dum gl. dicit circa tertium fiunt. t. ¶ Circa hoc vide q̄ not. in. ſ. tripli. initi. ō actio. vbi etiā not. a quo p̄sentent iste sportule, que executoribus dantur. t vide gl. in l. j. de rū. t lit. expē.
2 t vide Specul. i titu. de expēsis. ſ. fi. verticul. i summa. ¶ Not. q̄ gl. dicit q̄ iste sportule, que dātur iudici, vel executoribus. non debent esse ipsius iudicis, vel executoꝝ, sed deb ēt esse fisc. q iudices t executores habent salarium de publico. q. hoc vetū. vt dicam. j. ſ. ne autem. verticu. vno quoque. ¶ Exū no. q̄ quilibet predictoꝝ iudicū pōt habere duos executores, vel marlios. Et no. q̄ duo bauli possunt seruire duobus iudicib⁹. t. non pluribus. ¶ Tertio no. quod bauli eliguntur, ibi dum ōt hoc eos electionem. t. t ibi, ad alios. qui deputant eos, t. t ibi trinq̄ eligunt t. debent eligi boni. alias periculum ad
5 electores spectat. vt hic. t j. de col. ſ. iubem⁹. ¶ Ultimo circa hanc, not. gl sup verbo, causas. que nomina bz nūcup⁹. t dic vt inca.

1 ¶ Ordinarij non recipiunt sportulas. sed delegati sic, q̄ ordinarij sportulas percipere possint. nu. t.
2 Sportule q̄ dant iudicib⁹, t executorib⁹, q̄ nō debēt esse fisci.

Beautem. ¶ Not. quātū quilibet istoꝝ iudicū id est. de legatorum a principe nomine sportularum obeat percipere. ¶ Quero. iudicib⁹ ordinarijs quātū recipiant nomine sportularū. ¶ Item, q d in alijs delegatis ab alio q̄ a Pr̄incipe. dicit gl. j. hoc nō esse iure cautū, tn dicit ipsa idem. q in delegatis a Pr̄incipe. Pro ista opin. glosse. q tā alij delegati. quā etiam ordinarij sportulas accipiant, facit. ſ. ō mā. p̄inc. ſ. lit tibi. t quod ibi no. t. j. vt lit. iur. ſ. hoc quoque. t. ſ. vt iudi. sine quo. suffra. ſ. volumus. t q̄ ibi not. Sed quod ordinarij nō percipiāt sportulat⁹ tz gl. j. co. que incipit, nūquid Ibi tz quod nil percipere debent vltra salariū p̄ sua iura. Idez not. ij. y. oportet. de manda. p̄incip. In gloss. super verti. nūq d. sed Jacob. de Belvi. dicit aut loquitur in ordinarijs habētibus salarū de publico, t illi nolie sportularum nihil p̄cipere debent et ita loquitur d. gl. que incipit, sed nūquid. Sed q̄ hoc facit sup 2a. scriptum ex emplar. t qd ibi no. ſ. vt iudi. sine quoquo suffra. ſ. vno quoquē. t q̄ ibi no. ſ. co. Aut loqnimur in ordinarijs q salarium de publico nō percipiunt, t tunc isti percipiunt sportulas,
2 vt no. in gl. huius. ſ. ¶ In alijs autē delegatis a p̄incipe vt bz salarium a publico percipiant tū sportule debentur sibi argumē. huius. ¶ In fi. Sed mihi videtur q̄ distinctio quam ipse facit i iudice ordinario nō sit vera Nam dico q̄ iudex ordinarius pōt p̄cipere sportulas. bz salarium de publico percipiat. Hoc q̄ bo p. ſ. oportet. coniuncto. ſ. sit tibi. sup 2a d mand. p̄in. Nā oportet dicit quod scriptor, vel ordinarius bz salariū de publico postea. ſ. sit ibi dicit q̄ ordinario nō permittitur sportularum nomine a percipere vltra quā in sacra constitutione cōtineatur. Patet ergo q̄ sportulas que cōtinētur in sacra cōstitutione pōt percipere. t p̄ hoc q̄ quilibet iudex possit sportulas accipere facit dictus ſ. volumus, vt iudices sine quoquo suffrag. t q̄ d. ſ. sit tibi. loquatur in iudice ordinario no. in gl. que ita illum tex intelligit extra de vita t hon. est. ale. c. cum ab omni id gl. super. ver. expensis t vide q̄ ibi no. super ver. salariū t ex de rescrip. c. statutū ſ. insuper. li. vj. sup verbo pauperes. Non ob. ſ. oportet. t ſ. vno quoq̄ quos tex. in gl. alle. quā p̄o se. q̄ dico q̄ debent abstinere ab omni lucro scilicet alio quā a lucro sportularum. nā illud bz habere, vt d. ſ. sit ibi. Nō ob. ſ. volumus. q̄ ille. facit ꝫ gl. magnam, que est. ſ. in. ſ. nullo. nā ille p̄mittit accipere sportulas. bz loquat
3 delegatis* De ordinarijs aut nihil dependit. Et p̄ hoc puto d. gl. in fi. que dt. q̄b huiusmodi sportule que dantur iudicibus, deberet seruari fisco. q̄ male dicit. q̄ iudices debēt habere illas p̄ se vltra salarium q̄ habent de publico siue loquamur in delegato a p̄incipe, et hoc. ſ. in fi. quantum. tc. siue in ordinario, vel alijs delegatis, vt dixi, et idem dico. de spoz. que dantur exe-
4 cutoribꝰ cadēt atiōe. de quo no. Spec. i ti. ō salarijs. ſ. j. ¶ Querit gl. super verbo, ab vtraq̄ an quelibet pars debeat duos aureos in cōtestatiōe litis dare. Et ponit opi. ſñ dt q̄ verior opi. est q̄ quelibet pars dz p̄stare duos aureos q̄b apparet ex vi dictionis vtraq̄ que dictio i. innuit q̄ quelibet pars dz duos aureos in
5 dici cansarū. Et ita dt. gl. p̄dicta*. ¶ Ex qua no. q̄ dictio vterq̄ est distributiua, t distribuit rem cuilibet in solidū, t requirit concursum omnium ō quibus loquitur, sicut dicimus in dictiōe qui libet de quo habes in l. si pluribus. de leg. ij. in p̄in. ¶ cōcor. q̄ habet in l. si duas ff. de excusa. tu. ſ. gramatici. sup ver. vtraq̄ sit distributiua. t attribuat rem cuilibet in solidum. tñ. est collectiua q. nō verificatur in vno ex p̄o p̄ia significatione vocabuli sed requiritur concursum illorum de quibus loquitur. licet sit aliud q̄nq̄ q̄ p̄bat in l. cum quidā. C. de impu. t alijs subsli. t l. heredes mil. ſ. cum ita ff. ad Trebel. p̄ hoc quod requirit concursū omnium de quibus loquitur. facit insti. de ver. ob. ſ. vtrū t ſ. sed hec solennia. t C. de iud. l. p̄perandum. ſ. finau. vtraq̄ t l. j. in p̄in. ff. de ver. ob. ¶ Si que dictio vterq̄ ponit p̄ dictione alternatiua vt l. rescriptū. ſ. si pacto. t ibi. no. ff de pac. C. de boque lib. l. fi. ſ. ipsum aut. ff. d eli. t post. l. si ita scriptū. t tūc. de ei⁹ dictionis natura est. q verificetur in vno tātū. t idem de dictiōe vter. t alteruter. l. si ex toto. ſ. j. de le. j. ff. de fer ijs. l. j. in fi. vl. vter ex fratrib⁹. ff. de con. insti. t. l. Titius, t Sei⁹. ff. de heredi inst. t l. p̄operādū. ſ. fine autē alteruter. C. de iudi. q̄ quelibet pars de
6 beat soluere duos aureos i cōtestā. litis t duos i fi. apparet ex isto tex. ibi tc. t hic patet q̄ iudex habet octo aureos. t sit idē dicere quaternis aureis sicut dicimus in dictione dena. q̄ idē est dicere x. t. x. vt. l. sigs ex testamento ff. de leg. j. et no. gl. in l. stipulatio ista. ſ. eū q ff. ō ver. ob. t l. si. ff. ō ann. leg. Qualiter autē
b iste dictiōes: bina terna quaterna. t similes b accipiāt vbi tracta m⁹ depens ipolitis. Ly. tāgit. j. ō litig. ſ. ad ex. sup verbo. decimā. ō hoc in l. qui testrini. C. d muri legulis li. xi. vbi gl. ponit. Ultima gl. iducit. hunc tex. in argu. p̄ donis ne illicite accipiat de quo in l. j. ſ. quedā ff de var. t extraord. cog. t j. quesſtij vē
8 dētes. t xxxvij distin. ō quibusdā vbi ō hoc plene no. ¶ An doctor possit facere collectā vis plene i c. q̄ nonnullis. extra ō magist.

ADDITIONES.

a ¶ In l. si duas. Et ibidem. vide Bal. in ij. col. t in l. ancile. in tiij. no. C. de fur. t plenius vide dom. Alex. de Imo. in d. l. rescriptū ſ. si pacto alleg. in ter.
b ¶ Qualiter iste distinctiones bina, trina, t quaterna t similes acci piātur. Tu vide Bc. Abo. cōſ. cxlv j. incip. dubium faciunt vo. v.

1 ¶ Judex taxat expensas t postea defert victori iuramentum. cui stat. t vide numerum.
2 Judex quando possit esse elementior lege.

3 Quid addatur legibus antiquis, per hanc consti. ꝛ nu. s.
4 Iudex quando taxet expensas ante iuramentum, ꝛ quado post iuramentū, vbi quod in iuramento affectionis taxat post iuramentum delatum.
6 Regula, quod victus victori cōdēmnetur in expensis, qualiter intelligatur.
7 Iuramentum calūn. an excuset victum ab expensis. ꝛ ibi qñ.
8 Iuramentum calūn. an excuset ab expensis propter temeritatē remissiue.
9 Expense in lite veniunt multiplici de causa.
10 Iuramentum calumnie non excusat ab expensis debitis ex promissione, ꝛ quando hoc procedit.
11 Condemnatio in expensis an fieri possit, etiam si non sit petitū, vbi quod sic, sed non tenetur si non condemnatur.
12 Iudex qui in expensis non cōdemnauit victū, an repetat a parte victa remissiue.
13 Condemnatio expensarum facta in minori quantitate quālit iuramentum an valeat remissiue.
14 Condemnationem expensarum, ꝛ eius taxatiōem an iudex reuocet si fuit erratum. vbi quod sic.
15 Iudex condemnat expensis arbitrio suo, inspecta negotū qualitate, ꝛ ita absoluit.

Oportet. Iudex regulariter victum victori in expensis cōdemnare debet, nisi qō iuratum fuerit taxatione premissa nisi, propter negotū varietatem sibi aliter visū fuerit, omnibus aliis legibus huic legi cōtrarijs ifirmatis. h. d. vsq; ad. §. qz vero. ꝛ ex isto. §. sumitur aut. post iusur. super. l. sancim. C. de iud. ꝛ ibi. q de expensis statur sacramento victoris, taxatione a iudice premissa. ¶ Scōo not. qō iudex pōt esse clemētior qui lex, q dic vt in gl. su p versicu. videri. ¶ Quero qd 2
3 adjicitur p hunc tex. legib antiquis. Dicūt quidā duo. ¶ Primum est. qz olim licebat iudici taxare post iuramentū iam prestitum vt. C. de iud. l. sancim. hodie vero non, vt hic. d. aut. post iusur. Hanc opi. ponit gl. magna hic, ꝛ eam tenet in d. aut. tn. i. d. l. sa ctimus. vñ dicere q hic. §. loquitur quando ante iuramentum data fuit taxatio per iudicē, ꝛ tūc non posset postea taxare, sec li post. d. l. sancim. Certe ista distinctio fuit antiquor gl. quā recitat gl. ꝛ eā reprobat in. l. videamus. in fin. ff. de in lit. iura. ꝛ. l. 4 in act. eo. ti. ¶ Circa hoc sunt tres opi. sed veritas est, q qñ iuramentum prestatur de veritate super expensis, tūc nō possūt postea taxari sed debent taxari ante, vt hic, ꝛ idem in iuramēto prestito ratione incertitudinis. vt. l. si qñ. C. vnde vi. Ratio, qz cū istud iuramentum sit de veritate, ista taxatio veniret contra veritatē. Quando autē prestatur iuramentum de affectione, ꝛ tūc pōt postea taxari. Ratio, qz iudex pōt bene refrenare inordinatam affectionem iuris, ſm veritatem, Circa quod vide q no. in d. aut. post iulian. in. d. l. videam. in fi. Et sic habem vnū no-
5 tum ex ista constitutione, ſm nonum ius, qz olim cōdenabat victus victori in expensis. de iud. l. properandum. §. singūt. nili in tribus casib, vt. l. oēs. in fi. C. de epis. ꝛ cler. l. q solidū. §. j. ff. de l. ñ. ¶ Item etiā in tertio casu, quando victus fuit cōtumax. q dic
6 vt. l. properādum. §. singāt extra de pen. c. calumnia. † Sed adverte ad hāc opi. ponit gl. in co. q ōt q dicta regula q victus victori dz in expensis condemnari, semper fuit sic intellecta, si iudici videbitur quod debeat condēnari victus in expēsis. De q vide q not. insti. de pen. teme. iti. §. hec autē omnia. sup ver. ꝛ vide q no. Spec. in titu. de expen. §. nunc de expensis. ver. ic. in sumina distingue. ¶ Itē dicit gl. q nunq; dz ibi rideri. s. q victus cōdemnetur in expensis, qō iurgatur de calumnia, nisi expense sint petite et prestite, ꝛ istud quod quando notatur de calumnia, nō debet fieri in expensis condēnatio. Hoc probat. qz de iure antiq excipiebatur de ista ignorantia, vt. d. l. qui solidum. §. etiā. ff. ō le ga. ñ. Et sic vnū solum qñ citur per hunc. §. nota. Ita ōt hic dicta gl. magna in fi. † Et q no. duo. ¶ Primū q iuramentū calūnie
7 excusat victum ab expensis, que veniunt pp calumniam presumptam, secus si iurans repertretur in evidenti calumnia: qz tale iuramentum ab expensis tunc non excusaret: vt in capi. finē litib in gl. magna extra de dol. ꝛ contu. ꝛ ibi per Innocen. ꝛ Spec. in titu. de expen. §. nunc de expen. versi. in hoc autē est differentia. De hoc an iuramentum calumnie excuset, ab expensis, tangunt
8 doct. in authentico generaliter. C. de episcop. ꝛ cleri. in vñ. op. ꝛ i l. properandū. §. singūt. C. de iudi, ꝛ in l. j. C. de quo, diuer. iudi. vbi ista allegantur. † An autem iuramentum calumnie excusat ab expēsis, q veniunt pp temeritatem, dic vt not. in. l. eū quē
9 temere. ff. de iudi. ꝛ insti. de pe. teme. lit. in §. hec aūt omnia. Veniunt enim † expense multiplici causa, vt not. Spec. i titu. de expē. §. fi. versi. ex pmissis. Be q dic vt no. Bulg. de cū. i l. ij. §. j. ff. de
10 iureiur. ꝛ Jaco. But. i l. properādū. §. sive aūt. C. ō iudi. ¶ † Secūdo no. ex ista gl. q iura calū. nō excusat ab expensis debitis ex promissione. Ad q facit quod not. in l. ij. §. si rē. ff. de legati. ꝛ q no Spec. in titu. de expen. §. si ante. ꝛ tāgit docto. in l. sancim. C. de
mun. q est verū in illis expensis, que fiunt postea q actor tales expensas petat, secus si ante: qz tunc iuramentū calumnie pdest
11 reo. vt supra dixi. ¶ † Quero, an iudex possit cōdēnare victum victori in expensis, etiam si non sit petitū a parte. Dyn. ꝛ q sic. per. l. ediles. item seciendum. ff. de ædili. edic. Hoc ponit ipse in. l. ij. §. hoc aūt iudicū. ff. de dam. infect. vbi nō punit iudex si condemnationē omittit, si non fuit a parte petitū. vt dicto. §. hoc autem iudicium. ꝛ ibi p Dyn. et docto. in. d. l. properādum. §. sive aūt. in ij. q. ii enim esset q parte petitum. ꝛ in expensis nō cōdenet, tūc tenet ei ut parti restituere ō suo: vt. d. l. properādū. §. fin
12 aūt alteruter. ¶ † Sz tūc quero, an iudex potest repetere a parte que victa est, ꝛ debuit in expensis condemnari, ꝛ nō fuit condemnata. Tex. vī velle q sic, in l. ij. C. de exac. trib. lib. ex. ꝛ ibi dicā. ¶ Quero hic, dicitur q iudex nō pōt condēnare jn minori qui-
13 titate quā iuratum sit taxatiōe permissa. † Sed quero, an liset condemnationē i minori quantitate valeat. Dic vt per Innoc. i c. vlti. extra q metus causa in gl. super verbo taxatione in prin-
14 cip. † Sz pone, q iudex videt post taxationem se errasse, an potest talem revocare taxationem: Innoc. dicit q sic. etiam post prestitum iurāmētū, ꝛ pcederet ad sententiam ex veritate iuramenti. Hec obstat ille. §. qz loquit ibi precessit legitima taxatio q nō revocatur. sz vbi nō est bona taxatio, tunc secus. Ita tz Innoc. i d. c. finq. super verbo taxatione. De quo etiam per Specu. in titu. de expen. §. fin. circa p̄n. ꝛ vide etiā p Innoc. extra de pe. c. auditis.
15 vbi gl. tangit. ¶ † Venio ad verbū. In. Ex q not. q in arbitrio iudici est condemnare: vel nō cōdēnare in expēs hoc ōt in sententia sua declarare, vt hic, ꝛ hunc tex. no. Spec. i dicto. §. fi. ver. illud etiam nō tādū circa fin. p̄incip. vbi ōt. ergo. ꝛ. pot esse quod neuter dz in expensis condēnari pp negotij varietatē. vt. p. ille dicit: qz vt a pars hz iustam causam litigandi, quando vtraq; pars obtinuit in dimidia eius qō petebat, vī expense in-
cem compensentur.

ADDITIO.

8 Cs. sinautem. Et ibidem ad hoc vide Pet. de Sza. ꝛ Bart. ꝛ Bal. in d. authen. giter. ꝛ Ange. hic, ꝛ Alex. plene in. l. ait pretor. in p̄incip. de jurejurā. ꝛ Bal. in marga. in versi. iuramentū, ꝛ Molt. in c. cum dilect. de elect. ꝛ Jo. de Imo. in. c. fi. de dolo ꝛ contu. ꝛ Lanfran. in. c. quoniam. §. ad fi. de pba. ꝛ Cor. in clem. de re iudi. in. l. q. ꝛ Bart. in cōil. incip. Andruciolus. Adde q notauī i a post. ad istū in auth. giter. nu. tū. in versi. iuramētū calū. C. de piscop. ꝛ cleri. ꝛ qō dixi post Collecta. in. c. fi. nu. xij. in verbic. non obstante qō iuratum fuerit. extra de dolo ꝛ contuma. ꝛ ibi etiā dixi i addi. io. ad Paul. nu. xxj. i versi. an hoc sit verū.

1 ¶ Hec constitutio de quo iuramento loquatur,
2 Compromissum factum cum iuramento, ꝛ pena valet,
3 Intellectus huius tex. an loquatur in actore, ꝛ reo,
4 Pena compromissi ꝛ non parentem, siue sit actor, siue reus, exigi potest, non autē reus.
5 Clausula rato manēte pacto apposita in cōpromisso operat, qō exlando oritur actio, ꝛ pena peti pōt.
6 Iuramentū, de quo hic, an de iure canonico seruari debet.
7 Arbiter male iudicans, quando faciat litem suam.

Quia vero. Arbiter cum iure citando a partibus vel ab arbitrio prestito eligi non debet ei pena sic. Et arbiter cum iuramento electi iniquam sententiā tulerit, si quidem dolo, pena periurij punietur a Deo. Si vero per imperitiā, nihil ejus erit propter iuramētū. ¶ Item omnes alie leges de cōpromissis loquentes huic legi non contrarie contir-
8 mantur. h. d. ¶ † Quero, de quo iure iurando log. ꝛ gl. dic super verbo. iur. De juramēto prestito a partibus. Idez si ab arbitro, ꝛ tūc p hūc. §. cozrigit. l. ne ī arbitris. §. j. ꝛ l. cū ginta. alterā. de arbi. Idē tz gl. i guth. decernim. hic sumpta. C. arbitri. nol.
9 dicant ꝛ iū, quod iuratur ab arbitro ꝛ tz hic † Jaco. de bella. fuit compromissum cū iuramento ꝛ pena quod valet. Idē tz gl.
10 in. d. authen. decernimus. ꝛ doc. ibi. ¶ † Sz quero, de intellectu huius. §. gl. mag. super verbo mulctam dicit q hic tex. videtur loqui in actore ꝛc. vt si non vult parere sententie arbitri solūt penam contentā in cōpromisso ad actionem sua exercedā coram iudice vt hic dicit. Sz quid in reo li non vult parere sententie late pro actore ꝛc. an actor consequatur penā ꝛ rē. Gl. dicit q hic, qz pena non succedit loco rei, sed loco cōtempus arbitri. Sz veritas est, vt dicit Jacob. but. q nullo modo actor, ꝛ reus pe. ꝛ rē cōsequantur, nili in vno casu, videlicet in lite principali positi coram iudice agitādā obtinebit, ꝛ ide dicit hic tex. Idē idē. Ligo rem. in fin. ꝛ modo dixi. ff. de arbitr. Sed gl. loquitur in actore non parente sententie, qui soluit penam, redit ad actū sū. ꝛ pro

bat hoc ter. nec reus potest vti sententia arbitri pro se, tñ non a-
mittit iuris sui defensionē in alia causa & no. in hac gl. sup dicto
4 verbo mulctā. in fi. ibi, hec eadē econtra dicas in reo, &c. ¶ Et
sic ꝫ nō parente sententie arbitri, siue actor, siue reus pōt exigi.
Sz istio principalis suo marte discurrat cozā iudice ordinata.
nō autē eligitur pena, & res contra parētē, vt hoc ter. & d. l. si qs
5 rēin fi. ¶ Preterea, qñ cōpromisso est apposita pena, ex senten-
tia arbitri non ozitur actio vel exceptio, sed solum pena peti pt,
nisi sit dictū expresse, rato manēte pacto. Ita no. i l. ū. ff. de arb.
6 no. in l. cū antea. ff. j. in prin. in ū. q. C. de ar. ¶ Quero, qd de
iure cano. an istud iuramētū sit observandū: Docto. formant in
auth. decernimus de quo vide gl. i c. ñ. extra de arbi. sup verbo
sacramentū, que dicit qō est observādū. si arbitrium est licitū, & z
iuramentū interponi debuerit, quo casu de iure ciuili nō valeat
etiā si bene iudicat vt no. in d. authē. decer. & d. gl. dicti. c. ū. no.
non referendo gl. ad tex. decretalis, qui textus loquit de arbi-
tratore, scōm gl. sup verbo absoluas, quo casu de iure ciuili sine
dubio pōt iuramentū intervenire vt in capi. quintauallis. extra
7 de iureiurando. & l. si libertus. ff. de operis liberto. ¶ Ultimo
arbitro, qō arbiter male iudicās nō facit litē suā, qō gl. ēt tāgit,
1 quando iuramēto sit compromissum, alias sic. a De quo in l. pe.
C. de pa. i fin. p gl. & no. in l. fin. ff. de var. & extraord. cog. Instit.
de oblig. que ex quasi delicto in princip. de regu. iur. c. j. lib. vj.
Sed gl. in princip. Instit. de oblig. que ex quasi delic. vī velle,
quod arbiter faciat litē suā, etiā si iurat. ad hunc text. respōdet,
vt ibi, sed precedentem opin. doct. tenent.

ADDITIO.

a Alias sic. Quando vere faciat litem suam, & an, & quando, teneak
videtur. Fely. in c. pastoralis. §. qz vero. circa princip. ij. colūna
de officio. delegat.

1 Appellare, quibus casibus non liceat.
2 Clausula posita i statuto, vel rescripto, quod sola talis exceptio
opponi possit, an apponi possint alie. remissiue.

Nostros Omnes iudices regulariter debēt appel
lationes ab cozū sententijs interpositas
recipere, excepto prefecto pretorio. ¶ Itē omnes iudices de-
bent in iudicādo legē seruare, & appellationes recipere, pena ꝫ
facientib⁹ imminente & iudex, si dubitauerit relationē principi
facere pōt cōsulēdo. hoc dicit. ¶ Oppo. dicit solā tuā premi-
nentiā, &c. vī qō sint multi alij casus in quibus appellare non
l. vt prima cū similib⁹. ff. a quib⁹ appellare. nō licet. & gl. cōce
dit, & dicit qō multi sunt alij casus in qb⁹ appellatio nō recipit.
quos casus habes in glossa magna hic, & vide ꝙ nota. i l. & pcō-
sulib⁹. C. de appellation. & Specula. in ti. de appellatio. §. quib⁹
2 autem, & sic est argumē. ¶ Iste tex. in eo qō dicit preter solam,
&c. quod licet statuto, vel principis delegatione. dicak salua sola
tali except. apponi tamē possunt plures, & legitime except. de qua
questione dic vt not. gl. & Docto. in l. ita nobis cozdi pudoz. C.
de adul. l. prima. §. primo. ff. qō vi aut clam. & vide extra de offi
qo delegat. qō nota. in capitu. ex parte tua. & qō tangit gl. duo
decima q̄stiōe seda cap. sine except. Nota tex. ibi, vel si cōtingat,
& de quo videbitis. j. in medio litis sa. iusᵉ. nō fieri, & vide Boc.
tit. properandū. §. sinautē. in medio, de iudi. in tertia questiōe.

Vt clerici apud proprios episco. primum con. &c. Rub.

1 Episcopus cognoscens inter suos clericos qualiter cogno
scat. nūc.
2 Iudex laicus de quibus criminibus cognoscit contra clericū, & de quibus ecclesiasticus, remissiue ad ter.
3 Episcopus an de causa liberali cognoscere possit.
4 Iudex quando possit vt suspectus remoueri, & recusari.
5 Suspicio quod tollatur per parem affectionem.
6 Iudex a quo si succedit in locum iudicis ad quem, nō cognoscit
de illa causa.
7 Iudex laicus cognoscēs de causis clericoz pecuniarijs, debet
intra duos menses illas determinare.
8 Iudex secularis de crimine ecclesiastico illato laico, quando et
qualiter cognoscat.
9 Crimen ecclesiasticum quod dicatur, remissiue.
10 Constitutio hec hodie est cozrecta.
11 Laicus trahēs clericum ad iudiciū seculare, an perdat causam
sui ipso iure, vel per sniam, remissiue, & qñ licite possit penitere.
12 Clericus qñ degradandus veniat & tradendus iudici seculari.
13 Clericus reus quando & quibus casibus cozam seculari trahat,
remissiue.

13 Clericus subtrahens rem laico non potest a laico conueniri.

Durimas. Clericus apud prozpzium
Episcopum in causis pe-
cuniarijs conueniendus est, qui ex non scripto, & sine damno causaz decidere debet. Sed si causa talis sit vel alia difficultas que episcopū cognoscere impediat, tunc ciuiles iudices clerici causam decidere debent. Sed si clericus de crimine criminaliter conuenīat, tunc ciuilis iudex causam intra secundi mensis spatiuz decidere debet. Si vero de crimine ecclesiastico conuenīt, tunc ad solum episcopū spectat decisio, his obtinentib⁹ in causis futuris, legibus antiquis hic l. non obstantib⁹, sed cōfirmāti
1 b⁹ h. d. ¶ Ho. ex hac constitutione, quod qñ episcopus cognoscit inter clericos suos, sine scriptis dz cognoscere, & iudicare. Et alij casus, qui sine scripto cognoscuntur, & iudicātur no. ꝫ. vt iud. sine quoquo suffrag. §. necessita. Ad qō facit qō no. in auth. nūi breuiozes. C. de sentē. ex breui. recit. dz etiā tales casus cele
riter expedire, vt hic in versi. si tamen. ibi breuiter, &c. in §. cōs
2 igit. ē. apud quos oportet causas, &c. ¶ Tertio not. de quibus criminis pōt iuder laicus cognoscere cōtra clericū, & de quib⁹
3 iudex ecclesiastic⁹ tantū vt hic vsqz ad §. si tamē. i fi. ¶ Opp. & vī qō cause clericoz debeant in scriptis cognosci, & iudicari, vt in c. qñ contra falsam extra de pba. Sol. hic super versi. ex nō scripto. dt hunc ter. esse cozrectū per illud. c. sed pro hui⁹ declaratione vide gl. ñ. que alleg. l. si quis in hoc genus. i fi. & j. q. j. c. si qs cū clerico. & de regulis iuris. c. fi. lib. vj. ¶ Querit glo. sup versi. naturā. quid vult dicere, pp causē naturaz. Dicit gl. puta qz est cā liberalis. Idem nota. in authen. clericus de epis. & cle-
4 ab hinc sumpta. ¶ Ex qua gl. no. qō episcopus de causa liberali cognoscere nō pōt, sed quare hoc fit, & an sit verū. dicā de sanct.
5 epis. §. si quis autem litigantiū. ¶ Vel dicit gl. qz fuit illi⁹ cause aduocatus, vel est cognat⁹ agentis, actione iniuriarū. Sz istud vltimū dictum limita, quādo est cognatus accusatoris, vel ei⁹ consanguineus, ſz qñ esset cōsanguineus tam actoris ꝙ rei, tūc posset iudicare, qz par affectio suspicionē removet. Ita not. p gl. extra de appel. c. postremo. & in gl. j. extra de officio deleg. c. inter. Vel dt gl. qō ab eius sententia de facto fuit appellatū,
a de hoc a sententia episcopi posūt appellari, & qñ habes in l. epi-
scopali. in fi. & in authē. si quis litigantium. C. de epi. audien. vi
6 debitis. j. de sanct. episco. §. si quis litigātium. ¶ Quero. qd si iudex a quo appellatur, succedit in locū iudicis ad quē an potest cognoscere? Dic quod non, sed debet illā causam alij delegare, vt no. in l. eos. i prin. C. de appel. in c. querela extra ō ele. in prima gl. quicqd no. p gl. ff. ō inoffi. testa. l. filius, & ite iudex si vellet istā causam alij delegare, tunc appellāti datur remediū illum iudicē recusandi vī no. Specu. in titu. de appella. §. nunc
7 tractem⁹. in fi. ¶ Quero, dicitur, hic quod iuder laicus cognoscēs de causis pecuniarijs clericoz, dz velociter causas decide re intra qō tēpus? Glo. vī velle, ꝙ intra duos mēses, sicut qñ cognoscit de crimine, vt in §. si tamē. ita videtur velle gl. C. de epi.
8 & cleri. authē. cleric⁹. ¶ Venio ad versi. si vero. Et vī velle ꝙ de crimine ecclesiastico vna cū episcopo possit cognoscere pses vt ō. de māda. prin. §. si vero canonicū. Sol. ibi loquitur, qñ crimen ecclesiasticum infertur laico, hic qñ clerico. De quo qñ crimen ecclesiasticum infertur laico quis debet cognoscere, vide ꝙ no. in c. cū sit generale extra de foro cōpetē. & rj. q. in summa ꝙ autem sit crimen ecclesiasticum. glo. super verbo, ecclesiasticū, tangit hic, & in d. §. si vero Canonicū. & per gl. & docto. in d. aut.
9 clericus. & d. c. cum sit generale. ¶ Sed cōtra totam istā cōsti-
oppo. & videtur quod nec in causa ciuili, nec criminali possit qs aliquem clericū ad ciuilē iudicē trahere, & si quis eū trahit, causam perdit vt x. collatio. de statu. contra li. eccle. §. statu. Solu. ista cōstitutio est hodie cozrecta p illū §. & ideo ex illo. §. sumpta est authē. statuim⁹. C. de epi. & cleri. que cozrigit dictā auth. cleric⁹. hinc sumptā. Ad id facit qō videbitis extra de foro cōpet.
10 c. nullus iudiciū. & c. si quis cōtra clericū. ¶ Sz circa hoc que ro. an hodie trahens clericū ad ciuilem iudicem perdat causaz suā ipso iure, vel p sententiā, & vsqz ad quātum tempus sit licitū acculantem penitere, vt predictam penā euitet. Dic vt no. in c. si diligenti extra ō foro compe. in gl. sed nunqd. & ri. q. j. c. inolita.
11 & c. li qs. ¶ Nā ibi dī quod clericus pri⁹ debet degradari qñ tradatur puniendus iudici seculari, quando hoc sit verū. dz degradari & tradi iudici seculari, vid extra de iudi. c. cū nō ab homine, vt j. no. & i c. at si clerici. i fi. eodē titu. & i cap. nouimus. ex
12 tra de verb. sign. ¶ Qui autez sint casus de quibus qs pōt cognoscere de causa cōtra clericū reum, vide. ꝫj. q. j. in summa iō dixi clericū reuz, qz si esset actor, sine dubio iudex laicus cognoscere et cū debeat sequi foz um rei vt dicto ca. cum sit generale. qz
13 dixi ꝙd in cā ciuili clericus nō pōt a laico conueniri. Pone qō cleric⁹ subtraxit rē laico an poterit sub iudice laico queniri. gl.

est Bar.quod non.in c.clericum nullus.xj.q.j.i qua.q.consuluit Cy.facit ter.& gl.l.beres absens.in p.in.ff.de iudi.

ADDITIO.

a ¶Appellari. Vide ad hoc Fely.in c.P.& H.circa p̄incip.iij. colum.de offi.delega.

De consang.& vterinis fratribus. Rub.

1 ☞Due rationes vincunt vnam,nisi illa sit fortior duabus.
2 Parentes ex parte matris,& patris quādo supersunt, qualiter succedunt nepoti,quod in bonis maternis auus maternus,in paternis paternus.

MAltis. Fratres consanguinei,& vterini, p̄feruntur simul fratrib⁹ consanguineis tantum & vterinis tantū,sed si sunt supstites consanguinei tantum,& fratres vterini tā cum ad successionē secūdum leges antiquas admittunt in futurū omnib⁹ obtinētib⁹.h.d. Nota.in ℔ plurima.quod † duc rationes vincunt vnā nisi vna illa
a sit fortior illis duabus.a Idē no.institu.de adop.℔.bodie.in fi.ff.de offi.testa.l.nam & si parentibus.No.gl.super verbo,vtra autē,hec distinguentē,& adde no.authenti.itaq;.C.com.de suc. ¶Quero,circa hāc lectu.dr̄ i gl.qō vbi sunt cōsanguinei tātū, & vterini tantū,q̄ in bonis quelitis a patre p̄feruntur vterini,
3 vt in l.de emancipatis.C.de leg.here. ¶†Quero quādo parentes veniūt ad successionē filij.& sunt parentes ex parte matris tā tum,vt auus maternus,& paternus,ex parte patris tātū.Rñ.in quelitis ex materna linea p̄feruntur parētes ex parte mris. in quelitis ex paterna linea p̄ferunt parentes ex parte p̄ris. Casus est no.C.de bonis que lib.l.qō scitis.℔.fi.℔ vnā lect.que est multū no.& doc.ibi dicāt hunc casum alibi nō reperiri.Possetis hic tractare materiam successionis ab intest.quam tractāt docto.in d.auth.itaq;.dic vt ibi per omnes docto.

ADDITIO.

2 ¶Duabus. Adde Ab.in c.suggestum.in fi.de iur.pat. Bal.in l.j.in versi.sed contra per illum ter.C.de leg.here.& Dpe.in tit. de feu.℔.vers.vj.querit.

De Armis. Rub.

1 ☞Facere arma,& vēdere, possunt solum ad id deputati,& bodie omnes.nume.ij.
2 Priuati non debent habere arma,sed in locis publicis poni.
3 Potestates,& rectores ciuitatum,dicuntur causarum patres.
4 Potestas ciuitatis potest iurare de calumnia,in causa vniuersitatis p̄o ciuitate.
5 Societas debet habere notarios.
Chartularij dicuntur tabelliones.
6 Statutum quod licite imponat penam in re,& persona p̄o aliquo delicto.
7 Statutum p̄hibens arma portare,intelligitur etiā de offendibilibus.
8 Priuati licite vendunt,& portant cultellos ad penaz incidēdū.
9 Cultellus quod nō comprehendatur in statuto p̄hibente arma portare.

MAgnum. Princeps arma publica fieri iubet,si; priuata fieri,& vēdi ,p̄hibet,pena contra facientibus at q; vēdentibus imminēte,cultellos autē minores fieri,& vēdi priuatis permittit.h.d. ¶†Not.qō nulli est
1 permissum facere arma,nec vendere,nisi illis q
2 sunt deputati ad istud officiū p̄ Republica. ¶†Secundo no.q nulli licitū est habere arma,sed debēt arma priuatorū in publicis locis poni,vt hic,& v.q.j.℔.hoc autē igitur. ¶†Tertio no.in ver.hoc autez.q̄ potestas,& rectores ciuitatis,& terrarū dicunt esse patres causarū.Adde.j.e.℔.oportet.& ī ver.defensores.℔.
4 de mā.p̄nci.℔.nō p̄mittas.i fi.℔.vt iudi.sine quoquo suff.℔.eos aūt.* & tūc tex.inducit glo.hic sup verbo patrū ad qō.q̄ sufficit Potestatib⁹.& rectorib⁹ terrarū iurare de calūnia,p quo extra
5 de testi.c.p̄sentiū lib.vj. ¶†Quarto no.i ver.hāc igit.q̄ societas dz habr̄e chartularios.i notarios.Nā gl.hic sup ver.chartulariorū.dt.q̄ chartularij appellant tabelliōes.de iudicib⁹ au
6 tē chartularij⁹ habetis ī l.rē nō nouā.C.ō iud. ¶†Quinto not. in vers.oportet tex.ibi.penā & in pecunijs,&c.cū gl.q̄ incipit,hoc est,&c.q̄ no.p condemnationib⁹,& bonis que fiunt in re & p̄sona
7 ex forma statuti. ¶†Sexto no.ver.vt autē.q̄ appellatione &
a mozū continent offendibilia,& defendibilia,& sic sic forma statuti ,p̄hibitū est arma ferre intelligit.tā de armis offendibilib⁹
8 q̄ defendibilib⁹. ¶†Septimo no.qō licitū est priatis operari,&
b vēdere cultellos aptos ad incidēdū panē,& moderādū pennas,
9 & p cōsequēs licitū est tales cultellos portare.*Ulterius vt gl. super vers.minores quod pōt colligi ad statutū,quod fit de non portando arma per aliquā ciuitatem quod nō obstante hac p̄hibitione facta a statuto licitus esse portare ad incidendū panes, & ad moderandum pennas,vt hic,quod tene menti.

ADDITIONES.

a ¶Et defendibilia. Ad quod vide tu late & not.Felyn.in r.quārādā.in j.col.circa med.in ver.in gl.ij.in fi.de iudi.
b ¶Cultellos. Armorum enim appellatione non venit cultellus calamis.ita no.Cardi.i cle.j.℔.p̄fate,vbi loquitur de cultello coquine,extra de sta.mo.& Alex.in si.post istum.ff.ad l.Jul.de vi publ.

1 ☞Tabellio delinquēs in officio debet ab illo remoueri,& ad illud non redit.
2 Arma portare quando liceat,remissive.
3 Armorum appellatione quando veniant fustes,& lapides.
4 Delinquentes cum armis,quod nō possint puniri & de delicto & deportatione armorum.
Adde quod contrarium seruatur per assessores,& latrōes latrones,& licse quuntur opi.Jac.de Bel.

1 Denunciamus. ¶†Et nota quod tabellio qui semel in officio deliquit,de ab illo remoueri,& ad illud officium redire nō dz.Idē no.in l.j.℔ ex argentarijs.in p̄in.ff.de ed̄.& sup̄a de nō alien.℔.vult etiā facit quod no.sup̄a.de tabel.℔.fin.probatur in si aliquis.de succes.& arca.lib.x.C.de dig.l.iudices.lib.xō.rū.vide Jnn.in
2 fraternitatis.in gl.ij.extra de her. ¶†Oppo.ad p̄imū no.q̄ licitū sit arma vendere,& ad vendendū habere,& circa ipsa gotharij.l.j.& ij.ff.ad l.Jul.de vi publ.Sol.De iure antiquo nō erat licitū arma hr̄e,nisi venādi cā & nauigatiōis,& simil.cā ne gotiādi circa ea,vt in contra.bodie est p̄hibitū omnib⁹ arma hr̄e,vt hic. ¶Quero an licitū sit arma portare dicā in j.C.vt
5 armorum vsus vbi de hoc no.gl.lib.xj. ¶†Quero,hic dr̄ quod est permissum portare gladios aptos.& quod in sussib⁹.& lapi-
4 dib⁹ gl.& qō sic.C.de sabb.in rubri. ¶†Ultimo not.ex tex.in ver.hoc enim facto.q̄ precedit ver.oportet.Nā hūc tex. ibi cit Jac.de Belviso.in argumento ad statutum, quod prohibet delicta cōmitti,& arma portari qō cōmittētes delicta cū armis duplici pena puniantur,vez p̄o delicto.delicto cōmisso ferm Ratio est,q̄ illa portatio armorum que tunc fuit facta ad effectum delicti cōmittendi.ergo de illo delicto tantum deb⁹ puniri, illud in fi.ff.ad l.Aquil.& quod not.gl.de insultu,& p̄cedūtur secuta in l.qui de crimine.C.de accu.

De deposi.& denum.inquilinorum,&c. Rub.

1 ☞Depositio non potest interdici,ne depositum restituat.
2 L.fi.C.de post.per hanc consti cōrigitur.
3 Commodatum ne restituatur interdici potest.

Item nuper. Nulli licitū est depositum vel pensionē retinere,veliterdictione alicui facere,pena contra facientib⁹ imminente vel
1 sionis ēt petitione.h.d. Oppo.dicitur hic q̄ depositario nō pōt fieri iterdictione restitui. contra de leg.offi.ff.de rei ven.& l.bona fides.ff.depo. Sed opp.ad ℔.sed neq;.& videt q̄ li fiat interdictio depositario no restituat.q; pōt depositari? petere a deponēte,vt idem dis
2 caueat,& cū fide eius fuerit.vt.l.fi.C.de depo.* Sol.Illa lex hic ℔.corrigit,& ibi super illa l.posita est d.aut.si iam hic limita. ¶Quero.quid vult dicere,neq; aliqs.Sol.dicit.q̄ vult dicere q̄ nulla defensio est rata.l.grata nisi cū fide ius.& locū hs in plurib⁹ stipulatiōib⁹.ibi Imperator male allegat ad verba depositarij. Sed certe nō credo q̄ Imperator habuit hic respectū ad stipulationē pretoriā sed voluit q̄ cū depositario non esset defensio rata.i.vtilis & grata nisi daret fideiussor.& innouit fideiussor sit difficile,& ibi sublata depositario talis petitio defensionis.q̄
3 olim habebant.per l.pe.in si.C.depo. ¶†Ultimo q̄rit glan.ibi modatū habeat istud priuilegiū.Et gl.super v.data in fi.dicat. qō quidā dicūt q̄ sic.Putarē Jrium.cū esse tit.tū in tribus citatibus loquatur vt interdicti sit probata,& comodatū,& cōpellatus sed depositum non,vt in l.finali.& ibi not.C.de cōpensatiōe & not. instit.de actio.℔.in bonefidei.

¶Collatio

Collatio septima.

Quibus modis naturales effic. sui. Rub.

¶ Querit gl. circa rubr. que differẽtia est inter hunc ti. ⁊ tit. q. bus modis natu. effic. leg. Dic vt in gl. Sed aduerte ad id qđ di et glosa quod ibi loquitur de his qui faciunt legitimos succes fores, i non in potestate. quia certe hoc est falsum. q⁊ immo le gittimati, de quibus lo quitur ille titu. efficiuntur de patria po testate vt in d. titu. ℌ. i ⁊ ita tur. Dicitur plene in prin. illius titu. ⁊ qđ dictũ est cõira rubr. illius titu. quibus modis natur. ef ficiũ. legi. ⁊ sui. i. in potestate, vt Insti. de here. quali. ⁊ dif. ℌ. sui.

¶ Pater per oblationẽ fi ̃ naturalis nati ex libera ipsum legitimat. sobole legitima existente. secus si ex ancilla.

Filius naturalis, qse offert curie, legitimatur si non habet fra tres legitimos.

Legitimatus per oblationẽ curie efficitur in patria potestate.

Ciuitas assumitur ad differentiam ville, ⁊ vici.

Urbs, ⁊ ciuitas est idem.

Ville ⁊ castra ciuitatis faciunt collectam cum ciuitate, ⁊ ius ci uitatis sequuntur.

Statio filij naturalis. de qua hic potest fieri in quacunq; ciuita te habente Archiepiscopum.

Naturalium. Impera. tor Justi ni anus suũ exor dium faciens natura li tatis, seruitutis ⁊ libertatis ius o stẽdit ⁊ quẽadmodu legitimationes fiũt p oblationẽ curie, ⁊ de succes sõe eor. actiue. ⁊ passiue. ⁊ formã trahit a dducẽdo aliũ modũ legitimãdi. per hr̃dis institutionẽ, in bonorẽ curie sa ctæ, ⁊ restitutionem principis. h. d. ¶ Tertio ẽo eor. successio ne actiue, ⁊ passiue, q̃ ad agnatos pris. vide successionẽ eor. tantũ. vide modũ legitimãdi. p hr̃dis institutionẽ ⁊ principis rescriptũ. ¶ Secũda in ℌ. si quis igit. ¶ Tertia in ℌ. quoniã. ¶ Quarta in ℌ. filium vero. ¶ Quinta in vers. secũdũ. ¶ Sexta in ℌ. si qs autẽ legitimos. Jnter. ubi liberos.

1 eandẽ fere tex. habes. C. de na. lib. l. cõiũm. circa prin. ¶ † Nã. ℌ. si qs igitur. dr̃ qđ pater legitimat filiũ naturalem p oblationẽ curie, hoc libi est in oboles legitima, siue nõ, vt hic, ⁊ in ℌ. si qs igit. C. de na. li. l. cõiũm. qđ est verum, quãdo iste filius, qui legi timatus est, natus de libera muliere, secus si filius legitimandus sit nat⁹ de ancilla, q⁊ tunc pater ita demũ ipsum legitimat p oblationẽ curie, si libi patri soboles legitima nõ superstit, vt j. c.

2 ℌ. primus itaq; mod⁹, qđ tenet gl. i. l. iñ. C. eo. ¶ † Secundo not. q ipsemet filius offerendo se curie legitimat⁹ sit ita demũ si nõ habeat fratres legitimos, ⁊ naturales ⁊ hoc. ℌ. versi. siue ẽt mortuo. ⁊ quod not. per semetipsum. ⁊ in ℌ. si quis igitur. ver. hic. si vero ipse. j. eo. ⁊ in versi. iste modus. in fi. Et est rõ diuersitatis inter ipsum offerendum filium curie ⁊ filiũ naturalẽ se offerentẽ, quã ponit gl. super versi. exitit. quẽ tenementi. ⁊ iste legitimat⁹ per oblationẽ efficit in pa. pote. vt insti. de nup. ℌ. fi. inst. de hr̃. q̃ ab intest. ℌ. ¶ Tertio no. ℌ. si quis igit. ex quolibet tex. ibi. si ve

3 ro. nec ciuis ⁊c. † qđ ciuis est ille, qui nascitur i ciuitate. nõ ci vis qui nascitur in villa. nã ortus, i villa dr̃ rusticus, vel i vico, ⁊ iste vilis villa ortus, dr̃ rusticus. s. u rusticanus, vt C. ne rust. ad vl.

4 Secundo. l. prima li. xj. facit ad hoc. l. fi. C. de test. ¶ † Quarto fon. ℌ. de bel. no. hic quod ciuitas assumit ad differẽtiã ville ⁊ mãe. C. eo. l. iũ. vers. quod si cui non ex vrbe. Ibi assumit q̃ vrbs ciuitas sunt idẽ, p batur. ⁊ melius in d. l. iũ. in pn. cõiũcto vers. quod si cui non ex vrbe. Ibi assumitur vbi imperator⁹ pri

5 mo dr̃ q pater debet filium tradere curie ciuitatis q ex qua est oriundus. postea si nõ ex vrbe consistũt filij, ⁊c. ⁊ hic p eodẽ po nt ciuitate, ⁊ vrbem. p hoc etiam facit. l. singulorum. C. de edi ctis. l. l. prescriptio. C. de ope. pub. De hoc dic vbi habes ff. de verbor. ligni. ⁊ vide. C. si ciuitas. de senten. ex eõ. lib.

6 sexto. ¶ † Alt. no. ter. in vers. si vero. ⁊ j. i vers. hãc esse regulã. q ville ⁊ castra sub ciuitate debent facere collectã. ⁊ sequũtur ius ciuitatis. q̃ dic vt in gl. super vers. persoluatur. ¶ † Quero i ℌ. quis igitur. dicuntur hic in quacunq; voluerit, ⁊c. an possit in alia ciuitate q̃ Roma. vt in Constantinopol. õt quod sic. Nã in qualibet ciuitate habente Archiepiscopum vt l. tertia. C. eodẽ. sic intelligitur i quacunq; voluerit metropo. ⁊ idẽ infra eodem veri. aut si quis. ibi metropo. ⁊c.

ADDITIO.

1 Ciuitatis. Sed nunqd talis legitimatio facta p obligationẽ curie ciuitatis habeat effectũ quo ad bona alibi sita, quã in ciuitate legitimãte vide Joã. de Ligna. trac. de sententia excõmu. penultu. char.

1 ¶ Refutatio hereditatis paterne facta per filium fraudulenta p æsumitur, si filius reperiatur bona patris possidere.

2 Filij nati ex filia naturali data curiali efficiuntur curiales.

3 Oblatus curie nõ solum ipse curialis efficitur, sed etiã eius filij, etiam p̃ocreandi.

Et quoniam. Ibi, nulla existente differentia. Idẽ in l. iũ. in fi. C. eod. Not. ex isto. ℌ. in

1 vers. si vero ab initio. † quod si filius refutauit ab initio oblatio nẽ curie ⁊ postea reperiatur bona possidere, p æsumitur refuta tio fraudulenta. ⁊ licẽ filius repudiat hereditatẽ paternã, ⁊ po stea bona repudiata possidet, p æsumitur talis repudiatio frau dulenta, vt hic patet. Ad idẽ. C. eo. l. tertia. ℌ. ⁊ qđ de subcunda. de quo plene per doc. C. de repu. hered. l. secunda. q̃ tene mẽti

2 pp. l. qui putat. ℌ. fina. ff. de acquiren. heredi. ¶ † Secundo no. ex fi. huius. ℌ. q̃ si filia naturalis det filio curiali ⁊ ea pereant filij, efficiuntur curiales sic etiam quãdo filius naturalis offert

3 curie per patrẽ. ¶ Nam non solum ipse efficitur curialis, sed etiam eius filij, vt l. iũ desideria. ⁊ l. tertia in fi. ⁊ l. nuper. C. eo. Sed contra hoc oppo. de. l. fi. C. de his qui sponte mu. ⁊c. lib. x. Vol. Distingue vt ibi distinguit in ter. aut qs seipsum offert cu rie, ⁊ tunc solũ ipse, ⁊ nõ filij efficitur curialis, vt in prin. illius. l. ⁊ no. i. eo. ℌ. si quis igitur ex qualibet. Aut pater offert filiũ na turalẽ curie. ⁊ tũc non solum oblati, sed etiã eorum filij efficiunt curiales. non solum filij procreati sed etiam procreandi, vt d. l. quoniam. ⁊ quod no. in dicta. l. iij. circa finem.

1 ¶ Legitimatus per oblationem curie efficitur legitimus tã tum quo ad succedendum patri, non autem alte. ⁊ nu.

2 Æqualitas in succedendo ab intestato seruatur. vt ille. cui succe ditur, non possit succedere non succedentib⁹ sibi.

3 Nepos succedit patruo i fundo paterno. sicut patruus succedit nepoti.

4 Legitimatio, an possit fieri per comitem Palatinum in terris eccle ie, remissiue. item.

5 Legitimatus post testamentum an testamentum rumpat.

Filium. † No. quod filius legitimatus per oblationẽ ef

1 ficit solus legitimus ipsi patri, ⁊ ius succedẽdi ei cõsequitur, non autem ius succedendi ascendentibus, seu de scendentib⁹ pris, nec eius agnatis vel cognatis. Ite ẽ solus pr iura successionis cõsequitur, nõ autẽ eius ascendentes, vel descẽ dentes nec eius agnati vel cognati. Ad idẽ. l. cõiũm in prin. C. e.

2 ⁊ q̃ no. in l. iij. co. ti. † Et sic no. in successione ab intestato seruari equalitatẽ, vt ille cui succeditur, nõ possit succedere nõ succedẽti b⁹ sibi. Ad idẽ. j eod. ℌ. si quis igitur habet. vers. in q̃bus. facit. C. de legi. hr̃. l. lex duodecim tab. † Hunc tex. inducit in ar. Ja. de bel. ad feudum, q̃ sicut patruus succedit nepoti i feudũ vt x. colũ. Imperator Lothar. in fi. de suc. fra. vel gra. fuc. in feu. c. j. sic ẽ nepos succedit patruo i feudũ, ar. huius. ℌ. facit. l. si ab eo. C. de leg. here. ⁊ ad d. l. cõiũ. circa prin. ⁊ hanc. q. de tipse fuisse i re

4 gno de comitatu de Aquino. op. ⁊ vr. † quia isti legitimati succe dãt agnatis, p cognatis patris. ⁊ econuerso. sicut si essent legiti me nati vt j e. ℌ. reliqui ⁊ ℌ. si quis igit de talia. Sol. Ibi loquit de legitimatis p matrimonium. hic de legitimatis p oblationẽ cu

5 rie. Ultimo Ja. de bel. ponit vnã. q. quam disputauit i ciuitate ista, † que talis est pater habens filiũ naturalẽ instituit libi Ti tium hered. ⁊ cum negauit ut hereditatẽ pauperibus restitue ret postea cõdito testamẽto fecit dictũ filiũ suum naturalem le gitimari i terris eccliæ p. q. omitẽ habentẽ autho. ut ante a prin cipe. Et primo quero, an legitimatio facta ab ipso valeat, cũ sit facta in terris eccleie. ¶ Secũdo quero. an testamẽtũ rumpat filio naturali legitimato post factum testamentũ. ⁊ in vtraq; que stione tenet, quod hic, vt hic per eum.

1 ¶ Cognati mei dicuntur de genere meo.

Ergo. Quero, in vers. si vero filius, quomodo est q̃ filius datus curie ⁊ effectus legitimus per dationẽ cu rie modo hr̃ filios curiales, cũ dixi. ℌ. xj. ℌ. quod eo ipso q̃ filius naturalis est datus curiali curie filij sui procreati efficiũtur cu riales. Dic vt patet tex. in l. cõiũm. C. eo. No. in ver. preterq; sit q̃ tex. declarat hũc. ℌ. vltimũ. Jn ver. si quis autem not. ibi, vel

1 ex gñe. ¶ † Ex quo no. quod de gñe mei dicuntur cognati mei, vt p batur hic. Nã ist⁹ filius naturalis legitimatus nõ hr̃ agnatũ. ni si patrẽ, vt ℌ. i ℌ. filiũ, hr̃ tñ cognatos ex parte matris. vt instit. de suc. cog. ℌ. vulgo. ⁊ Jnst. ad Tert. ℌ. nouissime. ⁊ tñ hic õt ex gñe ⁊c. ⁊ dictis verbis habuistis tex. ⁊ gl. sic exponẽtes. ℌ. ō mã. pnc. ℌ. oportet aũt, ibi, gñi ⁊ legitimi naturã, q̃ habuistis. ℌ. ō incel.

nup. §. sancimus. & vide quod habes in l. j. ff. de iu. immu.

1 ☞ Filius ex concubina legitimatur p̄ subsequens mr̄imoniū, & succedit agnatis, & cognatis patris.
2 Legitimatus per rescriptum succedit agnatis patris.
3 Legitimatus in testamento patris, an succedat agnatis, & cognatis. ermissiue.
4 Legitimatio non trahitur retro.
5 Pater legitimat filios naturales per matrimonium etiā si habeat filios legitimos.
6 Pater non legitimat filios naturales per principis rescriptū.
7 Pater per oblationē curie legitimat filios naturales etiā si habeat filios legitimos.
8 Legitimatus per subsequens matrimonium, quod etiā quo ad ordines est legitimus, & quo ad omnia.
9 Legitimatus per principem, non dicitur legitimus quo ad ordines, & omnia.
10 Legitimatus per pontificem, an sit legitimus quo ad actus seculares, & successionem. remissiue.
11 Instrumenta dotalia de iure non requirunt, vt filij legitimentur per subsequens matrimonium.
12 Naturalis legitimatus per subsequens matrimonium ℨctum post nativitatē legitimi, an habeat ius primogenture, ibi q̄ sic.
13 Legitimatio retro trahitur, cōtrariū vide supra, nu. 4.

Tribus. instrumentis. ¶ Primo natū legitimi efficiunt siue postea alij liberi nascātur, & viuāt, siue decesserint siue nulli nati fuerint immo p̄z̄ et cōcepti, & post dotalia instra nati legitimum efficiunt liberis legitimis extantibus p̄ mr̄imoniū, succedut illis gsonis, quib⁹ succedūt illi q̄ re vera fuerūt abinitio legitimi, hic et succedūt cognatis, & agnatis p̄ris, & ℨ, vt hic. Idem. ℨ. de incc. nup. §. dubitatum. & facit optime. l. cū qs. C. de na. lib. §. j. extra qui si. sint legi. c. tanta, secus in his qui sunt legitimati p̄ oblationē curie. ff. e. §. filium. C. de na. li. l. cūm. i pn. & q̄ no. i. l. iij. e. ti. ¶ Legitimatio vero p̄ rescriptum principis est idē q̄ legitimatio p̄ mr̄imoniū, vt vr̄ pbari. j. c. §. adoptiōis. ibi, nā sicut i ceteris ab initio &c. Pro hoc facit iste ter. i ver. relig. ℨ q̄ no. Spe. i ti. de suc. ab intest. §. j. ver. qd de legitimatis.

¶ Quid autē iuris sit de legitimatis i testō paterno, an succedāt agnatis & cognatis p̄ris, dicā. j. vt li. ma. & auie. §. ad hoc. vi. Predicta dist. vr̄ intelligi sc̄m q̄ no. gl. in l. hac parte vñ cog. q̄ indistincte dt filiū naturalē non succedere agnatis p̄ris.

¶ Sed no. q̄ hic vr̄ ter. q̄ legitimatio nō trahit retro. Dicit eñ q̄ legitimi hūt illas successiōes, quas habēt q̄ ab initio sut legitimi. Et hic vr̄. q̄ isti legitimati ñ sint legitimati abinitio. Idē. §. & qm. i fi. i pn. & j. c. §. adoptiōis. ¶ Ho. i §. ligs igit q̄ p̄ pt legitiare filios p̄ mr̄imoniū siue habeat legitios & naturales. huc n vt hic. & d. §. dubitatū. & ē trie. & semi. §. fi. ℨ. q. mo. na. cēſ. le. §. si vero solūmō. i fi. ¶ Dec⁹ in legitimatis p̄ rescriptū principis, q. illi nō p̄nt legitimari extātib⁹ filijs legitimis vt i q. singulariter j. c. Insti. d. nup. §. fi. & ℨ. q. mo. na. effi. leg. §. si vero nō habēs. ¶ Per donationē vero curie p̄z̄ pōt filios legitimare et saper exctantib⁹ filijs legitimis, vt §. si qs igit idē & d. §. si veri nō hīs. Circa q̄ vide Bal. in Sum. huius ti. & q̄ no. gl. vbi de hoc plene. & vide q̄ Bof. i sum. q. fi. i fine leg. §. octo modis.

¶ Quero, an isti filij legitimati p̄ mr̄imoniū sequēs admittant ad ordines, & honores. Et vr̄ per istum tex. q̄ quo ad oia habeantur vt legitimi. Ad idem in §. dubitatū. predicto. Et hoc tz gl. i. d. c. tanta. & i c. innotuit. extra de ele. facit q̄ no. gl. i Sum. de fil. p̄sby. §. qd si quis. ¶ Quero, quid de legitimato p̄ principe. an habeatur vt legitimus q̄ ad oia, & quo ad ecclesiā. Bl. tenet q̄ nō. lvj. distin. j. ¶ Sed quero an legitimat⁹ p papā. vr̄ legitim⁹ quo ad act⁹ & seculares quo ad successionē. Dic vt no. p Bar. & Inn. in cap. p venerabilē. extra qui si. sint leg. §. insup cū tex. ¶ Quero, hic dr̄ q̄ per sequens matrimonium cōcubi ne interuenientibus dotalibus instrumentis filij legitimantur. ¶ Quero, an de iure Cano. regrātur dotalia instrumenta. Putarē q̄d nō, p̄z̄ ter. ōt simpliciter, q̄ sufficit esse ℨctū, vt d. c. tāta. & ita obtinuit in curia episcopat⁹. Querit hic Ja. de Bel. an filius naturalis natus añ legitimū matrimoniū. & legitimat⁹ per subsequēs mr̄imoniū ℨctū post nativitatez legitimi habeat ius primogenture, & p̄ferēdus sit filio legitimo & naturali nato, ex forma constitutionis dicentis quod primogenitus p̄referatur. Et determinat q̄d nō. Et ita ōt, q̄ disputādo tenuit Jo. And. & inter alia inducant hunc ter. Nā ōt ipse, vos videbitis hic q̄ isti legitimi habent illas successiōes quas habent illi qui ab initio sunt nati legitimi, vt hic. & j. eo. §. adoptionis. in fi. & inter illos q̄ ab initio nascunt legitimi p̄fertur primogenitus, vt hic. & ille, q̄ fuit natus legitim⁹. dr̄ primus legitime natus, quā ille, q̄ post natiuitatē eius fuit legitimatus. cū iste legitimat⁹ nō cōsequat nisi id q̄ consequitur ille q̄ ab initio est legitimat⁹. nec eñ dt iste tex. ōt ipse quod legitimatus perinde habet. ac si ab initio esset legitimat⁹. quā vim habeat ista legitimatio, non aūt trahat retro et sectus eius legitimationis. Et hāc disputationez ponit Jo. anc. trion. vr̄ posse dici nō. q̄ legitimatio retro trahit. Ō perinde habetur legitimat⁹. ac si esset legitime natus. vt l. qua in pupilla. ff. ō ri. nup. & sic dz preferri legitime nato post nativitatē filio naturalis, qui fuit legitimatus post nativitatem veri legitimi. Ob. iste tex. & d. §. q̄ñ. i fi. p̄ inc. j. eodem. §. adoptionis. Ñ. q̄ teor q̄ nō sunt ab initio nativitatis, vel vere cōceptionis legitimi, sed sunt legitimi a tpe nativitatis. vel cōceptionis perfectionem, que fictio ad tps conceptionis retro trahit. vt ℨ. pbaui.

ADDITIONES.

a ¶ Trahitur retro. Adde Pau. de ca. in l. nō est dubiū in fin. C. de iur. delib. & Bal. in l. j. i fi. C. de iur. aureo. annul. i addi. Spe. i tit. de suc. ab intesta. ver. no. q̄ legitimatio. vide tamen contra in clemen. j. de immunita. eccles. i. sed Barto. cōtra i l. i. cōlum. de vulg. & pup. p. l. fin. de natu. restit. vbi Bal. & doc. in l. cū ex oratione. ff. de excusa.

b ¶ Ordines. Adde Bal. i l. qui si illustris. C. ad orfic.

c ¶ Natus. Adde Bal. i addi. ad Spec. i ti. de pc. scēm si plam & Bar. etiam i l. ij. de vulg. & pup. Item adde ad materiā que habentur p̄ Bar. & Bal. i l. gallus. §. 2. quid si tantū. de li. & posth. per Imo. in l. ex facto. i pn. & col. ff. de vul. & pup. & vide Pan. de ca. in l. nō est dubium. in fin. C. de iur. delib. vbi j. & q̄s cum in consilio. cc xvij.

1 ☞ Legitimatio per rescriptum principis habet locum si filij legitimi non existunt.
2 Legitimatio trahitur retro ad tempus natiuitatis.
3 Forma legitimationis per rescriptum. remissiue.

Si quis igitur. timari p̄nt filij in casib⁹ hic positis, & alijs similibus. ¶ Item si p̄ moriens in testamento libr̄ des scripsit filios naturales, volēs eos esse sibi legitimos sine cessō rez filij i rescripto a principe ipetrato legitimi efficiunt. Sed q̄b⁹ modis dictū est naturales ad ins legitimi posse p̄nci esse verū si ipsi filij naturales ab initio cōsecrūt, vel ex p̄s factō ratū habuer ūt adoptionē. mō. p legitimatiōe filioz olim priuato pnit⁹ sublato. h. d. & cū isto. §. cōc. ℨ. q̄ mod. na. effi. leg. & p̄cip.

1 vsq; ad. §. illud. q̄ p. ¶ Mo. in verb. si qs ergo. q̄ legitimatio per rescriptū principis, ita demū locū habet si filij legitimi nō existant. vt hic. & ibi. sicuti legitimi &c. Si vero plurimis. & ℨ. q. mod. na. effic. leg. §. sit igit patri. Et hic p̄z̄ q̄ legitimatio trahit retro ad tps natiuitatis. vel conceptionis. nam restitutio natalium trahit ad tps natiuitatis. vt. l. ij. circa fi. & j. de nat. restit. & nup. l. imperialis. circa fi. q̄ tene mēti. propter hoc q̄ dicit. §. & fit illa legitimatio p̄ rescript. principis i subsidiū rei dicti & in gb⁹ nō pōt fieri legitimatio per matrimoniū rebocter. & d. §. sic igit. ver. alit namq; & ibi not. in. §. si vero plurimis. vt gl. ibi not. ¶ Vt. in ver. sit igit licentia. ibi, preces offerantur. hoc declarauit &c. not. hic formā legitimationis, cuiq; vult legitimare filiū p̄ rescriptū. j. quib. mod. na. effic. le. §. sit igit licētia. ibi, hoc ipsum dicentes, &c.

1 ☞ Pater quod legitimat filiū per procuratorem, & etiam per cōiunctam personam.
2 Actus ciuilis non est in administratione paterna.
3 Impetratio venie etatis quando fieri potest per procuratorem.

Si vero. ℨ not. tex. ibi per q̄ ℨdā fortuitos casus, &c. Et procurato rē, secus per medīā personā. Nam si posset. non obstat ibi infirmitas, vel alij casus fortuiti, nec esset necesse alterum medīū adhiberi. Ad idem. ℨ. q. mod. na. effic. le. §. si vō. & d. Et per hoc videt tex. in i. post mortē. in fi. de adop. Et idē C. de emā. lib. l. iubem⁹. vbi pat in emācipatione debet esse &c. Ad idē. C. de vin. lib. l. nec muliere. In contrarium q̄ posita pter petere filium legitimari per aliū. Nam rescriptū pētimet trare per procuratorē babētē speciale mādatū. vel etiā per cōstitutū personā. si est rescriptum ad litem, sed si est rescriptum per gratiā. tūc pōt impetrare per quēcunq;, vt ex de rescrip. nonnulli. & ibi not. & c. ex parte decani. Et quod possit a q̄cunq; ipetrari, habetis i l. vniuersas. C. de pce. ipe. offe. & not. l. c. fin. ex de. p. fed lex. dicit q̄ hic legitimatio fit per impetrātem referentem factum ℨm formam. l. prime & l. fin. C. de pce impe. offe. & not. p glos. quibus, modis nat. effic. leg. §. sic igitur. in glos. & qualiter. Ex quo apparet quod pōt impetrari a quocunq;, vel

2 ctq. l. vniuersas. ¶ Nō obstat. l. in contrariū alleg. nā hic in legitimatione nihil disponit, sed principi patri disponēti esse rit. sed

in l. con

in l. contraria pater emancipat. dat in adoptionem. licet cū iudi
cio tantę auctoritat. & ideo cū pater dissonat. est necessaria eius pre
sentia nec pōt fieri p procuratorē cum ciuilis actus nō sit i ad-
ministratione paternali. vt no. i d. l. nec mulier. & de hac. q. iudi
cio meo est casus, videlicet qō p procuratorē, seu palīū qs pōt
petere filium legitimari, in c. per venerabilem extra qui fil. sint
legit. vbi palīū fuit petita legitimatio filiorū. vt ibi pateat i pn.
c. Nec obstat qō ibi fuit improbata petitio, q. nō fuit improba
tae eo q palīū non potuerit petere hic pater. sed ex eo q filiū. q
petebant legitimari nati de adulterio vt in fi. illi⁹. c. Restat mo
do videre ad tert. huc. & ad ſ. igit licētia. Quibus rndeo. qō iste
tex. non obstat. Nā uoluit hic dicere qō legitimationē potuerit
pr̄is pater per procuratorem. sed cum dictū sit quod pater pt
petere legitimari aliam offerendo preces princi. Dicit Impe-
rator p finit impeditus ne adhuc in morte habeat illud reme
diū. nō tū negat q dum vixit non potuit p procuratorē petere.
¶ Nō obstat. C. de his qui ven. ę. a. impe. l. oēs. vbi impetrans
venia ętatis a principe si vult ad honores peruenire dz coram iu
dice venire ad q. concendū rescriptū. & ad faciendū probationē. q.
in presentia psone requirit. q. oporteat qō obtet quod sit maior.
xx. ann. & probet de q. bitate morum & vite. que probatio clari⁹
fieri nō potest cum psona est presens quā si esset absens faceret p procuratorē. cū
multa colligantur ex aspectu. & presentia psone. vt l. fi. de testi.
& de minor. l. minor. xxv. ann. addito preterea, nec illō est gña
leg nō possit fieri p procuratorem. q. hoc locum tātū i masculo nō
in femina venia ętatis impetrante, vt dixi i l. oēs. ſ. feminas.

ADDITIO.

¶ Post mortem. Vbi etiā ad hoc vide Bar. & adde Bal. i l. fi.
Cod. ti. & Bar. etiā in l. neque quam. ſ. j. ff. de excu. tut. & i l. gallus.
ſ. solitan. de lib. & post.

☞ Pater verbotenus simpliciter nominando aliquē vt filiū,
non facit ipsum legitimum.
1 Filius naturalis inuitus non legitimatur.
2 Legitimatio est voluntarie iurisdictionis.
3 Legitimari quod possint absentes.
Absentes non adoptantur.
4 Ratio quare in absentem sit legitimatio, non adoptio.
5 Legitimatio per principis rescriptum quod fiat in subsidiū. & in illis casibus in quib⁹ non pōt fieri legitimatio p matrimoniū.
6 Legitimatus per rescriptū principis succedit fratrib⁹ agnatis & cognatis patris.
7 Pater quando cogatur filium emancipare. remissiue.
8 Filius unde eisdem casibus cogatur exire de patria potestate, ex
quib⁹ cogit patrem ad ipsum emancipandum. remissiue.
9 Casus in quibus legitimatio permittitur. remissiue.
10 Filius vel filiatis appellatione qui contineatur i priuilegio.

Generaliter. In tex. ibi, legitimi fieri. Subaudi. & legitimi, fiant. In text. ibi, a-
1 dicentes. ſ. qdā sunt i ſ. illud tātū de mō legitimādi. ¶ & p.
ad ſ. vero bis. & vī quod nō sit necesse qō filiū supplicet princi.
vt lib. ma. & auic. ſ. ad hoc. l. posita C. de natu. lib. authē. i qs.
eōr. vt no. hic i gl. super ver. princip. quā gl. no. & tene mēti. q.
2 pater verū intellectū istius. ſ. & illi⁹. ſ. ad hoc. ¶ Venio ad no
tū. ſ. no. q filius naturalis inuitus nō legitimat, vt hic. & d. ſ.
legitimos. C. eod. & ex casus secundus vnā lectu. ff. ō
dis qui sunt sui vel alie. iur. i fi. ¶ Secundo no. tex. secundū gl.
3 super verb. nō est. & quod legitimatio est de voluntaria iurisdi-
4 ctione. no. gl. i c. per venerabilem extra q fil. sint legi. p Hos.
in summa qui filij sint legiti. ſ. ſz cū superiorib⁹. ¶ Tertio no.
ibi dicit filij hoc fatū, habuerint qō absens pōt legitimari. tex.
est dic. quo optie. C. ō eman. li. l. iubem⁹ ibi absens pōt legiti
mari p principis rescriptū, secūm formā illius. l. In primis vī.
5 ne ne absens. ff. de adop. vbi absens nō pōt adoptari, sed dic
quod ibi loquit in adoptione, hic vero i legitimatiōe. ¶ Que-
ritur posset esse rō diuersitatis. Respondeo, mihi vī quod po-
test esse ista persuasio, quare requirat presentia adoptati, q. cir-
ca personā adoptatā requiritur quedam cōe cognitio, videlicet
quis adoptand⁹ sit minor eo, q ipsum adoptat, vt l. si paterfa. i fin.
6 ad opt. & minor. Institu. eodē i hoc pōt ex aspectu corporis
apparere, nō requirit presentia persone adoptati vt dixi ſ. i ſ.
7 preterea alia questio. ¶ Quarto no. ver. hoc dicimus. q legiti
matio p principis rescriptū fit i subsidium, vel⁹ in illis casib⁹,
in quibus nō pōt fieri legitimatio per matrimonium, qui casus
ponuntur ſ. illud tamē. ſ. eo. & ſ. reliqui igitur. ¶ Quinto nota
hunc tex. quod legitimatus per principis rescriptum succedit
fratribus agnatis & cognatis pris, & ecōtra. Nā hz illas succes
siones actiue, & passiue, quas hūt qui fuerūt ab initio legitimi,
ter. est hic. q. & Spe. in tit. de succ. ab intest. ſ. j. verſi. quid de le
8 gitimatis. dixi. & co. ſ. tribus. versi. reliqui. ¶ Op. ad ſ. ſ. a
liter hic dī quod pater non cogitur emancipare filium. Sic in l. si
lenones. C. de episcopal. audien. C. de suscep. l. fin. lib. xj. Sol. vt
in gl. cū qua concor. quod no. in l. nō pōt. ff. de adeptio. & Insti.
9 quibus modis ius pat. pot. sol. ſ. vlt. ¶ Querit gl. an filius co
gatur exire ō patria potestate ex eisdē causis. ex quib⁹ ipse pt
patrem cogere vt ipsum emācipet. Gl. hic tenet quod p suas ra
tiones. & cum hac gl. concor. qō no. in l. nec annus. C. de emācip.
lib. & Insti. q. b. modis. ius pat. pot. sol. ſ. fi. & oēs istas gl. Jac.
de Are. reprehendit p tex. l. quidam cum filius ſ. sed videam⁹.
10 ff. de verb. oblig. dic vt ibi. ¶ Querit glo. in verb. si vero plu
rimis quot sunt casus i quibus permittitur ista legitimatio ita
demū si filij non existunt legitimi, & naturales gl. super versic. in
quibus. dt quod tres. & no. bñ trinum casum, qz ista gl. declarat.
ſ. ad hoc hic alleg. authē. si quis. C. de nat. lib. vbi gl. aliquid tā
git. & vide q no. i c. per tuas. extra qui fil. sint legi. & no. Hos.
11 in sum. qui fil. sint legi. ſ. octo modis. ¶ Vltimo Jac. de Bel.
hic ponit quandam. q. quā disputauit. & est talis. Rex concessit
priuilegiū seu bñficium ciuitatibus seu ciuibus regni sui. Illo
do querit que ciuitas. & que persone contineantur appellatione
ciuitatis vel ciuium, & dic vt in d. sua disputatione.

ADDITIO.

a ¶ Iurisdictione. Sed ab extra quero nunquid per viā voluntā
rie iurisdictionis legitimari possint filij illegitimi non ciuitatis
his quoz interest. vide no. p do. Socy. i cons. cclxxvi. incip. oñ pre
sentis consultationis. versi. secundario. qz nō pōt. cū vers. sequē.
in c. par. vbi et quid de patre viuente, & consentiente, & an & quā
do habeatur p legitimo.

1 ☞ Alere an debeat pater filium naturalem, quod sic, si nō hz a-
liud vnde viuat.
2 Filius naturalis succedit patri non habenti filios legitimos, &
naturales, in duab⁹ vncijs ab intestato. & an etiā ali debeat.
3 Frater tenetur sororē alere, si nō habeat aliter vñ viuat, & nu. 4.

Discretis. Liberi naturales scēm formas hic tradi
tam ex testamento vel ab intestato succe-
dunt, & alimenta consequi debent, odiosi vero liberi ab oi succes
sione tam ex testō qō ab intestato penitus excludūtur, & alimēta
et a patre percipere non debent, nec sunt liberi nominādi. h. d.
vsq; ad fi. & hz duas partes. ¶ Primo, ponit de successione na
turaliū liberorū i ciuili curia permissa. ¶ Secūdo ponit de suc
cessione liberorū odibiliū a curia phibita. ¶ Sed a est i ſ. & qdē.
vsq; ad ſ. vltimo. vnde sumitur authen. licet. C. e. ti. ¶ Vtē ex. ſ.
vlt. sumitur auth. ex cōplexu. C. de natu. lib. Ibi leg. sob. Quid
si soli naturales filij existāt, nō cōcubine dic vt no. i l. fi. C. de nat.
1 lib. ¶ Mo. i ſ. si quis aūt q filij naturales debent ali. vt hic. ſ.
2 eo. ſ. si quis igit. ff. de lib. agn. l. si quis a liberis. ſ. idē i liberis &
ibi no. ¶ Secūdo no. q hic vī tex. q filius naturalis succedit
pris nō habēti filios naturales, & legitimos i duabus vncijs ab
intestato, & vltra istas duas vncias nihilomin⁹ dz habere alimē
ta de bonis patris. Ita vī velle iste tex. & gl. dt super ver. vncia
rum quam gl. no. s. facit de trien. & semis. ſ. consideremus. vers.
psens & p ista gl. facit q ibi dixi optime, & iste tex. dū ōt alimēta
dans, &c. intellige dans. s. post mortem patris. hunc intellectū
puto voluisse sentire gl. ista. Hoc et apparet ex gl. q est i. ſ. si qs
3 igit s. c. que querit an pater dum viuit teneatur filios naturā
les alere. qz vī sentire gl. q hic tex. loq; de alimētis q̄ prestātur
post mortē patris, qz alias hic loqueretur de alimēta q prestan
tur i vita pris. Gl. allā. q. nō quereret. & qz cēt casus. vt hic. Pō
sumus dicere hoc esse verū, qō filius debet habere alimenta si
nō habet aliter vñ viuat seu se alat alias nō debent alimēta pre
4 stari. arg. d. l. si quis a liberis. ſ. fi. & si filius. & Dicut etiā dicim⁹
de fratre, qui debet alere sorores legitimas & naturales, vt not.
gl. i d. l. si quis. ſ idē rescripsit & l. l. j. C. de lib. a pa. alen. qz est
verū si soror nō habet aliud vñ se alat. vt ff. vbi pup. edu. de. l. q
filium. & sēm hoc illud verbū & alimēta dās eis. debet intelligi
qō dantur alimenta a patre dū ipse pater viuit. Et ad hoc bñ se
quitur quod ōt ter. quasi vnū remedium ler dederit naturalib⁹
i vita patris. s. q debeāt a patre ali. aliud remediū debetur post
mortē patris testati defuncti quod habeat duas vncias nō exi
stentibus filijs vel coniuge, sed tamen. precedēs opi. videt ma
gis de mēte huius tex. & d. vers. psens est fauorabilis. ¶ Ep. hz
hic. ibi omnino indubitatus est cōcubine &c. & vī q vbi qs habet
vnicam cōcubinam. filij ex ea nati sint legitimi & naturales. cū
mitimonū psumat. vt i libere. ff. ō ritu nup. Huius timore facta
est gl. super ver. vnicarū. & sup ver. indubitatus q̄ intelligūt hūc

tex. quando fuit facta protestatio quod tamē tenebat cā vt cōcubinam. de quo nota. in dicta. l. i libere. & per Dy. in l. cōcubinatus. ff. de cōcubi. quid de iura. calum. diri. sup ta quibus modis natu. effic. legit. §. illud.

ADDITIO.

a Cebent ali. Adde Bart. i trac. alimen. versi. quero an pater.

1 Pater naturalis in illis casibus, & pro illa portione succedit filio in quibus filius ipsi patri succedit.
2 Pater dum viuit, an teneatur alere filios naturales, remissiue & vide sup ta §. proxi. nu. 1. & 3.
3 Filius naturalis natus ex vnica concubina, an habeat ius succedendi suo fratri legitimo.
4 Filij naturales nati ex eodem patre, sed ex duabus cōcubinis, an adinuicem sibi succedant, remissiue.
5 Naturales nati ex eadem matre, & diuersis patribus sibi adinuicem succedunt.
6 Quarta debita ascendentibus qō hodie sit aucta, sicut quarta, quę debetur descendentibus.
7 Patruus ita succedit nepoti, sicut nepos patruo.
8 Filius naturalis non succedit patri contra testamentū.
9 Filius naturalis legitimatus rumpit testamentum paternum.

Si quis igitur. C Nota. tex. & est mēti tenēdū, q illis casib⁹, & p illa portione succedit pater filio naturali, i quibus casibus, & pro qua portiōe succedit fili⁹ naturalis ipsi pri naturali, & idem i alimentis. Tex. est no. hic ver. i quibus q. q. mouet Azo in sum. de leg. hr. in fi. not. q forte eo modo succedit mater filio naturali, & spurio, quo succedit filio naturali pater, & ita fit par rō pietatis arg. l. nā & li parētib⁹. ff. de iofficio. testa. Pla. vero dicit, q pr sem succedit in totā filio nō solū si est naturalis tātū, sz & si est spuri⁹. Sed de opi. Azo. est casus hic, sz ipse nō all. ibi hūc. §. sz ipse hāc opi. firmat & all. tex. i hāc Sum. de na. lib. §. ab itestato. C Querit gl. an pr, qui viuit, teneat alere filios naturales. dic vt gl. q facit ad id q dixi. & i §. li qs autem. C Quero, hic dō qualiter filij naturalis patris nat⁹ ex vnica cōcubina habeat ius succedēdi suo fratri legitimo, & naturali, vide Azo. i Sum. C. de leg. hr. §. fi. facit l. fi. & q no. C. de na. lib. C Quero, an filij naturales nati ex eode pre, & duab⁹ cōcubinis inuicē sibi succedāt. Dic vt no. gl. l. hac parte. in. vii cog. vide Spe. i ti. de suc. ab intest. §. j. ver. qd de natis ex vno. C Quero, qd de natis ex eadem matre, & ex diuersis patrib⁹. Sine dubio inuicē succedūt, vt d. l. hac parte. & l. li spuri⁹. & ti. & Insti. de suc. cogna. §. q⁹ vulgo. † Et iste ver. i quibus inducit ad q. p scōam gl. hic, vez, quod sicut quarta debita descendentib⁹ est aucta, ita quarta debita ascendentibus dz esse aucta, cū equalitas dz esse inter patrem, & filiū. de qua q. habes. ff. de bere. & fal. §. primū itaq; & ff. de trien. & semis. C. j. in fi. & in auth. nouissima. C. de inoffi. test. C Scōs inducit Ja. & Bel. q sicut patruo succedit nepos, vt x. col. Imp. & Roth. c. j. i fi. & ecō uerso patru⁹ succedit nepoti. de qua. q. no. ipse. ff. eo. & ibi diri.

C Vltimo circa istos. §. aduerte, q2 posito qō filius naturalis succedat patri ab intestato, & ex testamento scōm formā traditā, tamē cōtra testamentū paternū nullum hz remedium, vt no. per gl. in li. i princ. ff. de lib. & post. & instit. de inoffi. testa. §. tātū. autē in j. gl. nisi † talis filius esset legitimatus, q2 tūc cōtra testamentum paternum remedium omnino sibi competeret, qō filio ab initio nato legi. & naturali, vt ff. de in ius. nup. §. dubitatum. & no. ff. qui. modis na. effi. leg. i princip.

1 Nati ex illicito coitu, non sunt legitimi filij nominandi, nec succedunt patri, nec ab eo ali debent, de iure canonico sic. nu. 4.
2 Nati ex damnato coitu qui dicantur, remissiue.
3 Nati ex damnato coitu quando succedant matri, & patri, & nu. 5.
6 Substitutio facta de spurio quando teneat.

Ultima si quidem. † Not. q nati ex illicito & nephario coitu non sunt legitimi filij nominandi, nec veniunt ad successionē paternā, nec ali debēt a patrib⁹. † Sz quero, qui dī nati ex damnato coitu, vt nō debeāt filij nominari. Dic vt i gl. super versi. participiū. Idē no. in auth. ex complexu. C. de incest. nup. & in authen. † incestas eo. ti. & ic, referente extra qui fi. sint leg. Et an isti succedāt mātri, dic vt insti. ad orfi. nouissime. & q ibi no. & ad Azi. l. si qua illustris. & d. aut. ex cōplexu. † Et eo. mō dicas i alimentis, an debeant ali de iure cano, a pre, & dic qō sic, & vt i c. cū haberet extra de eo q duxit in ma. & c. & in c. q venerabilē extra qui fi. sint leg. Sed sz † de iure Cano. debeant ali. tū succedere nō p̄sūt, vt in ca. tāta. & c. referente. & i c. q venerabilē. extra qui fil. sint legi. & q not. in d. c. cum haberet. C Querit glo. pone q pater alium instituit, & filiū suū spurium substituit an tz substitutio. Bl. dicit forte distinguendum, aut substituit vulgariter, vel pupillariter. ac. Test dic vt gl. quod l. si is qui. loquitur quādo substituit ei qui pōs a patre aliqd capere, vt puta filij naturalis, secus si nullo modo vt spurius. Sed tene precedentem opinionē tanquam no. & q. d. positam in gl. vt ipse no. in ti. de succ. ab intest. §. j. vers. sed secu. & ibi no. idem no. in d. authē. ex complexu. & per Bal. in Sum. de na. lib. §. quid si Imperator. & p doc. i l. j. C. de natu. libe.

ADDITIO.

a Quod sic. Adde Bart. in l. si quis. §. vtrum de lib. agno.

De testibus. Rub.

1 Utilitas testium propter probationes est inuenta.
2 Falcitatibus testium est obuiandum.
3 Edictum de testibus est prohibitorium.
4 Testi existenti in dignitate magis creditur quam pagano.
5 Vilissimi nō admittuntur ad testimonium, nisi cum tortura.
6 Testes cognoscere debent contrahentes.
7 Testis, qui se offert non citatus ad testimonium, redditur suspectus. & ei non creditur sine tortura.
8 Testis pro vtraq; parte debet veritatem dicere.
9 Calliditas quid sit remissiue.
10 Falcitas committitur etiam in tacendo veritatem.
11 Iudex quod testes repellat ex officio. remissiue.
12 Modi probandi qui sunt, remissiue.

Testium. Iste tit. hz xij. ptes. C Primo ponit de testibus admittendis. C Secundo ponit de testibus admittendis ad testimonium in iudicio. C Tertio de testibus admittendis in litigiosis. C Quarto ponitur de testibus ibi inducendis contra contradicentibus i dictis eorum. C Quinto, quot & qualiter testes producātur. C Sexto ponitur ex quo loco producantur. C Septimo de statu testium. C Octauo ponitur de testibus inimicis. C Nono de prorogatis. C Decimo, ponit quo tēpore testes ad testimonia admittant. C Decimo ponit legū antiqua reconfirmata. C Duodecimo ponit huius constitutionis promulgatio. C Secunda ly, nos igit. C Tertia in. §. & hz. C Quarta in. §. li vero quidā. C Quinta in. §. vero. C Sexta in. §. & qui. C Septima in. §. li vero dicat. C Octaua in. §. li vero quis dicat odiosum. C Nona in. §. cui. C Decima in. §. & hoc vero. C Undecima in. §. oib⁹. C Duodecima in. §. q igitur, & vsq; ad. §. hz breuiter. h. d. Testium vtilitas, propter quam probationem adinuenta est testū falcitatibus est obuiandū legibus antiquis, de testū probatione loquētibus cōtra malos. C Iudices bone ꝺditiō. & fame debent esse ignoti aut vtilium, cū ad testimoniū festinātes, & se offerentes non admittuntur, vez, di

1 ctis non credatur sine tormentis. h. d. C † Not. q testis vilis
2 propter probationem est adinuenta. C Secundo no. quod testium falsitatibus est obuiandum, nā quilibet ad testimonium admittit, nisi specialiter sit prohibit⁹.
3 C † Tertio not. q edictū de testib⁹ est prohibitū. nā quilibet ad testimoniū admittit, nisi specialiter
4 sit ꝓhibit⁹, vt hic. & i l. iij. ff. e. C † Quarto not. in. §. & q̄ credidit, testi posito in dignitate, magis quā pagano. & c. ar. eo. ti. & eo di.
5 in princ. C † Quinto not. q testes vilissimi, & ignoti ad testimoniū
6 non admittūtur, vt eo⁹ dictis sine tormētis credatur. vt hoc. §. sācim⁹ vers. li vō ignoti. C † Sexto not. i. d. versicul. q testes
7 debēt cognoscere & trahētes, de q in l. iij. §. j. ff. e. texta de testi. & c. cā. dixi. §. de ber. & fal. §. li vero absūt. C † Septimo not. per gl. not. super ver. festinātes. q testes qui offeruntur testimonio dicendū, cū non sint citati, ꝓsumūtur suspecti, ideo examinandi sine tormētis. Ita exponit hunc tex. festinātes. & c. Jacobi. & q eum festinātē. i. ad testimoniū se offerentē. alibi exponit. festinātes. i. nō citati. & sic talib⁹ nō citatis, q se sponte offerunt, creditur sine tormētis, sic q tene mēti q latē. &
8 declarabo. C † Octauo no. tex. ibi, nil celet veritatis, q testis debet ꝓ vtraq; parte dicē veritatē, vt. & C. de epis. & cleri. authent.
9 sed iudex & videbitis. j. de sanct. episcop. §. nulli. C † Quero, & in princ. huius titu. & calliditate &c. q̄ q̄d sit calliditas. Dicit
10 gl. q̄ue etiam ponit. † qd sit falsitas. Ex quo habes q falsitas comtitur, nō solū dicēdo quod non est. sed etiam in tacendo veritatē, de quo in l. ſ sbyteri. & authēti. ꝓsbyteri. C. de epis. & cler.
11 C † Quero in versi. licē vbi legislatores hoc ꝓhibuerūt. Dicit in gl. super ver. legislato. q̄ dicit ali quos testes ipso iure repelli,
12 & ali quos repelli officio iudicis. C † Nota. etiā gl. sup versi. plurimis. alias est su ꝓ versi. nō aliter. q̄ dicit quot sint modi, & bi. dicit quod dic vt in eadem.

ADDITIO.

ADDITIO.

a ¶ Credatur. Adde Bal. in c. j. §. in iniuria. vj. col. 1 ver. sed nũ. q̃ ex tali confessione. de pa. tura. si. vide Ang. hic. & Bar. in l. ex libero. ff. de questiõ. & do. Alex. de Imo. in l. de minore. §. tormenta. vlti. col. ff. de' questio.

¶ Testis quod sit bon⁹ quilibet' p̃sumit. etiã in testamento.

1 Pauper an possit esse testis.
2 Iudex ex officio inquiret de bonitate testis. & legalitate.
3 Testis de quibus possit a iudice interrogari. remissiue.
4 Ignobiles. & viles dicuntur. et a testimonio repelluntur.
5 Legatus in teste non probatur per seipsum sed per alium.
6 Infamis de facto quando admittatur ad testimoniũ. etiã contra infamem. nume. 9.
7 Infamis de facto non potest esse iudex.
8 Homines de vniuersitate an admittantur ad testimonium.
9 Excommunicatus cõtra excõmunicatũ an admitiat. remissiue.
10 Testis contra quem crimen opponitur. an poterit idem crimen contra opponentem opponere.
11 Militia an sit dignitas. remissiue.

a ¶ Sancimus. ¶ Quero. an admittetur in testimoniũ aliqs. qui nõ sit vbatus aliquo de p̃dictis modis. vel ꝛ rõne dignitatis. militie. officiõ. vel diuitiarũ &c. sup. ver. officij. dõ q̃ sic. vt patet in ver. aut si nõ tales. ꝛc. ꝛ no. sup. ver. et vtroq;. Ratio est q̃ quilibet p̃sumit bonus. nisi pbet cõtrarium. vt ff. de leg. ff. l. cum quidam. C. de inoffic. test. Omnimodo cũ si. ꝛ q̃ quilibet testis p̃sumat bonus nisi pbet contrarium. no. glo. in c. j. extra eo. ¶ Patet ergo⁹ quod etiã pauper persona. ꝛ nõ cristes i dignitate. vel militia põt esse testis. ꝛ magis creditur positis i dignitate. puta doctor. ꝛ militi. Et de hoc an pauper admittat ad testimonium. no. in l. iij. in p̃nc. ff. eo. ꝛ dic vt habes i ter. ꝛ gl. extra de test. c. si q̃ testiũ. ibi ſ pone.

b ¶ Querit hic gl. an iudex dz inquirere de veritate. bonitate. ꝛ legalitate. Dicit gl. super versi. officij. i fi. q̃ sic. ꝛ not. eã. ꝛ fiet ista inquisitio a iudice ex suo officio. Ita no. i l. iij. in p̃n. super 4 ver. inimicitie. ff. e. ¶ Dz circa hoc q̃ro an testis possit interrogaria iudice de omnib⁹ his de quibus iudex põt querere ab aliqua p̃sona. ꝛ inuestigare. dic vt no. extra e. c. cũ causam. ì gl. sup 5 ver. de caulis. q̃ tene menti. ¶ Querit gl. an ipso q̃ ꝙs est artifex. repellat. gl. sup ver. ignobiles. dõ q̃ nõ. sed ex eo q̃ ignobilis. quiautem ad hoc dicantur ignobiles dic vt ì d. glo. sed alibi habetur quod viles p̃sone dicunt p̃sone pauperes vt ff. q̃b. mo. 6 na. fit leg. §. quisquis aũt. ꝛ ff. de mãda. p̃n. §. si tibi. ¶ Quero. dicatur hic q̃ talis testis dz adhiberi. q̃ si de fide etiã dubitatur. possit de facili p̃bari q̃ eius vita est inculpabilis. ꝛ moderata. Sed p̃ q̃ hoc p̃obetur. dicit glo. quod hoc dz p̃bari p̃ alium. non per ipsum testem. Quã gl. no. super vers. moderata. cũ longe gl. sup vſ. officij. in fi. ff. eo. ꝛ q̃ super ea dixi. ¶ Quero an infamis de facto admittatur ad testimoniũ. ¶ Et vſ tex. cum gl. q̃ non. ff. de sena. l. v. assiue. ¶ In contrarium est gl. in l. j. C. de fum. trinita. ꝛ hic cath. hec est veritas. Nõ obst. gl. l. q̃ assi⁹. q̃ ꝛ 7 gl. ibi ad dignitatem in dictis. nõ ad testimoniũ referas. ad quam dignitatem infamis de facto nõ admittit. vt l. nemo. C. de dign. lib. xo. Et p̃o hac opi. facit quod no. ì l. j. ff. de his q̃ no. infami. C. ex gb. cau. infa. ì ro. l. nullã vbi gl. dicũt. q̃ tantũ sunt duo effectus infamie facti. vez quod repellit a dignitate. ¶ Itẽ. c q̃ facit admitti ad testamẽti querelam frater. qui alias nõ admittitur. vt l. fratris. C. de inofficio. testamen. ¶ Patet ergo. q̃b a testimonio non repellitur. Dic hoc est verum. sed tamẽ cũ tormentis dz admitti. vt l. iij. §. l. Jul. ì gl. ì fi. ff. eod̃. ꝛ ei minus credit. ꝛ alij testi nõ infami. Quod intellige esse verũ tam ì crimi 8 nalib⁹ q̃ ì ciuilibus causis. ꝛ de iure ciuili. sed de iure canonico infamis de facto admittitur in causa ciuili. ꝛ etiam ì crimina vbi aliter agit. secus si criminaliter. vt est tex. ꝛ gl. i 8. testimoniũ. q. ti. ꝛ i c. fi. extra eo. ꝛ vide Spe. in tit. de test. §. j. versi. 9 tẽ q̃ fit infamis. vide. ij. q. vij. c. episcopi. de infa. ¶ Quero. potest dici q̃ a testimonio repelli. vt d. l. iij. §. l. Julia. ¶ Quero. potest q̃ boies vnius ville admittant in testes ꝺ aliam. an valeant. Si dic i p̃nc. huius. §. tenet quod sic. quã no. ꝛ eam. tz Spe. in tit. de teste. §. j. ver. quod si omnes. vbi de hac gl. facit mẽtionem. 9 ¶ Itẽ quero. nunqd vnus infamis contra infamem admittat in testem. Dic vt no. p gl. i d. l. iij. §. Julia. ff. eodem ꝛ Spe. e. ti. §. i. ver. item q̃ est infamis. ¶ Sed nunquid excommunicatus ꝺ excommunicatũ. vide dictũ Jac. de Are. in l. si mulier. ff. solo ma 10 tri. ¶ Sed pone q̃ repello testẽ p̃textu alicuius criminis. nũ d quid poterit ipse mihi obijcere crimen illud. vel defectũ. dic vt no. gl. e. testimoniũ extra eo. ꝛ q̃ no. Spe. in tit. de teste. §. j. ver. 12 sed pone q̃ repello. ¶ Ultimo circa hũc. §. no. ter. ibi p dignitate aut militia. ꝛc. nã hic vſ tex. quod militia nõ sit dignitas. cũ hic ponant vt species separate. de quo est tex. in i. fi. C. qui mili. non poſſ. lib. xij. de quo ibi dicam.

ADDITIONES.

a ¶ Bonus. an ꝛ quando ꝛ ex quibus quis p̃sumatur bonus. ꝛ q̃n vide late per Fely. in c. dudum. in iij. col. in versi. in gl. i vers. idoneus. de p̃sum.

b ¶ An pauper. Adde illum tex. in l. ex libero. vers. itẽ dico. ff. de q. ꝛ Fely. in c. ſi qui testium. colum. pen. vers. i gl. fi. ibi. alias honesta p̃sona. extra de test.

c ¶ Testimoniũ. Vide do. Jas. de ay. in l. j. circa fi. C. de sum. tri. ꝛ Fely. ì c. testimonium. de test. Adde istũ in l. in arenã. ì p̃nc. ꝛ q̃ ibi posui in apostil. ad ipsum in c. ver. C. de inoffi. test.

d ¶ Vel defectũ. vide tu ad hoc Fely. in c. delicti. ꝛ de except. col. v. in verſi. ad iij. caput.

1 ¶ Vilissime persone. quãdo admittantur etiam cum tortura ad testimonium.
Vilissime persone in subsidium admittuntur.
2 Vilissime persone admittũtur. quando sint rogate a partibus. ꝛ. nume. 9.
3 Viles persone licet admittant ad testimonium sine tortura. eis tantum non creditur. sicut alijs.
4 Viles persone in testimonio ferendo. q̃n torqueantur.
5 Testes existentes in dignitate clericali positi. si de mendacio cõuincantur. nõ torquentur. sed de falso puniuntur.
6 Testes diuites p̃o testimonio ferendo. q̃n torqueantur.
7 Testes vt deponant. debent p̃mo citari. ꝛ postea cogi. ¶ qui sunt qui cogi nõ possunt. remissiue.
8 Citatio non est coactio.
9 Sponte quod quis testificetur. qualiter intelligatur.

1 a Si vero ignoti. Oppo. ꝛ videt q̃ ignoti ꝛ viles p̃sone qd testimonium nõ admittant. vt ff. eo. §. sancim⁹. ꝛ §. licere autẽ. Sol. Illi. §. intelligunt sedm istum. videlicet q̃ vilissime p̃sone admittantur cũ tormentis. & vt hic dicitur. quod q̃n sit verum. j. dicã. ¶ Itẽ admittunt in subsidium. nõ alias. ꝛ sic p̃mã ꝛ secundã sol. simul iũge. ꝛ vide circa hoc qd no. v. q. c. illi. Sed cõtra hoc opp. ꝛ vſ q̃ viles p̃sone ꝛ nõ fide digne admittantur. etiã sine tormẽtis. vt j. c. 2 §. ꝛ licet. in fi. rer. si vero hmõi. ꝛ ibi no. ꝛ Sol. ibi loqtur in testibus. q̃ sunt a partib⁹ rogati. qui ſz si alias a q̃ essent a partib⁹ ro b gati. nõ admitterent⁹ sine tormẽtis. tũ eo casu admittunt. ſz ñ sint p̃sone fide digne. Et hanc sol. tenent Jac. de Bel. Habemus ex opi gl. q̃ vilissime p̃sone nõ admittuntur sine tormẽtis. nisi sint testes rogati a partibus. qui ã opi. vſ tenere. Alzo. ì Sum. de test. ſz possemus forte dicere q̃ etiam viles p̃sone admittantur ì testimoniũ sine tormẽtis. Hoc p̃batur in fi. in l. vnius. ì p̃n. ff. de q̃stio. vbi depoztatus in insulã ꝛ statu libertatis admittũtur sine tormẽtis. ꝛ tamẽ constat quod sunt viles ꝛ abiecte persone. Nõ obstat iste tex. q̃ vſ regrere duo ad hoc vt torqueãtur. ¶ Primo sez 3 q̃ sint viles ꝛ ignoti. ¶ Secõ q̃ tenẽt cozrũpere veritatẽ. ꝛ ſz ꝛ viles p̃sone ad testimoniũ sine tormẽtis tenẽdo ista opi. possint admitti nõ tũ eis adhibetur tãta fides sicut alijs. vt l. ij. ꝛ iij. ff. e. habes ergo sẽm hoc ꝛ q̃ viles p̃sone p̃t torqri si festinãt cozrũpere veritatẽ. vt hic. ꝛ d. c. illi. v. q. v. ¶ Itẽ possent torqri si cõin 5 cerẽtur de mendacio. vt l. vni⁹. §. test. de q. ꝛ ¶ De aliis aũt testibus nõ vilib⁹ qd iuris sit dic q̃ si sint positi i dignitate. aut est dignitas clericalis. ꝛ nõ possent torqueri. ſ. alit de falso puniunt. vt. C. de epi. ꝛ cle. aut. p̃ hyperi. preterquã i vno casu tãtũ. ſ. si vacillãt. vt l. nullũ. C. de test. ſz ex illa videsse log i dignitate sacerdotali. ¶ Si vero sunt alij testes ñ positi i dignitate. tũc si sunt diuites. ꝛ bone fame nõ p̃sũt torqri. nisi in duob⁹ casib⁹. ¶ Primus est si vacillant vt l. ex lib. xo. ì p̃n. ff. de q. ¶ Secõ. si cõuincũtur de mendacio. vt d. l. vni⁹. §. test. ꝛ q̃ dixi de tortura i casib⁹ p̃dictis hz locũ i criminali ꝛ ciuili. vt no. ì p̃alle. l. ex libero. ꝛ pbatur il. diuus. j. rñ. e. ti. ¶ Ulteri⁹ opp. hic innit q̃ testis spõte 7 veniens nõ admittit. imo vſ q̃ si admittat. nullo mõ cogi debeat vt ff. c. l. iij. §. Jul. ꝛ l. initi e. ti. Sol. veritas est q̃ testes. put lex illa loquit ꝙ admittunt sponte tñ nõ cogunt. vt ibi dr. debẽt tamen esse citati. nõ tamen eis licet se offerre. vt hic dr. Et hanc sol. tz Jac. de Bel. q̃ ille p̃sone. de quib⁹ ibi loquitur. nõ debẽt inuiti denunciari. ita q̃ inuiti cogãtur deponere. debẽt tamẽ citari ne p̃sumant se spõte offerre. ꝛ se iuitis operas suas ingerere ar. l. q. oia. ff. de pcur. cũ si. Nõ enim per simplicẽ citationem testis dr cogi sed moneri. ꝛ istam monitionem bene posſunt sustinere p̃sone de quibus loquitur lex contraria ꝛ post illam monitionẽ q̃ fit p̃ simplicẽ citationẽ se inuit coactio ꝛ hanc coactionem nõ patiũtur p̃sone de q⁹ loquitur lex illa sed alij testes lic

8 vt. l. ũ qñ. C. de testib. †Et hec distinctio q̃ primo p̃cedat monitio, secundo, sequat coactio. ponit in c. super eo. extra de testib. cog. z ibi no. i gl. super ver. non cogendi. Et qñ prima citatio nõ fit coactio, apparet eo quod post monitionẽ alicuius p̃uideat contra testes, z illa dicitur coactio, vt patet in c. j. z ũ. co. ti. Et ñc

9 † põt intelligi quod no. per gl. de eo qui sponte fert testimoniũ, in l. post legatum. §. bis vero. ff. de bis qui. vt indi. z quod no. in l. qui cũ maio. §. is demum. ff. de bon. liber. z intelligat sponte sine coactiõe, tñ p̃cedẽs coactio est necessaria ne p̃sumat ingere re inuito, vt ẽ. dixi. z ita intelligatur glo. que dt quod ille plene spõte admittuntur, vt no. in d. l. inuiti. in fi. i ũq. q. ũ. §. itẽ l. Jul.

ADDITIONES.

a ¶ Cum tormentis. Adde hic que dixi supra in p̃in. in ver. not. in apostil.

b ¶ Non admitterentur. An antẽ testibus partib. rogatis possit opponi de habilitate. vide Fely. in c. cum inter. de except. col. septima circa p̃inc. ibi. ad idem. vbi ponit cautelam quod vocẽtur ad actum testes affines. z propinqui.

1 ☞ Testes quibus casibus debent esse rogati. nu. 7.
2 Duo testes quando sufficiant in instrumentis. remissiue.
3 Testes an debeant interrogari de circunstantijs. z de quibus, remissiue.
4 Testes quando interrogantur de loco z de tempore.
5 Testis debet causam sui dicti deponere, si sit iterrogatus, alias depositio valeret sine causa.
6 Testis deponens super eo quod sensu non percipitur, etiã nõ interrogatus tenetur reddere causam.
7 Consensio extra iudicialis facta vicinis ad liberãdum qõ. p̃sit, secus ad obligandum. z quando valeat, remittit.
Pactum de nõ petendo factum absente parte, qñ p̃odit parti.
Rogatio testium operatur vt etiam inhabilis admittatur. Itez quod quis cogatur ad testificandum qui alias cogi non posset.

Et licet. In confessione soluti debiti in instrumẽtis ẽ. cti, sant adhibẽdi testes, g nõ sunt forzuiti, vel transeuntes, quod etiam in testamento seruatur iure antiq̃ seruato h. d. ¶ †No. ex isto. §. casus i gb⁹ testes nõ debẽt eẽ rogati. † ẽ op. hic innuit q̃ sufficiũt duo testes ẽ, immo re quirũtur quinq; vt l. testiũ. C. de testi. Veritas est q̃ hic. §. intelligitur de terminate secundũ illam. l. testiũ. z hãc opi. tenent doc. i authẽ. rogati. C. de test. licet gl. ibi aliam sol. ponat. Sed cõtra hoc op. z vr q̃ nõ requirãtur tot testes, vt ẽ. de instr. cau. z fide. §. vt aũt. Sol. vt no. i d. l. testium. i ij. q. Quero qd vult iste tex. ibi dicere,

b cãz testimonij, etc. dic vt in gl. sup ver. causam. ¶ † Et circa hãc gl. an testes debeant interrogari de circunstantijs. s. an tps erat nubilosum, z de vestib. ẽ simi⁹ vide gl. i d. l. testi. z ibi p doc.

4 in vlt. q. ¶ † Itẽ an testes debeant interrogari de tpe vel de loco, vide glo. in l. ob carmen. ff. de test. z per doc. in d. l. testi. C. co. in ij. q. z vide glo. iij. q. ij. §. itẽ in testibus. z iij. q. ix. nihilominꝰ. circa illud q̃ glo. dt, an testes debeant interrogari, etc vide gl. ff. ad Sylla. l. primus. z i l. ij. §. item Labeo. ff. ẽ aqua plu. arce. sup ver. memoria. z circa omnia p̃dicta vide tex. z gl. in c. cũ cãm extra de testa. z q̃ ibi no. q̃ Inn. vide quod no. Spe. i tit. de teste §. iam de interrogatorijs. vers. fuit aũt. z vers. item ẽ tẽpora.

5 ¶ † Ex hoc tex. ẽ glo. sup verb. causam sumit arg. quod testis

b dz causam sui dicti reddere q̃ est verũ si fuerit de cã interrogatus, alias eius testimonium valet sine causa no. in l. solã. C. de testi. z ff. de noui oper. nun. l. j. extra de rescrip. c. si qñ. z iij. q. ij. §. item sola. z Spe. in titu. de teste. §. primo versi. itẽ qñ interroga-

6 tus. ¶ † qñ est verum i his que possunt percipi per sensus corporeũ puta si testis dicat q̃ vnus deposuit pecuniam. z similia. sed si reddat testimonium super eo quod sensu nõ percipitur, vt puta si dt Titius dominũ talis rei. tũc nõ p̃obat, nisi reddat cãm sui dicti posito quod ẽ causa interrogaretur. Ratio, qz testis dz ponere per sensum corporeum, vt l. qui testamento. i fi. ff. ẽ test. responso. ff. ẽ bis que in test. delen. p̃incip. z allag. ad hoc suas legas. tacit l. scõa. ff. de testamen. z l. qui also. eo. tit. Et p̃o hoc ei calus in capi. cum causam. ver. cum alijs, ẽ p̃oba. z nota. glo. quas ibi allegabo ad materiam huius. §. z vide etiam quod non. doc. C.

2 de fi. instr. l. in exercendis in tertia questio. † In tertia scia. rõsio ibi, aut alterutris. etc. dt. Mart. quod hic loquitur cũ vnus testis alteri cõtradicit, z sunt a diuersis partibus producti. Sed si essent ab eadẽ parte producti. tunc repellũtur sicut repellẽtur diuerse scripture ab eadem parte p̃ducte, vt l. scripture. C. de fi. instr. Sed vero nostra tenet Jrius, que dt quod hic loquitur de testibus cõtrarijs ab eadem parte productis. Ad l. scripture rñdet vt habes i gl. hic. z in l. ob carmen. §. si testes. ff. eodem. ti. si. scripture p̃allega. Loquitur ergo illẽ. secũdũ rẽspõ. qñ testes ab eadem

c hoc tex. dicit Jac. antiquus gloss. quod confessio facta cũ indicium cozã vicinis valet. z idẽ no. z ipse. C. de cõfes. l. vnica. z in l. qñ. ff. de insa. Sed gl. hic super verbo p̃o facienda sol. z in l. vncie dt habere locũ qñ cõfessio fit ad liberandum. secus si ad obligandũ, qz tũ non valet nisi fiat in iudicio. vel nisi fiat cũ causa, vt habẽs in gl. z i c potes arguere ex hac glo. q̃ confessio facta cozã vicinis absente parte vz si fiat ad liberandũ, vt no. in gl. dicte. l. vnice. C. de cõfes. Sed tu potes rẽspõdere q̃ iste gl. paz

c q. an cõfessio ad liberãdũ c vel pactũ de non petendo factum absente, p̃sit parti. vide gl. in. l. z hẽdi. §. Jul. z in. l. j. §. idẽ tractat. ff. de pact. z ff. ¶ Dõpon⁹ scribit. de nego. gest. p Jul. de q. qz

9 p gl. in l. nõ solũ. §. si liberationis. ff. de li. lega. † Ultimo nodet. cũ gl. sup ver. supplicij. in versi. si vero nõ hũ⁹ modi. q vltra per sona. z non fide digna admittit ad testimonium sine tormẽto. vbi testis rogat⁹ a partib⁹. Et hoc ẽt tenet Jac. de Bel. si non esset rogat⁹ a partibus nõ admitteret⁹ ad testimonium sine tormento. scõm opi. gl. hic. z. ẽ. p. ori. §. vltimo circa hoc an vilis persona admittat ad testimoniũ sine tormẽtis potes dicere vt dixi. ẽ. p. ori. respon. Et hic rogatio testiũ secũdũ opi. glo. hic posita, p̃erat vnũ. vt admittatur, qui alias ad testimonium nõ admittatur sine tormẽto. vt in hac gl. Itẽ rogatio testiũ operatur aliud, vt qui testificari nõ cogitur, tñ rogat⁹ testificari cogatur. vt no. gl. in. l. inuiti. ff. de test. in glo. fi. circa finem. quam tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ De tpe. Vide Feli. in. c. ex tenore circa pñ. ver. not. fñ. vbi terminãtes z plenꝰ in. d. c. cãm allega. in text. post medi. ẽ. d. lum ver. vtrũ autem testis.

b ¶ Reddere. an z qñ testis teneatur assignare cãm dicti sui. de late per Fely. in dicto c. cũ causam allegat. in text. in p̃ima colũna versic. glos. in verbo. z in cap. literis de p̃sumpt. in p̃ma colum. versic. primo. glossi. tertia. z infra versi. contra tenet.

c ¶ Cõfessio ad liberandũ. Adde Geor. Thomassinũ ample hũc articulũ disputatẽ cõsilio suo. iij. incip. non parui momẽti ad finẽ volumine secundo.

1 ☞ Testis sibi ipsi contradicens in suo dicto repellitur.
2 Testes qñ sunt contrarij hinc ab vna parte hinc a diuersis quam p̃obationem faciant, z quibus stetur.
3 Testibus dignioribus z honestioribus z si sint minoris numeri creditur, nisi testes cõtrarij excederẽt in numero magna q̃ dicatur magnus excessus est arbitrarius.
4 Testes falsum deponẽtes per quem iudicem puniant. remittit.
5 Arbiter an puniat testes falsum coram se deponẽtes, remittit.
6 Pena falsi testis que sit. remissiue.
7 Judex an puniat ex officio testes falsum deponentes.
8 Testis falsus punitus a iudice suo motu an possit postea accusari, remittit.

Si vero quidam. Testi, qui sibi suo dicto est

a est. Si vero testes sibũ inuicem contradicũt. tunc varia ꝑeren

b tibus z dignitatibus, bin numero pluribus stãdũ dicitur. Itẽ testes falsum testimonium deponẽtes puniendi sunt per errorem aũt falsum testificantibus est pareendũ. hoc dt vlpian⁹. q. z vera habet quatuor partes. Nam primo ponitur qñ testis contrariatur subũpsi. Secundo. qñ testes sibi inuicem cõtradicũt. Tertia, de pena testium dolo falsum testificatium. Quarto. punit testibus per errorem sibi contradicentibus, vel falsum dicẽtibus. Seba ibi, i versi. aut alterutris. Tertium versi. si vero eludat

1 ta in versi. nisi. Quero de intellectu huius. §. dicit gl. p̃mittẽsponsum loquitur qñ testis sibũpsi contradicit in vno dicto, quo casu repellitur, vt i hic in p̃incip. z allag. ad hoc suas legas. tacit l. scõa. ff. de testamen. z l. qui also. eo. tit. Et p̃o hoc ei calus in capi. cum causam. ver. cum alijs, ẽ p̃oba. z nota. glo. quas ibi allegabo ad materiam huius. §. z vide etiam quod non. doc. C.

2 de fi. instr. l. in exercendis in tertia questio. † In tertia scia. rõsio ibi, aut alterutris. etc. dt. Mart. quod hic loquitur cũ vnus testis alteri cõtradicit, z sunt a diuersis partibus producti. Sed si essent ab eadẽ parte p̃ducti. tunc repellũtur sicut repellẽtur diuerse scripture ab eadem parte p̃ducte, vt l. scripture. C. de. fi. instr. Sed vero nostra tenet Jrius, que dt quod hic loquitur de testibus cõtrarijs ab eadem parte productis. Ad l. scripture rñdet vt habes i gl. hic. z in l. ob carmen. §. si testes. ff. eodem. ti. si. scripture p̃allega. Loquitur ergo illẽ. secũdũ rẽspõ. qñ testes ab eadem

ab eadē parte p̄ducātur. Si vero testes producūtur a diuersis partibus, dicit gl. q̄ primo statur maiori numero, secundo digniori vt hic no. gl. sed, Zac. de Bel. ōt' q̄ etiā hoc casu per iudicē esset credendū digniorib⁹, & honestioribus veracioribꝰ, vel pluribus, qui iudicis motū cum sui instātia poterit informari. Idē p̄ducūtur ab ea parte. Istud q̄ ipse dicit etiam hic gl. & in d. Lob carmen. §. sit testes & dect. tenēt in d. l. crescendis, in vl. q. & vide gl. tangit gl. in d. l. scripture. in fi. Sed hic q̄ dixi, q̄ stetur dignioribus, & q̄ inspicitur magis dignitas quā numerus, & si p̄ducantur a diuersis partibus, vt no. in d. §. si testis in telligit esse verū, nisi ex alia pte esset magnus excessus in numero. vt dt ter. in gl. in c. nostra. ex de test. vbi etiā glo. ōt q̄ iudicis arbitrio relinquitur quis dicatur magnus vel paruꝰ excelsus q̄ tene mē & de materia huiꝰ. §. vide q̄ plene no. gl. in d. gl. mag. & ibi. q. ibi. si testes, in gl. mag. & in §. item in testibus, & in glos. vide q̄ not. per doc. in d. in exercendis i. ibi. q. & quod no spec. in tit. de te & §. post quam de testi. Venio ad vers. si vero astu. Et quero hic quod testes dolosi malignitatem cōmittentes puniunt. quero a quo iudice puniuntur. Dic vt in glo. & doc. in l. nullum. §. cō. Sed quero quid si testes p̄ducuntur coram arbitro, & dolo malignitatem committūt, an arbiter poterit ipsos punire. dic vt no. Spe. in tit. de testib. §. j. ver. quid de arbitro. Qua autem pena puniatur talis testis, die, vt in gl. hic in ver. de relinqui. & de testib. l. qui falso. q̄ habes in d. l. nullum. Quero an iudex poterit ex suo officio punire testes pena. l. & ōt. de fal. Doct. tenent q̄ non. sed tamen extraordinarie. vt no. in d. l. nullū in p̄ncontrario. vide quod no. in l. vbi. C. de fal. & vide q̄ tz Spe. in tit. de testi. §. j. ver. sed nunquid iudex. & circa hoc vide v. que. ff. c. quia in extra. §. presbyteri. In si autē talis fuit lege petitus p̄o motu iudicis possit postea accusari. l. Cornel. de falsi. Glos. formar hāc q. in d. l. nullam que glo. reprehenditur ibi p doct. in vlt. q. in d. l. vbi in vlt. q. & Spec. tangit in d. §. j. vers. sed nunquid per penam. Ultimo circa vers. nisi fm aliquē errorē vide p̄o eius intellectu, extra de test. cog. cap. preterea in fine & ibi no.

ADDITIONES.

a Nonest. Sed nunquid sit reducendus ad concordiam. vid Io. de Imol. in l. qui bona. §. si quis & ibi dominus Alex. in j. col. ff. & dam. infec. & domi. Alex. in l. inter stipulantem. §. j. de verb. obli. & Bal. in li defensor §. qui interrogat. ff. de interroga. act. & domi. Alex. in consilio centesimo trigesimo secundo. ij. parte, & consilio. xiij. parte.

b Ut dignioribus. quomodo verba & qualiter intelligatur q̄ testes digniores certis paribus p̄ferantur vide Jac. in c. cū P. Baconella de accus.

c Quarta p̄ductio nō admittitur, nisi p̄cedito iuramēto, & quādo no. ff. & an teneat petitio non seruata solennitate nu. j. p̄ductio testium an fiat post publicatas attestatiōes, & quādo ēnum. sex, & sequen.

d Instrumēta post didicita testificata produci possunt & nu. j. & ibi q̄ vsque ad cause conclusionem.

e Testes super alio articulo. & alia exceptione q̄ possunt produci eadem instantia publicatis attestationibus.

f Testes post didicita testificata etiam super eisdē articulis in cā appellationis p̄duci possunt.

g Rationes plures quā hodie ēt dātur in canonis pecuniarijs.

h Tres quod possunt produci, etiam si pars testificata didicerit testes. & nu. 6.

i Renūtio sola testium, am impediat testium productionē, vel renūtiatio etiam publicatio, vbi q̄ sola renuntiatio.

k Publicatio testium sola nō impedit aliā testium productionem.

l Petitio quarte productionis facta sine solēnitate de qua hic q̄ non tenet.

m Quarta productio concessa sine solennitate, de qua hic per iudicem, an operetur q̄ testes & eorum dicta tenēant.

n Petit quartā productionē cum solennitate de qua si hic iudex eam concedit potest appellare. nisi denegetur causa cognita.

o Solitudo effrenata testium que dicatur remissiue.

p Exceptio facta per iudicem incompetentem, an impediat aliam coram productionem.

q Productio quarta testium petita post terminos peremptorios an concedatur, remissiue.

r In causa inquisitionis an post testificata didicita poterit testes de nouo producere.

s Quinta productio, an detur ad probandum super exceptionib⁹ licet detur super principali. remissiue.

t Productio testiū post didicita testificata, si testiū dicta sunt ō per dita, an concedatur.

u Scientia dictorum per testes aduersarij, an impediat productionem testium, q̄ sic.

21 Testes primo producti, an poterunt iterato reproduci non obstāte publicatione & eorum dicta sunt didicita, vbi q̄ sic ad postulationem partis. vt dicant rationem non vt iterum addant.

Item per officium iudicis, & declarent eorum dicta, vt nu. 23.

22 Pars contra quam sunt producti testes in vna instantia an poterit ipsis publicatis dicere se velle stare eorum dicto si iterum reproducantur quod non in eadem instantia.

23 Testes antequam publicentur poterunt reproduci vt addat testificatis.

25 Testes ante publicationem. an possint reproduci in causa criminali.

26 Testes qui ante publicationem reproducuntur, si dicunt contrarium eis q̄ primo dixerunt, cui dicto stetur. remissiue.

27 Testes quando sponte redire possunt, & corrigere dictum suum.

28 Testis qui antequam reuertatur ad corrigendum dictum suum efficitur affinis vnius partis, non potest admitti. sed statur primo dicto.

29 Testes reprobatorū q̄ possunt produci testibus publicatis.

30 Testes q̄s possunt probari etiam quoad personam remissiue.

31 Testis post didicita testificata quod non possit produci, vt dicta per alios confirmet.

33 Conclusio & renuntiatio quo ad materiam productionis testiū an differant.

34 Circa reprobationes testium quod productiones testium admittantur remissiue.

35 Ad declarationem tex. vide remissiue.

35 Dictis sepe. in duabus, vel tribus vicibus verificatur, & de dictione sepius.

37 Aduocati debent interesse disputationibus, & publicationibus testium.

38 Aduocati debēt interesse examinationi, an quis debeat roqueri.

Quoniam vero a litigator q̄ testificata didicit & in cā conclusit, etiam si semel tm̄ testes producit, vlterius vti nō potest testium productione, aliās ad quartam productionē testiū admittantur. dūmodo iuramentum p̄stetur secundū formā hic traditā. quo iuramento p̄stito non erit necessaria p̄cipis iussio. h. d. vsque ad. §. & quā licim⁹. In Dor. tert. ex hoc. §. vbi est dubiū. ā q̄s testificata didicerit nō erit suspicio, nec p̄sum. cōtra producētē ex prima, secūda, vel tertia, p̄ductione, sed ex quarta productione hic, & ideo ad quartā productionē non admittitur, nisi p̄stito iuramento secundū formā hic positā. vt hic, & in authēne. at qui semel. de p̄ba. que hic sumitur, & extra de test. c. in causis. & capitul. vltra tertiā productionē. Sed vbi certū est quod quis testificata didicit, tunc non admittitur vlterius ad testiū productionē. vt hic in vers. illud tm̄. extra de testib. c. constitutis. el. ij. & c. cum in tua in fi. eod. titu. Oppo. ad hunc. §. & videtur quod ille qui petit quartam productionem testium non debet iurare. cum semel in initio iurauit. vt. ō. de bis q̄ ingre. ad ap. §. fin. Soln. vt i gl. hic super vers. sacramento. & tangitur in lege cōtraria. & per gl. & doct. C. de in. calū. authēti. hoc sacramentū. & clarius quam alibi per glos. extra de testi. c. vltra tertiā & dic vt ibi. Secūdo opa. videtur quod post didicita testificata potest quis producere testes, vt. l. officiū. ff. de rei vēdi. C. de probat. l. exceptio & excep. l. si quidē. in quibus dicit quod reus probat cū probauerit actor. q̄ non poterit sciri q̄ probauerit actor nisi testificata videātur, & sic re⁹ probat postquā viderit phationes factas per actorem. Gl. hic ponit quatuor solutiones. Prima ē, qo⁹ ad mittatur probatio per instrumentū vt ibi no. nō p testes, vt hic. Idem q̄ hic clarius ponit gl. in. d. l. officiū. notat qō scientia dicti testis aduersarij impedit me posse p̄ducere testes de qua. q. dicā. j. Item ex hac solu. habes quod post didicita testificata possū instrumentū producere. de qua etiā dicā. j. Secūda sol. est, quod in legibus cōtrarijs didicerit testificata, non tm̄ sciebat dicta eor. Quam sol. nota pro eo quod. j. dicā. Tertia solut. ē. quod ille leges corrigūtur per hūc. §. de quo tāgit glos. in dictis legibus de exceptio. & l. officiū. & ibi ponūtur sol. ad leges illas. & hec not. in glo. & ibi reprobatur. & bene. Sed tu dic q̄ ille leges in nullo corrigūtur per hūc §. Et omissis solu. gl. soluit aliter secūdū Jacob. de Aret. videlicet q̄ ille. §. loquatur quādo productio fit de nouo sup eodē articulo, quo casu nō pōt fieri post didicita testificata vt hic, & in. d. authētica qui semel. sed leges cōtrarie loquūtur quādo fit productio super alio articulo, alius tm̄ articuli⁹ est exceptio rei que cum productio fit super alio articulo, pōt fieri post didicita te-

stificata vt in legibus contrarijs. Ita dicit ipse vt ff. y. refert in d. auth. at qui semel. Sed idē q dicit Jac. de Lire. not gl. ord. ff. de testi. c. de testibus pñt tñ testes super nouo articulo, vel super noua exceptione post dicticta testificata produci etiā in eadē instantia. vt no. in d. c. de testibus. in vlt. gl. z est casus in c. ex teno rei. ff. fi. eo. tit. z ibi no. in vltima gl. z j. eo. §. si vero. Ad idē facit q no. in c. fraternitatis. sup gl. mag. sup ver. super nouis. z ic. cām que vertitur in gl. in fi. e. ti. In contrariū super eod. capi. ēt post didicita testificata testes producuntur. vt no. in d. c. de testibus. in vlti. gl. circa fi. circa q vide Gofre. in sum. de testi. in fi. z vide q no. in c. iurauit. extra de proba. z circa id q dixi de nouo capi.

5 vide q no. doct. in l. per hanc. C. de tem. appel. ¶ Tertio oppo. z vſt q etiam super eisdem articulis possint testes post dicticta testificata produci, vt l. eos. §. si quis autem. C. de appel. z l. per hanc. C. de tem. app. Glo. ponit tres solu. approbat illam q ibi ibi loquatur in causa appellationis que est alia a prima causa z i. em no. in auth. at qui semel. z in d. l. eos. §. si quis autem z in l. per hanc. De quo dic vt ibi per glo. z doc. qui cū gl. cōcor. Quid autē sit de iure canonico, vid in c. fraternitatis. z q ibi no. z Bar. z Jnno. extra de testi. z vide q de hoc habes hodie in c. de testi-

6 bus extra de testi. in z le. ¶ Quarto opp. dicitur† quod permittitur quarta productio, cōtra, immo permittitur vna tantū z nō plures. Nā vna tantum dilatio datur in causis pecuniarijs, vt l. fi. z l. orationes. ff. de fer. C. de dila. l. j. Unius timoze fuerunt opi. inter doct. Nā dicunt alij, vt Jo. q ille leges coziguntur, z sic hodie dantur plures dilationes intelliguntem vnā productionē. j. vnā dilationē. Alij, vt Azo. dicūt q hodie non datur nisi vna dilatio, z sic dicte leges non coziguntur. Nō obstat q hic permittit quarta productio quere intelligo, dicit Azo. dū tñ hoc fiat intra vnā dilationē. Et hāc opi. Azo. videntur tenere gl. in d. auth. at qui semel. z ff. de fer. l. fi. hoc videntur tenere doc. in l. j. C. de dila. in qua etiā opi. fuerat Azo. in Sum. C. de testi. circa fi. Canonistę tñ dicunt vnā productionem. j. vnam dilationē, ita dicūt de

ℭ facto seruari, vt no. gl. in c. in causis. e. extra eo. z tangitur in c. ſterea. e. tit. Et de hoc per Jnn. in d. c. in causis tangit Spec. in

7 titu. de teste. §. qualiter. verſic. volens ergo. ¶ Quero, ſz hic, q post didicita testificata nō bz locum productio testiumm, sed po

d ne q quis diligenter interrogauerit a testibus qui disposuerūt qd dixerint z testes eis manifestauerūt. an iste poterit vlterius producere testes. Dicit Jnn. q sic non obstante q scinerit a testib⁹ isto mō vt ipse no. in c. pe. extra de test. in ij. glo. vbi ipse ponit clare, qualiter quis dicatur testificata didicisse. ¶ Querit glo. hic

8 super ver. quartā circa medium. † an sufficiat tantū testibus renuntiasse, vel tātū testificata didicisse. vt quis a testiū productiōe repellatur. Dicunt quidam, q debet vtrunque concurrere. Alij dicunt, aut tantum testificata didicit, z tūc repellitur. Aut testib⁹ tantum renuntiatio non nocet. q dic vt in gl. z idem tenet glo. in auth. at qui semel. C. de probat. z in auth. inhemus. C. de in. z j. vt cū de appe. cog. in pzin. z per Azo. in Sum. C. de test. §. vbi aut simul in contrarium est tex. z glo. q sola renunciatio testium pro

9 ductionem impedit. in d. c. de testibus. in fi. extra de testi. z no. in c. intimauit. z in c. cum veniſſet eo. ti. z ad idē c. constitutis el. ij. in fi. eo. tit. z no. in c. in causis. circa hoc vide q no. Jnn. in c. cum veniſſet prealleg. z tene illud menti. ¶ Quero pone q dicta testium sunt publicata tñ producens testes non didicit testificata, an poterit testes producere. Gl. dicit q sic, nisi renuntiauerit productioni. Ita no. in c. constitutis. el. ij. in vlt. gl. extra eo. Pro d. gl. facit optime tex. z glo. hic in p incip. ibi excepta fuerint testimonia, ꝛc. z in gl. dicit excepta, z recepta, z illi cognita, quasi innuat q apertura non precludit vitium testiū productioni. Pro hoc. iste ter. in verſi. si vero deducens. Pro hoc etiam facit secunda sol. quā dat gl. ad secundum contrarium quod s. feci. quam sol. pro xi. notaui. z de hac. q: dic vt no. in c. de testibus extra eo. su

10 per ver. publicate. z vide etiā Spec. in ti. de teste. §. satis vtiliter, ver. q aūt dixi. ¶ Quero pone quod aliquis petit testium productionem simpliciter sine solennitate hic posita. nec dicit se paratum iurare ea que dicuntur an teneat talis petitio Jnno. tz q non immo sic petendo simpliciter iudex denegat recte quartā testium productionem. vt ipse no. in c. significauerunt extra e. Bz

11 circa hoc quero, † pone q quis petit quartam testiū productionē sine solēnitate hic posita nō tñ dicit se paratum iurare ea que hic dicuntur, iudex si quartam productionem sine tali solennitate admittit, an valeant dicta testiū. dic vt no. Jn. in c. causis. in p incip. e.

12 tit. Et aduerte ad id q no. Jnn. in dictis locis, vbi ipse tenet. † q si quis petit quartam testium productionem cum solēnitate hic posita. z iudex denegat per hoc datur remedium appellandi ei, cui est denegata. nisi iudex denegauerit causa cognita, vez quis vult restrenare testium multitudinem. q: tūc nō solum quartā sz tertiam z secundam testium productionem posset denegare, pro

bat in d. c. significauerūt, z no. in d. c. in causis. z facit quod no. in

13 l. j. in fi. eo. tit. Sed quero circa hoc, que dicatur circa multitudo. Dic vt no. per gl. z Jnn. in c. cu; cām. el. i. extra eod.

14 Pone quod† testium receptio nō fit legitime facta, q: tecta per eoz qui nō erat iudex cāe, an talis receptio impediat testiū productionē. Dic quod not vt gl. in fi. el. j. extra eodem. in gl. gl. h. Ad quod facit quod not. in cap. cū causam. in fin. el. j. extra

15 eo. ¶ Sz quero pone quod quarta testiū, p ductio petitur post terminum per ēptoz̄, an iudex dz ipsam dare solu admittas solennitate. de qua hic dicitur. Dic vt not. Jnno. in cap. an canis

16 in fi. extra eo. z ibi vide p eū de intellectu huius. §. ¶ Quero adhuc hic quod neq; subtrahi. ꝛc. Pone q quis subtrarit a teste, sz nō vidit testificata, an vlteri⁹ poterit testes p, producere. Dicit Jnnocen. q nō vt ipse not. in capi. penul. extra eodem super verſi-

17 subtraxerit. ¶ Quero nūquid post didicita testificata in causis quisitionis possint testes, produci. Dic vt no. in capitulo cū clamor extra eode vbi gl. etiam tangit, z vide circa hoc quod no. Speculi. in titulo de teste. §. satis vtiliter. verſi. xx. in cā inquisitionis.

18 ¶ Quero cum ad, p bādam exceptionem, p ducuntur testes vt in cap. de testib⁹. extra eodē, nūquid concedit quarta prodtio cū solennitate hic tradita. sicut cōcedit super negotio principa-

19 li. † Quero ad si publicatis testibus, sunt attestationes publican cōcedit iterum, p ductio. De p rimo dic vt not. Spec. in titulo de teste. §. qualiter, verſiculo sed cū sup exceptionibus. De secundo dic vt ipse. no. in §. satis vtiliter verſiculo sz quid si de testibus.

20 ¶ † Querit gl. super dicto verſic. quartā. an scientia dicti testis aduersarij impediat testium p ductionē. Gl. arguit p o z̄ contra, finaliter determinat q ō sic. Idē sentit gl. ista super verſicu. non habebit in i. solu. z idez tz gl. exp resse. in d. authen. at qui semel. Sz certe de ista q. est casus hic q ō sic, z casus est in verſicul. illud tamē in dubiū, ibi aut aduersario hoc faciente ipse dispūtatione

accepit z ex hoc ꝛc. De hoc nota p Jnnoc. in cap. pena extra-

21 de. Querit. gl. super. d. verſiculo nō habebit. † licet publicatis didicitis testificatis alij testes nō possint, p duci, an idē testes p ducti poterūt rep roduci. Gl. arguit p o z̄ finaliter tenet quod ad partis p ductionis postulationē non possunt p roduci vel re

p roduci nisi in casu videlicet quādo aduersarij nō vult stare p dicto

22 mo dicto vt lege finali. z. eo. † Intequā ad vlteriora pcedā. ad uerte ad illud verbū glo. Ista glo. innuit quod etiā in eadem instantia publicatis attestationibus aduersarius ꝛ quem sunt p ducti testes possit dicere volo stare dicto talū testiū. i. literas p ducantur. Ita videt ista gl. intelligere z in l. fin. C. de excep. Ad quod no. gl. in capi. constitutis el. ij. extra eo. in vl. glo. in princ. z q nō. iij. q. ij. §. h. in criminali. Bz certe. d. l. fin. C. eo loquit cū do in alia instātia circa idē aduersarius nō vult stare attestationi bus publicatis in prima instātia. Ad idē extra e. c. ſpientia. Sz innuit gl. ista q̄ posito quod. d. l. fi. C. eo. loquatur quādo in alia instātia incepta circa idē aduersarius non vult stare dicto testi publicato zū in prima instantia coz iudice vt in secunda instātia aduersari⁹ possit dicere nolo stare attestationib⁹ publicatis i pri-

ma: sed volo q̄ iterum p producātur in hac secunda instantia. Et hoc etiam tz glo. in l. p operandum. in fi. C. de iudi. Sed nō ista est veritas quia d. l. fi. z d. capit. p esentata habent locum cuz in prima instantia testes fuerunt examinati coz arbitro, quo casu illi attestationes p ducunt in secunda instantia incepta coz iudice circa idē aduersarius posset dicere bo, testes sue rūt examinati z publicati in prima instātia coz iudice q tūc in secunda instantia incepta circa idem aduersarius nō fuerūt p ducti in prima instantia de p rimis attestationibus stare nec p dicere volo q̄ō testes iterum p ducantur. Ita determinat Jnno. in c. cām que. el. ij. extra eo. z in c. cum in tua cod. tit. Facit quod tangit gl. in capitul. fin. extra de proba. in gl. super verſic. p ro

23 nenda. Ad. q. p o positam respondeo quod hz locum vbi in casu instantia testes petūtur rep roduci. vt ō tu in gl. dūde q̄ō ad partis, p ducētis postulationē testes nō possunt rep roduci, sed ad postulationē aduersarij ſz q̄ testes fuerūt, p ducti, hā possunt rep

duci ſi vt addant p⁹ testificatis ſz vt dicant rationē cur aliqui fuerunt p rius testificati. Iterū etiā testes possunt rep roduci p officiū iudicis nemine petēte si hoc iudex videt. h. d. dicta gl. q̄ vē sicul. nō habebit circa medium gl. quā perpetuo tene mus. Pos sunt z testes attestationib⁹ publicatis rep roduci p officiū iudicis nemine petēte vt declarēt coz dicta li sunt obscura. Ita do

e bes in tex. z gl. in cap. cum clamor. e extra eo. z ibi latius per Jnnoc. in cap. p tuas. ed. tit. z not. iij. q. iij. in cap. item in criminali

24 q̄ō tene menti. Idē no. in c. in ſpentia. extra de proba. ¶ Quero circa hoc vides q testes publicatis attestationib. possint rep roduci nō tamē vt addāt dictis eoz̄ sed pone q̄ attestationes nō sunt publicate nūq̄d possunt testes sepi⁹ rep roduci a partib⁹ vt addāt dictis eoz̄ gl. in l. p duci. ff. cod. videtur velle quod nō,

secundum

secundum quartã lec. ibi positam. Sed cõtrarium determinat in c. cum cãm in fin. & ad idẽ in c. cõstitutis. el. q. eod. tit in fin. & sa. c. cum cãm in fin. & ad idẽ in c. cõstitutis. el. q. eod. tit in fin. & sa. cit q no. in alle. c. per tuas. & quod no. xxxv. q. vj. c. de paretela.

b ¶ Quid in cũ criminali an possint reproduci testes a parte ãte testium publicationẽ sicut mõ dixi in cã ciuili? Dic vt not. gl. iij. q ijs ãte in criminali, quicqd glo. dicit in c. fraternitas extra eo.

c ¶ Sed quero circa predicta † qd si testes ante publicationẽ secundo inducti dicãt cõtrariũ eius quod primo dixerãt dic vt nota. xtra. c. cũ cãm. el. j. in fin. extra eo. ¶ Quero, qd † si testes velũt redire, & corrigere dictũ suũ. Dic vt not. in gl. hic. & C. de proba. auth. qui semel. & extra. e. c. cũ cãm in fin. & tãgitur in. d. c. per tu as. d Sed

e babes in. c. per ea in fin. extra de test. cogẽ. & no. in. d. §. itẽ i cri minali, & Azo in Sũ. C. de test. Querit gl. dictũ est. ũ. in glo. † Q testis põt corrigere dictũ suũ, si redũt ante quã cũ aliqua partiũ fuerit locutus, sed quid in medio tẽpore scilicit antequã redeat ad declarandũ dictũ suũ, sine antequã loquatur cũ aliqua par. num. &c. Dic vt in gl. quod tene mẽti & vide quod no. Azo in Sũ. C. de testi. circa fina. ver. itẽqd si post. ¶ Querit gl. an † publica

f tio attestationib' ls inducere testes ad reprobationem testiũ, p ductor ab aduersario. Gl. dicit q sic idem not. in authentica si testis productus dicat seruilis. C. eod. tit. & de pb. authẽ, at q se mel de quo babes ex eod. c. presentium ¶ Querit gl. † qd si me os testes volo mõ reprobare. Distingue vt in gl. ls aliud not. in. d. g auth. at q semel, & hec gl. habet locũ, vbi testes reprobãt circa per sonam. Si vero reprobetur circa dicta, tũc dic, vt in l. si qs testib' C. eod. & quod not. in. d. c. presentiũ de quo qñ testes reprobãtur circa dicta vide per doct. in. d. l. si quis. & vide gl. iij. q. ij. item si quis. & hoc habes in ter. & gl. eod. z. tit. cap. scõo in x lemetina.

h ¶ Querit vlterius gl. quid si volo producere testes post testiũ publicationẽ, nõ vt aliqua addant bis per alios testes prius di cta sunt, sed tamen que dicta sunt cõfirmãt, quedã litera dicit q non. & in gl. & in contrarium tenet Azo. C. eod. §. vbi aũt. Idẽ de terminat Jn. in. c. cũ cã. extra eod. & gl. ordi. iij. q. iij. §. itẽ si qs

i ptibus, q tene mẽti ¶ † Quero, an post dicticia testificata pos sint instrumẽta produci. Glos. predicta sup versi. nõ habebit i. j. gl. cõtrarij facit. dic q sic. Idẽ not in. d. authẽ. at q semel. & in Lofficium. ff. de rei vẽd. C. setẽtiã. rescind. nõ pos. l. peremptoriae iij. qñ. §. si quis testibus, q est verũ vsque ad cause cõclusionez, post vero nõ, nisi ex causa, vt in ea. cũ dilectus, ex de fide instru. & quod not. c. cũ Joan. eo. tit. & not. quotã, cõtra falsam, in glo. parua. extra de probatio. & vide q no. in c. j. extra de consef. li. vj.

k ¶ Querobie in prin. dr concluserunt, & gl. exponit, renuntia. uerunt productioni testium, & j. sequitur concludente, renunciã tean, ppie loquendo sit differentia inter renunciationẽ & cõclu sionẽ. Dic, vt per Jn. in c. pastoralis extra de cau. pos. & ppue. super ver. renuntiationes & sup ver. cõclusionem, illo mõ accipit gl. in causa conclusum esse, ita q instra non possunt produci, vt d. c. cum dilectus, super ver. conclusum, & quod sit differentia in ter renunciationem & conclusionem pz in d. c. quoniã contra fal sam, vbi dicit renunciationes & cõclusiones, &c. & circa hoc vide q not. Spec. in tit de renunciatione & conclusione. §. j. versic. & no.

l vide q no. in tit de testib. §. fi. versi. & not. Quia in tex. dr † quod quarta productio testiũ permittitur in causa principali. ¶ Que ro quotuplex productio permittatur circa testium reproba.

m tionẽ vide de hoc in c. dilectus, extra eodẽ ¶ † Pro declaratiõe tertii dicit, sed propter q non valuit primitus vti denunciatio ne vide Jnn. in c. vltra tertiã extra eo. sup ver. nequiuit ¶ Ulti

n mo adde §. no. duas gl. Primo gl. versi. sepe † que ponit significationẽ dictionis sepe, que accipit bis, vel ter. o De dictiõe

o sepe habes i l. veluti. ff. de eden. de dictione frequẽter habuisti p dicta eden. cuita. §. fi. & ibi dixi. ¶ † Secundo no gl. super vers. aduocatis, que dicit q aduocati debent interesse disputationib. & publicationibus testium q probat gl. per bũe. §. & per l. si po

p stulauerit. quest. ff. de adu. ¶ † & sic nota intellectũ. d. §. questio ni. q aduocati debent interesse questioni, dr intelligi examina tam quis dr toqueri vel nõ. Jta videtur intelligere ista gl. & il in ter. quod tene menti.

ADDITIONES.

a Quoniam vero. Ad huius tex. materiam vide per do. Aler. de Jmo. in consi. lviij. §. parte in consi. ccxij. eadẽ parte. & in cons. iij. quarta parte & in practica Papien. tit. de excep. contra tes. vers. sunt quoque pub.

b Ultra tertiam. Et ibidem vide Fel. vbi ad materiã plene not. de Jn causis. Et ibidem ad materiam vide omnino Fel.

c Diãtia. Adde Raph. & uma. consil. suo septuagesimo nono in medio. Raph. & vl. consil. ducentesimo decimo septimo post medium col. ij.

e ¶ Cum clamor. Vbi plene vide per Felin. in prima col. versi. ad in eadem glos.

f Preterea. Et ibidem plene per Feli. circa prin. versic. in textu ibi, continenti.

g Aut qui semel. Vide Pet. de Su. no. & Baldum in d. auth. si dicã tur, & in mar. versi. testis. ix. col. & Pet. de Su. no. etiã in d. auth. si dicatur.

h ¶ Vel ter. De qua dictione vide tu Spe. in ti. de inquisi. §. pri mo versi. sed qualiter. vbi ponit qualiter intelligatur. Et adde q habetur per Alber. de Rosa. in l. iij. de leg. iij.

i Sepius. De qua dictione vide dominũ Alexandrũ de Jmol. in lege si idem de iurisdictione omnium iudicũ. & in lege scire, de verborum oblig. & in l. sepe de regulis iuris. & Bald. in d. l. velu ti alleg. in ter. §. hec vox. in secundo nota. vbi etiam per dominũ Alexand.

j ☞ Examinatio testium quod possit in causa ciuili cõmitti, in criminalibus secus, & de materia. nu. 2. 10. & 13.

k Vbi maius periculum. ibi cautius agendum est.

3 Judex qui examinat testes. debet eorum dicta sub proprio sigi lo sigillata remittere.

4 Publicatio testium fit a iudice, qui eos examinari facit.

5 Testes in causis criminalibus ex causa toroquentur.

6 Testis testimonium dicit de veritate non de credulitate.

7 Testis testimonium dicit pro vtraque parte.

8 Judex propter cause magnitudinem. vel testium suspicionẽ, po test iubere absentes coram se presentari.

11 Examinatio testium potest a iudice committi non habenti iurisdi ctionem de voluntate partium, & nu. seq.

12 Testes examinari possunt coram arbitro, & eorum dicta tenent. Arbiter nullam habet iurisdictionem.

13 Judex examinationem personarum egregiarum committere po test etiam non habenti iurisdictionem. Idem,

In infirmis. vel pauperibus, qui non possunt ad iudicium venire.

14 Practica qualiter scribat iudex committẽs examinationẽ testiũ iudici examinanti.

15 Judex, cui committitur testium examinatio. an teneatur cõmis sionem sibi factam recipere.

16 Judex in causa criminali, an teneatur stare examinationi testium facte per iudicem cui facta fuit cõmisso remissue.

17 Dispositio huius constitutionis de qua lege loquatur.

18 Judex debet iudicare in locum maiorum.

19 Dilatio ad producendum testes existentes extra prouinciam vel ciuitatem quando danda est petenti, & quantam pecuniam depo nat petens.

20 Judex, cui est commissa testium examinatio non potest super eo rum reprobatione testes recipere.

21 Examinatio testium in causa criminali ciuiliter mota committi potest.

Et quoniam. Judex potest committere testium exa minationẽ iudici illius terre, vbi sũt testes, siue lis moueatur in vrbe, & testes sint in alia, puincia, siue ecõtra, siue lis moueat in prouincia & testes sint in alia, puincia & iudex cui testium examinatio committitur dicta testium clausa & illius munimine roborata mittere dz, his obtinentibus in cau sis ciuilibus, in criminalibus autem cogendi sunt testes cozã iu dice venire, & si res exegerit tormẽtis subijcientur. h. d. vsq; ad §. si vero dicatur, & habet sex partes. ¶ Primo recitatur ius an tiquum. ¶ Scõo, ponitur cuiusdam dubij excogitatio, & ipsius remotio. ¶ Tertio ponit precedẽtiũ ampliatio. ¶ Quarto po nit precedẽtiũ epilogatio. ¶ Quinto ponitur cuiusdã que. decisio. ¶ Sexto ponit precedẽtiũ restrictio vt habeat locũ in causis pe cuniarijs nõ aũt in crialibus. ¶ Scõo ibi in ver. multis. ¶ Ter tia in ver. sancimus. ¶ Quarta in versi. illicitus. ¶ Quinta in

1 versi. testimonijs. ¶ Sexta in versic. hec omnia. ¶ † Nota quod in causa ciuili põt fieri cõmissio examinationis testiũ, sed in criali nõ vt hic, & C. de fi. instru. auth. apud eloquẽtissimũ, hinc sumpta & no. in §. illud. C. de defen. ciui. & in l. iij. §. itẽ diuus. ff. eo. & extra de testib. eo. cap. j. de fid. instr. capitu. constitutus. de tu. cap. at si clerici. in ij. gloss. & ij. gl. q. ix. capitul. testes. Et est ratio quare in causa non possunt fieri cõmissiones testiũ vt colligi tur in ver.

2 in criminalibus. &c. †. quia vbi maius periculum, ibi cautius a gendũ. vt l. j. §. sed & si gs. ff. de Car. edic. ¶ † Secundo not. q iu dex q examinat testes, dr dicta testiũ remittere pro pio sigillo si gillata. Est ratio quia si aperta venirẽt nõ posset amplius fieri p batio per testes vt hic in versi. testimonijs. & gloss. exponit super

4 versi. editionem quã declara vt dixi. ã. pro xi. §. † Et sic habes hic tex. quod quãdo fit commissio examinationis testium publi catio testium non debet fieri a iudice, qui eos examinat sed aiu dice, qui examinationem committit vt hic & glossa. notat hic su.

per versi. non editis. in fin. ⁊ in d. auth. apud eloquentissimū ad q̄ optime facit. c. constitutus. in fi. ex de. instru. vbi est casus.

5 ¶ Tertio no. q̄ in causis criminalibus testes ex causa torquēt vt d. auth. apud concor. sunt in glo. super ver. Zozimū. ¶ Quarto. no. tex. ibi, ⁊ que sunt eis cognita ⁊c. ad duo. ¶ Primo quod

2 testis debet dicere testimonium de veritate, nō de credulitate, a

6 de quo s. de here. ⁊ fal. §. si vero absunt. ¶ Secō ⁊ nota q̄ testis dz dicere testimonium p̄o vtraq; parte. Sic idem q̄ habuisti. s. eod. §. sancimus autem in fi. ⁊ per glo. in §. nulli. j. de sanctis. epi

7 scop. vt de hoc facit l. testium. C. eo. ⁊ ibi per Ey. ¶ Ultimo gl.

8 super verbo. abundantia sumit tria not. quā vide. ¶ Ppo. vī q̄ in ciuilibus causis examinatio testium non possit committi, vt d. §. illud. Glo. soluit hic p̄ iudex potest testium examinatio etiā committere. sed non cogitur, vt in contrario. Relinquitur ergo iudicis arbitrio examinationē in ciuilib⁹ cōmitti, vt p̄ in hoc. §.

9 §. circa p̄incipium. ibi licentiam habere. ⁊c. ⁊ ibi posse etiam a prouincia. ⁊c. Et hc secundū hanc solu. non refert, an testes producendi sint absentes vel p̄sentes, quia etiā si testes sunt absentes potest iubere p̄sentari coram se. si hoc ei videbitur. Puta ppter causę magnitudinem, vel propter testium suspicionē, ⁊ isto casu

10 lo̱ iuxta p̄cal. §. illud. ⁊ secundū hoc dicit gl. ⁊ quodāmodo nō erit questio de alia ciuitate in aliam eiusdē p̄uincie, an hoc p̄ terit fieri q̄ iudicis arbitrio cōmitti. vt hic. ⁊ in d. §. illud. ⁊ hāc sol. no. idem Azo. in §. producendi. in Sum. C. de test. Alibi glo. aliter soluit, ōt em. aut testes sunt p̄sentes aut absentes. ¶ Primo casu nō pōt examinatio cōmitti, sed iudex dz p̄ seipsum examinare, vt in contrario. ¶ Secundo casu sic, vt hic. Ita no. in l. contraria. C. de test. l. fi. qñ. Facit ad idem q̄ habes. ff. quemadmodo testa. l. cum ab initio. ⁊ l. sed si quis ex signatoribus. Istā sol. ponit glo. in d. auth. apud eloquentissimum, sed de ista sol. doc. nō curant immo vī addere precedenti solu. dicenti, q̄ licet in §. illud, allegato p̄o contrario dicatur, q̄ testes debent examinari coram iudice, non tamen hoc ibi negatur quin examinationē iudex possit committere, vt hic, q̄ olim potuerit iudex examinationem cōmittere, apparet in l. scire oportet. §. oportet autem. ff. de excusat. ⁊ ibi no. ita dicant doc. in l. iudices. C. de fide instru. Alibi ponit gl. aliam sol. vez. q̄ aut querimus an testium examinatio possit committi habēti iurisdictionem ⁊ potest vt hic, an iurisdictionem non habenti ⁊ non potest vt ibi no. glo. vez. in d. authē.

11 apud. Et hic not. secundū hāc solu. q̄ testium examinatio nō potest a iudice committi non habenti iurisdictionem vt hic q̄ intelige verum nisi fieret de partium voluntate q̄ tunc potest fieri commissio etiā nō habenti iurisdictionē. Et q̄ istud si testes p̄nt examinari coram arbitris etiam de partium voluntate ⁊ eorum dicta tenent. vt p̄z in l. cū antea. in fi. C. de arbi. ff. de re iud. l. fin. extra de test. c. p̄sentata. Certū est q̄ arbitri nullam habent iurisdictionem sed tantum notionē vt l. ait pretor. ff. de re. iu. ⁊ no. in l. solet. ff. de iur. omnium iudicum. Et hoc verum puto regula

12 riter, fallit ⁊ in egregijs personis ad quas dicit lex q̄ iudex debet mittere vnum de ministris suis vt j. de san. epi. §. nulli. ⁊ auth. ꝯ iudex. de epi. ⁊ cle. xj. q. j. c. testimonium. §. nec bonore. facit. l. ad egregias ff. de iureiu. Et sic vī simpliciter verū q̄ iudex pōt committere examinationem talium testium qui sunt egregie persone etiam non habenti iurisdictionem vt in dictis iuribus ⁊ vī et casus ꝑ vnā lect. in c. j. extra de test. cogen. ibi nuncio quē ad hoc miserat ⁊c. prout ibi loquitur in egregijs personis vel debilibus vel infirmis vel pauperibus qui non possunt ad iudicem venire. Idē in c. qui testū co. tit. nulli respondendo dixeris illud esse verū de partium voluntate vt vī velle Spec. in tit. de test. ij. qualiter. ver. potest etiam iudex. Inn. tū videtur velle quo ad de iure canonico ex partium voluntate examinatio testiū generaliter possit committi non habenti iurisdictionē vt ipse videtur velle in c. quoniam cōtra falsam super versi. publicata. extra de prob. in eo q̄ ōt simpliciter testium cōmissionem posse fieri etiam in examinatione. Sed contrariū ipse vr velle in c. cum Bartholdus. super ver. alijs in fi. extra de re iu. Pro prima opi. Inn. videt casus in. c. j. ex de test. cog. ibi vel nuncio ⁊c. intelligendo illud c. ꝯaliter in quibuscunq; personis secundū opi. Hinc. ibi posita, que est ij. lect. filius. c. de quo vide vt hodie habes de off. de leg. c. j. ⁊ le. ⁊ q̄ not. Spe. in tit. de teste. §. nunc tractandū. circa p̄inc. in ver. Iz aūt dixeri. ⁊c. ver. item ad officiū ⁊c. cui iunge dictū versi. potest et iudex. qui est sub d. §. qualiter. eo. ti. ¶ Reperio et circa istud ꝫ riū quartam opi. vt in causa criminali nullo modo possit testiū examinatio cōmitti ⁊ de hoc nullum dubium est. Sed in causa ciuili distinguitur aut est cōsuetudo regionis q̄ commissio fiat ⁊ fieri poterit aut non ⁊ nō poterit fieri ⁊ hc secūdū hoc regionis cōsuetudo seruatur vt l. ij. in fi. ff. de testi. Fallit in casibus in quib⁹ dz fieri cōmissio, vt l. ad egregias p̄cal. Istā sol. ponit gl. iij. q. ix. §.

14 testes in j. gl. de tua opi. non curo. ¶ Quero video etiam q̄ in causa ciuili potest cōmitti testium examinatio qd debet facere iudex committens examinationem ⁊ quid dz facere iudex cui examinatio est commissa. Respondeo iudex examinationis cōmissio dz scribere iudici, loci vbi sunt testes vt ipse vice sua testes examiniet, ⁊ examinet diligenter, ipse cui cōmittitur dz testes examinare, ⁊ eorum depositiones inclusas remittere. vt hic. Iz scribendo significando iudici causam quare sit fides testibus adhibenda. Ista practica sumitur ex tex. in c. cōstitutus et de fideiuss. ¶ Sciro an iudex cui cōmittitur testium examinatio teneatur sibi cō-

15 missionem factam recipere, ad rogationem iudicis cōmittentis

16 dic, vt no. Spe. in ti. de iudi. dele. §. iā nunc. ver. sed ꝑm premissa. ¶ Quero video q̄ in criminalibus iudex cause perse dz testes examinare, pone q̄ ipse nō examinauit sed alter cui examinationem cōmisit an erit standum dictis talium testium. dic, vt no. in

17 l. ij. §. ideoq; diuus ff. eo. ¶ Querit gl. super versi. legem di. ibi. ⁊ qñ l. ⁊c. de qua lege fit mentio, dicit gl. de l. iudices. C. de instru. ⁊ quid addatur illi legi per hunc. §. not. in gl. ista. Sz ꝑm Jacob. de Bel. q̄ hic. §. facit mentionem de quadā lege ex ca que precessit illā. l. iudices, vt ibi no. q̄ secundū legem iudex poterat fieri cōmissio examinatiōis testiū a iudice sine lio sibi a Rome, siue in prouincia. Addit tū iste. § ad l. iudices, vt in criminalibus nulla fiat commissio examinatiōis testiū, ⁊ ideo super d. l. iudices posita est auth. apud eloquentissimū ⁊c. hinc sumpta

18 ¶ Querit gl. ꝫ hic illa verba, dic vt in glo. Sed aduerte finem ipsius q̄ dicit in successibus potest iudex indicare, si alius solet elige tudo. vt l. si cū dies alle. in gl. ꝫ istud q̄ dicit gl. non procedit in arbitrio qui nullum hz locum seu sedem, sed secus iste in iudice, q̄ ille dz sequi locum ⁊ sedem maiorum. vt l. pe. §. si. ff. de test.

19 iur. Ita tz Jacob. de Aret. in d. l. pe. § sia. ff. ⁊ C. de cman. lib. li

¶ Quero dicitur q̄ in criminalibus nō hz locū cōmissio examinationis testiū pone q̄ qui hz causam criminalē vel ciuilem, nō me habere testes in alia ciuitate vel prouincia ⁊ est forte causa utilis ita magna. q̄ iudici videtur q̄ testes debeant coram eo ꝙ duci, peto dilationem ad tales testes producēdos, est ne aliquod remedium contra me. ne istam dilationem petā calumnioſe. Dic q̄ sic, quia iudex ante quā istam dilationem cōcedat dz facere disponere tantam quātitatem pecuniarum. que sufficiat pro penis testium, in veniēdo, eundo ⁊ stādo. Ita est hodie prouisum

20 per cap. statutum. §. fin. de referip. li. vi. Ulterius ꝛo an ille cui e ⁊ cōmissa testiū examinatio sup negotio p̄incipali possit testes recipere super ipsorum probatione. dic q̄ non, vt no. Jn. in c. ij.

21 causam de prob. in gl. super ver. apponi. ¶ Quero vos videtis hic q̄ in ciuili potest committi testiū examinatio, in criminalibus nō, quid si de crimine agitur ciuiliter, an poterit fieri cōmissio examinatiōis testiū. sed certe omissis his que possent dici pro

c contra glo. est q̄ hic. vt no. in c. ij. extra de iudi. li. vj. q̄ pro tale menti.

ADDITIONES.

a ¶ De credulitate. Ad quā materiam adde que habentur p̄ do. Aller. de Imo. in cons. lvi. ij. parte. ⁊ in consil. xxx. in con. xcv secunda parte, ⁊ in cōs. cix. ⁊ in cōs. cxxxij. j. par. ⁊ in cōs. iij. parte ⁊ Bar. in con. inci. Ray. Pet. ⁊ dominus Dec. in cōs. clxx. incip. materia p̄sentis consultationis. versic. verum est q̄ sufficit in ij. char. xxxviij. ⁊ copiosissime vide per Feli. in cap. quoniam. n p̄in. ij. col. ver gl. fi. ibi cod. tit. Adde Barth. Socino trac. fal. regu. cccc. xviij. ⁊ consil. cciij. incipien. verum di. qđ sufficit, vol. ij.

b ¶ Egregie persone. Tu ad hoc vide omnino. domi. Fel. cū qui testium code tit. in j. col. versi. gl. j. ubi, ad egregias ⁊ plene nota.

c ¶ Quod sic, an ⁊ qñ vero in causa criminali iudex examinationē comittere possit. vide Feli. in c. cū causam de testim. p. col. versi. extra glo. cum plu. seq.

1 vī Testes qui admittantur, ⁊ qui admissi repellantur.
2 Seruus non potest esse testis, ⁊ quādo, ⁊ nu. 4. ibi quando tolqueatur.
3 Sacramento vnius quando credatur.
Seruus cum tormentis ad iudicium faciendum, non ad plenam
5 probationem admittitur.
6 Seruus quando agit de dominio inter duos dominos an interrogabitur.
7 Statuliber. vel adscriptitius an admittatur in testem.
8 Monachus quando admittatur in testem.
Quando vnus de collegio. Item.
Quando canonicus regularis.
9 Hereticus quando admittatur in testem remissive.
1 Manumissio an probetur per testes omni exceptione maiores.
10 Testis vnus licet nō faciat probationem, tamen p̄sumptionem facit.

Iudex

1 Existens in peccato mortali, an admittatur testem.
2 Iudex amicit exceptionem cum protestatione si debet de iure.

Si vero dicatur. Si testi seruitus opponat, ip se se liberū a natiuitate dicat vnus testimoniū admittitur, seruitutis disputatione tempore suo seruata. si vero ex manumissione se liberū dicat tunc antequā ad seruata. si vero ex manumissione se liberū dicat tunc antequā ad testimoniū admittatur, dz de suo iure docere, nā aliter dicat suas probationes habere quo casu prestito iuramento quod in pōptu probationes habebit ad testimonium admittatur huiusmodi seruitutis disputatione tempore suo seruata h. d. vsq; ad §. si qs ve ro dicat. ¶ Po. ex isto. §. q; qdā testes ab initio repelluntur ita postea fides eis nō habet vt quingnam testes admittuntur ita postea fides eis nō habet vt in prox. §. idē dicit gl. hic. & in iij. q. sup ver. instrz. ¶ † De cundo nota q seruus non potest esse testis, vt hic. & l. quoniā. C. de testa. l. qui testamento. §. seruus. † Tertio no. in versic. si ve ro in alia q creditur sacramento vnius concor. sunt in gl. super verit iuraverit, ad quas concor. adde q habes in ter. & gl. in ca. presentium extra de test. Op. & videt † q seruus possit esse testis vt C. de test. l. j. §. testes. Instit. de testa. Sol. vt in gl. super versic tis lit. q no. gl. in d. l. circa quartū intellectū vide Azo. in Sum ma test. de test. ord. ci ca fi. & By. & Jacob. de Arc. in l. testiū. de testi. Querit gl. super d. versi. ita sit. si testimoniū serui non valet qū bloclō leges que dicunt seruos torqueri. Dicit glo. qñ testis in terrogabitur de facto suo, quo casu interrogatus torqueb itur. & interrogatus. C. de quest. vbi. q non torqueantur nisi precedentibus indicijs. Et illā opi. ponit glo. sub dubio forte nisi precedētibus indicijs nisi qñ interrogabitur de facto suo. Hanc opi. tur nat gl. in l. cū probatio. ff. de proba. licet gl. ponat secundā opi. in l. serui. j. respon. ff. de testi. Si vero seruus non interro aret de facto suo, sed de facto inter extraneos, tunc nū quā torq; tur nisi precedētibus incidijs. vt l. j. in prin. ff. de q. ¶ † Quero adquantam probationem admittitur seruus vt testis cū tormen tis. Respōdeo, nō ad plenā sed ad iudicium faciendum. Ita not. gln. l. ij. §. lege Jul. ff. de testi. facit q no. l. seruus. C. de. & ff. si no. lagatur. l. ij. §. j. ¶ † Querit glo. si inter seruū & dominū agi tur iudicium liberale ꝛ seruum dicentem se liberum, vel quid si agitur inter duos de dominio eiusdem serui, & agitur de rei vēdi catione an interrogabiter ipse seruus, contra quē agitur. vel de cuius dominio tractat. Glo. dicit hic quod sic. de quo dic vt not. C. de rei vendic. l. cum super, & not. ff. de questio. l. de minore. §. j.

7 ¶ † Querit gl. super ver. ita sit. circa medium, an statu liber. vel adscriptitus admittatur in testē. Dic vt in glz i auth. si dicatur.

8 C. eo. ¶ † Item querit glo. quid de monacho. dic vt j. de mona. Cogitandum, a ibi habetur an vnus ex collegio suo pro collegio

a admittatur, & in d. auth. si dicatur vbi glo. idē dicit in canonico

b regulari. ¶ † Querit gl. quid de hereticis. an possunt esse testes

c si remittat ad l. qñ. C. de here. dic vt ibi per gl. & doct. in l. j. C. de sum. trī. & fide cat. & q no. in d. l. iij. §. lege Jul. ff. eo. ¶ † Que ro si ratio distinctionis huius. §. dic vt in gl. super ver. instrm in iij. & in prin. sui querit pone q pater omnes non vult ostēdere instrm manumissionis, vel non fuit factū vel libertus non vult eo uti, an poterit libertas probare de manumissione per testes om nes exceptionatores. Dic vt in gl. Pro cuius declaratione vi de quod habes in ter. & gl. iij. q. iiij. §. solet testes. ¶ † Ultimo gl. sup

d verba inducit bunc tex. q licet vnus testis nō faciat ple nam probationem, facit tū presumptionē. De quo dicp vt p gl. in cle. bonefidei. C. de iure eiur. & in l. admonendi. ff. de iure. & in l. Thropompus. ff. de dot. prele. † Jac. de Belu. inducit hūc

marg. ad q. vos videtis quod si quedam exceptiones opponū tur cum esset tempore disputationis reservātur. vt hic, & j. pdicta sic facit in argu. quod iudex possit exceptionem admit tere sup protestatione, & debet de iure admittere. De quo dic vt p gl. in cle. contingat. extra de offi. dele. ¶ † Item ipse inducit hic tex. ad duo. & reformat vnā quest. an existens in peccato mor tali admittur in testē. De quib. dic. vt hic plene per eum.

ADDITIO.

1 ¶ Admittatur. Adde Fel. in c. in super per totū commentū, de te stibus, vbi plene no.

2 ¶ Testes propter inimicitias repelluntur, & que inimicit. a re pellat testem. nu. 3.

3 Testes ad reprobationē testium aduersarij possunt publicatis attestationibus produci.

4 Testis inimicus reconciliatus post testimonium dictum an ad mittatur.

5 Reconciliatio testis inimici quando facit ipsum idoneum.

6 Exceptiones cōtra personas testiū, quo tempore obiiciātur, & etiā contra eorum dicta, & numero 8.

6 Testium dicta qui recepti sunt absente parte per contumaciam sunt nulla.

7 Cohabitans cum inimico an repellatur a testimonio.

8 Exceptiones contra personas testium iudex potest facere quod ante publicationē probentur.

9 Testis qui dicit se inimicum. vel infamem, vt euitet ne testi ficet an eius allertio sibi prosit. q; sic.

10 Differentia inter litem, & causam remissiue.

Si quis vero. Inimici & notia testimonio repellū tur inimici aūt ignotiad testimoniū admittuntur saluo iure tpe disputationis. h. d. & hec vt mihi vera lectu. & hz duas partes. Nam primo loquitur de inimicis notis. ¶ Secundo de ignotis. Secunda in versi. si vero aliter & istā lectu. tz hic Jacob. de Belu. Nam inimicitia procedi ex criminali actione oibus est nota sed hodie que oriuntur ex alijs causis, nō

1 sunt ita nota, nec possunt ita de facili probari ¶ † Nota q propter

2 inimicitiam testes repelluntur. vt hic & l. iij. circa prin. ff. eo. & C. eo. l. qs testibus. ¶ Sed aduerte, quia quedam est inimicitia que non impedit testes examinari. sed post examinationē publice di sputabitur an sit talis inimicitia que dz testes repellere, vt hic dz q iudicis arbitrio relinquitur. & ita intelligit gl. hūc tex. in l. iij. circa prin. ff. e. sup ver. inimicitie. hz gl. hic super ver. adhuc i pri. videat predictis cōtradicere, saltem in primo mēbro. ¶ † Secō no. q post publicatas attestationes potest quis producere testes ad reprobationē testiū aduersarij, vt hic in versic. si vero aliter. & C. eo. aut si dicaf. si vero dicaf. q sumi ex isto. §. quo habuistis

3 s. eo. §. qz vero sepe in glo. magna. ¶ † Quero, que inimicitia re pellat testem ab ipso initio: ita q testes examinari non pūt. Re sp. dco inimicitia que resultat ex criminali accusatiōe ¶ Itē qñ duo se odiunt ad mortem. qz mortem sibi minantur, & circa quod dic vt ibi no. super vers. crimine. & in l. ij. ff. de arbi. Nā istis duo bus modis dicuntur inimicitie capitales & repellunt testes ita q ad testimoniū non admittantur. hz per alias inimicitias nō repel lantur a testimonio, sed debent in tēpore disputatiōis reservari. Ita tz Jnn. in c. cum oporteat. in gl. pe. extra de accu. & videq ipse no. i. c. ex parte. eod. tit. in gl. ff. eod. l. iij. sup ver. inimicitie, Jacob. de Bel. hic distiguit inē inimicitiam notam & ignotā. & se cūdū illā sua opi. ponit hic casum. Et circa predicta vide gloss. ibi alleg. ad materiā hui⁹. §. & vide Bar. in. c. ex parte. sup ver. notabiles. cū eod. vbi ipse videtur cōcordare cū prealleg. dicto Jn. & vide tu Azo. in. Sū. C. e. ver. itē repellūtur odiosi. ¶ Que ro, ver. si vero aliter. hic dicitur q huiusmodi qstiones reservā tur tēpore disputationis, quero post testiū publicationē tēpore disputatiōis. ex qb⁹ odijs, vel litibus pecuniaris repellet iudex testes, vel eis nō obstātib⁹ eos admittet. Dic vt in glos. sup ver. odiosus. & in versi. qstiones. & not. eas. & idē not. etiā glos. in au thētica si dicaf. C. eod. Que inimicitie repellāt testes a testifica

b do. vide q plene not. extra de accu. c. cū oporteat. & iij. q. v. accu satores. ex o simo. c. per tuas, vt lit. nō contest. c. accedēs. cl. ñ. in glos. nonne. & vide q tangit glos. in. l. iij. in princip. super versi.

4 inimicitie. ff. eod. ¶ † Querit glos. sup ver si. nō adsit qd si post di ctum testimoniū facta sit postea reconciliatio, valeat testimoniū. Dic vt glos. in ñ. & not. cā. & vide qd ō peritis inimicitiaq reco ciliatione secuta. ex o simo. c. l. tuas. Si cessā nō erat reconciliatio facta, pteritie inimicitie repellūt. vt. iij. q. v. c. accusatores. & idez si reconciliatio sit facta de psenti, vt. d. c. p. tuas. in fin. super ver sic. capitali. & d. c. accusatores iij. q. v. & fm illā glo. c. per tuas. In tellige hūc text. hic dum dicit. donec de crimine iudicet. &c. qui text. innuit q finita cā principali, testis possit admitti. Et ita in telligit gl. tex. hūc in. l. ñ. circa prin. sup versi. inimicitie. ff. eod. qz intelligit finita cā principali, & reconciliatione secuta. Et intel lige & q reconciliatio non sit modo ō recēti, vt in glos. c. per tuas sup vers. capitali. in fin. alias ista repelleretur testis propter inf micitias pteritas sicut, ppter psētes. vt dicit capit accusatores. iij. qñti. v. c. & ibi no. & fm hūc intellectū illa verba, donec de cri mine iudicetur, &c. debēt cōstrui post illa verba. adeo infest⁹, vt dicat ille q adeo est infest⁹, non adsit ad testimoniū, post sentētiā vero sic. vt mō. dixi. Sz possum⁹ dicere q hic tex. non velit hoc dicē, q est adeo infest⁹, subaudi q velit admitti ad testimonium donec iudicet de crimine. i. pēdēte accusatione criminis, iste ta lis nō adsit ad testimoniū. hz repellaf. & sic verba cōstruūt, vt ia

5 cent. ¶ † Quero quo tēpore sit obiiciēdus testibus. Dicūt doct. & vt quis vult obiicere contra personā aut dictum. ¶ Primo casu ille contra q testes producūtur, debet ab initio protestari exceptiones quas habet vt testē ab initio repellat, vel tēpore dis putationis, reservētur. alias si non protestatur. videt apparere p sonā quā de facili pōt habere notam. ¶ Secō casu qñ vult ob ijcere cōtra dicta sunt salue exceptiones cōtra dicta, etiam nul la protestatione pmi. a. Ratio, qz quis nō videtur appare dicta

6 que ignorat. Et ita not doct. in d. auth. si dicat. C. eo. ✝Et ex hoc dicunt ipsi q̄ si absente parte per contumaciam recipiunt testes dicta huiusmodi sunt nulla protestatione non premissa. vt l. si q̄s. C. eo. vt j. eo. §. z hic versi. Tu vide circa hanc distinctionē

7 quā ponit ter. in c. presentium. extra eo. z q̄ ibi not. ✝Sz quero, hic vides q̄ inimicus a testimonio repellitur. Sed quid de cohabitante cū inimico. Videtur idē argu. extra de accus. c. cū oporteat. z in c. repellantur. de quo per Spe. in tit. de test. §. j. in priu. ver. item de cohabitante. vide per doct. l si quis testibus. C. e. in

8 vij. j. ✝Quero, videtis hic. quod quedā exceptiones reseruant contra testes tpe disputationis post publicationē, vt hic z ff. pri. §. anlit verum hoc indistincte. Dic q̄ sit, nisi iudex ex causa voluerit quod ante publicationem probentur puta q̄ iudex videret illū, contra quem testes producūtur. malitiose hoc opponere. hoc

9 videtur not in c. cum causam. extra eo. in glos. i. ✝Quero vos videtis hic in prece. §. q̄ seruus z inimicus a testimonio repellūtur. pone q̄ aliquis producitur in testem. iste talis testis vt testimonium euitet. dicit se seruū inimicum vel infamē, an stet ipsius simplici assertioni. Jnn. tz q̄ sic, q̄ non est verisimile q̄ tantā suā turpitudinem contra se allegaret z ipse no. in c. in quisitionis. ex de accu. z in Specu. de test. §. j. versi. qd si testis dicit. Facit q̄ no.

10 in c. j. extra de excep. ver. confir. ✝Ultimo no. glo. super versus que ponit differentiam inter litem z causam. z no. C. eo. l. q̄n in §. j. z l. ff. eod. C. de transac. l. causam, z dic vt in e. ex parte. ex de verb. signi.

ADDITIONES.

a ✝Propter inimicitiam. Vide Feli. in c. quoties. col. ñ versi. z considera, q̄ iudex arbitratu, extra de testibus. z idē etiā ppter amicitiā vt ibi per eundem col. iiij versicul. not. quinto z domin. mum Philip. Decian in c. postreme. in glos. j. circa fin. extra de appel.

b ✝Cum oporteat. Et ibidem vide Fel. plene z hic no. in ij. col. versic. z illud cum plu. se. z in c. quoties in j. col. vers. no. quarto de test. z q̄ ibi dixi in apostil. z quod per eum in causam. in j. co. de offic. deleg.

1 ☞ Proxeneta vtra que parte consentiente admittitur.
2 Mediatores quando cogi possunt ad testificandum.
3 Proxeneta an altera tantum parte volente possit testificari, quod hic volens alias non cogitur.
4 Aduocatus, tutor, curator z procurator q̄ possint testificari.

a 1 **Quoniam vero.** a✝Mediatores. seu prenete vtraq̄ parte consentiēte ad testimoniū inuiti coguntur altera parte cōsentiēte volentes tantummō admittūtur. h. d. quero p declaratione text. quid vult hic dicere me

2 diatores, dic. i. proxenete. ✝Et secundum hanc lect. oppo. z vī q̄ mediator compellatur dicere testimoniū, vt l. si q̄s. C. eod. l. ult. §. exibere. ff. de tab. exhi. ✝Solu. Illud verū est regulariter. sed aliter in prenetis. qui non pñt cogi nisi vtraq̄ parte consentiente. Quę aūt sit ratio, dicit vt in glo. hic super ver. prohibere, que glo. tenet idē sine proxeneta accipiūt pretiū. siue nō. quod tene menti

3 ✝Quero, z reuoco in dubiū, an altera parte nō volente proxeneta ad testi monii admittatur. Dicit glo. j. quod sic sed nō cogitur, vt hoc vī probare expresse hic ter. z hoc tenet Azo. C. eod. in Sum. in pñn. §. ité dicerunt, z ideo gl. que est ō. de sum. tri. z fide c. in ñ. §. si vero moriatur. versic. q̄ si ad numerationem. dicit q̄ proxeneta fert testimoniū vtraq̄ parte volente, z nō aliter subaudi. si inuitus. Colēs aūt ad testimonium z altera tantū parte volente admittitur. sic etiam intellige quod no. j. q. j. ca. si quis epi-

4 scopus. sm lect. Alia lect. quod hic dicit natur in mediatore i. in tutore, curatore, z aduocato. Et secundum hanc habes quod tutor curator z aduocatus. vtra que parte volente possunt esse testes z testificari. oguntur. vt hic secundum hanc lect. An aut altera tantum parte volente possunt testificari dic vt habes in l. si. ff. eodem. l. qui testamento. §. j. z ibi per Dyn. ff. de testi. vbi not. De tutore aūt dic vt no. in d. l. ñ. z lege iure deferre. §. idē decreuerunt. ff. de fisc. vbi per glo. z Dy. z etiā domin. z Ildr. z vide Jn. extra eo. c. Romana, que olim erat extrauagans. hodie est in cōtit. lib. vj.

ADDITIO.

a ✝Quoniam vero. Ad huius tex. materiā vide arch. in c. insuper de test. z dō. An. in c. dilectorum in ij. col. de test. cogen. z in c. ū dilectus. in viij. col. de elec. z gl. z omnes eo. ti. in vj. z do. Abba. in c. fraternitatis in fi. z c. ex literis in pñn. de transac.

☞ Testes quando producuntur, aduersarius citatur.

2 Pars, contra quam testes examinantur, debet interesse quando iuranti.
3 Testes debent in secreto examinari.
Testes, qui examinantur ante litem contestatam, debent in secreto examinari.
4 Aduersarius potest contra testimonium ferendū facere questiones.
5 Testes quando producuntur ante litem conte. z nu. 8. vbi latet distinguntur.
6 Testes ad eternā memoriam q̄n produci possunt ab actore ante litem conte. z eorum dicta publicentur, z nu. 8.
7 Testes producti per reum ante litem contestatam, z ad eternam memoriam pro sui defensione non publicantur.
9 Testes ad eternā memoriam q̄n examinantur, q̄ timet de morte, vel diutina absentia ipsorum procedit in causa ciuili, secus in criminali.
10 Possessor. qui potest deducere ius suum etiā per modū exceptionis. z petit examinari testes ante litem contestatam an vt actor, vel vt reus petatur. remissiue.
11 Timere de morte vel absentia testium, quando dicatur vt possint testes examinari ante litem contestatam. vel que sit alia rationabilis causa.
12 Citatio que requiratur quando absente aduersario testes ante litem contestatam producuntur.
13 Publicatio testium, instrumentorum, testamentorum z priuilegiorum qualiter fiat, remissiue.
14 Testes quando producuntur parte citata, z absente, licet in publicatione in personis ipsorum opponere.

Hic vero. Testes ante litē cōtestatā ex causa possunt, p̄duci aduersa pte legitime citata vel ea parte presente, vel absente z venire nolente integro iure sibi reseruato ad disputandū super eorum dictis omnibus legitimis anī, iis de hac materia loquentibus huic legi non contrariis. firmatis h. d. isti. §. z habet quatuor partes. ✝Primo consulit illi qui vult procedere testes vt producere possit. ✝Deco consulitur circa fraudes aduersarij. ✝Tertio consulitur etiam aduersario cōtra quē testes producuntur. ✝Quarto ponitur antiquorum legum confirmatio z diuulgatio constitutionis huius. Secunda in ver. hi vero noluerit. Tertio in ver. quecūq;. Quarta tibi

1 omnibus aliis. Nota ex hoc. §. tria. ✝Primo q̄ aduersarius

a 2 dz ad hoc citari q̄n testes producuntur. Ad idem faciunt concordantie glo. que est super versi. presentē. posite in pñcipiis glo.

a sed melius. C. eo. l. si cū. extra eo. c. in nomine domini. ✝Secundo no. quod ille contra quem testes producuntur potest attestationes audire a iudice. i. sacramentum q̄n iurant quod quid intelligit id est dicta testium producto rum. Sed tu dic q̄ debet audire attestationes. f. sacramentorum q̄n iurant non aūt dicta testium sed

2 testes debent in secreto examinari. Hoc probatur in Authen. eodem z. c. venerabili. eod. tit. z hoc etiā tz gl. hic super. d. versi.

3 presentem circa medium. z ✝quod etiam ante litē contestatā debēt testes examinari in secreto tz gl. in auth. sed q̄n is. C. eod. dē hinc sumpta. Idē no. in c. in nomine domini super ver. audire

4 in fi. glo. extra eo. q̄ c. fuit sumptū ex hoc ter. vbi no. ✝Et nota q̄ hic docet quomodo aduersarius potest cōtra testimonium facere questiones q̄ no. propter intellectum. l. si postulauerit. C. de testi. li. ff. de adul. de crimi. §. intellectu vidistis. §. eo. §. vero z sepe

5 ibi dixi. ✝Tertio nota q̄ testes producuntur ante litem contestatam. sed ad hoc opponitur z vī q̄ lite non contestata non possunt testes recipi. extra vt lit. non contest. c. j. z ff. z ibi in rub. Sol regulariter lite non contestata testes non possunt produci vt in contrarium. sed lic in casu huius §. vez q̄n timet de morte testis vel absentia diuturna. z hoc casu loquitur hic z secundum hanc lect. hic loquitur in actore qui timet de morte vel absentia diuturna testium vel eorum valetudine z hanc solu. ponit ter. in c. quoniā frequenter in pñn. z §. j. extra vt lite. nō contest. Sz contra hanc solu. oppo. ✝q̄ et ybi nō timetur de testiū morte vel absentia diuturna vel valetudine. possint testes produci ante lit. contest. vt Cursu. post. l. fi. ff. de testi. l. curent. Solu. aut loquimur in actore tunc ante litē contest. nō potest testes producere vt ō. dicit, nisi in dicto casu. Jta loquitur hic secundum istam lect. Aut in reo tunc potest ante lit contest. ad sui defensionē producere testes etiam si nō timeatur de morte testium valetudine vel absentia diuturna. vt in legibus contrariis z probatur hoc in c. significauit. ex. Alber. extra eod. z extra lite contest. d. §. quoniam. §. sunt alii. Et nota tio diuersitatis inter actorem z reum est vt dicit gl. hic super d. verbo presentem. in fi. quā rationē nota. z secundum gl. hic posita hic tex. loquitur in actore volente testes producere ante litem test. q̄ timet de morte vel absentia diuturna valetudine. Et hic z secundum hanc lectu. quod hic tex. dicit publice haurire oppo-

nē. id est in publicam scripturam deducentur non aūt dicta testium

stium publice legentur, vt dicit gl. super verbo depositiones. Et eodem modo exponit gl. super verbo publicare q̄ ponitur in auth. sed si quis. C. eod. dicit enim publicare voluerit id est, ypublicā manum authenticari, non tamen in aperto, q̄ nō posset poneā testes producti. Et eodē modo exponit hūc text. gloss. in c. significauit extra eodē prout gl. intelligit hūc. §. in actore volente testes producere lit. contest. quia actor ante lit. cōtest. producit testes, q̄ pōt in casibus quos. §. dixi, tūc testes examinantur, z dicta eorum conseruātur, nō autē publicantur, vt dicto c. quoniam circa principiū versi. nisi forte extra vt lit. contest. Et sic etiā exponit gl. hūc. §. secundū hanc lec. in d. c. significauit, intelligēdo vt in fi. §. loquatur in actore sicut loquitur in prealleg. versi. nisi forte. ¶ Habemus ergo vnā lect. q̄ hic loquatur in actore producente testes ante lit. contestatio. ad sui defensionē z ad eternā rei memoriā z tūc potest testes p̄ducere. etiā si non timeatur de morte vel absentia, q̄ el valetudine testiū vt in d. l. fi. C. de vsu. pu. vt in c. significauit. Contra de eo. z ibi gl. mag. in fin. ponit hāc. l. hoc. §. z d. c. quoniā. si, sunt z alij, vt lit nō cōtest. qui tex. cōcordat d. c. significauit, z tunc publicantur dicta testiū, z reducuntur in publica monumenta, z valent perpetuo tanquā publica, z authen. in instrumenta. vt d. c. significauit, z ibi nota. vbi gl. plene notat differentia inter receptionem seu productionem testiū q̄ fit a reo, de qua in c. significauit, z. c. Alber. ex eodē z illam que fit actore cum timetur de morte vel absentia testiū hoc est ꝑ quoniā. extra vt lit. non contesta. z plenius per Gotfre. in summa tit. vt lit. non contest. in princi, z q̄ hoc possit intelligi de productione testiū que fit a reo ad sui defensionē ante lit. contest. post gl. in aut. z l. si quis. C. eo. in. j. gl. ibi, vel econtra petitur a reo. secundū istam lect. dicta testium sunt in aperto ꝑ primā non reducuntur in publicam scripturam z consignā̄tur. vt ꝑ. dixi. ¶ circa hoc vide tū q̄ no. Spec. in tit. de test. §. nūc tractemus versic. alias autem preterquā etc. vbi videtur velle quod quando reproducit testes ad sui defensionem, z ad perpetuā rei memoriā non debet dicta testiū legi in aperto. ꝑ de hoc dic, vt dixi, z vt dicam, z q̄ iste. §. possit loqui in reo producente testes ante lit. contesta. secundum formam dicti. c. significauit videtur velle glo. in cap. nomine domini: extra eodem super versic. audire in fi. sibi etiam dna elect. ponit gl. in l. curent. ff. eodem. ¶ Sed contra primam lect. oppo. q̄ etiā actor possit petere examinari z publicari dicta testium ad eternam rei memoriam, vt. in lege Aqui. Sol. ꝙ huius declaratiōe materie si queratur an testes possint examinari ante lit. cōtest. dic. q̄dā sunt q̄ veniūt expediēda ante lit. ostat. vt exceptiōes dilatatorie z declinatorie iuxta dicūt doctores q̄ testes indistincte recipiuntur ante litē contest. alleg. ad hoc. fi. C. de excep. ad idem l. exceptio. C. de prob. extra de rebus eccl. non alienandis monasteriū. cum simi. ¶ Sed de hoc dico q̄ est casus extra de testi. z vide q̄ ibi no. in gloss. super versicul. non in rarīs. Quedam sunt que veniunt expedienda post lit. contest. vt examinatio principalis questionis, z tunc nos loquimur in actore aut in reo. si in actore debēt testes regulariter produci post lit. contest. vt. d. c. §. z quoniā. z extra vt lit. nō cōtest. c. j. z. ij. cum similibus cum timetur de morte testium. etc. vel causa rationabili superueniente, quo casu an iste actor hz ius agendi de ꝑsenti aut cōditionale. ¶ Primo casu potest actor examinari tantum testes non tamen potest petere publicari z aperire, imo dicta testiū conseruantur z reseruantur publicāda z aperienda vsq; ad litis cōtestationem. vide quid dicitur hic, z in d. auth. sed, z ibi gl. C. eod. z ff. de testib. l. cum secundum vnā lect. sed secundum hoc verbum publicandi quod hic, z verbum publicare, quod est. C. eodem. aut. sed z gl. quem ponit supra dixi. ¶ Si vero actor hz ius conditionale tantum casum quo timetur de morte, vel alia rationabili cā. etc. tunc potest petere ante lit. cōtest. testes examinari, aperiri z publicari ad eternā rei memoriā, vt l. in l. Aquil. si delectū. ff. ad legē Aquil. sīm mā lec. si vere loquimur in reo, tunc indistincte pōt testes ꝑducere z eos petere examinari. aperiri. z publicari ad eternam memoriam, vt d. c. significauit. z c. Albericus. z ita loquitur ꝓ etiam secundum aliam lec. vt ꝑ dixi. z d. auth. sed si aliquis. z ibi Bar. per Spec. vbi supra. z tunc verbū publicabuntur hic positum z publicare positum in d. authent. sed si quis. exponē alio modo vt ꝑ. dixi. ¶ Illud q̄ dixi quod testes producuntur ante litem contestatam quando timetur de morte testiū, vel absentia diuturna. dic tunc verum quando agitur ciuiliter, vt in d. c. quoniā in fi. forte secus si criminaliter, vt ibi nota super ver. criminaliter. ¶ Sz pone q̄ quis potest ius suū deducere i iudiciū p̄ modū exceptiōis. puta est aliquis possessor iuris incorporalis, qui si vult agere potest. si nō vult agere. pōt se defendendo excidere, vt l. vti frui. §. vtrū ff. si vsu. pe. z l. si forte. §. sciēdum. ff. si ser. vendi an iste potest ante lit. cōtest. producere testes tanquā actor vel tā quā reus. De hoc dic vt per Inn. in c. significauit extra eo. quod tenemenți. ¶ Quero circa predicta q̄n dicatur timeri de morte, vel de absentia testium. vel q̄n etiam dicatur alia rationabilis causa propter quā possit actor producere testes ante litē contest. Dic vt not. Inn. in d. c. quoniā. super versi. absentia. z super versi. senes. z super versi. valetudinę, z super versi. rationabili, z illam glo. no. multū in eo quod alleg. l. ū. z seq. de dona. caus. Et de hac materia vide per doc. in d. auth. sed z si quis. C. eod. ¶ Quero q̄n absente aduersario testes producuntur ante lit. contest. que citatio requiritur vt talis exceptio fieri possit. hic vī tex. q̄ requiratur citatio in personā, nec sufficit citatio ad domū vt hic dum dicit admonitū a iudice, etc. z ibi vt ex hoc ab vna parte etc. z sic apparet q̄ dz citari personaliter. z hoc expresse dicit gl. hic sup. versic. licebit his vti. in ver. autē nō fuisset ibi. vel fuit. sed non erat in ciuitate vbi gl. ista equiparat partem non esse citatā z non esse in ciuitate, z sic citatio ad domū istam non arctat. z istā opi. tenet Dy. per hūc tex. in l. iiij. §. toties. ff. de dam. infec. licet secus sit vbi testes producuntur post litem contestatam, z ratione diuersitatis ponit Dy. in dicit. §. toties. Istam opi. etiā tenēt doc. in d. auth. sed z si quis. C. eod. Sed circa hoc dic. z no. q̄nq; testes examinantur, q̄ timetur de morte ipsorum testiū vel absentia diuturna ꝙ interest etiam actoris. z tunc non est necesse quod aduersarius citetur personaliter, vt in c. q̄m. versi. nisi extra vt lit. nō contest. ¶ Quandoq; producuntur testes ante lit. contest. a reo. ad eternam rei memoriam licet nō timeatur de morte testium, vel absentia diuturna. z tunc requiritur citatio personalis vt in c. significauit extra eod. ad idē in c. Albericus. extra eo. z hāc distinctionem collige ex eo quod no. Jmo. in d. c. significauit in fine gl. dū dicit q̄ aduersarius debet personaliter citari. sed si nō possit haberi z esset periculum in expectando, tunc testes debet recipi absente aduersario, secundum formam. c. quoniam. in princ. vt li. nō contest. quasi dicat q̄ non potest aduersarius personaliter citari tunc recipiuntur testes ꝑ formam c. significauit. z secundū predicta debet intelligi q̄ no. in glo. in l. laudabile. C. de aduo. diuind. z vide circa hoc q̄ no. Jnn. in c. si aduersarius. extra de eo q̄ mittit in poss. cau. rei ser. z de ista questio dic. vt tenuit ibi dispūtā do. Joan. And. z de materia huius. §. vide gl. in d. c. quoniam in princip. in summa illius tit. in princip. z q̄ no. Spec. in tit. de testib. §. nūc tractemus. per totū. §. ¶ Et de materia publicationis testiū z instrumētorū. vel testamētorū vel priuilegiorū vide Jn. i cap. Alberi. extra eodem. z in c. fi. extra de fide instru. vide Spe. in ti. de instru. edi. §. ostenso versi. quoniam de pub. vsque ad finē z etit. §. vt autem z ver. z huius autem iuris. z vide per doct. in leg. publicati. vbi gl. aliquid tangit. C. de testibus. ¶ Ultimo docto. in auth. sed si quis hinc sumpta occasione inducunt hunc. §. quod si testes producuntur parte absente, tamen citata licet in publicatione testium postea apponere. de quo ipsi tangunt ibi z in l. fin. C. de testa. z in authentica dicatur. C. eod titu. z respondent. vt ibi. Veritas est quod iste ter. hoc non probat imo totum oppositum. vt patet hic in versic. solummodo. vbi dicitur quod solum hoc potest obūcere q̄ se absente testes fuerint producti. alias autem sic. z quod hoc liceat hoc casu in personis testium. no. gl. ind. ca. significauit eo. tit. Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Examinari. adde Paul. de cast. in l. minime. ff. de leg. z Alex. in nota suis. no. cccl. x z Feli. in d. c. venerabili alle g. in tex. in si in ver. in glo. in fi.

b ¶ In cap. significauit. Et ibidem Fel. in ij. col. versic. prima conclusio z do. Soc. in consilio. cclxiiij. incipien. ver. quarto cōtra eū testem in ij. parte char. cxxviij.

De immensis donationibus. Rub.

1 Legitima debita iure nature Falcidia appellatur. Item. Trebellianica Falcidia appellatur. Item. Pro debita iure institutionis. Falcidia etiam appellatur quelibet lex que resecat.

2 Legitima an possit per statutum auferri.

3 Donatio immensa vbi facta ex filijs quo remedio rescindatur z numero. 6.

4 Donatio facta inter patrem ⁊ filium ex causa aduentitia q̄ tenet si est facta vt extraneo, ⁊ bene merito.
5 Pater donando filio quando donare dicatur, vt extraneo.
6 Donatio immensa quo iure reuocetur.
7 Donatio inofficiosa quando reuocatur per querelam vsque ad quantam quantitatem fiat.
8 Donatio omnium bonorum facta per non habentem filios, si postea suscepit, qualiter reuocetur.
9 Donatio facta per patrem habentem vnū filium, si sit facta in octo. ⁊ postea alia fiat in duobus, qualiter reuocetur vt inofficiosa an reuocetur prima vbi q̄ secunda reuocatur.
10 Dispositio huius constitutionis qd addat ad titulū. C. de inoffi. dona.
11 Reuocatio inofficiose donationis, an fiat ipso iure, ⁊ quādo p sententiam, vbi q̄ reuocatio, que fit per liberos superuenientes fit ipso iure.
12 Differentia inter querelam inofficiosi testamenti, ⁊ inofficiose donationis remissiue.
13 Dispositio, de qua hic q̄ habeat etiā locum in muliere donante.
14 Frater quod habeat querelam immense donationis, contra donationem inofficiosam factam per fratrem.
15 Querele inofficiose donationis quibus ex causis cessent.

DAdum. Si parens in aliquem vel aliquos ex filijs immēsam fecerit donationē. alijs filijs legitima portio de necessitate debet hoc obtinēte in filijs gratis, ingrati vero penitus excluduntur. h. d. ¶ No. tex. in p̄incip. q̄ verbum Falcidia. ponitur p̄o debita nature, ⁊ sic de bita iure nature appellatur Falcidia, vt hic ⁊ idē habes in auth. vñ ⁊ si parēs. C. de inof. test. ¶ Itē trebellianica appellatur Falcidia. vt l. quāquā, ⁊ l. vt allegas. C. ad l. Fal. cū simi. Ilio modo ponitur falcidia p̄o debita iure institutionis, vt de ista loquitur totus ti. C. ⁊ ff. ad legē Fald. ⁊ isto modo accipitur p̄o p̄ie, sed p
a trebellianica debita imp̄o p̄ie, a p̄ iure nature imp̄o p̄ūssime vt not. in d. auth. vnde ⁊ si parens, ⁊ per Azo. in Sum. de inoffi. test. ⁊ est idē q̄ quilibet lex, que resecat. no. idē Azo. ō. de hered. ⁊ Fal.
b ō. Dz autē Falcidia. q̄ no. idem Azo ad id q̄ dicam j. de eccle. vtu. ō. si autem heres. col. ix. ¶ Secundo not. tex. ibi seruare ex lege partē. ⁊c. ⁊ ibi quanquā ex lege ⁊c. quod legitima que debetur filijs ex lege potest per statutum auferri de qua questione dixi ō. de heredi. ⁊ Falcid. ō. primum itaque de tri. ⁊ semi. ō. j. Oppo.
3 ⁊ videtur, q̄ si pater fecit immensam donationem vni ex filijs, alter filius debeat agere familie erciscunde. non per querelā inofficiose donationis q̄z donatio immēsa facta filio in p̄tate ñ vz, vt l. donationes. C. de do. inter vir. ⁊ sic merito dz agere alter filius
4 familie erciscunde vt l. ij. da. in offic. do. ¶ † Sol. in gl. sup ver. q̄ rebantur. circa mediū. Et aduerte ꝑm sol. quod id q̄ dt gl. bodie donatio facta inter patrem ⁊ filium valet, ver ⁊ est si fiat ex causa
b aduentitia videlicet b si pater donat filio vt extraneo. ⁊ bene merito, ex causa enim aduentitia parit actionē inter patrē ⁊ filiū. ⁊ no. d. auth. vnde ⁊ si parēs. ⁊ in l. ij. C. de pac. do. ⁊ i l. si qs. preo.
5 ff. de fideius. † Quādo aūt pater dicatur donare filio vt extraneo no. in gl. l. si donatione. C. de col. ⁊ isto mō posses seruare glo. hic positam. Sic intellige q̄ no. gl. in l. ij. C. de inoffi. dona. sed quantum ad contrariū gl. tenet hic p̄cedentē sol. vt no. in d. authen.
6 vnde ⁊ si parens. ⁊ in d. l. ñ. † Querit gl. quo iure reuocatur immēsa donatio. dic. vt in gl. ⁊ idē hic no. in d. auth. vnde ⁊ si parens ⁊ in l. j. C. de inoff. don. in vlt. q. gl. de qua dic vt ibi not per doc. in
7 viij. q. ⁊ vide quod dicit Azo. in Sum. illius tit. † Quero. inquā tū fiat reuocatio per querelā inofficiose donationis inter gl. nostras sunt opi. in gl. super ver. indona. recitantur. de qua. q. no. p doct. in l. j. C. de inof. dō. ⁊ no. per gl. ⁊ By. in l. Titia. ō. Impera tor. ff. de leg. ij. By. opi. recitatur hic per Jac. de Bel. ⁊ vide q̄ no. in l. j. C. de inof. do p̄o cuius q. declaratione dic duo verba q̄ñz quis donat ante nativitatē filiorum reuocare volentiū, quā doz donat post nativitatem. ¶ P̄imo casu distinguitur aut p̄f fecit immensam donationem filijs. aut extraneis. vel libertis. Si filijs. tūc filij postea nati reuocant ipso iure ad legitimā, vt l. si tos. C. ō inofficio. test. si extraneis vel libertis. tūc donatio ipso iu re reuocatur in totum quam opinio. tenent By. ⁊ doc. in d. l. i. C. de inof. dona. ⁊ gl. in l. si vnquā. C de reuo. dona. quicquid gl. di cat in d. lege si totas. C. de inof. do. videlicet q̄ reuocatio nō fiat ipso iure sed per querelam. in secundo casu p̄incipali de quo loq tur. materia nostre legis. Byn. tenet opinio. Abarti. hic positam in gl. que opi. posita in l. j. C. de inofff. dona. dicit eam fuisse Hugo. vt distinguatur an donatio fuit inofficiosa re tantum, ⁊ tunc reuocatur per querelam inofficiose donationis vsque ad legitimam. siue fuerit facta filijs siue extraneis. ¶ Si vero fuerit inofficiosa re ⁊ consilio siue filijs, siue extraneis facta fuerit, ⁊ tunc in totum reuocatur, licet per doc. ponantur alie opiniones in d. l. j. C. de inof. do. ⁊ ponit Petr. alium intellectū in d. si totas. ⁊ ibi
8 refert Ly. ¶ † Quero quidam non habens filios conscientia ductus omnia bona sua donauit, postea suscepit filios an reuocatur ista donatio in totum, vel in partē. Hanc questionem formā docto. in l. j. in vltima queſt. C. de inofficio. dona. ¶ Sed de hac
9 quest. do vobis glo. o2din. decima octaua questione quarta. cap. quicunque ⁊ q̄ no. xvij. q. secunda c. si quis iracsitur. ¶ † Querit glo. super dicto verbo, in dona. habeo vnum tātum ⁊ dono octauas cuidam extraneo. ⁊ sic ista donatio non est inofficiosa ⁊ postea alio tempore dono duas vncias an reuocabitur prima donatio. Dic vt in gloss. Sed aduerte ad id q̄ dicit gloss. quod vbi tantum est inofficiosa donatio, quod reuocatur in totum per hanc auth. quia hoc non est verum quia per istam auth. non fit reuocatio, nisi vsque ad legitimam, vt p̄z hic in §. posita. ⁊ in §. necessitatem. auth. p̄eterea. ista auth. loquitur quando donatio inofficiosa fuit facta filijs, sed questio p̄opposita loquitur quando donatio fuit facta extraneis. Nam quando donatio est facta filijs, procedit opinio Hugo. nec opinio Azo reuocatur in totum sed tantum ad legitimam tantum, siue sit inofficiosum re, ⁊ cōsilio. siue re tū. ¶ Item ⁊ quando sit donatio extraneis sicut fuit in casu p̄positō. si donatio est inofficiosa tātum re nō sit reuocatio nisi vsque ad legitimam, vt no. gl. hic. ⁊ in d. l. i. C. de inof. dona. il. Titia. Imperator. ff. de le. secūdo. ⁊ sic finis istius gl. nullo mō videtur p̄cedere. Hoc p̄missō redeo ad q. p̄opositā, an illa donatio facta ab initio valuerit. Et dic q̄ sic. nec fuit inofficiosa, sed reuocat vltima que fuit inofficiosa, vt lege si libertus. §. fin. ff. de iure patro. ⁊ ita tenent doc. in l. j. C. de inoffi. don. in q. ⁊ fm quod dic
10 tellige q̄ no. gl. in l. Titia. §. imperator. ¶ † Querit gl. q̄ dicit ista auth. ad tit. C. de inoff. do. dic. vt in gl. super verba augmentō. Sed aduerte ad id quod dicit gloss. in fi. per istam cōstit. inf. tempus facte donationis, vt hic in §. fi. sed ibi no. vt p̄z in l. jul.
12 ti. ⁊ q̄ ibi no. in p̄in. gl. mag. ¶ † Quero qualiter hz locum tio inofficiose donationis, dic aut loquimur de reuocatione, que fit per liberos superuenientes, ⁊ illa fit ipso iure, ⁊ fit talium liberorum natis, vt l. si vnquā. C. de reuo. do. secundum verū intellectū quid gl. ibi dicat, que dicit q̄ nō fit ipso iure ⁊ quod fit post mortem. q̄z veritas est q̄ fit ipso iure in d. l. si vnquā. ⁊ in d. si totas. secundum vnū intellectu. Item fit viuente donatore vt patet in ex. d. l. si totas. patri enim. viuenti ibi loquitur Imperator. ⁊ c. p̄z in tex. d. l. si vnquā. Aut loquimur de reuocatione. fit p̄ tūc tit. ⁊ in tit. de reuo. do. ⁊ tunc illa reuocatio fiet post mortē. ⁊ de hoc p̄ doc. il. j. C. de inoffi. do. in ix. q. ⁊ ita debent intelligi. d.
12 Titia. §. Imperator. † Querit gl. sup̄ v. in distributione q̄ vult dicere tex. ibi in distributio. ⁊c. Dic vt in gl. ex. q̄ gl. habes vnā differētiā inter querelā inoffic. testi. ⁊ inoffic. donationis sunt
13 alie defferentie, vt no. C. de inoffi. do. l. vlt. ⁊ i l. p̄cip. eodē tit. † Querit gl. dō hic vt si quis ⁊c. q̄ d in muliere. Dicit q̄ sic. sicu. vt si quis quod idē vt in matre, vel in simili. ar. l. si de re liqueat C. de inoffi. do. De auia habes in l. Titia. §. Impe. §.
14 le. ñ. † Querit gl. super ver. filiorū. an frater possit habere ꝑ inofficiose donationis, si frater su⁹ fecit immēsam donationē. gl. ⁊ q̄ sic de quo dic vt in gl. quā intellige de facta donatione turpi persone per fratrem. vt pobatur in l. allegā. in gl. Item facit quod not. in l. ij. in fi. ⁊ in l. ij. ⁊ l. si filius. C. de offi. dona. Azo in
15 Sum. illius tit. circa p̄in. † Ultimo quero q̄ hic dō ingrati tudo facit cessare querelam, an sint alie cause que faciant eā cessare: dic vt no. hic in gl. §. in fi. ⁊ C. eo. tit. in l. ea contiombus, q̄ Azo. in Sum. illius tit. in j. col.

ADDITIONES.

a ¶ Imp̄o p̄ie, Adde Ang. il. j. §. hec stipulatio col. vij. ff. ei plus quam per l. Falci. ⁊ in §. si vero exp̄essum supra ibi. ⁊ Falc. Adde Deo. Tom. cons. suo cccxxj. inci. bers gnatus paulo post p̄incipium. volum. ij.
b ¶ Videlicet quibus aūt casib. donatio inter patrem ⁊ filium valeat vide do. Bar. Soc. in consi. lxvij. frustra plenitudini. verū. sed p̄missis circa medium in j. parte char. cv.
c ¶ Bonationis. Adde. ⁊ qñ virtute. l. si vnquam. renuntiari possit. ⁊ qñ non vide do. So. in consi. clxij. inci. visa facti contingentia. ⁊ circa tertiam ⁊ vlti. q. cum versicu. sequen. vsque ad fin. in prima parte char. ccij. vbi etiam in d. lege si vnquam renunciari possit. in consil. cvij. incip. ⁊ in hac consultatione circa finem ij. columnas in d. parte. charta. clxvij.

Vt sine prohi. mat. debi. & credi. &c. Rub.

1 ☞ Nō quare debitor ⁊ creditor non p̄t esse tutor vel curator pupilli.

pupilli.
2 Regula fallit si equitas in contrarium suadeat.
3 Pater, si possit esse tutor filiorum suorum: non tamen cogitur.
4 Dispositio ista quo locum habeat in auia, & in auo paterno, & materno.
5 Pater debitoris filij potest esse tutor ipsius filij emancipati.
6 Filius debitoris fratris, quo possit esse curator patris furiosi.
7 Frater debitoris fratris, quando possit esse tutor.
8 Actio quæratur ex stipulatione iudicis, vel executoris.
9 Iuri suo quando quis renunciare possit
10 Pactum factū per debitorē creditori, quod ei non liceat pbare solutionem, nisi per publicum instrumentum, quod non valeat.
11 Dictio, plerunque, denotat regulam.

NUper scripsimus. Matres debitrices, & creditrices ad tutelā, & curam filiorū admittuntur, nec iuramentū de secundis nuptijs non faciendis exigitur dūmodo ei, & senatusconsulto velleiano, & omni auxilio renunciauerint: & oia alia adimpleuerint: q alij tutores facere tenetur hoc dicit vsq; ad. §. fina.
1 ¶ Not. tex. i versic. ne forsan, &c. q̄re debitor pt̄ creditor nō potest esse tutor: concor. d. §. vt bi q obligatas, &c. §. primo. ¶ Secundo nota secundū glo. super versi. existimamus ineptū quid est: nō fallere regulam, si equitas in contrariū suadeat. ¶ Tertio
3 nota gl. in ver. ideoq; licentia, &c. q mater potest esse tutrix filiorum tm cogitur, vt hic: & infra vt liceat matri, & auie. i pncip. no. i
4 aut. matri & auie. C. quando mu. tu. of. fun. po. Querit gl. sup verbo: matrum, an idē quod hic dicit in matre habeat locum in auia. Dicit glo. q sic. Idē in auo paterno: etiam materno, & not. in auth. ad hec. C. quādo mu. tu. of. fun. po. & vide q̄ no. de auia sup. a vt bi q obligatas, &c. §. j.
5 Querit gl. quid i filio, q est curator patris furiosi. Et dicit
6 q pōt esse: vt in. l. his qui. ff. de tutoribus & cur. da. ab his. Itē quid in fratre qui pōt esse tutor vel curator fratris: an isti possit esse. De istis questionibus die vt not. Bul. de Lu. ff. ō pac. l. cū in eo. Querit gl. in. §. q2 vero super ver. senatus. quid pdest creditoribus ista renūciatio. Dic vt in gl. Et sic not. ex hac gl. q ex
7 stipulatione iudicis: vel executoris, querit actio, & idē q̄ hic no. in auth. ḡaliter. C. ō epis. & cleri. C. de lit cōtest. auth. libellū. & in auth. matri & auie. C. q̄si mu. tu. offi. fun. po. Insti de hr. que
8 ab intest. §. at hi. Querit & dicta gl. an cuilibet iuri possit renunciari. Distingue vt habes hic in gl. q̄ est plenior gl. quā habes in corpore iuris. Et circa hoc vide q̄ no. in l. pactū inter. ff. de pac. & l. 2 q̄s in conscribendo. C. de pac. & l. si dilige-
9 gentiq; de fo. cōpe. & Spe. in tit. de renū. & conclu. §. j. versi. cui
10 aut iuri. Dz aduerte ad istā glossā in versi. & p hoc puto, &c. que dicit q nō valet pactū quod facit debitor creditori: quod ei non liceat pbare solutionē: nisi p publicū instrumentum. Et idem tenet Spec. in tit. de pba. §. videndū. versi. 3z pone. in tit. de renū
11 §. j. ver. qd si dicatur. ¶ Ultimo not. tex. in. d. §. q vero. i fi. ibi, 3z q̄ sit plerunq; &c. Nā hic videtur tex. q̄ dictio plerunque:
b denotat regulam. Ad idē. ff. de legi. l. nec̄ leges. l. j. & j. i fi. ff. de tute. & ra. distra. & in. l. tutela. ff. de tutelis. Bar. de Saxofer.

ADDITIONES.

a ¶ Si diligēti. Et ibidē vide plene & no. p Fel. p totū cōmentū
b ¶ j. vbi etiā vide Bar. & Nic. de Neap. & Bar. Cepo. i l. j. ff. de verbo. ligni.

Vtexac. in stan. do. prime, & secunde &c. Rubric.

1 ¶ Priuilegia dotis q non transeāt ad creditores mulieris ad extraneos.
2 Priuilegia dotalia, q non possunt p cessionem transferri
3 Prior præfertur omnibus in rebus datis p eā in dotem, & quādo hoc sit, & nume. 6.
4 Tacitas q̄ contrahit cū aliquo, an habeat tacitā hypotecā in bonis contrahentis.
5 Priuilegia personali quibus ex causis ex tempore estimantur.

DAdum iudicantibus. Si res prime, & secūde vxoris, i dotē date apparent, vel altera earū illi restitui debēt, & eis filijs, cuius res ille fuerint. Alijs aūt rebus nō apparentib⁹ tūc illa in bonis mariti potior est iure, q̄
prior est in tempore. Itē dote promissa viro ab vxore, vel ab alio, p ea ablata, & cōsignata mulier donationē, propter nuptias ex pacto interposito de lucrando, perinde lucrabitur, ac si soluisset. h. d.
2 ¶ Not. i pn. huius. §. q priuilegia dotis sicuti non transeunt ad hæres extraneos, ita nec ad creditores mulieris. Et istū text. inducit Jaco. de Bel. q nec vsum fructū nec aliud ius, vel priuilegiū ex persona debitoris cōpetens possit ad creditorem trāsire
2 sicut nec priuilegia dotis, nec possit creditor hec iura in solutū accipere vt hic. Et sic videt hic tex. i eo q̄ dt. debitor ib⁹ priuilegia dotalia nō dantur, q2 priuilegia dotalia nō possunt p cessionem transferri. de q̄. q. not. p Dy. i. l. si minoris. ff. ō admi. tut. in
l. vna. C. de priua. do. & ibi p doc. i. l. assiduis. i fi. C. q pot. in pig-
3 ha. Secō not. q̄ hic dicitur, apparēt res in dotē date, quod in illis illa præfertur, q̄ alias res i dotē dedit. Ad idē facit q̄ habes ff. de trib. l. pen. ratoris. §. 3z si duas. ff. de peculio. l. ex facto. §. plane. vltimo no tex. ibi. nō em: &c. facit. l. iij. i fi. ff. ō cōd. ob. causa. iure ciuili. ff. ō cō. & dem. Quero ō itellectu ver. sicut em si duo debita. Dic vt i gl. sup ver. publica. Dz aduerte ad ipsā, q2 i scō
4 exēplo nihil repetit glo. de pigno. Et q dā inducit, q̄ si ciuitas ꝛbit mutādo, vel gliq̄d facēdo, q̄ habeant tacitā hypothecam in bonis cōtrahentis cū ea. Nō expresse tenet glos. in. l. si pignus. ff. q pōti. in pig. ha. de q̄ dicā in. l. h. C. de iure reipu. lib. xj. Vide glos. sup. d. ver. publica. & adde in fi. q̄ not. in. l. diuersis. & in. l.
eos, C. q pot. i pig. ha. & q̄ no. Dy. in. c. q priora. de reg. iur. li. vj.
5 Vide gl. sup ver. priuilegiū in fi. Itē not. gl. in d. l. priuilegia. hic alleg. & tangitur i. l. fi. §. excep. C. q pot. in pig. hab. Habes ergo vnū casum, in q̄ priuilegia personalia estimantur ex tēpore. Alijs casum habes, videlicet q̄n factum est in obligatione & in pluribus locationib⁹ operarū, & eodē. videlicet tempore factis,
6 vt not. gl. in l. in operis. ff. loc. Quero an id q̄ dicitur, q̄ si apparent res, q̄ fuerunt date i dotē in illis præfertur illa prior, que ea bona dedit, habeat locū sive bona fuerunt data estimata, sive nō. Istā. q. tangit gl. C. q potio. i pig. ha. auth. si quid. & ibi latius per docto.

1 ¶ Oblatio, sola quādo sufficiat & requiratur oblatio, & consignatio
2 Dos si cōstat in rebus mobilibus, q̄ cōsignari nō possunt, quid agendum. remissive.
2 Illi, cui promissum fuit rē vendere, primo dz pretiū restituere.
4 Debitor pōt offerre pecuniā creditori, etiam mulieri, vt pēnā euitet.

Illud quoque. Dicitur hic q̄ si dos fuit obligata, deposita, & cōsignata, &c. cōtra immo sola oblatio i iudicio videt sufficere, vt. l. si rē. §. vlt. de pi. act. & l. aliena. §. pe. e. tit. & l. ult eliberat. §. j. gb. mod. pi. vel hypsol. Et pe hoc gd operetur sola oblatio, vel obligatio, depositio & cōsignatio, tangit gl. hic, & C. ō vsu. l. accepta. Dz quantū ad dictum buius legis dic q̄ sola oblatio nō sufficit & glo. hic sentit, que
2 incipit, & hoc sez cōsignatio. &c. Quid aūt iuris sit si dos consistat in rebus immobilib⁹, que nō possunt cōsignari. vide no. in aut. dos data. C. de do. ante nup. & vide q̄ no. in d. l. acceptā, & in
3 l. si maritus. ff. sol. mat. Querit Jaco. de Bel. pone q̄ vendidi tibi rē, & promisisti mihi rendere: & ego pretiū restituere intra certū diē, econtra, ego promisi tibi pretiū restituere & tu mihi rē vendere, nunquid ego debitor debeo prius pretium deponere:
4 Et videt hic tex. q̄ sic. De hac questio. dic vt hic p cū. ¶ Ultimo not. hic text. cū glos. super versi. cōtestetur. q̄ debitor potest pecuniā offerre creditori masculo, vel femine. q̄ tene menti. De hoc videtur tex. C. ō cond. & dem. §. fi. l. cū seruus. ver. nā nō vtiq;
Item aduerte ad gl. q̄ est super ver. exactionē, que incipit, sive promiserit, Vide circa hoc q̄ no. gl. de dona. ante nu. aut. dos data &c.

De administratoribus. Rub.

1 Ius electo q̄ non queratur ex electione sola, nisi in magnis dignitatibus.
2 Administrator an deponat officium ante successoris ingressum
3 Successor i officio, & tempus prorogetur: nō tamē habet salariū nisi ex die aduentus.
4 Princeps an possit vicariū pro se a populo datū reuocare.

Eam quidem. Administrator si pronunciam durante administrationis tempore citra principis iussionē de reliquid crimine lese maiestatis punitur, & si administratione finita ante quinquaginta dies recesserit antiquis penis punitur. Item successor præcessori amicabilem epistolā de suo aduentu debet destinare, & ad prouinciam celeriter accedere, & præcessor eo aduenīente ante per duos dies administrationem deponere debet sed recedere nō debet ante successoris aduētum, & vsq; ad eius aduentū
1 emolumenta publica percipere dz. h. d. ¶ Nō. tex. i. §. illud ibi, no. ex codicillis, &c. q̄ ex sola electiōe nō queritur ius electo. Fallit in magis dignitatib⁹, vt i gl. sup dicto ver. codicillis, sit dicā in. l.
2 vl. C. de consul. lib. xij. & pp. ad ver. deponat, & videt quod administrator
a nō deponat officiū ante i gressū successoris vel. l. me minisse. ff. de offi. pcon. & leg. Sol. vt hic i gl. sup ver. dies. & i. l.

3 contraria. ꝛ i. l. j. C. vt ta ciui. quã crimi. §. illud. ¶ † Que omnia sunt in arg. ad. q. secundũ Jac. de bel. q̃ ꝫ dies aduentus sit p̃rogata successori, nõ debet p̃ propterea habere salarium in tempore p̃rorogationis ſꝫ ex die aduentus. Ad tdẽ. l. meminisse. pallegata. Et hãc questionẽ dicit do. Jac. fuisse i ciuitate Perusi.

4 ¶ † Scõo iste. §. facit ad questio. secundũ eũ quod dixi vel comes vel p̃feſs. puincie vicariũ datũ p̃ ro ſe à populo non possit reuocare. ꝫ acit sup̃ra ò defen. ci. §. ſꝫ iuterim. ꝛ. solẽt. ff. de offi. p̃con. ꝛ leg. ꝫ certe iste. §. parũ facit, sed melius facit iste. §. sed interim.

ADDITIO.

a Administrator. Vide Greg. Tho. con. suo. xxxv. incip. administrauit quidã ad p̃tin. vol. ij. ꝛ cõs. clxxix. incip. memini me alias consuluisse p̃ro hac materia, volu. tertio.

Collatio octaua.

a ¶ Codices cõmunes habent initiũ. col. viij. j. negꝫ vir. quod ex dote. ignoro an Bar. ita haberet in suo libro, an in curia turbat? sit ro. do. Alexan ꝛ oseus.

De execu. & qui conue. & reconue. &c. Rubr.

1 ☞ Libellus primo offertur iudici, ꝛ per iudicem reo.
2 Cautio de qua hic, q̃ p̃stari debeat cum fideiussore,
3 Satisdare qui debet intelligitur cum fideiussore.
4 Quomodo differat satisdatio. de qua hic, a satisdatione de qua in. §. ad excludendas infra de litigiosa.
5 Jus absenti quod queratur ex stipulatione officialium.
6 Cautio. de qua hic, hodie de consuetudine nõ p̃statur.

Quoniã calũnias.

Libellus reo p̃rrigi nõ debet priusquã actor cautionẽ legitime exponat, q̃ intra duos menses litem contestabitur. alias omne damnum reo cõnento restituet hac cautiõe. xxxvj. aureos nõ transcẽdente. ¶ Po. ex hoc tex. cum gl. sup̃ p̃ vers. duos quod libellus prius offertur iudici. ꝛ p̃ iudicẽ reo de quo dixi. ff. de exhi. reis. §. illud. Op. dicit b incurabile. ꝛc. imo. videt q̃ istud dispendiũ olim esset curabile. Nã actor tenetur in triplo. Dic vt no. hic in gl. sup̃ verbo incurabile, ꝛ i. §. tripli. Insti. de acti. ¶ † Quero vtrũ ista cautio sit nuda, vel cũ fideiussore. Dicit gl. sup̃ verb. cautionẽ ſez nudã cõtra videtur sentire glos. Insti. de satisd. §. sed hodie in eo q̃ dicit ibi gloſſ. q̃ actor duas p̃stat satisdationes, ꝛ vna ẽ de q̃ hic dicitur, ꝛ sic sentit quod lit cum fideiuſſ. Nã satisdatio† intelligit cũ fideiussore, vt. l. j. ff. q̃ satis. cog. ꝛ illõ pntarẽ verius de iure tamẽ quia magis est cautio reo ꝛ ista cõstitutio intendit, puidere reo tamen q̃ cautio quam p̃stat actor secundũ formã. §. ad excludẽdas. j. ò liti. est cum fideiussore, ergo ẽ ista eadẽ ratione. † Quero que differẽtia ẽ iter istã cautio nẽ quã p̃stat actor per istam constitutionem, ꝛ eam quã p̃stat p. d. §. ad excludẽdas. Dic vt i. d. gl. super ver. duos hic ꝛi. d. §. ad excludendas, ꝛ in. d. aut. libellũ. C. de li. contest. ꝛ ò epiſ. ꝛ de. auth. güraliter. Queritur etiã. d. gl. quãdo p̃statur ista cautio? Dic vt in gl. † Ex qua no. q̃ ex stipulatione officialiũ q̃ritur ius patri absenti. Idẽ habes. d. §. ad excludẽdas. ꝛ. ò. vt si ne pdi. §. q̃ multi. ꝛ ibi dixi. † Ultimo quero, an cautio. de q̃ loquitur in p̃tin. huius cõsti, q̃ debet hodie de cõsuetudine p̃stari. dic q̃ nõ, sicut nec illa. de qua loquit, d. §. ad excludẽdas. Ita no. gl. Instit. de satis. §. ſꝫ hodie. iij. q. iij. ò. libellũ per quas gl. optime patet istas duas satisdationes p̃stari non debere.

ADDITIO

a ¶ Aut. l. j. ꝛ ibidẽ vide. d. Ale. de Imo. i. l. more de fer. ꝛ i. l. stipulationũ in fi. pn. de Nobli. ꝛ Bar. in. l. quicunq;. C. de fun. pa. li. xj. Bal. i addi. ad Spec. i tit. de accu. ver. ſꝫ an exigatur fideiuſſ. ꝛ in l. sancimus, i ver. ſꝫ quid si. verũ, cautio. C. de ver. sign. ꝛ oi no. do. Alex. in consi. cxxxiij. parte. ij.

1 ☞ Reconuentio q̃ fiat de debito nõ liquido ad liquidum, non compensatio.
2 Reconuentio quando fiat cor̃a ordinario, ꝛ quãdo cor̃a delegato, ꝛ quando coram eodem iudice, vel diuersis.
3 Causa cõuentionis ꝛ reductionis eadẽ sententia determinantur scilicet vt vna p̃mo alia postea,
4 Si actor impetrauit iudicẽ contra reũ, quem conuenit, ꝛ res conuenit actorẽ, si actor vult desistere, reus cogit actorẽ ad p̃sistendum.
5 Reo cõuentus ab actore ad vnãrẽ, põt actorem p̃ro pluribus reconuenire.
6 Actor reconuentus a reo. an possit iudicem recusare,
7 Reconuẽtio q̃ non habeat locum in causa spoliationis, nisi fiat super alia spoliatione.
8 Reconuentio quomodo fiat distinguitur.

Illud. Conuentio ꝛ reconuentio, mor a p̃ncipio coram eodẽ iudice fieri ꝺz aliqs causa cõuentionis fuerit reconuentio poterit fieri cor̃a quocunq; iudice. antiqua cessante caluinia. h. d. Ex isto. §. fumit auth. ꝛ cõsequenter. C. d. sen. ¶ † Sed videtur qđ vbi hincinde est debitũ. hat cõpensatio, non reconuentio vt insti. de act. §. bone fidei. Sol. ꝺt gl. super ver. habens, intellige qđ hoc debitũ nõ erat liquidũ. Circa quod vide quod no. gl. C. de sen. l. cũ papinianus. ꝛ ibi p̃ doc. † Quero coram quo uidi ꝺz fieri reconuentio. Dicit gl. q̃ cor̃a iudice ordinario. ꝛ coram iudice delegato, de p̃mo patet hic dũ dicit, apud quẽ ꝛc. Et hic lo̱quitur de iudice ordinario. De secundo patet ex ver. si vero forsan. j. eo. vbi inder põt recusari. Et hic patet q̃ loquitur de delegato. ꝛc. Idẽ no. C. de sen. aut. ꝛ p̃sequẽter. in p̃ma gloſſ. Ex quibus iurib. dic quandoq; cõuentio ꝛ reconuentio fit super eodẽ negotio ꝛ tunc secundã omne ius est idẽ, q̃ debent fieri coram eodẽ iudice ne cause cõtinentia diuidatur. vt. l. j. ꝛ. ij. ff. ò q. re. ad eundẽ iudi. ꝛ. C. de iudi. l. nulli. Quandoq; conuentio ꝛ reconuentio fit sup̃ diuersis reb⁹. ꝛ tũc aut actor conuenit reum cor̃am iudice ipsius actoris i certa q̃stione. ꝛ tunc idẽ secundũ omne ius, q̃ reconuentio ꝺz fieri apud eundẽ iudicem. vt. l. si idem. §. q̃ si mutue. ff. de in. om. iu. Quandoq; actor conuenit reum cor̃a iudice ipsius actoris, quẽ põt euitare, p̃ter aliquod p̃uilegiũ ꝛ tunc idẽ. q̃ apud eundem iudicẽ fiet reconuentio. vt. l. j. §. sed ꝛ si agant ꝛ. l. q̃ nõ. ff. de iud. Quandoq; actor conuenit cor̃a iudice q̃ nullo modo est suus iudex ꝛ tũc de iure veteri nõ reperit permissa reconuentio ſꝫ p̃tius Codicis introductũ fuit, quia re volens reconuenire actorẽ possit hoc facere non tñ p̃hibeatur ire ad aliũ iudicẽ. d. l. cũ Pa. hodie p̃ius authen. imponitur reo necessitas, vt reconueniat apud eundẽ iudicẽ si ipse reus vult agere. postea lite pẽdẽte vt dic. † Quero qualiter tractat causa cõuentionis ꝛ reconuentionis? Respond. vt q̃ p̃ior appellat, ꝺz agat. ¶ Prius. n. respõdebit libello actoris reconuentionis, secũdo respondebit libello rei, ꝛ eadẽ sententa postea terminabitur. eadẽ intellige. i. p̃mo vna postea alia ¶ Predicta probanti. l. j. §. fi. ff. q̃ sen. sine ap. resciss. ꝛ. C. de cõpen. l. ij. ꝛ not. ff. ò iud. l. q̃ p̃tra de ord. cog. c. cũ dilectus. ꝛ q̃ sit pena nolẽtis respõdere mutue petitioni dic, vt no. p gl. i. D. c. j. Secũdo † quero pone q̃ actor impetrauit iudicẽ delegatũ contra reũ cepit eum conuenire. reus conuenit actorẽ. postea actor vult desistere, quer. an reus possit p̃cise cogi: Rico. de Mat. dicit q̃ sic q̃a est q̃sitũ ius reo. ꝛ tgo ꝛc. vt. l. si post mortẽ. §. j. ff. ò bo. pos. cõtra tab. Ita dicunt doc. i. d. aut. ꝛ cõsequenter. in. viij. q. ista fuit opi. Sed p. d. l. si post mortẽ. §. fi. ꝛ p. c. j. ex tra de mut. pet. vt no. p̃ sed nõ de renun. §. j. † Quero pone qõ actor agit. ad vnã rem querit an reus possit reconuenire de pluribus reb⁹. Resp̃õ. sic istud ꝺbatur in. c. dispendia. de reser. li. vj. ꝛ l. c. j. ex de mut. pe. no. l. §. ex c. tit. † Quero, vtrũ liceat actori cũ recõuenit a reo recusare iudicẽ cor̃a q̃ reconuenit. Quidã dicũt qđ sic, vt hic no. q̃ sup̃ ver. forsã idẽ qđ hic no. i aut. offerat. C. ò lit. cõte. q̃ ẽ verũ, q̃ nõ põt ipsũ accusare, p̃pter aliqđ p̃uilegiũ. q̃ cõperet tpis actor p̃pter suã personã secus ꝺ propter p̃uilegiũ cause quã intentat ipse actor. † Nãm ipse actor egerit de spoliatione pollessione hoc casu habere exceptionẽ. si reconueniat: vt. l. si qs ad sc. ad l. Jul. de vi, publica. ꝛ. l. si. C. ò cõpen. nisi reconuenire sup̃ spoliatione vt ex̃ de or. gog. c. sup̃. ꝛ in. c. cũ dilectus. e. tit. posset etiã iudicẽ recusare i calib. no. p. gl. i. c. cũ dilecti. extra de ord. ꝛ. iij. q. viij. c. j. ꝛ. cuius ius in agendo, ꝛ vide etiã q̃ not. in. c. j. ex de mut. pe. † Quero quãdo debet fieri ista reconuentio. In hoc sunt opi. Quidã dicunt ab initio inestimenti. ꝛ ipsa respõdere vel parũ ante vel. parũ post, vt. hic ibi mox em. ꝛc. ꝛ ista opinio tenet gl. hic ꝛ i. d. aut. ꝛ cõsequenter. Alij dicunt quod potest fieri quandocunq; ante sententiã. Et istud intelligunt. j. vsq; ad causę conclusionẽ, ꝛ ista opin. tenet gl. in. c. j. ex de mutu. pet. in. §. gl. Idẽ tenet Jnno. c. i. quid dicemus? Respon. Aut reus vult q̃ causa reconuentionis simul tractetur. ꝛ tunc veniet cũ causa p̃incipali. ꝛ talis reconuentio põt fieri vsq; ad lit. cõte. vel stati post vel statum parũ ante, ꝛ ita loquit hic tex. ꝛ ista ẽ p̃ima rocõ-

uentio

uentio. Aut reus vult ꝛ cedere ſm naturā cōuentiōis nō recōuē
tiōis ⁊ nō curat q̄ ſimpl tractetur cū cauſa quā intētat actor, ſz
ꝓcedat ſm naturā ſimplicis conuentionis, ⁊ tunc poteſt vſq; ad
cauſe cōcluſionē. Ita no. do. in. d. aut. ⁊ cōſequenter i vlt. q. Iſta
op. videt ꝑbari in. c. diſpendia. §. reus de reſc. lib. vj. in quantū
dicit quod reus pendente iudicio poteſt agere p nomē conuētio
nis. Iſta diſtinctio ꝓbatur p gl. extra de verb. ſign. c. ſepe. §.
verum in cle. quod tene menti.

ADDITIO.

8 ¶ In. c. j. ⁊ ibi ad hoc vide Fel. in ſm. col. j. ver. cōmunis eſt. Et
qualiter recōuentio ꝓcedat, ⁊ an ⁊ quādo locū habeat, vide do.
Soc. in cōſi. xxvij. inci. ꝑ deciſione ꝓdicte ver. ſexto pncip.
moueor circa fin. cū ſ. ſeq. in. j. parte, char. lxxvj. i cōſil. xlj. inci.
anteq̄ ad. q. ver. ij. caſu cū ver. ſeq. in. d. parte. char. lxxj. ⁊ qō
per eum in conſ, clxxij. inci. nō inutilis ſz neceſſaria ver. ſeq. ⁊ in
verſi. circa ſeptimā. ⁊ vltimā cū quinque ver. ſequent. in ſecūda
parte charta. xxxij.

De equali. do. & propter nuptias dona. Rub.

1 ¶ Equalitas q̄ debet eſſe in dotibus ⁊ donationibus ꝓpter nu
ptias, in earū cōſtitutione nō i lucris, ⁊ an hodie ſeruet. ⁊ nu. 6.
2 Siē pacto de lucrando vxori nihil lucretur de donatiōe ꝓpter
nuptias, ita vir nō lucrabitur de pacto de lucranda dote.
3 Donatio ꝓpter nuptias ſoluto matrimonio quod redit ad vi
rum. ſicut ⁊ dos ad vxorem.
4 Dote data per vxorē, an donatio ꝓpter nuptias dicatur ipſo
iure ſtatim conſtituta.
5 Vxor q̄ nō lucratur fructus donationis ꝓpter nuptias, ⁊ ibi
que vtilitas erit mulieri.
7 Augmentum ſi fit a muliere, vir cogitur augere donationē ꝓ
pter nuptias.
8 Vxor in augmento facto per virū, nō ꝓfertur creditoribus.
Cōfeſſio viri cōſitentis ſe habuiſſe centum nomine augmēti nō
ꝓiudicat creditoribus.
9 Diſpoſitio huius conſtitutionis an habeat locum in creditorib⁹
ꝑteritis ⁊ etiam in futuris.
10 Dotis augmentū factum a viro vxori quod in dubio ꝓſumitur
factum in fraudem creditorum.
11 Mulier etiā ſi ꝓbaret per teſtes ſe feciſſe augmentū in rebus
mobilibus tamē nō habet ꝓuilegiū, habet tamen ſi creditores
conſentur. nu. 12.
13 Probatio per confeſſionē partis quod admittitur contra ꝓſū
ptionem iuris, ⁊ de iure.
14 Maritus ne poſſit dotē augere in rebus mobilibus, ꝓ quanta
quantitate debet eſſe debitor.
15 Notarius poſt quā dedit copiā inſtrumenti, ꝑti illi nap poteſt,
aliquid addere, vel minuere, ſine ſuperioris authoritate.
16 Teſtis q̄ vult teſtimoniū ſuum corrigere q̄ audiri nō debet.
17 Ceſſio vt valeat debet cedens vere habuiſſe pretiū, nec ſufficit
confeſſio de recepto, ſed debet ꝓbari pretium vere receptum.

Quoniam. In dote ⁊ donatiōe ꝓpter nuptias cōſtituenda ⁊ augmentis earū, equalitas ꝓ omnia ſeruari debet. Item dotis augmentū vere nō ficte debet celebrari, quādo autē fraudari intelligitur ex tex. colligitur
1 d. d. vſq; ad. §. his conſequens. ¶ No. i hoc ꝓin. ⁊ in hoc igitur q̄ equalitas debet eſſe in dotib⁹ ⁊ donationib⁹
2 ꝓpter nup. nō ſolū in lucris, ſz in cōſtitutione vt hic ⁊ C. ō pa.
conuen. aut. equalitas. ¶ Et p hoc dicit gl. q̄ ſicut ex pacto de lu
crando interpoſito. ē. de dona. ꝓpter nup. vxori nihil lucrat, niſi
ſoluere fuerit parata, vt. ē. vt exac. inſtgn. do. §. fi. eō vir nihil lu
cratur ex pacto interpoſito ſu ꝑ dote de lucrādo, ſi nō ſoluit do.
ꝓpter nup. ita no. ꝑ hūc tex. ⁊. ē. de nō elig. ſecundo nub. §. ſi. in
gl. ma. ⁊ hoc voluit ſentire gl. hic, ſup ver. virū. ibi, ⁊ ſi alterutri.
3 tc. ¶ Dōo ꝑ hunc tex tenet gl. q̄ ſicut ſol. ma, dos redit ad mu
lierē, vt. l. in reb⁹. de iure dot, ita donatio redit ad virū. Ita not.
Inſtit. de don. §. eſt, ⁊ aliud. ⁊ aut. dos data. C. dō. ante nu. ⁊ ha
buiſſe vt exac. ſtan. do. §. fi. Et omnia iſta ponit tex. ex de don.
4 inter vi. ⁊ vxo. c. fi. ¶ Quero, hic dicit q̄ data dote cogitur vir
dare dona ꝓpter nup. qd ecōtra. an data dote ſit ipſo iure ſtatiz
cōſtituta donatio ꝓpter nup. vel. dz agi vt cōſtituatur. De hac
q. dicit no. gl. i aut dos data. C. de do. ante nup. i. j. gl. ⁊ ibi doc.
tenent opin. Mar. dicentis, qō ipſo iure eſt conſtituta, ſz agitur
vt iā conſtituta tradatur. ¶ Circa q̄ vide C. de pac. ⁊ conuen. l. ⁊ co
nis in vltim. glo. quā intelige vt not. ꝑ doct. in authentica dos
5 data. ¶ Quero an vxor lucretur fructus dona. ꝓpter nup.
ſicut vir dotē. Hic q̄ nō, q̄ ſic dos nō ſeruiret oneribꝫ matri mo
nij, q̄ eſſe nō dz. l. onerinb⁹. C. ō in. do. Ita not. ꝑ gl. §. de nō elig.
ſecundo nub. §. ylti. ⁊ tangitur in. d. aut. dos data. Quero ergo,
q̄ erit vtilitas ipſi mulieri i in. d. do. ꝓpter nup. dicit no. i dictis in
6 rib⁹. ⁊ q̄ habuiſtis. ē. vt immo. ante nup. don. in ꝓin. ¶ Quero
an iſta equalitas hodie ſeruetur. Dic vt in auth. equalitas. C. de
7 pac. conuen. ¶ No. ex hoc tex. q̄ ſi alter coniugū facit gſtātē
8 mōnio augmentū, ⁊ alter cogitur facere. ¶ Dcōo no. tex. i
verſi. ne cōtingat. q̄ ſi vxor faciat augmentū nullo modo nocet
creditoribꝫ. Et ſic habes q̄ ſi vir cōfitetur ſe habere centū nōie
augmēti dotis, ſz iſta cōfeſſio nocet ipſi viro, nō tamē nocet cre
ditoribꝫ viri nō ſz vxori in illo augmento ꝓuilegiū, vt creditō
ribus ꝓferatur. q. tale augmentū ſuſpitiōe nō caret. vt hic di
9 citur. ¶ Quero de quib⁹ creditoribꝫ hic loquatur. an ō ꝓter i
tis tantū, vel de futuris. Hō. q̄ eſt. C. de do. ante nup. authentica
ſz iā neceſſe. dicit q̄ forte habebit locū tam in ꝑteritis quā in
futuris, vt ibi not. in duab⁹ glo. ſed ille gl. videtur ꝫ textū illius
authen. in fi. dū, dicit nullo vtē aduerſus alios creditores ꝓ
uilegio, ⁊ ſic patet q̄ vbi mulier facit augmentū viro in reb⁹ mo
bilibus, denegantur ꝓuilegiū q̄ habet mulier. q̄ creditoribꝫ ꝑ
ferat. Ius vero cōmune ſibi nō denegatur, ⁊ ſic poſterioribus
creditoribus ꝓfertur ⁊ q̄ ius cōmune nō denegat, not. d. aut.
ſed iā neceſſe. ¶ Preterea illa gl. videt ꝫ text. l. j. C. de in. ſtl. vbi di
ſtinguitur. aut vir eſt debitor, aut non. Nam viro exiſtente obliga
to nulla eſt cōuentionis ſuſpitio. vt hoc. §. i fin. ibi, erit circumnē
10 tionis, ꝛc. Itē videntur ille gl. nō bene log niſi tēpore augmen
ti ponerēs aliqua iudicia q̄ augmentū fuit factū in fraudem cre
ditorū. vt. l. ſz ſi maritus. ff. q ⁊ a quibus. tū in dubio etiam ꝓ
ſumitur, vt dixi quicquid not. ꝑ docto. in dicta auth. ſed iam ne
ceſſe. in, vij. q. Et circa predicta vide q̄ no. Spe. i tit. de do. poſt
diuor. reſti. §. nunc de dote, ver. ⁊ ſic no. ⁊ i. §. formatis ver. qd ſi
11 vir. ¶ Querit gl. mulier facit augmentū notis in reb⁹ mobilib⁹
viro habēti credito res, ⁊ vult ꝓbare p teſtes q̄ vere eſt illud aug
mentū ante. Si hoc eſt parata ꝓbare hz ꝓuilegiū. dicit gl. ſup
verſi. ꝓuilegiū, quod nō quia eſt ꝓſumptio iuris ⁊ ō iure. cō
12 tra quā non admittitur ꝓbatio in contrarium. ¶ Secūdo q̄rit
gl. pone q̄ creditores conſtentur iſtam mulierē feciſſe augmē
tum in rebus mobilibus. an iſta mulier vtetur ꝓuilegio. Hō. hic
13 ſup ver. ſcribat. ſt q̄ ſic. ¶ Et ſic not. ex his duabus glo. quod ꝫ
ꝓſūptionē iuris ⁊ de iure, ꝫ quā non admittitur ꝓbationi cō
trariū admittatur tamē ꝓbatio que fit per confeſſionē partis
a quod perpetuo tene menti. Idem quod hic no. Ange in ſum. C. ō
do. ante nup. §. hec donatio. in fine. §. hi tenet doc in d. aut. ſed
14 iam neceſſa. in v. q. ⁊ ibi alleg. hanc gl. ¶ Quero in quanta quan
titate dz eſſe debitor maritus hoc vt augmentū dotis in rebus
mobilibus fieri no poſſit. Dic vt no. gl. in d. auth. ſi iā neceſſe ⁊
ibi p docto. in iij. q. Ultimo iſte. §. fin Jacob. de Bel. inducit ad
15 duas q. ¶ Primo qō ſi tabellio fecit inſtrumentū ⁊ dedit copias
partibus. qō nō pt aliud addere: vel detrahere ſine ſuperioris
b authoritate. bar. iſtius. §. i verſ. ſi aūt mulier. ibi qō enim gh inj
tio ꝛc. ⁊ ſic ſe pluries cōſuliſſe dt, inducit etiam ꝓ hoc. l. eos qui.
ff. ad l. C or. de fal. de iſta. q. dic vt no. Spec. in ti. de inſt. edi. §. po
16 ſtremo. ver. ſed nū quid. ¶ Scōo facit iſte tex. qō ſi teſtis vult cor
rigere errorē ſuum poſtquā teſtimoniū depoſuit. nō dz audiri.
c dixit. c. ē. de teſti. §. q vero ſepe. ⁊ ibi no. ¶ Tertio eſt in ar. iſte. §.
17 fin Jaco de Bel. qō ſi eſt facta ceſſio ꝓ certo ꝓtio ⁊ ꝓtiū confi
teatur cedens recepiſſe. niſi vero ꝓbet illud ꝓtiū ſolutū, nō valet
ceſſio. Facit. l. ab Anaſtaſio. ⁊ lege per diuerſas. C. man. Unde
dt ipſe ſi opponat exceptio ſimulationis oportet ꝓbari vere
pretium eſſe datū. De hoc tex. cū gl. ſup verſi. ſolutarū, in d. l. ꝑ
diuerſas. ⁊ probatur etiā in tex. i. d. l. ab Anaſtaſio. ibi dū dicit,
q̄ re ipſa perſolunt. ꝛc.

ADDITIONES.

g ¶ Partis. An ⁊ quando ꝫ ꝓſumptionem iuris ⁊ de iure ꝓ
batio admittatur ⁊ quando nō. vide copioſe p Fely. i. c. quāto in
fin. j. co. ver. regulariter cū ſe. de ꝓſump. ⁊. c. quoniā in. xv. co.
verſi. ſallit. v. de ꝓba. ⁊ ad id quod hic dicit tex. adde Pau. de
caſt. in con. viij. incip. ad ꝓimū quelitū in fine. j. dub. ⁊ i conſil.
clvij. incip. viſis ⁊ poderatis i. j. col. ⁊ in cōſi. clxxvij. incip. ſup ꝑ
mo videtur dicendū i vlt. dub. ⁊ do. Alle, ō ꝫmo i conſi. cij. pa
te, iij. ⁊ adde q̄ nō ſolū id qō q̄ dicit ter. habet locū i cōfeſſiōe ve
ra ſz etiā in ficta ergo ficta admittitur ꝓbatio ꝫ ꝓſumptionē
iuris. ⁊ de iure ſecundū do. Fran. Arct. i. c. propoſuiſti. in. ij. co.
de ꝓbat o. alleg. Bar. ita tenere i. l. abſentē. in ꝓn. ff. de pēnis.
b ¶ Authoritate. Adde q̄ ꝑ Fely. habentur i ca. ex literis i. q. co.

ver. dñ. cõclusio ex de fid. inst. vbi etiam quid de errore notorio ibi ver. iũ. casus. z dom. Soc. in cons. xciij. incip. p estã tissime v. Preterea confirmatur in. j. par. char. clxj.

4 ¶ Audiri. Quod vide omnino z el. in. c. preterea post ꝓn. ver. inter. ibi incõtinenti de testi. cogen.

His consequens. Mulier puelegũs dotaliter vti põt aduersus oes creditores viri etiã si eorũ pecunia res sit empta vel refecta. exceptis creditoribus quorũ pecunia militia ẽ empta. h. d. ¶ Quero

1 in. ℈. isto his cõsequens dicit hic. z ali⁹ posterior. z c. ¶ Utrũ mutuãs in refectione pferatur mulieri. si mulier ẽ posterior. i tẽpore. Glo. hic sup ver. posteriores dicit ꝙ sic. ¶ Idẽ probatur in. l. assiduis. C. q potio. in pig. ha. z. l. interdũ. ff. eo. tit. z in. l. quod quis. ff. de pñ. cre. Se cõtingunt doct. in auẽ. q̃ iure. C. q po.

2 in pig. ha. ¶ Querit gl. an ille. ex cuius pecunia est res empta habeat illã rẽ obligatã. Dic vt in gl. super versi. agrũ. Pro cuius gl. declaratione vide ꝙ no. C. q po. in pig. ha. l. ij. z authen. quo iure, cod. tit. z. l. interdũ. ff. eo. tit. z l. q in nauẽ. ff. de pñi. cr. z. l. ꝙ quis. codẽ tit. Ultimo circa. ℈. q̃ vero z hui⁹. vide quod habuistis supra de exhiben. reis. ℈. optimũ. z que ibi dixi.

1 ℈ Dos data filie a patre dicitur esse alienata ab omnibus bonis patris.

2 Dos reuersa ad patrẽ illã minuere nõ potest in preiudiciũ filie nisi eius substantia esset diminuta.

3 Dotẽ an ratã habere debet filia que nõ vult secundo nubere, sz vult ingredi monasterũ. vel effecta est beguina.

4 Pater qui dedit dotẽ, p filia. z stipulatus est dotẽ sibi an p hoc ius consolidationis perdat.

7 Pater an alienare possit dotẽ filie datam si est ad eum reuersa

Quia vero iam. Dote a patre, p filia data. z ip

sius patrimonio reuersa non sz patri. cũ filia scõo nubit eã diminuere, nisi patris substãtia fuerit diminuta. tunc cñ secũdũ eius facultates dos erit constituen

1 da. h. d. ¶ Not. tex. ibi, q̃ semel alienata. z c. ꝙ dos data filie a patre dicitur esse alienata ab omnib⁹ bonis patris cõcordãter

2 in gl. ¶ Quero qd additur iste. ℈. z auth. sed quamuis. C. de rei vxo. acti. ad ius antiquũ, nonne idẽ erat de iure antiquo. vt. le. si socius. p filia. versi. ꝙ si salua. ff. p soc. Respõ. l. si socius ẽt ꝙ dos sz reuerti ad patrẽ cũ suo onere, vt dotare possit, non dicit vt dotare debeat. z quod pr̃ dotem ad se reuersa sz diminuere po

3 terat. sz hodie per istũ. ℈. z authent. quamuis, dicitur qõ pater nullo modo diminuere posset nisi in casu quando eius substãtia esset diminuta. vt hic dicitur. Quero pone ꝙ filia nõ nubit scõo sed intrauit monasterũ. vel nõ intrauit monasterũ. sz est effecta beguina, nunquid sz habere dotẽ, sicut si secundo nupsisset. Dic

4 vt p doct. in. d. authen. quamuis in. iij. z. v. q. ¶ Quero pr̃ dedit dotẽ p filia. z cã est stipulatus sibi reddi. an p hoc perdat ius consolidationis. hic. z in. d. auth. quãuis, videtur ter. quod non. Videtis cñ quod si dos redit ad patrẽ, tenetur cã seruare filie scõo nubenti. hec. q. formatur. C. de rei vxo. l. actio vna. ℈. vide

5 am⁹. z p docto. ¶ Ultimo quero, an istã dotẽ reuersa ad patrẽ possit alienare. De hac. q. dic vt not per doctor. z glo. C. de iure dot. l. remẽ. z in. d. auth. quamuis.

1 ☞ Dominũ rerũ dõatarũ propter nuptias quod transeat ipso iure in mulierem.

2 Casus in quib⁹ filia agit ad dotẽ sine patris consensu.

3 Pater sine filia põt ad dotẽ agere. z etiam ipsi filie agenti consentire.

4 Vir quando dicatur inchoare male vti sua substantia.

5 Dos quando dicatur magna vel parua.

6 Filia quo casu possit dotem profectitiã repetere sine patris cõsensu.

7 Dos data socero potest repeti si ad inopiam vergat.

8 Uxor marito exbanito quando repetat dotem eidem datam.

9 Bannitus an equiparetur deportato.

10 Peregrinatio deducit quem ad mortẽ z paupertatem.

Illud quoque. Si filia cũ fratribus venit ad successionem paternã, debet dotem conferre, aut tanto minus i sua portione suscipere, viro existẽte locuplete, viro aũt ad inopiã deducto si mulieri potest imputari cũ vir male inchoauerit vti substantia ꝙ dotẽ nõ exegerit tunc dotẽ conferre debet, vel tanto minus accipere. Imputari aũt potest in calib. hic exp̃ssis. alias si mulieri nihil imputari ꝓgterit cur dotẽ nõ exegerit, solã actionẽ licet inanẽ dbet cõferre his obtinẽtib⁹ in omnib⁹ parẽtib. a qb. dos fuit. pfecta si de eorũ successione querat h. d. vsq; ad fi. ¶ No. hic tex. in versi. sinaute sub potestate. z. qõ rei donate ꝓpter nup. trãlit dominium ipso iure in

1 mulieres, vt hic dũ dicit qõ mulier potest tales res vẽdicare. qõ

2 not. ꝙ gl. C. de in do. authen. donationẽ. ¶ Secũdo vero not. sex casꝰ in qb⁹ filia potest agere sine patris cõsensu. si vir in. c. vti male subtãtia sua. vel si ample est dos a patre. vt hic in ver. si vero mator. Itẽ si dos est aduentitia. Ita dicit gl. sup ver. valere post tam. d. ver. inaute in fi. Ita etiã videtur in d. authen. quod locũ. C. de coll. que fumit ex isto. ℈. z ibi expresse tenet hoc gl. licet in illa authen. videat de hoc dubitare, sed cũ prima opi. cõcor. C. de bo. que li. l. cũ nõ solũ. in gl. ma. Et hãc opi. tenet doc. in authẽ. quod locũ, circa quod vide quod no. in l. ñ. ℈. quod si in patris. ff.

3 sol. mat. ¶ p. ad hũc ℈. sinaute sub potestate. z videtur quod nõ debeat agere filia cũ cõsensu patris sed ipse pater, vt l. fi. ℈. vbi aũt. C. de bo. que lib. gl. etiã in d. authen. quod locum. quam opinionem firmat in l. ℨtia. vnde ille leges non vident contrarie huic. ℈. qz licet dicat filiã posse actionẽ de dote exercere cũ cõsensu patris, qõ nec ibi negatur fieri posse, tamẽ hic nõ excludit patris actionẽ de dote posse intẽtare. imo pmittit. vt in ver. sinaute illa. Ibi ille aũt neqz monit, neque cõsensit. z c. no. quod hic dicit monit. z sic videt poni in arbitrio patris vtrũ velit actionẽ de dote movere vel volẽte mulieri cõsentire. Ad idẽ ibi in versic. si vero ma

4 ior. ibi, neqz monere volẽtes. z c. ¶ quero quãdo dicat virũ inchoare male vti substãtia. Dicit in gl. sup ver. inchoante. circa quaz vide qõ no. C. de in. do. l. vbi. z ibi p doc. in j. op. z vide quod no. in l. ij. ff. sol. mat. Quero vos videtis hic quod filia potest repete

5 re dotẽ, si est magna sine cõsensu patris si est parua nõ. ¶ Quero quãdo dicit esse dos magna. vel parua. dic vt in gl. sup versi. maior. cui adde ꝙ not. in d. auth. quod locũ. ¶ Quero an est aliqo casus in quo possit filia repetere dotẽ profectitiã sine patris cõsensu, posito ꝙ dos nõ sit magna, vide ꝙ not. gl. in l. ij. ℈. ceterũ. ff.

7 so. ma. Querit. ¶ gl. sup dicto ver. inchoante. qd si dos est data socero. vt ipse vergit ad inopiã possit dos repeti secundũ formã huius glo. dicit glosſ. ꝙ sic, super verbo inchoãte cui adde quod no. in l. vbi adhuc. C. de iu. do. de q̃ per doc. in j. z. h. q. ¶ Ultimo quero pone qõ maritus est bãn⁹, ꝓpter maleficiũ de terra sua

9 nunquid mulier possit petere ex forma illius. ℈. z videt ꝙ sic qz exbannitus equiparatur deportato. vt no. Insti. quib. mod. ius pat. po. so. ℈. cũ aũt. Ad idẽ. r. col. in tit. hic finitur lex. z ora. in ꝓin. sz vbi qs est deportatus habet locũ repetitio. vt. l. j. C. de re.

9 ergo. z c. ¶ Circa hoc vtrũ exbannitus equiparet deportato.

8 not. p ℣ y. C. de here. insti. l. j. ꝑ Jac. de aret. in l. ex facto. ℈. vt ff. ad ℣ reb. z Spe. in tit. de instru. edi. ℈. cõpendiose, ver. qd si bannito. quid dicem⁹, Dic si bona sunt publicata nõ ẽ dubiũ qõ potest dos repeti, vt in pręall. ver. z est tex. ex. de pig. c. literis Si vero bona nõ sunt publicata. adhuc videt idẽ, qñtãm cũ vir male incipit substantia sua vti põt dos repeti, vt hic sz ille q

10 exultat male vtitur substãtia sua, tqz pegrinatio deducit quẽ ad mortẽ, z ad paupertatẽ. vt. ff. de exhi. re. ꝓn. z. ℈. vt omnes obediunt. prouin. z c. ℈. hec cõsideratẽs i fi. ℈. ergo. z c. Et hãc partẽ videtur tenere Spec. i nt. de do. post di. resti. ℈. sz matis versic. qd si vir. z c.

ADDITIO.

a ¶ L. j. z ibi. ad mãteriã vide Bal. z do. Alex. de Imol. de facto. in. vj. col. ver. ex gl. tãgit cũ concor. ibidẽ, p ẽ signatis, z in. l. si cũ dotẽ. ℈. si patri in. j. col. in fi. versi. an bannitus ff. solu. mat. vbi etiã p Bart. z Bal. in d. l. j. in ij. col. in. j. q. z p Paul. de cast. in cons. cxxxij. incl. omisso ordine. z. d. Alexan. de Imol. in cons. cxvj. ij. parte.

De duobus reis promittendis. Rubric.

¶ Querit gl. Rub. vnde dicatur reus. Dic vt i gl. rubice. ff. eo. in rub, p Azo. in summa. C. de duo. reis. Sz veritas est q reus dicitur a re. z ita dicit textus de verbo. significat. capit. louis.

1 ☞ Plures rei debendi vno libello cõueniri possunt sine iudicio. siue p parte cõuenãtur adiecto qõ vnica solutio sufficit.

2 Plures tutores vel fideiussores quãdo vno libello cõueniri possint.

3 Hodie pistã constitutionẽ in modo constituendi duos reos, q nihil innouatur, sz in eo modo exigendi sic.

4 Beneficio huius constitutionis q renunciari possit.

5 Dispositio huius constitutionis q non habet locum in duobus reis credendis.

6 Hec constitutio an corrigat iura que dicunt q vno reo cõuento alter nõ possit conueniri. z An corrigat, q dicitur qõ interruptio facta per vnum exp̃ribus reis debendi profit.

7 Duo rei debendi an inuicem fideiubeant.

8 Uno ex duobus reis conuento presenti. an ei sit danda dilatio ad presentandum alterum absentem.

Fo

Nouimus. Duo rei,promittēdi constitūt si adiectum fuerit vnūquenq; in solidum teneri, q casu vtroq; soluēdo existente,z presente glibet cōuenit p parte,z negotiū cōmuniter examinatur,z fert sententia. Si alio nō existēte soluendo i totū vel i parte vel si absens, cōuenitur alter insolidū, vel i eo q alter soluere nō pōt,z per iudicē ordinarium ad iudicem venire compellitur, his in futuris tñ omnib⁹ obtinentib⁹.h.d.No.ex hac cōst.duo. Primo modū exigēdi duos reos debēdi* Scdo no.i.§. sinaūt ꝑdēq; i vno? eodē libello possūt cōueniri plures[a] rei debēdi q intelligē sine cōueniē quelibet p parte,siue petā insolidū, hoc adiecto q vna solutio sufficiat. Ita intelligif ibi mox.tc.z ibi eō munit aut iserre,tc.Ad idē.C.eo.aut.S ita q̄ sumit ex ista ꝓsti. Et q possint plures rei vno libello insolidū cōueniri: dicendo i libello ita q vna solutio sufficiat,ꝓbatur in.l.j.C.li plu.vna set.cōdē fue.vbi aparet q inder potuit insolidū condēnare ergo cōcludi tur q insolidū erat actū in libello.vt sententia sit cōformis libello vt.l.vt fundus.ff.cōmuni.diui.facit tex.cū glosi.inl.si mandato Titi.§.Paul*ff.man. Hoc tenet Dyn.de leg.ij.l.ij plurib⁹z Ja.d Bre.i.l.ijj.§.j.ff.duo.re.facit.l.i exec.§. insolidū.ff.o vb. ob.* Querit gl.sup ver.cedere.qd i plurib⁹ tutoribus,dic vt in glo.z idē dicit glosi.in plurib⁹ fideiussoꝝ.z constitu.qd dic vt in glo.sed ꝑ hoc ꝓ.z videtur quod vbi sunt plures fideiussores, quilibet teneatur insolidū vt.l.fin.ff.rē pu.salua fore.Sol.aut loquimur in plurib⁹ fideiuss.tute.ū.aut i alijs.Primo casu, aut sunt plures fideiussores vnius tutoris z quilibet teneē insolidū,vt in.l.cōtraria.Aut sunt plures fideiussores plurū tutoꝝ,z tunc quilibet cōuenitur,p parte beneficio diuisionis.vt l.ij pupill⁹.ff. de admi.tu.Scdo casu hꝫ locū qd dicitur in glo. Querit glo. quid erit de iure anti quo.q̄n nō erit hoc adiectū.z quilibet eoꝝ teneatur insolidū.Glo.super versi.sustinere,dicit q idem.Et hic not.ex hac glo.per hanc authen.iuri veteri nihil est derogatum in modo constituendi duos reos eo qd olim z hodie erat necesse agi.q quilibet eoꝝ insolidū teneret.* Et sic glosi. ista videtur velle,quod hodie duo rei debendi cōstituātur eodē modo quo olim.Sed que est.ff.eod.l.ū.dicit q olim constituebantur duo rei debendi siue expresse teneātur,siue tacite,hꝫ hodie requiritur q insolidū expresse dicebatur, alias secus, vt hac constitutione.z hoc tenet Azo in Sum.C.de duo.re.§. hodie sciēdu est. Tangit etiā ff.eo.tit.l.reos.§.cū in ta. Et hāc opi. q hodie sit necesse q expresse agat q insolidū teneantur nec sufficit dicere quod sint duo rei,nisi expresse dicatur q insolidū teneātur.tenet Jaco.de Bre.ff.eo.l.ij.z.ff.de verb.obl.l.stipulatiōes nō diuidunt.i pnc. z Dy.Reo.l.reos.§.cū in tabulis sed ꝑ tenet glo.videlicet quod in modo cōstituēdi p istā cōstitutionē nihil iuri veteri sit nouatū sicut olim modo cōstituebant duo rei, ita etiā tātū in modo exigēdi.ita et hodie hꝫ tantū i modo exigēdi. Ita no.isti.ō fideiuss. §.li plures in.d.l.reos.§.cū in tab.ff.eo.z tāgit in aut. hoc ita in ij.gl.C.e.z ita tenēt doc.ibi i.j.q.z hoc tenet Ja.de Bel.hic,z ꝑ dū tex.li vero et aliq̄d tale adꝺiciatur tc.dic p ꝑ vba expresse, vel etiā equipolentia.sicut olim* Querit.gl.sup.d.ver.cedere, b circa fi.an beneficio hui⁹ cōstit. possit renūciari, b Dic vt i gl.z c benefi sit. Idē not.in aut.hoc ita.C.e.ti.§.vl,* Querit hic gl. an ista constitutione, sicut quādo sunt plures rei debendi qui libet p parte debeat cōueniri ita ecōtra vt ibi fat plures rei credendi.debeant eoꝝ petitionē diuidere.an poterit quilibet isoli dum agere sicut in.l.ij.ff.eo.Bl.dicit q nō.* Ex quā glo.not.q ista constitu.z aut.hoc ita.nō habent locū in pluribus reis credendi,quā glo.perpetuo tenementi.* Querit glo.sup versi.legibus.an p istā constitutionē sint coꝝrecta iura que dicunt quod vno reo conuento alter nō possit conueniri. Dic vt i glo. Itē an istꝫ recta iura q̄ dicunt q interruptio facta p vnū ex plurib⁹ reis debendi,ꝓdit,z an interruptio facta per vnum prolit alijs; Vide in glo.Et circa primū vide qd no.Dy.z Ja. de Bre.in.l. h.in.l.reos.ff.de duob⁹ re.z q not.Azo.in Sum de duo.re.§. porro q dicit.Circa secundū vide quod no.in.l.ex duob⁹.ff.eo. que glo.distinguit.Aut sunt socij aut nō.Si sūt socij facta lit, z tc.ab vno ex duob⁹ reis credendi ille ꝓeoccupat ibi debitū.a deo q alteri solui nō pōt.Ita habes tex.in.l. fideicōmissa.§.itē si q.d plerunq;.ff.de le.ij.* Itē glo.inducit hūc tex.ibi,alter na fideiuss.tc.in ar.ad.q.qd duo rei debendi invicē fideiubeant. Idē glo.breuiter tangit,z tangit i.l.reos.in pinc.ff.de duob. re.z plene p gl.in.l.ūj.in.si.ff.ad Velle.de q not.p docto.i.l.j. C.de duobus reā.j.q.z p Jac.de Bel.hic.* Ultimo ārō tenen do ꝓpi.Circar.q rei videantur invicē fideiubere, an cū cōuentio vnū de duob⁹ reis debendi,dabitur dilatio reo ꝓsenti ad ꝓsentandū pūci palem.vt fideiussoꝝ.§.j.Glo.hic super ver.absentes.dicit q nō z circa eā vide q not.gl.C.de fideiussoꝝ.aut.ꝓsente.in.j.glo. z quod not.Specul.in titu.de renun.z conclu.§.j.verticul.quid si sunt.

ADDITIONES.

8 Plures,An z qñ libellus contra plures ꝓcedat,z quādo nō.vide plene p do.Soci.in cōli.ccxxxj.inci.i ꝓsenti cōsultatione.ver.circa tertiā dubitationē circa medū.i.ij.parte,char. ex.z nunqd si libellus plures ꝓducatur an a quolibet pars petita videatur.z si ꝑ vnum ꝓnuncietur contra alios ꝓnunciatū videa t.Vide no.p do.Jely.i.C.cū inter ō re iudi.in.v.col. in fi.ver.fallit quarto.

b Renunciari.Vide Bal.in addi.ad Specul.de renu.z cōclu. ver.qualiter.z Bnge.hic in.ij. colū.in ver.z hec est doctrina.

c Qd nō.ſz quid si creditor agens cōtra plures debitores obligatos,sup vno negotio cōmuniter eos nō obligat insolidum an vnusquisq; poterit p parte cōueniri,z quid si incepit agere cōtra plures debitores,an iudicio pendēte li vn⁹ se abientat, poterit ꝓsequi ꝑ alios.z nūquid si vnus deduxit in iudiciū omnium examinandū,an suspenso in iudicio q̄ ad alios ipse parte suam p sequi possit:Vide plene de his omnib⁹ do. Soc i consi.cclxxxj. inci.cū in ꝓsenti cōsultatione ver.iij.Ḃ pars cōfirmatur ibi ꝓmus est,z tertius casus z ibi quartus casus in.ij.par.char.cr.

De tempore non solute pecunie super dote. Rubr.

1 Exceptio nō numerante dotis opponi potest tam a minore quam maiore.

2 Exceptio dotis nō numerate semel ꝓposita est effecta ꝑpetua, z ad heredes tranlit.

3 Idem in exceptione non numerate pecunie.

4 Item suā alienare vel donare videtur qui patitur suam rem ꝓscribi.

5 Querela nō numerate dotis ꝓponi debet i scriptis,z ꝓponitur etiamsi ꝓponenti nihil petatur.

6 Exceptio nō numerate pecunie ꝓponi dꝫ in scriptis,z ꝓponi etiam potest si nihil. apponenti petatur.

7 Confessio recepte dotis facte ꝑ maritum quādo sibi ꝓeiudicet vt appont non potuit de dote non numerata.

8 Exceptiones an sint in scriptis ꝓponende remissiue.

9 Protestatio quando fieri debeat in scriptis.

10 Exceptio nō numerate dotis,an sit peremptoria,remissiue.

11 Renunciari an possit exceptioni nō numerate dotis,z nō numerate pecunie z cum iuramento.

12 Marito minori consitenti se dotē recepisse,qualiter succurat.

13 Restitutio q competat.etiam minori,licet sit tutus exceptiōe.

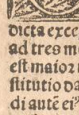

Omnes. [a]Exceptio nō numerate dotis,olim toto tēpore matrimonij,z eo soluto intra annū cōpetebat.hodie vero si matrimonium intra biennū durat ꝓdicta competit exceptio,ei etiā eo soluto competit intra annū.matrimonio vero soluto.vltra biennū, itra decēnū dicta exceptio viro z heredibus eius competit solummodo vsq; ad tres menses. licet matrimonio post decennium soluto. si vir est maior nullum habet remediū.Si vero est minor, tunc ei restitutio datur vsq; ad duodecim annos a tēpore nuptiarū heredi autē ei⁹ maiori datur annus:ſz si minor minori,vel maiori successerit quinquenniū ei datur. his in futuris tātū casibus obtinentib⁹,in pendentib⁹ aūt matrimonijs alia tempora statuuntur hoc dicit totus ille tit.*No. ergo ex hac constitutione q exceptio nō nume.pecun.dotis pōt opponi tā a maiore quā a minore.* Scdo not.versi.si vero matus.qd semel hac querela ꝓposita exceptio est facta perpetua,z ad heredes transmittitur.

2 Idē habes in excep.nō num.pec.vt.C.de nō nu.pecu.l.si intra.§.sinantē.z.l.cū vltra eo,ti.habes ēt de excep.nō nu.dotis l.in cōtractib⁹ in fine eodē titu.habes etiā de vtraq; in.l.si ꝑses. C.de epis.aūd.* Tertio no.in versi.vbi cm.licet quod qui patitur rē suam ꝓscribi,videtur velle rē suam alienare vl donare, Ꝓo hoc de verb.sig.l.alienationis.ff.z.C. de his q̄ do.ma.l. vlti.C.*Quarto no.ibi.cū testatione.q querela nō nu.dotis dꝫ ꝓponi in scriptis z pōt q̄ poni etiā si contra ꝓponentem nihil petatur.*Circa hoc quero quid in excep.non nu.pecu.hanc q.formal gloss.in auth.hanc autem querelam.C.de non.pecu. z ibi Joā.tenet q sic idē not.Instit.de verb.obli.in ꝓin.de hac q.est casus in.l.in contractib⁹.§.i omni.C.de nō nume.pecu.vbi

Licet actor nihil petat pōt reus illā querelā proponere, de quo
6 no. glo. in. l. si intra. C. de nō nume. pec. † Secūdo op. z videt qō
b quādo marit⁹ cōfitetur dotē habuisse z receptīe quod nullo mo
do possit exceptio nō nu. do. opponere⁹ vt in cōtractib⁹. ff. j. C. ō
nō nu. pec. sol. veritas est ita, nā quandoq; vir cōfitetur solutio
nem dotis ante correctionē instrumenti, vel in ipso instrumēto
dotali, z tūc hz locū ista constitutio. z. l. in contractibus, z predic.
auth. ibi posita. Quandoq; maritus factis instrumētis dotali
bus, z recepta dotis pmissione, postea ex intervallo cōfitetur do
tem insolutā, z isto casu talis cōfessio statim sibi pūdicat. Ita lo
quitur. d. l. i cōtractib⁹. ff. j. z hoc potuit velle scīre gl. sup ver.
restitutio. dū dicit, z hic cōscripsit se dotē. ꝛc. Et circa p̄dicta vi
7 de qō no. docto. ff. l. q. de suo. C. de don. cau. nō nu. ¶ Quarto
hic dicit⁹ querela dz proponi in scriptis, qd in alijs exceptiōi
bus, istā. q. formant doc. i auth. banc autem querelam. C. de nō
nu. pecu. Circa q vide quod habes in. c. qñ contra falsam. extra
8 de prob. ¶ Dz quero, quid in p̄stratione. an debet in scriptis
c proponi. ¶ Dic breuiter quandoq; p̄z testamento succedit in
loco actionis. z tunc dz in scriptis, pponi, vt in. l. perfectius. C. ō
anna. excē. quandoq; nō succedit in locū actionis, z tunc regula
riter pōt pponi i scriptis, vel sine scriptis, vt. l. fi. C. de neg. gest.
z in. l. scire oportet. §. oportet. ff. de excu. tut. Fallit i p̄testatiōe
q̄ fit filio furioso. z q regula iter. p testamento pōt fieri sine istru
mentis. tangit gl. C. de pig. i. l. pe. i gl. parua hoc tenet Jo. ¶ Do
9 in. c. in q̄rali. de re. i. lib. vi. ¶ Quero an ista exceptio sit perē
d ptoria, vel dilatoria. ¶ circa istā questionē vide not. glo. institu.
de exce. §. appellatur sup verb. sem p agentibus. cū ca fin. p do
cto. in l. exce. i. v. quest. C. de pbat. z Specul. in tit. de excep. §. j.
10 ver. exceptiones. † Sin aūt exceptiōi nō numerante pecunie vel
nō nu. dotis possit renunciari p iuramentū ita quod postea non
possit pponi. Dic vt no. doc. in. l. si ex cautione. in. fi. q. C. de nō
11 nu. pecu. ¶ Quero in ver. z si quidē dicitur hic quod a tpe nu
ptiarū qualiter intelligaī ista verba. glo. hic super ver. nuptia
rum ponit opinio. inter Marti. z Bul. Dz opinio Marti. po
nit gl. hic in auth. si mino. C. de tēpo. in integrū restitu. z ibi p
docto. z p Jac. de beluī. hic ¶ Vltimo. gl. numerat ser specialia
circa istū. §. q dic vt. d. gl. z idē no. in. d. authen. minor. vbi glo.
12 addit. septimū. q dic vt ibi. ¶ Querit glos. super dicto verbo
resti. pone qō maritus minor confessus est dotē recepisse qualiter
ei succurratur. Dicunt quidā q nō habebit restitutionem cū
habeat exceptionē de iure, sicut quilibet maior, sz hic loquitur
quādo pōt confessionē dotaliū instrumentorū maritus est confe
ssus dotē recepisse. quo casu maiori nullum remediū competit vt
l. contractib. C. de nō nume. pecu. minori vero restitutio cōpetit
p̄out hic dicitur. Bl. tenet oppositū, scilicet q loquitur quando
ante confectionē dotaliū instrumentorū maritus minor confes
sus est dotē recepisse, quo casu licet cōpetat exceptio de iure cō
muni, tamē cōpetit restitutio. z sic nota. gl. qō licet minor sit tu
tus exceptione de iure cōmuni, tamen competit restitutio. Idē
tenet glo. in. l. in causa la. ff. in p̄in. z. §. Pomponius. hic alleg.
Istā opi. tenet Jac. de Bel. quic. quid not. per gl. in. l. iij. §. sed
virum. ff. de mino.

ADDITIONES.

g ¶ Omnes. Vide latissime ad materiā huius tex. Fel. in capit.
si cautio de fide instrumentorū in xvij. colum. in versi. in cad. gl.
cum. seq.

b ¶ Oppon. Adde. Fel. in. d. c. si cautio de fide instrum. colu. xx.
versic. fallit quarto.

ç ¶ Proponi. quibus aūt casib. p̄z testimonio in scriptis fieri
debeat quando sine scriptis, vide tu ad saturitatē Sych. i cō. Ad.
co. xxj. in ver. prima conclusio. de consti. Adde. p̄calle. Fel. vbi
ō. co. xvij. ver. circa tertiā partē qualiter sit facienda p testamēto
ex de constit. z dixi post Bald. in apostill. ad ipsū in auth. p̄sbyteros. nume. j. i apostil. in versi. nō est de substantia p̄testatio
nis. C. de epis. z cleri.

d ¶ Peremptoria. vide etiam Bar. in. l. tertia. ff. de except.

e ¶ Renunciari. Vide nō dz Fel. in. c. si diligenti. de fo. compē. in.
quinta col. versi. x. corollarium.

Neque virum quod ex dote est, neque mulierem, &c. Rubr.

f ¶ Lucrum q facit cōiunx ex dote vel donatione propter nu
ptias, si nō transit ad secundas nuptias an sit suum.

g Lex bona, z equa quando tolli possit per contrariā consuetudi
nem.

3 Donatio propter nuptias soluto matrimonio, quod redeat ad
virum, licut dos ad mulierem.

Ea quidem. Matrimonio soluto, morte diuortio vel bona gratia, lucrū dotis vel donatiōis p̄pter nupti. dz
seruari libertis illi⁹ mrimonij, q ad proprietatem
vsufru. solo a lucrāte retento, z idē g ab altero con
iugum querit. retinetur his optinentibus in istu
ris casibus. z sine coniuges ad secunda vota transuerint sine nō
1 h. d. † op. z videtur quod vbi coniunx lucrans, ad secunda vota
non transierit. lucrum debeat esse suum. vt. §. de non eligen. se
cun. nub. §. Gregoria, z. ō. de nupt. §. solnio. Sol. iure. C. si con
iunx. transibat ad secunda vota lucrum erat suum, vt generali
ter. §. finali z. l. hac edictali. §. final. z. l. si quis pcioris. C. de secū.
nuptijs z idem erat per ius authentic. per dictum. §. Gregoria,
z. d. §. soluto nisi in casu videlicet quando transiens ad secunda
vota. scili. et lucrans habet filios primi z secundi matrimonij. vt
ō. de nup. §. neque illud. z ibi no. z. C. de secund. nuptijs. l. cum
alijs postea superuenit ius istius constitutionis quod corrigit.
§. Gregoria. z. §. soluto postea superuenit ius vltra. fil. j. co. q
corrigit iā cōstitutionē in nō trāseuntib⁹ vbi statuit q lucrās nō
transiēs ad secūda vota habeat virile portionē vna cū filijs de q
pōt facere q quid vult in transeūte ad secūda vota hec cōstitutio
z iura antiqua remanerent in. z recta, vt ō. de nup. §. si vero ex
pectat, z iō sup. d. l. gñaliter. §. fin. posita est auth. vxore. que su
mitur ex isto. §. z post. d. auth. posita est authen. si tamen que su
2 mitur ex isto. §. fina. vt frat. fil. z corrigit. d. aut. vxor. ¶ Alte
rius Ja. de Bel. inducit in argumen. hunc tex. in p̄incip. quod
lex que est bona z equa. z que semper i idē permanet nō pōt tol
li p contrariā consuetudinē. Nā consuetudo debet esse rationa
bilis, vt extra de consue. capi. penul. in fine z. ō. nul. iud. §. fi. vij.
distinct. c. mala aūt consuetudo, sz de hoc casu de necessitate o
portet q esset mala ergo. ꝛc. Scōo not. in. §. preterea. ibi adhūc
autē pendente, ꝛc. q matrimonium dicitur pendere vno coniu
gum tantū superstite. Et hic habes q ille qui remanet i viduita
te. dicitur esse in p̄iozi matrimonio. vt h, z. l. j. C. de bo. q. li. no.
in. §. ex a. C. de rei vxor. act. habnistis duos tex. ō. de nu. §. solu
3 to. z ibi dixi. ¶ Vltimo not. in ver. b. nouimus. q soluto mo si
cut dos redit ad vxorē ita donatio redit ad virū, nō intelligas nisi
interuenisset pactum de lucrando, vel aliud fuerit de cōsuetudine
vt dixi supra de equa do. §. j.

De appellationibus. Rubric.

1 ¶ Tempus non eligendi non currit.
2 Tempus appellationis exercendē an incipiat currere a die ap
pellationis interposite.
3 Tempus appellationis prosequende prorogatur per compro
missum.
4 Bispolitio huius cōstitutionis lo. quēs in causa ciuili. hz locum
etiam in causa criminali. de qua compromissum fieri poterat.
5 Partes an possint expresse conuenire ne tempus appellationis
prosequende currat.
6 Pars Jquam lata est. sententia p arbitros super causa a qua
appellauerat q potest soluere penam z redire ad iudicem appel
lationis. non obstante lapsu fatalium.
7 Compromisso deserto. appellans habebit tantū tēpus ad pro
sequendam appellationem. quod supererat de biennio facti com
promissi.

Subiectorum. Appellatiōe sententia interposita
postea de partium voluntate fiat cōpromissum
i arbitros, tempus appellationis exercendi
currit. donec causa apud arbitros durat. sī pos
1 finitum cōpromissum biennū tempus currit
ma manet prima sententia hoc dicit. ¶ Not. primo quod nō
2 negligenti tempus non currit. a Secundo nota textum in ver.
siculo deinceps. ibi. aut non mote. q. hic videtur text. expressus
2 q tempus † appellationis exercende incipit currere a die ap
pellationis interposite. Ad idē in auth. si tamē. C. de tēpo. app.
de quo no. C. de tempo. appellationib. l. fin. §. illud. z per doc.
in auth. ei qui. eo. titul. in. j. z. ij. q. Dixi de hoc. ō. de iudi. §. au
dient. versi. appellationes. ¶ Vltimo nota q tempus appel
3 lationis exercende. pōt prorogari p partes per viam compro
missi. ¶ Quero nunquid qō hic dicitur de causa ciuili habebit lo
4 cū i causa criminali: vt postea q causa ē cōpromissa, q possit fieri
com-

cõpromissum, vt.l.n ō distinguem⁹. §. Julianus. ff. de arb. ꝛ ela
plium est biennū cozā arbitris nunquid. possit postea reciri, ad
iudicē: Gl. sup verſic. biennū, hic postea dicit quod non. Incon
tra. facit primo, qz cū indixisti nete loquatur hic tex. nec est da
re rationē diuersitatis inter actionē ciuilem ꝛ criminalem, cum
in causa ciuili. Nō obst. l. in gl. alleg. qz loquitur cū desistit ac
cusator ab accusatiōe, quo casu postea ad illā accusationē redire
nō pōt, vt. d. l. secus vbi accusator nō desistit, sz semper agit, vt.
§. dixi. ✝Quero hic dicitur q̄ p vtilm cōpromissi potest proroga
ri tempus appellatiōis exercende, nunqd p expressum consensū
partiū pōt fieri q̄ istud tempus nō currat. Dic vt habes i text. ꝛ
glo. in verſi. cōpromissum, in cle. quamdiu, de app. vbi per illum
text. ꝛ hanc constitutionem admittitur, vt ibi not. in glo. ✝ Que
ro pone q̄ arbitri tulerunt sententiā, modo appellans vult solue
re penā ꝛ redire ad iudicē appellationis nō obst. tēporis cursu,
nunquid possit: Doct. nostri tenēt q̄ sic, ᵇꝛ in. d. authenti. si ta
luen in. §. q. ꝛ. not. p gl. i. d. cle. quamdiu. ✝Quero nūquid deser
to cōpromisso appellans habebit integrū biennū. Et videtur
hic tex. q̄ sic in ver. si vero etiā vbi dicitur q̄ si deserto cōpromis
so labatur biennū, irrita manet sententia, ergo apparet q̄ apel
lans a deserto cōpromisso habet integrū biennū. Contrarium
tenet hic Jac. de Bel. in duobus verbis quā opin. tenēt doc. in
d. auth. si tamen. ꝛ gl. d. c. quamdiu, de ap. in cle. Et ista opi. vi
detur q̄ appellans hz solum istud tēpus q̄ supererat de bien
nio facti cōpromissi. probatur hic in verſic. deinceps ibi, alijs q
dem omnibus licet vti. ꝛc. vbi dicitur cōpromisso facto. ꝛ postea
deserto perinde possunt partes appellationē exercere, ac si ap
pellationē nō deseruissent, ꝛ ad arbitrū iissent. Et sic apparet q̄
appellans deserto cōpromisso nō habet nisi solum tēpus qō su
pererat tempore compromissi.

ADDITIONES.

a Non currit. sz ab eꝛ quero quid si apellans introduxit appel
lationem ad superiorē. ꝛ cū nō posset in primo accessu habere e
ius copiā, protestatus fuit ꝛ recessit, an appellans dicatur fecisse
diligentiā, Vide Jo. le. ex trāsmissa co. ij. ver. quinimo. a. mpli⁹
consuluit Alex. de prescrip. vbi etiā quid de eo q̄ nō potuit ha
bere copiā iudicis. ꝛ permisit labi tēpus sine protestatiōe, an p
illam negligentiā in non protestando succumbat.

b Quod lic. Limita verū, nisi sit clausula, toties pena cōmitta
tur, quoties fuerit contra factū, secundū Lap. ꝛ Car. i. d. cle. quā
diu. Itē verū, nisi sit emologatū vel approbatum laudum, late
vel expresse, vt p Bal. in. d. auth. si tamē alle. in tex. in verſicul.
quid si arbiter. ꝛ Philip. in. c. ex ratiōe vl. q. de app. xiij. col. vbi
vide comino.

De testamentis imperfectis. &c. Rubr.

1 ✝Testamentū in scriptis imperfectū inter liberos, an valeat
ꝛ quando, nume. 1. 2. ꝛ 4.
2 Instrumenta debēt scribi claris ꝛ apertis literis, ꝛ an p signa.
3 Testamentū inter liberos probatur duobus testibus, etiā femi
nis. ꝛ sufficiunt fo. tuiti.
6 Femina potest esse testis in codicillis.
7 Rescripta ꝫ inspelici ta, an valeant.
8 De questione, an testamentū, continens in se verba derogatoria
tollatur simpliciter per secundum ꝛ c.

1 **Constantino.** ✝Testamētum in scriptis imperfectum inter liberos valet, si p literas sciens pro
pria manu claris literis ꝛ indubitatis per conse
quentiā nō per signa scripserit liberorum nomi
na, ꝛ numerum vnciarū, ꝛ signa rerum, ꝛ in cole
gata. fideicommissa, ꝛ libertas relinqui poterunt, testamentum
primum a testatore conditum non tolletur, nisi testator ꝛ tale ex
presse declarat cozā septem testibus illud testamentum nō vale
re, ꝛ secundū testamentū faciat perfectum, vel non scriptam per
fectam voluntatē. Itē diuisiones bonorū liberis a parentibus
facte valent. dūmodo ipsorū filiorū subscriptiōes interuenerint
vel ipsius parentis subscriptione inf filios interueniente vel nō
a b. d. tc. ✝No. i ver. numerorū. q̄ instrumenta non debent scri
bi p signa, sz claris ꝛ a pertis literis vt hic, ꝛ C. de test. authenti.
q̄ sine. Pro cuius declaratione dic quod quedā sunt signa veri
ficata ꝛ cognita, vt ponatur. x. p decem. c. c. p centum, tūc talia
signa possunt in instrumentis apponi, ꝛ tale instrumētū, pbat. vt
l. quoties. §. ij. verſi. sz si quis. p centū. ff. de heredi. instit. Fallit
in casu huius consti. Fallit etiā in libris iuris ciuilis, que etiā p
talia signa vsitata scribi nō debēt, sz sz literis claris, ꝛ apertis, vt
l. ij. §. pe. C. de vet. iu. enu. ꝛ in pma cōstitu. Codic. circa fi. Que
dam sunt signa insitata, ꝛ incognita, tūc instrumēta scripta per
talia signa, nec valent ne pbant. vt. l. sz cū patrono. i. fi. ff. de bo.
pos. Sed videtur q̄ testamentū imperfectū inter filios non va
leat nisi partis subscriptio, vel omniū filiorum interueniat. o.
trien. ꝛ semis. §. ꝛ q̄ sepe polito. C. de fami. ercis. authen. si modo
Sol. Aut pōt faciendo testamentū solenne inter filios vult serua
re solennitatem hic positā, ꝛ nō est necessaria subscriptio, vt hic.
Aut eam nō vult seruare, ꝛ tunc est necessaria, vt in cōtrarys, sz
3 contra predicta op. hic videtur q̄ ✝ quādo pater facit testamen
tum imperfectū inter filios, nō sit necessaria solennitas hic. po
sita nec subscriptio, de qua loquitur hic. §. vltim. l. hac consultiſſi
ma. §. ex ipersecto. C. de testa. Sz dic q̄ illā hodie corrigit, p iu
ra predicta. Jo. vero. ꝛ Bul. ꝛ Azo. ꝛ quali oēs. gl. tenet, qō aut
loquimur in testō imperfecto nuncupatiuo fiendo inter filios ꝛ
tūc etiā habet locū. §. ex imperfecto. ꝛ. l. fi. C. fa. erc. Aut loqmur
in testamento imperfecto in scriptis: ꝛ. tūc hz locūm consuetudo
ꝛ. d. §. q̄ sep. ꝛ p hē derogatū illi. §. ꝛ. d. l. si. C. fa. ercis. vt req̄rat
solēnitas illius §. ꝛ qs sepe, vel solēnitas illius cōstit. ꝛ opi. ista te
net gl. hic in aut. si modo. C. fa. ercis. ꝛ in aut. q̄ sine subscriptiōe
C. de test. vide q̄ no. Ja. de Bel. ꝛ Jacob. de Raue. in. d. authent.
4 in. j. q. ✝Quero an de iure antiquo valeat testamētū imperfectū
inter filios: Gl. sup verbo, valere hic dicit q̄ sic. Alleg. l. peto. §.
mater. ff. de leg. ij. Tu. vero dic, q̄ ibi erat p omnia perfectū: ni
si quo ad tutoris dationē. ꝛ sic de iure antiquo nō valebat testamē
tum imperfectū. Et hanc solu. ponit gl. i. d. §. ex imperfecto, ꝛ eā
approbat in. d. l. fin. C. fa. erc. ꝛ reprobat opi. hic positā. Quero
hic dz q̄ duo requiruntur ad hoc vt testamentum in scriptis im
perfectum inter filios tollatur per secundo. Pone q̄ in secūdo
testamento, q̄ pater facit instituit etiā filios, nunquid est necesse
quod pr illā solennitatē seruet ad hoc vt tollat istud testamentū.
Vide glo. not. hic sup ver. perfecta. ꝛ eā tenemenți. licet loqua
tur sub dubio forte. Ad quā gloss. vide qō not. Jacob. de Belu.
hic ꝛ doc. C. de test. aut. hoc inter liberos in. j. q. vbi allegāt. hāc
5 glo. ꝛ q̄ no. ipsi in. ij. q. ✝Quero in testamēto q̄ facit pater inter
filios ꝛ quo testes requirūtur. Gl. magna hic. que est super ver.
derelinquat ꝛ. §. co. §. nos igitur. dicit q̄ sufficiūt duo testes siue
mares, siue femine. Ex qua glo. not. duo. Primo, q̄ in testamen
to inter liberos facto a patre sufficiunt duo testes. Idē no. C. de
te. q̄ sine subscriptiōe. C. de fā. ercis. l. fi. §. de tri. ꝛ semis. §. qō te
6 pe ꝛ sufficiūt fo. tuiti. vt not. glo. C. de codi. l. fin. ✝Secōo no. ꝛ
dicta glo. q̄ in testamento facto inter liberos pōt mulier esse te
stis, licet alis repellat. vt isti. de test. §. testes. ff. ō testi. l. ex eo. Et
a idem q̄ hic no. in. d. aut. quod sine a potest esse etiam mulier te
stis in codicillis. vt no. in. l. fi. C. de cod. ꝛ. l. qui testa. §. mulier. ff.
7 de testa. ✝Alteri⁹ glo. in. §. ꝛ si q. j. eo. inducit būe tex. ibi hoc
ipsū expressū. ꝛc. in arḡu. q̄ valeant rescripta cōtra ius elicita.
si expresse dicatur, nō obstante hac. l. idē q̄ hic not. d. authenti.
q̄ sine subscriptione. ꝛ. l. si gs in prin. testamenti. ff. de legat. iij. ꝛ
s. g. mod. na. effi. sui. §. fi. col. vij. ꝛ no. in c. j. de consti. lib. vj. ꝛ in
specu. de instr. edi. §. nunc aūt videndū. verſic. sz. ꝛ scias. Alti
8 mo Ja. de Bel. ponit hic vnā ✝ questionē quā disputauit in ista
ciuitate, vtrū testamentū continens i se verba derogatoria tolla
tur simpliciter p secundū testamentū, nulla mentione habita de
a illis derogatoriis verbis. ꝛ si nō tollitur, an debeat tolli p ꝟba
specialia tantū, an sufficiant verba gnralia. De qua. q. dic vt hic
plene habes per eū. ꝛ no. p gl. ꝛ doc. in. l. si quis. in prin. ꝛ in. l. si
mihi ꝛ tibi. de leg. j. ꝛ p q̄ vin c. q̄ semel, de reg. iur. lib. vj. p q̄. y.
C. de test. l. sancimus. ꝛ plenius in disputa. que incipit, præcessit
prima voluntas.

ADDITIONES.

a Nō sine. Et ibidē vide Bal. vbi et q̄ hermophrodito. i ver.
quero nunqd iter liberos ꝛ adde do. Alex. de Imo. j cōsi. lxxvj.
iij. parte. ꝛ adde. q̄ verū et in testamentis matris, vt p Spe. i tit. de
tu. §. j. ver. qd si dec tutor. Itē adde. qō etiā sine testib⁹ inter fili
os, si sit scriptū manu patris testātis. d. aut. q̄ sine, ꝛ p Bal. i. l. fi.
in pe. col. i. fi. verſi. qd de scriptura manu. testa. C. de fideiuss.
b Verbis. Vide tu d. Alex. de Imol. in. l. ij. de lib. ꝛ posth. vbi
plene ꝛ in suo. consi. xxxiij. j. parte.

De restitutionibus. Rubr.

1 ✝Rogatus de restituendo q̄ potest diminuere quartā partē
eius quod superest de hereditate.
2 Pro redimendis captiuis quedā permittuntur, que alias non
permitterētur.
3 Rei iudi datur fideicōmissario p rebus alienatis p heredem.
4 Rogatus restituere. quando prestat cautionem de restituēdo.
5 Quarta, de qua hic, pōt minui, tam p dote restituenda, exigēda
vel soluenda a grauato.

6 Rogatus simpliciter restituere pōt bona alienare, tā p dote p̄o filia cōstituenda, q̄ soluenda, quam restituenda.
7 Dos soluta a granato de bonis fideicōmisso subiectis, si mrio sol. ad p̄uatū reuertitur non venit in fideicomisso.
8 Quarta, de qua hic, q̄ nō potest alienari a granato in ecclesiam
9 Rogatus simpliciter restituere an alienat p̄o alimentis.
10 Rogatus restituere quic̄ quid supererit, alienat de hereditate p̄opter alimenta.

NEgotium. Ubi heres simpliciter ērogat⁹ restituere hereditatē, que sunt cōstituta iam locū habent, vbi vero hēs rogatus fuerit quicḡd de hēditate supererit tpe mortis heredis, de tribus partibus hereditatis potest facere quicquid volt, quartā aūt cogitur ꝑ seruare fideicō. quā nullo modo diminuere pōt, nisi in quatuor casi⁹ hic exp̄essis, aliter de suis facultatib⁹ ꝓ ꝑ̄ fideicō. satisfiet. q̄ si de suo satisfacere nō pōt actio in rē. & hypothecaria cōpetit. ¶ Item ab heredib⁹ debet p̄stari satisdatio de quarta parte seu portione fideicō. restituenda, nisi a testatore fuerit
1 remissa. b. d. ¶ † No. i hac cōstitutiōe casus i quibus ꝛ quartā partē diminui ab herede rogato de restituēdo quicḡd supest tē
2 pore mortis sue. ¶ † Secō no. quedā permitti ꝓ redemptione captiuoꝝ q̄ alias nō permitteretur. vt hic in ver. si vero & ipsam, &c. q̄ intelligit Jac. de bel. de captiuis. sc̄z proximis, & ꝙ̄ guineis nō aūt de omnibus. arg. l. mutuus. §. manente. ff. de iur. dot. ff. so. matri. l. quamuis. Et idē tenet † Petr. de Bel. in auc. cō
3 tra cū rogatus. C. ad Treb. ¶ † Ꝑ. ad ver. si vero contigerit quartā, &c. dicitur. & datur in rē actio ℈ emptores, vel possessores bonoꝝ, que debebat restitui. ℈. ff. ad Tre. l. facta in p̄in & l. restituta. in p̄in. eod. tit. vbi patet q̄ nō transit dominiū heredi tate nō restituta. dicit gl. sup̄ ver. si. in rebus. hic datur vtilis rei vendicatio, nec est necessaria restitutio, imo plus, q̄ nec potest fieri restitutio in alienatis. Vides ergo ex hac gl. q̄ in alienatione nō est necessaria restitutio. immo nō facta restitutione transit dominiū in fidei cōmissarii. Idē no. in auth. ℈ cum rogatus. &
4 l. fina. C. cōmunia. de leg. & l. penul. C. ad treb. ¶ † Secundo op. & videtur, q̄ iste qui est rogatus restituere quicquid supererit tē pore mortis ipsius, nō debeat p̄stare cautionē de restituēdo. l. iubemus. C. ad Treb. glo. q̄ est. C. ad treb. authen. cōtra cū rogatus. etiā doc. ibi dicunt q̄ illa lex loquit quādo frater est rogatus restituere fratri. vel p̄ri. filio. vel nepoti, quo casu non est inter ponēda cautio, nisi exp̄esse testator dixerit, vt in. d. l. iubemus. ſz q̄ alias est restituenda, ℈ interponi. vt hic. Mihi vī quod ista solutio sit contra casum. §. si vero cōtingerit quartā, &c. i verbo. vnde cautionē. coniuncto. § hec igit. & in p̄in. buiꝰ cōsti. i ḡbus exp̄esse dicitur, q̄ si frater est rogatus restituere fratri. habet locū cautio, nisi a testatore sit remissa, quare putarē sic dicendū. Quādoq; ḡs est rogatus restituere simpliciter, & tunc regulariꝫ ℈ cautio de restituēdo interponi, nisi a testatore sit remissa. vt. l. cū ipsis, & l. cū Vrechime dērā. C. vt in possessi. leg. & l. hac stipu. ff. vt leg. no. caue. ℈ allit in casu. l. iubemus. C. ad Treb. Quādoq; est rogatus restituere quicḡd supererit, de hereditate tempore mortis ipsius hēdis. & tunc etiā si frater sit rogatus, debet
5 cautio interponi, vt. §. & hec mihi veritas videtur. ¶ † Quero, ꝓ qua dote ꝛ diminuere de quarta. Gl. que est in. d. auth. contra cū rogatus. dicit. q̄ ꝓ dote restituenda. vel exigenda vel soluenda a granata persona, vt ibi not. hic habes glo. nota. q̄ l. diminuere ꝓ dote cōstituenda, vel soluenda, p̄o filia. & nepte. Ita dī glo. super verbo. dare in ver. si vero & ipsam quartā, quā tene
6 menti. ¶ † Secundo pone. q̄ heres est rogatus simpliciter restituere hereditatē. nunquid isto casu poterit diminuere ꝓ dote, vel ꝓ donatione cōstituenda, vel exigenda a granata p̄sona p̄o filio vel filia. Doct. in aut. ea q̄ cōmu. de leg. videtur velle q̄ sic
7 ꝓ quibus est glo. in. l. a filia. ff. ad Treb. ¶ † ℈ pone q̄ ꝓ dote, vel donatione est alienatū de quarta que debet restitui, postea est solutū matrimoniū & dos recuperata, nunquid redeat in casum fideicōmissi. vt debeat postea restitui. Gl. hic super. d. verbo. dare. dicit q̄ nō. sine heres rogatus fuerit simpliciter, sine q̄cḡd supererit &c. Quā gl. hic approbat Jaco. de Bel. & vide quod
8 not. doct. in auc. res que. C. cōmu. de leg. ¶ † Querit gl. sup̄ ver. si. accipimus. in ver. si vero & in captiuoꝝ. & dicitur, quod ꝓpter redemptiones captiuoꝝ est permissum alienare ℈ quarta nū quid de ista quarta poterit dari ecclesie, vel alienari. Et tene
9 q̄ nō, & ipsam approbat Jac. de Bel. ¶ † Quero, nunq̄d rogat⁹ simplicit restituere hereditatē poterit, ꝓpter alimēta diminuere vel ꝓ dote exigenda. vel constituenda. Dic vt no. p gl. §. de rest.
10 & ea q̄ parit. §. quādoq; col. vlti. ¶ † Ultimo not. glo. sup̄ ver. si aut, in ver. si vero cōtigerit neq; ipsum, &c. que dicit, q̄ iste rogatus de restituēdo quic̄ quid superfuerit. pōt diminuere de hereditate ꝓpter alimenta filiorū suorum, & sobolis, & sic de aliis.

De p̄riuil. dot. mulierib. heret. non prestan. Rubric.

1 ¶ Heretici dicunt oēs qui sunt extra fidem, & nō sunt membra sancte ecclesie.
Item qui non percipiunt sacramenta communionis. nu. 3.
2 Heretici non possunt habere officia inter christianos.
4 Mulier in donatione ꝓter nup. ℈ habeat tacitā hypothecam, non tamen habeat p̄uilegiatā sicut habet in dote.
5 Vir ꝓ donatione ꝓpter nuptias, quod nō habeat tacitā hypothecam in bonis vxoris.
6 Mulier ꝓ rebus paraphernalibus habet tacitā hypothecā bonis, nō tamen p̄uilegiam. sicut in dote. &. nu. 7.

VIam nobis. Heretici appellant, qui nō sunt membra ecclesie sancte, & catholice, & q̄ sancta communione in sancta, & catholica ecclesia a sacerdotib⁹ nō
1 recipiunt. & p̄uilegia catholicis tantūmodo cōcedūt. nō hēticis: nisi fuerint reuersi. b. d. ¶ † Vo. i p̄incipibus consti. q̄ cēs qui sunt extra fidē ꝙ̄ baptisma. & nō sunt membra ecclesie catholice ecclesie. sunt heretici. Concor. sunt
2 in gl. Circa q̄ vide not. in. l. vlt. C. de her. & nec possunt esse in aliquo publico officio, vel ecclesia inter ꝙ̄ baptizatos, vt hic. & p.
3 nec possunt esse in aliqua dignitate. vt. C. de inde. l. fi. ¶ Tertio not. q̄ hēretici dicuntur illi. q̄ nō percipiūt sacramenta. & commu
4 niones, & si sunt mulieres nō cōceduntur p̄uilegia dotalia, vt hic in. §. q̄ cm̄, &c. ¶ † Quarto no. i ver. q̄ cm̄. q̄ libet mulier catholica, licet habeat in dote tacitā hypothecā p̄uilegiatam vt aliis p̄feratur, tamen i donatione ꝓpter nuptias habeat tacitā hypothecā, nō tamen hz p̄uilegiatā. Idem habuisti. C. de
equa. do. §. his consequens. & l. l. fina. C. q̄ ipot. in pig. ha.
5 ¶ ℈ quero dic ō vna quēstione vos videtis hic q̄ mulier i donatione ꝓpter nuptias hz tacitā hipothecā. & non p̄uilegiatā, vt p̄feratur alijs creditoribus, sed nunquid vir ꝓ ista donatione habeat tacitam hypothecam in bonis vxoris: Dic quod non, cū nō reperiatur lege cautum, vt no. do. c. in. l. fin. in. itū. oppon. C. q
6 pot. in pig. hab. ¶ † ℈ quero, nunquid mulier ꝓ rebus paraphernalib⁹ datis viro habeat in bonis viri tacitā hypothecam p̄uilegiatā, sicut hz p̄o dote, vel an habeat tacitam hypothe
7 cam tantum. Tex. est in. l. fin. C. de pac. conuen. q̄ sic. ¶ † Sed ego quero an habeat hypothecam p̄uilegiatā: Et dico q̄ non. Se hac tanguntur vnū verbū doc. in. l. vbi. C. de iure dot. nuīs. ep. Hoc tenet Inn. in. c. j. ex literis. extra de p̄uile.

ADDITIO.

a ¶ Et cōmuniones. ℈ quid de eo infirmo, qui petit cōmunionē. & hostiā ne consecratā, an dicatur hereticus. Vide ℈ ely. in. c. ad abolendā in p̄in. j. colum. de here. Item quid de eo qui debet hostias nō consecrata, aut innocat demones ad scienda futura, & p̄terita vel ad tentandū mulieres vel ad euitandū grauidem vide ꝓ eum in rub. de heret. post p̄ne. ver. ite sciao. Et quid de eo qui dubitat in fide: vide per eund. in. c. j. ō her. in p̄in.

Hęc constitutio innouat constitutionem que p̄scrip. centum annorum, &c. Rubr.

QUod medicamenta. Extra ecclesiā in casibus in quibus ℈ priuatum currit p̄scriptio. vt. x. ann. sola quadragenaria currit p̄scrip. vsu capione triennij, & quadriennij p̄scriptione in suo roboze durantib⁹. his futuris casib⁹ obtinentibus. & in pendentibus nōdū sententia: vel transactis finitis. b. Et istā const. declarat. vt plene dic. & vt ecclesia. cum
a quadraginta spatio centum annorum p̄scripti.

De litigiosis & decima parte litis. Rub.

¶ Iste titulus hz tres partes. Primo ponit de litigiosis. Secundo ponit. & cōsulit reo ℈ actoꝛ in p̄statione cautiōis de litisq̄renda. & finenda in decima parte quātitatis. libello cōpulsoꝛio. si apparuerit iuste litē mouisse. Tertio consulit reo ℈ actoꝛi in actione, seu lite p̄sequenda. & sententia obtinenda, etiam si te non conteſt. Secūda ibi. in. §. ad excludendas. Tertia ibi. in. §. omnem vero.

1 ¶ Utile dominium. & quasi dominium quod idem sit.
2 Actio quādo fiat litigiosa. & tam ꝓ reali quam ꝓ iure personali vel iure incorporali.
3 Res an efficiat litigiosa qñ agit actiōe ꝓsonali. sicut ipsa actio.

Sita-

4 Si agitur actione confessoria, vel negatoria, vel hypothecaria, an habeat locū hec constitutio, vbi qō sic quantū ad ipsam actionem non quantum ad rem.
5 Actiones mixte quando efficiantur litigiose.
6 Libellus ā requiratur ad hoc vt res efficiatur litigiosa, vel sufficiat simplex conuentio.
7 Legatarius q̄ potest assistere liti exercēde, ne colludatur, quādo res litigiosa legatur,
8 Legatarius cōpellit hēdem ad agendum p̄ re sibi legata.
9 Actio q̄ detur alicui cōtra aliū ad agendum contra aliquem.
10 Alienans rem obligatam causa mutandi iudicij qō tenet actiōe in factum.

Mlta quidem. Litigiosa res, de cuius dñio disceptat, aut p̄ iudicaria cōuentionē, aut p̄ preces principi oblatas, ꝛ aduersario legitime cognitas, alienari prohibetur, ꝛ pen. p̄ a nīquā cōstitutionē contrafacientib⁹ imminente litigante ante defuncti cuius res litigiosa inter hēdes diuisio fieri potest. ¶ Ite talis res potest a testatore legari ꝛ legatario p̄mittit liti adesse. ¶ Ite res a debitore obligata p̄ lite super hypotheca intētā non efficitur litigiosa, nec eius alienatio prohibet, credito ri tamē cōsulit. h. d vsq; ad. §. excludēdas. Vide ergo hic q̄ res litigiosa dicit, de cuius dominio cotrouersia sit inter possessionē ꝛ reū. ¶ Sed ⁊ ārō, qd si controuersia sit de vsu dñio, vel quasi dominio, an eſdem Ioſſ. que est in auth. litigiosa. C. eo. tenet q̄ hic. Et idem tenet Jac de Belui. hic. Ita etiā not. p̄ Bal. in Sū. C. eod. §. j. ⁊ acit etiā q̄ not. C. eod. lī. ꝛ quod not. glo. in. j. §. q̄ res. ¶ Secūdo quero, vt res q̄ res efficit litigiosa quando cōtenditur de dominio, vel quasi ⁊ simplicē iudicialem conuentionē. ¶ ⁊ Sz quero an ipsa actio efficitur litigiosa: Doc. in. d. aut. litigiosa. circa fin. videnī velle q̄ actio realis nō fiat litigiosa ante lit. cōtest. immo potest cedi, res nō potest vendi. ¶ Contra hāc opin. doct. videt casum. ff. de litigio. l. j. intelligendo. l. illā tantū in actione reali, vt dicit prima opi. posita ibi in gl. secunda cōiuncta etiā pen. gl. illius legis sup verbo pertinere, dum dicit lite cōtestata vel nō ꝛ tamen illa lex secundū predictā opinionē loquitur siue cedat ipsa actio realis, siue ipsa res ī aliū transferatur. ꝛ hāc opinionē tenet gl. extra vt lite pēden. c. ecclesia sancte. Marie. i glo. predicta. Alo. not. hic, super verbo. possidentē innuit q̄ hodie actio nullo modo efficiat litigiosa de q̄ infra dicā. ¶ Certio ārō, an ista constitutio hz locum in corporalibus. Dicit Bal. q̄ hic, in actione personali. ꝛ gl. super dico verbo. possidentem. dicit verum esse de iure antiquo, sed hodie contra hanc constitu. Idē q̄ hic not. Bal. in Suma. C. eo dem. §. nē q̄ dicitur inter petitoze. ꝛ etiam in fine. tit. ¶ Per hoc dicit gl. sup dicto verbo possidētez q̄ nō obstat l. prima. ꝛ scōa. C. ne li. po. ꝛc. vbi dicitur, q̄ in actio creditur potentiori, q̄ amittitur, q̄ ibi loquitur in actione. ꝛ sic in rem corporali, q̄ casu cessat hec cōstitutio. Et sic habes ī hac gl. q̄ vertat am⁹ actione personali, vel reali, vel aliquo iure incorporali, nō habet locū hec cōstitutio, nec efficit ipsa actio litigiosa. Sed tu dic, q̄ quātum ad actionem realem est tenendum q̄ supra dixi, sed in actione personali dic q̄ ipsa actio efficit litigiosa solum per litis contestationē ꝛ non ante, vt dicta. l. scōa ꝛ sic in princip. C. de litī. nec hodie illa iura suut immutata p̄ istā cōstitutione. Et istā opinionē tenet gl. in dicta. l. scōa, hoc etiā tenet doc. i dicta auth. litigiosa. in fine videtur velle q̄ non. In cōtrarium videtur lex vltima in principio. C. de litigiosis, dum dicit, vbi res, quas possidet, ꝛc. nec distinguit, vbi agat actione personali vel reali. Circa hoc vide q̄ no. gl. in. l. quā quā. §. Julianus. su p̄ verbo iudicij. de a qua plurali arcēda. ¶ ⁊ Sed quero, posset ago cōtra te actione reali, nec principaliter tractat de dominio, sed ō alio iure principali, puta de cōfessoria. vel negatoria, vel pone q̄ ago hypothecaria, vtrū habeat locū hec constitutio. Bal. que est. C. de litigio. auth. litigiosa. videtur distinguere inter seruitutes, reales ꝛ personales. Bal. not. b sup dicto verb. possidētez, videtur velle q̄ vbi tractam⁹ de iure incorporali nō habet locū hec cōstitutio, nec vitium litigiosi. Tu vero dic, aut q̄ ris vtrū ipsa efficiatur litigiosa. Et dico q̄ non, vt infra codē. §. ab hoc etiā lite contestata. ꝛ ibi loquatur in hypothecaria tm, tñ idem idē est vbi agitur negatoria. ꝛ cōfessoria pro iuribus in corporalib⁹ argumētū dicti. §. ab hoc. Aut queris vtrū fiat liti giosa ipsa actio cōfessoria. ꝛ negatoria ꝛ hypothecaria Et dico q̄ sic, sed demum lite cōtestata, ꝛ nō ante, argumēto. l. secūde. ꝛ l. fi. in principio. C. eodem. q̄ idistincte dicunt, q̄ q̄acunq; actio ne agatur, ipsa actio efficitur litigiosa p̄ litis cōtestationē. Circa predicta tñ. videtur an ista constitutio habeat locū in iuribus incorporalibus, vide ca. cū venerint. ex de mteg. resti. ꝛ capitu. ex parte. ex de ar. ¶ ⁊ Sz quero, qd de actionib⁹ mixtis Resp. aut loquimur in iudicijs vniuersalib⁹, aut i particularib⁹. ¶ Primo casu efficit litigiosa res ꝛ actio. Sz allit in casu. l. diuus. ff. de pet. hē. ¶ Secūdo casu, dem ū lite cōtestata, ꝛ olim, ꝛ hodie fiet litigiosa ipsa res ꝛ actio vt. l. j. b. C. q̄mu. diu. nec ē hodie immutatū p̄ istā constitutionē lz contrariū sentiat glo. in. d. l. diuus. de pen. hered. ꝛ circa hoc vide q̄ not. doctores in dicta. l. j. C. commu. diuid. ¶ Quero dicitur hic p̄ simplicē conuentionē, nunquid sit necesse qō detur libellus vt fiat litigiosa. Bal. tenet hic quod sic ipsam tenet Azo in Suma. C. codē circa principiū. ver. idem q̄ dicit. ¶ circa qō vide quod not. doct. in. d. autē. litigiosa. ꝛ q̄ habes extra vt lit. pen. ꝛ cap. fina. ꝛ q̄ ibi not. in cle. ¶ Venio ad ver. ꝛ hoc aūt. not. tex. circa fin. q̄ vult qō quando legatur res litigiosa, quod legatarius possit adesse liti exercēde, ne colludat, ꝛ fiat litis particeps, vt hic dicitur. Simile habes in cōo. l. pēsis in gl. ꝛ vide q̄ not. p̄ gl. p̄ hunc ter. in eo q̄ dicit litis participem fieri. in. l. si suspecta. in pn. ff. de inofficio. testa. ¶ Queritur glo. super ver. consequatur, pone qō heres nō vult agere, qualiter cōsulet legatario. Bal. dicit. qō legatarius eum cōpellat agere. Et sic not. ¶ Ex hac gl. qō quis habet actionem cōtra aliquē, vt agat contra alios. Idē habes in. l. i sic. §. j. ff. de leg. j. ꝛ in. l. cū in plures. §. melius. ff. loca. in. l. si tibi electo. §. fina. do op. le. in. l. §. in fi. ff. ad. l. Rhodiā de iac. cum simili. ¶ Venio ad ver. hoc aūt. ꝛ quero, video q̄ res obligata nō efficitur litigiosa, sed nūquid tenetur iste debitor, qui alienat istā causa mutādi iudicij: Dicit glo. q̄ hic. actione in factū. Lz em ille titul. habeat locū ante quā res fiat litigiosa multo magis post. Ita dicit glo. super verb. quandoq; est secūda in ordine, nō tā intelligas q̄ in casu huius. §. res lit effecta litigiosa, vt hic dicitur in tex. Circa hāc gl. vide q̄ no. ff. de alie. iud. mu. cā. fact. l. ex hoc edicto. §. j.

ADDITIONES.

a ¶ Prohibetur. Et in quib⁹ casib⁹ alienari possit vi de tu domin. Alexan. de Imol. l. quamq; §. Julianus. de a qua plu. ar cenda. ꝛ gl. in cap. ecclesia sancte Marie vt lit. pen. ꝛ Specu. in tit. de cess. act. §. j. ver. si aut fit, ꝛ vide Bartol. in l. dam. §. fi. de dā infe. ꝛ aliquid p̄ z e. an. c. venerabili. de off. dele. in fi.
b ¶ Ut. l. j. Et ibidē a hoc vide etiam Bart.
1 ¶ Cautio de lite p̄sequenda. de qua hic qs nō sit superflua.
2 Cautio de lite p̄sequenda, an p̄stetur in causa appellationis.
3 Que actio queratur reo cōtra actorem ex subscriptione facta libello, ꝛ nu. 5
4 Actio absenti q̄ queratur ex stipulatione officialium.
6 Cautio de qua in. §. j. de execu. de lite contest. quod interponatur ante cautionem de lite p̄sequenda de qua hic.
7 Cautio de lite p̄sequenda, de qua hic, quod non p̄statur cōram arbitris.
8 Libellus an possit per partes remitti, remissiue.
9 Libellus offertur per actorem iudici ꝛ per iudicem reo.
10 Preceptum faciens ad causā, dicitur sententia interlocutoria.
11 Verbum dena accipitur pro duplici decem in penalibus.

Ad excludendas. Index, quid ere dz libellū pulsato nō potest iurator iā. pena iudicis ꝛ eius officialib⁹, execut. ab⁹, ac ēt ipsi actori immete, si circa memoriā obseruatiōe commētio facta fuerit. nihil aliter de partiū volūtate p̄esserit. h. d. vsq; ad. §. omnē vo. ¶ Op. ꝛ vide q̄ ista cautio lit superflua p̄ illā q̄ p̄statur. §. de exec. li. princi. Bol. Veritas ē q̄ nō est superflua, vt no. i cōtrario. ꝛ ta tenetur etiā hic in gl. super ver. decimā, ꝛ per gl. in aut. libel. C. de lit. cōtest. Ite op. ꝛ videtur q̄ ista cautio lit superflua. §. omnē vo. j. p. ꝛ Bol. lz actor p̄ illū. §. cogat in actione p̄sistere, tn p̄ istū. §. tenetur reo ad interesse li nō persistat. ꝛ circa qō vide q̄ no. doc. C. de epis. ꝛ cle. aut. gñaliter. in. v. appon. ¶ Tertio op. ꝛ videt. q̄ ista cautio nō deb. at interponi causa litis p̄sequende, vt. l. cos. i fi. C. de app. Azo. dicitur illa lex corrigit p̄ istū. §. Alij dicunt q̄ ibi loquit. causa appellationis, vbi nō p̄statur hic in causa principali. Ita dt gl. hic. super verbo. pmaneat. ꝛ in. d. auth. gñaliter. ¶ Sz docto. nostri dicunt li queratur an in causa appell. p̄stetur cautio de lite p̄sequēda. hic aut queris vtrū p̄stetur cōra iudice q̄ appellatur. Et q̄ nō, vt. d. l. cos in fin. Aut q̄ris vtrū p̄stetur cōra iudice ad quem appellatur, ꝛ dic quod cautiones p̄standę sunt cōra eo, que p̄stātur co

ram iudice cause principalis, vt in hoc. ¶. ita tenēt docto in auē.
3 generaliter. in. vj. opp. ꝛ in. d. l. eas. in fin. ¶† Quero dz hic ꝙ actoꝛ p se, vel tabularios dz in libello subscribere, vtrū ex hac scriptura oriatur aliqua actio reo. Dic vt in gl. sup versi. pstiterit. † Ex quibus glo. habes ꝙ ex stipulatione officialiū queritur
4 actio patri absenti. De q̄ habes. ¶. vt sine. phib. ma. de. ꝛ cre. ¶. si Do. multa ꝛ ibi dixi. ¶† Et ex istis glo. potes diffinguere, si q̄rit q̄ actio oriatur ꝛ actoꝛē, q̄z aut interuenit simplex scriptura sine aliqua ꝓmissione p stipulationem, ꝛ tunc oritur vel officium iudicis. vel. cōductio ex lege p hunc. ¶. Aut interuenit etiā
5 stipulatio, ꝛ tunc queritur reo vtilis actio ex stipulatiōe, ꝛ ꝓmissione pstita ipsis executoribus p actoꝛē. Circa ꝙ vide qd not. in
6 d. auth. ginaliter. ¶† Querit glosſ. sup. d. verbo decimam. que cautio prestabitur prius, an ista, vel illa. Et respondet ꝙ illa q̄ ē ¶. de exec. ¶. j. Dz quero, an prestabit ista statim post illā. Dic po-
7 nit opin. Tu vero dic vt not. Spec. i tit. de execu. ¶. j. ¶† Quero circa fi. huius. ¶. qd vult dicere iste text. ibi, causas vero q̄ ex consensu ꝛc. Quidā dicunt qd vult dicere ꝙ li causa agitur ex cōsensu partium coā arbitro, qd ista cautio nō est prestanda: gl. vero istam opin. reprobat dicens ꝙ hanc cautionē debet prestare coram iudice, ꝛ ite ter. vult dicere, qd ista cautio dz prestari ab actoꝛe, nisi de partiū consensu sit remissa. Ita tenet glo. hic sup verbi. consensu sit remissa. auth. generaliter. ¶. allegat. Circa quod vide qd no. ibi per. in vndecima. q. vbi videtur tenere ꝙ coram arbitro talis cautio nō sit pstanda. Et idē tenet Specu. in tit. de satisda. ¶. j. ver. pen. ꝛ in tit. de ar. ¶. differ. versi. ite coram eo. de quo gl. nostra ponit. opi. ff. de arbi. l. j. ¶. j opi. Pe. ꝛ Spec. tenēt
8 glo. ꝛ Inn. ex de arb. c. cū dilectus. ¶† Ulterius glosſ. inducit
a hunc ter. ꝙ libellus potest p partes remitti. [a] De q̄ not. in auth. offeratur. C. de lit. cōtest. ¶. de exh. reis. ¶. sancimus. ꝛ ibi plene
9 dixi. ¶† Secō facit iste ter. ꝙ libellus debet offerri per actoꝛē
10 iudici, ꝛ per iudicē reo, put dixi d. ¶. sancimus. ¶† Ultimo no. in. ¶. duas gl. vna est su ꝙ verbo, interlocutoribus q̄ dicit quod preceptum faciens ad causam, ē interlocutoria sua. ¶ Item not Insti. quib. ali. li. ¶. nūc ad monendi. ꝛ vide, ꝙ no. in. l. qualem.
11 in. fin. alleg. in. d. glo. ¶† Secundo no. ter. cū glo. super verbo, ō narum, ꝙ etiā vbi tractatur de pene impositione - verbū denarū
b assumitur. p decē ꝛ decē. [b] ꝛ no. C. de murile. l. qui textrini. libr. xj. ꝛ ibi de hoc. dicam,

ADDITIONES.

a ¶ Remitti. Adde. do. Alex. de Imo. in. l. ius publicū, de pac. ꝛ Bal. ꝛ Petr. de Su. in. l. hūa. in fine. C. de temp. app. ꝛ Bal. in auth. generaliter. penul. col. C. de episcop. ꝛ cleric. ꝛ in auth. cōtractum rogatus. in fin. ad Trebel. docto. in capit. de causis. ¶. de offic. deleg.

b ¶ Et decē. Adde domi. Alexan. de Imol. in. l. stipulatio ista, ¶. in stipulationib⁹. de verborū obligatio. ꝛ Joan. de Pozi. l. si quis testamento. delega. j.

1 Actoꝛ, qui actionē proposuit, vsq; in finem persenerare debet.
Voluntarium qd̄ est a principio, ex post fit necessarium.
2 Delegatus quādo citat primo reū, debet in citatione inserere copiā sue delegationis, alias reus citatus nō tenetur cōparere.
3 Lis initium sumit a litis contesta.
4 Jussio principis emanans sine scriptis valet. ꝛ nume. 14.
5 Delegatus a principe pōt delegationē suam, pbare per testes, et an hoc procedat. nu. 14.
6 Judex supplet de facto ꝙ absente. cōtra quem petitur ferri sententia, vt veritas eluescat.
7 Contumax in pluribus dilationibus, si cōparet in vltima reficit omnes expensas.
8 Absens citatur tribus edictis, ꝛ ꝙ dicrum debeat esse quelibet dilatio. ꝛ nu. 1.
9 Lite nō contestata, vel cōtestata, quado perueniatur ad negotij liquidationem, actoꝛe, vel reo, absentibus, ꝛ nu. 11.
10 Correctio legum quod non iudicatur ex identitate rationis.
11 Delegatus principis, ꝛ nō alū, citat per edictum.
13 Actio quando mutari possit, remissiue.
15 Reo absente, ꝛ actoꝛe presente, ꝛ lite nō contestata, iudex non potest deuenire ad diffinitiuam.
16 Que sententia feratur per iudicem altera parte absente.
17 Judex cā cognita poterit istas dilationes abbreuiare.
18 Rescriptum iudici intra annum presentari dz, incipiendum a tempoze, quo potuit iudicis copia haberi.
19 Reus, qui se bis absentat, an cadat ab actione,
20 Contumax in pma actione, lz cōpareat in secunda, tamen in ex-

pensis condemnatur.

Omnem vero. Actoꝛ, q̄ actionē in iudicio ꝓponit aduersario suo, requisitoꝛ iudicio eā exercere cōpellitur. ꝛ si lite cōtesta. eā prosequ distulerit. iudex ordinari⁹ ꝛ delegat⁹ tribus edictis actoꝛē ad iudiciū citare curabit legitime oibus iustitiā seruaturus. lite vero nō contestata libello oblato, ꝛ reo regesto actoꝛe sui presentiā facere recusante. actoꝛ tribus edictis legitime citand⁹ est, ꝛ eo nō veniēte, ꝛ recusante, vnius anni spatium indulgetur, ꝛ eo nō cōparēte veritate subtilius requisita, iudex secūdum iustitiā proferat sententiam. actoꝛe vero ante sententiā cōparēte, ꝛ postea iterum recedente, ab omni cedat actiōe lege antiqua obtinēte, nōdū actiōe ꝓ
1 posita, ꝛ his obtinētibus tm̄ in causis futuris. h. ō. ¶† Ubi. ꝙ semel actionē, ꝓponēs, vsque ad finē debet psistere, vt ꝙ abiit
2 tio fuit volūtatis, ex facto fiat necessarium, ꝛ hoc. ¶. Secūdo not. ꝙ vbi iudex delegat⁹ citat reū, debet ei mittere copiā sue scripti nā hic ē ordo. ¶ Dzio. offerūt preces principi, ꝓ iudici
3 obtinēdo. ¶† Secdo, impetrato iudice offertur rescriptum iudici impetrato. deinde iudex delegatus citat reū, ꝛ emittit copiā sue rescripti authentici. Ista probāt hic in ver. ꝛ hāc igit. ibi, siue ꝓces ꝛc, ꝛ i verbo, si vero apud iudicē, ꝛc. ibi, ꝛ ea aduersario. ꝛc. ꝛ ¶. eodē i principio const. in ver. ideoque sancimus. ꝛ. Casio. ꝛ qñ iudex, aut. qui semel. q̄ sumit est isto. ¶. ꝛ si rescriptū nō editur
per iudicem, videtur ꝙ reus citatus venire nō teneatur, vt hoc
5 ¶. ꝛ dicta auth. qui semel. ꝛ C. de mand. princ. l. prima. ꝛ circa ꝙ vide extra de dila. c. preterea. ꝛ c. cū in iure. peritus extra de officio ꝛ potestate iudicis delegati. Tertio no. i vers. si vero. ad
3 iudicē initiū. ꝛc. ¶† Primo lite sumere initiū per litis cōtesta.
4 Secdo not. ꝙ iussio principis in scriptis, vel sine scriptis emanās valet, vt hic, ibi, siue i scriptis siue ꝓmādata. ꝛ sic videtur hic ter.
5 *ꝙ iudex delegatus a principe, pōt probare, delegationē suam
6 p testes. ¶† Et no. tex. ibi, veritate subtilio⁹ ꝛc. ꝙ ter. est i versi. si vero ꝓpositis in fine quādocūque petitur ad sententiam diffinitiuā pueniri aliquo absente pōt iudex supplere de facto in ducēdo testes. ꝛ reprobatiōes. ꝓpt quas veritas eluescat. ¶ Item not. in dicta authē. qui semel facit. C. de iudi. l. pperā. ¶. finaliter reus. C. de appella. l. amplioze. ¶. primo secundū ver. intellectū, licet gl. dicat esse speciale in causa appellationis. ꝛ circa ꝙ
7 vide Spec. in titulo de disp. ꝛ all. ¶. final. vers. ꝛ breuis. ¶† Ultimo not. ꝙ cōtumax in plurimis dilationib⁹, si cōparet in vltima, reficit oēs expēsas factas in alijs dilationibus, in quibus fuit
8 cōtumax, vt hic, in vers. si vero intra predictum. ¶† Dz. hic in versi. si vero causam prosequi. ꝛc. ꝙ absens debet citari tribus
a edictis. ꝛ quelibet dilatio debet esse trigita dierū. cōtra. imo debet esse decē dierū, vt. ff. de iudi. l. ꝓ interualla. Gl. hic sup ver. cautione dicit ꝙ illa lex corrigitur per hunc. ¶. ꝛ not. in. l. Syra. ꝛ licet hic loquatur in actoꝛe absente, tū idem dicit gl. secundum Joan. esse in reo absent. per rationē positam in glosſ. Jacobum not. Joan. in. d. auth. q̄ semel. ꝛ ibi ꝙ docto. in. vñ. ꝛ vlt. ꝛ ꝓplos in. l. ꝓperādū. ¶. finaliter reus. C. de iu. Vel dic. ꝙ ꝛ per interualla. loqtur in eo cōtumace ꝛ cū expresse non corrigatur manet incorrecta, vt. l. ꝓcipim⁹. in fi. C. de appel. Et ista opinio,
9 per dictā rationem tenet Jac. Butriga. ꝛ q̄z dicit ipse non esse dē ratio que est in actoꝛe nā actoꝛe absente peruenit ad negotij liquidationē ꝛ ideo dant maiores dilatiōes vt hic sed reo absente nō peruenitur ad diffinitiuā lite nō cōtesta. lz si esset cōtestat. nō peruenireꝫ ad negotij liquidationem vt ꝓbatur in. d. ¶. finaliter reus. ibi ex vna parte cū omni subtilitate ꝛc. l. cōsentaneū. C. quomodo ꝛ quādo iud. presupposito ꝙ ex eadem ratōe idem
10 titate rationis nō inducit legis correctio vt in auth. quas actio
11 C. ō sacrosanc. eccle. ꝛ in. l. si vero. ¶. ō vtro. ff. so. mat. ¶† Ieop po. ꝛ videtur ꝙ actoꝛe etiam absente statuatur dilatio. ꝛ dicit vt l. ꝓperandū. ¶. j. gl. hic ꝛ in contrario. ꝛ in auth. qui semel. ꝛ. j. eo. versi. si vero propositis. dicunt ꝙ illa lex est bodie correcta. dicūt quidam ꝙ hic loquitur quando actoꝛe absente reus nit
procedere liquidationē negotij. referatur sententia diffinitiua-
que lis sit cōtestata sive nō ꝛ isto casu dat dilatio. xx. dier. vt hic ꝛ in. d. auth. qui semel. que loquitur, qñ actoꝛe absente lite contestata nō proceditur ad liquidationē negotij sed si est liquidū proceditur ad diffinitiuā. si nō est liquidū, absoluit reus ab obseruatiōe iudicij. ꝛ ideo tunc minoꝛes dilatiōes dāt, ꝛ in hoc ille. ¶. nō corrigit per istū. ¶. Ista opi. videtur, pcedere tenēdo opi. Joan. qui dicit ꝙ actoꝛe absente post lit. cōtesta. non potest reus procedere ad negotij liqdationē, sed primis actis, debet iudex summarie pcedere, vt not Joā. in. d. l. ꝓperādum. ¶. ꝛ si q̄ dicā bus gl. sed tenendo opinio. Butri. qui dicit quod reus absente actoꝛe post litis contestatio potest pcedere ad negotij liqdationem, ꝛ probationē facere. quam opinionem videtur sentire gl. que

que est in l. properandum. §. cū aūt. & tenent doct. in supra. & si quidē presata opi. nō videtur p̄cedere, imo ille. §. p illū videtur cōtra, cum hic lo quatur in actore absente post litem cōte.

12 b ¶ Tertio opp. ad vers. aliis aūt omnibus, hic dicitur, q̄ delegatus pōt per edicta citare contra. ō. de exhi. re. §. si vero etiā ponit duos sola. Veritas est q̄ ibi loquitur de citatione realī, hic de verbali quam delegatus a principe facere pōt per edicti

c positionē, ab alijs delegatu⁹ nō pōt, vt. C. de iud. l. sancimus. in fi. & vide circa hoc cōtrariū q̄ not. doc. & in glo. in. d. auth. q̄ se-

13 mel. in. ij. op. ad ver. in vero apud iudicē initiū, hic dicitur q̄ actor debet in libello perstitere. Et sic videtur q̄ actio mutari nō

14 posit, contra. C. de eden. l. edita gl. hic in cōtrario, & in dicta authentica qui semel. in. x. q. soluit. ¶ Quinto op. dixi, q̄ iudex pōt probare delegatione suā sine scriptis, & hic iussio principis sine scriptis valet. Contra. C. de mand. principi. l. j. Solu. Dic vt not. gl. xvij. distin. c. nobilissimus. & vide q̄ not. Spec. in titu. de iu. leg. §. su pest. vers. §. quid si delegatio. & ver. in. qd & i titu. de probo. §. videndū. vers. sed nūquid delegatus, & vide q̄ not.

15 Inno. extra de p̄mile. c. j. ¶ Quero, hic dicitur q̄ absente actore lite nō cōtestata venit ad diffinitiuā sententiā, quero, quid actore p̄sente, & eo absente, ante litis cōte, an pōt veniri ad diffinitiuam. Glo. dicit q̄ nō, super verbi. cautione. idem not. in authen. qui semel. in duabus gl. & ibi per doct. in. iij. q. & in. l. properā-

16 dum. §. si quidem. in. ij. q. C. de iud. ¶ Quero, in verbi. vero propolitis, &c. hic in fi. legitimā p̄ferre sententiā, quero, que sententia p̄ferri. dicit doct. q̄ filijs si lis est cōtestata, ferri diffinitiua iudich. Ista solut. est contra hunc tex. vt patet in vers. si vero apud iudicem initium. Et dic q̄ sententia fertur veritate subditus requisita, & sic ferri diffinitiua. &c. de quo vide q̄ not. per gl. in. d. authen. q̄ semel. & per doct. ibidem. in ij. q. ¶ Quero, quid vult tex. ibi. iubem⁹ enim⁹ post predictas. Dic vt in glos. super verbi predictas. quā vide. & vide q̄ not. gl. & doct. in. d. l.

17 properandū. §. & si quidem in. v. q. & d. authentica qui semel. in ij. q. ¶ Quero, an iudex possit abbreuiare istas dilationes. Glo. in. d. §. p. verbi. caut. circa fi. ponit opi. & q̄ nō possint, approbat glo. in. d. auth. qui semel. Sed per hūc text. q̄ dicit nō min⁹. &c. circa q̄ vide not. ibi p doct. & Jacob. de Are. in. l. prima. C. de dila. & eūdē in. l. ij. ff. de re iud. & vide q̄ not. Dyn. in. c. indultū. ō reg. in. lib. vj. Sed veritas est, q̄ istud tps possit iudex causa cognita diminere. Non obstat ille text. qui eodē mō loquitur text. in. d. l. per interualla. & tū index pōt causa cognita diminuere, vt patet

18 Inn. l. nōnū quā eodem titul. in fi. ¶ Quero, dicitur hic in vers. & hāc igitur p̄uitatē. &c. p preces p̄cipi oblatas, & iudici insinuatas, quero intra qō tps debeat iudici rescriptus sue delegationis p̄sentari. Dic q̄ intra annū a tēpore, quo potuit iudi-

19 cis copia haberi, vt extra ō rescrip. & plerūq;. ¶ Quero, &z hic in verbi. vero intra predictū. &c. q̄ si actor fi absentat bis, ca dit ab actione. quid econtra, si reus se absentat bis, an cadat a

20 defensiōe. Dic vt no. glos. & doc. in. d. §. & si quidem. ¶ Quero vtrum contumax in prima citatione si cōpareat in secunda, condemnetur in expensis factis in prima. Dicens tu, hic est casus quod sic in verbi. infra. & in dicta authentica, qui semel, sed certe hic loquitur quando quis fuit citatus tribus edictis, & in omnibus fuit contumax, & cōparuit in termino peremptorio, videlicet intra annum quo casu debet in oēbus expensis condēnari, vt hic, & in dicta authen. qui semel & C. de iudi. l. sancimus. Sed questio nostra loquitur qū quis fuit contumax in prima citatione, & postea comparet in secunda an debeat condemnari in

d expensis factis in prima. Dic quod sic, & ita tenent docto. C. de iudi. l. sancim⁹ in octaua questione. Jacob. ō Aret tenēt cōtrariū est gl. ordina. q̄ cōcor. cum dicto doct. extra de probatio. quia. quoniam cōtra falsam. in. v. glos. & de procurat. capit. primū. distinctio. hortatus. & xxiij. q̄stio. & illicita. nō habetis dicta.

ADDITIONES.

a ¶ Et dictis. Et qua forma ver. fiet absentis citatio: vide do. Alex. post. Bart. in. l. j. §. preludes. ff. de requi. re. & Inn. in. c. cū nobis olim. de elec.

b ¶ Est gl. j. huius ver. super verbo alij autem. Alex. Aof.

c ¶ Pō pōt. vide tu ad hoc do. Alle. de Imo. in. l. plerūq;. ō in ius voc. & in. §. ij. de iurisdictio. omnium iudi.

d ¶ In prima. Vide. do. Alex. ō Imo. & l. j. §. is videt. ff. si quis ius dicen. nō obtemp. vbi etiā per Bart. in. ij. col. vers. quero an ad hoc. & Bald. in. l. sancimus. alle. in tex. v. q. & in addi. ad Spec. in tit. de expen. vers. etiā prima. vbi etiā vide Spec. in. §. si ate. & Specu. i tit. ō cōtu. §. si. sed pone. & Bar. in. l. cōtumacia. §. cōtu max est. ff. de re iudica.

Vt neque miles neque federatus. &c. Rubr.

1 ¶ Militia non est dignitas.
2 Lex debet insinuari, & insinuata valet post triginta dies ab ei⁹ insinuatione numerandos.

Cum domini Nemo, milites seu federatos in p̄pria domo vel possessione retinere d⁹, vel occultare, vt p̄fatus vtilitatib⁹ obediāt, si intra. xxx. dies ab huiusmodi legis insinuatiōe eos expellere debet cōtra facientibus pena, & iudici negligeti imminere

1 h. d. vsque ad finem. ¶ Nota ter. ibi ipsi vero dignitatibus, & a militijs, q̄ militia nō est dignitas. a Ad idem infra titul. primo
2 versic. nā presenti. dixi supra de testib⁹. §. sancimus. ¶ Secūdo nota q̄ lex valet post. xxx. dies ab eius insinuatione numerā dos, quo dic vt dixi supra vt fa. not. constit. in fine.

ADDITIO.

a ¶ Non est dignitas. Adde Fely. capit. clerici. de iudi. ante finē j. col. Adde q̄ not. in Apostilla. ad Bartol. in. l. j. num. j. in addi. post Alex. C. de dig. lib. xij. in ver. sit dignitas, & in addi. in. l. ex co. ff. de test. militia.

Vt diuine iussiones. Rub.

1 ¶ Hec constitutio an habeat etiā locū in rescriptis causarum.
2 Consuetudo an seruat q̄ in rescriptis causarum subscriptio que storis requiratur.
3 Questor quis appellatur.

Nostre Diuina iussio d⁹ gloriosissimi que storis subscriptionē habere que cū teneatur inter quos & ad quē iudicē per quam p̄sonam fuerit directa, pena cōtra facientibus imminente. h. d. Jn tex. ibi, solicitudo. cōcor. qō habetur ex de offic. deleg. c. j. lib. vj. ¶ Quero de qua iussione loquitur. Dicit glo. sup verbicu. iussionē, de p̄mile gi. in q̄ aliquid iubetur, vel i fauore conceditur secus forte est in cōmissionibus causarū, q̄ non requiritur q̄ questoris subscriptionē. si certe immo videt habere locū etiam in priuato rescripto, q̄ causarum cōmissionem continent. ¶ Primo per Rubricam que dicit diuinas iussiones requirere, subscriptionē. ¶ Secō videtur, p̄bari in tex. ibi continetur inter quos. & ad quē iudicē, &c. vbi videt ista cōstitutio habere locū in rescripto continente

2 cōmissionē causarū. ¶ Jn autem de consuetudine seruetur, q̄ in rescripto questoris. &c. Specula. de rescrip. exhi. §. primo igi
3 tur. versic. ité q̄ nō est ibi subscriptio. ¶ Quero quis appellet. tur questor, dic vt in gl. hic super verbi. questoris. & C. de officio
a questo. a. l. j. Vel dic. questor erat hic qui hodie dicitur cācellarius, vt not. gl. C. de diuer. rescrip. l. fin.

ADDITIO.

a ¶ Questoris. Adde q̄ questor multipliciter dicitur, vt p glo. & Lardi. in clem. ō. de pen. & remis.

In medio litis non fieri sacras iussiones. &c. Rub.

1 ¶ Lite pendente nō d⁹ p̄cipi supplicare: nisi in quatuor casibus de quibus in tex.
2 Jussio p̄cipis sine scriptis valet.
3 Secunda sententia p̄cipis, nullo modo retractatur.
4 Sententia p̄cipis etiā in scriptis fertur.
5 Lex nosa trahitur ad p̄terita, & pendentia, si hoc dicatur.
6 Acta debent in scriptis redigi.
7 Acta debent p̄bari p scripturā si copia notarij haberi potuit. alias eorum probatio potest fieri per testes.

Omnia Judices sacras cōstitutiōes i me dio litis impetratas nō debēt seruare si secūdū leges generales examinare & iudicare peng contra facientibus imminēte, bis i casibus futuris, ac etiā in pendentibus obtinētib⁹, fallit n quatuor casib⁹, i quib⁹, d⁹ lite pendēte a p̄cipe sacras iussiones impetrare, que debent in scriptis fieri. hoc

1 dicit. ¶ Nota quod lite pendēte nō d⁹ p̄cipi supplicare, nisi in ist quor casib⁹, vt hic i. §. j. & i. §. vs eūt j. eodē, & c. j. vt lit. pendē.
2 lib. vj. & qō ibi not. ¶ Secūdo not. in vers. & propterea q̄ iussio p̄cipis sine scriptis emanās valet. vt hic. & j. eodē. §. ea autē ibi & sine scriptura, &c. hic cū ideo nō valet q̄ cōceditur lite pēdente, patet ergo q̄ alias valet, dixi. ō. de liti. §. si vero apud iu-

3 dicinitiũ. ¶ Tertio no. in verſi. ſi q; eñ circa fin. duo.
¶ Primo q; ſecunda ſententia, principijs nullo modo pōt re-
4 tractari. ¶ Secūdo nota qō ſententia pnci. debet in ſcriptis
ferri ſicut lnia alterius iudicis. Circa quod vide glo. hic que eſt
ſuper verbo. declarationē, z Specu. in tit. ō nullitꝫ ſnie. §. iuxta
5 verſic. nō valet. ¶ Quarto nota qō lex noua trahitur ad pre-
terita, z pendētia, z hoc ideo, qz exp̄ſſe in lege caueatur alias
2 ſecus, vt. C. de leg. l. leges, a z conſtitutiones. z. l. penu. ſi. z i. l. ſi.
C. de ſacroſ. eccl. z i. c. penultimo i fin. z q; ibi not. de offi. delega.
lib. 2o ſexto. alias ō ſua natura ad futura traheretur, vt ex de cō-
6 ſti. ca. ij. in fin. ¶ Itē nota qō acta debent inſcriptis redigi, vt
hic, z in. capitu, qm contra ſalſam extra de probatio. dixi ſup 2a
7 de iud. §. iudicent, vbi glo. tangit. ¶ Ultimo nota ſecūdō Ja.
de belu. q; acta iudicioꝝ debent pbari per ſcripturā ad iudicē,
extra de, pbatio. cap. quoniā contra ſalſam, facit. l. ne in arbitris
§. inante. C. de arbitr. circa qō dicit ipſe, aut ab initio tabellio-
nis copia potuit haberi, z debet fieri, pbatio p ſcripturā, alꝫ po
teſt fieri p teſtes, in lege quotie. §. ſi. ff. de pbationi. z de teſtib⁹
l. curent, z qō nota. per gl. in l. quoniā. C. de heredibus inſtitnē-
dis, z in lege ſi pretor. §. Marcellus. ff. de iudi. z per Jacob. de
Arc. in. l. emancipata. C. de fide inſtru. p glo. z Inn. in ca. quo
niam ō ſalſam, z quod ſententia poſſit pbari per teſtes, vide in
c. licet extra de re iudi.

ADDITIO.

8 ¶ L. leges. Et ibidē ad hoc vide Ly. z Bal. in d. l. ſancim⁹, de
leg. in tex. §. colū. z que p Ely. in capitu. fin. de cōſti. c quod ibi
dixi in apoſtil.

Vt cum de appellatione cognoſcitur. Rub.

1 ¶ Lex noua ſz dictū ſit qō trahatur ad preterita. tamen non
trahitur ad pendentia in cauſa principali renunciatū ſit omnib⁹
allegationibus, z relationibus principi factis.
2 Ratio, quare lex noua nō trahit ad pendentia p appellationem
licet dictum ſit quod trahatur ad preterita.
3 Lex noua quando trahatur ad preterita, z pendentia.
4 Lex noua etiā ſi dictū ſit quod trahatur ad pendentia, an traha
tur ad pendentia per appellationem.
5 Lex ſpecialis facta ſuper vna cauſa, ita inſtāte actore, vel reo q;
non valet.

Peruenit. Judices appellationum ſm
leges q̄ tpe diffinitiue obtine
bant, iudicare debēt, nō ſecundū eas que appel
latione pendente promulgate ſunt z idem in lis
pendeat ſuper retractione ſententie per viam ſup
plicationis. idem ēt i cauſa principali renuncia
tū eſt omnib⁹ allegationib⁹, z iudex principi relationem facit,
qz iudex ſecundū leges tempore relationis vigentes, non ſecun-
dum leges tēpore relationis promulgatas iudicare debet, his ob-
tinentib⁹ etiā ſi exp̄ſſe ſit dictū, qō lex noua etiam ad negotia
1 preterita referatur, hoc dicit vſq; ad. §. ſz hoc. ¶ Not. hic tex.
q; etiā ſi exp̄ſſe ſit dictū q; lex noua ad preterita trahatur, non
tamen trahitur ad pendentia ſi i cauſa principali renunciatū ſit
2 omnibus allegationib⁹, z relationib⁹ factis principi. ¶ Sz
ḡro que eſt noua ratio qō lex noua nō trahit ad pendentia p ap
pellationē, etiā ſi exp̄ſſe ſit dictū q; ad preterita trahat. Dicit
Jac. de Belui. quod rō eſt, qz iudex appellationis debet senten-
tiare ſententiā tuſtā, vel iniuſtam, ſeu ille bene iudicatū vt male,
vt. l. eos in prin. C. de appel. ergo de neceſſitate cōcludit qō de-
bet iudicare ſecundū legē que erat tempore late ſententie, alias
iudicaret ſecundū. l. noua, q̄ non eſſet tempore late ſententie, alias
ſi iudicaret ſecundū legē noua, no eſſet primi iudicis ſententiā eme-
3 dare, vel cōfirmare ſz eſſet, promulgare nouā ſentētiā. ¶ Op. dz
hic, quod lex nopa trahitur ad futura negotia tatum, non ad
preterita, etiā ſi exp̄ſſe ſit dictū in. l. noua qō trahatur ad preteri
ta. Contrariū dicit gl. ſuper verſi. referente. d. l. penulti. C. de
vſu. z. d. l. leges, z conſtitutiones. C. de legib. l. nō eſt, nouū. ff. de
legi. Solutio. Hi. dicit eſſe ſpeciale hic. Et etiā ſecūdū eā. dic aut
queris vtrū trahatur ad cauſas preteritas pēdentes. Et dic quod
nō, vt hic aut vtrū trahatur ad preterita negotia i quib⁹ iudiciū
nō eſt inchoatū. Et dico q; ſic, vt in contrarijs, z ſic indiſtincte te-
net etiā q; ſi exp̄ſſe ſit dictū, quod trahatur ad preterita non
tamen trahitur ad negotia pendentia, Ita dicit gloſſ. Sz circa
hoc dic vt no. gl. i cap. licet canō, ſuper verbo, de cetero. de elec.
lib. vi. z vide q; no. p Archid. in. c. pen. in fi. de offic. de lega. eod.
lib. z q; not. doct. in. d. l. leges, z quod ibi tangitur in gl. z quod
no. Spe. in ti. de appel. Vide etiā circa iſtam materiā tres que
ſtiones quas diſputauit do. Ja. de Bel. z poſuit ſuper. hoc prin
4 cipi. ¶ Sed quero hic quid ſi cā pendet per appellationem et
promulgatur lex noua z in ea exp̄ſſe dicitur, q; trahat ad pē
dentia nunqd trahatur ad pendentia p appellationē. tex. videt
cū gl. q; nō. C. de ſacro ſanct. eccle. l. ſancimus ne mihi licere. te.
in fi. ſuper ver pendentib⁹. pro hoc facit de. ō. ti. ſuper hoc erit
ergo neceſſe q; ad hoc vt lex noua trahatur ad pendentia p ap
pellationem neceſſe eſt id exp̄ſſe dicere. Ita ponit tex. i c. pe.
in fi. de off. leg. in vi. Predicta que dixi an lex, z q; lex noua tra
5 hatur ad pendentia, intellige de lege communi, z ſili. Si enim
eſſet lex ſpecialis, quā lite pendente actor, vel reus a principe
impetrat vt ſm illud negotiū q; pēdet examinetur, z decidere
tur tunc line dubi o lex illa noua, z ſpecialis nō, vt aliquid mo
ſm ius cōmune illud negotiū debeat decidi vt. 8. ti. per totum.

1 ¶ Dilationes probatorie in causa quot dentur.
2 Renunciatio facta omnib⁹ allegationib⁹ iuris nō nocet produc
tioni teſtiū ſed bene inſtrumentorum.
3 Renunciare probationibus ſibi cōpetentibus qō pars poſſit.
4 Mensis legalis dicitur triginta dierum.

Sed hoc. Si vna pars omnibus ſuis allegationib⁹,
renunciauerit altera vero pars renunciare
recuſet tribus dilationib⁹ ad malitiā ſuperandā ei datis inde
amplius eū expectare nō dz, imo dz ferre ſententiam legibus cō
1 ſonantem. h. d. ¶ Opp. z videtur, quod non detur nili vna di
latio vel ad plus due, vt l. ſi. ff. de fe. ſolu. vt in gl. que eſt ſuper
verbo probetur. z in auth. iubemus que hunc ſumitur. z ibi p
doc. C. de indi, eodem modo opponitur de. §. omnem vero. ō
liti. Dic q; poſſet opponi ad l. vltim. ff. de fer, nō autem ad iſtam
qz. dic z ibi dantur tres dilationes, z iſtud contrarium ſolue vt
2 habes i gl. ō. dicta. ¶ Quero ad qd nocet iſta renūciatio, dic.
q; nocet allegationib⁹ iuris z productioni inſtrumentorū nō aute.
productioni teſtiū. Ita ōt gl. hic que eſt ſup verbo renūciare. ſz
3 ¶ Quero nūqd pbationib⁹ ſibi cōpetentibus partes poſſunt
4 renūciare, z videt q; hic qz hic vides q; vna pars ſuis allegatio
nibus renunciauit ergo patet q; renunciauit ſuis pbationibus
qz alleg. a poſſunt cōſiſtere in iure z ēt in facto, vt puta in q; bato
nibus vt ōt gl. hic ſuper verb. allegationes. Sz ium tz glo. prece
dens, ſuper verbo renunciare ōt enim q; hec renunciatio nocet
tantum allegationibus iuris z quantum ad productionem inſt
rumentorum ſed teſtiū productioni nō. glo. vero que eſt auth.
iubemus. C. de iud. que ſumitur ex iſto. §. ſt q; iſta renunciatio
ſolum ad teſtium, vel inſtrumentorū productionē, z per hoc quod
pbationibus quis renunciare nō poſſit habuiſſis gl. ō. vi line
probi. ma debi. §. qz vero ſed Sz ium tz Ja. de Arc. videlicet q;
teneat renunciatio que fit teſtium productioni. Dixi de hoc,
de teſtib. §. qz vero ſepe, vbi gl. tz idem quod hic. Non. ob. glan
d. §. qz vero qz ibi loquitur in renunciatione quam quis facit ex
tra iudicium que non vz. vt ibi, ſed hic loquitur in renunciatio
ne que fit in iudicio, Et circa iſtum. §. vide q; no. Spe. in ti. de
nuncia. z concluſion. vſque ad §. hoc autem ſcias.
¶ Ultimo no. tex. ibi, cōpellat intra xxx. dies. z ibi aliꝫ ynꝫ,
4 menſis poſtea ſequitur ſi vſq; ad predictos tres meſes, z q; me
ſis legalis dicitur eſſe, xxx. dierum, ſed Ja. de Belui. alleg. C. de
adulter. l. iij, in fi. in Sz ium alleg. C. de tempo. appel. cum ante-
rioribus. §. j. ff. de reg. iur. l. vbi. ex. Tu vero quod intelligatur
xxx. dierum habes alle. tex. cum gl. C. de iure delib. l. ſi. ſi nau
tē dubi⁹. i l. miles. §. ſexaginta, z ff. de adul. do. Ja. de ant tracta
m⁹ de odio aut de fauore. ſicut diſtinguit in ſimi. in lit. ſ. mino
rem. ff. de mi. Tu vero dic, vbicunq; lex vel ſtatutū facit mētio
b nem de menſe quot dierum intelligat menſis die vt extra de elec
tion. in c. quam ſit libro vi. z tangitur in c. lz. de ſup. neg. prela.

ADDITIONES.

a ¶ Renunciare. Videtur ad hoc plene Felx. in c. ſi diligēti de
fo. cōpe. poſt prin. iij. colum. per primum corolarium cum infini
conclu. ibi per eum alie. limita prout ibi per eum.
b ¶ Mensis. vide tu domi. Zile. de Imo. in l. cum diſſertus. de
ver. ſignifi. vbi ēt per Bar. z ibi no. z Paly. in l. ij. C. de tempo.
appel. z Sz lo. in l. ita vulneratus. ad l. Aquil. z Ang. in l. ubi⁹
C. de iudic. z Bal. in c. j. j. colum. q; tempo. mi. z Spec. in tit. de in
ſtru. edi. §. ſi. verſi. ſi poſt indictionem, vbi ēt quot Idus. z quot
K kalendas. z quot nonas habeat. adde iſtum ſupra in authen. vt
facte nouc. conſtitu. ver. quot autem dierum dicatur eſſe meſis.
colum. v. z ibi poſui in apoſtil. ad ipſum in eodem verſi.

Do-

1 Ho odie q̃te gd relinquit filio illud habere dz titulo ĩstitutiõis.
2 Querela inofficiosi testamenti, an hodie habet locũ remissiue.
3 Dispositio huius. §. q hodie habeat locũ i preteritione pña.
4 Preterire dicitur, q de filio mentionẽ nõ faciat instituendo, vel exheredando.
5 Assidentes, an hodie habeant legitimã iure institutionis.
6 Filius lz habeat legitimã per fideicommissum vniuersale põt tamen dicere testamentum nullum.

Aliud quoque. Parẽti nõ licet liberos ꝓterire vel exheredare, etiã si legitimã eis relinquit portionẽ: nisi institutiõis iure eis relinquerit, velnisi ingrati ꝓbentur expressa ingratitudine ĩ testameto apparẽte, q̃ cause ingratitudinis hic ꝓdictæ numerãtur. h. d. Ex isto. §.

1 sumitur aut. nõ lz. C. de liber. preter. vel exher. ¶ Et p. q nõ sit necesse filio iure institutiõis relinquere, sz sufficit q̃uo relicti tit. vt. ff. de trien. et semis. §. fi. et l. Papinianus. §. si q̃s mortis. ff. de inoffi. testã. Solu. vt in gl. sup ver. preterire. et ide tenet in d. §. si q̃s mortis. et ide tenet Azo in Sum. illius tit. ĩ de trien. et semi. per doct. in aut. nouissima. C. de inoffi. testamen. lz gl. nõ firmet. Idẽ tenet Bar. in c. Raynuntius. in. 3. gl. ex. de testa. Et est rõ dupex quare dz habere filius iure institutiõis, vt dixi. i. d. §. si q̃s

2 trien. et semis. ¶ Quero vtrũ bodie habeat locũ querela iofficiosi testamenti. Mar. dicit q̃ nõ, nisi inter fratres turp̃ib⁹ personis institutis. Joan. vero et Azo dicunt z̃, nõ dic vt not. in glo.

3 hic q̃ est sup ver. nominatim, vt insti. de inoffi. testa. §. fi. et tangitur p gl. in. l. fratres. C. de inoffi. testa. hanc opin. tenet gl. et doctores in aut ex causa. C. de libe. preteri. ¶ Quero, vtrũ iste. §. habeat locũ in preteritione facta a patre de filio. Bl. s. huiꝰ. §. q̃ est super dicto ver. preterire. in p̃nci. dt q̃ nõ, lz q̃ hoc dicitur de preteritione, debet referri ad lineam femininã, contrariũ tenet gl. q̃ ille. §. locũ habeat in linea paterna vt not. in. l. filio. ff. de inst. testamen. C. de codi. l. j. ff. de manu. testa. l. vroze in vltima gl. Ad idẽ q̃ no. j. eodẽ. §. tale igitur. et ibi not dictũ. l. filio cozri gis dictũ. §. Et sic patet q̃ habet locũ in paterna. Ad idem nõ not. C. de bono. posl. cõtratabul. l. j. ff. de vsufru. l. si exneo. ĩ. de

4 bonis. et falci. §. exheredatos. Institu. de inoffi. testã. i p̃n. Ad idẽ eos glo. q̃ dicunt istã auth. habere locũ in preteritione paterna facta de filio in potestate, vel emancipato. et an habeat locum in

4 postbumo preterito, dic vt p docto. in. d. aut. ex causa. ¶ Quero, gd est preterire, glo. q̃ est. C. de liber. prete. vel. exhẽda. l. iij. dicit, q̃ preterire est nullã mentionẽ testamento de filio facere: insti. de heredi. q̃ ab intesta. §. eadẽ. Et sic ex illa glo. habes, qõ si p̃ filio aliquid reliquit, vel quocunq; modo mentionẽ faciat, nisi videatur filiũ preterisse. q2 de eo est sa ta mentio, et sic potis

b videtur exheredatus quã preteritus. Et istã opinionem tenet Ayn. et Petr. in. d. l. iij. §. hoc. est verũ. q2 posito q̃ de filio fiat mentio, dicit preteritus, vt. l. secunda. ff. de leg. iij. C. fideicommissil. penul. et ideo Francisc. Accur. dicit, q̃ preterire est, nullã de filio facere mentionẽ instituẽdo, vel exheredãdo. Hoc, pbat. l. ma ximi vitii. C. de liber. preteri. vel exhereda. ibi. eã quã tacitur nate, ꝛc. Et vide ibi ter. q̃ preteritus dicitur ille, o q̃ nõ fit mẽtio instituendo. vel exheredando eũ intestamẽ. Ad idem Insti. de her. q̃ ab intestato. d. §. eadẽ. ibi dũ dicit: preteritus, id est nec̃ institutus, vel exheredatus. ¶ Pro hoc q̃ not. glos. in authen. nõ lz. C. de lib. preteri. vl exheredã. Pro hoc facit iste tex. vbi vides q̃ lz filius habeat aliqd iure legati, tamẽ dicitur pre

1 teritus. ¶ Quero, hic dicitur q̃ descendẽtes debẽt habere legitimã iure institutionis, gd de ascendentib⁹? dicã de hoc infra

c eod. §. et hoc quidẽ. ¶ Ultimo no. tex. hic i eo q̃ dicit vel fideicommissi. Et q̃ habes q̃ nõ sufficit q̃ filius habeat legitimam p fideicõmissum vniuersale, ad hoc q̃ nõ possit dicere testamẽtum nullũ, de quo dixi supra de heredi. et falcid. §. inordinatum.

ADDITIONES.

a ¶ Institutis. Adde Paulũ de Cast. in consi. lix. incip. mulier maritum.

b ¶ Preteritus. Adde q̃ preteritio cũ causa dicit exheredatio, sed sine causa dicit ꝓprie preteritio. Tex. est in. l. arenã. C. de in officio. testa. et docto. in. l. filio ꝓterito. ff. de iniu. testa. et sit hoc modo filiũ nõ instituo q2 fecit tale gd. Bart. o. l. j. in p̃nci. ff. si q̃s a paren. fue. manu. et adde domi. Alex. de Imol. in qui. ex causa ĥ. colum. C. de lib. prete.

1 ¶ Protestatio in casu huius. §. fienda est i scriptis, et quando possit fieri sine scriptis. remissiue.

Si quis de. Filij furiosi si curã eis neglexerint a patre sane metis effecto exhẽdari possũt extranei: vero qui de nunciatione in scriptis facta filij quod curam de parte habeant furioso et eis negligentib⁹ curã et diligentiã furioso exhibuit ad successionẽ eius admittitur. testamento q̃ad successionem evacuato q̃ ad alia cuncta capitula in suã

1 firmitate manente. h. d. vsq; ad §. vnum. ¶ Nota. q protestatio dz fieri in scriptis et est speciale in hac protestatione alias regulariter. potest fieri etiã sine scriptis vt dixi s. de temp. non solecu. §. contestationem. Queritur gl. super ver. neglexerint gd si pater intestatus decessit nec liberi nec alius extraneꝰ eũ procurauit. Dic vt in gl. et secundã opinionẽ tz Jac. de Arel.

1 ¶ Expensa pessima dicitur illa que fit pro redemptione captiuorum.

2 Non dominus vendit rem captiui pro redimendo ipsum.

3 Fideiussor, potest de bonis principalis, satisfacere creditoribus.

Si vnum. Si filius patrem captiuum redimere negligat a patre postea liberato iuste exheredari põt. Si vero in captiuitate decedat. liberi et propinquiores aut extranei redemptionẽ eius negligentes ex testamento et ab intestato eius successiõe priuãtur, et captiui bona ecclesie vñ ordi est applicantur cõpertenda in redemptionẽ captiuorũ testameto ĩ alijs capitulis in sua firmitate remanente, que pena i minoribus xviij. ann. cessat. quib⁹ et minoribus pimissum est res immobiles ipsius vel etiã eius q̃ in captiuitate cõmisit pro ipsis redemptiõe alienare, et obligare necessitate captiuo. post q̃ redierit ipe lita ta-

1 les ẽctus ratos et firmos habere. h. d. ¶ Nota. tex. primo dicit ex cã p̃ssima q̃ expensa que fit pro redemptione captiuorum, dicitur fieri ex cã p̃ssima. Secõ no. quinque notabilia que p ordinem dic vt in gl. super versi. debitis. est q̃ aliud no. i gl. que

2 incipit. no. anima quã vide. ¶ Tertio no. in vers. in hutusmodi ꝛc. Ibi. hue filius qui in captiuitate detinetur quod non dominus vendit rem captiui pro redimendo ipsũ, et sic facit tex. ¶ q̃ fi

3 deiussor possit satisfacere creditoribus de bonis principalis. facit etiã. C. vbi de cri. agi opor. auth. qua i prouincia. §. vt omnes obed. iud. prouin. §. hoc considerantes. ver. sed si quidem.

1 ☞ In bonis hereticorũ deficientib⁹ filijs et propinquis catholicis quandoque succedit ecclesia, quandoque fiscus.

2 Ecclesia quando excluditur annali exceptione.

3 Filij catholici succedunt patribus hereticis. et non filij hereticj

Si quis de. Filij hereticj a patre catholico exheredari possunt. ¶ Item parentes hereticj non possunt alios filios instituere, nisi catholicos, et pater hz alios quos hereticos. soli catholici succedũt nisi hereticj ad fidem cõuertantur si omnes filij, et propinqui sunt hereticj. si quidã pater moriens est clericus ecclesia succedit itra annũ, post annũ nõ vel si est laicus succedit, fiscus his obtinentibus in testamento, vel,

1 ab intestato. h. d. ¶ Nota. ex hoc. §. q in bonis hereticorũ deficientibus filijs et propinquis catholicis quandoq; succedit ecclesia q̃ndo z fiscus. ¶ Secõ no. q ecclesia quandoq; excludi

3 tur. annali exceptione. et est rõ q2 hic tractatur de iure acquirendo. alias secus vt in gl. hic super verbo. itra annale. ¶ Querit

5 gl. hic super ver. decernimus. gd si isti filij hereticj et catholici, gd si illi hereticj habent filios catholicos. nunquid succedant dicti filij catholici. et dt gl. et hoc tz Ja. de Belui argumen. l. j. §. quidam filium. ff. de contratab.

1 ☞ Cause exheredationis nominati in testamento inseri debẽt, et ab herede probari.

2 Una ex causis exheredationis q̃ inseratur sufficit.

3 Si plura narrantur in libello, et sufficit vnum nõ oia sunt probãda, sed id quod solum sufficit

4 Institutio heredis irritatur q̃n in exheredatione cã exheredationis inseritur. sed non probatur per heredem.

5 Testamento rupto ex cã exheredationis legata, et fideicommissa valent et conseruãtur per istũ tex. et auth. ex causa. et nu. 8.

6 Substitutio pupillaris quod conseruetur per istum tex. et per authen. ex causa.

7 Datio tutoris in testamento nullo ex cã exheredationis conseruatur per dispositionem huius constitutionis, et auth. ex causa.

8 Testamento irritato ex causa preteritionis. vel exheredationis legata, et fideicommissa petuntur actione ex testamento.

10 Descendentes in bonis descendentium q̃ debẽt habere legitimã titulo institutionis.

11 Dispositio huius. §. et auth. ex. cã. quod non habeant locum vbi nemo est heres institutus.

12 Institutus in re certa dato alio herede vniuersali istituto, lz habeatur loco legatarij, tamen vt testamentum impugnari nõ possit habetur loco heredis.

Sive igitur Testamenta parentum vel liberorū
†liberis vel parentibus exheredatis
vel preteritis legitima cā inserta, z probata valent cā nō inser-
ta vel inserta z non pbata. nullū liberis vel parentibus exhe
datis vel preteritis preiudicium generat testamento vacuato
z ab itestato ab eis successione delata, in alijs capitulis testgmē
to firmitatem obtinente. ¶ Itē cause ex quib⁹ ascendentes a ō
scendentibus exheredari possint hic specialiter numerantur. h.
d. ¶ No. i. in hoc. §. q cause exheredationis vel preteritionis,
a debēt nominati i testamēto iseri, a z ab herede pbari. ¶ Not.
scōo q ly pr̄ vel filius plures causas exheredationis vel preteri
onis ponat sufficit vnā ex illis ab herede probari, vt z i. e. §. si
b tales igit. †, Et sic isti tex. faciūt ad q. q si in libello simul plura
narrantur, vel mandanť q̄rum alterū per sufficit nō esse necesse
ria, pbari sed alterū tātum. circa q vide q no. gl. extra de re
scri. ij. de pba. c. ly cā in sup versi. adstruxit. ¶ †Tertio no. text.
4 j. ne liberi falsis accusationibus. etc. Nam ista rō probat q iste
§. habeat locū et vbi causa exheredationis, vel preteritionis in
seruit z non probatur per heredē vt institutio irritetur, ¶ †No.
5 et tex. ibi per aliquem circunscriptionē etc. Nā ista ratio probat
q iste §. etiā habeat locū vbi causa non inseritur vel institutio nō
valeat z sic ex istis rationib⁹ concluditur q iste §. z auth. ex cā.
C. de lib, preter. que ex isto §. sumitur habeat locum vt legata z
fidei commissa valeant siue per testatorem sit cā inserta z nō p
bata siue causa nullo modo sit inserta. Hoc et probat preeedēs
ver. ibi sinautem hec obseruata non fuerūt, vt est ver. inserat ad
oia precedentia videlicet ad §. aliud quoq; capitulum. C. eo. qñ
causa non inseritur vel inserta per heredem non probatur §m.
hoc l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoffi. testa. ō dicit oū ōt
q rupto testamento per querelam oia in testimonio cōtenta. mu
tatur. z ideo corrigitur per istum. d. auth. ex causa z ita no. ibi
per gl. z nam z li. §. e. ti. z in l. iure nostro. §. si. de testa. tu. z ff.
de leg. ū. l. cum filius. in p. in. Zd idem facit q tangitur i d. auth.
ex causa. Et hanc op. tenent doc. ibi in vj. opp. ly ibi multe opi.
ponantur ¶ †Quarto no. tex. ibi dum dicit vel quelibet alia cā
6 etc. q̄ iste tex. facit quod substitutio pupillaris conseruetur per
istū. §. z d. auth. ex cā ad idē. j. e. §. si tales igit. ibi, seu alijs capi
tulis etc. Et istā opi. ly gl. ff. ō vult pu. l. §. v. Dy. vero ly posi
tum dicens quod iste. §. z d. auth. ex causa hz locum in his que
sine institutione heredis possunt valere, vt legata, vel fideicom-
missa que possunt ab itestato relinq, secus in pupillari sub. que
non potest valere sine heredis institutione, vt d. l. §. si. z l. se. §.
quisquis. ff. de vulg. z pupil. †Alū dicunt q cōseruať p istū. §. z
7 auth. ex cā dicentes q sicut tutela p auth. ex cā conseruať vt no.
per gl. in l. iure nostro §. si. ff. de testam. tut. z l. j. z l. si pr̄. e. ti. ita
conserua tur pupillaris substitutio, z tū tutela in codicillis dari
potest si codicilli sint in testamento confirmati, vt ff. de testa. tu.
l. ū. C. de test. tutel. l. ū, ly. in d. auth. ex cā i vl. q. hoc relinquit
sub dubio, qd dicemus. Certe idem ōt gl. predicta. z doc. per illā
gl. videl icet quod tutela conseruetur per auth. ex cā tex. iste ex
presse. h. d. ibi aut dationes tutorum. z c. j. e. §. si tales igitur ibi
z tutorum dationib⁹. etc. Ū ergo hic habeat locū i tutela. que cō
seruatur, idē fit in pupillari substitu. cū in. vtraq; sit fauor filij.
Preterea hic dicitur. vel quelibet alia capitula. etc. z in auth. ex
cā dicitur. certa nāq; firma manent. etc. Nā appellatiōe ceterō
rū cōtinetur substitutio pupilla. vt l. nā q. §. q pulsus. ff. ad tre.
z l. q. plures §. vl. ff. de vul. z pup. z istā opinionē tenēt Ja. z Ol.
8 ¶ †Quinto facit iste ter. dū dicit, vel quelibet alia capitula etc.
z. §. eo. si tales. ibi, seu alijs capitulis. etc. q per istū. §. z. d. aut.
ex causa cōseruatur fideicōmissa vniuersalia. ¶ Pro hoc etfacit q
iste text. indistincte dicit legata vel fideicōmissa. z istam opin. te
nent Dy. Jac. de Are. z Old. ra. ad Tre. l. ita ti. §. quoties vbi
9 de hoc lz Mar. Sil. in repe. d. auth. ex causa tenent q p aut. ex
causa. non cōfirmāt fideicōmissa vniuersalia. Sz p opin. Dyn.
Jac. de Are. z Old. est gl. ordina. referendo gl. ad tex. in l. eā quā
C. de fideicom. ¶ †Sexto no. text. ibi, z tāquā non recessuz. Nā
hoc vr̄ exp̄ssum quod legata, z fideicōmissa, etc. que in testamē
to continentur irritato testamento, ex causa preteritionis, vel ex
heredationis petuntur actione ex testamēto, cū quantum ad illa
tamentum p nō rescisso habeatur, vt ex hoc text. quam. q. monet
gl. in d. auth. ex causa. in gl. in p. incip. Alij dicunt. q petunť cō
dictione ex. l. vt refert gl. i aut. ex causa. z ibi per doc. i. q. ij. Sz
precedēs opi. vr̄ verior per hunc tert optimū in. l. si. ff. de hr̄ dib.
insti. z sic pz q irrita institutione legata ex testamēto debentur,
z actione ex testimonio petuntur. Pro hoc etiam facit q video
q irritato testimonio per cōtra tabulas legata, z fideicōmissa re
seruantur liberis, z coniunctis personis per edictum de lega. p
stan. Ita est tex. in l. ij. in p. in. ff. de leg. prestan. Pro, hac etiam
est gl. hic. super ver. testū. vbi gl. ēt. not. scriptura. z pro parte va
lere [illegible] parte non, z sic patet quod istud testamentū quātū ad
10 alia in eo cōtenta valet. ¶ †Septimo no. tex. i versi. z hec qui-
dem ibi dū dicit, z ecōtrario de liberorū testamentis, etc. q̄ hic
videtur expressū q descendentes debent habere legitimā ture
institutionis a suis ascendētib⁹. z ascendentes debent habe
re legitimā iure institutionis a suis ascendentib⁹. z ascēdentes ō
bent etiā habere legitimā a descēdentibus suis iure institutionis
¶ Zd idē infra eodē. §. hec autē in p incip. contuncto versicu.
ceterū. z eodē. §. ibi. vnde constat ad vtrūq; partis vtilitatem.
etc. Et sic videť idē seruari debere in testamētis filiorū respectu
ascendentiū. Et ita disputando domi. Jac. de belui, tenuit supra
11 eodem. §. aliud. ¶ †Quero. pone q pater fecit testamentū. i. fi-
lium preteriť. z neminē heredē instituit: an habebit loci. §. ille z
authen. ex causa. vt certa firma maneant. Sed. no. habeq; q̄ non
in. l. j. ff. de vulga. z pupilla. in p. prima solu. quā dat ad contra-
rium q facit ibi. de. d. auth. ex causa. Et hic ex ipsa gloss. habeas q̄
isse. §. z authen. ex causa. non habent locum. vbi nemo est heres
12 institutus. ¶ †Venio ad versi. autē dispōnimus. not. tex. in
versi. ceterū q̄ licet institutio in re certa habeatur loco legatorū
alijs existentibus vniuersaliter institutus vt. l. quoties. C. de ibi
bus instituendis. tū quo ad excludendū querelā in officiosi testa
menti. vt testamentū impugnari nō possit habetur loco heredis
vt hic z not. per glo. in. l. si quis pro ore ad Trebel.

ADDITIO.

a ¶ Inseri. Adde Bal. i. l. scōa. C. de liber. prete. z i l. j. iij. eiusdē
eodem titul. z Bar. etiā. in. l. ij. §. filius. ff. de liberis, z posthu.
vbi est gl. ordinaria.

1 ¶ Prescriptio quod non curat: non valenti agere.

Hec autem. Nemini licitū est heredibus quinquis,
†z affinibus, z coniunctis defuncti, et cē Ro
de iussoribus vllā inquietudinē vel molestiā occasione debiti de
functi vel generaliter q̄ cunq; de causa ad prefatas personas
spectante ante spacium nouem dierū inferre, quicquid autem
factum est intra predictū spaciū est inualidū. nullo tamen er hac
creditori circa temporalē prescriptionē preiudiciū generando,
h. d. ex isto. §. sumitur authen. hz neq; ante q̄ ponitur super. l. si.
1 C. de sepul. vio. ¶ No. q non valenti agere prescriptio ocu
a rrit, a etc. et econtra.

ADDITIO

a ¶ Non currit. facit quod no. habetur p Angel. in consi. ij. in-
cipien. in causa Gregorij quē vide. z adde tex. in. l. ij. §. in omni
bus. ff. de iudi. z Bal. in. l. quoties. C. de prec. imper. offeren.

1 ¶ Impersonalitas vitiat obligationē, z quando non nume.
2 Duo rei debendi, vel credendi. q cōstituatur p dictionē ant.

Ad hoc. Qui cōstituit, vel spopondit p alio. si quidē q
inquantitate quā dixit. si dixit satisfiet a me. z ab illo. nō cōtinē
te. p rata. ipse obligatur si vero alternatiue satisfiet a me, aut ab
illo nō z sentiēte ipso in solidō, tenetur. Si vero constituens locus
fuerit impersonaliter, nullus tenetur. salua tamē manēte actiōe
ō illos, cōtra quos de iure cōpetit, his obtinentib⁹ quibuscun-
que casibus nondū finitis. h. d. Ex isto. §. sumitur auth. si quan-
1 do. C. de cōstitu. pecu. ¶ †No. ex isto. §. duo. ¶ Primo quod
impersonalitas vitiat obligationē. ¶ Secōo no. q̄ dicto z inte
rat partē, vt hic z. l. si mihi z Titio. ff. de verb. oblig. z Justit. de
inuti. stip. §. z si q̄s, lz dictio aut attribuit rē cuilibet in solidū vt
2 hic, z. d. aut. si qū. †Et sic not. p istū. z. d. aut. q per istam dictiō
tinā. aut constituatur duo rei debendi in solidum. facit ad idem
q̄ habes in. l. si ex toto. §. j. ff. de lega. j. z in. l. ille aut tile lega.
ij. z p d. aut. cōstitutur etiā duo rei credendi vt. d. l. Titius de
redes de lega. ij. Sz ō primum oppon. z videtur. quod imperso
nalitas nō vitiet, vt. l. stipulatio ista. §. sicut autē. z. §. si quis in.
3 ver obli. z. l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus co. tit. Sola. Nā
que impersonaliter est ex parte, promittentis. quādoq; est ex parte
stipulantis. ¶ Primo casu aut impersonalitas ēt vbi obligati
o aut in verbo obligationis executiuo. ¶ Primo casu obligatio
nē vitiat ¶ Secōo casu impersonalitas obligationē nō vitiat,
vt l. si. ff. si cer. peta. z. l. illa stipulatio. §. cum g. ff. de ver. obliga.
¶ Secōo principali q̄ est impersonalitas ex parte stipulātis nō
vitiat. vt in contrario, que autem sit ratio diuersitatis: dic vt no.
¶ Pet. in d. authen. si quando.

Vt liceat matri & auie. Rubr.

1 ¶ Parentes, z etiam extranei concedunt administrationē bo
[illegible] volunt.

2 Femina an possit esse executrix testamenti.
3 Secundo testamentarius, an cogatur officiū executoris suscipere: remissive.
4 Curator datur etiā respectu certe rei.
5 Usus fructus bonorū relictorū filio quibus casibus queratur ꝓ̄i
6 Filiusfamilias i aduentitijs testari nō potnec etiā in alijs quibus patri non queritur usufructus.
7 Filiusfamilias ꝙ bona in quib⁹ patri nō queritur usufructus, potest donare causa mortis sine patris consensu.

Diuersis. Parentes ꝛ etiā extranei liberi sub parentū potestate positis res ꝓprias donare, ꝛ relinquere possūt adiecta conditione, ne parentib⁹ eorū usufructꝫ, vel aliud ad dictas res participū acquratur, dicta ꝛ rerū administratio liberis matoribꝰ ꝯ in potestate cōstitutis permittit. si vero sūt minores, illi⁹ administratio dictarū rerū cōceditur cui testator vel donās ꝓmisit. Si vero ꝓ testatore nihil dispositum sit, vel ille, de ꝙ testator disposuit, decesserit, vel acceptare noluerit, dabitur ꝓ iudice curator bonis, sub cōpetenti fideiussiōe. h. d. Et iste. §. sumitur aut excipit. C. ō bō. q̄
1 lib. ¶ No. ex hoc ꝑmo ꝙ parentes. ꝛ etiā extranei possunt cui volunt administratione bonorū concedere, vt hic concord. sunt in
2 gl. ¶ Secundo no. in ver. ⁊ q̄ administratio bonorū pōt concedi matri ꝛ auie ipsius filiūsa. Et sic videtur hic ter. qō femina possit esse executrix testamēti. Circa ꝙ vide. l. a filio. ff. de ali. ꝛ cib. leg.
3 ꝛ ꝙ not. doct. C. de epis. ꝛ cler. i. l. id qō pauperibus. in penul. q̄. ꝛ in Spec. ne instru. editi. §. nūc vero aliquā. ver. qd de muliere
¶ Tertio no. ꝙ ille, cui taliū bonorū administratio conceditur nō cogitur ea acceptare. hic i ver. ita tamē si ꝛ ipse. ꝛ tnversicu.
4 si vero forsan. ꝛ ꝛ sic est hic arg qō cōmissarius. seu executor vltime voluntatis nō cogatur suscipere cōmissariā, seu executoriā. De ꝙ vide doc. in. l. a filio in ꝑin. ꝛ ibi ꝑ Byn. ff. ō alimē. ꝛ cib.
leg. ꝛ doct. in. d. l. id qō pauperib⁹. ver. modo videamus. C. de episcopis ꝛ cleri. ꝛ Specul. de instru. edit. §. nūc certe rei. vt hic
5 in d. aut. excipitur. ¶ Nō. ꝛ videtur, qō patri queratur vsus fructus omniū donatorū, vel relictorū ipsi filio famil. vt. C. ō bo.
6 que lib. l. cū oporteat. ¶ Solu. Regulariter queritur vsusfructꝰ fallit hic in casib⁹ in gl. su ꝙ ver. parentib⁹. not. cui gl. adde qō
not. in auth. idem est. C. de bon. que libe. Et circa sextum casum hic not. gl. vide. l. j. ff. ꝛ. iij. ꝛ ibi ꝑin. C. de bon. q̄ liberis. ¶ Ite cir
7 ca septimū vide quod not. doct. in l. fi. C. de fru. in vj. opp. ꝛ quod tangūt doc. in d. aut. idē est vbi gl. etiā. ¶ Quero, hic dicitur qō filiusfamil. pōt disponere quomodo vult de bonis donatis. nec vsusfructꝰ q̄ratur patri, sed an poterit testari. Dic glo. ōt ꝙ non nam etiā ꝓprietate filius nō testatur, dic vt in glo. super v. disponere. ¶ Ex quo gl. no. duo. Primo. qō filiusfam. nō pōt te
stari quantū ad ꝓprietatē de bonis aduentitijs in quib⁹ queritur usufructus patri. Et de hoc est casus in. l. pen. C. q̄ test. facere
poss. ꝛ i. l. fi. §. filius aūt fa. C. de bonis q̄ li. alle. gl. ꝛ not. i. l. fi. C. de inoffi. testā. ꝛ ꝙ faciūt gl. quas ibi alleg. ¶ Secundo not. qō filiusfamil. nō pōt testari i bonis: in quibus patri nō queritur usufructus. Ita no. d. gl. Idē not. ff. de testā. l. q̄ in potestate. ꝛ in. l. §. in filiusfami. ff. ad Treb. ꝑ doc. in. l. penul. C. q̄ test. facere
7 posl. ꝑ e. de instru. edi. §. cōpendiose. ver. §. nūqd filiꝰ. ¶ Sz quero. nūquid filius possit donare causa mortis sine patris cōsensu bona in quib⁹ patri nō queritur usufructus. Tex. ibi ꝓ̄ō
b volverit disponere. ꝛc. cū sua gl. videtur velle qō sic. ᵇ Glos. ex opi. solū testamentum, ergo alio modo pōt disponere quomodo vult. sic idē. d. l. q̄ in potestate. ff. de testa. in glo. que incipit non
tñ magis. ibi dispōnit nō testādo. Pro hoc etā quia donatio causa mortis accedit magis cōtracti. quā vltime volūtati. vt no. gl. ā. ī ꝑin. ff. de don. plene. ꝛ in. l. tā bis. §. j. ff. de dona. causa mortis. ꝛ docto. l. l. senijū. C. q̄ testa. fa. poss. ꝛ illud vī veritas.

ADDITIONES.

1 ¶ Id ꝙ pauperib⁹. Et ibi vide oio Bal. ꝛ adde. Joa. de ꝓrat. in lemmas de pe. Lanfran. in trac. de arbi. iij. parte. in ꝑin.
2 ¶ Sic. Sz ab ex quero quoid si filiusfamil. lega. an legatū nō pōt haberi ex testīm. neq; ex codicillis: an debeat saltē in vim donatio causa mortis accedēte tali testīm: vel legato cōsensu patris vide domi. Soc. i cōsil. crū. incipiē. multū abunde. ver. succedit tertia difficultas. cū ver. seq. vsq; ad ver. quarta difficultas i ij. par. char. xlj. ꝛ ibi ꝑdicto. con. vide ad id ꝙ dicit hic textus.

1 ¶ Nominatio facta per patrē de filio qō prosit ad filij legitimationem.
2 Nominatio filiationis facte ꝓsumi matrimonium intercessisse.
3 Presuptio quod matrimoniū interuenerit est ꝓsumptio iuris, ꝛ de iure.

Beneficium vni datum datur alij.
4 Legitimatio ex nominatione facta in filium an habeat locum ēt si filij legitimi. superstint.
5 Legitimatus per nominationē quod succedit agnatis ꝛ cognatis patris.

Ad hoc. Liberi de libera muliere nati cuius qua nu ptie esse poterāt si a ꝑe nominati fuerit filij no ad
tecto hoc verbo. naturales legitimi efficiūtur ꝛ matrimoniū inter illa verba ꝓferentem ꝛ mulierē ex qua natri sunt iterseruisse monstratur. ꝛ si pater erga vnū ex filijs taliaverba direrit, ꝑdest
omnibus qui ex eadem matre sunt o nti. h. d. ꝛ ex illo. §. fumit
1 authenti. si quis. C. de natu. lib. ¶ Not. primo quod patris ꝓfessio per modum hic insertum ꝑdest ad filij legitimatio-
2 ¶ Secundo no. ꝙ talis ꝓfessio facit ꝓsumi matrimonium interceꝑisse ꝛ est ꝓsumptio iuris ꝛ de iure: vt hic in verbo. ex hoc ꝙ est valde no. fm Ja. de Bel. ꝛ lit ꝓsumptio iuris, ꝛ ō
iure apparet ex gl. super ver. mōstrat que exponit. j. fingitur ꝛ
3 sic appparet quod est fictio. ¶ Tertio no. ꝙ beneficiū vni datū ꝛ alijs datur. cōcor. sūt in gl. super ver. muliere. ¶ Sed quero vtrū ꝙ hic dicitur de tali legitimatiōe locū habeat ēt legitimis filijs ex legitimo matrimonio natis superstib⁹. gl. dicor. verbo
rum in d. auth. si quis ōt ꝙ nō, sed ita demum locū hz si dicti legitimi filij. non superstint. Sed Ja. de belui. ōt ꝙ hz locum sine superstint legitimi sive non quod ꝓbatur sic. Illud operatur matrimoniū ꝓsumptum quod operatur matrimoniū
verum. vt §. quib. mo. na. effi. legi. §. illud quo ff. de rei nup. l. si libere. sed filij naturales legitimātur per matrimonium veri q̄ est filijs existentibus §. de incest. nup. §. dubitatum ꝛ inst. de nup. ꝙ
si. ergo. ꝛ per mrimonium ꝓsumptum de quo dicitur hic in te
ne menti ꝓalleg. gl. Cuius opi. ꝛ gl. §. qui. mo. na. effi. sup. ꝙ generaliter. in gl. que incipit supple. in si. ꝛ no. in c. ꝑ tuas ex
tra qui sint leg. ¶ Ultimo. no. tex. ibi sed omni frui eos ꝛc. qō legitimatus per istum modum fruitur omni iure quod leges cō
cedunt filijs legitimis ꝛ naturalibus ꝛ sic videtur tex. quod filius legitimatus per hunc modum succedit agnatis patris i cui legitimis ꝛ naturalis. Ita videtur velle tex. ille quem tene mēti

Hoc quoque. Libri nati ex nuptijs legitime cō tractis hz nō soluentibus ad paternam hereditatem pariter vocantur cum filijs natis ex nuptijs
soleniter cōtractis sive ꝓcesserint eos sive sequātur hoc ꝓcat.

1 ☞ Matrimonium quibus casibus valeat sine scripturis.

Quia vero. Decorati maximis dignitatibus vsq; ad illustrem dignitatem incluse nuptias aliter contrahere non possunt nisi dotalia instrumenta scribantur nuptie tamen ꝓ̄ius contracte manent exceptis barbaris cuiuscunq; dignitatis existant reliquis aut̄ omnibus nuptias solo consensu fieri permittitur. h. d. ¶ No. qō mrimoniū valet
1 sine scripturis fallit in casibus quos ōt gl. super ver. iubemus. Sed aduerte qd id ꝙ ōt gl. ꝛ vbicunq; lex de hoc facit mētione ꝛ c. q̄ ratio hoc vīō ꝙ no. Liperialis ꝛ auth. maximis. C. de nu.

1 ☞ Uxor in bonis viri qñ matrimoniū cōtractū fuit sine dote, ꝙ habeat quartū in bonis viri. sive superstint parentes sine filij.
2 Uxor indotata quod succedat in bonis viri in quartam ēt solis. transuersalibus existentibus.

Quia vero Matrimonio sine dote ꝛc to si mulier a viro diuite moriēte, ipsa inops superuenat ad quam tā partē substātie viri admittit. si vir tres filios. vel pauciores ex ipsa vel alia habeat mulierē si vero plures habeat tūc ad tātā partē admitti tur quantū est id quod vni filiorū cōpetit. si vero cū viri a tali vxore sine hōnabili cā reiciat de substātia mlieris, nihil lucrabit. h. d. ¶ Querit gl. super ver. in talib⁹. qd si null⁹ filiorū sup est sz tantū ascendentes. ōt hic gl. in alijs rebus ꝓfert vxo. vt l. vna. C. vñ vir ꝛ vxo. sed certe illa ꝑbat totū Jtā qz vxori ꝓferunt viri parentes. Quare dic qō vxor habebit quartā bonorū viri residuū habebūt parentes sic erit idē qñ supstāt parentes qō est qñ supsunt filij ꝛ ita tenent doc. in auth. ꝑterea C. vñ vir. ꝛ vx. Sed querit gl. qd si nullus ascendentiū supest sed tm trāsuersales. gl. hic ꝛ in d. auth. ꝑterea. ponit opi qd dicemus. Ja. de bel. ponit opi. Dia quod vxores habebunt tantum quartā sed residuum tantū habeant transuersales nec possit habere vxor aliud Nam dicit qō ista quarta. ꝛ residuū transfertur ex diuerso iure ꝛ in eius accrescendi locū nō hz vt ff. qui mo. vsufr. amit. l. si sub condictione ꝛ doc. in d. auth. ꝑterea. in ij. q.

Illo. Nulla dignitas hodie p̄hibet nuptias cū muliere humili, z̄ vñ habere, dotalibus intervenientib⁹ instrumentis: religs vero dignitatibus carentib⁹ solo effectu nuptias sine dotalibus instrumētis permittitur cōtrahere, antiquo iure sublato. h. d.

1 ☞ Uxore divertente culpa sua, filiū apud virū alantur, expēsis matris, si est dives.

2 Mater quando teneatur alere filium vsq; ad triennium.

Illud quoque. Divortio celebrato liberi ad patrē transeunt, hȳ ditate nihilominus vocantur, z̄ alendi sunt apud parentē, qui divortij causam nō præstitit expensis alterius parenti cōmittentis causam divortij, nisi alias inops, sit apud ditiē, alendi sunt his pariter obtinentib⁹ in

1 parentibus, z̄ liberis. h. d. ¶ Quero dicit i ver. si vo p causam quod qñ mater dedit causam divortio, filij alentur apud patrē, quero cui⁹ expensis. Dicit glo. sup̄ verbo. alantur g̃ Jr. addidit matris locupletis expensis. Et ita posuit Jr. i tex. i aut. si pr̄. posita super. l. vna. C. de divor. facto apud quē. ꝛc. Et istā opi. tenet

2 ibi gl. z̄ i. l. alimenta. C. de neg. gest. ¶ Jta hic quero de vna. q. leges dicūt q mr̄ debet alere filium intra triēnū. ¶ Quero, qualiter dz intelligi. Respond. ita demū si ipsa habebit de lacte, z̄ si

3 ipsa lactare deceat. a Et ita no. Azo i sūma. C. de patria potestate

ADDITIO.

3 ¶ Deceat. Adde ang. i. l. si cōpetenti. C. de alen. li. bar. Bald. z̄ doc. in. l. alimenta. C. de neg. gest. z̄ Jnn. i. c. ex literis. de cōuer. in fi. vbi ditidē si ex certis causis iudici videatur. quia nō tenetur lactare intra triēnū. vnde est arbitrariū. Et adde Bal. i. l. omnē ad Ter. z̄ Jcly. i. c. illud. de p̄sump. i. iij. col. i. fi. ver. no. quero, circa fin. z̄ q ibi diri in apost.

1 ☞ Maritus accusans vxorē de adulterio. debet se subscribere

2 Matrimoniū hodie solū per ingressum religionis solvitur.

Quia vero. Marito atq; vxori divortiū celebrari

3 permittit ex causis a enumerātis. h. d.

1 ¶ Opp. hic dicit. q quando vir accusat vxorem de adulterio debet se subscribere, cōtra. C. de adulteriis quamvis gloss. ponat duas solut. app̄obat secundā. quod dicit vt in glo. Et sic hodie iure maritus accuset iure mariti, sive iure extranei, debet se subscribere ad pēnā talionis. Jta ōt gl. hic super verba, inscribere. in. d. l. quāvis. z̄ hoc tenēt docto. ibi in. ff. opin. z̄ in auth. sed nouo iure. z̄ i. l. iure mariti cod. tit. Et hanc etiā tenent docto. in. l. g crimen. C. qui accu. nō pos. z̄ vide g not. in. d. l. cōsensu. §. vir

2 quoq; z̄ §. virū. C. de rep. ¶ Ultimo circa istū. §. dic q solū in vno casu matrimoniū pōt separari, videlicet p ingressū religiōis vt in cap. er publico. ex de conver. coni. z̄ vide q not. ō. de nup. §. distrahuntur. z̄ de mona. §. sinautem vxorem.

ADDITIO.

2 Ex causis. Ex quibus causis fiat divortiū. vide in Spe. in tit. de de divor. vbi etiā quomodo formētur libeli. z̄ adde Jul. Bel. li. xvi. c. vl. z̄ lib. iij. c. iij. g Spurī⁹ Carvilius Roge. fuit primus q Rome fecit divortiū anno quingētesimo vndecimo post vrbē cōditam. ex causa sterilitatis.

1 ☞ Jsta verba, nisi forte castitatis cōcupiscentia, qualiter accipiantur.

2 Pater ingrediens monasteriū tenetur dare filijs partē bonorū

Quia vero aliqui. Nuptie regulariter consensu nō solvūt nisi castitatis cōcupiscentia. dote z̄ donatione p̄pter nup. liberis servato, altero aūt vel vtroq; alias nupt. postea habente. vel aliter luxuriose viuēte. delinquētis substantia ad filios dz pervenire. filijs minorib⁹ p iudicē gubernatore dato, filijs nō extantib⁹ ad fiscū cōfiscabitur dz pervenire. h. d. ¶ Quero qualiter accipiat ista ꝛba, nisi forte castitatis. z̄. c. ponit hic sup̄ ver. castitatis. gl. Tu vero dic ō hoc. vt ex de iure eiu. c. tua nos. xxxiij. q. v. g Deo. xxvij. di.

2 q̄ sūt. z̄ c. fe. z̄ xxij. dist. c. seriati. ex ō cōue. cōi. c. j. i fi. ¶ Ultimo no. sup̄ ver. pene. iducit hūc tex. i argumēto. g si p̄ ingredit monasteriū tenet dare suā partē bonorū filijs: cū demū post mortē vel post delictū cōmissum dētur bona filijs. De hac. q. no. per gl. ō. de mo. §. illud quoq; z̄. j. de san. epi. auth. si qua mulier.

1 ¶ Dispositio huius tex. an habeat locū in quacunq; militia.

2 Litigantes possunt dare iduci interogationes, z̄ iterrogatoria

3 Sententia lata i causa matrimoniali p̄ matrimoniū quod non transiat in rem iudicatam.

4 Testes quando testificātur, nō tenētur reddere causam dicti sui

Quod autem. Mulier virū quantocunq; tēpore dz, lz literas, vel nuncū sospitatis ei⁹ nō receperit. Si vero maritū mortuū esse audiverit, nō lz el nubere, nisi dux belli p iurm hoc dixerit, z̄ post iurm adhuc cū expectare cogit p annū. pena

1 cōtra fasciētib⁹ imminet. c. h. d. ¶ Quērit gl. vtrū q hic dicit, habet locum in quacunq; militia. ita vt in ea existens debeat tāto tempore expectare. Dic vt in gl. super ver. sustinere. in fine ad id quod dicit de iure hȳ canonico, dic vt habes extra de sponsalibus. c. in p̄sentia. de secun. nup. c. dominus noster. xxxij. q.

2 c. cū per bellicam. ¶ Ulterius iste tex. inducitur in ar. per. Ja. de belui. in co q̄ hec mulier interrogata duce belli. q est testis de morte viri sui. q̄ lz. litigatoribus interrogationes z̄ interrogatoria iudici dare. Jacit ō. de test. b. §. li vero dicatur ff. de adulteriis postulauerit §. questioni. Jta dicit do. Ja. videri de interrogatoriis que dant a parte iudici, vide i. c. p̄stitū de testib. lib. vi.

3 ¶ Ulteri⁹ ar. iste tex. q̄ sentē. lata i cā matrimoniali p̄ matrimoniū nō trāseat in rē iud. sicut hic vides i turameto. De q̄ dic.

4 vt no. extra de re iu. c. lator. xxxv. q. ix. i fi. vt li. non cōtes. cap. 1. ¶ By. gl. hic super ver. spa tiū induxit hūc tex. i eo q̄ dicit q dux. belli simpliciter iurat de morte viri q testis dz dicere cauiam. sui dicti. De q̄ dic vt dixi. ō. de test. §. licet. vbi gl. tangit.

Predictis. Matrimonia etiā ex tribus aliis causis

su perioribus additis distrahi possunt, z̄ exceptionibus hac cōstat numeratis ex nullis aliis matrimonia dissoluuntur. h. d. ¶ Opp. dicitur hic q impedimentum diriimit matrimonium cōtractum. xxxv. q. vij. hi qui matrimonium. Sol. vt ex de fri. z̄ malc. i. c. laudabile. dixi. ō. d nu. §. o. occasionē

Quia vero. Mulier z̄ viri peccantes pena legitima

puniuntur, z̄ iudices z̄ officiales negligentes. Hoc dicit vsque ad. §. li quis autem. iste. §. hodie cōtinuatur per. §. j. vt frat. filij. §. penultimo

1 ¶ Admonitio debet vindictam p̄cedere

2 Damnari ex p̄sumptione quod quis possit. Et quando nō. §.

3 Ex facit illum iudicem z̄ vltorem, in quem vindictā collocat.

4 Delinquens in ecclesia ad ecclesiam non fugit, nec ab ea detenditur.

9 Marito quando lz quemlibet adulterum occidere etiam de iure canonico, z̄ numero. 7.

8 Transigi de adulterio quando possit, z̄ nu. 10.

9 Clausula in fine posita non refertur. ad omnia precedentia si resultaret intellectus contrarius iuri.

11 Instrumentum factū in beneficiū alicuius qualiter eq⁹ motuus fuit, vel vulneratus, non valet: nisi habet tres testes.

12 Crimen an probari possit per testes.

Bis quoque. Adulterium p̄sumitur iuris p̄sumptione. probatum punitur licet vindicta sua manu qñq; p̄missa, bis obtinentibus in caliby turis z̄ pendentib⁹ nondū finitis. h. d. Ex. isto. §. sumitur auth.

1 si quis ei. C. co. de adulte. Azo. in hoc. §. quod admonitio debet

2 p̄cedere vindictā. De quo dic extra de vit. z̄ hone. cle. ca. ō.

3 ¶ Secūdo no. quē ex p̄sumptione damnari. ¶ Tertio no. p vindicta propriis manibus hominī permittitur q lex facti.

4 iudicem z̄ vltorem. ¶ Quarto no. ter. ibi. non enim dz q ille qui delinquit in ecclesiā nō dz ad ecclesiā cōfugere nec dz ab ipsa defendi. Tex. est hic. ad idem. j. e. ver. quis enī. z̄. Azo hoc. est casus. extra de immu. ecclesia. c. si. dixi de hoc. ō. de man. p.

5 §. neque autem. ¶ Oppo. z̄ videtur q ex p̄sumptione q̄ dū nari nō possit, vt l. absentem, in p̄in. ff. de pe. gl. hic super ver.

2 punire pōit vnā solutio. Tu vero dic, q hic est p̄sumptio dabi p̄sumptio hominis: vt no. in l. Jtia. C. de adulte. l. quamvis. z̄ li

bic qui adulterij. eo. ti. z̄ de hoc no. ff. q. j. c. semper. z̄. xxj. q. j.

b c. dicit dominus dic, vt ibi. ¶ Secundo oppo. z̄ videtur, g nō

6 liceat marito quēlibet occidere, vt C. ō adul. l. Gracch. z̄ ma rito. ff. e. ti. Dic vt in gl. super ver. perimere, sed Ja. de belui. ait hoc esse speciale odio spernentis tantam solemnitatem p̄pter. nimiam cōtumaciam ipsius adulterij. z q̄ hec lex loquitur generaliter. z̄ indistincte, z q̄ facit virum vltorem. z iudicē huj⁹ delicti z q̄ et loca distinguit. gr. C. de rap. l. j. z q̄ si. fine ind. semel. l. j. z ff. & circa q̄ vide q̄ no. in d. l. marito. z̄ per doc. in d. auth.

7 quis ei. C. de adul. ¶ Quid autem iuris sit ō iure cano. Vide

8 vt no. z̄ gl. i tex. xxij. q. ij. c. iter hec. ¶ Jtē opp. ad. §. queigit. ibi dum dicit amicabili cōpositione. hic innituntur q dē adulterio possit tranigi. ō. C. de transac. l. tranigere. gl. que est super ver. amicabili. dat hic quatuor sol. quas p ordinem dic vt hic in glo.

9 ¶ Ex. j. sol. no. q clausula i fi. posita nō refertur ad cia precedentia

c q̄ resultaret intellectus iuri cōtrarius, vt ff. de adop. l. si fidē in fi. ff. de iur. om. iu. De qua materia vide in c. q. requiritis extra de app. z̄ c. inquisitioni. c. ti. z̄ q. no. Spe. in ti. de inst. edi. §. nūc autē ver. item excipe. z̄ vide tex. in l. iij. §. filiꝰ. ff. de li. z̄ post. cōiuncta

10 l. j. ō libe. p̄ter. vel exheredē. ¶ Ja. ō bel. omisis. fol. gl. solut. aliter dicens q aut loquimur. de adulterio p̄sumpto. z̄ licitū. est trā sigere. vt hic. aut ō vero. z̄ tūc nō est licitū. vt fl. 3ia q tenē

11 mēti. ¶ Ultimo iste tex. i ver. li vero. iducit in ar. p Ja. ō bel. quod

g instrumētū quod plerūque quis facit sibi fieri, qualiter equus
12 suus est peculius, vel mortu⁹, valet si hat cozā tribus testib⁹. ✝Itē
est argumen. quod crimē possit pobari per instrumētū. Jacit q
dicit ipse l. fi. C. de, pba. l. ij. quozū appel. nō reci. C. fi. de iureiu.
lib. vj. de hac. q. no. per gl. in l. contra negātem. C. ad. l. Aquil.
z in. l. fi. p reall. quoz appel. non reci. z ff. ad Turp. l. i senat⁹ cir
ca p̄inc. z no. p gl. cr de verb. sig. c. cōstitutione. lib. vj. Et istā qſ
tionē disputauit Jac. de Aret. quā refert Ly. in l. pen. C. de pb.

ADDITIONES.

g ✝Tu vero dic, vide Bar. i l. q nerua. col. vj. ff. dpo. z do. Alex.
de jmo. in l. fi. de. q. z Bal. in l. fi. ff. de hrde. insti. z adde Spe. in
utu. de pb. y. ij. versi. v. per p̄sumptionē. z Ang. in tract. ma
le versi. quod fami. ij. col.

h ✝De iure canonico. Zid quod vide aliquid per Felyn. c. j. circa
p̄inc. de rescript.

c ✝Precedentia. An z qñ z quibus referatur ad precedentia. z
qn non vide latissime jely. in. c. causam. col. ij. verbic. clausula re
fert de rescrip. vbi plene not. z vide q ibi dixi. z jo. z. in. l. si ser
u⁹. ſ. inquit. ad leg. aquil. z Bard. in cle. j. ſ. q aūt. de stat mona.

Collatio nona.

De heredibus ab intestato venientibus. Rub.

1 ✝Usufructus, qui acquirit patri in bonis filij, non extinguit
per mortem filij sed durat patre veniente, z ibi qñ extinguatur,
2 Sylius familias quod bodie habeat heredem ab intestato in ad
uētitijs nō in pfectitijs, nu. 8.
3 Differentia emancipatio. z pat. potesta. bodie sublata est z quātū
ad successionem intestati. non aut ex testamento.
4 Differentia agnationis z cognationis q bodie sit sublata in suc
cessione intestati, non ex testamento.
5 Titulus de coniungen. cum emanc. lib. q ꝯcorrigatur. z. nu. 10.
6 Dispositio hec in quo peculio loquatur, vt descendens suo ascē
denti p̄feratur.
7 In pfectitijs bodie nihil est immutatum per iura nova.
8 Filiasa. quando habeat hrdē ab intestato in dote pfectitia.

Lurimas. Omnis gñis ab intestato suc
cessio i tribus gradibus diuiditur, vi
delicet ascendentium, ex latere veniē
tium. item in successione patris, vel fi
lyisa. prima causa est descendētium, z
primi quidem gradus equaliter, cete
ri vero in stirpem vocantur, y usufructu
pareti seruato, sublata differētia sex⁹
z patrie potestatis, z agnatiōis, z co
1 gnationis, hoc dicit vsque ad. ſ. consequens. ✝Not. text. i ver.
nam in vſufructus quod vſufructus, qui aquiritur patri in reb⁹
acquisitis per filium non extinguitur morte filij. immo durat
post mortem filij in vita ipsius patris. Tex. est no. hic. z jhoc te
net glos. in lege. prima. C. de bon. mater z. C. de bon. que liber.
lege. quod sciti. finalis. licet Placen. teneat contra, vt no. glo. C.
de vsufructus lege. iij. sed eius opon. ibi rep̄obatur, z etiam in
alijs locis sup̄a. alleg. Hoc fallit in casu, quando pater qui ha
bet vsumfructū bonorum filij succedit iph filio vna cum fratri
bus filij, quia tunc vſufructus extinguitur, z habet pater virilē
portionem bonorum filij. vt in ſ. si vero cum ascendentibus j.
eodem. Ex quo sumitur authentica. item hereditas. C. de bon.
quelib. de quo per glo. z doc. c. de vsufructus. ✝Secūdo not.
2 quod filiusfa. bodie heredem habet ab intestato. vt hic. z infra.
p̄inc. videtur velle glo. super verbo, parentibus. quod hoc sit
nouiter introductum p̄obatur per istā auth. z idē not. ff. de ca.
pec. l. z habuitis not. s. de nup. ſ. veniunt. Sed certe immo de
3 iure cod. filiusfa. habebat heredē, vt ibi dixi. ✝Tertio no. esse
4 sublatā differētia emancipationis. z patrie potesta. quod intelli
git gl. esse verū ab intestato. secus si est factum testamentum. Ita
not. ff. de minor. l. si filius in l. Sall⁹. ſ. z quid si tantum. ff. de lib.
p̄ost. C. de collat. l. si emancipati, z per Azo. in sum. illius titu.
5 in authen. ex causa. z ibi per doct. C. de liber. p̄tez. ✝Item
not. esse sublatam differentiam agnationis. z cognationis q itel
ligit glossa. esse verum in successione ab intest. secus si ex testō. Ita
dicit. C. de iofficio. test. l. fratres in ij. gl. quātene nemti. Idē ot.
Azo in summ. illius. titu. ſ. idē datur querela. ✝Ultimo not.
6 secūdum hoc quod bodie corrigitur totus iste tit. ff. de cōiugē.
7 cū emācipa. libe. ✝Quero, in quo peculio filijsa. defuncti log
tur hic, q p̄feratur descendens suo ascendenti. Dic vt in gl. su
per verbi. parentibus. Ex qua gl. r o. ✝ q in bonis pfectitijs ni
8 hil est bodie mutatū. p iura nova. ✝ Et sic habes ex hac gl. q in
pfectitijs etiam bodie filiusfa. non hz heredem. Ad idez facit q
9 no. ff. de cast. pec. l. si pater. in p̄inc. ✝Sed hic quero, nūgd i dote
pfectitia filiasa. hz heredem. Gl. que est. ff. so. mat. l. nupta. ſ. j. z
l. filie. e. titu. vt velle quod non. Idem tenet Azo in sum. C. so.
mat. circa si. Pro hoc etiam gl. hic posita, super. d. verbic. parēt.
bus. Jn contrarium est casus p̄in lec. By. ff. sol. mat. l. post dotē
Sz pōt solui, q aut actio de dote remānt cōmunis patri. z filie,
z p̄inc. in ea filia non hz hrdē, vt in p̄alle. l. Aut actio facta est
ipsius filie, puta, q2 pater passus est eā nbi stipulari, z tūc hz hr
dem. Et ita loquitur lect. By. in d. l. post dote. z pobatur. ff. de
pact. dot. l. inter socerū. ſ. cum inter p̄m intellectu Jaco. de Bel,
qui intelligit quod ibi duos retineatur pro liberis tāquā p here
dibus mulieris, vt ipse disputando tenuit i ciuitate ista. Nō ob
stat gl. hic posita, q2 loquitur in peculio pfectitio filij, quod est
in dnio patris, vt l. certū. C. fa. erciscun, sed questio nostra loqt in
peculio pfectitio qō est in dnio ipsius filie, vt est dos. vt. l. Pō
ponius Philadelphus. ff. fa. ercis. Et sic videtur idem q i casu
tren si. Et facit ad istā gl. q ōt. q bodie i pfectitijs nihil est im
mutatum. l. cum oporteat. in p̄inc. ibi. non ex eis subtātia. z. C.
de bon. que lib. z facit. l. si. in p̄in. in si. ff. quis ord. in bo. pos. ser.
10 z C. qui admit. ad bo. pos. l. j. ✝Querit gl. j. in hoc titu. q est su
per verbo. introducta, vtrū per istā constitutionē sit sublatū edi
ctum. ff. de cōiun. cum emancip. liber. quod statuit, quod si ha
beo filium emācipatum, z nepotē ex eo in potestate, lz nepos sol⁹
admittatur de iure ciuili, z de iure pretorio admittatur filius emā
cipat⁹ insolidū, vt. ſ. emācipati. Jnsti. de hrd. q ab intest. tū p edi
ctū ō cōiungen. admittatur. gl. q est hic ot. q cum bodie sit subla
ta differentia emancipationis, z patrie potestatis. illud edictus
est sublatum. z sic filius solus admittitur tanquam p̄im⁹ i gra
du, z idem quod hic not. in auth. in successiōe. C. de suis, z le. qui
sumitur ex isto. ſ. z in. leg. illā. C. de col. z in. l. si p̄oponas. in pn.
ff. de in offi. test. z p gl. Jnst. de here. qua, z dif. ſ. sui. z no. doct. i
d. authenti. in successione.

1 ☞ Pater succedens filio vna cum alijs filijs, an habeat vsum
fructū portionis obuenientis alteri filio de bonis fratris.
2 Frater ex vno parente tantum quod non succedat vna cum pa
tre in bonis fratris.
3 Frater vtrinque cōiunctus, an p̄feratur in bonis fratrib⁹ auo,
vel p̄oauo.

Consequens. Parentes succedunt descendenti
bus iberis ipsorum descendentiū
nō extātibus gradus p̄rogatiua seruata. li vero parentes eun
dem gradū obtinēt, equaliter admittunt cū qb⁹ fratres ex vtro
que parēte cōiuncti defuncto vocantur, nec patri vsusfruct⁹ ꝑpor
tionis eius filijs contingentis acquiritur. h. d. Ex isto. ſ. sumit
1 auth. defucto. C. ad tertul. z auth. cessāte. C. de legi. hr. ✝ No.
q pr nō hz vsumfructū portiōis alijs eius filijs cōtingētis. z quo
ad illas portiōes vsufruct⁹, q erat olim omniū bonoz filij mor
tui, est extinctus. Ratio ponit in text. ibi quoniā, p hac vsus por
2 tione, zc. ✝Quero vtrū frater ex altero tantum parēte cōiun
ctus admittatur, vna cum parentibus ad successionem fratris,
z hic est tex. q nō ibi, exceptis solis fratrib⁹ ex vtroq; zc. j. ver
si vero cum ascendentibus. ibi, ex vtrisque parentibus, zc. Et q
hoc sit verū. no. p gl. ſ. ō nup. ſ. primo si quidē. ver. si vero nō ha
buerit filios in gl. que incipit. ſ. hoc totum. ✝Quero, vtrū fra
3 ter vtrinq; cōiunctus admittatur cum auo, vel p̄auo, vel p̄fera
tur. Jn gl. fi. hic que est sup̄ ver. cu. p̄imis, sunt opi. tz opi. Jac.
quā tenent gl. z doc. in auth. defuncto. C. ad Ter. z per gl. C. de
suis, z legi hered. auth. in successiōe. z insti. de ser. cog. ſ. toties.
quicquid dicat hic Jac. de Belui.

1 ☞ Filij fratrum, quando tractatur de hereditate patris defūc
ti ab intestato. z non sup̄sunt patrui, quod succedunt in stirpē.
z non in capita.

Reliquum. Fratres. z sorores defuncti vtrinque cō
iuncti a descendentibus z ascendentib⁹
ad eoz successionē vocāt ceteris exclusis, eis autem nō subsisten
tib⁹ vocātur fratres ex altero parēte tantū cōiuncti. cū quibus
filij fratrum solummodo huiusmodi p̄uilegium indulgetur.
✝Itē superstitib⁹ ꝑfratrib⁹ de functi cū ascēdentib⁹ filij fratrū
penitus excludūtur. ✝Item filij fratrum patris defuncti, licet
tertium gradum obtineant, p̄feruntur. h. d. vsque ad. ſ. si vero
nec. Ex isto ſ. sumitur authent. cessante. C. de leg. her. Et dic q
iste. ſ. iquātū ōt. q filij fratrū nō admittūt cū parentib⁹ est bodie,
correctus. p aut. vt fra. fil. vt no. in d. auth. de functo. C. ad Ter.
✝Quero hic dr. q qñ filij fratrum succedunt cū patruis q sunt
1 fratres defuncti succedunt stirpem. ✝Quero, quid si non suc
cedunt cum patris puta q2 nullus ex fratrib⁹ defuncti supersit
sz solū sup̄sunt filij fratrū an succedunt in capita, vel in stirpem,

Dicit ẽz quod in capita. ⁊ idem tz ipse in authen. cessante. C. ō legi. here. ⁊ in sum. ultius titul. Et ista opin. vī placere gl. insti. ō le. agn. suc. §. hoc etiam. Accyr. vero tz ꝺ hoc hic, ⁊ in auth. cessāte. C. de legi. here. ⁊ in l. j. i Duabus gl. Roffr. vero tenet opinio ẽz. vt ipse ponit i titul. ō bono. possessio. vnde cog. §. vlt. vers. queritur. Spec. vero in titu. de suc. ad intesta. §. j. ver. tz an filij. recitat opin. nihil firmat. sed Oyn. Jacob. de Sret. ⁊ ꝯyn. tenet opin. Accur. vt not. pꝛ ꝯyn. in d. auth. cessāte. Jacob. vero But. i d. aut. cessāte, tz opin. ẽz. q succedāti capita, ⁊ solūmodo succedāt, in stirpē, qñ succedūt cū patruis. Ratio est, qz tūc succedūt ꝺ ius cōmune cū enim patrui sint primi ozes in gradu ad ōtum, deberent pferri filij fratrum vnde lex statuit in pniule ꝯ ium filioꝝ fratrum vt succedāt in locū patruū suoꝝ, sed qñ succedunt inter se non extantibus patruis remanent iura antiqua incorrecta. De hoc vī inducere tex. in hoc. §. reliquum, vers. ex diuerso, ibi, sed ipsius fratrum filijs ꝛc. verū, sinaūt cū fratribꝰ ibi, tale pniuilegium ꝛc. Sed pcedens opin. Accur. videt veri oꝝ, ⁊ pbatur per. §. j. pꝛoxi. h vero neqꝛ. ¶ Secūdo pbatur, ⁊ melius, per istum. §. verūm illud palā. vbi expresse habes, q qñ nulli supersūt patrui, qui sint fratres defuncti, tūc filij fratrum succedunt in locum patrū suoꝝ, ⁊ pferuntur patruis defuncti, q sūt in tertio gradu. Ad idem in dicta authentica ⁊ post fratres. vers. hi autem, que sumitur ex isto. §. Et sic concludetur ex prędictis, q etiam qñ veniunt ad hereditatem cū his, qui sunt pares in gradu, succedunt in locum patris eozū, ⁊ sic in stirpem. ¶ Ultimo not. gl. in fi. q est su ꝯ. ver. illud palam. ⁊ incip. sed quamuis.

ADDITIO.

a ¶ Cessante. ⁊ ibidem omnino vide Salyc.

1 ☞ Quando tractatur de successione transuersalidum, illi qui sunt ulteriozes post fratres, ⁊ eozum filios succedunt in capita, non in stirpem, secundum gradus pꝛerogatiuam.
2 Decedenti cum duobus fratribus, quozum vnus erat ex vtroq; parēte, alter ex altero tantum, hi tres succedūt in capita.
3 Agnati ⁊ cognati hodie succedunt vsq; ad decimum gradum.
4 Dominus an succedat cognato sui serui.

Si vero neque. Post fratres ⁊ filios fratrum omnes a latere cognati sm gradus pozogatiuam ad successionem vocātur i capita, sublata differentia sexus agnationis ⁊ emancipationis, ⁊ patrie pōt. h. d. ¶ Mo. q tz in pꝛecedentibus. §. dicatur q cū tractat de successio. aui patrui filij succedant in locū patris sui. vt. §. e. §. j. in fi. ⁊ §. pꝛ. verū, sinaūt cū defuncto. C. ō legi. here. aut. cessante, ⁊ auth post fratres. Tū cum tractatur de successio. aliozum, illi qui sunt ulteriozes post fratres, ⁊ eozum filios. non succedunt in locū patris ⁊ sic vbi inspicitur persona cius a quo non succedēti stirpē. sed in capita, vt hic, ⁊ in authent. post fratres fratrūq; filios. C. de legit. her. Et hoc facit ad quest. ibi per doct. posita dic vt ibi

2 ¶ Quero quid si aliquis decessit duobus fratribus suppositibꝰ tantum, qz vnus erat ex vtroq; parente, alter ex altero parētū. Ad pōt esse, an isti succedant in stirpes. Jac de Belui. ōt q non, immo simul in capita succedent, qz duplex ius cōsideratur, ⁊ in fratribus, ⁊ in filijs statutum solū. §. eo. §. si igitur. ⁊ ō. e. §. sinaūt defuncto. ergo in alijs personis non est considerādū. Inducit etiam ipse C. de l. her. auth. post fratres. in gl. que incl. filioꝝ filios. Et p. h. d. ipse facere. §. pꝛ. §. ibi qñ quidez, ꝛc. Pro hoc optime iste text. dū dicit exceptis fratibus, ⁊ filijs fratrum, ceteri in capita succedūt ⁊ qui propin quior est in gradu potior est in succellione, vt hic, ⁊ dicta auth. post fratres fratrūq; filios. q

3 sumitur ex isto. §. ¶ Querit gl. pꝛima i hoc. §. olim agnati succedebant vsq; ad decimum gradum, cognati vero vsq; ad septimū gd iuris est hodie: Dicit gl. q ad decimū ⁊ idē n. t. in dicta.

4 auth. in successione. Insti. de successio. ab intesta. §. fi. ¶ Querit gl. se. quens nunquid dominꝰ succedat cognato serui sui. Dicit gl. Insti. de seruī. cog. i pn. ¶ Ultimo gl. ōt esse distinguendū circa istos. §. vt. §. de consang. ⁊ vte. fra. ⁊ tangitur in dicta auth. post fratres. ⁊ plenius. C. communi. de succes. in authēti. ita que ⁊ ibi per doctozes.

1 ☞ Proauia, ⁊ alij superiozes, q admittantur ad tutelam, sicut mater, ⁊ auia.
Murus appellatione, venit proauia.
Ami appellatione venit proauia.
2 Mater, ⁊ auia licet admittantur ad tutelam, tū non coguntur acceptare.
3 Mater est legitima tutrix filiozum suozum, licet non p omnia sozitur naturam legitimozum.

Ex his. Tutela legitima defertur secundum gradū ⁊ ordine quo ad hereditatem vocātur si idonei, sunt agnationis ⁊ cognationis differentia sublata, regulariter, mulieribus repulsis, exceptis mre ⁊ auia, que omnibus ex latere venientibus pferūtur solis testamentarijs ea pcedentibus pluribus autem in codē gradu existentibꝰ magis idoneus eligendus est, tutela periculo omnibus imminente. legibꝰ que de hereti

1 cozum successione loquuntur firmis manentibus. h. d. ¶ Mo. in versū. mulieribꝰ. ibi, his enim solis. ꝛc. nam hic videtur tex. q solum mr̄ ⁊ auia admittat nō pauia, ⁊ superiozes in ꝯ ius facit text. in lege. qui eozum ver. idem. Pomponius. ff. de postulan. vbi, appellatione nurus cōtinetur pronurus ⁊ omnes quibus prepositio adꝺcitur ex pꝛopꝛia significatione vocabuli, ꝛc. Sed in ꝓposito appellatione auie debent contineri pꝛoauie ⁊ cunctes q bus adꝺcitur prepositio ex pꝛopꝛia significatione vocabuli tā

2 iste ter. videtur velle contrarium cogitabitis ¶ Sedo no. ter. ibi sub ire permittimus quod mater ⁊ auia demū volentes admittū vt hic, ⁊ i auth. matri. ⁊ auie. C. qñ mul. tu. off. fū. po. ¶ Ja-

3 tem habuistis in §. qz vero. c. ti. ⁊ ibi ¶ Mo. an mater sit legitima tutrix. gl. hic ōt q est legitima. j. fm. l. a iudice data. Ita ōt gl. hic de qua no. et. in d. auth. matr. ⁊ ibi p doc. i tiū. q. ⁊ ibi per Oy. i l. tutoz. si petitus. ff. de tut. ⁊ cur. dat. ab his. ⁊ in l. si gs sub cōditione. ff. de sta. tu. ⁊ tāgit Spec. in ti. de tut. §. nunc dicēdū pꝛin. Veritas est q legitima tutrix, tz pōia nō sozitur naturāle legitimozū tutozū. vt l. y. §. si mr̄ nō petierit. in fi. ff. ad Ter. ⁊ batur. per ioēm hic alleg. ⁊ est tex. in l. pe. C. in q. cau. pl. tac. ⁊ ista opi. videtur placere gl. in d. auth. mr̄ per būc. §. ⁊ ibidē tenent d. in q. iiij. ⁊ Oy. in pꝛealle. locis, ⁊ in hoc tū sozitur naturam legitimorū, qz mr̄ nō cogitur acceptare. vt hic. ⁊ ꝺ. diri ⁊ istam opi. tz Ja. de Bel. Ultimo ad vers. si autem plurimi. vide q no. doc. in auth. sicut hereditas. C. de legi. tut.

ADDITIO.

a L. cui eozum. Et ibidem vide Bar. in l. liberozū in pe. col. ver. quero an appellatione nepotum de ver. si. ⁊ adde gl. in l. gall. §. idem creden. alias. §. instituit. de liber. ⁊ postbu.
¶ Proauie. Vide Bal. in l. j. paulo. post mediū. C. de suc. edi. ⁊ Bar. d. l. cui eozum. in v. col. ver. quero quid auia

Vt sponsalitia largitas &c. Rub.

1 ☞ Donatio propter nuptias hodie nō insinuatur tz olim insinuaretur ⁊ recitat tria iura ⁊ qō quantum ad virum donantem seu pro quo donatum. sit sic.
2 Sponsalitia largitas quid appellatur.
3 Donatio ob causam nō insinuatur.
4 Sponsalitia donatio quā pꝛopꝛie facit sponsus sponse insinuationem requirit.

Sponsalitiam. Sponsalitias largitas que est spōsalis contractus ex omni parte videlicet cunctis

a sit quātitatis etiā sine insinuatione. h. d. ¶ Propo ⁊ videt q ¶ donatio ꝓpter nup. egeat insinuatione vt l. fi. C. de in. do. ⁊ te do. ante nup. l. fi. §.

1 similiq; modo, So. ¶ circa hoc est triplex ius. Primū est ius C. p q donatio p p nup. regrebat insinuationem li excedebat. l. solidos nō obstāte q esset donatio ob causā vt ē legi. Sēd nihil casū qñ mulier cui donabat erat minoꝝ vt l. in minozū. C. de do. ante nup. fm iꝰ est introductū p istā cōsti. fm q donatio ꝓpter nup. nō requirit insinuationem nec quantum ad mulierem cui donatur nec quātū ad virū qui donat vel si ab alio donatur mulieri. Tertium ius est introductū secundum quod donatio pꝛopter nup. quantuncūq; sit quantitatis nō eget insinuatione quantū ad mulierem cui donatur quantum ad virum donantem seu p. donatū sit sic vt. j. vt frat. fil. §. illud quoque, ⁊ ideo sup. d. l. similiq; modo posita ē auf. e. ōcur sū cui pars sumit ex d. §. illud quoq;

2 ¶ Querit gl. quid appellatur hic sponsalita largitas. Dic,

3 vt no. hic in gl. ⁊ in d. auth. eo decur sum. ¶ Quero vtrū ista donatio ob causaz egeat insinuatione. gl. habes hic q non ⁊ no. in

4 l. fi. C. de iur. do. ⁊ ff. de don. l. j. ¶ Quero nunquid sponsalitia donatio quam facit sponsus sponse accipitur pꝛopꝛie ꝛequirat insinuationē. Tex. ē ⁊ gl. quod sic in. l. j. C. si aduer. do.

ADDITIO.

¶ Insinuatione. Adde bal. in l. cum multe ad fi. C. de do. ant. nup. ⁊ quod per ¶ Pau. de cast. in cōsi. cū.

Et hoc quoq; Minozes ex quo possunt testari possunt libertates relinquere antequā l. cessāte. h. d. Ex isto. §. sumit auth. sed hodie. C. qui manu. pos.

1 ☞ Instrumentum faciens mentionem alterius instrumenti qui

fi tem

dem faciat.remissiue ꝛ nu.6.
2 Citatio patris,quando requiratur,quando instrumentū exẽplatur iudicis authoritate.
3 Originale instrumenti si pars,cõtra quam producitur instrm exemplatum iudicis authoritate,instat vt producatur,an ꝓduci debeat.remissiue.
4 Si in sententia dicatur,visa lit.contest.iuramento calum.ꝛ testibus,receptis,ꝛc.an per hoc ista acta probentur,remissiue.

Et hoc insuper. Si vnum instrumentum facit mentionem alterius instri, in eo q̃ de alio instrumento mentionem facit,ꝛ non editur nõ ꝓbatur.h.d.Et ex isto.§.sumitur auth.si quis aliquo documeto.C.
a nisi originale producatur,vel per alias probationes cõprobetur.h.d.Et ex isto.§.sumitur auth.si quis aliquo documeto.C.
1 De eden.¶ Oppo.ꝛ videtur q̃ instrm q̃ facit mentionem alterius instrumenti,facit fidē.vt.l.chirographis.ff.de admit.tut.ꝛ.vt fra.fil.§.illud.Sol.vt in gl.hic,ꝛ in cõtrarijs,ꝛ.ff. de fide instru.l.ū.extra ō verb.sig.c.abbate.ꝑ gl.ꝛ Inn.ꝛ vide q̃ no.c.
2 extra de fid.instr.¶ Quero,vtrū q̃n exẽplat instrm iudicis authoritate,debeat pars citari.Docto.dicūt quod sic,q̃ pars posset ledi,ergo ꝛc.vt.l.de vnoquoq;.ō re iu.l nā ita diuꝰ.ff.ō adop.
Ita tenetur per Jacob.de aretio.in.authentic.si quis in aliq̃.ꝛ etiam per Lyn.ꝛ ita tenet Bul.c.decun.in d.l.nā ita diuꝰ.Ꝛ ideo quod vide Innoc.extra de fid.instrumento.capitulo.fin.Ꝛ de
b test.capitu.Bibertus ꝛ q̃ not. Spec.in tit.de inst.edi.§.ostenso
3 versic.qualiter.ꝛ ver.vt hec plenius.Ifi.¶ Sꝫ q̃ro,q̃d si pars contra quā ꝓducitur instrumentū exẽplatum authoritate iudicis,omnino vult quod originale ꝓducatur an possit hoc petere.ꝛ quando post,dic vt not.per gl.ꝛ Inn.in d.c.Ebbate .extra de verb.sig.ꝛ quod no,glo.j.in d.c.fina.¶ Pone quod lata sẽ
4 tentia,ꝛ in ea fit mentio de actis,puta lit.cõtest.coꝝ nobis,ꝑ sti
lo iuramento de calumnia testibus receptis.ꝛc an per instrumẽ
c tū sententie pbent̃ ista acta. Hanc q̃st,formāt docti.in auꝰ.si qs in aliq̃ ibi vide omnino ꝫ rancis.Are.ꝛ domi.Alexād.ō Jmo.ꝛ Pan.de cast.ꝛ Bal.
d Ca.fi.Et ibi ad hanc materiā vide latissime,ꝛ no.per Fel.ꝛ q̃ ibi dicit in apostil.
c Ista acta. Vide Bar.in l.j.ver.vlteriꝰ no.C.de rela.vbi etiā vide Pet.de Bu.ꝛ Zinge.ꝛ Bal.in mar.vers.sententia.v. colu.

1 ☞ Tempus appellationis q̃ nõ currat ipso iure,quando stat ꝑ iudicem.quod minus causam examinet.

Hoc quoque. Appellationis tempꝰ ipso iure nõ curritsi per iudicem stetit quo minꝰ causaꝫ examinet.ꝛ sententiā ꝓferat.h.d.ꝛ ex isto.§.sumit auꝰ.
1 itē appellatione.C.de tpe.appella.¶ Ppō.vr,q̃ n̄ stat. per iudicem quod cā appellationis non exerceatur quod tēpus curratsed dꝫ restitutio.arg.l.sed si per pretorem.§.ait prꝫ.
Quid,cau.ma.Quos cõtrarij timoꝛe dicit gl.hic q̃ tpe cur
vsed datur restitutio.ꝛ idē q̃ hic not.in dicta authen.si appellauit.Tu vero dic.quod tempus ipso iure non currit q̃n statur
in iudicem appellationis,ꝛ hoc ꝓbatur per hunc text.dū dꝫ,
nullum ꝓiudicium saltem in sumptibꝰ quos ab aduersario nõ recuperet,cum non fuerit culpa.Et istam opin.tꝫ hic Jacob.ō
Bel.ꝛ no.per gl.ꝛ Inn.extra de appel.c.ex ratione.ꝛ habuistis
no.§.de app.§.j.coll.iij.ꝛ ibi plene examinaui materiā istiꝰ.§.ꝛ gl.hic,que est super verbo.ꝓiudicium.

1 ☞ Sententia quod exequatur supplicatione pẽdente.

Aliud. Si sententia ꝓiecti pretorio appellare nõ lꝫ,lꝫ supplicare intra.x.dierū numerū que sententia exe
cutioni mandari debet fideiussione prestita supplicatione porrecta aliter non retractationis iure illi seruando,q̃ se gravatū putaverit.h.d.¶ Ho.ergo q̃ pẽdēte supplicatione sententia exe
1 cutioni mandatur lꝫ secus fit in appellatione.Et circa hac vide q̃ no.gl.in.cap.tu.cū ex literis.extra de in integ.resti.ꝛ Spec.iti.de suppli.§.nō q̃ no.doct.in aut.que supplicatio.C.de ꝓcc. impe.off.que sumitur ex isto.§.

1 ☞ Litis cõtesta,q̃s non sit necessaria in restitutione i integrū ꝛ quando,numero.§.remissiue.
2 Sententia diffinitiua in causa restitutionis in integrū,quod ferri possit licet lis non sit contestata.
3 Creditores quod sint citandi,quando minoꝛ petit se restitui,vt ab hereditate,ꝛ nu.5
4 Judex ex officio parte etiam non petente ꝓuidere pōt ne bona hereditaria pereant.
6 Legatarij in casu huius.§.an sint citandi,remissiue ad gl.
7 Plures creditores presentes,an possint paucioribus creditoribus ꝓeiudicare.
8 Preiudicium fiendū creditoribus de quo hic,cōsistit q̃ restitutio non differtur ꝛ sententia omnibus nocebit.
9 Citatio generalis per proclama quod fiat quando ignoꝛantur creditores.
10 Citatio verbalis non potest fieri extra territorium.

Ad hec. Si minoꝛ restitutionem petit,vt se ab hꝰ ditate abstineat,creditores i psētia cōstituti vocādi sunt.omnibus aūt vel q̃buscūq; i absentia cōstitutis,ꝛ legitime expectantibus,restitutio nihilominus indulgenda est.curatoꝛe bonis dato,ꝛ bonoꝛ iuētario facto.h.d.vsq; ad.§.rursꝰ.Ho.hic
1 formā tenendam q̃n minoꝛ dꝫ abstinere ab hereditate.¶ Secundo not,hic text.q̃ in causa in integrum restitutionis non est
2 necessaria litis contestatio.a¶ Tertio no.q̃ hic vꝰ tex.quod
a vbi petitur i integ.resti.peruenit ad sententiā diffinitiuā lit. nō contestata. Ita videt probare hic ter.ꝛ ꝓ hoc optime ꝑm vnā lect.est casus.in l.sancimus.§.j.C.de iudi.ꝛ ff.de fideicom.lib.j.
3 cum vero.ꝛ ff.vbi pupil.edu.de.l.fi.¶ Quarto no.creditores esse citandos. Ratio est q̃ possent ledi ergoꝛe vt.l.nā ita diuus
4 ff.de ado.¶ Ultimo no.in ver.iudice q̃ iudex ex officio suo parte etiā nō petente,pōt ꝓuidere ne bona hereditaria pereāt ꝛ h. ideo q̃ sibi hoc liquet vt iudici. Itē q̃ habes i auꝰ.si oēs.C.
5 vt se ab hꝰ.absti.supta existo.§.¶ Oppo.ꝛ vr q̃ in causa rest. in integ.dꝫ fieri litis contest.vt l.Papinianus exuli.§.fi.ff.ō mi
no.C.de temp.in integ.resti.l.fin.ꝛ l.nec nō.§.si cum in puincia i fi.§.ff.ex quib.cau.ma.l,non enim,eod.titu.cū si.Sol.vt not.gl. extra de offi.iudi.capitu.si.circa q̃ vide no.doc.in d.auꝰ.si omnes.vlti.q.¶ Querit gl.hic dicit q̃ debent citari creditores,
6 vt hic,ꝛ in d.auth.si oēs.ff.ō min.l.etiā.§.fi.nūquid debēt citari
7 legatarij. Dic vt in gl.hic,ꝛ in d.auꝰ.si omnes.¶ Querit glos, an per plures creditores presentes fiet ꝓeiudicium creditoribus paucioribus absentibus. Dic vt in gl.hic.ꝛ in d.auꝰ si om
8 nes.¶ Sed quero,in quo fiet ꝓeiudicium absentibus.do.Jacoꝰ Belui.dicit q̃ fiet ꝓeiudicium in hoc,q̃ resti.nō differt vsq; ad tres menses.post citationē absentis,ſꝫ statim de causa cognoscet
pronunciabitur,ꝛ sententia omnibus nocebit.vt l.de etate.ff.de
9 mino.Circa q̃ dic vt no.doc.i d.auꝰ.si oēs l.iſi.q.¶ Querit.q̃d si minoꝛ petit se restitui aduersus aditā hereditatē.ꝛ ignoꝛat q̃ sint creditores,qualiter fiet citatio. Dic q̃ fiet citatio gñlis omisso pclamāte per ciuitatem.vt.C.remiss.pign.l.si eodē tempoꝛe.
10 ¶ Ultimo no.hic versicu.si vero omnes.in eo quod dicit q̃ creditores sint absentes a loco,in quo petitur restitutio,minoꝛ dꝫ a
b dire iudicium loci,vbi sunt ꝛ per ipsum iudicem facere illos citari. Facit ad.q.quod citatio verbalis non potest fieri extra territorium.ᵇ De qua.q.dic vt dixi.§.de hereditatē.ꝛ fal.§.sancimꝰ.versiculo.illo vero adiecto.

ADDITIONES.

a ¶ Litis cõtestatio Vide tu Bald.i auꝰ.si oēs.C.si vt se ab hereditate,abst.ꝛ do.Elle.plene in l.si finita.§. Julianus.ꝛ.char.de dam.in fe.ꝛ Zing.in.l.fi.§.illud.C.de tēpo.ap.ꝛ Bart.in d.auth.si oēs.
b ¶ Extra territoriū. vide tu plene plene p do.Alexand.de Jmo. in l.fi.de iur.om.iud.in vl.col.versi.item facit an iudex cuꝰ multis concoꝛ.ibi per eum signatis.

1 ☞ Prescriptio logi tēporis vt ꝓiudicet,ꝛ ꝑsit possessoribꝰ, requirit scientiam aduersarij.
2 Tempus decem vel vinginti anno.in prescriptione a q̃ tpe computetur.
3 Dispositio huius.§.an habeat locum i male fidei possessoꝛe alienante,vt noceat emptoꝛi fidei.
4 Dispositio huius.§.q̃ non habeat locū in re mobili.

Rursus. Male fidei possessoꝛe alienante emptoꝛi bōe fidei dño rei sciente,prescrip.long.tēp.currit: dño aūt ignoꝛante annoꝛ.xxx.exigit prescriptio bona fide possessoꝛi profectū non auferente dño vero rei quibusdā annis presente quibusdā absente,super decennium tot anni ei adiici debēt, quot annis in decennio fuit absens.h.d Ex isto.§. sumitur auꝰ.
1 male fidei.C.de prescr.long.tēp.¶ Itē ex.§.ō prescriptione sumitur auꝰ.q̃ si quis quibusdam.eo.titul.¶ Not.in hoc §.cesum,in quo ad hoc vt prosit possessoribus lōgi tempo. prescripti

requirit scientia aduersarij, siquē p̄scribik sicut in p̄scriptiōe
seruitutis vt. C. de ser. lib. regulariter ꝛ, vt. l. fi. C. de p̄scr. log.
2 tēp. ꝛ l. sicut. C. de p̄scri. xxx. ann. ¶ Querit gl. ō hic agnos-
cellis. quero a quo tēp. cōputat tps. x. vel. xx. an Dic vt in gl. hic.
ꝛ in d. auth. male fidei. ¶ Circa q̄ vide q̄ not. Pe. ꝛ ibi refert. Ry. i
3 vlt. q. ¶ Quero vtrum iste. §. habeat locū in male fidei posses-
re alienāte, quocūq; tpe fuerit in mala fide vel tantū in male fi-
dei possessore. qui habuerit malaz fidem ab initio siue possessiois,
vt eis mala fides noceat bone fidei possessore, q̄ ad decennij p̄-
4 scriptionē. Dic vt not. doct. i. d. aut. male fidei. i. j. q. ¶ Venio ad
ad. §. de p̄scriptione, ꝛ quero, vtrum iste. §. habeat locum in re
mobili. do. Iacob. de bel. ōt q̄ nō. cū loq̄r tātū de p̄scriptiōe.
Et idē ōt ipse in casu p̄cedentis. §. Cū quo secūdo dicto ꝑoz.
Pet. vt refert Ry. in d. authent. male fidei. in. l. ij. ꝛ. ij. q. Quero
de qua absētia loquitur isse. §. Dic vt in gl. hic. ꝛ in d. auth. q̄ si
quis quibusdā. C. de p̄script. long. tēpo.

☞ Nomen heredis expressum per aliū in testamento, testamē-
tū nō vitiat, si testator expressis verbis id approbat, sec' si nutu.

Quia vero. Testamentū suas vires obtinet siue tes-
tator per se, siue p aliū nomē hēdis scri
bat, vacante. l. que cōtrarium asserebat h. d. Ex isto. §. sumit aut
1 ꝛ non obseruato. C. de testa. ¶ Querit gl. dō. hic q̄ testator po
test per alium nome heredis scribere, quero qualiter ē hoc itel
ligēdū: Dicūt quidā hoc habere locū cū testator erp̄ssit nomē
heredis illi, per quē vult scribi. Iz si nutu exp̄imeret, nō valeret.
Sz gl. hic videtur velle ō. Dicit enim q̄ satis exp̄imit testator
cum annuit. Sed cōtrariū no. C. de testa. l. iubemus. ver. hic. opor
enim in gl. que incipit. imo etiam, ꝛ. C. de fidei. l. ꝛ i epistola do.
Iac. de Bel. dicit, aut aliꝰ exp̄imit nomē heredis testator ver
bis p̄fitetur se agnoscere ꝛ approbare nomen hēdis ꝛ tunc suf
ficit, vt no. l. iubemus. §. quemadmodum in gl. que incipit. not. regu
lā. C. de testa. quam gl. limita p̄out ibi no. doctores. Si vero testa
tor nutu tantū exp̄imit nomen heredis tūc testū nō valet, vt
not. in dicta. l. iubemus. §. oportet ꝛ in dicta. l. ꝛ in epistola. Nō
obst. l. nutu. allegꝫ. in gl. q̄ illa lex loquitur in legatis, que possūt
nutu relinqui. secus in heredis institutione, que nō pōt nutu fi
eri, vt no. in p̄allegata gl. Et circa predicta vide q̄ nota. i ca-
2 pi. cum tibi.ª extra de test.

ADDITIO.

a ¶ Cum tibi. Et ibi vide Sūt. Joann. de Imol. ꝛ Capra. ꝛ Jo.
And. in add. ad Spec. de testi. §. j. in ad. versū. Pileus. ꝛ Pa. ō
ca. in. l. hac. §. at cū humana. C. de test. ꝛ do. Alex. ō Im. i l. iube
mꝰ. i fi. C. de test. allegꝫ. i tex. il. discretis. C. q̄ test. ra. posit. ꝛ Paul.
de Cast. in. l. seruū. electione. de leg. j. ꝛ Fely. i. c. i pētia. d p̄b. i.
xvij. col. i p̄n. ver. p̄terea p illa ꝛ do. Ale. in cōs. xlvij. ū. parte.

Legem vero. Res ab ecclesia in principē trāslata,
potest a principe in alium transferri
non obstante lega in contrarium loquēte. h. d. vsqꝫ ad. §. si qñ.

1 ☞ Falcidia dicitur p̄hibita, quando legatarius est p̄hibitꝰ
alienare.

Si quando. Falcidia cessat in re a testatore alienari
phibita his obtinētibus in casibus p̄
teritis, nondum finitis. h. d. Ex isto. §. sumitur aut sed etiam in
1 ea re. C. ad. l. falcidi. ¶ Notā ex isto. §. quod si legatarij p̄hibi-
tus alienare dimittit, falcidiam penes heredem. dō alienare,
ꝛ ideo falcidia detrahi non pōt. Videꝫ ergo vnū casū, in quo est
p̄hibitū detrahi falcidiam. Sunt alij casus, quos habes i gl.
hic, ꝛ auth. Iz cum testator. C. ad. l. Iz alc.

De alienatione, & emphyteusi, &c. Rub.

1 ☞ Res ecclesiastica qñ alienatur, cum quibus solennitatibus
alienetur, remittitur.
2 Abbates in alienationibꝰ ecclesiarum sibi subditarū, an possint
ipsi authoritatē iterpōere vel regulares episcopi decretū remittere.
3 Consuetudo in alienationibus rerum ecclesie, an sit seruāda, si est
cōtraria solennitatibus, per iura introductis.
4 Alienatio rei ecclesiastice facta, non seruatis solennitatibꝰ q̄ nō
valet, ꝛ res alienata reuocatur per rei vendicationem.
5 Ecclesia an possit donare amicis bene meritis, q̄ sic.
6 Prelatus solꝰ sine superioris authoritate, an possit infeudare
res ecclesie, q̄ sic.
7 Dicto ꝑo, denotat remotionem.
8 Emphytheuta ecclesie si ingreditur monasteriū emphytheu
sis, q̄ transeat in ecclesiam, sed dabitur reuocatio ecclesie.
9 Emphytheusis non transit in ecclesiam, si est dictum exp̄esse in
inuestitura quod non transeat.

Feudum an transeat in ecclesiam per ingressū feudatarij in mo-
nasterium.

Multis. Res immobiles, vel quasi ecclesie
maioris Constantinopolitane, ꝛ
locorum venerabilium sibi subiectorum alienari
p̄hibentur. Emphyteusis vero permittitur in p
sona accipientis, ꝛ duorum successorū penes de-
minuta in. vj. par. in p̄cedentis primarum villarū
ire. Additus iz aliquos p̄o integro canone. detur in emphyteusi.
Si vero nullos hz reditus dentur p̄out melius potuerunt li an
tem alienauerit in imperialem domū, vel quamlibet domū vene-
rabilem aut in alios. tūc ordinarij venerabilium locorum a gb'
emphyteusis fuit cōcessa. electio datur huiusmodi ꝛctum alio
nationis approbandi, vel improbādi. h. d. vsque. ad §. si vero que-
1 dam. ¶ Quero in §. sancimus cum quibus solēnitatibus debet
hodie fieri alienatio, in casibus a iure permissis. Dicit gl. quod
ſm consuetudinem dz fieri cum consensu patroni, si ecclesia pa-
tronum hz. Si vero patronum nō habeat tūc si capella hz plebā
num, dz fieri cum cōsensu plebani. Si vero nō hz, dz. fieri cum nō
sensu episcopi. Ita dicit gl. super verbo. sententiā. Tu vero dic.
secundum Ja. de Belui. quod alienatio rei ecclesiastice dz fieri
cum solennitate que habetur. j. e. §. sententiam. ꝛ §. hoc etiam su
per, ꝛ C. de sacro. sanc. eccle. auth. hoc ius porrectum. Hoc quod
dicit Ja. est verum. q̄ requiritur in istis alienationibus decretū
episcopi vel superioris alioꝝ autem prelatorum inferiorum
cōsensus authoritas vel decretum nō sufficit vt no. Inn. extra,
2 de transac. c. statuimus in vl. gl. ¶ Sed quero, quid de Abba-
tibus. an poterūt in alienationibus earū eccle. sibi subditarū,
decretum vel authoritatem interponere, vel an requiritur de re
tum episcopi. De hoc per Jn. in d. c. statuimus, ꝛ quod no. gl. de
reb. eccleſi. nō alie c. l. j. in clemen. quā gl. tene menti. ꝛ in alle. gl.
3 hic positam. Jn eo autem q̄ gl. nostra hic dicit esse ob seruan-
dam cōsuetudinem an debeat consuetudo contraria solennitati
4 bus per iura introductis obseruari. dicā. j. e. §. hoc etiā. ¶ Se
cundo quid si alienatio fuit facta nō obseruatis solennitatibus.
Dicit gl. quod tunc alienatio reuocatur cā cognita. Quod dic.
vt no. in gl. hic super ver. licentiam. Et si videtur velle ista gl.
q̄ ecclesie subueniatur per beneficiū restitutionis de
de Bel. imo alienatio ipso iure nō valet ꝛ ecclesia potest vendi
care alienatam, vt. d. de non alie. §. vult enim. ꝛ s. q. ꝛ vero Leo-
nis. ꝛ l. iubemus. §. sane. C. ō sac. sanc eccl. ꝛ j. e. q̄m dicā de hoc
5 ibi. p̄terea hic. ¶ Querit gl. super ver. sententiā an amicis
bene meritis ecclesia donare possit ōt gl. q̄ sic. Dixi de non alie.
6 §. vult enim. ¶ Querit gl. ō. dicta quid in feudo. an solus plat
ſine superioris authoritate poterit dare res in feudum. dicit gl.
q̄ sic secundum consuetudi. re. in. Pro hoc vide. x. col. de his q
feu. da. pos. circa p̄n. ꝛ in ti. qui suc. feud. dare tenetur. ꝛ in. C
piscopum. vel. Abb. in prin. §. j. ꝛ in ca. col. ij. de investi. in. do.
vasoria. c. j. in fi. ꝛ tene menti totā istā gl. super. ver. sententiā
¶ Venio ad ver. de cōpetentibus quero quid vult dicere text.
p istis dic, vt in gl. ſm primā expositio. ꝛ vide q̄ no. in auth. per
7 petua. C. de sacr. sanc. eccle. Mo. tamen ex secunda sol. ꝛ quod de
tio p̄o denotat remotionem quod tene menti. Venio ad ver. si
vero ꝛtingēt, no. hūc. §. vides enim hic q̄ si ephiteutica ecclesie ali
enat emphyteusim in episcopū vel ecclesiam quod transferri ipo
sam sed datur electio ecclesie, an velit reuocare rem emphyteu
8 ticam vel non. ꝛ sic facit q̄ emphyteuta ingreditur monasterium
q̄ emphyteusis trāseat, sed reuocatio permittatur domino, sed
certe quod dicit hic q̄ reuocatio permittatur domino, videtur
loqui qñ ecclesia cōcessit in emphyteusim. sed si priusquā cēssē-
it nō loquit hic. ¶ Itē hic loquitur in alienatiōe expressa nō in
tacita ſm Ja. de Bel. tñ. Dy. alle. hunc. §. p̄o casu ad dictā
questio. vt ipse no. in l. si ita. §. si. de leg. ij. ꝛ doc. in auth. ingredi
9 C. de sacro sanc. eccl. vbi gl. istā q. formatꝫ. ¶ Sed quero quidin
instrumento emphyteusis expresse est dictū q̄ in ecclesiā trā
seat. Respōdeo. tunc nō pōt transire obstante expressa prohibi
tione q̄ dic vt no per gl. ꝛ Dy. in. l. si quis. §. ea lege. ff. de ver. obst.
10 per doc. in d. auth. ingressi. ¶ Sed quero quid in feudo an si feu
datarius ingrediatur monasterium an transibit feudum eccle
siam. Dic vt per Ja. de Bel. ꝛ per doc. in dicta. authen. ingressi
ꝛ vide quod. no. Inn. an c. in presentiaᵇ extra de prob.

ADDITIONES.

a ¶ Domino. ad quod vide omnino Fel. in c. in presentia. in xxiij.
col. ver vij. quero. de p̄oba. quod ibi dixi. in apo.
b ¶ In presentia. Et ibi vide Fely. in. xxij. col. ver. quero vbi ple
ne not.

Si vero quedam. Ecclesia domos in emphy-
teusim pretio p̄petuo dare pt data
electiōe ēphyteute, vtrum velit ab initio soluere pensionē adhuc
extāᵗ, bᵒ edificijs, vel velit domibꝰ reedificatis soluere. quo casu
p̄stabit

pr̃ stabit pensionem que reperiebatur domo sic existente ruino
sa ¶ Quero pro declaratiõe huius. §. an remittitur tertia pars
pensionis, que reperiebat edificijs sic hũc extantib⁹, ꝛ dne par
tes solentur in gl. hic sunt opi. circa quã gl. vide q̃ not. Abb. in
summa huius titu. vbi vr̃ tenere opi. Jo. gl. q̃ est. C. de sacrosc.
eccl. aut. ii quas ruinas. ꝛ tz quod tantũ tertia pars prestetur ꝛ
due partes remittantur. Et istam opin. tenebant ibi doct. ꝛ idez
tz hic Jacob. de bel. ꝛ hanc opi puto veram. Vbi in. iij. parte pẽ
sionis, ꝛc. ꝛ. j. sequitur procedat. Dixi plene de hoc. §. de nõ alie
§. ꝛ vero Leonis.

1 ✠ Accipiens rem immobilẽ occasione vsusfructus ab ecclesia
tenetur statim dare ecclesie propietatem alterius rei ex qua p
cipiantur tot fructus, q̃ percipiuntur ex re ecclesie,

2 Alienare, phibitus q̃ prohibetur locare vltra. xxx. an,

3 Clerici, licet possit aliquo casu concedere feuda ecclesie, non tñ
possunt in dicto casu concedere agnatis, ꝛ cognatis.

Si vero aliquis. Ecclesia maior ꝛ alie sup za
dicte ecclesie rẽ immobilem
nomine vsus locationis, ꝛ pignoris, ac etiam nomine emphyteu
sis perpetuo alienare possunt, solennitate debita obseruata, i p
sonis economor. ꝛ quibusdam alijs personis alienatione penit⁹ i
terdicta. §. dicti. in maiori ecclesia quãta ad domos ruinosas
1 statutis ad omnia loca extensis. h. d. ¶ Nota primo tex. ibi, ni
si alia mex, ꝛc. q̃ ille q̃ accepit rẽ immobilẽ occasiõe vsusfruct⁹
ab ecclesia dz ei dare abũtio vsũfructũ, cũ accepit nudã, pp̃ pro
pietatem alterius rei. ex qua percipiantur tot fructus quot percipiũ
tur ex re, cuius vsusfructus accepti ab ecclesia, vt hic. ꝛ. §. de non
alie. §. hoc igitur. ꝛ ibi not. Et not. etiam per gl. ꝛ doct. in. l. iubemus. §. fina. C. de sac. sanct. eccle probatur etiã. §. de nõ alie. §. qs
aũt voluerit quicqd not. Jacob. de Belui. in d. §. hoc igitur q̃ vr̃
2 dunc tex. ꝛ. l. §. alle. ¶ Secũdo no. in §. locationes q̃ phibi
3 t⁹ alienare, q̃ phibit⁹ ẽ etiã locare, vltra. xxx. an. vt hic ꝛ hic vr̃ hoc
casu contra gl. que est in. l. codicillis. §. institutio. ff. ō leg. ij. que
dicit q̃ phibitus alienare põt locare i. c. annis, que gloss. ibi per
Dyn, reprehenditur. Circa q̃ vide quod not. gl. in. c. j. extra de
3 reb. eccles. non alie. in cle. ¶ Tertio not. in. §. economus q̃ in
quibuscunque casibus, in quibus permissũ ẽ clericis, vt possint
alijs feuda concedere, tñ est permissũ q̃ possint concedere agna
tis, ꝛ cognatis suis. Jta not. gl. p hunc tex. videlicet authen. q
buscunque modis, qui sumitur ex isto. §. C. ō sacro. sanct. eccles.
Jta nota. x. col. qui succes. feu. dq. tene. c. vno in. j. gl. ꝛ ea. col. si ō
inuesti. inter domin. ꝛ vassal. lis ozia. c. j. in fin. Et vide circa hũc
§. quod notat gl. ꝛ doctor. in d. authen. quibuscunque modis. C.
de sac. sanct. eccle.

ADDITIO.

8 ¶ Locare. Ad quod vide domi. Alexand. de Imol. in. l. si filio.
§. fin. ff. sol. ma. ꝛ Bald. in. d. leg. ff. paulo post prin. C. ō re. alie. nõ
alie. ꝛ in authen. ei qui. de bo. autho. iud. pol. ꝛ domi. Alexan.
de Imol. in cõsil. pen. in. iij. par.

1 ✠ Ecclesia an ad publicas collationes teneatur.
2 Pignus generale, an vero speciale permittatur i bonis ecclesie
remissiue.
3 Debitor, an prius computet fructus cum sorte, quam vsuras.
4 Maior pars monachorum, vel collegũ in quo inspiciatur.
5 Absentium consensus in alienatione rerum ecclesie non regrit
6 absentes de collegio citandi sunt.
7 Actus gest⁹ p minorem partem, maiori parte existẽte absente,
an valeat.
8 Venditio facta per prelatum, an valet quando pretium rei ven
dite nõ fit solutum creditori ecclesie prout solui debebat.
9 Creditor quando cogatur inuitus accipere aliud pro alio.
10 Meliore dare in solutum creditori.
11 Solennitas introducta per hunc text. in alienatione rei ecclesie.
hodie non est necessaria. sed sufficit seruari solennitatem introductam de iure canonico.
12 Consuetudo contraria solennitati introductata, pro alienandis
rebus ecclesie, an valeat. quod non.
13 Creditor dr ille qui mutuum probat in ecclesie vtilitatẽ conuer
sum. Et qualiter hoc probabit. nn.
14 Prelati factum, in damnum ecclesie redundare non debet.
15 Creditor si mutuauit toti collegio, an tunc presumatur pecunia
conuersa in vtilitatem ecclesie.
17 Dissolutio huius ver. si vero, quod habeat tantum locum in cre
ditore senerantio.
18 Res ecclesie quando alienatur, an requiratur consensus omniũ
clericorum collegialiter, vel sufficiat consensus singulorum.

Quecumque vero. Debitis obnoxia eccle
sia, si ex mobilib⁹ solue
1 re nõ pot rẽ immobilẽ alienare pot. ¶ Ad pp. ad prin. hui⁹. §. ꝛ vr̃
quod ecclesia non teneatur ad publicas collationes, vt. x. col. §. de
stat. ꝛ consu. contra. l. h. cc. c. j. versicu item nulla. Sol. iste. §. ho
die colligitur per. l. placet. C. de sacro sã. eccle. ꝛ ideo sup. l. C. ō
epis. ꝛ cler. que in concor. cũ iste. §. posita est aut. item nulla cõ
2 munitas que illã. i. corrigit. ¶ Jte oppo. vr̃ q̃ tantum gnale
pignus permittatur. non speciale. vt. §. de non alienatiõis. Sol.
iste. §. corrigit illum. ꝛ gl. ꝛ hic. ꝛ in aut. hoc ius porrectũ ō sac.
3 sanc. eccle. ꝛ. §. de non alie. §. nos igitur. ꝛ ibi plene no. ¶ Jte
opp. hic innituntur. quod prius debitor debeat cõputare fructus
cũ sorte quam vsuras. C. de vsur. l. j. gl. hic ponit duas solu. ꝛ ioẽ
in aut. hoc ius porrectum. Tene primã solu. quã ibi app̃obãt
4 doc. in. ij. solu. ꝛ no. x. q. ij. §. hoc ius porrectũ. ¶ Quero i q̃ in
spicitur maior pars. Dic vt in gl. ꝛ gl. addde q̃ no. in d. aut hoc
ius porrectũ ꝛ in. l. nulla. alleg. in gl. ¶ Quero qd si sũt aliqui
monachi in monasterio nõ in ibi seruiũt, an requira. cõsens⁹ eor.
5 ō allegg. gl. ōt q̃ nõ, tene menti. ¶ Pone, multi sunt in ecclesia,
alq sunt absentes. an cõsens⁹ absentiũ requiratur; dicit gl. q̃ nõ.
9 ¶ Sed quero. an ōbeãt citari, Bl. q̃ est in. c. si extra ō maio
re ꝛ obed. vr̃ velle q̃ non, cõtrariũ no. ex presie p gl. ꝛ Inn. in. c. cuz
a oẽs. extra de const. ꝛ p gloss. in. c. presentiũ extra de test. lib. vj.
7 ¶ Dz póe. q̃ minor pars est presens. ꝛ maior est absens quero
qd iuris: vide gl. q̃ not. in simili. extra de ma. ꝛ obe. c. fi. extra
de his que fiũt a ma. par. ca. c. in cunctis in gl. q̃ incip. arg. q ꝛ no.
8 p Inn. in. c. cũ nobis de elect. ¶ Quero, dr hic pretiũ omni
bus dãdo ꝛc. quid si ptiũ nõ fuit solutũ ab emptore creditori an
pp pretium solutũ creditori per prelatũ. ex hoc dicem⁹ vẽditi
nẽ non valere, vide q̃ tangunt doc. in auth. hoc ius porrectũ i v.
q. C. de sac. sanc. ecc. sed dic de hoc lati⁹ p Inno in c. j. de eo. vbi
text. §. huius declaratur. ¶ Venio ad ver. si vero. fm predictũ
9 in quo not. q̃ credito inuitus cogit. ¶ Secundo not. q̃ dat in
solutũ creditori ius mediocre. ¶ pp. ad. primũ. q̃ creditor nõ
cogatur accipere aliud p alio vt. l. ij. §. j. ff. si certum petat. ꝛ l. cui a q̃.
10 C. de sol. ¶ Solõt gl. q̃ hic est speciale. Jta not. §. de hiis ciuis. §. q̃
aũt. ꝛ ibi dixi. ¶ Oppo. etiam ad fm not. Sol. vt in. d. §. q̃ aũt. ꝛ
not. gl. hic, ꝛ in contrario. ꝛ idem not. in glo in d. aut. hoc i⁹ po
rrectũ. ꝛ in authenti. hoc nisi debitor. C. de sol. ¶ Quero. dicitur
hic. adiecta in pretio ꝛ prima parte quid vltra hoc dicere. gl. hic ꝛ
in. d. authen. hoc ius porrectũ ponit duas solutio. ſ. hic tz primã
expositionẽ, quam tenet Abo in sum. huius titu. ꝛ Jaco. But. in
11 d. aut. hoc i⁹ porrectũ ꝛ vide. x. q. ij. §. hoc⁹ porrectũ. ¶ Quero an solennitas introducta in alienatione rei ecclesiastice istũ
§. ꝛ d. aut. hoc ius porrectũ hodie sit necessaria. Dic q̃ non, ſ. suf
ficit q̃ seruetur solennitas introducta. xij. q. ij. c. sine exceptione.
Jta no. prealle, gl. ex ō reb. ecc. nõ alie. c. j. lib. vi. ꝛ ibi p Inn. tz
gl. videat velle, q̃ seruẽ solennitas in troducta p istũ. §. vt not.
12 in. d. c. extra de reb. ecc. nõ alie. ¶ Quero. pone q̃ cõsuetudo
est in contrarium. q̃ ista solẽnitas non seruetur, an valeat ista cõ
suetudo Bl. que est. C. de sac. sanct. eccle. in d. auth. hoc ius porrectũ ōt q̃ hic. ꝛ ad idem q̃ no. ff. co. §. sanctim⁹ sup per. licentiam.
Bart. vero Bili. ꝛ Jac. But. illã gl. rep rehendũt dicẽtes q̃ cũ
hoc sit introductum in fauorem ecclesie consuetudo, que in ꝛtiũ
ex tar. tanq̃ ō libertatem ecclesie non valeret, vt in auth. casta. C.
ō sac. sanc. eccl. ꝛ Inn. vbi §. q̃ sufficit si alienatio hat fm solennitatem. que in illa ecclesia per cõsuetudinem est inducta. licet illa
consuetudo sit preter ius, dũmodo illa consuetudo nõ sit grauis
Hostien. ibi respondet ad hoc dictum Inno. p. c. j. extra ō re. ec.
non alie. lib. vj. per quod. c. ꝛ. c. j. extra de consue. tz ipse non pos
se p cõsuetudinem tolli solennitatem introductam per. c. sine ex
ceptione. xij. q. ij. §. Sz sustinendo Innocen. possem⁹ dicere q̃ dic
tũ Innocẽ. possemus hz locũ in solẽnitatib⁹ q̃ sunt introducte p
istũ. §. ꝛ d. auth. hoc ius porrectũ, q̃ possint per consuetudinem
tolli ſ. certe ille solẽnitates nõ sũt hodie necessarie, vt ipse tenet
13 ¶ Venio ad versi. si vero quis el. j. not. q̃ creditor dicitur esse
14 q mutũ, p bat vtilitatẽ ecclesie conuersum. ¶ Scõo no. q̃ factũ
b prelati nõ dz in dãnũ ecclesie redundare. Ad fm not. oppo. vr̃
q̃ factum prelati preiudicet ecclesie, vt l. inbemus nulla nauem
C. de sac. sanc. ecc. Sol. vt per Dy. in. c. delictum de regul. iur. li.
15 vj. ¶ Quero, qualiter probabit creditor pecuniam esse versã
in vtilitatem ecclesie Dic vt in gl. magna ibi ꝛ intellige versum.
16 ꝛc. ¶ Sed querit gl. qd si creditor mutuauit pecuniã toti col
ę legio, an presumatur conuersa in vtilitatem ecclesie. Dic vt i gl.
ꝛ in l. iij. §. sed si hic acceperit. ff. de in rem vers. sed Abo dicit, p ba
ri pecuniam conversam in vtilitatem ecclesie per presumptionẽ
q̃ dic vt in gl. alibi gl tz q̃ sufficit creditori probare ecclesiam
pecunia indigere, tempore dati mutui, Jta not. x. q. ij. ca hoc ius
porrectum. Circa q̃ vide q̃ notat doc. in auth. hoc ius porrectũ
vbi ponunt distinctionem Jacob. de Ere. Sed tu de materia hu
ius gl. vide q̃ not. Inno. in. c. q̃ quibusdã extra ō fideiuss. i d. c.
17 j. extra de po. ¶ Quero, an iste. §. habeat locũ in quolibet cre
ditore, an i creditore ex causa mutui tñ. Dicit ipse q̃ hz locũ in

reseneratitio, secus si gratis mutuaret. Ita refert Ly. l. d. auth. hoc ius porrectũ. Vide q̃ vide q̃ no. Jn. in c. j. de depo. ¶ Vltimo circa istũm. §. q̃ro in casu q̃ queritur cõsenius omniũ cleri corum qui sunt in ecclesia in alienatione rei ecclesiastice, vtrum requiratur cõsensus omnium collegiatorum vel sufficiat q̃ singulariter, & expressiz cõsetiã. Dic vt no. gl. ex d. re. ecc. nõ alie. c. j.

ADDITIONES.

a ¶ In c. cum omnes. Et ibi vide fel. in. xiij col. circa med.
b ¶ Redundare. Adde Fel. in c. pe. col. ij. ante fi. in ver. dum dicit Abb. de prescrip.
c ¶ Collegio Tu de hoc vide ommino do. Io. in cõs. xv. incip. visis predictis instrumentis ver. nec est verum. cum ver. seq. in j. p cha. xvij. & ver. est ergo aduerendum. cum versi. seq. & ver. hec aũt conclu. cum versi. seq. quali vsq; ad fi. ca. par. char. xxiij.

1 ☞ Alienatio rei ecclesiastice, quib⁹ oĩo, phibeatur remissiue.
2 Episcopus potest vendicare rem ecclesie indebite alienatam.
3 Casus in quibus ecclesia potest res immobiles ecclesie alienare.

Hec vero. Omnes ecclesie excepta maiori Constantinopolitana & venerabilibus locis ei subiectis permutare adinuicem possũt vtriusq; ecclesie identitate seruata ea vero, que ab imperiali domo processerunt nullo modo alienare, possunt nec ẽt monasteria prediũ autem inutile, propter onus tributorũ fiscaliũ alienare permittitur excepta maiore ecclesia & exceptis economis & ppinquis quib⁹ acquirere est
1 prohibitum: ¶ Nota. in ver. a vero casum, in q̃ alienatio rei ecclesiastice omnino prohibetur ẽt in casu in quo alias permittit fũt & alij casus quos dic vt in gl. super versi. cõcedimus que fũt q̃n que & est tex. j. de eccle. ti. §. sinaute. & vide q̃ no. gl. in d. §. authẽ.
2 hoc ius porrectum, in ij. gl. & ẽ. de nõ alie. §. nos igitur ¶ Quero in d. & q̃n cognonim⁹, quomodo episcopus vendicat cum rei vend. detur dñs. Dic vt in gl. & vide quod no. in l. in rem. ij. loca
3 ff. de rei vẽ. & C. d sa. sac. eccl. l. sacim⁹ ¶ Venio ad §. si vero i q̃ no. casũ in q̃ ecclesia potest res immobiles alienare sunt & alij casus vt ẽ. de non alien. §. nos igit & in d. aut. hoc i⁹ porrectũ. Venio ad §. economus. & circa istũ. §. vide q̃ dixi ẽ. c. §. economis &c.

4 ☞ Emphyteuta ecclesie, propter canonẽ nõ solutũ q̃ nõ cadat. ab emphyteusi ipso iure, sed per sententiam.
5 Ecclesia habẽs emphyteusim ecclesiasticam si cessat per biennium, quod cadat, sicut quilibet priuatus.

Si vero quis. Si conductor vel emphyteuta rẽ acceptam deteriorem fecerit vel canonẽ per biennium nõ soluerit potest reũci de re & damnum & pensionẽ soluere cogẽd⁹ est nulla actio, p melioratione cõpetente ecclesia autem repellere nolentẽ, exigere põt q̃ ei debetur. h. d.
1 ¶ No. hunc. §. maxime in vers. si. vero. noluerit, nã hic vides q̃ emphyteuta & colonus ecclesie nõ soluendo canonẽ per biennũ ita demũ repellitur si ecclesia vult Et sic videt hic tex. q̃ ẽphyteuta propter canonem nõ solutum nõ cadit ab emphyteusi ipso iure sed per sententiam. Ad idem in auth. qui rem, ibi repelli potest &c. C. de sac. san. eccl. De qua. q. dic vt dixi. ẽ. de non alie.
2 §. scire. nõ repeto hic. ¶ Quero. quid si ecclesia habeat ab alia ecclesia an erit idem quod hic dicitur. gl. ẽt q̃ sic sup ver. biennii. Idem no. i auth. qui rẽ C. de sac. sãe. eccl. & facit ad istam gl. quod no. i ij. si. j. de eccles. titu. §. pro temporalibus. & C. de sac. sanc. eccles. auth. quas actio. ¶ Vltimo circa istum. §. vide q̃ no. extra de loc. & condu. c. vestra. dic vt in gl.

3 ☞ Ecclesia quando possit nomine tributorum grauari.

Sanctissimas. Immobiles res ecclesie possunt alienari pro redemptione captiuorũ nisi earũ alienatio ecclesie fuerit expresse iterdicta. ¶ Jtẽ Hierosolyminatorũ ecclesia res immobiles alienare legitime. potest pretio statuto. h. d. ¶ Item sterilis possessio in ecclesia alienare prohibetur & nomine vsus ecclesie permissa est alienatio Item sacratissima vasa, p captiuorũ redemptionẽ, & debiti solutiõe alienari possunt. h. d. ¶ Nota. ad §. si vero quidẽ & videtur
1 q̃ ecclesia nõ possit tributorũ noie grauari, vt l. ij. C. de episc. & cle. So. vt i gl. & babuistis. ẽ. e. §. si vero qs ẽ pdictis & no. p gl. de sacrosan. ecle. auth. sicut alienatio. Vltimo vide gl. que incipit q̃ pactũ p qua viõ no. C. ẽ cõd. ob cau. l. ij. & ex ẽ con. appel. c. verũ ☞ Ecclesia an possit locupletari cum aliena iactura.

Si vero preter. Contrahentes cum ecclesia ꝺ tionis pena hic inserta puniuntur etiam tabellio qui talium ꝺ
1 ctuũ instrumẽta cõscripserit. ¶ Nota. & videtur q̃ ecclesia locupletetur cum aliena iactura. cõtra de. l. nam hoc natura. ff. cõ dict. inde. Sol. vt gl. hic. & ẽ. eo. si vero quis & ẽ. non alie. §. q̃ro Leonis. versic. linautem creditor & C. de sacrosanc. eccl. aut. qui rẽ. ¶ Vltimo carca istuz. §. possem recita re que dixi. ẽ. nõ alie. §. q̃ vero Leonis.

Vt iudices non expectent sacras iussiones. Rub.

1 ☞ Plures iudices arbitri, vel delegati, si sint in vna causa an sit necesse q̃ omnes concurrant in iudicando, remissiue.
2 Unus ex pluribus iudicibus, an poterit alteri vices suas cõmittere, remissiue.
3 Plures iudices si formant diuersas sententias, quid agendum, remissiue.

Quoniam. Judices vt celerent se, & rationẽ odij euitãdi, relationes ad principem facere non debent, sed ipsi ꝓ se debent ꝑm instantiam pronunciare. & si fuerit duo vel plures iudices, & discordant. oẽs suam debent
1 ferre sententiam. h. d. vsque ad fi. ¶ Nota. ter. in ver. linaute quod. duo vbi sunt plures iudices oẽs debent ferre sententiã vt hic. De quo quid iuris sit q̃n sunt plures iudices ordinarij. vel delegati, vel arbitri, an est necesse q̃ oẽs ferant sententiã, vide in l. Pomponius scribi. ff. ꝺ re iudi. & ibi plene not. & l. tunc aũt & l. duo ex tribus & quod in eis not. co. titu. l. ite si vnus
2 plures. ff. de arbi. & l. sicuti. eo. titu. C. q̃n ꝓuoc. non ẽ necesse. l. cum magistratus. ¶ Item an vn⁹ possit alteri suas vices cõmittere in arbitro, ẽ gl. in l. sicut. ff. de arb. iudi. Vide qꝺ not. Jnno.
3 in. c. q̃ propter & in versi. vice omniũ. extra de cle. ¶ Vltimo gl. hic distinguit, si plures sunt, qui fuerũt diuersas sententia. qd iuris sit. Dic vt in l. duo iudices. hic alleg. & in l. non distinguemus. §. si plures. ff. de arbi. & vide plene de reg. iur. c. si. & ij. q. vj. §. diffinitiua. ver. item si plures. Bart. de Saxoferra.

Vt litigantes iurent, &c. Rub.

1 ☞ In causa appellationis, an iurari debeat de calũnia.
2 Juramentum calumnie, & de quo hic, q̃n prestandum sit coram iudice, & parte presente.
3 Actor & reus denegantes prestare tale iuramentum, qꝺ cadant a iure suo p sententiã non ipso iure, ibi quid iuramento calũnie.
4 Qui non vult positionib⁹ respõdere, an debeat haberi p cõfesso.
5 Instantia cause, an transeat ad heredes.
6 Juramentum calũnie, & prestetur per dominum, & etiam prestari per procuratorem.
7 Procurator iurat de calumnia ꝑ domino, si hꝫ speciale mandatum.
8 Heres, in quem instanti transit, an iuret de calũnia, & si iuratum per defunctum.

Presentem. Principales persone, & similes in quacunque lite, coram quocunque iudice, iuliurandũ sub forma hic tradita cogãtur prestare, partibus in tudicio constitutis sed si persone conditio vel natura nõ patiatur eas ad iudicem venire, tuder iuliurandum ad eas mittere debet parte vero vtraque vel altera in alia existente prouincia, coram loci iudice iuliurãdum prestari ꝺ pena iurare recusanti imminente. h. d. vsq; ad. §. si quis autem. Ex isto princ. sumitur auth. principales, polita super. l. cõ iur. cal. que addit certam formam prestationis iuramenti de calumnia. Nã ibi plura narrãt, vt no. i. l. ij. §. q̃ obseruari, & iur.
1 cal. ¶ Not. ibi dũ ꝺt. appellationes examinẽt, q̃ ex isto. §. arguit & l. q̃ in causa appel. ꝺ iurari de calũnia in qua. q. gl. distinguit. dic vt in ea. De hoc, an i causa app. sit iterũ iurãdũ de calũnia, not. in gl. in. l. ij. circa princ. C. de iur. cal. & in d. l. q bona. & si qs stipulatus. ff. de da. infe. & est expressũ hodie, q̃ distinctei causa appel. prestet iuramentũ calũ. vi in. c. ij. in princ. de iur. cal. li.
2 vi. ¶ Secõ no. ver. si aũt, q̃ illud instr ꝺ prestari coram iudice, coram quo causa agitatur nisi persone cõditio aliud persuadeat vel eius absentia, q̃ tũc etiam alibi quam coram iudice prestatur. Ex tũ prestari parte presente, nisi conditioni psone iuranti nõ conueniat presente parte prestari, vt hic, & i d. auth. principales. Ad idem. ff. de iureiu. l. ad egregias. & l. gñaliter. §. ij. idẽ presentibus. C. de reb. cred. & aut. hꝫ iudex. de episc. & cle. & ẽ. de test. & q̃
3 ¶ Tertio no. in vers. illo. vcs q̃ actor & reus tale iuramentũ denegantes prestare, cadunt a iure suo per sententiã nõ ipso iure. Idem, in denegãte pstare iura. calum. gñale, vt actor per sententiam ab actione cadat, & reus per sententiam habeatur ꝓ cõfesso, vt no. in l. §. quod si actor. C. de iur. ca. cũ q̃ cõcor. q̃ not. i ca.
4 extra de iur. cal. ¶ Sed quero, vtrum ille, qui non vult respõde-

re

a re, olitionibus debeat haberi pro confesso. a vide gl. que est in l. certum in pnn. ff. de confes. & q no. doc. in. d. §. quod si actor, de hoc est hodie casus in. c. ū. de cōfes. li. vj. ¶ Quero, dicitur hic in pn. aut illos ad quos i medio, &c. q̄ro, qui sunt isti. Dicit gl. sunt heredes. Sed fm hanc lec. videtur hic ter. q̄ instantia cause transeat ad heredes tā ex parte actoris, quā ex parte rei, vt hic cum sua gl. & est casus fm vnam lec. q̄n ex parte actoris in l. si p. tor. ff. de iudi. & acit ad hoc. l. tam ex ℣ctibus. ff. de re iu. cum li. Ista. expositio non videtur huic ter. congruere, q̄ intelligatur ō heredibus, q̄ heredes sunt principales persone sicut defunct' cum sit ad eadem persona cum defuncto, vt ō. de iureiurā. a mo rip̄esti. §. j. vnde superflue essent posita ista verba, aut illos &c. Huius timor dicit gl. illos. s. procuratores, & de q̄b' procuratoribus intelligatur, dic vt in gl. ¶ Et sic ex hac gl. & gl. §. inauthē hic in gl. alle. habes q̄ vbi dom⁹ iurat de calūnia nō dz iurare procurator sed hodie ℥ iū est exp̄essū q̄ dz dñs iuret de calūnia, nihilominus, dz iurare p̄curator suus vt extra de iur. cal. c. ij. lib. vj. ¶ An autē dñs possit iurare de calumnia per procuratorem dz, de hoc olim fuerit opi. vt no. in d. §. sinautem. & l. non solum in p̄n. ff. de p̄cu. tñ est hodie exp̄essum, quod potest si hz speciale mādatum vt in c. fi. de iur. calū. lib. vj. ¶ Quid autem sit de herede, ad quem transit instantia an p̄stabit iuramentū de calū. gñale ēt si sit iuratū per defectum. glo. in d. authen. p̄incipales. videtur velle q̄ sic. & i l. sed & si vn⁹ §. filio. ff. ō iniu.

ADDITIO.

a Pro confesso, vide tu. Pau. de cast. in le. iū. C. qui test. fac. pos. & Jo. And. in d. c. ij. alle. in tex. & Jmo. in. c. cum clamor. ver. sed si alig de resta. & Flo. in l. de etate. ff. de interro. ac. & Fel. i. c. cū nō ab homine. in fi. de iud. Adde omnino, an & q̄n nō respondēs positionib⁹ habeatur pro confesso. p Lanf. de Oria, in c. q̄m contra falsū. §. responliones. ad fi. in ver. pro confesso. extra ō. pba.

1 ☞ Non probans videtur calumniari.
2 Recusans iurare habetur pro confesso.

Si quis autem. Litigator penitentia ductꝰ, si pſonā declarauit, veniā meruit. Sed ille qui donationem, vel promissionē suscepit, pena hic ista punit, litigator aūt si pbare nequiverit, etiā puniet iureiurādo ab oppellādo, qui dicebat succepisse, sed periurio postea ōtemptus de periurio postea puniēd⁹ est tutoribꝰ & curatoribꝰ iusiurādi necessitate, & pene periculo imminēte. h. d. vsq; ad. §. b.

1 quoq; Ex isto. §. sumit aut. ſz nouo iure ō episco. & cleri. ¶ Not
a ex hoc. §. in ver. litigator. q̄ qui nō p̄obat, calumniari. vī. a Nō dic vt in gl. & p gl. & lati⁹ per docto. i l. j. C. de aduo. diuer. iudi. in ih. oppo. q̄ not. docto. in d. aut. sed nouo. C. de epis. & cler. in ℸ. q̄stio. & plene p gl. in l. athletas. §. calumniator. ff. ō his qui notāt. infam. & vide q̄ not. in gl. in l. tertia. §. item diuus. ff. de testamētis. & vide q̄ nota. in. c. finem litibus extra de dolo. & contumacia

2 ¶ Secundo nota quod recusans iurare habetur pro confesso, vt hic. in versi. si autem a litigatore.

ADDITIO.

a Videtur. An & quando qui non p̄obat calumniari videatur vide Felyn. in. c. ℸ. in. iij. col. ver. in gl. ℸ. cum seq. de calū. Sz qd si litigator probet per vnum testem an calumniari dicatur, vide per eum ibidem post p̄inc. ver. not. quod ille qui.

1 ☞ Resistere de facto & propria autho. q̄ licet cōtra officiales facientes illicitas extorsiones.

Et hoc quoque. Judices quidere dēbēt ne spontule a litigatoribus illicite exigatur pena eis imminente, si tale delictum vendicare neglexerint. ¶ Ītē ipsis litigatoribꝰ a q̄b' spontule illicite exigūt, ſz ℥ exigentes propria aut. resistere. h. d. † Nō. tex. in fi. cum sua gl. q̄ō ℥ officiales facientes illicitas extorsiones. licitum est de facto. & propria autho. resistere. Dicā de hoc in. l. prohibitū alleg. in gl.

1 ☞ Referendarij non debēt cogere de partes transactione, & pacto & quando. nu. 3.
2 Iussio principis emanans sine scriptis valet.
4 Judices quando possint cogere partes ad faciendum transactiones, & concordias.

Quia vero. Referendarij iussiones Principis adimplere debent, & suis terminis debēt esse contenti. non autem circa alia debēt se immiscere, his. q̄ hac ℥sti. dicūtur, in futuris casib. obtinentibus, ac ēt in pendentib⁹ nōdū finitis. h. d. † Nō. ex isto. §. duo. ¶ Primo. quod referēdarij nō
a debēt cogere partes ō trāsact. & pacto. ¶ Sc̄o no. tex. ibi, aut ex non scripto, &c. quod iussio Principis emanans sine scriptis valet, De quo dixi. l. de litig. §. omnem vero. ver. si vero in ītiū. &
3 ℥. in medio litis nō fi. sac. iussū. §. j. † Sed contra primū opp. ℥. l. huiusmodi. in fi. ff. de leg. j. Hl. soluit dic vt i ea. Sed Ja. de bel. dicit aliter. Dicit enim, q̄ ibi est cōtētio iter partes ō re cōmuni eor. hic vero de p̄opria vnius partis tantum, & ideo hic iudex non cogit partes, sed hortatur, vt. j. vt dixi. iud. §. si tñ cōtigerit
4 C. de fer. l. fi. circa fi. Jta ōt Jac. de bel. † De hoc an iudices tenean
a tur facere fieri transactiones, & concordias inter partes a vide q̄ not. ff. de vsufr. l. equissimū. & q̄ not. ℥. ō mā. princ. §. dīnde. & q̄ not. in l. si ex causa. §. nūc videndū. ff. de min. & l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui notā. infami. c. j. in fine extra de treug. & pace.

ADDITIO.

a ¶ Inter partes. Tu ad hoc vide latissime, & not per Fely. i rub. De treu. & pace.

De ecclesiasticis titulis. Rub.

1 ☞ Imperator sacras regulas pro legitimis observat.
2 Usure quod sint prohibite etiam de iure civili.
3 Usure an aliquo casu hodie sint permisse.

De regulis. Princeps sacras regulas in sactis quatuor cōciliis expositas confirmat, & p̄cipit p. l. observari & sedes ordinat. & disponit. omnia que p̄uilegia eccles̄ie, & venerabilib⁹ locis indulta cōfirmat. h. d. † Not. in versi. sanctimus q̄ ℑmperator sacras regulas p̄cipit p. li. observari. & ōcord. sūt i gl. & sit ēt mētio de hoc tex. ex de iura. cal. c. j. Et p. h. d. hic gl. † q̄ cū de iure
2 canoni. sint pro hibite vsure sunt etiam phibite de iure civili, vt hic, & latius in aut. ad hec. de vsu. & quod no. C. de sum. trini. i. l. j. q̄ habuistis. ℥. nullum cre. agri. §. j. & p Alex. in su. C. de vsur. De hoc etiam, an de iure civili sint phibite vsure no. p gl. ex de
3 vsur. c. q̄ in omnib⁹. & vide q̄ no. xiiij. q. iij. c. q̄d dicā. † Sz q̄ro, an aliq̄ casu vsure hodie sit p̄missе. Dic vt not. per gl. ex ō vsur. c. conquestus. & xiij. q. j. in sum. & vide no. in d. l. j. C. de sum. trini & l. socium qui in eo. ff. p socꝰ. Que autē sit ratio. q̄ vsure sunt p̄hibite, dic vt no. Jnno. extra de vsur. in rub.

ADDITIO.

a ¶ Civili. Adde Bar. ℥. vt hi qui. §. quoniam & ibi dixi in apostil.

Ad hec. Ecclesie habēt immunitatē a ordidie & extraordinarijs muneribus, exceptis his que pertinent ad refectionem, & reedificationem itinerū, & viarū & similiū & libere sunt a lucrativo iure descriptione, h. d. Circa hunc. §. vide. l. plz. & l. neminem. & q̄ in eis not. C. ō sac. sanc. eccle. & x. col. de stat. contra lib. c. versic. itē nulla. ex quo sumitur authen. itez nulla cōmunitas. super. l. de his. C. de episcop. & cleric.

1 ☞ Ecclesia que vult se tueri ℥ p̄iuatum cū p̄scriptiōe qualiter se tuebitur.
2 Priuilegia quando in dubio censeatur cōcessa ad postulationē partis.
3 Ecclesia contra ecclesiam qua p̄scriptione se tuetur.
Priuilegiatus contra priuilegiatū q̄n vtatur p̄uilegio.
4 Actio quanto minoris & redhibitoria an tollatur p̄scriptiōe.
5 Ecclesia aduersus p̄scriptione quanto minoris, an restituat & vsque ad quod tempus.

Pro temporalibus. Omnes p̄scriptiones xxx. an. aduersus priuatos currentes in ecclesijs ad. xl. an. extenduntur, hoc obtinēte. & in legatorum & hereditatum exactione ad pias causas relic
1 tor. h. d. Not. bene ver. hoc ipso seruando, &c. q̄ est no. ¶ Que rit gl. quid si ecclesia velit se tueri cum p̄scriptione contra priuatū, qualiter se tuebit. Dic vt i gl. hic. Que est sup ver. annor. in auth. quas ac. C. de sac. sanc. eccle. que sumit ex isto. §. † Sed ℥ hoc oppo. nā priuilegia in dubio videntur concedi ad postulationē alterius, vt ex de rescrip. c. si motu. pro. li. vj. Sz respō. q̄ priuilegia que conceduntur statuēdo ius generale videntur concedi ex liberalitate. vt hic, in d. l. gl. & in d. auc. quas actiones cum sua glo. sed priuilegia specialia in corpore iuris non inserta, in dubio videt cōcedi ad postulationem alterius, vt i cōtrario
3 ¶ † Quid si ecclesia ℥ ecclesiā velit se tueri. ōt gl. q̄ se tueri pōt p̄ scriptiōe. xl. an. fm Jac. Idz q̄ hic no. ēt. in d. authen. quas actio. Sed quantum ad propositū, dic quod q̄n duo sunt principaliter priuilegiati, aut quilibet est priuilegiatus in genere. sed non in ea causa. de qua agitur sed vnus tantum in illa causa est priuilegiat⁹ & tūc ille vtet priuilegio cōtra alium priuilegiatū. Et de hoc est casꝰ in. l. vlti. ff. ex q̄b. cau. ma. Nā ls quelibet ecclesia sit

ingenere priuilegiata, tñ in q. proposita solum est priuilegiata illa ecclesia contra q̃ p̃scribit, non illa que p̃scribit, sicut dr in duobus absentiosus in d. l. vlt. Q̃ilibet quilibet est priuilegiat' est in causa de qua agitur, & tunc q̃ vnus habet p̃uilegium potentius altero, vt q̃ vn' certat de damno vitando, alter de lucro captando, vel q̃ vnus h; fauorabilio; casus concedendi priuilegiū quā ali', tūc ille p̃fertur qui potentius priuilegiū h;, vt l. verū. §. pen. & fi. l. se. ff. de min. Si vero priuilegia sūt paris potentie tūc ɔ tertiū equaliter admittūtur. in l. priuilegia. ff. de priuile. cre. sed inter se ipsos potior cōditio ē possidentis vt l. si seruū. §. de illo. ff. de ver. ob. & per Dy. in c. in patri. de regu.

4 iur. lib. vi. ¶ Querit. d. gl. quid ɔ actione quāto minoris redhibitoria an remaneat firmo. Dic vt in gl. hic. & d. aut. q̃s actiones

5 q̃ tāgit. ē. hec cōstitutio innouat. &c. in ¶ Quero, vtrū ecclesia aduersus illas p̃scriptiones quāto minoris restituatur, & vsq; ad q̃ tps. Dic vt in. d. gl. hic. & aut. quas actio. & ibi per doc. in vi. q. Et vide circa predicta q̃ no. gl. in. c. auditis. extra de in integ. rest. & in. c. j. & ij. de in integ. rest. in cle.

Si quis Monasteriū & oratoriū per episcopū oratio nib', & cruce ibi fixa inchoari debent, & ipsi fabricatores, & coꝛ heredes cōpellendi sunt ad implere. h. d. ja. scit ad hunc tex. de cōse, di. j. c. nemo.

Si quis in sua. Qui in domo, vel suburbāo predio ecclesiasticum ministeriū celebrari p̃sumpserit aut alib. celebranti consenserit sine clerici domū amittit & ecclesie applicatur, sed si dñs rei ignorāte aliqs per miserit. ipse ɔ punitur, & nō dns. h. d. in gl. super verbi. sub tacentib'. ibi sic, & miserit, & cet. Et adde q̃ dixi. §. vt hi q̃ oblig. §. quoniam autem, &c.

Si quis in nomine. Hēditas & legata Deo relicta ecclesie illius loci in q̃ testator domiciliū habuit, debentur. Si vero relicta facta sunt vni sanctoꝛ, & eiusdem nominis plures sunt ibi, ecclesie

2 pauperiori debetur. ¶ Si aūt non est in ciuitate dūcti nominata eccleia, & sit in territorio, illi debētur. s; si neci territorio est, tūc ecclesie in qua testator domicilium habuit, debetur. h. d.

ADDITIO.

3 ¶ Debetur. Adde que not. habentur per Fely. in d. c. dilectus de offi. ord. adde Berg. Thom. cōli. suo. erū. incipiente, p̃cellentissime disputando. ad fi. & cōsilio. cxxv. incip. dubium est casus. ɔ quo queritur volumine quarto.

1 ☞ Executio vltimarum voluntatum pertinet ad episcopū, & ad ciuilem iudicem.

2 Electio gubernatoris xenodochij spectat ad edificatoꝛem sed episcopus confirmat.

Gubernatio hospitalium spectat ad episcopum.

3 Officium executoris, seu commissarij cessat, nō transit ad epm.

4 Principalis intra quantū tempus teneatur p̃ficere. vel ecclesiam complere.

Si quis edificationem. Si quis oratoriū instituerit edificare, ɔ intra quinq; annos compleri, s; xenodochiū intra annū, & heredes adimplere cogendi sunt, & etiam designata per sona p testatoꝛ, episcopus autem locū inutilium personarū aliū eligere ɔ. hoc. d. facit ad hunc §. c. nos quidem extra de test.

1 ¶ No. ter. ibi, & ciuilis, &c. q̃ executio vltimaꝝ volūtatū ptinet ad episcopū. & ad ciuilem iudicem vt hic. Et ad idē. ff. de peti. hēd. l. hēditas. in fi. & l. at si quis. §. h cui. ff. ɔ relig. facit ad istū

2 §. extra ɔ test. c. relatū. &c. pe. ¶ Secō not. ver. si q̃ dē q̃ ad edificatorē spectat electio gubernatoris, & ad episcopū spectat cōfirmatio, est enim in episcopi potestate vtrū positū p edificatoꝛem confirmare velit. an aliū loco sui ponere. Spectat enim hospitalū gubernatio ad episcopū, vt ex de reli. do. c. iij. & xvj. vbi. oēs

3 basilice. ¶ Itē ē ar. iste tex. p̃m Jac. de bel. q̃ officiū cōmissarij non transit ad heredem. cum hic videatur qō loca fideicommissarij seu executoris inutilium, aliq; per episcopum ponāt. De qua. dic vt habes hic per cū. & vide per Dy. in l. alimenta i p̃nc. ff. de ali. & ci. legata. & Spe. de inst. edi. §. nunc ali qua ver. s; qd de muliere. & ver. s; facit cū gl. in l. empte. ff. de tutel. De qua. q. no. p gl. in. c. vl. ɔ test. li. vj. vbi firmat istā. q. ¶ Quero hic dr istra quātū tps hēs cogat cōplere oratoriū vel ecclesiā, s; qro qd i principali, q oratoriū vel ecclesiā cogit cōplere. Dic vt. §. c. §. si aūt in quātū tps cogit cōplere, an cogit istra tps hic positū. Dic vt no. p gl. extra de cōsec. dist. c. nemo.

1 ☞ Episcopus succedit in executorē testaméti, vbi in relictis ad pias causas alius nō fit datus executoꝛ.

hereditas testatoris distribuitur per episcopum. licet ille relictis ad pias causas non sit datus executoꝛ. & qualiter. in. §.

3 Donatio facta pauperibus vel captiuis, quod valet etiam si nō sit aliquis qui acceptet.

5 Quilibet, potest actionem mouere, vt vltime voluntates defunctoꝝ executioni mandentur.

Si quis autem. Legato vel hereditate p̃redemptione captiuoꝝ aut aliis pauperibus ō relictis persona a testatoꝛe designata, sin testatoris voluntatem oia adimplere ɔ. persona aūt nō designata episcopus vel economus adimplere ɔ; s; testatoꝛ aut dominator p̃hibuerit. Si vero persona designata, semel. & secundo minata adimplere distulerit omni lucro priuatur. & episcopus,

1 vel superior ẽm testatoris volūtatē distribuere ɔ. h. d. ¶ Tria, ex hoc. §. quod vbi in relictis ad pias causas nō est datus executor per testatorem, succedit episcopus in executorem alias,

2 p̃fertur dat' a testatoꝛe, vt hic, & l. nullu. C. ō epis. & cle. ¶ Sed no. in vers. sinautem, p redemptione q̃ vbi per testatorem nō est dat' executoꝛ in relictis ad pias causas, tūc hereditas distribuatur per episcopum loci, vt hic in ver. in omnibus q̃ tene menti & ex isto tex. sumpta est decretalis, tua, nobis extra. de test. vt ibi

3 no. ¶ Tertio no. hunc tex. in eo. q̃ dōit, an donationib' ẽm Ja. de bel. q̃ iste tex. optime facit q̃ si aliquis existēs in camera donat bona sua pauperib', vel absentib' captiuis, valet & si aliqs nō acceptet. Et q̃s. q. no. C. de sac. san. eccl. l. illud. in fi. p̃doc. ibi & hic iste tex. facit p̃ opi. Ja. de Ra. ibi ſ;. hunc tex. ibi nō

4 alleg. ¶ Ultimo no. in fi. & ibi, omni alij. &c. q̃ quilibet pōt quēstionem mouere vt vl. defuncti voluntas circa pias causas exe-

5 cutioni mandatur q̃ tene menti. ¶ Lp. ad ẽm ref. huius. §. dicitur. hic quod vbi non est designata persona in testamento q̃ mittit episcopo, executio vt ponit pauperib' erogare, put ei placet sed ō immo. dōz dare ei. la bona hospitali existenti in ciuitate vel territorio testatoris vt l. si quis ad declinandum. C. de episco. & cle. Intellige. q̃ episcopus pōt prout ei placet. & ciuitate i vel territorio testatoris nō sunt xenodochia seu hospitalia, alias cesset in l. ẽio Iradicit gl. hic super ver. errogare q̃ no. ſ;. episcopi de consuetudine. ẽiū seruent. q̃ sine in ciuitate sint loca p̃dicta sine non. semper distribuunt p̃out eis placet

1 ☞ Falcidia quod cesset in relictis ad pias causas

2 Trebellianica an cesset in relictis ad pias causas q̃ non.

3 Falcidie appellatione quod cōtineatur Trebellianica.

4 Legitima q̃ non minuatur ob relicta ad pias causas.

Si autem heres que. Falcidia cessat in relictis ad piacausas. & heres soluere recusans intra sex mens. ab inlinuatione testamenti numerādos ad vsuras & fructꝰ tenebit. Item annalegata tū alienari nōpōt nisi in pronincia remota fuerit relictū. h. dicit

1 ¶ No. q̃ in relictis ad pias causas cessat Falcidia. & pgl. de leg. j. §. municipiū. ff. ad l. Fal. gl. ponit tres so. finaliter sq̃ ille. §. hodie dicit coꝛrectus. Idem no. in l. ẽio. & in l. si quis ad declinandum. §. j. & pe. C. de epis. & cle. & C. ad l. fal. auth. similiter qui sumitur ex isto. §. ¶ Queritur vtrum in relictis ad pi

2 as causas cessat Trebellianica. Videtur q̃ non: q̃ olim in relictis ad pias causas non cessabat vt d. l. i. §. ad municipium. ff. ad l. fal. sed hodie est coꝛrectum in Falc. vt hic in Tre. vero coꝛrectum hoc nō reperitur ergo &c. vt l. petimus. insti. de aꝛt. l. sanctimus. C. de sta. cum si. Jn ẽiū videtur ter. hic dū dicit om-

3 ni falcidia vocante sed certū est q̃ appellatiōe falcidie cōtinet Trebellianica vt ff. ad l. fal. l. pr. & l. Titia. & l. ubem'. Cadtre. ergo &c. Jstā opi. tenent. hic Ja. de bel. & eā tz. Spe. in tide instit. edi. §. cōpēdiose, ver. sed cum deductio eā & videtur tenere. s. in auth. similiter. C. ad l. fal. cui' ẽiū videtur tenere gl. in ſ;. test. lib. vj. Sed prima opi. videtur verioꝛ primo per tex. illum

b vt l. Marcellus. §. aūt. ff. ad Treb. ¶ Sed qro an debitum

4 nature minuātur propter relicta ad pias causas. Dic. q̃ no. gl. est in auth. similiter & in d. l. j. §. ad munici. & in d. si quis ad declinandam. in p̃in. & in d. c. j. de test. lib. vj.

ADDITIONES.

a ¶ Authē. similiter. Et ibi vide q̃ ad materiā habētur p Ang. Pōt. & adde Ang. fin. in. l. si seru. ad le. Fal. & in. l. nō est. in fi. & in. l. q̃ quadraginta. co. ti. & do. Alexan. de Imo. post. Bald. in. l. cum il. §. fi. ſ; mulier de con. indi. & Pau. de cast. in consi. cxxxi. & no domin. Socī. in cōsi. xxxij. incī. in p̃senti consultatio. circa p̃incip. v. colum.

b ¶ Et. l. Marcell'. Et ibi ad materia hāc vīs do. Alex. & Imo. in th.

ia ij. col. in ver. successiue queliuit Bar. cuz infinitis cõcoz. p cũ ibidem signatis, z ibi ẽt vide Ang. ij. col. ver. vlt. qz hic text. ẽt, z adde Old. in cõsi. ccxlvj. in p̃supposita cõsuetudine. z Pau. de ca. in cõsi. cxiij. inci. substitutio p̃dicta, z plene no. p. do. Socin cõsi. lxxvj. inci. in cõsultatiõe circa fi. iij. col. in j. par. char. cxxxij. z in cõsi. cj. iiij. inci. diligenter cõsiderata. circa fi. ij. col. vsq; ad fi. conti. in d. par. char. ccxvij. z in cõsi. xvj. inci. nõ põt negari ver. postremo etiam in d. par. char. clxxvj.

Interdicimus. Episcopi administratores alienare, phibentur res ecclesie, tpe sue administrationis ẽ̃itas. Fallit. si alienant ad pias causas, z post eoz obitum carũ rerum, pprietas, rebus nõ alienatis ad ecclesiam puenire dz res autem ante episcopatum a quocunq; vel post episcopatum a coniunctis personis acquisitas alienare possunt. ab intestato eis defunctis sine legitimo successore, successio pertinet ad ecclesiam. h. d. Ex isto ¶. sumitur auth. licentiã. C. õ epis. z cler. Et circa istũ ¶. p̃o eius declaratione vide q̃ habes ff. de. l. c. illi autem. z c. seq. z c. duo sunt gña. Et facit extra õ test. c. i. z c. requisiuit. z c. cũ in officijs. z ibi per Inn. z de succes. ab intest. c. j. z ij. z ibi per gl. z vide q̃ no. In. in c. cũ olim. de priuil. z q̃ not. doct. in auth. licentiam.

Jubemus. Hereticorum res ecclesiarũ ab ecclesia nullo modo recipere possunt. ¶ Itẽ hereticis z Judei synagogã z spelunca cõstituere nõ debent. ¶ Itẽ etiaz ab alijs quã ab ecclesijs per emphyteusim, vel conductionem possessiones accipere prohibentur.

1 ¶ Orphanotrophi an teneantur reddere rationem.
2 Orphanotrophus an ex causa alienare possit bona hospitalis z an requiratur decretum.

Orphanotrophi. Orphanotrophi tutorũ, z curatorum fungũtur officio. nec satisdare coguntur, administrationẽ autẽ accipere debent sub presentia publicarũ psonarũ, z ex causa necessaria res alienare possunt, sed rõnẽ reddere non coguntur. ¶ Itẽ eadẽ p̃uilegia cõcedunt ecclesie sanc. Marie, z alijs oratorijs sub ei⁹ gubernatione cõstitutis, que habet maior ecclesia Cõstantinopolitana. h. d. ¶ Op. z videtur q̃ orphanotrophi teneant reddere rationẽ vt j. de san. epi. §. economos. Que fol. sunt in glo. q̃ iste §. z l. orphanotrophos. C. de epi z cle. sint cozrecte. z hãc so. tz gl. in d. l. orphanotrophos. Secunda sol. est q̃ ibi loquitur in alijs gubernatoribus. Et hanc tz Jac. de bel. Pet. vero de bel. dicit aliter. Aut querimus vtrũ teneant reddere rationẽ ipsi hospitali, z dic quod sic. Ita loquitur d. §. economos. Aut alteri, z 2 dic q̃ non. Et ita tenet in d. l. orphanotrophos in ij. q. ¶ Quero hic dicitur q̃ orphanotrophus põt ex causa alienare bona orphanotrophi. nunquid in tali alienatione requiratur decretum. Dic vt no. in d. l. orphanotrophos iiij. questione.

Vt fratrum fil. succe. pariter. &c. Rub.

1 Filij fratrum an admittantur ad hereditatem vna cum ascendẽtibus, non existentibus fratrũ eis.

Nostras. Frater, z fratrũ filij ex vtroque parente cõiuncti, cum ascendẽtibus defuncti ad successionẽ vocantur antiqua lege cessante z insinuatio donationis, ppter nuptias omissa, mulieri nõ p̃iudicat. viro autẽ nocet. Itẽ illi qz a secundis nuptijs abstinẽt, pprietatis portionẽ in numero liberorũ percipiunt. Itẽ pene dissoluentium matrimoniũ sine causa, pariter locum habent tã in viro q̃z in more. h. d. Per istud principiũ corrigitur. §. si igitur defunctus. de here. que ab inte. ¶ Sed quero, hic loquitur quando filij vocãtur vna cum fratribus defuncti, z cũ ascendentibus eius. Sed quero pone quod supersint filij fratris tantum, z etiã ascendentes. non tamẽ supersint fratres defuncti. an filij fratris admittant ad hereditatẽ fratris cũ ascẽdentibus: ẽt Ja. de bel. quod sic cum sit eadẽ ratio. P̃o hoc etiã facit rub. huius constit.

1 ¶ Donatio ob causam non insinuatur.

Illud quoque. Istũ §. declara vt diximus. vt spõ. larg. i pn. z i §. hoc quoq;. ¶ Ultimo no. gl. hic, sup ver. actionẽ. ex qua habes q̃ donatio, que nõ est simpler, sed potius ob causam, insinuationẽ nõ eget. Idẽ no. in l. fi. in p̃in. C. de iureiur. dixi tã. vt spon. larg. in p̃in.

Quia vero. Istum §. declara vt plene habuistis ẽ. 8 non eligend. secund. nub. §. p̃o speximus.

De restitutione fideicommiss. &c. Rub.

1 ¶ Prohibitio alienationis facta filijs ã extẽdatur ad nepotes
2 Prohibitio alienatiõis facta, vt perpetuo res permãeat i familia, z nõ excat de nomine testatoris nõ extẽdit vltra quartũ gradũ
3 Alienatio ẽ prohibita est liberis, vel heredibus, quia voluit ad suos descendentes perpetuo permanere, quod talis prohibiti extendatur vltra quartum gradum.
4 Res prohibita alienari, quod alienari potest per vltimum de familia, in quem peruenerunt bona.
5 Legatum factum in testamento quando adimi possit in codicillis licet in testamento non sint confirmati.
9 Codicilli hodie semper sũt cõfirmati siue precedant, siue sequãt

Tanta. Restitutio fideicommissi fieri dz de cõditione existente, z prohibitio alienationis facta filijs proprijs eorum nominibus demonstratis non extenditur vltra filios, prohibitio autem alienationis facta vt in perpetuũ res remaneant z nũquam de nomine defuncti egrediantur. vltra quartam generationem non extenditur, z familie appellatione marus continetur. Item vltimus de familia superstes res ad eum peruenientes in quãcunque personã alienare potest, his obtinẽtibus in omnibus casibus z personis. h. d. z hec cõstitutio ẽ̃m gl. non legitur. ¶ No. in §. nos igitur. ẽ̃ gl. quod p̃hibitio alienationis facta filijs vltra filiũ nõ extẽdit z hic non extenditur ad nepotes. Sed hoc intelligit Jac. de bel. q̃ sunt expressa p̃pria nomina filiorum, quib⁹ est facta phibitio, alias esset secus. Et ita in testamento, de q̃ fuit facta hic mẽtio. fuit facta expresse p̃priorum nominũ filiorũ, vt p̃z ff. e. in pn. De hoc tamen an p̃hibitio alienationis facta filijs extẽdant ad nepotes. no. p Dy. in l. filius fa. §. diui. de leg. j. vbi hanc gl. alle. 1
2 z p doc. in l. voluntas. C. de fideicõ. in vl. q. ¶ Scõo no. q̃ p̃hibitio alienationis facta vt perpetuo res permancãt in familia z nõ excãt de nomine testatoris nõ extendit vltra quartã generationẽ, vt hic, z in ver. codicillum. z ver. seq. ¶ Sed quero qd a
3 si testator p̃hibuit liberos, vel heredes alienare, volens suas res ad suos descendentes perpetuo puenire, an ista p̃hibitio extendatur vltra quartã generationem, Jac. de Bel. ẽt q̃ hic ẽt in infinitum, vt C. de fuis z legi. l. fi. z ẽ. de here. que ab intest. §. j. Sed aliud est in nomine familie, vt hoc. §. nos igitur. ver. codicillum, z vers. seque. ¶ Tertio no. q̃ vltimo de familia superstite alle potest, res ad eum pueniẽtes, libere alienare vt hic. i §. i sancimus. igitur circa fi. Ad idem facit. l. cũ pater. §. libertis. ff. de l. ij. l. quoties. C. de fideicom. z ibi no. z circa istã materiã phibitionis alienationis viõ filiusfa. §. diui. ibi. Inlis⁹ Agrippa z ibi 4
plenis⁹ per Dy. de l. ij. z per doc. in l. ea. C. de com. ob. cas. z il. vl. C. de reb. alien. nõ alie. z viõ q̃ no. in l. volũtas. z in l. quoties. C. de fideicom. z vide q̃. no. Inn. in c. Raynaldus. extra de testa.
5 ¶ Ultimo gl. in §. manifestũ inducit hunc ter. p̃o epi. Jo. qñ in codicillis põt adimi legatũ in testamento relictũ ẽ̃ codicilli non sunt in testamento confirmati. q̃ dic. vt in gl. hic. z per gl. e. Dy. in l. heredes. §. si quis post. ff. de test. z gl. in l. hereditatem
6 C. de codici. ¶ Sed aduerte ad id q̃ dicit gl. de codicillis, aut sunt in testamento confirmati aut nõ q̃z hodie semper videntur testamento confirmati. sive testamentum p̃cedat codicillos sive sequatur vt Inst. de codicil. §. non tantum. z nc. C. de codicil. i mitio. z ff. d iur. codi. l. ante tabulas. ¶ Nõ habebis hic alia.

ADDITIONES.

a ¶ Generationem Adde do. Alex. de Imo. in l. qui Rome. §. coheredes. de ver. ob. e. in consi. lvj. incip consideratis verbi. testamenti, z omnino per eum in cõsi. xvij. iij. parte ad omnino. Bertha. de ẽ ir. in suo aureo repertorio. in ver. alienare p̃hibem⁹ versi. xvi.

u ¶ Alienare. sed quid de eo. qui requisiuit illos de familia, z ille mere noluerunt. an tunc p̃hibitus extra familiã alienare, non obstante p̃hibitione. alienare poterit. vide Soc. in consi. ducẽtesimo vigesimo septimo i inci. qm̃ in p̃senti cõsulatione: ver. ij. fortius circa fi. in. ij. par. char. cij.

Vt nulli iud. licet. habere, &c. Rub.

1 ¶ Mala consuetudo. longo tempore non firmatur z an kõgissimo. remissiue.

Quecunque. Regulariter nulli licet loci seruatores vel similes p. puincias mittere. Fallit si diuina iussio ex cã emanauerit ex causis certis hic nominibus loci seruatoris, etiam his casibus cessantibus. sed nomine iudicis vtẽte p̃side p̃o

nincie, cum suis officialibus sibi omnino auxilium prestate omni consuetudine sublata. iudices autē necessitate imminente, pincias debent suis expensis circuire, pena damnorum facientibus imminente.

¶ Item a iudicibus, pinciarum cautela exigit, vel pro exacta habetur pro soluendis pecunijs exactionem publicarū, nisi speciales iudices ad hoc fuerint destinati. h. d. vsque ad §. et hec penit. Not. tex. † ibi male cīn adinuenta, quod mala consuetudo longo tēpore nō firmatur, cōcor. sunt in glo. Sed quero, quid de tpe longissimo, circa hoc vide quod not. gl. in l. domini prediorum. C. de agric. et censi. li. xj. Et vide quod tangit gl. x. col. de aliena. feu do. et. vnico in fi.

1 ☞ Prohibens aliquem testari; condemnatur parti, que ex hoc legitur in duplum.

2 Iudices coguntur recipere appellationes ab eorum sententijs legitime interpositas.

Iudex tenetur dare apostolos.

3 Appellatio remanet deserta, si pars non petāt, nec iudex dedit apostolos.

4 Apostoli cuius expensis dentur remissiue.

Et hoc. † Nullus occasione lacrymarum iniquitates et iniustitias facere debet, pena cōtra facientib. imminente. Itē iudices ordinarij, ac etiā delegati, etiam si sunt delegati a Principe, appellationes suscipere debent, quibus pendentibus

1 nihil debet innouari. h. d. vsque ad §. quoniā vero. ¶ † Nota. ex hoc tex. quod li iudex, prohibet aliquē testari, condēnatur parti q̄ er hoc legitur in duplū, et idē esset, in alio prohibente, quod dic vt in gl. et habuistis in §. si cōiunctus, hic alleg. et not. in l. ij. C. si quis ali. test.

2 prohi. † Not. quod iudices cogūtur appellationes recipere ab eorum sententijs legitime interpositas, quod dic vt in gl. et habuistis tex. et gl. §. de iud. §. nostros, colla. vj. Debent etiā iudices apostolos dare, etiam parte nō petente: vt l. eos. §. apostolos. C. de

3 appel. ¶ † Sed hic quero, pone quod pars non petit, nec iudex dedit apostolos, qd fiet? Certe appellatio habetur p deserta. vt C. de appel. l. quoniā nōnulli in fi. Sed si pars petit intra tēpus debitum, et iudex non dedit, ad hoc vt appellatio nō habeatur p deserta, dic appellans hoc pstari intra tēpus. l. ei cuius in fi. ff. de appell. recī. q̄ protestatio, seu cōtestatio si fuerit deserta, videtur appellatio deseri. Ita habes in tex. et gl. ff. de lib. dimis. l. vna. §.

4 j. † Cuius autem expensis debent dari apostoli, dic vt no. glo. de app. c. ij. in Clemen.

1 ☞ † Potestas non potest punire totam contratā pro vno delinquente.

Quoniam. † Iudices debent fm legem delinquentes punire. non alios pro alijs comprehēdere, nec dāna inferre, nec pignorantes, seu represalias facere, nec delicta vendere pena damnorum facientibus imminente. h. d. vsque ad §.

1 si vero quis. † Not. hunc tex. secundū gl. contra. † Potestatem q punit totam contratā pro aliquo delinquente. Circa quā glo. ali qua dicam. C. de exac. et execu. l. nullā. li. xij.

1 ☞ † Punitio delicti vt fiat, delinquēs ad locum delicti mittēdus ē.

2 Iudex loci vbi criminosus degit, an teneatur remittere ad mandata iudicis loci, vbi delinquit.

3 Verbum imperat, necessitatem importat.

4 Iudex a quo petitur remissio delinquentis, an teneatur remittere sine cause cognitione, vbi quod sic.

5 Remissio an habeat locum in contractibus, quod sic, si fuisset renunciatum priuilegio fori, alias non.

6 Iudex territorij assisij an possit petere malefactorem captum in eius territorio.

7 Delinquens in territorio captus, si confessus est etiā plura crimina extra territorium cōmisisse, an poterit etiā, p illis cōdēnari.

Si vero quis criminosus. † Edictis legitimis est vocādus, et eo latitāte iudex legitime procedere debet. eo vero in alia, puincia degente capiendus est. et ad locum delicti trāsmittendus vt ibi suppliciū patiat. pena cōtrafacientibus imminente. h. d. et ex hoc §. sumitur authen. si vero criminis. C. de adulte.

1 ¶ † Not, ex hoc. §. q̄ vt delicta sint punita deliquēs est remittēdus ad locū delicti, vt hic et dicta aut. si vero criminis. ad idē. l. si

2 cui. §. vlti. de accusa. extra de rap. c. j. et q̄ ibi no. p gl. et Inn. † Nota circa hoc quero, an iudex loci, vbi criminosus dedit, cogat remittere ad mandata iudicis loci vbi deliqt. Et videt q̄ nō cogat. sed possit remittere ex vrbanitate. vt no. gl. ff. de accusa. l. si cui. §. fi. Nota doct. nostri tenēt tria, videlicet q̄ iudex loci vbi criminosus degit, tenet de necessitate remittere p hunc tex. ibi iubemus pronuncie illius iudicē, q̄ verbū iubemus est verbum necessitatis, vt. ff. q̄ iussu. l. j. et ij. Nec obstat q par in parē nō habet imperiū, vt. ff. de arbi. l. nā magistratus qui in hoc iudex loci delicti est maior quā sit iudex loci, vbi delinquēs degit. Ita docto. not. in aut. qua in puincia, in iij. q. C. vbi de cri. agi opor. preterea hic in versi. si vero q publica est verbū impetrat. p q̄ videt, q̄ iudex loci delicti possit impetrare a iudici loci, vbi delinquēs degit, et verbum

3 imperat, † necessitatē importat. xiij. q. j. quisquis petit. preterea hic iudex negligens remittere punit, ergo apparet q̄ remittere tenet. ¶ † Sedo quero, nunqd iudex loci vbi delinquēs degit, tenetur remittere sine cāe cognitione: vel an poterit de crimine cognoscere. Et videt q̄ sic. vt hic. dū ōt supplicijs legitimis subiciendū, et sic innuit q̄ iudex remittēs de crimine cognouerit. Sic idē. ff. de cust. et exhi. re. l. diuus. Docto, nostri tenent q̄ sine cāe cognitiōe remittere debet. Sed pro hoc inducūt p casū si dicit se

telligat. l. ij cui. §. fin. ff. accu. Ita no. in d. aut. qua in puincia, in iij. q. Et de his duabus. q. vide q̄ no. doc. in l. j. p perādū. §. fin. aute re. in. vij. et viij. q. C. de iudi. et est de his dpab. q. gl. ordi. ō

5 re iudicū. in Le. pastoralis. et ibi plene no. † Querit gl. hic super ver. cōphēdere, nunqd in pctibus sit locus remissioni, et ponit capi, in d. aut. si vero criminis, et no. plene p gl. in l. hōs absens. ff. de iudi. extra de foro cōpeten. c. ij. et p Innoc. in c. dilecti eo. ti. et plene p Lyn. in d. aut. qua in puincia. in v. q. latissime p Hui. ō

6 cūg. ff. ō eo. q̄ de cer. lo. l. j. et C. vbi gs dcu. vel coho. l. ij. Sz hodie de hac. q. est casus extra de foro cōpe. c. Romana. §. Phēces lib. vj. q̄ forte locū hz nisi renunciatū sit fori priuilegio, vt not. in l. 6 prima. ff. si qs in ius voc. nō ie. et Sz circa pdicta quero de vno, pone q̄ iudex huius ciuitatis cepit malefactorē in territorio ciuitatis Assisij. an iudex ciuitatis Assisij, poterit dictū malefactorē petere dicens q̄ est captus in eius territorio. Vide extra ō foro

7 cōpe. c. ex parte. † ¶ Querit Jac. de Bel. aliqs accusatus est in ciuitate de crimine cōfessus est plura crimina cōmisisse extra territorio illius iudicis, aut erit puniēdus de illis maleficijs extra territorio cōmissis, de quib⁹ accusat⁹ nō est. Jaco de Bel. videt inclinare ad istā sententiā. q̄ delicta cōmissa extra territorio aggrauāt delictum hic cōmissum. De qua q. not. p Dy. in l. si cui. §. fi. ff. de accu.

ADDITIO.

a ¶ C. licet. Et ibi latissime, et not. vide Fely. iij. col. in prin. ver. ex dictis doct. cum plu. seq. vbi plene an, et quando in criminalibus. Et an et quādo in ciuilibus remissio procedat et quando non adde Lanf. de Oria. in c. quoniā contra falsa. §. interlocutorie, et appellat. nu. xvij. et quod ibi posui in addi. ad ipsum in versi. in quibus casibus fiat remissio.

1 ☞ Jussio facta iudici an expiret morte iudicis, et nu. 4.

2 Preceptum factum contra publicā vtilitatem non valet, nisi secunda iussio emanauerit.

3 Preceptum iudicis dz exequi, licet antequam exequatur iudex removeatur de officio, et nu. 5.

6 Successor in dignitate, an teneatur ad debita predecessoris.

Et hoc vero. Judex alterius iudicis successor, sione precessori suo facta ad imple

re dz, nisi sit cōtra ius vel publicā vtilitatem, q̄ tunc etiā secun-

1 da iussio expectatur. h. d. † No. ex hoc. §. quod morte eius cuius

2 sio facta est iussio non expirat. ¶ † Secundo no. q̄ preceptū. ctū contra publicā vtilitatem nō valet, nisi secunda iussio emanauerit. vt hic in tex. et habuistis §. de ma prin. §. deinde cōpetens not. in l. vlt. C. si contra ius vel vti. pub. et. vt deter. lit. nu. cle. §. fi

3 quoniā. † Tertio not. q̄ etiam iudicis preceptum debet impleri si precipiens vel ille, cui precipitur, removeatur de officio, ante

4 quā illud preceptum insinuetur. † Et p. et videtur, quod ista iussio seu preceptum extinguatur morte eius, cui facta est vel eius officio finito. Nā mādatū morte mādatarij extinguitur. vt. si quis §. morte. ff. man. hic nō pone. sed officio fuit facta iussio: vel delegatio. vt in gl. super ver. rescriptum. Circa quam gl. vide cardinalem Abbas extra de off. deleg. et similem gl. habes in l. q. ff. de iuris. om. iud. et ff. de reg. iur. l. inde neratius in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pac. et ibi per Bul. contra hanc gl. vide quod no. doc. in l. q̄ quod pauperibus. C. de epis. et cle. et q̄ no. p. gl. Jo. And. in cap.

5 de test. li. vj. † Sedo op. ad ver. si vero precepta. hic dz, q̄ morte precipientis preceptum nō finitur. Contra q. morte delegantis finitur iurisdictio; vt d. l. q. et gl. hic ponit tres sol. et primā sol. hic posita videtur tenere gl. xiij. q. j. quisquis, et spe. in ti. de deleg. §. restat. ver. itē mortuo. Ultimo hic Jaco. de Bel. ponit vnam questionem, quam disputauit in ciuitate Perusij, que talis est. † Quidam habens dignitatem ex electione. vel successione obuenient accepit mutuum a mercatore, alter postea succedit in locum eius in eadem dignitate. modo queritur, an successor compelli debeat ad soluendum debitum predecessoris, et quo iure. De qua. q. dic vt ibi per eum.

1 ☞ † Creditor qui filios debitoris retinet, pro debito eadit ipso iure a debito.

2 Dispositioni huius §. renunciari non potest.

3 filij an possint dari pro hostagijs, & obsidibus remissiue.

1 **Quia vero** ✝Creditor, qui filios debitoris psumptantundem dabit eis, aut parentibus eorum, & corpori alibi pe nijs afficietur. h. d. Ex isto §. sumitur auth. imo. C. de act. & oblig. Quero vtrũ cadat a debito ipso iure, vel per sententiã. ✝Credo q ipso iure, vt not. in d. auth. imo. ✝Quero an huic legi possit renũciari. Gl. que est in d. auth. imo, dicit q non. De quo dic vt not. Spe. de renũn. & cõclusione. §. j. ver. item est beneficium. ✝Et quero an filij possint dari pro hostagijs & obsidib'. De quo dic vt not. in gl. in l. fi. C. de patr. qui fil. distr. & extra de iureiu. c. ex rescripto. de pig. c. fi. de arb. c. expolita. in fi.

1 ☞ Consensus vxoris multiplicatus in obligationibus viri, qõ sibi pciudicet.
2 Contractus cum viro, & vxore simul celebratus valet, si est in vtilitatem vxoris celebratus.
3 Dispositioni huius §. an renunciari possit.

Et illud Vxor si credit in strumento consentiat pprio viro in damnũ suum, vel suã substantiam, aut seipsam pro eo obliget, ipso iure nõ tenetur, nisi manifeste apparet pecuniã in ipsius vtilitatẽ fore cõuersam. h. d. ✝ Ap. & vr quod si mulier consensit viro suo multoties, q teneatur, vt s. vt immobi. ante nup. dot. §. j. Veritas est q hic loquit qñ pro mari to intercessit, lz Bal. dicat contra. Et circa hoc vide q not. doc. in auth. si qua mulier. C. ad Velleia. que sumit ex isto §. ✝Querit Jac. de Bel. an vxor cum viro possit in eodẽ instrumẽto se obligare. Et 2o uiter dic q si certum est contractum celebrari in pprijam vtilitatẽ mulieris, vz, vt hoc §. in pcin. ✝An aũt huic legi possit renunciari, dic quod non vt not. in d. authentic. si qua mulier.

1 ☞ Mulieres bone conditionis, & fame non carcerantur.
2 Crimina grauissima que dicantur, ad gl.

Necessarium Mulier in causis ciuilibus nõ in carcere includi, in criminalib' vero cõmittẽda est fideiussorie aut turatorie cautioni. vel debet tradi mulieribus custodienda. h. d. ✝Quero, de quibus mulieribus loquitur. Dic de mulieribus bone cõditionis. secus in meretricibus. [a]Ita no. doc. in auth. hodie nouo iure. C. de cust. reo. [b] auth. habẽt quidam super l. j. C. de offi. diuer. iud. ✝Quero, & dic si vero grauissimum. &c. q dicantur ista crimina. vide q not. gosi. Lauxilium. §. in delictis. ff. de mino. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. de reg. iur. l. ad ea. xvij. q. vij. §. quemadmodum.

ADDITIO.

a Secus in meretricibus. Et hoc forte est verum nisi esset talis mulier meretrix vxorata. Ita not. Mathe. in suis sing. sed non memini, quod est illud singulare.

1 ☞ Pena statuta per leges antiquas in adultero masculo remanet firma.
2 Mulier damnata de adulterio, qñ mitti debeat in monasteriũ.
3 Filij adultere ea monasteriũ ingrediente, an habeãt legitimam.
4 Ascendentes mulieris adultere monasteriũ ingredientis absq; filiis, an aliquid habeant de bonis eius.
Monasterium habetur loco filij.
5 Monasterium an excludat parentes ingredientium ab oi successione.
6 Adultera posita in monasterio an post biennium efficiat mona.
7 Maritus an lucretur dotẽ vxoris adultere, eo ipso quod adulterum committit.
8 Monasterium omnem maculam detergit.
9 Vtrum possit sibi reconciliare vxorem adulteraz in monasterio positam ea inuita.

Et vero quando In crimine adulterij masculus pena legitima puniẽ
1 dus est mulier vero i monasteriũ mittet. h. d. ✝No. in hoc §. q pena capitis olim statuta ꝫ adulterium cõmittentes, p iura Locicis remanet firma in masculo, vt hic, sed in femina corrigit, vt j. in §. adulterã. ✝Op. & videtur q mulier de adulterio dãnata in monasteriũ mitti nõ debeat, q alteri corpori, qs ad penam dari non pot, vt in gl. hic, & in contrario. & ea alleg. & C. de adult. auth. sed nouo iure. & C. de decu. l. neq; li. x. ✝Itẽ op. ad ver. si quidem. & videtur q filij habeant tantum legitimam, vt j. ô san. epi. §. si qua mulier. gl. hic super ver. duas partes. & j auth. sed hodie. C. de adul. ponit duas opi. doc. ibi approbant istaz q ibilo quitur qñ mulier sponte ingreditur monasteriũ. & hanc so.
4 ꝫ hic Jac. de Bel. & gl. s. de mona. §. illud quoque. ✝Itẽ op. ad ver. si vero descendentes. vr quod vbi sunt ascẽdentes q ecclesia, seu monasteriũ totum habeat, & nihil habeant ascendẽtes
a ꝫ ecclesia loco filij videtur, vt j. de san. epi. §. sed & hoc presen
ti. [a]Ita habes ex gl. hic super ver. vnciaꝫ quod an sit verum, no
5 in d. §. sed & hoc psenti. ✝Secundo habes quod monasteriũ excludit parentes ingredientiũ ab omni successione. q an sit verũ not. per gl. & doct. in auth. si qua mulier. C. de sac. san. eccl. dicã
6 j. de sanc. epi. §. si qua mulier. ✝Ita circa tertiã sol. d. glo. sup ver. vncias. q reprobat Jac. de Bel. videlicet an post biennium efficiatur monacha ista mulier. vide quod no. gl. extra. de cõuer.
7 conju. c. gaudemus. ✝Itẽ opp. & videtur, quod maritus eo tẽpore quo mulier adulterium comisit, dotem lucretur sine aliquo pacto vt s. vt li. ma. & auie. §. q2 vero plurimas. & C. de repu. l. cõsensu. §. vir quoq;. Gl. hic super ver. seruent. ponit tres sol. quas & ponit in d. aur. sed hodie. C. de adul. d. Jac. de Bel. inherẽdo secũde opi. hic polite, & lic. Aut de adulterio est actũ criminaliter ad penã huius legis, & vir vxorẽ damnata, & de adulterio põt intra biennium recipere, & tunc vxor fingitur nõ peccasse. & nuptie nõ leduntur, & pacta dotalia suis tẽporibus obseruanf. vt hoc §. in d. ver. adulterã. in pcin. Aut vir vxorẽ intra biennium recipere recusauit, vt mulier in monasterio pmaneat, tunc vir eo casu ex adulterio dotẽ nõ lucrat, sed ex pacto, vt hoc §. in fi. Et est rõ, q2 pena
8 mitigat ex principis & legis clemẽtia, & ẽt ex pietate, & eo, q2 in monasterio ipsa est vt de peccatis penitentiã agat, & ✝q2 monasteriũ omnẽ maculã detergit: vt s. de mona. in pcin. Aut est ciuiliter actũ, & tunc si ex adulterio est missa in monasteriũ, vir nõ posset agere ciuiliter, vt dotẽ lucret. Sed doc. nostri seqntes istã so. gl. aut est actum ciuiliter, aut criminaliter dicunt posse agi ciuiliter, vt ipsi not. in d. auth. sed hodie in iij. op. vide q no. gl. C. õrep. in d. l. cõsensu. §. vir quoque. & p Bal. 30. in Summa illius tit. i
9 fi. ✝Ultimo, q2 in d. ver. adulterã dicitur q vir põt sibi recõciliare vxorẽ de adulterio damnatã, & in monasteriũ missam, gro nun quid posset eã recõciliare inuitam. Glo. 13 q sic. Ita no. extra de diuor. c. ex literis. in vlt. gl.

ADDITIO.

a ✝ §. sed hoc presenti. & ibi ad hoc vide que dixi in apost.
1 ☞ Casus, in quo vsusfructus bonoruz filij patri non acquiritur.
2 Maritus quando possit sibi vxorem adulteram etiã positam in monasterio reconciliare.

Quia vero Matrimonio sine causa diuortio, aut
sensu soluto delinquentes in monasteriũ
mittendi sunt, pena legitima eis imminẽte, ac eorum ministris, reciliato aut matrimonio cõsensu vtriusq; priusquã in monasteriũ
1 mittatur pena remittitur sed altero recusante, solus pena legiti ma punitur. h. d. ✝No. in ver. viro nihilhominus. casu in q vsusfructus bonorum filij pri nõ queritur, de quo plene habuistis. &
2 vt li. ma. & auie. §. j. in. fi. ✝ & pp. in ver. si vero bi qui mrmonium hic innuitur, q postquã sunt i monasterio recõciliatio locũ nõ hz
3 s. &. §. proxime precedenti ver. adulterã in pcin. Sol. Marit' qui non peccauit, potest sibi recõciliare vxorem etiã postquam vxor missa est in monasterium. dum tñ hoc facit intra biẽnium, vt ibi sed maritus qui peccauit, nõ põt sibi reconciliare vxorem postquã est missa, in monasterium, vt hic. Ratio, q2 post penam a lege impositam non potest penitere vt. l. qui ea mente. ff. de fur. Ultimo vide gl. super ver. consenserint. q2 inquantum dicit idẽ in collateralibus intelligas non in cã huius legis, sed in cã. l. si quis. §. testãdi alle. in ea, collateralis nullo modo admittuntur, sed tantum ascendentes, vt hic vides.

1 ☞ Presumptio, de qua in hoc §. est iuris, de iure.
2 Absolutus de adulterio si reperitur cõuersari cum adultera an condemnari possit iterum.

Si quis vero Accusatus de adulterio & absolutus si postea cum eadẽ muliere turpiter cõuersari inueniatur vel inter eos mrmonium esse secutum mrmonium nõ valet pena ei, & mulieri imminente, nulla alia pbatione exquisita. h. d. ✝Quero nunquid id quod hic dicitur. sit presumptio iuris & de iur. do. Ja. de Bel. quod sic. Pro q vide q no. gl. absentem. ff. de pe. & q no. doc. in auth. si quis. ei. C. de adul. que sumitur ex §. his quoq;. §. vt li. ma. & auie. dicit etiam hic Jac. quod in cã huius s. nouerit licitum appellare a snia. vt
2 colligitur ex hoc tex. l. vnice. §. sinautẽ. C. de rap. vir. ✝Ultimo. in casu istius §. quero an condemnabitur de adul. posito qõ nõ probetur de preuaricatione, cum fuerit absolutus a iudice dic. qõ hic, vt gl. de adulte. l. si qui adulterij. Bar.

1 ☞ Manus est membrum.
2 Membrum si debet abscindi alicui maius amputatur.
3 Iures qualiter puniãtur.
4 Publicus latro est ille, qui furari consuevit.
Latro dicitur ille, qui per vim furatur.
5 Bona damnati quando debeant fisco applicari.

Quia vero Pene corporales & pecuniarie iminiũt,
certo modo preterquam in crimine lese
1 maiestatis. h. d. ✝No. ex hoc. §. i ver. si vero crimini. qõ man'

a est membrum, vt in auth. sed nouo iure. C. de seruis fug. que sumitur ex isto §. & not. Iusti. de iniur. §. pe. & ibi dicitur de pede.
2 †Querit gl. dicitur hic q vbi crimē membri absciſsione regitur vna sola manus dz amputari. Sed quero. de qua manu intelligit. Dic vt in gl. hic quā tz hic Jac. de Bel. & gl. doc. in d. authe. sed nouo iure. Quero hic dicitur quod p furto nō dz membrū
3 abscindi. †Quero qualiter fures debent puniri. b De hoc habe-
b mus plura iura, naz de iure antiquo imponebatur p furto pena extraordinaria. vt l. vl. ff. de fur. nisi esset publicus vel famo-
4 sus latro q furcis sulpēdit. vt l. capitaliū. §. famosos. de pē. † Aduerte, qz gl. dicunt q publicus latro est ille, qui cōsueuit furari, vt in d. auth. sed nouo iure, & ita obseruatur, tū de iure nō bene dicit, qz §. famosos, loquit in publico latrone, sed ille qui consueuit furari, est publicus fur, qz latro est ille qui q vim, &c. vt hic. Ideos vero, & in d. auth. sed nouo iure. Postea superuenit ius Authenticorum, de quo loquitur hic. Postea superuenit cōstitutio de pace tē. §. si qs quinq; solidos, vbi dī quod ille qui furatur illud, quod valet quinq; solides, debet suspendi. si minus, nō dz suspendi. Postea superuenit constitutio alia de pa. iur. fir. in §. si qs vero ausu temerario, in fi. ibi, iniuria seu furtū. Et dic vt i gl.
5 ibi. †Venio ad §. vt autē & opp. quod bo. dānati debent fisco applicari, vt tē. de inch. nup. §. j. Sl. ponit hic tres sol. tene opi. all. q̄ etiā ponit gl. in auth. bona damnatorum. C. de bon. dam. que sumitur ex isto §. & eam tenet gl. in contrario, que opi. est vera, lz Pet. in d. auth. videatur sentire aliter, Bar.

ADDITIONES.

g Est membrū. Adde do. Ale. de Jmol. in l. ij. ff. de pu. iud. vbi et vide Bart. & Jo. de Imo. & Ang. hic. Sed qd de manu arida vide Fel. in c. ego N. in j. col. in ver. in tex. ibi, vitā de iureiu. Add ead ad hoc quod hic dicit geo. q. Tho. consi. ix. inci. statuto ciuitatis Pisane in p̄in. vol. j. Et ibi quid in digito & barba & qō dicatur esse membrum hominis.
b Qualiter fures debent puniri. Adde q̄ no. in addi. ad Bal. i tit. de pa. iu. fir. & ei⁹ viola. §. si quis quinque solidos in vsi. feu.

Vt differentes Iudices. Rub.

1 Peregrinus quod sit ille, qui est extra patriam suam.
2 Iudex an possit esse arbiter illius cause in quo est iudex, & nu. 4. vbi quod potest esse arbiter.
3 Iudex ordinarius non recusatur, sed alius sibi associatur.
5 Arbitramentum non est sententia, sed quedam transactio.
6 Arbitrator potest auferre de iure vnius, & dare alteri.
7 Arbitramentum quando est iniquum vsque ad quantum temp⁹ reduci potest ad arbitrium boni viri.

Exquo. Episcopi debent iudices ad iustitiā faciendā cōpellere aut per se aut per literas ad principem directas, & iudice existente suspecto, adūgi sibi debet episcopus, litigator autē p̄ncipē adiens p̄iusq; adeat iudicē, vel episcopū est puniendus. h. d. vsque ad §. si tamē cōtigerit. †not. in p̄in. constit. tex. discedere & cogantur a propria patria, q̄ peregrinus est ille qui est extra patriam suā. Ad idem, j. cod. §. si vero dum aliquis, & j. eo. §. si vero hec. Et de hoc quis
2 dicat peregrinus, videbitis in l. ciues. in fi. C. de inco. li. x. † Secundo not. in ver. si vero contigerit duo. Primo, q hic vī tex. q iudex possit esse arbiter illius cause, in qua est iudex de q̄ j. dicaz.
3 †Secundo, q iudex ordinarius non possit refutari, sed ali⁹ associari, de q̄ dic vt no. p gl. & doc. in l. aptissimi. C. de iud. qd autē
4 sit de iure canonico, dic vt in c. cū speciali. extra de app. †Opp. ad primum no. & vī q iudex nō possit esse arbiter illius cause, in q̄ est iudex, vt ff. de arbit. l. sed & si in seruum. §. si qs iudex. Sol. vt i gl. super ver. cōuentū ex qua gl. no. tria. Primo, q iudex nō potest esse arbiter illi⁹ cause in qua est iudex, sed pōt esse arbitrator Ita no. gl. in l. Lucia, & in auth. si vero contigerit. C. de iud. & in l. j. & post operis. ff. de ope. no. nūn. circa quas gl. vide q no. doct. in l. si quis ex consensu in p̄in. C. de epis. aud. p dicta habeāt locum de iure ciuili quid autē iuris sit de iure Cano. gl. no. in d. §. si quis iudex. Sed tu dic vt not. gl. ex de arb. c. cum tempore & p̄sumpc. literas, & iij. q. vij. c. j. §. tria. † Secundo, no. quod ar-
5 a bitramentū nō est sententia, sed est quedā transactio. Ita habes ex d. gl. hic super ver. conuentum, quod tene mēti, & ad hoc alle,
6 Inn. gl. banc. Quintauallis. in p̄in. extra de iureiu. † Tertio no,
b q arbitrator potest auferre de iure vnius partis, & dare alteri. b
Idem no. in d. §. si quis iudex, & in l. si de meis §. recepisse. ff. eo. ti. cetera dic, vt in gl. † Querit hic Jac. de Bel. si arbitramentū
7 est iniquū, intra quantū tēpus pōt reduci ad arbitriū boni viri. Dic vt hic per eū, qz non est nostra materia, sed l. si societates. §. arbitrorum. ff. pro soc.

ADDITIONES.

a Trāsactio, Adde Bal. in l. fi. ū opp. C. de Zhē. emp. & ibi do. C. de rer. permu. ad fi. ver. sed an are itramentum. & Bar. in l. cōs in Epheli. & interdum. in fi. de eo quod certo loco. & in l. furti. §. ū. in 7. col. in fi. ver. ergo no. C. de transa. & do. Soc. in consil. cc. lxxxij. inci. in psenti cōsultatione, ver. circa primam. circa p̄in. ij. col. & ver. circa secundum. in ij. parte chay. cc.
b Alteri. Vide Bal. in l. fi. i j. op. C. de Zhē. emp. & Bar. & Ale. in c. arbitrorum. ff. pro soc. in vij. col. ver. post multa videtur.

1 Superior adiri potest si inferior iustitiam non facit.

Si tamen contigerit. Episcopus de iniustitia iudicis a lesione subditorum iudicare dz, & leso damnum facere emēdare, pena dz facientibus imminente. Ité in ciuitatibus in quib⁹ sunt iudices subditi, adire debēt defensorem q̄ inter eos dz iudicare.
1 h. d. †Not. ergo q si iudex inferior iustitiā non facit, pōt haberi recursus ad superiorē, vt hic, & ff. de quest. §. si vero sortan. & extra de of. ord. c. irrefragabili. & c. significauit, ix. q. iij. cum si. Et aduertas q̄ in hoc §. super ver. eum qui debet esse posita queā gl. que inci. sed quomodo que gl. est vera. Dic vt in ea.

De nauticis vsuris. Rub.

1 Consuetudo maritima seruanda est, dummodo non sit legibus contraria.
2 Usure etiam hodie sunt prohibite de iure ciuili.
3 Usura nautice pecunie de iure canonico est prohibita.

Ancium. Leges antique, & cōsuetudines in vsuris nauticis, obseruari debēt ppetuo. & immobiliter. h. d. vsque ad
1 si. tit. † Not. ex hoc tex. in §. nos igitur. sm glo. q consuetudo maris, est seruanda dūmodo legib⁹ non sit contraria, vt not. in l. de peregratio. ff. ad legem Rhodiā de iactu. & C. de fur. auth. nauigia. Opp. dicitur hic
2 †quod ex nautica pecunia est permissa vsura, cōtra, imo videtur quod nō sit permissa, vt §. de eccle. tit. in p̄in. dicit glo. ibi, quod lz hodie non solum de iure Canonico, sed etiā de iure ciuili sint
3 prohibite vsure. †Fallit tamen in nautica pecunia, vt hic. Ita not. ibi, & C. de vsur. auth. ad hec. sed de iure Canonico etiam in nautica pecunia est prohibita vsura vt in c. nauiganti. in p̄ma tra de vsur. Circa quod vide notata per Host. in Summa. de vsur. §. in summa. & §. fin.

De interdictis collegijs hereticorum. Rub.

Primum. Heretici adulteras collectas, adultera baptismata, &
1 cere prohibentur, pena contra facientibus imminēte, h. d. vsque ad finem totius tituli. Bar.

De raptis mulieribus. Rub.

1 Mulier rapta si nubit raptori matrimonium nō tenet, nec aliquid lucratur, nec habere potest de bonis raptoris.
Casus, in ḡbus quis est incapax ex testamēto alterius remisse.
2 Pena huius cōstitutionis q̄ habeat locum etiam si raptus committatur in volentem & nu. 4.
3 Bona rapientis mulierem ipso iure, tempore raptus trāsferuntur in mulierem si ipsa non nubat raptori.
4 Dominium in casu huius constitutionis transfertur in alterum sine facto alterius.
5 Matrimonium inter raptam, & raptorem, quod hodie est possit de iure canonico.

Legis. Mulier rapta substantiam raptoris lucratur, nisi nupserit raptori, quo casu ad suos parentes devolutur, si tali
matrimonio non consenserint, alias ad fiscum d
bet pervenire, bis obtinentibus in casibus futu
ris. ac etiam in preteritis hoc dicit. Not.
1 ex hac constitutione, quod mulier rapta non potest nubere rapto-
a ri, & si nubit, non valet matrimonium, nec aliquid lucratur de bonis rapientis, nec ex eius testamento quicquam capere potest, & sic habes vnum casum, in quo quis est incapax ex alterius testa

testamento, sunt ꝛ alij casus qui no. insti. de leg. §. legari. ¶ †De cundo no. q pena huius constitutionis hꝫ locum, siue rapt⁹ committatur in mulierem volentē, siue nolentē, vt hic. C. de rap. vir. L. raptores ꝛ de epi. ꝛ cle. l. raptores. ¶ †Tertio no. q tpe rapt⁹ ipso iure bona rapientis trāsferuntur in mulierē raptā si ipsi nō nubit. Et sic no. q bona transferuntur in dominium, qui nō querit sine traditione, sed certe imo videtur dominius, ꝛ possessio quaritur sine alterius dāno, vt l. raptores. C. de epi. ꝛ cler. Possessio dicere. q ibi loquitur de diaconissa rapta, sed certe idem est in qualibet mulere rapta, vt no. i d. l. raptores, in j. gl. ¶ †Pp. ad fin no. 3. videtur q si mulier fuerit rapta volens pena cōstituta esset, q volenti non infertur iniuria, vt in l. j. §. vsq; ff. de iur. hoc est ideo, q patri eius videtur facta iniuria. Sed qd si hꝫ patrē. Rndeo idē est, ꝛ hoc ideo, q mulier psumit subducta, ꝛ decepta, vt no. per Hy. in c. scienti de reg. iur. li. vj. ꝛ no. p doc. in l. raptores. C. de epi. ꝛ cle. in iij. op. ꝛ per doct. in l. raptores. C. de rap. vir. in iij. oppo. ¶ †Quero an hoc de iure ℟ canonico possit esse matrimonium inter raptum ꝛ raptorē ꝛ. Dic quod sic. vt est casus in c. fi. extra, ꝛ ibi not.

ADDITIONES.

a ¶Non potest nubere raptori. Tu dic hoc verum de iure ciuili de iure autem canonico secus. ꝛ in hoc est differentia inter ius ℟ canonicum ꝛ ciuile. vt per Bar. plene in suo trac. differ. iuris ciuilis ꝛ canonici diffe. c. xxxvj.

b ¶Quod sic. adde Fel. in c. j. de spon. in fi. vñ. col.

De collateribus, & alijs capitulis. Rub.

1 ¶Clerici ꝛ ecclesie an teneantur ad tributa soluenda.
2 Vasalli debent vocari a domino ad seruitutem p̄standam.
3 Debitor ex causa collectarū q non possit cōpensare id quod sibi a cōmuni debetur ex alia causa, cum debito collectarum.
4 Exactor tributorum debet dare securitatē, seu appochā de soluto.
5 In sententia p̄sidis diffiniente apud aliquem debere esse suspin dictam possessionem, potest in executione appellari per sententiam segranatum.
6 Appellari q debeat quis ab omni grauamine extraindiciali.

Quecunque. Dispositiones ꝛ denūciationes collationū per singulas p̄uincias, ꝛ ciuitates collatoribus fieri debent tēporib⁹ hac cōstitutiōe positis exemplaribus petentibus soluentibus datis ꝛt. de suspecto securitate p̄stita iudicibus ac etiā de exactorū pena ꝫ facientibus imminente. Itē illi, cui super indicta possessio est. si senserit se grauatū permittitur sententia appellandi. h. d. ¶No. primo q tributa imponūtur p̄uincijs, ꝛ ciuitatibus. Sed cū ea illud q̄ro nūqd clerici ꝛ ecclesie debeant ordinari ad tributa soluenda. Textus est quod sic. C. de sacrosanc. eccl. l. placet, ꝛ C. de episcop. ꝛ cle. l. de his. sed gl. in p̄alle. locis dicunt illas leges esse correctas per auth. itē nulla cōmunitas C. de epi. ꝛ cle. Sed certe illa auth. ꝛ vñ sumitē. loquit in muneribꝰ plonalibus seu que iponū psonis p reb⁹ vt sūt collecte vt l. rescripto §. fi. ff. de inu. ho. ꝛ ista talia munera non possunt iponi clericis vel ecclesijs qui non sunt subditi sicut nec forensibus: vt d. l. rescripto §. fi. ꝛ ideo circa p̄dicta dic vt habes. xj. q. j. c. si tributū. ꝛc. magnū quidē. ꝛ vide q bene no. p gl. ꝛ Jn. ex de immunit. eccl. nō min⁹. Sed no. no. q p singulas p̄uincias ꝛ ciuitates. fierī debent dispositiones debet fieri note, ꝛ exemplum earum debēt dare petentib⁹. vt hic ver. sed etiā. ꝛ j. e. §. ad hec. †Et ex hoc text. innatur gl. Jo. de Bel. q vasalli debēt vocari a dño ad seruitū in solandū ꝫm formā hic traditā. Sed de hoc dic vt no. x. col. ō pandit. §. fi. super ver. legitime. ꝛ facit ista cōstitutio de milite vasallo qui cōtu. est. Quarto. no. in ver. si vero ante q si ante insinuationē taliū dispositio nō collatores soluāt fiscalia tributa alios, seu per aliū modū quam fuerit statutum per dispositionem. vltimus anni, q̄ soluere tenebant vel si illud, q occasione tributi ō bunt fisco solui in vtilitatem p̄uincie fuerit expēsum, certe id. dꝫ computari inter id q̄ soluti occasione tributi ꝫm dispositionem illius anni. Sumit hic argumē. Jacob. quod collecte possunt computari communi. in eo quod commune. debet illi collatores. ille qui dꝫ collectas solvere sed certe iste tex. iudicio meo nihil facit q̄ hic collatores soluerūt tributa fiscalia sed in alios titulos quam fuerit statutum per dispositionem illius anni, vel ex pdcrūt fiscalia tributa i q̄ vincia ꝛ hoc fecerunt antequ scirēt illā dispositionē esse factā ꝛ ideo illud reputatur ꝫm dispositionē facta illo anno, ne illi collatores, damnū patiāt vt hic dicit sed i questio nostra secus q̄ ille q̄ vult cōputare cū cōmuni nihil solvit occasiōe collectarū sed vult debitū sibi a cōmuni cōpensare, cum collecta, quas dꝫ cōmuni, quo casu nō videtur q debitor fisci, vel Reipublice vel alterius ciuitatis, ex causa tributi, vel ex cā collectarū possit cōpensare in tributa vel collectas illud q̄ ꝫ bet ex alia causa: vt l. in ea que reipublice. C. de compe. ꝛ l. autem. §. vt debitoribus. ff. de iur. fisci. †Ultimo no. in ver. p fiscalibus. q exactor tributorū vel collectorū, dꝫ dare securitatem, seu apocham de soluto ꝫm formā hic tradītā soluenti tributū: vt hic, ꝛ ꝫ. de manda. p̄in. §. coges. ꝛ C. de apo. pup l. j. li. xj. † Ultimo not. in ver. si quis putauerit. q a sententia p̄sidis diffiniente apō aliquem debere esse super indictam possessionem, pōt in executione appellari. si quis putauerit se grauatū: vt l. qui grauatos. C. de censi. ꝛ censi. li. xj. ꝛ quod ibi no. in j. gl. vbi alleg. istum tex. †Ex hoc arguit Jac. de Bel. q ab omni grauamine extraiudiciali pōt appellari. Ad idē inducit ipse. l. si ad scribatū. ꝛ l. si qs p̄uocati. C. de app. Sed certe iste text. nō vr ad hoc facere. q hic videtur appellari grauamine q̄ infertur p sententiā p̄sidis que emanat post examinationem, ꝛ sic videtur grauamen p̄iudiciale, lꝫ Jac. dicat q̄ appellatur ex executore.

ADDITIO.

a ¶Ecclesijs. Adde Henelis c. vñ. Esdre. c. vñ vers. vobis quoq; notum, ꝛ do. Alē de Jmo. cum nōnullis cōcor. ibi per eū signatis in addi. ad Bar. in l. j. §. j. vbi etiā vide Bart. i ver. q̄ro an vectigalia. ff. de publ. ꝛ do. Jas. Mday. in l. plz. in j. col. ibi extraordinarium superindictum ven. C. de sac. san. eccle.

1 †Exactor missus in p̄uinciā ad exigēdum tributa, debet suū mandatum ostendere p̄sidi p̄uincie.
2 Procurator constitutus ad exigendum. ꝛ recipiendū pecunias non admittitur, nisi fidem faciat de mandato.
3 Exactor tributorum dꝫ debitoribus debito rius tributorum in subsidium exigere.

Eos. Exactores in p̄uincias missi. exactiones inchoare nō debēt, nisi p̄ius cora p̄uincie p̄side mādatū insinuauerit hoc ꝛ in p̄uatis negotijs seruādo. ꝛ exactores seu exactores nullā in causis p̄uatis exactionē cōmittere dēbēt. Itē debitor debitoris tributarij in subsidiū debiti veritate p̄bata p̄uenīendus est. ꝛ exactorū excusatio ex eo q̄ in loco sacro resideāt, admitti nō dꝫ aduersus eos a gbus se lesos esse dicunt. Itē exactores iustis pōderibus ꝛ mensuris vti debēt. h. d. vsq; ad §.

1 iubemus. †Not. ex hoc tex. q̄ ille qui mittit in p̄uinciā ad exi-
2 gendū tributa, dꝫ mandatū suum ostendere p̄sidi p̄uincie. †Secundo no. ibi, hoc ipso ꝛ super p̄uatis. nā hic est tex. ꝫm Ja. ō Belui. q procurator cōstitutus ad exigendū. ꝛ pecuniā recipiendā. si admittitur, nisi fidem faciat de mādato. Et hanc opin. tꝫ gl. in l. nō solum. in fi. p̄in. ff. de procur. lꝫ gl. ibi hunc tex. intelligat solum in eo qui est cōstitutus ad exigendum tributa. ꝛ in eo qui est constitutus ad sententiam exequendam in causis p̄uatorū. Et sic iste ver. hoc ipso loquitur in eo, qui est cōstitutus ad sententiā exequendam in causis p̄uatorū. Tamen ad id q̄ primo dixi allegatur iste tex. p̄o casu per doc. C. de procu. l. j. in iij. q. p̄o hoc ꝛ facit optime. ff. de po. l. si quis inficiatus. extra de elec. c. dudū.
3 vide tū circa hoc. l. si cōmissa. §. vlt. ff. rem ra. ha. †Ultimo not. in ver. si autem aliquis quod exactor tributorum nō dꝫ debitores debitoris tributorū p̄uentre, nisi in subsidium vt hic dicitur. Facit ad hoc. l. iij. ꝛ l. pe. C. quando fis. vel p̄i. Ad idem. l. j. C. de cōdi. ex lege.

Jubemus. Exactor pecuniā tributariā sine dilatione ꝛ sine diminutione p̄uere dꝫ, nulla etiā possessoribus, ꝛ habitatoribus diminutione facta. pena cōtra facientibus imminēte, ꝛ singulis annis episcopus cum quinque p̄matibus rationem exigere debet exactorum periculo. Itē omnibus est adempta licentia loci seruatores mittendi pena ꝫ facientibus imminente. h. d.

1 ¶Vices agentes ea possunt que iudices possent, p̄ter vltimus supplicium ꝛ membri abscissionem, ꝛ nu. ꝫ.
2 Membri abscissio morti equiparatur.
3 Membri abscissio est crimen capitale, item de mero imperio.
4 Prelatus electus ex electione ius consequitur, q eligentes non possunt variare, nec mutare electionem.

Ad hec. Loci seruatores regulariter prohibētur, fallit si iudex ex iusta causa ad p̄uincias venire impediatur, tūc eū vicarium mittere pōt. Item fallit cū ex p̄cipis
1 mādato in aliam mittitur regionē. N. ꝛ. in hoc §. duo primo. †q vices agentes ea possunt que ipsi iudices p̄ter vltimum supplicium. ꝛ membri abscissionem. †Secūdo nota quod membri abscissio equiparatur morti. vt hic. ꝛ not. in gl. C. de officio ei⁹ qui vi. alt. gest. l. ij. Et sic videtur quod membri abscissio sit capitale crimen vt hoc tex. ꝛ p̄alleg. gl. Per quem tex. ꝛ glo. hoc tene

a By. ff. de pub. in l. ū. a hoc tenēt etiā alū doc. C. de transact. l. trāsigere. in ū. q. z qō not. p doc. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. z tē ex hoc videt. qō membri absciss̄io sit de mero imperio. vt hic ō quo no. p gl. ff. de iurisdi. omniū iudicū. l. imperiū. sup ver. animadvertendū ibi dum ōt in totum. vel in partem. † Sid primus oppo. z videt quod isti vacarū ofia possint. vt l. primg. §. a pfectis fi. de leg. iij. Sol. domi. Jaco. z est no. sol. hic vicarius fuit constitut' ab homine. id est. a iudice sine speciali authozita. pncipis, ibi vero fuit cōstitutus ex mādato pncipis, z eius authozitate, z ideo ōia potest. Et sic intelligit ipse in hanc dist. l. o. z quod ibi not. C. de offi. eius qui vi. al. ind. ge. quod tene mēti, ppter id qō no. y. in l. j. ff. de tut. z cura. da. ab his. Et vide pro hoc d. gl. que videtur sentire hoc. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. in l. j. §. hui' rei. † Ultimo gl. in ver. damus, arguit et hoc tex. quod prelat' electus ex ipsa electione aliquod ius non sequatur. nec eligentes possunt postea variare, neq; mutare electionem aliter. Alle. extra de elec. c. cū inter dictos. vult dicere. c. cū iter canonicos. Be q̄ dic vt ibi. z in c. causas z in c. i cauſis eo. tit. Et vide q̄ no. lxiij. dist. c. quanto apostolica.

ADDITIO.

a Cl. ū. Et ibi ad hec vide dō. Alle. de Jmo. vbi per eum plene z nota.

1 ☞ Nodie iudex non potest ex officio per inquisitionem procedere. nisi in certis cāsibus.

2 Fuga quod faciat quem suspectum, ita quod statur sacramento actoris contra eum.

Jubemus. Omnes iudices per se requirere debēt de pena ꝫ facientibus imminente z iudices per pouinciā debent proficisci, z eorū administratione finitq; quinquaginta diebus debent i pouincia pmanere, nisi ex pncipis iussione ad aliā vocent. alias leso sacramēto pstito omne dānum fm quod inrane-
1 rit, pstare dz, z pene pecuniarie fisco applicari debēt. h. d. † Per istū §. ex eo q̄ dt p se requirere, etc. Dicunt quidā quod de omni
a crimine a potest iudex per inquisitionem cognoscere ex suo officio. Ad idē. ff. de offi. pfi. l. iū. §. j. ff. ad l. Jul. pecu. Sed hodie ē falsū, q̄ nemo sine accusatore punit vt l. rescripto, §. si q̄s accusatorē. ff. de mu. z ho. nisi in certis cāsib'. vt no. in l. ū. §. si publico. de adul. z l. iij. §. pterea. ff. de suspe. tut. Et ad istū ter. respōde vt no. p gl. z Ja. de Bel. z pe. By. in d. §. si publico. Et de hoc vide q̄ no. gl. ex de ac. c. j. z ū. q. j. de manifest. z p doc. C. de accu. l.
2 ea gdē. Venio ad §. si vero cōtigerit. In q̄ not. q̄ fuga facit aliquē suspectū ita quod statur sacramēto actoris ꝫ fugientem. ꝫ a
b cit C. de assess. l. pziliarios z extra de presum. c. null' b, z ꝫ. de exhi. re. §. si vero etiā quidam. z qō ibi no. Facit q̄ not. gl. per hūc tex. §. vt iud. sine quoquo suff. §. necessitatem. facit etiā ij. q. iv. c. decernimus. Barto.

ADDITIONES.

a Cl. Pōt iudex per inquisitionē cognoscere. Adde Geoz. Tho. in suo cōsi. xvj. an iudex maleficiorū inquirit in pzin. volu. j.
b Cl. nullus. Vide ibi plene ꝫ el. per totum commentum.

De sanctissimis episcopis, &c. Rub.

1 ☞ Episcopus qui ordinatur, non dz esse minor. xxx. annorum.
2 Debens alios docere, non debēt ab alijs doceri.
3 Eligere debens, si negligat eligere per tres menses, electio ad superiorem devoluitur.
4 Episcopus intra quantū tempus debeat eligi, cōfirmari, z conseerari remissiue.
5 Datum causa simonie applicatur illi ecclesie, cui fit iniuria.
6 Id quod aufertur alicui, propter q̄ fit iniuria ecclesie, applicat illi ecclesie cui fit iniuria.
7 Laicus an possit in episcopum eligi.
8 Electus per simoniam ipso ignorante an prinetur electione, vel electio teneat.
9 Electione facta ad aliquā dignitatem, an electus licite aliquid offerat.

De gubernatione. Iste tit. dz tres partes. Primo ponit de san. epi. Secdo de reuerē. cle. Tertio de mona. Secda in §. clericos. Tertia in §. iubem⁹. z breuiter. h. d. Episcopi debēt eligi in forma hic tradita, z si hi, ad quos electio spectat eligere negligant, per sex menses electio devoluit ad superiorē, z ū electus fuerit post electionē de crimine accusat⁹. ordinatio differri dz donec de crimine iudicet. Et ēps nō p pecuniā. sed meritis eligi dz. p cōsuetudine tū dz dare pecuniā a iure statutā, pena ꝫ facientib⁹ imminēte. Itē ordinatus in episcopū z a seruili. z ab adscriptitia liberatur fortuna, z a patria potestate.

h. d. vsq; ad §. Deo autem amabiles. etc. Not. ergo primo formā
1 fm quā eligi dz episcopus. † Secundo not. quod episcopus non
a dz esse minor. xxx. ann. vt hic, in ver. quoq; sicē pbyter vt j. c.
2 §. presbyterus, z Tertio no. q̄ qui alios dz docere, non dz ab alijs doceri. ... oncor. sunt in gl. super ver. qui enim. ... oncor. etiā. xvj. q. j. c. si clericatus. vū. q. j. qualis enim, z c. oportet de elec. c. cū
3 in cunctis, z in c. cum nobis, † Quarto no. quod si ille, ad que spectat electio, negligat per ser menses, electio devoluitur ad superiorem, quod gl. dicit hodie corrigi, q̄ hodie non expectātur, ni si tres menses. al leg. extra de elec. c. cum nobis. Sed certe in d. c. nihil dicitur de hoc. Sed dic idem quod gl. vt est tex. extra de elec. c. ne pro defectū. lxiij. dist. ca. oheunibus. Et de hoc infra
4 † q̄ tum tempus episcopus dz eligi, cōfirmari, z conseerari. vide
5 q̄ not. plene de elec. c. si electio. li. vj. quod tene menti. † Item no. in d. §. pro omnibus, quod illud quod datur causa simonie, dz applicari illi ecclesie, cui fit iniuria per hanc oationē. vt hic j. §. pro ri. z facit §. eo §. si quis autem. z extra de simo. c. de hoc. z quod ibi not. z §. quomodo opor. episco. §. z hāc nō in pecuniis.
6 Et sic elicitur ex hoc, illud quod aufertur alicui, propter q̄ fit iniuria ecclesie, applicat illi ecclesie cui infertur iniuria. Be q̄ dic
7 in d. §. z hāc nō in pecuniis. † Pp. ad §. damus, z vt q̄ laicus in
b cpm eligi non possit. vt §. quomodo opor. epis. §. igitur. Solvit hic. Tu vero solue vt ibi no. quam approbat hic Ja. de ... Item op. z videtur q̄ laicus non dz in cpm ordinari. sicut hic pbyter aut diaconus: vel in sublimiū subdiacon⁹. xl. dist. c. fi. Solue vt in gl. z circa istud §ium precedens. Vide quod no. extra. c. illiteratos. z extra de ele. c. nobis. z per Inn. in c. cum inter. c.
8 tit. † Venio ad §. pro omnibus. z quero, pone q̄ aliquis sit electus per simoniā, tamē simonia est cōmissa illo electo ignorante quid hat, dic vt in gl. super ver. aut aliarum, quam not. p. 20 qua vide quod plene habes. extra de renun. c. post translationem. z extra de ele. c. pe. z extra de simo. c. de simoniace. cum si. z q̄ no. ti. ad
9 leg. Juli. de ambi. l. j. z ibi per doc. † Venio ad §. si quis autem quero: vt in gl. circa quam gl. ōt Ja. de Bel. q̄ post electionē licitum est offerre: vt hic, ante non: vt s. pro. §. Nō ob. allegā gl. q̄ loquitur in dignitate seculari. hic vero in dignitate ecclesiastica. Venio ad §. pro consuetudinibus. circa istum. §. vide q̄ not. extra de simo. c. cum in ecclesie. z c. j. co. ti.

ADDITIONES.

a Cl Extra. ann. Adde Fel. in c. cum vigesimum. de off. dele. in fi. ū. col. ver. de etate episcopi.
b Cl Non possit. Limita verum, nisi propter eminentem, cius scientia q̄ tunc laicus purus in episcopum eligi pōt, in c. decernim⁹ circa fi. ij. col. de iud.

1 ☞ Clericus potest esse tutor vel curator si vult. non ti cogitur.
2 Clericus non potest esse tutor testamentarius. legitimus hic.
3 Testes qui inuiti examinari non possunt, cautela est quando ea minantur quod dicatur, quod volentes.

Deo autem amabiles. Episcopis mo nachis tutele z cure officiū interdicit presbyteris autē z alijs clericis gmiter, aliqbus cāsibus regulariter aute personis ecclesiasticis secularia negotia interdicunt. Jallit in certis cāsibus a iure pmissis pena ꝫ facientibus imminente. h. d. Not. in hoc §. q̄ clericus eo
1 gunt susc̄ipere aliquā tutelā vel curā susc̄ipit. tñ si velit. vt hic nisi sit episcopus vel monachus, qui etiā volentes nō admittunt z sic p hoc coarecta est. l. generaliter. C. de epis. z cleri. que dicit
2 episcopus z monachus possunt tutelā susc̄ipere si volunt. † Uerum hic dz quod clericis est permissum susc̄ipere tutelā legitimā quid de testamentaria: Sl. hic super ver. permittimus. dicit alias susc̄ipere non possunt. Ita et tex in auth. presbyteros. C. de epis. z cle. Be hoc est casus. xxj. q. iij. ca. Lypzianus: vbi de hoc no. lxxvj. di. c. peruenit z ibi bona gl. z circa istam materiā vide no. Spe. de tutel. §. generaliter. vers. item opp. contra istum.
3 † Ulterius hunc tex. ibi, propria voluntate susceptile, z. quod adducunt ad questionē, vos scitis, q̄ sunt quidam testes vocati non inuiti. Ita refertur in d. auth. presbyteros: vt lege Julia. ff. de test. dicunt ipsi, quod cum tales testes producuntur, semp producentes debent in actis scribi facere, q̄ volentes testificant alias pumerētur deponere inuiti. Ita refert Lynus in d. auth. presbyteros.

1 ☞ Clericus quando z in quibus cauſis possit esse procurator.
1 **Alium.** † Opp. z videtur quod clerici possint esse procuratores litis: vt ibi falsa gl. regulariter clerici possunt esse procuratores litis in cāsibus hic positis. Ita dicit hic gl. magna circa fi. Item q̄ gl. videtur notari. ff. de procur. l. neque femina. Sed contrarium videtur velle glossa super verbo, litis, hic posita. Et hic videtur quod

quod regulariter nō possint esse pcuratores. Et ad §. sportulas rūdeo resp̄det ff, qō ibi p̄mittunt esse pcuratores, in cā ecclesie, r p ecclesia, vt ibi, secus, p alijs psonis, vt ibi, r hic, r q regulariter clericus nō possit esse pcurator, no. gl. filiusfa. §. mites. ff. de pcuratoribus. de hac materia vide extra ne clerici, vel mona. c. j. r ij. de postula. c. j. r vltimo, r vide q plene not. p Jnno. extra de rei iudic. cum. J. r. Al.

ADDITIO.

1 ¶ Cum. J. r Al. r ibidem vide Fel. in princ. vij. col. r in c. ij. de iudic. r quod ibi dixi in apost. r Felynus in capitulo cum essent de simon. in principio.

1 ☞ Adiacentes idem est quod confines. r ideo.
2 Adiacens mee, idem est dicere, quod confinis mee.
3 Quid sit dicere vicina. r confinia, remissiue.
4 Contiguum, quod sit remissiue.

Ciuitē ecclesijs. ¶ † In quo. §. nota quādā glo. sup verbo, adiacentes. que exponit. i. cōfines. Et qua nota. quod idē est dicere talis res 2 adiacēs est mee. qō est dicere, est confinis mee. ¶ † Quid āutē sit dicere, aliqua esse cōfinia. r que vicina. dic vt l. iij. §. penult. r q 3 ibi no. ff. finium regun. ¶ † Quid aūt sit dicere, aliquid est cōtiguum. Dic. extra. de sen. excomm. c. ij ciuitas lib. vj.

1 ☞ Testis iurare debet super tota causa,

Nulli vero. Nulli ij episcopos coā se ad testimonium cōpellere, sj ad eos remittere dj, vt ppolitis Euāgelijs dicāt r a iudice in iudicio venire cogēdi nō sint, pena j faciētib⁹ imminēte. h. d. Notaī hoc. §. duo, que dic vtin gl. sup verbo, ppolitis. Ad pmū not. vide quod not. Spec. 1 in titul. de testibus. §. j. versiculo. itē quod deposuit. ¶ † Tertio not. ex isto tex. dū dicit, que nouerint, qō testis dz iurare sup tota cā. De quo no. in c. per tuas, r ibi per Jn. extra de testibus. Ultimo quero. vt in. d. gl. r vide quod not. de epis. r cleri. aūt. sj iudices. Part.

1 ☞ Episcopus ab episcopatu p̄z quo, r quanto tempore possit esse absens ab ecclesia.
2 Patriarcha, r Archiepiscopus debent semel vel bis in anno subditos ad capitulum conuocare.
1 Clerici p̄hibentur ludere ad aleas, ¶ nunquid ad scachos?

Interdicimus. Episcopi in suis ecclesijs debēt residentium facere r eas nō relinquere sine superioris. vel sine principis iussione r tunc non amplius vno anno pena, contra facientibus imminente. Jtem Patriarchę. r Archiepiscopi debent omnes sub se cōstitutos. omni anno ad se conuocare r exponere que agēda sūt. Itē episcopi vel clerici ad tabulas ludere vel ludi participes vel sportularū fieri p̄hibentur. nec cogendus est Episcop⁹ clericū suum 1 ab ecclesia sua dimittere, r alij tradere. h. d. † No ex hoc tex. tria.
2 Primo quanto tpe pōt episcopus esse absens ab episcopatu a 3 qua materia dic vt habes. vij. q. j. c. ij quis presbyter. plenissime extra, vt lit. nō cōtesta. c. ij. ver. si vero aliter. Dixi ē. qmodo 2 opor. episcop. §. illud ēt † Secundo no. q Patriarcha r Archiepiscop⁹ dēbet semel vel bis i anno. subditos ad capitulum cōuocare. Idem q hic habes extra de accusa. c. cū oli. xvij. dist qm. 3 facit ad istam. regulā. c. singulis. de testa. mona. Tertio no. † q clerici p̄hibentur ludere ad aleas nunquid autem ludere ad scachos vel alea gratis: Dic vt in gl. hic super ver. scbematis. r i auth. interdicimus. C. de epis. r clerici.

ADDITIO.

2 ¶ Potest episcop⁹ se absens ab episcopatu. Adde Host. Th. cotilio. cxliij. incip. amicus socrates amicus plato, sed magis amica veritas, ver. queritur ina cōtigentia facti vol. iiij.

1 ☞ Presbyteri an possint excommunicare,
2 Excommunicatio ē separatio a corpore Christi, r ab ingressu eccl.
3 Excommunicatio siue iusta siue iniusta timenda est.
4 Excommunicatio an possit in foro seculari apponi remissiue.
5 Excommunicatus an possit testari remissiue.

Omnibus. Episcopi r presbyteri sine iusta causa aliquem excommunicare nō dz alias si sit ablolutio a superiore fieri dz item Episcopo nō lz propr̄ijs manibus aliquem percutere. Jtem episcop⁹ ab episcopatu repul 1 sus non potest ad ipsum redire. h. d. † No. ex hoc. §. q presbyteri p̄ossūt excomunicare. De quo dic vt plene nota. ij. q. questio. nemo episcopus r q no. xj. q. j. de psona. r vide extra de offi. iu. 2 ordi. c. cū ab ecclesiarū. † Secundo no. q excommunicatio est segregatio a corpore Christi, r alia excōmunicatio ab ingressu ecc 3 lesie vt habuistis. §. ō interdictis collectis hrticorū. † Tertio no. q excōmunicatio siue iusta siue iniusta timēda ē. De q vide in. c. sa 4 cro. extra de senten. excōmu. xj. q. iij. c. senten. † Quero, qz: vt hic
a vides, q excōmunicatio de iure ciuili a cedit, a quero an in foro seculari possit exceptio excōicatiōis opponi. Dic vt p docto. C. 5 de sacrolanct. eccle. l. placet. † Ultimo Jacob. de Bel. ponit hic vnā disputationē, an excōicatus possit testari. Dic vt hic per eū. De qua qōne not. in Spec. de instru. edit. §. compendiose, ver. si quid de excōmunicato. r in cap. decernimus. de senten. excōmu. lib. 2o. vj. Dic vt ibi. Facit quod not. Jnn. in c. veritatis. extra de dolo. r contuma.

ADDITIO.

2 ¶ Procedit. Adde Fel. in c. fi. col. pen. ante mediū in ver. no. etiam de excep.

Clericos. Presbyteri r clerici, ac etiā diaconisse ordinari dēbēt q sint etatis bicī serte, r sint recte fidei: vite honeste. r caste viuentes r castitatē seruātes r si j dicto 2 apparet ordinario differri dz, donec plene fiat examinatio. h. d. Oppo. ad versi. si aūt tpe. hic dz qō differr ordinari, r p cōsequēs executio negotij. ā. vt spon. lar. §. aliud. p̄m Jaco. bic fieret j forma ordinis clericorū. Et sic non p̄t ordinari donec ordinatio fiat, nec pp̄ria authoritate dispensare posset. vt extra de stat. mona. c. cū ad monasteriū. §. fi. ibi vero tale periculū nō imminet. Venio ad versi. si vero. circa hunc dic vt dixi in versi. neque aūt. ā. qūo e p̄oteat episcopos. Ultimo scias, qō hic distinguntur etates clericorum, hodie aliter fit. vt extra de eta. r qualita. c. fina. in ℓ lemen.

1 ☞ Monachus si redit ad vitā secularem, quando debeat tradi curie p̄opr̄ie ciuitatis.
2 Clericus rediens ad vitā secularem, an tradatur curie etiā si sit in minoribus.
3 ℓomes effectus clericus, desinit esse Comes.
4 Vasallus effectus clericus, desinit esse vasallus, nec feudum recuperat si desinat esse clericus.
5 Prorenata an teneatur ad vsurarum restitutionem.

Sed neque. Curiales r officiales nō debent clerici ordinari, nili monasticā vitā per. xv. annos impleuerint, pena j facientibus imminente. Jn p̄teritis tamē calib⁹ iura vetera seruāt. Itē clerici meritis r n simonia ordinari debēt, ecclesijs tamē, in qb⁹ ordināt, bona eorum ante r 1 post donare possunt. h. d. † ℓ ppo. ad. §. hoc aūt p quē videt q ille, q est monach⁹. si redit ad vitā secularē z, dz tradi curie. p̄z ie ciuitatis. ℓ ōtra imo aliud fiet: vt j. eo. §. si monach⁹. Sol. vt i gl. r in aut. sj nec. C. de episcop. r cleri. videlicet, vt iste. §. intelligatur p̄m illū, nā soluit ibi p̄mo q tex. hic loquit in eo qui antē q esset monach⁹, fuit curialis. Nō est vera hec solu. q hic loquit i eo qui nō erat curialis, antequā esset monach⁹. vt hic patet, ibi etiā si nulli r, lz illā solu. teneat Jaco. bic, r facit ad hec. ā. de mona.
2 §. si verois. † Quero. an id, qō hic dī, q clericus rediēs ad vitā secularē, tradit curie, fit verū, etiā si sit in minoribus constitutus, r hic habetur q sic, r ā. qūo opor. episcop. §. semel aūt. Dz bodie de iure Canonico possunt ad secularē vitā impune redire: vt de 3 cle. cōiug. c. j. libr. vj. l. dist. si post. † Ultimo hic. §. in versi. r gñaliter. est argu. qō eo ipso q quis efficit clericus desinit esse Comes vel Jmperator. De quo p gl. xxvij. q. ij. ¶ Sedo facit, q vasall⁹ q̄ cito efficit cleric⁹ desinat ee vasall⁹, nec postea recuperat si desinat esse cleric⁹. De quo vide. r. colla. de vasal. mili. qui arbel. depo. c. vnico. r de bene. fratris. c. vnico, in fi. r si de feu. cōtē 4 tio inter do. r agnatos. c. vnico, in versi. qui clericus. † Ultimo in §. lz neque, in eo quando hic ponitur mediator. est arg. quod p. reneta tenetur ad restitutionē vsurarū. De quo nota. in gl. l. sciēte. ff. ad le. Pompe. de paricidijs.

1 ☞ Adscriptitius an possit fieri clericus domino contradicēte, remissiue.
2 Natus alibi, r alibi morans, an possit in ecclesia ordinari.

Si seruus. Domino sciente, r ¶ dicente p̄t seruus clericus ordinari. eo ignorāte nō, r si cōstitutus ad seculare z vitā redibit dño restituendus est. adscriptitij vero p̄ter dominorū v. voluntatem possunt ordinari h. d. Circa hunc. §. vide. l. ij. distin. ca. ff seruus, r extra de ser. nō ordi. c. j. r
1 ij. † Venio ad §. adscriptitios. q rit gl. an adscriptitius possit fieri clericus ¶ Domini voluntatem. Et dic vt in gl. hic. r in auth. ad
2 scriptitius. C. de episcop. r cleri. † Quero. an in ecclesia alibi natus. r alibi morās possit ordinari, gl. hic iāgit, r in l. in ecclesijs. hic alleg. De quo plene dic. vt not. lxj. dist. c. nullus invitus, r q not. extra de elect. c. cum inter canonicos.

1 ☞ Jus presentandi in ecclesijs spectat ad patronū r confirmādi ad episcopum.

Si quis, ordinij. Clerici, a patrono p̄sentari debent, & ab episcopo ordinari, alias quoscunq; putauerit meliores, ordinare p̄t & clerici in suis ecclesijs morari debent. h. d. ✝ Nota. q̄ in ecclesijs p̄sentandi spectat ad patronū, eius cōfirmādi ad episcopū, vt s. vt clerici qui recedunt aliis p̄ eis surroga. §. fi. & extra de iure patr. c. nobis.

1 ☞ Questitum clericis dicitur quasi castrense peculium.
2 Clerici, sunt de iure ciuili in parentum potestate, an idē sit de iure canonico, remissiue.
3 Testamenta facta super castrensi, vel quasi castrensi peculio, q̄ hodie subiaceant querele.

Presbyteros. Presbyteri, omnes clerici, res ad se pertinētes in suo dominio habere debet, atq; ptāte, & eas donare, & eis testari possunt, si sub parentū existant potestate, dūmodo filijs, aut his nō ex tātibus, parentibus eorū relinquāt. h. d. ✝ Not. q̄ illud quod q̄ritur clericis, ex quasi castrense peculiū, vt hic, & in auth. p̄sbyteros. C. de epi. & cler. ad idem de sac. san. & l. cum l. eod. tit. ✝ Secundo not. q̄ de iure ciuili clerici sunt in parentū potestate: vt hic, & d. auth. presbyteros, quid sit de iure canonico. Dic vt in c. inde ex tra de eta. & quali. & de sent. excommu. cum voluntate. & vide per doc. in auth. sed episcopalis dignitas. C. de epis. & cler. Querit gl. filij vel parentes quomodo habebūt legitimā. Dicunt q̄dā p querelam. Sed glo. reprobat, dicit q̄ cōdictione ex le, ✝ Ex quo not. q̄ etiā hodie testamenta facta in castrensi peculio nō subiacēt querele, & idem q̄ hic no. in d. auth. presbyteros, sed alibi dicit gl. q̄ nulli grele subiacent: vt in auth. ex causa. C. de lib. pte. vel exhere. alibi gl. dicunt. q̄ hodie subiacēt querele testamenta facta super castrensi peculio: vel quasi. vt no. in l. fi. C. de inof. testa. & ff. si a paren. quis fu. ma. in rub. & in l. Papinianus. §. Papinianus. ff. de inof. testa. Et hanc opin. tenent do. in d. auth. ex causa. in ij. q. Hoc probatur per tex. s. vt cū de app. cog. §. & hec quidem.

ADDITIO.

a Testari. vide tu ad hoc omnino ꝛ el. in c. cum voluntate, in ij. col. post p̄in. ver. extra gl. tangit hic Inn. de sent. ex com.

Reuerendissimis. Presbyteri, diaconi & alij clerici, si falsum phibeāt testimoniū in causa pecuniaria vel criminali, pena hic inserta sunt puniendi. h. d.

1 ☞ Sententia lata per episcopum, mandatur executioni p iudicem secularem.
2 Judex appellationis quando sententiam exequatur.
3 Judex secularis, cui per inquisitorez fuit traditus hereticus, q̄s teneatur stare p̄cessui inquisitoris.
4 Clericus p̄ crimine, quando possit actoris electione cora epi. scopo, vel seculari conueniri.
5 Episcopi debent scire leges.
6 Potestas an sit ordinarius scholarium remissiue.

Si quis contra aliquem. Clerici et monachico rā episcopo in causa pecuniaria cōueniendi sunt in criminali co rā episcopo vel iudice ciuili ad electionem actoris sunt cōuenien di, episcopo negligente ad iudicē ciuilem iurisdictio devoluit, i p̄cessibus forma hic tradita seruata. h. d. ✝ Not. q̄ sentētia lata p episcopū mādatur executioni p iudicē secularē: vt hic, & l. episco pale. C. de epis. audien. ✝ Scōo no. tex. ibi, & executiōi p̄tie, &c. q̄ habens hic casum, q̄ iudex appellationis mandat sentētiam executioni. Ita probatur hic, & in authē. si quis in gantium. C. de epis. aud. & in l. precipimus C. de app. Circa q̄ dic q̄ quando ex iudex appellationis expresse cōfirmat primā sententiā, & tunc est verum q̄ hic dr. Ad idem. l. addictos in fi. C. de appe. & C. de iudi. l. fi. Quando q̄ prima sententia cōfirmatur, q̄ appellatio est deserta per tpis cursum & tunc iudex primus mādat executioni: vt l. nulli. C. de iud. & l. fi. C. de temp. app. Quando q̄ prima sententia cōfirmatur p partium consensum, & tūc idem: q̄ primus iudex exequit. arg. l. si quis libellos. C. de app. Nō ob. l. tale pactum. §. q̄ prouocauit. ff. de pact. vbi videtur probari dr̄iam, q̄ hic loquit quando fuit a delegato ad delegātem appellatum. vt l. a diuo Pio, in p̄in. ff. de re iud. Et de hac q. not. per doc. i d. auth. si quis litigātium. C. de epis. audien. & in l. eos. in vi. & ix. q. C. de app. & in d. §. q̄ prouocauit. ✝ Tertio no. §. si vero crimē, in quo vr casus, q̄ si in. quisitor hereticorū p̄esserit & quendam, & eum cōdemnauerit & tradiderit iudici seculari, nō tenetur ju der stare illi p̄cessui. sed p̄t de nouo formare p̄cessum, si ei vi debitur, & crimen examinare. Circa hoc vide q̄ no. Sol. in l. magistratib. ff. de iurisdi. om. iu. ✝ Quero in p̄in. huius. §. qualiter mādatur executioni sententia contra clericum, Dic vt in gl. super verbo cum tradi. Op. ad ver. si vero crimē in quo dr, quod est lectio actoris: vtrū conueniat clericū cora episcopo vel iudice ciuili de crimine. & j. eo. §. si autē ecclesiastica. Sol. ibi loquitur de crimine canonico de quo non p̄t cognoscere iudex secularis vt & de man. p̄in. §. si vero canonicū. Item hic infertur ex hoc, ibi clerico, & dixi. & vt clerici apd proprios epis. Et de hoc vide in c. cum sit generale, extra de foro comp. & j. q. j. in summa. ✝ Alterius ex hoc, & s. proximo §. sed melius j. eo. §. si quis vero habes q̄ episcopi debent scire leges, & s. vt clerici apud proprios episcopos. circa p̄in. & per doc. in auth. causa que sit cū mona cho. C. de epi. & cleri. & per gl. in l. repetita. eo. tit. ✝ Ultimo gl. rius scholarius, cum sit iudex ordinarius clericorum, de quo i auth. habita. C. ne filius p̄ patre.

ADDITIO.

a Potestas est iudex ordinarius scholarium. Adde omnino Bal. in auth. habita. nu. vij. C. ne fil. p̄ patre.

1 ☞ Episcopi debent scire leges.
2 Leges quando seruande sint in foro canonico remissiue.

Si quis vero. Episcopus ab episcopo vel alio q uentus, cōueniendus est sub ar chiepiscopo, & ad Patriarchā appellandū est nulla cautione vel fideiussione p̄ lite finēda inter posita. h. d. ✝ Not. tex. ibi, & ecclesiasticus. & c. & ibi, ille fm canones. &c. Ex quo habes primo q̄ episcopus dr scire leges: vt dixi. ✝ Secundo quod leges debent seruari in foro ecclesiastico de quo in c. j. extra de oper. noui nun. de reg. iur. c. ij. in gl. lib. vj.

1 ☞ Casus, in quo appellatione pendente sententia exequitur.
2 Oeconomi quam rationem reddant remissiue.

Oeconomos. Oeconomi & similes cora episco tū est eis a sententia Episcopi ad Patriarchā appellare. h. d. ✝ No. hic casum, in quo pendēte appellatiōe mandat sententia ex cutioni regulariter fieri: vt l. ij. C. de ap. & ff. ml. nou. p̄ totū tit. & ri. s. vt spon. lar. §. aliud. ✝ Opp. & vr quod isti non teneantur ra tionem reddere: vt s. de eccle. ti. §. pen. sol. vt ibi no. & in l. opi notrophos. s. de epi. & cle. in p̄ima sol. lr Jac. de Bel. vidēatur tenere aliam solutionem.

1 ☞ Procurator q̄ possit constitui in causa vniuersitatis, & mo nasterij ab ipsa vniuersitate, & monasterio.

Si quis episcopus. Episcopi, & clerici, in ydbe Cōstantinopoli tana degentes, ibi, cōueniendi: vel cogendi nō sunt lite in ali cia cōtestata. alias cora p̄fecto p̄torio sunt cōueniēdi. Specia liter autem ad Patriarchas vel Metropolitas distincte inti cōueniendi nō sunt, nisi de hoc mādatum habuerint: vel alios, & ueniāt: vel ibi fixerint. Item Episcopi: vel clerici legationis gra conueniendi nō sunt. Clerici & Monachi accusandi sunt immi loci repulsa, & loci reuerētia seruata. Item monasterium per suū procuratorem agere dz sportularij quātitate legitima: in s. dictis psonis & casibus seruata. h. d. vsq; ad §. p̄hyteros. & p. ad §. fi. q̄s autem. q̄ in causa monasterij non possit constitui pro curator. Nā procurator est, qui mandato domini negotia ministrat. vt l. j. in p̄in. ff. de proc. Sed i monasterio nemo ei tos ergo &c. & vnius dr̄ij timore gl. hic. & in dr̄io exponit procurator, id est syndicum. Et per hoc tr gl. in d. l. j. in p̄in. q̄ episcopus & nullus prelatus non possit procuratorem constituere ante litis contest. & exponit hunc tex. modo predicto procuratorem, id est syndicum, & idem no. in l. nec ciuitatis. eo. tit. de procur. exponit eodem modo iste tex. in l. neque. C. de procu. Sed veritas est, q̄ vniuersitas, quelibet, & monasterium, potest procuratorem constituere: vt extra de procur. c. q̄ in causis. & de iuramēto calū. cum causam, & vide quod habes extra de reseri. ecdocen.

1 ☞ Vniuersitas qualiter citatur, remissiue.
2 Episcopus facit actorem quādo economus agit contra ipsum.
2 Economus & syndicus ab vniuersitatibus tantum cōstituantur, & an ab episcopo.
3 Episcopus non constituit procuratorem.

Sportularum. Ver. si vero p̄ vna. Quero de intellectu huius ver. Dic vt in gl. super ver. cōtingat, q̄ ponit duas lec. ✝ sed ex secunda nota modū citandi vniuersitatem: q̄ omnes de vniuersitate admonentur. vt a d. gl. De quo modo citandi vniuersitatem, & no. per glo. ibi, quod cuiusque vniuer. nomine. l. j. §. quod si nemo. & vide l. sed & hac l. §. q manumittitur. & §. fi. & quod ibi no. ff. & finio vec. & vide q no. in l. non pōt. ff. de reg. iur. De qua materia dic per Jmo. de mari

matori. ꝛ obedien. in c. humilis. * Quero. in ver. episcopus ve
ro. Quid si economus agit contra episcopum nomine ecclesie, dic
filo. q̃ tunc episcopus ordinet a superiore auctoritate archiepi si-
cut facit tutor nã economus, vel syndicus tantum ab vniuersitati
bus cõstituitur vt hic dicit gloss. q̃ dic vt in ea. ¶ † Sed quod
economus possit constitui etiã ab episcopo tenent gl. in d. l. neq;
C. de proca. Tz ergo gl. hic q̃ episcopus non potest procuratorem
rem constituere. Et idem no. in d. l. neq; ꝛ in l. j. in prin. ꝛ l. nec eci
natis. ff. de procu. Sed de hoc dic vt habes in c. petitio. extra
de procu. ꝛ vide d. c. cũ cã extra de iur. calũ. ꝛ q̃ bene notat In.
in d. c. petitio. ꝛ vide q̃ no. per doct. in d. l. neque ꝛ per gl. v. q. iij.
cap. q. episcopus.

ADDITIO.

1 ¶ Vniuersitatem vide Bal. in c. j. in vij. col. in versi. an vniuersi
tas de mi. val. qui cõtra max. est in l. etiam. in ij. col. in ver. item
possunt facere suum procuratorem. in fi. C. de exce. rei iud. ꝛ gl. in
fin. potest alle. in tex. que incipi. pone inofficiali. ff. de reg. iu. ꝛ
ibi per Bar. ꝛ domi. Ille.

Presbyteris. Presbyteri ꝛ clerici in domo pro
pria mulierẽ habere nõ debẽt. nisi
omnem suspitionẽ. Episcopus aũt nullã mulierẽ secũ
habere debet. d. d. Et isto tex. sumitur auth. episcopo. C. de episco
pis ꝛ clericis. Circa istum §. vide q̃ no. extra de cohabi. cle. ꝛ mu
lie. cap. j. ꝛ c. a nobis.

Siquis cum. Inferens iniuriam episcopo, vel a
lijs clericis dũ sacra misteria cele
bratur verbera. ꝛ crudum sustinere dz, ille vero qui sacra misteria
celebrari prohibuit, capite puniendus est. Idem conseruandum
in cantu. ꝛ litaniis aliqui facere non debent sine episcopis ꝛ cle
ro. vide pena cõtra facientibus imminente. d. d. Et hoc. §. sumitur
ex lege nouo iure. C. de episcop. ꝛ clericis. Bartol.

1 ¶ Monachus bonus, si est electus in Abbatẽ, an eius electio vi
deat. si in monasterio melior reperiatur, stante q̃ melior eligatur.
2 Monasterium cõstructũ in diocesi alicuius episcopi. est subiectũ
illi episcopo, nisi probetur exemptum.

Jubemus. Abbas eligẽdus est nõ sm̃ gradũ sed me
ritis virtute, ꝛ idem in Abbatissis est ser
uandum. d. d. † Quero in hoc. §. de duobus. dicitur hic quod ille
qui melior est in ecclesia, dz eligi Abbas pone quod est aliquis
monachus, qui bonus est tñ in monasterio reperitur melior. an p
hoc vitiet electio. Dic vt no. viij. q. j. c. Iz ergo. Secõ quero dicit
hic sanctissimũ episcopũ. an eo ipso q̃ monasterium est constitu
tũ in diocesi alicuius episcopi an illud monasterium sit subiectũ
episcopo. ꝛc. Dic q̃ sic nisi probe: experimẽtũ, vt extra, de reli.
domi. ca. iij. ꝛ ibi no. ꝛ vj. q. vij. c. omnes basilice.

ADDITIO

1 ¶ In diocesi alicuius episcopi. adde Panor. in c. iij. ꝛ q̃ ibi posui
in apostil. ad ipsum in prin. in ver. nisi probetur exemplum ex
tra de reli. do.

1 ¶ Professio per monachum intra quantũ tẽpus fieri debeat.
2 Bona colleg. diuiduntur, q̃n collegium dissoluitur, ꝛ pars colle
gã recedit.
3 Monachus potest esse testis.

Siquis autem. Ingressus monasterium incon
uẽti si promotus est potest mo
nachus ordinari, si vero est dubius dz differri per triennĩ. domi
nus ad tẽpus repetẽte. si cũ iuramento reddẽdus est, vel ordi
natus est monach⁹ dño rebus redditis, eo autem ad seculare vi
ta redeunte, domino est reddẽdus. Itẽ monachi in vno habitacu
lo debent morari, sed separatim dormire his obtinẽtibus in mo
nasterio seminarũ. Itẽ viri modis cibus a feminis suat separãdi
rebus eoibus inter eos diuisis ꝛ femine eligere pñt sibi presbyte
rum aut diaconum ab episcopo confirmãdũ. d. d. † Nota ex hoc.
sancta quantũ tẽpus ille, qui monachatur possit facere professio
nem. De quo habuistis textum ꝛ gl. ꝛ l. §. de mona. §. sanctimus.
facit quod no. xvij. q. c. j. ſt l. dist. extra, de reg. c. apostoliam. Vo
lle autem q̃s est dubia conditio eius, qui debet monachari, de iu
re canonico debet expectari tempus anni nõ triẽnĩ. vt de reg. c.
j. ꝛ l. vj. Ultimo circa versi. ꝛ si intra triennium emerserit alia.
vide q̃ habes. l. iij. dist. c. si seruus sciente. ꝛ quod plene per
glo. in ea dist. ca. generalis. ꝛ plene per Bar. in c. ij. extra de ser
uis non ordi. ꝛ plene. per Inn. † Venio ad §. in omnibus. in quo
notat q̃ q̃s collegiũ dissoluitur. ꝛ pars collegij recedit bona col
legij diuiduntur, vt dic, de quo dic. vt no. per gl. ff. de colleg. illi.
l. ij. in fin. * Ultimo nota hunc textum ibi. testimonium ꝛc. quem
indicit glo. in arg. q̃ monachus potest esse testis. De quo habui
mus. §. de mona. §. cogitandum.

ADDITIO.

a ¶ Cogitandum. Et ibi vide que dixi in apost.
1 ¶ Decedere sine liberis non dicitur, qui monasteriũ ingredit.
2 Monasterium habetur loco filij. ꝛ quando. nu. 3.
3 Qui monasteriuz ingreditur. non videtur esse sine matrimonio.
4 Summa ratio est, que pro religione facit.
5 Dispositio huius. §. an habeat locum in ingrediente ecclesiã se
cularem.
Monachus non hz administrationem, nisi quatenus per Abba
tem ei conceditur.
6 Substitutio an expiret per ingressum monasterij.

Sed ꝛ hoc psenti. Donatione, vel legato, seu
heredis institutiõe sub cõ
ditione nuptiarum, vel liberorum factis, vel factis pure sed sub
stitutione: vel restitutione sub aliqua pdictarũ conditione facta
honorata psona monasterij ingrediẽte vel clerico alicuius eccle
facto, seu diaconissa etiã facta, tales cõditiões p̃ scriptis habẽ
tur dũmodo si talis honorata psona fiat clericus, vel diaconissa: ꝛ
toto tpe vite sue in tali statu permanserit: ꝛ res sub tali condiõe
donatas vel relictas in pios vsus expẽdãt vel reliquãt. ꝛ si talis
psona a monasterio recesserit: bona tamen monasterio cõpetũt ꝛ si
sub pdictis conditionibus in redẽptionẽ captiuorum vel egẽto
rum alimẽtaria substitutio facta sit p̃ nullũ casum pdictorũ euã
nescit. ꝛ gl. magna hic colligit casuz huius. §. ¶ * Ex quo nõ. qõ
1 non videt sine liberis decedere q̃ ingredit monasteriũ ꝛ sic mo
a nasterium loco filij habet. a vt hic in authẽtica. nisi rogati. C. ad
2 Treb. † Secõno. quod nõ videtur esse sine matrimonio, qui mo
nasteriũ ingredit cum p̃ hoc spirituale matrimonium cõtrahatur. ¶ Bz op. ꝛ videt qõ ingredies monasteriũ nõ videat habere
3 filios nã nõ filij ciuiles sed naturales ꝛc. * Oleg. ij. l. si ita qs. vl.
Sicut quidã qõ lz sit verũ qõ alias ciuiles filij nõ sufficiant ta
4 men fallit vbi monasterium ingredit. * Quæ summa ratio est q̃ pro
religiõe facit vt. ff. de reli. l. sunt psone. qõ est verũ nisi alij mona
sterio restituere roget arg. l. vlt. C. q̃ pot. in pig. ha. Alij dicũt qõ
tãtũ in calib. positis monasteriũ habet loco filij ꝛ ita tenent ali
qui hic in gl. Et ita tz Bart. Sil. dicens hoc esse quoddam spe
ciale p̃ propriam significationem vocabuli propter hoc ipse di
cit, qõ si aliquis diceret dono vel lego tibi centũ si decedã sine li
beris, forte intelligi de veris liberis, alibi vero gl. videt tenere
qõ vbique monasteriũ habeatur pro filio. Ita dicit gl. hic ꝛ hoc
etiã videt tenere in primo. §. in prima ꝛ secunda glosi. magna. ꝛ
C. de sacrosanct. eccle si. aut. si qua mulier de quo not. etiam per
docto. ibi. in i. ꝛ ij. q. Bz Rich. Mal. dicit hoc non esse verũ qõ
monasteriũ habeat p̃ filio nec hoc dicit iste. §. nec. d. authẽtica.
nisi rogati sed mẽs istius. §. d. authenti. est, q̃ cũ testator ot in
stituo te heredẽ vel lego tibi talẽ rẽ, ꝛ si decesseris sine liberis vo
lo qõ restituas tali videt dicere testator, volo qõ restituas, si ca
stitatẽ seruaueris. Unde cũ p̃ hoc impediatur vita contemplati
ua. q̃ est melior quã actiua vt multi illã vitã contemplatiuam eli
gerent si adimeretur cõditio ꝛ monasteriũ intrarẽt. si cogitaret.
qõ adimeretur cõditio ideo vult iste. §. qõ talis condutio respuat
in ingrediẽte monasteriũ. Ita ot Rich. in d. authẽtica nisi in. iij.
q. Et qõ monasteriũ nõ habeat p̃ filio, videt sentire gl. in d. aut.
in gl. magna in fi. Pdeterea si diceremus monasteriuz haberi p̃
filio p̃ bũc. §. eadẽ rõne possemus dicere p̃ bũc. §. haberi mona
5 sterũ p̃ prore. † Quero nũqd iste. §. habeat locũ in ingrediente
b ecclesiã seculare. b Dic vt in gl. sup̃ verbo clerici. Bz aduerte ad
id qõ ot ibi ꝛ qõ segt ꝛc. ꝛ illud dictum gl. qõ monasteriũ nõ hz
administrationẽ, nisi de facto ꝛ quatenꝰ sibi Abbas cõcedit, q̃ bat
in c. ũ. extra de sta. mo. Et ad q̃. gl. circa totã gl. vide qõ no. extra
6 de. pb. cap. in psentia. ce tera dic vt in gl. ¶ † Ultimo Jac. ponit
hic vnã q̃. Titius testim condidit ꝛ Sẽp̃ poni sibi heredẽ insti
tuit ꝛ si decideret sine liberis ex suo corpore descẽdẽtib⁹ substi
tuit ei Seiũ ꝛ deinde Sẽp̃ poni⁹ instituꝰ ingressus est monaste
c riũ, q̃rit nũqd expirat substitutio p̃ ingressum monasterij. c Be
qua. q. no. doct. in d. anſ. nisi rogati. C. ad Treb. ꝛ in l. si ita quis.
§. vlti. ꝛ ibi per Dy. ff. de le. ij. ꝛ per Jo. And. in cap. Raynutius
extra de testa.

ADDITIONES.

a ¶ Loco filij habet. Adde domi. Jas. May. in aut. si qua mulier.
C. de sacrosanc. eccle. ꝛ j. eli. in cap. in psentia. de pba. in col. xx. ꝛ
omnino. p̃ do. Alexãd. de Imo. in cõsi. cxxj. ũ. par in cõsil. lxxiij.
iij. parte. ꝛ Ang. in q. nobis quidam genere.
b ¶ Ingrediente ecclesiã seculare. adde qõ no. ponit geo. Tho.
in suo consi. pe. incip. magni ponderis est prelec. q. ad fi. vol. iij.
c ¶ Monasterij. Vide tu do. Ile. de Imol. in l. er facto. §. j. in x.
co. versi. quid autem in monasterio. ff. ad Trebellia.
1 Dispositio huius. §. qõ habeat locũ etiã si intrat monasterium
vt conuersus.

1 Bona secuntur tacite ingredientem monasterium.
2 Dispositio huius. §. an habeat locum etiã si ingredies habeat ascẽ cendentes.
4 Divisio que permittitur fieri per patrẽ ingredientẽ monasteriũ inter filios post ingressum, an & qñ valeat vt testamentum.
5 Filij ingressi monasterium qua actione agant contra monasteriũ q̃ possidet omnia bona patris, vigore divisionis p patrem facte inter eos post ingressum.
6 Ecclesia an habeat omnia bona ingressi, q̃ ante ingressum nõ ha bens filios extraneum heredem instituit, assignãdo ecclesie certa bona.
7 Filij qñ possint compellere patrem ingressum monasterium vt ei us bona distribuat.
Et quando interim debeant habere alimenta. nu. 8.

Si qua mulier. ¶Muliere aut viro monasteriũ in grediẽte, liberis non extantibus, reo eius monasterio cõpetunt, liberis superstitibus rerũ suarum ante ingressũ monasterij dispositõe nõ facta post ingressũ, hz inter filios distribuere legitime portiõe nulli diminuta, vel p̃pria pso na cõnumerata, sibi suã retinet portionẽ, q̃ monasterio cõpetere dz. Eo aũt morte p̃uẽcto filij legitimam recipiãt portionẽ, reli qua substãtia monasterio cõpetente. h. d. Ex isto §. sumit authẽ. si qua mulier de sacrosã. ecc. Quero, ỏt, hic, intrauit monasterium,
3 quod si causa orandi intrauerit. Dic vt in glo. §. hic. † Sz ẽ̃ro qd si intrat vt conversus. Dicit gl. q̃ non refert vtrũ intret monachꝰ vel conversus dũmodo renuntiet. Item qd si aliquis intrat ca
4 pellã. Dic, vt in glo. † Querit gl. quid si talis ingredies nil de bo nis dicit. Dic, gl. q̃ eum tacite sequuntur bona. vt ẽ. de mona. §.
5 illud. & circa hoc vide. C. de sacrosan. eccl. auth. Ingressi. † Querit qd si ingrediens non hz filios, sed parentes. Dicit Placẽ. quod idẽ est in parentibus. q̃ in filijs. arg. ẽ. eo. §. p̃sbȳteros, & ẽ. vt nulli. iud. §. adulteram. Sz contrarium tenet glo. & ad contraria respondet, vt in ea. Idẽ q̃ hic tenet glo. in d. auth. si qua mulier, & in d. §. adulteram. & in §. si vero ascendentes. Et primam opi. te Odo. & Jac. de Bel. hz Pet. teneat opi. glo. de quo dic vt per do. in d. authen. si qua mulier. Nec obst. ratio glo. que est, quod ideo parentes excludantur, q̃ monasterium habetur p̃ filio q̃ hoc
6 nõ est verum. vt dixi ẽ. in p̃oxi. §. Querit gl. super ver. p̃oprios nũquid hec divisio q̃ permittitur ingredienti monasteriũ post in gressum sit testamẽtũ, q̃ est vtile scire. Dicit glos. si queratur de numero testiũ: dic q̃ potest esse testamentũ. ratio q̃ cum ista per mittat post ingressũ inter liberos vbi numerus testiũ nõ requi rit, vt. l. si. C. fã. erc. & l. hac cõsultissima. §. ex imp̃fecto. C. ỏ test. Sufficit ergo in ista divisione numerꝰ duoꝝ testium, vt not. glo. in. d. authẽ. si qua mulier. ad. q. d. Pla. quod nõ est testamẽtum. Azo vero dicit quod est testamentũ, vel quedam vltima volũtas q̃ succedit loco testamẽti, vt ingredies facere poterat ante ingres sum, vt pbat in hoc tit. maxime ibi dũ ỏt. & sic licet, &c. Et sic videtur vera opi. Azo. & ẽt Pla. in. d. authẽti. si q̃ mulier. † Que
5 rit. d. gl. si monasterium oia bona possidet, qua actione agãt filij inter quos pater divisit cõtra monasterium. dicit gl. q̃ cõdictio ne ex hac. l. que opi. videtur p̃cedere secũdm illã opi que ẽ q̃ divisio nõ sit testamẽtũ. & sic innuit gl. ibi, secũdũ nos, &c. † Que rit etiã dicta gl. quid si ingrediens non habet filios, & antequam monasterium ingrediatur. facit testamẽtũ, & extraneos heredes instituat certã partẽ assignãdo ecclesie antequam intret, nũquid post ingressũ habebit ecclesia omnia bona. Glos. distinguit hic & in. d. authẽ. si qua mulier. Querit glos. sup verbo. persona, an filij possint cõpellere patrẽ vt distribuat: Glo. hic videtur velle q̃ non nec filijs subueniẽt, nisi post mortẽ patris, sed in hoc subueniẽt filijs, quod statim debẽt habere alimẽta. Ista op. videtur tenere glo. hic hz aliã ponat opi. in. d. authã. si qua mulier, & quod habui stis. ẽ. vt lic. ma. & auie. §. q̃. vero ex cõsẽsu. & C. de rep. authẽ. q̃ hodie, & habuistis. ẽ. de mon. §. illud quoque. Et istam opi. q̃ de mũ mortuo patre naturaliter filij possit petere legitimã tenẽt do cto. in. d. authẽ. si qua mulier. hz Jac. de Bel. ẽ. de mõ. §. illud vi deatur velle contrariũ & glo. in authenti. nunc autẽ. C. de episco. & cler. Et iste oia faciunt ad id quod dixi. ẽ. de here. & Fal. §. si qs aũt. sez an filij possint petere legitimam in vita patris, vbi dixi q̃ non. Ultimo scias quod iste §. fuit canonizatus. xix. q. si. capi. si qua mulier. Et vide q̃ ibi not. per docto. in. d. authenti. si qua mulier.

Sponsalibus. Iste. habet duas partes. Scõa ibi, si vo cõstãte. Spõsalitijs in ter alijs factis alterutri permissũ ẽ monasteriũ ingredi absque arrhaꝝ pena: matrimonio vero cõstãte quilibet de coniugib. in gredi põt pactis dotalibus inter eos seruatis: vtroque aũt cõiu ge monasteriũ ingrediẽte lucra dotis & donatiõis, ꝓpter nuptias cessare debẽt nisi alter alteri cõiugi aliqd largiat spõte. h. d. cir ca istũ. §. si vero cõstante. Et vide q̃ habes. ẽ. de mona. §. sinsuẽ
7 & de nup. §. distrahuntur.
1 ¶ Ingratus q̃ quis non efficiatur ꝓpter monasterij ingressũ
2 Ingressus monasterij. an abstergat omnem maculam, & ingra titudo purgetur
3 ¶Monachus an succedat agnatis & cognatis.

Nullam. Parentibus filios, vel filias, qui monasteriũ ingrediũtur, vel ingratos ab eorũ hereditate excludere non licet. Itẽ parẽtibus non hz filios de monasterio
1 extrahere. h. d. ¶ † No. per ingressum monasterij quẽ ingratũ nõ
a effici. a ¶ † Querit gl. nã quid per ingressum monasterij oia ma
2 cula peccati, abolet. Et ỏt q̃ sic. h. hz alias ingratus per ingressũ
b non fiat gratus, ỏt tñ q̃ in nouellis ỏz quod per ingressum mo natur gratitudo. Quod dic, vt in glo. circa quod vide quod no.
3 glos. Jacob. de Ere. in l. Deo nobis. C. de epis. & cle. ¶ † Querit gl. an monachus succedat agnatis & cognatis. Dic vt in gl. §. huius & idem no. in d. l. Deo nobis. §. hoc etiam.

ADDITIONES.

a ¶Quẽ ingratum non effici. Quinimo tollitur ingratitudo per filius ingressum, vt dixi ẽ. in auth. de mon. in p̃in. in add. ad istam nu. iiij. in verbo omnem maculam.
b ¶Quod sic. Ad q̃ vide tu plene no. Fel. in c. cum deputati in fi: p̃in. & in co. j. ver. no. iiij. effectus, de indi.

1 ☞ Monachꝰ fugitivus an acquirat monasterio. in quo deliquit.

Si monachus. Si monachus relinquerit suũ mo nasteriũ & aliud ingrediatur re eius p̃oprio competũt monasterio, in q̃ principio egressus est. & monachi nõ debent circuire ciuitates, hz debẽt in suis monaste rijs permanere. Et si monachus in monasterio delinquerit & ad se cularem vitam peruenerit, pena hic inserta est punẽdus. h. d. ex ca istũ. §. si monachus. el. j. vide q̃ no. per gl. extra de cleri. cõiu. c. iij. & rcỹ. distin. c. si quis episcopus vacans & in Specul. de fu monachorum versiculo sexagesimo nono. Venio ad. §. si mo nachus, el. h. in quo gl. que incipit duo cõtraria. & ad. §. sed nos ẽ. eod. respon. vt babes in gl. in h. fol. nã. j. fol. est contra text. & sed neque versi. hoc autem. ibi etia si nulli, &c. vbi apparet quod
1 loquitur etiã in eo, qui non est curialis. ¶ † Ultimo Jac. de Bel. querit de vna questione an monachus fugitiuus acgrat monaste
2 rium in quo deliquit. a & arguit ꝓ & contra, finaliter & q̃ hz posse sionem nõ querat, si ab alio possidet, vt l. j. §. si seruus per furti. fi. de acqui. pos. tñ dominium acquirit. Non ob. ad. §. quia is qui tur de reebus postea acquisitis & quãdo mittitur in aliud mona sterium, & in eo legitime permanet. secus autẽ si est in fuga & re mittit ad monasterium alleg. Iosti. in c. iij. extra de cle. cõiu. Et hac q. not. per gl. x viij. q. ij. secundam vero per Jn. extra de p̃ c. cum olim. el. ij.

ADDITIO.

a ¶Deliquit. Tu vide Spec. in sta. reg. ver. vj.

1 ☞ Prescriptio annalis quando contra ecclesiam curat.
2 Lorum pens scientem monachum, vel montalẽ. pena de qua hic punitur,

Si quis. Raptores monialiũ & similiũ partiũ pes. capi & tali pena, & bonorum amissione plectũ. do nis raptoris, & aliorum criminis participũ applicãtis ecclesie. annali p̃scriptione contra ecclesiã currente. Ita distinxit hoc est interdicta licentia vti actibus monachalibus pena ꝑ lacentibus
1 imminẽte, his obtinẽtib. nõ in p̃teritis causis, hz in futuris & q̃ ad istũ. §. & vj. q̃ annalis p̃scriptio contra ecclesiam nõ curat vt ẽ. de eccles. tit. §. p̃o tempore alibus. Dicit. glo. hic in contrario q̃ hic est speciale, sic & alibi. ẽ. vt cũ ecclesia. cog. §. hinc patet ex istis, & not. de hoc per glos. in auth. quas actiones. C. de sanctis. eccles. & ibi per doc. Ulterius circa istum. §. vide q̃ no. glo. in
2 questione p̃ima, capitulo si quis rapuerit in gloss. magn. vide quod not. extra de rescrip. c. ij. ¶ † Venio ad versiculum scientibus. quero pone quod aliquis sciẽs monachũ corrũpit, vel monachum, seu monialem, nũquid cõpellatur ad monachat. ũ Dicit gl. q̃ non sed debet puniri pena hic imposita. Ita not. & p̃ma. l. c. tuarum. Ultimo vide gl. que incipit, nota q̃ quilibet. Ista glos. & p̃cedens sunt superflue, nec faciunt ad istũ ti. & vt intelligant in §. nullũ tex. ibi conceditur, &c. Hoc verum quando simul intrauerunt sine temporis successione, vt ff. de donatio. inter vi rum & vxorem. l. cum hic status. §. si ambo, alias esset secus. Ita potest intelligi glossa que est in l. Deo nobis. de episcopis & cle ricis.

Domino

DOMINI BARTOLI DE SAXOFERRATO IV-

risconsulti clarissimi, super Institutionibus Iuris Ciuilis Commentaria, denuo maximo labore vigilantiáque recognita.

HIS ACCESSERVNT H. Ferrendat Niuernen. luculentæ Additiones & Summaria, cum sententiarum Indice locupletissimo.

ELEGANTIA COMMENTARIA Clarissimi I.V. Luminis, D. Barto. de Saxoferrato, nuperrimè in lucem edita, ad communem in legali disciplina versantium vtilitatem feliciter incipiunt.

1 ℭ Legalis scientie duplex est causa materialis, generalis ꝛ cõmunis.
2 Differentia inter generale ꝛ commune, p̃out ponuntur de materia generali ꝛ communi.
3 Equitas rudis que dicatur.
4 Differentia inter iustitiam ꝛ equitatem.
5 Differentia inter ius quod oꝛrigitur de generali. ꝛ ius approbatum, quod de communi ponitur.
6 Legalis scientie subiectum, est bonum ꝛ equum.
7 Legalis scientie libri partiales, scilicet. ff. de institu. diuiduntur penes causam formalem.
8 Imperator si inuocet nomen domini, an necessario requiratur q̃ sit ꝛ christianus.
9 Sarracenus potest inuocare nomen domini.
10 Imperatoꝛ ab imperio vniuersali ꝛ totius mundi dominus est.
11 Imperatoꝛ Iustinianus dicꝛ Cesar, q̃ mater eius decessit in puerperio, vnde cesus fuit venter eius, vt viuus extraheretur de matris visceribus.
12 Imperatoꝛ quare dicatur semper Augustus.
13 Iura subueniunt vigilantibus ꝛ non dormientibus.
14 Dignitates plures, si quis habet ꝛ scribit debet illas exprimere vt de persona mandante maioꝛ habeatur certitudo.
15 Institutionum liber an factus fuerit post. ff. ꝛ post primã editionem Codicis. ꝛ an secundam quã non habemus.
16 Etymoloꝛ quis dicatur, ꝛ an sit nomen dignitatis.
17 Princeps si committat causam non habenti peritiam iuris, non videtur delegatio, nisi ex certa scientia principis.
18 Fatuus sapiens deterioris conditionis est, quã insipiens fidelis.
19 Semper malus. an semper dicatur malus. Et quando ex preteritis summus coniecturam ad futura.

Queritur primo. Circa istam institutionem quid sit causa materialis legalis scietie ꝛ cuiuslibet libri legalis, dicit dom. Azo, ℣ q̃ duplex est causa materialis legalis scietie. gñalis ꝛ communis. Generalis, ius ꝛ iustitia, negotia ꝛ duo vitia, crroꝛ ꝛ cõtumacia materia communis est rudis equitas ius approbatũ. est illud q̃ p̃o lege obseruatur, vt voluntas defuncti, quia nihil; tã naturale est. ꝛc. C. de sacrosan. ecclesiis. l. i. Item contractus, quia cõtractus erconuẽtionibus legem accipiunt, vt ff. depo. l. j. §. si conuenerit. ꝛ ff. de reg. iu. l. c ontractus C. de pactis legem. l. sed quidam ista verba dicunt. tñ ea non intelligũt. Et ly ista verba sunt Azo. ꝛ vere sunt, tñ rudissime locutus est. hic enim ius ꝛ iustitia, ponuntur de materia generali. rudis equitas sive equitas ponuntur de materia cõmuni, sed nonne idem sunt iustitia ꝛ equitas dicendum q̃ eg tas magis respicit res ipsas, iustitia magis respicit dispositione seu habitũ vñ si p̃oprie loquamur, dicemus iustus iudex habet iudiciũ equũ. vnde si res mea ad alium perueniat sine cã bonum ꝛ equũ est. vt eã mihi reddat seu restituat. vt ff. si cer. pe. l. si me ꝛ Titiũ. ꝛ equitas magis respicit rẽ, ꝛ iustitia. vt dictũ est. magis respicit habitũ anime, vnde iudex ipse p̃oprie dicitur iustus. ff. de re. ꝛ sump. fun. l. ꝛ si quis. §. idem Labeo ait. ꝛ generaliter puto iudicẽ iustũ, ꝛc. tñ plerunque vnũ p̃o alio positũ inuenitur. Item negotia ponuntur p̃o materia generali, ꝛ id q̃ p̃o lege seruat. voluntas defuncti ꝛ contractus ponũtur de materia cõmuni, sed tractus ꝛ negotia sunt, idẽ ponitur p̃o materia gñali ꝛ cõi. Sꝛ dicendum q̃ negotia p̃out accipiuntur, p̃o materia generali dicuntur modi decidẽti negotia, vt transactio, pactũ, iuliurã. Sꝛ contractus p̃out ponuntur p̃o materia cõi, dicũtur ipsi cõtractus. vnde dũ dicã, quod titulus de neg. gest. dicit de materia generali. imo magis titulus, de iudicijs, de transactionibus ꝛ similes, ꝛ h. d. Azo. tractando super negotijs quẽadmodum decidat.

2 †Si queris vnde differt materia generalis ꝛ cõmunis, q̃ idẽ vꝛ esse generale ꝛ commune, dicendum quod bene reperimus differentiã inter actionem communem, seu actionem. vniuersalẽ ꝛ actionẽ generalem. ff. p̃o socio. l. p̃o socio arbiter. Sꝛ quomodo differt generale ꝛ commune, p̃out ponuntur de materia generali ꝛ commune istud est difficile videre, possumus tñ dicere q̃ gñale magis sonat in abstractione. cõmune magis sonat in cũcretione. Alia est differentia, ꝛ recidit in idẽ, ꝛ est declaratio j. sed q̃ ista, ius, iustitia, errroꝛ ꝛ contumacia dicuntur esse materia gñalis, q̃ determinatũ est gñaliter in istis in quibus est titulus gñalis, non est descendendo ad aliquã materiã specialẽ, generaliter ponit ꝛ hoc in paucis inuenimus, vnde nõ sunt nisi quinq; vel sex rubrice in quibus ad materiam specialẽ nõ descendammus, vt sunt isti tractatus de iustitia ꝛ iure ꝛ de pac. de trãsactione, de iureiu. de iur. ꝛ fac. igno. Sꝛ in alijs omnibus iurijs partibus descendimus ad aliquã materiã speci alem, ꝛ sic dicitur quasi materia, q̃ descendit ad ea que communiter accidũt, vnde, cõmunis est gñalis, ꝛ dicitur communis p̃opter concretionem, videmus in illis contractibus ea que vniuersalia sunt ad casus sub se contentos. ꝛ plura sub se continent, vnde magis dicũtur generalia de materia generali vt ꝛ alibi. collectiuum est species pluris in vna materiam, ꝛ magis quod est genus minus generalia dicuntur de cõi. ꝛ verã est, q̃ cõmune magis sonat concretionem ꝛ inherẽtiã, id est quod communi inest circa, q̃ abstractum, vel verius dicit communis q̃ de ea fere materialiter parte tractatur cõmuniter

3 nã fere semper de ea tractatur, ꝛ raro de generalibus. †Item q̃ rudis equitas dꝛ materia communis, quare dicitur rudis. dicendum cum aliquis casus dubius emergit: equitas in illo casu lꝛ in suis finibus quasi in sua rudi massa. Sꝛ postea elimatur ꝛ depuratur sc̃z per disputationẽ, vnde q̃ñ est quid desit in illo casu. vn̄ dicit equum esset istud, alius dicit: imo hoc esset equum, ꝛc̃. discurritur ꝛ elimatur, donec omnes cõsentiant in unũ, ꝛ dicant hoc equum erit, ꝛ sic rudis equitas est responsio latens in suis finib̄ que per disputationem elimatur ꝛ depuratur, ꝛ multas altercationes recipit. ꝛ postea quã pretoꝛes ꝛ Iurisconsulti disputauerũt istam equitatem elimatã. in scriptis redigebant. ꝛ fiebat inde scriptum p̃m formam illius. C. de legi. l. humanũ. ꝛ quod per disputationem inueniatur equitas, dicit lex ff. de oꝛi. iur. l. ñ. §. bis legibus, tñ hec disputatio. ꝛc. Et potes ponere exemplum de argento, q̃ ex materia extrahitur, ꝛ multas altercationes recipit ante quam in formam p̃opriam redigatur. vnde equitas sit appro-

4 bata, rigoꝛi iuris p̃referatur. C. de iudi. l. placuit, lꝛ male dꝛ nec hoc dixi, imo alius, sed debemus querere differentias inter iustitiã q̃ ponitur in gñali, ꝛ rudẽ equitatẽ, que est de cõmuni materia. Et est de iustitia differentia, q̃ de iustitia, tractatur non descendẽdo ad aliquẽ casum, que est virtutis nature. Sꝛ circa ipsam equitatẽ que in rebus latet, laboꝛãt p̃incipes, ponẽdo eã in certo

5 casu, vt pꝛ exẽplo. †Itẽ debent querere differentiã inter ius q̃ oꝛrigitur de generali ꝛ ius approbatum quod ponitur de cõi, vꝛ enim, nisi dicas quod ius approbatum est de generali. Sed differunt, q̃ in tractat u de materia generali, de iure tractatur in abstractione, diffiniendo ꝛ diuidendo. Jn cõi vero tractat ꝛ iure in certa re, approbate ꝛ certo negotio. ꝛ hoc sonat dictio approbatũ. Et pꝛ in exemplis de arrestatione ꝛ p̃orogatioe, ꝛ sic manifestum est q̃ ius approbatũ, vt est materia cõmunis, equitas appellatur. Et differt a iuris rigoꝛe, quod ponitur p̃o materia gñali. ꝛ differũt, ꝛ sic ius, vt est materia generalis, ꝛ ius approbatũ vt, est materia cõmunis, alias dicuntur differre materia gñalis. ꝛ materia cõmunis, secundũ quod quedã ponuntur de materia generali, ꝛ quedã de communi, sed certe non sunt secundũ p̃opriam

6 materiam secundum Azon. supra alleg. † Sed queritur que sit

materia propria legalis scientie, quidã dicunt quod ius, sed dicẽdum est q illud est subiectum, de quo ôt l. q subiectũ. s. bonum z equum, vnde ôt. l. insti. de iusti. z iure. §. j. circa princ. ibi ius est ars boni z equi. id est ars de equo z bono. z illud de equo est ars subiectũ artis, sz equũ z bonũ est de iure ciuili, z de quo ipse tractat principaliter ergo est subiectũ ipsi⁹, ideo est dicẽdũ q equus z bonum est subiectũ ipsius artis non ius, sicut quidã magistri z boni dixerunt, vñ dicebant quidam illud vocabulum. q primum est in digesto veteri, illud est subiectũ, z illud est iuri operã dature, ꝛc. Sz dicendũ est, quod ius non est subiectum, qz ius est ars z ars non est subiectum artis, dicẽdum est ergo. q in omnibus libus legalibus scientie, bonũ z equum est subiectũ, z similiter in decretis. † Ex hoc apparet. q scientia nostra supponitur esse, i qua bonũ z equum subiectũ est. Sz partiales libri istius legalis scientie. scz. ff. C. z Insti. diuiduntur penes causam formalem, que est causa tractandi. tractãt enim de eodem. sed alio modo, vel qz tractatus diuersorũ. l. C. z ff. sz omnia faciat sua propria imperator approbatiõe. l. j. C. de veteri iure enucl. circa medium. Inst. vo differt a. C. sz sunt eiusde in mõ tractãdi, qz hic est introductorius z facilis, vnde causa formalis huius libri duplex est forma tractatus, que est diuisio scientie in libros partiales, z forma tractãdi q̃ est modus agẽdi. ista est multiplex, diffinitiuus, diuisiuus, ꝓbat⁹ improbatiuus, quarto exemplorũ positiuus. Causa finalis est duplex proxima cognitio subiecti, z suarũ partiũ remota est, sz felicitas cã efficiens est imperator Justinianus. vel causa proxima a Deo est prima p imperatorẽ, qz ois scientia a Deo est, z quicquid facit imperator ad Deũ se refert. C. de vete. iur. enucl. i l. j. in pn. C. de offi. prefec. pret. Affrice. l. j. in princip. z in authenti. de fid. instr. §. j. cum igitur ille facit cuius authoritate fit. ꝛc. vt. ff. de acqui. poss. l. q meo. z scias q hec scientia per causam procedit, cũ sit vera philosophia, vt ff. de iusti. z iur. l. j. vnde lex nõ scitur, nisi z eius causa sciatur. ff. de iure patro. l. adigere. §. quãuis. z ff. de legi. l. scire in Decretalibus dicas similiter q bonũ z equum est subiectum, quidã tñ Decretaliste dicunt, q constitutiones Pape sunt subiectũ. Sz hoc falsum est, qz aut ipse constitutiones Pape sunt separate z distincte in vnũ. z tunc idem sunt q ipse liber Decretalium siue Decretorũ sed nihil est subiectum sui, nec dicendũ est similiter quod tres antiqui Codices. s. Hespasianus. Hermogenianus. Theodosianus sunt subiectũ. Codicis, nec est dicẽdum quod duo milia librorum z centena milia versuum sint subiectum Digestorum, sed dicendum est vt dixi supra.

Procœmium.

In nomine domini Amẽ. Dicit Glos. de prima parte istius rubrice † imperator Justinian⁹ fuit. Duo b Iustianus: qz alius non potuisset imperare. z allegat authenti. iussurãdũ q̃ prestatur ab his. in principio. sed certe authentica illa nihil aliud ôt nisi q quilibet administrator Dei iurare se communicato rẽ esse facte catholice ecclesie. sed licet quilibet alius administrator debeat hoc facere, tñ non sequitur q̃ princeps. Sed est argumentum, q ipse alios cõpellat ad illud, q in persona sua equum putat. ff. si fernitus vendicetur vel ad alium pertinere negetur. l. altius. ff. de cõdictione indebiti. l. frater a fratre. Sz si argum⁹, ergo signũ est, vel prodigiũ, q fuit catholicus, ex quo suos administratores tales esse vult sed non probat q non posset imperator esse non catholicus, vñ authoritas illa de imperatore nõ loquitur. vnde dicũt alĩ q Christianus est, alias nõ imperat i no b mine domini. Certe nec est necessariũ, si inuocet nomẽ domini. b 10 q p̃ hoc sit Christianus. ¶ † Sarracen⁹ bñ posset inuocare nomẽ domini. vnde ista nõ sunt approbata, que probent de necessitate ipsum fuisse Christianũ. sed probabilia sunt. vñ necessitate non inducũt se probabiliter argumento. ff. de tutoribus z curatoribus l. is enim. z insti. de rerũ di. §. gallinarũ. iurta illud. Qui ex Deo 11 est, verba Dei audit z loquitur. ¶ † Sequitur in rubrica imperator vñ ôr imperator ab imperando. Sz tu posses imperare, ergo es imperator. sed te dic. q potes imperare particulari, nec ab imperio particulari seu singulari ôr imperator, sed ab imperio vniuersali. qz imperator antonomatice oi creature vniuersaliter imperare potest. qz totius mundi dominus est. z dñi est imperare z q sit dominus totius mundi habes. ff. ad l. Ro. de sac. l. deprecatio ¶ † Sequit in rubrica, Cesar, põt exponi, vt in gl. alĩ exponũt 12 dictus est Cesar. qz cedebat, id est interficiebat inimicos inperũ alĩ accedi dicunt Cesar, qz fecit cedere matrem suam, vt videret locũ in quo cõceptus fuerat. vñ, esset fatuus. q hoc faceret. z iõ nõ men ipsius tan quã mali hominis z peruersi nõ esset in memoria habendũ imo ab omnibus reprobandũ, vt C. de episcopis. z clericis. l. quoniã venerabilis. z ff. ad Trebellianum. l. facta in fidei cõmissum. §. si vendenda. vnde debet dici, q ipse fuit multum probus. z iõ alĩ venientes post eum voluerũt illo nomine nũcupari, qz honestum est nomẽ habere boni hominis, vt in prealleg. Sed ipse dictus est Cesar, qz mater eius decessit in puerperio, vñ cesus fuit venter eius, vt viuus extraheretur de matris viscribus, z hoc potuit esse veritas: argumento. l. posthumus. ff. de inofficioso testamento. z ff. de liberis z posthumis. l. q dicitur. Et iõ forte lex regia dicta est quia facta fuit pro rege. ff. de mortuo inferendo. l. negat. Sequitur in rubrica Flauius Justinianus, vt ibi. Gotticus Franc⁹ ista sunt nomina q̃ habuit ratione prouincianum 13 quas deuicit, † z ita nõ habes hic vñ fuit Justinianus, vel nomen sue originis. sz habes noia acquisita. z sic not. quod est honestius q quis vocetur acquisito nomine vel nomine quod sortitur ratione eius. q per suã probitatem acquisiuit, quã q vocetur nomine illo q sortitur ratione eius, q̃ fortuito sibi aduenit naturaliter, hoc est successione, qz illa que quis habet ex origine, hz quali a natura. z in his q̃ ex natura nobis insunt, nec; laudari nec; vituperari possumus, vnde id q meũ est per acquisitionem, magis meũ ôr, q illud quod peruenit per successionem. vt ff. de captiuis z postliminio reuersis. l. si quid in libello. Et ex illa. l. male. alias secundũ malũ intellectũ intellecta. dicunt quidã extrahi illam consuetudinem, que est in quibusdam partibus, qz aliquis in vltima voluntate potest facere voluntatem suam de acquisitis, non de his que sibi ex successione obuenerunt. Sequitur in rubrica, Ipius a Pio Antonio. Dicit gl. q ille fuit homo maxime valoris, vt ôr num est facere nomen honesti hominis, vt ôt l. ff. ad Senatusc. 14 sultum. Trebel. l. facta in fidei restitutiõe. §. si in danda. ¶ † Sequitur postea semper Augustus, expone vt glo. vel exp̃e. Augustus ôr, qz imperium diminuere non potest, qz si vendat imperiũ vel donat, nõ potest illo remittere ad que; tenetur ille querere que habet in signũ subiectionj, vt qz aliquãdo aliqui debeat reddere censum vel tributũ. vt C. de precibus imperatori offerendis. de quibus rebus supplicare liceat vel non. l. nec damno. z de annu. z tribu. l. in fraudem. z de immuni. conce. in rubro nigro. Imperator nõ põt facere quin ille, qui rem hz ratione rei subiecte sit imperio. vnde pro potestate rei imperialis prescribi potest subiectioni imperij tñ prescribi non potest vt. C. de prescriptione 15 ginta annorum. l. cõperit. ¶ † Quesitum fuit a quodã paruo grammatico, quare imperator dicitur Augustus, ipse. dixit a meute Augusto, sic enim videmus, quod homines sunt in Augusto, in maiori fertilitate, quã in aliquo alio mẽse, z similiter i maiori labore, z similiter imperiũ est in maxima fertilitate qz ois sua sunt. z similiter est in maximo labore, qz vtrunque tẽpus sz de bello 16 pacis hz regẽ. vt in pri. huj⁹ prohemij. Seu cupide inuẽtum, nam cupide, vñ alibi dicit optime, materia ratione viuẽdi, cupido cupiditatem adiscendi secundũ Jul. ire consultum, qui dicit pedem in sepulchro haberẽ, adhuc adiscere vellem. ff. si filiusfamilias manumissus sit libertatibus. l. apud Julianũ. qz pigris negligentibus iura nõ subueniũt, imo cupidis z vigilãtib⁹. ff. quibus ex causis maio. l. non enim cupide inuentuti, vñ philosoph⁹: quãto minus cõtato pspicatiores. z ôt, lex, quãto mancipia iuniora tãto dicitur nigra sunt quã vetana. ff. de edi. edic. l. pcipiũt: vñ si videns aliquẽ senẽ institutarũ z audientem prima rubric. institutionum dicas ei amice, tu ers aduocat⁹ i alio seculo. hoc dixi fabulãdo. planum est quod hic ôr: iuuenis quicũque senex non proficit⁹, 17 † Not, vltimo circa istã rubric. q in ista rubric. cõtinetur nomẽ mãdãtis, sz imperatoris, cũ dicit imperator Justinianus. Ita 18 uius Alamanicus, ꝛc. † Et sic not. q cum aliquis scribit, habet plures dignitates. z ôr illas exprimere, vt de persona melius et maior habeat certitudo. C. q test. fa. posl. hac edictalissima. Ite cõtinetur hic nomẽ eius cui mittitur, sz cupide inuentuti, ex per istam rubri. cassauit quidã aduocatus quoddam procuratorium, p scriptor, procuratoris omiserat nomẽ iudicis, cui sigillo erat sigillatũ: vnde dicebatur q procurator non valebat. et aduersa dicebatur q imo hoc nõ obstãte, quod nomen iudicis omissum fuerit, qz per sigillũ cõstabat de iudice z de persona sufficiente verbis ante volũtatẽ suã declaret. ff. de legibꝰ. Senatusconsul. de quibus. sed dictum fuit quod valebat z hoc per illud nomen mãdãtis ôr i epistola missa cõtineri. vt hic. z facit ad hoc ff. de testa. l. ad testã. sed si qs. z hec sunt que cõtra rubricã recitata sunt ex gl. Omnes vero populi quos nostra regit. ꝛc. legibus mẽ a nobis, pmulgatis quã cõpositis omnes vero populi regulentur. dicũt quidã promulgare, est equitatẽ nature declarare occultã. sed hoc falsum est: quia nullũ presens est occultũ nature. nec vt ler lo quit de natura. j. de verbor. obliga. §. ex cõditionali. q hoc quod gloss. dicit esse differẽtiã inter promulgare z demonstrare, sic dicit cõponere est primo inuentũ in melius reformare. et sic dicit eos q dicũt actionẽ esse de iure ciuili per. §. ff. de origine iuris. l. i. §. deinde. ex his vbi dicit q actiones de iure ciuili cõpositæ sunt primo inuẽte, qz cõponere ẽ in melius reformare qd primo inuẽtũ est. z in actione sunt, alias est in litera, cũ actiones sunt

iuregentiū innuente inuentione prima. lz opin. communis sit in contrariu per ff. prealle. qñ. ꝑ. prius facti contra qñ ꝑ out est dictum qui dz casus. † Sequitur etiam cum sanctissimas, vbi ꝙ prima compositio ☞ odicis facta fuit primo ⁊ postea. ff. vetus nouum ⁊ infortiatū. ⁊ tertio liber iste lz glo. innuat ꝙ iste liber fact⁹ fuit post, ff. ⁊ post primam editionē ☞ odicis, ⁊ ante secundā quam non habemus, ⁊ hoc ꝓbat glo. ꝙ ante secundam compositionē ☞ odicis factus fuit iste liber, qz mentionem de libro Institutio num in secunda cōpositione ☞ odicis factus fuit imperator, vt C. de veter. Inst. ☞ odicis, ⁊ secunda eius editio. ff. vbi certe per hoc non ꝓbatur, ꝙ iste liber sit ante secūdam editionem ☞ odicis licet in eis fiat mentio de isto libro. Et de secūda editione nō tū dz ꝙ primo fuerit liber iste, quā secunda editio ☞ odicis, ⁊ tō ꝑ legem illam nō pertur batur ordo, vt dicit gl. qz pluries facit quis mentionem de eo ꝙ proponit facere, ⁊ tō non concludit necessario quāvis ꝓbabiliter, debes igitur sic ꝓbare ꝙ liber iste sit ante secundam editionē ☞ odicis communis, qz tempore compilationis Institutionū, ⁊ tempore editionis ☞ odicis, ⁊ ff. Imperator erat in tertio anno, sine gradu sui cōsulatus, siue Imperij, vt C. de veteri iure. enu. l. ij. ff. in fi. ⁊ in tēpore secde editionis ☞ odicis ipse erat i quarto gradu sui cōsulatus. cū sit tertiū ante quartā ista editio Instit. antē secā editionem ☞ odicis, vt hec ꝓbant C. de emē. Inst. c. ⁊ in prore. institutionis. Itē dicit litera, ⁊ cū sanctissimas constitutiones ante confusas, i. luculētas, ⁊c. t. in vnū ☞ odicem, ⁊ si loquimur de prima editione ☞ odicis, tuc exponit, Bolani. ff. de cō. ⁊ demō. l. iij. ff. ⁊ ff. † Itē no. ꝙ dicit Exquestor. Exquestorum nomen dignitatis est ꝑm quosdam. C. de aduo. diuer. iudi. in l. petitionem. Illi dicunt quod Exquestor dicitur ille qui fuit in illa dignitate ⁊ mō no est, vnde Exquestor, id est extra questram, sc. extra illā dignitatem positus, ⁊ istorum opiniones concordant in idem, nām licet sit in extra administrationem, tū retinet dignitatē. vt C. vt digniores. versi. l. ij. Item no. ꝙ dicit vbicunque dicit ꝓpitio. ⁊c. ꝙ illis tribus sapientibus, pariter Tribuniano. Theophilo ⁊ Dorotheo post primā compositionē. ff. mandauit. vt illum librum componerent. Et sic fuerint hic tantūmodo tres cōpilatores, in cōpositione autē Digestorum, fuerint octodecim in prore. ff. de vete. iu. enucl. l. ij. que differentia ⁊ in §. decē que est ratio. Dicendum est ꝙ plures leges fuerunt ꝓpter magnitudinem, ⁊ pondus rei commisse, qz Codex fuit factus ex tribus. Docto. Hermogeniano. Theodosiano ⁊ Gregoriano. Digesta ex duobus milibus librorum, ⁊ ter centies centenis milibus versū, vt legit in constitutione Digesto. In constitutione huius libri non fuit tū pondus operis ⁊ tō hoc opus pauciorib⁹ fuit cōmissum. Item ꝙ dicit Cūc. Illustribus. no. quod sunt illi, vt in gl. ⁊no. qui sunt isti ex ordine titulorū. ff. de officio. Incipit eū similiter. Illustribus, ⁊ a consulibus, qui illustres sunt ad tit. de off. ꝓfe. preto. vsq; ad rub dicā de off. preto. ad illa vsq; ad rubricā, de off. ꝓcō. dt de spectabilibus' s. ipse ꝓfes ex clarissimus. † Itē no. ꝙ dicit quorū omnium solertiam, ⁊ ideo cōtinentur ignorantes, nam istis commisit imperator scienter in fine prooemy dt g nos metipsos sic eruditos. ⁊c. alia est ⁊ super verbo eruditos, cū dicit aliquibus iudicibus delegatis, non potest aliqua cā cōmitti si intiure ignorātes. vbi. litere. ⁊ delegati a principe iura pignorare. nisi ex certa. ⁊c. vnde ex verbo illo eruditos. no. ꝙ si princeps aliquibus aliquā cā cōmitteret. ⁊ ij. quibus cōmisserit sint ignorantes iure, vel si delegatus a principe sit iure ignar⁹ nō vz delegatio si ex certa scientia principis. In delegatis aūt alteri' nullo mō valet, imo recusari pōt. ar. auth. de iudicibus. §. 1. ar. tere ind. l. quidā cōsulebat, iō ordinarijs iudicibus, lz sit imperitus in iure si tū habeat facti peritiā potest esse iudex ordinarius. † Itē no. ꝙ dicit quod debet per assessorē, vt. C. de iu. l. certi iure est, vñ iudex delegatus ꝓpter ignorantiā iuris recusari pōt. † Itē no. quod dicit quod sit ex multis arg. qz. dicit ꝙ eorū sciētiā ꝓbauit, dicit ⁊ eorundem, qz sapiens infidelis deterior est quam insipiens fidelis ⁊ magis potest nocere. Itē no. causas cōmittendas esse peritis vt C. de re. milit. sol. ff. de vent. inspi. l. j. in prin. ⁊ in authen. de nō alie. §. ꝙ dictū est in auth. vt hi qui obli. perhibeant minorē. a. j. † Itē no. ꝙ dicit iam ex multis rerum actibus quod quis bene fecit ꝓsumitur ꝙ bene faciat in futurum. ⁊ qui plures male fecit quod male faciat in futurum. si enim diceres sufficeret semel bene aliquid facere: vt ꝓsumere bū in futurū, eadē ratione ꝓbarer ipsum malū in futurū qui semel male fecit, ⁊ sic omnes boies malos esse, qz nō est homo quin aliquando male fecit, qz septies in die cadit iustus. Quid ergo dicitur ꝙ semel malus fuit de cetero ꝓsumitur malus. vt ff. de accusa. l. si cui. §. si. Et dicendum est verū esse in eo casu vt ab ea accusatione repellatur circa quam calumniatus est, alias autē cum de quolibet sit ꝓbatū ⁊ habeamus argumenta ad vtrūq; cum aliqd boni egerit ⁊ aliod mali dico spectari ō ipso vulgare opi. C. de iter. l. vbi ar. ad hoc. ff. de fun. instr. l. cū dilatiōis. §. alias. vel si hoc nō sufficit iudi cet ex pluribus factis, si plus faceret mali quā boni. ff. l. ob carmen. §. ñ ut equitas, plumitur bñ agere vt C. de inoff. testa. l. 25 omnimō. † Itē no. ꝙ dicitur in illo ver. ex omnibus, ⁊c. in fin. vbi dicit lz istis tribus viris magnificis ⁊ sapientibus Tribuniano Theophilo ⁊ Dorotheo dederit imperator mandatum cū cōponerent institutiones vt ē eo. §. cumque dicto ꝓpitio tū non attribuit eis authoritatem donec prius legisset ⁊ ratum habuisset Et sic no. ꝙ in arduis negotijs nō sufficit mādatū nisi ille qui mādauit approbet quod per mādatarium factum est ⁊ ratū habeat vt ff. de ritu nup. l. generali. ⁊ l. epistola. vbi dicit si aliquis mandauit alicui vt queratur marito filie sue ⁊ inueniat. tū ꝓpter arduitatem negotij pater primo dz confirmare ⁊ ratum habere. Item not. ꝙ dicit in fi. vt spes pulchra vos foueat. no. spē fouere non qz ipsi sperant de se, qz nullus dz de se sperare. C. de vete. iu. enu. l. ff. circa fi. sed vt alij habeāt spem eius forte tradendam, rempublicam gubernandam ⁊c.

ADDITIONES.

a Rigozi iurisꝑfertur. Adde vltra allegata hic gl. in l. si tibi pecunia. ff. si cer. pe. ponit Bar. in l. j. C. de leg. do. Jas. in d. l. si tibi pecuniā in v. no. iij. col. ff. si cer. pe. Et ꝙ equitas canonica in materia ꝓscriptionis ⁊ pacti ꝓferri debeat ponit Ailer. in cō. si. cxlvj. inci. videret inspectis circa ꝓin. in ij. vo. vbi dicit quod malafides autoris non nocet vniuersali successori existenti in bona fide ⁊ ex sua ꝑsona ꝓscribere voleti quā q rigoz iuris ciuilis hoc nō patiat alle. l. cū heres. ff. de diuer. ⁊ tēp. ꝓscri. ⁊ l. si ego §. partus. ver. s. heres. ff. de publi. l. sequitur. §. heres. ff. de vsu.

b Nomen domini. Adde Bar. in j. consti. ffozum vbi dicit quod Judeus non inuocat nomē Jesu ☞ Christi alle. l. Judeos. C. de Judeis vbi dicit ꝙ Judei non possunt accipere crucē in despectū siue opꝓbriū eius ⁊ ☞ hristiane religionis. vide omnino per dominum Jaso. in rub. ff. de iusti. ⁊ iure.

De iustitia & iure. Rub.

1 Justitie plures diffinitiones.
2 Lenioza sunt ꝓius docenda. quam difficilioza.
3 Simplicitas ꝓ to fatuitas a iure reprobat, alia simplicitas q̄ est amica legibus ⁊ est contraria fraudi.
4 Verbum primo ⁊ verbū deinde ꝙ importent ordinē doctrine eruditionis non ordinē editionis vel compositionis.
5 Rudis apellatur qui statum post donatū vult audire.

Iustitia. Est cōstans ⁊ perpetua voluntas ⁊c. Intellige ꝙ dicit gloss. quod si intelligatur de illa fragili iustitia hominis hec diffinitio. ꝙ illa duo membra constās ⁊ perpetua s. in se vt cadit in homine est ius suum vnicuique tribuens s. quo ad effectū. ⁊ sic intelligas quod gl. dicit, alias simpliciter intelligeres: ꝙ illa membra de diffinitione tollantur nec ponantur ex parte. subiecti hoc esset gloss. Aurelianensis que tex. destruit qz in tex. ponuntur ista verba constans ⁊ perpetua, si intelligeres quod remouerentur de diffinitione vel definito. ita remoueretur deter. ⁊ cozrumperentur ter. ꝙ est impossibile, multas diffinitiones iustitie habemus in glo. potest aliam ponere, si vis esse ꝓdicator. † Justitia est habitus mētis bonus suum vnicuiq; tribuens vnicuiq; ꝓdicās ꝑm suā dignitatē, qz maioribus reuerentiam. ⁊ minoribus disciplinam, Deo religionē petētibus obedientiam. paribus cōcordiā, sibiipsi castimoniam miseris seu pauperibus cōpassionē. Dicas breuiter ꝙ ista scripta sunt aduersus ad intellectū ⁊ expositiones iustitie, ꝓ nihilo scripta sunt, vñ illas ſnia quas habes in gl. reputo truffas. intelligas ergo diffinitionē iustitie vt diffiniatur iustitia q̄ caditi hoie ⁊ eam intellige simpliciter scōm quod ꝓcedit litera. Justitia est constans ⁊ perpetua voluntas ius suū vnicuique tribuens Constans ⁊ perpetua intelligas de constātia ⁊ ꝓpetuitate nō de cōstātia que in homine posset cadere. vnde nō oportet ad hoc ꝙ homo sit iustus ꝙ sit ita constās. Sicut fuit beatus Pet. ⁊ beat⁹ Pau. sed intellige de mediocri constantia, vñ dicit lex quod si episcopus eligatur honestus ⁊ inculpabilis eligi dz secundū ꝓcepta sacrarū regularū vt in auth. quomodo oporteat episcopos ⁊ ceteros electos. §. j. determinat hic alias lex. s. oportet quod sit inculpabilis, considerāda est eius vita ꝑm apostolum si ꝓut possibile est in ꝓcalle. auth. §. igitur ordinādus. Ita dicā hic iniustitia vt est in hoie est constās ⁊ perpetua ꝓut possibile est cū esse cōstātē vt lex mediocriter dicit, vnde etiā dicit lex si verdo seruū asserendo eū constantem ⁊ vigilem, intelligendū est quod sit constās non de constantia que cadit in philosophū, sed de cōstātia mediocri. ff. de edil. edi. l. si quid vēdito. Ita dicā hic iustitia ꝓut est i hoie est cōstans ⁊ perpetua, ⁊ intelligas verba ista de cōstante ⁊ de perpetuitate mediocri ius suū vnicuiq; tribuēs q̄ ad effectū.

Et si dicas non est homo in mũdo qui vellet tribuere ius suũ vnicuique, & ita etiã quo ad effectum seu ad voluntatẽ, ista mẽbra nõ possunt cõpetere iustitie, vt de homine dr, sed dicit alias quod littera vnicuiq; distribuit pro generibus singulorũ, nõ p singulis generum vnicuiq; ius suũ tribuẽs. q ad effectũ: vnicuiq; hoc est Deo sibi & primo. Sequitur in litera iuris prudẽtia, & diuinarũ atq; humanarũ: &c. Expone prout in gl. que cadit sub illo verbo notitia. Dicit gl. quod iustitia est summũ bonũ, ius mediũ: iuris prudentia infimũ. dicebatur quod ista glo. falsa est: q iustitia nõ est summũ bonũ, imo felicitas sunt quatuor, virtutes cardinales iustitia, prudẽtia, tẽperãtia, & fortitudo. Et felicitas maius bonũ est, quã iustitia: sed q summũ bonũ. s. se nõ habet maius bonum. Itẽ iuris prudentia. est scientia iuris nostri: ius, est leges nostre quas habemus, sed nonne maius bonũ est habere scientiã iuris & cognitionez, quã habere totum corpus iuris in arca sua: planũ est quod sic, ergo manifestũ est q iuris prudentia maius bonũ est, quã ius cuius ꝓrũ dicit, quod ius est mediũ bonum, iuris prudẽtia infimũ: Certe mihi vr: quod hec non sunt contra glos. nã vera sunt que dicta sunt, sed & glo. bene intellecta vera est. vnde sicut & ipse dicebat iustitia est prius quam ius, sicut abstractio vel abstractum ante concretum, ita ius ante prudentiã, sicut cognitio ante sciẽtiã, alias igitur ſm ordinem prioritatis & posterioritatis se habẽt, & iustitia est primo, secundo ius, tertio iuris prudentia modo verũ est, q summã dicitur primum, q ꝓprima pars reidicitur rei summitas, & vltima pars rei dr finitas. vult igit gl. dicere q iustitia est summũ, alias supremũ bonũ ius mediũ rei, id est iustitia est primũ bonũ respectu iuris, & ius est mediũ bonũ: iuris prudentia infimum id est, vltimus respectu iuris & iustitie, vñ nihil aliud voluit dicere nisi ordinem: q iustitia est primo ius secundo, iuris prudentia, tertio, vñ summũ, & infimũ nõ dicunt hic maius, & minus in bonitate, sed dicũt prioritatẽ & posterioritatẽ in ordine, vnde equiuocatione isto rum ver borũ summũ & infimũ ipse improbat gl. His igitur generaliter itellectis, &c. hic primo dat modũ sciẽtie, anteq; tractet de scientia iuris: quare in his, s. iustitia iuris & prudẽtia gñaliter intellectis, dicit gñaliter, quia sunt de generali materia, ius & iustitia, vt dictũ fuit in ꝓin. huius libri, dicit iura nostra maxime posse tradi, si primo tradetur via leui & simplicissima, vt in isto vo. postea diligẽtissima. vt in li. ff. or.

2 †Unde no. primo ex eo, q dicit simplicissima. q z dicẽdũ. q est que dã simplicitas, que dr fatuitas. ff. q vi aut clã. l. seruꝰ. vnde ꝺ hac simpliciter põt de homine dici, fatuo iste homo simplex est, hic vero nõ accipitur sic. Est & alia simplicitas q̃ est prietas fraudis, & sic sonat in bonã partẽ dẽ hac simplicitate hic loquit. Et debac dr. q simplicitas legibus est amica. vt ſ. de fideico. here. §. fi q z.

3 ¶ †Itẽ q dicitur hic primo, leui or. deinde diligentissima, pboc vt ꝺ. expositũ est, vr innuere q iste liber eẽt factus añ librũ ff. Sz dic q verbũ primo, & verbũ deinde, accipiũtur hic. vt dicãt ordinẽ doctrine eruditionis. nõ ordinẽ editionis vel cõpositionis. Jõ dr. q ꝑmo leui or avia dbẽt tradi, deinde diligẽtissima atq; expeditissima via, ſalioquin si statim ab initio rudẽ. &c. ¶ †No. q ꝺt rudẽ, q z si homo i magna facultate sit, ꝓuectus ac ꝓmotus respectu istiꝰ sciẽtie nõ dicitur rudis, imo ẽt per veritatẽ qui alias sunt subtiles, per istã sciẽtiã fiant rudes, vñ de istis hic nõ loquit imo tales statim debẽt animũ suũ applicare. vnde rudẽ appellat hic asinũ, q statim post donatũ vult audire ll. nec appellat hic rudẽ eũ, qui de aliꝭ partibus est instructus.

1 ¶ Jus q accipiatur pro tota arte non pro qualibet. l.

2 ¶ Clericus percutiens seipsum, est excõmunicatus.

3 ¶ Multi non licet seuire in corpus suum. Et si miles voluit se interficere, lz nõ deuenerit ad actum exteriorem: q z forte prohibitus debet decapitari.

1 **Juris precepta sunt.** ¶ No. †q hic ius accipit. pif. p tota arte, & nõ p qualibet lege. Sunt eñ quedã leges, que nõ ꝓcipiunt imo quedã permittunt, quedã puniunt, quedã vetãt, quedã imperãt. ff. de leg. & sen. con. l. legis virtus. hoc est dicere hic alterum nõ habere

4 est vnum de preceptis iuris. Et occasione huius querit. ¶ † An aliquis sit, ꝓhibitus ledere seipsum, & dicitur q ō nõ, q z q ō in vno ꝓhibetur, in alio dr concessum. ff. de in. l. cum pretor. ergo si ꝓhibemus alterũ ledere, ergo cõcedimus seipm. & grã huiꝰ q̃rit aliqs clericꝰ amisit ad se schacos pecuniã suã percutit seipsum estne excõicatus. De seruo bñ inuenit, quod ei nõ lz seruire ex corꝓ suũ. ff. de pecu. l. sed si dãnum. §. si ipso. Dicendum quod ex cõi cat ꝰ est: q z in milite dr, quod non lz ei seuire in corpus suum, ergo. & in clerico, Jdẽ q est miles inermis militie, vñ si miles voluit se interficere, lz nõ se iterficiat, q z forte fuit ꝓhibitꝰ decapitari vt ff. de re. mi. l. onne delictũ. §. q se ea rõne, q z q nõ parcit sibi nec alteri ꝓceret. C. de bonis corũ qui mortẽ sibi cõscinerint. l. fi. §. sic autẽ. sic dicendum est hic de excõmunicatione. Jtem dicit ius

3 suũ vnicuiq; tribuere. †Et ita nota, ex hoc, quod dicit ante alterũ non ledere, & modo dicit ius suũ vnicuique tribuere q z non sequit; q z h homo malum non faciat, id est, quod alterum non ledat, sed oportet q benefaciat: id est ius suũ vnicuiq; tribuat: vnde si non facit malum, ad hoc inducitur, l. fi. de ritu nuptiarum, qui liberos. Unde qui non facit quod facere dr, vr facere quod non dr. ff. de regulis iuris. l. qui nõ facit, vnde otiosum esse est malum facere, vnde negligentia omnia ledit. vt in auth. de questor circa finem dicit quod vnũ de ꝓceptis iuris, est istud ius suũ vnicuiq; tribuere, quomodo differt ab eo quod dr in diffinitione iustitie hoc mẽbrũ alia duo comprehendit, & seipsum honeste regere, alterum non ledere. sed vt hic ponitur non cõprehẽdit alia duo. & ratio est, q z ex ꝓcessis sunt, & cũ aliquid in alio intelligitur, si exprimat, amplius nõ intelligitur, hoc colligit ex lege bñ intellecta. ff. de testa. tu. l. qui tutela. ff. de verb. obli. l. doli clausula. ff. de pe & l. sanctio legum. Jtẽ dicit gl. quod per hoc quod dicitur hic iuris ꝓcepta sunt hec, alterũ non ledere. &c. Confundit opi. Pe. qui dixit q ius hic non diffinitur. dicit gl. Jmo hic diffinitur: per hec tria ꝓcepta habuimus diffinitionem iuris. Sz dicitur quod Placentinus dixit veritatem, vnde q colligamus hic diffinitionem iuris, hoc est, multũ a remotis. Dz sequitur in litera huius studij, due sunt cõpositiones, &c. Exponit Pe. ista verba hoc mõ huius studij, i. huius artis, vel iuris adipiscẽdi, due sunt compositiões & due species, ius publicũ & priuatũ, vñ nihil aliud vult dicere, nisi q ius nostrũ diuidit in publicũ & priuatũ, tanq; duas partes. Et bene dixit Jo. An. & Azo. rep. zebẽdẽrũ. Pe. & merito species appellat ſm istos singularis res, s. iste, cuius esse homo vt ff. fi. cer. pe. l. ij. §. j. nec placẽt. dicat ius dividi per publicũ & priuatum. tanquã in duas species iuris, vñ ius tractãs de equo, dicet ius equũ, de homine, humanũ, & sic cũ sint infinite res, erit infinite species iuris. Dicẽdũ q ius diuersificat penes diuersitatẽ rerũ q non habẽt diuersitatẽ in iure, s. bũ diuersificatur penes res, que habẽt diuersitatẽ in iure, vnde si verba legis scripta sint in Titio qui vendidit. Jdẽ dicẽdũ est in Seio: vnde Deus fecit legẽ, & apud Deũ nõ est exceptio seu acceptio personarum, in authẽtica de monachis. §. j. sed maior & minor sunt res ꝺ. & habent diuersitatem: itẽ mobile & immobile. Jtẽ publicũ & priuati diuersas species iuris cõstituũt, vñ lex dixit. C. de furtis & seruo cor. l. si quis seruo. & si quis voluerit corũpt. seruũ. tenet actio furti cor rupti. Querũt qdã, q d de filio: dicũt, q nõ idẽ inuenit scriptũ in filio. Dicẽdũ q imo casus illiꝰ legis in filio ex q in seruo dicit, vñ si dicat idẽ in filio hoc nõ est legẽ extendere, imo est legi fauere casu seruare ex q̃ ad tractatũ ō quo queritur nõ habẽt differentiã: q z quo ad certũ ō actione corrupti in seruo & filio non est diuersitas. ff. de seruo corrupto. l. tãtn. §. j. Hic in effectu nõ dicit, sed quo ad subtilitatẽ iuris tantũ in filio bene locũ habet actio utilis in seruo directo vt ibi dr: vnde casus est licet nõ inueniatur lege scripta in re illa de qua q̃ritur. Et res illa in qua legitur quo ad illũ tractatũ differentiam non habet. Et hoc dicẽdũ est, nõ est differẽtia etiã quo ad subtilitatẽ iuris scm rationẽ hoc valet, ad hoc q tota die dr habet locũ directũ legis auctũ vbi seruat ipsa lex vel vltra verba ipsa lex sentẽtia habet locũ vtile vel sententia habet locũ ex interpretatione iuris cõstituto. nõ verba. Ponatur glos. q lex inueniatur scripta in Titio qui ipse vẽdidit aliquẽ an idẽ erit in Seio an dabitur directum an utile vbique certe lic: q z q dictũ est de Titio non est dictum magis de eo quã de Seio nili gratia exẽpli vt. ff. ō vi & armata. l. j. §. q vulgo. Dicit postea q d lit ꝰ publicum & q d ꝰ privatum publicũ dr ad statum romane. i. ad statũ reipublice ptinet vñ ius q ptinet ad regimẽ imperij, ius publicũ dr: priuatum ius q ad vtilitatẽ vniꝰ priuati vñ iura que loquunt de causis patrimonii. vt lit. ma. & aui. §. q ō eo. & C. de sacrosã. eccle. l. vlti. §. ites sacerdotes. ff. ō iusti. & iur. l. j. §. iꝰ publicũ. Jtẽ iudices q̃ rultra efficiũt ra ciuitate nisi essẽt magistratꝰ q iura redderẽt. ff. ō orig. iu. l. §. post originẽ. Sz dr q ius q ptinet ad ciuitatẽ priuatũ & publicũ: q z ptinet ad iperiũ & tale ẽ publicũ. nã ōt lex abiudicãte riũ si locupletes habeat subiectos vt aut. vt iudices ingressi. fra circa primum & iterest reipublice &c. vt. ſ. ō big. & sunt quedã alie. iur. §. pẽ. dicẽdum ẽ q q̃dã est publica vtilitas q̃ ciuitatis & vtilitatẽ totiꝰ populi, qlibet ō populo vt cãs: & tunc illa ꝑtur priuate vtilitati tãtum, que dr vtilitas vniꝰ priuati tãtum vtilitas aut. ō ñalia. aut pma. §. q. verisimile. alio mõ accipit ius publicum q pertinet ad vtilitatẽ fisci, vñ dicẽdum q hic accipit ius publicum, nõ q pdesset fisco tãtum, ſ fisco, & singulis hic accipit ff. ō iusti. & iur. l. j. §. huius studij. vt patet p exẽpla ibi posita: vñ dicẽdum q iꝰ publicum q fisco cõpetit. dr hic ius priuatum, vtilitas fisci ꝓfert vtilitati vniꝰ priuati. vt. ff. ō noui ope. nũcia. l. pupillo. §. fi q s rivos. ad. l. qualibet dicebat vtilitatẽ singulorum ꝓferri fiscali vtilitati. vt. C. ō cadu tol. lege vnica. §. cũ autẽ in fine

rium sacerdotē. creare vnū iudicē, hoc est vtile omnibus ꝛ hoc appellatur hic ius publicū. quod est vtile pluribus, vel singulis vt ꝓ3 per expositionē gl. que cadit sub illo verbo, rōne. sed creare vnū nuntium tū tibi prodest, vel creare vnā vendittonē. tibi tm proderit ꝛ etiā contrahenti. ꝛ sic accipitur hic ius ꝓuatū. Ꝓ3 ustum ius est ꝙ pertinet ad fiscum, vel ꝙ contractat de iure fisci vt de tributis de vectigalibus ꝛ talibus, ꝛ3 vno respectu dicatur publicum. respectu tū iuris publici, quod hic accipitur. si quod spectat ad vtilitatē singulorum dr ꝓuatū. ꝛ sub hoc mēbro ius ꝓuatum cōtinetur. vt ff. de iusti. ꝛ iure. l. j. §. huius studij. Undicius ꝓuatū ꝙ ad singulorū pertinet vtilitatē. siue sit ꝓuatus siscus, vt ꝓtius dictum est.* Sequitur in litera ius ꝓuatum, triparti. collectum est. est enim ex naturalibus ꝑceptis ponit gl. exemplum de naturalibus ꝑceptis, vt neminē cumaliena iactura locupletari. vt ff. de cō. inde. l. nā natura. §3 certe istud exēplum est de iure gē. vt gl. dixit in l. illa hic allega. vñ cōtradicit sibi gloh. ibi. Et ꝙ istud exēplum, s. neminē locupletari cū aliena iactura, nō sit de iure naturali ꝓmeuo. ꝓ3 q2 illo iure naturali ꝓtectura. nō sit de iure naturali ꝓmeuo. ꝓ3 q2 illo iure naturali ꝓmeuo. vn° nō erat locupletio2 alio, sed omnes erāt equales. nec istud ius aliquid statuit vt visum est ē.* Sequitur ius defendere. gl. dicit. ꝙ istud est naturale ꝑceptum, nō quod sit naturali ꝓtione iuris naturalis ꝓmeui fuit introductū. sicut dicimus de libertō, qui ꝺ3 patrono reuerentiā de iure naturali, nō q2 ius naturale ꝓmeuum hoc statuerit vel de hoc cogitauerit. ſ3 rōne de fidēte. a iure ꝓmeuo naturali, fuit hoc statutū. ō hoc habes ff. de cōd. inde. l. si nō fortē. §. libertus.* Itē cū diuiditur ius ꝑ publicum ꝛ ꝓuatum vr quod hic sit diuisio insufficiens, q2 matrimonium non est de iure ꝓuato. q2 publice vtile est. ne mulieres sint indotate. ꝛc. vt ff. sol. ma. l. j. item nec de iure publico, q2 quod aliter nubat. ꝛ dos sibi cōstituat respicit suum ꝓuatum cōmodum principale, vñ dicas. ꝙ est publicum per app2obationē, q2 publica vtilitas vt ciuitates liberis repleātur, magis attendit quā ꝓuata, ꝛ habes exemplum. ff. de pact. l. si vnus. §. illud.

Deiustitia & iure. Rub.

1 ☞ Jus accipitur multis modis.
2 Coniugatio maris ꝛ femine quādo competat omnibus animalibus quo modo intelligatur.

Ius naturale. †In gl. natura. id est. Deus ſ3 dic quodhic non est intentio legis, quod dicēdum sit de Deo nostro, ſ3 exponat ꝛ sit di cendū. natura, naturata, nec hic sic accipitur, sed gl. ꝓ2ont hic accipitur est virt° insita rebus ex similibus similia ꝓcreās de ista habes. ff. de iu. l. ſ3 ꝛ si restituatur. §. vltra. Itē dicit gl. ꝙ ius sumitur multis modis. ꝓ2 pacto. ꝓ2 restitutione. ꝓ2 institutio ne. ꝛ j. hoc accipit ꝑm glo. ꝛ hic allegat leges ad hoc. sed certe leges quas ad hoc alleg. non dicunt vnde lex non dicit quod pactum sit ius naturale. vel restitutio sit ius naturale. ſ3 bene dicit ꝙ pactum ꝛ restitutio iuuantur naturali equitate vel rōne institutionis naturalis sit. Jus hoc naturale, vt hic accipitur. est illud ꝙ fertur ꝓpzie sed impzopzie. q2 lex ita abutitur significatiōe. scilicet ab omnibus animalibus ius est naturale. sicut lex q2 iscim° ius ciuile. Et ꝙ sic accipiatur ius naturale. dicit ista litera. ius nature ē ꝙ natura. ꝛc. Segtur in litera illud ius naturale oīa animalia dēli. alia aqua, sed nō ꝑhāt. dic sic, nā mare sumit in iure

3 ꝓ alia aqua. ff. de rerū diuiſi. l. riparum.* Segtur in litera hic iure naturali descendit maris ꝛ femine cōiugatio, ꝛ sic matri monium dīuinum: si accipit naturā. id est Deus. sicut gl. Vñ ve ramdiq; de iure naturali. q2 Deus coniunxit hominē ꝛ feminā in paradiſo, si accipias naturam vt dictū est, dicens ꝙ matrimonium est de iure naturali occasione nature. nam multi ꝓpter motum naturalem mouentur ad matrimoniū contrahēdum. Et ꝓp hoc dicitur vnusquisq; habebit suā ꝓpter fornicationem, vñ licita coniugatio est de iure naturali, nā ius naturale bū suadet illicita. ꝛc. bene dico illicita, habito respectu ad ius ciuile, vt in auth. de monachis. §. si vero. j. terminū. Dicitur hic i tex. quod ius naturale est ꝓ2 ptū animaliū que in celo terra ꝛ mari nascūtur. ꝛ statim sequitur litera. hic de isto iure naturali descēdit maris ꝛ femine coniugatio, vel liberoꝝ ꝙ creatio. Videmus etenim ce tera animalia istius iure peritia censeri. ꝛ sic innuitur ꝙ maris ꝛ femine coniugatio competat omnibus animalibus que in celo terra ꝛ mari. ꝛc. ꝛ ꝙ per talē coniugationem ꝓcreantur. §3 ꝙ ponit de vermibus qui sine coniunctione maris ꝛ femine nascūtur ādet. ꝙ cetera refert. nō singula generum, sed genera singulorū §3 adhuc opponitur quod vermes sunt vnum genus animaliū, vnde remanet oppositio sic principalis, vnde dicas, refert quod generalis singulorum non habito respectu ad istū terminū. Sed ad istos terminos celum terra ꝛ mare vt sit sensus, animalia que nascuntur ex coniunctione maris ꝛ femine ꝛ similiter animalia aeris, ꝛ celi, non genus animalis terre nascitur ex tali coniunctione. ꝛ sic istius termini animalia non refert. nec ꝓ2 singulis generum. nec ꝓ2 generibus singulorum.

1 ☞ Jus gentium omni populo cōmune, ꝛ quomodo intelligatur.
2 Contractus pene omnes sunt iure gentium introducti. ꝛ3.
4 Et qui contractus dicantur de iure ciuili.

Jus autem. † Gentiū omni humano generi cōmune est j. oī populo. sed nonne sunt iue plures populi q2 hic signum omnis: ad minus exigitur terra appel. j expositiōe eiꝰ. j. cum sic accipitur in ꝓoc. ff. in ꝓin. j. tota. ff. de pi. act. l. i rē. §. oēs. i. tota. Dicit litera a iure naturali. oēs homines: cuius omnes homines liberi nascebātur. hoc intelligas nō quod ius naturale hoc constituerit et q2 ius naturale ꝙ omni animali cōpetit nihil statuit, §3 intelligas ꝙ de iure naturali omni animali ꝙ petit libertas eo ꝙ nō ē ꝓhibita iure naturali omni animali. ꝙ iure gentium nulli erat ꝓhibita. ꝛ idē q2 nō ꝓhibetur libertas ꝓ tāto dicitur a iure naturali concessa vt ff. ex quibus cau. xxv. an. in inte. rest. l. nec nō. §. ꝙ. vnde iure naturali ꝓmeuo nō statutur. sed per instinctum naturalē introductum gētes bene aligd
3 instituerunt ꝙ ius gentium appellatur.* Sequitur in litera oēs contractus de iure gentium sunt introducti. Quezit gl. quare dꝰ pene. ꝛ exponit gl. quod pene dr ꝓp quatuo2 contractus ꝙ sunt de iure ciuili. vt stipulatio, literarū obligatio, emphyteuticus cō
8 tractus sponsalia largitas. De stipulatiōe ꝙ sit de iure ciuili ꝓbat gl. sic q2 ꝙ stipulatione tenetur iure ciuili obligat vt j. de acc. §. de cōstituta. q2 de iure ciuili est stipulatio, ista ꝓbatio nihil vz. nam ita possemus dicere quod cōtractus mutui est de iure ciuili q2 ibi est ciuile vinculum, vt ff. de conditio. inde. l. si fideiusso2. vñ per hoc non ꝓbat si palationē esse de iure ciuili q2 quis stipulatione ciuiliter obligatur. De aliꝭ Ꝺctibus per leges allegatas bñ ꝓbatur. ꝙ sint de iure ciuili. Unde si quis vellet ꝓbare ꝓpzie quare dicuntur isti quatuo2 Ꝺctus, sed hoc non est in ꝓpztu vñ ita ꝓbandum est, ꝙ isti Ꝺctus sint de iure ciuili. Ante ius ciuile de iure gentium, emphyteuticus Ꝺctus erat pactum seu cōuentio non repolita sub aliqua specie contractus. vnde ante nomen imperatozis quidam reperiebant ipsum subyeditione. ꝙ dā sub° locatione. ergo non statuit quod esset specialis contract° vt j. loca. ꝛ cōduc. i. §. adeo. ꝛ ideo, q2 per ius ciuile sub certa specie Ꝺctus, reponitur. iō de iure ciuili dicitur. Similiter dicas ꝺ stipulatione ꝛ de aliꝭ duobus que dicūr de iure ciuili, q2 de iure ciuili sunt species distincte. De spōsalitia largitate hic palā est q2 erat Ꝺctus innominatus ꝛ dabatur cōdictio ob causam q2 erat donatio ꝓpter nuptias. ſ3 Ant. voluit ꝙ esset species distincta vt in auth. vt spōsa. lar. circa ꝓin. de obligatione literarum dicunt ꝙ dā ꝙ est de iure ciuili q2 ius ciuile reponit sub specie contractus per illā. C. de non nu. pe. l. in cōtractibus: vnde agitur ex obligatione literarum conditione ex l. illa in contractibus. §3 dicendū quod falsum est, erat em obligatio literarū ante. l. illā in Ꝺctus nihil aliud facit nisi quod restringit exceptionē que dabatur ꝰ obligationem literarum q2 ante l. illam excipiebat vsq; ad quinquēnium. hoc ꝓbatur j. de ver. obli. circa ꝓin.* Quero igitur
5 ꝓbare quod de iure ciuili sit introductus cōtractus obligatoꝝ i literarum seu ipsa obligatio. dicendum quod ꝓbatur q2 quecū que lex loquitur de ea. si dicit constitutum est. ſ3 que j. dicit nescimus vnde per constitutionē, ſ3 non dicā quod per certā sub specie contractus reponitur ꝛ iō de iure ciuili dr.* Item dicamus
4 ꝙ sunt adhuc de iure ciuili. vndecim obligationes alie nō solum quatuo2 ꝓdicte sicut ipſi dicunt est dos specialis Ꝺctus ꝛ hoc ꝺ3 de iure ciuili: vnde specialis ꝓtractus ꝺ2 cōtra speciales ꝓ2 ꝓtates q̄ in ipsum reponūr sub specie spōsalitie largitatis habēt vnā ꝓ2 ꝓtatē qualitercunq; nō sit quod non regrit insinuationē vt in auc. vt spō. lar. circa ꝓin. ꝛ iō ꝓpter istā ꝓ2 ꝓtatē reponitur sub specie Ꝺctus a iure ciuili ꝛ tanquā species separate ab aliꝭ donationibus. §3 dos nō solum ḥ3 vnam ꝓ2 ꝓtatem a iure ciuili sed infinitas. C. de iure do. ꝛ ff. per totū. vide de iure ciuili introducti. ꝛ ideo de iure ciuili dicitur. vt C. de dotis ꝓmiſ. l. actionem. Item illi decem casus vbi illi dicunt ꝙ ex nudo pacto oritur actio, sunt obligationes ciuiles id est de iure ciuili nisi enim essent leges, que dant eis virtutes quod ex bis oriantur actiones essent nude conuentiones vel pacta, vnde cum iure ciuili. Et apppello ius ciuile large siue ciuile siue ꝓtozium daſ, eis, vt pariat actiōes q̄ allegasset pacta seu cōuētiones, reponūr ꝓ ius ciuile in specie Ꝺctus. Et hoc potes videre in donatione a patrissime que sit authozitate illius constitutionis. C. de dō. si qs argentū. parit actionē. Et in pacto appolito iuxta Ꝺctū inconuenienti. quod authozitate iur. ciuilis parit actionē. ff. de pac. iuretenti. quod authozitate iur. ciuilis parit actionē. ff. de pac. iuretenti. §. q uinimo. Itē dicit gl. quod hic dicit bene, quod omnes

contractus sunt de iure gentium, nō ōt obligationes, q̄ obligationes ex maleficio vel quali ū sunt de iure gētiū, imo dicas quod factū est, q̄ per ius gentiū sit delictū, colligitur de obligatione ex quasi delicto. §. j. vnde p̄ ius gentiū bene ꝫherent delicta, sed non omnia, bene verū est q̄ modus puniendi in aliquib⁹ delictis, vt per l. Lōz. de sica. de parri. inuenit per ius ciuile. de hoc habes. ff. de orig. iur. l. ij. §. deinde Lōm. Sylla. Unde dominia de iure gen. erāt distincta, & erant reges & principes ante mosaicā legem nec p̄bant dominia de iure gen. esse distincta per hoc q̄ scribit in l. moysaica. Quicqd calcauerit pes tuus, tuū erit, q̄ ibi loquitur secundū quod diuidit Deus illi terrā vnā, & dixit ei: Vade ad terram illam, quicqd calcauerit pes tuus, tuum erit.

AD DITIO.

8 ¶ De iure ciuili. adde cl. in l. ex hoc iure, in fi. ff. de iusti. & iure. Et est ꝫctus nominatus. in l. j. §. adeo. ff. de pac. §m Bar. in l. ij. ad fi. C. de con. ob cau. Alle. rub. vlt. q. 2 in scōm. ff. de ver. obli. & in l. j. in vlt. col. ff. de pac. refert & segtur. d. Jas. in d. rub. vers. vj. & in vlti. in v. col. ff. de ver. obli.

Lex est. Nō. q̄ lex est: q̄ populus Romanus & senatores magistratu interrogāte instituebat, veluti cōsule constituit. Et j. habes hic q̄ populus non potest facere cōsuetudinem magistratū. sicut nemo potest iura sine eo concedere. l. vt hic & lex & consuetudo eandē habeāt authoritatem & potestatē, vt j. eo. tit. §. ex non scripto.

1 ☞ Ediles curules nō tantā habent authoritatē, sicut p̄tores & qualiter dicuntur ediles curules.

2 Judex dz iudicare secūd ū cōstitutiones, & non secundum morum sui capitis.

Plebiscitum est. Et ōz in fi. illius. §. q̄ plebisci ta ortentia lata, que ita vocat quare fecit legem illam vocabatur Qtensius imperator & ille fecit cōpositionem inter plebem & nobiles, q̄ guerram habebāt ad inuicem & composuit vt statuta a plebe que ipsi fecerant, guerra durante facta concordia custodirentur p̄o lege, cum facta a plebe nō p̄ius valuerint inter nobiles, nec a populo fuit obseruata donec lex ortentia lata fuit. p̄ quā fuit pax reformata iter nobiles nili per p̄ius dicti consenserint, q̄ lex & consuetudo parē vim obtinent. j. eo. §. ex nō scripto. & lex lata a plebe vel ius non ligabat nobiles, nili consenserint. Item clerici habent suum magistratū s. episcopū laici suū, i. baliuum. Et ita sunt duo populi. nam duo magistratus faciunt diuersas p̄uincias & diuersos populos. ff. de assess. l. si eadem. sed consuetudo vnius populi nō astringit aliū quare certū est, q̄ consuetudo nō debet p̄eiudicare clerico minori. per iura p̄calle. §. p̄torum quoque edicta dicit, quod edicta p̄torū vim legis obtinent. Itē p̄oponebantur ediles curules erant quidā p̄tores. q̄ quidā essent p̄tores: habes. ff. de orig ne iuris. l. ij. §. tēpore. §. capta deinde sardinia. & §. fi. Item quod essent ediles curules. ff. de orig. iur. l. ij. Itē aut essent. q̄ habebāt curā ediū. Dz q̄ ediles curules essent p̄tores, id non inuenitur bene inuenitur q̄ edictum ediliū continentur sub edictis p̄torū.

6 ¶ Dz q̄ ediles curules essent p̄tores, vel ex p̄toribus, hic non inuenitur, nec leges quas ad hoc adducit glo. hoc p̄bat j. de diui. stip. §. p̄toribus, & ff. de ver. obli. l. v. §. p̄tor ie. Qualiter dicūtur ediles curules, q̄ facere habebant curā edium ne cōburerentur: Sed hic non inuenitur argumentū, tū ad hoc in d. l. ij. §. item q̄ vt essent. & ff. de officio p̄fecti vr. l. j. vel. q̄ habebāt curam de edēdis, ff. de edi. edic. l. j. vnde non tantam habent authoritatē sicut p̄tores: vnde bene inueniuntur ediles ciuitatis, sed non inuenitur quod p̄tores essent. ait gdaz deferebant su currū, sed ad literam qui ducebat currus erant quidā rustici, &

4 dabātur eis a plebe authoritas sustinendi: ¶ Sequitur in litera responsa p̄udentiū, ꝛc. in fi. illius legis dz, vt iudici recedere, id est, responsum eoz non licere, & sic no. q̄ iudex debet iudicare secundū motum sui capitis, vt in auth. de iud. circa fine. & in aut. insurandū q̄ p̄e. ab his circa p̄incipium. vbi dicitur q̄ iudex non debet iudicare scōm motum sui capitis.

1 ☞ Consuetudo quid sit, & an vsus & mores idem sunt q̄ consuetudo.
2 Consuetudinem an indicat vsus.
3 Consuetudo & statutū, differunt tanquam expressum & tacitum.
4 Statutum an vnico actu inducatur.
5 Consuetudo qualiter inducatur: & que sint requisita ad introducendam consuetudinem.
8 Eld cōsuetudinē inducendam. an sufficiat vsus erroneus.
10 Rescriptū, nō vz si p̄inceps fuerit deceptus in narratiōe facti.
11 Consuetudinem inducere. an possit vsus coactus.
12 Consuetudinem an inducat actus iudicandi, quem secuta est executio.
13 Et quid si sententia est ipso iure nulla.
14 Consuetudinem qñ inducat actus iudicandi, quem non fecuta est executio,
15 Jurisdictio non datur per electionem ante confirmationem.
16 Consuetudo quanto tempore inducatur.
18 Consuetudo qualiter interrumpatur.
20 Consuetudo qualiter in iudicium deducatur. Et allegans consuetudinem. quā actionem intentabit.
21 Libellus donasti mihi talē rē. vel promisisti dare quā petitur.
22 In libello an debeat inseri consuetudo.
Consuetudo qualiter debeat probari.
23 Consuetudo potest dare iurisdictionem contentiosam.
24 Consuetudo ligat infantes & furiosos.
25 Consuetudo laicorū non ligat clericos, & quare.
26 Consuetudo an liget extraneos.
27 Consuetudo, vnalest in foro actoris, alia est in foro rei, alia in foro iudicis que seruabitur.

Ex nō scripto ius &c. Circa materiā istius cōsuetudo, & q̄ sunt eius species. Dz de mō inducēdi cōsuetudinē. Tertio de virtute cōsuetudinis. Quarto de forma libelli super

1 ea. Quinto de modo p̄scribendi cōsuetudinē. ✝ De primo dicit sit cōsuetudo dicūt quidā vsus & mores idē sunt q̄ cōsuetudo. Et sunt verba synonima. Et p̄bat hoc p̄. l. que hic dicit cōsuetudinis vsus quāmlonge que &c. eo q̄ sunt copulata. vt C. que sit longa cōsuetudo. l. ij. per §. istum. q̄ consuetudo nihil aliud est quā mores ꝛz certe l. illa potius dicit contrariū. cum copulatio bz fieri inter diuersa & nō circa idē vnde dicas quod nō sunt idem cum contineātudo sit ius vt hic est visus: sit factū ergo consuetudo & vsus non

2 sunt idem. ✝ Item cum hic dicat quod vsus inducat consuetudinē. & sic vsus est causa consuetudinis, cā autem est ad cuius esse sequitur aliud ergo est consuetudo ab vsu & econtra. vel potest dici re q̄ vno modo cōsuetudo neq; nocet: neq; ex ea resultat ius q̄ non est nisi quedā assuefactio. vt C. de epi. audi. l. nemo in fi. aliō mō dicitur cōsuetudo ipsum factū ex quo resultat ius. alio modo accipitur cōsuetudo q̄ sit ius. & ita accipitur hic sic ꝛ pot. Et est nomē facti & nomē facti & nomen inris. de hoc habes C. p̄cipue perso. no. ac. l. fi. §. pe. ad fi. vbi ōz ignorat & nescit dicit doctor

3 aliud ē ignorare & aliud nescire. ✝ Tertio mō sumitur cōsuetudo vt ē eis p̄ mores vel vsum introductū. & sic sumitur hic. ff. col. de quibus. de vno sciendum est q̄ aliud est statutum municipale aliud cōsuetudo: differunt aūt statutū & cōsuetudo & tanquā expressum & tacitum. vt. ff. de legibus. l. de quib⁹. vbi dicit ō fuit fragio & in eodē titulo. l. sed ea vñ reprehensus fuit quidā advocatus, q̄ cum esset statutū quoddā in aliq̄ municipio formale libellum super consuetudine: hoc mō petit talis a tali docēte & ad pponit condictionē ex consuetudine: deinde q̄ dicit pars q̄ tale erat statutū municipū: oppositū fuit quod debebat actore ab fuit tota actione cū non esset idē statutū municipale consuetudo lata fuit sententia diffinitiua contra aduocatum: q̄ merito. cū inepte p̄posuerat actionē formādo libellū super cōsuetudine cū debēt formare super statuto & sic inepte. vt. ff. solu. si. fal. mo. di. l. j. vñ pone exēplū de vsu inducēte consuetudinē, & sic ego & tu diuidimus hereditatē nostrā sub certo modo, dicendo mō: sic de alijs q̄ dicit que tacitus cōsensus populi habeatur vel maioris partis: certe talis vsus inducit cōsuetudinē secundū postea dicit q̄ exigitur ad consuetudinē inducendā, vñ dicit q̄ est lex & est statutū municipale, & tertio vsus qui inducit cōsuetudinem. Sed pone q̄ consuetudo sit inducta secundum statuta municipale nunquid valet certe videtur quod sic quia consuetudo valet secūdum l. inductam. C. de vete. iur. enu. in. §. sed si qua l. Item imperator pōt facere. l. & aliam. l. super eadē. vt C. de epis. cler. l. si. q̄ s in cōscribēdo. & multa iura sunt posita ad sententiā in capitu. quedā quo ad verba & sic videtur q̄ populus possit facere statutū super eodem inducere cōsuetudinē ad idem dicendum duplex p̄missio pōt fieri cōtra idem. vt. ff. de verb. obligationib⁹. l. ij. §. fi. & fideius. bīs a debitore. §. j. sed contra hoc est quod mel est dño. amplius esse dño non potest. vt. ff. de vsufruct. legata. si ex quo aliq̄ est solidatū per statutum, amplius solidari non pōt per cōsuetudinem sequentē, & ꝛz ita esset q̄ consuetudo inducta esset tacite. p̄ius statutū tñ contra aduocatū est. qui fecit libellum super consuetudine: tū debet formari super statuto q̄ ꝛz cōsuetudo eodem modo sequatur statutū, ad idem nihilominꝰ debuit agere cōditiōe ex statuto ar. ff. de cōdi. ex lege. bīz. ista, q̄ p̄ cōsuetudinem seqntem statutū, nulla nova obligatio est inducta sed antiqua, sez que tā erat inducta per statutum vñ nō est agendū conditione ex cōsuetudine q̄ nihil noui inducit at. p̄cal. l. secundum vnum intellectum & modum legendi: hec vera sunt ō cōsuetudine alteriꝰ populi, q̄ illa & si sequatur fidem alterius circa idem, tū bñ inducit sibi ius de nouo sed p̄ius nocuit

vocato facit. l. que dicit q nō refert q iure sit dūmodo iure fiat. ff. de libe. z posth. l. gallus hoc quod est in §. vel. l. hȝ locū qñ est incertū. scdo quādo sumus certi ō statuto nō debem⁹ applicare nos ꝫ aliud. ff. de verbor̄ obligationibus. l. continuus. §. diplomate ad l. aquil. ité mela. §. si plures. ff. ad vell. Itē dicūt gdā, cō
4 suetudo non inducit vno actu. ¶ †Sed statutū vnico actu inducit. z sic dictū quod successiuū z non successiuū sunt differētie eorum, sed dico quod nec illud quod inducitur a populo vel maiori parte populi vnico actu sine trāsactu nō est statutū hoc itelligo expresse consensus populi, vñ exponе qđ impossibile qđ accidat q totus populus de ciuitate ista vel maiꝰ pars sup aliquo facto vtaf actu vnico, q̄ certe modo vno die, vna hora diuidūt biditate sua, certe hic nō est statutū, ex quo consilio nō vocato z cōsensu cōmuni habito hoc factū non est, nec est consuetudo nisi diuturnitas sequerei, vt q̄ inferius apparebit ex vnico actu, si cuilo habetur cōsensus totius populi vel maioris partis sequente diuturnitate, q̄ sufficit ad cōsuetudinē inducēdā resultat
5 hꝫ consuetudo. †Queritur de mō inducendi consuetudinem, secūdo quot. tertio quāto tpe circa primum, scilicet quis act⁹ inducat consuetudinem plura querūtur. primo vtrum nō vsu possit induci, scdo querit vtrū vsus post sententiam habitus exigāt ad consuetudinē inducendā. tertio vtrum vsus erroneus possit inducere consuetudinē, quarto vtrum vsus per occasionem inducꝰ possit inducere consuetudinē, quinto vtrū vsus pactū iudicādi lecta inde executiōe possit inducere cōsuetudinē. sexto vtrū nō sententa executione possit iudicare: hic est querere iudicatū est in ciuitate sepe. z frequenter non est facta executio, vtrū talis act⁹ iudicādi simpliciter si cōi causatiua executionis possit inducere cōsuetudinē: pone exemplū, aliquis allegat. l. dō ei nō valet illa consuetudo est illam. l. locum nō habere: arguitur q̄ solꝰ vsus consuetudinē inducat dicta. l. per desuetudinē abrogat. ff. de legibus z senatusconsultus. l. de quibus: ergo solus vsus non pōt inducere cōsuetudinē p quam sibi. l. contraria intelligat. ad idē
Laabet seruitutem, scilicet obedientia in quolibet subiecto romano imperio, vñ princeps etiā vult se legi subȝcere, cui dō oēs homines obedire. ff. de legib⁹ z senatuscoosultis. l. scōa. e. C. de legib⁹ z constit. l. digna vox est, z subiectio seruitus est, vt patet in diffinitiōe seruitutis infra ō iure psonarū. §. seruit⁹ nō vtēdo amittit: vt C. de serui. z a. na. l. prima. ergo q. l. pareatur colligit cōsuetudinē: z sic p solū non vsum inducit consuetudo q̄. l. tollit. contra, casus talis est in sortiato qui nūquam euenit. forte dicas nec pp hoc tolli. l. que ponit casum illum hoc esset incō-
6 uenies? †Ité dicit lex q iter ad sepulchrum non potest amitti nō vtēdo. ergo non est talis actus qui frequenter contingat. ff. quēad modū serui amit. lex item nec via publica. si lex est via publica, vt in executiōe greci. ff. de legibus z senatusconsultis z lōga cōsuetudine. lex est. Dicūt quidā, quod non vsus, non pōt inducere cōsuetudinē: sed tu distinguas, q̄ nō vsus pōt esse vsus, q̄ nō facere est facere aliqđ, vt. ff. ex quibus can. ma. l. ait pretor. §. fi. vnde aut est non vsus, ex quo inducitur cōsensus, pone legē esse que dicit, q̄ maior natu habeat maiorem domum, non movet a lina controuersia: ei nonne sic per non vsum per primā pōt induci consuetudo que tollat legē, que dicit expresse q̄ maior natu habeat maiorem domum. Dicendum aūt est nō vsus, ex quo consensus pōt haberi, q̄ consensus inducit consuetudinē q̄ est scilicet q̄ non vsus inducat consuetudinem post completam pscriptionem. exigitur inducit consensum hoc casu. solus nō vsus cōsuetudinē inducit. si vero non vsus sit talis, ex quo cōsensus non habeatur, q̄ tanto tempore non durauit patientia vel nō vsus, talis nō vsus, consuetudinē non inducit. q̄ nec consensus desumi in cōsuetudine inducenda, vt dicit iste. §. q̄ patientia. Intuitu tpe quandocunque exigitur ad prescriptionē inducat, cōfer. vt. ff. de verbor̄ significationib⁹. l. alienationis verb. C.
7 de appellationib⁹. l. bi qui ad ciuilia. †Sꝫ nunquid eo q̄ mō habemus consensum, ex tanto tempore q̄ sufficit ad cōsuetudinem inducendam non alias, tu supponeres consensum, erit ne tūc cōsuetudo, vel erit in pscribēdo cum operatur ad consuetudinē in ducēdā: argumentū. l. ff. de cōditiōe indebiti in. l. sufficit de pecunia. q̄ tempore contraria fingere retro consensus ad similitudinē. l. aqui. ff. ō peric. z com. rei ven. l. necesse. §. ꝫ. que de serui. leceptam. ad. l. aquiliam. l. inde Neratius. extra queritur de scō. vtrū exigatur vsus post sniam, dicunt quidā qō sic. vñ dicit
L. pleces. inspectis bis frequenter in eodem genere conuersoꝝ sunt seruanda statuta. z loquitur de eo qō debet fieri, vel statim scdm cōsuetudinē, sed cōtrouersia non est post sniam in iudicio, q̄ sua est que sententie controuersie imponit. vt. ff. de re iudicata. l. prima. ergo consuetudo est post rem iudicatā vel actū iudicandi, q̄ in consuetudine spectentur ea, que in, eodem genere cōtroueriarū sunt seruata. habetur. C. que sit lōga cōsuetudo. l. j. C. de edif. pri. l. an in totum. Dicendum q̄ vsus quem sententia vel actus iudicādi, vel sententia nunquā precesserit inducit cōsuetudinē. vnde non oportet q̄ vsus qui consuetudinem habeat ante se aliquā sententiam vel non: vnde si lex dicit: spectanda est consuetudo vel res perpetue iudicate, vt dicat inducta, vt. ff. de legi z senatusconsultis. l. nā imperator. Et infra verus ē, q̄ ista sūt diuersa. ex quo diuisiōctio cadi inter eos. āre ō tertio dato nō exigitur vsus post sententiā ad consuetudinē spectādi sunt, que eodē genere cōtrouersiarū seruata sunt. C. que sit longa consuetudo. l. j. de ed. pri. l. an in totū. Sed hȝ cōtrouersia nō possit esse nisi in iudicio. tn pōt esse contradictio extra iudiciū. ff. de peti. heredi. l. diuus. quere vsus post cōtradictionē exigitur ad cōsuetudinē inducendā. Itē arguitur sic ducēdo inconuenies per exēpla: q̄ si vsus sine cōtradictione induceret consuetudinē, cū homines fuerunt missi recte ad sanctū Jacobū, ex vsu perpetuo sequeretur q̄ consuetudo per talē vsum inducta esset: z sic compellerentur ire ad sanctum Jacobū. de quo vsus quē nō precessit nec sentētia, nec cōtradictio inducit cōsuetudinē: z sic probatur cā cōsuetudinis inducēde, ē cōsensus: sic cā cōsuetudinis inducēde habetur. C. q̄ sit lōga cōsuetudo. l. prima. z. l. ratio est attendēda. ff. de iure patro. l. adigere. §. quāuis. vñ z tota distinguēdus ē aut est vsus ex q̄ habetur cōsensus sine cōtradictione, aut ē vsus ex quo nō perpenditur cōsensus sine cōtradictiōe. Primo casu. ex vsu sine cōtradictiōe inducitur cōsuetudo. Scdo casu, nō vel bi gratia. maior pars populi hui⁹ ciuitatis habent domū depsiā, qñ nō habent forte vnde possint elevare, dicit ci: qd vis tu facere: non pōt hoc facere, consuetudo cōtraria facere, certe non est cōsuetudo: q̄ nō perpendit cōsensus meus: q̄ si habeo domum depressam, non sequeretur q̄ habeā animum non elevandi in futurum, quia causa forte est q̄ non habeo pecu. Sed si velit elevare vn⁹ de populo, z popul⁹ cōtradicit, z male dicit: deinde ali⁹ elevare voluit, z fuit phibit⁹: z sic ō alīs donec maior pars populi phibita fuerit ex tali vsu, vñ inducitur consensus, z inducit consuetudo. q̄ probatur sic. Pone, habeo domū depressā iuxta te, z tenui tāto tempore q̄ sufficit ad seruitutē inducendā. volo elevare: tu phibes, est ne prescriptū seruituti altius nō tollēdi: sic ergo ita est in vno de populo q̄ ad vnū, sic in toto populo quo ad totū populum: quod tta sit in vno quo ad vnū habet. C. ō ser. z aqua. l. prima z scōa. ita dico deberi induci legē. si bā sit intellecta. z ibi not. vñ dicendū q̄ sicut talis vsus nulli pōt perpendi consensus sine cōtradictione, tali solo cōsensu inducitur cōsuetudo verbi gratia, si maior pars ppli hui⁹ ciuitatis deuonerit sacerdoti aliquid in tali festo per tantum tpe q̄ sufficit ad cōsuetudinē inducendā alias prescribendam hic enim psumitur de animo vel consensu i tali vsu, q̄ nō darēt nisi haberēt animū dādi decimas, igitur est decima eorū. Et si dicas si velint inducere cōsuetudinē gentes populi, ita vt possint ire ad sanctū Jacobū, si maior pars populi vadat, z tanto tpe quo inducitur cōsuetudo bā inducitur consuetudo ex tali vsu, q̄ possit populus ire ad sanctū Jacobum, hȝ non vt compellatur: vnde ad inducēdā consuetudinē bā requiritur vsus eius rei, de qua quam vñ si vellet populus vt induceretur cōsuetudo, vt compellerētur, z exigeret vsus cōpellendi in tanto tpe q̄ exigitur ad consuetudinem idu
8 cendā. ¶ †Queritur de quarto, vtrū vsus erroneus sufficiat ad cōsuetudinē inducēdā. Pone exēplū, totus populꝰ huius ciuitatis vel maior pars populi est vsus tali modo q̄ credebat esse legem, z tanto tpe qō sufficiat ad consuetudinem inducendam. Queritur, an talis vsus erroneus consuētudinem inducat. vñ q̄ sic: quia error communis facit ius. ff. de officio pretoris. l. fin. ff. de supellectile legata. l. tertia ad fi. ergo z consuetudinē ꝫ. ff. de leg. z se. con. q̄ no. ratione scōm vnum intellectū. sed lex illa nō multū bā facit ad hoc, ex quo habet diuersos intellectus: hȝ pro hac parte arguitur sic, ad inducendā consuetudinē: exigit vsus in quo cōsensus, vt dt iure cōsul. hȝ vbi est error nō est cōsensus, q̄ nihil est tam ꝫrium consensui quam error. qui imperitiā detegit. ff. ō iurisdictione omniū iudi. l. si p errorem, ad hoc dicūt
9 quidā, †q̄ consensus erroneus totius vel maioris partis inducit cōsuetudinē. nam populus de consensu: z plus facit ꝫ legem qui facit contra legem scienter, quā qui ignoranter: q̄ scientiam non ignorātiā voluimus, obligari. C. de ts. b. l. generaliter. hȝ populus ex certa faciētia pōt tollere legem, z ꝫria z legē facere: ergo multo forti⁹ inductā p vsum ignorantiū. quidam dicit cōtra: hȝ q̄ consuetudo requirit consensum vt dictū est, z vbi error est, nō est consensus, vt. ff. de iurisdictiōe omni. iud. si p errorē non est consensus verum est in eo i quo est error, populus vnus sic vel mozetur mala rōne consentit in hoc ius in futurū hȝ rōne decipitur nec i litera psentit. vide p hoc: probauit dñs quod isti iuenes q decipiuntur vt intrent religionem, nō sunt religiosi: q̄ religiosi nihil aliud est, quam quasi meritū: z meritum non est ni consensus. Et isti iuenes qui errant decipiūtur, vt intrēt religionem, ideo non consentiunt: q̄ nihil est tam cōtrarium cōsen

sensui ei, quã error: vt dictum est: q2 istī non sunt religiosi: si certe bene consentiunt ad hoc. facit. ff. ad leg. fal. l. i. §. si legatari⁹. vn me nõ mouet ista rõ. requiritur consensus ad cõsuetudinẽ: ergo vsus populi erronei erroneus eam nõ inducit, nisi sicut inducatur populus, qui sic vtendo credat legem esse vel nõ, vult tollere. sc; legẽ. q1 nemo vr derogare iuri. quod ignorat sibi cõpetere ff. ō inofficioso testa. iura decepta. si nõ vult tolli, lex igit nõ tollitur: z sic scribit: ergo non stabit consuetudo: q2 consuetudo z
10 lex ibi ꝫ ita non cõpatiuntur. † Item simile est de consuetudine inducenda. z de rescripto a principe impetrando. ſ; si princeps fuerit recept⁹ i narratione facti non valet rescriptū, vt. C. si cõtra ius vel vti. publi. l. prima z secunda. C. de precib⁹ imper. offer. lex scripta quã cõsuetudo p errorẽ inducit nõ erit cõsuetudo p vsum populi erroneū: vel minoris partis valeat. aut tu q̃ris de cõsuetudine inducẽda ꝫ legẽ, quomodo inducit p errorẽ q2 populus non consentit in le. tollenda: ergo non tollitur, z sic consuetudo z lex sibi cõtraria nõ compatiũtur. secundo si autẽ queras de cõsuetudine inducenda preter legem: q1 aliqs casus est ler nõ determinatus, z populus erat in causa introducẽdi cõsuetudinem, tũc aut causa introducendi fuit causa impulsiua: tãtum error ꝫ eam non impedit, quin sit consuetudo aut finalis, z tunc error eam non impedit. si finalis: tunc error circa eã bñ impedit consuetudinẽ introducendã: ita distinguit lex i testator: si testator erat in causa legati, si in causa finali nõ valet legatũ, si in causa impulsiua valet legatũ. ff. de cõditionibus z demõstrationibus. l. cum tale. §. falsum. z si in testator sic distinguitur. cui⁹ voluntas. l. z in populo cuius volũtas est, ita dz distingui i con-
11 suetudine. † Queritur de quinto: vtrũ vsus coactus possit inducere consuetudinẽ pone. maior pars populi fere exceptis solũ duobus vel tribus sunt spõte, duo de populo coacti sunt vti, nõne cõputabit vsus illorum qui sunt coacti: q2 requiritur consensus maioris partis: arguimus qõ sic. q2 coacta voluntas, voluntas est: vt ff. quod metus causa. l. similiter. §. si. quare coact⁹ consensus est consensus. ꝫ vsus per coactionem nõ sufficit ad dandã iurisdictionem. ff. de iudi. l. secunda sed per vsum per quẽ introducitur cõsuetudo, põt iurisdictio tribui. C. de emanci. libe. l. j. ergo ꝛc. solutio. hic distin quendũ est: aut est coactio p iudicem vbi prius est vsus p talem coactionem, non sufficit ad cõsuetudinẽ inducendam. si sit coactus per iudicem, quod iudicault z coegit vt ipsum inuitus, sc; exequendo sententiã captis pignorib⁹: vel mulcta indicta, tunc aut ista coacta siue executio tenet ipso iure z ista nõ sufficit. verbi gratia iudex exequitur sniam a qua potest appellari. z non appellatur. hic coactio habet ꝑ consensũ, ex quo nõ appellat, z põt appellare. C. de appellatio. qui ad verba, munera, aut iudex exequi sententiã suam a qua appellatũ est, z nõ sufficit ad consuetudinẽ inducẽdã, z sic vsus rei inducẽde, ex quo vsu cõiecture possumus consensum, sufficit ad cõsuetudinem
12 inducẽdã. † Quero de sexto, vtrũ actus iudicandi quẽ secuta est executio, inducat consuetudinẽ, videtur quod non, q2 licet ita iudex iudicauerit inter se z alium, z executa fuerit sententia, deinde inter te z aliũ secuta fuerit snia, z sic vlterius vsq; ad inferiorem partẽ populi, non tamẽ inducitur consuetudo, licet temp⁹ quod sufficiat ad consuetudinẽ inducendam sit secutum, q2 res inter alios acta aliis nõ ꝓiudicat. C. res inter alios acta, ꝑ totum, z consuetudo omnib⁹ ꝓiudicat. Itẽ actus qui reddit ius i inuitũ, non inducit consuetudinẽ, q2 consensus exigitur, vt hic, sed act⁹ iudicandi est huius, vt. ff. de verborũ obligatio. l. iuter stipulãte,
13 ergo, ꝛc. † Item si sententia datur contra legẽ nulla est ipso iure, ſ; q2 nulla est, nõ tollit vel rumpit. Sed ist⁹ act⁹, iste sententie, ex quo sunt late cõtra legem nulle sunt ipso iure, vt. ff. que snie sine appel. rescindun. l. prima. C. qñ appel. non est necesse. l. secũda. Queritur, vtrum sententia videt quẽ legem tollit consuetudinẽ non inducet, dicendũ quod sententia que nulla est ipso iure, vel act⁹ iudicãdi non inducit consuetudinẽ, alias bñ inducit. Sz dicens, act⁹ iudicãdi facit ad consuetudinẽ inducendã, q2 vsus populi potest fieri consuetudo, z licet nulla snia ꝓcesserit, dicendum, quod vsus coactus non inducit consuetudinem sine snia, si spontaneus sit. ad primum argumẽtum in oppositũ dicẽdũ, quod res acta inter alios, qui sunt maior pars populi, bñ ꝓiudicat aliis. ad aliud dicendũ, q̃ actus inducãdi bñ redditur i inuitum, sed tantum vr consentire ex quo non appellat. C. ō appellat. l. secunda. q ad ciui. sed dicas. appellauit primo, appellauit scõ z tertio, appellaret si posset ratio, videtur qõ de iure non possum tertio puocare. vt. C. ō ne in vna eadẽque causa licet. puo. in rubro z in nigro. sed appellans quo ad eum nõ constat, qõ nõ vr consentire, sit dicendum, q̃ imo. q2 qui contradicit, z non habet causam contradicendi, vr consentire. vt. ff. soluto matrimonio. l. doteꝫ. ad tertiũ scilicet. quod sit sententia vt sit lata ꝫ. l. exprese z sequatur. executio i inuitum non inducet consuetudinẽ, ſ; si non in inuitum, quod presumitur, eo quod nõ appellat. vt dictũ est supra bene inducit consuetudinẽ. q2 z solus consensus, dico solus, sc; sine sententia bene inducer et. Iudiat tamẽ quendã q ita respondebat. quod licet sententia in se sit nulla, sc; ões tamẽ res sunt dñi vnius fundi, vnus concedit seruitutem. non valet. secundo concedit, non ꝫ. tertius concedit. non valet. venit etiam ꝑ cõmuni. pzed. l. receptum, q2 ita erit hic dicendum, nõ decepto vñ si velis dicere quod vltima snia faciat valere primas, que nulle sunt ipso iure. Et hoc falsum est. sicut vltima cõcessio seruitutis facit valere, seu confirmat primas, hoc falsum est. q2 cõsuetudo sicut lex nõ ponit formã nisi futuris negotiis. vñ act⁹ preres q precedũt inductionem consuetudinis, nõ confirmãtur ꝑ consuetudine, que nondum erat introducta. vt. C. de leg. l. leges. dicas ad argumentum quod sententie nulle sunt in se. act⁹ iudicãdi nulli sunt. tamen valent respectu tertii, scilicet respectu cõ
15 suetudinis inducende, sic alias q non ꝑdest tũ alii. ff. de iofficioso testamento. l. posthumus. §. si qs ex his. † Queritur de septimo sc; nũqd actus iudicãdi quẽ non est secuta executio, inducat consuetudinẽ. vr q non quia cui non licet. Et ita non debet per consuetudinẽ tolli ius totius populi. tunc arguitur. aliqs teste fuit missus in possessio. cã rei seruande. nunquid ꝑ istum fuit siue ꝑ istam sententiam ante executionem re ipsa. z vsus fuerit, ꝑ hoc priuatur aduersarius possessor. dõ lex q̃ non. ff. de pignorã actio. l. non est mirum. in fine. Si ergo suam sine executione non pot tollere ius omnis ꝑ hoc priuati. multo fortius non inducet consuetudinẽ. ꝑ quã tollatur ius totius populi. Item cõmuniter dicit doctor. quod diu consuetudo ꝓscribitur, vt simus in eode errore, cũ eis tunc arguitur. ꝓscriptio non est sine possessio. ff. de vsuca. sine possessione. ergo nõ sufficit inducere siue loqui ad plentis consuetudinis inducẽde. ſ; oportet exequi ꝑ quã executionẽ habet possessio. Itẽ possidenti nõ currit ꝓscriptio. C. de ꝓscri. xxx. annorũ. l. male agitur. ergo quandiu possideant illi ꝫ quos inducitur consuetudo, non ꝓscribitur contra eos. z ita sufficit indicare sed exequi, vt sic acquiratur possessio. z ꝓscriptio eo
15 suetudinis iducat. † Item ꝑ electionem aũ confirmationem nõ datur iurisdictio. si igitur ꝑ consuetudinem habetur iurisdictio qõ verum est. C. de emancipatio. liber. l. prima hoc nõ erit ante quã confirmetur, sed vsus vel consuetudo est confirmatio sua. vt in authentica de defensionib. civi. §. interim. ergo aer⁹ iudicãdi sine exercutione consuetudinem ũ inducit. Item simile est de consuetudine inducenda. z de rescripto iperãdo. q2 vtrũ est ꝫ ius. ſ; si qs impetrauit rescriptũ. q̃ non tenetur soluere tributũ de tali predio. non valet illud scriptum nisi diu fuerit in possessione. ergo ita erit i consuetudine q̃ actus iudicandi sine executione. q̃ dõ acquiritur, possessio nõ inducet consuetudinẽ. ꝑ consensum totius populi vel maioris partis vtendo inducitur cõsuetudo. ꝑ actũ iudicandi a quo, nõ appellatur, inducit cõsensus ad hoc, quod fiat executio, ergo ꝑ actum iudicandi sine executione dicitur consuetudo, dicendum q̃ est actus iudicandi, postq̃ non reparatur executio, vt qñ datur pro reo sententia absolutoria permittitur reus in pace, aut est actus iudicãdi, nisi sequatur executio, inducit consuetudinem. Si autẽ sit talis actus iudicãdi post quã non separat⁹ de executione, vt in absolutoria, que talis possidet possidenti nõ currit ꝓscriptio, non inducitur cõsuetudo ad argumẽ. q̃ probat, qõ per actum iudicandi sine executione iducitur consuetudo, q2 consensus sufficit ad cõsuetudinẽ inducendam. sed si consensus firmat executionem nũ est locus executioni vt i snia condemnatoria, z secuta sit temporis diuturnitate, que sufficit ad inducendã consuetudinẽ. Primo casu bñ iducit consuetudo sine executione inducta supra. pri. Secũ casu non iducitur cõsuetudo, nisi sequatur executio, quia qñ rens possidet in possidente non currit ꝓscriptio, z iõ non iducitur cõsuetudo quia consensus requiritur ad consuetudinem inducendã. non sensus firmatur executione, vbi est locus executioni, vt si sit condemnatoria. si secuta sit diuturnitas tpis, que requiritur ad
19 consuetudinem inducendam. † Octauo quert, quanto tpe inducatur consuetudo, vel ꝓscribatur sedm eos, qui dicunt cõsuetudinem ꝓscribi. modo venio ad questionem q̃ est iglius. Et hoc est querere, quantum tps oporteat currere post vsum tot⁹ populi, vel maioris partis ad hoc vt inducatur cõsuetudo. Ego. q̃ decem anni inter presentes, viginti anni iter absentes. Jac. dixit ꝫ iũ. cũ sit ius informe, iõ vno tempore ꝓscribitur tam inter presentes quã quod inter absentes sc; xx. anno. C. de ꝓscriptio. long. tẽpo. l. penult. z fina. z est argu. q̃ est ius informe. C. de ꝓscriptio. long. tempo. que circa libe. cõpe. libi. z aliũ dicit. q̃ oportet q̃ tantũ tempus a quo non sit memoria curat. qõ seruitus habens causam discontinuam tanto tpe a quo nõ extat memoria, ꝓscribit nõ minoris. ff. ō seruit. l. seruitutes. q cũ consuetudo sit ius, q2 p vsum totius populi vel maioris partis in

tis inducitur, qui vsus est discontinu⁹: erbo tanto tempore quo
17 nō erat memoria, p̄scribitur nō minori. ¶ Ꝛ anoniste dicūt
quod quadragenaria p̄scriptio, q̄ omne ius tāto tēpore tolli
tur. C. de p̄scriptione triginta annorum. l. oēs. Ꝛ l. licut. Sed
hoc vī verum si queratur de p̄scriptione ꝫ libertatē eccleſia-
ſticā. nam dico ad rerum eccleſiaſticarū p̄scriptionē, quadra-
genaria p̄scriptio exigitur, vt C. de ſacroſanctis eccleſijs. l. vt
inter diuinum. Ꝛ authentica quas actiones, ibi ſignata. ibi. ſi cū
querit de p̄scriptione rei nō eccleſiaſtice non exigeret quadra
genaria p̄scriptio ad aliud per quod p̄obatur, quod tempus
tantum a quo nō erat memoria, exigit dicendū q̄ i p̄ſcriptiōe
qua vn⁹ p̄ſcribit, exigitur tantū tps. Sed in p̄ſcriptiōe qua
totus populus vel maior pars populi p̄ſcribit, minus tps eri
git, vī dicendū eſt quod decē anni ſufficiunt: quia dī diuturna Ꝛ
ibi exponitur decē ann. ff. qui Ꝛ a qui. ma. lib. not. ſi. l. fideicom-
miſſa. ſ. Ariſto. quod Jac. dixit viginti ann. q̄ conſenſus maio
ris partis populi huius ciuitatis inducit cōſuetudinē, ſe maior
pars populi huius ciuitatis p̄ſens eſt ſemper, niſi dicerēs, q̄ō
ſciens exercitur: ſed hoc non eſt conſiderādū, q̄ raro accipit. Itē
poſſet ſic argui conſenſus maioris partis inducit conſuetudinē.
Sed pone. vno actu ſentiendi maior pars populi fuit p̄ſens.
niſi appellauerit infra decennium, ſed poſt decennium habet cō
ſenſus maioris partis populi, ex quo nō pñt a; pellare, Ꝛ ſic poſt
decennū cōſuetudo inducit: ergo ꝛc. Ꝛ q̄ poſt decennū habeat
tacit⁹ cōſenſus apparet: q̄ li partes poſt ſententias tātū tacue
runt, videtur cōſentire, nec pñt appellare legem. C. de ap. auth.
ſed hodie, ſed dicendū quod ſi poſt decennium habeat tacit⁹ cō
ſenſus maioris partis totius populi, non tamen eſt cā ſufficiēs
ſine diuturnitate: Ꝛ eſt rō, q̄ conſenſus p̄ſenerantia fortior eſt, Ꝛ
p̄ſeuerans, perſeuerātiam ſi decennio duret: Ꝛ q̄ō poſt cōſen
ſum debeat labi curſus tēporis, habeſ. C. ad Sillā. ſimiliter di-
cā quidā quod impoſſibile erit quod decennio inducat cōſuetu
dō. hō habimus tale exemplū: ponam⁹ quod nunc populus vel
maior pars incipit vti, p̄iure q̄ nulla inducat conſuetudo: ſi di-
cas q̄ non eſt inducta. eris ꝫ ius tibi ipſi: quia dixiſti quod con
ſuetudo decennio inducitur: ſi dicas q̄ō ſit iducta cōſuetudo, q̄ō
dicis eſſe indectam, dicendū q̄ō nulla valet, niſi quadragenaria,
ſed hic non eſt quadragenaria: ergo non vī. Et ſi dicas eā indu
ci, deſtruet ſeipſam dicendo quod conſuetudo erit p̄ſcripta, Ꝛ
valebit cōſuetudo iſta ſcz q̄ō nulla cōſuetudo futura valeat. niſi
quadragenaria; ſz p̄terita bñ valebit, nō iſta: vnde lex dat for
mam futuris negotijs non p̄teritis. C. de leg. Ꝛ conſti. l. leges.
ergo Ꝛ cōſuetudo q̄ p̄o lege ſeruatur, dabit futuris negotijs for
mā. vī noſtro. ſ. vñ dicendum quod nulla cōſuetudo futura vale
at, niſi quadragenaria: ita debes concludere, ſ; pone dicūt ipſi,
q̄ maior pars populi vſa eſt, q̄ō nulla conſuetudo introducta nec
introducēda valeat, niſi quadragenaria, lapſum eſt decēnū, di-
ces nec conſuetudinē inductā eſſe, q̄ nō poteſ ſoluere ſicut p̄i⁹
certitud eſt quaſi inſolubile, vñ ſimilis argumētatio eſt omne
illud, i quo popul⁹ conſentit, q̄ō nulla ſit, lex eſt ne aliqua lex. di-
cēdū ſit illa. q̄ ſublata ſit, alie abolite vel abſolute ſūt. ff. ō ori
ginaris l. ſ. hic dicā hic, q̄ iſta conſuetudo erit ꝫſuetudo. nulla
alia, nec p̄terita nec futura, q̄ p iſtam oēs alie tolluntur, vñ dicā
nulla erit conſuetudo introducta vel introducēda, niſi quadrage-
naria iſta q̄ in q̄nali ſermone conſtitutionis poſt conſtituentis vi
det eſſe excepta. C. de ſol. l. inglitio veritatis. ff. ō leg. Ꝛ ſena. cō.
18 ¶ Querit de interruptione conſuetudinis, vñ pone q̄ popul⁹
eius ſepe Ꝛ frequenter, ſecundū quod conſuetudo dicta, q̄ cō
ſenſus totius populi habeatur, vel maioris partis ſi ſequat tē-
pus diuturnitas, ſcz dicendi, nō eſt cōſuetudo. † Ꝫ pone ergo
tem eſt inter, antequā habeatur tacitus cōſenſus populi vt ma
ioris partis, vñ pone q̄ō duo ō populo ſit ius, ſicut ſimiliter alij
duo rādūo, ita fortē q̄ nō remanerent niſi ſex, q̄ ſi ſic vteret
bitcis, conſenſus toti⁹ potius populi vel maioris partis, duo
vñ ſint ꝫ rūo. poſtea vñ ſunt alij vi, ſicut Ꝛ primi, dicā ne p̄ſcri
p̄ſcle conſuetudinē ſi ſequatur tpis diuturnitas, ſcz decennū,
non obſtāte contrario vſu duoꝝ interueniēte anteq̄ haberetur
pſum conſenſus tacitus maioris partis populi, dicūt quidaꝫ
ꝫ q̄ interrupta eſt, vñ reuertitur ad ſua vitia. Et quicquid ē
actū toto tempore antecedēte nihil valeat ſicuti vera p̄ſcriptio
ne. Et de nouo oportet quod incipiant vti, vt tot quot oporteat, q̄
ſum eoꝝ habeatur conſenſus toti⁹ vel maioris partis populi,
hoc dicunt p legē, q̄ō ſi tu p̄ſcribis rē meam, Ꝛ fuerit interru
pta tua poſſeſſio quantuncunq̄ autē poſſediſti, tibi nō prodeſt,
ex quo non erat cōpleta p̄ſcriptio Ꝛ redit ad ſua vitia, Ꝛ opꝫ q̄ō
de nouo incipias poſſidere. Ꝛ quod tāto tēpore poſſideas, q̄ ſuf
ficiat ad p̄ſcriptionem inducendam, vt ff. de vſucap. l. gñaliter.
Ꝫ dicēdum eſt ad iſtam queſtionē, quod ille falſum alias pecca
tum fecit, qui dixit p̄ſcribi conſuetudinem, vnde nō inducitur p
viam p̄ſcriptionis, ſz p cōſenſum populi collectū particulariter
hodie vtunt duo ō populo. Itē cras alij duo, Ꝛ ſic de alij pluribꝰ
veniunt duo, Ꝛ vtuntur vt primi Ꝛ alij duo ſimiliter, ita q̄ habe-
tur Ꝛ inducitur cōſenſus totius populi vel maioris partis non
obſtāte vſu duoꝝ. igit cū conſuetudo inducat ex tacito cōſenſu
maioris partis populi, vt hic. Ꝛ ff. de leg. Ꝛ ſenatuſcō. l. ō qb⁹. di
co q̄ cōſuetudo inducitur non obſtāte ꝫ rio vſu duoꝝ, vñ contra
rius vſus duoꝝ in medio, nihil plus impedit, niſi q̄ nō compu
tabit vſus eoꝝ ad habendū conſenſum tacitū maioris partis po
puli. Et ſic nec inducēdū conſuetudinem, vñ arg. p̄ocedit ac ſi
conſuetudo p̄opīe p̄ſcriberet, ſz hoc falſum eſt. vñ in cōſuetu-
dine non eſt p̄opīe p̄ſcriptio niſi abuſiue, vt dictū eſt, q̄s ei go
eſt modus interrūpēdi conſuetudinē, dicendū q̄ō ſi mortui ſunt
vtentes ſz non fuerunt. tamē eoꝝ vſus ex quo mortui ſunt, non
cōputātur ad habēdū tacitū conſenſum totius populi maioris
partis, vt ff. cōmunia p̄. l. receptū. vñ cum mortui ſunt. ſz fue-
rint vſi, eoꝝ vſus non debuit cōputari. nō opꝫ quod illo puncto
quo perficiēda eſt conſuetudo, habeatur cōſenſus maioris par-
tis popili vel totius, qui hodie, Ꝛ quando p̄ficiēda ē conſuetudo,
ſz certe eorum qui mortui ſunt, non pōt haberi conſenſus mō, Ꝛ
iō interrumpitur conſuetudo p mortē illorum, ſicut nec conceſ
ſio facta ſeruitutis ab eo qui mortuus eſt, poſtea añ conceſſionē
nō vꝫ, vt d. l. receptum, ſz hec interruptio eſt abuſiue. Itē peni
tētia ſi nos vtimur, ſz ſi poſtea penitemus tacite vel exp̄reſſe cō
putabitur vſus noſter ad habēdū cōſenſum tacitū maioris par
tis populi, cur interrumpitur conſuetudo abuſiua, ſz ꝫ hoc ar-
guit Ꝛ vī quod ex quo ſemel conſenſimus vtendo, ſz poſtea diſ
ſentiam⁹, Ꝛ hoc non obſtante p̄imo vſu quē fecim⁹, ſz mō puer
tamus compu tetur, Ꝛ hic per legē deſeruirusti. p̄edi. p fundū,
in fi. Quod imo dicendum computat ur. ex quo nos penitem⁹, Ꝛ
ad rationē dicendū q̄ ad conſuetudinē inducendā, exigitur cō
ſenſus toti⁹ populi vel maioris partis, vt conſentiat tot⁹ popu
l⁹ vel maior vt populus, non vt qlibet nō vt ſinguli ſz vniuerſi,
vñ collegiū facit epiſcopū. non vt quilibet. ſed vt collegiū, pone,
Quilibet de collegio conſentit ſingulariter q̄ſi cōgregati ſunt,
nonne pōt penitere q̄ conſentit vt non valeat electio Ꝛ certe ſic
vt plures compromittūt ſe i arbitris, cū compromittit i eos, vt
in ; lures oēs eſſe debent p̄ſentes, Ꝛ ſimul arbitrari. ad hoc q̄ō
valeat arbitriū, vt. ff. de arbi. l. itē ſi vnus. ſ. ff. Ꝛ. l. j. ſz ſz i illa l. p
fundū ꝫ rūo allegata valeat conceſſio, q̄ ille qui conceſſit ſeruitu
tē erat obligat⁹ Ꝛ iō nō potuit penitere, ſz in conſuetudine in-
ducenda non eſt quis obligatus ante inductā cōſuetudinē: Ꝛ be-
ne dixi. q̄ in. d. l. valebit cōceſſio ſingulorū: ō ſz poſtea penitēat
nō nocet, vt in fine illius: q̄ cōceſſio ab initio tenuit q̄ eſt multū
20 notabile. † Itē q̄ deducit cōſuetudo in dicū, ali⁹ quis allegat cō
ſuetudinē quā actio intentabit: dicūt quidā q̄ cōditio ex lege q̄
cōſuetudo legis mutatur: vt in hoc. ſ. d. Ꝛ. Ꝛ cōditio ex lege habet
locū, quoties noua inducitur obligatio neceſſ cautō quo genere
actionis agatur: vt. ff. de cōdi. ex. l. vnico. dicēdū q̄ eſt incōplete
dictū: vnde cōſuetudo quādoq̄ dat actionē, quādoq̄ exceptionē,
quādoq̄ nec actionē nec exceptionē dat ſi lit cōſuetudo inducta
p̄o reo: vt ſi ſit cōſuetudo q̄ re⁹ nō teneatur ſoluere debitū ītra
certū tps, certe ex iſta conſuetudine datur exceptio, Ꝛ vocabitur
exceptio in factū: vel generali nomine voces eā ſcz exceptionē
doli: vt. ff. ō doli exceptio. l. ij. §. generaliter. Aliq̄n cōſuetudo in
ducat actionē: vt eſt videre vbicunq̄ inducit obligationem: vt ſi
lit cōſuetudo q̄ ego Ꝛ quilibet te inuito, poſſum⁹ accipere ō lapi
dib⁹ tuis, Ꝛ currū onerare oblato tibi p̄tio: vt. ff. cōmu. p̄di. l. ven
ditor. ſ. ſi cōſtat. cōſuetudo hoc caſu dat actionē tantā: hoc intel
ligo q̄ detur cōditio ex lege. l. vnico. aliq̄n neq̄ actio neq̄ excep-
tio oritur ex conſuetudine: vt q̄ñ conſuetudo inducit dominiū
vel ſeruitutē: Ꝛ tūc non datur cōditio ex lege, ſed cōmunes actio
nes q̄ p̄o dominio cōpetūt vel ſeruitute: vt de rei ven. vel nega
tur actionem: q̄ cū dominiū ſit vnū, Ꝛ ex vna cauſa nō ex diuer-
ſis ſimiles Ꝛ ſimiles: vna oritur actio ſcz rei vēdicatio: vñ pone
q̄ conſuetudo eſt in Anglia q̄ maior natu habeat totā terrā in-
tentabit ne cōditionē ex lege: dicendū q̄ non: q̄ illa perſonalis
eſt inſtitutio, ō actio. ſ. ſic ita q̄. vnde intētabit petitionē hērdita
tis: pone, cōſuetudo eſt q̄ quilibet ex lapidicina aliena pōt exī
bere plenū currū de lapidib⁹ oblato p̄tio, quo formauit libellū,
oportebit nūc allegare cōſuetudinem in libello: vt dicat q̄ talis
cōſuetudo eſt, quod quilibet de lapidicina aliena pōt extrahere
currū plenū de lapidibus oblato p̄tio, vnde cū ſim parat⁹ tibi
offerre p̄tiū peto a te vt permittas currū plenū de lapidicinis
extrahere mihi, ꝛc. videtur q̄ non oporteat allegare, q̄ conſuetu-
21 do legis mutatur, vt in hoc. ſ. dicit. † Sed pone, p̄miſiſti mihi nu
do pacto donatiōis cā aliq̄d nonne in libello ſufficit dicere, do-
naſti mihi talē rem, vel p̄romiſiſti dare quā peto, ꝛc: certe ſic nec
erit neceſſe dicere quā ago cōtra te conditionē ex lege. Ꝛ hoc di-
cit lex. C. de donatio. i. ſi quis argētū certe nō oporteat: ergo nec in
libello oportet inſeri quod hic eſt cōſuetudo: ſed contrariū dicēt

a dum q̄ imo oportet dicere in libello, a quod cōsuetudo legis mutatur: verum est in illis in quibus est eadē ratio, sed nō est eadē quod lex debeat inseri i libello sicut cōsuetudo, quia lex dz esse certa apud omnes, non autem de consuetudine est hic: q2 i ista ciuitate est vna consuetudo, z in alia: vnde cōsuetudo per factum inducitur, quia per vsum: z facta sunt infinita z incerta: nō erroꝛ iuris qui est fīnitur, z certū. ff. de iuris z facti igno. l. prima z ij. Ex equitate tamen potest dici, si agant tales plone que nō ignorant consuetudinem esse talem, saltem nō debebāt ignoꝛare: q2 sunt de ciuitate vt diu ibi moꝛati fuerūt, non oportet q̄ cōsuetudo inseraꝛ in libello, arg. ad hoc. ff. de iuris z fac. igno. l. regula. §. si i facti. modo est i iudicio cōsuetudo, quomodo ꝓbat? dicut quidam vt Azo, z ponunt vnū modum, z modus pbādi vel dignoscendi? consuetudinē est si bis fuerit iudicatū: z de hoc nō dico quod vidisti supra quod sufficiat bis vel ter, sed arbitrio iudicis relinquendum est: alius modus secundum Azo. est, q̄ libelli querimoniaꝛum bis fuerūt sepulti, sed quidā dicūt q̄ Azo, cū hoc dixit, noluit tradere modū inducēdi consuetudinem, sz voluit ponere exemplū cōsuetudinis iam inducte. credo q̄ hic fuit mens i ea. Pone exemplū: populꝰ sic vtebatur cōsuetudine, vt si aliqs petebat in ꝯtum cōpulsus vel repulsus: q2 dixit iudex non audiam te, q2 consuetudo est i cōtrariū: ista repulsio perinde est ac si expresse iudicatā esset cōtra consuetudinem argumento. ff. de negotijs gestis. l. si autē. §. si quocunque modo. aliꝰ modus secundum eum si fuit obtentus in cōtradictorio iudicio: q2 vnus allegauit consuetudinez, alius negauit, iudicatū fuit p cōsuetudinē. vt ff. de legatis. l. cum de cōsuetudine. sed nō placuit Jacō. z merito: q2 lege iudicatum fit inter duos, q̄ sit consuetudo, nō propter hoc preiudicatur aliꝭ: vt inter alios fit cōsuetudo, q2 res inter alios acta. §. res inter alios acta. i rubꝛ z in nigro. Isti modi nō placēt: dixerūt quidā quod hz pbare per testes: b dicunt quidā aliꝭ, quod falsum est: q2 testes habent deponere de acto, nō de iure, sed cōsuetudo est ius, quo nō habet improbare p testes, maioꝛ probat. C. de testi. l. testiū. minoꝛ patet. supra eo? tit. §. ius nostrū. sed dicēdum quod testes nō debēt reponere de iure, quod non cōsistit in facti varietate: vt si q̄s allegat legē z vult probare p testes, z sic quod sit lex vt i premio. ff. in fi. sed ius cū consistit in facti varietate: vt si q̄s allegat legē z vult probare p testes quod sic sit lex: vt in proemio. ff. i fi. sz ius consulti in facti varietate vt est consuetudo, bñ pōt probari per testes, sed certe fatuꝰ esset rusticus, si deponeret hoc esse cōsuetudinē: q2 nescit q̄d sit cōsuetudo, vnde talis modus pbādi non valet, licet Jac. hic videat approbare: quia idē dicit de fama. ff. de testibus. l. iij. §. eundem. cuius probatio similis est, pbationi cōsuetudinis. Sz pone, testes deponunt q̄ ita est, frequentatus sepe z frequenter vitatū, nunquid sufficit ad hoc p probē consuetudo: dicūt quidam quod nō: q2 adhuc non habemus de diuturnitate: sed si vnus de testibus deponeret de vsu frequēti, aliꝰ de diuturnitate, sufficeret vt ipsi dicūt: ad hoc q̄ probatū est. t esse consuetudinē. sed dicendū quod falsum est: imo exigūt duo, vt de eodem deponant ad hoc, quod valeat probatio: q2 vbi non est numerus determinatꝰ, duo sufficiūt z duo exigūt. ff. ō testib. l. nisi. vñ oportet quod ambo de diuturnitate deponāt. z ambo

22 de frequentia. † Sed pone: ambo de diuturnitate deponūt, vñ dicūt q̄ decē anni sunt elapsi quod nos vidimꝰ sicuti de frequētia quomodo deponent, ponatur vnus de testiꝰ, infra dt. ego vidi quod infra fuerit iudicatum inter istos duos, alius inter alios: z sic de aliꝭ infra q̄ deponūt de vsu maioꝛis partis populi: dico q̄ nō vꝫ testimonīū istud: q2 singulares sunt in testimonio suo. quidam tamen dicunt Jrium z ad hoc inducunt duas leges. ff. de aqua pluuia arcenda. l. in summa in fi. z ff. de pba. l. si arbiter. prima legē sic inducūt: q2 q̄ vult agere actione aque pluuie arcende contra vicinū, in cuius fundo est opus manufactū, pter quod venit aqua rapidioꝛ ad fundū vicini, vicinꝰ cui nocet opus ōt illud est factus a tempoꝛe a quo bñ exstat memoria, si testes quos, pducit qui deponūt se vidisse tales, q2 vidit illud opꝰ fieri, licet deponāt de alio, tamē valet pbatio: q2 licet sint singulares in testimoniīs suis tamen concoꝛdāt etiam hoc ad q̄ pducūtur scilicet quod exstat memoria; istud opus fuisse factū ita hic licet sint singulares in testimoniīs suis, tamē i eo q̄ intēdūt secundum frequentiā, intendunt deponere z nō de ponūt, q2 iste qui dicit q̄ vidit ita iudicatum inter istos de vno actu, deponit, z hic nō de frequentia, vnde ad illam legē quā inducūt est dicēdū quod ibi deponūt de eo ad quod pducunt. Dicunt enim ad hoc q̄ viderāt aliquem habere memoriā de tēpoꝛe z fide ponit vnꝰ quod vidit aliquem, z sic concoꝛdant i hoc ad q̄ producuntur, sed hic debet deponere z frequentia. z hoc non deponit aliqs, sz celat veritatē: q2 semel ita vidit inter duos ita esse indicatū. nō de eo ad q̄ producuntur nihil deponunt: idem potest dici. q̄ ibi est speciale p̄ p̄ difficultatem probandi: istud quod a tāto tēpoꝛe fa ctum est. similiter ex parte rei vult probare: quod si est tāmtps z quo nō exstat memoria, dicet ne testis. non vidi aliquē q̄ habeꝛet memoriā: certe nō valeret hoc testimoniū: q̄ si ipse vtrum viderit vel nō aliquē, qui haberet memoriam. ff. de pbationib. l. si arbiter ad fi. vnde propter difficultatē probandi quod tamē tempus lapsum sit a quo non exstat memoria, admittat tale testimoniū: z est speciale p̄ p̄ difficultatē: quomodo ergo probat? consuetudo, exigūtur tria pbari, frequentiam, diuturnitatē, vsum maioꝛis partis populi: vñ opꝫ q̄ ambo testes deponant de frequētia z diuturnitate, z q̄ ista dicāt decē anni sūt elapsi: q̄ nos vidimus vti sepe z frequenter. de frequētia habet. ff. ō testib. ad fi. Sed q2 pōt esse z frequenter inter duos, nec hoc idem est consuetudinem: ideo oportet quod maioꝛ pars populi vsus fuerit, hoc est impossibile pbari vel difficile est: ideo defectiue pbatur sicut dixim? i interesse affectionis: nam de animo nō pōt pbari, z ideo nō plane pbat, sz cōiecture ex ꝯbus p̄sumit animꝰ vel affectio pbātis. de hoc habes nu. C. ad l. Cor. de sic. l. si in causa nostro pt liquido pbari argumētū, vtendū est. ff. de re mil. l. nō oēs. §. a barbaris. vnde est. de frequētia vsus. de diuturnitate bñ deponūt. quia possibile est pbare: ideo de istis plene deponūt: sed de tertio, sz quod maioꝛ pars populi ita fuit vsa. impossibile est bñ pbare, ideo ita deponūt: nos credim? q̄ populus vel maioꝛ pars populi sic vsa est. ad hoc est. ff. de pba. l. si arbiter. i fi. vñ testis dicit, ibi credo q̄ non viderim? aliquē habuit memoriam operis facti, vel aliter pbabit vsus seu cōsensus maioꝛis partis populi: verum est q̄ exiguntur tot actus quot habeat cōsensus maioꝛis populi: verbi gratia: ei iudex habeo consensum eoꝝ inter quos iudicat. z omnū astantiū. posne vnꝰ testis dixit, vidi ita iudicari ter. erāt ibi infiniti homines et alius: ego similiter fui. z vidi ita iudicari. z erant ibi infiniti homines: q̄d arbitrabitur iudex: z ego credo q̄ illi qui fuerūt i consnie facinnt, bñ maioꝛē partem populi. vnde arbitrabitur iudex vtrum ex actibus qui probantur. probet cōsensus totius populi vel maioꝛis partis populi: sed nonne dixit lex. q̄ ꝑtoꝛ ex q̄ frequenter ita obseruata sunt statuere soli: C. q̄ sit longa cōsuet. l. j. z C. de hō. pa. l. an i totū. dicendum quod frequētius accidit q̄ plures actꝰ erigant. scilicet q̄ duo ita vtunt, postea alii duo et alii duo, z sic inductū vsq; ad maioꝛē partē populi. z ita frequentia actuum exigitur, quoniā ad ea q̄ frequēter accidūt iura adaptantur. ff. de leg. z sena. cō. l. nam ad ea. Et ideo ōt frequēter si vnus actus esset, ex quo haberet cōsensus maioꝛis partis populi, dico q̄ sufficeret vnus: vñ si iudex iudicat hoc esse consue-

23 tudinē z non inducit si non vt iudex hoc sciat. † Queriť de iurisdictione. consuetudinis: vtrū cōsuetudo possit dare iurisdictionē z dicit quidā q̄ est casus legis. C. de emā. l. l. j. §. illa lex loquitur de volutaria iurisdictione non contentiosa vñ dicēdū q̄ potest. hoc probatur: q2 sic nō refert: populus declarat voluntatē suam exp̄esse faciendo legem: vel tacite faciendo consuetudinē. nihil tas exp̄essa populi vel tacita p eo reputatur. ff. de leg. ff. cl. l. de quibus, ad finem. Sed populus exp̄esse potest dare iurisdictionē, vt in auth. de defen. ciui. §. interim. iij. col. ergo tacite sic consuetudo pōt dare iurisdictionē contentiosam. Sed dicit, q̄ trū possit dare verū imperium consuetudo? z videt q̄ nō: quia populus nō pōt exp̄esse nec tacite. nisi eligere defensoꝛes. vt in auth. de defen. ciui. §. iterū. z ille merū imperiū nō hz. sī imperatoꝛ solus potest eligere maioꝛes iudices. ff. ad. l. iul. ambi. vnica. itē ad hoc q̄ p consuetudinem acquiratur merū imperiū alicui, exigeretur q̄ maioꝛē partem populi suspendisset. q2 p̄ sniaga qua nō est appellatū. videtur tacitus cōsensus eius cōtra quē iudicatum est: cū igitur ad cōsuetudinē exigitur cōsensus maioris partis populi. sequeret q̄ maioꝛ pars esset cōdēnata ad suspendēdū. ad hoc q̄ habeatur illud merum imperiū cōsuetudinē: z illud ar. necessario cōcluderet. nisi colligeret aliomodo consensus maioris partis populi, quaz colligit p illud ar. soluti. supra sicut supra tactū est: dic q̄ nō colligit: tamē consensus denatio? si nō appellādo, z sic de aliis cōdēnatio? z sic patet. sed colligitur cōsensus maioris partis populi p cōsen? q̄ dixi in superioribus? vñ z dicendū est q̄ consuetudinem pōt induci ius habendi merum imperiū vel mistū: sī forte exigeret tantū tempus a quo nō exstat memoria. z hoc pbatur sicut habēdi castrum hz sua appenditia. scilicet habere furcas. sī habere castrum imperio. pōt quilibet qui literas hz ab imperatoꝛe vel qui habet antiquitatem p se: q2 anteceſſoꝛes sui habuerūt. heredes anteceſſoꝛum. z heredes hrēdū anteceſſoꝛum. z sic potest a quo nō exstat memoria vt C. familie hercis. l. ō. Si vero p an-

24 tiquitatē quis pōt habere castrum. ergo z merū imperiū. † Ulterio a te, an consuetudo possit ligare infantes z furiosos. dicit quidam quod nō. q2 cōsuetudo per tacitum consensum populi dicitur, sed illi non possunt consentire. ff. loca. z condu. C. de legib. q̄ ad certū. z. ff. ō iur. codici. l. ij. §. furiosus. Dicēdū q̄ imo. quia legi pot

legi possint consentire. ff. loca. ꝛ condu. l. q ad certū. ꝛ ff. de iure codicil. l. ū. furiosus. Dicēdū quod imo q̄ lege pñt legari: ergo consuetudine, que lex mutatur, vt hic. ꝛ q̄s lege ligent, habet. ff. de officio. pretō. l. dīnus. ff. ad l. Julia. de pec. l. tertia. Dicēdū ergo. q̄ nō pñt cōsentire, nīsi maior pars populi cōsentiat. ff. ad municipa. quod maior. vel est dicendū quod ad cōsuetudinē inducendā nō exigitur ista maior cōsensus, quia nec in electionib⁹ cōsensus talium exigitur. ff. de munc. ꝛ ho. ad rempublicā. Et cū dr quod consuetudo exigit maiorē partem ciuium. verū q̄s negaretur ad statutum frangendū. vnde illi nō sunt tales, similiter nec mulieres. ¶ Queritur an liget clericos si pbet cōsensus maioris partis laicorum, dicendum q̄s nō: q̄ duo sunt populi, clerici ꝛ laici. q̄ duos habet iudices, ideo duo sunt populi. ff. de offic. l. ū. in eadē. vnde nihil habent cōmune clerici cum plebeis ut dr. C. de epis. ꝛ cleri. l. placet. ideo ꝛc. scilicet q̄ cōsuetudo laicorū non debet ligare clericos. Item statuta plebeiorū nō ligabant patres: alias nonnulle nisi postquam facta fuit cōcordia nobiliū ꝛ plebeiorū: ꝛ volūt nobiles. quod statuta plebeiorū seruarentur apud eū. vt supra eodē. l. plebei autem. sic ergo nec statuta nec cōsuetudines laicorū pari ratione debent ligare clericos, qui maiores sunt respectu laicorū. C. de summa trin. ꝛ fide cā. l. tertia ad fi. ¶ Queritur an cōsuetudo liget extraneos: pone, cōsuetudo est in ciuitate ista. q̄ qui extrahit cultellū, solnat decē. venit q̄dā extraneus. ꝛ extrahit cultellū: queritur. an liget istū ut teneat soluere decē: vī q̄ nō est subiectus populo: q̄ induxit consuetudinem: ergo eius statuto vel cōsuetudine nō dr ligari: decēs si ignorabat, non ligat. nisi sit crassa ꝛ supina ignorātia: qis fuit in ciuitate per annum: inducunt quidam: sed dic q̄s an cōstiterit vel nō. hoc iudicis arbitrio est relinquēdū. vt. ff. de iure vocā. l. si nō sit crassa, nō tenet. ff. de decre. ab ordi. fa. l. fi. nō crassa ignorātia habet. ff. de iuris ꝛ fac. igno. l. regula. §. sī facti. ſ. si dicendum quod extrahēdo cultellū delinquit, ꝛ sic ratione delicti contrahit fori: quare cōsuetudo ligat eum, nō vt extraneū, sed vt subiectū. similiter sic est in cōtractu. Pone, est cōsuetudo in ciuitate ista quod q̄ emit aliquid post horam tertiā soluat decem. quid extraneus emit post horā tertiam, si sciens cōsuetudinem emit tenetur soluere decē. q̄ fortitur forum ratione cōtractus: ita cōsuetudo ligat eum, nō vt extraneum. sī vt subiectū. Sed pone. Et talis consuetudo quod qui trālit vltra pontē tenetur ad decē. si extraneus transit sciens. etiam non ligat cōsuetudine populi. cui nō est subiectus. Similiter ego dico q̄s si cōsuetudo sit quod aliquis nō cōtrahat post horam tertiā. bū subiacitur quantum ad contractum ꝛ consequentiam contractus. ita q̄ possit conueniri, alias contrahit, sed nō tamen quo ad pēnā que prestari debet secundum eorum consuetudinē nō ligatur. Similiter dicā in delicto. ¶ Queritur, vna est cōsuetudo i foro actoris, alia est i foro rei, alia in foro iudicis, que seruabitur: Videtur q̄ consuetudo actoris: q̄ ex psona actoris ius inuehitur. ff. si paratere. pe. l. j. Respō. vī quod rei. C. de iurisdictio. omnīū iudi. l. terminis ordinē. Videtur q̄ iudicis. ff. de rebus. l. ū. ad fi. Dicēdum quod cōsuetudo aut est ad litem ordinandam, vt forte q̄ libellus nō offeratur, vbi ꝛ tūc inspicitur cōsuetudo loci iudicis i quo agitur. ꝛ tunc consuetudo iudicū seruatur. ff. de restit. l. ū. ad fi. aut ad litem decidendam. vt si aliquis agit ex pacto nudo. ꝛ ōt talē esse cōsuetudinē q̄ ex pacto nudo actio oriatur, vel q̄ possit extra hoc lapides de lapidicinis rei, p certo pretio vel similiter, tūc inspicitur consuetudo loci, cōtractus. vt ff. de euictio. l. si fundū. Queritur. tu habes domicilium in ciuitate ista, possides fundū in Bria. volo te cōuenire in ciuitate ista pro fundo illo q̄ possuz. Cōsuetudo ciuitatis. l. fin. que consuetudo inspicit an debeat pnūcia ri iudicū consuetudinem istius loci in quo conuenio, vel loci in quo sunt possessiones: Dicendū q̄ si conuenio te ex ꝛctu, tūc secundum consuetudinē loci in quo sunt possessiones: q̄ possessio habet pōtractu. vt. ff. de iudici. l. nō alias. §. sed postulāte in reconuentione. Sed tunc queritur a iudice sic, In testamēto q̄dā testator in ciuitate ista habet bona. ꝛ in Anglia. in bonis que sunt hic. remanebit ne cōsuetudo illius loci: videtur quod nō sit idē testamento, sicut in contractu: quia verba contraxerunt, esse nō pertinent ad testamentū. ff. de ver. sign. l. verba ꝛcerunt. Item iam sequeretur q̄ idē partim decederet testatus, partim intestatus si diuerse essent consuetudines. Dicendū q̄ verū nō q̄ iure nostro pōt q̄s decedere partim testat⁹ ꝛ partim intestat⁹: ex diuersitate iurium est hoc. ꝛ cōsuetudinem sic nos videm⁹ q̄ hoc pōt esse ex diuersitate pactorū, vnde pluralitas pactorū facit quod aliquis decedat testatus ꝛ intestatus. ita ibi pluralitas iurium. vsuum ꝛ consuetudinum. Et est bonū simile. q̄ sicut pīi tenemur obedire. ff. nō institia ꝛ iure. l. veluti. ita ꝛ legib⁹. C. de legib⁹ ꝛ senatusconsultis ꝛ longa cōsuetudine. l. digna vox est. sic ꝛ cōsuetudini cū lex inuehit hic ꝛ ff. nō, legib⁹ ꝛ senatusconsultis. l. nō q̄s⁹, ꝛ q̄ pluralitas prīn, hoc faciat. q̄ bat in l. illa difficili. ff. de adoptio. l. si arrogator. Itē vt scias an cōsuetudo derogat. l. secūde. quando non, ita distingue. Consuetudo aut est secūdū legē aut p̄ter legē quod ita vult sicut lex scripta. ꝛ tūc nō refert cū equipolleāt. aut etiā est p̄ter legē vt est videre feudū. ꝛ in istis duob⁹ casibus planū est quod tenet ꝛ seruata est. vt ff. de legib⁹ ꝛ senatusconsultis ꝛ longa consuetudine. l. de quibus. in prīnci. aut est contra legem cui est cōtraria. ſ. q̄ dicit: vt secūdū antiqua tēpora erat consuetudo q̄ non sepelirentur mortui i ciuitate: facta est lex postea que statuit q̄ nō possint sepelīri: hoc casu seruatur lex: vt ff. de sepul. viola. l. quarta. §. dīn⁹. si nō seruaf̄ consuetudo l. cui est ꝛria. aut illa consuetudo que sequit est cōmunis vbi ꝛ totius populi, nec hoc casu distinguitur sit inducta p errorē ꝛ vel non: q̄ nō est verisimile totū populum vel maiorē partē populi errare, ꝛ tollit l. vbique sic loquit. l. ff. de legib⁹ ꝛ senatusconsultis. l. de ghis ſ sine si sit legalis aut est introducta p errorē ꝛ tunc non valet: vt ff. de legibus ꝛ senatusconsultis. l. q̄ non est ratione. Si vero per errorem, ꝛ tunc aut est cōtraria iuri naturali ꝛ non valet q̄ iura naturalia immutabilia sunt infra eo. §. ſ̄ naturalia. aut est cōtraria iuri ciuili. ꝛ tunc aut est introducta p̄ libertate ecclesie ꝛ nō vī: vt C. de sacrosanctis ecclesiis. auk. cām. si cōtra publicā vtilitatē non valet: q̄ nec damnosa fisco ꝛ cetc. C. de precibus imperatori offerendis. l. nec damnosa. ꝛ si p̄ ius vel vti. publi. l. fin. Si vero non sit contra vtilitatē p̄uatā, aut per ipsam eo minter leditur. ꝛ nō valet: q̄ nec rescriptū p̄incipis, vt C. de precib⁹ imperatori offerēdis. l. quoties. Si vero per eam leditur modice. tunc aut est consuetudo. l. p̄bata expresse: q̄ dicit. l. q̄ si posita venit consuetudo in cōtrariū quod valeat ꝛ non valet. vt. C. de vsur. eos. Si vero nō sit reprobata expresse in lege: q̄ lex prohibet consuetudinē introduci cōtra scītūe vim cīt lex i suo loco. vt hic ꝛ intelligo si dicat lex. nō valeat cōsuetudo in p̄iū. intelligatur non solum i preteritum, sed etiaz inducēda in futurum. vnde est cōsuetudo quod res vendita infra annū possit retrahi ꝛ proximior cognato reprobatur p legem. C. de cōtrahē. empti. l. iamdudum ꝛ intelligo de inducenda, sicut de iam inducta. Barto. ꝛc.

1 ☞ Jus naturale primeuum an sit mutabile.
2 Jus gentium vnico precepto totaliter mutari non potest.
3 Jus vnum ciuile per aliud ciuile bene mutatur.

Sed naturalia iura. ꝛc. Quidā intelligūt q̄ fiat cōparatio iuris naturalis primeui ad ius ciuile. Sz ius ciuile est
1 mutabile, naturale ius primeuū est mutabile. ¶ Sed ꝛ hoc scilicet q̄ ius naturale primeuū sit mutabile arguit glossa multipliciter: ꝛ primo q̄ seruitus est ꝛ ius naturale, cū oēs homines iure naturali primeuo sunt liberi: ꝛ inde p̄ualet seruitus iuri cognitionis, quod dā ius naturale tollit p capitis diminutiōē. vt infra de capi. diminutio. §. q̄s aūt. Itē vsu capit ꝛ ius naturale q̄ natura equum est: vt ff. de cōditione indebiti. l. nā natura. ꝛ tamē vsucapio p̄ualet. infra de vsucapiēdo i p̄incipio. Ad istud vltimū dicem⁹ iure naturali primeuo aliū scilicet nō locupletari cuz aliena iactura. Sed de iure gentiū vt dicit glossa exponit sup verbo. l. nā natura. id est iuri gentium. Sed aliud dicit gl. q̄s ius naturale licet non mutetur secundum rei veritatē. ſ̄ quo ad hui obseruantiā mutatur, videlicet omnes sunt liberi de iure naturali primeuo: illud tū nō seruatur secundum ius ciuile. ꝛ hoc vult dicere glo. Sed dicendū quod secundum obseruantiā ꝛ ēm rei veritatē ꝛ obseruantiā serui sunt, vt qui ex ancilla nascātur, vel alio modo sunt serui: vñ ad illud scilicet quod oēs liberi nascuntur non est statutum iuris naturalis primeui: q̄ ꝛ illud ius naturale secūdum eum nihil statuit vt alias dictum est. Sz p tā to dr iure naturali primeuo esse statutū: quia per ius naturale primeuum non inuenitur p̄hibitum. argumento. l. ff. ex q̄b⁹ cau. ma. nec non in p̄incipio. ꝛ §. sed quod eis. vel dic quod hic cōparat ius gētiū ad ius ciuile. ꝛ hic dicitur naturale ius gētiū vt infra de rerū diuisione. §. singulorum. Sed tūc arguitur. ꝛ vī det q̄ ius gentium sit mutabile: q̄ seruitus est de iure gētium: vt infra de iure personarum. §. seruitus. ꝛ olim domini i seruos habebāt potestatē vite necisque: q̄s tamē est mutatū: vt ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. ꝛ infra de his q̄ i sunt sui alie. iuris. §. ſ̄ hoc tēpore. secundo opponitur. Itē de iure gentiū est nemi nē cū aliena iactura locupletari: vt ff. de cōditione indebiti. l. nā natura. exponitur ibi natura. id est iure gentiū. argumentū i gl.
2 ꝛ tamē i vsuca. est hoc hodie mutatū. ergo ꝛ cetc. ¶ Dicēdū ad p̄imū. q̄ ius gentiū immutabile est in sua totalitate que i certo casu pōt mutari. ꝛ p iustā causam: Dices similiter ius ciuile non esse immutabile etiā i sua totalitate. imo pōt dicere i perator q̄ nulla lex sit. ꝛ sic omne ius ciuile erit mutatū: ꝛ sic nulla lex erit. imo dices tu, lex illa erit p q̄ alie abolite sunt. ꝛ q̄ illa dicat lex p

quã volnit imperator omnibus derogare: Dicit lex. ff. de origine iuris. l. seconda. circa principium, ibi exactis deinde legib⁹ ⁊c. ibi ꝺt lex triba. per quam omnes alie leges abolite sunt. Dz ly ita posset esse ꝓ imperator vellet ꝙ nulla lex esset. nõ est tamẽ verisimile qõ imperator in illo verbo, velit oẽs leges destruere. C. de inofficioso testamẽto. l. si qñ. Quid igitur dicem⁹: Dicẽdũ qõ ius gentiũ etiam vnico ꝓcepto totaliter mutari non põt, vñ ly ius gẽtium dicat neminem cũ aliena iactura locupletari: hec ꝓcepto in sua totaliter tantũ nõ possit. põt ly in vno articulo, scilicet in vsucap. mutari. possit. † Sed ius ciuile i vna. l. mutari 5 posiit põt mutari, vnde i illa. l. potest a principio vsque ad finẽ totaliter tolli. ff. de legat. ⁊ senatusconsul. l. de quib⁹. Alij dicũt qõ hic loqtur de mutatione vnius iuris similis ꝓ aliud ius simile vñ ius naturale ꝓ aliud ius naturale mutari non põt: ideo naturalia iura dicunt immutabilia. Dz vnũ ius ciuile ꝓ aliud ius 4 ciuile bñ mutatur: vt ff. ꝺ lega. ⁊ senatusc. l. nõ est nouũ. † Dicas immutabilia sunt iura naturalia. l. immutabilia vel difficulter mutabilia vñ ꝺr i. l. qd eñ municipes dolo facere possunt. ff. dolo malo. l. sz ex dolo. sz an municipes. ⁊ sic inuenit ꝙ municipes dolo facere ñ põt hoc verũ sez de facili: nã de facili põt. Ita similiter hec naturalia iura nõ mutantur. id est, de facili nõ mutant, sed ciuilia iura sepe mutabilia sunt ꝛ h. ꝺ. litera. Et vero q̃ ipsa ciuitas ꝑstituit sibi. cepe solẽt mutari. Per hoc ꝙ ꝺt sepe, cõparat iura naturalia et iura ciuilia. ⁊ ꝺt ciuilia sepe mutari. inuit. qõ naturalia nõ sepe mutantur. Hec solutio videtur cõtra textũ vbi dicit sem ꝓ firma atq; immutabilia li raro mutant. Nec obstat qõ dicit litera. qõ iura naturalia firma ⁊ immutabilia sunt: q⁹ ⁊ actiones quedã dicunt ꝓpetue ⁊ firme q⁹ longo tpe durãt, vt infra de perpe. ⁊ tempo. act. circa principi.

ADDITIONES.

a ¶ Dicere in libello. Adde nunquid oportet consuetudinẽ allegare in libello, Bartolus i repetitiõe libri scõi colũna vndecima verticulo decimo quinto quero. C. que sit lõga cõsuetudo. Et qñ sit alleganda in libello vide ꝓ eundem in repetitione. l. de bus columna octaua. versi. Ex his satis apparet. ff. de legibus.

b ¶ Probare p testes. Adde ⁊ vide Bartolũ in repetitione l. secunda colũna vndecima, verticulo decimo sexto quero. ⁊ vigesimosexto, vigesimoseptimo vigesimooctauo ⁊ trigesimo nono. C. que sit longa cõsuetudo. ⁊ i repetitiõe l. de qb⁹. in quarta questione principi. vide Bal. i repetitione dicte. l. de qb⁹ in vigesima quarta colũna versi. postremo qaaliter consuetudo ꝓbet cũ sex col. seq. vsq; ad fin.

De iure personarum. Rub.

1 ¶ Pluralis numerus resoluitur in singularem.
2 Et ad veritatem disiunctiue sufficit qõ altera pars sit vera.
3 Seruitus est constitutio iuris gentium.
4 Et quomodo intelligatur istud, quod seruitus sit de iure gẽtiũ.
5 Differentia non est in seruis, siue ab initio sint serui, siue ex post facto, secus in liberis.

Summa. Id est, breuis. ff. de cõdictiõe indebiti. l. in summa: vt ff. de eo qõ certo loco l. qõ si. Ephesi. i fi. vel summa, id est. prima ℑ. de verborũ obligationib⁹ circa principium ꝺt litera. oẽs homines sunt liberi, aut serui, ait gl. duob⁹, boib⁹ demõstratis, q̃ũ vnus liber sit, alter seruus, nõ est verũ dicere, isti homines sunt liberi, aut serui q⁹ vtraq; pars disiunctiue falsa est: tũ ꝺz altera pars esse vera. ff. de rebus dubijs. l. si is q ducẽta. §. vtrũ. ꝺt gl. plurale i singulare resoluitur, oẽs homines. id est, ois homo. ⁊ hec est vera, omnis homo est liber, aut est seruus. Et ad hoc sez ꝙ 1 pluralis resoluat in singularẽ adduco gl. l. prime ff. de cõditio. ⁊ demonstrati. l. falsa. §. finali sed ibi illa nihil facit ad hoc qõ ꝺt ꝙ pluralis resoluit in singularẽ, hoc nõ est inconueniẽs, sz nõ ꝺt quod in singularem vnũ resoluat hoc valet ad illam questionez, marito ⁊ vxori dicũt cuidã abbati, damus tibi oia bona nostra post mortẽ nostram. mortis vnꝰ coniugum, vult abbas habere bona. ꝺt superstes: dãe vos de bẽtis habere bona nostra post mortẽ nostram nos non sumus mortui, sed vnus mortuus est vnde nõ est mors nostra, si vnus mortuus est: ergo ⁊c. † Et ideo ꝓ hoc, sei 2 licet qõ abbas debeat habere bona ꝓ mortui: tũ antequã alter moriat, nõ potest. l. nullus. ff. de cõditio. ⁊ demonstra. l. falsa. §. fina. sed est casus expressus. ff. ad Trebellia. l. Lucius. Titi⁹. §. Gaio. Itẽ arguit ℑ responsionẽ ad veritatẽ disiunctiue, oportet quod altera pars sit vera. ff. de rebus dubijs. l. si is q ducẽta. §. vtrũ. Di igit. ois homo est liber vel seruꝰ: sz hec est vera sez gl. oportet ꝙ altera pars sit vera, sz hec est falsa, ois homo est liber ergo est vera, omnis homo est seruus, quod falsum est. Ad cuius dãltã optionẽ quidã dicunt quod ita exponitur, omnis homo est liber aut seruꝰ, id est, nullus homo est sub sole quin sit seruus vt liber. Vel dic breuiter ꝙ ista, omnis homo est liber vel seruus vera est ꝑm quod est de disiuncto ꝓ predicato. Fallatia argumenti peccdit ac si esset disiuncta, ⁊ est fallacia cõpositionis ⁊ diuisionis. Postea qrit glo. sup verbo serui, an serui adscriptitij sint liberi vel serui. Et vr qõ sint serui, q⁹ dicit lex differũt adscriptitij a ceteris seruis. C. de agri. ⁊ cẽs. l. ne diutius. Sed dicis nõ differũt a seruis, verũ est quo ad illud de quo queritur: q̃ si natus ex ancilla est seruꝰ, ita natꝰ ex adscriptitia est adscriptitꝰ. differũt in aliꝭ. Vñ adscriptitius nõ est seruus: q⁹ seruꝰ sine voluntate domini clericari non potest, imo etiam nec voluntate dominica. adscriptitius tamẽ potest inuito domino. C. de epis. ⁊ clericis. Libem⁹. ⁊ auth. adscriptitios. ⁊ in corpore de sanctis. epis. §. adscriptitios. nona collatiõe. Et istud valet ad hoc ꝙ si inuenias aliquos differre i aliqua ꝓprietate a vero seruo, nõ dicã ea seruũ. si berum: vt si inueniam eum posse facere testamentum, ⁊ habere hẽ dẽ gratis. Item quidam dicunt adscriptitũ q̃ põt recedere a alium dñm facere: sed bona amittũt. C. de iure fisc. l. certa. ⁊ de istis dicã qõ inuito dño põt clericari sicut adscriptitꝰ. ar. illud authentice scriptitios. Itẽ quidam sunt qui si decedãt sine filijs dibus, domin⁹ occupat bona eorũ iure manus mortue. cum in adscriptitijs. Sed ꝗstio est vtrũ adscriptitius possit testari. ⁊ c. lebuor opinio est ꝙ sic si habeat filios. De hoc habes. C. de ꝙ⁹ caulis agi. sc. domi. accu. pos. l. vlt. vñ si dicat alios eos seruos, male nominat eos. Si aliquis seruꝰ sit clericꝰ volũte dñi. ⁊ re dit ad statũ secularẽ. est ne seruꝰ, hoc ar. C. de epis. ⁊ cle. authẽ. si seruꝰ. Ideo nõ dico. Queritꝙ gl. vtrũ monachꝰ ꝓ monasterio tak, Dicit gl. qõ sic quo ad actus ciuiles: q⁹ nõ põt ꝺbere matrimoniũ nec potest facere testamentũ sed ferre testimoniũ. imo ꝺcẽdũ quod quo ad omnes actꝰ ciuiles nõ ꝺr mortuus. vt expresse ex testamento est actus ciuilis ⁊ capere põt. ff. de pe. l. ꝺ. Item omne ius succedẽdi sibi retinet. vt C. de epis ⁊ cle. Ideo nobis, q⁹ capite nõ minuit ar. ℑ. de capi. di. §. quibus. sz cõtrabere vel ferre testimoniũ põt. Sequit in litera, Bernꝰ est cõstitutio iure gentiũ, q⁹ de iure naturali omnes nascuntur liberi. Sed hic ista est q⁹ ius naturale immutatũ est quo ad seruitutẽ ꝓpria gentis, q⁹ ꝑz veritatẽ nascit hodie seruꝰ, nec ꝑm ius naturale primeuo. Alij sunt liberi vt hic fit cõstitutio de iure naturali immeq⁹ ius naturale primeuũ quod est cõmune omnib⁹ animalib⁹ nihil cõstituit. Sed ꝓ tanto ꝺr libertas de iure naturali primeuo q⁹ lcõm illud ius libertas non erat alicui ꝓhibi. a. ar. c. q. ca. ma. nec non. in ꝓin. ꝺz seruitꝰ hoc est falsum simpliciter: q⁹ cõstitutio est quasi aliquid cõplexũ vnde nõ est formalis ꝓdicatio sed materialis: vnde est effectꝰ cõstitutionis sine illud de quo multe cõstitutiones sunt ⁊ statuta. Itẽ dicit seruitus est cõstitutio iure gentiũ. imo videt de iure ciuili: q⁹ de tractũ est seruitus per ius ciuile vt ꝺñi potestatẽ vite necis ℑ in seruos suos nõ habeant, vt. ff. ꝺ his q̃ sunt sui vel alie. iur. l. j. circa finẽ. ⁊. ff. de his q̃ vel alie. iuris sunt. §. hoc tpe. ergo est de iure ciuili. ff. de inf. ⁊ iur. l. ꝺ ciuile ẽ ⁊c. Itẽ ꝺ infinitio ꝺz esse cõuertibilis cõsio ꝺfinito, sed sic nõ est: q⁹ quedã est seruitus de iure ciuili. ⁊ eodem. ff. 3 tul. §. secũdũ ibi nũc iure ciuili ad ⁊c. ¶ † Ad illud vltimũ dicit qdã ꝙ etiã ille modꝰ seruitutis, sez cũ aliqs vendit se ad pretiũ participandũ materialiter est de iure gentiũ, sed formaliter de iure ciuili. ⁊ sunt hec verba Duarnerij qui dicit volant ꝙ via veniẽdi in seruitutẽ. põt esse ꝺ iure ciuili. sed ipsa seruꝰ ꝺ iure gẽtium. Sed dic quod neq; quantũ ad materiã nec quantum ad formã est ille modus de iure gentiũ sed de iure ciuili ꝺ ad vtrũque. Dicẽdũ igitur cum dicitur ꝙ seruitus est de iure gẽtium. verum est: sed nõ oĩs, vel dic quod seruitus nõ dicitur esse de iure gentiũ, eo ꝙ ois seruitus sit a iure gẽtiũ sed q⁹ primo inuentio huiꝰ primꝰ modꝰ seruitutis fuit de iure gẽtiũ. Iperhoc ꝺr tur illud argumẽtũ. Itez dicit ad hoc quod aliquis vendẽs se efficiatur seruꝰ, hec sunt necessaria: primo quod si maior viginti annis ⁊ dicitur esse, ratio, q⁹ libertatem suam infra ꝺctum non põt amittere q⁹ nec alij dare possit. vnde minor viginti annis set uum suum manumittere nõ põt. nec alij dare ad manumittẽdũ vt. ff. de mino. l. verũ. §. quod si minor. sed cum bodie põt seruũ manumittere cũ habet decẽ octo annos. vt. j. ⁊ ex quib⁹ caus. ma. non posset. §. fin. nã ꝙ sufficiat talis dic vt in ꝓallegato. §. notandũ. Itez dicit gl. quod exigitur quod in veritate pactum participet. Sed quomodo participet seruꝰ qũ nihil ꝺs, sed domino acquirit totũ: Sed dic ꝙ abusiue dicitur participare q⁹ in veritate erunt dñi, sed participare dicitur ꝛ ratione quasi. sicut cõsiliũ dñi dicũt esse serui cõinẽtib⁹ oculis. vt. ff. de manumissi. iu. l. iiij. Vel dic ꝙ participat antequam sit vere seruꝰ. ꝙ ẽ antequã illa quinque concurrant. Idẽ dicas si permittat se do nari, ⁊ aliqd donatoꝛ recipiat. ff. de liberali cũ. l. si vsufructu circa

circa princ. Itē si velit esse liber: Videtur dicēdū quod non, nisi emptor spōte suspiciat, & tūc ingenus nō erit, sed libert⁹. vt ff. si liber ingen. esse di. l. sēda circa principiū. Itē querit, quare vult ipsū qui sic vendidit se ad pretiū participādū retrahere in libertatem & soluere pretiū, an possit: respōdet gl. quod non. & addu cit. l. ff. ō cap. di. tutelas. §. si libertate. illa nō dicit hoc ēt ad rōnes per quas videbatur quod posset retrahere, respōdet q ātea amisit libertatē totaliter pōt, vt in. l. cōtrarys. Sed amissa limpliciter qz iāoia illa quinque cōcurrāt non pōt vt in casu nostro, dicas quod imo & in seruitutē redactus potest per patrē retrahi, vnde alius hec pōt facere, vt patet in liberto facto seruo inementib⁹ illis, que dicta sunt, patron⁹ pōt eū retrahere in libertatem. ff. de lib. cau. l. quarta. Si vis tollerare gl. dices q libertus nō est adeo sui iuris vt filius: ideo non pōt se facere seruū sicut filius, vnde patron⁹ habet rationē ad reuocāda alienata a liberto, nō sic pr alienata a filio: vt. ff. si qs a parē. fue. manu. l. nō vsque. Ad rationem gsoi. dicendū quod filius delinquendo nō pōt face cōditionē patris deteriorē, sed cōtrahendo sic: quia non imputātur cōtrahenti: quia cuilibet contrahere licet, nulli enim est prohibitū cōtrahere, sed prohibitū est deliquere. vnde dicit. l. iubemus. nullū delinqre. C. de pa. q fil. dis. l. prima. Itē nota aliū modū seruitutis. C. quibus ad litis proclamatione nō
5 h. l. secūdo. ¶ Sequitur in litera, In seruorū quidem cōditio ne nulla ē differētia, in libertis multe. Sed cōtra videt. In liberorum enim duorum ex cōditio vnius, quā alterius. vnde ingenui ad honores possūt aspirare, liberti nō. C. ad. l. Jul. maiest. Itē liberti multa obseq. z tenēt adhibē patrono, nō ingenui: sicut & in seruis cōditio vnius duorum est, quā alterius. ff. de pe. aut dānum cui⁹ in iuria: sic sicut est differētia in seruis etiam quo ad actus seōs gsocit, ita in liberis. & sic vnus nō est seruus plus, quam alter ita certe nec magis ingenu⁹ vnus, quā alter, nisi quo ad quosdiact. Sed hic nō est differētia in seruis, siue ab initio sint seruus siue ex post facto: sed i liberis bene ē differētia, vtrū ab initio sint liberi, siue ex postfacto hic vult dicere ista litera q gdā ingenui quiā libertini quo ad istū adeo dicuntur esse multe differentie liberoz, nō seruoz: sed in veritate vni⁹ liberi deterior est cōditio quā alterius. Item not. argumētū quod duo dicuntur multa, ergo hic quod in liberis multe sūt differētie scilicet, due aut ingenui aut liberti, etiā quod vn⁹ act⁹ inducit cōsuetudinē. ff. ad. Sille. l. fin hoc rescriptum, &c.

De ingenuis. Rub.

1 ¶ Filius sequitur patrem quo ad honores & familiam, si fuerit partus a legitimo matrimonio.
2 Casus calamitas siue delictum, nō debet nocere ei qui i vtero est.
3 Partus ad hoc vt sit liber quid requiratur vt sufficiat.

INgenuus. Hic dicitur qō ingenu⁹ est qui ex duobus ingenuis nascit siue ex duob⁹ libertinis, siue ex vno libertino, altero ingenuo. Dicit etiā q ex duob⁹ seruis similiter pōt nasci ingenu⁹ siue libert⁹, si ne relinquat libertas ei cui in vtero est, vt C. de fideicomma. li. l. cum inter. Item dicit litera quod si quis nascatur & matre libera, patre seruo nihilominus est ingenu⁹, qz partus sequit ventrem. C. de rei vendicatione. l. partus. & hoc
1 valligs quo ad statum. † sed quo ad originē & honores filiorum sequit patrē si fuerit partus de legitimo mātimonio vt ff. de stat. hom. li. legitime. & ff. ad municipale. l. prima & hoc fuit determinatū medā questio Parisi⁹. Quidā magni quorū mater erat de Gallicana pater Picard⁹. Parisius querebat sub qua rōe deberet esse, vel sub natione Gallicorum vel Picardorum, & legem pr allega. ff. ad municipale. l. prima qz filij quo ad ori
gine patrē sequunt, non matrem. † Sequitur in litera, Si liberis incepit, deinde ancilla facte pariat, partus q nascitur liber est quia non debet calamitas mātis siue delictū ei nocere qui in vtero est. Et sic habemus hic qō casus patris vel matris nō nocet filio concepto, vel edicto, vel cōcepto añ casum, & cōcepto edito post casum nocet. Illam questionē disputauerunt fratres Albi
nos Aurelie, & frater doctor appobauit hoc, q si illo tpe fuisset alig editi vel concepti, quod illis non noceret peccatū patrum parentum, sed aliōs postea conceptis & natis nocere dz. & hoc ad illā questionem ne peccata primorū parentum nocēt nobis. & probo qz illo tempore illius peccati nondū erat aliqs cōceptus vel natus, sed peccatū nocet cōcepto & edito. Cū li liberis cōmittit ingratitudinē & revocatus est i seruitutem, nōne & ipse seruus est in seruitutē, eius concepti, Certe dicendū qō sic vt C. de lib. & eorū lib. l. fi. & C. de stat. ho. l. siperatorz. & cōceptis
3 & editis vel conceptis tātū nō nocent, vt hic. † Itē dicit litera illo quod sufficit matrē esse liberam tēpore partus, licet fuerit cōceptus matre existente in seruitutē: & tamē tpe quo nascitur, mater est libera, quod sufficit ad hoc quod partus sit liber: & ōt lex quod li filia sine consensu patris cōtrahat matrimonium, nō vs matrimonium, sed patre mortuo ex consensu tacito confirmat. vñ si eo mortuo aliquis esset conceptus & natus ex illo mātimonio, esset legitimus: sed si vivo auo qui annus dr respectu istius filij, pr respectu filie, quo cōtradicēte vel ignorāte filia nupserat, iste partus conceptus fuerit: & sic tēpore conceptionis mātimonij nō valebat dato quod patre siue auo mortuo natus fuerit, & sic tpe quo matrimoniū confirmabatur non tamen legitimus. Querit igitur quare nō tpe partus inspicitur vt dicatur ingenuus: & sic videtur esse quod hic dicitur. ff. de stat. hom. l. Paulus. Resp. ad istud quare non fuit aliquid dictum, ideo dicitur in fine tit. q aliquis natus est ingenus si de facto manumissus fuerit, non effi ciat vt ideo dicatur fuisse seruus & esse vere. alias nec libert⁹: qz de facto manumissio nō est nisi seruitutis, & iō manumissio nulla est nisi nulla seruitutis sit, & iō mānumissio de facto nō nocet. Istō valet ad ista. Inter me & te nullam habemus guerram, tū inimi⁹ tregas, videmur ne cōsentire vt post tempus tregarū guerrā habeamus, Videtur q non per istam literā quod manumissio nō est nisi sit seruitus secūdum veritatem: vñ manumissio de facto nihil officit vt hic, ex quo nulla guerra erat inter me & te secōs veritatem, & treuga nō sit nisi vbi sit guerra secūdū veritatē: verum est qō talis initio treugarū nō nocet, nec per hoc videmur consentire, vt post illud tempus guerram habeamus: nec ista litera facit ad propositum, qz habere guerram voluntariū est, vñ nihil oportet facere plus, nisi quod consentiamus vt guerra sit inter nos, & est guerra. Et tunc scōm veritatem cū aliqs vult aliquid & ea q̄ subsequētia sunt ad id, sicut cum vult aliq̄d p̄sumit velle ea ex quib⁹ istud sequitur & presumitur fecisse si volūtaria sunt, vt ff. si certum peta. l. singularia. & ff. de peculatorz. l. ad rē. & Lad legatum. guerra cū sequēs est ad tregas. qui igitur ingerunt tregas, post id tempus videntur in guerrā consentire. Si volo esse seruus tuus, nō sequitur quod ego sim seruus, imo multa sunt necessaria, vt hic habuimus supra titulo proximo. vnde mea voluntas nō sufficit. ff. de lib. causa. l. nec sed volens. & iō & aliquis consentiat vt manumittatur nō nocet sibi ista volūtas, quare pr se velle fuisse seruū, & esse ex quo patit se manumitti, &c.

De libertinis. Rub.

1 ¶ Manumissio est datio libertatis, & quomodo itelligatur.
2 Nemo dat quod non habet.
3 Creditor qui vendit pignus ex pacto vel lege nō transfert dñiū, sed debitor de cuius consensu venditur.
Contractus obligationis literarum dicitur de iure ciuili.
4 Hoc est specialis contractus, & hoc de iure ciuili.
5 Obligationes ex maleficio vel quasi, an sint de iure gentium.

LIbertini. Dicunt gramatici quod libertus est qui ex iusta causa manumissus est, sed filius liberti libertinus dicitur: sed hoc est falsum quod filius liberti potest esse ingenuus, si pater est liber, vel etiā seruus si mater est ancilla, quia partus ventrem sequi-
1 tur, vt supra titulo proximo dictum fuit. † Sequitur in litera, Manumissio est datio libertatis, vnde qui manumittit seruum suum, dat ei libertatem. Contra arguit gl. aut dat libertatē respectu quā habet iure alium, si suā, ergo remanet seruus, si alienā hoc non potest esse, quia nemo dat quod nō habet. ff. de acq. rendo rerum dominio. l. traditione. Istud argumen. presume solui t multiplicando inconueniens: dicendo quod dat libertatem quā nō hz, nec non est inconueniens, qz hic alias accidit sicut in creditorz q vendidit pignus ex pacto vel ex lege transfert dñiū
2 qō non hz, vt infra quisali. licet vel non. §. primo. † Itē si aliquis concedat vsumfructū in fundo suo, cōcedit & vsumfructū formalem, & formalē non habet, sed causalem, vt ff. de vsufr. qō verū. & sic soluit gl. quod aliquis dare potest quod nō habet. Vñ dicūt q dare libertatem hoc est bonū, & ideo licet det libertatem quā hz, nō tamen seruus remanet, qz bonum supplius diffusiuū & distributiuū p partes recipit ineremētū. Bar. dixit qō manumissio nō est datio libertatis, & solū detectio, vnde de iure naturali oēs sunt liberi, sed i seruis illa libertas que est de iure naturali p ius gentiū est obsecuta, vñ manumissio detectio est libertatis nō datio, sicut qui excutit granum a palea nō nouā facit speciē, sed eam que est detegit. argumento. ff. de acquirē. rerum dñio. l. adeo. §. cum quis. Sed dicendum est quod secūdum rei veri-

tatem sunt aliqui serui, z secundum veritatem naturale ius ese derogatū per ius gentium quo ad seruitutē: vt iuꝑa titulo secundo. §. seruitus. z §. fi. Dicendum ad illud argumētum q̄ hec
1 est veritas. ✝ Quia nemo dat quod non habet, vnde dicendū q̄ credito nō transfert dominium, sed debitoꝛ de cuius cōsensu venditoꝛ videt, transferre: vt ff. de euictio. l. sicut. Dicendū igit est qō nō dat qō non habet, sed dat vt non habeat: vel aliter quā nō habet causalem, sed dat formalem z l. illa. ff. de vsufru. vel q̄ dictū licet dicat quod dat quod nō habet, intelligo qualiter nō hz, vnde dicendum est quod libertatez quam non habeo nō do seruo, sed aliter quam habeo, vnde cū aliquis sit seruus meꝰ habeo ꝓpenes me in eo dñium, z illud dominiū est libertas quo ad me, seruitus quo ad ipsum, sicut hic alias cōtingit. ff. de seruit. ꝓe. l. si edes. vbi dꝫ libertas seruitus vsucapi. cū remitto ei illō dñium, do ei libertatem: q̄ remittere donare est ff. cōdition cā data causa non secuta. lege, si mulier. z hoc est planū videre. debes mihi decem, remitto tibi, ex ista remissione cōtingit liberatio: q̄ remittere donare est, vt supra dictū est.

Quibus ex causis manumittere non licet. Rub.

MOn tamen. Sequitur i litera q̄ res scilicet manumissio d iure gentiū supꝑfluit oꝛigine, sed de iure ciuili secundum quosdam, q̄ habet fieri apud magistratus qui sunt de iure ciuili: sed nō est recedendū a lege que dꝫ manumissiones sunt de iure gētiu: vt ff. de iusti. z iure, manumissiones z rationez eoꝝ. Dicēdū est quod magistratus z leges sunt de iure gentium originaliter, vt habes exꝑesse. ff. de oꝛigi. iur. l. fi. in §. qō ad magistratus. Rndendū z dom quod magistratus sunt de iure gētiu, vnde de iure gentium erant regna distincta, z sic erant reges z magistratꝰ: vt ff. de iusti. z iur. l. ex hoc iure. Item dꝫ litera qō in sacrosan. ecc. fit manumissio apud antistitem. Quare dꝫ i ecclesia, magis quā in aliquo alio loco: q̄ in hoc est ꝓuinciegiata ista manumissio: q̄ qs nō possit manumittere alias nisi causa cognita, z coā iudice poterit in ecclesia manumittere, z indiget scriptura vel inuinuatione. C. de his q̄ i eccl. manu. l. j. z ff. §. j. Item sequitur i litera, quedā est manumissio facta inter nos amicos, z dꝫ gl. q̄ ibi requirunt quinq; testes, z hoc p l. C. de ꝛati. lib. tol. l. ista. §. sancim⁹. z. §. z si qs, sed gl. contradicit sibi z ꝓallegata lex q̄ ibi dꝫ qō sufficiūt duo testes. Sed dic q̄ exigunt quinq; testes z equiparetur manumissioni facte in testamento: vel in vltima voluntate. z hic est lex. ratio dꝫ in gl. dicit litera qñ trāsit ꝓetor manumittere hoc est in ma. z hec est causa vt gl. dicit q̄ ex voluntaria mꝰdictione, secus in contentiosa: sed tu distingues de cōtentiosa: q̄ aliud in cōtentiosa summaria nō plenaria: vt ff. de interrog. ac. voluit. l. ꝓetoꝛ, facit litera rationem de seruis deditijs. dꝫ gl. q̄ isti sunt qui toto tēpoꝛe vite sue sunt liberi z i moꝛte sunt serui. hoc nō ꝓbatur aliqua lege vñ hoc est diuinare, sz hic colligit. l. quod hic dicitur q̄ erroꝛ conditio pessima est z deteriꝰ cōditio est cetera. z sic cum latini sunt toto tempoꝛe vite sue z i moꝛte serui, ꝓesumitur q̄ dedititij qui sunt deteriꝰis cōditionis sint toto tēpoꝛe vite sue serui, z in moꝛte liberi: sed dedititij si toto tꝑe vite sue serui sunt, ergo nihil habent. z infra nec hꝫ de habebūt in moꝛte, z sic in moꝛte nō sunt liberi. Dic vt in gl. q̄ simpliciter liberi erant seruiebant, sed toto tꝑe vite sue. z non est hic cōueniens, vt. C. cōia de ma. l. j. §. inautem ꝓpꝛietariꝰ. Bicit litera q̄ oēs differentie seruoꝝ tolluntur, z si aliquis manumittat hz eandem libertatem quam manumissoꝛ. z dicas eādē qō fiat relatio in speciale secundū Logicos, i genere scōm nos. ibi mulier dānauit, que saluauit. nisi q̄ ille q̄ manumissus est erit libertus ex quo multa sequunt vt ꝓestet patrono, id est, manumittāti operas obsequiales z multa alia que tāgit gl. que oia dꝫ gl. tollūtur, ꝓeter quam illa que natura debent. z allegat auth. vt li. de test. §. j. sed dic quod bodie nulla tollunt nisi i manumissione: vel postea patronus remittit iure patronat⁹. Sed si remittit, tūc tolluntur oia ꝓeter illa que natura debent. z sic loquitur
2 auth. que hic inducitur. ✝ Dicit litera in fi. q̄ multis modis cōsequit qs libertatem, z tangit octo modos, addas tu alios. C. cōia de manumissio. l. vlti. z in auth. de nupp. §. si vero ab initio. alias in auth. dꝫ quod qui manumittit in fraudez creditoꝝ. nihil agit, sed contra dicit lex, quod qui alienat in fraudem, transfert dominium, sed competit reuocatio. ff. de contrahē. emptio. l. si sciēs. Sed dom quod aliud est i libertate, quam in re alia: q̄ libertas concessa non reuocatur vt j. co. §. semel. ideo lex vadit ei obuiaz. Sed aliud in rebus que sunt alienate in fraudem creditoꝝ, q̄ possunt reuocari. ideo lex nō ꝓhibet quin dominiū transferat. vnde difficilius conceduntur. Sed quare nō competit libertas, qs cū manumittitur in fraudē creditoꝝ: redditur hec rō: q̄ lex Elia Sentia ita vult. vnde hic excusatur ignoꝛātia legis. vt ff. de leg. z seq. con. l. non omni. quia in veritate lex nihil vult
3 sine rōne ff. de iur. pat. l. adigere. §. q̄uis. ✝ Dicit litera q̄ si reus defucti vederet afficeret defuctꝰ iniuria, sz iniuria est q̄ si res sit. Sed res defuncti ꝑt vendi de iure, vt creditoꝛib⁹ satisfiat. Dicendū quod sic, cum eius fama aliquantulum aggrauatur. q̄ hoc valet q̄ sedens bonis sit infamis: sed tamen dicendum q̄ nō
4 est infamis. C. ex quib. cau. infa. in. l. debitoꝛes. ✝ Ite nota ex q̄ dicitur in illo vers. quod nostra cōstitutio z. quod enim cōcessuꝝ esse nō pōt. q. aliquid, z illud sine quo beneficiū illud concessuꝝ esse nō pōt. q. de pecur. l. ad rem. z l. ad legatū. Si seruum instituit hꝛdē. seruus heres esse nō potest, videtur ei reliquisse libertatem. Sic et hec litera q̄ virilimile est q̄ qui vult vnum, q̄ velit oia sine q̄b illud esse non potest: quare dic verisimile q̄ voluntas bi ꝑfectibilium. Bene vellet aliquis esse abbas. z nō esse monach⁹ sz tamen non verisimile quin si velit esse aabas quin velit esse monach⁹: tñ impoꝛtūssime locut⁹ est. Dicitur enim hic ꝓ pauc. q̄ domin⁹ qui solnēdo z diues esset ei nō permitteretur q̄ lex Elia Sentia ꝓspectum est, z bene. Valde enim ꝓspiciebat, erat, z subueniendū vt gentes homines quibus alius nō erat heres extiturus, quia bona eoꝝ erant non soluendo. seruū suū ꝓsent manumittere, etiā in fraudem, z heredem instituere, q̄ fit necessarius z satisfaciat creditoꝛibus. z sic colligitur
a hoc cōcoꝛdare: discoꝛdare, q̄ plura dicūt q̄ paupertas q̄ deff. alia q̄ paupertas nocet. nō vt illa ad cōcoꝛdia reducantur, sed
5 istud bꝛeuiter hic distingue: ✝ q̄ cū queritur de paupertate q̄ sit an noceat, aut queritur de fide, aut queritur de honoꝛe, aut de ꝓfessione, de datione, aut de remissione grauaminis. Si de fide quer. ꝑcuntur testes concurrētibus alijs qualitatibus z alijs cōditionibus existentibus equaliter, magis credēdum est diuiti, quā pauperi: q̄ timendū est ne pauper pecunia coꝛrꝑatur. vnde hoc
6 diuiti in eo quod talis est magis credendum est, quā pauperi. eo q̄ talis, in authē. de testi. §. j. z ff. de testi. l. in Cato. Si quis de honoꝛe adipiscēdo, vt aliqs sit decurio, officialis, vel ꝑfectus preferendus est in facto honoꝛib⁹, sit sit paritas talium in eo quod diues ꝓferēdus. C. de decu. l. ad subeundū. Sed queratur de remissione, tunc distinguendum: aut queritur remissione pene, aut de remissione satisfactionis, aut ciuili monerū. aut publico. z. Si de remissione pene aut coꝛporalis aut pecuniarie. Si de remissiōe pene coꝛporalis q̄rē, cūc paupertas nō pdest, imo nocet. C. de sum. trī. z fide, cath. l. fi. ff. de incē. l. qdā. Si q̄rat de remissiōe pene pecuniarie, aut igit de dolo illius remittēdo, aut nō. Si de dolo, tūc paupertas nocet: q̄ si ꝑpertatē soluere nō pōt pena pecuniaria commutaretur illa pecuniaria pena in coꝛporalē. ff. de mino. l. q̄ si minoꝛ. §. si seruus. ff. de iurisdictio. omni. iud. l. si qs id §. in seruo. z ff. de iniu. vocan. fi. ff. de pen. l. j. §. generaliter. Si vero agitur de dolo illius de cui⁹ pena pecuniaria remittēda queritur, pdest paupertas. ff. ofi. ꝓcō. illicitas ad fi. C. de mō muletā. l. vltima. ad fi. z. ff. de remissione satisdationis queritur, distinguēdū: aut expedit paupertas aut nō: si nō expedit, vt q̄ tractat de dādo curatoꝛ furioso vel adulto, z nō vult admitti, hoc casu paupertas ei nocet. z repellitur. sed hic ꝓpꝛie nō est nocere, sed prodesse, pdest cū vt repellat. C. de episco. audi. l. j. de cura. §. vlti. Si aut expedit et satisdare, vt est in satisdatione iudicio sisti, vel delegato ad sed ad uenientē die vel cōditiōe, tūc distinguo i isto secō casu aut est pauper q̄ nō possidet immobilia nec mobilia, vel parum, nec posset inuenire fideiussoꝛes sine magno incōmodo paupertatis. q̄ remittit satisdatio. ff. si cui plus quā. p. l. fal. l. cū nō facē. Pōdo casu nō remittit. ff. qui satisd. cog. l. si fideiusso. §. vltimo. cū simili b⁹. Si queratur de remissione publicoꝝ munerū, vt collectarū z tutelarū, tunc distinguitur: q̄ aut ꝓtendit quis se excusare tali munere bonoꝛe publico paupertate suam, aut alienā. ꝓpꝛiā, pdest ei. j. de excu. tuto. §. sed z pp paupertatē alienā vt pupillozū quos hz in tutela sua, hoc casu paupertas non prodest, sed nocet: q̄ quatuoꝛ tutele ꝓ vna cōputantur. ff. pro vnum est patrimonium pupillozum. ff. de excusa. tutoꝝ. Ipa donē. §. vltimo. z. ait. Dicit bona in illo vt ꝓcedat lic. q. hoc vt impediatur libertas, exigūtur duo, fraus z euētus. Et hoc dꝫ gl. q̄ hoc verū est de directa nō fideicommissa. vñ vt directa impediatur, sunt duo necessaria, fraus z euētus. In fideicommissa sufficit solus euentus. Et videtur q̄ imo totū cedat in fideicommissaria libertas difficilius extraneꝰ heredē instituat. libertates fideicōmissarias z directas z alia legata relinquat. quē habebat in potestate exheredauit, dicitur si iste filius vltra q̄ nūciū egit q̄rela z obtinuit legata nō valet. similr libertates directe fideicomissarie ꝓestāde sunt viginti aureis. a quolibet ꝓstādis. z sic lex est cōtraria ei qō dicit gl. ff. de inoff. test. l. ꝓpstādis. z sic lex est cōtraria ei qō dicit gl. ff. de testi. l. ꝓpi. exul. §. fi. cū lege sequēti. alias est §. z icip. l. ꝓpi. scribit ad istud contrarium nō voluit rādere vbi in directa requirit fraus

z euē

ꝛ euentꝰ in fidei cõi. solus euentus. queritur hic credo vbi rñ
sum potꝫ factũ tale ex eo q̃ supponitur fraus in directa hberta
te nos cõiecturamus incentinenti fraudem cũ habeat paratam
executionẽ. hꝫ ꝛ nemo dolosus p̃sima facie p̃sumitur. ideo duo
requiruntur: at in fideicõmissaria suspendunt eo q̃ dat ꝛ roga-
tur de vno in aliũ. ꝛ ideo cũ res quodã modo dicatur stare in illo
suspenso seu intervallo in aere. ꝛ hic nõ cõiecturat lex nec ei isto
nec ex illo fraudem. sufficit solus euentus: sed in testõ vbi dat di-
recta li alias cõiecturamus fraudem q̃ incõtinenti competit fi-
deicõmiss. cũ sit locata in alicuiꝰ voluntatem. nã ius p̃sumit qõ
nõ manumisset si sciret ex hoc fraudatos creditores: q̃ solꝰ esset
immemor sue salutis: q̃ non est dicendum. vnde factũ supponit
1 fraudẽ ꝛ reprehẽsibiliꝫ ꝛ euentus extraordinaria. † Sequitur in
litera. Cadẽ lege Elia Sentia. ꝛc. ibi dicitur q̃ minores viginti
annis. non licet manumittere seruũ nisi apud p̃torem. ꝛ cã co-
gnita. vt in gl. minor. Sufficit igitur si nõ sit minor. xx. annis. ly
nõ sit maior. vt q̃ tãgit vltimam diem vigesimi anni: q̃ tũc nec
minor nec maior. Sed dicendũ q̃ imo minor est. ꝛ si deficiat vna
hora abilla in qua natus est. vt. ff. de mino. l. denique. §. minores ex
natu. ſ. q̃ ad hoc de quo queritur. lex hꝫ eum p̃ro nõ minore, ſz
in vltima die vigesimi anni venit ad illud momentũ in quo natꝰ
fuit tunc potest dici nec minor nec maior: sed in veritate parũ ibi
2 natur. Dicit litera non aũt manumittere debet alibi q̃ in iu-
dicio apud consilium, id est, apud p̃torem. seu cõsiliũ p̃toris ꝛ cõ
cilium: q̃ queritur p̃tor: vis tu manumittere istũ seruũ tuũ:
ꝛ ipse dicit ita ꝛ sic dicitur apud consilium: q̃ ibi reconciliantur
3 mutue voluntates. vnde expone vt in gl. † Sequitur in litera ꝛ q̃
manumittitur ꝛc. ibi dicitur q̃ habens. xvii. annos potest esse
procurator. sed dicit lex q̃ minor viginti quinque annis non pot
esse procurator. C. ſ̃ p̃curat. l. exigendi. ff. ſ̃ p̃curat. l. minor. Re-
spondeo seruũ est ad iudicia, sed ad negotia sic. Item minor viginti an
nis non pot manumittere seruũ nisi cã cognita. sed hic non est cã
alia q̃z vt sit eius procurator q̃ ꝛ seruus potest esse procura-
tor, vel seruus. ff. de procura. sed dicas verũ ad negotia. Sic lo
quit lex illa: si nõ ad iudicia grauꝰ tunc arguitur ꝛ de illo ad ne
gotia hoc loquitur: q̃ dicit q̃ qui hꝫ xvii. annos potest esse procu-
rator: sed cõstat q̃ non ad iudicia nisi habeat. xx. vt dictũ est.
Sigitur hic loquitur de procuratore ad negotia. ꝛ seruꝰ potest
esse procurator ad negotia. vt. l. p̃allegata. ff. ſ̃. p̃curato. l. seruũ.
nõ est igitur legitima cã vt minor. xx. annis seruũ suũ manumit
tat vt sit eius procurator ad negotia. Sed dicendũ q̃ nõ ita ple
ne pot expedire negotia seruus sicut liber, vnde iusta cã est. † Et
per istum versiculum dicũt quidã q̃ minor. xvii. annis non põt
esse procurator ad negotia. sed hoc falsum est. ꝛ sibi imputet qui
talem sibi cõstituit procuratorem. vt. ff. de mino. l. cum. mã. in fi.
ꝛ. de instit. l. si quis mãcipiũ. nec hoc negatur hic propter hoc
q̃ minor. xvii. anis procurator esse non potest ad negotia sed vt
inde manumittenti consulatur. q̃z si minor esset verisimile est qꝫ
nõ bene administraret eiꝰ negotia. sed maiorẽ bene põt esse pro-
curator ad negotia minor. xvii. annis. ꝛ sibi imputet maior q̃ ad
negotia administrãda talẽ eligit. ff. ſ̃ p̃curat. l. cũ mã. in fin. Se-
quitur in litera. Semel aũt cã approbata. ꝛc. q̃z dictum est. scr q̃z
causa cognita minor. xx. annis. debet manumittere. ad hoc q̃
valeat manumissio dicit iste versi. q̃ si causa fuerit approbata si-
ue vera siue falsa. ſ. vbi dicit causa sive vera sive falsa ꝛc. intelli-
go q̃ aliquis diceret q̃ ista sententia lata non valet: q̃z fuit ex falsa
causa lata. si diceret sic indistincte, talis propositio nõ est admit-
tenda. q̃ indistincte ita, vt in aut. de tri. ꝛ se. §. si vero. Item sententia
valli obligationẽ inferat. ff. si. ven. l. sicut. §. si quis tamen. autho
rum item q̃z p̃sum. iur. ꝛ de iure q̃ nõ admittit probationẽ
in contrarium dicitur vera pro veritate accipitur. ff. de statu ho-
minum. ꝛ idcirco cã approbata nõ retractatur. sed directa
sed per cõtrariam. vnde probabo per falsas probationes
seu allegationes. ff. de cõd. inde. l. in summa. §. ſ. sic ergo cã bona
data circa statũ, remanebit nuda ꝛ sine authoritate ꝛ cã non re
spiciam. q̃z falsa. ff. de verb. obl. l. paul. de acquirenda hereditate. l. fin. sic intelligitur. C. si ex fal. instru. l. i. est dico q̃ licet
verba futura faciunt matrimoniũ carnali copula secuta, reprobã
te alterꝰ nõ remanet matrimoniũ. ff. de heredi. instit. l. q̃ soluẽdo
de aqui. vel amit. heredi. l. si seruũ. ſ̃ p̃tor. er cã non recte re-
tractari libertas põt. gl. siue falsa, id est iniuste cã q̃z si causa al-
legatur minor. que falsa esset: quod falsum est. non est. ꝛ. ſ. falsa cã
sed lex Elia Sentia vult q̃ minor sine causa non possit manumit
tere, quare exponendũ est falsa ꝛ iniusta, que tamen vera est. ꝛ p̃s
in exemplo gl. Sed dic falsaz. quo ad literaz. vnde si minor alle-
gauit falsam causam. q̃ in veritate falsa nõ erat: q̃z dixit se natu-
ralem cũ nõ esset. ꝛ cã fuit approbata valet manumissio. vnde o-
pinio fuit Placentini q̃ sententia lata per falsos testes si nõ fue-
rũt pecunia corrupti ꝛc. ¶ De hoc habes. ff. de re iud. l. divus
Adrianus. sic de cã hic. Istam tamẽ sententiam improbãt docto-
res ꝛ dicũt sententia lata per falsa instrumẽta. siue per falsos te-
stes. siue tunc corrupta pecunia, siue nõ. ꝛc. Quid ergo dicemus:
Dicendũ quod sententia lata per falsa instrumenta. siue p̃ falsos
testes, q̃z nõ sunt pecunia corrupti, retractatur. hoc est ꝛ q̃ ope
restitutionis: sed restitutio hec nõ hꝫ locũ i libertate. vt. ff. de mi-
nor. l. h. ex causa. §. vltimo. Dicũt similiter doctores q̃ sententia
lata p̃ falsas allegatiões ꝛ certa tatur: q̃ hic intelligo si dolose fue-
rit allegata. ꝛ hic intelligo oẽs leges que hoc dicunt. vt. ff. ꝛ cõsti-
tutiones. li. summa. alias sequeretur lites esse immortales. q̃z possibile
est quod vnus dicat falsum in facti narratiõe. nõ dico in iuramẽ
to de calumnia. q̃z illud est de credulitate. ¶ Item nota ex hoc q̃
dicit hic, causa semel approbata nõ retractatur. vt q̃ semel appro
bari reprobare nõ possum. dicit gl. q̃ hoc est speciale fauore liber-
tatis. Dicendum q̃ falsum est, imo ius cõmune q̃ hic dicitur ꝛ. ff.
de negotijs gestis. l. Pomponius. ꝛ cõtrarium signatur de me-
dico qui semel approbatus põt reprobari. vt. ff. de excusationibꝰ
tutorum ꝛ tẽporibus earũ. sed reprobari illud speciale est fauore
reipublice. q̃z. ipublice interest vt nõ sit mali medici ciuitate:
quia per ipsos medicos salus hominũ conseruatur. vt. l. §. j. ꝛ. ff.
de variis ꝛ extraord. cog. q̃ salus rebꝰ ceteris preferri dz. vt. C. de
sacrosanctis ecclesiis ꝛ de rebꝰ ꝛ de priuilegijs eoꝝ. l. sancimꝰ. ꝛ
ideo merito speciale est in eis q̃ pter periculũ q̃ imminet ꝛc. vt
semel pbatus possit reprobari: secus i aliis professoribꝰ. vt. C. de
profess. ꝛ me. l. reddatur. Dicit in isto titulo q̃ in testamẽto ha-
bẽs annũ decimũ septimũ. si finẽ decimi octaui attigerit põt da
re seruo suo libertatẽ: cũ antiqtas hnic etati sc̃z octodecim an-
noꝝ cõcesserit postulare. Unde questio fuit Bononie, de vno ex
filijs Accursij q̃ volebat fieri doctor i legibus. ꝛ nõ habebat ni-
si septẽdecim annos. vel parũ plus. Opponebatur ei quod non
poterat, ratiõe etatis. Unde queritur an aliqs in decimo septimo
anno possit fieri doctor legũ? Videtur q̃ non q̃z doctor legum
iurisdictionẽ habet ordinariã inter scholares suos. vt in proe
mio. ff. circa finẽ. si aliqs inder esse non põt. nec rempublicẽ gu-
bernare, nisi habeat etatem cõpletã sc̃z. xxv. ann. sic. ff. de mu. ꝛ
ho. l. ad rẽpublicam. ꝛ contra videtur quis habẽti septemdecim
annos, cõcessum est p̃ alio postulare, vt hic: cũ p̃ alio in tali
etate põt aliquis de iure ꝛ propter respõdere. ff. de postul. §. nõ
tantu. sed hoc est opus doctoris legum. vt. ff. de offi. iur. l. secun
da circa finẽ. queritur in etate. xvii. annoꝝ põt aliquis fieri. Do
ctor legũ. vnde ratione officij bene põt. sed videtur q̃ ratione tu
risdictionis impediet. vt p̃alleg. l. proemio. ff. circa finẽ vt. ff.
de mu. ꝛ hon. l. ad rem.

ADDITIO.

a ¶ Paupertas pdest. Adde nũquid paupertas differat ab inopia. do. ſason. in. l. si ab arbitrio in fine cõmẽti. ff. q̃ fatid. co. Et
col. qualiter pdest paupertas vide per eundẽ. in. l. si vero. §. primo. ff. eod. Bart. in re. l. si cõstãte in. scõa col. ff. sol. ma ꝛ in. d. l.
j. ff. q̃ fatisd. cog. ꝛ in. l. paupertas. ff. de exc. tut. Et q̃ndo pdest
paupertas, vide Bart. in. l. si procuratorẽ. §. fin. ignoratẽs. ff. mã-
data.

De adoptionibus. Rub.

1 ¶ Nomine cautionis quando contineatur nuda promissio.
2 Substitutio per arrogationem quando annulletur.
3 Satisdatio de bonis impuberis restituẽdis in quibus bonis ha-
beat locum.
4 Impubes petitionẽ quarte trãsmittit ad heredẽ. si arrogatꝰ de-
cedat post arrogationem.
5 Arrogatoꝝ si heredauit filiũ arrogatũ vel emancipatũ sine cau
sa. an debeat ei relinquere in testamẽto suo quartã partẽ bono-
rum suoꝝ nm.
6 Spadones qui dicãtur, ꝛ an possint adoptare, ꝛ matrimoniũ cõ-
trahere.

NOn solum. Cũ aũt per principale re-
spõsũ. hic in principio bu-
ius. §. ẽt q̃ arrogatio fit per principale rescriptũ,
ꝛ sic per principẽ adoptio aũt per quemlibet ma
gistratum. vt. ff. eodem secunda queritur que est
ratio: Dicẽdum est quia ita placuit principi. ꝛ q̃
placuit hic dicẽdũ q̃ adoptamus eos qui sunt alieni iuris, arro
gamus eos qui sui iuris sunt. vt. ff. eodẽ. l. prima ꝛ secũda, sed q̃ est
alieni iuris vel i aliena potestate nihil habet. totũ ẽ patris. sed q̃
est sui iuris habet bona q̃ sũt sua, ꝛ vt frequẽter accidit. locuples.
vnde maiꝰ est periculũ in arrogatione eius qui aliq̃d habet, quã
in adoptione eiꝰ q̃ nihil habet: ꝛ ideo leuis permittit adoptio,
quã arrogatio. vt. ff. de fur. l. j. qua sui ẽ. circa fin. q̃z vbi est maiꝰ
periculũ, ibi cautius est agẽdũ vt. ff. de ꝓcur. edic. l. i. §. sed ꝛ si quis.
Item maioꝝ ꝛ maioribus iudicibus cõmittitur cã liberalis q̃
magna est. vt. ff. de arbi. l. nõ differuntꝰ. §. de liberali. Deinde
ot litera q̃ impuberis arrogatio fit cũ istis conditionibꝰ. vt pa-
ter arrogatoꝝ caueat tabulario publico de restituẽdis bonis ꝓ-

beris,si pupillari etate decedat,his q bona ipuberis arrogati habuissent,siue vel si ficta nō esset arrogatio.dicit gl.q cauebit ō hoc pr arrogatoꝛ solū verbali cautiōe.ꝛ allegat.l.C.ō ver.sig. l.scimus.Sed dicēdū q falsum est,imo cauebit, id est satisdabit cū fideiuſ.ꝛ.J.illā.C.ō verbo.sign.sancim' q dicit.†Quod nomine cautionis nuda,pmisso cōtinetur,intelligo hoc esse verꝫ,si hoc verbū cautio pꝛofertur ab homine, sed qn a lege, intelligitur cautio cū fideiuſ.vel pignoꝛibus.Item casus legis est quod hic cautio de qua loqitur noster.ſ.q cū fideiussoꝛibus est vt.ff. eod.l.nec ei in fin.cū.l.seq.ꝛ.C.eod.l.ħ. Si habes additionē cā nō re,pbo.sed gl.antiq ita habemus vt dixi,ꝛ si hic esset extra cām additio que diceret cōtrariū gl.Dicit q debet cauere cum fideiussoꝛibus vt dixi pater arrogatoꝛ de restituēdis bonis impuberis arrogati decedat impubes in pupillari etate,bis q vēturi esset ad bona illa,nisi impubes dedisset se in arrogationē,vt hic ꝛ.ff.eod.l.his verbis.Sed q sunt illi q vēturi essent:Dicēdū q qui ex testamento,ꝛ pōt esse q qui ab intestato.verbi gratia.ego pr habeo filiū impuberē in potestate,facio testamētum, ꝛ ei substituo pupillariter Titium.ꝛ sic iste Titius substituꝰ ſ ipubes filiꝰ meꝰ decederet i pupillari etate nec se daret in arrogationē bona haberet.postea dat se ipubes me patre mortuo i arrogationē,ista arrogatio facit substitutionē nullam esse:ꝛ sic Titiꝰ substitutus defraudatꝰ esset spe sua,q bona ipuberis:ꝛ si impubes moꝛiet in pupillari etate bis ad qs vētura esset bona illa nisi se dedisset filius impubes ca.di.i arrogationē pbo qꝛ testamētum p ea.di.minimam annollatur.vt.j.quibus mod.testamen.infirm.ſ.nō tñ.sed substitutio testamētum ipuberis.ff.de
2 vulgari ꝛ pupillari substitutiōe.l.patris ꝛ filā.†Item q substitutio per arrogationem ānullatur est lex expꝛssa.ff.eod.nec ei.ſ. eoꝛ.Item legataꝛijs qbꝰ erāt legata relicta ex substitutiōe ꝛ libertatibꝰ relictis ꝛ ideo cōsultum est p istam satisdatiōem.Pone q pater impuberis nō fecit testamentum ꝛ eo moꝛtuo impubes dat se i arrogatiōe,si ipubes in hoc casu decederet i pupillari etate,pr arrogatoꝛ omnia occuparet. vñ nisi esset remedium satisdationis illi q alias habꝝnt bona ipuberis nisi se dedisset in arrogationē,bona ista amitterent p arrogationem:qꝛ iste impubes sui iuris remāsisset ei' patre decedēte ab intestato, primio res haberēt bona istiꝰ ipuberis decedētis i pupillari etate:ſ; cū dat se in arrogationē est i potestate aliena,hereditatē nō habet: sed pr occupat oia iure peculij.vt.ff.de castron.pecu.l.ħ.ideo p istam satisdationē pꝛouideret illis vēturis ꝛ ab intestato q bona impuberis habituri essēt si nō esset arrogatꝰ.Itē ista satisdatio. scz quā pꝛestat pater arrogatoꝛ de restituendis bonis arrogati ipuberis bis q vēturi esset ad ea nisi facta esset arrogatio sub tali cōditione,scz si impubes decesserit in pupillari etate decederet in arrogationem alias nō haberet bona pupilli,nisi iste impubes in pupillari etate decederet:sed in vēturis ab itestato nō videtur q locum habeat illa conditio, scz si decederet in pupillari etate:quia quandocū que decederet impubes si arrogatio facta non esset,aut in pupillari etate decederet, siue post quandocunque,tñ illi qui venirēt ab intestato haberēt bona eius, vi delicet pꝛoximioꝛes:ergo ista cōditio ō bonis impuberis restituendis si decedat i pupillari etate,licet locū nō habeat in bis q vēturi esset ab intestato:dicēdū q imo dicit gl.qꝛ si iste ipubes decederet ab intestato qꝛ pr eius nō substituisset se nō dato i arrogationē malo velle suo venietes ab intestato scz pximioꝛes haberēt bona sua:qꝛ nō pōt i tali etate facere testamētū:ideo eo dato in arrogationē pr arrogatoꝛ pꝛestat satisdationē de restituendis bonis vēturis ab intestato sub illa cōditiōe si decesserit i pupillari etate.Sed si iste viueret q̄ſq esset pubes,nō esset certū q ab intestato venietes si pꝛoximioꝛes haberent eius bona:qꝛ in illa etate pōt facere testamētum ꝛ alios instituere:ꝛ ideo dubium est si post pupillarē etatē decedat,ā vēturi ab intestato ei'
6 bona habeāt. ¶†Sed casus dubij non sunt cōsiderandi.vt.ff. qui ꝛ a qui.ma.liberi nō fāt.l.Julianus.Et ideo satisdatio de bonis ipuberis restituēdis habet locum i vēturis ab intestato sub ista cōditiōe,si decedat impubes in pupillari etate.Et secundum hec non succurrit ab intestato venietes si moꝛiat post pubertatē iste impubes q dedit se in arrogationē. Et ratio gl.est qꝛ esset q casu vt haberet bona vt dictum est:Hoc falsum est,imo certū qꝰ illi q sunt in illo gradu ad impuberē i quo defertur querela vel bo.possessꝰ tabu.venirent ad eiꝰ bona eo decedēte post pubertatem,nisi essent ingrati,ꝛ hoc inēūberet onꝰ probandi heredi instituto, vt.C.de inoff.test.l.ōmodo.Item ponatur q ista satisdatio nō esset inuenta quā pꝛestat arrogatoꝛ de restituendis bonis bis q venturi esset ad bona arrogati. sed nō esset arrogatio facta,sunt ne substituti excluſi sine spe:Dicit hic gl.q sic:qꝛ substitutio p minimā capitis diminutionē tollitur.¶Cōtrariū dicit. ff.eodem lege si arrogatoꝛ.Unde bñ dicit ibi q fingitur non irritum testamentū.ꝛ glo.ibi adducit illam legem bis verbis q fingatur testamentum non irritū,sed gl.aliter intelligitur ꝛ oēs doctoꝛes quod ibi dicitur quod in lege illa bis verbis ſ.q,q si hec satisdatio omissa fuerit vtilis actio i arrogatoꝛē dat:intelligit vtilis actio scz ex stipulatu:qꝛ fingit stipulatio interposita, scz interposita nō fuerit sicut ꝛ in stipulatione sup dote,que si interposita nō fuerit, fingitur ꝛ sic arguitur testamētū tenere,ꝛ nō esse irritū:sed sic intelligitur ibi gl.vtilis actio scz ex testamēto, vnde sequeretur q testamentum fingeretur nō irritum ꝛ certe ego sic inteligo:quia ēt lex illa.ff.eod.cc.l.prima,bis verbis q intelligitur esse consultum oibus p illā satisdictionem ꝛ in fine dicit q si omissa fuerit,datur vtilis actio per quā oibus consulitur.hic accipio ex antecedētibus, qꝛ que interpꝛetationiꝰ ec. ff.de ver.ob.l.Titia. Pone igitur quia alicui sit relicta libertas in substitutione non esset ei consultum quia:nisi addatur hereditas ex testamento in quo est relicta directa libertas,hic non esset directa:qꝛ directa a defuncto pꝛestatur nō ab herede,ſ; deic.sic ꝛ ideo non consulitur omnibus nisi fingeretur testamentum non irritum,ꝛ per legem bis verbis non fingitur non irritum:vbi expone in fine illius legis,vtilis actio.ſ.ex testamento, vel pōt exponere.vt in gl.vtilis actio,scilicet ex stipulatu.tū aguitur quod pꝛopter hoc non habeatur qꝰ fingit testm non irritum.Dicendum quod nisi illa lex ex qua inducitur stipulatio,ſ; esse irritum.Deinde alius.Item queritur quibus cōpetit stipulatio seu satisdatio de qua hic loquitur quam pꝛestat arrogatoꝛ eius fideiussoꝛ seruo publico?Dicas quod solum cōpetat illis q venturi essent ad bona.si se nō dedisset in arrogationē,a nullā: ego dico hoc multi alij.qꝛ Rofredus ōt q cōpetit arrogato si emācipet:ſ; nō ck lex aliqua q hoc dicat.Dicit et q in quolibet maioꝛe arrogato hoc verū est.vt agat ex ista stipulatiōe vt ei restituant bona sua si arrogef,ſ; hic est maioꝛ derivatio qā pria,qꝛ lex q loquit de ista materia semp loquit in impubere vt hic.ꝛ ff.eo.l.nō aliter.ꝛ l.si arrogatoꝛ.Un dico qꝰ remedia huius.ſ.sunt.l.cautio seu stipulatio arrogatoꝛia cū eius fideiussoꝛibus interponēda.ꝛ cōstitutio qꝰ ei restituatur bona sua si emācipetur ꝛ si sine cā quarta pars bonoꝛū ab arrogatoꝛe. Indias de qua cōstitutione lex facit mētionē.ff.de inof.testa.¶Papa conuentū.ſ.si qs impubes.ꝛ hoc solū hꝫ locū in impubere non in maioꝛe:qꝛ lex noluit impuberi cōsulere:sed maioꝛ sibi videt nisi sibi cōsuluerit.Sed q dā interposita sit stipulatio in pupillari etate,ꝛ post factus fuerit maioꝛ vt q̄ſ:an videat interposita:nec demū indigeat interponi.Credo qꝰ sic:ꝛ hoc pꝛimus tps non est modus ꝛc.ꝛ in spicimus oꝛigine obligatio, cōtinuabiꝰ eā extra.Dico igit qꝰ et iā impubes arrogatus si emācipetur a patre arrogatoꝛe nō agit vt sibi restituatur bona sua ex stipulatione de qua hic loquit lex.ſ; p legē si restituatur sibi bona sua, vt hic,nā per istam satisdationem inauditum est per.l.cū.ff.de ver.ob.l.si ge non dicit hic ibi.nec alibi:nisi authoꝛitate tua hoc dicas.ſ; silli illi q vēturi essent ad bona,nisi se dedisset ipubes in arrogationē illi solū agēt ex illa stipulatione.Et rō est:qꝛ impubes bis vetoꝛem,sed impubes si se dedat in arrogatione veꝛisimile est eū cōsulatur impuberi:ſ; de vēturis ab intestato,vel ex testōne intromittit se tutoꝛ:ideo illis 2sultū est remedijs huius.ſ.scilicet ista satisdatione cōtinetur qꝛ si arrogatoꝛ se emācipauerit sine cā,vel seipsum exheredauerit reliqt ei quartā partē bonoꝛū suoꝛum.Dicit gl.hic ꝛ bene,qꝰ ista stipulatio de qua loquitur non se extendit ad quartā:qꝛ ista stipulatio de qua loquitur pretoꝛia est,ꝛ in pretoꝛijs stipulationibus nihil est addendum vel diminuendum.ff.de ver.ob.l.in conventionibus.ꝛ pretoꝛias ſte pu.l.j.ad fi.gl.arguit quod illa stipulatio de qua hic non se extendit ad quartā:qꝛ esset de futura successione,ꝛ pactū seu stipulatio de futura successione nō vꝫ.Illud argumentum non movet dñm.sed ratio predicta.Teneoꝛ igitur istius stipulationis effectū satisdat arrogatoꝛ de restituēdis bonis impuberis arrogati turi ad bona ex testō vel ab intestato si iste arrogatus non esset, de restituendis sub ista cōditione.si decedat impubes in pupillari etate.Ego appono alius intellectui istius satisdationis.ch non apponit gl.nec Rofredus,si decedat in pupillari etate ad de.l.viuo arrogatoꝛe,ꝛ hoc pꝛobosse.Que fuit cā stipulationis istius interponēde,ista ne q vēturi essent ex testō vel ab intestato ad bona impuberis,si arrogatus nō esset.nā eo dato in arrogatione bonis impuberis defraudarētur.Ex pone qꝰ filius ar rogatoꝛ.ꝛ hic si qua fuit cā istius stipulatiōis interponēde ista nec q venturi essent in testō vel ab intestato ad bona impuberis, sed arrogatus nō esset eo arrogato bonis in bonis defraudarētur,tunc impubes cū moꝛiꝛ inuenit sui iuris:ꝛ ita venientes ab intestato veniūt ad bona eius iuris,nec indiget stipulatiōe alia quam fuisse interposita si testm erat factū sicut stipulatio per arrogationem ntebatur ita cū inuenis sui iur.t pe sue moꝛtis ille impubes contingens ei in pupillari etate reōciliatur testm vel substitu

substitutio: z sic substitutione iuris veniunt qñ premoritur arrogator. z ideo ista satisfactione istius opus non est quando moritur impubes in pupillari etate: premortuo arrogatore: ideo attendendū est in tenore stipulationis, si decessit in pupillari etate viuo arrogatore. Itē ōt hic litera q si pr̄ arrogator emācipaue rit illi silicet impuberē arrogatū sine cā, dz ei bona scilicet, oia arrogati ei reddere, z quartā partē bonoꝝ suoꝝ relinquere. et dicas quod bona ipsi⁹ arrogati statim cum ipse emancipauerit eiredditz hic, colligo ex virtute illius dictionis tunc vnde ōt litera dignus emancipatione fuerit z tunc scilicet in emancipatione sua reddat z hic est vis z potestas illi⁹, verbi tunc, vt. ff. de cōditione z demonstratio. l. quarta infra, sed quartam bonoꝝ suorum nō dat ei statim cum emancipat, sed in testamento suo q ōt hec litera vel vnius iusta cā emancipauerit vi letur ei quartā bonoꝝ suoꝝ relinquere. vnde hic cum verbum relinquit est verbū pertinens ad vltimā voluntatem. ff. de tabu. ex bi. l. prima. ad finem. Itē ōt lex q si arrogator repetat quartā bonoꝝ nimis ma ture petit. ff. de collatione bonoꝝ. l. prima. §. si impuberi ad fi. 6. vnde hic male dicit Rofredus qui ōt qō arrogator statim cum emancipat dz dare arrogato quartā bonoꝝ suoꝝ. sicut tunc bona sua teneatur restituere ei. ¶ † Itē aliud dixit z male, sed postea correxit se dz relinquere arrogatori quartā partem bonorum suorum ipsi arrogato nonne transmittat petitionem quarte ad heredē. Ipse ōt qō sic. z ter. est. l. quod impubes heredi suo, tiās mittet petitionem quarte vt. ff. de collatione bonoꝝ. l. prima. §. si puberi. Respondeo, sed iste postea correxit se. vñ si arrogator decedebat nō dz ei⁹ heres petitionē quarte. z nō moueor rōne sua sed alia q̄ eum in ista quarta referamus nō ad tempus factionis testamenti vel vltime voluntatis nō dz legatum, imo esset p̄o nō scriptum vt est de caducis, tollen. l. vnica. in primo ordine. Ad argumentum in dz um q̄ est ter. illius. §. ff. de collationi bonorum. Iprima. §. si impuberi. ibi respondeo q̄ impubes petitionem. quarte transmittet ad heredem. verum est si arrogatus decedat post arrogationē. ¶ Itē q̄ro an p̄o ista quarta posset iste arrogatus agere petitione hereditatis. Dicendum qō nō, q̄ vult q̄ arrogator relinquat ei quartā in vl. voluntate hic z hec est constitutio diui Adriani q̄ habes. ff. de inoff. testam. l. Papinianus. vnde si relinquat ei arrogator quartā in testamento, obtemperatum est. l. Pū, non intromittit se amplius petere per actionē ex testamento si non relinquitl cōstitutio diui Pū. nō facit cum bē redem in illa quarta sed obligatur arrogatorem ad relinquendū quartā ipsi arrogato vnde no aget petitione hereditatis arrogat⁹ sed q̄ arrogator obligat⁹ erat cōstitutiōe diui Pū ad factū ideo succedet itereſſe q̄ cū q̄ teneꝝ ad factū nō facit iteresse. vt. ff. de reiu. si qs ab alio in fi. legis. vñ ad illud interesse agit. cōditione ex illa cōstitutione cōditiōe. ex l. pone arrogator ōt in testamento suo arrogato, relinq̄ quartam partem bonorū. Dico quod eā nō, pōt petere: q̄ si eam posset petere aut ex cōstitutione diui Pū, aut actione ex testamento relinquēdo obtemperatum est in constitutioni: z ideo ex cōstitutione illa agi nō pōt. vnde si obligatus essem vendere z venderem, essem liberatus. Item nec actio ex testameto peti pōt q̄ legatum est mera liberalitas. sed arrogator est obligatus ex cōstitutiōe diui Pū, reliquere quartā nare arrogator est debitor, sed si debitor legat creditori nō vi legatum, vt. ff. de leg. scdo. l. debitor. quare actio ex testamēto eum nō dz. Dicendum q̄ imo est arg. l. dicendum quod quā do debitor legat id q̄ dz, nō vz legatum. sed arrogator nō legat q̄ debet relinquendo quartā. q̄ quarta legatur. sed erat obligatus ad relinquendum quartā, z sic ad factum. Ad illud quod dicit quod legatum est mere liberalitas sed hoc obligat⁹ est ad relinquendum. Dicendum q̄ relinquere est idem quod legare, z legere est mera liberalitas. Itē relinquere est dimittere sic dare nomen facti quo impletur Pctus, cum aliquis donat rē donantem. Similiter donat donatorem donatā, z relinquere est nomen donādi, z est nomen facti, quo impletur legatū. ex hoc oritur talis dubitatio, si aliqs in extrema sua volūtate diceret amico suo, q̄d relinquetis vos filijs vestris dicit ipse, Ego relinquo, ut talem domum z tali relinquo talē vineā z sic factū est totum istum per ista verba relinquere. z certe iudicata fuit testū nullū. die q̄ relinquo z lego idem significant. sed nō sequitur relinquo ergo lego. C. de sac. ecc. l. vl. vnde est equinocatio relinquere, id ē dimittere q̄ cum quis moritur oia dimittit nihil. secum defert: ideo hoc verbum relinquo duo significat. q̄d erit in dubio nascitur vtrum vellet dicere relinquo, id est lego, vel relinq̄, id ē dimitto. Veniamus ergo ad arg. z dicendum q̄ nō est p̄o p̄ie legatum vnde ōt lex si donaui tibi decem vt ea mihi mutuares tu mutuasti nō videtur esse mutuum q̄ mutuare est voluntarium. teras hic obligatus ad aliq̄d mutuādū. z ista est de rigore, sed ō equate mutuū est vt. ff. si cer. pe. l. si tibi pecuniā. Ita dico hic, dz sit lit obligat⁹ dz qa eo peti nō poterat eo mortuo icipit hēs teneri cum effectu z hoc est alias cum actione ad heredē z ēs heredem incipiatur. vt. C. q̄ act. ad hered. z cōtra her. icip. l. ista. sciēdum quod quocunque modo emancipiat arrogatus pr̄ arrogator dz restituere dona sua, sed in quarta bonorū arrogati est distinguendum. q̄ si emancipatio est incognita z sic in cause cognitione cōstat de meritis arrogati z in p̄obitate dz quartā si sine causa habebit vnde hic dicitur quod dz fieri ista emancipatio causa cognita z si in cause cognitione cōstat de meritis arrogati. z de p̄bitate arrogatoris nō habebit quartā. Dictū est igitur qō si constat de immeritis arrogati p̄iuatur quarta vnde scias quod ille sunt cause p̄iuādi quarta que sunt cause exheredationis. vt i aut. vt cum de ap. cogno. §. aliud capitulum. Unde sciendum q̄ aliud est si exheredē, iste arrogator hz vnam solā viam si peteret quartā ex cōstitutione diui Pū. vt. ff. de inoffi. testam. l. Papinianus. §. si impuberes. si p̄eteriatur hz triplicem viā pōt dicere testū nullū, sicut z quilibet suus. vt C. de liber. p̄eter. l. vlti.

5 ¶ † Dicit hic q̄ si arrogator exheredauit filium arrogatum vel emancipatum sine causa, dz ei relinquere in testamento suo quartam partem bonoꝝ suorum. intelligunt quidā in indefinita que equipollet vniuersali. ff. d pig. l. si necessarios. si. §. annua omnū bonorum q̄ litera ōt quartam bonorum suorum, scilicet arrogatoris. z haberet alios filios naturales z legitimos. vt. ff. si quis i frau. patro. l. vl. ¶ Arguitur cōtra eos. secundū hoc inuenietur q̄ plus haberet legitimus, quā naturalis z legitimus. Ad hoc, bene respondent q̄ hec nō est verum. q̄ iste arrogatus diues est vt frequenter accidit z habuit pater arrogator fructū interim, z est casus. l. q̄ legitimis tantū plus hz quā legitimis z naturalis, vt in dato cinere, vt in auth. de trie. z semiss. §. primo. Itē arrogat⁹ plus hz quā naturalis z legitimus vt. ff. qui in frau. cre. l. vltima. q̄ ibi dicit quod talis filius adoptiuus habet quartā. in omnibus bonis patris adoptiui. z si aliquid alienatum fuerit de his dz reuocatoriam actus quā filius naturalis non haberet saltem indistincte. Et per hoc arguitur q̄ plus hz legitim⁹ quā naturalis nō haberet saltem indistincte quod haberet legitim⁹ vnde vel arrogatus contentus esset quarta eius quod habitur⁹ esset ab intestato q̄ naturalis z legitimus secundum hoc est contentus, vt. C. de inoff. testam. l. cum queritur. Ad literam istā que loquitur impliciter. q̄ dicit quod debet habere quartam partē bonorum arrogatoris respondent q̄ dicit q̄ hoc frequentius. accidit, q̄ isto qui naturales filios habet arrogat vnum. vt. ff. de adoptionibus. l. nec ei. Preterea z ideo cum sit vnicus filius hz quartam omnū bonorū arrogatoris: q̄ hec est quarta eius qō habiturus esset ab intestato q̄ ab intestato totum haberet, sed, videtur q̄ ista quarta sic hodie ampliata. vt in auth. de trie z semiss. iste arrogatus eā nō hz. sed cōstitutione diui Pū quartam petere potest. Sed pōt dici quod quarta est eis ampliata qui habent querelā vel aliud auxilium loco querele. vt institutionē. argu. l. ff. si quis can. l. si eū. §. qui iniuriarū. hic loquitur de tribus de bonis arrogati q̄ sibi reduntur ¶ Itē quarta bonorū arrogantis. Itē bona que iteri acquisiuit medio tpe iste arrogat⁹. patris arrogatoris acquisiuit quo ad commodum vel vsum fructum. vt sunt bona aduentitia. z ōt gl. quod bona illa restituet iste pr̄ arrogator filio arrogato si emācipetur sed vsusfructus remanet patri arrogato ad vitā post emancipationē z adducūt ad duas leges, vt. ff. fami. erc. l. si filia. §. secundo. z. ff. de vulg. sub. l. sed si plures. §. iarrogato. z. C. de bo. glib. l. cū op. §. cū autē. z ille leges aliud concludūt p̄opositum glosatoris. Lex p̄ima p bat q̄ arrogator retinet vsusfructus medū temporis q̄ fuit arrogatus arrogatiōe: z hoc est satis equū. secunda non p bat. l. C. de tempore futuro nisi diuidi vsumfruc. z hoc est satis tollerabile. vñ in naturali filio legitimo si erat in potestate patris morte q̄ ipse filius moriē remanet vsusfructus patris morte q̄ ipse filius moritur insolidū in vita sua si emancipatis dimidia hec est. p bata q̄ in auth. de hered. q̄ ab intestato. §. vl. dicas quod restituere dz pleno iure illum vsufructum, nec pro tempore futuro debet aliquid retinere sicut z alia bona arrogati. z hoc: ostenditur sic: q̄ per. l. ff. totū patri acquire batur. vnde i acquirendo nō erat diuisio p̄opter etatis, vsusfruct. ergo nec restituēdo, z sic debet restituere ista bona cum vsusfruc. in acquirend. z retinendo q̄ iure C. locum habet fauore filiorum est introducta. ergo nō dz retro q̄ri in eorum lesionem. ff. de leg. z sena. l. nulla. C. de leg. z consti. l. q̄ fauore quare simul cum vsufructu dz restituere bona aduentitia pater arrogator q̄ interim filius arrogator dū fuit in arrogatione sibi acquisiuit ista. Sequitur postea. §. in plurimis vt illud. verū habuit dominus quendā, doc. qui totū ecōtrario exponebat in litera quā gl. exponat, vnde dicebat. ¶ † Dō spadones.

6 dicuntur aliqui qui secundum naturā generare non possunt q̄ castrati: et testes bene possunt adoptare, z matrimonium possūt

ff. de damn. infect. l. fluminū. §. vitium. Et ad hoc habes in his q sunt nobis a natura, ꝛc. sed castrati sunt illi quibus virilia amputantur. vñ dō castratus quali caste natus, ꝛ iste adoptare non pōt, q ꝛ nec generare. ⁊ iebant eunuchi vt cum dominab⁹ starēt ⁊ vt eis relin. queretur aliquid sed hodie per legē est prohibitū ne fiāt eunuchi, ꝛ quod dicitur hic q spadones, id est, castrati ꝑm istā ex positione generare nec matrimoniū ꝓtrahere: q ꝛ verum est ꝑm ista iura qui non potest generare nec matrimonium cōtrahere. Dominus meus de hoc non curat.

1 ☞ Femina nō potest arrogare, nisi sibi concedatur a ꝓncipe.
2 Arrogari qñ possit filius naturalis per rescriptum ꝓncipis. Et que sit forma que obseruari debeat in supplicando.
3 Fili⁹ naturalis potest legitimari per rescriptum ꝓncipis, ꝛ que sit forma.

Femine. † Ibi dō q fem. non pāt arrogare quia nec habent in potestate, nili cum amiserint filios, ꝛ i solacium filiozum amissozum: ꝛ tunc ex rescripto ꝓncipis possse similiter arrogare, ꝛ nō alias: quare hic dō quod femine possunt arrogari, ꝛ non arrogare. Dicendū quod licet rescriptū ꝑncipis in vtroque requiratur, tñ pāt arrogari p rescriptū ꝑn. de iure cōmuni sed arrogare nō possunt per rescriptum de iure communi specialiter sī in ꝓcipuo iūeis concedatur: vt hic ⁊ cum cā, scilicet in solo casu amissō ꝓ filiozū. Latius enim. † Quere bat hic dominus meus quid sit arrogatio: quia dicebat: ipse non possunt arrogare per rescriptum principis filium meum naturalem. C. de na. li. l. legem, ꝛ tamen bene possunt eum legitimare p rescriptū ꝓncipis vt in in aut quibus modis na. effi. §. illud. ⁊ certe vr gl. lilla. C. alias intel. decreta, ꝛ hic ☞cta sed non est vnde dicas quod in arrogat⁹one non oportet facere mentionem filiationis supplicando. sed sufficit dicere talem ex traneum sui iuris nolo arrogare: vnde nec rescripto ꝓncipis fiet de hoc mentio sed in legitimatione oportet, quod fiat mentio filiationis in supplicando, ꝛ naturalitatem. ☞ † Quod dicat domine talis est filius meus, naturalis vnde peto quod legitimetis eum, vnde i rescripto debet fieri mentio, ꝛ ita alius est modus supplicandi ⁊ concedendi in vno quam in alio. vnde in legitima, nili esset tacta mentio filiationis ⁊ naturalitatis, non valet legitimatio, sed esset arrogatio hic allegatur ꝓallegata authentica quibus modis na. effi. sui. §. illud nota dum. in fin. tit. dicitur quod si dominus seruum suū nominauerit filium apud acta, q erit liber. Dicebat dominus meus, q ali qua intendebat se probare filiā cuiusdam, vt ei succederet, depositū ut testes ipsam fuisse filiā opponebatur contradicta testium qō non, sequebat q dato esset filia q pōt hic esse filia legitima ⁊ naturalis, ⁊ sciendum est succedere patri. & certe dicendum est, quod sufficit in testō quod intelligitur ex ꝑso dicī p testē quod est filia quod intendit q sit filia legitima: vnde dic t ler haliqui dicat ipsum filium legitimum, in authentica, vt licet. ima, ⁊ auic. §. ad hoc. ꝛc.

Quibus modis ius patrię potestatis solvitur. Rub.

5 ☞ Sacerdotium liberat filium a patria potestate.

Videamus. Nunc quib⁹, ꝛc. Dorino vero auo ꝛc. ver. Si vero is: ibi dicitur q nepotes per mortē aui efficiūt sui iuris si non erant recasuri in potestate patris sui sc. filij post mortem aui puta quia mortuus erat filius: pater eorum ante aliū vel exierat ō potestate per emancipationē: sed si per dignitatē recasuri sunt potestate filij qui exiit de potestate patris per dignitatē, nō vī exiisse quo ad sum incōmodum. vt in auc. constitutio q de dignitatibus. §. illud. Et tō nepotes id est filij istius filij q exiit p dignitatem de potestate aui q pater respectu isti⁹ filii recidit in eius potestatē, nec amittit patriam potestatē: p hoc soluebat d⁹s meus talem quēstionē. Est in quadam terra consuetudo qō si aliquis decedat qui non habeat liberos in potestate. q dominus omnia bona occupat iure manus mortue. Habebat quidā qui decessit filiū sacerdotem rectorē ecclie, q morabatur separatus a patre in ecclesia sua. Dñs iure manus mortue volebat bona occupare: dicebat domin⁹ me⁹ q sacerdos erat in pōtate defuncti tempore mortis: q ꝛ licet staret separatus a patre, tñ nō erat extra potestatem q ꝛ iste non est ō illis modis. Arguitur sic: certi sunt modi quibus tollitur patria potestas iste ñ est ō illis p quos quis exeat de potestate qui hoc titulo nominantur: ergo per talē modum quis non exit de potestate, ꝛc. ☞ Similis modus arguēdi. ff. ō his q sunt sui vel ali. iur. l. a patre furioso. circa ꝑin. ⁊ hic dñs non debebat bal ere bona patris sui defuncti iure man⁹ mortue. ☞ † Nec est dicendū q per sacerdotium recuerit qs de patria potestate, q ꝛ episcopalis dignitas faciat aliquem extrahere de patria potestate non tñ invenitur hic de dignitate sacerdotali. vt. C. d episc. ⁊ cleri aut. sed episcopalis, sed cebatur ꝛ quod imo sacerdotalis dignitas a facit quē exire de patria potestate, ⁊ dicebatur q erat decretalis vel decretū esse q ita esset adhuc allegabat, p sacerdote: q ꝛ l⁹ p sacerdotalem dignitatem exiuerat de patria potestate, tñ ille qui per dignitatē exit ō patria potestate quo ad suum cōmodū videtur exiisse ut in auth. cōstitutio an de digni. §. illud. ⁊ ideo dicebat ista sacerdotē admitti ad bona, ⁊ ita fuit iudicatum.

ADDITIO.

a ☞ Sacerdotalis dignitas. Sidde Bar. i. l. patre furioso. ff. de iure ꝓson. Et nunq d sacerdos sit ꝑsona publica, ⁊ possit alteri stipulari, vide eundem in. l. j. §. huius studij. ff. de iust. ⁊ iu.

1 ☞ Relegare quibus concessum.
2 Pater deportatus amittit ciuitatem ⁊ iura ciuium romanoꝝ. ⁊ hic patriam potestatem. Et nlius deportatus exit de potestate.

Cumaūtis ꝛc. Ibi dicitur quod deportat⁹ amittit patriam potestatem. Dicit glos. sententia deportationis nō pōt dari nisi quatuor iudicibus iperatore, ꝛ ab eo qui vices eius cognoscit a ꝓfecto pretorio, ⁊ a ꝓfecto vigilum, vel ab eo qui vice eorum cognoscit de mādato ꝓncipis: vt q ꝓfectus pretorio decessit, mittitur ad ꝓs ab imperatore aliqs q vice illi⁹ cognoscat. certe iste poterat operare, ⁊ ratio est, q ꝛ iste ordinari⁹ est, q vice alteri⁹ iudicis ex mādato principis subrogatur, ⁊ est casus. l. C. d⁹ officio eius q vice alteri⁹ iudicis gerit. l. secunda. Ex hoc soluebat dominus meus talē quēstionē, si aliquis episcopus decessit, mādauit papa duob⁹ vt exercerēt offi. iu defuncti, decessit vnus illoꝝ: querebat an alter posset cognoscere? ꝛ certe respondebat, q hic q ꝛ erant ordinarii. Sed in ordinarijs duob⁹ in eodem officio vnus pōt cognoscere sine alio, si aliud esset in delegatis. ⁊ de hoc dicebat esse plura iura expressa. hoc habetis. ff. ō offi. cōsul. l. ista. ☞ † Dicit eadē glo. posita quod oēs illi qui habēt merum imperiū, possunt relegare, ⁊ ceteri dico q non: q ꝛ concessum est prendi specialiter. vt. ff. ō interdictis ⁊ relegatis. l. relegator. primo respō. nec dico q hic merū imperiū, sed ea que mero imperio magistralit tractantur. q ꝛ ne mortem ciuitatis, nec membri mutilationem. ☞ † Quo autem verti. Sed si ex indulgētia, vbi dicitur: dictū est quod pater deportatus amittit ciuitatē ⁊ iura ciuiū Romanoꝝ. ⁊ sic patriā potestatē. Similiter si filius fuerit in potestate deportat⁹ erit potestate. Sed isti q sunt restituti recuperāt ꝓ restitutionem pristinum statum ⁊ gradū, ⁊ hoc dicebat dominus meus, q licet illa melis facta esset ad quēstionē que sequitur quā litera dicit. ⁊ si ipse vellet solvere sicut ipse audiunt q solu. bat ipse solvere quitam literā, ⁊ per iura illa q hic allegabat. ☞ Quēstio talis, q papa revocat expectātes i quadā ecclesia. Revocatis expectātibus quidam impetrat ꝓbendā primā in illa ecclesia que vacabit, postea venit vnus de expectāt⁹ revocatis, ꝛ impetrat restitutionē, restitut⁹ est, vocat ꝓbendā, vult admitti ille qui per aut ꝓbendā, ⁊ ꝓponit q, qui impetrauit restitutionē, quia impetrauerit postea q ille impetrauit, tñ q ꝛ non impetrauit ille ꝓbendā, sed restitutionē ad illam quam primo impetrauerit quā ille qui nō vult admitti ex testamēto in pristinum statum ⁊ gradum, scom hoc debet ille primo admitti ⁊ ꝓponi. Dicebat q per istā literā hoc diceret, ⁊ videt esse similiter casus. l. in li. C. de sen. pass. insula: vbi dicitur q miles qui fuit missus in fulam: q ꝛ vendidit arma sua ignominiose restituit⁹ est nō sine cuperat q sit miles, sed oportet i eodē gradu i quo primo erat. q ꝛ in matricula militum scribunt ꝓ dinē: primo maiestādo minor: postea minor. vñ gradū quē primo habebat recuperabat ꝓ restitutionē. Id idē est. C. ff. de cōtrabul. l. primadum. Dominus meus tñ dicebat. q forte diceret contrarium. ⁊ rationes illas bene dissolueret.

1 ☞ Laptus ab hostibus quare fingatur seruus.

Si ab hostibus. Dicit gl. q hic colligūt quidā in pēdēti vt inducant, hominum aliū sui iuris, aliū alieni iuris, vt ff. de his q sunt sui vel alieni iuris. primo respō. aliū in pēdēti hic. vñ status liberorum eius qui capt⁹ est ab hostib⁹ est in ingenuo dubio, ⁊ aliud esset in delegatis. ⁊ de hoc dicebat esse plura iura expressa. hoc habetis. ff. ō offi. cōsul. l. ista. ☞ † Dicit eadē glo. posita quod oēs illi qui habēt merum imperiū, possunt relegare, ⁊ ceteri dico q non: q ꝛ concessum est prendi specialiter. vt. ff. ō interdictis ⁊ relegatis. l. relegator. primo respō. nec dico q hic merū imperiū, sed ea que mero imperio magistralit tractantur. q ꝛ ne mortem ciuitatis, nec membri mutilationem. ☞ † Quo autem verti. Sed si ex indulgētia, vbi dicitur: dictū est quod pater deportatus amittit ciuitatē ⁊ iura ciuiū Romanoꝝ. ⁊ sic patriā potestatē. Similiter si filius fuerit in potestate deportat⁹ erit potestate. Sed isti q sunt restituti recuperāt ꝓ restitutionem pristinum statum ⁊ gradū, ⁊ hoc dicebat dominus meus, q licet illa melis facta esset ad quēstionē que sequitur quā litera dicit. ⁊ si ipse vellet solvere sicut ipse audiunt q solu. bat ipse solvere quitam literā, ⁊ per iura illa q hic allegabat. ☞ Quēstio talis, q papa revocat expectātes i quadā ecclesia. Revocatis expectātibus quidam impetrat ꝓbendā primā in illa ecclesia que vacabit, postea venit vnus de expectāt⁹ revocatis, ꝛ impetrat restitutionē, restitut⁹ est, vocat ꝓbendā, vult admitti ille qui per aut ꝓbendā, ⁊ ꝓponit q, qui impetrauit restitutionē, quia impetrauerit postea q ille impetrauit, tñ q ꝛ non impetrauit ille ꝓbendā, sed restitutionē ad illam quam primo impetrauerit quā ille qui nō vult admitti ex testamēto in pristinum statum ⁊ gradum, scom hoc debet ille primo admitti ⁊ ꝓponi. Dicebat q per istā literā hoc diceret, ⁊ videt esse similiter casus. l. in li. C. de sen. pass. insula: vbi dicitur q miles qui fuit missus in fulam: q ꝛ vendidit arma sua ignominiose restituit⁹ est nō sine cuperat q sit miles, sed oportet i eodē gradu i quo primo erat. q ꝛ in matricula militum scribunt ꝓ dinē: primo maiestādo minor: postea minor. vñ gradū quē primo habebat recuperabat ꝓ restitutionē. Id idē est. C. ff. de cōtrabul. l. primadum. Dominus meus tñ dicebat. q forte diceret contrarium. ⁊ rationes illas bene dissolueret.

1 ☞ Laptus ab hostibus quare fingatur seruus.

Si ab hostibus. Dicit gl. q hic colligūt quidā in pēdēti vt inducant, hominum aliū sui iuris, aliū alieni iuris, vt ff. de his q sunt sui vel alieni iuris. primo respō,

ad hoc allegat plures leges, vnde liberi eius qui captꝰ ēab hostibus, pone eo rum existente in captiuitate, sui iuris sunt: q2 in rem seruus est, dū est in potestate hostiū: r qui in alia potestate, est alterius. l. sic venit. ff. ad acquirenda re. do. l. liber ho. §. q̄que. Rideta d literā ista q̄ nihil est in pendenti inspecto statu p̄senti captib hostibus sunt sui iuris: sed inspecto futuro ex his q̄ euenire possunt est aliquid in pēdēti: r sic est hic ēt datus p̄sens isto casu q̄ sunt sui iuris, iste status respectu futuri pēdet: q2 si reuertatur p̄ fictione iuris postliminiū fingeretur semp esse alienis iuris: q2 fingerent semp fuisse in patris potestate: q2 r p̄ fingeret semp fuisse in ciuitate. r q̄ inspecto futuro dicat aliqd i pēdēti respecto p̄senti. dictis. l. ff. de verbo z obligationib. l. cōditioes ifi certū pc. l. cū ad p̄sens certi condi. r l. itaque. ¶ Sz certe dicas. q̄ licet in p̄senti libe. capti ab host. sint sui iuris, tñ lex dicit q̄ nō sūt plene sui iuris. ff. de suis r legi. l. penu. Dicit litera. Sz qui captus. rc. Litera ista legitur ſm gl. vno de duobus modis. Et dominus meus legit tertio mō. Primus modꝰ ſm glossam est quod non videtur q̄ seruus esse, nec importatur hostium esse sed veritate donec fines imperiū excesserit. ff. de ca. r post lim. reuer. l. postlimi. §. post liminio. sicut de furto non manifesto dicit gō non est furtum non manifestū, donec re furtiua ad locum destinatum fuerit deportata vnde si ante q̄cunque deprehēdatur dicit furtū manifestū, vt. j. de ob. ex delicto. §. manifestum. Secūdo modo legit gl. sed non est intellectus litere, vñ tertio mō die hic intellectus litere q2 siue reuertat bello, siue quia furtiue recedit ab hostibus, semper dicitur postli. reuersus, vt ibi dicit important ista verba reuertatur siue bello recuperaturcū bello postliminio redūsse estimatur id est, dicitur vel creditur secūdū veritatē non estimatur. id est fingitur quasi nō sit vere reuersus postliminio. sicut gl. exponit: sed non est intellectꝰ litere, vt dixi. ¶ Hic tangūtur due fictiones, scz fictio iuris post liminiū mouetur in captiuitate esse mortuū hora captiuitatis. ¶ Sed tunc argui. prima hora captus fuit seruus, ergo fingitur mortuus seruꝰ. q̄ est ꝛ mentem legis Cornelie, vt. ff. de test. l. lex Cornelia. Deunt ad istud argumentū fingitur esse mortuꝰ prima hora captiuitatis. r illo momento erat liber. Dicendū q̄d fictio legis Cornelie fingit ipsum mortuū esse prima hora captiuitatis, non ipsum mori: q2 tunc fingeret eum mori seruū, vñ aliud ē mori, aliud mortuū esse vt de condit. r de. l. si heres fingit emit. spiritꝰ. Et hoc petas tu in argūēto tuo ergo fingit mori seruꝰ non sequitur. sed bene cōcludes: ergo fingitur mortuꝰ dū eripiebatur i seruitutē, vnde fingit lex Cornel. ipsum mori liberū, q̄d eripiebat in seruitutē. r Queret aliquis. Que equitas ē ista, q̄d ille q̄ captus sit ab hostibus sit seruus legis q̄ hic induxit iduci hostibus: r ꝛ nos ita opponebat quidā nobilis late domino meo ipse dicebat. Et p̄o nobis ꝛ hostes potest esse rō quare captus ab hostibus seruꝰ fingatur q2 imperator2 pōt dare legē hostibus si valet q2 dominus totius mundi est ff. ad legem Rhodiā de Jac. l. de precatio. sed nō sunt digni legib⁹ sicut de meretice dī. q non est dignū legum laqueis innodari, vt. C. ad. l. Julian. ō adulte que adulterium. Itē r si de iure posset dare legē hostibꝰ q2 de iure posset constituere. quod captiab hostibus essent liberi cū hostes de facto non seruarent: r sic leges essent iudibrio. q̄ esset non ꝛ. ff. de iudi. l. si prætor. iō non constituit quod capti ab hostibus erant liberi. vnde communi assensu imperatoris vel populi Ro. r hostium introductū fuit q̄ illi serui r illi quos de suis caperemus essēt nostri. Si queras quare voluit lex vel imperator2 captum ab hostibus liberū. seruum esse apud licet apud hostes diceret ipsum seruum: Dicendū q̄ ex quo seruꝰ hostium ille liber remanet cum apud nos remanent bona sua: r ista bona essent hostium. r illa est ratio quare captus tam apud nos quam apud hostes haberent p̄o seruo.

Preterea. Et ꝛ in illo. §. r. r tunc ex edicto q̄ pater eadē iura habēt in bonis filij emancipati merito p̄feratur patrono in bonis liberti: r q̄sunt illa iura exponitur in gl. Sz queritur pater qui emancipat filiū habz contratab. si eat patronus p̄teritus a liberto iure nihil habz per ista iura, est ne dicendum rectum: Dicit Azo hodie ē correctum, hereditas eī descendentiū equaliter ascendentibus defertur patri r matri, vt in aut. de hered. que ab intesta. defer. §. ius hodie. Hugo dixit ꝛ rium. q̄ imo hodie pater haberet contratab. Et p̄fert matri. Dicendū q̄ videtur correctum. Pater si non emancipasset filium habebat olim omnia iura peculij. sed hodie tantū habz hereditate aduentitiā. r si nō emancipetur, vt in aut. de here. que ab intes. §. primo quare. Sed hic erat causa que post emācipationē habebat cōtratab. r p̄referebatur matri q2 si non emanciparet haberet omnia. r hodie cessat ista cā cessabit r sic pater non p̄ferretur r effectus vt. ff. de episcop. r cleric. l. generaliter. r sic pꝰ

non p̄ferret. Dicēdū ab itestato pater r mater hodie equaliter admittēdi: sic loquit illa auth. de here que ab intesta. desc. §. cōsequens, sed ex testamēto per cōtratab. Dico. q̄ pater p̄fertur matri: q2 in successionibus ex testamento inuenitur ius antiquū correctum.

1 ☞ Taciturnitas equiparatur cōsensui vbi est cōiunctio personarum

2 Emancipare filium in quibus casibus possit cogi pater.

Sed r si pater tit. Dicas q̄ tacet, non consentit regularit. vl. ff. ō reg. iur. l. q tacet. nō vter que, sz vbi inuenitur p̄ium dico q̄ speciale est, vñ hoc est speciale cōtūctio personarum, vñ cū pater dat filium in adoptione r filius tacet, videtur consentire: q2 videtur q̄ tenere debeat id q̄ pater facit, r sic loquitur hic q̄. † Qui tacet, consentit, vbi est coniunctio personaꝝ r sic loquuntur similes que ad hoc inducūtur: vñ si donatur res mea me p̄sente r non cōtradicēte ab extraneo, nō nocet mihi, si a cōiuncto nocet: q2 habeo2 p̄o cōsentiente, vt. ff. de don. inter virū r vxorem. l. si seruus cōmunis. Sed si ab extraneo interueniat aliud quā taciturnitas, q2 recipi p̄tium bene mihi p̄iudicet, q2 recipio p̄tū bñ p̄iudicat. ff. de evict. l. qdā ex parte. Ista iura inducebant cōtra dominum meum in quadā questione. Quidam maritauit vnam de filiabus suis cum duas haberet. r mater erat mortua. Post lapsum tēporis maritauit aliam r dotauit etiam de bonis matris, etiā p̄sente ea que primo fuerat maritata. r nō ꝛdicente. Quer: si vtrum sibi p̄iudicet: r arguebatur q̄ sic: quia si alias continctio personarum inducit consensum, multo fortius cōiunctio personarum cum fauore dotis q2 causa dotis fauorabilis est. Unde iura allegata p hoc inducebant. Sñs meus distinxit in ista questione, aut illa filia q̄ tacuit erat emācipata. Sz dices, Nōne erat vxorata. r sic ex potestate: Dicēdum q̄ pp hoc nō exit potestatē patris: q2 certi sunt modi exeundi de potestate, vt hoc titu. iste nō est ō illis rc. r est similis modꝰ arguēdi. ff. ō bis q sunt sui vel alieni iuris. l. patre furioso. Casus legis est. C. ō cōdi. inser. l. si vxorem, vñ distinguēdū est ō illa q̄ tacuit, aut erat emācipata, aut sui iuris bñ poterit loqui, r intelligitur consentire, r. ō. p̄iudicat r in emācipato loquitur lex que p hoc adducit. r optime facit lex, q̄ qui tacet, consentire videtur. ff. ō pignor. l. si fideiuss. §. pater. ¶ Si in patria pōtate, non habetur p cōsentiente: q2 nō debuit contradicere imo erubescere tur. de bonis q̄ lib. cum oportet. r hoc ēt expresse authē. ō nuptijs. §. si mulier. nō creditur q voluntatem patris vel dñi segtur. vt. ff. ō regulis iuris. l. velle. nō creditur. Sz dices, nōne hic erat in potestate, si tacet, cōsentit. Dicēdum q̄ est casus alius penitus ab eodem quo nostra fuit p̄posita questio. † Dicitur in fine huius tituli q̄ in casibus pater cogitur emancipare filiū vel filiā. vt si male tractet, vel si filie imp̄at necessitatē peccādi, r ideo dico, r si filio r alijs casibus. q hic tangitur in gloss. Sed tum queritur, vtrum in ꝓdē casib⁹ si filius male tractet patrē, vel patri imponat necessitatē peccādi, ā filiꝰ cogetur emācipari q2 inuitus nō emancipetur. vt in authen. quib⁹ modis nat. effi. sui. §. generaliter. Dic nec inuitus emācipat: Dicendum q̄ non. r rō quare cogitur pater emācipare i p̄dictis casibus est illa: q2 nō repedit filio q̄ sit in potestate patris: sed pater nō esse in potestate filij, vñ de similibus ad similia nō est p̄cedendū. Idem pena est patris emancipare: q2 amittit ius patrie potestatis. Idem p̄pter delictum cogitur emācipare. f emācipari nō est filio pena. sed libertas: iō non cogitur emācipari p̄pē delictū suum: q2 hoc esset sibi cōmodum, r quis non debet consequi cōmodum ō eodē quo penā meretur. ff. ō neg. gest. si in hereditaris in fin. r. ff. ō inter dic. r releg. l. relegato2. ad fin. vñ pp delictum non meretur emancipari imo si esset emancipatus pp delictum suum reduceret in patria potestate. C. ō na. lib. l. ista. § Alex. cōsuluit patri: q2 veniet cora iudice, r talē sententiam quā vellet pater ferret iudex contra filium. C. de pat. potest. l. si filius.

De tutelis. Rub.

1 ☞ Tutelarum tria sunt sunt genera testāria legitima r datiua.

2 Tutela differt a patria potestate.

3 Tutor2 ratione officij debet habere sumptus si quidē facit alios quam domi.

4 Nemo vivit ex vento.

Expēsas quas debebat habere actor2 ractione contumacie rei.

Qui testamento tutores dari possunt. Rub.

TRanseamus. †Est autē tutela hic, q̄ diffinitur tutela, ⁊ non dividitur, tria genera tutelarum, testamentaria, legitima, ⁊ datiua. Ad hoc ōt Placētinus q̄ hic diffinitur ⁊ diuidit tutela. Diffinitur autē vsque ad verba illa, data iure ciuili, ⁊c. Et tangitur diuisio tutele, data ciuili iure, ⁊ per hoc tangit legitima que data a l. j. de. le. ag. tu. in p̄in. ac p̄missa. Sez a lege vel a testatore ⁊ sic tangitur testamētaria ⁊ datiua, quia a lege permitti tur testatori ⁊ iudici dari tutorez, vt in. §. permissum. Dominus Azo dicit quod diffinitur hic, sed nō diuiditur, ⁊ hoc dicebat ideo q̄ imperator hic a p̄incipio diffinitionis vsque ad finē etiā illius verbis inclusis data ciuili. Itē sine aliqua pēsatiōe ⁊ separatiōe procedit, quod non esset, si diuidere intenderet. Dominus meus dicit quod pōt subsistineri Placētinus, quod hic simul diffinitio bene approbat apud Logicos. Sequit i diffinitione, Tutela est vis atque potestas. Dicit glos. q̄ vis ponat p̄ adiectiuo, ⁊ p̄ tanto dicitur violēta potestas: q̄ inuito dat. Sz dic aliter ⁊ latius, vt p̄ Guarnerū in l. p̄ima. ff. eodē. tutor ⁊ inuit⁹ datur, vt. ff. de tu. ⁊ cu. datis ab his. l. illud. ⁊ l. nec non. ⁊ bene dico quod datur inuit⁹ tutor, nisi legitimā haberet excusationē, vt. j. de excusa. tut. p̄ totum. Sequit in diffinitione. Ad tuēdum eum, ⁊c. ⁊ sic tutela est ad tuitionē, ⁊ sicad cōmodum ⁊ vtilitatem pupilli, ⁊ per hoc obligatur differētia inter tutelam ⁊ patriā potestatem. †Nā patria potestas est ad cōmodum patris quod apparet patri acquirit. ff. de acquirēda hereditate. l. placet. tutor est ad cōmodum pupilli, vt dictum est. Sequitur in diffinitiōe, Qui pp etatem. Hic colligitur alia differētia inter eos qui sunt i tutela, ⁊ eos qui sunt in patria potestate: nā qui sunt in tutela, liberātur propter tutelā, vt quādo facti sunt adulti, vt. j. quibus modis finitur tut. in p̄in. Nā qui sunt in patria potestate, etiā si haberēt mille annos, non liberantur, nisi mors patris, vel emancipatio, alius mod⁹ exeundi de potestate interueniret. ō quibus dictum est supra, quibus mod. sus pat. potest. sol. per totum. Sequitur in diffinitione. In capite libero ⁊c. glos. hic signata allegat dic. l. vnam. ff. de tute. ⁊ curat. da. ab his. l. si impuberi, cui legi alie due sunt ꝛrie, quas allegat. leges ista⁹ ita distingue aut seru⁹ qui vult cogere heredem est seruus heredis, ⁊ tunc non pōt cogere ⁊ sic loquit illa lex. ff. ad Trebellianum. l. cogi. §. si seruo aut ille seru⁹ est seru⁹ hereditatis, ⁊ tunc distingue: aut est sibi libertas ⁊ hereditas, relicta ab vna persona tantum: q̄ fuit vnus solus heres institut⁹ qui rogat⁹ fuit per fideicommiss. here. restituere illi seruo ⁊ ipsum manumittere: ⁊ hoc casu pōt cogere heredē vt hereditatem adeat ⁊ in eam sibi restituat, ⁊ libertatem p̄stet. ⁊ sic loquitur lex. ff. ad Trebellianum. l. nudum. §. nomen. aut est seruo libertas ⁊ hereditas relicta a duobus qui duo sunt heredes instituti, ⁊ vnus est rogatus restituere hereditatem, ⁊ alius p̄stare libertatem, ⁊ tunc distinguitur: aut portiones eoꝝ ad vnum eorum redeunt, quo casu facte sunt vnius. ⁊ tunc ille ad quem ante porrigitur a seruo adire hereditatē, ⁊ vltimo aut relicta est seruo duob⁹ heredibus hereditas ⁊ libertas, nec vnius heredis portio ad alium redit casu venturum potest cogere vt adeat, sic loquitur lex ff. ad Trebellianum. l. si res aliena. §. seruus. Aut sibi relicta est hereditas ⁊ libertas a duobus quorum vnus est heres, alius legatarius ⁊ tunc ipse. l. apud Julianum. §. vltimo ⁊ eodem titul. l. non est cogēdus. Cato. tūc queritur an tutor debeat subsistentari de bonis pupilli: Videtur quod nō. ff. econtra videtur quod imo. nam sicut ferre testimonium est onus ita tutela est onus. Testes sumptus suos habēt producēte, quare ⁊ tutor a pupillo. Item q̄ nemini officium suum debet esse damnosum. ff. quemadmodum testa. ape. l. si quis. ⁊ ex quibus causis maio. l. videlicet. ⁊ q̄ quod testes habēt sumptus a producēte dicit. l. C. de testi. quoniā liberi. Dicunt igitur quod ita est in tutore qui habet expensas. ⁊ intelligunt hic doctores de expensis in itinere factis. argu. l. ff. man. l. idemque igitur. idem Labeo ibi, sed si aduerterunt. †Sed ego dico quod in omnibus habēda ratio sumptuum, vñ si sol⁹ expedit, siue tutor, siue testes, ratiōe officij inspiciendum est, ⁊ facit ad hoc. ff. famil. erci. l. ex parte in p̄i. ⁊ intellige quod sumpt⁹ habebit tutor, si qdē facit alios, quā domi faceret. Nā sumpt⁹ quos faceret etiā si nō haberet tutelā illi bū deducuntur, nec ad illos tenetur pupill⁹. nam domi opz eum expēdere † q̄ nemo viuit vētu. C. ō ali. pupil. p̄stā. l. vl ti. ⁊ propter hoc quantum domi expendet, tm̄ min⁹ habebit ō, bonis pupilli ratione expēsarum. ⁊ ita dicere in actore q̄ ratiōe cōtumacie ponit expensas, vt quantum domi expendisset, tm̄ ōducatur de condēnatione arg. ff. de peti. here. l. sed si. §. q̄ō autem q̄s, nisi esset talis persona que ex opera lucrata esset domi, vt q̄ erat fossanus, vel capētari⁹ vel alia persona q̄ operis suis lucratur vitā suam. per arg. ff. ad exibēd. l. sed si her editas. §. j. ar. C. fami. er. ex parte. in p̄incipio.

DArtautem. Hic video q̄ titulus continuat se ad rubricam. Sequitur ergo sed ⁊ seruus. §. Prius. Insto. §. dicitur quod aliquis seruum suum p̄prium sine libertate in testamento suo dare tutorem potest. Non intelligas quod expedit dicat testator vt det eum sine libertate: quia tunc non conficeretur. Sed cum tacitam libertatem cum incertis non certis locus sit conficiendis. ff. de ver. ob. l. continuus. §. cum ita. sed intellige quod dat simpliciter seruum suum p̄prium tutorem, nec expedit ei libertatem, ⁊ hoc fauoꝝ est liberorum. Item ex quo dat ei tutorem, ⁊ omnia dare p̄sumitur sine quibus tutela explicari non potest. arg. ff. de iurisd. om. iu. l. §. ff. de p̄oc. ad rē. l. ad le. gatum.

Seruus autem. Vbi dicit seruus alienus p̄t ⁊ non potest dari tutor sub cōditione tali. s. si liber erit, bene datur. Sed pone, testator in testamento suo pure dedit seruum alienum tutorem filio suo impuberi, quid si erit datus, valebit ne. Dicit dominus meus q̄ sic: quia intelligitur conditio si liber erit. argu. j. eo. ti. §. fin. vbi. Sed si pure daret eum tutorem, ita quod non expectaret velle quod non intelligatur tunc vtiliter dare, ⁊ sic intelligitur quod loquitur iste. §. Unde igitur. §. iste quod si detur tutor seruus alienus, sub ista conditione si liber erit datur, vltima. Est ratio gl. quia per hoc quod testator dat seruum alienum tutorē si liber erit, videtur rogare heredem vt emat, ⁊ manumittat. ff. de testa. ta. l. si hereditas. §. fin. Dominus meus addit aliam rationem: quia conditio quam quis inserit legato, verisimile est q̄ velit eam implere, vnde cum testator dat eum tutorem cum liber erit, videtur velle quod eum velit manumitti, vt ff. de manumissa. l. si quis locuples.

1 ☞ Actus legitimi conditionem non recipiunt.

Proprius autem seruus. Ibi dz q̄ seruus p̄prius eodē modo datus, inutiliter datus erat. Illud nebulum eodem modo exponit glo. ⁊ p̄rimam opinionem seu expositionē approbat. Dominus Jacobus approbat secundum videlicet quod tutele datio sit vtilis, sed adiectio inutilis. ⁊ p̄o non acceptata habetur ⁊ infra secundum eū modus dandi est vtilis, sed datio inutilis. ¶ Nunc aduerte qualiter gl. improbat primā opinionem seu expositionem. †Nam plures dicuntur qui non intelligunt, actus legitimi non recipiunt conditionem: sed tutele datio est actus legitimus: ergo ⁊c. ff. de regu. iur. l. actus legitimi. Sed adhuc illud ar. non concludit propositum, nam verum est quod tutela que datur a iudice non accipit conditionē testamentaria sic, vnde testator bene potest dare tutorem sub conditione vt j. p̄ vxori. §. ⁊ ō. eo. ti. §. seruus alienus. ⁊ ideo ita habet p̄dicta ri. Sicut inde nullo casu potest dare tutorem sub conditione, ⁊ si det quocunq; casu non vz tutoris datio: sic testator non potest dare tutorem conditionaliter in casu de quo loquitur. sub conditione ista cum liber erit: ergo si det sub ista cōditione licet p̄hibita erit idem quod in qualibet conditione p̄hibita seu non permissa iudicis: q̄ quod iure fit de toto quoad totū, idem esse debet de parte quo ad partem vt ff. de rei vend. que de tota.

Furiosus. Habens ar. vt ō. dixit, quia si seruus alienus datur tutor simpliciter non adiecta hac conditione cum liber erit, tamen intelligitur.

Certe autem. Dominus meus intelligit q̄ glos. dicit quod vniuersitati rerum bene datur: verum est secundum quod se extendit iurisdictio dantis etiam si non esset nisi vna res in sua iurisdictione.

1 ☞ Nomine filij si p̄prie sumatur, non continentur nepotes, secus si impropriē, ⁊ quando.

Quod si nepotes. Ibi dicitur qualiter ꝛ. tionū cōtinentur nepotes vt ff. de ver. sig. l. liberorum. †Ad istud contrariū ista solutio. q̄ nomen filij, si p̄prie sumatur, cōtinet nepotes: q̄ filius a philos, q̄ est amor, ⁊ nepos ⁊ quilibet alius q̄ paterna affectione diligitur, noīe filij continetur, sic loquitur. l. contrarium. Si autem nomen filij impropriē sumat, tunc noīe filij, vñ dicit Julius. nō cōtinetur nepos. Sz soli filij, sicut loquit hic. Tu debes decere totū ecōtrario q̄ō filij appellatione si sumatur p̄prie, nō continentur nepotes: si impropriē cōtinētur ⁊ nepotes. nā si p̄pter hoc q̄ō filius dz a philos quod est amor, intelligimus quod ibi est dicendum. vnde alio modo soluit dominus meus p̄ quandam gl. Roglerij que est. ff. de tutel. l. tutela. ⁊ dicit illa glos. ita quod distinctio liberorum ⁊ filiorū nō cadit in idiotā. Per eam potest

volait dicere Rogleri⁹ quod idiota appellat oēs filios suos nō adhibita distinctione nepotum ad filios: sed peritus cū distinguit inter nepotes ⁊ filios. Unde cum dr hic qō filiozū appellatione nepotes nō cōtinentur. verum est quod filij appellātur a peritis. Et quod dr in l. contraria, qz appellatione filiozū nepotes intelligātur. pōt esse verū si appellantur filij ab idiota. q et nō imputatur si significatu verborū p̄opriē vtatur. vt ff. de ver. inſtr. l. edictū. dño me⁹ recitabat hic. q audiuerat a quodā dño suo quod ita soluebat. qō si habeat nepotes ⁊ filios, tūc nomine filiozū nō intelliguntur nepotes: qz singuli suam p̄opriē tatē requirunt. ſ. qb⁹ mo. tu. inſtr. ſ. alio. Dñ dicūt q est gnale q appellatione filiozū nepotes continent. fallit i casu pp patrē ⁊ duram separationē. ff. ō fun. inſtru. ⁊ inſtr. umēto le. l. quesitū. ſ. lamficus.

ADDITIO.

a Nomine filij. Adde quod nomine filiozū venit nepos. qñ testator nepotem tractabat vt filium secundū Bar. in l. alimenta. ff. de alī. cibā. leg. Et qui nepotes nō cōtineātur nomine filiozū, vide per eundem in l. sed ⁊ milites. ff. de ercu. tut. Item nūquid filiozū appellatione in testamentis veniant ipſi nepotes, ⁊ qd filius ⁊ nepos ex filio p̄mortuo extiterint, ⁊ qd li mortis testātis tpe cōcepti nō erant, nū quid cōprehendi habeant; vide⁹. Alexandrū in cōſi. xxvi. incip. Videretur. i tertio vo. p totū. ſ. De materia vide do. Jasonem i l. que delegato. ff. deleg. p̄imo. in l. filiusfami. ſ. diui. in ij. lect. ff. eod.

De legitima agnatorum tutela. Rub.

1 Agnati qui dicantur.
2 Water non est agnata filio.

1 Quibus autem. Sunt autē agnati. ⁊c. † Ubi dr q agnati sunt illi qui per virilis sexus cognationē sunt cōiūcti. Sed opponit, frater alias pater tu⁹ bz fratrē vterinū, iste frater nec tibi nec pfi tuo erit agnat⁹. vt. C. de legi. hūſ. l. vlt. ſ. fz nec. ⁊ tamen est tua cognat⁹ ⁊ fratri tuo p virile sexū p patrē, sed ſ. la duozū fratrū qui duo fratres sunt tibi coniuncti p patrez cōmunes sunt agnati. sed filij duozum fratrū vterinozū nō iuncti agnati sed cognati: ⁊ ideo si aliquo respectu sit femina tātu in medio agnationis cognatio, ⁊ ideo ad hoc qō sit agnatio, op⁹
2 quod cū respectu sit virilis sexus. † Uñ dico qō mater tua nō est tibi agnata qz per seipsam tibi adiungit. ſ. ad Tertu. circa pn.
Agnatio est nomen iuris ciuilis.
Agnati habent a iure ciuili quandam p̄rogatiuā vt p̄referant cognatis ⁊ quibus.
3 Masculi ⁊ femine equaliter admittuntur in successione.
4 Masculos ⁊ mulieres quātū ad successionis qui impares iudicat accusator nature est.
5 Cognationis ius est inductū quadam ratione naturali.
6 Multa impediūt incipienda q nō impediunt iam cōsummata.
7 Curatores legitimos habere due plone tātum inueniuntur, scz prodigus ⁊ furiosus.

1 Alterius. † Sed agnationis quidem ius ⁊c. Ubi dr q agnatio, est nomē iuris, ⁊ dic nomē iuris ciuilis. naz ante ius ciuile cū oēs essent cognati, ius ciuile attēdēs maiorē dignitatē in masculis, quā in feminis, eis dedit quandam p̄rerogatiuam vt p̄referrētur cognatis in hēditatib⁹ tueliorr sic quodammodo hec agnatio fuit inuēta p̄ naturalē
2 ratiōnē. nam dicit. l. quod † qui mulieres ⁊ masculos quantū ad successionē impares iudicat, accusator nature est. C. ō lib. p̄te. l. naturā vitiū. ⁊ ō cū lit aduētitiū nomē ō iure ciuili, nō est mirū
3 si ius illud amittat. † fz ius cognationis est inductū quadā rōne naturalī. naz parit ⁊ agnati ⁊ cognati iure illo vocabant. q oēs cognati vocabant. ⁊ p hoc cū sit ius naturale nō tollit ita cito p ciuilē rōnē. Sed p̄ naturā cognati habent successionē. ⁊ eis successio est ō iure ciuili p legem illā scz obuenire: ergo male dr cognationē nō esse de iure ciuili. Dicendū q ⁊ si cognati habeant successionē de iure ciuili, nō. p tanto dr cognatio esse iuris ciuilis. qz ius ciuile nō tantam p̄rogatiuā dat cognatis: quātam dat agnatis: sicut dicitur in penis versantibus. non quia versetur. in penis fz p̄rogatio dicitur i penis nō vsurarij, qz i eis nō tm iure versetur. sicut in stipulationibus. ff. ō penis. ſ. vnus. ſ. pen⁹. Dicendū ergo quod illud quod habent agnati de iure ciuili scz p̄rogatiua ius est p̄ naturalem rationem. sed cognati habēt p ius ciuile. sequtur naturalem equitatē. Sed in fin. huius. ſ. dicit gl. qō tutele deferende tolluntur per minimam capitis diminutionē sed delate nō tollunt, argu. C. de testa. iubemus. Itē dicit gl. in here. idē fz Jo. Fabr. ⁊ Iati⁹ vt p eū hic: qz hēditates relate ⁊ cognite p capitis diminutionē nō tolluntur, fz deferende sic. vt C. vñ liberi. vlti. l. Sed ⁊ deferēde impediunt p minimā capitis diminutionē q p batur. ſ. q. mo. tu. ſi. ſ. finit. vbi dicit q p minimā capitis diminutionē finit tutela ergo fuerat intētata. Et si queras q est cā diuersitatis tutele ⁊ hereditatis ratia est i p̄ōptu. nā hereditas vnico actu impleſ seu agnoscit. ita q actus futur⁹ nō est necessari⁹: tutela nō impletur vno actu. fz successiu e. nā sicut bodie gerit quis tutelaz ⁊ cras etiā geret. sic deinceps.
4 ergo si ea nōdū finita, geret donec finiat a summo gnale †. Nūc multa impediūt incipienda. q̄ non impediunt iam cōsummata. vt. ff. de mino. l. Semilius. ff. ex quib. cau. i pos. ea apud iul. Sz tutela cū adimpleat successiue ñ est cōsummata, fz cōsummāda eueniat capitis diminutione: futurū p̄cessuz impedire poterit. Iz hereditate iam adita impedire nō poterit, qz nihil est ibi futurum quod p capitis diminutionē valeat impediri. Pone q̄rit quare cōiuncti descendunt ad hereditatem. ff. de libe. ⁊ posth. l. in suis ⁊ q̄ritur ins dedit tñ potestatē patri qō possit exhēdare filios, relicta quarta, ⁊ dic qualiter esse patris reseruetor i filio. Dicit litera, est ⁊ alia tutela gl. exponit. id est alio noie vocata. Sed certe meli⁹ diceret. si diceret alia rōne vocata cū hic lit pe
5 nit⁹ diuersa a p̄cedēti, ⁊ alia ratione inuēta seu introducta, nā p̄ima ex verbis ⁊ mēte senatusconsulti Tertul. data ē, ista nec ex mēte, nec ex verbis: vt infra videbis: ergo nō est exponēdū. est ⁊ alia tutela id est alio noie vocata: qz sic venit, ⁊ erat alia tutela cū p̄cedenti, sed nomina essent synonima. q nō est verū. Seqt in litera Vel deinceps. impuberes manumiserit. Sed si essent puberes. nunqd esset eoz curator legitimus? ⁊ Respōdeo, non,
5 † Nam ure non inueniuntur nisi due persone qui habent curatores legitimos. scz prodigus ⁊ furiosus. vt ſ. de cu. fu. ſ. furiosus est. de ept. audi. de curatiomb⁹. Et sic dico qō cū isti nō sint de illis p̄sonis nō habebūt patrē legitimū curatorē. Sed ſ. est authen. secunda qui obti. se. perbi. ſ. ſ. sed dic qō ibi loquit extē siue de curatore, hic loquitur p̄opriē de procuratore.

De fiduciaria tutela. Rub.

3 Tutelam fiduciariam fratris impuberis qñ debeat habere frater pubes.
7 Tutela liberti vñ habuerit originē, ⁊ qua ratiōe fuit introducta.
3 Tutela fiduciaria fratris qua ratione fuit inuenta.

1 Eo defuncto. Si liberi eius vi
delicet filius sex⁹ existēt. Hic ergo vides q frater est tutor fiduciari⁹ fratris vel sororis impuberis mortuo patre cōi. Verum est, dicit gl. etiā si tam impubes quā frater pubes semp mansissent i potestate p̄ris cō
1 munis tpe mortis. † Uā semp frater pubes habebit tutelaz fiduciariā fratris impuberis. allegat. l. que nihil facit. ad hoc babes. ſ. q. mo. ius. pa. po. ſol. ſ. ſ. ſ. de tutel. ſ. per missum. idē ōt gl. ⁊ si emācipat⁹ esset. certe gl. ibi ōt q hoc casu si esset emācipat⁹ iste frater pubes tpe mortis patris cōmunis haberet tutelaz legitimā fratris sui. Hoc dicit gl. C. ō legi. tutel. l. quarta ⁊ Sz iū innuit hic quod iste etiam hoc casu esset fiduciarius: vnde dicas quod si semp fuissent in potestate patris cōmunis frater pubes ⁊ frater impubes, frater meior habebit tutelā legitimā fratris sui impuberis nō fiduciariā. quod probat sic: Constat q ipse sit p̄ximior agnatus, ergo dicem⁹ eum legitimum esse tutorē fratris sui ipuberis ex mēte ⁊ verbis, cū ea deferat legitimā tutelā p̄ximioribus agnatis. ſ. de legati. agnat. tut. ſ. ſ. p̄imo respō. ⁊ q frater possit esse tutor legitim⁹ fratris sui. habes C. ō excep. l. aduersus. gl. inducit hic legē illā p Sz ia: sed dz dici qō tibi māsit i potestate, hic nō, vt. ſ. de succeſſ. lib. p̄imo rū. ⁊ ſ. de legit. a
2 gnā. tu. † Et antequā vlterius p̄grediar, vñ originem traxerit est dicendū q fuit reperta in illa lege. xij. tabu. nam i ea cauebat quod patronus vocetur ad hereditatem liberti. Ista ergo rōne qz vocabatur ad hereditatem, voluerūt iurisconsulti q deferet ei tutela liberti. Ista ergo ratiōe qz vocabat ad hereditatē pt⁹, vñ habuit originē tutela liberti: ergo patet vñ habuit originē, vel qua rōne fuerit introducta: pp hoc enim dicitur magis legitima quam ea que defertur parentibus. ⁊ iō ōt supza de legib. agna tut. ōt litera ex eade⁹. l. ⁊c. ⁊ ſ. de leg. pat. tut. Dicit litera exemplo patronozū. nam ista que defert patronis fuit rō tutele delate parentibus. nam cū iurisconsulti viderūt qō senatusconsultum vocabant patrem ad hereditatē filij impuberis quē emācipauerat, visum fuit eis, ⁊ merito, vt ei deferret tutelā legitimā que vocat legitima parētum tutela: ⁊ ista min⁹ legitima est quā p̄cedēs, vt ista p bantur. ff. ad Tertullianū. l. secunda. ſ. obijci
3 tur. † Fiduciaria aūt tutela fratris inuēta est: qz cū iurisconsulti viderūt quod fratres nō vocabantur ad successionē p̄ris emancipati aliquo de iure ciuili, nec oculō habebant ad ius p̄torū, p hoc haberet frater bonozū possessionez, vnde cognati i bona fratris emancipati nō reperricūt causaz aliquā cur deferret si

bi tutela legitima fratris sui: sed ipsi considerates q debet matrima esse dilectio inter fratrem & fratrē. & ex ista dilectione cōtecturates fiduciam de fratre, confidentes ei, detulerunt fratris emancipati tutelam que fiduciaria appellatur vt in isto titulo.

1 ☞ Heres & defunctus idem sunt.
2 Pater & filius censentur eadem persona.
Titulus de fiduciaria tutela non bodie correctus.
3 Frater an sit legitimus tutor fratris.

Arqui. Hic opponit patre filij patroni patrono mortuo q erat legitimus filij sui impuberis emancipati nō hz eandem legitimā tutelam fratris sui quā pater habebat sed hz fiduciariam. Ad hoc imperator bene respondet tibi, qm
1 filius &c. Sed pone questionē: quare filius idemq; pater patre suo mortuo q erat legitimus tutor nepotis sui impuberis emancipati, nō est legitimus tutor filij sui. nā eodē mō si nō esset emancipatus iste nepos ab auo esset recasurus in potestatem filij sui ejusdēq; pris eodē iure & eodē modo quo erat i potestate aui sui ergo eodē iure hz habere tutelam filij sui, sicut hz tutelā liberti filius patroni mortuo patrono & legitimā sicut & patronus: qz & libertus nō fuisset manumissus, eādē potestatē haberet filius patroni in ea, qualem habebat patronus: ergo eadēne ratione reteta dicerē, quod sicut auus legitimam tutelam hz nepotis impuberis emancipati, ita filius idēque pater patre mortuo tutelā legitimam quam & pater: qz si nepos non fuisset emancipatus ab auo eodē modo recasurus erat potestate filij eiusdem q pris auo mortuo sicut erat i potestate aui auo viuente. Hic dicit glo. dis 230 quod nō est simile de patrono & eius filio respectu tutele nepotis. nā quid dicitur quod libertus si nō fuisset manumissus a patrono mortuo esset in potestate filij patroni sicut erat i potestate patroni: verū est qd hꝰ est. & filius heres & defunctꝰ idē sunt. ergo hñ infertur q patroni filiꝰ patrono mortuo potestatē haberet in liberto: si nō fuisset manumissus, eādē quā & patronꝰ habebat, & hoc iure hereditario, nō iure proprio tutelā hz eo facto liberto. quam patronꝰ habebat in casu proposito. etiā si dicat quod auo mortuo nepos suus nondum emancipatꝰ recasurꝰ sit in filij patris que sui potestatē: & sic eādē potestatem hz pater in eum. quam habebat auus: eam tamen non hz iure hereditario, sed iure proprio. data quod filius idemque nunquā esset heres patris sui scilicet aui tamen filium suum eundemque nepotē in potestate sua hz, vnde multa hz filius ratione qua filius, sz nō sit hꝰ patris, vt ff. fami. er. si marit. & fi. ergo istā potestatē hz iure suo proprio, vt. ff. fami. er. si maritus. si ergo iure suo proprio hz ergo quantū ad hoc nulla est vnitas vel identitas inter eū & patrē suū: nō est igit ratio quare dicamus auo mortuo filū aui eundemque patrē nepotis habere eandem tutelā scilicet ipsi nepotis. quā habebat & auus cū aui patrui nō repræsenteti potestate nepotis filij qz sui quā haberet auo mortuo, si nepos nōdū fuisset emancipatus ab auo, & sic cessat hic vnitas q reperit in casu de patrono & filio ei⁹ respectu liberti, si nondū fuisset manumissus: quare dis Bal. qō isti casus nō sunt similes, & propter
2 hoc i casu isto nō hz locum legitima tutela sed fiduciaria. ☞ hz opponitur, nam sicut idem sunt heres & defunctꝰ. ita idē sunt pater & filius, cū sit eadem persona, vt C. ō impu. & ali. substi. Lvlt. Respōdeo etli pater & filius quod ad quedam sint eadā psona, tū non sequitur quod si filius habebat aliquid nō habēs causaz a patre, quod illud sit idem & eodem modo habeat quo & pater
2 habuit. imo diuersum & diuerso modo. In fine huius tituli & est sciēdū q quidā hic voluerūt dicere q iste titulus & precedēs est correct. sz de psenti, pbo quod nō est correctus. nā, vt dixi, pr vocatur ad tutelā filij legitimā per rationez senatusconsulti Tertuliam. Et est rō vt vidistis. nam per illud senatusconsultū vocabat pater ad hereditatem filij & ideo merito statutū fuit ab illo senatusconsulto, quod vocaret ad onus scilicet ad tutelā ipsi⁹. sz hodie nihil immutatū est, nisi hoc quod olim qñ quis emancipabat filiū. reservabat sibi ius succedendi: sed hodie siue reseruet, siue nō, intelligit reservatū. ergo apparet q hodie est necessaria legitima parentum tutela. nā cū hodie sic & olim vocent patres ad successionem filiorū, ergo & ad tutelam, & quod ita sit, q nihil aliud sit mutatū p ius nouū. habes infra de legi. suc. §. vltimo & ff. ad Tertu. l. sedā. §. obeunt. Item dico qō iste titul⁹ nō est correctus neq; per legē. xij. tab. neque per constitu. nouā que est in authen. de here. que ab intesta. defe. §. ex his. & ad arg. eorū q dicūt istū titulū esse correctū, respondeo quod etiam hodie frater est legitimus tutor fratris sui impuberis. nā ex duodecim tabularū defert tutelā omnibus agnatis. sz quamuis iure isto p emancipationē tollat agnatio, tū iure nouissimo emancipatꝰ in nullo differret ab eo q semp fuit in potestate: ergo debēt ipsi cū l. duodecim tabu. differat oibus agnatis, & emācipationis obstaculū tollatur per ius nouissimū, q pr sit tutor legitimꝰ ex l. duodecim tabu. filij sui impuberis emācipati. Ad quod respōdeo qō cū. l. duodecim tabu. dicit deferri tutelā primo ordi agnatis & emācipatus p agnato reputet. nō tñ. l. antiquæ. prima. l. duodecim tabularum attribut. est. q sic probatur. ponendam habet filium in potestate. planū est q per legem filius debet succedere. ponendo q capt⁹ sit pater ab hostib⁹. hec lex Cornelia fingit ipsum esse mortuū prima hora captiuitatis, & hoc est dicere q fingit eū mortuū liberum: nā nisi hoc fingeret. & captꝰ penes hostes decederet nō posset hꝰ esse: qz seruꝰ. fingit ergo. l. Cornelia ipsum aliā que vult vt filiꝰ si hꝰ patris liberati. an dicemus ipsum succedere p fictionē legis Cornē. q remouet obstaculū seruitutis & est dicendū q legi Cornelie ascribatur, non legi ali. Sic dicemus casu proposito qz licet. l. duodecim tab. deferat tutelam & illud agnatis, cū emancipatus ei non esset agnatus hz propinquo habeatur per ius nouissimum. nō est assentiendū legi antiquæ duodecim tab. hz cōmuni nouissime q remouet obstaculū emancipationis: ergo apparet p pdicta q frater maior nō erit tutor legitimꝰ fratris impuberis emācipati: qz tutela legitima ex lege duodecim tab. defertur si p legem illam defert ei, vt probatū est. hoc probatur. ar. l. ff. de vulg. & pupi. sub. l. ler ex cer. nō bo. ab intest. d. §. Ex his corrigit iste titulus. ego q. bo nam titulus iste defert tutelam agnatis & cognatis. & sic loquitur generaliter & iō non videtur se referre ad istum specialē tractatū. arg. legis qua cauetur q vbi per regulā generalis clausula, non videtur referre ad ea de quib⁹ specialiē est tractatū vt. ff. de verborū obligationib⁹ doli clausula. ff. de penis sacro. legum. Unde dicēdū q salua reuerētia cōtradicētiū q iste titulus necessarius est, sed si nō esset positus. hñ dico q non esset necessarium vt non poneretur cū satis esset prouisum per constitutionem predictam. Sciendū q tutela agnatorū ex verbis legis. xij. tab. inducitur, qz nominatim vt. §. de le. agna. succes. & ff. eod. l. prima. Iter ratione qz ad successionem vocat. §. de leh. agna. suc. l. sed tutela patrono num non inducitur ex verbis qz nō nominatim. §. de le. patro. tu. §. ex ratione sic quā de suc. sui. Respō. est alias q̄ vult ex verbis duodecim tabul. neq; ex mēte qz l. xij. tab. nō vocat ad successē. filij emācipati patrē. & lex alia ciuilis vocat. ses senatusco. Tertu. ff. ad senatusco. Tertu. l. ij. §. obijcitur, vñ in legitimis hz tam legitima quam patronorum fiduciaria. nullo mō dicitur legitima qz nulla. l. ciuilis. nec. l. xij. tab. nec alia ciuili vocatur frater ad successionē emācipati, sz hodie sic, vt. C. de here. l. vlt. §. sz nec. & est ō leg. tuto. l. quarta vñ posset dici legitima q illa. §. nec ex. l. duodecim tab.

De Artiliano tutore. Rub.

1 ☞ Tutele testamentarie quādo locus sit & quando expirat tutela datiua. & desinat esse tutor qui datus est a iudice.
2 Conditio que ex necessitate intelligitur si exprimi nō facit conditionale legatū.
3 Judex qui aliorum facta complet & corrigit, desse cipetus & irreprehensibilis.

Si cui nullus. Dicit litera q maiorē partē tribunorū, & exponit glo. ibi de duobus: q tantum erant tres tribuni, & duo sut maior pars trib. allegat ad hoc l. C. de offi. preto. l. ij. sed ista loquitur de numero pretorū q erāt tres. & iō duorum maior pars: sed nos loquimur de numero tribunorū plebis. & q lex illa nihil facit ad expositionē istā, cū nō legat, duo sint maior pars inumero pretorū, ergo duo sunt maior pars inumero tribunorū. segtur. His legib. tutor dari potuit. & hic dicit glo. intelligas gl. sic q oēs vere dātur i his duob⁹ casib⁹ q literaliter gūtur. sed nō ex illis legib⁹ Attilia, Julia, Titia, qz recedem ab eis, sed l. alia hic allegata. ff. de testa. tut. l. ij gs sub cōdi. ver. q finebat &c. li cōditio existeret aut dies veniret. & ita dicit glo. q hic datur tutor a iudice tacite sub cōditione, posset dici tutor vt habuim⁹. §. eodē titu. ℣. licet in testamento. & sic secunda glo. posset hic notari, expressa nocēt, nō expressa nō nocēt. sz certe ego dico qō illud notabile: nō potest trahi. qz ego dicerē quod si non expressisset inder conditionem, tutor qui est i testamento datus interim ea pendente a iudice intelligitur esse datus quousq; cōditioi testamēto adiecta extiterit: qz ea extante loc⁹ est testamentarie tutele. & p cōsequēs expirat tutela datiua. & desinit esse tutor q dat⁹ est a iudice, vt vidistis supra proxi. ij. pn. ti. sq. & pocabulo illo⁹ nullus, ergo hic video q necessari facit hāc cōditionē apte ij

intelligi, ergo si ꝙ pr'matur nō facit tutelā cōditionalē, & q; ꝺditio aque ex necessitate intelligit si ex pr'matur nō facit cōditionale legatū. ff. de leg. ij. l. si ita scripsisset. & ff. de condi. & demon. l. j. ad fi & l. cōditiones. Nā necessitas legē nō hz. ff. de offi. procōsu. le ge, alias enim si in casu vbi non est talis necessitas poneretur cō ditio tacita vel expressa in tutela datiua, nō valeret tutele datio. sic intelligo. ff. de tut. in l. actus legitimi. Dis ita visis vnū restat querere, an possit dari tutor in testm̄ sub conditiōe & nō possit dari a iudice sub cōditione. Ad ꝙ dicēdū. & suppone primo ꝙ in tutelis seruatur ordo, primo est locus testamentarie, secundo legitime, tertio datiue. vñ si testamentaria que primū locū hz sit minus plene pp adiectionē cōditionis. potest cōpleri per iudicem, qui interim ea pendente dabit tutorem. vt hic dicitur, at in datiua secus est necessaria datur vltimo & si minus daret pp adiectionē talis conditionis non esset per quē posset compleri. Et est ratio q; si minus plene daretur a iudice non cōpleretur per altū. quia iudex qui alio⁹ facta complet & cogi dz esse cōples & irrepehensibilis. arg. in auth. de sanc. epis. §. j. & ff. de eden. si qs ex argentar's. §. vlt. Dz hoc iure vtimur ibi. vel magistratus ipsum peticio debes scire ꝙ ea que sunt missi imperij non delegantur regulariter, & fallit hic sanctor pupillorum, & intelligo ꝙ fallit hic in terminis hic contentis, vbi ille qui delegatur tā iudex ordinarius alias regulariter nisi, delegatur, sed inquantum delegatur. nō retinet naturā missi imperij. Sequit. post pubertatem tutele cessat, super isto vocabulo petita. & gl. posita. ff. de tutel. & ra. dis. similiter ibi vriatur ꝙ hic dicit gl. ꝙ actio de rationibus distrahendis que datur contra tutorem hec actio in duplo sine dolose bona non administrauerit dū & male que iure minorum.

AD DITIO.

¶ Conditio que ex necessitate. Adde do. Jasonē quē videas ol. Adria. Hec verba in ij. col. circa pr̄in. ff. de leg. j.

De authoritate tutorum & curatorum. Rub.

1 ¶ Pupillus habens tutorē si sine eius authoritate ꝺbat nec naturaliter obligatur. nec ciuiliter.
Adultus curatorē habens si ꝺbat sine eius authoritate, nec ciuiliter, nec naturaliter obligatur.
Prodigus cōtrahens sine authoritate curatoris sui, neque ciuiliter, nec naturaliter obligatur, & quid de furioso.

Authoritas. Hic habes. principium tit. ꝙ pupilli nō pūt pmittere sine tutoris authoritate, pmittat ꝙ pupill⁹ cū donatio nie, nūc ꝺ talis promissio pupillū obligat. vt gnō q; donat, vt ꝺcre. C. de admi. tut. l. nō enim. & de don. l. filius sacta. Segtur in litera. Ipsi qdē qui cū his cōtrahūt obligantur. ad invicem pupilli non obligantur. Dz est ne verū ꝙ pupilli sine tutoris authoritate nō obligentur aliqua obligatione. Dicunt qdā ꝙ imo obligantur naturaliter inducunt: ff. de do
1 na. j. ¶ Sed certe ego dico ꝙ pupillus habens tutorē si sine ei⁹ authoritate contrahat, neque naturaliter obligatur, neque ciuiliter. & hoc per istā literam, q2 dicitur hic generaliter ꝙ pupilli nō obligantur. ergo naturaliter est intelligēdum. ff. de pub. l. de pretoribus. de offi. presidis. l ij. In casu isto planum est quod nihil iuris est contractus ex parte pupilli, sed nō diceremus pupillū ma-
lum instantem obligari, naturaliter posset contractus valere in
cū recepto vel compensationem nā ista sunt de efficacia natu-
ralis obligationis quare non est dicendum quod contractus iste
2 alio modo valeat imo plus dico. ¶ ꝙ si adultus curatorē habens sine authoritate eius contrahat, ꝙ nec ciuiliter neque naturaliter obligaretur. ꝙ probo. nam furiosode in integ. restit. mi. l. si curatorem. § furioso. & prodigus nō obligantur. & solu. l. sibi sit bonum. de iu. nō naturaliter, tñ est interdictū eo modo quo furioso sed vtrum principale scōz Bar. in d. l. in fine. ff. de nona. ꝙ pz ergo quod eorum obligationi non accedit fideiussor. qui bñ accedit naturali obligationi. vt hic probatur. ff. de verb. oblig. is cui bonis ergo cum adultus sine curatore contrahens assimilatur istis predictis per se constat ꝙ nō erat obligatus nec naturaliter nec ciuiliter contrahere. de ff. verb. obli. l. puberis.

1 ¶ Pupillus obligat alium nō aūt ipse obligatur, & quando.

Nequeamen. Hereditatem adire, q2 adult⁹ pupillus cōtra tutorem agit durāte tutela. hac distinct. sequit & refert haberi. &c. de pupil. Hic oppo
nitur, ꝙ in negotijs vlr ꝙ citroq; obligator ijs pupill⁹ obligat a-
liū. nō aūt ipse obligatur, sed cum hereditas sit vltro citroque obligatoria. quare non dicimus licēt in alijs negotijs, vltrocitroq; obligatorijs s. proximi. dicitur, scilicet vt pupillus postea adire sine tutoris authoritate, & debitores hereditarios sibi obligare possit. & ipse tñ nō obligatur. Ratio non est similis hoc casu & ea su vbi pupillus ꝺbat cū alio, nā in alijs negotijs vltro, citroq; obligatorijs pupillus merito obligat se cū cōtrahēte sine tutore. ipse tñ nō obligatur, & est ratio, q2 in hoc ꝙ contrahit cū pupillo, non granatur, q2 si pupillus agat cōtra eū, succurret ipsi coniuncto per exceptionem ꝺ pupillum, submouendū eum nisi ex parte sua velit adimplere contractū vt ff. de contrahen. emp. l. hi ꝺ in fi. & in casu, ꝓposito. Ad actionē pupillo factā sine tutoris authoritate per debitores hereditarios ipsi pupillo nō subueniretur eis per exceptionē. licut in casu alio, nā debitores ipsi nō possent excipere contra eū, dicēdo ꝙ ipse satisfaciat creditoribus hereditarijs cū debitorum non intersit pupillum seruare fidem alijs. ideo etiā nō reperietur hic equitas exceptionis que reperitur in alio casu. non est dicendum hic, vt in casu alio.

1 ¶ Tutor in ipso cōtractu dz authoritatē interponere & presens debet esse.
2 Tutor presens cum pupillo bñ potest dirigere epistolā ad cōtrahentē. secus si nō esset presens. & mitteret epistolam.

Tutor. Ibi dicitur ꝙ tutor dz prestare authoritatem pupillo statim in ipso cōtractu, & presens dz esse vñ si nō statim, s. ex interuallo per magnū interuallum, vel non
2 presens esset, sed mitteret epistolā, nō valeret ꝙ agere retur a pupillo, & vñ presumptialiter pupillū contrahere q2 oculo⁹ inspectio certe tutor est. j. de gradibus. §. hactenus, si tutor presens cū pupillo bene potest dirigere epistolam ad contrahentem, vt ff. c. l. obligari. §. fi.

ADDITIO.

2 ¶ Mitteret epistolam. Adde h pr̄ sens presentem interrogaret per epistolā, & ille per epistolā rāderet ad sq; alia expressiō verbi nō cōtraheretur stipulatio valida scōz Bal. in l. j. ff. de verbo. ob. Bar. in l. Titius per illū tex. iuncta gl. & ibi cre. an pr̄in. ff. de contri. pecu. refert & sequitur d. Ja. in d. l. j. ff. in pr̄in. ff. de verb. obl.

1 ¶ Tutor nō pōt authorizari pupillo si sit lus iter eos. & ꝺbit curator, qui authoritatem interponat pupillo & quando.
2 Pupillus q̄n possit agere contra tutorem durante tutela.
3 Et quid in curatore.

Si inter tutorem. Ubi ꝺz ꝙ si inter tutorē & pupillū sit lis. q̄ad iudiciū disceptādi tunc tutor nō authorizabit. q2 author nō debet esse in sua cā, sed ꝺbitur curator ꝙ authoritatē ꝓstabit pupillo qui ꝺ suum tutorē actū seu iudicium exercebit. sed de qua actione loquitur hec gl. de quo iudicio q2 glossator hic. & ff. de tut. & ra. distrahen. l. sed non ꝺantur. contra dicit sibi apertissime. vñ
1 ita distingnas. & vult agere pupillus cōtra tutorem suum durante tutela. & habet cām vetustiorem tutele. q2 cōtrarerat tutor eū patre pupilli: vel pr̄ pupilli ei mutuauerat forte de tali verū est ꝙ exercebit ꝺ tutorem per curatorē durāte tutela que habebat cām vetustiorē. & sic loquit iste. §. hoc est verum, quando vnus erat tutor. Si aūt sint plures tutores, tunc non ꝺbitur curator, sed vn⁹ authorizabit cōtra alium. ff. de testament. tutela. l. si plures. Si aūt actio illa non habet cām vetustiorem tutele, tunc distinguitur: q2 aut vult agere pupillus tutele actionē ꝺ tutore durante tutela, & nō pōt: q2 non nascitur nisi finita tutela. vt. ff. ꝺ tut. & ra. distr. lege. si tutor reipublice. & lege, nisi finita. Si aūt sit alia actio ex tutele. vt furti: q2 aliquid subripuit pupillo. bene nascitur actio durante tutela, sed nullo modo intentatur donec sum
2 pta sit tutela. vt. ff. de tutel. & ra. distr. sed nō ꝺatur. Quid in curatore. Illi⁹ tractat⁹ hz locum: quia aut loquitur de illa que habet cām vetustiorem: & tenendum est ꝙ in tutore dictū est ꝙ intētari potest durante cura. & est distinguendum, an sit vnus curator, vel plures, aut dicitur de actione que non habet causam vetustiorem cura. & tunc aut queritur de actione negotiorum gestorum que nascitur ex cura, vtilis vt de neg. gest. l. curatoris. Aut de alia, forte q2 curator cōmisit furtum adulto vel mutuauit adultus curatoris sed de alia. Aut est vnus curator, vel plures. Si vn⁹ dā ꝺ est curator ad litem. Si plures aget ꝺ alium authoritate alio sic intelligo. l. ff. de admi. tut. cum curatorem. Si de actione negotiorum queritur. de ea generaliter intentāda vt reddatur ratio gestionis totus, & generaliter sed vt reddatur ratio vnius. tunc dādus est curator ad litē cum ꝙ exercebitur actio negotiorum gestorū. ff. rei pu. sal. forē. l. nō quali. §. in hac. C. de admi. tut. l. adversus & l. rōnes. Et hic aduertas q2 gl. hic est male intellecta.

Quibus modis tutela finitur. Rub.

¶ Tutela legitima an finiatur ipso iure, vel vtrum durent reliquie prime tutele, multum differt.

DUpilli pupilleque ꝛc. Tutela finitur si pupillus ab hostibus captus fuerit. Dicitur ibi q tutela finitur si pupill⁹ capt⁹ fuit ab hostib⁹ sed hoc casu nō tollitur ipso iure, qz si redeat pupillus recuperatur. tutela ꝛ Vñ no. q multum differt vtrum tutela legitima finiatur ipso iure, vel vtrū durent reliquie prime tutele. qz primo casu qñ finit tutela legitima ipso iure vt mozte tutoris locus est sequenti legitimo. Sc̃o casu quãdo non ipso iure, locus est datiuo, ſ. ñ non iure finitur tutela, sed remanerent reliquie prime tutele conditione. Unde si quis datus sit tutoz ad tempus videntur. q adueniente illo tẽpore non sit finita tutela ipso iure. qz tẽpus non est modus tollendi obligatio nem ipso iure, sed per exceptionem. ff. de actio. obli. l. obligatio num fere. §. plene ergo nec tutela. Et hoc multū ꝓdest scire, vtrum finiatur tutela, vel non. ipso iure remaneat reliquie prime tutele. qz vt dictum est, primo casu est locus sequenti legitimo sc̃o casu dz dari tutoz a iudice. Sed dicendum est q imo adueniente tempore ex quo datus est tutoz ad tempus, ipso iure finitur tutela. qz bene inuenitur quo tempore finitur tutela. s. tempore xxi. annozum in femina ꝛ tempore xvii. in masculo ß hic non inuenitur obligatione: quod tollatur ipso iure.

1 ¶ Tutela legitima qualiter finiatur ꝛ quando.
2 Tutela legitima non finitur minima capitis diminutione.

Minima. Ibi dicitur q minima capitis diminutiõe tutoris: vt si tutoz erat suiuris ꝛ dedit se ei arrogationem, tutela ꝛ finitur sc̃: legitima dicit gl. sed minima capi. di. impuberis. s. filij famil. legitima tutela nō finitur. qz filius fam. legitimas tutoz esse non potest. qz proximior vocatur ad legitimã tutelã. ꝛ filius fam. proximioz esse nō potest. qz ipsum ante cedit pr̃ nisi in casu. ff. gl. vt si sit aliquis filius fam. mozte matre q habebat plures seruos, manumittit seruũ. maternũ impubere delatũ sibi exhr̃ditate materna. dat ei legitima tutela illi⁹ serui impuberis manumissi. ex lege. xii. tabu. tã q patrono. vt. s. de legi. pa. tut. Et si emancipet a tpe finit. Sz dicas q illud exẽplũ est imptinẽs ꝛ ẽ falsũ. Imptinẽs ẽ. qz hic loquit ō legitima tutela q defert ex verbis ꝛ mẽte legitas scilicet iuris agnationis, vt s. de legitim. agnat. tut. Illud exẽplũ est de tutela que solũ defert ex mente legis duodecim tabu. ß non ex verbis. vt s. de leg. pat. tut. Et si dicat emancipatus est ẽt agnatus de iure ciuili. vt. j. de exhr̃. a. liber. §. emãcipat. ergo ꝓ emancipationem filij finitur ista tutela. Dicendũ est q hic est fallacia accidẽtis dicẽdo q filius emãcipatus in cognatis. est de iure ciuili ratione qua filius ß nõ ratiõe qua patronus defertur sibi tutela liberti: ideo nõ finit ista tutela legitima minima capitis diminutione, vñ isto argu. ẽ tale pactũ licut ibi tu cognoscis cozilcum carissas est nois ergo ꝛc. ꝛ Item q öz in isto. §. qõ minima capitis diminutio tutoris tollit tm̃ legitimam que est causa que queritur tm̃. Ista rõ est qz legitima tutela defertur alicui quia agnatus quia talis: ß per minimã capitis diminutionẽ tollitur agnatio. ergo ꝛc. Per ista iura soluitur illa dubitatio, aliquis secũdum decretales novas non est delegatus, nisi sit in dignitate vel nisi sit prebẽdat⁹: vñ delegatur ei causa qz talis sez prebendatus. Pone igitur q priuetur prebẽda. vel reſignet, certe expirat et sua interdictio. casus est istius. §. qz sibi delegata causa talis, cessante causa cessat effectus vt. C. de epiſc. et cleri. l. generaliter. ff. de pact. q edictũ.

De curatoribus. Rub.

1 ¶ Prodigo ꝛ furioso ꝛ mente capto datur curatoz invitis.
Curato z surdo vel muto non datur non petenti volenti.
Curatoz ad lites surdo ꝛ muto invitis sicut adolescenti an dari possit.

Masculi. Itẽ invitis. Hic dz q adolescẽtes invitis curatozes nõ accipiũt prẽterq̃ ad litem. ꝛ gl. sed pupillus invitus curatoz habere non cogitur. ꝛ cõtrariũ dt. s. de autoritate tu. §. vltimo sup illo verbo, vtolim. ꝛc. Vñ dicas pupillus vel adultus, aut vult agere etiã no dabit sibi invito curatoz sed repellet si nõ petat sibi dari tãquã minus idonea persona, vt. l. est o legitimam prestãdi in iudicio habẽt. si cõtrariatur pupillus vel adolescẽs, si pupillus sit infans nõ dabitur curatoz ad lit. ff. de tute. l. q habet. §. si pupill⁹. Sz hz duo remedia qui vult eum conuenire. qz infans citari non potest si citetur, non vz ipso iure, vt ff. de in ius vocan. l. quapro. Sed põ actoz petere a iudice, vt ei det tutoꝛem, vt C. qui pe. l. qz alia via est, cit abuntur agnati de quibus verisimile est q defenderetur, etli comparet aliquis ad pupilli defendendum. bene quidẽ si nullus cõparet fiet missio in bonis defuncti ꝛ pcedet ad vendicat. si ex contractu defuncti cõtrariatur hic per dual. ff. ex quibus cau. in poſſ. eatur. l. hoc cauũ in pupillo. Lapid Jul. Sz si pupillus non vult non datur ei invito curatoz ad lites. vt ff. de tutel. l. qui hz. §. si pupillus, sequẽs: §. vſ Ẽdicere, sez q cogitur habere cura. detur ei invito. concordant doctores q non datur invito. qz cõpellere non potest hunc et illũ. nec aliquẽ necessitabitur, vt veniat acceptu⁹ curatoꝛem. ff. de admi. tu. l. ij. §. fin. mõ. ꝛ j. de satisda. §. vlt. qz quo cõpellerentur nisi citaretur in q detur eis invitis, tũc antecedit vt cedertur alias. qz citatur ꝛ

f ꝛ Sed nunc queritur. prodigo ꝛ furioso a ꝛ mente capto detur
a curatoz invitis. Dico q sic. qz non spectatur velle cozum, qz vult
2 non possunt qrgu. ff. sol. mat. l. ij. §. vltimo. ꝛ Sed surdo vel muto non datur non petenti volenti: sed nunquid ad lites datur surdo ꝛ muto cur. invitis sicut adolescenti? Dicendũ q nõ quia si fiant adulti procuratoꝛem habere possunt adolescens, n. n. vt il. de petitionibus inuitis.

ADDITIO.

a ¶ Prodigo ꝛ furioso. Adde q prodigus cui datus fuit curatoꝛ ꝛ si redũt ad sanos mozes dicunt habere curatoꝛem. Ji est matrimonium aliter requiritur factum iudicis. Jta Bar. in l. is cui bonis interdictũ. ff. de verbo. obl. ꝛ nũquid curatoꝛ datus prodigo qui non est valeat. vide per eundem in d. l. is cui bonis. ꝛ quod furioso detur curatoꝛ ignoranter tenet Idem Bartol. in l. hz. §. h pupillus. ff. de tut. ¶ Adde no. do. Jaso. in d. l. is cui bonis vbi determinat ꝓdigũ nũqd iterdict⁹ bõis si redeat ad sanos mozes, ipso iure efficiatur habilis. ꝛ solutus ab interdicto, vel requiratur declaratoꝛia iudicis vide per eum vbi plura de materia.

De excusationibus tutorum vel curatorum. Rub.

1 ¶ Absentes causa reipublice excusantur a tutela nona.
2 Ab futurus dicitur quis dupliciter.
Et qualiter ꝛ quidetur pupillo absente tutoꝛe causa reipublice.
3 Absens causa reipublice longa absentia hz excusationem licitato in remota legatione, sed non si proxima.

Excusantur. Itẽ qui accusari non possunt. Ubi dicit quod absunt causa reipublice excusantur a tutela sua. nã dicit gl. absunt vel abfuturi sunt. nõ. de q. cui a. l. filius. Dicas abfuturi sez i bona⁹ Ita dicit gl. futur⁹ qs dz dupliciter abfuturus. vno modo ex veritate. abfuturus est qz necesse est ei q infra annum arripiatur, ꝛ talis nõ parat se ad eundũ, vel si parat se, becẽ a lõge est abfuturus. prime q colligit sarcinulas ꝛ q rit equos. ꝛ timias necessaria ad profectũ secũdũ abfutur⁹. Jsto primo mõ p absente habet. vt. ff. q. ex cau. m. ꝛc. absente manumittentur. Et ide dicas quod in verbo abfuturus sẽdo modo non excuset se interim a tutela quã dz sz vt prouideatur pupillo suo interim de aliquo tutoꝛe qui administrabit cũ se absentasset. vnde cũ aliquis mittitur ad aliquã prouinciam regendã. si delegauit aliquẽ ante quã sit in prouincia sibi decreta facta delegatio nõ valet donec ibi fuerit vt ff. de offi. pco. conſ. ꝛ leg. l. obſeruare. §. vlti. sic dico, quidã abfuturus primo se excusauit, interi non valet excusatio: sed tũc sumit vires cum
3 pit abesse. ꝛ Item scias quod absens causa reipublicꝛ absens hz vocationem si sit legatio in remota legatione, sed non ultra ma. vt C. de leg cum marina.

4 ¶ Jnimicitie aut sunt leues aut capitales, ꝛ que sint.
Jnimicitie que sint que excusant a tutela.

Jnimicitie. Scias q inimicitie aut sunt leues aut capitales. Si sunt leues, sive ante testm̃ sive post interueniant nõ excusant a testamẽtaria tutela. nec abalia qua alia, qz leuis mitria non reuocat legatũ nec abaliqua tutela. ff. de admi. tu. l. ij. ad fi. si graues, vt capitales ꝛ tũc aut interfuit ante testm̃, aut post si post testm̃ interuenit. si ante testamentum tantũ cũ postea est in testamento datus tutoꝛ ille non recusauit qz videt recõciliare, hoc nisi faciat hic testator vt grauet tutoꝛem qz videbat quod erat tutoꝛ multis negotijs impeditus vnde volebat cum pluribus implicare. vt. ff. eodem. l. ar[illegible]

r bet

z hoc intelligest inimicitie orte sunt culpa tutoris. si vero ex culpa testatoris non potest remittere q3 offensi est penitere, non offendentis. ff. c. athlete. §. dat remissionē q̄ iudex dat nō est loc⁹ coniecturationi remissionis ideo semper non excusat.

Item si quis. Intelligestatus simpliciter siue specialiter petierit ipsum in seruū siue in libertū suū q3 iste dicit questiones status. §. de actio. §. preiudicialis. q3 legem quam alleg. gl. ff. quod me. cau. l. isti quidē fol. lo. quitur de seruitute.

Excusator a tutela maior septuaginta annis.
Excusatur ateſtimonio senex, z quomodo itelligatur.

Item maior. Septuaginta annis, ꝛc. Ibi dī quod q̄ habet septuaginta annos pōt se excusare tutela. dicit gl. q̄ in aliis vt personali munere publico vt q̄ aliquis iudex alterat quod hȝ sexaginta annos excusat se. Sed quale sufficit ib minus tempus quam hic. Dicendum ē q̄ maior labor est. z plus hȝ facere qui ius reddit, q3 plures hȝ in sua iurisdictione quibus dȝ ius dicere: sed qui habet tutelā nō h; tot regere. ideo minus tempus sufficit hic, quā ibi. per istam rationem soluitur questio talis, † z. l. q̄ senex excusatur a testimonio q̄o intelligas tunc senex: Certe intelligo qui hȝ septuaginta annos non ille qui hȝ sexaginta tantum: q3 ad hoc minor labor est in testimonio ferendo, quam in vna tutela administrāda. Ratio q3 vbi quis minus habet facere, amplius tempus ad excusationem requiritur iō sexaginta non sufficiunt vt a testimonio excuset sed exiguntur septuagita.

Idem z in milite. Ibi dicit gl. q̄ clerici vsq; ad quartum graduū a limitantur ad tutelam. Z leges quas adducit hic gl. nō loquuntur ō quarto gradu, nec inuenies leges que hoc dicūt. Ideo dominꝰ meus dicit q̄ dicit hic ō quarto gradu intelligebat q̄ō presbiter tutelam legitimā pōt habere que sibi iure agnationis defert, sed non testamentariam vel datiuā, vt in auc. de sanctiſ. episcopis. Deo autem amabiles. z §. presbiteros. quam authoritatē habes de episcopis z clericis aut. presbyteros. q̄ igitur hec dicit hic gl. q̄ clerici pōt habere tutelā iure agnationis vsque ad quartum gradum. hic ostenditur. Monachi nō habēt successiones in terram, sed clerici sic, vsq; ad quartū gradū: vnde pōt clericis legare de rebus suis que sibi obuenerunt iure hereditario a suis parentibus vsque ad quartū gradū: sibi contingentibus, vt in authentic. de eccle. titul. §. interdicimus. vnde sicut ē institutus in relictis legatis vsque ad quartum gradum, sic etiā in tutela, vnde nihil sic intelligas per similē impossibile est intelligere gl. istam.

Libell⁹ qualiter debeat formari ab eo q̄ se excusat a tutela
Clausula non se adstringens ad omnia z singula, ꝛc. an aliquid operetur.

Tutor datus q̄ a datione non appellat, sed excusat se, quid differt.
Et quid differt appellare z excusare.
Decretum interponitur in datione tutele.
Appellat regulariter nominatus ad publica munera, z quādo.
Exceptiones an debeant fieri in scriptis.

Cui autem vult. Hic dicitur, † quod qui habet plures excusationes, vt plures eās p quas possit se excusare, q̄ nominate sunt a prīncipio huius tituli vsque nunc, si in vna proposita succubuerit, non aliā proponi inter tempora instituta, quidam poterit alia imponere si in illa quam proposuit succubuit vel non fuit admissa. responsiones simul proponeret. Sed contra quia aut tu intelligeres quod sequitur in littera si succubuit potest aliā proponere intra tempora statuta sed finita non sunt tempora statuta proponendi excusationes, z hoc est falsum. cum omnes fuerunt proposite. Aut expone intra tempora statuta in modo finito tempora exercende excusationis, filia non currit quando excusat se quia l. dicit querela debet terminari intra qui quennium nō pertigitur, quod qui habet querelam accusatur de falso. interī non currit tempus exercende querele vt C. de inoffi. testa. l. cōtra minores, ergo similiter erit hic. quare dicas quod nō oportet omnes proponere. sed si vnam proponat z in ea succūbat, id est non admittatur, poterit aliam proponere intra tempora ſq; procedenti excusationes que sunt quinquaginta dies, vt l. proxim. non supponas exercende que sunt quatuor menses vt eodem. titul. l. quinquaginta ad le. ff. de excusa. tute. l. scire oportet. §. stare autem. oportet. ibi dicitur quod multas causas habet remissionis, id est multas causas propter quas debeat remitti onus tutele debet omnes proponere: vel si omnes non proposuit filius ei qui se non excusauit. Verū est quo ad nō nominatas, tamen quia oportet q̄ eas proponat. ſ; hic intra tēpus proponende excusationis que sunt quinquaginta dies, vt hic of
2 † Queritur dato q̄ proponat ōnes z non ponit in libello suo nō astringens se ad omnia z singula probanda. si succūbat i vna, an potest recurrere ad aliam: Dicendum est q̄ sic. vnde ex abūdanti apponit illa clausula in libellis nō astringens se ad ōnia ꝛc. licut multe sunt protestationes ex abūdāti. Itē hic dicitur q̄ō si aliqs fuerit datus tutor, nō appellat sed excusat se. vn ab illa donatione nō appellatur, sc; proposita excusatione, cū habeat quatuor menses ad excrecendā excusationē. sed statim cum requiritur tutor proponit. sed si feratur sniā i hac causa contra excusationē propositam bene pōt appellari. vt. ff. de. ap. cū i vna. §. tutor
3 † Sed a datione frustra appellatur intelligo frustra, ex nō abundanti sed ipso iure. I. in app. lit. l. j. §. si quis tutor. Sed tūc queritur, Quid differt q̄ datus tutor a datione non appellat, ſ, excusat se: Quid differt appellare z excusare: Dicendum q̄ q̄ appellat conqueritur de iniquitate iudicis: vñ nō cognoscet pr̄ille iudex. Sed q̄ excusat se non conqueritꝛ de iniquitate iudicis: iō ille idē cognoscet. z q̄ alī⁹ iudex agnoscat de ap. habes. C. ō appel. l. eos qui z q̄ in excusatione idē habes. ff. ō excu. tut. l. scire oportet. §. scire. Itē est alia differētia, q3 si appelleret, decē dies haberet ad appellandū. C. de ap. anth. sed hodie: sed ad excusandum hȝ quinquaginta dies vt hic. ff. eod. l. quicunq; a. in pn.
Item dicit gl. si alī quis datus fuerit tutor a datiōe non appellatur in aliis muneribus publicis appellatur a datione. Queritꝛ que est causa diuersitatis: Quidā dicūt q̄ō in datione aliorū publicorum munerū interponitur decretū, vt. C. de appellationi. l. nominationes. iō q3 p decretū snia mutatur. z a sententia appellatur: iō in aliis muneribus publicis a datiōe appellatur. sed in
4 datione tutele non interponit decretum, iō ꝛc. † Dicēdū quod falsum est. nec interponitur decretū. ff. de confirmādo tutore, l. naturale. sed illa solutio ponit hic habere dolore, q3 in aliis muneribus sit plena deliberatio z pub. consilio cōuocato, vt p bat. C. de appel. l. nominationes. Et iō q3 cum tanta deliberatione z inquisitione sit a snia. C. de iudi. l. iudices, iō sicut a sententia appella. sic a datione aliorū munerū: ſ; q̄n datur tutor nulla sit inquisitio vnde licut ab interlocutoria sine inquisitione dat, sic z tutor: iō licut ab interlocutoria nō appellat, vt. C. de ap. apertissimi. sic nec a datione tutele tamen dicas q̄ in his aliis sit plena deliberatio z inquisitio: vt dictū est p l. C. de ap. l. nominationes Et iō si dātur. z habeāt causam qua nō deberent dari tūc data sunt z tūc quia eorū p superiorem corrigenda est. ff. ō appellatiōe. l. j. z hoc fit per appellationē. z iō ꝛc. Sed quando datur tutor fit inquisitio vel deliberatio: ideo non debet conqueri de iniquitate iudicis: z iō non appellatur, sed habet locū remedīū excusationis. Hȝ queritur, Quare in eis non fit tūc tacita inquisitio z deliberatio sicut in aliis. Dicendum q̄ ibi tantum nō est periculū in regimine seu iurisdictione hominū vnius regionis
5 quam in regimine vnius pupilli z bonorū eius. † Item nota q̄ō nominatus ad publica munera, regulariter app. Fallit i tutore vnde nō app. sed pponit excusationē z in hoc p̄iuilegia i sunt veterani vnde durius est remediū appellatiōis, q̄ excusationis hoc est q̄ probatur. C. q̄ prouoca. nō est necess. l. veteranus. Itē dicitur q̄ ad proponendū excusationem, dantur quinquaginta dies sed ad diffiniēdam excusationem dātur quatuor mēses: vt ff. eod. l. quinquaginta. Et dic quod tempus quinquaginta dierū, z tēpus quatuor mensiū incipit currere non a tpe nominationis seu donationis, sed a tpe scientie. Et quod dicit ler illa quinquaginta. tempus quatuor mensiū currere a tpe nominationis subaudi, z scientie quod dicit gl. q̄ cā ista, scilicet excusationis potest durare parum vltra duos menses imo p quatuor mēses sed hoc intellige. sed in fine quinquaginta dierū incboata sit, q̄ cōputant a tēpore quo scivit se datū vt dictū est, tunc queritur h; in litera qui excusare se volunt non appellant si intra quinquaginta dies: sup illo verbo quinquaginta dies est gl. signata z in fine dicitur quod cum aliquis excusat, debet se excusare in libello. Ideo querebat hic dominus meus cum actio debeat offerri in libello. vt. C. de lit. con. authen. offeratur. cum exceptiones sint arma reorum, sicut actiones actorum sicut accusationes accusatorum. p̄ponitur exceptio in libello, z certe excusatio ē exceptio, z hoc proponitur. In hoc voluit dicrere quidā p decretalem illam, quoniam contra falsam, que dicit omnia acta redigi in scriptis. Hȝ certa. l. hic dicit z de ap. ad causas. z l. procō
6 sulibus. vnde dicunt q̄ ex cepti. habet fieri in scriptis. † Hȝ certe hoc non probant ipsi: quia licet illa decretalis z l. hic allegata dicant omnia acta debere redigi in scriptis si arguatur, ergo dȝ proponi z probari. Illud argumen. nō cōcluderet: ideo per illa iura non habetur quod exceptiones in scriptis ponātur. Istud quesitum nō soluit dominus meus.

Si vero. Ultra cētesimum lapidē. Hic in fine isti⁹ §. ē vna gl. que incipit. ꝛ. aucas ne fallaris. Et reputatur iste. §. difficilis. ⁊ dominus meus dicit quicunq; ōt ꝙ hic est difficultas. est asinus: q̄ non est ita facilis. §. in toto libro sicut iste. Sed q̄ ibi dr in gl. ꝛ. aucas ne fallaris. credūt ꝙ ibi sit difficultas maxima. Est igitur intentio gl. ⁊ illius. §. qui datus ē tutor moretur seu habitat in ciuitate illa in qua datus est tutor ad sui excusationem proponendā habet quinquaginta dies. Si aūt habitet vltra centesimū lapidē pro quibuslibet viginti miliaribus habet vnum diem ⁊ vltra hoc triginta dies. ¶ Donatur igitur ꝙ ipse habitat per decem dietas. i. ꝙ pro quibuslibet viginti miliarib⁹ dat vna dies vltra centesimū lapidē. p illis decē dietis. Item si cōputes alia centū miliaria que sunt a centesimo vsque ad ciuitatē habebit. x. dies. ⁊ sic. v. ⁊ x. faciunt. xv. dr enim. xxx. dies. ⁊ hec. xlv. sed ille q ē in ciuitate vel inter centesimū lapidē habet dies quinquaginta. ⁊ sic plus habebit ille q ē propinquior. quam qui est remotior: ꝙ est inīquum. istam opinionē tollit litera que dicit Scevola qui habitat vltra cētesimū lapidē p quibuslibet viginti miliaribus quib⁹ vltra habitat habet vnam diem ⁊ vltra hoc habet triginta dies: ita tñ ꝙ si computata vna die pro quibuslibet viginti miliarib⁹ quib⁹ habitat vltra cētesimū lapidē pro triginta diebus sibi adictis non habeat quinquaginta dies sibi suppleatur ex potestate. l. sic nō min⁹ habebit q est vltra centesimū lapidē quā ille qui est intra vel q est in ciuitate. ⁊ hoc est ꝙ dicit litera, qui tñ vt Scevola. Sed dicas ꝙ eadē iniquitas remanet: nonne eadem ratione ponere retēta si habitet qui datus est tutor vltra centesimū lapidē. ⁊ sic quindeci cū additione triginta dierū. ⁊ sic sunt tantū quadragita quinq; dies vt habeant quinquaginta dies. tñ remotior est per decē dietas, quā ille qui habitat vltra vel intra centesimū lapidē vel per quē decim ab illo qui habitat in ciuitate. ⁊ tñ illi similiter habent quinquaginta dies: ⁊ sic tm̄ tempus habet ille qui est propinquior, quantū ille qui est remotior. Dicendū ꝙ licet hoc sit verum, tñ vnusquisque hz tempus tātum ꝙ sibi sufficit: vnde similis oppositio hic illi potest opponi que fit in Euangelio: q̄ tantū datū fuit tarde venienti seu sero venienti. sicut mane venienti, vnde si lex daret maius tempus ꝙ plus distat, cum innumerabiles distātie sed quod plus ⁊ minus non fuit ī potestate determinare tps maius ⁊ minus, sed maiorē ⁊ minorem distātiam: iō duob⁹ mēbris fuit contenta, vt si habitet in ciuitate vel intra centū miliaria, ꝙ habeat quinquaginta dies ad proponendā excusationem suā: si vltra pro quibuslibet viginti miliaribus habeat vnū diē, ⁊ vltra hoc adiūciuntur viginti dies, vnde additio triginta dierum non proficit ei qui habitat vltra cētesimū lapidem, vel in ciuitate scilicet ꝙ habeat plus quā quinquaginta dies data est sibi vna p quibuslibet viginti miliaribus quibus distat vltra cētesimū miliare cōputatis etiā v. diebus pro eisdē miliarib⁹ q̄ sunt intra centesimū lapidē. sed h p sexdecim dietas distaret vlt. cētesimū lapidē hz sexdecim dies. Item pro centum miliaribus vltra: sed cōputari debeant q̄ de hoc non est. l. dicit babet v. ⁊ sic xxj. vnū diē hz. Item adiūcitur sibi xxx. ⁊ sic licet diem hz. ⁊ sic hz plus vnā diē quā ille qui est vltra centesimū lapidem vel in ciuitate: ⁊ sic manifeste vides ꝙ additio triginta dierum non facit, quod plus habeat qui habitat vltra cētesimū lapidem quā ille q intra habitet, nisi habitet vltra per sexdecim dietas cōputatis quinq; diebus per centum miliaria que sunt centesimū lapidem. vel si illa non computes q̄ hec lex non inuenitur, tunc oportet ꝙ distet vltra centesimū lapidē per viginti dietas ad minus. ⁊ parū plus vel per sexdecim dietas: quasi pro vno miliari ex q̄ ē vltra centesimū lapidē, habebit vnam diem, vt dicit gl. licet ō hoc nō sit lex. ⁊ sic cōputatis. xxj. diebus ⁊ xx. q̄ adiūcitur habebit diē 3 quod dictum est, quod nisi distet ꝙ vbi plus quā per xxj. dietas vltra cētesimū lapidē non hz quinquaginta dies ⁊ ille q ē intra tantū habet q̄q; hoc non sit inconueniens. Unde in similī prescriptio dr fieri. x. annis inter psentes. xx. iter absētes, ⁊ dicit p

¶ sentes in eadem. † Sed pone ꝙ duo sint in confinibus duarum prouincarū diuersarū. potest esse quod vnus nō distat p dimidiā leucam ab alio, sed vnus prescribat rem alteri⁹, oportet ꝙ teneat p viginti annos. si autem alius qui est in eadē prouincia cū illo rō aliquis est in fine eiusdē prouincie, ⁊ sic forte distat p viginti dietas, sufficit ꝙ teneat per decē annos ad hoc ꝙ prescribat: ⁊ sic qui propinquior est, longiorī tpe prescribit: qui remotior. Sed forte in isto exemplo est alia ratio quam in ea. puta, hz sic remotior min⁹ tps exigitur ad prescriptionē qui verisimile est ⁊ est verum ad literam, ꝙ si non possidet rem vnius coram suo iudice ⁊ sic infra prouinciam, scz sui actoris habebit citius consilium, ⁊ inueniet citius aduocatos quā nō faceret in alia prouincia quātocunque esset prima sibi vtile. Pōe exēplū familiariter. Si volo pducere testes de ead. puincia. habeo tres menses, si de alia sex. Si de vltra mare habeo nouem, ꝙ possum facere leuius vel eos testes de eadem prouincia intra tres menses, vel eos qui sunt vltra mare infra nouem menses: ⁊ certe leuius esset mihi producere testes in vna die de eadem puincia quam in quatuor annis de vltra mare: sed propter varietatem locorum ⁊ distantiam loci non potuit limitare seu diffinire pl̄a omnia tempora, sed fecit quod potuit contenta tribus. Item hic habes quod pro quibuslibet viginti miliaribus datur vna dies: vnde iste sunt dicte legales. Et sic intellige decretalem q dicit quod aliquis non trahatur a fine sue diocesis, sed vltra duas dietas intelligo de legalibus per literam istam ⁊ ff. si quis can. l. j. ⁊ hic dicit Rofredus. Tamen Bernardus dicit cōtrarium quod intelligendum est de vulgaribus. Hz hoc non est verū quia cum aliquid est lege diffinitum non debemus nos referre ad vulgi opinionem.

1 ¶ Tutor quando dicatur esse datus ad totum patrimonium seu vniuersum.

2 Maritus potest esse procurator vxoris, sed curator non.

1 **Datus autem.** Tutor. † Hic dr quod tutor dicit esse datus ad totum patrimoniū seu vniuersum, intellige si potestas tutoris ad hoc se extēdat: vnde si in diuersis patrimonijs haberet pupillus diuersa patrimonia, iudex qui daret ei tutorem in vna prouincia, ille tutor datus ad illa bona que sunt in illa prouincia. ⁊ sub iurisdictione dicia dantis non ad bona que sunt in prouincia vna ⁊ in alia iurisdictione, vt ff. de de bonis aut iudicis possid. l. cum vnus. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. Hic queritur. si quis constituerit procuratorem suum nec dixit in causis talibus, vel causa. si simpliciter constituo talem procuratorem meum nec causam expressit, an ad omnes causas videatur constitutus: Videtur ꝙ sic: curator datus ad litem pupillo non expressa cā. intelligitur datus ad omnes lites: ita procurator simpliciter constitutus non expressa cā videtur ad vniuersas constitutus. Ad hoc facit ille §. ⁊ ad hoc. ff. de tutelis. l. qui habet. §. vltimo. Dicendum ⁊ certa forma datur constituendo procuratorem vt ff. de procur. l. si procuratorem. tñ dicebat dom⁹ meus. gō etiam si hoc ceretur. non esset magnum inconueniēs. ⁊ posset bñ respōderi ad legem si procuratorem. ¶ † Itē quare maritus potest esse curator vxoris, C. de procu. l. marit⁹. sed curator non vt C. qui dari tut. poss. l. maritus. vnde hic non dicitur imp⁹ propter se excusare si detur curator. alias tutor vxori. Dicendū ꝙ curatoris potestas plenior est: vnde officium procuratoris contraria voluntate finitur. vt j. manda. §. mandatum. sed non tutela: vnde certi sunt modi finiendi tutelā vt sup⁹. quib. mod. tut. fi. per totum.

De suspectis tutoribus vel curatoribus. Rub.

1 ¶ Tutor vt suspectus quandoque remouetur a tutela sine accusatione.

2 Inscribens punitur ad penam talionis.

3 Patron⁹ tutor cōuictus de suspecto qualiter euitabit infamiā.

4 Dolus expressio in sententia an faciat infamiam.

Sciendum est. In principio huius tituli dr quod crimē suspecti descēdit a lege xij. tab. si legitimā. Unde rit gl. ex quo est legitimū crimē nonne inscribit se qui accusabit, ⁊ nō intelligas inscribere ad est. libellū offerre: q̄ hoc nō est dubiū: sed intelligo inscribere scz ad penā talionis. Arguitur ꝙ ñ quia quāq; sine cusatione remouetur vt suspectus. vt ff. eo. l. tertia ⁊ tunc nō locō in septima. Itē qui iscribit dz puniri pena similī vel

1 in probatione. † Qua pena punietur tutor: est vt remouatur a tutela sed accusator tali pena non posset puniri. q̄ nulla hz. Quā igitur accusator talis criminis prestabit? Dicit gl. illa ratione ꝙ hz nō posset rescribere respectu talis pene que est remoueri a tutela, tñ aliam penā consequitur tutor q̄. p dā supectus scz infamie. ⁊ respectu tali pene pōt accusator inscribere. si nō reperio, verū cū pena infamie tñ quod inscribatur ad penā talionis nam sequeretur quod actione iniuriarī ciuiliter intenta iscriberet, cū si t famosum iudicium, vt ff. de his q̄ no. ffa. l. j. §.

2 quod est falsum. ¶ Itē accusator desistens icidit ī Turpil. † Ite inscribens ponit ad penā talionis. Hoc dicit gl. i §. si suspectus remotis si per illo verbo infamis. Primū scilicet ꝙ incidit in Tur. desistēs deficit i accusationē suspectis ergo ꝛc. si iscri. ꝙ hic nō iscribit dz hic in litera. ꝙ lega. cōsulis pōt remouere suspectū tuto. subaudi. mul. fortī. p cōsul. q̄ nō dz licere iscribere. q̄. od

quod non liceat superiori. Sed vr quod legato proconsulis nō competit ius removendi suspectū tutorem, vt ff. ad Turpil. l. j. & suspecti, ergo legatus pro consulis nō excludens superiores ipsum removere ad sordā accu. Rō q̄ ls solus non excludit superiores a preside, sed solum inferiores & legat⁹ & consulis maior est preside: q̄ repesetat personā proconsulis. ¶ Sequitur, q̄d patronus: Hic dicitur q̄ patron⁹ cōuict⁹ ō suspecto removendus est: tñ parcit eius fame q̄ nō erit infamis, vt dicūt quidam. In hac opi. est gl. quod iudex in sententia faciet ei gratiam q̄ nō exprimet causam quare ipsum removet. Si enim diceret, removeo te ob dolū quē commisisti, sic esset infamis, vt. j. eo. §. suspectus sed dolū non exprimet iudex sed solū, p̄tiabit ipsum removendū. ¶ Sz dicendū q̄ expressio doli in sententia nō facit infamē sed doli obiectio: vñ accusator petit q̄ removeatur q̄ dolū cōmisit, & j. sibi obicit dolū doli obiectus facit, q̄ postea condemnetur, vel removeatur, licet de dolo nihil dicatur in sua, & sit infamis fiet ei gratia, quia q̄n libertatus ita dicet peto vt removeatur. q̄ dolū commisit ad ministrando tutelam. Sed dicet iudex ego te non audiam, & hoc casu si non est obiectus dolus non erit infamis & quod doli obiectio irroget infamiam, quis quid dicatur in sua prolata quod dicit. l. actionem de dolo intentandam contra partem vel patronum verbis temperandā sic de dol. non debet. quam etiam actionem dicemus verbis temperandam obiecto seu institutione actionis fiet sibi gratia, vel sic de publi. indi. l. vltra. licet alias qui condemnatur de calumnia sit infamis, vt ff. de bis qui no. infa. l. j.

¶ Tutor accusatus de suspecto an sit infamis.

Suspectus autem. Hic dicitur q̄ qui non potest accusari vt suspect⁹ intellige nō ex fide, id est dolose. ¶ Item si culpa male gerit, potest accusari vt suspectus, licet infamis nō sit propter condemnationem si tutor datus qui non gerat pōt accusari licet. propter culpam possit peti, vt removeatur. ff. eo. Licenem. in fine & est rō diversitatis, quia magis delinquit q̄ male gerit: sicut magis debet puniri qui rē vitiosam tradit quā qui omnino non tradit. vt ff. de actio. emp. & vend. l. Jul. & l. si sterilis & cum per venditorem.

¶ Tutor de leuissima culpa non tenetur.
Dolus & lata culpa quando ad paria procedāt.
Ignorantia iuris non excusat.

Suspectus autē remotus &c. Hic dicit gl. & bene q̄d si obiectus fuit dolus, presumitur removeri ob dolū & sic licet in sententia non fiat mentio de dolo tñ infamis fuerit obiectum vtrumque & dolus & culpa tunc presumitur remotus propter culpam. non pp dolū, & allegat gl. istud generale q̄ pene moliende sunt vt ff. de pe. l. interpretatione. Cuius meus allegat, quia dicit lex quod si accuso te de vi publica & priuata, & condemnatus fueris simpliciter, deinde dz intelligi facta condēnatione p priuata vi, que minor est nōp publica, vt ff. de pe. si presens in fin. j. iudex per istā gl. q̄ obiectus dolus fuit infam. Iz in sua de dolo mentio non fiat. ¶ Dicit litera si ob culpam remot⁹ fuit nō est infamis ob culpā dicit gl. leuē, vel leuissimā. Cuius meus dicit q̄ ipse nescit, quare dicit gl. de leuissima tutor de culpa leuissima non tenet. C. arbi. tute. l. quicquid intelligit gl. sequentes dicit est quod condemnatus ob culpam latam non est infamis. licet condemnatus ob culpā lata non dicit infamis. l. condēnat⁹ ob dolū sit infamis: & Iz glos. ibi. nisi fuerit & habeas additionē q̄ est q̄d lata culpa dolo equiparatur. & ad hoc allegat plures leges intelligas q̄ dolus & lata culpa parificantur in contractibus, nec tractatur de misericordia fame quam vir bonus plus debet timere, quam amissionē rei vt ff. quod met. causa. l. iste quidem, dicit gl. quod damnat⁹ ob culpam leuem non est infamis licet contrarium videatur. ff. ō de bis qui no. infa. l. libellorum. §. notatur etiam. vbi dicitur q̄ si quis nupserit intra tempus luctus si sciens se esse intra tempus luctus credens tamen de iure sibi licere, est infamis. & sic ignorantia iuris non excusat: sed ignorare ius hoc est culpa lata dicit gl. imo est lata. & sic cū lata culpa & dolus equiparant etiam quo ad infamiam secundum gl. nisi habeas additionem si aliquis ob dolum infamatur, non est mirum q̄d ignorātia iuris infamiam non remittit, cum ille qui ius ignorat sit in culpa lata. & quod omnes sciant vel scire debent: nā idem est scire & debere scire. ff. si certum petatur. l. quod te ff. ad legem Aquiliā Eadem iuris. sed omnes tenemur iura scire vt ff. de iuris & facti ignorantia. l. regula. C. de legibus. & const. pri. & edic. l. leges ergo qui ignorat ius est in lata culpa. & ideo que nupserit intra tēp⁹ luctus propter iuris ignorātiam quia ignorabat iura que hoc prohibent, cum esset in lata culpa infamatur secundum antiquam glossam vt & dolus. non igitur est mirum si illa que nupsit sit infamis. ¶ Sed certe si dicatur, quod ignorare legem leuis culpa est: non est homo viuens: quin sit in culpa leui, vide babebat dominus meus quendam domi qui dicebat se ignorare leges qui per facti frequentiam sciuntur. cum lata culpa sit ignorare: vt si quis cum excommunicato participat, sit excommunicatus: & sicut illa quod mulier nubens intra tempora luctus est infamis, quia illa ab omnibus sciri debent, ignorare iura talia, est lata culpa: quia talia cum essent vel sciunt vel teneātur scire. Alia vero que sciuntur per facti sequentiā. Sed nescio quare gloss. facit illud argumentum, quod remotus ob culpam latam infamis sit: quia contrarium illud non est, contrarium nec debuit pro contrario signari: quia nubere intra tempus luctus, est facti quod secum trahit infamiam: nisi excusabilis facti ignorantia interuenerit. vt in l. signata pro contraria dicitur. ff. de bis qui notan. infamia. l. liberorum. §. nota. Sz hic loquitur de infamia vbi vitur tali nomine: & est hic minus delictum vnde hic infamat sententia habita distractōe doli & culpe. ideo supposito q̄ remotus ob latam culpam sit infamis, tamen illud contrarium non meruit signari pro cont. ar. io.

ADDITIO.

2 ¶ Lata culpa parificantur. Adde quod lata culpa non equiparatur dolo in malefitiis vbi tractatur de pena corporali & vbi tractatur de pecuniaria & lex exprimit dolum requirit: secus si non requirit dolum. Barto. in l. prima. ff. si quis test. lib. esse iussus. Et quomodo ex ob culpā punitur q̄ i maleficio culpa nō quiparet dolo vide per eundem in l. lex est commune. ff. de legi. Et nū quid equiparetur dolo quo ad infamiam irrogandā per eundem in. l. quod Nerua. ff. de po. Et quid i peralibus an & quando non equiparetur dolo vide d. Jas. in l. videamus & in l. si in actionibus. ff. de in litem iurando.

1 vr Prelatus qui accusatur pendente accusatione, quando administrare possit.

Si quis autem. Per istum. §. dicit gl. q̄ prelatus qui accusatur pendente
2 accusatione, administrare non debet. ¶ Et hoc dicit simpliciter sed tu distinue, quod si accusatur de delicto commisso in administratione pendente accusatione interim non administrabit. Sic loquitur. §. videtur. sed si prelatus accusatur de alio crimine, puta de adulterio, vel homicidio, nihilominus interim administrabit: q̄ lex dicit hic in tuto & vt ff. de solu. l. calipodius. alias incipit quamuis. & l. reo criminis.

1 ☞ Absens in delictis potest damnari, & lite non contestata p ceditur ad sententiam.

Nouissime autem sciēdum est &c gl. dicit quod iste. §. facit ad questionem talem. Emi librum a te & fuit consummatus Jctus, mihi tradidisti librum, & tibi non dedera pretiū. reperio libū alienū vel vitiosū: magis Jo me ex vēdito ad pecuniā, nolo tibi dare pecuniā, quia dico q̄ liber alienus vel vitiosus est: & si non vis mihi cauere de reddendo pretio in casu euictionis vel vitij, tunc non debeo tibi dare: sed libram tibi restituere. In ista questione dicebat dominus meus quant apparet vel apparere potest vitium aperte, vel lis est ō vitio quia tu dicis libram tibi traditam vitiosum esse, & ego dico nō vitiosum. Primo casu dicebat quod tenenda est gl. ō. casu. l. si non est vitium eminens quod appareat locum habebit teneri nō esse sed pretium debet solui sed cum satisdatione, alias cauetur verbaliter vt ff. de edi. edic. si vendito. vnde lex dicit si i limine Jctus appareat cōtrouersia de euictione, satisdandū est: cū alias caueretur verbaliter. vnde si tibi vendidi rē, & alius incontinēti venit, & dicit emisti rē que mea est satisdādū est. vt C. de euictio. lege post perfectā. Sed sicut est in euictione, ita dicā in vitio. Si aūt sit apertum vitiū nec est lis de eo, non est reddenda pecunia, sz res restituenda. vt ff. vt in pos. l. si is a q̄ duo verb. omissi. ō. de quib⁹ gl. non facit metionē. vnum est in illo. §. sed suspecti cognitio & moriatur pendente accusatione: extinguit cognitio suspecti, sed certe vr quod si appareat diffinitum esse in cā condemnationis q̄ duret ratione sumptuū qui statuti sunt in causa

ista accusationis. vt C. si pen. ap. moz̄ intervenerit. l. iij. q̄ ibi dvrat accusatio post mortē p̄ bona nullo. §. si quis tutoz. no. aliud quod si bi tutoz fuerit absens, nec facit sui copiā, pōt vt suspectus remoueri. ✝ Et sic q̄ in delictis si quis absens ē pōt damnari, z lite cōtestata p̄ceditur ad sententiam: q̄ hic nō ōt quod absens fuerit lite contestata vel non cōtestata. nā simpliciter intelligendum est. de hac materia habes. ff. de penis. l. absentem.

LIBER SECVNDVS.

De rerum diuisione. Rub.

1 ☞ Piscandi ius qualiter sibi quis acquirat, z qualiter eo p̄ uetur

Superiore. Flumina aūt omnia z portus. In isto. §. dicitur q̄ ius piscandi est cōmune. l. publicū ratione cōmunitatis hz. Sz q̄rit gl. Pone q̄ in diverticulo fluminis aliquis longo tēpoze piscatus est sol⁹, alius vult piscari, poteritne ille aliū, phibere: dic q̄ si alī volebāt piscari. z ipse phibeat eos id est post, p̄hibitionē lōgo tpe solus piscatus ē dico q̄ acquisiuit sibi ius piscandi, z alio poterit p̄hibere: sz si occulte piscabat in quodā diverticulo fluminis, z ita fecit diu, nec ali q̄ē inueniebat, imo solus piscabat: q̄ ita cōtingebat de facto tpe sic faciendo l. gissimo nō acquiret hbi ius piscādi, quin z alī pnt piscari. vñ dicicit lex, si habuisti domū tuā dep̄ressam iuxta meam z hoc tpe de quo nō extat memoria z vis elevare, potes sz cū voluisti elevare phibui. z post, phibitionē tenuisti deprēssam lōgo tpe, acquisita est mihi seruit⁹ altius nō tollendi: hoc est q̄ dicit lex. C. de serui. z a qua, id est. p̄ima z tertia. Sic
2 vides sq̄ ius piscandi tpe potest amitti. sed superioz pōt me p̄hibere: nā nos videmus quod ipsi p̄hibent piscationes z venationes. Dicendū q̄ nō est de iure: sz imperatoz posset phibere, sed eodem erroze quo dicunt esse superiozes i terra sua, z sic imperatores non habere superiorem, eodem errore posset hoc p̄hibere: z quod imperatoz possit hoc p̄hibere p̄obo: quia viam publicam populus non potest amittere nō vtendo nec aquam potest quis ducere per viam publicam: quia fieret iniuria: sed imperator potest concedere ductum aque, z sic via que publica est prohibere. vt ff. de seruit. l. seruitutes. licet hoc dicat sine incommodo publico.

Riparum quoque. Ibi dr̄ q̄ vsus riparū z proprietas eorū quorum prediis adherent. Et hic quedā additio, q̄ si viua pubica iteruenit inter predia z ripas fluminis, dic ad huc idē q̄ eoz̄ est p̄p̄rietas riparū quorū sunt predia, primoza: q̄ via nō imponi hoc sicut nec incrementū alluuionis. ff. de acqui. rerum do. l. maritus. alias maritimus. Sed quoniā similiter p̄p̄rietas locorū z riparū maris nō est eorū quoz̄um p̄diis adherent. gl. signata. s. eo. tit. §. fi. z quid naturali iure super illo verbo z hoc per littoza maris. Sed dicas q̄ parū lucratur ille cuius est p̄p̄rietas ripe fluminis cū vsus ei⁹ sit public⁹ vt dicit lex q̄ vsusfructus si perpetuus sit, alicuius p̄p̄rietas est inutilis. ff. de vsu. l. iij. §. tñ inde queritur cum vsus riparū fluminis sit publicus, z perpetu⁹ eorū, p̄p̄rietas est inutilis, quare ergo concedit lex. Dicendū q̄ si semper alius perciperet fructus z vsusfructus p̄p̄rietas esset inutilis: sed hic loquit̄ de certo vsu. l. nauigij: q̄ ibi nauigantes possent naues exonerare z ericcare retia. si tñ sunt ibi fruct⁹, vel arbores fructifere, sz vt⁹ rigandi vel retia ersiccandi in illa arbore sit public⁹ tñ fruct⁹ sunt eius cuius est p̄p̄rietas ripe z p̄p̄rietas arboris.

1 ☞ Differentia inter publica z communia.
2 Communis res illa dicitur, que pluribus se offert iter ceteras.
3 Portus maris an sit publicus tantum non communis.
4 Vie an sint publice, z qualiter intelligantur.

Littorum quoque. Vide dr̄ q̄ vsus littorū gl. Hrium. s. eod. §. z quidem naturali iure, vbi dicitur q̄ vsus littorū maris est cōmunis argumentum hoc soluebat Placētinus, q̄ cōmunia sunt publica, z ecōtra publica sunt cōmunia sed gl. reprobat Placentium z solvit contraziū quia exponit. Hic vsus littorū maris est publicus, id est, cōmunis. z sic concoz dat cū §. s. eod. z quidem naturali iure. ꝛc. Dicas quod opinio Placentini bona est z illi qui eū reprehenderūt nō intellexerunt eum vñ vide rationē quare mot⁹ fuit Placentinus, z videbis si
1 bene dixi vel nō. ✝ Sed videam⁹ p̄imo que est differētia iter publica z cōmunia. Ad erte in hoc differunt: q̄ cōmunia sunt omnium animātium. vñ hic ōt litera. s. eo. §. Quedā enim naturali iure cōmunia sunt ōnium animalium. vñ hic dz esse in littera animalium licet quidā libri non habeāt. Publica dicunt. quasi populica q̄ magis appropriantur hominibus. Unde sub populo animalia nō cōtinent. vñ publica id est, quasi populica. vt. §. public. iudi. in p̄in. certe cum dicit litera q̄ sunt publica. et flumina, etiam portus eorum sunt publici: tō ius piscandi eibus cōmune est. non dicit omnibus animalib⁹ vt s. eod. §. flumina. Sz cōmunia sunt maioris cōmunitatis. quā publica: vnde plures se offerunt. vt aer, mare, aqua de celo p̄fluens litora maris vsq̄ appropriant sibi hoc nomen cōmune. Sz flumina nō tot offerunt se, sicut z mare. vnde nō sunt tante cōmunitatis. Unde hoc nomē cōmune appropriant sibi res ille q̄ inter ceteras plures se offerūt, vt mare, aer, aqua de celo p̄fluēs, z littora maris. Alie que nō tot. se offerunt. hoc nomen publicum sibi retinuerūt. z si vides differētiā inter cōmune z publicū. Modo veniamus ad oppositione n̄ Placētini. Ipse dicit publica cōmunia, z cōmunia publica: videamus primo differētiā. Aer ē commune omnibus animalibus z equis z hominibus similiter
2 z flumē. Dicit Placentinus. ¶ ✝ Quidam sunt vsus maris q̄ sunt communes omnium animalium. vt libere ablnere quidam hominum tantum. vt nauigare: sed mare in se commune est omnibus se offert. z in nullius dominio est. z ita dicit ipse de fluminibus. Sz lumina in se cōmunia sunt. z omnibus se offerunt: sed quidam vsus sunt communes. z quidam publici z communicant se solum hominibus vnde dicit publica esse cōmunia z cōmunia esse publica. Ad rationes aliorum respondet quod dicit littera. s. eod. §. z quidem, quod littora maris sunt communia, z post dicit in isto §. littoz̄ū ꝛc. q̄ eorum vsus est cōmunis, z publicus z verum est quidā scilicet q̄ competit hominibus tantum. vt nauigare. Que est igitur ratio publicoz̄ū z cōmuniū. et quo mare hz vsus cōmunes z publicos. z similiter ea que publica debentur, vt littoza habent vsus cōmunes z publicos. Aerte iā dicta res illa que pluribus se offert inter ceteras cōmunis dicitur. z appropriat sibi nomen commune. z hoc est mare. z ideo licet cōmunia sint publica z publica cōmunia tamen quo ad illā ē differunt: z mare dicitur cōmune flumen z publicum. Item homines magis sibi appropriant quo ad vsum flumē. quā mare. sunt enim multe partes maris in quibus non navigat nec huiusmodi vsus animantium plus seruient ista quatuor. mare, aer, aqua de celo p̄fluens ꝛc. quam flumen. vnde hoc inspecto reperiuntur sub
3 nomine cōmunis. Sz quare dicit Placentin⁹ q̄ portus maris est publicus tñ nō communis: vñ omni respectu dicit ipse esse publicos: Dicendū est q̄ hoc dicit. q̄ portus non seruiūt hominibus vel alīs animātibus. hoc est gratia hominū vnde portus publicus dicitur. sed falsum est potest enim dici cōmune publicū. quo ad diuersos vsus. vt supra dictū est. ¶ ✝ Ité pater. cum
4 dr̄ quod vie sunt publice. intellige sunt publice non minus equaliter sed sicut flumen quo ad nauigationē omnium populoz̄um sic z vie omnium populoz̄um: vnde in via publica in partibus istis tñ habent quo ad Deum illi de Anglia, quā illi de partib⁹ istis z hoc intelligo de viis in littoribus q̄ ducunt de villa ad villā. Hoc dico. q̄ quidam qui habebat ab vtraque parte vie fundos p̄p̄rie dictos. impetrauit a ciuitate vel a domino terre q̄ tolleretur inde via. z alia loco daret ampliozē. sibi cē issim fuit z certe non potuit concedi q̄ oēs tangit. z q̄ omnes tam ab omnibus concedi debet. Unde cum via sit publica non amittitur non vtendo. ff. de via publica. l. via publica. z quod omnes tangit ꝛc. dicitur. ff. de authozitate p̄sidū. l. vlti.

In communem autē locum ꝛc. Ibi dicitur q̄ in locum communē puta vnus soci⁹ non p̄test tuum inferre alio inuito. vnde melioz est cōditio p̄hibentis. vt intellige si aliquis vellet vti ratione ad illum locum ad q̄d non est melioz conditio p̄hibentis: sed si velit vti ad finē ad quē non est destinata tunc est melioz conditio p̄hibētis. hoc est q̄ patur. ff. p̄o soci. l. cum duobus. §. ité Della. alias tropi. l. sumitur fratres an. recedit. ille. §. religiosus. z sup illo vbi modo tuum. signatur quedā gl. Et in fin. dicitur q̄ caput inferatur partibus cōparibus in dominio. sed locū venter locus est religios⁹ hic allegat. l. ad hoc sicut p̄opter illud generale q̄ peditur le cōcursu sed certe illud hz locū q̄ aliquā impediunt le cōcursu nisi succurrenti dederint certum. Sed q̄ voluntate dominorum p̄o equalibus partibus capitur in diuersis locis inferitur q̄ dominum habent ipsi: ideo dico q̄ vterque est religiosus. argad hoc ff. de seruit. rustic. predi. l. via constituit in. §. si. fundus.

Item si alienus. Ibi facit gl. q̄estionē. Pone q̄ vsufructuarius consentit p̄p̄rietario vt inferat mortuum in fundo in q̄ habet vsumfructum

etiã, z anteqã inferatur vel pare peniteat, nihilominus poterit interq; z sufficit semel cõsensisse. Tu dic primum q si cõsensi vt inferas in fundum meũ mox tuus, z anteqã inferas dissensio: sed si inferas non facit locum religiosum vnde possum penitere, et prohibere. Sed si pactum fuit obligatorium, ex quo cõsensi poteris agere ꝯ me ex illo pacto vel agis de dolo: vnde si cõsensi q si ex fundo meo salem extraheres, anteqã extraheres possus prohibere. sed post non: q iam tuum est: hoc est quod probatur ff. de do. cũ saxum. z. ff. de dolo. si cũ mihi in residuo lectionis ti. pit hic dominus meus ad hoc loco in institu. ũ. cod. tit. ℔. in locis pit debent dici.

¶ Thesaurus an fiat occupantis.

Immuta in litore maris quando fiant inuentoris.

Inuentor lapilli an plus grauetur, quam inuentor thesauri.

Inter ista duo non est differentia quo ad acquisitionem dominꝝ.

Item lapilli. Et in isto. ℔. determinat ō modo acquirẽdi p occupationẽ sicut in precedẽtibus, vñ ōt gl. signata in fin. huius. ℔. super illo verbo statiz fiũt inuentoris. dicit gl. z bene. ¶ Item dominium occupat, vnde lapilli z gẽme q̃ sunt in litore maris si mõ, nulli⁹ sunt fiunt occupantis. In thesauro dicit glo. aliud est: q̃ thesaurus eius est: q primo aduenit, id est vidit. ñ ei⁹ qui primo occupauit. vñ si essent duo equitates, z vn⁹ primo viderit thesaurũ, tamẽ qui vltimo vidit ipsum occuparet nõ sibi acquireret. ℥ esset ei⁹ q primo vidit, ℔ gl. z allegat ad hoc. ℥. eod. tit. ℔. thesauros dicit qõ non est verum. vnde sicut illa que inueniuntur in litore maris fiunt inuentoris per occupationem: † ita d̃ces in thesauro. q̃ q primo apprehenderit non qui primus viderit, habebit dominiũ. de possessione thesauri tamẽ habes ꝙ acquiritur per occupationẽ, vt. ff. ō acquisita possessione. l. iij. ℔. necessarius. Itẽ dicas in dominio z hic pro. qui thesauros. in illo. ℔. dicitur qõ dominium thesauri est ei qui apprehẽderit. vñ sub verbo inuenire continetur z apprehendere. C. de fideiuss. l. si barsatorã. dicunt illi qui sustinẽt gille qui inuenit thesaurũ acquirit dominiũ sibi in apprehẽsione. sed in illis q̃ in litore maris inueniũtur. ¶ Ꝓs ꝙ apprehẽdit ad hoc ꝙ dñiũ acquirat. Reddit rationẽ diuersitatis talem: Qui inuenit gẽmã in litore maris. totũ est suũ inuenientis: sed si quis inueniat thesaurũ fundo alieno, nõ est totꝰ suus. imo ille in cuius fundo inuenietur, ℥ meditatẽ z sic grauatur plus inuentor thesauri q̃ lapilli: z imo plus inuatur vt videtur ꝺo solũ acquirãt dñiũ thesauri: sed acquirendo dominium lapilli. non solum visus sed apprehensio regratur, z hoc per illud generale. q in vno grauatur, in alio relenat. vt ff. ꝺ iuregen. cũ g. ¶ Sed certe si poneres q inueniret quis thesaurum in loco qui nullius est: sicut in litore maris similiter esset totum inuenientis: vnde ista rõ nulla est. Itẽ alꝫ dicunt de hoc loqui de inquisitione dominiũ eorũ q̃ nunq̃ fuerunt in dominio alicuiꝰ: ideo difficilius acquiruntur, ideo cogitur apprehensio: sed thesaurus fuit in dominio alicuiꝰ qui thesaurus est vnius depositio pecunie a tpe a quo non extat memoria. vt. ff. de acquir. re. do. l. nunq̃. ℔. thesaurus. Hec ratio nõ videtur valere qui idem cõluderet in derelicto. ꝙ tamen nõ est, vt. ℔. si. tamen non credo differentiam esse inter ista duo quo ad acquisitionem dominꝝ. vt dixi.

Preterea. Nõ per alluuionẽ in agro. Ibi dicitur qõ si vis fluminis vno ipetu aliq̃s partẽ fũdi tui fundo alicuius portauerit, si ibi fuit diu ita q̃ radices egerint arbores q̃ ille cruste applicate inherebãt. vel crusta tecta fuit terre cui applicata est. sit illi⁹ cui⁹ est fund⁹ vel terre cui applicata tota ista tãtũ illius ab; actiõe in factum ad estimationem. dicas quibusdam est z lex illa q̃ glo. inducit. ff. de rei ven. l. si furnum tm. ꝛc arbore. loquitur de hoc quod accrescit actu sine facto hominis hoc de eo quod accrescit vi fluminis: vnde cõqueritur fluminis; sicut flumẽ sibi abstulit, ita poterit ei dare: vñ vbi emolumentũ poterit esse ibi sit z onus. vnde nullã actionem habebit. ff. de acquirenda rerum domi. leg. j. ℔. alluuio. ff. de regulis iuris secundum naturam.

Materiã alienã si aliquis specificet, illa species efficitur sua dñs conquerentibus.

Cum ex aliena materia. Su p illo verbo facta est quedã ℔. si aliquis specificet materiã alienã, illa species efficitur sua dñs cõcurrentibus, qõ habeat bonam fidem qui specificat, qõ credat materiã suã esse, z quod suo voto hoc faciat. z ꝙ materia non possit reddere ad sua vitia ex vitijs alienis z melle alieno fiat multum. postea ārit gl. multas ratiões. † Quid si duo speciei fecerint materiã alienã q̃ erat tertiꝰ vt domus aliena de melle alieno fecerit multum habuit bonã fidẽ ꝙ cõdebãt cum debeat materiam suam p̃o parte, alius malã fidem q̃ sciebat alienam dicit gl. qõ illa species seu illud specificatum erit commune speciãtis bone fidei z dominium eius: quia ille specificãs q̃ malã fidem babebat nihil habebit. eodẽ modo soluit suã questionẽ. Pone ꝙ vnus solꝰ ex diuersorũ materijs specificauit, z p̃o vna materia habuit bonã fidẽ. p alia mala. Respõdeo primo responsum est Gayus. Itẽ qui specificauit vnus solus ex materia aliꝰ partim habuit bonã fidẽ. parti habuit malã fidẽ eodẽ mõ respõdet. Quid si vnꝰ ex miria aliena. puta vnꝰ ex melle alicuius fecit multum, z partim fecit nomie suo. z partim nomie Titij dñs meꝰ ōt similiter ꝙ tũc specificatũ erit cause specificãtis z dñi. In ista solutione vltime qõnis bene cõcordat dns meus in glo. qõ istud specificatum erit cause partim specificantis nomine suo z partiz domini cuius nomine partim specificauit z hoc intelligit si dñs ratum habuit, sed in omnibus alijs questionibus precedentibꝰ ꝙ specificatum sit cõmune specificantis z domini, dicit dominꝰ meus ꝙ falsum est nec hoc dicunt leges quas glo. hic adducit. Quid ergo erit dicendum q̃ inspiciendũ est ex parte cuius magis est, z sic qualia ꝙ nobilius vt minus cedat maiori z ignobili⁹ nobiliori, z sic totum specificatum erit alterius specificantiũ vt. ff. de acquir. re. domi. l. quicqd. ℔. vltimo. vbi minꝰ cõcedat maiori. z sic qualia sunt q̃ est minoris p̃cij id est nobilius ei cedat qõ est maioris. z logtur ibi in formantis similiter totum est vnũ per formationem.

1 ¶ Purpura accedit vestimento, z sic quantitas antecedit dignitatem.

2 Numerꝰ si reperitur equalis in electiõe, recurrit ad dignitatẽ.

Si tamen alienam purpuram. Ibi dicit qõ si aliq̃s alienã purpurã inseruit suo vestimento, purpura sit illius cuius sit vestimentũ. vnde ōt litera. z qui dominus fuit purpure quasi dicat, mõ non est ille cuius fuit purpura hz actionẽ furti, id est. ℥ditionem furtiuã ℥ furem qui furripuit, siue ipse fecit vestimentum, siue non. Sed quero, vtrum habet, rei vẽdicationem: Dicit qõ sic si ita sit qõ fur qui vestimento suo intexuit qua fur semper est in mora. z si post moꝛã res perijt, nihilominus cum in moꝛa est. tenetur ad rem ideo fur, etiam rei vend. tenetur si fecit tesũ: Sed si alias fecit fieri, non tenetur illi rei vendicatione: vnde dominium est extinctum, vt ad p̃sens non possit vendicari, sed si separetur per actionem ad exibẽdum, bene vendicabitur. vnde melius diceretur qõ cessat dominium per istã accessionem quã qõ extinctum sit. vnde aliter dicitur obligatio extincta cessans z vt. ff. de verborum obligationibus. in ter stipulãtis. ℔. faciamenta. ff. de selu. g rcs. ℔. areã. Nota igitur diligenter qõ dicit litera qõ vẽdicari non põt purpura vel si est ab illo qui intexuit si fur est ille qui intexuit: q̃ fur semper est in moꝛa vt dictũ est. z si periret ei eo post moꝛã nihilominus tenere tur rei vẽdicatione. sic z hic ex quo post moꝛã intexuit. z qõ fur in moꝛa sit semper, habetur. ff. de rei vendicatione itẽ verba tamen in fine. † Itẽ nota hic qõ dicit litera, qõ purpura cedit vestimento: z sic quãtitas antecedit dignitatẽ. vnde in electione numerus q̃ quãtitas est, semper precedit: sed vbi est equalitas ex parte quãtitatis, q̃ partes sunt equales numero tũc habetur recursus ad dignitatem, z ad p̃tiũ vt. ff. co. l. quicquid. ℔. vbi. z. ff. de pactis. l. si plures Gayꝰ. ¶ Sequitur versicul⁹. Nõ si foꝛ tuitu. vbi dicitur qõ si sine voluntate dominoꝝ. materie eorum confuse fuerint aquodam tertio. istud cõmune est. si separari non possunt materie: ℔. si separari possent nõ esset illud cõmune: sed si voluntate dominoꝝ etiã si separari possent materie, illud cõmune esset. hoc facit ad qõ destinatione nostra sez dominoꝝ sit diuisũ frustroꝛ sed destinatione cuiusdam alterius nequaquam sic intelligo. ff. de leg. l. quod in rerum natura. in fine.

1 ¶ Frumentum duorum si mistum fuerit contra eorum voluntatem, qualiter vnus agat contra alium.

2 Et quid si voluntate eorum mistum est.

Quod si frumentum. Versicu. qõ si alterutro signatur ibi ãdã gl. super illo verbo cõpetit, q̃ valde difficilis est ad intelligendũ. z tãgit duas lecturas in isto: z prima vt loquatur p̃inc. istius versiculi ℥ si ab vltro alterutro. † Quãdo frumẽtum duorꝝ mistum fuit cõtra eorum voluntatem sed impossibilis est eorũ separatio, q̃ tunc cõmune est. z agitur rei vend. vt grana sua vnus quisq; vendicet, q̃ non põt discerni. vt dictum est que sunt grana vnius z que sunt grana alterius sed agitur cõmuni diuidẽdo. id est petere frumentũ p̃o qualitate id est quãtitate ille qui plꝰ habebit, vel p̃tiosus frumẽtũ habebat illi plus resituatur de frumento vel plꝰ in p̃tio. hoc ōt vsq; ibi. arbitrio ꝛc. ab isto loco vsque in finẽ loquitur cũ mistũ fuerit frumentũ duorũ, sine eorum voluntate, z separatio possibilis est: q̃ tunc non sit cõmune, z augetur rei vendicatione: z quilibet grana sua vẽdicabit, z tunc exponet litera quale. id est quota. hoc vult dicere gl. in p̃inc. vsq; ibi idem dic z p̃imum casum tãgit vsque ibi. si aũt apparet alio mõ ponitur z legi. vt sit totũ vnus casus z verisimile, si ab alterutro

a sui prin. vsque in finē loquitur quando fin voluntatem duorū ita fuerit & erat impossibilis separatio: qz tunc agitur cōmuni dividendo pro modo frumenti vt pro qualitate & quātitate divi datur, vt qui plus habebat de frumento, vel pretiosius habebat ei restituatur plus in pretio plus in frumento, arbitrio eīs iudicis hoc continebitur vt estimet in illo iudicio communi dividēdo quale fuit frumentum vniuscuiusque & quantū. vt dictum est & sic quale stat propter & non exponitur quale ibi vt in. j. lectura. Hāc lectura vult tāgere glo. ab illo loco gl. vt dic' &c. vsque ibi

2 no. &c. ¶ Sequitur bona glossa que indiget alia istis duab' lecturis obstat excepta prima quo ad primum casum. & isti secunde in totū cum dicitur quod agitur communi dividendo quando. scz voluntate duorū mistum est frumentum: & impossibilis est separatio, agitur cōmuni dividendo: imo dicit litera. in rem quidē actio pro modo frumēti cuiusq; competit, si ex quo facta communio & cōpetit cōmuni dividendo agi non potest. Istas lecturas ponit gl. sed dominus meus dicebat q; dato vno q; frumentum sit cōmune, tamen pōt agi rei vend. pro parte indivisa vt habeat pars divisa. vt. ff. si pars hēreditatis pet. l. nō possum'. Dñs meus Tertio modo, alias est alio modo ponit casū in isto ver. & intelligit totum versi. vsque in fi. sui voluntate duorū mistum est frumentū & possibilis est separatio: qz tunc non est commune, & ciuilis cōpetit actio in rem. scz rei vendi. pro modo frumēti sui vt quilibet quātū hz ibi de frumento id est grana singula sui frumenti, vendicet arbitrio aūt iudicis hoc continetur vt ipse estimet quale. exponе id est q; vel expone pro prie quale. albius vel nō crassi' vel nō: vt p hoc ghibet grana sua singula possit habere. Iste casus leuior. & planior est: nisi intelligas ita ipsū non poteris intelligere glossam, vnde' glos. est in se difficilis, nec facit ad intelligentiam tex. in suo solo.

1 ☞ Edificium factum ex materia aliena quādo cadat solo, & qualiter prouidetur domino.

Cum in suo solo. Vt intelligas glossā toti'. §. q̄ obscura est, scias q; si edificaverit in solo tuo de materia aliena si tu es bone fidei, & ō isto

1 loquitur. §. iure tu es dñs †edificij: qz edificiū solo cedit: & similit dñs materie pura tigni alieni q; iunxisti dom' tue. remanet, dns, sed non potest agere cōtra testāte edificio rei vendicionis ex quo es bone fidei, sed potest agere actione de tigno in iuncto ad duplū. Sz si tu esses male fidei, & de isto nō loquitur. §. videt tunc si militer q; es dñs edificij: sed dñs contra te potest agere rei vend. vt non estimetur, sed vt prestetur estimatio: vt. ff. de rei vēd. l. in rem. §. tignū. & hoc si vult, alias nō: qz & actio, de tigno iuncto in duplum agere pōt. Item ad exibendum, & furti condi. furtiva: vt istas habes hic in gl. que cadit per actionē q̄ cadit in tigno iuncto, que ea sit super illo nisi accusatorem hic intelligo. & est gl. in illo ver. sed si aliqua super illo ver. vēdicare. vbi dicitur lz ꝺ eum qui bona edificat in suo solo de materia aliena dominus materie vel tigni quandiu manet ed'ficium vendicare non possit tñ diruto edificio si egerit stāte edificio ad duplū p actionē ō tigno iuncto poterit agere rei vendicatiōe p̄o sua materia non obstāte dicit gl. aliqua de pois p̄scriptione. & hoc quādo p̄scriptio currit ꝺ desīdes: sed iste nō fuit negligens in rei vēdicat. dato q; durasset edificium per mille annos: qz durante edificio non poterat agere rei vendicatio. contra bona fide edificantem vt dicit p̄incipiū huius. §. Et ex q̄ nō potuit agere, ei non currit p̄scriptio. C. de annali exceptione. l. j. in fine quo ad istā partez gl. vera est sed rō sequitur in gl. Aliud est dicit gl. si edificato & fuit male fidei: qz tunc durāte edificio posset agi rei vendicat. ff. de rei vendicatione. l. in rem. §. tignum. si non egit, fuit negligēs. & ideo si durauit edificium triginta annis, nec iste egit: quia tanto tempore p̄scribit male fidei possessor, certe si durat edificiū nō poterit vēdicare. Quātū ad mēbrū vltimū reprobat dns meus gl. p̄scriptio currit contra desīdem in eo quod desesse est vel negligens, sed extitit edificiū licet dns ed'ficij posset intentare contra eum qui mala fide iniunxit quid consequitur: & certe rem nō cōsequetur, sed estimatiōem. vt. ff. de rei vēdicatione. l. in rem. §. tignū. & inde tunc primo cōpetit rei vendicatione ad rem cū esset diruta edificiū: vñ primo modo agēdi nō fuit negligēs, & ita ꝺ eum nō currit p̄scriptio in rei vēdicatiōe ad rem ipsam, glossa pōt colorari: qz q; est negligēs in vno casu, currit sibi p̄scriptio in vno & in alio. ff. vi. bo. rapt. l. tertia. & est ad hoc. C. de his q̄ a non do. ma. l. vltima. vñ sicut currit sibi p̄scriptio extāte ēt edificio ita quātū ad modū agēdi ad rei estimationē curret sibi quātus ad aliū modū agendi scz ad rem ipsam. Dicendū tamen contra riū, & ad illud, negligens in vno currit sibi p̄scriptio in alio. dicendum verū est, tu dicis extāte edificio fuit negligens in rei vēdicatione quantū ad illum modū agendi, scilicet p̄o rei estimatione. Dicēdum quod falsum est: vnde bene verum est q̄ potest agere, si vult: non tamen est negligens, si non agit: quia si ageret rei vēdicatione, & reciperet extāte edificio rei estimationē amitteret dominū rei sue. & sic diruto edificio nō posset agere rei vēdicatione ad rem ipsam: sed nemo cōpellitur ad hoc vt omittat dominiū rei sue, vt. ff. rerū amota. l. non enim. Vñ durāte edificio nec contra bone fidei possessorem, nec cōtra male fid. poss. currit p̄scriptio in rei vendicatione quicquid dicat glos. &c.

Et si is. Aut pinerit, ibi in gl. questionem, quis dz proferri habens vtilez, qz habens vtiles p̄fertur. Unde emphyteota habens vtile dominū p̄fertur domino habēti directū. ff. si ager vect. vel emhp. pe. l. j. Sed dic q; ibi loquit vbi vtraq; est vera sed ista est vtilis rei vendicatio. datur enim a l. & equitate ne āttat' tota dominus quōdā tabule forme propter reliquias p̄cedētium dati. ē. eodē pōnit in illo. §. litere &c. formant plures questiones

4 super hoc q; ꝺ. † litera seu scriptura cedit charte. qz & hoc vide tur sequi in litera inconuenientia: sed illas & istiōes habeo discussas ff. ab exhiben. l. iij. §. interdum. & alias. &c.

1 ☞ Bone fidei possessor an faciat fructus industriales suos q; cultura & cura.

2 Bone fidei possessor quando faciat fructus suos

3 Bone fidei possessor qn teneatur de consumptis.

Si quis. Anō dño. Ibi dicitur, si quis habuerit & alte nā bona fide & iusta de cā. id est instō argumento emptionis, vel vēditionis, alias donationis, facit fructus suos bona fide. ōt gl. in initio emptionis non opz q; habeat bonā fidē continuatam a principio vsque ad finem: sed sufficit qd habeat a principio, scilicet tempore emptionis bonam fidem. vt. ff. si vsur. l. q; scit. §. bone fidei possessor vt fructē faciat suos, intellige q; licet bone fidei possessor faciat fructē suos, de cōsumptis nullo modo tenetur nec de extātibus nec vend. q; suos fecit. si tamē rem iud. offi. vt. C. de rei vēd. l. est. §. bo. si. Intellige igitur hic q; hic dicitur q; sufficit in initio bonā fidem habere licet mala fides superuenerit, verum est ad hoc q; facit bone fidei possessor fructē suos si a patre illo quo superuenit mala fides, tenet ēt de sumptis vt eos restituat iudicis officio qz ex tunc tenetur de ea

1 pa † Item not. q; dicitur hic q; bone fidei possessor facit fructus industriales suos p̄o cultura & cura: vnō inuenitur q; faciat suos si coluit & cū amit. Sz dic dato q; alter colnit, tñ si possidet ipse perceptionis fructuum bone fidei possessor facit suos: vt hic &

2 sur. l. q; scit. §. in alieno. ¶ † Item no. hic quod dicit qd bone fidei possessor ex iusta cā vel iusto titulo facit fructus suos. qd si bone fidei possessor nec habeat iustā causam per gl. dicit quod non minus facit fructē suos & al. ff. si rē. l. iij. §. post litis. ibi si forte indicatum &c. Sed certe ler illa hic non dicit q; non habeat titulū nec qd̄ haberet. sed per iura que iuit. hic videtur qd exigatur: tamē doctores sunt in illa opinione q; bone fidei possessor si non habeat tamen iustā seu titulum iustum facit suos: gl. hic dicit. Item qd hic dicitur, qd qui bona fide possidet facit fructus suos, intellige qd̄ possessio ciuilis est illa que parit illum effectum, qd qui bona fide possidet, faciat fructus suos, & q; vltra patet secūda. Unde si vado vltra mare, qz rerū mearū retineo possessionē ciuilē. si alius possideat & tollat licet bo. fide possideat nō tenet de fructibus industrialibus cōsumptis, intelligit glo. etiā in quantum est locupletior & q; non tenentur hic sic ostendo: qz hic dicit gl. quod de naturalib. cōsumptis teneatur in quātū locupletior est gl. ff. si cer. pe. l. si me. & Titium, quia illos non facit suos. nō hic gl. cōtraria illi que est. j. de offic. iudi. illoz. su pillo verbo cōsumpt. vnde vt concordemus gl. cum gl. oportet dicere quod ista q; hic est loquitur de naturalib. que dicit qd̄ bo. fid. possessor cōsumpsit quātū locupletior est, sed qd̄ ibi dicit quod bo. fi. poss. non tenetur etiā in quātū locupletior. sed q; ibi dicit quod bo. fid. possessor creatur fructus intellige de iudustrialib. quidā tñ contra dominici dicebat q; bo. fid. poss. tenetur de cōsumptis. etiā industrialib. in quantū locupletior. & hoc si nō habeat titulū prædictum gubebat sic. ¶ Dicitio hereditatis datur ꝺ possidente quando habet titulū sed intentionē poss. in bo. fidei poss. de consumptis in quātū locupletior. vt. ff. de petitione hered. l. item venit. §. eos aūt. vñ sicut est in peti. hereditatis. sic dz esse in rei vend. partez videtur q; multo fortius hoc sit in rei vend. qz qui agit rei vēdicatione allegat ius plenius & qui agit petitione hereditatis. qz allegat dominum alter non. & ideo minus opz iuvari. alias iuvari posset cōtra agentem rei vend. quā cōtra agentem peti. here. vnō in cōpensio repetendis bo. fid. poss. pingui' subuenitur in peti. here. & in rei vēdicatiōe vt huiusmodi. ē. eo. titu. §. ex diuersis. in glque dicit cadit in fin. illius. §. incipit, cum de novo edificat. §. ex vero qui sciens.

1 ☞ Male fidei possessor tenetur de fructibus perceptis & percipiendis, & quando.

Dicit

Dicitur. Jn gl. q̄ male fid. possessor tenetur de fructibus ꝓceptis ⁊ percipiēdis, hoc est verū si non hz titulū excusat ipsum a percipiendis, quod dicitur q2 male fid. possessi habens ti. nō tenetur eadē actiōe qua ⁊ de fundo: q2 fructus illi pars fundi sunt: vt ff. de rei vendi. l. fructus pendentes. Intelligas de percipiendis id est, q̄ percipi potuerūt. Jtem quidā dicunt q̄ male fidei possessor habēs tit. excusat a percipiendis. dicūt per legē. C. de rei ven. l. domū. Sed dicit dominus meꝰ q̄ illa lex hoc nō dt. i. dicitur quod male fidei possessor habens ti. tenetur de ꝓceptis, sed nō dicitur q̄ nō teneatur de percipiē dis. sed non doctores hoc cōcludunt. ex quo dicit lex quod tenet de ꝓceptis, videtur negare q̄ nō teneatur de percipiēdis. ar.
2 ff. de iud. l. cū prætor. C. de procur. l. si maritus. ⁊ Sed dñs meus dicit q̄ etiā habens titulum, ex q̄ male fidei possessor, tenetur de ꝓceptis ⁊ percipiēdis, nec inuenitur lex que dicat ꝛium. Jtē dicit ipse ⁊ li hoc sit verū q̄ ꝓpter titulum excusetur a percipiē dis, hoc est verū vsque ad litis cōtestationem post lit. cōte. nō: q2 post lit. cōte. omnes male fid. possi. pares sunt. ff. de pet. her. l. ſ ⁊ si lege. ſ. si aūt. dt gl. male fid. possi. habens ti. excusatur de percipiendis ꝓpter titulum, nisi in quatuor casibus quibus de percipiendis ipsum nō excusat, ⁊ numerat gl. illos casus. Dspo nullum ipso iure, vel quem vult annullādum habere ꝑ nō titulo nec excusatur a percipiendis: ⁊ sic reducas illos quatuor casus. Et ad vnū q̄ dicitur quod male fid. possessor habens titulū vel habens, sed nō iustū, tenetur de percipiendis: nō est intelligendū vt dictū est ō. de percipiendis in futurum. q2 illi sunt pares fundi, ⁊ veniunt in rei ven. sicut ⁊ fundus. ff. de rei ven. l. fructus. vñ intelligit de percipiendis. i. qui percipi potuerūt, sed a q̄ dicunt q̄ a domino, nō a possessore, vnde ex̄m eos ꝑm gl. si nō ē bonus cultor, ⁊ possessor optimus, solum tenetur de his qui percipi poterunt a dño, nō a se male fi. pos. sed dicas ꝛ. q2. l. dicat q̄ tenetur de percipiēdis male fi. possi. ⁊ de his quos percipere potuit ipse male fi. pos. vt C. de rei ven. l. domum.

Is vero ad quem. Jbi dicit gl. vsufr. facit fructus suos statim cū ſcipit, dt gl. percipit. ⁊ si in horreo sint impositi. Sed dic q̄ nulla est differentia inter bonoꝝ possessorē ⁊ fructuariū quo ad hoc q2 statim cū sunt a solo separati vterq; facit suos sed in hoc est differētia q2 bone fid. possessor facit suos siue ab illo siue a quocūq; alio fuerint percepti. fructuarius nō nisi ipse vel alius nomine suo percepit: vt ff. quibus mo. vsusfru. amit. l. si fructuarius melsem. ⁊ ff. de vsuris. l. qui scit. ℌ. j.

1 ☞ Thesaurum si quis inuenerit an ⁊ quando sit inuentoris.

Thesauros. *Jbi oꝝ q̄ si alius inuenerit thesaurū in loco suo. suus est. dicit gl. in suo hoc est dicere si dñs sit loci in quo inuenit. dicit gl. siue dñs sit directo. siue vtiliter vt emphyteutarius sendatarius. ſPlacētinus ti dicit q̄ intellexit de dño directo: q2 ibi oꝝ simpliciter, si quis i suo. si quis dominus inuenerit in loco cuius est dñs, vel cuius hz dominium: sed appellatione domini intelligit qui dominus pōt esse directo. ff. si ager vecti. pe. l. j. ℌ. q̄ in perpetuum. vnde ibi dicitur qui in perpetuum fundum cōduxerit, q̄ius dominus nō sit ⁊c. vnde tales dicuntur tbi non domini, ⁊ cōstat q̄ habēt vtile dominium, ⁊ q̄ rei ven. vtilē hz, vt ibi dicitur vnde qñ inuenīa in meo ⁊ qñ in alieno habes. C. de metallis ⁊ de metallariis. l. cūcti. vnde dicit si habeat quis vtile dominium, ⁊ inueniat qd mobile vt pecuniā. certe ꝓfertur directo domino: ⁊ sicut facit fructꝰ suos, sic ⁊ illud mobile suum est. Si autem sit immobile, vt q2 in ventat materiā argenteam. ipsa materia est immobilis. hz cū extensum sit mobile, certe ꝓꝓietas directi domini redibit ad dominum directū, sicut ⁊ de feudo locuti sumus. Quia locuti sumus de dño directo ⁊ vtili, scias q̄ soli Jtalici sunt domini quia non soluunt tributa rerū suarū: vnde dicuntur habere directum dominiū, ⁊ sunt soli dñi rerum suarum. C. de vsuc. trēsſoꝝ. l. vnica habes per legē illā q̄ quicunq; soluit tributū vel censum, ñ
c est directo dño sed vtiliter. † Ex hoc dicit dñs mens q̄ quicunq; agit ꝛ aliquem, ⁊ ꝓponat rei vendicationem q2 ⁊ pauci sunt, imo paucissimi qui aliqd nō soluāt de re sua immobili: permittit reus actorem acquirī donec sit ꝓpe sententiā diffinitiuā. ⁊ tunc dicat. Domine iudex nō procedatis vlterius, q2 ineptā actionem ꝓposuit q2 egit rei vendicatione. ⁊ sic dixit se directum dñm, ⁊ tamē non est, sed vtiliter: vnde ex quo simpliciter intentauit rei vend. dixit directo se dominū, ⁊ est tributaria vel censualis ex hoc per ista iura. C. de vsuca. transſor. l. vni. ff. si ager vect. pe. l. j. ff. si mensi. fal. mo. di.

1 ☞ Dominium q̄si sola traditione clauium transferatur.

Item si quis merces. ⁊c. Jbi dicit q̄ si claues horrei vēditor tradidit emptori mercium q̄ erāt in horreo, forte vini q̄ erat in cellario. trāsfertur dominium sine alia traditiōe ⁊ ēt possidet. ēt gl. ⁊ hoc ꝓpter ꝓsentem visionem. ff. de acq. pos. l. j. ſ. si insserim. dicendum q̄ falsum est quod hic ꝛ ꝓpter visionem acquiratur possessio, vnde verū est quod per visus acquiritur possessio vbi requiritur visus rei que est acquirenda in possessio. vt ff. de acq. pos. l. j. ſ. si insserim. sed hic quando horrea erāt clausa q̄o viderit: nimis bene viderit qui viderat merces horreis clausas, vnde per solā traditionē clauiū ante horrea, acquiritur possessio q2 claues sunt via deueniendi ad possessionē. sed de festuca quomodo q̄ festucā alicui possessio acquiratur, dicit dominus meus quod non videt nec iura dicunt, nec ratio cōcordat.

Pro derelicto. Jbi dicitur quod id quod ꝓ derelicto habeꝫ occupāti cōceditur. Quidā ponunt exemplū, si aliquis libras apertas piperis iactauit i aquā nec q̄ animo accipiendi a se ꝓiecerit it. ⁊ ꝓ derelicto habuit vnde cōceditur occupanti. Dicas verū est nisi alia ꝓsumptio esset per se, sc. quod nemo ꝓsumitur iactare merces suas, vt ff. de ꝓ. bal. cū de indebito. dicit verū si existens in periculo iactat etiā aptum nō ꝓsumitur habere ꝓ derelicto, sed si tēpore q̄ nō erat in periculo ex mō iactādi: q2 apertū iactauit ꝓsumitur q2 habuit ꝓ derelicto, imo incumbit sem ꝓ onus ꝑbandi venditore velit vēdere vel vēdicare, q2 semper ꝓ dño ꝓsumetur. vnde dicit lex si aliquis occidit se, pōt esse quod ꝓpter cōscientiā criminis hoc fecit, si demens hoc fecit, vel ꝓpter impatientiā doloris. Jd ꝓimo casu amittit bona: q2 publicātur. Secundo casu nō amittit: sed si fiscus petat bona. ꝓsumit ꝓ defuncto vt bona nō amittat qui moritem sibi cōscivit ꝓpter dolorīs impatientiaꝫ, vel vite tediū, vt C. de bo. eo. q̄ mor. sibi cōsci. l. vlt. ad fi. q̄ ⁊ in ꝓpositoꝝ aliqui ēt si nō esset tēpestas libram apertam ꝓiecerit i aquā. ꝓsumitur q̄ non animo habendi ꝓ derelicto, sed iō q2 timebat periculū: q2 hz tempestas non sit, tamen potest iactare, vel q2 timet periculū. vel quia habet animum habendi ꝓ derelicto: vnde semper ꝓsumitur ꝓ domino ne rem suam amittat, quod timore periculi hoc fecerit.

De testamentis ordinandis. Rub.

Testamentum. Hic tāgit tria genera testamentorū. Olim initio vtebātur homines duobus generibus testamentorum, vnum vocabatur calatis comitijs q̄ vtebātur homines tēpore pacis: aliud erat genus quod vocabat ꝓcinctū, q̄ vtebant homines tpe belli, ⁊ quod illa duo sic dicantur habes in gl. ⁊ est planum. Deinde accessit tertiū genus testandi quod appellatur testū per es ⁊ libram. id est, per es libratum seu estimatum q2 testator emancipabat filios, heres instītutus ꝓ modico emebat oia bona testatoris, ⁊ erat quidā qui libr abat seu estimabat oia bona defuncti ⁊ modice. ⁊ sic eis estimatis seu libratis modice heres emebat vt dixi. Sed quare hoc. ecce vna ratio, testator habebat filios in ptāte. debebat eos emācipare anteqū testaretur: q2 q2 viuēte patre filij sunt quasi domini rerum paternarum, ⁊ hērditatis paterne. vt ff. de lib. ⁊ posth. l. in suis. ⁊ ita si inueniretur testator tpe mortis habere filios in sua ptāte iueniretur nō plene dñs: ⁊ q2 testari quasi de alienis nō poterat, iō eos emācipabat ⁊ sic erāt incogniti iure ciuili: emācipatio olim fiebat per imaginariā venditionem: iō incerte erāt iste imaginarie vēditiones. ecce igitur quare sic fiebat illud tertium genus. Et hj dicunt q̄ causa quare sic fiebat, erat ista: heres vt esset firmꝰ heres emebat ꝓ modico: q2 cā nō lucrativa firmior est q̄ lucrativa, vt C. de ipo. lucra. de scrip. l. vni. sed in parte ista rationes ex parte dei. ideo illa iura sunt coꝝrecta: q2 nō habebāt veras causas.

In litera sed cum paulatim. ⁊c.

Jbi recitat ius nouum. id est ius cōstitutionū circa testū. Et ibi dicitur in ver. signacula, q̄ testamentum a iure prętorio hz numerum septē testium, ⁊ eorum signacula, q̄ testamētum a iure ꝓtorio imo a iure ciuili hz numerum septem testium, vt ō. c. vers. accessit in fi. Sed dicendū quod a iure ciuili capit numerum septē testium, sed nō vere q2 libr ꝑpens ibi in extrema bōrditatis. q̄ erat heres cōputabatur numerus septē testium: sed per ius prętorium exiguntur septem veri testes, alij ab herede ⁊ ab estimatore: q2 per ius prętorium, nec emācipatio, necsia imaginaria venditio fiebat, vt in ꝓin. ver. sed predicta in fi.

1 ☞ Mulier in testamētis non pōt esse testis. lecꝰ in codicillis.
2 Jmpubes maior ꝛ factus an possit testificari de his que vidit i pupillaritate.

Testes autem. *Jbi dicitur quod mulier nō potest esse testis in testamēto. Querit

an hoc sit verum. Dico testamenta nostri tpis vt in pluribꝰ sunt codicilli: qz nō est testū si nō sit hr̄dis institutio: sed in testamētis nostri tpis nō instituuntur heredes: ideo testamēta nostri tē pozis sunt codicilli: tunc in eis pōt mulier esse testis. In testamētis aūt veris in qbus exigitur hr̄dis institutio. exigit maior solennitas q̄ in codicillis: ideo in illis nō pōt esse mulier testis, a vt hic a et in codicillis et sic in testamētis nostri tempozis hic in gl. ozd. ff. de test. l. qui testō. §. mulier. Querit gl. nunquid pōt esse testis impubes maioz factꝰ. b de his que vidit in pupillari etate. Dico q̄ non in testamentis vbi sunt testes de esse testamenti, sunt eīm septem testes vt hic. Jn alijs pōt impubes maioz factus esse testis de his que vidit in pupillari etate. arg. ff. de verb. sig. l. notionem. §. si. et ita dicit gl. Dicebat dñs domini mei Jzium: qz si vidit aliqua in pubertate indiscrete concepit: et ideo lz postea fiat maioris etatis vere scit indistincte et incōplete, sic et tunc scivit: ideo impubes maioz factus de eo quod vidit in pupillari etate nō pōt esse testis. Ad legem q̄s gl. inducit. ff. de verb. sig. l. notione. §. j. respondet. quod seruus liber factus de eo quod vidit in seruitute pōt ferre testimonium: qz ea que in seruitute sciuit, ita discrete sciuit et cum est liber. sed sic non est in pubere, vt dictum est. Et pro sua sententia inducebat argumen. ff. de seruis exportandis. l. si minor. Ego dico q̄ si vidit in pubertate id est. in etate infantili. vel proxima infantie non potest ferre testimoniū maior factus: sed si vidit id in pubertate postquā erat doli capax, et sic habeat tale quale iudiciū, tunc possum dicere eū gl. q̄ potest ferre testimonium. arg. ff. ad Sylla. l. excipiuntur. in fi.

ADDITIONES.

a ¶ Non pōt esse testis. Vide tamē Bart. in l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. eo. vbi dicit qō testamentum imperfectum ratione solennitatis vꝫ quo ad liberos tantum. Et subdit qō istud testamentum imperfectum inter liberos potest probari duobus testibus maribus vel femineis.

b ¶ Impubes maior factus. Adde q̄n possit testificari impubes factus pubes. de eo quod vidit in pupillari etate Bar. in l. ad testium. §. conditionem. ff. de testa.

1 ☞ Jnstrumentū publicū quando habeat vicem duozū testium.

Sed cum aliquis ex tribus ꝛc.

Jn illo ver. super illo verbo. signare. est q̄dā gl. signata. q̄ sic incipit. quidā hic intelligunt ꝛc. gl. illa sic oz intelligi. gl. supponit q̄ si qs ex testibus adhibitus in testamento fuit seruꝰ. si testamētum revocet in dubiū. nō pōt pbari per septem testes. vnde habes pro cōstanti q̄ soli testamento ex q̄ inuenitur sic scriptus. et qlibet testiū recognoscit sigilla sua staretur ei absq; hoc qō testes vadāt ad iudiciū. q̄ sic se hz cōsuetudo. et sic cōcordat Joan. Azo in Jzium in quo ista distinctio. Hl. ista nō aperit vnde intelligas q̄ bene cōcordat et Jo. et consuetudo qō in testamēto in scriptis de q̄ nunc locuti sumus sic scriptura sola sigilla septem testibus recognitis pbatur. si testamentum in scriptis in dubium revocetur. nec oportet testes venire ad iudiciū. Sed in testamento fuit ista dissentio. Pone testator vocat tabellionē. et in psona publica scribit testū. et tz formā instrumenti publici. et hoc eoz septē testibus, in q̄rum p̄sentia dicit testator. illi lego tantū et illi tantū. lz scriptura nō sit testamētū in scriptis. qz nō est forma testamenti in scriptis observata: qz nō subscripserunt testes, nec signauerunt. itē qz eoz septē testibus testator voluntatem suam expressit, mozi̊untur testator et testes. forte revocatur in dubium, an defunctus fecerit testamentum, nōne poterit pbari per istā scripturā. Dixit Joā. q̄ sic: qz instrumentum publicum qz manu psone publice rescriptum. Azo dixit Jzium lz Jo. et consuetudo hoc admittat, qz lz alias publicum instrumentum faciat fidem, non tamen hz nisi vicem duozum testium: sed testamentum etiā sine scriptis nō probaretur per duos testes, imo exigerentur septem, ergo nec testū manu publica scriptum probat. Hec est opinio Azonis et est verior de iure, et eā tenent doc. et sic intelligas istā distinctionem qz per gl. intelliges cam. nec hic nec. C. de bonozum possess. secundum tabulas. l. ū. vbi hic distinctio.

☞ Domestica persona quando repellatur a testimonio.

1 **Jn testibus autem.** ¶ Jn fine huius §. dicitur testimoniuz domesticum repobatum a est vnde q̄rit ibi gl. mercenarius liber homo seruit pro mercede, pōt ne esse testis: Dicit q̄ nō: qz est psona domestica. vnde dicit lex quod furtum cōmissum a tali persona. est furtum domesticum. vt ff. de penis. l. respiciendum. §. furta domestica. Dominus domini mei dat breue cōsilium, si velit dōs quod famulus eius sit testis, det ei licentiā: et sic erit habilis ad ferendi testimonium: qz non inueniturq̄ erit domesticus. ad ferendum testimoniū admittetur: qz tps ferendi testimonium inspicitur etiā conditio testium. ff. de testib. l. ū. §. lege. nec facit quod dicebat si posset constare quod dōs habēret spem q̄ famulus reuerteretur lato testimonio. non admitteretur ad testimoniū ferēduz: qz dicit lex, quod si accusetur aliquis de adulterio. seruitoz quentur et vendentur. vt nō habeat spem redeundi: non audiri essent dicere aliquid contra dominum. Hoc est quod probatur. ff. ad le. Jul. de adul. l. si quis postulauerit. §. iubet.

ADDITIO.

a ¶ Domesticum repobatum. Adde q̄ domesticus q̄n admittat in testem officio iudicis relinquitur. Bar. in l. ū. C. de test. et nō quid in domestica psona admittatur in testem ꝛ alia domestica vide per eundē in d. l. ū. et nunquid domestici in causa matrimonij sint suspecti. vide Alex. in consi. cxx. incip. in casu q̄dicto. ver. item qz matrimoniozū in ū. vol. ꝛ ed. de se. in cōn. q̄x. incipit. nulli dubium. Alex. in consi. cxvj. in ij. vol. Pan. et doc. in c. in literis. de test. vbi est locus propzius huius materie.

1 ☞ Legatarius quando possit esse testis in testamento.

1 **Legatarius.** * Jbi dicitur q̄ legatarius pōt esse testis in testamento in quo sibi legatur relictus est. arguit ꝛ gl. qz nemo pōt esse testis in causa sua. vt C. de test. l. omnibus. ergo ꝛc. Dicendum si reuocaretur in dubio delegato sibi dimisso, non esset testis: sed de cōtentis in testamēto pōt: lz nunc videatur indirecte esse testis propter commodum sue authoritate tu. l. j.

Ultimus. Sed hec quidē ꝛc. Jn q̄ oz testimonio sine scriptis pone coā septem testib⁹. dixit testator suā supremā voluntatē, hr̄dem instituit, relinquit legata. et oēs septem testes sigillauerūt et subscripserunt. Queritur an sit testū in scriptis vel sine scriptis. Videtur quod sine scriptis: qz coram oibus suā voluntatem edidit. Vide q̄ in scriptis: qz ibi formaliter in scriptis. Dico q̄ cōsiderandū est quid actum est a defuncto. Et ꝑm hoc debet iudicari testamentum in scriptis, vel sine scriptis. Sed si non constat, dico q̄ est testamentum in scriptis, et sine scriptis. Sic enim nihil prohibet in eadem ratione, ꝑm diuersas considerationes plures esse rationes fallendi similiter in eodem facto ꝑm diuersas considerationes possunt esse diuersi ictus vt si dicā alicui, vendis mihi equū tuū pro decem, et rūdet vēdo, et est stipulatio et vēditio, sic est et testamenti factio in isto facto si habeat ea que exiguntur ad testū in scriptis et ea que exigūtur ad testamentum sine scriptis pōt dici in scriptis et sine scriptis: non q̄ sint duo testamenta: qz est vna volūtas ergo est vnum testū nec alios pōt decedere duobꝰ. testamentis factis nisi sit miles, sed est testū habēs duas formas, scz in scriptis si ne scriptis, et est vtilitas vt istas duas formas habeat q̄ pōt heres se iuuare vt de testamento scripto vel nō scripto. pbat sola scriptura septē testibꝰ recognoscētibꝰ sigilla sua: nec oportebit testes ad iudiciū venire sed si ex nō scripto opz q̄ p septē testes pbent et deponāt q̄ audierūt testatorē dicētē istā suā vltimā voluntatē et infra oportebit eos ad iudiciū venire, vt dē. dixi. et sic non obstaret postea q̄ vnꝰ esset seruꝰ de septē testibus testamenti in scriptis bene pbaret nihilhominꝰ testū in scriptis. qz seruꝰ bene posset recognoscere sigillū suum sed sine scriptis nō oportet testes in iudiciū venire et deponere de auditu. Sed cum est in scriptis nō deponunt testes q̄ audierunt testatorē illa testari, qz ipli nescierunt qualis erat voluntas defuncti vt nullum se runt testimonium sed solū cognoscūt sigilla sua sed seruꝰ potest hoc facere lz cognoscere sigillū suū sed deponere et facere testimoniū nō pōt. qz oporteret eum in iudiciū venire et seruꝰ in iudicio esse non potest et ideo lz vnꝰ de testibꝰ appareat postea seruꝰ potest probari testū in scriptis sed non sine scriptis

De militari testamento. Rub.

1 ☞ Miles quis vere dicatur et de requisitis.
2 Militum priuilegia quibus militibus competere debeāt.
3 Militis testamentum an subiaceatur querele.
4 Militis testamentum qualiter fiat.

Supra dicta diligens obseruatio. Dicit gl. super rub. miles dicitur est a malo verum si, nō q̄ malum nobis ferat sed q̄ a malo nos defendat, vt C. de offi. pacto Aphri. l. secunda. † Jtē dicit gl. quod ad hoc quod sit miles. oportet q̄ iuret se nō euitaturum

rum mortē cā reipublice. Itē q̄ scriptus sit in matricula militū, z alia multa exiguntur ad hoc q̄ aliquis sit miles vel q̄s debeat reputari miles: qm̄ ea que olim, fm̄ ea que loquūtur de militib⁹. 1 ⁺Videro ergo, á priuilegia militum militib⁹ nostrīs temporis ꝛce dātur: videtur q̄ sic: q1 idem est z non solenniter: ergo licet in militibus nostri tpis antiqua solennitas nō seruetur cū priuilegia cōcessa olim militibus sibi cōcedatur, z hoc ar. l. ff. de neg. gest. l. pretor. alla lex dicit si eligat minor, vt sit iudex, iz non deberet eligi nec esse, eo ipso q̄ eligit eum decreuit ei cetera que cōpetūt magistratui seu iudici. Hodie imperator si faceret militem faceret eum fm̄ modū nostri temporis. q2 z si fm̄ modum antiquum deberet fieri, nihilominus haberet ea que olim erant militibus concessa, z hoc arg. ff. de rei iudi. l. quidā cōsulebant. Quid ergo dicemus: Ego possum respondere aliter, nisi q̄ considerāda est causa z rō legis in singulis priuilegijs militum aliqua, q1 multa sunt, z si causa vel ratio illi⁹ priuilegij pōt inueniri in militibus nostri temporis, illud priuilegium habebit locum. Quidā sunt milites q̄ vacāt armis licite, forte, q1 esset in apulia vel vltra mare, licite, de iussu principis, nisi enim principe sciente nō essent licite, vt. C. vt armo. vsus insti. in prin. sit interdi. l. vnica. Si ergo miles q̄ militat licite est in cōflictu, lex ōt ō militē solēni qui pōt testari in cōflictu, vel discrimine mortis sine testib⁹ rogatis vel vocatis, dūmodo volūtas sua p duos testes possit probari. vt C. eo. l. milites. Sic dicā in milite nostri tpis: iz in militāte loquatis in alia. l. lex ōt, q̄ si miles errore iuris ductus omittat exceptionem peremptoriā, pōt eam opponere post sententiā. vt. C. ō iuris z fac. igno. l. primo. Miles aūt nostri temporis si per errorem iuris cōsuetudinar⁹ q̄. cuius hz experientiam, omittat exceptionem peremptoriā certe non iuuabitur: q1 in iure cōsuetudinario milites nostri tpis sunt vsi seu vsitati vt pluribus sunt aduocati in foro seculari vnde si erāt in iure cōsuetudinario milites nostri tpis sunt cuius dicuntur habere experientiā nō iuuabuntur, q1 turpe est patrono causā ꝛc. vnde per hoc habes ar. ff. de orī. iur. l. ū. §. post hoc. C. de iudi. l. certi iuris est. vnde. in singulis est inspicienda, cōsuetudo z rō legis: z si i militib⁹ nostri tpis inuenitur seruabitur lex. si vero, nō. ² Itē queritur hic si filiusfamilias miles testetur ex̄ castra, an in eius testō habeat ei⁹ filius querelā: z videtur q̄ sic per literā nostrā q2 priuilegiū: habent milites vt testentur cū solēnitate q̄ in testamētis requiritur cūm expeditiōib⁹ sunt occupati vt hic: igitur cū sint citra expeditionē ex̄ castra, nō vtētur suis priuilegijs, sed ℨ. ff. de inof. testa. li instituta. C. de inoff. testa. dicit gl. quod si filiusfamilias miles testetur etiā extra castra, heres eius non hz querelā. Hoc dicit in illo versi. si testari. Hoc intelligas in bonis castrensibus. iz in bonis pagamcis dic q̄ heres hz querelā. licet gl. alibi dicat ℨ. rium. Etetiā hic loquitur simpliciter, z hoc probo. Si hereditas patris magis debetur filius, quā hereditas filiorū parentibus: sed pater contra testū filij habet querelā z paganus, vt. ff. eo. l. si a militie. in. §. vlt. cum l. sequen. ergo ꝛc. gl. in illo versi. z ergo miles. distinguite de milite testante. q2 aut testatur domi, z tunc dz 4 testari solenniter: ⁺ sed dum est in castris debet vocare duos testes, z cōtra duobus testibus vocatis z rogatis dz facere testamētum. Si est in cōflictu vel discrimine mortis, potest testari sine testibus vocatis z rogatis dūmodo sua volūtas per duos testes nō rogatos vel vocatos probari possit. vt. C. e. l. milites. dico tamē idē si miles in militia testat etiā si sit domi intra breues dies reuersurus z ibi testet. Dico intra dies breues: q2 forte acceperat cōmeatū a duce belli vt viliaret vxorem suā z filios suos: hoc casu hodie priuilegium q̄ haberet si in castris testaretur, vt coram duobus testibus vocatis z rogatis possit testari. vt. ff. ex quib. ca. ma. l. qui mittuntur. §. si extra patriam.

1 ⁺Testator si dixit, omnia bona mea tali relinquo, an sit testamentum.

Ceterum. Ibi quero, modus est loquendi q̄ si vnus dicit alteri do tibi omnia bona mea domi, nus meus dicit q̄ si quidā ciuis alicui mutuauit quādam pecuniā, z quando ille nobilis fuit in domo, dixit qui eam mutuauerat. q̄d domus sua erat pulcherrima. dicit ciuis. Certe domine domus vestra est demum ille nobilis reuersus misit familiā suā, fecit suā repelli de domo sua. Certe fecit contra legem istā: q2 talis modus loquendi non obligat. vt hic. z. ff. de act. z. obligat. l. 1 obligationū subsātia. in fi. ⁺ Sz qd si vnus donat alicui omnia bona sua sem̄ p dieret ille qui donauit q̄ nō fecit hoc animo obligādi. Dico ex quo verba sapiunt obligationē: q2 dixit dono tibi oia bona mea: nō qd dicā ibi semper eum obligari, nisi appareant coniecture que moueant in cōtrarium, vt ff. de pactis. l. iuris gētium. §. q̄ facta nouissima cōiecture que possunt in cōtrariū mouere sunt modus z cōsuetudo loquētis, puta q̄ ille qui sic dixit, est domo qui dicit cōmuniter, quicquid nostrum est, vestrum est, tunc est coniectura. Et hoc non ōt animo obligādi: q2 ex personis hominū z qualitate eoꝝ cōpensatur z coniecturatur, vt codice. li. q̄s imperatorē maledixit. l. j. z. ff. ō pign. actio. l. vel vniuersoꝝ. ytē dictū precedēs arg. l. ff. de minō. l. deniq̄. §. j. vbi dz q̄ factura prioris act⁹ ꝛc. Ytē cōsuetudo, q̄ est patrie cōsuetudo est q̄ vnus ōt alteri, q̄ eg̃d. habeo, vestrū est, vt. ff. de fun. inst. l. cū delamōris. §. alinā. pone testator dixit hic, oia bōa mea tali relinq̄, an sit testū: Inducit legē istam, quod sit testū. z ff. ad Treb. l. cogi. C. de sacrosanctis eccl. l. vltima. sed illa nihil facit ad hoc: q2 ibi dicitur q̄ verbuz relinquēdi pertinet ad institutionem, cū solum pertineat ad legatum, vt ibi dicitur. Ego distinguo si nos interpretamur quod testū sit aut non pōt esse testū: q2 nō sunt ibi nisi quinque testes, q2 verba sunt ambigua: quia cū dicit reliquo tibi omnia mea, possunt applicari z ad testū z ad codicillum: interpretabor quod sit codicillus non testū, z hoc per illud generale potius interpretandum est vt res potius valeat q̄ pereat. ff. de rebus dubijs. l. quotiens. z. ff. de verbor̄ significationibus lege, quoticns. Si potest valere vt testū, quia bene fuerunt adhibiti septem testes, distinguo, aut reperitur illud in aliqua parte scripture in testō aut non, verbi gratia dico sic: Titium heredem meum instituo. Sempronio bona mea relinquo. Ego dico tunc quod per illa verba habebit Seius omnia bona per fideicōmissum. vel si sic dicam, Titum pro parte instituo heredē, Seio oīa bona mea relinquo, quod sic sit institutio. z hoc probatur p. l. q2 dicit. l. si in testō meo: sic dicam, Titiū instituo ex funde, videtur institutus in omnibus, z habebit bona tanq̄ heres, Ex quo non inuenitur alius institutus? Sed dicam. Titiū pro parte instituo Seio fundum relinquo. per ista verba Seio fundus relinquo ꝛc. intelligitur legatum vt. ff. de heredi. instit. l. j. §. si ex fundo. z. C. ō heredib. instituend. l. quotiens.

Sed hactenus. Obelius est q̄ sit. §. q1 miles ex 2 q̄ exit castra, amittit priuilegia in forma testandi: q2 opz quod solennitas observetur, scz vt ibi sint septem testes: iz nō amittit priuilegium in testādo: q2 licet sit ex̄ castra ex quo est miles nō veteranus retinet priuilegiū in testando si sit minor vel si sit surdus: quod alij nō liceret, vt hic z. ō. eo. §. illius gl. querit in illo. §. post millionem, vt miles remissus de militia possit testari. ipse distiguit vt hic, z de hoc habes simiiter. C. eodem. l. militibus.

Si quis ante militiam ꝛc. Ibi dicitur q̄ si aliq̄s ante militiam fecit testū nō solenne, z postea fiet miles vz testū quasi ex noua voluntate. Similiter si filius familias miles fecit testū, z postea sit emancipatus, vz testū quasi ex noua voluntate. Intelligunt quidam sed verba, quasi ex noua voluntate, q̄ primum testū fuerit mutatum per capitis diminutionē, scz p emācipationem, sed q2 si emancipatus manet in eode z iudicio, z hoc declaret, sed ex noua voluntate q2 nunc factuz dico: quod imo vz licet non declaret se velle manere in eo iudicio: z sic quasi legam. similitudinarie: vnde debet exponi, sed quasi ex voluntate, id est, valet primo non mutata quasi valeret noua voluntas nunc facta.

Vltimus sciendū tamen ꝛc. Ibi sunt quidā q̄ vi habēt quasi castrēse peculiū, vt clerici, vt. C. de sacrosanctis eccles. l. sacrosancta. Itē aduocati, vt. C. de aduocatis diuersoꝝ iudicum. l. fi. Itē magistri liberaliū artium q̄ filij. vltimi. C. de magi. l. vlt. quod aūt scholaris hz quasi castrense peculium non inuenitur: sed de doctoribus sic per legē ibi allegatā C. de inofficioso testamento. l. vltima.

Quibus non est permissum facere testamentum. Rub.

Non tamen omnibus ꝛc. Queritur hic primo, q2 voluntate patris ideo potest filiusfamilias testari de volūtate patris. iz donare cā mortis pōt parte cōsentiente. Quidā respōderunt vt in Glo. exponitur, in his q̄ sunt publici iuris nō attēditur voluntas patris. ff. ad Treb. l. naz quod posset palliari rādēdo in his q̄ sunt pūplici iuris authoritate vt est minus tutele vel est factio testamenti, in his similiter q̄ sunt publica authoritate nihil pōt immutari p̄ vnatoꝝ cōsensu in testamētis versatur ius publicum. id est iuris publici permissio: iō in prohibitis nō pōt imputari p̄ vnatoꝝ cōsensus: z ideo cūm liussa. non prohibitus sit facere testū patris cōsensu, nō pōt facere licet causa mortis donare possit. ego respōdeo ad aliud sic. q̄ testari sit solēnioꝝ actus. quam sit donatio causa mortis, ideo

iste actus solēnior nō cōpetit filio: etiā de volūtate patris itē alia ratio attenditur in testamento, q; attenditur voluntas vnius tātum scz testātis in donatione causa mortis voluntas duorum cū sit cōtractus quidam, z quod plurium voluntate nititur maiori autoritate vallatur, iō donatio cā mortis cū nitatur p̄uilegio z voluntate z hic fortior pōt esse quā donatio causa mortis facta a filiofamilias, valeat de patris cōsensu licet testamentum de patris cōsensu nō valeret factum a filiofamilias, arg. ff. de neg. gest. l. pōponius. ff. de minor. l. iij. §. si minorem de vsucap. l. ij. §. j.

Preterea. Dicitur qō impuberes testari nō possunt, vt hic ōt gl. vnō si p̄omisisti soluere certa die z certa hora sub certa pena fiat cōputatio ō mometo ad mometū, q; sufficit testigile aliqd de vltima die quartidecimi a mil. duodecimi, z hoc q; est fayor. alias fit cōputatio de mometo ad mometū, nō adueniēte hora pena cōmutatur, nec ante horā illuz cōmutatur z hora elapsa pena cōmittitur, nec expectatur totam diem finiri.

1 ☞ Prodigus est intestabilis.
2 Et quid si iudex dicat interdico tibi bonis, z do tibi curatorem, z non sit prodigus, an valebit sententia.
3 Et quid si iudex scit ipsum non prodigum.

1 **Item prodigus.** † Prodig⁹ est intestabilis ex
a q; est ei interdictū a iudice, ꝯz quib⁹ interdicitur administratio bonoꝝ ipso iure vel a. l. intelligitur nō expectatur interdictō a iudice sumēda: q; intestabiles
2 sunt, vt ff. ad. l. iul. ma. l. vltima. ff sed tunc q̄rit, gl. aliquis nō erat p̄digus cū esset addit⁹ per matrē vel amicos, dixit iudex, interdico tibi bonis, z do tibi curatorē, ſm veritatē nō erat prodig⁹, tenebit ne sententia: videtur, quod nō: q; tutor nō debet dari puberi, z si dat⁹ est a iudice tutor ei qui iam erat pubes, licet dat⁹ sit quod est habilis persona z habeat tutorē vnū nō valeat datio tutoris vt ff. de tu. z cu. da ab his. l. scire q̄ritur ex q̄ iste nō erat p̄dig⁹ sed detur ei tutor vel curator, nō valebit sententia gl. distinguit aut exp̄imitur in sententia error iuris q; dicit iudex, ego interdico tibi nō p̄digo, z tūc nō tenet q̄ dicat iudex. Tūc, interdicto bonis z dixit, p̄digo vs, vt. C. q̄n p̄uoc. nō est necess. l. ij. ego
3 dixi in casu isto: † si iudex scit ipsum nō p̄dicum, siue esset exp̄ss⁹ error siue non valet, vnde intelligas ista verba si error iuris non sit exp̄ess⁹ in snia intelligunt, z si iudex gerebat in mēte qō non erat prodig⁹ si tamen nō exp̄essit error ꝛe turis, quod snia teneat nisi appellatur. Dico si tacite fuit actum q̄ iudex sciuit hoc habeo p̄ exp̄esso. lex q̄ allegant illi qui sic dicunt hic intelligit. Titius nō mortu⁹ est facit testū, z extraneum instituit heredē, dicit heredes si qui venirēt ab intestato, intestabilis fuit q; impubes dicit. l. aut iudex p̄nūtiauit intestabilem, q; nō p̄obatum fuit ipsum puberē z hic credebat ipsum impuberē, vs sententia si iudex credidit, sed impubes posset testari z p̄nuntiauit ipsum testabilē, sententia nō tz ipso iure, vnde nō refert hoc casu an exp̄ss⁹ fuit error iuris, vel nō, ar. l. C. de sen. q̄ sine cer. quan. l. j. z ij. hec snia facit cōtra me. ff. de re iud. l. cū p̄olatis, q; dicit ibi lex illa q; iudex credidit, z tū sententia vs, z fuit ibi error iuris. Dico qō lex illa hz plures intellectus, vnde nō posset homo soluere, q; legē illā. Aliter soluo, si iudex p̄nuntiauit cōtra allegata cōtra id q̄ lex dicit nō valeret, si error iuris no esset exp̄essus sed licō transt legis etiā errore exp̄esso in sententia, snia vs nisi appellet⁹. nūquā ergo in casu nō valebit nō exp̄esso errore. Dico q; impossibile p̄ceptum nō valet siue exp̄essuz sit siue nō: vt si sic dicat iudex cōdemno te ad soluendum Stichum si Stichus est mortuus, Dico qō si dicat cōdēno te ad Stichum mortuum, certe nō valet: q; impossibile est per naturā soluere Stichū mortuū, z etiā possibilitas iuris z nature paribus passib⁹ ambulāt, sed per ius est impossibile qō impubes habeat tutorē, vel nō p̄dig⁹ curatorē: ideo dico quod non valet indistincte datio tutoris puberi, vel curatoris nō p̄digo, siue exp̄ess⁹ fuerit error iuris, vel nō exp̄essus. Bñs domini mei dicebat, si sententia si lata de eo qō pōt affirmari cōsensu duorum talis sententia tenet: sic sententia de eo in quo nihil operatur: cōsensu duorum, puta cōsentit qs vt sibi puberi detur tutor, iste cōsensus nihil operatur in talib⁹, indistincte sentētia non valet siue exp̄essus fuerit error iuris siue non, sed in p̄imo casu sic si non appelletur: q; ex q̄ cōsensus duorum valeret si non appellarem, video: consentire.

ADDITIO.

a ☞ Interdictū a iudice. Adde qō licet sit qs p̄dig⁹ manifestus, si nō est ei interdictum potest cōtrahere. Bart. in. l. j. cui bonis. ff. de verborum obligatio. Et valent gesta per eum secundū eūdem in. l. tres tutores. ff. de administra. tuto. z quod p̄digus cui bonis est interdictum equiparetur pupillo vide Barto. il. cer. condicto. §. j. ff. si cer. peta. z l. si curatorem. C. de in integ. rest. domi. Jas. in d. l. is cui bonis. ff. de verb. obli.

1 ☞ Codicillos in seruitute factos qs fact⁹ liber cōfirmare pōt.

Ultimus Eius q; apud hostes ꝛc. ibi dō quod si qs ce
cerit testū antequā captus fuerit z in captiuitate decedat, testū valet fictiōe legis Cornelie, dt gl. vbi q; lex Cornelia fingit ipsum mortuū prima hora captiuitatis. Sz opponit vt si prima hora captiuitatis fuit seru⁹ ergo mort⁹, z sic testū ei⁹ non vs. Dico qō aliud est mori, z aliud ē mortuū esse vñ ōt gl. z bñ fingit mortu⁹ esse prima hora captiuitatis. Et hic tpe q̄ moriebat erat liber. imo dicit eripiebatur de seruitute libertatē. Sz tunc est liber cū lz si dicat tūc erat seru⁹, imo factō cū factū est eripi ō libertate in seruitutem, vñ cā nō est mot⁹ de albo in nigrū: dicit album quousque deuentū fuerit in statū nigrū: verū sit dicere mutatū esse, z tūc primo dr niger sic est hic. Ellimo notabis quod illud q; ab initio non vs nō pōt confirmari ex post facto. Pone, seruus fecit testū in seruitute, moritur liber,
1 vult quod testū valeat, valebit ne: l. certe nō. † Sed pone in seruitute fecit codicillos factus liber vult cōfirmare, valebit ne. l. certe. ff. de le. tertio l. prima. z §. bis qb⁹. Dico nisi sint act⁹ solēniores, non pōt confirmari exceptis factis si non fuerūt rescissi vitiati, si sint minus solennes tūc pōt confirmari. vt i p̄dictis exemplis sicut litigare in iudicio si cōsideremus personā iudicis z litigatoz, scilicet habilitatē persona z litigantiū. Sed hic litigare est solennissimus actus si considerem⁹ actū vel rem ō qua litigatur sic iudiciū est actus non solennis. Cōsiderādo igitur iudiciū ex ea parte ex qua est initiatū, solennis actus si sit min⁹ recte non valet. Unde si propter inhabilitatē personarum litigantium esset minus recte initiatū, nō valet iudiciū si sit ex parte rei vel actoris: q; agebam ℈ te rei vendicatione ad rem quā non possidebas pendente iudicio incepisti possidere, vel agebā actione mihi nō cōpetenti forte pignoratitia: q; non solorem pendente iudicio, incepit mihi cōpetere isto casu z si recte non fuerit litiatū litiū tū valebit ex post facto. Ecce difficilioz istio. Sententia lata est a nō suo iudice iudex ordinari⁹ q; potuisset cōmittere isti iudici q; sententiā tulit, ratū hz quicquid fecit ille iudex valebit ne illud iudiciū: Doctores dicūt q; nō z hec est difficilioz questio contra primā in prima terra cōmune redeo alias credo ij. terratu. rō nulla: si hic est aliqua, hoc est q; habes notatū. ff. de iud. l. licet. z ff. de inst. l. instat. Ad hoc quod dixi de j. questione facit quod in personis maioꝝ solennitas attenditur, quā in rebus, C. de sacrosanctis eccle. l. scimus.

De exheredatione liberorum. Rub.

1 ☞ P̄uilegiū concessum alicui qō possit edificare in loco publico in cuiuscunque p̄iudiciū esset siue enormitate arrulat
2 ℒ lausula generalis qñ recipiat extensionē ad similes personas p̄enominatas.

Non tamē. Dicit litera i sui p̄cipio q; si filius tam natus qui e in potestate sit preteritus non valet testū ipso iure adeo vt si moriatur filius preteritus vno testatore, nō cōualescit testū ℈ ff. de iniusto rupto testamen. l. posthu. sed illa lex loquit in positiua. ista loquitur in iam nato. Sed que est ratio diuersitatis. Nō est initium bonum multum operatur non preteritum, filio iam nato preterito ab initio nullū est testū ideo cōualescere nō potest ex post facto, sed vbi repetit possum⁹ ab initio vno testatore cōualescere post testū. Et qō initiū bonū z multū operat habes. ff. de leg. ū. l. cū filius. §. heres. z ff. de furtis. l. q vas. §. si ego. Sed cōtra ista solutionē arguitur in vtroque sui mēbro. z ibi allegatur q; ī filio iā nato si moriatur aū testatorē, qō cōualescat istum z illū casum habes ff. de liberis z posthu. l. filio. Quidā dicunt qō hic loquit de rigore in cōtraria de equitate. Dico q; hic loquitur in mortuo vbi mortu⁹ est preteritus, sed lex cōtraria vbi vi⁹ est preteritꝰ filius sed remittit ius suū, nec p̄sequit lz posset dicere alias esse ℈ responsionē. in eo qō dr de posthu. est ler. Cō posthu. hered. instī. l. prima. Dico quod cum dicit qō posthu. p̄tete ritus si decedit potest cōualescere testū, aut decedit vno testatore, quia tunc fortiter nullam efficaciam z testamentum. tunc enim non valet nec conualescere pōt: hic loquit. nisi C. de posthu. hered. instī. l. j. z caue tibi habem⁹ hic qō si filius in potestate eius natus est preteritus, nō valet testament am imo est iplo iure nullum sine spe recōualescentie Doctores tñ ponunt qō in quo reconualescere pōt. ff. de castr. te. catoni. l. vltima. Et ipli dicunt

dicunt verum ad legē illā nō pōt conualescere. verum est nisi sit talio institutus. qui si testū esset nullum posset succedere ab intestato. z qō sit ille qui si institutus sit talis qui etiā ab intestato succederet. testū facilius cōualescat argumentū est. ff. de vulg. z pupil. sub. l. filī⁹ qui patri. hic ō3 quod filiusfami. qui est in potestate ⁹ nominatim exheredari ad hoc qō valeat testū. Et hoc dicebant quidam doctores dñi mei. Dñs meus improbat. Dicebat ille doctor. * Pone ego impetraui quod ego possem edificare in loco publico in cuiuscunq; preiudicio3 modo esset sine enormita te:id est. sine enormi dāno. Inde vero q̄rebat ille doctor. an valeret priuilegiū illud. ex q̄ nō sunt nominati qui leduntur. Itē q̄rebat in alio respōso. preor scripsit. p aliquo: recipiaris tale in ecclesia nfa. nō obstāte si pro alio pri⁹ scripsim⁹. an valeat. ec q̄ non est nominat⁹ ille. p quo alias scripserat: Dicebat. q̄ in primo casu oportebat q̄ ille nominaret in cui⁹ preiudiciū impetratū erat. q̄ pollent edificare in loco publico. z hoc per legē illā: q2 ille cui aufertur suū exheredat: z sic op3 exheredare nominatim: quare deberēt itineri in rescripto nomina singulo⁹ q̄ lederētur. ppter edificationē in loco publico factēdā. Et similiter dicebat in scōa questione. oportebat q̄ nominatim diceret. nō obstāte Titio pro quo alias rescripsim⁹. Opponebatur sibi in. j. q. tota ciuitas leditur si quis edificaret in loco publico. naz op3 quod oēs nominarentur. z sic fm eum op3 qō pellis in qua rescribebatur. esset valde magna. Dico quod falso allegabat legem illā q2 si habeat testator plures filios. z dixit. exheredo filios meos. videntur exheredati oēs nominatim. Et hoc dicit gl. de lib. z posth. l. Titi⁹ z videntur nominati oēs de ciuitate cum ō3 in cuiuscunq; preiudicium: sic ipse dicebat nominatim exheredari. q2 pl⁹ lederētur
2 cum clausula generali. * q2 clausula generalis se extēdit ad similes personas prenominatas⁹. Dico in vtraq; questione qō sufficit dicere generaliter. cōcedo q̄ possīs edificare in loco publico cuiuscunq; preiudiciū. si sit psona priuilegiata. Pone dicit imperator. cōcedim⁹ tali ꝛc. nō obstāte in cuiuscunq; preiudiciū facūsit. preiudicat vidue vel pupillo. certe nō vz in taliū psonaz preiudiciū: q2 si cōcedit imperator priuilegium in preiudiciuz talium personaz. ō quas specialiter nō rescriberet. aut de districtiori rescriberet. arg. legis. q̄ dicit quod in generali obligatione non trāseunt que specialiter nō obligarentur. z verisimile. nō est debitor specialiter obligare vt. ff. de pign. l. oblig. Et est arg. qua si expressum. C. quando imperator inter pu. z viduam. l. j.

ADDITIO.

a ¶ Personas ꝓnominatas. Adde q̄ clausula generalis restringitur ad precētia nominata si cōmode referri pōt. salua ratiōe recti sermonis. z si nulla cā est specificata refertur ad oia. Bart. in l. empto2. §. j. ff. de pact. in. l. qui Rome. §. duo fratres. ff. de verborum obliga. vbi dicit qō non refertur ad dependētia in testō. z quādo referatur ad specificata. z quando non vide per eūdem in. l. si ser⁹ cōmunis sibi. ff. de stipu. seruo. Ale. in consilio. xlv. incipaucis vt ar. col. fin. in quarto volumin. Cyn. in l. cum questio. C. de legatis.

1 ☞ Posthumus preteritus an faciat testamentum nullum.
2 Nepos preteritus quando faciat testū nullum ipso iure.

1 **Posthumus quoque ꝛc.** Vbi ō2. † posthumus si fuerit preteritus nō facit testū ipso iure nullū. imo vz ab initio sed per eius natiuitatem rumpitur. z offertur dixisse in qua si posthumo 3rium: quid sit quasi posthum⁹ dicitur. j. co. §. posthumorum. Pone. hic filū habeo nepotē. ex filio nepos est quasi posthumus mihi q2 operatur mihi seruus esse si ego pr̄ moriar. vnde dicit Azo. quod si preteretur iste nepos est testamentum ipso iure nullū. Certe hoc falsum est per. l. C. de adop. l. cū ō
2 naloptiuis. §. q̄ in filio. † Vñ dico q̄ ab initio non facit ipso iure nullum testū nepos preteritus. sed post facto si decedit filī⁹. vivente filio supstite nepote: q2 tpe mortis aui reperitur nepos suus. non inuenitur institutus nec exheredatus.

Feminini quidem sexus ꝛc. Ponit differēter posthumos masculos. z feminas: q2 femina nascitura. pōt exhēdari. Pone. habeo vxorē grauidā. decedo. masculū nascitu rus nominatim debeat exheredari aliter exhēdari nō pōt q2 an nec̄ sit nat⁹ nō poterat nominari nisi sic. q̄ in vtero: Dico antiq̄ iure in exhēdatiōe posthume q̄ erat in vētre nō oportebat facere mentionē de vētre. sufficiebat dicere. Titius hēs esto ceteri exhēdes sunto. Sed in exheredatione posthumi masculi oportebit facere mentionem de vetre: z q̄ de vētre sufficiat loqui dicēdo. vēter exhēs esto. probatur. ff. de inju. z rup. test. l. posthumi. §. nominatim. Quidā dñs domini mei dicebat quod non sufficit dicere. vēter exhēs esto in exheredatiōe posthumi masculi vel femine nisi eā nominatim exheredaret: q̄ poterat. sed nō erat necesse nisi in masculo posthumo: sed hic ō3 heri ad hoc q̄ nominatim exheredare. quicunq; filī⁹ mihi nascitur⁹ est. exheres esto. q2 si dicere sic. vēter exhēs esto. posset esse q̄ nascerent duo. z sic filius z filia viderentur exheredati: vt. ff. de ven. in pos. mit. l. j. §. quare. Vñ nominatim dicūt exheredati vt possibile est eos nominatim dist̄ guēdo inter masculos z femīnas. dicēdo sic si filia nascat exheres esto. vel. gīraliter. quicq̄d est in vtero. exhēs esto facta distinctione masculo⁹ z femina z. dicendo sic. quicquid est in vtero si sit filī⁹ hēs esto vel si sit filia exhēs esto. q̄ casu noluit testator exheredare masculū vel femīnā. sic log tur lex. ff. de lib. z posthu. vel gīraliter fiat exheredatio habita distinctiōe masculi vel femine. z hoc ōt in litera in ver. masculo z in fi. aut posthum⁹ exheredari non pōt. q2. nō pōt cōmittere cām ingratitudinis. vt. C. de inoff. testa. l. si quis in suo.

1 ☞ Prouisio Galli Aquilī. que fuerit z que legis Uelleie.

Posthumorum. Ibi tractat de q̄si posthumis §.
1 supior ō varijs posthumis tractauit. * Vñ no. q̄ est cōsiliū galli z est cōsiliū legis Uelleie. ccce cōsiliū Bal. Au⁹ b3 filiū. filius habet vxorē grauidā dicit Bal⁹. si testator instituit filū. z nihil ōt ō vtero vroris. ab iitio vz testū sed pōt rumpi ex post facto. si contigat filū decedere vivo auo. z postea posthumus nascatur. ideo prouisio Galli fuit vt instituat filū z dicat si filī⁹ me⁹ ante me moriat: z itra decē dies post mortē meā sibi nascatur filī⁹ filiū ipsum heredem instituo: z sic nō ōcedit intestatus. Hoc habes. ff. de liberis z posthu. l. Gallus. pri mo fīso. l. Uelle. credidit quatuor casⁿ duo sunt capita. l. Uell. 3 quatuor sunt casⁿ. tres cōtinēt sub duob⁹ capitib⁹. 3 quartus sub nullo de duobus capitib⁹ cōtinetur: Primum caput legis Uell. gñ auus filium instituit de vētre vroris filū. vel dixit. z sic tpe testamēti filī⁹ erat vivus z nascitur⁹ nepos. Et cōsulit in illo casū i q̄ōcedit filī⁹ ante auū z posthum⁹ nascitur post mortē aui. Sed nonne possibile est quod nepos est nasciturus z filius est iā mortuus tpe testamenti. z si est vivus filius tpe testamenti. possibile est quod moriatur ante mortē aui. z quod posthumus nascatur ante mortē aui erat filī⁹ mortu⁹ z posthumus nascitur⁹ tpe testamēti aui: q2 dicit. l. Uell. nepos instituatur vel exheredetur vt valeat testū. Hic est primus casus Uel. ō quo nō loquebatur consilium Galli. Secundus casus est. habeo filium q̄ b3 grauidā vxorem. instituo. filium. possibile est quod nepos nascatur me vivo. filio iam mortuo ante natiuitatē nepotis: vñ soluit lex Uell. isto secundo casu instituī nepotem. Isti duo casus cōtinentur sub primo capite. l. Uelle. Secundum caput Uell. b3 vnum casum. z illum casum ponit litera nostra. Habeo filū z nepotem iā natū. institutio filium. dicit fm caput. l. Uell. iste nepos instituatur vel exheredetur. alias si cōtingeret filiū decedere ante mortem testatoris. iste nepos per mortē filī q̄ agnascitur auo suo. id est. su⁹ efficitur. vñ si moriatur testator. z nepos. est primⁿ z su⁹ vñ si non inueniat se institutū vel exheredatū rumpit testū. z sic decedit ab intestatus. Iste est tertius casus z eum continet fm caput legis Uell. est quartus casus. l. Uel. qui non continetur sub primo capite tū. nec sub secundo tū. sed capit de vtroque. Habeo filium natum. filius natus habet vxorem grauidā. z sic nepos nascitur. rus est: nascetur forte filio adhuc vivo. z sic ambo simul erūt vivi In isto casu non prouidet nec primū caput. l. Uel. nec §. Ubi ō3 caput nō prouideat. planum est. Secundū caput loquitur de ambobus natis tpe testamenti. z hic ponimus nepotem nasciturū tpe testamenti aui. Item quod non prouideat primū caput planum est: q2 primum caput loquitur in duobus casibus. primus est q̄ filius iam erat mortuus tempore testamēti. z hic ponim⁹ vnū: secundus q̄ filius erat vivus tpe testamenti. sed moritur filius ante natiuitatē posthumi. z hic posthumus nascitur filio vivo. z hoc est quod habes. ff. de lib. z posth. l. Gallus. §. j. l. Uell. z. §. vell. casus istos. quatuor casus habes in illis duob. §. Vide ergo in quibus prouidet Gallus. z in quib. l. Uell. lex Uelleia. in tribus casibus z ex sententia z ex verbis. sed ex sententia.

1 ☞ Pater si non instituerit vel exheredaverit in testō filū vz tū testū. sz impugnari poterit per querelā vel p contra tabulas.
2 Testamentum esset ipso iure nullum si suus non instituatur. vel exheredetur.

Emācipatos liberos. Dicit tex. Liberi emācipati non debēt instituī vel exheredari. q2 nō sunt sui. hoc est rō text. z hoc est bona ōt gl. sed dz addi ad rationē ter. z. desierūt esse filī. q2 si hoc esset bona rō quare nō tenetur filī⁹ instituere vel exheredare patrē z filiū. z dico q̄ hic est bona rō: quia non sunt sui: non oportet quod instituātur vel exheredentur. quia ad esse testamēti non

exigitur q̄ aliquis īstituatur nisi sit suus tātum. gl. ſ. ponit qō
si pater nō instituereturvel exheredaretur in testō silq̄, non valet
testm: imo indistincte valet, sed impugnabitur per querelā vel p
2 cōtrata. ⁺Sed si suus nō institueretur vel exheredaretur, esset
ipso iure nullum, vt in p̄n. huius tit.

Sed his quidā veteres &c. Fertur plac.
dixisse, q̄ filius emācipatus p̄teritus, dicit testm nullum ipso
iure, sicut & suus pro sic indicit litera istam. vnde dixit hic litera-
ōes liberi siue sui, siue emancipati idem officiū habent. cū testā
parentum de suo non dubitaretur, q̄z sic fuerit p̄teritus, cuius dī
testm ipso iure nullum. vt. ſ. eod. p̄n. huius titu. & ante legē illā
hoc erat verum: & idē est de emācipato & de suo. ergo, &c. Placet.
reprehenditur in hoc & merito: dico quod emancipatus tempo-
re legis huius, si fuerit p̄teritus, nō pōt dicere testm ipso iure
nullum: idem est in effectu de suis sed non veniunt eodē iure, q̄z
suus p̄teritus per cōtratabu. & sic per beneficiū p̄re tōris: & q̄
dixi, q̄ in effectu idem est verum, est quo ad successionē, q̄z vtercz
succedit: sed suus si dicat ipso iure nullum, non tenetur ad lega-
ta relicta personis aliquibus, sed emācipatus tenetur ad legata
relicta personis coniunctis, que enumeratur in eodem. ff. de bo-
nor̄ possessio. cōtratab. per. l. is qui nō fuit ergo vt dictū est, mēs
illius legis q̄ idem esset in suo & emācipato p̄terito. Quid di-
cemus hodie: emācipatus p̄teritus dicit ne ipso iure nullum:
dicit Azo. vt p̄teritus cum inserta in testō & sic recte facta est lz
forte non recte iure nouissimo. ctiā emācipat⁹ perteritus non ve
nit nili per cōtratab. si non ipso iure: q̄z nulla cā expressa p̄tere
ritionis emācipatus dicit testm ipso iure nullū, & ita nouerit ipse
C. ex his. vnde hoc in auum dixit in filio emācipato, vt si p̄fertur
cā p̄terionis non inserta, dicit testm ipso iure nullū q̄ non
erat olim. sed habeat bo. possess. ītab. hoc dicit introduci p̄ aut.
vt cum de appel. cogno. ſ. aliud. Sed nonne & tantum vs de iure
prętorio & sine causa addatur siue non, q̄z sufficit quibuscūq;
verbis quis non vt hereditatem suā pertinere ad liberos: vt. C.
de lib. preteri. l. iij. dico q̄ nihil est innouatum: vnde q̄ dicat ipso
iure nullum, dato q̄ causa non exprimatur, falsissimum est: sed p̄
terea cā expressa vel nō. hz cōtrab. Si exheredatur hz querelā.
aliud dixit Azo. inst. de pet. bon. poss. ītab. debētur legata oīb⁹,
vt. ff. de lib. & posth. l. filio. nō est verū: imo iure. ff. & C. inst. de pe.
bo. pos. ītab. solum debentur legata quibuscunq; personis. Ad
legem contrariam filio, dicendum q̄ illa lex 3ria loquitur de filio
p̄terito, qui remittit ius suum, & non vult expugnare testm pa-
tris per contratabu. Sed si vellet expugnare debentur legata
quibusdam relicta.

1 ✠ Querela an habeat locum in testamento militis.

Sed si in eo. Per editionem litera sic: si miles ha-
beat filiū instituens p̄creat cuz videt
1 exhēdat⁹, & iō intētabitur querela: imo⁺ videtur q̄ in testō mili-
tis nō habeat locū querela, vt. ff. de inoff. test. l. ii. instituta. ſ. de
inoff. ſz tex. l. ſi instituta. ſ. de inoff. gl. ibi dī, intētabitur querela,
imo ipso iure nullū esset. dico male dicit. q̄z imponit q̄ si decedit
nō veteranus, nō habeat locum querela. imo dico q̄ eodē decedē
te infamia locum hz querela in paganicis. licet non in castrensi-
bus: q̄z in patre cui min⁹ debetur hereditas filio & ēi debeatur
hereditas patri filio distinguitur, vt. ff. de testa. mil. ſi a milite.
ſ. vltra. Barto. legum doctor.

De heredibus instituendis. Rub.

1 ✠ Heredi cōpetunt eadem iura fictione iuris, que cōpetebant
de functo.
2 Jura que competebant defuncto, omnia deficiunt cum defuncto
secundum rei veritatem.
3 Jura que cōpetebant defuncto, eadem etiam numero finguntur
in heredem translata.

Heredes instituere &c. Jn
1 stituere, idest q̄si dños in bonis suis: vnde dicunt g-
lā. g⁺id idem dominium & illa eadē obligatio. q̄
fuit defuncti, acquiritur ipsi heredi, dico q̄ falsis-
simum est, imo omnia iura que cōpetebāt defūcto
omnia deficiūt cum defuncto, sm rei veritatem, q̄z mors oīa sol-
uit. vt in aut. de nupt. ſ. deinceps. & dicitur stricti⁹. p̄incipibus
impossibile est aliquid alioz remanere: sed iuris fictiōe illa & ea
dē iura que cōpetebāt defuncto, cōpetunt & heredi, & illa eadem
dominia eadem etiam in numero sm iuris fictionē: q̄z ius fingit
q̄ here⁹ est eadem persona cum defuncto, vt in auth. de iureiu.
2 a mo. p̄stito, in p̄n. Et ideo⁺ eadē iura que cōpetebāt defun-
cto eadē etiam numero finguntur in heredē trasiata sed sm ve
ritatem non est ita. Jrē scias quod sunt aliqua iura que fuerunt
que nec vere, nec ficte sunt heredes, vt possint: sed quedā est rō
diuersitatis imponere & in alijs iuris⁹ dicē, necessitas domina
defuncti eo mortuo iure fictionū redcūt in persona ficta scz in
heredē & ita illa iura nunquā fuerunt extincta. & ideo quantum
ad hoc hic finguntur eadē iura numero translata esse in perso-
nā heredis, q̄z nō fuerit extincta iuris fictio: sed q̄ defunct⁹ fuit
3 possessio fuit apud neminem. ⁺Et iō impossibile est, q̄ eadem pos
sessio quam habebat defunctus, fingatur translata fuisse i here-
dē habes. ff. ex quib. possessio trālata in heredē habes. ff. ex q
cau. maio. l. cum miles ibi dicitur quodāmodo. & similiter dico
q̄ impossibile est quod obligatio defuncti diuidatur inter here
des sm rei veritatē, sed fingit diuidi q̄ possessio nō recidat apud
heredē sed alia iura sic habes. ff. si q̄s testo liber esse iuss. fue. ſ.
ſ. Sevola. dicitur in litera. q̄ olim seruus propr⁹ non recte in-
stituebatur, nisi expressa libertas esset & relicta sed hic est finem
pressione libertatis pōt instituī & intelligitur liber ex illa institu
matione, quod non per mutationē introduxit⁹. dic. gl. super illo
verbo innouatione, ſ. qui & ex quibus casibus ma pos. vel. non. ſ.
idem iure ibi humanitatē. &c. soluit gl. de hoc, sed no erat dedu
ctū in iuris necessitate sed ipse fecit legē de hoc sic in iuris ne
cessitatē transtuli. & ita introduxit. sed per innouationē. q̄z aū di
ctum erat de hoc: potes dicere & verius q̄ aū legem ista hoc non
seruabat & erat scriptū in libris iuris prudentie. Et hoc dicit
postea. per desuetudinē abz gatū fuit. Tertio Justianus dicit
introduximus. sed non per inouationem: quia alias de hoc erat
dictum, & etiam per iuramentum seruatum.

Est autem casus. Ibi dicitur q̄ domina acen
sata de adulterio nō pōt ma
numittere seruū suū cum quo dī adulteriū cōmisisse. sed ſ. ff. d.
l. ij. l. cum filius. ſ. seruus. Jnfra dī, quod libertas differtur nec
est legatum nullū ipso iure, sed suspenditur: ergo & hic deberet
suspendi quousque purgaretur innocentia. & ea probata valeret institutio. sm hoc concessit Roglerius. q̄ hoc intelligitur di
citur q̄n commiserat seruus delictum. vnde dixit Roglerius hic
dicitur maculatum: & sic cōmiserat delictum doctores dicūt q̄
sine cōualescētia impeditur libertas & legatum. vt. ff. eo. l. bis
verbis & exponunt hic maculatum, id est accusatū: & per hoc in-
ducunt scripturā diuinā vnde dicit Job. Maculauerūt me ipsi
id est accusauerunt. posset dicere Roglerius cū doctoribus, q̄
hic intelligitur maculatum vel accusatū. ad legem contrariā di
cendam. institutio facta de eo nulla est & libertas relicta iure in-
stitutionis p̄ consequens nulla est. sed poninus cū institutū so-
lum & sic loquitur hic: sed si sit libertas expresse legatū similiter
nullū est omissus modis sine exprimatur sine nō: q̄z tūc sit testā-
tut⁹. sed in casu illo nō exprimitur libertas quātus si nulli leg-
tū libertas suspenditur: & hoc videtur dicere illa vel loquit de
accusato ante mortem & in isto verum est quod nullum est le
gatum nec institutio omnibus modis sed lex que loquitur de ac
cusato post mortem. & in illo non valet legatum omnibus modis
sed libertas suspenditur seu defertur.

1 ✠ Seruus alienus an dicatur in quo testator habet tantū vsum
fructum.
2 Usus fructuarius an habeat aliquod ius in seruo, in quo habet
tantum vsumfructum.

Alienus seruus. ⁺Ibi dicitur q̄ seru⁹ alien⁹
1 in q̄ tantum habet vsum
fructum testator sed ſ. q̄z fructuarius dominus dicitur. ff. de do.
aut. indi. pos. in venditione soluit gl. quo ad alia est dominus nō
quo ad hoc q̄ possit manumittere seruū suū. in quo hz vsumfru
ctum tantū sed quasi fructuarius possit facere testamentū dare
libertatem quādiu duraret eius vsusfructus. seruatur in quan
bet vsufructu. vt. C. cōmunia l. j. quare igitur non pōt ylti. uis
tate, hoc est pure, nec ius suum potest remittere ei. Et ideo ali
dare libertatē quā diu tatur rus erat vsusfructus sed in vltima vo
2 luntate nō pōt ei legare libertatem. quia hec est regula legat.
quod ante tempus mortis non habeant effectum. & tunc non hz
ius aliquod vsufructuarius in seruo, in quo habet vsumfructū. vt
libertatem ei in vlti. voluntate dare non potest: hoc est quod pa-
batur. ff. de ex ibeu. l. ij. in fin. & l. iij. in princip.

Seruus autem. Ibi dī q̄ si seruum meū insti
tuo sine expressione libertatis
eo ipso fit heres & liber. Sed pone: seruo meo reliquo libertate
sub cditione, & eū heredem instituo vt ne iure ei libertas debeā
dixissem tm̄ heredem instituo: videtur legata libertas simplici-
ter & quantū nunc admitteret. ff. de te. tu. l. q tutelā. ſ. ibi dicit
q̄ si seruo meo relinquo libertatē per fideicommissum. & eo eū
tutorē, eo ipso videtur libertas relicta simplici. dicit gl. fal. est
datio

datio libertatis tacite hz locũ,vbi nõ fuit expressa datio libertatis,z ideo vbi expressa est in die vel sub cõditione,vt p fideicõmissũ amplius nõ intelligat:sic intelligo legem p̃allegatam. ff. de testa.tu.l.q tutella.§.j.z ff.de here.instit.l.qties.§.vlti.z.l.q filio.§.j.dicit ista litera:si seruꝰ ꝓpriꝰ istituꝰ est heres liber,z heres necessariꝰ sit i eadẽ causa,nisi erat heres necessariꝰ est q̃ velit heres esse.ff.si certũ pet.l.eius q i prouincia si eadem causa nuperat intelligo i eadm causa cum manere:si,nõ exierat de domino testatoris,q̃ si exeat manumittit:t inter viuos post testamẽtũ erit heres,si velit:q̃ z ad hoc q̃ sit heres necessariꝰ opz velit nolit q̃ habeat libertatẽ quis est testamento et hereditatẽ,scilicet,qõ manumittatur postea inter viuos,si q̃n in eadẽ cã nõ manumiserit si fuerit alienatus,acquiritur hereditas nouo dño sed secus est in legato,vt seruo meo relinquo libertatẽ:z legatũ,alieno se ruũ meũ,nouo dño nõ acquiritur legatũ vt.ff. õ administratione le.l.si seruo cum libertate manumisso.Queritur que est rõ q̃ hereditatem acquirit nouo domino,in quem alienatus est nõ legatum:dicit gl.hec est rõ,q̃ in legato spectatur dies,quo fuerit manumissus,si cedit alicui:q̃ non intelligebãt gl. q̃ non fuit manumissus:dico q̃ dz esse in gl.aut fuit manumissus.Sed queritur,an istud habeat veritatem pone:testato2 reliquit nudã seruo suo libertatem z fundũ:deinde alienat eum,z libertatem admittit expresse,tunc est verum q̃ ille,in quẽ est alienatus nõ hz legatũ,sed si libertas ñ esset ei adempta expresse non dicit q̃ haberet legatum,vnde dicit q̃ expressa ademptio libertatis nihil facit quo ad libertatẽ,q̃ ex hoc alienatur siue adimatur libertas expresse siue non adimit libertatem sed quo ad legatum differt expresse fuerit adẽpta libertas vel ñ.ff. õ adimen.lega.l.cũ seruus. lex illa q̃ allegat gl.ff.qñ dies lega.ce. l. si post.§.si eum z idem dt de hoc posset dicere q̃ illud q̃ supponit falsissimũ. vnde in cũ q̃ est facta trãlit cõmodũ legati,sicut restitutiõis:vel substinẽdo gl.respõdem9 q̃ forte2 est,z difficili9 expugnatur institutio,q̃ legatum:vnde non miremur si per istã alienationem seruꝰ extinguitur legatũ nõ instituit.vnde dicit lex.q̃ si legem tibi z factus es inimicus meus nõ reuocatur institutio,vt ff. õ annuis le.l.iij. in fine.z.l.ex parte.Item nõ est verisimile q̃ velit institutionem annullari,alias.esset nulla.Et sic nõ est in legato.q̃ si legatũ non valebit.tũ institutio valebit.nec ꝓpter hoc irritabitur. argu. ẽ.ex qui.cau.ma.non pos.§.j.q̃ non est verisimile quod aliquis velit decedere intestat9.ôt gl.dies cedendi legati.l.qõ cũ manumissus sit expectatur casꝰ legis,ad hoc,alligatꝰ est seruo alieno lego fũdũ,ôt lex si dies cedẽtis legati inuenit liber,erit eiꝰ legatũ,si nõ erit ei9 cuꝫ est seruꝰ,sed dicet lex allegata per§l.ff. quãdo dies lega.cedit.l.si post.§.j.ſz certe nihil facit ad hoc,si dicas sic seruo meo lego fundũ sine libertate:deinde alieno eũ:z q̃ est in eo statu in q̃ ei legari põt,nõ vꝫ legatũ.Ꝫz pone videtur revocari libertas dico ergo,vbi ego lego seruo meo cũ libertate, ista cõexa,libertas z legatũ,q̃ sine libertate nõ valeret legatũ i legato vt habeat efficaciã inspiciendũ est,dies cedentis legati z si dies le.ce.nõ inuenitur liber in testõ,quãdo nõ est alienatus: ergo nõ inuenitur verum illud cum quo conneritatem babet legatum,z ideo inutile est legatum.

1 ☞Seruus qui habet verum dominum,potest institui,similiter z qui habet fictum dominum.

Seruus autem alienus ꝛc. Seruꝰ qui hz verum dominum potest institui,similiter z qui hz fictuꝫ dñm scz hereditatem,q̃ hereditatem,q̃ hereditas repzesentat personaz defuncti heredis:sed q̃ hic glo.soluit in forma nostria:q̃ in legatis spectatur,dies cessionis,in hereditate dies adiectiõis:queritur, quare hoc est. Itẽ si seruꝰ hrs instituat exigit iussꝰ dñi in pos.suf fit ratihabitio,vt.ff.de acq.here.l.si quis mihi bona.§.iussuꝫ.in hoc.sufficit ratihabitio dñi,vt.C.qui.admit.ad bo.pos.l.fi.Ꝫ tñ in do.pos.vel hereditate.exigitur voluntas sequens vel precedens ipsius serui in fideic.her e. non exigitur cõsensus ipsiꝰ serui,vt est de here.instit.l.cũ proponas.z.ff.ad Trebel.l.seruo iuuto.§.j.in omnibus istis queritur causa quare.

1 ☞Institutio non valet,si quis in testamento instituit oẽs homines de mundo.

2 Testato2 si dicat,ledo fundum:non valet legatum tanquam derisoriũ cum posset esse vnius digiti.

Et vnum hominem ꝛc. ✶Dicit.j. quod aliqs ꝓpt instituere plures.Querit gl.si quis instituit oẽs homines de mundo, an valeat institutio:Dicit gl.q̃ sic:dicã per testamentum tale nõ valebit.q̃ derisoriũ esset:alibi reperio q̃ si Testato2 legat fũdum,non valebit legatum:quia derisoriũ est,quia potest esse vnius digiti:vt.ff.de iure do.l.eũ pest diuo2tiũ.§.gene.quare illa z hic ita erit.Item q̃ impossibile esset quod haberet effectum.

Hereditas. Diuiditur aũt hereditas in duodecim vncias regulariter z partes hrditatis habẽt ista nomina semis,sextãs,sextus,quadrãs,triẽs Et dt gl. super illo per partes.q̃ illa quatuor nomina q̃ precedũt nõ denominat a numero vnciarũ,sed quãtitate in qua se habet respectu assis totius hrditatis,q̃ sextus dicitur vncia z dimidia,z hoc est dimidia quadrãtis,ſz quadrãs ꝙtinet tres vncias z quadrãs est dimidia semis z semis est dimidia alterius:ergo ẽ octaua pars assis si ergo est ꝙrta pars diceretur quadrãs nõ sextus:vn verũ est q̃ est quarta pars q̃ octies sumpto reddit suuꝫ totum,sed non est quarta pars respectu assis,vñ nõ dicitur a quotitate respectu assis sed o2 numero vnciarum,verum est alio respectu sc hz in quotitate o2 ad aliud quod cõtinet illud z dimidia cias:sicut se habẽt in ꝙtitate sex ad quatuo2 sic se habẽt in ꝙtitate ad vnciam, ſz q̃ ad assem sic dicit gl.hoc falsissimum est de alijs tribus sequentibus sextãs quadrãs.triens:q̃ se habẽt in quotitate, t2 alius q̃ non dicantur a numero vncia ꝛ,vnde ve ꝛ est dicit gl. semis dicitur.Et numero vncia ꝛ falsum est:siue in quotitate respectu assis verum est,qõ cõtinet ser vncias,ſz dicitur dimidia assis:z hoc de semisse est indubitabile verũ quod a quotitate dicitur alius respectu assis.

Si non totus assis ꝛc. Ibi dicitur qõ si institua vnũ i lex vnci.aliũ in ser,z sic impletur,est totus assis:si iustituã tertiã sine parte,videtur ille tertiꝰ esse institutus in vno spõdio. Et si media parte hereditatis,z si sit cõpletũ dispõdiũ,q̃ vnus sit institutus in duodeciz vnciꝭ,aliꝰ in duodecim,z tertiꝰ sine parte, sit trãsitꝰ ad dispõdiũ vt i tertia parte hrditatis videat ille tertiꝰ institutus,q̃ institus est sine parte,vt ôt litera i ver.idẽ:q̃ certi si dispõdiũ expletũ sit:sed ꝛ hoc arg.ff.eo.l.quod Sabinus vbi o2 quod expleto dispondio non sit trãsitus ad dispondium:sed lex illa cõcedat,si recte intelligatur. Item opponitur instituo quẽdã in octo vnciꝭ,aliũ in sex,tertiũ sine parte:videtur ille tertius sine parte institutus in quinqz vnciꝭ:vez in eo qõ de dispondio de hoc dicit litera nostra ver.si plures vncie ꝛc. Et ad literã opponit d.l.ff.eo.l.ex vnciꝭ,sed dico qõ cõcedat,q̃ tñ valẽt quinque de decem,quãtum decem de viginti.Sed opponitur:ôt lex, testato2 legat mihi fũdũ:deinde tibi dimidiũ fundi: videtur retrãsire ad dispõdium:certe non imo videtur tñ ademisse mihi vñ tu habebis dimidiã ꝛ ego aliã.vñ oppo.d.l.C.de leg.cum qõ. dico quod testm̃ hoc dimittis nõ vsque ad dispõdium:z postea instituit sine parte:z ideo institutus sine parte hz quod dicit o dispondio:si ibi legauit cuidã fundum postea alij dimidiã.si postea legasset alicui sine parte cõcedaret,quod lex illa esset isti ꝓria: sed lex illa non habet tot adiectiones mihi leganit vnuꝭ funduꝭ z alij dimidiam sed postea instituit aliquem sine parte,vnde non est isti cõtraria. Doctozes distingunt ita:aut constat quod voluit recedere assem z habet locum lex isto si constat quod non vel dubium est z habet locum l.contraria.

1 ☞Institutio in diem certam,z ex die facta non valet,z quare.
2 Heres an possit institui sub conditione.
3 Institutio hec,instituo cum morieris,an valeat:

Heres z pure. In hoc determinatur de mõ instituendi,ôt litera,institutio in diem certã facta vel ex die,nõ vꝫ vsqz tunc, valeat vel ex tunc,sed statiz
1 vꝫ talis adiectio,p nulla habetur.✶Sed que est causa qõ dicim z ex die non potest fieri restitutio: dominus domini mei dicebat rõ est:q̃ qui semel est heres semper ꝓsumitur esse heres. Et ideo ad diẽ nõ põt fieri quod desinat post diẽ,hic est bõa rõ q̃ nõ in diẽ:sed quare nõ ex die dicebat ipse simile est de re z tpe: aliquis ꝓ parte:alquis ꝓ parte bono z nõ põt decedere testat9 ꝓ parte:non ergo sic erit in tpe q̃ ꝓ parte tpis intestatus z ꝓ parte testatus decedere non potuit. ¶Sed opponitur nonne heres põt institui sub cõditione:z sic põt impleri tarde cõditio z sic ꝓ parte tpis z erit z non erit heres: qui institutus est dicebat ipse conditio quantuncunque tarde impleatur fingitur retro fuisse impleta:sed istam fictionem non habemus quando ex die est institutus vt dies pasche trahat ad diẽ hodiernã z ꝓ sua sententia inducebat.ff.de peri.z cõmo.rei vend. q̃ si pendente.z q̃ simile sit de ex tpe habes.ff.eod.l.potest.Querit gl.ego instituo te cum morieris antequam sit heres.glo.dicit q̃ hic per l. in eadẽ l.extraneum. vnde qñ certum est institutum extiturum heredem rõ suspenditur institutio viuo statiz est heres.z certũ est sic institutũ ſz cũ ipse moriet extiturũ heradẽ q̃ viuẽs moriet.z ideo ꝓ nõ adiecta habebitur,z ad.l.C.eo.l.extraneum.dico quod testato2 instituit heredẽ,cum alquis extraneus morietur, nõ cũ ipse heres

moreretur: hoc verꝫ est q̄ Azo in summa illius tituli, de heredibus istitu. dicit: q̄ hec institutio, ꝫ instituto, cum moriens, valet, ꝫ suspenditur institutio: sed hoc est in ꝑtib, hic expectatur cōditio illa q̄ ipse moreretur vt heres esset. certe nō moritur donec vltimo instāti nō posset esse heres. q2 nec ille cū mortuo sit similis vt. C. de test. l. iubemus. circa principium. ideo sub illa cōditione, cuꝫ morieris nō pot qs institui. Azo defendit opinio. suā: ꝫ dicit, non intelligo cum morieris ita stricte, sed intelligitur aliquē mori ꝫ opinionez vulgi. sc; cum est in lecto mortali. Et si postea moriat per quinq; dies vulgus tamen dt moriturꝫ planū tunc est quod habēt voluntatē ꝫ deliberare pōt: ꝫ iū adire: ꝫ j. dicit ꝫ ille, intelligo q̄ posset quis institui sub illa cōditione, cū morietur, ꝫ q̄ sic intelligatur mori, vulgus intelligit: adducit leg. ff. de fun. instructo instrumento legato. l. cum delationis. §. alinam. tamen primum credo verius.

1 ¶ Impossibilitas multiplex.
2 Impossibilitas facti vel perplexitatis, quando vitiat legatum.
3 Impossibilitas iuris vel nature quando vitiet institutionē ꝫ legatum.

1 **Impossibilis.** †Distinguit gl. de impossibili condi-tiōe, vn dicit gl. est quedā impossibilitas facti. vt. ff. ō sta. l. i. l. cuꝫ hīs dico q̄ nulla est impossibilitas facti, sc; difficultas: ꝫ de tali logiur lex illa. Itē alia ē impossibilitas ꝓpter perplexitatē dt gl. ō cōdi. inst. l. si Titius dicat testator sic Titi⁹ hīs esto: q̄ vtrūq; videt institui⁹ sub conditione. si aliter hīs erit. Sed cōditio an impleda ē: vt ff. de cōdi. ꝫ demō. l. si heredi. ꝫ sic si quereretur q̄ vn⁹ esset heres ante aliū, ꝫ econtra q̄ est impossibile: ꝫ hec est impossibilitas perplexitatis: ꝫ de ista ꝓpter pplexitatē. ff. de ver. obl. Titi⁹. falsissimum est, q̄ ista sit
2 perplexitas, possunt dari vtrique vel neutri: ꝫ pplexitas, est qñ ꝓponuntur duo quorū vnū dari, ꝫ alteri dato cotingit inconueniens, vnde quando se patiuntur nulla est perplexitas: dicit igit
3 hic gl. †q̄ impossibilitas facti vel perplexitatis vitiat legatū nō impossibilitas iuris vel nature: vnde videtur q̄ impossibilitas iuris vel nature: vitiat institutionē ꝫ legatū. j. de l. §. vltimo. soluit gl. i. §. alias. q2 cōd. impossibilis impossibili. iuris vel nature eqñ est adiecta persona honorati, sc; heredis: q2 conditio sue institutiōis est impossibilis, ꝫ tunc nō vitiat, vt hic. si i personā honorati vt legatū vitiat. vt hic dico, q̄ sine adꝫciatur i persona honorati vel honorātie, habentur ꝓ ñ adiecta, ꝫ vz institutio vel legatum. vt hic. sz sec⁹ si li ꝓcesserit ꝑceptuz impossibile, verbi gratia: dixit testator hīs esto: mihi volo q̄ ascendas celum: ecce impossibilitas nature, vel q̄ cōtrahas matrimoniū cum sorore tua ecce impossibilitas iuris, ꝫ si hoc non feceris, ego lego tali decez de tali legato loquitur lex cōtraria, ꝫ si aduertas non est legatus sub cōditione impossibili sed sub necessaria vnde non meruit signari ꝓ contraria.

ADDITIO.

a ¶ Impossibilitas ꝓpter ꝛc. Adde q̄ñ impossibilitas ratione perplexitatis habeat vitiare. Bar. in. l. j. ff de cōditio. institutionū. Et illud dicitur impossibile q̄ de iure cōcedi nō potest. Bar. i l. si duas. §. grammatici. ff. de excu. tuto. aduerte tñ ꝓ ampliozi declaratiōe quatuor esse species impossibilitatis, vt latiꝰ p Bar. in d. l. j. de cōdi. instit. vide domi. Jas. in l. si mihi. §. si qs seruos ff. de leg. primo, vbi dicit quod impossibilitas prestatiōis vitiat legatum. Et q̄ illud quod nō pōt fieri de iure cēseatur impossibile vide eundem d. Jas. in. l. quidam cum filium. col. vñ. verſi. tenendo tamen, in iij. lectu. ff. de verborū. obligationi. vbi dicit q̄ impossibilitas nō solum de natura sed etiam de iure dr. l. generaliter. ff. de verbor. obligatio. gl. in. d. l. j. ꝫ ibi doc. ff de condit. insti.

1 **Si plures conditiones.** †Ibi dr q̄ si plures cōdi-nes sunt adscripte institutioni, cōditionib⁹ est parendū, super illo ver. oib⁹ parendū. hz gl. dicit abolicam, vbi dt qō si cōditiones sunt plures casuales cōiuncte sufficiat primam cōplere. ff. de cōdic. inser. l. si plures cōditiōes. dico quod iste sunt plures cōditiōes copulative adiecte: vbi te istit. vel, tibi lego. si feceris: ꝫ si feceris hoc dico idistincte qō debēt ambe adimpleri: dicā tibi q̄ spiritu mouetur gl. ꝫ hic ꝑm qō est in litera. institutiōibus: q2 intelligas gl. de pluriⁿ institutiōib⁹: q2 dicit testator: istituo te. si nauis ex Asia venerit: ꝫ in alia parte dicit. si Titius factus fuerit cōsul: sz dico in exemplo isto, si ita separatum nō distinguendū imo indistincte vltima est implenda sicut in legatis. ff. de cōdi. ꝫ demon. l. j. q̄ traditū dt tex. q̄ si sunt plures cōditiōes. vltima sufficit alteri obtēperare. vt hic. similiter dicit gl. dicas q̄ verꝫ est q2 sufficit vnam impleri si sint plures in nō faciendo institutinez: si non feceris hoc, aut non feceris hoc, debet esse vtrumque non factum vt ff. de verb. obli. l. si qui stipul. si fiat sic distinctio ꝓpositionis dico q̄ non dz vtrū que ad impleri indistincte, sine contrariā. confaciendo vel in non faciendo affirmatiue vel negatiue. nec sufficit alterū ꝓ. istam theoricā: habes difficile legē ff. de reb⁹ dubiis. l. si quis ducenta. §. vtrū. Aliud est dicere q̄ sit diūnctio inter terminos hic si nō dederis Stichū aut Pāphilū, promittis mihi decem: q2 tunc totum ē diſiunctum. Et si feceris alterum q2 dederis Stichum non committitur stipulatio, vñ sufficit alteri impleri, sed si sic dicam, vt sit disiūctum interpositiones nō it terminos si non dederis Stichum tantum, aut si non dederis Pamphilum. promittis mihi decem: si dederis Stichum ti contra est obligatio legis ergo oportet vtrumque dari vt nō cō mittatur stipulatio nam primo casu sit disiunctio inter termios vnde dicit l. illa deficit q2 aliud est dicere, si nō dederis Stichū aut si non dederis Pamphilum. promittis mihi decem: z aliud aut si quid horum nō dederis, promittis mihi decem: vt in l. pe alleg. ff. de rebus dubiis. l. si quis ducenta. §. vtrum.

De vulgari substitutione. Rub.

1 ¶ Substitutio est institutio, ꝫ ibi exemplicat.
2 Substitutus vulgariter pluribus nouissimo loco potest substituere seruum, ꝫ ille non potest deficere.
3 Substitutio de seruo potest fieri in secundo gradu.

1 **Potest autem quis** Dicit gl. sup radi-ctum est de primis institutionibus. †Unde substitutio: est institutio. vnde si dicam: hic instituo Titium si nauis ex alia venerit. deinde dico: ꝫ si nauis nō venerit Seius heres esto. Sed a de Seio est institutio: sed idem esset dicere, Titius heres esto. Et hic per illa verba instituo Titium si nauis ex Asia venerit ꝛc pōt intelligi due institutiones in eodem gradu. vel institutio ꝫ substitutio, cum dicitur: Titiū instituo si nauis ex Asia venerit ꝛc. Institutus sol⁹ ꝫ nō substitutus pēdēte conditione. simul nō admittet ad bo. pos. secun. tabulas. l. j. §. j. gradu. hz si intelligerent ambo insti. pendēte conditione ambo simul. non admittent ad
2 bon. pos. ſm tab. vnde curremus ad mētē defuncti. † Dicit litera testator potest pluribus vul. substituere. vñ pt. dicere. Titiū heredē instituo: ꝫ si Titius nō erit Seius heres erit: si Seⁱ heres nō erit, Alⁱ⁹ vel⁹ esto heres. nouissimo loco pt substitu. seruū ꝫ ille nō pt deficere: illi vero bene pnt nō esse hīdes iste velit no-
3 lit erit hīs dt igit gl. sup illo verbo nouissimo. sc; vltimo. † Inde querit nō quid in scōo gradu. posset fieri substō de seruo hoc mō: dt testator Titium heredē instituo. ꝫ si Titi⁹ mihi hīs non erit. seruū ei substituo: ꝫ si seruus meus heres nō erit. Seium substituo dt. gl. q̄ hoc ñ pōt fieri: ꝫ licet arguat sic q̄ impossibile est geri neccile est nō fieri. Si enim esset substō facta seruo sub cōditiōe impossibili, q2 seruⁿ velit nolit est heres, cū igit substituit dicendo, si seruus meus heres nō erit. Seium substituo. ecce conditio impossibilis. q2 velit nolit est heres infra. de heredi quali. tate ꝫ differētia. §. j. Et sic ipossibile est admitti substitutū: ꝛc. de impube. ꝫ ali. sub. l. post aditā. Dico quod falsum est, ꝫ q̄ pōt substitui seruo, vñ ratione gl. impedit dupliciter. q2 de facto dō iure. de facto sic. ¶ Pone seruⁿ substitutus in primo puta Titio⁹ isti seruo substitutus est tertius. puta Seius. Et si seruus meus heres nō erit. Seius heres esto. ¶ Pone, seruus moriat anteq̄ repudiat ꝑmus deinde repudiat primus cōstat q̄ tertius, sc; Seius q̄ erat seruo instituto admittet: q2 fuit substitutus sub ista cōditione, ꝫ si seruⁿ meus hīs nō erit. Seius heres esto. Et planū est quod cōditio illa sub qua nō admittit iste tertius, nō est impleta q̄ seruus heres nō fuit. hec est via facti p quā impedio gl. ꝫ ea ratione. ecce via iuris, ꝫ q2 si sit i videnti, seruⁿ posset repudiare nā verum est quod dominus, sc; testator posset eū facere heredē vellet nollet ipse seruus. sed ꝑ illa verba: si heres nō erit. Seius heres esto videtur cōmittere in volūtate sua sit heres vel nō. & heredibus institutēdis. l. iā dubitari. Bartolus. Sequit in litera ver. vel inuicē, ꝛc. l. cū ver. ꝫ ex disparib⁹ q̄ sunt tres institute ex diuersis partib⁹. vn⁹ i sex vncīs. ali⁹ i quatuor. tertiⁿ in duabus ꝫ isti duo qui sunt instituti. vnus in quatuor. alter in duab⁹. substituat tertio instituto in ser. ꝫ ille moriatur anteq̄ sit heres. duo substituti ex quo nō fuerunt ex posse in positione in suis substitutionibus. venient in dispiciēdo portiones suarū institutionum: vnus institutus in quatuor. habebit de illis sex quatuor. et institutus in duabus habebit illas duas.

1 ¶ Substitutus vulgariter vbi admittitur: an ad omnia illa admittitur ad que poterat admitti ille cui fuit substitutus. Et quid in pupil. substitutione.
2 Institutus sub cōditiōe regulariter nō transmittit ad heredē.

Institutus

3 Instit⁹ cum substituto quado admittatur.
4 Instit⁹ ⁊ substitut⁹ simul admittuntur, licet vbi voluntas fuerit cert. ambigua, ⁊ est conflictus iurium ⁊ rationum.
5 Patrimonij vires quilibet p̄ se ſumitur ignorare.

Instituo. Vide casum. Titiꝰ ⁊ Seiꝰ heredē instituo: Titio substituo Seium, ⁊ Seio quendā extraneū: qui institutus nō fuerat, puta Mœnius: h ambo instituti. ſ. Seius ⁊ Titius non adierunt, id est, neuter adit, admittitur substitutus in totum. ſ. Mœnius, sed ſi Titius instit⁹ adit, ⁊ Seius cui fuit ſuo ſtitutus Mœnius non adit, admittitur Mœui⁹ ad partē Sei, cui fuit substitut⁹: ſi vero Sei⁹ adit, in nihilum admittitur substitut⁹ Seio: ſi ambo instituti adierūt. ſ. Titius ⁊ Seius, tunc substitutus Seio. ſ. Mœnius in totū re pellitur: vnde pōt distinguere ſi queratur, admittatur substitut⁹ ſ. Mœnius: in caſu iſto aut ambo instituti adiuerunt, aut neuter adit, aut quidam ſic ⁊ quidam non: ⁊ h quidā ſic, ⁊ quidā nō, an ille qui adiuit fuit Seius, cui erat substitut⁹ Mœui⁹, aut fuit Titius, cui non fuit substitutus Mœnius: ⁊ quid iuris, in omnibus iſtis membris vidiſti: ⁊ ſic intelligas gl. ſignatam ſuper il lo verbo ſine vna diſtinctione, in illa ſua parte diſtingue, ergo, ꝛc. Dicit litera noſtra: q ſi ambo instituti Titius ⁊ Seius nō, ad eum id eſt neuter adit: q⁊ tunc ſubſtitutus. ſ. Mœnius admittit ſine vlla diſtinctione de iſtis verbis: ſine vlla diſtinctione habes hic gl. ſine diſtinctione quidam ordinis dixerunt: q⁊ nō ē diſtinguendus: vtrū ſit inſtitutio: q⁊ ſemper iſte Mœnius in totum ad mittitur: ex quo neuter ad id ſi non fuerit inſtitutio facta p̄ prima: vel aliꝰ ſine ſubſtitutione de Mœnio, inſtitutio ⁊ ſubſtitutio ordinem dicant: q⁊ inſtitutio p̄ prima eſt ſubſtitutio ſecunda: vt in p̄cip. dictum fuit ⁊ p̄mum ⁊ ſm ordinē alij exponunt ſine diſtinctione, ſc. ſubſtitutionū non ordinis vt dixerūt p̄mi. ſ. nō diſtinguēdo, an fuerit ſubſtitutio vulgaris vel pupillaris: q⁊ nō refert quare ſi neuter adit, admittetur ſemp iſte tertius. gloſa nititur reprobare p̄mā expoſitionē. imo ōt gl. q⁊ iuſſit facienda in ordine, q⁊ primo dꝫ fieri inſtitutio: vt. ff. de vulgari ⁊ pupillari ſubſitu. l. ij. ſ. p̄i⁹. alias patris. Sꝫ huic oppoſitōi reſpōdet gl. q⁊ ille. ſ. p̄ius. corrigitur per. ſ. ſequētē vſq; in fin. l. ſ; hic nihil ōr de vulgari. ſubſtitutio. hic nihil ōr de ordine, q̄ igitur ſpiritu fuerunt moti: vt ſic exponerent: dico q⁊ ſi intelligim⁹ ſine diſtinctione: ſ. caſus. litera non poſſet ſtare vt vidim⁹: ⁊ ideo moti fuerunt ad ſic exponendum. iij. Reſpō. opinio gl. imperatores Seuerus ⁊ Antoninus reſpōderunt ita de facto ſine diſtinctione: ſ. ſubſtitutum in totum admitti. ſ; a nobis. ſ. Juſtiniano ſubaudi ē diſtinguēdus, diſtingue ergo. ōt gl. ⁊ diſtingue vt in gloſſa ſecūda. dico vno verbo ſine vlla diſtinctione admittere ſubſtitutus ī caſu noſtre legis, vnde ſi pponitur queſtio, an ſubſtitut⁹ admittatur in totum, dico admitti. Et hoc in caſu noſtre legis cum neuē inſtitutorum adiuit ſine diſtinctiōe admittetur in totū; Et hec vera opinio: ſ. q̄ eſt rō dubitatiōis: ecce, ſubſtitutio nō tranſit ad herede. Pone inſtiui Titium. ⁊ Seium, in partem Titꝰ ſubſtitut⁹ ē Seiꝰ. ⁊ in partem Seū extraneus, puta Mœnius: videbat q⁊ ille cui facta eſt ſubſtitutio de extraneo. ſ. Seius decederet. ſed ſubſtitut⁹ extraneus non admitteretur nec tranſiret ad ſubſtitutum: q⁊ eſt quā heres ſu⁹. Sꝫ hoc non eſt verum: q⁊ ſubſtitutus nō eſt heres ei cui ſubſtituitur, ſꝫ teſtatoris. ſ. quo caſu. ſ. j. Jo. rides caſum: vbi ſubſtitutus ſine diſtinctione admittitur ī totū; Seiꝰ caſus ē: vbi ſubſtitut⁹ i nihilū admittit, licet p̄ dictum fuit. Pone vn⁹ de inſtitutis adiuit, alter non adiuit, ſi ille adiuit cum fuit ſubſtitut⁹ extraneus ſubſtitutus in nihilū ad
1 mittitur: vt. C. de impube. ⁊ alij. ſub. l. poſt aditam ꝑ Tertius ca ſu vbi admittitur in partē. ſunt duo inſtituti vnus alter ſubſtitutus. ⁊ extraneus eſt ſubſtitut⁹: ille adit ſolum cui eſt ſubſtit⁹ co Nſa⁹. Et ſic, p parte illi⁹ adcūtis cuā ſcit ſubſtitutio q̄ ad oēs vbi ille hꝛs cui fuit ſubſtitut⁹ extrane⁹, nō adit, ⁊ ſic ad partem nō admittitur extraneus ſibi inſtitut⁹. Sic dꝫ itelligi lex Verūga. ⁊ pupillari ſubſtit. l. coheredi. vides ergo in illo caſu vltimo, q⁊ vbi admittitur ſubſtitutus vulgariter, ⁊ p ſubſtitutionē admittitur ad omnia illa ad que poterat admitti ille cui fuit ſubſtitutus. Aliud ē i pupil. ſubſti. l. q habebat: vbi ponitur talis caſ⁹. filium ⁊ filiā impuberē inſtituit, filiā impuberē exheredauit. deinde poſt filiā exhēdatā ſubſtituit extraneum, p̄ceſſu t̄pis ſi lius impubes inſtituit⁹ viuit, eo viuente filia exheredata ſibi ſubſtituto moritur in pupillari etate: vnde extraneus p ſubſtitutionem admittitur ad omnia bona filie exheredate decedentis ōm de filiꝰ impubes moritur in puerili etate: querit. nunqd ſubſtitutus admittet ad bona q̄madmodū ⁊ ille cui fuit ſubſtitut⁹? ōr enim q⁊ nō. ſcio q⁊ gl. ōt Jnnocentius ibidē. vnde enim turbat gl. q̄modo pōt eſſe ōt gl. q⁊ ſubſtitut⁹ extrane⁹ non hebebat omnia p. ſ. iſtum. gl. timoꝛ huiꝰ opinionis ōt q⁊ conditio ſub qua fuit ſubſtitutus ille extraneus defecit: vnde fatetur quod ſi non defe
2 cillet, admitteretur ad omnia. † Dico quod falſum eſt, et tene regulā: q⁊ inſtitutus ſub cōditione non tranſmittit ad heredem vnde filia exheredata tibi fuit ſubſtituta, extraneus fuit ſubſtitutus ſub conditione. Et ideo illud ius nō trāſmittit ad ſubſtitutū vt C. de caducis tollēdis. l. j. ſ. ſinautē ſub. cōditiōe. dicit ibi glo. illū ſ. deberes dicere ꝑ. q⁊ tranſmittit ad heredem ſubſtitutus decipitur: verus eſt quod tranſmittitur ad ſubſtitutum meo relicto cōditionali, alter erat in l. vnde. Et in caſu illius legis: q habebat nō erat ſubſtitutio in eodē, vñ bene intelligo legem iſtā. ⁊ humiles vbi extrane⁹. ⁊ ſi nō haberet ex iure inſtitutiōis haberet iure accreſcēdi: vt hic. ⁊ ff. eodem. l. coheredi. ⁊ male dicit gl. in illa l. qui habebat. vnde timoꝛe huiꝰ opinionis vult glo. q⁊ enim nō deficit vltima, ſed tunc nō eſt differētia. ſ. ſi ſeruus alienus. ꝛc. hic pomit talis caſus, inſtituo vnum liberū: puta Titium heredē ⁊ ei ſubſtituo, ſubſtitut⁹ admittit cū eo. ⁊ ſic accidit mirabile, † q̄ inſtitutus cuꝫ ſubſtituto admittit, quod alias nō regulariter cōtigit, tamē quādoq;, vt ff. de here. inſti. l. pater familias. ⁊ vult gl. quod in illo ſ. ſint tres caſus: vnus quādo putatiuus liber inſtitutus eſt, vt ei ſubſtituatur alius: quādo verꝰ liber quez teſtatoꝛ ſcit liberum ⁊ aliꝰ quādo verus ſeruus quem teſtatoꝛ fūt ſeruus dico quod eſt vnus caſus tātus: teſtatoꝛ inſtituit liberꝫ. puta Titium ſubſtituit, inuenitur ſeruus, ⁊ iuſſu dñi adiuit, nonne ſubſtitutus admittitur in parte cum domino ſeruti: dicitur quod ſic et q⁊ in inſtitutione dictum fuit: ⁊ ſi heres non erit in ſeruo, quē ſciret ſeruum habēt illum intellectuꝫ, ſi ſeruus inſtitutus domino nō acquiratur, quod ſubſtitutus habet totuꝫ vt in caſu, in quo ſciuit ipſum liberꝫ hꝫ illum intellectum, tamen ſi ſibi nō acquiſierit in ſtitutus, vel etiā cui⁹ poteſtate erit, ſi cōtingat cū poſtea fieri ſeruum tūc ſubſtitutus hꝫ totum, at in caſu noſtro putauit eū liberꝫ teſtatoꝛ, ⁊ fuit aliter: ⁊ ideo imperatoꝛ aliter iudicauit: vt ſubſtitutus admittat in partē cum inſtituto. Videamus p̄imo vñ cōtingit: ſed vt videtur quod in caſu noſtri. ſ. quādo inſtituit putatiuus liber: quiſcōm veritatem erat ſeruus, ⁊ quod admittat ſubſtitutus cuꝫ inſtituto: ratio eſt cum teſtatoꝛ inſtituit liberuꝫ putatiuū: ⁊ ſic dicit ſi heres non erit, talē ei ſubſtituo: deinde apparet ſeruus ſubſtitutus, petit admitti. dñs ſimiliter petit admitti vñ in caſu dubie volūtatis, quid voluit teſtatoꝛ ſignificatione p hec verba ſi heres nō erit, querit: quis ſit intellectus illoꝝ verboꝝ: ſcōm veritatem dictum eſt, ſed litera noſtra dicit in verſi. illa verba, ꝛc. ſed quid in caſu dubie voluntatis vt erat in caſu noſtro cū inſtituit teſtatoꝛ putatiuuꝫ liberuꝫ ⁊ ſubſtituit. ⁊ ſi heres nō erit dicit ſubſtitut⁹ p me eſt opinio teſtatoꝛis, ex q̄ putauit te inſtitutum liberꝫ in libero inſtituto ſi dicat ſi heres nō erit, ſenſ⁹ ⁊ effect⁹ illoꝝ verboꝝ eſt: ſi heres nō erit ſibi vel alij. vel alij in cui⁹ poteſtate poſtea erit ſubiect⁹: vt ſ. cū inſtituit, ſeru⁹ hꝛs nō poſſit eſſe ſibi vel alij, in cuius poteſtate erit poſtea ſubiectus: verū eſt q̄ ſcōm opi. teſtatoꝛis, ſubſtitutus debet admitti in totū: dicit dominus me⁹: q̄ ſi teſtatoꝛ putauit eum liberꝫ. ⁊ in veritate erat ſeruus. ⁊ in ſeruo illa verba: ſi heres nō erit, habēt iſtuꝫ ſenſuꝫ ſi heres non erit vel aliuꝫ nō fecerit heredem vt puta dñm ſuū: ⁊ ideo ego dominus veritate inſpecta admitti debeo, et tu ſubſtitutus in totuꝫ excludi: p ſubſtitutō facit illud generale: opinio magis cōſiderāda eſt. vt ff. p empto. l. ij. ſ. ſi quis a pupillo. ⁊ ff. de acquirēda heredis. l. is qui putat, p̄ deo dño eſt illud. Veritas magis eſt ſpectāda: vt ff. de negotijs geſtis. l. ſi cum putauī, in fi. ⁊ infra de vulgari. ſ. ſi quis rē. Imperatoꝛ ꝑpter conflictuꝫ rationuꝫ facit ſicut faciunt ruſtici: diuiſit cām, vñ vtrunq; admiſit p̄ parte dixit gl. in l. Neſennius. ff. de negotijs geſtis in fi. ⁊ pp hoc eſt. ff. ō petitio. heredi. l. ſed ſi lege. ſ. quod aūt. ⁊ ſic imperatoꝛ ꝑpter cōtrarietatē ⁊ cōflictuꝫ rationum coniunxit inſtitutum cum ſubſtituto: vel accidit cōiunctio ꝑpter ꝛietatem iurium. Ego habeo filium emācipatum, habeo filium ex eo in poteſtate retentuꝫ, me moꝛtuo p ius ciuile admittetur nepos, ⁊ filius emācipat⁹ excludetur: quaſi filij emācipati iure ciuili ſunt incogniti, vt ō. de exhered. libe. ſ. emancipatos. ⁊ infra ō here. que ab inteſta. ſ. emācipati. p ius p̄toꝛiuꝫ admittet emancipatus ad bono. poſ. vñ liberi quēadmoduꝫ ⁊ ſi ſeruꝰ: vt ſ. de bono. poſ. ſ. quod autē contra. ⁊ ꝑpter iſtā ꝛietatem diuerſoꝝ iurium, factuꝫ eſt edictuꝫ per quod ſimul admittitur filius emācipat⁹, ⁊ nepos in poteſtate retentus: vt ff. de cōiugen. cum emācip. lib. p totuꝫ, ita hic ꝛimperatoꝛ ꝑpter ꝛietatem iurium ⁊ cōflictum rationum admittit vtrunq; ſubſtitutum ⁊ inſtitutum: ſed nō fuit bonus ruſticus. nā ruſtici controuerſiam de qua agitur ſcindunt per medium ſed hic dominus admittit ad tres partes ſubſtitutuꝫ, ad quartā tantum: ſed hoc facit illa ratio, q⁊ dominus validioꝛem rationeꝫ hꝫ p̄ ſe, ſcꝫ q⁊ veritas eſt ſpectanda. Item ⁊ alia ratio mouit ipſum quia ſeruus qui fuerat inſtitutus, ⁊ ei facta erat ſubſtitutio erat eius ſeruꝰ: vñ maledictus homo qui facit cōditionem ſuam: deteriorē argumē. l. C. ō ſeruī. titu. generali. l. pſes. Jdeo Jmperatoꝛ ſibi adiudicauit tres ptes ⁊ ſubſtituto quartā. † Et nota hic q̄ q nō hꝫ ſuperioꝛem poteſt eſſe iudex in cauſa ſua, ⁊ ita d

eam, quod illi qui constituntur se non habere superiorem in terra sua, eo. errore q̃ illud subijcitur. dico, q̃ possunt esse iudices i causa sua: dictum est q̃ dñs hȝ superiorem rationem p̃o se secundū veritatem, z substitutus debiliorem, scilicet opinionē testatoris, q̃ ergo non succumbit debilior ratio in totum: vt domin⁹ in totū admittat: dico q̃ ideo quod sic iudicetur non solum conflict⁹ rationū. Dȝ ex hoc ambigua volūtas defuncti fuit: si enim esset voluntas defuncti, certe testator credidit seruum istitutum liberū z ōt, si hēs nō erit talis, sit hēs: z sine hoc per illa verba: si non erit hēs: vī voluisse si non heres esset sibi vel alij, in cui⁹ potestate postea recidit. si contigerit ipsum seruum q̃ substitut⁹ admitteretur, z non vī voluisse p̃ illa verba: si heres non erit. ex quibus credidit ipsū liberū heres non erit, z in cuius potestate esset: z ideo non videt testator p̃ illa verba: si heres non erit, s. domino in cuius potestate nunc est: tamen hic nō hic nō est certū quare forte z si testator ī rei veritatē scit, quod alieno dño nūc subiectus esset, nihilomin⁹ cum instituisset q̃ bene vellet quod domino suo nunc acquireret hereditatem, in casu nostro cuȝ putauit eum liberum z direrit, si heres non eris: z sic videtur velle si heres non eris tibi vel ei in cuius potestate postea eris subiectus modo vī velle, z si heres non eris ei cuius domino es subiectus, z c. q̃ forte si sciuisset ipsū seruū, bene vellet q̃ dñs ei⁹ haberet bona. z sic cū instituisset: vnde conflictus rationū, z cū hec ambigua volūtas defuncti que dicta est facit substitutuȝ admitti cū instituto in casu nostro: q̃ si certum esset de voluntate dēfuncti sicut de opinione. ¶Idone, testator in casu nostro istum seruum credebat liberū, z dixit: si hēs nō eris, videt velle, z si heres non erit sibi vel domino futuro q̃ substitut⁹ admittatur, z non videtur velle hoc si heres non erit dño qui nunc est: hoc esse certum, z ita volūtas ei⁹ est certa: q̃ solū vellet ipsu institutū heredem esse sibi vel domino futuro non dño p̃esenti, cum inueniatur in p̃esenti sub dominio alterius, deberet substitutus ī totū admittī: z sic loquitur lex cuȝ pponas. C. de heredi. institu. vbi dī: nam si crederes vnde est tibi talis litera: nam si, crederes eum, pp̃riū, z suū libertum heredem instituerit, nec partem ad alīū quēquā, subaudi cuius dominio nunc est subiectus: sed solū sibi vel dño futuro pertinere voluerit, subaudi z hoc certū sit, z sic voluntas testatoris est certa, z extitit cōditio substitutiōnis: q̃ nec sibi nec alij dño futuro ꝑpotuit hereditatē querere nō dño, sub cui⁹ dominio nūc est sine volūtate testatoris quā dicim⁹ talem esse ibi z certum tibi, quare substituto delata est hēditas, sc̃ȝ in totum, z sic habemus ibi, quod si testator instituit quendā liberum, z dicit sic si heres nō erit, si postea apparuerit institutum istum seruuȝ z sic p̃ illa verba, si heres nō erit velle testatorem, si heres non erit sibi
5 vel domino futuro, z sic non dño p̃esenti, quia cum †voluntas defuncti sit ambigua, z est cōflictus rationū z iurium, admittetur si mul institutus z substitutus lȝ inequaliter: vt dixim⁹ in lege illa C. de heredi. instit. l. cū pponas. Idem est thema quod testator seruum cōmunem quem putabat liberū, instituit z substituit his verbis: si heres nō erit sibi vel domino futuro, z nō p̃senti domino hoc est certum, q̃ dominum p̃esentem non vult facere heredem in isto casu certe voluntatis ex quo seruus postea inuenitur totum deferet ad substitutū: z sic non obstat illa lex huic: hic loquitur in casu dubio ibi, in casu certe voluntatis ex q̃ seruus postea inuenitur. nec obstat q̃ ibi dicit litera, ex quo est voluntas, q̃ verum est quod in casu de q̃ loquitur ibi questio est voluntatis, sc̃ȝ quod credat testator illū quez instituit seruum vel liberū sȝ in responsione certū est de voluntate z opinione testatoris, vel vt supra dixi, vñ hec questio est facti, an testator credat eum quem instituit libez vel seruū: z ideo imperator in lege illa. cū pponas, non respōdet: ideo q̃ est, dicit volūtatis: q̃ credebat liberuȝ iu-
7 ris, z q̃ ignorat ipsuȝ seruum: †q̃ quilibet p̃esumitur ignorare vires patrimonij sui. l. quisqs. C. de rescinden. vendi. vnde nō p̃esumit eum quē instituit in l. illa, cum esset cōmunis testatoris z alij ignorare seruum esse nisi alia cōiectura esset que moueret in ꝛium. sed pone: quod testator credebat ipsum esse seruuȝ z appareat, z sic certū sit de voluntate ipsius: vel quod credebat esse liberum: z cum certū sit de voluntate ipsius, z dicit volūtate vt in authētica cedētib⁹. dicit quid sit statuendū quid iuris sit in isto casu quādo certa est voluntas testatoris, respōdet Impera-
tor ad vtrūq; casum, sc̃z cū credit ipsuȝ esse seruum vel cū ipsum credat esse liberū: vñ cum est voluntatis in casu qui ꝓponitur: sȝ nō in casu respōdetur quod est responsio certe voluntatis sed in litera nostra est ratio dubie voluntatis vñ in versicu. alias enim verba, z c. verā significationē do illorum verborum: si heres non eris, z in casu p̃imo in q̃ credebat ipsuȝ esse liberum z dat veraȝ significationē illoȝ verboȝ: verum quod in illo casu in quo cre-
8 debat eum liberū, †ista verba: si heres non eris secundū varietatem significāt, si heres nō eris tibi vel dño futuro: vñ subaudi in litera, istud significat indubitanter cum credit istitutū liberū: sȝ verum plus significent p̃m voluntatē testatoris, dubiū est: q̃ dubiū est, quod si testator sciret cū esse seruum, an ipsum instituisset vt domino acquireret: q̃ forte vellet domini habere hereditatē dicit vnde dubitatur, an illa verba, si heres non erit vltra hoc q̃ indubitanter significat: z idem tāgitur in litera, an significet nō
9 p̃m voluntatem testatoris si heres non eris domino qui nunc est †Et p̃ istam ambiguitatem testatoris volūtatis admittantur substitutus cum instituto, licet vt equa. iter dictum est. ista suppletio facta ad literam optime sequitur in fine, ibi: q̃ totius z c. vnde in isto. ¶. si seruum alienum z c. dices q̃ ponitur vn⁹ casus tantum z hoc p̃imo, scō reuertitur: ad casum illum ibi, illa verba, z c. sic illa exclusio id q̃ z c. illa supplet̄ facta ad literā quam dixi, refertur ad p̃oximum dictum ad illud q̃ dictū fuit a p̃incipio. ¶. sicut dicit gl. Bartolus.

De pupillari substitutione. Rub.

1 ☞ Substitutio pupillaris quibus verbis cōcipiatur, z de regulis ad substitutionem pupillarem.
2 Verba hec si heres non erit, z in pupillari etate decesserit sit de pupil. substitutione.
3 Substitutus si admittitur per vulgarem sit heres defuncti, per pupillarem sit heres pupillo.

1 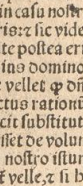 **Iberis suis.** †Hic dicit p̃imo gl. quod quatuor regrū tur ad substitutionem pupillarem in hac litera contractando: sed sequitur in litera: veluti, si q̃ dicit hoc modo, z c. sup illo verbo hoc modo, z c. dicit gl. hic caute not. q̃ p̃imo ponit verba institutionis. secundo verba substitutionis vulgaris tertio substitutionis pupillaris. dico contra glos. quod illud totum, scilicet z si heres non erit vel si heres eris, z in pupillari etate decesseris, est exemplum substitutionis pupillaris: vnde doctores dicūt pupillaris substitutio sic fit: filium meum heredem instituo impuberem. z si heres erit, z in pupillari etate decesserit talē ei substituo, falsū ē, imo ita fit, filium meū impuberē hīdem instituo: z si in pupillari etate decesserit, siue heres factus siue nō, talē ei substituo: vnde in pupillari exheredato pōt substitui, z ita
2 constat q̃ ille non erit heres. †Dico ergo q̃ hoc verbū, si heres non erit, z in pupillari etate decesserit, hoc totum est ō pupillari substitutione: alias si dices vt dicit gl. q̃ hoc si heres nō erit sit exemplum vulgaris: z hoc si heres eris, z in pupillari etate decesseris sit exemplum pupillaris. pone q̃ testator ita dixit: filiū meum impuberem instituo: z si filius meus heres non erit, vel si heres erit, talē sibi substituo: decedit testator: decedit ille filius in pupillari etate nō fact⁹ heres ſm gl. †Substitutus si admit-
3 tetur p̃ vulgarē sit heres defuncti: p̃ pupillarē sit hēs pupilli. vnde dico q̃ illa verba: z si heres nō eris sunt de pupillari: cum de si decedat anteq̃ sit factus heres vel post in pupillari etate, substitut⁹ admittit ad bona vtriusq; defuncti z pupillari colorato. gl. vult dicere vbi dictū est, talē instituo: z si heres nō erit, talē ei substituo. exēplū est vulgare, s. vbi dictū est filium meū impuberē instituo: z intellige siue heres sit siue nō exēplum pupilli est. hoc est verū, sed nō est intētio nostra: q̃ solū vult ponere exēplum de pupillari.

1 ☞ Testamentū in quo pupillariter substituitur est vnum testamentum, inspectis persona testatoris z consignatiōe z sigillatione testamenti.

1 **Igitur.** Vbi dicit q̃ testamentum in quo pupillariter substituitur, sunt quodammodo duo testamenta dico q̃ est vnum, inspecta persona testatoris: q̃ vnus est qui fecit: lȝ sibi z alij. Ite vnum est inspiciēdo testameti cōsignationē z sigillationē. sȝ inspectis his q̃ duplicia sunt de quibus testat defunctus. s. bona sua z bona pupilli sunt duo.

1 ☞ Substitutio pupillaris an intelligatur in vulgari z econtra.
2 Substitutionum alia directa alia obliqua.
3 Substitutionis directe quinque sunt genera.
4 Substitutio quando dicatur exp̃essa z quando tacita.
5 Substitutio pupillaris alia exp̃essa alia tacita.
7 Substitutio exemplaris in quibus differat a pupillari.
8 Substitutio pupillaris non nocet matri z quando.
9 Generaliter dictum, generaliter est intelligendum.
10 Verbum substituo: ita pōt adaptari ad fideicōmissariā substitutionem sicut directam.

Verbum

Verbum simpliciter probatum debet intelligi in significatione illa inqua omni casu potest habere locum.

Si autem &c. In isto. §. consuluit testatori q̃ in stituat sibi ꝛ substituat vulgariter in vna parte testamenti, ꝛ illa secure aperitur cũ alia parte pupillariter, cũ nesciat se instituisse pupillariter. et quo impubes apprehendit hereditatẽ bene certus est substitutus vulgaris q̃ expirauit que sibi erat manifesta q2 aperta erat. sed pupill9 q̃ est in alia parte testamenti posita. ex quo est legata ꝛ nõ aperta substitutus ignorabat cã. ꝛ ratio substituti nõ machinabitur in morte. pupilli gl. arguit ꝫ cõsiliũ huius. §. sed illa oppositio nõ vꝫ ꝫ opositio sit ꝫ conꝛ. §. huius ꝛ offende q̃ consiliũ non valet in vulgari substitu. expressa continetur tacita pupillaris: vt. ff. c. l. iã hoc iure. ꝛ. C. de impub. ꝛ aliis sub. l. quamuis. ꝛ sic cum videbit substitutus vulgarem, nonne sciet se pupilli ariter substitutũ ecce q̃ illud cõsiliũ nõ operatur, dico q̃ est contra imperitos: vnde dicunt isti illud consiliũ est propter ignorantes. q2. si esset peritus iuris coipso, quod videret vulgarẽ intelligeret ꝛ pupillarem fuisse hoc est absonum dicere posset dicere si vellet: q̃ in vul. nõ in
1 telligit pupillaris, sed cõtra. sic, sed qualiter hoc ecce ratio q2 i pupillari intelligitur vulgaris est q2 hec causa q2 per vulgarẽ. habet testator heredem per pupillarẽ hꝫ heredem pupill9 vnde si vellet testator per pupillarem prouidere de herede impuberi verisimile est quod etiã sibi prouidere: q2 charitas prima incipit a seipso q̃ ordinata ideo i pupillari itelligit vulgaris ꝛ sic nõ est cõ si sibi prouidet testor de hẽde p hoc nõ habes q̃ ipse prouiderit pupillo. arg. l. preses. C. de seruiti. generali. dicam tamẽ. vt communiter dicitur in vulgari facta pupillo intelligitur pupillaris ad argumentum factũ cõtra consilium. §. huiꝰ dico qõ. hoc verum est q2 in vulgari, intelligitur pupillaris sed si exprimatur amplius nõ intelligitur ergo cum hic fuit pupillaris expꝛa. aplius nõ itelligit vulgari: vñ cũ videbit substitu. vulgarẽ, nõ intelliget pupillarẽ que est contra rationem. habes optimũ argu-
2 Tõ illud q̃ sub vno intelligitur: verum est, si illud nõ exprimitur ad hoc. ff. de re mil. l. Lucius Titius. §. idem, vsq; ad fi. v. l si intelligat eã fuisse expressam, nescit de quo sit expꝛa ex quo non est aperta: q2 põt esse quod de alio est pupillaris quã vulgaris: q2 potest ita dicere testator: filium meũ impuberẽ mihi heredẽ instituo ꝛ si heres non erit. Titiũ ei substituo: vel si heres erit, ꝛ in pupillari etate decesserit, Seiũ ei substituo. Itẽ aliud cõsiliũ dat ite. §. q̃ testator propio lino ꝛ propia cera dꝫ signare partẽ illã i qua separati ꝛ lateret ẽ pupillaris substõ. dicit gl. propio lino ꝛ propia cera debet hoc facere quia si alieno lino ꝛ aliena cera vendicaret eam dominus ꝛ sic aperiretur dñs meus de mosaico dicebat: quod dñs suus tolleba tistam iniquitatem, ꝛ dicebat: quod ẽt si alieno lino signasset ꝛ sigillasset testator: tũ dominus eius nõ posset vendicare: vnde sicut cum ignorans tignum alienum apponit in domo sua non potest vendicare verus dñs, sed prestatur illi estimatio duplex. de hoc nõ curo: sed verũ est q̃ vendicare non põt, ꝛ est introductũ hoc pp publicam vtilitatem vt. ff. de rei vend. in rem actio. §. tignũ. sic dicam hic, dominus non poterit vendicare ceram de qua factũ est sigillũ in testamẽtis vel aliꝰ instrumentis quia si esset sic auferretur facultas phãdi. ꝛ sic esset contra publicam vtilitatem, sicut ex alia parte ꝫ vtilitate publicã esset si tignũ vendicaret: vnde publice interest, ne probationũ facultas angustetur. C. de hereti. ꝛ ma. l. penul, in fi. sed ad qd queris mendicata suffragia: lex dicit q̃ agere põt actione in factum vt sibi exhibeatur cera in qua nõ hꝫ dominiũ nec est sibi debita: vt ff. ad exhibendũ. l. iij. ergo multo fortiꝰ cerã sigilla q̃ nec sua sunt nec sibi debita, poterit retinere, vñ dꝫ p
propio lino. id est diuisio, ꝛ propia cera, id est diuisa. ꝛ no. i gl. cer
vulib. meo gl. ordinaria eo modo exponit. Redeo ad illũ. §.
3 quarõne excitati in quo est gl. sup illo verbo exemplũ. i qua cõti
netur tota materia substitutionũ: vñ distingue substitutionum alia directa alia obliqua. Directa sit. si talis heres nõ erit talis heres ex toto obliqua dicit fideicõmissaria, ꝛ de obliq̃ nihil ad presens. ex ista habebis infra de fideicõ. hereditatibꝰ p totũ dicta alia vulgari alia pupillaris, alia exẽplaria, alia cõpendiosa, ꝛ alia breuiloqua. ꝛ sic sunt quinq̃ genera dicte substitutiõis vulgaris ẽt gl. ẽ q̃ fit verbis negatiuis, sic si Titiꝰ heres nõ erit
4 tale substituo. † vulgaris tacita sit verbis affir. hic duobꝰ vel tribus heredibꝰ. istitutis dicat testator quisquis mihi hꝰ erit substitutus heres sit vel vos invicem substituo ad hoc. ff. de heredi instituend. l. cũ in testõ. §. verba gl. hic q̃ dicit dñs Azo, in summa huiꝰ tituli. forte posset dici expꝛssa illa, que fit verbi negatiuis aut affirmatiuis. ꝛ vos dicitis vtrobique esse expressa vulgarẽ dicit ipse in expressa pupillari, intelligit tacita pupillaris: vt ff. eo. l. hoc iure. Itẽ p hoc verba. Titius ꝛ Seius vter eorum nolet heres esto mihi p verba ista vterne colligitur substitutio vulgaris tacita: vt ff. de here. instit. l. Seius ꝛ Titius. sed quare dicit dominꝰ Azo, illa forte est expressa que fit verbis affirmatiuis sicut illa que fit verbis negatiuis. hec est causa: q2 vulgaris sortitur effectũ etiã in casum negatiuũ, sc; si sit heres nõ erit, ꝛ ideo nisi casus iste est expressus in quẽ sortitur vulgaris efficaciã vulgaris dicitur expressa, male ergo posuit forte, q2 in verbis affirmatiuis nunq̃ sortitur efficaciã: q2 si institutus cui substitutus est vulgariter adiret hereditatẽ. ꝛ ipse esset heres et piraret vulgaris: vt C. de impube. ꝛ aliis substitutio. l. post aditã. q2 igitur casus negatiuus est ille in q̃ sortitur efficaciã, ls posset fieri verbis affirmatiuis, ideo cũ sit verbis negatiuis dicit expressa, cũ sit verbis affirmatiuis dicitur tacita. ꝛ in pupillari nõ dicit tacita vulgaris q2 similiter casus in q̃ sortit effectũ sc; negatiuꝰ nõ est in pupillari expressa, dico qõ quãdoq; est vulgaris dubia. vt. C. de heredi. instituen. l. vltima. aliqua tacita vt in pupillari si pupillaris sic fiat filiũ meũ impuberẽ heredẽ instituo si filiꝰ meus in pupillari etate decesserit. talis sit heres eius. hic est vulgaris tacita nõ de vi verbo rũ. sic loquit. l. iã hoc iure. ff. eodẽ sed si fiat pupillaris substitutio vel verbis, q̃bus dicit cã fieri litera. §. eo. in pincip. habet expressam vulgarẽ, hic instituo filiũ meũ impuberẽ heredẽ, ꝛ si heres nõ erit vel si heres erit, ꝛ in pupillari etate decesserit, cũ hoc totũ sit in pupillari de vi verborũ est
5 expꝛssa vulgaris. † Alia est pupillaris, ꝛ pupillaris alia expressa alia tacita: que fit verbis negatiuis, ꝛ sic dicũt ꝫ illi ei9 quod dictum fuit in vulgari, verbi gratia: instituo filiũ meum impuberẽ ꝛ dico. si talis heres erit, ꝛ in pupillari etate decesserit. tale ei substituo. hec est expꝛssa, vñ cõiter dicitur quod casus in q̃ pupillaris sortitur efficaciã affirmatiuus est erit heres vel nõ erit heres, nihil facit, sz hoc. si in pupillari etate decesserit, q2 si erit heres vel nõ erit heres, diceremus eã expressam vel tacitã cũ filio exheredato nõ posset substitui pupillariter expꝛsse. q2 nõ potest dici si heres erit. vñ illud nõ est verũ q̃ expressa pupillaris fiat verbis affirmatiuis, tacita verbis negatiuis, cõsiderãdo ista verba affirmatiua ꝛ versatina erit ꝛ hoc nõ erit hic dicit expressa illo casu in q̃ sortitur efficaciã. tacita pupillaris est in vulgari expꝛssa, vt si dicerẽ sic filiũ meũ impuberem instituo, ꝛ si heres nõ erit talez ei substituo. ꝛ talis est casus in q̃ sortitur efficaciã: ꝛ ideo tũc dicit expresse. sed in primo tacita aꝛia est expẽplaris, ꝛ dicitur sic q2 ad exemplũ pupillaris introducta est. vñ sicut voluit lex quod posset pr̃ testari filio. si decederet añ etatez testabilem. sic in furioso voluit lex, quod patet posset testari filio furioso. si decederet anteqũ fieret sane mentis de ista tu habes. C. de impube. ꝛ aliis sub
6 stitu. l. humanitatis. dicit hic gl. † q̃ expẽplaris differt in multis a pupillari. vñ cõcordo in pluribꝰ: sed nõ imo dico, quod in expẽplari debet testator instituere certas psonas, vt ff. de impube. ꝛ aliꝰ substitutio. l. humanitatis. sed in pupillari posse quecũq; intelligo. tñ qõ si esset iste impubes, id est in etate stabili ꝛ testaretur. ꝛ illi q̃ tũc nõ relicta sibi legitima portiõe possent infirmare testm̃ possint. ꝛ nunc cũ pr̃ substituti: alia est breuiloqua, ꝛ continet quatuor, ꝛ omnes expressas scõm Azo. Instituo duos filios impuberes. ꝛ dico, vos invicẽ substituo, hec cõtinet quatuor expressas: q2 libet est substitutus. aliꝰ in duobꝰ casibus in casu vulgaris ꝛ in casu pupillaris istã vocat legem recipprocam, quia vnus substituit alteri. ff. codez. iã hoc iure. ꝛ l. Lucius. sed quomodo expresse sunt: q2 expressa vulgaris que hꝫ casum expressum, ꝛ expressa pupillaris que hꝫ casum pupillarẽ? Hugo dicit
7 forte tacite. † Azo dicit qõ expresse. ꝛ hoc, ꝑ hatsic. q2 tacita pupillaris nõ nocet matri: vt C. de impuberi. ꝛ aliis substi. l. ꝑcibꝰ. sed illa que fit p hec verba nocet matri: vt ff. de vulgari ꝛ pupilari. l. Lucio. ergo, ꝛc. dico qõ Azo verũ dicit: q2 hic sunt quatuor expresse. ꝛ in pupillari si fiat illis verbis, qbꝰ lex voluit eã fieri sup ꝛa codez in pincip. est vulga. expresse. sunt igitur hic quatuor expresse: vos invicẽ substituo, cũ hoc sit in psona duoꝝ impuberũ. hic dico illud expressus qõ potest habere de vi verborũ illud tacitũ quod nõ potest habere de vi verborũ, sed inris interpretatione impuberẽ instituo, si dico. si heres nõ erit, talez substituo, nõ habeẽ ista si heres eris ꝛ in pupillari etate decesseris, tale tibi substituo: ꝛ ideo de vi illo rũ verborũ nõ est pupillaris in ista vulgari. sed tñ dicit substituo: ꝑ hoc verbum substituo. intelligitur iam vulgaris quã pupillaris. ergo vtraq; de vi verbo
8 rum intelligitur: vt ff. de seruitu. vrba, predio. l. si seruꝰ. † Et generaliter dictũ generaliter intelligitur: vñ dico qõ ꝑ illa verba habeẽ quatuor expresse. ꝛ in pupillari est vulgaris expressa quãdo sit eo mõ q̃ litera nostra dicit in pncipio alia est cõpendiosa, ꝛ hec quando continet expressas. nec potest continere plures, verbi gratia: dicit miles. instituo filium impuberẽ. ꝛ quãdocũq; decesserit, talem ei substituo: ꝛ hec est vulgaris, si non erit heres ꝛ pupilaris si heres erit, ꝛ in pupillari etate decesserit ꝛ fideicõmissaria si post pubertatẽ decesserit: ꝛ hoc si mater non est in medio; q2 si est in medio mater ꝛ decesserit, post pubertatem ista in-

stituit, est quedã specialis substitutio iure militari facta, q2 post pubertatem obligat heres ad fideicõmissariũ; hoc fauore mris cum est in medio: z ideo non est existente matre in medio, nõ obligatur, imo venit substitutus iure directo, hoc pbatur. ff. de testõ milita. l. miles. §. j. z C. de impube. z alijs sub. l. p ecib⁹. Jn ista cõpẽdiosa sic distinguo, aut fit a milite z tũc, aut fit puberi, aut impuberi si puberi tũc cõtinet duas, vnã vulgarẽ, si hrs nõ erit; aliã intra milites special, si heres erit: z quandocunq; decesserit si fiat impuberi quẽ hz miles in potestate, aut est mater impuberis vinẽs z cõtinet tres, vulgarẽ z pupillarem, z fideicõmissariã, eo decedente post pubertate si mater nõ sit in medio, nõ obligat nec trahitur ad fideicõmissũ, sed cõpetit directo. Sic loquitur. l. pcib⁹. C. eodem. z l. Centurio. ff. eo. si fiat a pagano aut in testamento, aut in codicillis, si in codicillis fiat qbuscunq; verbis fideicõmissaria est quandocunq; institutus decedit: q2 directo nõ potest valere in codicillis, ideo valet vt valere põt: vt ff. ad Trebel. l. Scevola. si in testõ, aut fit ei cui nõ potest substitui pupillariter, vt q2 instituo extraneũ, z sic dico quandoq; decesserit, talez substituo, habet duas vnã directã, aliam fideicõmissariam, directa est si heres nõ erit fideicõmissaria si heres erit z quãdocunq; decesserit, arg. l. ex facto. ff. ad Trebellianũ. si sit a pagano ei cui põt substitui pupillariter. Azo distinguit, aut fit his verbis quãdocunq; decesseris talis heres esto, duas hz, vulgarem z pupillarem, vulgarem. si heres nõ erit, pupillares si heres erit. z in pupillari etate decesserit si post pubertatez decesserit nullã: q2 vsq; ad tempus istud potuit valere iure directo, ideo post pubertatẽ lex noluit eã obligari. Jta loquitur. ff. codẽ. l. verbis ciuilib⁹. et l. in pupillari, aut his verbis, quãdocunq; decesseris talem tibi substituo, duas hz, vulgarẽ si nõ sit heres. z fideicõmissariã quan
10 docunq; decesserit etiã post pubertatẽ. † Quia verbuz substituo,
a est [a] verbum quod ita potest adaptari ad fideicõmissariam sicut ad directã: vt C. de insti. z substi. sub cõditio. fac. l. generaliter. z verbũ simpliciter platum debet intelligi in significatione illa in qua omni casu potest habere locũ. z illa est fideicõmissaria substitutio, siue añ pubertatẽ siue post decesserit. l. in testa. C. ũ testa. mi. z C. de impub. z alijs substitu. l. ij. aut fit his verbis, quãdocunq; decesserit sine liberis, talis heres esto. dicit Azo qõ in casu isto solũ cõtinet fideicõmissariã, scz. si post pubertatẽ decesserit, qũ hz locum fideicõmissaria nõ pupillaris. z in pupillari etate decesserit, q2 certum est, qũ si in pupillari etate decesserit. decedet sine filijs, q2 in tali etate liberos pcreare nõ potest. aut fit his verbis si decesseris in pupillari etate, tatem tibi substituo: vel, postea si ne verbis quandocunq; talem vos substituo. z authen. puberta tem. z est pupillaris postea fideicõmissaria.

ADDITIO.

a Verbum substituo. Adde quod verbũ substituo appositum in psona alioz duoz substituozũ appellatur verbum cõmune scõm Alex. in cõsi. xij. incip. attentis verbis, versicu. Et constat, in j. colum. in iij. volu. p gl. z doc. in l. precibus. C. de impube. z alijs substi. z gl. in §. extraneo. hoc titu. z doc. in l. iã hoc iure. ff. de vulg. z pupilla. Bal. in l. in testõ. ix. questione. C. de testa. mil. z doc. in l. recusare. §. Titius. ff. ad Treb. vbi de isto verbo late.

1 ☞ Testamento paterno invalido nõ valet pupillare. z quando.
2 Testamentum quando fiat nullum ipso iure per bono. possef.
3 Testamentum cũ sit de iure ciuili rumpitur in totuz p querelã.
f **Liberis.** † Jbi dicitur: quod pupillaris substitutio ẽ sequela paterni testi. z ideo si paternũ testamentũ nõ vz nec pupillare. z hoc est verum dicit gl. non valeat pupillare testm non solum si testamentum paternum non valet ab initio, imo si ex postfacto euanescat. z pupillaris substitutio euanescit: z hoc verum, si paternũ testamentũ rumpitur in totum quod rumpatur pupillare, si totuz testm paternum pius ciuile, scz querela, sed si p bono. possef. contratabu. tenet substitutio, vt
2 ff. codẽ. l. ex duobus in fine, ratio diuersitatis est: † q2 testamẽtuz est de iure ciuili. z ideo p querelã que est de iure ciuili rumpitur in totũ: z q̃ ad substitutionez, sed p bono. possef. que est de iure p̃ torio nõ, quia nõ potest facere pretor, quod ille qui semel fuit heres quod nõ sit heres. j. de bono. possef. §. quos aũt, sed cum impugnatur testamentũ p bonoz̃ possessionem contratabu. aut petitur bono. possef. cõtratabu. ante aditã hereditatem. z tũc facit testamentũ ipso iure nullũ, aut post aditam. z tunc facit nullum iure pretorio: vnde gl. dicit hic simpliciter: quod per bonorum possessionẽ nõ sit nullũ, male dicit. imo ỏbet distingui. z alibi ita distingui, vt C. de col. vt liberis, sed ego dico qõ p bon. possef. cõ tratab. siue ante aditã hereditatẽ siue post expugnatur testm vt sit nullũ ipso iure pretorio tantum: quia non potest facere pretor, vt dictum est. sed videtur quod regula illa non valeat quod si testamentum paternum rumpitur per bon. possef. cõtrata. qõ substitutio non remaneat, quia pupillares tabule dependent ex testamento paterno: quia si paternum rumpitur iure ciuilissimi liter pupillares tabule. z si iure pretorio similiter pupillares tabule. z ad hoc non respondet domi. meus.

Singulis autem. † Jste. §. dicit, quod si pr̃ habet plures ipuberes. z sub stitutat nouissimo morieti ius succedendi ab intestato, inter alios vero non videntur inuicem substituti: vt ff. de leg. ij. Titia Seio. dicit gl. q in illa lex fuit plus quã substitutio facta vltimo morienti. q2 dictum fuit, partes suas alienarẽt. vñ ex verbis phibite alienationis presumimus fieri substitutionẽ inter fratres: dico quod falsum est: ex illo nõ tollitur: sed legant testatoz vni ex fratribus pretorium: rogauit vltimo decedentem de restituendo statoz quod totum deueniret ad vltimum: Hoc est per substitutionem non ab intestato sed per ius accrescendi.

Quibus modis testa. infirmentur. Rub.

1 ☞ Testamentum rumpitur arrogato filio, nisi ipsum priue in stituerit arrogatoz.
2 Testamentum ingressi monasterium rumpitur per ingressum ni si in testamento monasterium instituerit.
3 Testamentum primum quando rumpatur per secundum.
4 Sẽtẽtia prima nõ invalidatur per secundã latã ab eodẽ iudice.
5 Fideiussores dati in causa prima renouandi in causa appellatio nis z quando. z nu. 6.

Testamentum iure fa ctum. Et dicitur hic, quod si quis post testamentum factum, adoptauit filium testamentum rumpitur, debes scire in isto adoptiuo q̃ si ipsum in stituit antequã adoptarem, non rumpitur testamentum, sed ex heredatio facta de eo antequam adoptaretur non facit valere testamentum: vt ff. de liberis z posthumis. l. filio. §. vltimo. z ff. de
1 bon. pos. contratab. l. non putaui. §. si emancipato. † Habes ergo hic. quod si quis facit testamentum, postea arroget filium, q2 quasi filius nascitur rumpitur testamentum, nisi ipsum primo instituerit: quia tunc non rumperetur per iura allegata: si quis fecerit testamentum anteq̃ ingrederetur monasterium, cũ ingreditur, nascitur sibi filius: q2 monasteriũ dicitur eius filꝰ: ideo rũ
2 pitur eius testamentũ † nisi in testamento monasterium instituerit, ideo cõsiliũ est huius legis z legum pallegatarum, si gẽ facit testamẽtũ qõ instituat, añ z sic p eius ingressum non rumperetur
3 eius testm. † Alius modus rumpendi testamentum, scz si fiat secundum testamentum, tunc rũpitur primum. iste modus tangitur in §. posterioze. dicit gl. z bene. per secundum rumpitur primum nõ solũ si secundum q̃dicat primo, imo etiam si cõcordet
4 q2 si sententia ab eodẽ iudice. z super eodem lata sit secunda, valet prima secũda nõ: vt ff. de re iudica. l. iudex. z est ratio: quia mutatoria est volũtas defuncti vsq; ad mortem. authen. Jj cimutare. quãdoq; vult vt C. qui testamen. facere pos. l. si quis impubere. z ff. de adimen. z transl. lega. l. ij. in fi. sed iudex ex q̃ semel ptulit sniam, functus est officio suo, ideo prima valet. z non ista sed si quis p rioze, etc. ibi dicitur, quod secundum testm valet, sed in eo confirmetur primũ. arg. dicit gl. quod si sẽtẽtia prima cõfirmetur p sententiam appellationis. ageretur vt ex sententia lata in causa appellãdi: vt ex prima. q2 vt quod sit in casu: unde sic dico in casu alio, q̃ ex prima sentẽtia agitur, ex prima dicit gl. tũc demũ cum est cõfirmata p causam appellationis sic ex placito pmutationis agitur reum secuta: q2 rei executio cõfirmat vinõ ex traditiõe agitur sed ex placito pcedente demum cõfirmato p rei traditionẽ, sed dominus meus dicit mõ q̃ semp agitur ex snia appel. siue iudex appel. confirmat primã, siue ferat sententiã cõtrariã. † Una ratio est: iudex appellationis demandat sententiã executioni: vt C. de appel. l. sancim⁹. circa mediũ. z Castrẽsis
5 aud. authen. si q̃s litigãtiũ, sed si ageretur ex prima sententia, iudex
6 a q̃ appellatũ est. demandaret eã executioni: ergo, z c. † Jte. quod appel. extinguitur, pnunciatum. z sic obligatio que fuit nata ex prima sententia extincta est: z obligatio extincta nõ relurgit. ergo, etc. itẽ fideiussores dati in causa prima renouãdi sunt in causa appellationis, si feratur sentẽtia prima prime: vel prima cõfirmatur. primũ pbatur. ff. iud. sol. l. ij. in pin. l. z ibi quod fed si agatur ex prima sentẽtia, ex hoc essent fideiussores primi obligati: ergo, etc. est casus vbi tenet primum testm: vbi non vltimus per verbum vltimi: vt ff. de heredi. instit. l. vltima.

Alio quoque modo etc. Testamẽtũ finitur ab perio tribꝰ modis vidistis q̃ ipso iure annullatur: sed p quartũ modum qui hic tãgitur, scilicet p capitis diminutionem minimam, nõ tollit ipso iu-

ipso iure. Dicit ꝑ la. capitis diminutio est de iure ꝓtorio: testm̃ est de iure ciuili: sed falsum dicit, vñ errauit ⁊ iure puerit. imo capitis diminutio est de iure ciuili, ⁊ est actꝰ ciuilis: vt supra de legitima agna. tut. in fi. ad hoc enim est in authen. cũ seq. que ō dicit, circa ꝓincip. ⁊ in casu. ſ. sequẽtis seqtur, nõ tamẽ ꝑ omnia ⁊c. necessaria est bon. possess. scõm tabu. q2 cum aliqs facit instrumentũ, ⁊ postea patit capitis diminutionẽ obliquã, si tamẽ inuenit se in statu ꝓtorio ⁊ ꝑ mortis iure ciuili nõ potest adiri hereditas ab herede, sed petitur bon possess. scõm tab. ideo hoc tantũ casu necessaria est: sed pone qõ tabule nõ extãt: qd fiet? iure ciuili, audire nõ potest. Ite nec petere bon. possess. secundũ tabu. q2 illa locum non habet nisi demuꝫ tabulis existentib⁹: vt ff. si tabu. test. nulle ex tab. l. j. videtur ergo omni auxilio destitut⁹: dominus meus hic voluit dare aliud consilium.

1 ☞ Testamentum non infirmat ex eo solo quod testator dixit nolo testamentum meum valere.
2 Testamentum quando rumpatur, ⁊ quando ⁊ qualiter hoc cognoscatur.
3 Institutio heredis est caput ⁊ fundamentum totius testamẽti.

1 **Ex eo autem.** ☨ Ibi dicit, quod si testator fecerit testm̃: si postea dicat: nolo testamentum meum valere ex eo solo, quod hoc dixit: nolo testm̃ meum valere, nõ infirmatur: vt hic. ſ. ff. de testa. ⁊ quemadmo. test. infir. l. sancim⁹. videtur ergo ⁊ si queratur de testa. rumpendo vel annullando,
2 do ibi arte. ☨ vt scias quãdo rumpat testamentuꝫ ⁊ quando non q2 aut post testamentũ factum contingit vnus de quatuor casibus huius tituli aut nõ sit sic rumpitur testamentũ. si nõ aut intestata est querela vel bon. possess. ☨ tabu. ⁊ quomodo annullandum est q2 per querelã ⁊ simpliciter ipso iure per bon. possess. cõtrariũ iure prætorio, aut testator post testamentũ factũ mortẽ sibi conscinit, aut damnatur eius memoria, ⁊ tũc annulat, aut post testamentum cũ testator esset furiosus, heredes nõ curauerunt eum, aut captꝰ eũ nõ redemerunt, ⁊ tunc annulatur: vt in authen. vt cum de appel. cogno. ſ. cũ de parẽtib⁹. ⁊ ſ. si vnum. olim istis casibus deficientibus. si queratur an testm̃ annulletur, distinguo: aut testator post testamentũ, pcessit ad aliud testamentum, aut non: si non pcessit ad testamentum, tamen volebat valere testamentum tam factum, aut fecit in verbis aut pcessit ad factum, si fecit in verbis aut in istis verbis tantum primuꝫ testm̃ valere volo: aut queritur delegatis, an annullata sint aut queritur ō restitutiõe si queritur de legatis, dico qõ annulata sũt ope exceptionis: vt ff. de testa. mili. l. milites. ſ. veteran⁹. si queritur de institutiõe aut nõ est elapsum decennũ. ⁊ tunc nõ de statibus illis verbis trib⁹ testatoris, testm̃ meum nolo valere, tenet institutio, aut cum illis verbis, lapsuꝫ est decennũ, quod intelligitur ex tpe testamẽti facti, nõ tpe ꝓlationis verborum. ⁊ tunc institutio cassa est, vt C. de testa. l. sancimus. ⁊ est plana ratio diuersitatis ꝓdictorum:
3 q2 scilicet est institutio quam legata q2 institutio est caput ⁊ fũdamentũ totius testamenti: vt infra de leg. ſ. aũ heredis institutione ideo facilius annullantur legata quã institutio, si aut testator nõ stetit in istis verbis tãtum, nolo valere testm̃ meum: q2 heredes met indigni, ⁊ tunc fisco: vt C. de his qui. vt indi. l. heredi. ſ. eodem. l. cum tabule. ſ. vulgo. Si aũt testator nõ stetit in verbis tãtuꝫ, sed pcessit ad factum, vt q2 pcessit ad actum cãcellãdum aut actum destruendi, si ad actũ destruẽdi q2 removit tigilla, aut boscecit, ꝓpter delicta varia heredum, q2 nolebat decedere intestatus, scꝫ propter delicta heredum, tunc fisco applicatur hereditas, ⁊ tenetur fiscus prestare legata. Si aũt q2 vult decedere intestatus, tunc veniunt venientes ab intestato, nec teneatur ad legata. ff. de his que intesta. delen. l. prima. ⁊ l. vltima. ⁊ C. ō his qui vt indignis. l. hereditas. quid in dubio dicit gl. qõ ꝓsume
4 quod ꝓp demeritum heredis destruxerit hec gl. C. eodẽ. l. nobis, sed ego dico ꝓ per illud generale ꝓsumitur bene meritus qui nõ ꝓbatur demeritus vel malus, vel potes distinguere, vtrũ ex parte maioꝝ inciderit vel ex parte minoꝝ, nõ appho vt C. de edicto diui Adria. tol. l. vltima. licet qdã ita distinxerũt. Si aũt pcessit ad actum cãcellãdi, dico nõ cãcellata rata esse, ⁊ cancellata esse irrita: vt ff. de his que in testa. delen. l. penulti. ⁊ hoc vbi pcessit ad factũ. si pcessisset ad aliud testamentuꝫ distinguo, aut pcessit ad aliud testm̃ ⁊ ipsum perfecit, aut nõ perfecit. si nõ perfecit, aut primum erat minus solenne tunc renocatur ō testamento militis. l. eius militis. ſ. militia missus, sed primũ aut erat solẽne, aut nõ pfecit. q2 nõ potuit si non fecit, q2 pentuit omnia manent rata ⁊ firma, sive erant in primo testamento si scõm nõ pfecit. q2 non potuit legata in primo ope exceptionis annullari, scꝫ institutio elt rata: vt ff. ō adimen. ⁊ trãsfe. lega. l. ex parte, si pfecit scꝫ aut solenne aut minus solenne. aut primum solẽne testm̃ ⁊ secundum perfectum, licet minus solenne sic se habeat, quia in vltimo restituti sunt venientes ab intestato in primo alij aut res aliter se hꝫ in primo casu primum nullã est, si res aliter se hꝫ primum ratum hꝫ, vt C. de testamen. l. hac consultissima. ſ. penul. si autem est vltimum so. cinc sicut primum, aut i primo erant instituti liberi aut non si in primo erant instituti liberi manent ratum non obstante secundo, nisi in testa. secundo fiat mentio de primo. vt. C. de testa. authꝰ. hoc inter liberos. si nõ erant instituti in primo liberi, aut primum derogatorium secundi: nã si primum erat derogatorium secũdi primum tunc manet nisi de primo fiat mentio in secundo ff. de leg. iij. l. si quis. in prin. si primũ nõ est derogatorij secundi aut i vltimo solẽni sunt instituti capaces aut non capaces si capaces iudubitanter ruumpitur, aut nõ capaces nõ habent hereditatẽ, sed defertur primis institutis in primo vt ff. de bis quib. vt indig. l. cum quidam.

De inofficioso testamento. Rubr.

1 ☞ Testamentum dicitur inofficium, si pater filium non instituit sed exheredat.
2 Querela est quoddam inofficiosum iudicis, non autem accusatio neque actio.
Querela nunquid sola intentabitur aut cum ea intentabitur, petitio hereditatis. ⁊ que sit practica.
3 Querelam inofficioſi an habeant ascendentes per lineã masculinam in testamentis descendentium.
4 Frater vel sor non admittetur cõtra testamentum fratris, nisi persona turpis vel infamis instituatur.
5 Fratres vterini habent querelã. sicut cõsanguinei.
Differentia sexus est hodie sublata. ⁊ hoc verum eo mortuo ab intestato de cuius bonis agitur sed in testamento nihil immutat.
6 Filij fratrum premortuorum an admittatur ad querelã patrui sui, sicut pater eorum admitteretur si superstes esset.
7 Querela quibus liberis detur.
8 Querela cum sit de iure ciuili, an detur emancipatis qui de iure ciuili sunt incogniti.

Quia plerumque parentes. ⁊c. Hic tractat de iofficio testamẽto, de hoc est ratio nominis argumẽ. dicitur, inofficiosum testm̃ ⁊ querela inofficioſi testamẽti inter patrẽ ⁊ filium versatur officium pietatis, vñ officium. est pietas parentum ad filios. vt C. de ali. prestan. vel alimẽta ob sequium ꝓprium liberti patronum. vt. C. de ne. gest. l. officio nec minus obsequio. cum de cognitõe se ōt hic religio hominis ad Deum vt. ff. de iusti. ⁊ iur. l. veluti. ☨ si pr̃ nõ exerceat istud opus pietatis erga filium q2 nõ instituit sed exheredat, dicitur inofficiosum testm̃, ⁊ dicitur fieri vt dicit litera quasi a demente non quasi furioso videtur sibi contradicere litera. sed dic q2 in
1 primo casu dicitur in litera q a quasi demente, non quasi a furioso, videtur sibi ꝺicere litera. sed ōt q in primo casu dicitur in litera q a quasi demente sit, ⁊ sic quasi est expressũ similitudinis delignationum veritatis. in secundo casu dicit litera q dicitur fieri nõ quasi a furioso sic quasi est expressum veritatis sic videtur tãtum nominis q2 dicitur querela inofficioſi testamẽti ꝗrit. gl. quid est querela dicit q est officium iudicis ⁊ a bocsatis, pba
2 biliter põt dici q2 non est accusatio q2 non gitur ad penam corporalem vel pecuniariam nõ est actio. q2 non petitur aliqd. dari vel fieri ab aduersario ideo est quoddam vitium querit querela. vnde satis potest dici quod est officium iudicis q implorat a filio exheredato immerito vt pronuntietur testamentum factum ꝺ officium pietatis non valere. q. aue nunquid sola querela intentabitur aut cum eo intentabitur, petitio hereditatis hec est doctorum sententia q qui intentat querelã nõ intentat petitionem hereditatis q2 petitio hereditatis cõpetit heredi, l. si heres nõ est ante ꝓlatam querelã, imo institutus ideo cã nõ intẽtat cum querela. Alij. dicunt q imo simul. põt itentari. ⁊ de hoc habes. ff. e. l. cum de inoffi. testa. ego dico q bene dicunt isti ⁊ illi. qui intẽtat querelã põt intentare petitionem hereditatis si vult dixi de rescissoria simul possunt intentari hoc dixi infra de acti. ſ. rursus querela est officium iudicis. rescindens testm̃. q̃ rescisso cõpetit petitio hereditatis ⁊ ideo possunt intentari. ⁊ dicet sic. i libello filius exheredatus: pẽto rescindi per querelam testamentũ ⁊ mihi restitui hereditatem per petitionẽ hereditatis sic ite. ligo l. qui inofficioso testamento. ff. e. queritur quis intentat dico q filiꝰ exheredatus in testamento ascendentium. p lineã masculinã hꝫ querelã inofficioſi non preteriti sed hꝫ bonorum possessionem cõtra tabulas. ⁊ q dixi, quod filij exheredati in testamentis predictorum habent querelã hoc est verum de illis qui rite sunt exheredati, scꝫ non recte, rite respicit formã, recte respicit causã vtrum fuerit iusta vel non, vnde potest esse rite exheredatus, non tamen recte quod ꝓbatur, digestis. de bonorum

3 possessione stabu. l. nō putauit, ꝯ non que vis. † Item contra, descendentes p lineā masculinam exheredati in testamētis descendentium p lineā masculinam rite exheredati habent querelā inofficiosi: sic loquitur tot⁹ iste titulus. ff. si quis a parēte fue. manu. sed hec differentia nō est reuocata aliq̄ iure, liberi ꝯ ibi fuerūt p̄teriti, q̄ sunt in potestate defuncti, dicūt ipso iure nullū: si non q̄ emancipati impugnant p cōtratabulas. sed ascendentes nunq̄ dicūt nullū ipso iure testm̄. descendentium, sed habent querelaꝫ exheredati vel bon. possess. cōtra. si fuerunt p̄teriti in descendentibus p lineā femininam, z in ascendentibus habet locū iste titulus sez querelam inofficiosi testamēti. siue p̄teriti, siue exheredati: nō em̄ habet locum bonoꝝ possessio cōtratabu. l. illud ℊ. ad testamenta. z in ista linea femina nullo iure, z testamentum ipso iure nullū, nec cōpetit vt dixi bonoꝝ possessio ℊ tabu. venimus ad lineā collateralem: nō hꝫ ibi locum cōtratabu. sed querela inofficiosi testamēti dūtaxat. z in casu: vt si ff instituat turpē personam, frater vel soror consanguineus z etiā vterinus tantū exheredatus vel p̄teritꝰ, exheredata vel p̄terita habet querelam inofficiosi testamen. vt ff. de inoffi. testa. l. fratres. Jn ista linea trāsuersali pone in casu querelā in q̄ dixi, quando frater vel soror consanguineus fratrē vel sororem consanguineā exheredat, z turpem personā instituat. z circa hoc notabis tria gl. nostra vbi loquit de infamia facti, facit repellia querela: vt C. ō inoffi. testa. l. fratres. dicūt doctores nostri, faciūt admitti ad ꝗrelā. † Frater vel soror nō admittetur ℑ testamentuꝫ fratris, nisi psona turpis vel infamis sit institutꝫ, dicta. l. fratres. dico vtrūq;, bene dicitur p̄ catelina: sed ego video si ponatur quod frater sit turpis p̄sona sicut instituꝫ, nō habebit frater querelā in testamento frīs,

5 imo repelletur arg. ad hoc C. ō inoffi. testamen. lege antea. † Secundo notabis, q̄ fratres cōsanguinei habēt querelā nō vterini hodie vt dicūt gdam, hoc cōrigi, cum hodie sit sublata differentia agnationis: vt in authen. de hereditatibus que ab intesta. p totū potest dici ℑ ium vñ differentia sexus sublata est: hodie verū est eo mortuo ab intestato, de cuiꝰ bonis agitur, vñ de successiōe ab intestato, sed in testō nō inuenio. mutatuꝫ est igitur: vt C.

6 de testamen. l. sancimꝰ. z C. de appell. l. p̄cipimus. † Hoc habis tertio in linea trāsuersali: stat querela ī p̄sonis fratrū, z vltra nō extenditur: nunq̄ hodie filij fratrum p̄ matrem auorumq̄ admittantur ad querelā patrui sui, sez fratris sui patris, sicut pater eorum admitteretur: dicūt gdam quod sic: filij fratrum succedunt sicut et pater, z hoc dicūt vt p̄ꝫ arg. in authen. vt fratrū filij. circa p̄ncipiuꝫ dicimꝰ q̄ nō vt p̄ꝫ. z loquitur authen. de here. que ab intesta. z l. nos loquimur hic de testamentaria in qua non inuenit correctū: stet ergo. C. de test. l. sancimus. z C. de appellatio. l. p̄cipimꝰ hoc est verū. si filij fratruꝫ sicut soli nō habēt querelā, nec intermissi sint soli. ℑ Done, habebat testatorem q̄ turpē p̄sonam instituit fratrem cōsanguineum z vterinū. cōsanguineus intentabit querelā, hoc planum est q̄ poterit, z sic facit locū fratri successuro ab intestato, z sic vterinꝰ veniet cum cōsanguineo quod credo, nec hoc potest negari, quin differētia sexus in successio. ab intestato sublata sit p̄ authen. illā de heredi. que ab intestato. similiter z filij fratrū venient, ex q̄ est locus successiōi ab intest. z sic p̄ obliquū admittetur ad querelā, si quo ad q̄relā effectū. dicit glo. mittunt hoc casu fratrū filij. z sic vterinus cū fratre consanguineo ad successionē fratris expugnato eius testō per fratrem consanguineum, tamen alio iure: q̄ consanguineus frater admittitur, succedit ab intestato, argu. ff. de bon. posse. cōtratabu, lege filium: dōs domini mei, sez Joan. de mona. dicebat cōtrarium: q̄ frater consanguineꝰ ex q̄ sic laborabat solus intentando querelam, z solus faciebat expēsas, solus habebit cōmodū ad iura cōtraria, que dicunt, q̄ ab intestato similiter admittet vterinꝰ cōsanguineus; in sup. z filij fratruꝫ, vt in auth. de here. que ab intesta. ℊ. j. in authē. vt fratruꝫ filij. circa p̄ncipiū. verus est dicebat ipse, q̄ simul ab intestato. p̄ꝫ facto: vt ff. de inoffic. testa. l. nā z sit parētibꝰ vltimus, z. l. sanctio legum. z sic vides in quorum testa-

7 mentis habet locum q̄rela. † Videamus q̄bus liberis det querela: z datur liberis naturalibꝰ z legitimis: hoc certum est dicit textꝰ. adoptati demuꝫ ō inofficioso agere possunt, si nullo alio iure ad bona defuncti venire possunt. nā si iure alio venire possunt inofficioso agere nō possēt. dicit text. adoptati. gl. dicit arrogati dico si litera diceret nō potest stare: q̄ arrogati habēt cōditionē ex lege: vt ff. de inoffi. testa. l. Papinianꝰ. ℊ. si impubes. ergo si alio iure possūt succedere, nō habēt q̄relā vt dixit text. vñ nō possit stare litera arrogati. vñ hic accipit adoptati in genere. adoptati habent querelā arrogati: vt dictuꝫ est, adoptio sub se continet adoptionē pp̄ie dictā. z arrogationē olim transibant adoptati in potestate patris adoptātis z habebāt querelā. hodie si bi sint adoptati ꝯ persona conjuncta, transeunt in eius potestatem. z ideo dicit hodie q̄ olim: vt habeat querelā: sed si p̄sone extranee sint nō trāseunt in eo z potestatem: z ideo non habent querelaꝫ, hoc

8 probat. C. de adoptio. l. cū in adoptiuis. z supra de adoptionibus. ℊ. sed hodie. † Et nota q̄ adoptati quādo adoptātur a p̄sona cōiuncta, habēt querelā manētis in potestate, sez vniuersales z legitimi, z manētes. z exeūtes habēt querelā, sed tūc q̄ querela est de iure ciuili, qua ergo ratiōe dabatur emācipatis q̄ sūt incogniti de iure ciuili: vt infra de heredib⁹ que ab intest. l. emancipati. dicūt q̄ hoc est p̄ p̄torem, quod admittunt ad querelā sed est ne in potestate p̄toris dare auxilium de iure ciuilissimo si iurasset nō posset dare querelā inofficiosi: q̄ per querelam desinit esse heres institutus. z p̄tor nō potest facere de aliq̄ suit heres quod nō sit heres: vt infra de bonoꝝ possessiōe. ℊ. quosdam tem. dico ergo q̄ emancipatꝰ hꝫ querelam per nouas leges: q̄ lex duodecim tabu. nō cognoscebat eum: sed iste emancipatꝰ debet primo impetrare bono. possess. decretalem. Dicūt doctores emancipatus est incognitus iure ciuili: repelleꝫ a querela ideo oportet q̄ habeat inſignia p̄toris p̄ que admittetur ad querelā. z hoc p̄ bon. possess. decreta. sed sicut dixi, si iurasset p̄tor nō posset dare interlignia iuris ciuilis: q̄ p querelam daretur querela cū p querelā desinit esse heres. q̄ institutꝰ erat. q̄ nō potest facere p̄torē vñ p̄ bono. possess. decretalē nō solum emācipati. imo quicunq; non sui indigent ea. z scis tu que est ratio istius bono. possess. illi qui agūt querelā, desinunt in totuꝫ. z postea plata per querelā, adeūt: si volunt abstinent. vnde ille cui cōpetit querela, de iure ciuili, plata, querela. z sic re deducta ad causaꝫ intestatia dibit, si vult: z si vult, nō adibit. vnde voluerūt iura legare istum sez emancipatū vel nō suum, qui querelam nō poterat intentare vt ipse se ligaret, plata querela, tenetur adire, z nō esset in voluntate sua adire: vel nō, alias iura essent illusoria: p additionē nō potest, q̄ nō potest adire nisi, plata querela. ideo voluit q̄dā ligare se, vñ voluerūt iura vt peteret bon. possess. z se ligaret, vt declaret se agnoscere hereditatē que tribuit ius. vñ tribuit ius, q̄ datur. ff. de inoffi. testa. l. quemadmoduꝫ. z l. Papinianus in fine.

ADDITIO.

a Est officium iudicis. Adde q̄ querela nō est actio nec accusatio sed quoddā officiū iudicis. Bar. in l. naꝫ z postea. ℊ. si minor ff. de iureiu. Et q̄ sit medium cōcludendi in querela inofficiosi vide p eundē in l. ij. ff. de inoffi. testa. Aduerte tamen q̄ querela in officiosi testamenti vocatur accusatio sez Bar. in l. j. ℊ. sciendū. ff. de suspect. tut. Aduerte etiam quod querela non cōpetit vbi quis habet aliud remedium. Bart. in l. Papinianus. ℊ. si quis impubes. ff. de inoffi. testamen.

Si tutor. Ibi not. argu. quod aliquis facit non tangi ipse, vnde non admittit tutor legatum. qui agit querela nomine pupilli. licet succubuit. z hoc ex necessitate facit. z de hoc habes. C. de admi. tut. l. cum quedam.

1 ✠ Filiꝰ agit ad supplemētū. si inueniatur habere minꝰ quarta.
2 Filius transmittit querelam non p̄paratam ad suos. z quomodo intelligatur.
Filius transmittit hodie ad posthumos non p̄paratum.
3 Duus p̄teritus z olim, z hodie potest dicere testm̄ nullus ipso iure, emancipatus p̄teritus bono. possessionē contratabulas.
4 Preteritio potest fieri dupliciter inserta causa, et non inserta causa z quando.
5 Et quid si fuerit inserta causa, que tamen certa non est.
6 Causa ingratitudinis sunt quatuordecim quibꝰ filij exheredari possunt: septem qbꝰ parentes z ascendentes in testamentis descendentium: tres in quibus fratres in testamentis fratris.
7 Legitima si fiat testm̄ debet relinqui iure institutionis. Et que vtilitas resultet, quod filius habeat legitimam iure institutionis.

Quartam. Ibi dicitur quod filij debet habere quartam, vt repellat a querela. Ad euidentiꝫ huius marime notabis que sunt no. p. C. isto tractatu. z q̄ per authenticam. p. C. hec sunt necessaria. z p leges. C. antiquas. exheredatus debebat ꝓbare se gratū, p̄ leges nouas. C. immo immo debet heres institutꝰ eū ꝓbare ingratum: vt C. de inoffi. testa. l. omnimō. Scōm est, z. q̄ ante. C. z p iura antiqua. C. posthumus poterat exheredari p leges nouas. C. hoc est immutata vt nō possit posthumus exheredari: q̄ nō potest cōmittere cam sam ingratitudinis: vt C. eod. l. si quis in suo. Tertium est filius inueniebatur habere minꝰ quarto, agebat querela. z destruebat totū. † hodie p querelā agit ad supplementū. si inueniatur habere minus quarta. z hoc p cōdictionē ex lege. vt C. de inoffi. test. l. omnimodo circa p̄inci. Quartū est, q̄n non oportebat quod in testamēto pater diceret filiū ingratū, hodie p l. C. erigit, q̄ dicat filiū ingratū, adeo quod si nō diceret filiuꝫ ingratum si esset ingratuꝫ, nō posset dici ingratus: vt C. eo. l. omnimodo. Quintū est aut. C. nō transferebatur querela nō p̄parata: vt ff. eod. l.

1 posthumꝰ, z l. quēadmodū. † hodie dicit glo. transmittit exhere-

2 damo

dat' querelā nō p̄parātā ad suos. vt C. e. l. scimus. dico qō transiit a filio in descēdentes, nō dico ad suos: potest em esse filius z nō suus, vel p̄teritus, nō su⁹: vñ dico qō filius transmittat, hodie ad posthumos nō p̄parātā. sic loquitur. C. eodē l. sancim⁹. Videamus quid sit innovatū p̄ authen. dicit Martinus: quic quid dicit in querela. C. z ff. totū deletur, q2 hodie querela nō habet locū, nisi inter fratres turpibus psonis heredibus institutis vt in authen. vt cū de ap. cog. §. aliud aūt. illā sic inducebat ipse reductiue qō nō hz locū exheredatio, nisi in casu quo dixi, si quis de ascēdente, an in eius testamento habeat locū querela: distingue, aut mortuus est intestatus, q̄ casu nō hz locum querela, si testatus aut p̄terīt suum q̄ casu nullum est testamētum: si exheredauit, aut inserta causa z vera: z valeat testamentum: nō hz locū querela in authēticā vt cum de appella. cog. §. aliud. si nō est vera, nō valet testamentum: q2 nec tunc valebit, z sic nunq̄ habebit locū querela in testō ascendentiū: sic inducebat Martinus. omnia membra falsa sunt: si queris de testamento descendentis eo mō inducit, dicunt doctores cōcedentes totā inductionem vsq̄ illud, cum cā falsa infertur testū, ipso iure nō valet, dicit Martinus qō falsa causa p̄ nulla habetur, istud falsissimum: q2 rite testat⁹ est, z si nō recte vnde tenet. z sic cōcedunt doctores inductionē Mart. vno mō excepto Mart. sic inducebat: testator aut inseruit causam aut nō, quod inseruit testamentum est nullum ipso iure, vt in authen. vt cum de appel. cogno. §. aliud. dicit gl. cōcordo circa istū articulū, q2 nō habet statum certum: vñ dicit, forte hoc casu nullum erit testamentum, scis tu quid sequitur: ex hoc dicunt quidā: quicunq; testator quemcunq; filiuz poterit z emācipatum, ex q̄ nō est inserta cum testū ipso iure nō valet. dico quod falsum est, illa auth. dicit, nō licet p̄terire vel exheredare sine cā, intelligo nō licet, q2 si hoc fiat, impugnatur testamentum suo modo. vt per bo. pos. contratab. si non fuit certa tamē inserta vel p̄ querelā si est inserta causa, vñ nō est verisimile q̄ tot iura voluerint ab rogare vno solo verbo. argumento. C. de inofficioso testa. l. si quādo. videtur q̄ imo ipso iure sit nullus evacuato, cetera firma manent: dicit evacuato sēz evacuādo vt in authen. vt cum de appel. cogno. §. siue. arguit, domin⁹ Joannes dicit evacuato, scilicet p̄ querelā, cuz inserītur causa bo. pos. ītab. cum inseritur causa vel querela, hoc est q̄ habes in authentica vt cum de appel. cogno. §. siue igitur, z si quis ex prædictis, vñ dico qō cū istū titulū q̄ casu dicebatur ipso iure nullus
3 est innovatum. † Tū suus p̄teritus z olim z hodie potest dicere nullus ipso iure: emācipatus p̄teritus nō potest dicere ipso iure nullum, sed hz bonoz̄ possessionem z̄tabu. z quod dixi, quod nihil est innovatuz p̄ authen. quo ad alium articulū, q̄ potest dici ipso iure nullum, intelligas quo ad formā exheredationis, oliz sic dicebat testator: filiuz meum exheredo: nec poterat dicere ipso iure nullum, sed habebat locum querela: q2 sufficiebat exheredare nominatim nō exp̄essa cā ingratitudinis, in authent. vt cū de appel. cogno. in §. aliud. z ideo si hodie exheredaret: q2 diceret filiū meuz talē exheredo, nec cām ingratitudinis ex p̄imeret, habetur p̄ō p̄teritiōe: z sic ipso iure posset dicere nullum cum oliz nō posset cū esset rite facta exheredatio: imo rumpit p querelā, patur. C. de liberis p̄teritis. authen. nō licet, z aut. p̄e allegata: vt cū de appella. cogno. §. aliud. vñ dico, q̄ sicut oliz p̄ teritus posset dicere ipso iure nulluz. sic z hodie p̄teritus potest, dicere ipso iure nulluz, licet alio mō dicat p̄teritus z exheredatus oliz z hodie: vñ cuz istum articulum alio mō oliz z hodie, idē Azo dixit q̄ innovat authen. iure. C. q2 quādoq; tz testamentuz ipso iure p̄ authen. quod iure C. erat ipso iure nullum: vt si p̄teritur filius suus: vt C. de libe. p̄tete. l. maximum vitiuz. §. sciendum, tacz hodie per authen. p̄teriatur filius su⁹ inserta causa p̄
4 monis: vt C. de lib. p̄tete. authen. nō licet. in authen. vt cū de appella. cogn. §. aliud. vñ dicit Azo. † p̄teritio potest fieri dupliciter, inserta cā: z potest fieri nō inserta causa: vel est innovatū q̄ filiuz suus sit p̄teritus potest ipso iure dicere nullum, si p̄teritio inserta causa est innovatuz, sz quomō est p̄teritio inserta cā exheredatio inserta causa hoc mō, filiuz meum p̄tereo cum causa tali, sz certe hoc est exheredatio, cuz exhēdatio fiat quibuscunq; verbis dummodo vel verbis apparet. q̄ velit testator filiuz suum esse alienū a successiōe: vt C. de lib. p̄te. l. iij. z hoc dixit ipse Azo: q2 si dicat testator filiuz meuz p̄tereo ex tali causa sit exheredatus, hoc dicit ipse in summa p̄incipio illi⁹ tituli C. ō lib p̄te. p̄eterire cuz causa. est cuz lego aliq̄d filio meo, nec instituo. z dico filiuz: filiū me⁹ cōmittit talē cām: tu ergo dicisti quod semper dixit filiū me us p̄teritus ipso iure nullus, siue in p̄teritione sic inserta cā siue
5 nō, qd ergo operetur inserere causaz, hoc turbauit Azo. † Dico, vbi est causa inserta dicit testamētum ipso iure nullus: si pater meus petiuit me ex tali causa que certa nō est: vñ peto heredita tem ab intestato, vnde lata sententia super hac fallitate cause non p̄opter hoc testamentū irritat: sed declarat retro fuisse nullū cuz istis difficultatibus intellectū geris ea que dixit, videtur mihi truffa q̄ p̄teritio fiat cū cā, imo dico q̄ fit sub silentio z q̄ dicit lex de causa inseranda, refert sed ad causam exheredationis non p̄teritionis, nisi vbi exheredationis p̄teritio hz vim z in matre. sic intelligo auth. vt cū de appel. cogn. §. aliud. per auth. innovatur aliud q2 olim sufficiebat dicere exheredo filiū q2 ingratus est: vt ff. de inofficioso testamento. sed p̄ auth. p̄e allegata, vt cū de appel. cogno. §. aliud. oportet inserre causam
6 ingratitudinis nominatim. Jtē p̄ auth. † allegantur cause ingratitudinis, z sunt quatuor decim, quib⁹ filij vel descendentes in testamentis parentū z suoz ascendentiū exheredari possūt: septē quibus parentes z ascendentes possūt exheredari in testamētis fratris: vt in auth. vt cum de appel. cog. §. aliud. z §. hoc quidē. de parentū, z in auth. de nup. §. ingratitudinis. vñ de tū eō de patrio q̄ filijs magis est debita hereditas parentum quā econtra. arg. ff. de inofficio. testa. l. nā z si parentibus. z ff. vñ liberi ex heredentur in testamentis filiozum quā econtra: certe hoc considerat q̄ tu dicis bene arguis: sed alio respectu sumuntur iste cause maiorē reverentiā dz filiꝰ patri quā ecōtrario: vt ff. de insti. z ire. l. veluti. z ideo plures cause ingratitudinis sūt per quas possunt filij exheredari a parentib⁹ quaz econtra. Jtez maior est al legatio patris ad filiū quā fratris ad fratrem: z ideo plures sūt cause ingratitudinis ad fratrē: z ideo plures. sunt cause ingratitudinis per quas potest p̄uari p̄ in testamēto fi ij, quā si pater in testamento fratris. Jtē p̄ auth. innovatur aliꝰ casuz persona in testamētis factis in castrensibus vel quasi. nō agetur querela hodie per auth. in castrensibus, z quasi hz locū querela. vt i aut. vt cum de appel. cog. §. z hoc quidem de parentū. Jtē aliud est innovatū per auth. q2 ius iure. C. repellebatur a querela. si habebat quartā eius q̄ erat habiturus ab intestato: vt C. eodē lege queritur, hodie illa quarta est ampliata, z est redacta ad trientē. vel semissem p̄m numerū liberoz̄: si sunt tres liberi vel quatuor bonoz̄um subsidium exhereditari est tertia pars patris sue quā haberet ab intestato si plures filij quā quatuor, suū bonoz̄ subsidium est semis eius, q̄ ab intestato esset habiturus. si igitur sunt quinq; filij vel plures, hz dimidiā eius q̄ habiturus esset ab intestato nunquid venient in cōputatione filij rite exheredati qui nō possunt cōqueri: dico q̄ non faciet partem exheredit⁹, imo cōputabitur accipere, scilicet esset mortuus: q2 exheredatus p̄ mortuo habetur: vt ff. de coniugen. cuz emā. libe. eius. l. j. §. si p̄
7 aliud innovata auth. q2 iure. C. z auth. de trien. z semis. sufficiebat quoquo relicti titulo reliquere debitū bono subsidiū. † hodie iure nouissimo dz relinqui iure institutionis hoc est verū si fiat testamentū, si nō fieret, frustra quereretur de hoc, q2 nec querela haberet locū, sic loquitur auth. vt cum de appel. cog. §. aliud. Azo tangit hoc in summa sua q̄ olim sufficiebat, quoquo relicti titulo z titulo legati hodie iure institutiōis. ōt Azo, pagatus est verbis, q2 cum heres est institutus in re certa alio instituto habetur p̄ō legatario: vt C. de here. instit. l. q̄ties. vñ dicūt bonorati, q̄ dz habere iure institutionis, vnde bonoz̄ tituli cōsideratur. solus q2 iure §m eos nulla est differentia, siue habeat titulo legati. siue titulo institutionis. dico q̄ verū est q̄ institutus in re certa habetur tanquā legatarius institutis adeuntib⁹, sed si instituti nō adeāt imo repudiāt vel morīūtur ante additionē. totū accrescit illi instituto. qui hz suū bono. subsidiū iure institutionis. ff. ō here. instit. l. j. §. si ex fundo, sed si esset legatarius q2 haberet titulum legati institutis nō adeuntibus annularetur testamentū: vt C. de hideic. l. eā quā. Ultimo innovat auth. iure. C. z ff. rupto, testō o querelam legata non debeantur. ōt Azo, distinguo. aut. fit exheredatio nō rite: q2 nō fait inserta causa. z tunc debētur omnibus sed si inserat insta causa que postea p̄obatur falsa rupto testō per querelā nullis debebātur. dico q̄ ōt verū vnde vbi dicit inserta cā exheredationis z actum fuit querela z obtentum quia inuenta fuit cā falsa, z sic ruptum est testamentū. p querelam nō debentur legata sed vbi nō fuit inserta causa. bene concedo qō legata valent z debentur z est ratio diuersitatis sm Azo. quando non est inserta causa habetur p̄ō p̄teritione talis exheredatio. z sic testamentum q̄ ad institutionē est ipso iure nullū quia ipsum ius facit ipso iure nullū, nec legata q̄ ad institutionē, z legata que non inspiciunt institutionem q2 ipso iure nulla sūt maneāt firma sed cū inserta est causa testamentū vz, z ideo legata ōpendent ex institutione cū sit aliqua. z ideo institutiōe rupta certe rumpuntur legata que ex ea dependebant, hec ratio nō placuit domino vt gl. vnde dixit quis peccauit plus, vel pater qui exheredauit filium nec adiecit causā aliquam vel p̄ qui exheredauit adiecta falsa causa, dico q̄ ille plus peccat qui adiecta falsa causa eum exheredauit z ideo plus punitur: quare legata impugnato testamento per querelā non debentur sed p̄imo casu debentur dictum est quod per lineam masculinam. si sint exhe.

redati habent querelã: si sint preteriti habent ꝫ stabu. ler dicit, qõ fratres vtrinque cõiuncti, cõcurrunt ab intestato cum parentib⁹ ad successionem fratris, quãdo rumpetur per parentes testamẽtum filij eo impugnato per querelã vel per bono. possess. cõtrata bu. ⁊ si est reducta ad causã intestati, cõcurrẽt ne fratres vtrinque cõiuncti cum parentib⁹ ad successionẽ fratris, dicunt quidã qõ sic, arg. in authen. de hered. que ab intesta. defe. §. derelinquendo. ſ; dic qõ nõ, ⁊ solues sicut dixi. ℣. in principio huius tituli, õ fratribus vterinis ⁊ de consanguineis, ⁊ vtrinque coniunctis ⁊c.

ADDITIO.

a ¶ Suus preteritus. adde. Bar. in leg. in suis. ff. de liber. ⁊ posth. vbi dicit qõ suus preterit⁹ ꝺ cit testamẽtũ nullũ, vel venit preter cõtrata, quãdo est talis cõditionis, quod in eũ continuatur dominiũ. Et quod suus de iure ciuili sit heres nomine ⁊ effectu. licet secus de iure pretorio. vide per eundem in l. pro herede. §. Papinianus. ff. de acqui. heredi.

De hæredum qualitate & differentia. Rub.

Heredes autem. Dicitur hic qõ sũt heredes quãdã necessarij vt serui. sunt eñ heredes velint nolint si instituãtur, ⁊ pro hoc incõmodo habẽt qõ bona, que acquisierunt post mortem domini, qui eos instituit antequam se immiscẽat hereditati, illa habeant pp̃ria, ⁊ fiat separatio eorũ a bonis defuncti, vt illa habeãt pp̃ria, nec per creditores vẽdicabunt. dicit gl. post mortẽ domini acquisierit, si ante aditã hereditatẽ male dixit glo. in necessarijs heredibus vel suis necessarijs nõ est aditio ſ; immistio, vñ bo. posses. quãdo immistio ẽ acq̃uerit, potest petere separationẽ nõ potest immistionẽ: potest petere vt separent nisi sit minor: vt ad hoc petat restitui, vt ff. de mino. l. ait pretor, §. nõ solũ.

f ☞ Titulus de coniungen. cũ eman. libe. an sit correct⁹, ⁊ sic est sublata differentia emancipationis ⁊ patrie potestatis:

2 Suus ⁊ necessarius dicitur ille qui est proximior testatori tempore mortis. ⁊ hoc ab intestato non ex testamento.

Sui autem necessarij. Dicit gl. in illo §. et sup verbo succedit. quod si habeo filiũ emancipatũ ⁊ nepotẽ ex eo in potestate mea retetũ. de iure ciuili ad successionẽ admittebatur nepos filio exclusso. sed p edictũ. ff. de coniugen. cũ emancipa. libe. simul admittuntur filius emancipatus ⁊ nepos ex eo in potestate retent⁹, sed dicit gl. hodie correctũ est qõ simul admittãtur: cũ hodie sit sublata omnis differẽtia que fiebat iure emancipatiõis: vt i authen.

t de heredi. que ab intesta. deferũt. † dico qõ illud edictũ ꝺ cõiungen. cũ eman. libe. ius non est in totũ correctũ, imo in tali testamento in quo venit pteriti p contratabu. in hoc est correctum, q⁹ in casu pteritionis maxime fuit inventũ. ita intelligo legem. ff. ꝺ cõiungen. lib. circa p̃incipiũ: vnde ab intestato cõtẽtor esse correctũ. ⁊ sic loquitur authẽ. de heredi, que ab intestato deferuntur: ſ; in successiõe ex testamẽto nõ est correctũ. dicit litera: si filius desinit esse suus heres, incipit esse nepos, ⁊c. acciperent im, pprie illa verba. Desinit esse heres: q⁹ vivo patre nõ est heres filij⁹. inducebat domin⁹ meus iura ista que hic allegãtur ad casum arduũ. qdã obligauit se. sic pmittebat eñ ipse quod non accreret, nec heredes sui iuris dictiõe talis ⁊ hoc pmisit sub pena, acqrũt eis filij eo vivo nec cõmissa est pena. videtur quod nõ: q⁹ acquisierunt filij nõ heredes, q⁹ vivus nõ habet heredes: vt. ff. de heredi. vel actio. vẽdi. l. i. dicit tũ dominus meus quod opinio vulgi est respicieda, vtruꝫ cum sic pmittit: q⁹ nec ipsi nec heredes sui. ⁊c. an p heredes suos intelligantur filij sui ⁊ necessarij qdã necessarij tãtus pone. filium meũ qui est me⁹. ex heredo nepotem ex eo in potestate mea retẽtum, mihi heredẽ instituo: quis erit heres mihi iste nepos suus, nõ q⁹ habet aliuꝫ añ se tempore mortis testatoris p̃oximio rẽ. Itẽ necessarius tãtam nõ q⁹ seruus nõ est, nec suus ⁊ necessarius. ex quo nõ est su⁹. dicit ℣ Pla. est anomalus dico q⁹ est suus ⁊ necessari⁹, ⁊ qõ sit suus ⁊ necessarius casus legis est. ff. de acquirẽda hr̃ditate. l. qui aliena. §. interdũ. opponitur q⁹ nõ est suus: q⁹ hꝫ p̃rimiorẽ añ se: dico quod nõ habet q⁹ ex heredatus p mortuo habetur. ff. de cõiugen. cuꝫ eman

2 cip. lib. l. j. §. si pater, † Alꝫo aliter dicit ⁊ ille qui est primior testatoris tempore mortis est heres suus necessarius, vtruꝫ est ab intestato non ex testamento. ff. de acqui. heredi. l. qui aliena. §. interdum.

f ☞ Heres extraneus dicitur qui non est in potestate testatoris tempore mortis,

1 **Ceteri.** ℣ Hic dicitur quod est heres extran⁹, qui non est in potestate testatoris: † vñ hic accipit heres extraneus p omni eo q nõ est in potestate testatoris tpe mortis: et sic emãcipatus extraneus, alias emãcipatus nõ est heres extraneus. ff. de ope. lib. l. fabulas. ⁊ l. liberti liberteq; ſ; vbi dicat gl. qõ emancipatus sit extraneus, tamen falsum dicit. itẽ dicit textgit qõ sint apti tribus tp̃ibus ad hoc, vt valeat institutio facta ex eis, est ne hoc verũ de pura institutione ⁊ de cõditionali loco tpe mortis, est tps implere conditionis: vnde dicit litera, medio autẽ tempore inter factũ testm̃ ⁊ mortem testatoris. hoc refertur ad puram conditionem institutionis, hoc refertur vbi fuit institutio facta sub conditione: vnde mors testatoris inspicitur qõ sit capax legatarius tpe mortis in puro legato, in conditionali, vel in diẽ, qõ sit capax tempore implete cõditionis vel diei adueniẽtis, hoc p̃obatur. ff. de leg. j. de bo. pos. contratab. l. interuenit. in heredibus necessarijs duo tpa respicietia tempus testamenti ⁊ mortis, vt qñ seruus instituitur, vt ff. de her. instit. l. alienum. ⁊ l. seruũ. in suo ⁊ necessario dicit gl. inspicere tẽpus mortis tantum, ⁊ p̃o se induc. t. ꝺ. eo. §. sui. potest dici secundum Jo. quod queratur quis sit necessarius ⁊ suus, inspicitur tantum tpe mortis, ſ; gratie an sit necessarius: sed de capacitate qõ inspiciat duplex tempus mortis ⁊ testamenti: vnde in necessario vnũ tm̃ ad hoc qõ sit heres queritur in istis duobus. l. in necessario tantũ: sed in extraneo tempus acquisitionis potest esse longe post tempus mortis testatoris, dicit alibi gl. qõ in suo ⁊ necessario inspicitur tps acquisitionis in successione ex testõ, sicut in extraneo, dico qõ hoc falsum est. vt ff. de acqui. here. l. in necessarijs, §. nunquid erit ab intestato, ⁊ inspiciuntur duo tempora, scilicet mortis additionis, si queratur de hereditatis capacitate circa heredi tatem ab intestato, tempus institutionis nõ potest inspici: q⁹ ibi nõ est heredis instituti, si cõquerat de capacitate legati si purus mortis tps respicitur vt tpe mortis testatoris captus ⁊ legatarius. si cõditionale tẽpus cõditiõis, vt ff. de iur. fil. l. ij. §. quãdo ⁊ ff. de leg. presten. l. interuenit. de fideic. vniuersali. quidam dicunt quod exigitur capacitas trium temporum sicut cum bere ditate directo⁹ relicto. arg. ad Trebellia. l. facta. §. penulti.

Testamenti factio ⁊c. Testamẽti factio duplex, scilicet activa ⁊ passiva.

f ☞ Addire p̃opr̃ie est in heredibus extrancis in suis immiscere ⁊ abstinere.

2 Suus est heres re. ⁊ iura directa habet inseparabilia: ⁊ habet tamen beneficium abstinendi per pretorem.

3 Heres per confectionem inuentarij non tenetur legatarijs nec creditoribus hereditarijs vltra vires hereditarias.

1 **Extraneus autem.** † In extrancis heredibus est p̃prie adire vel

a repudiare, in immiscere⁹ ⁊ abstinere, caue hic sunt quatuor p̃a portionabilia. immiscere ⁊ abstinere, adire ⁊ repudiare: sui enim quãcito ẽ mortuo⁹ testator, sunt heredes. ſ; p̃tor ẽ dat eis facul

2 tas abstinẽdi. gl. qñque dicit, † q⁹ suus est heres. verũ est nomine. alibi dicit verũ est, si se immisceat: dico qõ est heres re. ⁊ iura directa habet inseparabilia: vñ dico qõ p̃tor dat ei facultatẽ abstinẽdi non posset fac. re p̃tor qõ q semel est heres. desinat esse heres: vt j. de bo. pos. §. quos autem. ante institutionẽ potest se abstinere per pretorem. ℣. c. §. necessarij. sed nõ post vt hic: vnde ad acqsitionẽ nõ indiget aliquo actu, imo ipsum ius sibi acquirit, ſ; ad abstinentiã ante indiget pretore: q⁹ post nõ posset abstinere. ista sunt no. Scis tu quare dicit glo. qõ in bo. pos. vnde agnati possunt succedere p iure ciuile? pone. habeo suũ heredẽ in potestate, ⁊ habeo agnatos, decedo: deinde suus abstinet se agnat⁹, qõ habebit bo. pos. vnde agnati: si non fuisset suus agnatus, posset succedere per iꝰ ciuile: suus ſ; se abstinet, remanet heres; vñ ſ; per pretorẽ posset abstinere q̃cunq; ad commodum, sempr̃ hꝫ iura directa que ab ipso sunt inseparabilia: vnde si alius admittatur, non habebit iura directa sed solũ vtilia; vnde impossibile est aliũ heredẽ esse, sed solũ bon. pos. ⁊ omni iure verum q̃ qui heres semel fuit sem p remanet heres quo ad iura directa. debes scire iure anti quissimo. si heres adibat hereditatẽ, tenebat creditoribꝰ ⁊ legatarijs scẽm modũ tradit: vt ff. ad Trebel. j. §. si qs quadraginta. hodie habemus duas cõstitutiones, vñ

3 C. de Jude. l. sancimus. † si heres adiuit, indeliberate, ⁊ nõ petita de liberatione, ⁊ fecit inuẽtariũ, hꝫ istud cõmodũ qõ quartam detrahit de legatis ⁊ fideic. nec tenebit creditoribus hereditarijs vltra iura res hereditatis si adiuit deliberate. ſ. si non fecit inuẽtarium, tenetur oibus legatarijs insolidũ creditoribꝰ vltra vires hereditatis. ℣ Pone, petijt deliberationẽ ⁊ fecit inuentarium. ⁊ sic deliquit in vno ꝫ formã illius. l. sancimus. q⁹ vult lex illa qs deliberato adeatur hereditas, ⁊ qõ sic fiat inuentarium, hoc casu tenebitur oibus creditoribus insolidum, sed nõ legatarijs, imo detrahit fal. vt C. de iure deli. l. scim⁹. §. sisti. vbi post. ⁊ §. pe. si vero nõ fecit inuẽtariũ ⁊ petijt deliberationẽ, tũc pe-

cat con

gat contra vtrũque dictum illius legis ꝛ iõ punitur, q2 tenetur
credito2ibus insolidũ. ꝛ vltra iura bono2um hereditario2um. ꝛ
non detrahit Fal. vt i l. sancimus. §. si quis aute. ꝛ q illa lex ve-
lit ista. scilicet q cum deliberatione adit. ꝛ quod faciat inuenta
riũ dicit ler illa. §. sinautem dubius. si igitur nõ tenet via legis,
amittit p2uilegiũ legis, vt hic. ꝛ C. de pact. conuen. l. vlt.

ADDITIO.

a In suis immiscere. Adde nunqd in dubio suus ꝛ necessarius
p2sumant immiscere. Bal. i l. nã nec. ff. de leg. j. Aduerte tñ q
suus abstinens se ab hereditate patris põt infra triennũ abiten
loc suã renocare si bona patris nõ sunt alienata: sec9 in emanci
pato scim do. Jaso. i l. ii filio pater. ver. ite; p̃ p̃. ff. de leg. i alle-
gat l. si. C. de repu. habetur in l. si qs suus. ff. de iure deliber.

b Ratihabitio mentalis non inducit obligationem.

1 Cogitatio mentalis nullo actu declarata, nullam inducit obli-
gationẽ.

2 Institutus si dicat, volo adire. an dicatur heres.

3 Electio valet, si quis dicat volo eligere.

Extraneus. Ibi dicitur, quod etiam hẽs extrane9
to vocatus ad hẽditatẽ legitimã nuda, volũtate, põt esse heres.
dicit gl. super verbo nuda, q2 ex trinseco declarek
aliquo modo hoc dicit glo. ꝛ bñ. ſ; nescio vtrũ iure hoc aduertat.

c Unde queritur. nũquid ratihabitio mentalis nullo mõ exp2ssa
inducat obligationẽ. Pone, aliqs gessit negotia mea, ego ra-
tihabui, nullus scit nisi ego ꝛ Deus, nunquid habeat effectum
inducẽde obligatiõis, vel donaui alicui in mẽte meo, si nõ p̃ tõ.
tire si inducat obligationẽ, talis mẽtalis cogitatio, si ventre ad
cõfessionẽ, tenere solnere ex q̃ essem obligat9: dico q ñ sum obli
gat9 vi volũtas q̃ cõstare nõ põt p actũ aliquẽ exterioꝛẽ de iure
nulla inducit obligationẽ. l. ite illigo leges q̃ dicũt, ius ñ deficit,
sed gbatio deficit. l. duo sunt Titi. ff. de testa. tut. legauit testoꝛ
Titio fundũ. nescit de quo itellexit. dicũt doc. ius nõ deficit. q2
vni est fund9 alius, ſ; p̃batio deficit: imo dico q nullũ ẽstiũ
tus fundi: alias inconueniens se. queret, si dicas ius est q̃si
tũ vni. ergo certũ est hẽdẽ non esse dñi:. ergo si caderet a pos-
sione ei legate nõ haberet rei vẽd. vt. ff. õ neg. l. Pomponi9. §.
sed cbis. vñ intelligo legẽ illã sic, i possessione ius nõ deficit, q2
si eligat certũ de quo sentit testaꝛ. planum est q ei acquireretur,

d sed ex quo nõ põt esse certũ, nulli queritur: vnde dico qõ + cogi-
tationem. l. s nullo actu declarata, nullã inducit obligatiõẽ:
vnde qui cogitat esse hẽs nõ est heres, nisi aliquo actu declaret:
vt facit ea que. ꝓxie sunt hẽdis. vt coli vineas, terras, vt ff. de
acq. hẽd. l. p herede. hoc verũ de cogni nõ põt esse p̃ius ciuile,
ſ; qui per pretoriũ, vt. ff. de bo. pos. ſ. p̃ istos actus nõ obligaꝛ, vt
C. eodem. delib. l. j vnde dñs domini mei dedit consiliũ cuidã mu
lieri ipsa erat cognata cuiusdã defuncti, coluit vineas, reparā-
uit domos hẽditarias, veniunt postea creditoꝛes, ipse õt q9 non
est heres. querit. an per istos actus vẽ heres: dicebat q non. vñ
per istos actus animus adeundi gbat in suo nõ ẽmãcipato. dico
q9 hodie cognat9 de iure ciuili potest adire, vñ per istos act9
obligatur nisi p̃testetur vel alias p̃obet de cõtraria holũtate,
vt de acqr. hered. l. p herede, q2 non potest esse bono. pos. nisi
pius petita bon. pos. hodie nisi p̃ius agnita, vt. C. q admit. ad
bon. pos. l. pen. ꝛ iõ p̃istos actus nõ videtur agnouisse hẽditatẽ
planum est q̃ adeundo sit heres vel alio modo declarata volũ
tas sua quod velit heres esse, ſ; si dicat volo esse heres, nũq est
heres dico quod sic. q2 esse hẽs, est declaratio volũtatis adeũdi.

e Pone, dicit, volo adire. dicunt quidã quod nõ est hẽs. quia
non ait, volo currere ergo curro: sic ego volo adire, ergo adeo:
respondet ad arg. volo currere, ergo curro: quidã sunt act9 vo
luntarij, vt vendere, emere. in illis verum est q sequitur. volo vẽ
dere, ergo vendo: sed currere non est actus mere volũtatis, imo

f ergitur alius actus nõ sola volũtas posset. + Istud esset vtile in
electionibus. si q̃rat ab aliquo vis talem eligere ꝛ dicat volo
ipsum eligere tñ vꝫ, ac si diceret, eligo talem. de hoc habes C. õ
cõtrab. emp. l. i cmẽtis. Pone õt instituꝰ, nolo cẽ hẽs. nũq re
putia. dico q nõ ille qui deliberat, põt dicere: nolo esse hẽs. dũ
deliberat si velit esse hẽs: sed si dicat ñ volo esse hẽs repudiat, vt
ff. ad Treb. l. filiũ. §. j. vnde nõ est idem dicere, nolo ꝛ nõ volo. alũ
dicũt q nomina ꝛ verba trãsposita idem significant, certe nõ est
idẽ de vi verboꝝ. ꝛ tñ periculosiꝫ esset hẽdi dicere, nõ volo esse
heres: q2 minus cõfuso sermone loqueret. ar. C. õ do. pmi. l. vlt.

De legatis. Rub.

1 Legata an sint pars testamentoꝝ.

2 Legatum petitur tribus actionibus, ꝛ quando.

3 Legare rei dominium quãdo transeat directa via in legatariũ.

Post hec videam9. ꝛc. Quidã di-
cebat q testm̃ nõ valet sine legatis, q2 caput nõ
valet sine mẽbris. Institutio caput ẽ testamẽti,
aliud est exp2ssus j. eo. §. ante heredis ergo cũ
dare mẽbra. hec sunt legata: q2 testamẽtũ licet
sit ibi institutio non valet, nisi sint ibi legata: alias esset ponere
caput sine mẽbris. dico q in duobus verbis põt fieri testamen-
tum: Titius hẽs esto. vel sine liberis esto. vt. ff. de hẽ. instit. l. j. §.
qui valet dicit litera de testamentis q̃ sunt via acquirẽdi vniuer
saliter, imo dꝫ dicere de alijs vijs acquirẽdi p vniuersitatem fm
quod p2omittit sup2a. p quas personas nobis acquiritur. §. ii. ſ;
hoc nõ facit. imo de legatis, que sunt via particulariter acqrẽdi

1 dicit: eoꝛ q̃õ legata quasi eadẽ sunt, imo pars testamẽtoꝝ. vide
post tractatũ de testamẽtis tractat de legatis, ꝛ ita no. q̃ que pe
ne eadẽ sunt, in constitutione ponẽda sunt, vt C. õ vete. iu. enuc.
l. ij. ne aũt q2 liberis. ꝛ hec est optima ptinuatio q̃ pene eadẽ sũt,

2 ꝛc. io2dine rubricarũ, ſ; dicit gl. + quod legatũ quibuscunq; mo
dis sit relictũ, petatur tribꝰ actionibus, vt. C. cõia õ leg. dicebat
dominus meus q ipse vidit, quod imo eadẽ q2 agebatur perso-
nali actiõe ex testamẽto ꝛ hypothecaria. dicit gl. hoc est impos-
sibile, imo vna tñ debet eligi, vt. ff. de leg. ij. cuꝫ hlius. §. varijs.
dico falsuꝫ. ler illa nõ õt, p̃sonalis vel hypothecaria possit itẽta-
ri simul. §. ille varijs. log tur õ rei vẽd. ꝛ de p̃sonali ex tsti. ꝛ illis
dicit q nõ p̃t intentari i simul de hypothecaria q̃õ loqueret, q2
hypotheca tꝑ illius. §. non habebat locuꝫ sed per l. j. C. cõia de
leg. fr it introducta dies. q p̃ iura allegata electa vna, toilit alia.
ff. de tributo. l. ꝺõ in hẽdẽ. §. eligere. cũ concoꝝ. ꝛ sic p̃sonalis ꝛ hy
pothecaria nõ possunt simul intentari, licet rei vend. ꝛ hypoth.
vt i auth. de fideico. sed ne ad res. ꝛ hoc modo gl. ff. de reg. iu.
l. nemo. §. quoties iura. q̃ dicunt q vna eligitur verũ est constitu
tis ad rẽ. vñ rei vendicat. ꝛ persoalis ex testõ simul nõ cõpetũt,
ſ; altera iliarũ ꝛ hypotecaria sic. q2 licet sint per cũdeꝫ, nõ tñ ad
idẽ. Dicit gl. ad hoc vt cõpetant iste tres actiões. p̃ legato. opoꝛ
tet quod sit legatũ in specie, ꝛ res sit testatoꝛis: si esset i genere,
l. testatoꝛi, nõ cõpẽteret rei vend. si ex testamẽto ꝛ hypoth. q2, cũ
est legatũ i genere non trãlit dñiũ, ꝛ est incertũ legatũ alternati-
ue, hꝫ ne locũ rei vendicatio: Dico quod non. l. si in rem. ff. de rei
ven. nam in obligatione est alternatio nõ in dño. ar. l. cũ bis. ſi fi.
ff. de condi. inde. ꝛ tem si sit alienũ q̃ est legatũ hꝫ locũ rei ven-
dicat. Hoc planum est. Sed pone q coꝛpus legatũ est hẽdis põt
ne testatoꝛ transferre dñium in legatarium. Dico quod non. l. j.
C. cõia de lega. vñ non põt directo legare libertatẽ suo hẽdi. sed
per fideicõ. De hoc habetis. j. õ sing. reb. p̃ fideicõ. §. libertas.
Ille due hypothece. ꝛ p̃sonalis nonne se cõcomitant ei casu di
co quod sic. Hõl. dicit contra. ꝛ inducit. lex quod non simul se cõ-
comitant. testatoꝛ suo deb toꝛi legat liberationem ſ; habeat adi
tionẽ; p̃sonales ex testõ vt liberet non tñ habet hypothecariã. l.
q; mihi. ff. de lib. leg. ff. vt in posl. leg. l. j. §. si debitoꝛis. j. l de hoc
nihil õt, facit ad hoc apparatum ibi. facit õ illꝰ legis, sed tꝑ il
larũ legum hypothe. erat oimodo incognita. sed inducitur p l.
j. C. cõia de leg. gl. oppo. hic. p legato habent locuꝫ tres rõnes.
contra actio personalis ñ competit ad rem meã, ergo si sit res le-
gata legatariũ ꝛ hꝫ rei vendicat. non p̃t rei competere p̃sonalis ex
testõ. dicit gl. q p̃sonalis cõpetit hoc est ratione possessionis. Sꝫ
contra possum agere actione depositi, que p̃sonalis est ꝛ rei vẽ.
di. cõtra depositariũ, ꝛ ñ depositari9 nõ possidet. ſ; deponens.
ꝛ q possit intẽtari depositi. ꝛ rei uen. p̃obatur. ff. de ven. l. offi
ciũ. ff. de pecu. l. depositi. ꝛ. ff. õ p̃tini. cred. l. si vẽtri. §. verũ est. q
personalis que nõ intẽtat ad dandũ ꝛ rei vend. possunt simul in
tentari vt depositi ꝛ rei vend. vel ex testõ. ꝛ rei vẽd. Sꝫ cõtra, cõ
dictio intentatur ad dãdũ. ſ; certi condictio hꝫ locum p legato.
ff. li cer. peta. l. certi condictio. §. si ex causa legati ꝛ rei vẽdic. p
legato cõpetit. ergo personalis que intentat ad dãdũ ꝛ rei vẽd.
cõpetunt. Quidã dicũt q cerci cõdictio hꝫ locũ cũ legata est pe
cunia, ꝛ tunc cũ sit legatũ generis nõ hꝫ locũ rei vẽdicatio. Posl
sum dicere q in legatis certi condictio cõpatitur se cũ rei vẽdi-
catione quomodo respondet ad l. vltimam. ff. de vsufr. quemad.
cane. vbi õt nemo condicit rem suã p̃eter quã a fure i dote dicã
ꝛ testõ fallũt regule: q2 p̃o parte sua nemo hꝫ vñ pign9 rei sue
nõ vt de reg. iur. l. valet pign9. vñ mulier est domina donationis
pp nuptias. ã. de donatio. §. j. ꝛ C. de iure dotiũ. l. vbi. ꝛ sic fallũt
regule in dote fauoꝛe dotis. sic dicã quod fallunt fauoꝛe testamẽ
ti. ad legem vltimã. ff. de vsufru. quemadmo. ca. dicã nemo cõdi
cit rem suã p̃eter quã a fure rem suam factã iure cõmuni, sed iu
re singulari. vt in testamẽto. vnde sine traditione trãsfertur dñi
um in legatariũ, ꝛ hoc ius singulare. Dico quod rei vendicatio

z conditio se compatiuntur, hoc fauore testamenti: z dico et qđ acquiritur dominiū directū, vnde fauor non excludit commune auxilium. z iō rei vēdicatio q̄ cōpetit legatario i fauore seu iure singulari non excludet cōmune auxiliū, scilicet certi cōditionē, vnde rei vendicatio, vbi competit singulari iure, se compatit cū certi cōditiōe. C. de don. que sub modo. l. j. nec scio q̄s fauor hic est contra l. vltimā. ff. de vsufr. quemad. ca. Unde dico vt primi dixerūt, quod non hz locum condictio, quando est legatū p quo hz locum rei vendicatio, z quando legatum q̄ eneris vt pecunia. Nō solum aūt, ꝛc. Hic tractat de rebus legatis, que res pōt legari. Dicit gl. M5 refert leget res testatoris vel hr̄dis: q̄ indistincte, siue sciuerit testor rem suā vel heredis siue ignorauerit, ex quo sua est vel heredis sine distinctione scientie vel ignorātie vz legatū: z hoc est verū, q̄ non est distinctio in hoc sciuerit vel ignorauerit cū legat testor rē suā vel heredis. Sz aduerte in alio
3 bn est differētia. † Quia si testator legat rem suā directa via trā
a sit dominium in legatarium, sed sire3 heredis non3, vnde nō hz locum rei vendicatio, sed p̄sonalis ex testamento. Si res legata sit communis testatoi z alterī, distinguit glos. quantū ad illam partem que est aliena: q̄ si fuit testatoi sciens, valet. si ignorans nō. Dico q̄ male dt gl. q̄ si legatur res cōis indistincte, p̄ parte aliena siue fuerit testator sciens siue ignorās illā partē esse alienā, nō vz legatū, p̄ parte que fuit testatoris indistincte vz. Hoc dicit l. v. §. j. ff. de lega. j. z est mirabile, q̄ si testator legat rē totā alienam, z si sciens legauerit, valet. Hoc est contra illaz regulā. Quod iuris est in toto quo ad totum, idem iuris est i parte quo ad partē. ff. de rei vend. l. que de tota. Sed q̄ est rō diuersitatis, si dico, lego rem alienā, qua rōne valet in vna parte eadē valet in alia: ideo cum distinctione scīētie z ignorātie valet in totum, scilicet cum scit testator aliena alias in nihilum, sc3 cum ignorauit alienam: sed sic non est quando res est communis: q̄ qua rōne valeat in vna parte, eadem rōne in alia, imo refertur legatū ad illā partē in qua testator habeat ius. Et quod ita sit q̄ quādo testator hz ius in re legata, quod refertur legatum ad ius q̄ non habet testator habes. ff. de lega. j. l. si domus. §. fin. Sz acit ad illā rationem. ff. de fun. instr. l. si fundus. Cum testator legat rē alienam sciens alienā, valet legatū, z heres cogitur emere. Intellige si pt eam iusto pretio emere hr̄s cōpellitur redimere. Sz si nō posset ea3 rē aliquo modo, v. l immēso emere, vt dom⁹ regia: ista paria sunt. l. non dubium. ff. de leg. iij. §. fi. tunc nō neq; legatū, dicit litera li res aliena legata sit, z hoc scit testator q̄ sit aliena, heres cogitur emere. Sed cōtra: q̄ nemo cogit emere vēdere, vt C. de p̄bē. emp. l. inuitū. z C. de in. delib. l. nec emere. hec est opi. pueri, dicit gl. speciale est illud falsissimum est si promisisti mihi rē alienā nonne cogeris emere: Certe sic. Unde verum est qđ inuitus, non cogitur emere, nisi precedat cōtractus vel quasi ex quo nascatur obligatio ex qua cōpelletur: vñ hic est ius cōmune vt cōpellatur emere, nec est speciale, z alius casus vbi q̄s compelitur emere. vt. C. communi diui. l. j. §. si

ADDITIO.

a C Rem heredis non. Adde Bar. in l. si heredis. ff. de leg. j. vbi dt quod dominium rei legate non tranſit recta via in legatariū quando res heredis est legata. Vide Bart. in l. a Titio. ff. de test. in l. seruū filij. §. si quis rem. ff. de leg. j. Aduerte tamen q̄ dominum in legato alternatiuo nō trāsit nisi a tempore electionis. Vide p eundem in l. si qñ quis. ff. de leg. j.

1 † Legata re aliena que non est in commercio, nō valet, nisi cōstet de volūtate testatoris, q̄ voluerit estimationē p̄stari.
2 Legari potest res aliena.
3 Legari an possit res hostium, z que nunquam fuit nostra.
4 Et quid si stipuletur rem que nunc est hostium, que nunquā fuit nostra.

5 **Sed si talis res sit cuius, ꝛc.** † Hic distinguit glos. si legata fuerit res aliena, cuius generaliter non est commerciū, aliter non valet legatum, nec vt res p̄stetur, nec vt estimatio, nisi p̄batur voluntas testatoris q̄ voluerit estimationē p̄stari. vt. ff. de leg. j. si quis in quilinos. Sed si alicui sit cōmerciū, sed non heredi. nō impeditur legatū. l. mortuo boue. ff. de leg. ij. §. Labeo. Sz si sit commercium regulariter, z etiā hr̄di sit commerciū non legatario gl. distinguit, aut nō est cōmercius ipsi legatario rei legate p̄ p̄ius vitiū, vel p̄opter secte diuersitatez, quia legatur mancipio Christianum, z ipse est Judeus, tunc neq; legatū valet neq; estimatio ipsius rei datur, z hoc indi
sticte, vt. C. ne Jud. mācip. Christia. l. prima. z ff. de legatis scō. l. mortuo. §. Labeo. ff. de verborum obligationibus. l. multum interest. aut legatarius non habet sibi cōmercium rei legate sz vitiū vt q̄ contractus est legatarius, z legatum est stipendium cursoris z istis duobus casibus dicit gl. si testator scuit vitiū legatarij. p̄statur estimatio, alias nō vt. ff. de lega. iij. in fideicō missarijs. §. si seruo alieno. z ff. eo. si filiusfamilias. §. si qđ alicui. Ego dico vbi nō est cōmercium legatoris ipsius rei legate propter vitiū corporis, dūmodo sit capax, regulariter ex indistincto valet legatū. Sic intelligo l. filiusfamilias. §. si qđ. Sed vbi legatarius nō est capax sibi vel alij, vt seruus tunc legatum valet cū
2 distinctione scientie z ignorātie. Sz acit ad predicta lex multū interest. ff. d verb. obl. † Res aliena pōt legari. adeo dicit gl. q̄ pōt legari res hostiū, z q̄ nunquā fuit nostra. De illa que fuit nostra, sed nunc est hostium. nō est dubiū: aliud in cōtractibus. † Unde
3 si stipulemur rem que nunc est hostium que nūquam fuit nostra, nō valet stipulatio. ff. de verb. obl. l. liber homo. ita dt gl. Sed que est ratio diuersitatis i legatis z cōtractibus? Limitat videre rationem: qna in stipulationibus inspicitur in tempore verbor. obli. l. si filiusfa. z in legatis inspicitur tēpus cessionis. ff. reg. iuris. l. que legata. Unde cū stipulatur quis rē quorundā hostium, inspicitur tēpus stipulationis: z ideo cum sit nunc hostiū, non valet stipulatio, sed cui legatur res licet nunc sit hostiū, in tempore cessionis potest esse nostra: z ideo valet legatum de re que tēpore quo legatur est in ostiū potestate. Si vis dicere q̄ inspiciatur dies cedentis legati nisi legatur res hostiū. contra gulā Catoniana dicit q̄ legatū non valet si testator nō decederet incōtinēti, ex post facto cōualescere non potest. z tu cōfiteris q̄ ex quo legatur res hostiū, si statim decederet testator, non valeret legatū: quia si decedat tardius, z tunc esset sua. ideo valet legatum. Unde si intelligeres regulam Catoniana, q̄ non valet legatū tēpore quo legatur, propter conditionē rei legate q̄ post facto cōualescere non pōt, verissimus est intellectus z nimis bic intelligere regulā Catoni ana si tunc nō valet scilicet tēpore quo legatur, nec ex post facto cōualescere pōt. hoc est quod probatur. ff. de regu. Cato. l. prima. vnde quantū ad hoc idē posset dici in legato z contractu. vnde si q̄reret de re que nunc est hostium, an possit legari si aliquādo fuit nostra idem quod in contractu quod non valet.

1 † Legatum rei aliene valet si sciuit testatoz alienam, si ligrauit non valet.
2 Patrimonij sui vires ignorare nemo p̄sumitur.
3 Legatum rei aliene sciente testatore alienam, an valeat de iure poli.

1 **Quod autem diximus.** † Hic dicit. Si res aliena, vz legatū: si sciuit testator alienam, z ignorauit, nō nisi ille cui legauit est p̄sona coniuncta, z in dubio incūbit onus probandi et qui dicit. Ratio boua, q̄ qui agit ei incumbit onus probandi, sed non ad propositū: q̄ li petitor rem legatam legatarius cui legata est res aliena, nec esset p̄sona coniuncta, cōuenitur ab herede petente rē illam, tenetur probare testatorē sciatisse alienam: quia semp p̄sumitur ignorare, q̄ non probatur scire, vt. ff. de probationibus. l. verius. Sz opponitur, z obiditur q̄ semper testator sciuerit alienam, que alienatio est nō quā
2 ignorarit suam que sua est: † quia nemo p̄sumitur ignorare iura patrimonij sui, vt. C. de rescind. vendi. l. quisquis. Secūdo quod si res esset testatoris ex suo contractu non p̄sumitur ignorare suam esse. Sz si procurator suus erat z si non hz eam ex suo contractu, sed alieno, vel obuenit ei ex successione, tunc potuit ignorare probabiliter rē esse suā q̄ sua est. Tē si procurator illius vēdidit eo ignorante, z hic sua non est. Sz aliena, z probabiliter dat eā esse suam q̄ sua est, vnde concedo, quod nisi litigante non p̄sumitur ignorare rē suam, esse suam vel alienam, nō tenetur probare, legatarius, nisi qđ testor emerit vel vēdiderit, ad hoc quod p̄sumitur scire esse suaz vel alienam: qua de facto suo nō p̄sumitur, quia ignorans, vt ff. p̄o suo. l. vltima.
3 Dicitur hic quod † legatū rei aliene si sciuit testator eam, cē alienam, valet, z comparabit eam hrs. Quedā decretalis dt quod non valet legatū rei aliene z redditur ratio. Decretalis dt quod iure Dei, non iure fori videre volumus vñ p̄supponit illa decretalis quod quando dicit lex illa quod pōt legari res aliena, quod auffertur vero domino, daretur legatario secundū voluntē testatoris. Illa decretalis est extra de testa. cap. filius. Scarte li maior centum annorum promulgauit illam decretalē esse dignus reprehensione, vñ nō est intellect⁹ illi⁹. Illa decretalis

procedit dato q̄ valeat legatū rei aliene quā scit testō esse alie
nam secundum q̄ vult ista lex ex hoc nullum sit piudiciū domi
no rei, z heres tenetur emere, z si non vult vendere dabit estimationē legatario. Certe hoc est bñ de iure poli, vñ illa decreta lis q̄ mera ignorantia istoꝝ iudiciū fuit facta.

1 ✠ Legatare aliena si, efficiaꝫ legatarij ex cā lucrativa. an valeat.
2 Item in obligatione dandi licet lit percepta, an possit peti vel estimatio vel vtraque.
3 Libellus de legato rei aliene qualiter debeat formari.
4 Libelli concl. in legato rei aliene, qualiter fieri debeat.

Fires aliena. ✠ Hic dicitur, si legetur res aliena, z facta est, legatarius ex cā lucrativa non valebit, q̄ regulam q̄ dicit impossibile esse duas cās lucrandi in eandem personam cōcurrere. z i eadem re simul. Si aūt facta est legatarij nō ex causa lucrativa, sed ex causa onerosa, tūc potest quis legatarius petere pretium actione ex testamento, z ōt glo. ante dict. conclu. qui, q̄ non petitur pretium, sed res, ꝫ rē habeat, z sic non habebis duo specialia, rem habeo, z rē peto, vñ legatarius cui aliquis legauit rem alienā sciens alienā emit, z sic hz eam ex cā non lucrativa, z eam hz, z eam petit. Itē no. aliud speciale q̄ rē peto, z pretiū consequor, vñ aliud petitur, z aliud cōsequit. Ista duo specialia videntur contraria, rem peto, z rem habeo, vnum peto, z aliud consequor. Unde queritur, q̄ est ratio istoꝝ: Dico q̄ ratio istius, rez peto z rem habeo est, quod ✠ illud dz peti q̄ est in obligatione, res semp est in obligatione dādi, z ideo res semp petitur. Et simile, teneor tibi ad Stichum, Stichus mortuus est pl̄ morā adhuc Stichus est in obligatione, z iō petet Stich⁹. Ide verborū obliga. l. si seruum. §. effect⁹. Unde aduerte mortuo Sticho post morā adhuc Stichus petetur, z nō cadauer: q̄ si peteretur, acciperet in conuicio, vñ Sticho mortuo: Stich⁹ z eius nomē hominis: q̄ petitur Stichus, z ista sunt optima argumenta q̄ Cesare mortuo, hec sit vera, q̄ Cesar homo q̄ Cesar est nomē hominis mortui. vñ est i petitione. Sed cū Stichus mortuus sit, non potest esse in solutione: ideo estimatio venit i solutionē, z in condemnationē q̄ similiter ꝫ prima est solutioni, vñ hec dicitur, quod rem peto z rē habeo. q̄ res semp est in obligatione nem quia res solui non potest, q̄ eam habeo ratio est ius q̄ aliud petitur, z aliud soluitur, vt ff. de confes. l. Julia. vñ sicut in casu qui dictus est, interitus rei non facit quominꝰ res ipsa que interijt, sit obligatiōe: ita possibile est rē quā habeo mihi deberi si q̄ habeo i cā causa nō lucrativa, ingit ius q̄ eam nō habeat. vñ hic veritas facit q̄ res mea sit z mihi debeat. si cōuenitur ad solutionem z condemnationem cum sit mea secundum veritatē non potest mihi dari ratio, estimatio venit in solutionem z in condemnationē q̄ prima est solutioni. Ista sufficerēt quātū ad intellectū litere illius tamen gl. vult ꝫ loquat illud speciale, rez peto. Hoc contingit in quatuor casibus. Tertius casus est vbi rē habeo z rē peto, vt si vēdidisti mihi rē, z tradidisti, sed nō cauisti de euictione, possum rē petere. z ita ꝫ rē habeā, q̄ tamē deest ius circa eā. Sed quare non ago ad ius illud q̄ deficit. Videtur q̄ non de bēam agere ad rem, q̄ illam habeo. Ad quid peto q̄ habeo? Sed deberes agere ad ius illud. s. q̄ mihi deficit. ✠ Ratio est q̄ de illo ire nō erat cōtracta obligatio separata, sed erat cōtracta obligatio de re cū suis vicibus. z aliud est si mihi debes decē, q̄ tota debet pars eius sunt obligatiōes: z iō si mihi soluta sint q̄nq̄, liberatio i q̄nque solū. De quarto casu in quo rē habeo z rez peto vbi q̄z est, vt si ex pacto stricti iuris debes mihi Stichum, puta stipulatiōe soluis mihi Stichū, z dolo tuo factū deterior fuit Stichum habeam, tamen agam cōtra te de dolo z petā Stichū per actionē de dolo, vt damnū illud resarciat. z si mihi debetur ex pacto bone fidei, puta quia emisti ez, z cēt mihi solutus peto nō Stichum licet haberem actionem ex eo pacto, scilicet non vt mihi damnū resarciret. ✠ Pone ego vbi mihi deest cautio de euictione, dedisti mihi fundū, rē habeo z rem peto, quomodo formabit libell⁹? Dicam ne sic pmisisti mihi fundū: vñ peto fundū vel pone i casu nostre leg. ✠ Si legata mihi fuerit res aliena, puta Stichus z eū habeo ex cā nō lucrativa, q̄ emi eū, rē habeo z rem peto vt habeā estimationē vel pretium vt dicit litera. nō vt rē habeam: q̄ ipsam habeo. quomodo formabo libellū: dicā ne sic, In testamēto i quo es heres institutus, legatus est mihi Stichus vñ peto Stichū. Libello sic concepto impossibile est aliud venire i condemnationez, quā rez ipsam. Debet ergo sic formari, narrabit sic factū sicut se hz rei veritas, z concludet vt ex modo concludendi iudex instruatur. vñ dico sic contra hēdem, legatū est mihi i testamento eius cuius es heres seruus Stichus, illuz Stichum ego emi, vnde peto Stichum. consequor pretiū vnde non peto Stichum vt habeam Stichum: q̄ illum habeo. Stichum peto, vt pretiū habeam. Ex libello dz inde ex instrui qualiter debet fniam proferre: ad primum modum formandi libellū nō instrueret iudex, nisi condemnaret in pretiū, sed in ipsum esse tū, sed per modum secūdum instruitur, vt condemnet i pretiū vel estimationē. vnde dico indubitanter q̄ i narratione dz fieri mētio emptionis, vel illius cause ꝓpter quā oportet venire pretiū in
4 condemnationem: z dico quod, ✠ licet de pretio possit omitti in conclusione, securius tamē est vt sic concludat. ¶ Peto Stichuz vt cōsequar pretiū, vñ dicit lex, ¶ Petetur, fundus vt de euictiōe caueatur, nō petetur fund⁹ vt fundus habeatur, q̄ iam habeat: sed vt habeatur qđ deest. ff. de verb. oblig. l. iul. §. j.

1 ✠ Cause lucrative plures non concurrunt in eadem persona directe, sed per obliquum.
2 Legare cōiunctim qualiter cognoscatur. z qualiter disiunctim.
3 Legatum deficiens quando accrescat contuncto.

Hac ratione si ex duobus ⁊c. Si mihi fuerit res legata in testamento duoꝝ puta i testamētis duoꝝ legat⁹ est mihi Stich⁹, si ex primo testamēto cōsecut⁹ fuit rē, postea ex alio nō possum consequi estimationē, ꝫ si ex primo petere estimationē, ex alio possum petere rē. Sed ō illud est. ff. de leg. j. huiusmodi. §. j. vbi dr contrariū. q̄ si ex vno primo petet estimationē, ex alio non possum petere rem. Dicendū est q̄d hic loquitur vbi legata est res eadem in testamētis diuersoꝝ, q̄ diuersi reputantur in l. contraria, ibi legata fuit res eadē i testamētis diuersoꝝ, qui diuersi reputātur vn⁹ vt sunt hēs z defunctus: heres enim cū defuncto reputat eadē ꝑsona, vt in auth. de iu. iur. a mo. presti. in prin. i v. col. Dicit hic q̄ legat⁹ fuerit mihi Stich⁹, z postea si cōsecut⁹ fuero Stichū ex donatione nō possum petere Stichū ex testamēto, vñ legatū euanescit: q̄ impossibile est duas lucrativas cās in eadē ꝑsona z circa eandē rē simul
1 cōcurrere. Dz. ff. de leg. j. l. si seruꝰ legatū. §. j. ✠ Dicēdū ē plures cās lucrative nō cōcurrūt i eadē ꝑsona directe, ꝫ p obliquū sic, vñ hic habuit legatarius ex cā donationis ꝫ p seruū, vel veri⁹ nec ibi cōcurrūt due cause lucrative nec directo nec p obliquū. vnde dicitur ibi, quidam legauit mihi Stichum, deinde donat seruo meo adhuc remanet mihi actio ex testamento. Sed si habeo ratum quod donatum est seruo meo, nō ōt lex illa q̄ prima actio ex testamento manet: q̄ si ratum habeam donationē factā seruo meo, non agerē ex testamento. vñ due cause lucrative i eā dē ꝑsonā circa eandem rem nec directo nec p obliquum cō
2 currunt. ✠ Si eadem res duobus ⁊c. cōiunctim legare est tripliciter tātū: puta ego lego tibi fundū, deinde dico Titio, lego tibi eū dem fundū. hic est legare disiunctim vel bis, sed contiūctim re: q̄ tu z Titius in eadē relegata estis cōiuncti. Sed si sine inkpellitione diceretur. Seio lego fundū. Titio lego fundū, q̄ nulla fieret separatio, posset dubitari a esset cōiuncti verbis, q̄ re sūt cōiuncti: De hoc nulla ē dubitatio: nec mireris q̄ dicerēt cōiuncti verbis. z cū nō sit copula, q̄ si dico sic Titio, Mevio lego fūdū. cōiuncti sūt verbis, z forte idē ē, si dico cōtinue sine pēsatione. Titio lego fundū, Mevio lego fundū. z hoc videt velle lex si ita q̄s, bē redes. ff. de bere. insti. Verbis tm̄ sunt cōiuncti si dicā sic. Titio lego fundū. z Mevio lego aūnū. Isti sunt cō uncti verbis, z non re. Queritur alias vtrū inter istos, qui sunt cōiuncti (vt dictū est) baberet locum ius accrescēdi: Dixi alias q̄ sic: quia verbis sunt cōiuncti, z illa cōiunctio que est verbis tm̄, vel re tm̄, est sufficiēs tm̄ iuris accrescēdi. Ipsi ponūt aliud ex plum q̄ aliqui sunt cō iuncti verbis tm̄, z ita dixit testator. Titio lego dimidiā. fūdi, z Seio aliā dimidiā. ✠ cōiuncti re z verbis, vt si dico sic, Titio z Seio lego fūdū. z ista sūt exempla. Dz pone sic, duo sūt hēdes, nūq̄d si dicā sic, quisq̄s mihi hēs erit, vel quicūq̄ mihi erit heres, habeat fundum, nunq̄d isti sunt cōiuncti re z verbis? Dico q̄ illi qui veniunt ad legata p hoc signum quisq̄is, sunt disiuncti verbis: q̄ quisq̄is distributiuū est, alias nō est dubitatio. l. vlti. C. ō ipu. z alijs sub. vbi dictū fuit. q̄ quis mihi hēs erit z Mevius extraneꝰ filio meo ipuberi hēs esto. Coniuncti re z verbis habēt vicē vni⁹, vñ dubitatur. nunq̄d oēs hēdes qui veniunt per hoc verbum quis, veniunt in vnā dimidiā qui erat substitutus filio impuberi: dicitur hic q̄ nō, imo veniunt p capitibus. Restat dubitatio q̄ illi qui veniebāt p verbum q̄squis, videbātur cōiuncti verbis. z sic venire, tāquā vnus, sed pone, dico sic vobis omnibus z Titio lego fundū nunq̄d illi plures venirēt in vnam dimidiam z Titius in aliā si distincti venirēt in portiones quilibet p virili: Dico q̄ si diceretur demōstratiue vobis oībus venirēt illi contenti per verba illa vobis oībus tanquā disiuncti ac si p capitibus nominibus. nominarentur: q̄ demōstratio vice propriorum nominum fungitur: vt. ff. si cert. pet. l. certum: sed tolle demōstrationē illā vobis z q̄ remaneat omnibus pluralis numeri, veniunt vt coniuncti z sic per nomē vnius distinguo aut conueniunt plures q̄ no-

men pprium e quisquorum, vt cū dico duo Titij t Mevius, idē est ac si exprimerentur, p duci so, si p appellatiōē dico hrdes Lucius t Mevius, dcō isti habentur pro cōiunctis, vnō aduer te. Sed si esset dictū, heredes mei t Mevius habeatis tale legatū t partem, qō heredes mei ambo vocātur Titij hrdes mei soli; habebūt dimidiā, t Mevius solus aliā; dimidiā. Sic intelligit lex, qui Titio. ff. de vsufr. accre. Si pro pio noie, duo Titij t Mevius habeatis tale legatū, tūc quilibet veniret pro tertia: q dcō sunt coniuncti duo Titij, inuenirent cōiuncti p pluralē appellationem, t Mevius inueniretur coniunctus alijs p copulā, si iuxta copula tūc duo Titij hrdes sunto, Meus hres esto, tūc duo Titij erunt heredes vna dimidia tantum t solus Mevius alia tantū. Sic intelligitur. ff. de bere. instit. Titius. Unde dcō sunt coniuncti qui veniūt p numerū plurale. sed est maior cōiunctio eoꝝ qui veniūt sub appellatiōe, plures appellati dicunt re cōiuncti q̄bus legatur res cadē. Pone dictū est in testamēto, lego Titio decē, t Seio decē, quātū habebit quilibet: Dices tu t quilibet q̄ legata sunt vigintiti, t quilibet habebit decē. Dico qō ambo non habebunt nisi decem. Ponne dixi quod sunt cōiuncti re t verbis: Ergo q̄ legat vni intelligit legatū alij: t sic impedit ut se cōcurrāt, vt quilibet totū habeat, vñ factum fibi partes. Si enim essent legata vni vna decem, t alteri alia decē, non essent re cōiuncti, sed verbis tantū, vñ aliud est legare decē, aliud donare decē. Hoc dī cū gs ita. ff. de verb. obli. circa p̄in. t. l. stipulatio habere licere. §. stipulatiōe. Si esset dictū sine copula sic, lego Titio decē. Mevio lego t. habebit quilibet decē. si copula media iducit duplicē structionē t realē, vt intelligātur eade legata decē, t verbalē. de illa planum est si sit legatū duobus coniunctim re t verbis si vnus repudiat, alij accrescit. si disiunctim si vn⁹ repudiat, hoc nō dī litera q̄ alij accrescit: sed dic quod aliud totū pertinebit vbi sunt disiuncti verbis si coniuncti re, q̄ sic dico, Titio lego fundū. Mevio lego eundē fundum. si vn⁹ repudiat alius totū habebit sed nō ius accrescēdi si essent cōiuncti ambo t cō currerēt t facerēt tibi partē, t vn⁹ auferret alij, t si vn⁹ repudiaret alij accresceret, sed hic quando disiuncti verbis, non est qui auferat. vñ si vn⁹ repudiat, alij totū habebit, si nō iure accrescēdi, si portus iure nō accrescendi: sed vbi est legatū pro partibus discretis t sic sunt disiūcti verbis sic, Titio lego dimidia fundi, t Seio alia dimidia si vn⁹ repudiat, hi locū ius accrescēdi, Sic intelligit. C. de le. si fortidianū. t C. de ca. tol. l. vnica. §. si vero ad deficientis. Si sunt omnino disiuncti re t verbis, non hi locū ius accrescēdi vñ i cremēto certe legata opꝝ q̄ habeāt cōiunctionē aliquam vel verbalē vel realē. secus in heredibus. si dicā sic, Titius pro dimidia hres esto, Seius pro dimidia heres esto, isti disiuncti sunt re t verbis, t hi locū ius accrescendi vno repudiāte. hoc nō facit cōiunctio, q̄ nulla est: si facit hoc q̄ nō pōt q̄s decedere pro parte testatus, t pparte itestatus. si sunt cōiuncti re t verbis vel verbis tātū, in legatis hi locum ius accrescēdi. Itē si re tantū, hi, alius totum, si alius repudiat, sed non maior accrescendi, vt dixi in legatis si alter est coniunctus vtroq̄ genere cōiunctionis scz re t verbis illius cui⁹ deficit portio, t alij est cōiunct⁹ vno genere cōiunctionis scz re tantū vel verbis tantū, qui cōiunct⁹ est duobus generib⁹ cōiunctionis prefert. Siz pone vnus est cōiunctus verbis tātū ei cuius portio deficit, alius tātū q̄s prefertur: Dico q̄ bene admittātur, t hoc dī. l. re cōiuncti. si bene intelligatur. ff. cō leg. iij. t habet locū ius accrescēdi i portione añ acquisitionē deficiente. Pportio deficiens post acquisitionē non defertur iure accrescendi. Legatus mihi est t tibi fund⁹, nō agnouī. adhuc repudio, hi locum ius accrescendi. Pone agnouī legatū, postea deficit quacūq̄ de cā, nō hi locū ius accrescendi, sed alijt in vsufructu, in quo t post acquisitionem hi locū ius accrescendi: vt ff. de vsufru. accresce. l. si tibi. Hoc est no. de hrd. t fal. si plures sint instituti, t vn⁹ nō implet voluntatē defuncti, pportiōe sua sibi aufertur, t alijs accrescit, q̄rit ibi gl. nūqd inuitis: Rnd. glo. quod non, t infra respōdebat, quidā recitabat materiā illā. vñ dūs meus recitabat hic: sed opponebat ei aliud est de iure accrescendi in legatario, q̄ inuito nō accrescit, sed in heredibus inuitis accrescit: vt C. de cadu. tollen. l. vnica. §. his illud loqtur de iure accrescēdi p edictū. C. q̄n nō p partes. l. vni ca. quod habet locū ante acquisitionem. sed i auth. illa loquitur de iure accrescendi post acquisitionem, q̄ habet locū. de eg tate illius auth. de bered. t fal. sed p equitatē illi⁹ legis q̄n nō petēt partes accrescit inuito. Dictū est q̄ legatū deficiēs accrescit cōiuncto, fallit i trib⁹ casib⁹ as lego tibi fundū t seruo meo. i psona serui mei nō vz legatū t ita deficit, non accrescit tibi. ff. de leg. iij. l. plane. §. si cōiuncti. Item ali⁹ casus est, si tibi t Titio lego rē tuā. nō valet. q̄ legatū rei tue tibi factū nō valet, nec accrescit in totū Titio: vt. ff. de leg. j. l. hui⁹. §. si Titio. Et ti⁹ casus est si dicā sic lego tibi fundū t ei qui capere nō pōt, nō accrescit tibi: vt ff. de leg. secundo. l. h Titio t ei q̄ capere. t ratio est i duobus primis, i primo legatum i psona serui mei est inutile, si nō pro sus inutile: q̄ si heres est fidelis dabit, alias velut dare seruile. §. ñ. Jn secūdo casu deficit ius accrescendi, t in legatis inspicit p̄incipaliter psona legatarij, t psona est preferēda oibus reb⁹. ff. de iu. codicil. l. quida referunt. t etiā vbi propter conditionē rei legatū nō est adeo inutile t lic est in secundo casu nec accrescit. Tertius casus q̄n lego tibi t incapaci, est certus q̄ nō hi lobres. C. de cadu. tollen. l. vnica. §. in primo.

Si cui fundus alienus. Vbi dicit q̄ si cui fundus alienus a testatore sciente fundum, t legatus inuidi ibi legati emerit pprietatē t non ex eā lucrativa obuenerit, nihilominus ageret ad totum fundum p heredem vt cōputatur estimationem totius fundi scz propietatis t vsufr. Deinde rūdet imperator tacite obiectioni ibi q̄ vsufructus est estimatio vsusfructus nō consequatur legata q̄ vsufru. ex causa lucrativa sibi obuenit. ergo agere potest cōtra heredem ad petendum fundum vt estimationem propietatis. t vsufructus consequatur ad heredē, q̄ in estimatione vsusfructus cōsequeretur duo lucrative cause cōcurrent in eandem rem cum partem fundi legati scz ex causa vsufru. dicit imperator hoc nō obstare, quia vsufru. nō est pars integralis fundi legati, nec pertinet tanq̄ pars. sed est seruitus, licet ita dictū sit de rigore iuris.

1 Legatum valet si testator crediderit rez quę sua erat esse alieni scienter alicuius, certi anei vel etiam legatarij.

2 Opinio in his quę solo animo nostro consistunt magis inspicit qua veritas, in alijs magis inspicitur veritas.

3 Dominium in te non transfero si trado tibi rem meam, credens tuam esse.

4 Dispensatio per papam an valeat ignorāti.

5 Heres antequam adeat hereditatem an debeat esse certus vtū conditiones sint implete.

Si quis. Rem suam. †Hic dicitur q̄ si testator crederet rem quę sua erat, esse alienam, scienter ex cuius extranei, vel etiam legatarij, t legant credens alienā vel
2 legatarij, valet legatū †: q̄ plus valet quod in opinione est, q̄ in veritate est. ff. de acquirēda hrdita. Lis potat. Solue illud bi vocandum: q̄ aut q̄ritur, de re que cōsistit in animo, t tūc p est opinio veritati: sed vbi queritur de re que non consistit in animo, pfertur veritas. Dicitur quod si testator legauerit ei sua q̄re credidit legatarij. q̄ valet legatū, cum non habet animum legādi, ergo nō valet legatum, t quod nō habeat animum legādi, probatur hic. Jura volunt quod legatum rei sue non vz, si testator partē mitur hoc scire: q̄ si legaret legatario rē suā, nō valeret legatus: ergo si credidit rem illā esse legatarij, t ei legat, nō habet animū
3 legandi. †Itē dicit lex, q̄ si trado tibi rem meā credens tuā eē, no transfero in te dominū: ergo si tibi lego rem meā credens tuā non valet legatū. Hoc probatur. ff. de condi. causa. da. locis. §. subtilius. Dices q̄ tibi placuit, vel q̄ possibile est fauore vltime voluntatis. Vel dic quod est dictū p̄ imperitos tanq̄ si q̄ intelligo vbi testator legat rem suam credens q̄ eiusdem legatarij, valet legatum, intelligatur valet vbi testator vt lucretur bñficium vt ff. de lib. leg. l. j. sed vbi non credebat testator aliquid agere, credens legatarij esse rē sibi legabat, dicerem nullius esse legatū.

Vñ primo casu loquitur litera nostra, t dicit hic q̄ plus valet q̄ in
4 veritate est quā est i opinione. †Hoc facit ad illam questionem: Concellerat papa cuidam episcopo vt ipse posset dispensare cum clericis suis ipius episcopi q̄ haberet beneficium curā habēs dū esset absens. eo absente dispensauit secum episcop⁹ vt posset obtinere duo bñficia curata illi absenti t ignoranti. cū quaeret dispensationem, accepit secundū beneficium q̄ fuit curatū, agit ꝺ eum vt dimittat primum t lit. cōte. super cā illa venit ad episcopi ad eū deferens ei literam dispensationis, mandās ipse sum securus, q̄ritur an dispensatio valet ei ignoranti. Respondit cū furtiosus: Dices mala conscientia accepit cum ignoraret dispensationē factā: t istud non obsta. quia si invito domino res intacta, committitur furtū: sed pone q̄ domin⁹ sc. ōm vera vult contractionem, tamen credit ille qui contractat dño inuito non committetur furtum, nec cōpetit actio furti. vt. ff. de furtis. l. inter oēs. t institu. §. ob. q̄ et delicto. §. placuit. versus. si credat. Facit. l. impubere. ff. ad legem Aqne. de falsis. t quod posset dispensa. proficere ignoranti inducebatur. l. eius. §. ff. si certū pe
ta. cum ex ultima voluntate acquiratur ignoranti voluntate testatoris pape dispensatio vel alterius cui collata est potestas a do
5 mino papa. Jura in mundo q̄ melius faciunt ad illam q̄stionem

nem, sunt ista. Dicit lex, heres antequā adeat hereditatē dz esse certus virum conditiones sunt implete. ff. de acquir. here. l. ire padiāda. Verum est in cōditionibus que in facto consistūt, vt si institutus fuerit sub cōditione, si nauis venerit ex Asia dz scire cōpletā esse istam conditionē, antequam adeat: z si nō adeat, nō prodest. Sed de conditionibus que consistunt i iure, non dz esse certus, z si adeat valet. Similiter filius hereditatē nō pōt adire sine cōsensu patris. Pone delata est tibi hereditas, pater tuus est vltra mare, tu credis eū viuere, z est mortuus, adis hāditatē, nō nocet istud impedimētū constans i iure: ergo cū hoc sit impedimētū iuris q aliquis scām beneficiū curatum habēs nō possit obtinere si accipit, qui secūdū veritatem potest: quia dispēsatus est z credat se non posse obtinere, tamē hoc nō nocebit. p̄obat p l. multū. ff. de cōdi. z demō.

ADDITIO.

1 Quod in opinione est. Adde q magis inspicitur opinio quā veritas in his que ex solo animo nostro dependēt, i alijs magis veritas, quā opinio inspicitur secundum Bar. i l. p̄o emptore. §. si sub conditione. ff. p̄o empt. in l. qerit. ff. de acq. hē. Et qd si veritas, vide Alex. i cōsi. liij. icip. Jn p̄senti cōsultatiōe, i iij. vo.

2 Legatū qñ videatur quis ademisse.

3 Procurator quando videatur reuocatus p̄opter p̄sentiū dominī in iudicio.

Si rem suam. †Hic dicitur q si legauī rem meā z postea alienauī eā, q2 vēdidi. si ex causa voluntaria, non videtur ademisse legatū, secus si ex causa necessaria, q2 videtur ademisse legatum, seu reuocasse. Nō. hoc. ff. de adimen. lega. l. rem legatam. item si rē legauī, postea obligauī eam, nō videt ademisse legatū sine distinctione licet in p̄cio alū distinguat vt dixi. hoc ē q p̄bat. ff. ō leg. iij. l. fideicōmissa. §. si rem. Per theoricā istarū legum soluebat dominus dīm mei tanquestionem, †ego constituī procuratorem, ipse hic cōstituit fuit in iudicio pluries, ego dñs postea intertuī vna die: die lecturē venit procurator. dō quod dominus fuit in iudicio, z nō reuocatus est, nunquid intelligit reuocat? Distinguebat, aut intercēsit dīs ad articulū ad quē oportebat eū venire de necessitate, puta erat dies assignata ad iurandū de calumnia, nō est reuocatus procurator. Si nō erat necessarīū dominū venire, vt q2 non erat dies assignata ad lit. contesta. videtur reuocatū, licut i lega to legotibi re mea, z ecce donatio que legatum quodda est, similiter cōstitutio p̄curatoris est quasi donatio, dono tibi potestate cotest. lit. seu cām post. quā legauī rem, si alieno q2 trāsfero in alū vt q2 vēdo si voluntate reuocatur legatū sed ex necessitate nō reuocatur. sed qñ de p̄sona domini in p̄sonā procuratoris transfertur iudicium, vel econtra de p̄sona procuratoris i dīnū, vī alienari, queritur an hoc factum est voluntarie, z vī reuocare procuratorē si ex necessitate nō vī reuocatus.

4 Legatum quādo videtur reuocatum si testator rem legatam postea obligauit.

2 Dominium per venditionem z traditionem transfertur, nō per obligationem pignoris.

3 Prohibitus emere, an prohibeatur pignus contrahere.

1 **Idē rescripserunt eum &c.** †Hic dicitur quod si testator rem legatā postea obligauit, non est reuocatū legatum indistincte: q2 non est tanta alienatio licut p̄mo: q2 † p venditionem z traditionem trāsfertur dominiū, nō p obligationē pignoris. Ad qd vz hec pignoris obligatio: Nō ē obligatio. Duo erant barones, vnus p̄mittit alī qd nō acquireret aliquā in terra alterius sub pena maxima. Venit vnus miles qui emit terra baronis, z qua alius baro p̄miserat aliquid non acquirere, cū indigeret pecunia, quoddā suum castrū obligauit sub pena mille librarū, qua mutuauit. Venit alt baro cui facta fuit p̄missio, z agit cōtra istū, z dt penam esse commissam, z dt. Tu p̄mittisti nō acquirere aliqd i terra mea, tu tale castrū q est in terra mea pignori accepisti, z sic acquisiuisti. Dico q pena est cōmissa, z ea3 peto. Dominus meus dicebat q quidā aduocatus valde magn dicebat, casus legis est q pena nō est cōmissa: † q2 dicit lex, vbi quis p̄hibet emere pignus, cōtrahere potest, vt ff. ō pigno. l. quarū rerum. ergo vbi quis p̄hibet acquirere pignus, pōt cōtrahere rē: nec te moueat verbū emere: q2 verbū emere, ad omnē obligationē se extendit, vt. ff. de. sta. libe. l. statuliber. §. quinto. Queritur ibi quis p̄hibet acquirere: Vel p̄misisti nō acquirere poterit cōtrahere pignus, hoc est q2 ibi est alienatio alteri vni vnis acquisitio alteri cū nō vī alienatū q nō est alteri q si tū q datū est tibi vt nō alienetur, vī datū vt alī obligēt. C. de reb. alie. nō alienā. l. fi. Ego distinguo, aut dat pignori ita q non est verisimile rē suā i futurū contecturari, pōt tamē ex quātitate que numeratur, quia quantitas est maxima cum ex p̄sona q eā accepit, q2 est talis p̄sona verisimile est qō alienā rē suā obligabit quam luat ista, q2 est homo indigens z malefaciēs facta sua, tunc videtur acquisitum: z tunc est pena cōmissa si nō. est argumētū legū. ff. de leg. qui habebat. z de suppel. lega. l. legata.

1 Testator si partem rei legate alienauit, i parte nō alienata valet legatum.

2 Rem in feudum si cui concessi alieno partem, nunquid feudatarius totum amittat.

Si vero quis partē rei legate.

1 †Hic dr quod si testator partem rei legate alienauit, idubitāter etiam parte nō alienata valet legatū. Hic est argumētū ad questionem de feudo. †Do tibi rem in feudum, alieno parte3, nūqd amittis totū: Argumentum hic q feudatarius partem nō alienate non amittit. z est argumentū quod dicitur nihil actū credimus &c. C. de his qui. vt indig. l. vlti. sed optimū est argumētū, z illa contraria que dicit, q2 quod inceptū est habetur p cōpleto. ff. de auro z argento lega. z sic nō sicut. §. q ergo. Ego dico qd si feudatarius alienat partem feudi sine voluntate dñi totū amittit indiuiduum: q2 qui delinquit in partem, reus est i totū: q2 est quedā indiuiduitas in feudo: q2 si cedit ad me feudū p̄o parte, nō esset forte sufficiens ex eo qđ seruiret. vñ lex dicit, si dñs fuit occisus a familia z heres institutus aperit testamētū añ habitā questionē de familia defuncti, amittit hereditatem. Sz pone nō aperuisse totum testamentuz, sed partē testamenti. ōt lex similiter amittit: q2 cū ille qui vēdit totū. ergo z qui partez totū amittit. hoc est quod dicit. l. iij. ff. ad Sillan. incipit si qs i grauī. §. si quis testamentum. z. ff. de leg. i. i grauī.

1 Liberatio tribus modis relinquitur.

1 **Si quis debitori suo** †liberatio trib modis relinquit. Primus modus si dicat testator peti nolo, vel q dz relinquo. vel actione remitto q hic liberādus est legatarius ab omni debito, vt hic. z. ff. de lib. leg. l. si quas rōnes. z l. Aurelio. §. respons. Scēus est, si negotiū testatoris gessisset, z testator dixerit, rōnes reddere nolo. z hic ab omni debito liberat, nisi ab eo q penes eū sit, z ab eo q dolo fecit: vt. ff. ō lib. leg. l. Aurelio. §. si. cū suis cōcord. vt i glo. ibidem. Tertius ōt gl. si dānauit heredem ne exerceat actiones. hoc est, si p̄hibuit ne exerceat actionē. Nō est idē dicere debitorem peti nolle ab herede meo, z nolo q heres meus exerceat actionem cōtra debitorē meū.

1 Debitor si legat creditori q sibi debet an valeat.

1 **Econtrario.** †Hic dicit q si debitor legat, creditori q sibi dz, nō valet legatū, q2 in legato debet esse aliquod lucrū, alias nō valet, sz si valet hic nullū lucrū creditor habet, q2 nihil amplius cōsequitur, sed nō semper, aliquid amplī p legatū, ipse creditor cū legatur sibi suū debitū. q2 ad minō dz hypothecā cōpetentē p̄o legato. Itē dicē dū si erat species debita. cōpetit rei vēdi, p̄o certa specie legata. puta q2 debebat ex stipulatiōe. dicit gl. qō non vz legatū fuit plus p̄ hypothecā. ecce. arg. q facit. qō dz esse i legato. Plus quatuor modis dicitur. nā dr plus i hypotheca. Certe alibi ōt cōtrarīū gl. quod plus valet pp hypothecaz. l. si fideicōmissa. §. si rem. ff. de lega. iij. vnde ego dico q omnino si plus est ius quā in debito vel plus in hypotheca vel alio modo valet legatū pp id plus, hoc est quod p̄batur. ff. de leg. i. si creditor. §. idē qō.

Quod si in diem. Ibi dicit q si legatus fuerit pure debitū in diem vel sub conditione, vz legatū: z si viuo testatore veniat cōditio, vel dies: nec est dicendum inutile p̄eter illud dictū qō res venit ad casum a quo incipere non pōt: ergo non debet valere. Hic solutio est incertū si recte cōsideret: q2 semel consistit, vñ si res reducat ad casum a quo incipere nō potest ante consumationē. certe tūc annihilaretur. sic fuit hic q2 tempore quo legabatur erat plus in legato, z ita fuit vtile z estimatur vtile verū est quod p̄fectionem suam non habet legatū, nisi a morte testatoris.

1 Legatum de seruo heredis si postea manumissus fuerit an tenetur heres.

2 Pena committitur contra p̄mittentem aliquid nō facere, sz non fecerit, sed habens causam ab eo.

Idem est si aliquis faciat, vel habens causam ab eo.

Si res legata. Jn. §. illo. ver. si vero hēdis. dr, quod si seruus hēdis legat fuerit, z ipse manumiserit eum tenetur hēs. Idē est si ille g alīū habuit ab hēde hoc fecerit: q2 donauit eū hēs, sicut seruū suū quez testō legauerat. z donatari eius manumisit. Ex hoc soluit talis ōstio. Quedā vetula habebat montē fortissimū, dicebat q dā vicin su, i illo mōte posset eleuari castrū, z esset mihi valde dānosum

sum: vnde p̄misit illa vetula q̄ ibi nō faceret castrū sub pena. Postea vendidit montem illum, emptor castrū elevauit, nūqd pena est cōmissa p̄ vetulā: videtur q̄ nō quia p̄misit sub pena quod nō faceret castrū, & ipsa nō fecit. Dico qō pena est cōmissa cōtra vetulā. p̄ Quia idem est si aliquis faciat, vel habēs cām, ab eo, vt hic, & ff. de verb. ob. l. si seruū. vult gl. no. similē quēstionē. ff. de alie. iud. mu. causa fac. l. iij. & credo quod nominat in p̄tū.

8 ☞ Legans ancillas cum suo partu, mortuis ancillis vivo testatore an extinguatur legatum in peculio.

1 Legata duo p̄incipalia sunt si testator dicet, lego Stichū cum alio: secꝰ si dicat, lego seruū cuꝫ peculio, & de rōne diuersitatis. Legata duo p̄incipalia sunt si dicat testator, lego seruū & peculium.

8 Ingrediens monasterium si dicat: do me, cum meis, sed nō valet ingressus pp aliquam cām, nec datio bonorꝫ: secꝰ si dicat, do me, & mea: & ꝫ non teneat ingressus quo ad p̄sonam, tamē tenet quo ad bona.

Si quis ancillas.

Hic dicitur, † quod si gs legauerit ancillas cum suo partu, & si ancille mortue sunt post testamentū vivo testatore, extinguit legatū in peculio, que est ratio diuersitatis. dico q̄ hic diuisio posita inter res quarū vna nō est accessio alterius ꝫ quā
2 tū, hic cōiūcta est. vñ si dicā sic, † Lego tibi Stichū cū asino, vꝫ quantū si dicerē, lego tibi Stihū & asinum & sunt hic duo legata p̄incipalia. ꝫ cū dico sic, lego tibi seruū cū peculio hic nō hꝫ copulare: q̄ vnū est accessio alterius, scilicet peculium est accessio seruī: & ideo si nō vꝫ in p̄incipali, nec i accessorio. Sed aliud eēt dū dicerē lego seruū & peculium, & q̄ essent duo legata p̄incipalia. & ideo licet nō valet tā in peculio & in ancilla & natis eius dico lego ancillam & natos eius. sem. p̄ intelliguntur duo legata p̄incipalia. nec vnū est accessio alterius pp nobilitatē p̄sonarū
3 vt. ff. de edil. edi. l. iustissima. Valet hic theorica† ad hoc si qs ingrediat monasteriū & dicat, do me cū meis: ꝫ nō vꝫ ingressus pp aliquas causam tunc nec datio bonorū. Sed si dicat, do me & mea, tunc sunt duo p̄incipalia, & licet non tenet ingressus quo ad p̄sonā, tꝫ tñ datio bonorū: & sic bona remanebunt monastrio.

1 ☞ Differentia inter fundū instructū. & fundū cum instrumēto, vel fundum & instrumentum.

Idem est si fundus legetur.

Fundus instructus dicit hic q̄ si nō vꝫ in fundo, nec i instrumento contra ff. de fun. instr. instrumēto que. si dicā sic, lego fundū cū instrumento. Dicendū est quod sunt duo legata p̄incipalia, & si vnus nō vꝫ nihilominꝰ aliud valet: ꝫ si sic dico, dono fundū instructū & fundum cum instrumento. hodie sunt, p̄ vno: & licet esset ita q̄ō essent diuersa fundū & instrumenta p̄ legem illā, hodie sunt idē p. ꝟ. istum. Bene emanat differentia illorū duorū fundꝰ instru-
1 ctus, & fundus cū instrumēto ad istud fundus instructus. * Nō. quia differentia est inter fundum & instructum ex vna parte fundum cum instrumento vel fundum & instrumentum ex alia, & est & dicēdum vna non attingit. q̄ sic prima est quod si legatis fun. instru. vtrū legatum & instrumentum patris fami. vñ videt legatum quod idem quoque fundus est & instr. C. de verb. sig. l. iij. in fi. ꝫ si instrumentū patris fami. vnde videtur legatum q̄ idem quoque fundus est & instructus. hoc p̄obat. l. p̄eallegata. & ff. ō fund. instru. l. j. l. si cui. & l. quantū. ꝟ. ꝫ si fundꝰ. & sic habes no. C. de ver. sig. l. iij. nec ista differētia est correcta. Alia est differentia si legat fundꝰ instructus alienato nō debetur instrumētū: ꝫ si legatur fundꝰ cū instrumento, vel fundus est alias instructꝰ inſm vt dicta. l. si cui. de fund. instr. Ista differētia p̄obat gl. ī d. l. C. de ver. sig. ꝫ vera est p legem illā. ꝫ hodie est correcta p ꝟ. istū.
2 * Quia ista duo sunt equalia, fundꝰ instructus, & fundꝰ cū instrumento: q̄ fundo alienato nō vꝫ legatum in instrumento: ꝫ si legatur fundus & instrumentum fundo alienato bñ valet legatum & instrumentū, vnde bñ remanet differentia istorū fundus & inſm, nō istorum fundum instructū & fundum cū instrumento.

1 ☞ Legato grege legatum in vna oue retinetur si vivo testatore ad vnam venerit.
Idem dicēdum de legato domus que vivo testatore reducitur ad aream.

1 **Si grex.** † Pone grex fuit legatꝰ, mortuo testatore venit ad vnā ouem, gl. dicit q̄ nō valet: ergo dico quod imo. Idē dicerē si domus esset legata, & vivo testatore reducatur ad aream: vt ff. de leg. j. l. si grex.

Peculium. Dicitur q̄ si manumissus sit seruus i vltima voluntate, nō videtur ei legatū peculiū, niſ̄ exp̄resse fuerit legatum. ꝫ si manumittatur iter vivos habebit manumissor operas & seruitium i recōpensationem vt peculium relictum: ꝫ vbi i vltima voluntate manumittit, cessat ista ratio: & ideo alias nō videt ei relictus peculius nisi exp̄resse reliquerit. & ꝫ postea possit habere operas: q̄ p̄ōt conualescere, tū hoc nō credit, & raro euenit, q̄ cōualescat, & refert sic ad ea que sepe & ex. l. nam ad ea. ff. de legibus.

1 ☞ Legatum in genere an valeat, & cuius erit electio.
2 Legatarius vbi hꝫ electionē non eligit meliorem. ꝫ mediocrem & quando.
3 Heres censetur eadem persona cum defuncto.
4 Heres habet interp̄etari obscuritatē si qua sit in rōnibꝰ factis positionibus, vel etiam in libello eius cuius est heres.

1 **Si generaliter seruus.** † Lego tibi seruū in gñe, cuius est electio debitoris si debitus esset homo in gñe ex ꝫbus puta ex cā ſ̄igillationis q̄ sic est i alternativa p̄missione. electio est debitoris, ſ̄ permissoris. & ad legem rñdeo, electio est legatarii veruꝫ est ex postfacto si hēs nō vult eligere sic trāsfertur electio vt. ff. de sol. l. j. & ij. C. ō solu. l. j. Ista sententia mihi nō placet. si legatur homo i gñe, electio est legatarii i p̄in. vt hic & ex pos-
2 facto ff. de leg. j. l. si seruꝰ legatꝰ. ꝟ. cū homo. Dominꝰ † Jo. distinguit hic & altius exoriditur materiam istā, & nō valet legatus. & Decisorium. dando cām palcā esset liberatus, idem est si gne sub alterno legatur animal, dando muscā, liberaret: sed i ſ̄ gne ſpecialissima. & hāc appellāt legistę genus, vt hic q̄ legator homo vel equꝰ tūc distinguit, aut sensit testor de certo aut nō, si nō aut legat res q̄ hꝫ a natura fines designatos sed distinctione hominis vt fundus, domus. Primo casu q̄ñ legauit seruum simpliciter nō distinguo aut testator nō hꝫ res i patrimonio suo, q̄ seruos nō hꝫ, tūc legatarij nō erit electio q̄ ipse eligeret de oibꝰ seruis qui sunt i mundo, nimis graue esset hēdi. vñ heres eliget ſ̄ non deteriorem: vt ff. ō leg. i. l. legato. & l. qui duos. Vbi legatarius eligit nō eliget meliorē sed mediocrē q̄ nisi heres eligit distinguerit quidā q̄ aut res legate sunt tales & inter oēs reperiuntur alique quas potius expedit habere quā nō habere, vt in gñe tominis est. ita reperitur aliquis homo quod potiꝰ expedit nō habere quā hēre, tūc mediocris eligit. sic intelligit. ff. ō leg. j. legato. Si sunt tales res legate i quibꝰ nō reperiuntur alique quas potius expedit nō habere, quā habere, vt i gñe, potiꝰ tūc eligeret minimū. Sic intelligit lex, fideiussorē. ſ. j. ff. mā. Si vero sit res ſ̄ nō habet fines determinatos a natura, vt est fundꝰ, nō valet indistincte per legē. cū post. ꝟ. gener. ff. ō iure do. aut ē domꝰ & subdistinguit habuerit testator i patrimonio suo domos & vꝫ legauit, aut nō habuit domos in patrimonio. tūc nihil vꝫ vt. l. si domos. ff. leg. j. & eligit hēs vbi hꝫ domos i p̄imonio. Nō diuersitatis nō pōt reddi: q̄ i illud in fūdo q̄ in domo cū illa distinctione q̄ dicta est ibi voluit reddere diuersitatē: q̄ cū legat fūdꝰ, potest legari fūdꝰ vnꝰ digiti, & sic nō valeret legatū, ꝫ domūs sic nō diligenter destinatiōe hominis ſ̄ pictis iteriectiōe. l. si qs duas. ff. cōmō. ſ. d. si dicas mihi nili testator, legat domūs si habet p̄imonio mos, nūqd hꝫ legatarꝰ vnā quā eliget hēs ſ̄ hꝫ eā co modo qo religd eā testator nec operatur ibi deſignatio hēdis. credis tū q̄ si velit hēs facere domū aliā, q̄ illam dare non posset: vndecū posset hēs deſignare talem que nullius esset vtilitatis & fidei legato dabit vnus in ea diſpositiōe quā reliquit testator. nec operabit deſignatio hēdis. & ita non erit vtile legatū. liuit testator de certo sed ignorans de quo erāt duo. Stichi dixit lego Stichum senlit de certo: q̄ Stichꝰ non est nomē generis, sed est nomē certi hominis, vñ senlit ō certo. sed ignorat de q̄ hoc casu hēs interp̄etatur voluntatē defuncti. l. si qs a filio. ff. ō leg.
5 j. † Q̄ nullus est qui habeat tantā idētitatē cum defuncto quantam heres: quia heres eadē persona cū defuncto censetur in auth. de inreiu. a mo. p̄esti. circa p̄incipiū. Facit dicta lex
4 to. † Hec vera sūt in argum. q̄ si in rationibus factis positionibꝰ vel etiā in libello sit aliqua obscuritas, eo defacto faciendi interp̄etatio p̄ heredē. Hec sūt vera, nisi leget in generibus certa: planū ē q̄ debet dari talis, qualis est si sit legatū simpliciter nātiōe. aut lega ē sub alternatiōe dirigendo sermones ad hanc hēs cui dato rem illā aut illā quā eliget hēs dirigendo ad legatarīū legatarꝰ capito talem rem, vel ō simplicit nō dirigendo sermōem ad aliq̄. electio est legatarij. ff. ō leg. iij. l. Lucio. & leg. j. p̄ope finem legis.

8 ☞ Conditio tacita non facit legatū cōditionale quo ad trāsmissionem.

Optionis legatum.

Vbi hꝫ quod olim legatum optionis erat inutile si non optabat vivus ipse legatarius: gloss. reddit rationem, quia istud legatum est conditionale, scilicet sub ista conditione, si optare: & ideo si decedebat ante impletam cōditionem, scilicet

scz antequam optaret.non valet:qz conditionale si decedat legatarius añ impletā conditionē euanescit:vt C.ō cadu.tollē.l.vnica §.si autem.Sine conditione.Dicis q̄ legatum optionis est cōditionale:hz ne conditionem exp̄essam vel tacitam:si tacitā ⁺tacita cōditio nō facit legatū conditionale quo ad trāsmissionē:vt ff.qñ dies leg.ce.l.cū illud.in fi.z ff.de condi.z demō.l.q̄ extrinsecus.si sit exp̄essa tūc facit legatū cōditionale.Quid dicem⁹: gl.male dicit.Que est ergo ratio,quare legatum optionis si decedat legatarius antequam optet:Ratio est qz conditio adheret persone cui est ascripta,legatum optionis hz conditionem optādi ascriptā persone,adheret persone nec impleri p aliū l.si frāi.ff.de condicio.z demōst.vñ si esset dictū in forma conditionis exp̄esse lego tibi seruū si optaueris,si non optares viuus: nō valeret legatum,nec hodie valeret:sed hic nō est in vim cōditionis ideo valet.

Legari potest habentibus testamenti factionem passiue.
Et ille potest legare qui habet testamenti factionem actiue.
Differentia an lit inter capere z accipere.

Legari. ⁺Ibi dicitur quod potest illis legari cū ghus pōt testamentum facere:vt ff.de leg.iij.l.j.z.ij.hic enumerātur in gl.cū quib⁹ non est testamenti factio,scz qui nō sunt capaces in testamento alicuius:sunt quidā capaces licet in aliquib⁹ possint capere filij ⁺de adulterio dānatus,z filius incestuosus i testamēto eius cuius est filius capere non pōt,in alio sic.Itē mulier nūbēs intra tēpora luctus vt C.de secun.nup.l.ij.no.q̄ gdā nō capaces qui nō pōt capere nec recipere,quidam qui hz non pōt capere,tamē possunt accipere.⁺ vnde aliud est capere aliud accipere,z lex facit differentiam inter ista duo capere,z accipere:vt ff.de ver.sig.l.aliud.Vide totum tractatū de his qui.vt indig. C.ff.q̄b⁹ aufertur hērdi primo tā quā incapaci,fisco applicatur. Intelligo de tali capace qui nō pōt capere,z p̄o nō scripto habetur vñ venit ad hereditatē in qua est institutus q̄ capere non pōt nec accipere illi cui hz defert ab intestato nō fiscus.qdā sunt capaces accip.z nō cap.instituo heredē,iste nō vendicat mortē meam nō potest capere hereditatem,z ad suuz cōmodū habere sed accipere potest,adire pōt,z sibi remanent iura hereditatis directa,hz non commodum:sed habebit fiscus cōmodū,hz si non posset esse hērs hz veniret successor ab intestato,z nō fisc⁹,sed qz licet accipiens cōmodum retinere non potest.z accipere pt,sed nō capere:ideo venit fiscus,z quod isti indigni sint hērdes.z fisc⁹ habeat commodum,ex hoc sequit ratio,in ceco qui vī sine rōne quando hereditas applicatur fisco legata debentur: ratio est q̄ ex quo non est,non valent legata,hz hoc est dicere,scilicet ille cui aufert vñ remanet hērs ei licet ei aufert cōmodū.Sic loquuntur iure.ff.ō vulg.z pupil.lex facto.§.Julia.longius.ff.de his qb⁹ vt indig.l.cū in tabulis.

vt Legatum factum incertis personis an valeat z quādo.
Legatum factum collegio an videatur factum certis psonis vel incertis,z quid de legato facto pauperibus.
Incertitudo qualiter cognoscatur in legatis z an vitiet legatū.

Incertis personis. Infra dicit gl.quod ⁺pauperibus.Itez relinquo collegio,valet legatū.z tamē legatur incertis psonis. Speciale est.ita habes no.C.de sac.san.eccl.l.j.Dico qō qñ legatur collegio,nō legat certis psonis,nec incertis,sed psone facti⁹ seu repsentate.⁺ Quia licut hērditas rep̄zesentat vnā psonā intelligū rep̄zesentat psonā vnā.vnde relinquit psone repz̄e sentē,hoc est qō pbatur.ff.de fideiuss.l.mortuo.Si pauperib⁹ relinquat,verū est qō relingtur incertis psonis,z sic itelligitur. Cō epūl.z cler.l.id quod pauperibus.z est speciale legatū incerte psone.⁺Nā incertitudo dō,qz dicat testōz vni ex cognatis meis z filie mee lego tantum,istud est legatū incerte psone relictū qz incerte psone tamē icertitudine relictū est,valeret vt hic verū illo sua certa demōstratione.Idē dicit lex qdā.ff.ō rebus dubijs.cognatis meis,isti sunt certi:qz si dicerem qui nūc sunt z qui erunt,incerti.vt ff.de rebus dub.l.si cum cognatis.

Tutele dationem vitiat incertitudo.
Legum correctio non inducitur per cōiecturas.
Incertis psonis potest relinqui z qñ incertitudo vitiet legetuz.

Saltez z qui erunt incerti. Ibi dicit, olim postbumo alieno legabatur inutiliter.sequit versi.nec hec species penit⁹ cū sint emendatione relicta cum iure constituo posita est cōstitutio,scz quā nō habemus:p quam constitutionē huic parti p̄zouiderūt,scz q̄ postbumo alieno relinqui pōt per istā cōstitutionē p quā emēdatū est,scz q̄ postumo alieno legari possit,intelligit gl.qō incertis psonis vt hodie incertis psonis legari possit,ad hoc inducit lex,q̄ parū facit.ff.ō leg.iij.l.hoc legatū.primo respō so.z lex ea tñ sed ego p̄obo hoc literā nostrā: qz dt hic litera hz ne huius species zc.istud nec implicatū est ac si diceret.ista pars arguit in qua dictū est de postbumo z superiozē i qua dictū est q̄ incertis psonis nō vz legatū.z ita dt litera illo.§.superiozi.Incertis vero psonis nec legata nec fidei cōm.zc.quasi dicat.z si illa cōstitutio corrigit i legatis incertis psonis relictis,z i legato postbumo relicto.tñ ō tutoze nō ē correctū p cōstitutionē illā z sic hodie ius cōmune est q̄ incertis psonis legari pt:z hoc innuit litera nostra tota.z scis tu qz legatū olim incertis psonis nō valebat si extra amicitiā legabat testōz alicui z si diceret sic,quicūq; primo ascēderit Capitoliū,lego ei decē.Que amicitia pt colligi in eo qui primo ascēdit.Hz hodie hoc est correctū in tutoze:z specialis iō quā nō corrigit vt incertis psonis dari possit,qz expedit impubert habere bonuz tutorē.⁺Quia si diceret testōz,q̄ primo venit ō ciuitate Romana sit tutoz filij mei nō vz tutoris datio.Forte est qdā ribaldus ille q primo veniret:iō hoc correctū nō est i tutoze.Quidā dicūt q̄ nō corrigitur.scz qō incertis psonis non relinquitur imo incertis psonis relinqui nō pōt:⁺quia legum correctio est euitāda.ff.de inofficioso.testamē.l.j.z C.de appel.l.p̄ecipimus i fine.vñ cū nō inueniatur exp̄esse correctū p cōiecturas nō est exp̄esse correctū,qz correctio legis p cōiecturas nō est capienda ⁊in aubē. quibus modis nat.effi.legi.§.trib⁹ z qō non sit correctū sic ostēdit speciale i pauperibus qō incertis psonis legari possit,vt.C. de epi.z cle.l.id quod pauperibus.z l.si qs ad declinādā.ergo si pauperib⁹ est speciale ergo in ꝫiū est ius cōmune.ff.de leg. l.singulare.z ff.ad muni.l.j.i fin.C.de thesau.l.vnica.⁺Dico q̄ imo incertis psonis pōt relinq,z hoc innuit litera nostra,ab illo. §.incertis,vsqz ad §.si qūdē in noīe.si recte itelligat vt ego dixi. Hz attende qō aliquādo ab initio est aliquid incertū.sed ex post facto pōt fieri certū vt qz dicit testatoz,qui p̄imo ascēdet Capitoliū,vel quicunq; filiā suam filio meo nupserit,et lego tantū qō reliquitur incerte persone,hoc mō dico q̄ valet,z est ius cōune quod legatuz incerte psone valet.In hoc corrigit ius antiquū, hz quādo nec la principio nec ex postfacto pōt esse certū qz dico sic.relinquo vni homini ex mūdo,nō valet,nec hodie:sed qō pauperibus.licet isto secundo modo incertitudini sunt incerti,tñ valet in eis,z est speciale.vnde ēt hodie valet incertis psonis a principio z ex post facto hoc speciale.hz quod incerte ab initio certe etiā ex post facto olim non valebat.hodie est ius cōmune.

ADDITIO.

Non est capienda.Etiam ex identitate rationis nō inducitur legū correctio nisi quatenus ilege lit exp̄essuz.Ita Bar.i auth. cui relictū.C.de iud.vi.tol.adde etiam q̄ nō inducit ex dictiōe taxatiua tantū. Bar.i l.si quis.§.cū Titio.ff.de adi.lex.De materia vide etiā p eundē in l.marcellus.ff.ad Trebel.vide d.Jas. in authē.nouissima.in pennl.col.ver si.p̄o contraria parte.C.ō inof.testa.vbi exp̄esse ōt quod nec p interp̄etationes,aut subauditos intellectus inducēda est iuris cōis correctio.Allegat gl.quā dicit sing.i c.cupientes.§.quod si p viginti.de elect.i vi.

Huic proxima est illa. Ibi dicitur quod ⁺ista tria differunt cā.demōstratio,modus z conditio.Causa respicit p̄teritū,qz gessisti negotia mea lego tibi domū.respicit p̄teritū inspectre donationis.Demonstratio respicit p̄sens tēpus:lego tibi Stichū,vel,p̄teritū quē ego emi.Hic nec est cā.sed i primo qz gessisti negotia mea,vel nō est cā quā lego.Modus z conditio respicit futurū,cōditio,p̄pzie est de futuro pōt tñ esse ō p̄senti z de p̄terito.sed p̄opzie est de futuro z sic fit cōditio p si,z p cū modus,p̄ont lego tibi fundum vt eas p me Romam,vel si eas p me Romam,conditio est.Hoc p̄obatur.ff.de cōdi.z demō.l. Stichus.In legato tamē optionis cum dico,lego tibi vnū de seruis meis quē elegeris,respicit futurum,nō habet vim cōditionis ad minus quo ad transmissionem,vt ō.§.optionis.

Regula Catoniana que sit,z qualiter intelligatur.
Donatio facta a patre filio in potestate non valet.

An seruo heredis Tractauit de legato in ⁺ista consultatione psone heredis z persone legatarij.Ibi dō si instituo te heredē.lego seruo tuo pure non valet legatum,qz legatum datum est a te,z quod legatur seruo tibi acquiritur:z ita dandum est z tibi queritur non valet,z adeo non valet quod nec conualescat legatuz, est quod seruus tuus me viuo cui legaui exeat de potestate

ria: quia idem ac si esset i potestate tua, quia istud qđ inutile est
statim decederet testato: ex post facto convalescere nō potest,
esto q̄ seruꝰ alienatus esset me viuo. Ista est regula Catoniana
impune relictis quorū dies cedit a morte testōris, ñ a die adite
hereditatis nihilominꝰ hic ōt illa regula istō legatū q̄ deficeret si
testō: statim decederet, de quo defectu intelligit. Legatū qnq;
deficit ppter personā testatoris, qnq; propter personā heredis,
quandoq; mista consideratione. Et ista mista cōsideratio fit plu
ribus modis. Quādoque fit legatum mista consideratione, vel
relatione legatarij ad psonā hrdis, vel legatarij ad psonā defun
cti, vel rei legate ad hrdē. ✝ Regula Catoniana quātū ad mate
riam nostrā pertinet, intelligit vbi legatū impedit propter mi
stam consideratione hrdis & legatarij, hic log̃tur hic, alibi nō, p
sequo: eā solum in casu nostre litere. vnde i casu nostro eēt ius
legatū testatoꝛe statim moriente, ppter mistam conlidera ionē
psone legatarij q̄ dandū & hrdis esset legatū a se tibi, q̄ ex post
facto cōualescere nō pōt, & sic hoc casu h; locū regula Catoniana.
Si esset enim inutile legatū testatoꝛe statim moriente ppter
personam legatarij tantum, q̄ esset non capax tempoꝛe testamē
ti non h; locum regula Catoniana: q̄ bene potest cōualescere si
inueniatur capax tempoꝛe mortis, vt ff. de iur. fis. l. nō inutilit.
§. ñ autem. Sed i casu nostro nisi mista cōsideratione legatarij
& heredis mortuo statim testatoꝛe nō valet, ex post facto nū quā
pt cōualescere. scias quomodo glosa psequitur istā difficultatē.
Dicit litera nostra, instituo te heredē, & lego seruo tuo nō vꝫ le
gatū, dicit gl. C. d̄ seruis heredi. instī. l. quidā. §. ille. Illud ꝫtū
non valet: quia hic loquitur i seruo heredis, ibi in seruo testato
ris. Item ibi nō dicit quod valeat legatum quod reliquit testoꝛ
seruo, sed nō cogetur per literā nostrā. Duobus modis debem
intelligere: dicit litera nostra instituo te heredē, lego seruo tuo,
tuc nō vꝫ legatū. ex ꝫtio, instituo seruum tuū heredē, tibi lego, va
let legatū. Que est causa istiꝰ diuersitatis: Primo pōt hic psuaderi. Legatū pure relictū cedit statim a tpe mortis, vbi innuit
heres iure institutus, & certus est quis sit futurus hrs, verbi gra
tia, igitur in primo casu huius. §. instituo te heredē, lego seruo
tuo pure i statim decederē. stati; inueniretur hereditas adita &
cederet dies legati innutilit: & iō nō pōt cōualescere i futurū, &
q̄ legatū, q̄ i statū testatoꝛ decederet esset inutile, nō posset cōua
lescere in futurū, hoc ꝫ bo p regulam Catonianam quā p̄mīsi, vt
ff. ō regula Catoniana. l. ij. Pone i scō casu, instituo seruū tuū,
lego tibi vñ & pure instituꝰ, sed q̄ sit futurꝰ hrs incertū est. ser
uus pōt alienari & arbitrio eius in quem alienatus est adit pōt
manumitti, & suo arbitrio adire: & iō si ōcederet statiꝫ, nō statim
cederet dies legati: q̄ nō est certū quis sit futurꝰ heres: & iō non
adibit, donec certū sit quis heres. & q̄ pōt esse hrs alicuꝰ qua seruꝰ,
& illius inīsu in quem alienatū est adire, & eū facere heredē, vel
pōt manumitti vt si eiect heres, & ibi; duobus modis valeret le
gatum. & hoc dicit litera recte intellecta, quā oppo. Nam quid in
primo casu dns, qui est heres institutus pōt fieri seruus ante quā
adeat: Ité nunquid pōt dare in arrogationem, & sic est incertū
quis sit futurus heres sicut nec in scō casu. Dicendū q̄ hoc nō
est considerandū: q̄ nō inspicere casum alicuiꝰ & aduersam fortu
nam eius: q̄ nefas est. vt ff. de verb. obli. l. inter stipulātem. §. sa
cramēta. & ita est persualio, in legatis spectamus diē cessiōis, in
hereditate additionis & ideo mutatio contingēs in psonā legatarij
post diē cessioni nō reddit legatū inutile. primo casu instituo te
heredē, lego seruo tuo. ad hoc vt legatum valeret, oportet q̄ ser
uus alienaretur vel manumitteretur, ſ; vt dictū est si statiꝫ ōcede
rem cū legatū esset purū, & certū quis sit futurus hrs, statim ce
deret dies legati, & cedit nūc. & post istā cessionē legati mutatio
cōtigēs circa psonā legatarij: q̄ alienet seruꝰ, vel manumittit,
nihil operat ad hoc vt reddat legatū inutile vel q̄ possit conua
lescere, in scō casu est instituo seruū tuū, & tibi lego. si mutetur
persona heredis: q̄ alienetur iste seruus vel manumittat, pce
dit legatū, & sic nō mutata psona legatarij facta mutatiōe in pso
na hrdis precedit legatū: sed i primo casu nō valeret cū mutatiōe
psone legatarij: & ita post diē cessiōis nihil operat. Pduma ōdu
ctio efficacioꝛ. Tertia ro est legatū nō pōt itelligi nisi itelligat
hrs, cui instituo te & lego se. no tuo. itelligēdo te, itelligo stati be
redē: q̄ me decēte sola volūtate esset hers: & iō si stati decederē,
dies legati cederet, inutilit q̄n postea cōualescere nō pōt p regu
la Catoniana. Sz i scō casu cū istituo seruū tuū, & tibi lego nō
stati itelligo hrdē: q̄ sola volūtate nō sit hrs tibi, imo iussus do
mini sit incertus: iō nō inielligem legatū cedere statim sicut in
primo casu: & iō posset esse vtile. in scō casu pone, instituo filium
hrdem & legato patri valet ne legatum: Videtur q̄ non: quia si
filius instituitur heres, certum est quis sit futurus q̄ filius. in
certum est casum q̄ si emancipetur, & adeat, planū est quod hrs est,
si manet in potestate & adeat iussu patris, similiter hrs est licet
cōmod. patri acquiratur. Hoc est q̄ tacite colligitur in l. diffici
li. ff. de le. j. filio. & sic si statim decedet testatoꝛ, statim cederet le
gatū intelligitur sicut in primo casu: ideo nō vꝫ legatū i peculio
Hoc verū erat iure anti. quo qđ certū erat filiū esse institutū hre
dem in omnem casum, sed iure. C. pōt esse quod pater erat. q̄ si
filiusfa. heres institutus nō valet esse heres, vt. C. de bonis que
libe. l. vlti. & hic in certuꝫ est quis sit heres. & sic dicamus qđ est
vtile legatū: licī secūdo casu nostre legis sic nō separamus filiū
a seruo: q̄ i seruo non separamus. Pone, instituo te hrdē, lego
filio tuo nunqđ valet legatū: Quidam volunt dicere q̄ sic. & ī
ratio istius legis, quod instituto te heredē, lego seruo tuo, nō vꝫ
q̄ hoc esset legare tibi, sed instituere te hrdē & legare seruo tuo
q̄ quicqđ acquirit seruꝰ tuus, acquirit domino: sic olim q̄qđ
acquirebat filius acquirebat patri: sed hic proprietas acquirit
filio. C. de bo. que lib. l. cum oportet. nō acquireret proprietas
legati filio hic possum dicere probabiliter, i alio casu est defen
no doctoꝛ: si pr donat filio i potestate, pōt revocare q̄ dē suum,
vt qđ hoc est correctū hic, & voluerūt dicere q̄ sic. q̄ dicunt ipi
2 que est rō ipsoꝛū furium quibus cauebat quod ✝ donatio facta
patre filio existenti i potestate nō vꝫ, illa erat ratio, q̄ quicquid
acquirebat filius i potestate, totum acquirebat patri. Hic cessat
ratio ista. q̄ patri nō acquiritur quo ad proprietate scim quod
hec opinio est reprobanda i autbe. de immenbis donatio. ubi ꝺ
quod sicut donatio a patre filio i potestate facta olim non vale
bat, sic nec hodie.

3 ✝ Legatum collatum in mortem legatarij vel hrdis valet.
2 Et nunquid idem sit de stipulatione.

1 **Post mortem quoque.** Dicitur q̄ꝺ
latū i morte legatarij vel hrdis, vt hic. hic dicat testoꝛ, lego tibi cū
tu morieris, vel post mortē tuā, vel hic lego tibi cū hec meus
2 morietur v. l post mortē heredis mei, dicit gl. q̄ etiā stipulatio
hic cōcepta valet, promitto tibi cū hrs meus meus moriꝰ erit,
vel post mortē hrdis mei, sed alio & alio modo valet legatū. de
cit gl. est stipulatio: q̄ cū promitto tibi post mortē meā, vel cū tu
morieris tu statim ꝺbitur obligatio i legato, sic dicatur, lego
tibi post mortē tuā indistincte. Si hic dicatur, lego tibi, si tu mo
rieris, statim ꝺbitur obligatio te vivo & cito hrditas adiretur,
vt aliud quod cuꝫ dicitur, lego tibi post mortem hrdis mei, vel
cum hrs meus morietur. q̄ non contrahitur obligatio vivo hr
de. vnde facio vim vtrum collatum sit legatū i mort. be. delle
gatarij qñ hic dē, lego tibi cū morieris, vel post mortē tuam illa
obligatio, que nō potest impediri, & de qua verisimile est, quod te
vivo veniret, statim ꝺbitur, vt lego tibi cū sol oriet. sic et hic. et
minus dubitāter cum sic dicit, lego tibi cum morieris, certū est
quod te vivo cedat dies legati: q̄ vivus morieris, vnde dicere
hic q̄ statim contrahitur obligatio cum hr. lego tibi post mortē
tuā: q̄ certū est diem evenire. In alio casu quando collatū de
gatū morte hrdis, q̄ hic dicitur, lego tibi cū hrs meus mo
riet, vel post mortē hrdis mei, aliud est: q̄ non contrahitur obli
gatio vivo heredē: q̄ ii legatarius dicebat ante hereditē, quā
est inutile. Hoc probatur. ff. qñ dies leg. ced. li cohereꝫ. vnde
condi. & demon. l. ii heres meus.

1 ✝ Impossibile preceptum an vitiet legatum.
2 Impossibilitas rōne brevitatis dilationis n vitiat obligationē.
3 Impossibilis conditio an vitiet legatum.
4 Impossibile preceptum testatoris an vitiet legatū.
5 Stipulatio si incipiat a conditione necessaria valet, ab impossi
bili nō valet. & quando.
6 Legatum si incipit a conditione necessaria vꝫ, sed secus si pre
cepto testatoris impossibili.
7 Legatum quādo cedat.
8 Que non prosunt singula iuuant.
9 Regula Catoniana habet locum si sit legatum cuius dies adit
a tempore mortis, & quomodo intelligitur.

1 **Exceptis.** In isto §. dicitur quod preceptum impos
sibile vitiat legatū. sed gl. infra. & pōt hic
illo verbo, impossibilis. sed gl. arguit q̄ imo impossibile percipi
non vitiat: vt. ff. de leg. j. l. q̄ mihi & tibi. §. primo, fol. gl. dicit q̄
id preceptū nō est impossibile: q̄ potest esse quod testatoꝛ vivat
diu post testamētū. dūt factum & poterit seruī redire ciuitate de
Romana. Dico q̄ nullū legatū est inutile propter preceptum
possibile quod eū impossibile propter brevitatē dilationis. vñ
si dicat ti testatoꝛ, lego tibi seruū vt hrs det tibi seruū qui est in
ciuitate Romana crastina die qua moriar, valet legatum, & si
2 impossibile q̄ hrs possit dare illa die pp brevitatē dilationis. & ita
p hoc pbo. In testamētis & faciendā plenioꝛ interpretatio, vt no
regle.

rig. for. l. in testamẽtis. sed si aliquis obligat se ad impossibile nõ
ne dcuitatis dilationis ꝓmittit facere domũ intra quatuor mẽ
ses. z ti impossibile est q̃ possit facere intra tã mod cã dilationẽ
nihilominus valet obligatio. z ampliãda est dilatio arbitrio bo
ni viri. vt ff. locati z conduc. l. insulã. z est vltima ler. q2 multo fo2
tius ampliãda erit in testamentis. Signat aliud Ioannes. ã. de he
re. instit. in fi. ¶ vbi dicitur q̃ conditio impossibilis non vitiat lega
tum. ¶ Hic dicit cõtrariũ glo. distinguit. q2 aut adiꝯitur cõditio
impossibilis in personam honorati s. heredis qui honoratus est
vel granatus de re legata. z sic conditio impossibilis vitiat lega
tum aut adiꝯitur cõditio impossibilis in persona honorati. s. le
gatarij z tũc nõ vitiat legatum. Concordabat dominus domini
nes. solũ z reddebat rationẽ. q2 honoratus legatarius posset
implere conditionem que in persona sua adiꝯitur. ¶ Planũ est q̃
impleret eã si posset, iõ habetur ꝓ impleta, vbi est impossibile q̃
is nõ pot implere, aut haberet legatũ: z ideo cõditio impossibilis
adiecta in persona legatarij nõ vitiat cõtractũ si heres planũ est
q̃ si posset eã implere. q̃ non impleret eam, imo potius impedi
ret eo q̃ posset implere, ita q̃ legatũ deficeret: z iõ cõditio im
possibilis adiecta in persona heredis habetur ꝓ impleta. z iõ
conditio impossibilis adiecta in personã legatarij non vitiat lega
tum. Dico alio modo. q̃ legatũ relictũ sub conditione impossibi
li indistincte vꝫ siue adiecta sit conditio impossibilis in pꝺona le
gatarij siue in persona heredis. Respondeo ad Ioannẽ ã. de here. in
fi. ꝯ. vltimo. Sed tu dic. lignũ fuit ne hic sub conditione impossi
bili valeret legatum, vt hic dicit glos. ꝓcipit testator ꝓceptũ
impossibile hic. Heres mi ꝓcipio tibi q̃ ascendas celum. vt q̃
uentem moneas, z si in celum non ascenderis. Titio lego z istud
legatum non est relictũ sub conditione impossibili, imo sub con
ditione necessaria. Similiter si faceret testator ꝓceptũ impos
sibile, vt pote iuris, q2 dicit testator. heres mi. ꝓcipio tibi vt tu
Titus cum sorore tua matrimonium, quia si cum sorore matrimo
nium non contraxeris. Titio lego quinquaginta. dico q̃ hic lega
tum est sub conditione necessaria. vnde debuerat sic signari con
trarium legatum sine conditione necessaria lego tibi si sol cras
oriatur, cum ergo hic sit legatum sub conditione necessaria. qua
rẽ nõ valet legatum, imo dicitur hic quod vitiatur. Dico sicut in
¶ stipulatione. ¶ Si stipulatio incipiat a conditione necessaria vꝫ, si
promittis mihi q̃ heres meus si celum digito non tetigerit. be
ne vꝫ stipulatio, sed si incipit ab impossibili nõ valet nec similiter
stipulatio penitentialis edicta verbi gratia. Tu promittis mihi
cẽtũ tangere digito: z si non tetigeris promittis mihi centũ noie
pene. neutra, vꝫ: z sunt exẽpla vbi promittis mihi dare Stichũ
mortuũ. z si non dederis promittis mihi cẽtũ. neutra vꝫ, vt ff. de
verbo. oblig. l. si homo, ideo hic est in legatis z sic in testamentis.
¶ Si incipiet legatum a conditione necessaria: si heres meus ce
lum digito nõ tetigerit. vꝫ legatũ. sed si a ꝓcepto impossibili: q2
dicit testator precipio heredi meo q̃ celũ digito tãgat, z si nõ te
tigerit Titio lego cẽtum, z si conditio sit necessaria, tũ nõ valet le
gatũ q2 a ꝓcepto impossibili, q2 dixit testator in ꝓncip. vnde
signat gl. cõtrariũ. ã. de here. istitu. ¶. pen. vbi ꝯ q̃ conditio im
possibilis non vitiat legatũ, ignorat penitus quid sit conditio ne
cessaria, q2 hec est conditio necessaria, vt vidisti, vt conditio im pos
sibilis, z q̃ dicit impossibilia. litera refertur ad ꝓcepta hoc restrin
git dominus meus. ¶. illũ. ã. an seruo vt aliquid adderet. z ibi di
citur si seruus est institut⁹, z est legatũ domino. hic est scos cas⁹
¶ Legatum non cedit ante aditam hereditatem, z adit deinde adi
ta hereditate primo casu vbi dominus instituitur, z seruo legatũ
statim cedit legatũ. Ad hoc inducte fuerunt tres rõnes. Una
est legata nõ cedũt nisi certũ sit quis sit futurus heres ex testõ, z
constat q̃ sit pure institutus. vel sub conditione, quia cõditio sit
impleta ad hoc vt legata cedant modo in ꝓmo casu illius. ¶. nõ
est dominus heres institutus. z pure habens ipsum ꝓ herede,
si statim cedit legatũ a tpe mortis. in secũdo casu est incertũ q̃ sit
futurus heres. z ideo nõ statim cedit a tpe mortis dies legati. ¶ de
inde adita hereditate. Itẽ dominus est institutus. facilis est
aditio. z sola voluntate potest esse heres: ideo statim cedit dies le
gati. In secundo q̃ casu institutus est seruus, non est its facilis
aditio nec requiritur iussus domini, iõ non statim cedit dies a mor
te testatoris. sed adita hereditate. Tertia ratio fuit regula ibi as
signata. z ler quelibet p se non sufficeret, tũ omnes simul efficiũt
¶ vt Que non prosunt singula multa iuuant. Itẽ dictum fuit ibi
q̃ si dominus fuit institutus sub conditione, z esset legatum seruo
posset legatum conualescere, illud solũ reassumpsit dns meus q̃
dicta fuerunt in illo. ¶. q2. q̃ dictũ est. z rationem diuersitatis in
ter ꝓmũ casum z hoc supponũt contrarium eius quod dt gl. q2
opponunt he rationes. z differentie que dicte sunt in secundo ca
su. si seruus est institutus. z legatum est domino. q2 nõ cedit dies
a tempore mortis. z hec fuit opi. Azonis. vnde dicit si litera. z sta
tim post factum testamentum decesserit testator, non tamẽ dies le
gati cedere intelligitur. z dñt ibi cedere nõ intelligit: q2 nec cedit
dt gl. Itũ ¶. q̃ tpe mortis cedit legatũ in illo secũdo casu, z vꝫ ler
expressa ꝓ me. ff. qñ dies leg. ced. l. cũ leg. q2 ibi purificat. duo
legata. z in vno planum est quod eius dies cedit a tempore mor
tis. z est verũ qñ filius est heres institutus q̃ patri legatur dom
no. z sic habes legẽ ꝓ eo q̃ dixi in illo secundo casu, q2 non ce
dit dies a tẽpore mortis. sed ab adita hereditate, habes glos. ff. iõ
leg. j. l. a filio. scis tu quis sit effectus cedit dominus a tpe mor
tis, vel nõ maximus est, institue seruũ tuũ lego tibi, si ante adi
tam hereditatẽ decedat, si dicat q̃ cedat dies a tempore mortis
secũdũ opi. transmittis ad heredẽ. si dicas q̃ cedit domũ ab adita
hereditate sicut ego dixi z in hoc consentit Azo. non trãsmittis,
dixi ad hoc q̃ a tempore mortis cedat legatum, tũ q̃ sit pure a tẽ
pore mortis, hoc est q̃ probat. ff. qñ dies legati, cedit. l. heredis.
Dico, in illo ¶. ibi dixi quod legatũ in quo attenditur mista consi
deratio heredis z legatarij, illud nisi sit heres pure institutus z
certum sit q̃ sit heres si non esset in mundo regula dicit hic quo
modo fieret mista cõsideratio in persona legatarij z heredis nisi
certum esset quis heres z quis legatarius z ideo ad hoc q̃ cedat
dies talis legati in quo attenditur mista consideratio heredis z le
gatarij oportet q̃ pure sit institutus heres. z certum si quis sit fu
turus heres in ꝓmo casu illi? licet heres. tũ habetur ꝓ here
de. z ideo fit statim mista consideratio z dies statim non ab adita
hereditate, non autẽ quando incertum est quis sit heres vt ff. quã
do dies legati cedit. l. cum legata. ¶ Possem dicere vno. verbo z
concordare istas diuersas opiniones, Legatam item in quo attẽ
ditur mista consideratio heredis z legatarij statim cedit quo ad
transmissionẽ. z hic vera est opinio glo. Sed quãtum ad hoc vt in
dicetur vtile vel inutile oportet pp consideratione heredis z le
gatarij q̃ sit certum quis sit futurus heres, q2 non potest esse cõ
sideratio personarum nisi sit persona auth. vt ff. d eiure codi. l. q
dã referunt. ¶. esse enim dꝫ. Sic ex verũ q̃ dixi in oppositum Azo. Ego
locutus fui ibi de regula Catoniana z regula. Dicit Cato. q̃ lega
tum q̃ inutile esset si testator statim decederet postea conualesce
re non potest regula Catoniana hꝫ locum cum sit legatum pure.
cuius dominus cedit a tpe mortis quocunque genere impedimẽ
ti impedietur si statim moriatur testator. vbi si impedietur. pp ꝑ
sonã legatarij tantũ. z ideo nõ habet locũ regula Catoniana, q2
conualescere potest z in nullo alio genere impedimenti cessat. vt
ff. de iur. fisci. l. non intelligitur. ¶. quod autẽ. q2 dixi ego q̃ Re
gula Catoniana locũ habet si sit legtaũ cuius dies cedit a tempo
re mortis intelligas verum esse nisi sit heres futurus seruus qũ
tunc nõ distinguo sicut legata quo ad dies cedit tempore mortis
vel ab adita hereditate. Sic intellige de optio. le. l. si optẽ. Scis
tu qd sequitur de hoc tu habes gl. ff. l. seruus qui nõ dt veritatẽ,
q2 ibi aditur legatũ inutile ꝓpter mistam considerationẽ per
sone testatoris z legatarij iõ regula Catoniana locum ibi nõ hꝫ.

AD DITIO.

a Non vitiat legatũ. Adde z vide no. per Bar. in l. seruo. ff. de cõ
di. z inde plenius per eundem in l. j. ff. de cond. insti. Aduerte qõ
cõditio impossibilis quã testator putabat possibilẽ vitiat legatum
secundũ Bar. in d. l. seruo. Istud tamen limitat do. Alex. in apo.
ad ipsum nisi ista ipossibilitas quã testator putabit possibilẽ pos
sit adimpleri ꝑ equipollẽs quo casu dispositio non vitiatur. l. hu
iusmodi. ¶. si ita cui. ff. de lega. j. z l. ab hostibus. ¶. in testa. eo. tit.
secundo limitat per ter. z ibi Bar. in l. legatum ciuitati. ff. de vsu
fru. leg. z in Lopus nonum. de ope. publi.

De ademptione & translatione legatorum. Rub.

1 Voluntas defuncti est ambulatoria ꝙsque ad mortem.
2 Testamentum secundũ derogat primo, z qñ legata in primo vi
deantur reuocata in secundo.
3 Codicilli sunt pars testamenti.
Et quod iuris est in toto quo ad totũ, idẽ in parte quo ad partem.
4 Codicilli qui sequuntur testamentũ habentur ꝓ confirmatis
in testamento.
5 Procuratorem ſcꝫ cum quis dat, videtur reuocare primũ.
6 Tutorem secundũ cũ quis dat, an videatur reuocare primum.

Ademptione legatorum. Rubrica. Cetera. Ibi dicitur quod ademptio legatorum
siue eodem testamento adimantur, siue codicillis. tenet ademptio, z sic ambulatoria est volun
1 tas defuncti vsque ad extremum vite exitum nec
est aliquod vinculum quod iure nostro possit impedire reuocatio
nẽ testamenti. Sz vtrum possit impedire reuocationem testamẽ
ti quando fecit testator testimũ, z iurauerit se persistere in illa vo
luntate. Dico quod iure nostro nullum est vinculum quod possit

impedire revocatiõe testameti q2 ambulatoria est volũtas vsq; ad mortẽ. vt. ff. de adime. leg. l. iij. ad fi. de dona. inter virũ z vxorem. l. cũ hic status. §. vltimo. ergo oino possũt adimi legata vtiliter q̃buscũque verbis, aut in eodẽ testamẽto: q2 dixi primo do, lego. postea vero dixi, no do, non lego. z tunc non videtur legatum vel scriptum. q2 q; scriptum est ex quo postea revocatur, nõ videtur scriptum. ff. de legatis primo. l. si ita scriptum. vñ si legatum in eodem testamento adimitur in quo legatũ fuit, aut expresse adimitur vt dictũ est ipso iure desinit deberi: aut tacite. Si tacite aut p deletionem, aut p aliũ actum: seq; si propter inimicitias capitales que postea supervenerũt, nec reducti sunt ad cõcordiam ante mortẽ. Si per deletionẽ, aut per deletionẽ factã ãte testameti cõsummationẽ ipso iure desinit deberi. si post cõsummationẽ desinit deberi ope exceptionis: vt. ff. ẽ bis que in test. delen. l. j. i. fi. Si fuerit ademptũ tacite nõ per deletionẽ, sq; post inimicitias supervenientes post legatũ, nec facta ẽ amicitia postea ãte mortẽ desinit ẽ deberi ope exceptionis. vt. ff. ẽ ad. lega. l. ij. in fi. legis. z. l. ex parte. si fuerit revocatũ nõ eodẽ testamẽto in quo fuit relictũ, tunc aut fuit revocatũ in alio testõ solenni, aut in codicillis. Si in alio testõ solennitunc desinit deberi ipso iure: quia
2 dato q; in secundo testõ non revocaretur, tamen† q2 secundum solenne tollit primum ipso iure: vt. §. quibus mod. testa. infir. §. posteriores. Si in codicil. ope. exce. desinit deberi hic dicit gl. hec ratio vera vel. id est datũ nõ inducit. l. p se su⁹. id est dices sic ad hoc aliquid dissoluat esse ipso iure ẽt dissolui eo iure q̃ legatũ est: vnde in testõ solenniter legatum relictũ vt ipso iure desinat deberi debet adimi in testõ solenni, alias non tollit ipso iure nisi in alio testamento solenni: vel in eodem adimatur ademptione:
3 †ergo in codicillis legatum in testõ solenni ipso iure non desinit deberi ad hoc z. ff. ẽ solu. l. put quisq; vis. z. ff. ẽ regu. iur. l. nihil tã naturale. Dico q; ex quo in codicillis adimitur z si in testõ solẽni relinquatur, tũ desinit deberi ipso iure: q2 codicilli sunt pars testameti: vt. ff. de iure codicilli. l. quidam referunt. Sicut igit si in alio testõ adimeretur, desineret deberi ipso iure: q2 quod iuris est i toto quo ad totum: idẽ iuris est in parte quo ad partẽ. l. q̃ de tota. ff. de rei vẽdica. Dñs Placẽtinus scripsit hic q legata in testõ, in codicilis non possunt adimi, nisi in testõ essent expresse cõfirmati futuri codicillis: z p se inducebat. ff. de testamen. l. hĩ. §. j. z. §. si quis post. Sed que erat ratio, que monit ipsum? q2
4 † codicilli qui sequntur testamentum, habentur p confirmatis in testamento, vt ff. de iur. codicil. l. si⁹ quis §. fi. z ẽ. dicã tibi quo iure movebatur, z rationabiliter, q2 lex dicit q; codicilli sequentes testamẽta habẽtur p cõfirmatis in testamento. z si hoc nõ dixit testator, verũ est dicit Placentinus si nõ sunt cõtrarij testamento, sed hic codicilli contrarij sunt in testamẽto. z de talibus loquitur hic, q2 in testũ dicit. Titio do lego. in codicillis ẽt nõ do, non lego. q; habentur pro cõfirmatis in testamẽto, nisi hoc dixerit testator nõ est verũ. dicit ipse inducebat. l. p robationem. l. dicit qui nititur impugnare testamentum nõ hz commodũ ex testõ. vt C. de leg. l. si legatarius est. ff. de inof. testa. l. Papinian⁹ §. meminisse. Itẽ frustra petit auxilium qui in legem committit, vt ff. de minor. l. auxiliũ. §. qui deliquid. ergo codicilli qui sunt 3rij testõ, z sic nituntur impugnare testamentũ z cauere cõtra testamentum non habentur p confirmatis in testamẽto, nisi hoc expressisset testator. Itẽ nec est vertisimile q; codicilli testamento contrarij in illo testamẽto confirmentur. Sicũ doctores q; licet sint contrarij tñ habentur p confirmatis in testamento, vt in auth. de sup. si decom. §. j. Sed Placentinus multum de facili respõderet illi. §. illius auth. q2 ibi non denegaur, quinessent confirmat i in testamento. vñ ẽt Placentinus q; ibi fuerat confirmatus in testamento. aliter non valeret ademptio facta in eis in xta commnẽ Placen. sed nõ solvitur. vnde ostenditur quod codicilli sq; sint cõtrarij testamento, nihilominus possint cõfirmari z haberet virtutẽ ex testõ: q2 videmus quãdoq; agi ex contractu, vt contract⁹ destruatur, vnde pone q; contracta sit emptio z venditio appositio incontinenti pacto quo re ceditur ab emptione vẽditione certe agi exemptione ad illud quod convenit in illo pacto qui dicit q; pactũ nitebatur ad destructionem emptionis, z sic nõ est mirũ si testamẽntũ dat virtutẽ codicillis licet sint contrarij z nitantur ad eius destructionẽ. z hoc arg. l. Celsus decõtrahẽ. emp. §. j. gl. hic opponit fortissime z non solvit. dicit hic q; legata in eodem testamento possunt adimi, vnde si dixerit testator, do. lego Titio talem rem, deinde dixit, non do, non lego Titio talem rem, vz adẽptio. Ecce repugnantia z ẽdictio do. lego, non do, non lego. si in testõ sint repugnantia invicẽ non valet. vt ff. de reg. iur. l. vbi repugnantia. ergo nec idẽ testamentũ ea parte nõ inveniretur repugnantia valebit. Quidam instant sic: vbi repugnãtiũ est in testamentis, neutrũ valet, z sic nec legatũ valet z hoc dicitur hic, q2 si dixerit postea non do, non lego. q; legatum non valet. si verum est q; legatũ tũc valet, sed hoc non ẽ virtute adẽptionis, vnde cum la regula. ff. de reg. iur. l. vbi repugnantia. Unde dico q; si testator in eodẽ testõ dicat, do, lego, non do, nõ lego. z hoc sine vna continuatione sine interuallo, z sine nota correctionis neutrũ vz si dicerem filium instituo, filium exheredo, sine interuallo z sine nota correctionis q; neutrum valet quid dicemus filium instituo testamentum ex duobus enim verbis fit testamentum. similiter dico filium exheredo z hoc patet solutio communis. ✠ Dando procuratorem vt revocare primum, sed dando secundum, mandatum non revocat primũ. Dicebat dominus meus: q; quidã habebat rationem illius contrarij, z multum apparẽtem, sed non verũ dicebat iste quicquid dicitur in testõ refertur in idẽ tempus. z nõ
6 † Si ab initio essent dati ambo tutores valeret dato q; unus tantum post, z alius postea, nec revocetur primo datus p datum secũdum sic vtrunq; procuratorem si simul darentur valeret. hoc dicebat arg. l. talis scriptura. §. j. in fi. ff. de leg. j. falsissimũ est q; que dicuntur in testõ ad illud tempus referantur. q2 si vna pars testameti diceret: do tali, in alia parte diceret adimo, sed primus ad idem tempus, semper esset repugnãtia z neutrum valeret. vñ dico ad argumentum q; si sine interuallo dico testatus. Titio do, lego, non do, non lego, est contrarietas, z ideo non vitiatur vtrunq;. primo valet ademptio vt hic. z q; sit diversitas vtrum ex interuallo an incontinenti testator sit ibi contrarius habes. ff. de cõdi. z demõstra: l. nõ ad ea. vnde si vno contextu diceret filius meus heres esto, fili⁹ me⁹ exheres esto. vz testamẽtũ ad hoc tex. ff. ẽ mã. l. Scribus imo Pamphilus. Itẽ si dixit testator. Titio do fundum meum, una parte testamenti: z in alia dixit Seio do eundem fundũ. sta commutatio. habetur cum correctione vt ff. de condit. z demon. l. nam ad ea in fine legis.

De lege Falcidia.

Rubr.

1 ✠ Lex Falcidia dicitur a falcidio autore consule.
2 Pactum nudum inducit obligationem naturalem non civilem.
3 Testamentũ minus solenne est quasi pactũ nudum.

Superest vt de lege Falcidia, etc. Lex Falcidia dicit a falce, q2 sicut semi falce resecatur, sic legata z fideicommissa lege falcidia resecãtur, si excedũt dodrãtẽ. Sic etymologia non est bona ensis enim resecat. vnde eadem
1 ratione diceretur ab ense: sicut a falce. † Dico quod dicitur a falcidio autore consule. Scis tu quare dico consule, z non pretore. Pretor ea que iuris civilis sunt non potest tollere ipso iure. lex 3 falcidia tollit obligationem civilem p̃o illa parte que detrahẽda est per legem Falcidiã. iõ dico q; iste Falcidius cõsul fuit. z nõ fuit pretor. z quod legata z fideicommissa. in eo q; detrahetur per l. Fal. nõ debeatur civiliter. habes. ff. ad l. Fal. l. placuit. z linea margaritarũ. z C. ad leg. Fal. l. pen. vnde heres ipsorum non est
2 obligatus iure civili ad illud q; detrahendum est per l. 3 alc. † vt sicut pactum nudum inducit obligationem naturalẽ non civilẽ. z si intercveniat solennitas verborũ. z sic stipulatio per illã solennitatem que est de iure civili inducitur obligatio iuris civilis. sic
3 † z testamẽtũ minus solenne. est quasi pactum nudum. et super consensũ defuncti sq; ex testõ solenni illa solennitas inducit obligationem civilem z ratio vbi est solennitas. est civilis obligatio. sicut testũ non solenne non inducit civilẽ obligationem. ita illa solenne alias in eo q; est minus solenne. §. q; est detrahendum per leg. Falc. civilem non est civilis obligatio. q2 q; iuris civilis quo ad totũ, idem iuris est in parte quo ad partem. ff. de rei vẽd. l. que de tota. quidã vt dicebat dominus meus impugnabat etymologiam nominis Falcidie a falce q2 resecantur legata z fideicommissa si excedat dodrantẽ. Habet lex Falcidia duo capita. nũ. vt si quis legauerit, seu ordinaverit ita quo esto. z per illud primũ caput nihil de falcabatur. Aliud est caput legis Falcidie scilicet q; de falcãdum est de legatis z fideicommissis si excedant dodrantem. vnde per secundũ caput fit resecatio, nõ per primum. vnde illa etymologia nominis non est sufficiens, q2 non competit primo capiti. Impugnabat dominus meus illam rationem. de factolic non habuit nomẽ lex Falcidia quã quũ esset impleta z impleta est nomination ẽ a secundo capite. Vel dic q; quam cito lex Falcidia

cidia cōcepit primū caput vt quis legauerit ita iuo esto tacite cō
cipit secundum ꝫ alcidia est delegatis ꝛ fideicommissis relictis
vitra dodrantē, ꝛ sic etymologia non conueniens est. Hoc est, ꝙ
habetis. Rad l. j. lex Falci. hꝫ locum indistincte ſm antiqua iura
hodie nō hꝫ locum li testator hoc ꝓbuisset exp̄sse. auth. de ob
lig. ꝛ fal. s. vero expressum.

1 ℣ Lex Falcidia an habeat locum in donatione causa mortis ꝛ
in capione causa mortis.
2 Differentia inter donationem cā mortis, ꝛ capionē causa mortis.

Cum super hoc ꝛc. Et intelligit in illo verbo neplus lega-
rit, q2 in legatis habet locū lex Falcidia ꝛ in donatiōe cā mortis
ꝛ in capione causa mortis. Quedā tamen dicunt ꝑtium s. ꝙ Fal-
cidia nō hꝫ locum in capione causa mortis. vt ff. ad l. Fal. ꝛ C. eo.
Lii quadringentorum. Ego distinguo: q2 aut mortis causa capio
danda est ab herede, aut ab alio, instituo Titium heredem si tibi
dederit centum, ꝛ sic mortis causa capio danda est ab herede.
hoc casu de capione cā mortis, defalcabitur sicut loquitur l. j. ad
l. gl. si aūt non sit danda ab herede sed detur heres vñ institue
hꝫ de rogo eū de restituenda her. Litio. si ei dederit centū: heres
tenetur dare quartā: Certe non, q2 heres non est ille qui debet da
re, imo dandū est. ꝛ sic intelligatur gl. ꝛ C. eo. l. si quis quadragin
ta. ℣ Differunt donatio causa mortis, ꝛ capio causa mortis. Do-
natio cā mortis est illa que ꝓcedit a defuncto. Capio cā mortis
est que nō ꝓcedit a defuncto directo. sed ab herede cā mortis,
vt exemplis ꝓius politis apparet Barto.

De fideicommiss. hereditа. Rub.

1 Quarta debita iure nature que sit.
2 Quarta que debetur iure arrogationis que sit.
3 Quarte detractio hꝫ locum si quis decedat ab intestato ꝛ relin
quat multa in codicillis.
4 Onera hereditaria quando transeunt ad legatarium.
5 Differentia quando sit inter legatum partis hereditatis ꝛ fide-
commissum.
6 Legata ꝛ fideicommissa omnino exequata.

Nunc transeamus ad ꝛc. No. q per Senatusconsultum Pegasianū est introdu-
ctū ꝙ heres posit retinere quartā de fideicō. vt
dic. ꝛ j. eo. §. j. iā per senatusc̄os. Treb. q2 Sena-
tusconsultum. ℟ rebellis. habebat locum qñ heres erat
gravatus restituere dodrantē tm ꝛ sic ex voluntate defuncti habe
bat quartā non per retentionem. j. e. §. si quid ꝛc. ꝛ sic erat dicta
quarta Pegasianica: hodie q2 quicquid habebat boni Senatus
cons. Pegasianū translatum est in Senatusconsultum Trebel. ꝛ subla
tum ꝛ abrogatū est Senatusconsultum Pegasianum cum suis stipulatio-
nibus solū ſonat cum Treb. vt j. eo. §. sed cum stipulationes, iō
hic dicitur quarta trebellianica, vt C. de inofficio. dona. l. si totam
1 ℣ Sequit alia quarta debita iure nature, vt illa quarta que debe
tur filiis. Hoc est malum nomen hodie: q2 hec non hꝫ quarta debi
tam nature: sed triens vel semis dicitur iure nature ad minus
illis personis in quibus est ampliata quarta, s. in parentibus ꝛ
descendentibus. De hoc habes ff. de inof. don. l. parentibus, ꝛ l.
cum oportet, ꝛ in auth. de trien, ꝛ semis. circa princ. ℣ Est ꝛ alia
quarta que debetur iure arrogationis quā hꝫ filius arrogatus
in bonis patris arrogatoris de qua habes ff. de ado. l. si arroga
tus, ꝛ de dop. §. cū autē. Est ꝛ alia quarta que debetur iure in
stitutionis, Hoc dicunt Z. Sini ꝛ ponunt exēplū. Lego multa lega-
ta fideicom. detrahebat quartā, si nihil remanet libili aliquid de
trahet ꝙ est ad quartā li debetur iure institutionis vt ipsi dicunt
ergo non haberet locū ab intest. Certe hoc falsum est. ℣ Imo si ali
quis decedat ab intestato ꝛ relinquat multa in codicil. hꝫ locum
detractio quarte. ꝛ casus. l. C. quando dies lega. ced. l. fi. vñ debe
ret defalcare relicta iur. fal. sive ex testamento sive ab intest. Est
alia quarta, filius natus ꝑe mortuo relicta vxore gravida sibi
debetur quot sint in vtero interim erit heres in quarta, vt ff. de iu
dic. sed ꝛ si restituatur. §. fine. Est alia quarta, que debetur cu-
rie fiscus curialis trāsferatur in alio titulo lucrativo debet quar
tā illius rei curie. De hoc habuisti gl. C. de sacrosan. eccl. l. scim⁹
ita loquit̄ lex ꝓxima. C. cū ꝛ quibus quinta pars in bon. de de-
leg. est alia rub. de imponen. lucrati descrip. per illū tit. deberē
tur quatuor sex non quarta pars. vñ gl. male alleg. titulum illum
ad hoc in l. allegata secunda, de sacrosan. eccles. lege sancimus
Est ꝛ alia quarta si curialis sit clericus curia hꝫ tres partes suo
rum bonorum ꝛ ipse quartam, vt C. de episco. ꝛ cleri. authen. sed
nec curiales. Est alia quarta vt si curialis decedat relictis filiis
curialibus, ꝛ alij filij curiales habēt tres partes, alij habēt quar
tā in auth. quibus modis naturales efficiūtur sui. §. si quis. Alia
est quarta matre convolente ad secunda vota filij ꝓpriis matri-
monij habēt quartā. C. de secun. nu. l. hac edictal. §. j. ita dicūt ibi,
Sed ibi loquitur de quarta debita iure nature. Alia est quarta si
aliqs fuerit rogatus restituere quartā. vt C. ad Treb. auth. nisi ro
gatus. Alia est quarta mariti contrahentis matrimonium sine do
te expellit vxorē. tenetur ei dare quartā. vt C. de repu. l. vlt. Alia
est quarta si coniūx qui decedit sit diues, alius qui supereſt labo
ratinopia. habebit superstes quartā in bonis alterius. vt C. vnde
vir ꝛ vxor. in auth. ꝓterea. Alia est quidam instituit seruū alienū
qui putabat liberū, substituit eis talib⁹ verbis, si institut⁹ heres
nō erit, tale substituo. iste seruus institutus ipsiu dñi adiuit here-
ditatem. habebit eius dominus tres partes, substitutus habebit
quartā tm heres. ff. de vulg. ꝛ pup. in fi. ꝛ ff. de here. insti. l. cum
pater. ꝛ sic vides ꝙ sunt vndecim. Jura ista non ꝓbant ꝙ sint
plura iura quartarum. Vis tu dicere quod sunt tot quarte secū-
dum speciē quot sunt casus in quibus hꝫ locū quarte detractio.
certe hoc non esset verum, sed secundū modum computationis
quam quidā cōputarentur in illa nō alia secundūm istum diuersum
modum: sive certe erunt differentie istarum quartarū ecce nō di
stinguntur. quare scōm diuersitatē iuris alia alio vt sicut dixi. in
tutelis. §. de le. agna. succes. Hic recitatur antiquitas Senatusc.
Pegasiani, q2 heres institutus rogatur de restituenda ꝑte here
ditatis per Senatusco. Pegasianum heres omnia onera substi
nebat: ille cui ex fideicom. restituerat partē hereditatis loco lega
tarij cui pars bonorū legabatur, q2 nullum onus sustinebat sicut
legatarius emerat legata ꝑs bonorū, iō interponebatur stipula
tio. ab herede sibi ꝓuideb. bat per stipulationē vt ille qui rogat⁹
erat restituere partē hereditatis parte sua subiret onera hēdita
ria. gl. bicignata dicit ꝙ legatarius talis cui erat legata ꝑs he
reditatis, sentiebat onera, nec olim hodie ōt gl. cū legata sint ad
equata fideicommiss. vt C. communia: ō leg. l. j. ꝛ ij. sic ad fideicō.
hodie ō rerū tꝫ interpositionem stipulationis, vt j. eo. §. ergo. ꝛ
§. sed q2 stipulationes sic ꝛ ad legatarium cui est legata pars he
reditatis trahibūt onera hereditaria sine stipulatione aliqua.
4 verum est de legatis singularibus, ℣ que sunt exequata fideicōmis
sis: sed ne legato vnfuel sali non vī verū. Pone, instituo heredem
lego tibi dimidiam bonorum meorum: nec iure antiquo nec iure
novo transferūtur in te onera hereditatis, vnde habēt locū stipu
lationes in legato partis bonorū. Sed si sub parte hereditatis
fuit legatū q2 dixi ego lego dimidiā partē hereditatis, vel tertiā
hereditatis. tūc est verum ꝙ onera hereditatis transibūt in lega
tariū sine aliqua stipulatione. Hoc est ꝙ ꝓbatur. ff. de leg. ij. si
5 quis seruum. §. fi. cū l. sequē. ꝛ ad hoc est ff. eo. l. mulier bona. ℣ Ztē
est differentia inter legatum partis hereditatis ꝛ fideicommiss. vñ
est differentia an dicatur lego tibi quartā partē hereditatis, vel
an dicatur per fideicom. reliquo: q2 in fideicommissarium ante
mortem hereditatis nullum ius transit in fideicōmisso in legato
sic relicto recta via vnde sic ad hereditatē, vnde cū dico lego he-
reditatem dimidiam, tranlit eo modo quo potest, q2 dimidia dire
cta transeunt in legatarium adita hereditate ꝛ obligationes vti-
les. C. de legi. l. j. ex legato nominis nulla iura in fideicōmissariū
transeunt āte restitutionē, vt ff. ad Treb. l. facta. vnde aliud est di
cere, lego hereditatē, vel partē hereditatis ꝛ per fideicommissū
relinquo hereditatem vel partem hereditatis, sed in legato par
ticulari non est differentia sive in persona testatoris relinqatur
6 in persona heredis, ꝛ iō nō differt legatū ꝛ fideicom. ℣ Et sic dico,
a ꝙ exequata a sunt legata singularia ꝛ fideicom. singularia sed in
libertate differunt an ab herede relinquantur per fideico. an ex
testatore directo: q2 in primo seruus manumissus est liber⁹ he
redis, in secundo casu est libertus testatoris sicut in fideicom. he
reditatis, vel parti hereditatis, q2 nihil transit in fideicō. ante te-
statorē, sed in legato hereditatis vel parti hereditatis adita he
reditate transeunt iura hereditarie in legatarium vt impossibi
le est q2 dominia directa ꝛ obligationes vtiles vt dixi, ꝛ est simi-
le. ff. de pecu. lega. l. si peculium.

AD DITIO.

a ¶ Exequata sunt legata. Adde. ꝛ vide omnino do. Jos. in l. j. co.
v. j j. no. ff. de leg. j. vbi facit adequationē legatorū cū fideicom-
missis quā ampliat sex modis postea limitat. duobus no. modis

1 ☞ Onera hereditaria quādo dividantur inter heredem ꝛ fideicō
missarium.
2 Wendelium quando noceat.

Sed quia stipulationes ꝛc. In fi. il
li⁹. §. di
citur ꝙ ℣ onera hereditatis dividuntur inter heredem ꝛ fideicō
3 miss. hoc est verum de oneribus creditorū nō legatorū. imo fidei

cōmissarius solus tenebit ad allegata si sufficiat eius portio. de eo. q̄ non sufficit tenebitur heres eo q̄ habet vltra quartā. ff. eo. l. j. §. si quis quadraginta. & §. vltimo. & C. ad senatusc̄os ul. Treb. l. ij. & ante restitutionem potest cōueniri heres a debitoribus & legatarijs, sed post restitutionem hꝫ locum illa responsio quā dixi. hoc est verum vbi non apparet nec expressa nec tacita voluntas defuncti, quia si apparet, seruabitur. hoc est quod probatur. ff. ad Trebel. l. j. §. pen. & l. sequenti. Veniamus ad §. fin. Notanda sunt hic duo. In testamentis exiguntur septē testes. nisi reuocetur in dubium sic fit legatū vel fideicō. videntur sufficere quinq; testes: q̄ litera dicit neq; ex numero quīque testiū qui fideicō. vel legatis esse nascuntur res posset manifestari, vñ cum loquatur generaliter, intellige eam generaliter q̄ fideicom. vel legatū in testamento vel codicil. si reuocetur in dubium, sufficiunt quinq; testes. licet glo. intelligat legatum cē fideicom. in codicil. vñ ōt glo. no. in codicil. quinq; testes esse necessarios, sed intelligo eam gñaliter, ex quo gñaliter loquitur, vt ff. de publi. l. de pretio. §. iste dicit quod si heres neget legatum vel fideicom. & legatarius probet legatum vel fideicomiss. postea dicat heres q̄ relictū est ad legis subtilitatem decurrat dicendo q̄ testamentū in quo legatum, vel fideicom. relictū est non est solenne. tū omnimō cogēdus soluere. hoc dicit. §. iste in fi. signatur contrarium. de l. fi. veritas. C. de fideicom. vbi dicitur q̄ testamento non solenni nō ꝫs legatum nec fideicō. nec heres ad sol. cogendus est. Jo. respō. est istud contrarium quod est in pena mendacij, q̄ in primo negauit esse relictum postea probatum est contra eum q̄ fuit relictum. si ipse tunc vult se defendere q̄ fuit in testamento non solenni q̄ nō auditur propter mendacium suum, sed si ab initio confessus esset, verum est quod tibi legatum fuit, sed testamentum nō est solenne quare non teneor soluere hoc casu non eēt cogēdus. sic & alias mēdacij punitur. C. de non nume. pecunia. auth. qui prop̄riā. Petis a me decem ex stipulatione, nego, tu cōuincis me de mēdacio volo dicere q̄ per pactū nudū promisi possumne. Dicunt quidā quod sic. vnde potest probare aliam exceptionem de mēdacio cō
2 uictus, vnde q̄ †quis de mēdatio punitur & vt amittat defensiones suas, speciale est hic. & in casibus similibus & non est regula.
3 re. hec est lect. C. de fideicom. l. vlti. ibi non potest tollere vnēs homo qui loquitur de pena. vnde litera nostra intelligitur sin il lā vt hic nō intercesserit alig mendaciū. ecce casus l. C. de fideic. l. vltima. secundū quā l. litera nostra intelligit. Pone, instituo heredem in testamēto solenni in scriptis, vel sine scriptis, deinde testamēto cōpleto sine aliquo spe rogo heredem vel legatariū vel fideicom. de aliquo dādo vel faciendo, vel rogo eos cum duobus testibus vel tribus tantum, me mortuo fideicom. non potest probare sine testibus vt dixi si sibi delictū est ab herede legatū vel fideicom. amittit ne fideicom. Litera nostra dicit q̄ potest deferre iuramentum heredi, dumtamen ipse iuret de calūnia. & si dicat heres q̄ relictū est sibi & si nullus testis interuenit cogēdus est soluere sine aliqua comprobatione. soluit in litera nostra oppositiones que fiunt hic in glo. diceret aliquis ex testamento non solēni non debentur legata vel fideicommissa. & in codicillis requirūtur quinque testes. & hic nullus fuit vel duo tantum. Soluit litera nostra. verum est in lege illa exigitur ista solennitas testium. vbi rogat defunctus heredē testamento. & postea testiū reuocatur in dubium quo ad legata hꝫ locum tūc exiguntur quinque testes sed si instituo in dubium reuocatur requirūtur septem testes. vt in principio dixi. si vbi rogat personam que capit, ex testō, heredē maxime vel legatarium nō in testamento. sed post testamentum factū & cōpletum nec reuocatur testamētum in dubiū iste qui hꝫ lucrū si referatur ei iurm tenet iurare, & si confessus fuit a primo absq; hoc q̄ nunquam iurauerit, tenetur soluere. & si nullus testis interfuit quando ab eo fuit relictum, vnde cogendus est implere voluntatē defuncti qualemcunque. Istum casum ponit l. vl. C. de fideicom. & ad oppositiones que fiūt hic in gl. soluitur in illa. l. in ter. in fin. & sicut ibi ponitur casus quod secundum il lam intelligitur. §. nūc. ita intelligitur. §. iste eodem modo ponere siue hic quod heres fuerit in mendacio.

ADDITIO.

9 ☞ De mēdacio punitur. Adde qñ noceat mēdaciū & ratione mēdacij excludatur quis a beneficio. Flozia. in l. j. §. interdum. ff. si quadrupes pau. &c. dico & an mendacium defuncti efficiat heredem vide per eundem in l. electio. §. neq; heredi. de noxa accio. & qñ noceat mēdaciū, vide no. per Bar. in l. qui rem. ff. de rei vend.

De singulis rebus per fideicommiss. relictis. Rub.

1 ☞ Heres si nō fecerit inuētariū grauari potest vlt. a quā sit honoratus, secus in legatarijs & fideicommissarijs.
2 Nemo presumitur ignorare rem suam.

Postremē Dicit hic litera q̄ non pōt legari a legatario hoc, nō est verum. ōt gl. q̄ ad equata sit legata fideicōmissis, allē. l. j. C. cōmunia de le. illa l. non nocet cum legatū est in eo cui esset donatum causam ornctum habet tā legatū quā fideicōmissum. ipse in litera pōt legari rem legatarij, intellige cum distinctione scientie & ignorātie licet & rem hr̄dis. vt de leg. ij. l. si vnū ex familia. §. si rem, sequitur in litera hoc solum obseruandum in fine. q̄ quis nō pōt plus grauari quā sit honoratus, ye. est heres iure antiquo. vt. ff. ad Trebel. l. j. §. ōnique. †Modie hr̄s si nō fecerit inuētariū grauari potest vltra quā sit honoratus, secus in legatarijs in q̄ iura ānua nullā recipiunt innouationē: q̄ non plus grauari potest quam sit honoratus quā nō fecit in legatario & fideicōmissario iura antiqua nullā recipiunt innouationem, q̄ non plus posset grauari quam honorat. Sed opp. nō plus granatur quam habeat restitutionem, reliquit mihi. Stichū aut Bāmā. & Damma minus valebat quā Stichus, teneor ad Stichum, & sic in plus summa tus quā honorat. vt. ff. de legat. j. l. plane. §. si cui. Dicit quōd cet ei. arg. instit. de actio. in. §. preterea. Dicēdum q̄ habet minus, & ita in plus grauatur: & ratio est: q̄ stetit per eū quo minus eliger et Stichū qui plus valebat. vñ sibi imputet. Sed oppo. ff. de lega. ij. l. nup. §. j. & per eādē viā oppo. ff. ad le. Fal. fedicius seruus in princ. & ff. de mino. l. q̄ si minor. gl. respōdet vbi relinquitur quātitas gravatur in quātitate. ita loquitur lex nostra q̄ nō pōt plus grauari quā sit honoratus, relinquo tibi quinq; grauo te in decē nō valet nisi in quinq; lex cōraria loquit quā titas, & granatur i alio quā in quātitate. lego tibi decē, grauo te in equū tuū vt restituas Titio, & forte volebat quindecī videri equū tuum tm̄ estimasse, & ideo teneris restituere. & ad hoc est fi. de fideicōmiss. liber. l. decē. Quid dicetes si reliquitur quātitas & grauat in specie aliena nō sua vt in pcedēti casu. Certe nō tenetis tibi pecuniā: vel ecōtra lego tibi equm meum, & rogo te restituendo viginti, an accipiēdo equū teneatis ad tota viginti, & tantum videaris estimasse equum meū in istis casibus posse videri ad placitum, nec scio legem que posset obuiare, dico quod non scis tu quare non habeo aliam q̄ doctores hic dicunt & ecce ratio quā reddūt. rē tuam videris estimasse recipiendo pecuniā legatam, & p̄o certo est estimatio, & ipse scit quantum vyres suas
2 quā rogatus est restituere. q̄ †nemo rem suam presumitur ignorare. vt C. de rescin. vē. l. quis. quis. & ad hoc. ff. de eo. q̄ cer. loco. l. ij. ipse iō q̄ pecunia sit certa estimatio heres ds in litera agnate l. vnius. Ds cum lego rem meā vt dices decem. certe nō est certe de iurib⁹ rei mee, q̄ iuris alieni tolerabilis est ignorātia. l. ij. in alterius. ff. de reg. iur. vnde hoc casu nō videris estimasse rem. gl. querit an fideicōmissarius detrahat falc. hoc querit sup illo verbo nō q̄ amplius est inutiliter relinquitur gl. ita respondet. Bul. dixit q̄ sic. ff. ad l. Fal. l. penales. §. fi. non aut̄ dicat gl. ff. ad l. Fal. l. cr. Falcidia si interueniat. §. antequā. & ibi notāt. pupil. l. coheredi. §. cū filie. in fi. non est soluere, sed est allegare. vñ qñ queris de fideicommisso singulari. & tūc nō detrahitur nisi apparet de expressa volūtate defuncti. qñ rogatur fideicommissum singula r & tunc non detrahitur nisi pars fideicommissi.

De codicillis: Rub.

1 ☞ Codicilli possunt fieri ante testamentum & in testamento facto postea confirmantur.

Ante Augusti. Decreti a. dicti possunt fieri quatuor annis ante testamentum. in testamento facto postea cōfirmantur codicilli postea facti vel fiunt codicilli, non confirmati, in testamento nec ante nec post, vel fiunt codicilli simul cum testamento confirmati. q̄ dicit testamento. Et vltima mea voluntas non valet tāquam testamentum valeat tamq̄ codicilli.

1 ☞ Codicilli valent facti ante testamentum etiam si non confirmentur eos confirmatos esse in testamento postea facto.
2 Differt tamen an fuerint confirmati in testamento expresse vel aliquo iudicio vel nullo modo.
3 Relicta in codicillis qua actione petantur.
4 Tutorem habenti tutor non datur.

Codi

codicillos plures potest quis facere, non autem plura testamenta, de ratione diuersitatis.

Sed cum ante testamentum &c.

Papa dicit q̄ non valent codicilli ante testamentum facti, nisi in testamento postea facto confirmetur. Quidam intelligūt hoc nō esse correctū, & intelligitur verū sed diuus Seuer⁹ &c. † q̄ codicilli valet facti ante testamentū, si appareat testatorē a codicillis nō recessisse, sed per aliquod indicium. Jo. dicit q̄ valent & si nullo mō recessisse specialiter, nec aliquo indicio appareat eos cōfirmatos esse testamento facto postea. vnde sufficit q̄ appareat nō recessisse testatorē, intelligas tū quod † differt etiā hodie fuerunt confirmata in testamento: prefle vel aliquo indicio: vel nullomō. primo casu valeret libertas directe relicta in codicillis. Itē potest dari in eis tutor. secōo casu non. q̄ probatur. ff. de ma. testa. l. libertāte directe. & ff. de testa. tu. l. ij. † Item queritur qua actione petunt relicta in codicillis. Dico aut confirmati fuerunt codicilli in testamento, & tunc actione directa, & in testō q̄ vident esse relicta in testō: ex quo relicti sunt in codicillis confirmatis in testō vt ff. de iur. codicillo. l. ij. & l. quidam referunt. §. fin. aut relicta sunt codicillis factis ab intestato vtili ex testō vt ff. eo. l. ab intesta. hic dicitur in fin., quod quis potest facere plures codicillos, sed nō plura testamenta. vt ff. de test. & quemadmodum testa. aperiantur. l. hoc cōsultissima. §. pe. vñ vltimum testamentū revocat primū. vñ vltimi codicilli primos, ratio est † qui habenti tutorē. tu. nō dat C. de cura. l. interdum. q̄ tutor habet plenā potestatē, re celsum potitur in eadem plenitudine hic † testamentum cū sit solēnis & postrema voluntas defuncti aliud testamentum secū nō patitur, sed codicilli cum sunt minus solēnis voluntas: bñ compatiuntur secū alios codicillos. Hic dicit litera, q̄ in codicillis nulla solennitas attenditur. dicit glo. nulla de illis quatuor que attenduntur in testamentis, s. solennitas quo ad verum testamentū & quo ad signa, & quo ad subscriptiones. & quod ipse testator subscribat & signatur in codicillis sicut in testamentis: & hoc cum fuerūt in scriptis sed tot testes non exigūtur sicut in testamentis sicut nec tot signa vel subscriptiones, & quod hoc sit verum probatur. C. eo. Ultima. & C de testam. l. cum antiquitas.

De hereditatibus que ab intestato deferuntur. Rub.

☞ Intestatus decedere dicitur quis pluribus modis.

1 **Intestatus decedit.** † Hic dz q̄ hereditas defertur ab intestato, & succeditur ab intestato q̄n defunctus ab intestato decessit. Intestatus potest decedere quis multis modis. Uno mō si testū omnino non facit, & hoc potuit quia puberis propriē dicitur respectu habitus: tūc propriē dicitur intestatus. vt ff. de suis & leg. l. prima. circa principiū. Alio modo decedit quis intestatus si fecit testamentum, fecit tamen nōn solenne. Alio modo si fecit testamentum, fecit tamen solenne: sed postea fuit agnatione vel arrogatione posthumi. Et est differē tia dicit gl. inter istum modum & antecedentē, q̄ si testamentū solenne fuerit postea rumpitur, legata non debentur. sed si nullū testamentū factū fuerit, si tamen fecerit codicillos debentur legata ad hoc allegat iura. Quarto modo decedit intestatus, si testamentum factum fuerit irritum capitis diminuti se testatoris vt s. quod. dest. in fin. §. tantū. Ad hoc facit. ff. de ver. b. signi. l. intestatus. Quinto mō sicut in omnibus modis precedentibus si ex eo non adeatur hereditas. vt ff. de fideicom. l. eam quā. & hic cum dicit sui nemo heres extitit. Sunt & alij duo modi. vt si impugnatur testamentū per querelā: tūc fit ipso iure nullū. ff. de inof. test. l. Papinianus. §. veterani. intelligo q̄ omnibus predictis modis ipso iure ciuili. Et scias q̄ si esset preteritus filius eman cipatus, & impugnaretur testamentum per contratab. deberetur ei legata olim quibusdam personis. vt ff. de leg. prestā. bo. pos contrata. pe. per totum titulū. bona debentur omnia. vt C. de libe. prete. vel exhered. authen. ex causa omnia s. relicta ab institu to sed legatum ab ipso preterito non debetur. vt C. de fideicō. l. q̄ filium. circa finem, sed remedio pretoris nec distinguo an intē tatur bon. pos. cotratab. ante aditam hereditatem. Et tūc faciat ipso iure naturalium q̄ pretor non potest facere desinere heredē vt. de bon. pos. §. quos autem. sed dico indistincte quod nō esset ipso iure nullū, sz per remediū pretoris sine intentetur ante adi tā hereditatem. sine pos. vt C. de colla. l. filie dotē. & l. vt liberis. Alius modus est si dicat testator testamētum nolle valere, & labatur decennium. vt C. de testa. l. sancimus. sed nō ipso iure. Alius modus est per incisionem ligni. C. de testa. l. nostram.

AD DITIO.

a ☞ Succeditur ab intestato. Aduerte tamen q̄ successio non potest habere locum quādiu potest quis succedere ex testō. l. quādiu. ff. de acquir. here. Jaso. in authen. nouissima. in pen. co. C. de inofficio. test.

b **Sui autem.** † Ubi dk q̄ sui sunt qui sunt in potestate tēpore mortis: nec habent ante se proximiorem sine sit filius, sine nepos, sine pronepos ex nepote ex filio prognatus id est natus. Quidam dicunt prognatus id est procul natus, & volunt derivari ab nepos sed hoc falsum est quia hic loquitur de pronepote ex nepote ex filio pnato, & iste est pronepos qui est in quarto: sed abnepos est qui est in quarto. vt j. de dif. §. iij.

1 ☞ Legitimari potest quis multis modis.

2 **Nec interest.** † Et numerantur multi modi, quibus sit quis legitimus. † Unus est naturalis filius id est natus ex concubina ex non dānato coitu datus curie legitimus est: q̄ si esset natus ex dānato coitu non legitimaretur erāt em olim curie. & sic remittitur peccatum cunctibus vltra matre propter necessitatem tam subditi quā terre sancte, ita q̄ necesse habebant curie quod aliqui seruirent ille defectus quē aliquis patiebatur sibi restituebatur cū dabatur curie propter necessitatē quā habebat vt aliquis seruiret ei & in authen. quibus. mod. nat. effic. sui circa prin. Filius modus q̄ quis legitimatur, habeo filiū ex cōcubina, contraho & cū filius ante natus est legitimus, & hoc est verū si interueniant dotalia instrumenta super numero alias nō, & † facē. uit in illa opinione q̄ si cōtrahabatur cum concubina matrimonium nō vz sine instrumentis, sed hoc falsum est. Instrumenta non faciūt ad esse matrimonij. sed ad legitimationem filiorum naturalium. C. de natu. li. libe. l. cum quis. & §. de nup. in fine.

1 ☞ Sui qui dicantur & qualiter acquirant hereditatem.

Sui autez heredes fiunt etiam.

2 ignorātes &c. † Ibi tangitur modus acquirendi hereditatē a suis. Unde sui sunt heredes ignorantes etiam inuiti, sed per pretorē datur eis abstinentiā, vt. de. bo. cor. qua. & diffe. §. sed his permittit. & dicit ibi gl. fiunt heredes nōie. de bo. cō distincte. s. co. §. a legato, vnde dico quod falsum est quod fiūt tantū heredes nomine tm & re & effectu fiūt heredes sui inuiti & ignorantes, vñ ad hoc q̄ sint heredes cum effectu, nō oportet quod se immiscēat, necessarium est auxiliū pretoris: vt. §. de bō. qua. & diffe. §. sed his permittit, vñ creditor posset agere si e. tu es filius talis, & eras i potestate tēpore mortis, & ipse mihi debes debebat ex tali causa: ergo solue, nō oportet dicere. & te immiscuisti in hereditate: q̄ eo ipso q̄ est suus intelligit hās se immiscuisse nili se abstineat: nec oportet dicere, rite non abstinuisti: q̄ eo ipso quod est suus intelligit heres, & se immiscuisse nili se abstineat nec oportet ponere defensiōnē rei in libello, ipse hñ dicet si velit. & ego me abstinui. Itē dic q̄ pesso se abstinet est heres nō nomine tantum, imo oia iura directa remanēt penes cū. & alius sit heres habet solū iura utilia vt. ff. de minō. l. sed si sine. §. sed quod Papiana.

1 ☞ Filij mortuo patre sunt heredes & quasi cōtinuatur dominium in eis nec tutoris authoritas requiritur.

2 Possessio est res incorporalis, & quid sit possessio.

3 Filius censetur eadem persona cum defuncto.

1 **Eo quod mortuo.** † patre sunt hēdes, & ēsi cōtinuat dominiū in eis & ideo nec tutoris authoritate opꝰ ē, & sunt sui hēdes. Quare dicit quasi. Quidam dicunt, dicit quasi q̄ cōtinuatio est pprie rei corporalis, & dominiū ē res incorporalis. & ideo dicit, quasi cōtinuat dominium a defuncto in suo herede. Cōtra dicit: gl. dominiū ē res incorporalis. cōtra possessio est corporalis. & tamē innitio q̄ vna cōtinuatur cum alia, propter hoc imꝑatur sententia eorū qui dicunt q̄ dominiū est res corporalis. & quasi continuatur. vnde nouissimus error peior priore. q̄ ipsi ambo male dixerūt. & gl. petius implorabat & eorum sententiā. vnde nihil cōtra eos. Itē falsum dicit glo. † q̄ possessio sit res corporalis, imo est res incorporalis, vñ dicit Joā. possessio & ius potuit tanquā genus in ei⁹ diffinitione. Doctores moderni dicūt. Possessio est rei corporalis apprehensio. &c. Dico q̄ falsum est, sed ius tantū ex illa apprehensione cū illis conditionibus que exigūtur ē possessio: sicut iꝰ dominū causat realē actionē sed iª possessionis causat interdicta. & sicut possessio rei mobilis. instituj bō. si p triēnū causa dominij q̄ est ius corporalis sit apprehensio rei cū illis cōditionibus requirūtur est causa possessionis, q̄ est iª & res incorporalis: vñ inter doctores fuit Jo. qui nouit qd esset primo diffinitū per ius. Primo est iª per apprehensionem poss. &c. Papinianus inter legū doctores fuit ille q̄ nouit quid esset primo &

per ius diffiniunt cã vt ff. de acqui. pos. l. peregre. Allꝫ legis condi. imp reiterãt opinionẽ rusticorũ diffi. possessionẽ. primo est redimit primo, z licẽt apprehensio corporalis, vt ff. de acqui. pos. l. j. Sed gl. sustinendo opinionẽ suam quod primo esset incorporalis, deberet hic interpretari sententiã eorũ qui dicũt q dominiũ quasi continuatur. q3 res est incorporalis, q3 lex dicit q possessio quasi continuatur ff. quib. cau. ma. l. cum miles. z quasi possessio est res corporalis z quasi cõtinuatur sibi dominiũ, q3 res incorporalis nõ dr quasi cõtinuari. hoc esset bona ip3obatio. §. alio mõ

3 solvit gl. quare dicit dominiũ quasi continuatur. † Dicit gl. filiꝰ reputatur eadem persona cũ defuncto, z eiusdẽ ad se non est continuatio, ideo dicit quasi certe. hec non est bona ratio inspicit gl. personã defuncti z personam heredis. Ego dico inspici causam eius, quasi in persona eadẽ, s. in personã heredis. ergo inspici cãs eius, quasi dicat. quasi in personam eandem, scz in personam heredis viuente patre filius est quasi dominus mortuo patre, vult dicere lex ista quod non acquirit sibi dominium. q3 dominus. ỏr tñ quasi, q3 vere dominus non est viuente patre. Hoc essꝫ probatur. ff. de liberis z posthumis. l. j. in suis. z ad hoc. ff. de verb. signi. l. j. §. paternas.

2 ☞ Delicta que transeant in heredem lite non contestata.

1 **Per contrarium.** Dicit gl. † Not. quod quã sunt delicta que trãseũt in heredẽ lite non contestata, vt crimẽ lese maiestatis. hoc est passiue dictũ, q3 homo mortuus id est: Cesar accusabitur z dãnabitur, z punietur eodẽ mõ quo possibile est vt eius memoria dãnetur, non accusabitur heres. sed heres cuius interest ratione bonorum poterit interesse iudicio s. nõ dãnabitur, nec accusabit. Itẽ dicit glo. Sunt quedã delicta que non trãseunt in heredẽ lite nõ cõtestata, vt publica, quedã lite contestata transeunt in heredem: vt priuata. Ego nõ facio vim inter delicta publica. z priuata q3 accusatio criminalis in priuato delicto lite ẽt nõ cõtestata nõ trãsit sit in heredem. licut nec accusatio in crimine publico. sed accusatio ciuilis ex delicto. verũ est ꝙ transit in heredem, alias non. vt C. de lite defun. l. j. Itẽ intellige istum. §. q iste qui suus est non impediatur. quia sit heres pp commissionẽ criminis a defuncto, sed sñia lata desinit esse heres. Et hic cum alias sit impossibile q semel fuerat heres. desinat esse heres. sine tñ hoc est impossibile. licut per querelam desinit esse heres, qui semel fuit heres, vt ff. ỏ vulg. q pup. sub. l. que substituit. z ff. de inof. test. Papinianus non veterani. §. vlt. Quare dicitur crimen lese maiestatis, crimẽ pduellionis. Dicit Placẽtinus, q3 per duellũ cõuincebatur qs de tali crimine. Sed dic q falsum est, q3 duellum iure Romano illicitum est, vt ff. ad legem Aquil. l. qua actione. §. si quis in colluctatione. z C. de actio. z oblig. l. cõtra negantes. Sz dicitur crimen perduellionis. q3 perduelles sunt hostes, vt ff. de verb: signi. l. quod non.

Cum autem queritur &c. Et dr hic q ad hoc quod aliquis sit suus heres, hoc inspiciendum est eo tẽpore quo certũ est aliquẽ sine testamento decessisse, vnde si aliquis fecit testamentum z alium suum exheredauit, etrancum instituit, si testator re viuente mortuus est filius exheredatꝰ a testatore postea decedẽte institutus extraneus non adit, vel q3 non potest, vel q3 non vult, nepos ex filio exheredato p3emortuo erit suus heres, q3 tẽpore mortis eius qui descẽdit ab intestato inuenit se in eius potestate z p3oximior est. Idẽ est si iste nepos natus sit post mortem. si tñ eo viuo conceptus. z si mortuus fuerit filius exheredatus pr illiꝰ nepotis z institutus nõ adierit. Dicit gl. que est sup illo verbo, patre eius mortuo ante quã adeatur ex testamento hereditas p institutũ. q3 tũc constat ꝙ non translatit querelam ad istum nepotẽ a patre suo s. si erit adita transmitteretur hereditas ad heredẽ. Littera nostra patitur ꝙ esset adita hereditas ex testamento, q3 nõ deferretur ab intestato. Hoc est verum q dictum est, quod nepos natus post mortẽ qui est conceptus ante mortem est suus heres i casu q dictus est, q3 si viuo auo fuisset cõceptus, sed post eiꝰ mortẽ fuit conceptus z natus. ergo nullo mõ erit coniunctus auo, ex persona sua, nec ex persona patris, ex quo decessisset alias ante ꝙ esset conceptus. Ex aliquando dicit quod nepos vt succedit auo suo quo viuo nõ fuerit cõceptus vt nostra litera hic. z bñ põt esse conceptus. z tñ non est alias quo sciemus, q3 viuo auo fuit alias dico. l. humana bz indifferens, qui esset cõceptus viuo auo nõ esset alias lz scim rei veritatem differentia. cum isti qui legem condiderunt hoc nõ inspexerunt. vñ pone in terminis q3 habemus de consuetudine filia succedit in baronia. sed procedit masculus. ego sum baro habeo filiã coniugatã habeo agnatum consanguineum quẽdã, si me viuo z filia haberet masculũ in vtero succederet in baroniã, ista filia mea maior nihil bz in vtero, i crastino cẽ cepit masculum, dicit ipsa quã cito fuerit mortuꝰ pater meus, habeo in vtero bz succedere filius meus in baroniam. et consanguineus nõ bz admitti. q3 non erat conceptus tẽpore mortis defuncti. z iõ nihil attinet. Itẽ nec tu. q3 lz suꝰ proximior quã ego mortuo sentio inter Pla. z Jo. Dixit Josꝫ. cum admittendũ q si inspexerimus in successione solam causam naturalem planum est q filius succederet. Sz sola cã naturalis inspicienda est. vt Placẽtinus inspicit causam naturalem. z tñ eam non admittit. vt ff. vnde cognati. l. j. §. si quis proximior. quod non admittetur.

Emancipati. Hic incipiunt antiquitates. Jus antiquum naturales filij qui se dederunt in arrogationem alij nõ admittebant ad bona patris naturalis per vnde liberi. mũ fuerint emancipati ab arrogato patre tpe mortis patris naturalis. z est optima ratio. posset. contrata. l. ijꝰ. §. si quis filio. ỏ. Respon. Dico q ista ratio recta est propter cõtra illius legis distinguitur q3 aliquis filius datur in adoptionẽ alicui ex ascendentibus q3 translit in potestatem sed non translit in famil. omnino bz aliam contra. in bonis patris naturalis: sed si detur omnino ex traneo in adoptionẽ non habet cõtratab. tã bonis patris naturalis. Totũ contrarium tenet per illũ. §. contrata. habebat. in bonis duorum. in bonis patris naturalis. z in bonis patris arrogatoris. hodie in bonis vtriusque z filius adoptatus, id est, arrogatus si emancipetur ante mortem naturalis patris succedit patri naturali. q3 quanti ad patrem arrogatorem sit extraneus per emancipationẽ. Hoc dicit littera. Sz pone q sit sui iuris: per mortẽ pris arrogatoris, viuẽte patre naturali, succedet ne patri naturali per vnd liberi. vnde gl. si q3 filius vivo. ex q3 morte patris adoptiui fieret sui iuris. remaneret liber ius agnationis cũ agnatis patris arrogatoris nõ obtinebit successionẽ in bonis patris naturalis. vt ỏ. vnde hic bene dicit glo. sed ibi hic dicit contrariũ z male. ff. de adoptionibus. l. in omni fere.

1 ☞ Emancipatus filius a patre arrogatore an succedat patri arroganti. Et an patri naturali.

Post mortẽ vero patris natu-

1 **ralis** † emãcipatus est filius a patre arrogatore nõ succedit patri arroganti. Item nec patri naturali ex quo post eius mortẽ emancipatus a patre arrogatore. z hoc iõ introductũ est. vt electa testate vel volũtate patris arrogatoris. Succedit patri naturali agnati vel iste filius arrogatus, q3 si emanciparet eũ succederet patri vñ liberi: vt ỏ. proxi. nõ agnati, si fic emanciparet succederet ei naturali, z sic voluntate alterius esset successio patris naturalis. quod hoc ler p3o incontinenti. arg. ad hoc. ff. de heredibus inst. tuendis, institutio. Sed nõne in volũtate patris arrogatoris est an succedat iste filius arrogatus patri naturali. Si non emancipetur in vita patris naturalis, tũc patri naturali nõ succedet vt hic ỏ. inconueniens q3 alias plus p3ius dico, q3 iura non habuerunt ꝙ inconuenienti q3 ex voluntate altena penderet successio patris naturalis in vita sua: hoc est vsqꝫ ad mortẽ suam, sed post mortẽ illi penderet ex voluntate alena iura habuerunt p3o inconuenien. Et ad hoc est duplex ratio, vna poterit pater naturalis ordinare de bonis suis, in vita sua, data q3 pater arrogator emanepet. s. post

2 mortem non posset. arg. ad hoc. ff. communia de le. receptũ. Item alia ratio z melior. agnati mortuo eo cui sunt agnati habent ius cum bonis eius, sed non in vita sua. z quod pueritur bonis vel in quibus non habet ius per voluntatem alienã. sed post mortem p3iuarentur bonis illis per voluntatem alienã. quia tũ sunt eis debita. hoc erunt inconuenientes.

1 ☞ Bonorum possessio contratab. quibus detur.

2 Emancipatus p3eteritus nullam aliam viam bz, quã contrab. filius suus p3eteritus habet duplicem vel di. it testamentum ipso iure, vel contratab.

3 Differẽtia emãcipatiõis z patrie potestatis ant sit i totũ sublata.

4 Electio vr confirmata li ille qui non fuit vocatus non vult eam infirmare,

Eadem hec obseruãtur. Not. † quod bonorum possessio Stabu. daꝫ p3eteritis oino de qbus nulla facta est mentio instituendo. vel exheredãdo, licet non riteret. ff. de bonor. poss. cõtratabu. l. non putauit. §. non queuis. Et dator ista bonorum poss. contrata. litteris p3eteritis. Siue sint sui, siue emãcipati. Posset dicere q filius emãcipatus habet bonorum possessionẽ contratabu. de se. sed filius iuus, z sic p3eteritus non habet cõtratabu. imo dicit ipso iure nullã. Sz si nõ sit solus suus imo vnus filius

suus.

sius ꝛ alius emãcipatus aperitemãcipatus preterit⁹ ad edictũ per cõtrabulas ei qui suus est. Nõ dico q̃ ad. diceret hoc, qz Jhs. semp ruminauit tertũ text⁹ est expressus q̃ licet sit solus, habet in bonoꝝ possessionem contratab. ꝛ sic tenet viam preto riam: vel dicat ipso iure nullum. ꝛ sic teneat ciuilem, verũ est q̃ non habet bon. possess. contratab. necessarias. Largus fuit ꝑtor in suo beneficio, ꝛ dedit nõ indigẽti, sed emãcipatus preteritus per viam necessariam qz aliam viam non habet. Hoc est q̃ probatur. ff. de lega. ꝓstã. ꝛ bo. pos. cõtratab. l. is qui in potestate. ꝛ. duo. ꝛ C. de liber. ꝓte. l. maritimũ. Dñs Jn. in ista materia q̃ sit ad nihil certũ reliquit dixit q̃ forte suus si recte pretereatur, hic est inserta causa ꝓteritionis habet solus bon. poss. cõtratab. hoc est q̃ tractauit in suma illius titu. C. de lib. ꝓte. vel exher. q̃ habet duplicẽm viam, vt dixi: vel vt dicat ipso iure nullum, vel vt petat cõtratab. emãcipatus preteritus, vt direrũt quidã. idẽ auxilio habet q̃ suus. põt dicere nullũ testamẽtũ ipso iure: vel petere cõtratabu. ꝛ hoc per legem que dixit q̃ ꝛ sublata est differentia emãcipationis. qz patrie potestatis: vt i aut. de here. que ab intest. defe. § nulla. Dico cõtrarium imo filius emãcipatus preteritus hodie nullã aliam viã habet, quam cõtratab. Ad legẽ cõtrarium dicendũ sermones inquirendi sunt scõm materiã, ꝛ nonne illa litera que dicit, sublata est differẽtia emãcipationis, ꝛ patrie potestatis est in Rub. de here. que ab intest. vnde vez est q̃ nulla differẽtia est in successione ab intestato, sed successione ex testamẽtoꝝ est differentia ꝛ bo. poss. cõtrabul. est ex tẽs licet sit ad impugnationẽ testamẽti. Dicit dñs And. aliud asserttum aut emãcipatus preteritus inserta causa preteritio nis legitima, qz dixit hic, filiũ meũ ꝓtereo ex tali causa, ꝛ vez ille, alias hz ꝑtab. ꝛ non aliã viam: sed si non inserta causa: qz autem dixit filium meũ ꝓtereo, põt dicere ipso iure nullum, dicit se habuisse plenioꝝ doctrinã. s. de inof. testa. Jtẽ nota hic institutus quãdoq; habet bo. pos. cõtratabu. alio cõmittẽte edictũ. Pone, habeo filium, ꝛ habeo filius alium cũ ꝓtereo, preterit⁹ põt petere cõtratabu. nec exspectabit q̃ petat ꝓteritos vt ff. de bono. poss. cõtratab. l. si post mortẽ. § vltimo cõuenitur cõtratabu. quã doq; inserta persona, verbi gratia, instituo vnũ filium. alium ꝓtereo. institutus põt petere contratabul. preterito sibi cõmittẽte edictũ. Et si nõ petat preterit⁹ que est causa preteritionis, volni seruare equalitatẽ. Pone instituo filiũ in maiori parte, extraneũ in maiori, ꝛ filiũ aliũ ꝓtereo. institutus põt petere contratabul. preterito rupto testõ p cõtratab. habeat maiorem partẽ, ꝛ ille qui fuit institutus minor: qz oporteret eum esse cõtentum ea portione in qua fuit institutus ideo ꝓtereo voluit q̃ institutus habet bonoꝝ possessionẽ cõtratab. si preteritus non petit q̃ iudicitũ nunq̃ certe hoc casu preterito nõ petẽti cõtra tabul. institutus qui petit eã habet iure: vnde si preterit⁹ non vult impetrare bonoꝝ possessionẽ contrata. ꝛ institutus aduersus quẽ nulla est facta iniuria vult eã impetrare, ꝓtor voluit eũ adire vt habeat fm tab. sed vult vt sua cõtratab. valeat fm tab. vt ff. de le. ꝓsti. bonoꝝ. possess. cõtratab. pe. l. in potestate. § sed si scriptus. ✝ Quidam canonista, vt ôt dominus meus, per istam theoricam deinterminauit quandam questionem talem: facta fuit quedã electio quidã non fuit vocatus. ꝛ sic fuit cõtẽptus. qz non valuit electio, qz plus operatur contẽptio vnius. quã multoꝝ. Jdicto ꝓtori. Volunt dicere aliꝫ: alia via electionem non valere: quia talis fuit nõ vocatus ꝛ sic contẽptus ille qui fuit non vocatus nõ potẽt infirmare. nec dicit se cõtemptũ an aliꝫ ex sua sufficit hoc facere ex quo non vult infirmare. ideo confirmo. dixit q̃ nõ imo ex quo allegauit causam ex persona alterius qui cã non vult allegare imo potius confirmat electionẽ. Causa eoꝝ conuertit in causam sicut bonoꝝ possess. contrata. conuertitur in se contratab. cui ille qui dicit eam ex persona alterius petat eam ex cuius persona habet non petente.

AD DITIO.

1 Differentia emancipationis. Adde Var. in l. Gallus. § ꝛ qd si tantum. ff. de lib. ꝛ posth. vide do. Jas. in l. pater filio. ff. de leg. vbi dicit q̃ emancipatus hodie succedit ad similitudinẽ suoꝝ. et q̃ sicut emancipati sunt voluntarii heredes, ita ꝛ filii in potestate. Et nunquid transmittat hodie hereditatem patris non adita tam per eundem in d. l. pater filio.

Jnuenimus. Vbi dr̃ q olim si filius in potestate data in adoptionẽ illius ꝛ si pater naturalis moreretur antequã iste filius adoptatus emanciparetur vel postea emanciparetur, adoptatus nõ succedebat patri naturali itẽ nec patri adoptiuo ex quo emãcipauerat ꝛ sic vtriusq; patris successio ne defraudabatur. ꝛ hoc erat inconueniẽs. gl. querit. ꝛ nõne cadẽ ratio manet hodie in altero mẽbro distinctionis quã facit vetus argumentum ista iniquitas. ꝓ cod. s. nostra. si detur in adoptiõe filio emancipato. ꝛ postea emãcipato a patre adoptiuo: amittit successio naturalis ꝛ postea emãcipat a patre adoptiuo: amittit successionẽ vtriusq; patris dicit gl. verũ nõ est, qz si emãcipetur a patre naturali ascendente cui datur in adoptionẽ tenetur ei reuerentiã vere tñ secus est in arrogatore. Dico q̃ affectionis causa suspitionẽ remouet, non tñ est veri simile ex quo est de ascendentibus ille cui datur in adoptionem, q̃ post mortem patris naturalis cum emancipet vtraque hereditate ꝛ sua ꝛ patris naturalis possit cũ defraudare. arg. ff. de ritu nup. l. pe. § de vno.

Jtem vetustas. ✝ Nd. voluit dicere q̃ § vltimus. no. abrogat. § istũ. Jtem vetustas. ꝛc. qz iste § ôt quod nepotes ex filia succedunt cũ suis patruis vel materteris cũ diminutione tertie partis ꝛ statim corrigitur per §. sed nos. ꝛc. Est dicendũ quod iste §. Jtẽ vetustas nõ corrigitur per §. sed corrigitur per auth. de trien. ꝛ semis. §. nec vllo vnde § sequens loquitur de quarta iste de tertia. Jtem iste. § loquitur vbi omnes erant descendentes. sequens loquitur vbi erant descendentes ꝛ trãsuersales. ꝛ sic istis duabus rationibus dicemus. §. sequẽtem istum non corrigere.

De legitima agnatorum successione. Rub.

1 ✝ Agnati qui dicantur.

Si nemo suus heres ꝛc. Dicit litera: duo sunt fratres eodẽ patre nati, iz unde no. q̃ quidam sunt agnati consanguinei. ✝ Et non secundũ intellectum iste consanguinei, q dẽ sunt fratres vel filij fratrum agnati vltiores non sunt consanguinei, vt ff. de suis ꝛ legiti. l. ũ. in ꝓn. Scis tu ad quid vz hoc. Pone dico in testamento, lego consanguineo decem habebit tãtum frater coniunctus per patrẽ secundũ ea que dicta sunt. Certe loquẽdũ est vt plures. ꝛ nomina ex cõmuni locutione opinionẽ exaudiri oportet ꝛ ideo tũ diceremus quod testator esset iure peritus, qui nouisset ꝓpriã verborũ appellationem: cum diceret testator lego consanguineo meo. intelligerem consanguineum, secundum communem modum loquendi. ff. de supel. leg. l. Labeo. ff. de fundo instru. ꝛ inst. l. cũ de lanionis. § finã. Jtem etiam dicerem nisi testator esset iuris peritus, tamẽ ibi esset maior color dubitationis.

1 ✝ Filij fratrum succedunt in stirpes cum fratre superstite.

2 Descendentes succedunt ex persona eius quẽ representant, trãsuersales non.

Hoc etiã addendum. ꝛc. Vbi huius ti. u. ꝛ est quod de linea cognatorũ transferrunt quedã persone in linea agnationis. s. filie ꝛ sororis in cognatinee vel vterine, ꝛ isti sunt agnati multo fortius ipse sorores vterine. ꝛ C. de legi. here. l. vltimo. ꝛ tenetur in litera, ꝛ diuidit inter eos hereditas in capita. nõ in stirpes. Pone habeo ex fratre ꝓmorturo duos nepotes, ex sorore vnũ, certe mihi succederet, tristi res nepotes in capita, hodie est correctũ in stirpes. vt in aut. de heredi. que ab intest. § de se. § reliquũ circa hoc nota tria iura. Jure isto nõ veniebat filius fratris, vna cũ fratre si esset patris frater superstes verbi gratia. Ego decedo patre ꝛ fratre ex fratris filio superstitibus, si erat frater ꝛ fratris filius tantũ qz pater superstes facit q̃ non admittatur filius fratris cũ fratre. sed pater ꝛ frater tãtũ admittũtur vt in prealle. aut de heredi. que ab intest. defe. § reliquum. Tertiũ ius q̃ admittetur filius fratris cũ fratre, ꝛ si sit pater in medio, ꝛ succeditur in stirpem. vt in auth. vt fratrũ filij in ꝓn. ✝ Est ponere quartũ casum: iz de hoc habemus ius alibi. Habeo patrẽ ꝛ filiũ, vñ quod admittatur cũ solo patre. Quidã magni de c. volucrunt dicere q̃ succedit in capita, nec hic corrigatur ꝛ dicunt q̃ auth. que est de rede, que ab intest. de se. § reliquũ. que dicit q̃ filij fratrum succedũt in stirpes loquitur cũ filij fratrum succedunt cũ fratre superstite: vt ipsi fratrum filij habeant quantũ haberet pr̃ eorũ si viueret. ꝛ nõ plus: Sed dicunt ipsi nos dicimus q̃ si sunt oẽs fratrum filij, duo ex vno, tres vel quatuor ex alio, succedũt in capita, qz nullus ꝓtor alio. Jsta opinio nõ vr̃ sine ratione: vr̃ tũ lex probabilioꝝ, qz dicit lex sine habeat defunctus fratres, vel fratris filios sit diuisio in capita. vr̃ igitur ponere q̃ si habeat fratres vel filios fratrũ. succedatur in stirpes. vt in auth. de heredi. q̃ ab intest. § si vero neque fratres, ꝛ intelligas in successione trãsuersalium ꝓximioꝝ quoque ꝓfertur. Jallit in filijs fratris: iz sint remotioꝛes fratre superstite. tũ cum admittuntur in omnib⁹ alijs vlterioribus filijs fratris, secundũ regulã quod ꝓximioꝝ ꝓfertur verbi gratia. habeo fratrẽ, ꝛ nepotes ex alio fratre, frater ꝓfertur, ꝛ est ꝓtius legiti fratris filioꝝm. q̃ iz sint remotioꝛes fratre tũ cum eo admittuntur, vnde in vlterioribus eis seruatur regula q̃ ꝓximioꝝ ꝓferatur. Sed oppo. dicit q̃ successio fiat in capita. s. tit. j. § cũ filius. in fi. Contra. qz ibi dicitur quod in stirpes succeditur. Dico hic loquitur in successione ne transuersalium, ibi in successione descendentium. Jdem in ascendentu

bus, q2 succedunt in stirpes. ℏ. omnes ex parte matris tantū habent, quātum illi ex parte patris, vt in auth. de here. que ab intest. §. l. Sz eq3 est ratio diuersitatis? Ratio bona est & notabilis habeo nepotes ex vno filio quatuo2, ex alio vnū, nepotes admittuntur ex persona patris, & ideo admittuntur sicut & ille admittet, s. in dimidiā, vn cū sint remotiores & admittuntur, hoc nō est de se, sz rōne patris suiq3 repzesentant trāsuersalibus exceptis filijs fratrū admittuntur ex persona sua, & fit successio in capta, & numerū personarū. † Si queras vltra, que est rō quare descendentes succedunt ex persona eius quē repzesentāt, trāsuersales non. Dico q descendentibus est magis debita hereditas, quam transuersalibus, q2 viuo patre filius intelligitur dominus. ideo descendentes ex pson patris habēt ius, vt. ff. de lib. & posthu. l. in suis, trāsuersales nō habēt tm̄ ius. ideo ex persona defuncti p̄cedentis non habēt ius, sz ex ppria: Scio tu ad quid vz hoc. ℞. Consuetudo est in aliquibus partib9. q si baro habeat filios, filiꝰ masculus sz vltimogenitus p̄ferēt filie in successione baronie. Pone, ego sum baro, habeo filium maiozē natu, & filium minozem natu, & filiā que est antiquioz, filius maioz z̄bit & hz filiam: decedit, & ego decedo. filius masculus sz vltimo natus dicit se admittendum ad baroniam, & filia ex filio maiozē premoztuo vult admitti, & allegāt hic: si pater meꝰ. (dicit ipsa) viueret p̄fertur fratri, ergo ego debeo p̄ferri tibi fratri vltimo genito. Cōtrio allegatur 3 eam & per se sic quod neptis habeat plus quā filia inaudītū est. si tu eries filia, & primo nata, ergo p̄ferrer tibi dicit iste filiꝰ vltimo genitus. ergo multo fortius tibi nepti sum p̄ferendus filia remanet in successione transuersalium, nō admittitur q3 ex persona quā repzesentat, s, descendentes in successione descendētium admittunt ex persona eius quā repzesentant, vnde de me nepte non iudico, tu filius vltimo genitus tanquā de me, quia nō peto admitti tanquā ex persona mea, sz tanquā ex eius pson quā repzesento vcz patris mei filij primogeniti, cui ego succedo, vñ iudica de me, sicut de ipso iudicares, & constat q ipse si viueret p̄ferretur tibi per se indncit. ff. de leg. iij. l. pater filiū. §. quindecim libertum. vbi idemq3 sunt j. dicitur t. Plato2. C. libertus legauit fundū. & vetuit alienari extra familiam, vnus libertus vendidit alij colliberto. q potuit facere, q2 de familia, vñ non est alienatus extra familiā. Iste colliberꝰ siue libertꝰ empto2 decessit. herede extraneo relicto, modo est fundus extra familiā, nonne adzocabitur ab eo. Dicit Iurisconsultus q non, q2 non est inspicienda p̄sona extranei, sed est inspicienda persona eius a quo causam habes, quā repzesentās, sicut ōt ista filia. nō ē cōsiderāda pson mea sz persona eius quē repzesento, & cuius successionem habeo, & rerdo quod bene allegat.

1 ☞ Imperator est lex animata in terris.
2 Beneficia principum recipiunt ampliorem interpretationem. quam testamenta.
3 Beneficium principis eque late debet interpretari, & hoc in similibus personis.
4 Donatio in filiū emancipatum a patre facta vltra quantitatem legitimam sine insinuatione non valet.
5 Donatio a principe in extraneum siue vltra legitimam quātitatem valet.
6 Successio que est deferenda fratri vel filijs fratrum quis erit potior in successione fratris.

Si plures. ver. & quamuis. Ibi ōr defert hereditas, proxima, & quānis ibi ōr defertur hereditas proximo & quāuis ex l. xij. tab. & quā. l. quamuis. lex vsa sit singulari numero. q2 dicit proximo. Si tū plures sunt proximi, bene simul defertur, & omnes veniunt simul. Imperator Federicus obsederat quandam castrū. fecit. p̄conizari per exercitum q q primo ingrederetur castrū illud, haberet centū. deinde decē ingressi sunt simul. Modo queritur, quis habebit. Audiui q dominus Guido de Mazarinis dixit q, nullus habebit, & inducebat. l. in sub in testamentis. ff. de rebus dubijs. l. si fuerit. Audiui q Odof. determinauit q oēs haberēt. Et per istam literā potissime lex xij. tab. dicit q qui est primus agnatus defuncti habet hereditatem de functi si plures sunt. tū proximiores habebūt. Querit com† Imperator sit lex animata in terris, idē erat in questione p̄posita. Ista determinationem reputo veriozē, nec mouet me lex illa. ff. ō reb. dub. l. si fuerit. †. q2 loquitur illa in testamētis, & ampliozi fit interpzetatio in beneficijs principū, quā in testamētis: in quodā rustico aliud esse ibi seruarē. l. si fuerit, & caue admittuntur ergo omnes illi qui ingressi fuerunt castrū, sed ad q d admittunt. Intelligitur q ad centū. vnde illa centū diuiduntur inter oēs intelligo si donatur in principe, q2 quilibet habebit centū, in beneficijs principū ōz fieri largissima interpzetatio. ff. de constit. princi. l. vltima ergo minus eque lata debet fieri. sicut alibi in simili inuenio

3 q quilibet haberet tantum quātum haberet vnus solus. † Celsus dicit posthumo lego decē, nascunt quatuoz. quilibet habebit decē, vt ff. de leg. iij. l. qui filiab. §. j. Quidā respondebat huic in beneficio principis, ōz fieri eque lata interpzetatio, sicut inuenit alibi, verū est in similibus personis. l. illa verti. in nominibus ita latam interpzetationem loquitur in filiabus. sed nostra lex loquitur in extraneis. Dicebat dominꝰ meus. Inuenio q est latior interpzetatio in beneficio principis in extraneum. quā patris in filiū. † Donatio in filiū emancipatū a patre facta vltra quātitatem

5 legitimā sine insinuatione non valebit. † Donatio facta a principe in extraneum sine insinuatione vltra legitimam quātitatem. Hoc est q probatur. C. de dona. l. latā. & l. sancimus. in pzin. Ideo ne consuetudo est quod proximus cognatus extrahat legitimā. ego vendo rem aliquā. habeo quēdā proximū cognatum ex parte patris. & habeo aliū pximū cognatū ex pte matris. q3 go quid p̄fert? dico si sunt plures in quibus reperitur eadem ratio admittendi, vt hic. & illius consuetudinis est q2 nō dz q3 p̄ximus succedere, vnde vnus non potest alienare, q3 ille qui succederet esset sibi posset retrahere, si ergo emptor in successione & mortuus

6 ne vel si eque deberēt succedere, eque retrahūt. † Si queras quis est potior in successione si queratur in successione fratris defuncti, vel fratrē filijs, habeo artem completā. & reperitur quod coniunctus est defuncto vtrinque, i. vtroque latere tm̄ debenis vndecunq3 acquisitis ergo & in retractione si nulli9 inuenit coniunctus defuncto ex vtroq3 latere, sz si vnus est sibi cōiunctus ex parte patris, p̄fertur in eis que defunctus habuit a patre. & q est coniunctus ex parta matris, p̄ferē in eis que habuit defunctus ex pte mris in quelitis & defuncto simul admittuntur. & hoc concludo a simili retentione. Hec sunt q probant. C. de ben. ed. de emancipatis. auth. de consan. & vter inis fratrib9 per tot. C. cōia. ō suc. quā. ita q nihil queraf de alijs, vel de remotioribus in linea transuersali qui non sunt fratres nec fratrū filij, nec inuenio distinctionem predictā, vt sunt coniuncti defuncto ex vtroque latere, aut ex altero tantū, imo dicunt iura q veniunt in capita cū agnatis: sed si vis rationē dico si reperis agnatū remotū frātre vel fratris filio, & est cōiunct9 ex vtro que latere ipsi defuncto & ex alia parte alterū in eodē gradu, sed contingit esse ex altero latere tantū admittetur coniunctus ex vtroq3 latere ad successionem & ad retentionē, in hereditatibus descendentium siue in ascendentibus. Dicit lex quod hereditas descendentium deferet ita ascendentibus: q2 ascendens ex parte patris habet tantū quātum ascendens ex parte matris: nec distinguit? bona defuncti. an ex pte pris, an ex parte matris vel an ipse ea acquirit. Item nec distinguit sint ex vtraq3 parte coniuncti, vel ex altera tantum, vt in auth. de heredi. que ab intest. defe. §. j. Et quod reperiatur aliquis de ascendentibus vtrinq3 defuncto coniunctus descendenti, ecce exemplum habeo duos filios. vnus habet filium, alius habet filiam, contrahunt simul. quod possunt de re nostro, q2 filij duoꝝ fratrum possunt simul contrahere, alter coniugum moritur reperio me vtrinque coniunctum.

1 ☞ Successio edicto non est locus in agnatis in bon. poss. vnde agnatis.
2 Emancipatus filius an remaneat agnatus patri & cōtra & quomodo intelligatur.
3 ℘ pater ius succcedendi filio emācipato olim per pactū expressum, hodie lex sine pacto istud ius sibi reseruat.

Placebat autem. † Ibi ōr narat le9 successio edicto in agnatis, sed pretoz agnatis sequētē voluit admitti ex capite agnationis. Item lo. §. sed nos, ōt imperator q in agnatis hz locum successionis edictū, & sic no. dicit glo. q in bono. pos. vnde agnati latus edicto successio in agnatis. Hoc nō dicit litera, sed in hereditatibus, vnde dicit litera successionē in agnatorum hereditatibus nō deneganda. vnde dico q in agnatis an bo. possessi. vnde agnati non est locus successio. sed succederet per vnde legitimi & quente agnato primis non petentibus bonorum possi. vnde agnati. vel repudiantibus q illa dando legitimi que est. ff. de bo. l. ij.

Ubi dicitur. Emācipo filium olim non succedebat, nisi in emancipatione reseruares sibi

2 ius succedēdi. gl. hic & alibi contradicit sibi gl. † hic dicit. Item emancipo filiū remaneo sibi agnatus. vnde ei succedo q vnde agnatus. sz ipse nō mihi dixit Rogerius. hoc est falsū. imo q dixit filiꝰ emancipatus remanet agnatus patri emancipāti. sed nō est ecōtra. ff. vnde cognati. l. simus. & gl. in seq. sed quomodo potest esse q pater sit ei agnatus: & ipse nō sit agnatꝰ patri. q2 agnatio relatiua. vnde agnatio alicui9 & agnatus alicuius agnati. dicūt quidam

pater remanet agnatus filio emãcipato mortuo. Si aliqs agnatus meus moritur ipse mortuus non est nisi agnat⁹, sz ego i cui⁹ psona, non est facta mutatio remaneo ei agnatus: vnde ei succedo tãquã agnat⁹ emãcipatus moriẽ q̃ ad ius ciuile. nõ admittit filius per emãcipationẽ iura agnatiõis. sz pr̃ in cui⁹ p̃sona nulla facta ẽ mutatio, rõ est agnationis & ideo hz duo tanquã pr̃ succedit filio emancipato & non econtra. ¶Hec ratio nõ est bona: quia sim hoc agnati non emancipati in cuius persona nec dicã quod hoc non est: quia pater remanet ei agnatus non est facta mutatio, succederet isti filio emancipato, & iste eis nõ succederet, & ap pbo gl. q2 pr̃ succedit filio emancipato, & nõ eẽ, nec dicã quod hoc est q2 pater remanet ei agnatus & non est econtra. ✝Sed dico q̃ habebat pater ius succedẽdi filio olim per pactum exp̃sum, & hodie ler sine pacto ins istud sibi reseruat vt hic. & C. de emanci. lib. l. vltima. & respice q̃ dixi. ff. de lagna. suc. & eris copiosus ista materia.

De Senatusconsultõ Tertuliano. Rub.

1 ☞ Filiasa. nupta alicui an remaneat in potestate patris.

Ex duodecim tabularũ ita strictoiure. Scõm Senatusc. Ter. mater non succedebat filio. nisi deficientibus ommib⁹ agnatis: nã mater erat cognata filio: q2 p scipsam, & sic per psonã feminini sex⁹ attingebat filio: & go cognata erat filio: & deficientibus demũ agnatis. vel ecclusis mr̃ admittebatur, factum est Senatusc. Tertullianum, quo consultum est matri: sz semiplene: q2 solũ consulitur per id senatusc. matribus habentibus tres filios vel quatuor si sit in po-
1 testate acquirent ei in cui⁹ est potestate. ✝Et ex hoc nota, q̃ filiafamilias vxor alicui⁹ est i potestate patris: vnde lz sit cõiugata & habitet secum a patre cũ marito suo, nihilominus remanet in patria potestate. hoc nõ est dicũ rusticitatẽ hoc est verũ vt hic, & C. ẽodit. iser. Et si vxor. q2 certi sũt modi ereũdi ẽ patria põta & iste modus non est de illis, & iste mod⁹ argueretur vt tradit. ff. de bis qui sũt sui vel alieni iuris. l. patre furioso. iure Lõbardo alind est vnde ista filia cõiugata ex quo manet i patria potestate acqrit patre inbẽte hr̃ditatẽ vt. ff. de acquir. here. l. q̃ filia. Modie põt ẽt patre, phibẽte aduentitiã acqrere. vt. C. de bonis que lib. l. vlt. vnde si cõsentiãt ambo ambob⁹ acqrit vsufructus sibi, pprietas si solus filius vel filia totum sibi acqrit, si solus pater, soli patri acquiritur totum.

1 ☞ Pater an p̃ferak matri in successione filiõ vel filie. & an auũ excludat mater.
2 Regula, si vinco vincentem te, ergo, vinco te, quomodo intelligatur & quando habeat locum.

Pferuntur autẽ. ver. pater
1 vero vtriusq;. &c. Ibi ox ✝ q̃ pater pponitur matri in successione filiõ vel filie: sz auus excluditur a matre. ¶Iste tractatus hz locum i emãcipato filio: q2 filiꝰ in potestate nõ hz hereditatẽ, sz a lius sui qui est nepos ad auũ & pater matrẽ. ¶Pone oẽs tres esse
2 simul, auũ, patrẽ, & matrem: tunc ✝ fallit regula que dicit, si vinco vincentem te, ergo vinco te. ¶Pater dicit, ego vinco matrem, & mater vincit auũ deberet cõcludere pater, ergo ego vinco auũ, sed non deberet vincere. imo auus vincet patrẽ, vt. ff. eo. ad Tertull. equissimũ. ¶ J. Si esset au⁹ & pr̃ tãtũ, au⁹ vinceret patrẽ. Si ergo auus matri, ego vinco patrẽ, vt i. l. illa ad Tertullianũ. lissimũ. & pater te vinceret vt hic. ergo ego vincerẽ te matrẽ. ecce emplũ regule. da instãtiam in eisdẽ terminis: loquit pat auo diceret patri vincerem te hic mater te vinceret. ¶Hoc est ve ri⁹ mater & auus essent soli. sed nõ si oẽs tres essent simul au⁹, pater, & mater, imo auus patrẽ & matrẽ. & sic est vera regula. l. illa equissimum, vt hic: ergo ego vincerem te. vnde iste falsum cõcluderet, vt in l. illa equissimũ. auus vincet patrem, dico q̃ non fallit regula in eo. casu: q2 vinco vincentem te, & non vinco resistit vbi vinco vincentem te, alias non vinco te in casu alio. vnde i eo. casu non inuenias fallaces regulã in i terminis p̃dictis. Sz fallit illa regula, si vinco vincentẽ te, &c. in authẽt. de equalit. do. §. his consequens. creditor qui credidit i emptionẽ rei. vincit creditorẽ habentes exceptiam cõuentionẽ. Et mulier nõ vincit eũ, sz vincit eũ qui credidit empti. rei. vt. C. qui po. in pig. ba. Lassidius. Alibi fallit illa regula in auc. q mo. natu. effi. sui. §. discre. Dico q̃ in casu nostro corrigitur: q2 si sint oẽs simul, pater, & au⁹ & mater, vt in auus nõ excludit patrẽ imo excludẽtur & admittẽtur pater & mater, vt i auc. de hered. que ab intest. defe. §. ois. Un de dico correctã legẽ illã. ff. ad Tert. l. equissimũ que ponit ills si viuco vincentem te, ergo vincam te. q̃n simul sunt auus, pater & mater.

Sed nos constitutione. quam &c. Facit imperator mentionem cuiusdã cõstitutionis. q̃rit glo. Ubi dicit gl. q̃ mater l. non sit mater trium vel quatuor liberorum hz ius succedendi filio. vt C. de iu. deli. l. ij.

1 ☞ Pater & mater simul admittuntur ad successionem filiorꝫ & quando.
2 Patris & matris equale est officium.
3 Quod que nõ petijt tutorẽ filio suo impuberi si decedat in pupillari etate mr̃ ei nõ succedit. sec⁹ si ẽ decedat i pubertate & de ratiõe.

Nobis visum est &c. Ibi corrigitur incipit correctio imperatoris. vnde no. q̃ litera nostra corrigitur in multis. per ista pars excludebat matrẽ. vt. §. eo. ver. pat quoq; &c. simul admittuntur vt auth. ẽ here. que ab intest. §. cõsequens. Jtẽ si erat mr̃ & sorores cõsanguinee, mr̃ habebit dimidiã sorores aliã: hodie succedũt capita. vt in auth. de nupt. §. & q̃n. Sz hodie p aliã aut. sorores cõsanguinee tãtũ, vel fratres cõsanguinei tãtum excludũtur per matrem in totũ: q2 cõiuncti vtrunque simul admittunt cum ascendentibus in auth. de hered. que ab intest. §. si vero cuz
1 ascẽdẽtib. ✝Jtẽ corrigit & illõ. ff. eo. ad Tert. l. egssimũ. §. j. q2 si erat au⁹ q̃ emãciparet nepotẽ & pr̃ & mr̃, au⁹ sol⁹ admitteret: hodie sol⁹ excluderet, vt in auth. de hered. q̃ ab intest. §. cõsequẽs. Et sic iudices q tenent: q2 p gl. i ista materia nescies i q̃ debeat esse status in duob. iurare ea q̃ dicta sunt dubia iure. C. cauebak si filiꝰ i põtate cõstitutus habens multa q̃ ad pprietatẽ si decederet. pr̃ retinebat vsusfructus. & pprietas diuidebatur iter succedentes. vt. C. eo. l. vlt. & C. de legit. hered. l. ẽ emãcipatis. Hodie pr̃ & mr̃ veniũt ex eq̃: simuliter si sunt pr̃ & mr̃ & fratres vtrin que cõiuncti veniunt simul. vt in auth. de hered. que ab intesta. ẽ fe. §. si vero cũ ascendentibus. Intelligo si sit filius emancipat⁹, pr̃ & mr̃ succedũt ex eq̃: sz si sit i potestate, pater toto tpe vite sue habebit vsumfructũ, & sola pprietas diuidetur inter patrem & matrẽ & fratres vtrinq; cõiunctos & q̃ filio moriẽto, & patri reseruetur vsusfructus. pbat. vt in auth. de hered. que ab intest. põe. §. illud est dubiũ. Circa iura ista iure antiq̃ cauebak si filiꝰ emãcipatus facit testũ, relictis patre & matre preteriti. solus pater hz cõtratab. Et rũpit p̃tab. testamẽtum filie, mater repellebat vnde pr̃ admitebak. cõtratab. mr̃ si esset sola, haberet q̃relã: sz vbi simul cũ patre nullũ habebat auxiliũ. Dices tu hoc esse correctũ vel si filiꝰ habẽs castrẽse peculiũ petierit patrẽ, & mrã. sol⁹ pr̃ iure antiquo admittebat. l. q̃ ex equat patrẽ & matrẽ. & auth. ẽ hr̃ q̃ ab inte. defe. §. cõsequens. nostri in successiõe ex testõ nõ reperio istã executionem. & video q̃ quidam admittuntur simul ab i testato vt fratres cõsanguinei & vterini tantum non ex vno testõ soli cõsanguinei habent querelã. vt C. de inoff. test. lege. fratres.
2 ✝vbi ergo coliges tu exequatione patris & matris in successiõe testõrꝫ q2 auth. de here. que ab intest. §. consequens. exequat eos ab intestato, vt apparet ex rubrica. Certe regula dictat hoc vt ẽ beãt exeq̃ri: q2 eãle est officiũ pris & mris. ff. ẽ cura. furiosi. l. furiose matris. Et dicat q̃ simul admittant pater & mr̃ in successiõne ex testõ dico q̃ pater admittetur per contratab. mater per q̃
3 relã: sic & alibi. ff. de cõtratab. lege. si. ✝Dicitur i hoc ti mak que.
a nõ petit tutorẽ filio suo impuberi ẽlinqt. vnde si ẽ decedati pupillari etate, mr̃ ei nõ succedit vt hic, nisi effet minor tũc sibi nõ impu tauit vt. C. si aduerte. deli. l. ij. Sed si decedati pubertate, lz mak ei nõ petijt tutorẽ. tñ bene succedit ei, vt. C. ad Tertullia. l. matres. Que est causa? Dico qõ si non petijt mr̃ tutorẽ filio impuberi, delinquit: cũ decedit pupillus i pupillari etate, nõ põt face re testm̃, non põt matrem pziuare: ideo lex eam priuat: sed cum est fratris impubes põt testari & hz discretionẽ. lex relinqt filio puni: ionẽ, alias preteritionẽ matris vnde exheredet eã si vult.

ADDITIO.

a ¶Non petit tutorem filio. Adde q̃ mater q̃ nõ petijt tutorem dari filio lz ipsa vel alij gesserint sz nõ legitime nõ excusat. Bar. in. l. sine ingẽua. §. q̃ si pater. ff. ad Tertul. Hec ẽ excusatur mater si pupillus decessit intra q̃nquaginta dies, & intra dictũ tps no petijt tutorẽ vt per eundem in. d. l. sine ingenua. §. cõfestim. ff. eodem.

De senatusconsulto Orphiciano. Rub.

Per contrarium autẽ &c. Senatusconsul. orphicianũ factũ fuit de filijs tantum addit imperator hic de nepotibus. gl. ẽt idẽ intelligo de pnepotibus: non adducit iura, sz dic q̃ hodie sublata sit differentia agnatiõis & cogna

tionis.ꝛ in descendentibus agnatis,ſ. per lineam masculinā admittunt descendentes in infinitum,ergo ꝛ cognatis i descēdē tibus per lineam femininā admittuntur descendetes, in infinitū, vt in auth. de heredi. que ab intesta. defe. §. nulla.

1 ☞ Agnatus ſi emancipetur an desinat esse agnatus. Et nūqd patronus ſi emancipet desinat esse patronus.

2 Hereditates que solum tolluntur minima capitis diminutione an intelligit ille solū que ex lege duodecim tabularum deferuntur, an etiam que deferuntur iure prętorio.

3 Delegat⁹ nō pōt esse qui non est canonic⁹ vel i alia dignitate. Et ſi lic. cōtesta. desinat esse canonicus an desinat esse iudex.

4 Tutela defertur agnatis sub nomine agnatoꝝ.ꝛ ſi desināt esse a gnati iam suscepta tutela desinunt esse tutores.

1 **Sciendum autem est ꝛc.** †Ibi dꝛ qđ hereditates q̄ ex Senatuscon. Tertu.ꝛ orphi. deferuntur, capitis diminutione minima non tolluntur, sed hereditates q̄ deferūt p legē xij. tabula rū deferūtur hereditas agnatis:q̄ agnati sub nomine agnato rū:ſ. p senatuscō. orphi.ꝛ Tert. deferuntur hereditates sub no minib⁹ matr⁹ filijs agnatio tollitur minima capitis di minutio:ſ. naturalis cognitio nō. Hec cō inenitur,intellexit.l.ff. de cap. di. l. tutelas. ad vtraq; assignator ℨrū. ¶Patrono defer tur hereditas ex.l.xij.tab. vt.ſ. ō succeſſ. libe. circa principi. ſi emā cipetur ne ad successionem liberti. gl. dꝛ q̄ emācipati sunt igno. a i.xij. tab.ꝛ p eā dfertur hereditas liberti patrono. dico q̄ imo ſi emācipet succedit liberto,ꝛ teneo rōem legis nō glosse. Et gna tus ſi emancipetur, desinit esse agnatus:ſ. patron⁹ ſi emācipet non desinit esse patronus. vnde facit gl. hoc.car. emācipat⁹ ē incog nit⁹ de iure ciuili,ꝛ simul decepto licut hic. Tu cognscis Lucrustū, Lucrulius est demens ergo ꝛc. vnde verū ē, patron⁹ inquā tū emācipatus est incognitus de iure ciuili vel.a.l.xij.tab.ſ. no inquātū patronus, sub istis nominib⁹ ſu⁹ patron⁹ est quis nat⁹

2 iure ciuili: vnde in argu. gl. est fallentia accidentis.† In alio ca ue tibi. Dicit hec littera q̄ ille hereditates solū capi. dimi. tollūt que ex.l.xij. taba. deferuntur. Lcontra, imo hereditates q̄ deferūt iure prętorio tollunt ca. dimi. minima, vt. ff. vnde libe. l. vlti. glo. respōdet restringendo literā vt lib. solū excludat tantum illas q̄ deferuntur per senatuscō. non illas que deferuntur per ius pre torium amittit ca. di. minima,ſ. hereditas:q̄ hereditates olate p edic ta ptoꝛ mi ca. di. amittāt⁹. Pone olata ē bonoꝝ possessio vnde liberi, filio in potestate cōstituto, fact⁹ est sui iuris, amittet. ne suc cessionē sic delatā p vnde liberi. dico q̄ non, vnde est ca. di. mini ma per q̄ illa que est in potestate alicna efficit sui iuris, tūc non amittitur illa hereditas que dfertur per senatuscō. vel per ius p toꝛium ſ. p ca. dimi. minimam: illa per quā quis tū sit in potesta te alienā amittitur illa q̄ defertur liberis. Et succedūt p vnde a gnati, vt ℨ. ti. §. admonēdi. Idē dico i matre mater hꝛ filiū ōdit se ille filius in arrogationē, alij nō succedunt, mater nec ex capite cognatoꝝ p iura ista, vnde p talē capi. di. minimā per quā qs transit i potestatē alienā amittitur illa que defertur per senatus

3 cōsultū ꝛ p prętorē, ꝛc. C. vnde liberi. † Sed qd valēt ista iura: Nō pōt esse iudex delegatus qui nō est canonicus. vel in alia dignita te. Pone impetrauit iudicē qui erat canonicus lit. cōtest. factus est privatus q̄ resignauit, nunquid remanebit iudex: Ar q̄ nō: q̄ res deuenit ad eū casū a quo incipere non posset, me ſſus aūt. q̄ posset heri est de mribus istis non facias arg. de hereditatib⁹ ſꝛ de tutelis q̄ hereditates per additionē consummantur sed tu tele consummantur per gestionem,ꝛ expectatur cursus gestiōis sicut in judicio cursus iudicij vnde arguit sic p simile in tutelis

4 †tutela defertur agnatis sub nomine agnatoꝝ, ideo ſi ōsināt esse agnati ſi tutela iā in suscepta ōsinūt esse tutores: ergo cū ō cano nico deferatur iurisdictio sub nomine canonici,ſ. nō erat capax iurisdictiōis inquātū privatur hꝛ sit lis inchoata coꝛā eo,ſi tamē amittit istud nomen sub quo erat capax iurisdictionis,ſ. q̄ desi nit esse canonicus, delinat esse iudex, vt. ff. de, ca. dimi. l. tutelas.

1 ☞ Spurij siue vulgo quesiti,ꝛ naturales tantum qui dicātur ꝛ q̄ succedunt matri.

2 Matris certioꝛ est cōditio quā patris.

Noussime. Ibi dꝛ q̄ vulgo quesiti succedūt matri, hoc verū est ſi sit illustris,vt. C. ad Orphicianū. l. ſi qs.ſ. ibi habebat legitimos, alia filij naturales et

1 matri illustri succederent. auth. qui mo. na. effi. sui. §. ſi. † Unde no. q̄ quidam sunt nati de coitu qui pōt accusari. vt de stup. vel adulterio. Et tales nō succedunt nec patri nec ēt matri nec a pa tre nec a matre, vt in auth. l. qui. mo. na effi. sui. Et quidā sunt na ti in coitu qui nō pōt accusari, vt in naturali. de hoc nō est dubiū q̄ illi succedūt. Itē in cōcubinatu ꝛ illi succedunt matri. Itē pa tri in duabus vncijs ſi non extant legitimi, vt in auth. qui. mo. na effi. sui. §. discretis. Quidā nati sūt i coitu min⁹ legitimo. nō em pōt accusari, vt ex meretrice publica, alias que administrat i cau pona. Item coitus min⁹ legitimus est, nec tā pōt accusari qz vili tas iuris talis nō pmittit legū laqueis innodari, vnde accusari

2 nō possunt. † Und dicit, vulgo quelit⁹:ꝛ succedit matri nō patri: qz incertus est. vt hic. Et ſi queritis, qn est aliqua publica mere trix: de hoc. ff. de ritu nup. l. palā. ille q̄ est nat⁹ ex coitu qui pōt accusari nullo modo succedit. pōt esse q̄ est natus ex aliqua que nō erat meretrix: tpe quo natus est,ꝛ nūc est publica meretrix: vn de ei nō succederet: vnde nō solū animus ex primo publice facit a liquē meretricē ſꝛ hoc dicat: sed anim⁹ ex primo publice,ꝛ actuū frequētia facit eā meretricē publicā. vnd quo ad frequētia actuū non credo q̄ sit publica. Sic dixi. §. de iure natu. ſ. ex nō scripto. plures actus qui preceſſerunt faciunt ipſam futurā publicā me retricē nō fuisse. ar. l. C. de legi.ꝛ const. l. leges.

De successione cognatorum. Rub.

Post suos heredes ꝛc. Hic dicitur q̄ primo admittūtur sui heredes,ꝛ illi quos inter suos heredes vocant cōstitutiones

1 prętoꝛ, vt filius naturalis: datus curie vel nat ex cōcubinis cū qua postea cōtrahitur matrimo nium. Item nepotes ex filia,ꝛ pronepotes ex nepotibus ex filio vel filia. nā isti p constitutiones vocantur inter suos: vt. §. de he re. que ab intesta. §. nec inter. ꝛ. §. diui. Item filius emancipatus similis sui cui per procuratorem: vt. §. e. alleg. de hered. q̄ ab in testa. defe. §. emancipati. Post istos admittunt agnati, tertio ad mittūtur cognati. agnati capite minuti ex isto tertio capite. l. ve. luti per vnde cognati. Fallit in fratribus capite minutis: qz il li bene admittūtur cū fratribus qui vixerint in potestate ad ſuc cessionē fratris legitimi: qz vixerat i potestate vſque ad tps mo tis, vt hic, ꝛ. C. de legi. tu. l. legitimi. Similiter pat ſi emancipat filiū desinat esse agnatus et, tñ succedit in ea tanquam legitimus vt. §. de le. agna. suc. §. fin.

ADDITIO.

1 ¶ Filius naturalis. Adde q̄ bastardus ꝛ naturalis idē impor tant Alex. in cōſi. ij. incip. viſis codicillis. i primo volu. Nec pos ſunt bastardi legitimari existentibus legitimis fm cūde, Ales. i consi. clxxxvij incipien. perſpectis verbis in prima col. vers. Et q̄ ibi no. Limita tñ istud, nisi legitimi consentiant cum agatur d eoꝝ prejudicio fm Bal. in auth. preterea per illū tex. C. de natu. lib.

Vulgo quesitos. Et qualiter isti succedāt bu iſti. ō. tit. primo nouiſſi me sciendū. ꝛc.

1 ☞ Successio est potius amplianda, quam restringenda. vt argu. §. de bono. poſſeſ. ſed hoc

2 Sobrini prop rie dicūtur nati ex duabus sororibus vel duobus fratribus. nati existis dicuntur pprie consobrini.

Hoc loco. Ibi dicitur q̄ agnati succedunt vſq; ad ō cimū gradū. cognati vſque ad septimum. Sed cū hodie sublata est differentia agnatiōis, vt in aut. de hēdit que ab intesta. §. in illa. concluditur q̄ ꝛ cognati succedat vſq; ad decimum sicut agnati. ¶Placentinus tñ cōcludebat aliter, vnde concludebat sic sublata est differentia agnatoꝝ ꝛ cognatoꝝ per illam authenti. sed cognati succedunt vſque ad septimū, vt hic:

1 ergo cognati vſq; ad decimum, verū esset q̄ successio amplianda est potius quam restringēda vt argu. §. de bono. poſſeſ. ſed hoc p modo arguenda est pla. argu. C. de pac. cōuen. tñ ſupra. de. l. legem. Sed tñ dico modum alium cōcludendi inuenem. vnde authen. de hered. que ab intest. §. nulla. facta est ad ampliationē iuris cognatoꝝ nō ad restrictionē iuris agnatoꝝ. vnde incipiēte succedunt agnati ꝛ etiā cognati vſq; ad decimū gradū. Quidā voluerunt dicere q̄ infinitū deberent succedere agnati cogna ti. q̄ hoc dꝛ, ſꝛ ipſi nō habēt legem p ſe, nec rōem. Item dicit q̄ cognati succedunt vſq; ad sextū gradū. Item vſq; ad septum ſi sunt nati ex sobrino ꝛ sobrini dicūtur nati a duobus fratribus vel ex duabus sororibus, ꝛ sunt sibi invicem in sexto sobrini ne bzine ꝛc. ꝛ ideo filius sobrini inci est mihi in septimo. ꝛ dicit un

2 pprie sobrinus. † Unde, vt dixi, nati ex duabus sororibus vel ex duobus fratribus dicūtur prop rie sobrini. ſūt sibi ioctano gra du: nati ex ist is dicuntur prop rie cōsobrini. Sed queritur qua re nati ex sobrino ꝛ sobrine mee succedunt ls sint in septimo, ala vſq; ad sextū, nō esse reperire septimū gradū i alijs licut i istis. Dicitur q̄ in gradibus descendentiū inuenies descendētes re scendentes i recta linea, in transuersali inuenies ascendētes re scendentes in recta linea ascendentiū: descēdentiū: raro vel nū quā inuenit⁹ r cōiunctus vſq; ad septimū gradū. Tritauus me⁹ est i sexto gradu ascendendo. Item pnepos i descendēdo ē mihi i sexto vbi reperies tu q̄ ego ꝛ filij⁹ tuus nepotis mei q̄ ē mihi simul, vl ego ꝛ pr tritaui mei hoc ē impossibile i linea trāſuersali

poſſ-

ꝓssibiliꝰ esset ꝙ reperiretur simul: q2 frater abauꝰ ẽ mihi in 4to gradu: q2 eius filiꝰ erit mihi i 7mo, z sic cũ possibile sit reperire vtrũq3, possibile est fratrem suũ z eius filiũ, cũ igitur i linea transuersali int reperire 7mum gradum vt visum ſt in alio ꝯz filio sobrini vt sobrine: q2 ꝺt alios nõ vetuerei 7mo gradu sec⁹ filiũ sobrini z sobrine gl. respõdet ad volũtatem suã. ego dico quod frequentia est causa quare hoc dixit: q2 ſ requiꝛẽti⁹ possunt reperire in 7mo gradu in illis personis quã in alijs: vn. de frequẽtia est causa. arg. de vſuca p. l. iusto.

e gradibus cognationum. Rub.

1 ☞ Grad⁹ quid sit, z qualiter cognoscatur in quo gradu sit qs de linea ascendentiũ vel descendentium z transuersalium.

Hoc loco necessariũ ꝛc. Hic videndum est ꝓmo quid sit gradus, gl. ſ. c. s. hactenus ostendisse sufficiat. ꝛc. vult dicere gra jus, † tot, est cumulatio ꝑsonarũ cognatione vel affinitate sibi cõiunctarũ quo gradu ꝛc, z si diffinitio gradus, ꝙ gradus z idẽ cadit in diffinitiõe sui ꝓpꝛij⁹. Hoc nihil est dicere, vnde dic, grad⁹ est sicut i linea, verũ est ꝙ ꝓpꝛie loquẽdo in alijs facultate de situ vel sede, gradus nõ est sedes, vel situs, ſ tolerabile ſm legẽ est ꝙ ꝺr situs vel sedes habet respectu ꝑsone ad personã, vnde lex si sit inter gradũ ad substitutionẽ secundum situum in scala: vt. ff. de gradibus. l. iure cõsul. ſ. graduum tũ verum est ꝙ ꝓpꝛie nõ ꝺr sedes vel situs cognationis habito respectu ꝑsone ad ꝑsonã: vnde querimus in quo gradu est ꝑere in quo situm est. Item no. argu. ad cognoscẽdũ in quo gradu sit quis de linea ascendentium vel descendentium z transuersaliũ: cadẽ est linea patris z filij licet pr̃ sit mihi ascendẽs filij⁹ sibi descendẽs vt. ff. de gradibus. l. ſẽmata, vnde lz sit eadẽ relatio patris ad filium. z econtra, sicut eadem est via que ducit a Thebis ad Athenas. z de Athenis ad Thebas, diuersificatur penes terminos: q2 ali⁹ est pater, ali⁹ filij⁹. Jn linea trãsuersaliũ, fr̃ ẽ ꝓmꝰ ſr ẽi eodẽ gradu fratri. z non est ponere i linea trãsuersali primũ gradũ, ſ z vlteriores. Jn linea descendentiũ z ascendẽtium pat z filij faciunt primum gradũ. Dixerũt q3 dã ꝙ pater facit primũ gradũ ascendentium gl. reꝓbat hoc: q2 in gradu est ponere ꝺus ꝑsonas: q2 gradus hz quãdam relationem in se persone ad ꝑsonas. z ducit simile de fenestra in fenestrã. est ponere duas colũnas, add. ta vna colũna siunt due fenestre. sic due persone faciũt vnum gradum, vna persona addita facit alium gradum. z sunt duo gradus frater ad fratrem vt in eodẽ gradu se habeãt recurrẽdũ est ad personam per quam sunt coniuncti: duo sunt fratres vis tũ scire in quo gradu sunt: recurre ad personam per q̃m sunt cõiuncti, s. ad patrem, verbi gratia, ego sum mortuus, vis dare mihi heredem incipias a te z cõparabis me ad te dõs cuius hẽdes agunt, pone ꝙ esses frater, recurre ad personam p quam sue ras mihi cõiunctus. s. ad patrem. tu es i eodẽ gradu: q2 ꝑ patrez attineo mihi ergo primo. z sic pater in primo z ipse mihi erat in primo. tu es igitur mihi in eodo, z sic ascende. z sic ego frat erã tibi in eodo. filij⁹ meus erit tibi in tertio, z similiter filius tuꝰ erit mihi in tertio, z sic descendendo in infinitum: vnde descende ex vtraq3 parte, filius mei fratris z filius tui qui est ali⁹ frater sũt sibi nichẽ i quarto, z sic descende in infinitum: vnde q̃cunq3 vis scire quocunque gradu sunt alig. recurre ad ꝑsonam ꝑ q̃m sunt cõiuncti descendentibus filius meus est mihi in primo gradu, filij⁹ filij mei id est, nepos est mihi in secundo. z sic descende in infinitum. Jn ascendentibus pater meus est mihi in primo gradu, pater mei, id ẽ auus est mihi in eodo. z sic ascende in infinitum.

De seruili cognatione. Rub.

Aliud certum est. Vbi dicit vsq3 ad. ſ. repetetis. debes scire ꝙ semel agnatio nõ ꝺspicitur q̃ad succedendum ſi remaneant q2 seruus nõ succedit: ſ pone, habuit ego liber ex ancilla filiuz qui erat mihi i cõtubernio, filiꝰ est seruꝰ: q2 partus sequit ventrez, deinde manumissus est iste filij⁹ z noster. z ego si seruus eram, nunquid succedit iste filius mihi, z ego sibi, z si alios habebã filios legitimos. s. cum erã libe: q2 aliã habuerã vxorem z heredes, fallit in tribꝰ casibꝰ. Dic ꝙ hoc falsum est in illis casibꝰ quos inducit glo fingitur liber: q2 in illis casibꝰ fingit qs habere bona: ergo liber fingitur q2 nõ hz bona seruus: vt. C. ad ꝺpbicianum. l. vlti. Querit gl. nunquid bodie seruus succedet seruo: q2 serui habent naturalem cognationem inter se: Dico ꝙ nõ: q2 ꝓto: qui inſpicit cãm naturalẽ nõ dicebat seruuz succedere. Jte nunqd dominus cognato serui succedat ex ꝑsona serui: Dico qõ nõ: eadẽ ratiõe qua ꝓx⁹. Arguitur ꝛ casuz iſtius. ſ. s. ó cri. mi. ſ. quod aũt, dicit ibi qõ si sunt manumissi filij quesiti in seruitute nõ alter alteri succedet, z q2 intelligũt quod hic ꝺr, sed et alterius in alterũ intelligit fratrem fratri succedere hoc est patrẽ filio, z filiũ patri: nõ ex ꝺonas id est fratrẽ frꝛi, que qõ fui determinata in ciuitate ista. inducebat. ſ. pone ex emptiõ. habeo filium ex cõcubina, deinde ꝛho mr̃imoniuz cum aliqua. Similiter cõcubina, ꝛhit cum alio, z hz filiuz cum eo ex eo, z ego similiter filiuz habeo ex ea cum qua cõtraxi, filius natus ex me z cõcubina, sactus est diues, decedit, filius ex parte mea vult ei succedere filij⁹ ex parte mr̃is, queritur qs succedit: Dicebat quod vterq3 istum ſ. z Azo in summa sua inducit istuz ſ. z ambo dicunt quod nat⁹ in seruitute postea manumissus est naturalis, ſz p istã literã: ſz alteruz in alteri⁹ habet qõ vn⁹ fr̃ manumissus succedet alteri fratri in manumiſo, etiã cuz legitimo: q2 sicut in legitimis est, quod sibi inicez succederẽt, si erat hic. Dico quod in qõne quod ille ex parte matris succedat: q2 filij⁹ ex cõcubinatu nullũ habet ex parte patris cui succedit vel mr̃is, vt in authen. quib. mod. natural. effi. sui. ſ. filiuz. Sed legem istam dico quod dicit alter alteri succedere, expone, id est patrẽ filio. z econuerso, nõ fratrez fratri. Jtez sic ita qõ exponas, id est, fratrez frꝛi. pone casuz quãdo habeatur aliqua in cõcubina ea affectione qua vxor. ideo est manumissa. z filio manumisso habet ꝙ legitimo nõ ꝓz naturali, vñ bic dicitur ꝙ succedit cũ legitimis. Quid ergo ad casuz de naturali de q̃ est qõ ꝓpolita: q2 de illo non est dubitatio, quare naturalis de q̃ est questio, nõ succedit cũ legitimis, vñ queris de nato ex cõcubina,

1 ☞ Defunctus de cuius successione agitur, si habeat descẽdentes tales ꝓferuntur in successione omnibus alijs in infinitum, sine sint emancipati siue nõ, siue per lineam masculinam sint descendentes siue per femininam.

2 Et qd si habeat descẽdentes soluz, vel ascẽdẽtes z trãsuersales,

Repetitis. De iure regulari de successiõe hoc sciãs quãdo decedit quis aut hz descendẽtes, aut nõ hz descendẽtes si habẽt descẽdentes ꝓferunt in infinituz omnib. alijs, nã ꝓpꝛior est eã liberoꝝ in successiõe vt s. ó hered. q̃ ab intest. ſ. j. z si sunt descendentes sine ꝙ masculinũ sive ꝙ femininuz, sive emãcipati sive nõ inueniunt ex equo admittuntur descendẽtes in infinituz ex ꝑsona eoꝝ ex quibus ꝓcesserunt, vt nepos ex filio ꝓmoꝛtuo cũ suo filio. in auth. ó her. que ab intest. õe. ſ. j. z ſ. nulla. z s. de here. que ab intest. ſ. cũ filij⁹. si nõ descen. † nõ functus de cuiꝰ succes. agit. distingue, aut hz ascendentes, aut nõ hz ascendẽtes. si hz ascẽdẽtes z nõ trãsuersales, verbi gratia, hz patrẽ z matrẽ, z nõ habet frẽs in isto casu ascendẽtes ꝙ lineã maternã z ꝙ lineã paternã venirẽt. ex equo vt in auth. de l. er. que ab iteſt. ſ. cõsequẽs. z intelligas quomõ dico ex eq̃. q2 licet hr̃s vn⁹ ex linea materna z ali⁹ ex paterna venĩũt ex equo q2 ꝓpꝛ z mater venĩũt ex equo z verũ est qõ ex equati sunt ab intestato ꝙ platum in auth. de here. que ab intesta. ſ. cõſeq. q2 in successiõe q̃ ex testõ nõ inuenies eos ex equatos. vnde certa hec sunt iura cõpleta, scz ꝛ successiones ex testamento sicut dixi. z itelligas venies ex equato pater z mr̃ ad successiones filij in eo quid filij in ꝓpꝛietate: ſz pater solus hz vſumfructũ q2 nunq3 concurrit pater in vſu fruar. in auth. de her. que ab intest. ſ. j. si sunt ascendẽtes. scz pater z mr̃ cũ trãsuersalibus, aut illi trãsuersales sunt alij in mre, z a filio fratris, vbi excludunt ꝙ ascendentes: si aũt trãsuersales fratres vel filij fratrũ. aut defuncti vtriq3 cõiuncti, aut ex altero latere tm̃, si sunt defuncti cõiuncti ex vtroq3 latere admittit cũ ascẽdentibꝰ in virilez, si sunt cõiuncti ex altero latere tm̃, nõ admittũtur cũ ascendentibꝰ. Jsta sunt que ꝙbantur ꝙ auth. de here. que ab intest. õe. ꝙ reli. quiũ. z ſ. se. z ſ. si vero neq3 fratres, z in auth. vt fra. ſ. ſ. j. Et est vez qõ frater z mr̃ admittunt cum fratribus vtriq3 cõiunctis. z filij eoꝝ in virile. z hoc verũ est si nõ sunt ascẽdentes. De scõa vero vñ nõ hz ꝓpꝛietatez eoꝝ q obuenerũt filio aparẽte sz tm̃ vſumfructũ. in cui⁹ nuptiis, nõ stetit. Sed cuz noluit ad secũdas nuptias su ꝑstes vt in auth. ó nup. huic nos. si sunt subtrãsuersales, aut sunt frẽs vel filij fratrũ, aut sunt defuncto vtriq3 cõiuncti. Quidã ex altero tantũ, aut sunt oẽs coniuncti ex altero tm̃, si sunt cõiuncti q dam ex vtroq3 latere fratres z filij fratrũ, z q dam ex altero tantum, ꝑferunt vtriq3 coniuncti eis qui sunt cõiuncti ex altero latere tantum, z ꝑferuntur eis in bonis vñdecunq3 acquisitis si sunt oẽs cõiuncti ex altero latere tantũ, vt oẽs ex eodẽ, aut quidã ex vno, scz ex parte matris, si omnes ex eodem, tunc equaliter veniunt. si quidã ex vno q uidaz ex alio: illi qui sunt cõiuncti ex parte patris ꝑferuntur in bonis ex parte patris. z illi qui sunt coniuncti ex parte matris ꝑferunt in bonis ex parte mr̃is. Jn bonis aliũde q̃stis veniẽt equaliter. Li-

cet p̄obentur in auł. de cōsan. ꝛ vter. ℔. j. C. cōmunia de succes. autō. ita nec. ꝛ C. de leg. here. l. emācipa. si nō sunt nec ffi, nec si lij fratrū hz locū regula, primo p̄ refertur ulterioꝛi, ꝛ sic intelligit litera presens, ꝛ fit diuisio in capita, rō instirpes, vt in auł. de here. que ab intesta. dese. ℔. si vero neque fratres.

De successione libertorum. Rub.

1 ✠ Donatio vltra quingentos aureos non valet.
2 Aureus in iure accipitur p̄o solido, ꝛ solidus p̄o aureo.

NUnc de libertoꝛū bōis. Gl. cōtinuat sicut dictum est de successione ingenuorum, nunc libertoꝛ, falsum est boc in aut. ℔. itu. primo de seruilli cognatiōe. ℔. hz nostra. tractatum de successione libertoꝛū, vnde sic cōtinua. Dictū est de ingenuis nunc de successione iure cognato. vel patrie potestatis, nunc dicit de successione iure patronatus. Circa successiones libertoꝛ tractantur hec quatuoꝛ iura quarum in quo est status recitat. j. e. ℔. hz nostra, ꝛ est status in hoc: qꝛ liberta vel libertus si hz vnꝰ cētū aureos in bonis, si faciat testm̄ in p̄dm̄. pōt p̄eterire patronū, nec tenet ci aliquid relinquere si ab intestato nō extāt tibus liberis succedit ei patronus in totū: vnde vnꝰ aureꝰ valet
1 mille sestertios. Illud ē notabile scis ✠ tu q̄ dōatio vltra quin
2 gentos aureos nō valet sine īsinuatiōe, ꝛ vt. C. de dona. l. sancimꝰ ꝛ l. penult. Audiui q̄ quidā i udee fuit deceptus in Lōbardia vbi est moneta valde debilis, q̄dā fecerat donationē q̄ excedebat quingentos solidos illius monete. ℔m institutionē ipse iudicauit donationē illā non valere: qꝛ donatio excedens quingētos solidos sine insinuatione facta non valet p̄ leges p̄allegatas ipse male iudicauit, quod non intelligendum cum dicunt leges ille quod donationes vltra quingentos solidos non valent sine insinuatio
2 ne, de solidis vulgaris monete: ✠ quia aureus ꝛ solidus idem sūt ꝛ p̄obatur quia due sunt leges, que in eodem casu ꝛ in eadē materia loquuntur, ꝛ vna dicit fieri condemnationem in quinquaginta aureos. alia oꝛ fieri cōdēnationē in quinquaginta solidos. vt. ℔. pena iudicis q̄ male iudi. ℔. vlti. vnde ille leges intelliguntꝰ talibꝰ solidis, quoꝛ septuaginta duo faciunt aureū, vt. C. de suscep. ꝛ arca. q̄ties vno de solidis vulgari currente sicut cadebat ille inder. l. oꝛ stipuloꝛ a te in. xxxvj. Turoñ. p̄mitto tres aureos, vtilis est stipulatio. vt. ff. de verbo. obliga. l. q̄. extrinsecus. voluit dicere q̄ idē est ii stipuloꝛ a te quatuoꝛ ℣ Parisienses. ꝛ tu p̄mittis quinq̄ Turoñ q̄ valet stipulatio. Ego dico Ziū. vnde intelligo q̄ aurius est nomē solidi: vnde nō est in p̄ima stipulatione ni si diuersitas in appellatione, sed in seōa est diuersitas in forma ꝛ substantia. Dicitur hic q̄ si libertus maioꝛ centenario liberti excludūt patronū in totū siue sui, siue emācipati, ſz nūqd ff liberti excludet patronū: Dico q̄ nō, vt. ff. de bo. liber. l. ab intestato.

ADDITIO.

a C Sine insinuatione. Vide. nunquid insinuationē requiratur ī donatiōe inter vinos q̄cūq; summā a lege taratā excedat. Alex and. in consi. cccxv. incip. visa facti narratione colū. v. versic. Et omissis non necessarij in ℔. vol. Et nūquid valeat sine īsinuatiōe si in ipso instrō agatur q̄ tot donationes sint. quot sūt iugera terre donate, ꝛ tamen omnes res simul donate summā excedant vltra quam sine insinuatione donari nō pōt. vide eū Alterā. in cōsi. ccc vij. mei. visis duobus in ℔. vol.

1 ✠ Liberto decedenti ab intestato q̄n succedat patronus. Et qd si cum testō ꝛ p̄etereat patronum.
2 Iura patroni que sunt ꝛ quibus remedijs vtatur.
3 Jus patronus pluribus modis amittitur.

Si vero testamentum. Jbi dō q̄ libertꝰ maioꝛ centenario q̄ nullos habeat libertos si testm̄ nō facit, succederet ei patro
a nus in totū ab intestato, vt. ℔. p̄x. ✠ Et facit testm̄ ꝛ ipsum patronum p̄eterire. olim vocabatur potronus per bonoꝛ pos. ℨta. in dimidiam bodie in tertiam. hoc dō hic. vnde hoc est de iuribus patroni, vnde vocabatur p̄ bono. pos. cōtratab. datur patrono ꝛ
2 libertis ℨ testm̄ liberti vt hic. ✠ Item datur bo. pos. p ℨtab. quā hz patronus i bonis liberti ꝛ bo. pos. contratab. quā habent liberim bonis parētū, vna ē differētia qꝛ bono. i pos. p contratab. q̄dā filijs hz locū sine īstitutꝰ i testō parētū adiui hēditatē siue nō vt. ff. ℨtab. illud. ſz illa q̄ dat patrono nō hz locū nisi ad hēdez saltē ab vno fuerit adita hēditas, vt. ff. de bonis libe. l. ēt. ℔. vt patronus. Secunda est differentia: qꝛ ℨtab. ane datur filijs nō compatitur secū bonoꝛ possessionem cōtratabu. sed illa que competit. vt. ff. de bonoꝛ possessio. l. sed cū patrono. vt. ff. de bonoꝛ possess. ℬm tabu. l. equissimum. Tertia est differentia: qꝛ bonoꝛ possessio ℨtabula. que datur filijs rūpit testm̄ itotū, ſz illa que datur patronoſrūpit vſq; ad tertiam, vt hic vides. Quarta est differentia. qꝛ petita bo. poss. cōtratab. a liberto ꝛ sic upto testō vſq; ad tertiam, hz illā tertiā sine onere legatoꝛ, vt in vetata tit. ſ. petita bo. pos. a liber. olim ōbebant lega. a certis p̄sōis enumeratis in edicto. ff. ō l. pstā. ꝛ bō. poss. ℨtabu. pe. p totū. ꝛ sorte bodie ōbēt oibꝰ idistincte, vt C. ō liberis p̄te. vel exhēda aui. ex causa. ꝛ ō
ras ratione istarū. Item nos habemus i. c. i ubri. ō bo. pos. ℨtab. que datur patrono ꝛ eius liberis, nūquid ꝛ cognatis patroni dabitur qꝛ hic dicit litera q̄ cognati vel patroni succedunt vſq; ad quintum gradum ꝛ j. eo. modo ꝛc. ℨ dompt um est leges legibꝰ cōcordare. C. de inoff. dona. l. vnica. Dicimus q̄ verum est q̄ cognati patroni succedunt vſq; ad quintum gradū ab intestato, ſz non per bon. poss. contratab. que lz sit ex causa testamenti. tñ dicitur ex testō. videmus ergo de bon. pos. cōtratab. quam habet
3 patronus in bonis liberti, ꝛ boc est vnum de iuribꝰ quod hz patronus in liberto. Sunt ꝛ alia multa que tangit gl. ꝛ illa videbis legendo gl. sic. ✠ Et plures sunt modi amittendi ius patronatus et p̄ remissionem. C. bo. libe. l. vlti. ad minus p̄ remissionem generalem amittit ius succedendi, sed nō ius reuerentie vt in aut. liberi de cetero. ℨ. j. amittit patronatus ius patronatus per decretum sum. vt si cōpeliat libertum vel libertā iurare ne contrahant matrimonium vt ff. de bo. libe. l. adire. ꝛ l. q̄ ℨ lege. Item si negat alimenta liberto. vt. ff. de bonis libe. l. si patronus. Item gl. amittit ius patronatus per debitam partem concessionem. vt si relinquat ei libertus portionem sibi debitam, vt hic. ꝛ ff. de bo. lib. l. etiam. ℔. toties. Certe iste non est modus amittendi si solvo tibi quod debeo nihil amittis. sed totum recipis. Et verum est quod non potes postea cōtra me agere hic si libertus relinque tertiam partem bonorum patrono in casu in quo debet relinque re, solvit ei quoddam: verum est quod postea patronus non habet bo. possess. contrata sed p̄o pter hoc non debet dicit amittere, sed suum recipere. Item dicit glosl. alius modus est amittendi ius patronatus si relegatus fuerit patronus vel deportatus verum dicit secundum quod dicit quod relegatus amittit falsus est: ꝛ lex quam allegat glosl. C. de iure patronatus. l. ñ. non loquitur tantum quando sunt deportatus. Alius modus est si liberꝰ sit restitutus naturalibus. vt ff. de bo. li. l. ij. ℨ. j. Item dicit gl. alius modus est si seruus pecuniam alicui donet eo pacto cum emeret ꝛ manumitteret. vt ff. de bo. lib. lege p̄ima. ℨ. j. C. de bo. lib. lege. prima. Sed certe iste non est modus admittendi ius patronatus: quia nunquam habuit non consequendo ius patronatus. Alius est modus si ab eo innito exegit pecuniam p̄o futuris operis ꝛ amittit omnia iura. vt in leg. difficili. C. de bo. lib. si quis. ꝛ ff. de liberis agnoscendis. l. si quis a liberis. ℨ. sed si quādo. Item si libertus vindicauit necem defuncti ꝛ heredes non vindicauerunt eā nec hoc est verum si heres fuit negligens. vnde ista duo exiguntur libertī diligētia ꝛ heredis negligentia. vt ff. de iure patro. l. penultima. Et de suis ꝛ legitimis. Lab intesta
to ℨ. qui nescit. Item dicit glosl. amittit ius patronatus si accusauerit libertum de crimine capitali. Dico quod hoc non est verum quia non est modus quo amittat ius patronatus, sed patroni filius ꝛ hoc est quod p̄obatur. ff. de ſi. ic. com. leg. si filius. ℨ. erit dicit litera ℬ. in ℨ. Si vero testō. ꝛ vbi vel q̄ p̄dicit q̄ si patronus nihil in testamento liberti habent bono. poss. contratabu. si hz aliquid sed minus legitima agit, nō hz contratabu. sed agit ad cōplementum: ꝛ hoc est introductus p̄ cōstitutionē vt dicit litera nostra, non p̄ iura. ff. de bo. que libe. l. ij. ℨ. ceterum vī mī habere viam agendi ad supplementū, vt. ff. de iure patrona. l. ij. ℨ. excluditur. gl. dicit q̄ illud est adinuentū autoris cōpositoꝛibus eo q̄ falsum est ibi dicitur quod libertus instituit patronū in minus debita portione: dī q̄ si relinquit seruo patroni relictis seruo suo, ſz nō dicit q̄ li minus debita portione esset relictū seruo q̄ aget ad supplemētū dicit litera in ℨ. Quattis alijs ꝛc. q̄ patroni ꝛ patrone ꝛ liberi eoū nec non quicūq; sursum veniunt vſq; ad quintum gradum referturne ad liberos, sicut ꝛ transuersales. gl. dicit q̄ sic. ꝛ quidā q̄ nō hz statum. Dominus dñi mei dicebat q̄ liberi succedunt in infinitū, transuersales vſq; ad quintum, gradū vnde quod dicit vsque ad quintum gradum tantum refertur ad transuersales. nō ad liberos. ꝛ so in summa de bon. liber. cum hic innumere educebat dñs dominus mei legē que nō multum facit, liberos patroni debetur reuerentia i infinitum, dicā verum est iura reuerētie de quibus loquitur lex illa: vnde non sequitur iura reuerētie debētur liberis patroni in infinitum ergo iura successionis: modo sequitur. Sequitur in litera. ita q̄ ibi dī q̄ primoꝛ patronꝰ primo admittator ad successionem liberti. vt. ff. de l. tu. l. tutela. ℨ. ii duo vnde admitteret ff patroni ante filios alteriꝰ fratris. voluit dicere hoc esse correctū ita erat olim q̄ filij ffrū nō veniebāt simul cū fratribꝰ. hodie hoc ē correctum, vt in aut. vt fratrum fil. ꝛ in aut. de hered. que ab intesta. deferun. ℔. reli quum. sed ibi loquitur de successione iuris agnatoꝛ non de iure patronatꝰ.

Sed hec de iis &c. Ibi dicitur q̄ dedititia libertas & Latina libertas erat q2 aliquis tp̄e vite sue erat liber in mone sua in extremo vite sue sp̄iritu libertatem amittebāt, & sic nō habebāt heredes, sed hodie ista Latina libertas est reprobata, sed ecce eam approbant: q2 habent manū mortuā, & hic idē &.

De assignatione libertorum. Rub.

1 ¶ Domin⁹ feudi pōt assignare vasallū potētiozi dūmodo cōdicio assignatiōis nō fiat deteriozi, alias nō pōt sine cōsēsu vasalli.

2 Martius obligatus de dote restituenda potest alij delegari in casu si non fiat eius conditio deteriozi.

In summa quod. §. idem est ergo. Assignare ē exp̄imere vel potestari verbis, vel scriptis, vel nutu cuius velit q̄ sit libert⁹ vt. j. e. §. vltra expresse, cadē l. prima, circa p̄incipiū. Ad quid valent ista iura. Ecce casus in terminis, ego promitto assignare tibi cētū librās terre: do fideiussozes q̄ i tali loco capiat: nū quid sunt liberati fideiussozes: ista iura dicūt quod sic, ls nō sit terra tradita ex quo verbaliter est assignata. Itez nota q̄ libertas pōt assignari vnde libertum non posset delegare extraneo: vt: ff. de condi. inde. l. ls non sortem. §. libertus. & hunc vasallū volo vel homagium transferre in alium, iura ista sint. ſ. argumen. q̄ non possem in extraneū, sed possum assignare vni filio suum. Dūs domini mei distinguebat i ista questione, aut dūs feudi vult assignare vasallū suum potentiozi & sic non fiet deteriozi conditio assignationis. Erat quidā comes, vult assignare vel trāsferre homagium suum in regem: q2 vult dare regi potest, sed si dūs erat quidam comes & vult dare cuidam simplici militi, & sic est conditio assignati deteriozi: q2 erat homo comitis. modo esset homo cuiusdam militis, non potest hoc facere sine consensu vasalli. Lex dicit maritus est obligatus vxori de dote reddenda vxor vult eū delegare alij, cogitur ne pati maritus se delegare: Dicitur q̄ sic, nisi sit conditio eius deteriozi p̄p delegationem. Iste casus est. ff. sol. matri. l. secunda q̄ melius sit habere maiorē dominum ḥz in authen. de defen. ci. §. audient quoque.

ADDITIO.

a ¶ Sine consensu vasalli. Adde an vasallus ad petitionē dñi cogatur fidelitatē p̄mittere alteri, Bart. in cōsi. cexcv. in primo vol. qui t⁹ q̄ multo vasallo dūs nō posset delegare duobus casibus exceptuatis, de quibus ibi vide. & Roma. cōsi. xxv. p ēdez Bald. consi. clxxxvj. in tertio volumine. Cy. in. l. j. C. de novat. Ja. de Aret. in lege. q. ain p̄in. ff. solu. matri.

Unde querebatur. Dūs si filio i pōtate fiet assignatio liberti, si post assignationē sibi factam emancipetur, evanescit assignatio. Cōtra q̄ filio emancipato pōt fieri assignatio: ergo si emancipatio non impedit assignationem cōtrahendā, multo fortius nec impediet iā cōtractam. argumē. ff. qui sunt sui vel alieni iuris. l. p̄e. Et q̄ emancipato possit fieri assignatio, habet. ff. e. l. imo soluit Placen. ad istud contrarium in sequendo imo dicit Placen. imo aliquid impedit iā ḥtū possit assignare libert⁹. cū enim illa. l. nunquid filio existēti in potestate vel filio emācipato possit assignari libertus: respondent q̄ sic, intellige dicit Azo. referri rōnem illā affirmatiuam ad filium qui erat in potestate nō emancipatum. ad argumē. Placen. de. l. non distinguem⁹. §. p̄missō ōt Azo. nō est verum q̄ sacerdotium superueniens impediat arbitrium susceptum. ſ, excusat vt cogatur arbitrium: sed si post quā est quis sacerdos & in se susc̄epit non excusatur quin cogatur arbitrium quin necessitate illa se posuit verum non est subueniendum argumen. ff. ti. quis cau. l. in hoc. non sunt alia &c.

De bonorum possessione. Rub.

1 Bonorum possessio quid sit.
2 Bonor̄ possessio ē nomē iuris & possessio bonor̄ est nomē facti.
3 Verba promittens iudicatum &c. qd operentur.
4 Nomina & verba transposita q̄n nō idem significent.
5 Verba si p̄tiū nō solueris tali die. res sit i empta quid operent.
6 Bonor̄ possessio ad quid fuit introducta.
7 Bonorum possessionis plures species.
8 Bonorum possessio qualiter bodie obtineatur.
9 Bonor̄ possessio que olim & que bodie est necessaria.

Dis bonorū possessiōis &c. ¶ Videndum est qd sit bonor̄ possessio. & quot sint species seu differētie bonor̄ possessionis & q̄ bono. possess. olim erat necessarie & q̄ bodie. q̄mo do obtinetur bonor̄ possess. Bodie bono possess. ē ius retinēdi vel p̄sequēdi patrimoniū sive rei que cuiusq̄ fuerit cū is moritur. ff. de bonor̄ possessiōe lege tertia. §. bonor̄ igitur. Sic hr̄ditas est ius p̄sequēdi patrimoniū, & cuius fuerit cuius moritur. vt ff. de verbor̄ significatiō. lege hereditas. ff. de regulis iuris. lege nihil aliud est. Hr̄ditas. Dico quod equivoce sumit hoc nō est ius in vtraq̄ diffinitione hr̄ditatis. hereditas est ius civile sed in bonorū possessiōe diffinire bonorū possess. est ius p̄torium &c. Bonorū igitur possessio est ius possidēdi retinēdi q2 &c. Ista diffinitio cōpetet bonorū possessio decretali nō edicta lib2o vt j.

2 videbis ad minus vi bonorū raptorū. P2imo⁹ sciendū est bonorū possessio nomē est iuris, & possessio bonorū nomē est facti, vt ff. de acquirēda poss̄. & non corrigit qō ius civile nō admittebat: q2 erāt sibi incogniti: vt sup2a de hereditati. que ab intestato deferunt. §. emācipati. quādoq̄ corrigitur ius civile. l. p2ia. §. adi pisc̄itur. & lege tertia circa p̄incipiū sic dicūt esse differētiā. Robertus magister dicitur in arte mathematica & magister Robertus dicitur in arte liberali. Dūs domini mei imp2obat, procuratozū ō vi verborū. dicit in p2ocuratozio⁹ sic talis cōstituit talē p2ocuratozē dās ei plenariā potestatē &c. promittēs p2o eo solvere iudicatū nō erat iudicatū solui, dicebat ipse verbum iudicatū solui. est verbū iuris iō ḥz nō tantum vim verborū, sed ḥz interpretationē: vñ iudicatū solui verbum iure tria significat, illud qō verbum sonat & hoc de vi verborū solui. itez significat alia duo defendere, & dolum non cōmittere & hoc habet interpretationez sed solvere iudicatum non est verbum iuris: vnde solum significat quod verbum sonat, nō significat alia duo que significantur p̄ interpretationē iuris: vñ solū est cautum de hoc quod verbum sonat & sit sufficiēs tale p2ocuratozū repellendum. P2o sua sententia inducit istā distinctionem. Bonorū poss̄. est nomē iuris pos. bonor̄ est nomē facti. In hac parte nō ḥz locū quod dicitur

4 nomina & verba trāsposita idem significāt. & p̄ hoc inducebat legem, lex dicit, vēdidi tibi rez sub p̄tio legis cōmunis vēdo tibi

5 rez p2o tāto & si p̄tiū nō solueris tali die res sit inempta. Ista verba, & si p̄tiū nō solueris, tali die. res sit inempta, sunt verba iuris, vñ hūc ḥz effectū quod si ad diē p̄tium soluatur, qō trāsfertur dominium ipso iure sine aliq̄ alio facto in p̄incipio: ſz non sic esset si dixisset vēdito2 p̄tio nō soluto ad diē res ad me redibit, q2 ista verba nō sunt verba iuris. Hoc est quod p2obat. C. de pactis inter empto. & vendito. l. ij. Hoc nō ap2obo, sed dico, peratozem admittendū. ergo reperio legis verba vbi sunt ista verba, solui iudicatū: vt ff. de p̄to. stipu. l. ij. & dico qō de vi verborū ḥz solui iudicatū hec tria: q2 qui p̄mittit solvere iudicatum, promittit ea sine quib⁹ hoc esse nō potest: nisi dolus esset, vel saltem cōmode nō pōt iudicari. Itē. si nō defendit, iudicari non potest, vñ dico qō de vi verborū significant hec tria. arg. ad hoc. ff. ō iu-

6 ris. om. iud. l. ij. & ff. ō pcur. l. ad rez mobilē. & l. ad legatū. ¶ Queritur quare introduxit p̄to2 bono. possess. Hec lex respōdit & dicit qō p̄to2 voluit supplere p quos successozes certissime defecrebant hr̄ditates non potuit sc̄z bon. possess. introducendo. dicit gl. p̄to2 introducit bonorū possess. emādando ius civile. Et fuit gl. Hug. & habuit rationē que apparebit inferius, verbi gra. ius civile nō vocabat emācipatos. p̄to2 vocabat emācipatos. & sic emēdat ius civile, & nō corrigit: q2 ius civile nō admittebat nec repellebat: q2 erāt sibi incogniti: vt ō. de here. que ab intest. deferūt. §. emācipati quādoq̄ corrigit ius civile p̄ ius p̄torium, femine agnate vltra sozores tātū erāt cognite p̄ ius civile sed eas repellebat. ius p̄torium admittit eas, & sic p̄torium corrigit ius civile &c. vt ō. le. agna. succes. §. ſz q2. Dico quod codē modo corrigit in emācipatis, vnde illa fuit gl. Hugonis. q̄ in emācipatis ius p̄torium emēdaret ius civile non corrigeret. Hugo voluit dicere q̄ emācipatio erat de iure p̄torio, & nō de iure civili: & hoc falsum est, vino emācipato est actus civilis, vñ verū est qō edictus de capitis diminutiōe est de iure p̄torio, sed emācipatio est ō iure civili vt ō. de leg. agna. succes. §. vl. vnde hū erāt cogniti emācipati. ſz erāt incogniti q̄ ad cōmodum sunt, vñ bene habebat ius civile emācipatos natos, ſz nō ad bonū suū cārabat eundē virginibus. ¶ Quere⁹ qō species vel differētie bo. pos. sunt: Multipliciter dividit bono. poss. hic est p̄ima diuisio, alia edictalis. iste differētie vñ reperiunt in omni capite bon. pos. p̄inet sub se omnes species bon. pos. verba ista edictalis & decretalis & nō intelligam⁹ qd est bon. pos. edictalis. Quidā volūt dicere qō bono. pos. edictalis est p̄missio vel pollicita decretalis. vñ sc̄z eos decretalis sunt vna & ea dē pos. pollicita & data seu ōcreta edicto p̄torio mortui. ergo edictali ē bo. pos. pollicita: pollicet p̄to2 q2 si eū & edicta. l. legū ad hoc fili⁹ ēcernet ei vñ liberi. ad hoc sūt argu. i tit. isto. plurīes dicit litera pollicet p̄to2 hoc nō placet & q2 hoc ex inferiozib⁹ apparebit. Alij dicūt edictalis & decretalis sic differūt sicut efficax & inefficax. vñ sicut rescissoria aū restitutionē est inefficax ſz p restitutionē ifluat in eā p̄to2 vim⁹ spiritū vite, id est efficatiā, sic est hic, q2 edictū p̄torium mortuo cōpetit filio bo

norum possessio vnde libe. inefficax que opera pretoris vina sūt
pretor vinus p officium suum reddit ei vitā dabit efficaciā, v.
de ed. edictis t decretalis est eadem inefficax t efficax. Isti q sic
dicunt ponunt q mortuo eo in cui⁹ bono. possel. cōpetit ille cui
cōpetit bonoꝝ possel. hz oia iura inefficacia t habet leges p se:
qz dixit lex q si iste agat ante sibi decretam bono. possel. expel-
litur exceptione, sz exceptio est actionis exclusio. ergo ante ha-
bebit accusationem t ius hz inefficax. Hoc est q probatur. ff. ō ex
cep. l. excep. ver. fina. cap. illo. dico q nullum hz ius in bōis. nec
efficax ante decretam bonoꝝ possel. Quid ergo dicimus: Nūqd
ergo bonoꝝ possessio edictalis acquiritur ignoranti: Dico qō hic:
ideo sic nō cōcederet: sed dicit offert bonoꝝ possessio sicut pomū
offertur volenti recipere. Dico qō imo acquirit ignoranti sine pe
titione aliqua. Ité not. ōt gl. idē est decretum t decretalis. dico
q falsum est. Et sicut bonorum possessio edictalis t edictis sunt
duo, sic decretū t bonoꝝ possessio decretalis. Decretum est iuss⁹
iudicis ius quesitum ab eo est bonoꝝ possessio decretalis. Sic
edictum t bonorū possessio edictalis sunt diuersa. Bonoꝝ posses
sio decretalis est ius quo pōt peti decretalis, pretor mortuus
dt liberi habeant vnde liberi, ex illo edicto ius competit liberis
petēdi decretalem. Ex dicit bonorū possessio decretalis nō pōt
repudiari: qz nō cōpetit antequ sit decretum: sed bene repudiat,
qz ius q habebant amittatur, habuit ante decretū nisi i⁹ petēdi
vt. ff. de succes. edicto. l. j. §. qui semel. t. §. edicta. edictalis bodie
non hz locū: qz non decernitur bonorum possessio sed tantum a-
gnoscitur ille cui est delata bonorū possessio, adit iudicē t agnos-
cit eā corā quocūque iudice, vt. C. qui admitten. ad bonorū posse
sionē. l. vlti. Hoc ē verū ō ordinarijs t ō septima extraordinaria
in illis. vij. sufficit agnoscere: vnde hodie diceretur bonoꝝ posse
sio agnitionalis ab agnoscendo, vel iudicialis a iudice corā quo
agnoseret: t nō diceretur decretalis vt olim: qz nō dicerēt vt dic
tum est. t non in illis. vij. bonorū poss. que tribuunt ius, sz decre
talis in illis que non tribuunt i⁹ haberet etiā locū bodie. Videa
ergo istas differentias: qz bonorū possessio olim alia decretalis
alia edictalis, bodie alia edictalis, alia agnitionalis, vt iudicialis
nō dicem⁹ decretalis, nisi in illis q i⁹ nō tribuūt. Secundo alia differē
tie bono. cū poss. alia ordinaria, alia extraordinaris ordinarie sunt
sex extraordina. Dicēdū est, vno modo dr extraordinaria: qz nō
hz sedem certā, vel certū ordinem in edicto, sz vagatur: qñ q cō-
petit ex testamēto, quandoque ab intestato: t tribuit ius. vt. j. co.
§. septimo. qñq in alia significatione habetur dicitur extraor-
dinaria. s. qz non tribuit ius. Ille que tribuunt ius decernunt cū
causa cognitione: sic seruatur ordo in decernendo, sz alie que nō
tribuunt ius, dicernūtur sine cause cognitione ideo dicte vocant
extraordinarie t sunt tres. Carbonis. que dātur filio impuberi
q patitur questionē statue: qz dr non esse filius defuncti tribuit
ius in possessione. vnde in proprietate aliquo tpe ille qui impe-
trabat. Carbo. si vult ius in proprietate, oportet quod impetret
ordinariā: vt. ff. de Carboniano edicto. le. iij. §. possū. t. §. vltimo.
Alia que dat ventri, illa nō tribuit, i⁹ nec in, pprietate, nec i poss.
vera: vnde solū habet detentionē alimā mulier. C. i illa i pos-
sessione nomine ventris, vt. ff. de acquiren. posses. l. j. in fine. Ter-
tia nec tribuens in, pprietate nec in possessione vera nec in deten
tione. sz solū facit vt filius agnoscatur in querela. ff. de inoff. tes-
tame. l. scōa t l. Papinianus p ventrem circa prin. dicunt ergo
q vj. ordinarie tribuūt ius in possessione, t in proprietate est se-
ptima extraordinaria sed non alie tres. sed quod per ista. vij. nō
acquiritur ius in possessione approbo multo fortius oio decre-
tū bonorū possessionem, tribuit idem aditio hereditatis vt. ff. de
regulis iuris. l. pretor. sz p additionē hereditatis non acquiritur
possessio, vt. ff. de acquirē. hereditate q heredes. ergo p illas se-
ptem bono. possessio. concedo cōclusionem vnde p bonorū posses
sionē ordi. non habetur possessio, sed occasione eius habetur: qz
decreta est bonorū possessio p quā ius bodie agnita sequetur mis
sio corporalis, t sic primo queritur. vel possum sic dicere p illas
bonorū possel. haberetur ius in proprietate quo interueniēte pos
tea habetur possessio corporalis. Est alia diuisio bonoꝝ possessio
in decem species que numerantur hic. Diuisio ante bonorū pos
sel. tribuit ius in possessiōe t in proprietate diuditur in sex species
ex testō sunt due bonorum possessio. cōtrata, t sm Stab. non est ex
testō, sed pro tanto dicitur ex testamento: qz habet locum facto
testamento: non qz ex testamento procedit, imo immittitur con-
tra testamentum. vt. ff. de bonorū possessione cōtrata. l. qō vulgo
t ista bonorū possessio cōtratab. datur liberis preteritis t suis
emancipatis. glosa facit hic difficilimū argumentū. Et ostēdit
q filio suo, hoc est filio in potestate, nō pōt dari cōtratab. Quia
testamentum in q filius suus est preteritus nullus est ipso iure
cōtratab. rumpit testamētus: sed quod nullum est rumpi nō pōt,
vt. ff. de iniusto rupto testamento. lege nam t si glosa respondet
duobus modis vt apparet vno modo sic quod nullū est, rūpit nō
pōt, sed non est nullum iure pretorio: ideo illo iure rūpi pōt per
bonorū possessionem cōtratab. Per hoc glosa, vult dicere qō
testū in quo suus est preteritus nullū est iure ciuili: t est aliquid
iure pretorio: sed certe hoc ē falsum, imo neutro iure aliquod iu-
ciuili. Ité ex eo nō pōt peti bonorū posl. sm tabulas ergo non
tenet iure pretorio. Alibi respondet glo. si est nullum ipso iure
verū est si hoc vellet allegare filius preteritus alias nō. sicut cō
tractus bone fide cui decedit causa dolo nullū est ipso iure. si h. vel
let allegare dolū passus. alias non dico q imo: t si velit filius pre-
teritus q teneat. nullum est. vnde nō est nullū sub conditione
sez, si velit dicere nullum, imo nullū est ipso iure, sed tenet t bo-
no t equo vt. ff. de iniusto testō. lege filio. Quid ergo dicemus:
Dico nullū ipso iure, sed potest conualescere: vnde q conualesce
re pōt qz nō est nullum sine spe conualescentie: ideo introducū
est vt possit peti contra illud bonorū possessio contratab. cū non
rumpatur prorsus sine spe conualescentie. Querit glosa nūqd
ista bonorū possessio contratab. detur ascendentibus: Dicit quod
sic argumento. ff. si a patre qui fu. ma. l. prima, argumento de ea
ra. bonorū dan. lege finali verum est ascendendo per sexum ma-
sculinum, sed aliis ascendendum per femininū sexum datur suc-
rela, vt. ff. bonorū possessione cōtratabu. lege illud. §. ad testum ar
gumētū ad illam. l. ff. de inofficio. testō lege nam t si parentibus
ab intestato. Sunt quatuor vnde liberi que dantur liberis in bo
nis ascendentis per lineā masculinā in bonis ascendentiū q line
am femininā. Alia ē vnō agnati t appellat vñ legitimi nā agna
ti legitimi sūt, vñ legitimi sumūtur duplicit, vno mō p vno agna
ti, alio modo per vnde legitimi succedit q cūq; succedens per le
conitu. vel per legem nouam. per senatusconsultum nati ex filio
t patronus per legem duodecim tabula. quicunque sit successō
q nō hz certum caput in edicto pretoris. patronus nō hz vnde a
gnati: alia est vnde legitimi tē generaliter: qz bene cōpetit agna
tis, t aliq quibus non cōpetit vnde agnati: t forte continet sub se
ptimam extraordinariam. Hoc est quod probatur. ff. vnde le-
gitimi lege secunda. §. vltimo, t. l. iij. est vnde cogna. l. rub. Item
vnde vir t vxor. C. vnde vir t vxor. l. vnica. Videndum est nunc
de septima bonorū possessione: septima hz locum duobus cōcu
rentibus: qz ille cui cōpeteret hz eā sibi nominatim delatam a. l.
vel a Senatusconsulto. t quod non posset succedere per ius ciui
le, alias non haberet istam. sed haberet bonorum possessionem
vnde legitimi t est gen⁹ ad istā vt. ff. vnde legitimi, lege tertia da
exempla de ista septima, dico quod cōpetit tā ex testamento quā
ab intestato. Ex testamento est exemplum. lex dicit si mater gra
uida filios suos heredes instituisset, de partu nihil ōt, decessit in
puerperio filie part⁹ succedet equaliter cū illis instutis i testō,
vt. C. de inofficioso testō. lege tertia. Ab intestato exemplum est.
Quidam fuit translatus per legem de linea cognā. linea. agna-
torū, vt filij nati ex filia, t quidam alij, vt. s. legitima agnato. su-
cel. §. hoc etiam. Ista exempla reprobantur hic in glosa que est
gur⁹ dicit glosa ad hoc vt habeat locū ista septima bonorū pos-
sessio ergo ponit sic exemplum. Postbumus alienus institutus
non succedit per ius ciuile. vt. s. eo. circa principium. Illud ex
plum non valet: qz si queris quomodo postbumus alienus insti-
tutus succedat, aut loqueris iure novo, succedit tanquam heres
si de iure antiquo, succedit p bonorū possel. quam dat ei pretor
non lex. vt. s. e. §. primo t supra de lega. §. postbum⁹ dicitur.
re t se inquantū notantur. s. proxi. iij. car. Ecce alia exēpla dicit
glosa exiguntur duo, vt detur ista bonorum possessio videlicet,
q deferatur nominatim p legem t illi cui defertur de iure ciuili
non possit succedere, vt. ff. vnde legitimi. lege tertia. ff. de. l. l.
l. ista ex testamento poni exemplum si pater mortuus fuit tēpo
in quo me instituit, capitur ab hostib⁹, t sic cons. stim⁹ seruus
fm veritatem de iure ciuili non valet testm: tamen lex Scindia
fingit ipsum mortuum prima hora captiuitatis, t datur michi bo
norū possessio per legem Corneliam. t hoc ex testō. Exemplum
ab intestato in eisdē terminis, Pater me⁹ moritur apud hostes
t fit seruus de iure ciuili nō hz heredem: qz seruus. tamen pa
legem Corneliam ei succedo. vt. ff. de testō lege Cornelia. de bo-
norum posse. lege. tertia. §. sed eius. Dicit Jacob. exempla ista
non sunt ad propositum. oportet q ille cui defertur ista septima
bonorum possessio sit in totū de iure ciuili. Justis ex ēplis si fue
cedit filius patri mortuo apud hostes. filius nonne ipse cogni⁹
de iure ciuili. ecce ergo dicit ipse exempla in quibus residebam⁹
Pater hz filium emancipatū moritur apud hostes pr fil⁹ emā
cipatus habebit bonorum possessionem. Vel sic, Pater tu⁹ fecit
testamentum, in quo testam⁹ emancipatum instituit. vel preter,
tpe testamenti eras captus apud hostes, tu reddes habebis bo
norū possessionem fm tabulas vel contra tabulas sed quod fuisti
institutus vel preteritus t Jacob. non mutat empla, nisi quod il
la exēpla que posuit glosa in filio ipse ponit in emancipato filio.

vnde

vnde iste filius emãcipatus qui reuertitur non succedit p legem Cornelią nec per ius postlimi. cum sit ico gnitus de iure ciuili. q emancipatus hz bonorum possess. que est extraordinari. argumẽto legis. ff. de bonorum possessione. lege tertia. §. si eius. Hoc non approbo multũ, ali quis pot esse cognitus sup p vno accedente ri cognitus sup alio ius postlimi. vnde cognoscit omnem captum inquãtũ captus, tñ omni capto dat ius postliminium vt p eũdẽ ac si super fuisset in ciuitate: vnde non dat heredẽ, q hz sit incogni tus vt postliminium in quantum est emãcipatus in quantũ est ca ptus cognit' vnde illo. vnde nec exempla. gl. sũt bona vnde gl. reprobo, vt Jaco. extra glos. reprobo alia ratione debent dari ex empla vbi lege deferunt hereditatẽ ius postliminij fictione Cor nelie non deferunt hereditatem sed remouet obstaculum: quare prohibetur mortuꝰ apud hostes hereditatem habere: q seruꝰ moritur. Ex. C. de com. iungit ipsum mortuũ prima hora captiuita tis: vnde remouet impedimentũ, hz nõ hz tñ eo iure quo hrs si nõ esset captus numerate. l. Com. vel postliminio, vbi ergo sunt exẽ pla, testator passus est minima capitis diminu. q testamentũ ir ritatũ est deinde inuenire sui iuris dicit. l. ex testõ habet bonoꝝ possessionem q sic nõ posse succedi per ius ciuile ex isto testamen to dat bonorum possess. heredi. scripto a lege. q supra quibꝰ mo dis testamen. instit. §. nõ tantũ. Ad idem est. ff. de iniusto rupto testamẽto. leg. posthu. q eod. titulo. l. filio. Nõ ausus sum dicere q ista exempla sunt bona: quia i exemplis istis succedit per bo norum possess. secũdũ tabulas q nõne illa esset ordinaria, dico q extraordinaria pot esse secundum tabulas illa quam diri nõ do ctrina per eandem illud sed per legẽ specialem que defert. eam. Aliud est exemplũ, ali quis ẽ institutus sub cõditiõe, ea pẽdẽte nõ pot adire hereditatẽ, sed pot petere sm tabulas q sic nõ pot succedere bonis hereditatis, si pot petere sm tabulas q sic nõ pot succedere pius ciuile, q hz bonorũ possess. sm tabu. vt. ff. de bono. poss. sm tab. l. prima equissimum. §. in sub. conditione, sed credo qõ hoc sit per edictum ord. nõ per leg. vnde ci credo quod illud exemplũ sm non sit bonum, quod bonorum possessio deferatur per se. con sul. non bonorum possess. vnde leg. vt. ff. vnde lege secũda vendẽ habem exempla de illa septima possess. sm quod defertur here ditas per illa lẽ. consul. vnde dicit lex ilta q hz locum ita septi ma si contingit q deferatur. l. vel senatusconsul. ioma vel sena tusconsul. qui sunt in Greco. ¶ Queritur tunc qualiter ordinea tur bodie bonorum possess. Dico quod sola agnitione coram quo cũq; iudice cõpetẽti, sine pedaneo sive alio, sive solẽnitate sive co gnitione cause, que dicat interponere, q hoc est verũ in illis q ip tribunt. vt hic probat. C. qui admit. ad bonorũ possess. vlti. Quidã dicunt q solennitas verborũ quibus petebatur bonorũ possess. est sublata. sed adhuc exigitur cause cognitio, q additur iudex in testimonium rei geste: q iudex facit redigi in actis: q l. dubitare tur postea litẽ agnoscere phibet per acta iudicia. Ad hoc ẽ argu mẽn. ff. de testi. l. Cornelia. C. de testamen. lege omnium. Di cit qdã q plura verba vt apparet vnus contradictor dicit ipse nõ agnoscet. Hoc nõ pot dicere ad legem incontrariam. Dicen dum q loquit qñ petit quis q mittatur i possessionẽ, si appareat legitimis contradictor pot impedire. sed si agnoscat quis no pot impedire: q multi possunt simul agnoscere q intentionem actio num, vtiliter apparebit quis est melior: vnde cum ali quis agno scit nihil petitur, nec libellus datur, nec aliqd fit in alterius pre p iudicium: vnde ad quid impeditur ꝺdictio. ¶ Querit q bonoꝝ possess. est necessaria olim q hodie. Bonoꝝ possessio sta tabulas necessaria est emancipatus olim q hodie suis preteritis est per necessaria q hodie q olim, vt. C. de liber. prete. le. vltima. Quidaꝝ dicerunt hoc corrector: q hodie sublata est differentia emãcipa tus q patrie potestatis. aut. de hrd. q intestato. §. nulla. si sint sui possunt dicere ipso iure nullũ sicut emãcipati: q iõ nõ eis ẽ ne cessaria bono. poss. cõtra tab. Hz dicẽdũ q tollit differentia p il lum, in successionẽ ab intestato apparet p rubricã, sed nõ ex testõ sm tabulas, nec hodie, nec olim fuit necessaria: q institutus de iure ciuili pot adire nisi in trib' casib' q his legibus continen tur. §. quibus modis testamẽta infirmen. §. si tñ. ff. iniust. rup. q ir rit. testamen. l. posthumi. ff. de secundis tabulis. lege si sub condi tione. his tribus casibus est necessaria vnde liberi, olim erat ne cessaria que dabatur emancipationis vt in authentica de bere di. que ab intesta. §. nullã. vnde agnati nec olim nec hodie est ne cessaria: q iure ciuili succedere vnde legitimi nõ necessaria: q cõpetit omnibus qui possunt succedere p legẽ. q licet iure. vt. ff. vnde legitimi. l. secũda §. vlti. vnde cognati olim fuit necessaria, hodie nõ: q cognatus de iure ciuili pot succedere sicut q agnatꝰ q sublata differentia agnationis vt in aut. de heredi. que ab in testato deferuntur. §. nullã. vnde vir q vxor olim q hodie est neces saria. vt ff. vnde vir q vxor. l. vncia septima esset necessaria olim q hodie. q vides de aliqb' que nõ sint necessarie nec olim nec hodie. Dico q omnis bonoꝝ possessio olim q hodie ẽ necessaria

Pone sum heres instit. sum minor quindecim annis. posiq; ad annum peruenit. peto in inte. restit. vt licet abstinere, penes me remanent iura abiecta, vtilia a me recedũt q̃ q. dicet addidi vel substituti, vel, proximior ab inte. Dico qõ amitteret iure pto rio prohibo. pos. q per ius ciuile remanet heres: ergo impossibi le est alium habere directa: ergo quicunq; alias amittatur, ha bebit vtiles tñ. Hoc nõ est per ius ciuile: ergo hoc est p bonorũ pos. q sic intelligo. l. ff. de mi. lege si sine. §. papi. licet videatur cõ trarium dicere. vbi dicit pretor vt adeat aut bono. pos. petat: q aliud non potest facere heredem, vt C. eo. ti. §. quos autem. Itẽ filius suus heres erit velit nolit, sed potest abstinere per pretorem, vt C. de heredũ qualitate q differentia. §. his permittitur. vñ remanent sibi iure directa. q̃q; admittetur, posset admittẽ per bo. pos. q suus remanet heres de iure ciuili: q pretor per quam abstinuit, vt dictum est. non potest facere quod desinat esse heres. vnde esse bodie bonorum possessio est necessaria.

De acquisitione per arrogationem. Rubr.

1 ¶ Opere que sint que transeant ad arrogatorem q que non.
2 Jus petendi bonorum pos. an admittatur arrogatione.

Est q alterius generis, ꝛc. Isto q aliis duobus modis q tradit vius, vñ p arrogationẽ succeditur vire similiter duo bus modis vltimis vltimo titulo. Hz illi duo vl timi modi sublati sunt. Itẽ in libera Latinitate amore seruitutis alieni non erat verum: q succeditur viuenti: q ipse non reprobatur viuens: q efficiebatur ancilla q sic mortua: q seruitutẽ mortalitati cõparamus, vt ff. de reg. iu. seruitutẽ. hz il lis qui arrogatus est succedit viuo. sed mortuus est quo ad fami liam: q ista iura de arrogato sunt q magis sunt vicina ad ea que sunt de monacho. Dicitur hic cẽs res corporales, q incorpora les ipsius arrogati trãseũt ad patrẽ arrogantem. sed ad bo. pos. tranlit ad arrogatorẽ: Dico qo hic: hz ad heredẽ nõ transeat ante apprehensionem, vt ff. de acqui. pos. leg. cum heredes, nisi ad ar rogationem tranlit possessio quam hz arrogatis vero apprehen sa. q sic dicam in monacho. Hoc est qõ probatur. ff. de preca. l. si adoptauero. ver. apprehẽsa. q p hoc etiam lex illa dicit corpora lis res q incorporalis. Dicit litera qõ opere nõ transeunt in pa trem arrogatorẽ dicit gl. verum est opere que cõsistũt in faciendo. que non trãseunt ad extraneũ heredẽ. vt C. de ope. lib. leg. li berti. q ergo non ad arrogatorẽ, dico qõ illa lex nõ loquitur de hoc qõ non legitur iste titulus de obsequiis. q aliud est obsequiũ aliud est operandũ, aliud est titulus de obsequiis. q aliud de ope ris, vt apparet in C. ¶ Itẽ dicit glossa opere incerte q̃ cõsistunt in faciẽdo. quas dicũt fabriles, nõ trãseũt ad arrogatorẽ, vt C. de ope. lib. li operarum. q ff. de ope. liber. l. fabriles. Dico qõ officiales sive certe non transeunt ad extraneũ hz artificiales q̃ con sistunt in artificio transeunt ad extraneũ a vñ dico qõ officiales a que dicuntur opere prepte sumpto noie opere cõsistũt, in offi cio diuino non transeunt ad heredẽ extraneũ. sed artificiales q̃ transeunt in artificio sic. vt ff. de ope. libert. l. fabriles. q sic loqui tur. C. e. ti. l. cõpe. mu. Ille titulus loquit de obsequio lib. p obse quiũ nõ opa dicũt ipsi tua gña operarũ. nõ sunt nisi due officia les q artificiales q differẽtia iter officiales q artificiales habes. ff. de lega. iii. nisi due officiales q artificiales. l. lega. seruũ. §. sic efficit. Dicit litera q ius agnationis nõ trãlit ad arrogatorẽ: q agnatio minima capi. diminu. tollit. dicit q hodie est, vt §. mortuo. si qõ p arrogationẽ amittat agnatio: vñ vult dicere qõ amittatur ius agnationis p minimã capitis diminutionẽ. q hoc vult di gl. cum dr q hodie est, vt. §. eo. §. mortuo. Sed pro authen. nõ amittit ius agnationis: ergo nec agnatio: q hodie nõ est differentia agnatio q cognatio. vt in authẽ. de hereditati. que ab intestato defe. §. ruinã. q hic videtur q retineat arrogatus successionẽ in bõis patris naturalis q remanet cognatus de adoptato nõ est dubium cum 2 detur in adoptionẽ alicui ex descendentibus, non extraneo. ¶ Itẽ ius petende bonorum possessio, amittitur arrogatione. dicit gl. hoc est verum, sed illa delata bonorum possess. arroget nõ adita; bonorum possess. aliud esset si arrogeret ea ia petita vel adita. vt. ff. va libert. leg. finali. q. ff. de bonoꝝ possess. Sta tabulas. latẽ. §. si emãcipatꝰ. Hz intelligi gl. bonorũ possess. amittitur capitis dimi nutio. q licet cum transeat ad arrogationẽ que cõpetebat ante ar rogationẽ, hz de istis que non cõperunt vt liberi in cõtrarium. in bõis arrogatoris nõ est verũ vt dicit litera. §. ideo. q visum. hodie non amittitur minima capitis diminutione. nunc vide ergo si ad arrogatorem. Dicit quidam q non que est singata. C. de bo nis que liberis. l. cum oportet. Pot dicit q vel sus. q usufructus

quantū arrogatori omnium rerum que in prop̄rio sunt patrimonio pōt constitui vsusfruc. abusiue, vt. ff. de. l. lege prima. ⁊. ff. ō vsufructu earum rerum que vsu cōsumūtur p totu. Sic dico q̄ nude prop̄rietatis pōt constitui vsusfruct. per abusum, iz nō habeat vsumfruct. nuda, p̄prietas. vnde actio que est res incorporalis pōt cōstitui vsufruct. ⁊ hoc est multū notabile ad quendam causam quem vidit dñs meus de facto. Cōsecundo est in quibusdam partibus q̄ vxor habeat vsumfructū dimidie partis bonorū mariti. Nota supposito, quo fratres p̄mi⁹ sit maior natu, morit relicta vxore, ⁊ neq; vxor hz dimidiā vsusfruc. bonorū. Et p̄prietas nuda p̄ illa dimidia est fratris superstitis: moritur iste fr. vxor sua hz vsumfructum medietatis suor̄ bonor̄ cū illa medietate que erat nuda vsusfruct. moritur vxor primi fratris, ⁊ sic consolidatur vsufructus cum sua prop̄rietate: vult habere vxor ista secūdi fratris mortui vsufructus in medietate illi⁹ medietatis cui⁹ cōsolidatus est cū sua p̄prietate. Respōsum fuit q̄ ista vxor nō habebit vsum fruct. medietatis bonorū, q̄ obuenerunt iure consolidationis: q̄ tps mortis inspiciendum est, vt. ff. de bonis li. l. ij. in fine. dico viuo habebit dimidiā vsusfruc. illor̄ bonor̄ posponamus q̄ nō habebit maritus nisi nudam p̄prietatem, erat i potestate patris p cōsuetudinem, dz habere vxor defuncti in dimidia bonorum mariti mortuo marito. Dico cōstituetur vsusfruct. si abusiue immediate isti⁹ prop̄rietatis abusiue, dico q̄ habere vsumfruct. rei, est habere comoditatem rei: cōmoditas nuda p̄prietas nulla est donec cōsolidetur vsusfruct. cū p̄prietate, vnde in casu cōsolidationis habebit, vsusfruct. dimidium. ⁊ hoc p cōstitutionē vsusfruct. sibi factam i prop̄rietate nuda abusiue vnde omnium rerū que sunt in patrimonio nostro pōt cōstitui, vt ff. de vsufruct. ⁊ vsufruct. abusiue nude p̄prietas transfert, p̄prietas in vsumfructuariū, dummodo caueat de reddēdis in genere casu quo deberet vsusfruc. amitti, vt probant themata.

ADDITIO.

2 Transeunt ad extraneum. Et q̄ trāseant ad heredem heredis ⁊ etiam ad extraneos vide Bart. in leg. indebitus. ff. de cōdi. indeb. Aliquid ō materia vide per do. Jaso. il. prima decima tertia colūna versi. tertio principaliter. ff. de lege. primo.

Mortuo autē. Ibi dicit gl. q̄ mortuo filio arrogato p̄ arrogator habet prop̄rietatem bonor̄ arrogatorū, nisi sint persone que debent excludere eum. Que sint iste persone, dicit glo. filius arrogati, ⁊ oēs illi quibus deferūtur bona arrogātis, si non dedisset se in arrogationem. q̄ cum dat se impubes in arrogationem interponit stipulatio q̄ restituetur hereditas huic qui veniunt ab intestato, si ō cederet in pupillari etate, vt sup̄ra de adoption. §. cuz aute. Hic ōt q̄ nisi sint p̄sone q̄ dēbēt p̄ferri patri arrogatori i succedendo In illo §. cū aūt. nō ōt q̄ ille p̄sone fūt hēdes d. l. sz ōt q̄ habent actionem ex stipulatu ō arrogatorem. Dicit enim gl. q̄ ille p̄sē succederent arrogato ex testamento ⁊ ab intestato, saltem vtilit: vnde bene actus ex stipulatu succedunt. ⁊ probat hoc difficilit ff. de adoption. lege bis verbis. Queritur nunquid agnati ⁊ cognati ⁊ huius filij arrogati, vocentur vna cum patre arrogatoris: Inducit. l. q̄ sic. in authen. de heredi. que ab intesta. ōse §. consequens. Ibi dī q̄ fratres vtrinque cōiuncti veniunt simul cū patre. Nonne ōt q̄ ille persone que succederent ei si non esset arrogat⁹, succedunt ei si decedat in pupillari etate: Sed nonne fratres, si non esset arrogatus, excluderent arrogatorem: Certe sic ergo nihil est quereret q̄ veniant cum eo: q̄ fratres excludūt eum per legem. ō. de adoption. §. cū aūt. De alijs duob⁹ titu. dt dominus meus extra glo.

De obligationibus. Rub.

1 Obligatio qd sit, ⁊ de qua obligatiōe intelligat ei⁹ diffinitio.
2 Obligatio est iuris vinculum, ⁊c. id est. effectus vinculi.
3 Obligationis divisio.
4 Obligatio que prop̄rie dicatur civilis.
5 Obligationis singule species quo iure fuerint introducte.
6 Obligatio naturalis oritur inter patrem ⁊ filium, inter dominū ⁊ seruum. vel inter fratres qui sunt in eadem potestate.
7 Pena dupli est inducta per legē duodecim tabularū, pena quadrupli de iure pretorio.
8 Actiones an sint de iure civili, vel de iure gentium.
9 Vinculum duplex q̄n reperiatur in contractibus iuris civilis.
10 Obligationes quomodo deducantur in esse.
11 Sententia que inducat obligationem, ⁊ que non.
12 Impense quando possunt cōputari ab eo qui itinerando hospitat⁹ est gratis cū amico ⁊ eo reuerso vult cōputare cū dño ū possit
13 Dives dedit alicui multa, effectus pauper pōt aliū cogere vt ipsum alat.

Nunc trāseamus ⁊c. Ista rubrica continuari ad p̄cedentia tribus modis. Primo modo sic. Dictū est quomodo aliquid fiat verum nobis acquiritur per vniuersitatez. §. de re. di. cum tutilis sequentibus. ⁊. §. de here. que ab intest. sequitur videre qualiter aliquid sit nobis dubium. Vel aliter. §. de rer. cor̄ enumerauit inter cor̄poralia actiones ⁊ obligationes: cum igit sit tractatum de alijs incorporalibus in p̄cedentibus vt. §. de seruit. vsu. ⁊ heredi. ītē de hereditate: restat videre de obligat. ⁊ action. Sz q̄ obligatio p̄cedit actionem, cū sit mīr ipsi. ideirco p̄mittit de obligatiōib⁹: vel tertio tus. vel gl. ⁊ trea tractatū de obligationibus sic procedo. Primo exponēdo gl. licut Jaco. q̄ sunt aliquantulū obscure: vnde tractabo materiā obligationū. Dicit ergo litera. ⁊ Obligatio est iuris vinculū, exponitur iuris vinculum id ē, ius vincies, Sicut enim boues iumbos ligantur, ita ⁊ homines verbis obligantur, ⁊c. Sed certe hec exp̄ositio nō est bona: q̄ obligatio nō est vincies. imo id q̄ resultat ex facto q̄ vincit vel ligat cū iuris vinculo sm q̄ in sequenti apparebit. Secgtur in litera. q̄. iure vincīte. nā ipse ius vinciet vel ligat ipsa. nā obligatione adstringunt alieni⁹ rei solūdē causa. ⁊ ōt rei legate large intelligas, vt vome facta tā corporalia qnā incorporalia apprehendit, ⁊ ōia q̄ possūt in obligationē duci, vnde rei nomē tāquaz generalissimū p̄to elegit. §. li cert. pec. lege prima ad fi. Sequitur, sm nostre ciuitatis iura. Verba ista simpliciter exponūtur, vno modo q̄ referātur sm quod dicit gl. ad totam diffinitionem. Modelius dicerēt. si diceret q̄ referetur ad hoc verbum est secundum, hoc est obligatio sm iura diffinit, obligatio est iuris vinculum, ⁊c. exponendo istam glos. nitetur reprobare sic secundum istam exp̄ositionem. innitur hic q̄ diffiniatur sola ciuilis obligatio q̄ falsum est. q̄ patebit. sed certe ista reprobatio non habet apperentiam. gl. enim sic intendit arguere, obligatio diffinitur per ī⁹ ciuile: igit ē iuris ciuilis. Que argumentio nō est bona: multa enim diffiniunt p̄ius ciuile, q̄ non sunt iuris ciuilis. imo forte naturalis p̄mieui, vel turisgen. §. iure, perso. §. j. ⁊. §. de iure natu. circa p̄in. vnde exp̄ositionem istam non reprobo. Alij exponunt ⁊ referūt ista vel ba sm nostre ciuitatis iura. ad illud verbum adstringunt argumen. sm nostre ciuitatis iura. p̄iura ciuilia. Sz istā exp̄ositionē non approbo. nā sm hoc hz locū ista exp̄ositio q̄ diffinieretur hic illa obligatio tantum que a iure ciuili introducta est, ⁊ hz efficaciam per ī⁹ ciuile. q̄ tñ cōtrariū est, vt. §. subiūcitur. vel expone tertio ⁊ quarto modo vt in gl. Queri. ⁊ gl. p̄ius que obligatio diffinitur hic. ⁊ assendit inductine q̄ pulla obligatio diffinitur: q̄ non est nisi tripler obligatio vt supponit. ciuilis, ⁊ naturalis, ⁊ simul iunctaz; naturalis ista rū diffinit. ergo ⁊c. De ciuili ostendit q̄ nō est nisi duplex ciuilis sola illa que est sem. p̄ sola, alia que ē sola. s; sepnō fuit sola. Prima non diffinit hic: q̄ ex illa non adstringunt ex necessitate, vt p̄z in chirographo ante biennium. Si enim quis cōtēt⁹ recepisse pecuniam spe future, numeratiōis ciuilis obligat⁹ ē, ⁊ tū agēti p̄ eū ante biennium obstat. ⁊ exceptio nō numerate pecunie. §. de verb. obli. ⁊. C. de nō nume. rata pecu. l. Hetib⁹. Sic nec illa q̄nā habuit cōcomitantiā naturalis, vt est videre in eo cum esset naturaliter ⁊ ciuiliter obligatus, si stat sibi pactū de nō petendo, ipso iure tollit naturalis ⁊ remanet ciuilis sola. ff. de solu. lege Stichum. §. naturalis. Si ex ista ciuiliaga. obstat exceptio. nō pac. l. si vnus pactus. ergo nec ista hic diffinitur. ciuilis igit. sola nō diffinitur. Jē nec sola naturalis p̄batur. nā nō ē mīs duplex naturalis que semp̄ fuit sola, vt i pacto nudo i q̄ est naturalis obligatio sm doc. ff. de pact. l. j. ⁊ ea q̄ q̄nā habuit cōcomitantia ciuilis. Sz ex prima nō agitur. ff de pac. iuregē. §. quinimo. ff. de pact. leg. ē ergo cū p̄ ea nō adstringamur ex necessitate, ⁊c. nō diffinit hic. Itē nec illa q̄ q̄nā hz cōcomitantiā ciuilis q̄ aliū ā tū ciuilē sublata est: nā nec illa hz efficaciā agendi q̄ p̄ exceptionē vincebeat. ff. de cōdictōe ideb. l. Julia. ⁊ l. iuder. Itē nec vtraq; simul iuncta pbat, nā i Macedoniano ⁊ Velleano est ⁊ circa ipsū exceptio obstat. ff. ad Velleia. l. si mulier i fine. ⁊. ff. de act. ⁊ obli. naturales. ergo ex illa simul cōiuncta nō obligat aliq̄ cū effectu ergo nec simul hic diffinit. Hoc est ridiculū dicere. q̄ plura diffiniāt quātū ad h. q̄. n. dt gl. q̄ vtraq; hz diffinit. stellerit vtraq. si simul tucta ⁊ put i eo. facto cōcurrit vtraq; l. ciuilis ⁊ naturalis. Sedm hoc cōcedit rōnes q̄ pbāt q̄ nec sola ciuilis, nec sola naturalis hic diffiniat. Ad argu. notatu q̄ pbat q̄ nec vtraq; simul existēs respōdēt q̄ hic diffinit obligatio qua go ipso iure cōstringat ex necessitate dt gl. ēt quāuis obstet exceptio. vñ vī sic velle distinguere cū q̄rit vtrū obligatio q̄ nō extinguit ex necessitate. q̄ exceptio obstet diffiniat hic necne aut obstat exceptio nō q̄ non sit hic vtraq; vinculū obligationis. ⁊ talis obligatio q̄ sic sit inefficax. sic diffinit. dicūt alij. Sz certe ista distinctione nō approbo.

nam

nã sent in Macedoniano ꝛ Velleano agit ipso iure, ſz pũt elidi
mutuo actoꝛis p exceptionẽ. ita vbi tm̃ alic. tm̃ vinculum, ſcz ci
vile eſt, efficax actio ſed obſtat exceptio, vnde non credo qõ inter
iſtas quãtũ ad hoc ſit facienda differentia, reꝓbatur infra ō ex-
ceptiõe in primo. ꝛ in. §. pterea. §. itez in iudicio, vñ q hic diffi-
nitur cui obſtat exceptio nõ appꝛobo. nã talis nõ adſtringit ex
neceſſitate. ff. de verb. lig. debito 2. ꝛ de l. ñ. fideicõmiſſa. §. li rez-
ſz adhuc iſto opinionẽ gl. Bl. innuit dicere q vtrag; ſimul ſũ
cta hic diffinitur per quã ex neceſſitate adſtringũtur: ſed hoc vi-
detur eſſe falſum ſm ſententiam eius: q2 ſm gl. ex ſola ciuili agi-
tur cum effectu vt in ſententia cõdemnatoria ꝛ in cbirographo
poteſt biennũ, vt. C. de iud. l. actoꝛi. ꝛ infra de literarũ obligatio
nibus. Queritur cum per talez ex neceſſitate adſtringunt ad a-
lienã reſoluendã, non dicit eam diffiniri hic: vñ iſta opinio videt
deſtruere ſententiã eius. in hoc ego eũ excuſo ſic vt inſ plurib⁹ cõ
tingit, qõ ex ciuili ſola, vel ex naturali ſola, non agit cum effectu:
q2 iura adaptãtur ad ea q frequẽter accidũt: ideo intelligit hic
diffinitionẽ dari de iſta obligatione ex qua neceſſitate, ꝛc. hic eſt
de limul cõiunctis. ar. ff. de lega. l. nam ad ea. in auth. vt matres
deb. §. q2 matres. ꝛ cetera q tãgunt in gl. apparebũt in pſecutiõe
materie. Viſa ergo expoſitione gl. accedo ad mãi obligatiõis.
Et primo quero quid ſit obligatio. Deinde de ſpecieb⁹ obliga-
tionis, ſiue, de partibus, deinde ō exẽplis cuiuſlibet obligatiõis:
ꝛ vtrũ obligatio naturalis ꝛ ciuilis ſimul iũcta ſit obligatio, ſcz
ſubſtãtia: deinde querã p q viam obligatio in eſſe ꝓducat circ-
ſta multa deinde de iuribus obligationis. deinde per ſtrictã querã
de modis obligationis tollende, deinde de trãſactioni. ꝛ vltimo
q obligatio hic diffinitur. Primo quero q̃d ſit obligatio. Et iſta
queſtio eſt fatua, cũ litera noſtra dicat obligatio eſt iuris vincu-
lum, ꝛc. Dz certe imo ego oſtendo q obligatio nõ ſit iuris vincu-
lum, ꝛ ſic gl. dicit ꝛ bene, licut boues ligãtur funibus vel chordis
ita ligãtur homines verbis. vñ vt hic verba ligãtur, ꝛc. Ex eiñ
õt q verbis ligãtur. qõ eſt verũ cũ vinculo iuris, vnde eius vincit
vnde dicit glo. ius vinciẽs. Sed ſi quis dicit, ligatio eſt chorda,
vel illud q̃ boues ligãtur, male dicet, et ideo ligatio eſt id q reſul
tat ex applicatione ligameñti ad rem ligatã cũ factum vinciat vel
ligat cũ vinculo iuris, q aũt gl. dicit ius vinciens, manifeſte vult
qõ obligatio nõ põt dici, ipſum vinculũ. imo magis id qõ reſul:at
ex ipſo vinculo vel effectu ipſius vinculi: res aũt cum vinculo iu
ris ligat. ex quo ligameñto reſultat obligatio, ꝛ poſſibilitas agẽdi
q poſſibilitas ſi reducatur ad actuz agẽdo in iudicio eſt, actio vt
patebit in tractatu de actiõe. ꝛ bene dixi q facta, cũ vinculo iuris
diligãt ſicut nos dicim⁹ in aliq facultate, qõ homo generat homi
nẽ, ꝛ ſol, id eſt, homo generat hominẽ cũ adminiculo, velꝛcũ affluẽ
tia ſolis, ꝛ aliquoꝛũ coꝛpoꝛum ſuper celeſtiũ, ꝛ intelligo facta ver
ba ꝛ cõtractu. nã contrahere facti eſt. ff. de cur. fur. in l. conſilio.
ergo q dicitur quod oblatio eſt ius vinculum, ꝛ intelligo. id eſt,
affectus vinculi, id eſt iuris vincientis: nõ q ibi ſit formalis pre-
dicatio dicendo, obligatio eſt iuris vinculũ, ꝛc. Intelligo ſimili
ter expoſitum alibi. lex dicit, ſeruitus eſt conſti. iuris gentium
vt tu intel. q ſeruitus ſit ita conſtitutio vel ſtatum q captus ef
5 ficeretur ſeruus eſſet fatuũ. patet quid ſit obl. † Sequitur vide-
re ꝺ diuiſione obligationis. Obligatio q̃q diuiditur quia alia
eſt ciuilis, alia pretoria. Sed iſtam diuiſionẽ obligationis non
proſequoꝛ. q2 apparebit. i. §. primo. Ilio mõ diuiditur obliga.
Obligatio alia ciuilis alia naturalis. ꝛ ſi queras. nũqd ſunt ver
ba legis: Rñ. q ſic in ſeruitutem legum. ff. de actio. ꝛ. obl. l. na
turalis de verb. obl. l. j. §. ſi quis ita. ff. ō fideicõ. l. fideiuſſoꝛ obli
gari, §. fideiuſſoꝛ. Diſtinguũt doctoꝛes triplicem naturalẽ. Eſt
enim dicũt ipſi quedã naturalis quã i⁹ diffinulat. q̃, oꝛiũ ex inſti.
naturali: q2 qa obligatur bũ facere bũ facienti, de qua ſit mẽtio
vt. ff. de pe. here. l. ſed. ꝛ ſi. l. §. conſuluit. ꝛ. ff. de cod. ind. l. ſi nõ
ſolũ. §. libertus. ꝛ ō in ius vocã. l. ñ. ꝛ dicũt q iſta naturalẽ i⁹ diſ
ſimilat: ego dico quod ſm eos nullum habet effectũ talis obli-
gatio de qua dicetur. i. §. ſi queret ō iuribus obligationis. dicũt
ipſi. eſt alia naturalis quã ius recipit ſicut eſt: ꝛ ideo in eo ſtatu
tz eam in quo venit: qui non auferetur alicui ſibi, nec dat ei alicꝛ
efficaciã. Iſta eſt naturalis, que reperitur in nudis pactis: q2 ñ
hz efficaciã agẽdi qõ ſit ibi naturalis, inducerẽ. l. ff. de pact. l. j.
item q ex ea non naſcatur actio. ff. de pact. l. iuriſge. §. quinimo.
C. de pa. l. j. Talia eſt naturalis q̃ ius recipit ꝛ eã adiuuat, vt ſunt
ille obligationes: que naſcuntur ex ſctibus iuris gentiũ. nã iu
re gentiũ erat quis naturaliter obligatus, tñ contractus ꝛ oẽs
obligationes fuerũt introducti de iure gentiũ. ff. ō inſt. ꝛ. iur. l.
ex hoc. ꝛ. §. de iure naturali. §. ius. aũt naturale. ſz i⁹ ciuile ꝺdit
iſtis obl. efficaciã agendi. ff. de pac. l. iuris gen. j. Rñ cum aũt
iure ciuili nõ ageretur. ff. de oꝛigine in. l. ꝺ. §. inde ex his Et iſta
6 naturalẽ dicunt poſſe dici appꝛobationẽ ciuilẽ. ꝛ hoc eſt q ſtati
ſubiecit pꝛoxi. §. quod † obligationes aut legib⁹ ſunt inuẽte aut
legibus appbate. Obligatio ciuilis dz ꝓprie illa q introducta ẽ
a iure ciuili, licut ſtipulatio. ꝛ alię ſcz⁹ introducti de iure ciuili et
quibus ſemp agit cũ effectu. Qui aũt q̃, ꝛ q̃liter ſunt inuẽti ō in
re ciuili, ꝛ ꝺre ſem p habẽt effectã agẽdi nõ ꝓſequoꝛ ad preſens:
7 q2 ad hoc habuiſtis. §. de iure naturali. §. ius aũt gentiũ. † Sequi-
tur videre quo iure ſingule ſpecies obligationis fuerint introdu
cte, ꝛ primo q̃rit, quo fuit introducta illa naturalis, quãuis diſſimu
lato. Ad hoc rñ ꝛ dico q ẽ introducta a iure naturali ꝓmeno. ñq2
i⁹ naturale, ꝓmeũ aliq̃d ſtatuat, q̃d verũ ẽ q nihil ſtatuit: hz q2 ñ
la pitia q2 habẽt oĩa animalia q̃ in celo ꝛc. a iure naturali ꝓmeno
ẽ. Ius naturale ẽ peritia illa q̃ natura docuit oĩa animalia. Su-
pra de iure naturali. in pri. Dicit q̃ ciuiliter qõ reputat ſe obli
gatã bñ facienti. iſta eñ peritia videmus oĩs animalia cẽſeri vt
ꝓ ad ſenſuz in canibus. q, diligũt ſibi bene facientes. Naſcitur
iſta obligatio ex facto beneficio, cũ ad vinculũ illius iuris natu-
ralis ſuo modo, cuius iuris equitas dictat bene facienti bñ facere
Illa aũt obligatio q̃ i⁹ recipit ſicut eſt in nudis pactis, vt. ff. de
pac. l. j. eſt introducta de iure gentium, ꝛ pꝛobatur. ff. ō ſi reg. Et
quare dicit naturalis ex q̃ eſt introducta de iure gentiũ. Dicitur
ius naturale, ſ. de rerũ diuiſi. §. ſingulorũ. ꝛ. §. ꝓ traditionẽ. ſ. q
dicunt iſtam obligationẽ recipi a iure ciuili ſicut eſt ꝛ nõ aduuna
ri ius ciuile, videtur nõ eſſe verũ. q2 exceptionẽ parti illa obliga
tio q̃ eſt in pactis nudis, vt in palle. l. ſi quis in regen. §. exceptio ẽ actio
nis exclusio. ff. ō exce. l. ij. ergo cũ excludes ſequat excluſuz, ꝛ ex
ceptio excludit actionẽ: ergo exceptio ſequit actionẽ ſz ſz eos ac
tio ẽ de iure ciuili. ff. de oꝛi. iur. l. cũ. §. deinde. ergo in multo foꝛ
tiꝰ ſunt exceptiões de iure ciuili. aut ergo oblig. illa nõ pariat ex
ceptionẽ, q falſuz ẽ in lege illa iuregen. aut exceptio virtute ha
bebit ō iure ciuili. aut ergo obligatio ō iure ciuili, obligatio illa
nõ pariet exceptionẽ q falſuz ẽ, vti. l. illa. iure gen. aut exceptio virtu
te habebit ō iure ciuili. ꝛ ōtrariũ ipſi dicũt. Preterea oppo.
Ipſi dicũt ꝛ eos q̃ illa obligatio naturalis eſt ō iure ge. introdu
cta. ꝛ ōtra ſeruꝰ naturaliter obligatur. ff. de cõdi. inde. naturali
ter. ꝛ de pec. lege ſed ꝛ ſi apud. §. peculiũ. ſed ius gẽtiũ nihil eſt. ꝛ
nihil reputatur. Eld hãc tñ vltimã poſſet reſpõderi qõ imo iſta o
bligatio bene põt dici iuriſgen. inuentione. ꝛ tu opponis, q̃o er
go obligabitur ſeruꝰ iſta obligatione. cum illo iure nihil reputa
turꝰ Reſpõdeo, ius gentium dicit eum obligari nõ inſpecta pſo
na illius ſtatus, q̃ẽ habet de iure gentiũ. ſed ſm ſtatum q̃cz hz
de iure naturali primeno: vnde nõ cõſiderat eum vt nunc. verum
eſt q̃, q̃atum ad ius ciuile perſona eius nihil eſt. ff. de reg. iur.
le. qõ attinet. ꝛ lege ſeruitus. ſed cõſiderat eum vt tunc. ꝛ hoc q̃
dicit lex ſubtiliter intellecta, quod iſta obligatio naturalis q̃ nos
dicimus ſeruũ obligari, vel quod nos non dicimus ſeruo acqui
ri, vt repetitionẽ inbibeat naturaliter intelligenda eſt, id eſt, cõſi
derandus eſt ſtatus quez habebat iure naturali primeno. Sz ad
primã opinionẽ notabiliter reſpondeo, vel q2 verum concludunt
quod aliquis recipit a iure ciuili, vel ꝓcedit ſuppoſitione cuius-
daz ſalſi, ſcz quod actiones ſunt de iure ciuili. Sequitur videre
quo iure introducãtur ciuilis, ꝛ de illa planũ eſt qõ introducatur
de iure ciuili. vt in ſtipulatione patet, que eſt iuris ciuilis: infra
de actio. §. cõſtituta. ꝛ ſic intelligo obligationes. Eſt aũt multi-
plex naturalis, vt viſum eſt, ſed illi qui primo tractauerũt de pꝛ
cipijs illius naturalis obligationis que eſt introducta de iure na
turali primeno non curauerunt tractare: ꝛ credo qõ ratio fuit
illa ſm illos: q2 nullum hz effectum iuris. inde eſt quod dicunt
eam diſſimulatam a iure quod non videtur verum: vt. j. patebit.
ꝛ ſi tractauerũt, principium obligationis naturalis illius ius re
cipit vt eam inuenit, illius ſcilicet que eſt in pactis nudis, ꝛ ſunt
illi⁹ obligatiõis tria pꝛincipia vt ipſi dicunt, cõſenſ⁹. naturalis
equitas, ꝛ iuris pmiſſo, vt ẽ videre in pacto nudo. nã tibi ẽ ꝓſenſ⁹
cũ pact⁹ ſit duoꝛũ vel pluriũ in tẽ placitũ, ꝛ cõſenſus pꝛincipia
naturalis obligationis de iure ciuili naturali primeno omittit
q2 dicũt qõ eius effectus nullus eſt. vñ dicunt qõ ius eam diſſi
mulat. Prima naturalis obligatio quã ius recipit vt cã inuenit
eſt conſenſus vt dicunt, q2 nulla eſt obligatio ſine conſenſu. ff. de
pact. l. j. in princi. ꝛ. §. adeo quod verum nõ eſt vt patet in neg.
gitur actus que tũc ignoraũs q2 nõ cõſenſit. ꝛ in lege aliegata ar
guit de litera ꝛ obligationibus dicit enim litera nulla obligatio
ſine cõſenſu eſt. Sequitur ſiue re ſine verbis fiat. Iste pꝛincipium
huius obligationis eſt naturalis equitas per. §. naturalis. qõ nõ
eſt verũ ſemper ꝛ naturaliter, imo ſtatutũ iuris gẽtiũ poteſt eſſe
iniquum, ſtatutum ciuile ꝛ iuriſgentium ſit ſtatus, ſi ſit iniquꝛ
naturalis iuris eſt iuris equitas, ſicut ſtatuti eſt iuris equitas. Ite
tẽ pꝛincipiũ naturalis obligationis eſt iuris permiſſio q̃ pz vt
dicit in pupillo, qui ſi pꝛomittit tutoꝛi vbi eſt cõſenſ⁹, ꝛ naturalis
equitas nõ eſt tñ iuris permiſſio, q2 ius nõ permittit pupillum
contrahere cũ tutoꝛe, vnde non eſt obligatio. ꝛ ſic intelligunt le-
gẽ. ff. de actionibus ꝛ obligatio. lege. pupillus. Secus ſi partic

pupillis ꝛc nualiū sic. tunc cū obligat naturaliter. ff. de auto. tu. l. j. ad fine. Ifud tertium de iuris permissione bene cōcedo, q2 si ius p̄hibeat obligationes cōtrah, nulla cōtrahit̄ur vt. C. de leg. l. nō dubitaꝫ. z est verum si stet in finibus p̄hibitionis, vt ibidē z est mirabilis: q2 lex legis rō impediret naturalem obligationeꝫ contrahi. ꝫ id ꝙ. ē. de leg. agna. tut. in fi. p̄incipiū ciuilis obligationis dicunt ꝙ est cōsensus. ff. de pactis. l. j. z de act. z oblig. nō figura iuris p̄ceptum qđ patet in obligatione literarū: q2 ius p̄cepit vt fit obligat⁹ solus effectu ante biennū tamen bꝫ exceptioneꝫ vt. j. de lite. obli. C. de non numerata pecunia. l. in ꝫ ctibus. Ite naturalis equitas nō est p̄incipiū huius obligationis: q2 nunquā dictaret naturalis equitas quod q. p̄missi t spe future numerationis, nec est numerata, qđ cōpelletur ad soluendum nec ꝙ cōdemnatione debitoꝛ cōpellatur soluere, qđ tamen fit per ciuiles: vt ipsi dicūt; dico quod eodeꝫ modo in naturali q̄ est de iure gen, verlatur naturalis equitas, si fit statutū iurisgētius equū codē modo in ciuili obligatione si ciuile statutū cōtinet equum p̄incipia naturalis obligationis z ciuilis simul iūctaꝫ. sunt ꝛsensus vt pꝫ in emptione, dicunt ipsi, qđ sine cōsensu nulla est: vt ff. de ꝛhē. emp. l. in emptionib⁹. Ite⁊ naturalis equitas: q2 nec tā dignū ꝛc. vt. ff. de actio. emp. l. ex empto. ꝭ Ite iure ap. ꝓbo qđ si matoꝛ rxp. annoꝛ vendidit rez cui⁹ ē cōmerciuz lex ap. ꝓbat cōtractum hunc intento actionē: vt ff. de actio. empt. l. fin. secus si pupill⁹ vēderet sine authoritate tutoris, z tūc q2 i⁹ ciuile nō ap. ꝓbat, deficeret ciuilis, z cōtraheretur sola naturalis. ff. de auctoritate tutoꝛ. l. j. Certe dico qđ emptio ñ ē emptio. exemplū ō naturali z ciuili simul iunctis. vt. j. videbitis e go dico oē p̄incipiū obligationē est factū ex quo resultat obligatio. specia p̄ncipiū naturalis; soli⁹ est authoritas iuris gē. cū sua rōne p̄incipiū obligationis ciuilis ꝫ ciuilis sine authoritate ē authoritas illi⁹ iuris cū sug rōe, si illud ius habeat rōnem: q2 quedā iura ciuilia sunt que nō habēt rationē: z de hoc habes de leg. l. casum. ꝭ p̄incipium naturalis obligatiōis iuris naturalis p̄imeui est factuz z impensum bñficiū. Ite rō seu equitas illi⁹ iuris qđ oia docuit animalia est z dictat ꝙ ciuilibet bene facieti se reputat obligatū ꝙ p̄te dictat, rñdeo p quodam instinctu in p̄incipio. Sequitur de exemplis, z primo de exemplis naturalis. z diſtingue, naturalis quedam est efficax, quedā ineffica. Ineffica. duplex, q̄daz sola q̄ superfluit, sola, z de illa bꝫ exemplus in pactis nudis. ff. de pactis l. j. ⁊ Ite⁊ exemplū de naturali ineffica est, si pater cōtrahat cum filio, vel dñs cum seruo, vel inter fratres qui sunt in eius potestate. ff. de cōdictio indeb. l. frater a fratre. z si id quod exemplū de naturali q̄ quādoq; habuit cōcomitātiam ciuilis est, tu es mihi obligat⁹ naturaliter z ciuiliter, ego cōtra te. tu es absolut⁹ tollit ciuilis z remanet naturalis: vt. ff. ō ꝺditione. iud. l. Jul. Item est exemplū de naturali ineffica in testō min⁹ solenni, vel in testō ꝙ excedit ꝺodrantem. l. que hoc dicit. C. ad l. fal. l. errorꝫ si sic, persuadetur: q2 in pactis nudis in quibus deest verboꝝ solennitas dicim⁹ cōtrahi naturaleꝫ, similiter in testō in quo deest solennitas in numero testiuz vt in ceteris; dicim⁹, cōtrahi naturalem obligationē nō dico ex testō, sed quasi ex cōtractu additionis hereditis. vt. j. de obligationib. ex cōtractu. §. heres. Item testim. p eo quod excedit ꝺodrantem nō habet legem p̄o se, imo potius cōtra se habet legē falcidiam que quidem lex falcidia in his que excedunt ꝺodrātem ciuilem impedit cōtrahi obligationē admi nistrationis. ff. ad. l. falc. l. ꝭ Plautius. z. l. linea margarita z. z. C. ad l. falci. l. pr. z hec sunt vera exēpla de naturali ineffica. Exēplū ō naturali efficaci est in ꝫctibus iuris gen. in quib⁹ dico esse solam naturalem obligationē. z hoc bꝫ efficaciā agendi per ius gētium z est ō inſti. z iur. l. ex hoc iure. Et ibi notaui, non nego quin posset dici ap. ꝓbatione ciuilis ꝫ hoc, ap. ꝓbationē hoc addit z exemplum de ciuili obligatione est ciuilis sola, z ciuilis sola que q̄ꝫ habuit cōcomitantiam naturalis, ecce exemplū ō sola ciuili efficaci q̄ semper fuit sola in hoc mihi debes. gēnat⁹ ex ea ad decē. inducitur ciuilis q̄ oia inducta vt dicūt sint de iure ciuili. vt. ff. de o. ig. iur. l. ñ. §. oi. ecce exempla de alia ciuili q̄ nunq; fuit iuncta naturali. z efficax ex in obligatione literaꝝ. ante bien nium nominatur infra de literarum obligatione: sed hoc non ap. ꝓbo. Sed ecce exemplus de ciuili que fuit q̄ꝫ iuncta naturali quandoque ex mihi debitus naturaliter z ciuiliter. facio pactuz de non petendo tollitur naturalis sed remanet ciuilis. vt. ff. pac. le. p̄fecens ne peteret. Item exemplum ciuilis efficacis est in delictis. nō dico in oibus, sed in illis que coercentur p legem cū pauperie: vt. ff. si ꝺpau. fe. dicatur. l. j. Et hoc posset dari exēplū ō ciuili ineffica. vbi deliquit filiꝰ ꝫ patrē, vel seruꝰ ꝫ dñz z bene, dico in delictis q̄ quidā dicūt: q2 in delictis nō cōsentit quis ad penā vnde non est hic naturalis: vt. ff. de pac. j. Ego dico q̄ ad naturalē inducendā nō exigitur semper cōsensus. vt. s. z si exigeretur intelligeret tacitū cōsensuz, in delictis vt eo ipso q̄ qs deliquit, velit penā. vt. ff. de posth. l. j. §. ad bestias. z ar. ff. ō iure fisci. l. imperatoꝛes. Dico. n. qđ furta coercēt p̄ius gētiū. ite. lligo hoc in diſſinitiōe furti: vt. ff. ō iurtis. cū ca ꝓncipiū. e ar. s. ō rerū
7 diuisiōe. §. singulo z. ⁊ aue, q2 ñ dico qđ pena ꝺupli vel ꝺquꝺrupli sit de iure gen. imo pena ꝺupli etiā p. l. xij. tab. pena ꝺquꝺrupli ꝺu re p̄etoꝛio. vt. j. de p̄escrip. §. furti. z. j. de noxa. ꝭ dico qđ iura coercēt iure gē. ñ ista pena. ſz alia ꝙ nos ignoram⁹. Ide⁊ iure naturali p̄imeuo pt ponere exēplū i maleficijs, es obligat⁹ alij ñ malefacere, vel nō cōuitiari: ergo q libet ē obligat⁹, arg. ff. ō illi. z iur. l. vt videt. Exēplū ō vtraq; simul iūcta potes videre ff. ō illi. vbicunq; ē distributiuū ꝺuoꝝ sec tur videre cetera obligatiōis. ciuilis z naturalis in eod. ꝫcta sit vna vel plures. Ista qōe p̄mo explicabo in cōtractibus iure gentium, vt in emptione que ē de iure gentiū, verbi gratia emo a te aliquā rē, z sic est naturalis: q2 nascet ex cōsensu: vt. ff. de pactis. l. j. Certe ista qōe p̄cedit alia,
8 sez vt actiones sint de iure ciuili, vel de iure gen. z vtq; ista p̄ma p̄mo expediā. De hoc ē diuersa opinio. Dicūt doc. cōiter qđ actiones sunt de iure ciuili z inducūt. l. q. ē tē ex legib⁹. l. actio. here. ditarie sunt: vt. ff. de oꝛig. iur. l. ñ. §. deinde. vnde dicūt ipsum bꝫ expīle qđ actiones ō iure ciuili. Ite⁊ hec pꝫobātur sic, inuentione q̄ sunt ō iure gētiū enumerāt̄ur qđ actiones sint de iure gētiū iuxta illud, qđ de vno cōceditur. de alio negatur. arg. ad hoc. ff. ō iudi. l. cū ꝓtoꝛ. l. heres. Ad istā qōnem, sez, qđ debēt enumerari. C. de ca ꝺu. tollen. §. fina. Ite⁊ ibi enumeratur in ꝺitiō ꝺus iuris gētiū. l. stat in obligationibus. z nō p̄cedit vltra. ergo. ꝛc. Et qđ ō vno cōceditur, de altero denegatur: vt. ff. de iudi. l. ꝓtoꝛ. t. C. de pecu. l. maritus. Dño meus dicit cōtrariū z ōt qđ actiones sunt de iure gentiū z quod in omnibus contractibus iuris gētiū agebatur, quod ridiculum esset dicere qđ nō obligaretur z non agere tur. Ite⁊ dicit ipse, z hoc dicit. §. deinde. dicit ēm ibi cōsequenter quid est ēm componere z certe componere est p̄ius inuentuz in melius oꝛdinare. Sic etenim exponit glo. expolite in ꝛxi. ergo cum tu dicis q̄ iure ciuili sunt cōpolite, sequitur ꝙ p̄ius inuen. z ante ius ciuile. ego dico q̄ actiones sunt de iure gentium. Ite⁊ ad hoc est qui reperitur captū in iure quo iure introducte sunt ergo iure anti quoꝝ ascribēdū est. z ꝙ iuri anti qui oꝛi ascribēdā est, vbi nō est cautū, habes. ff. fi. reg. l. in funeralib⁹. sic ergo ista qōe. decisa obl. tm̄ id est, vnū vel duo vincula. z valet ꝙ sit vna l. dicit tota obl. ꝛc. ff. de fideiuss. l. si debitor. z hoc tñ signū distributiuū est vni⁹ totius integralis, ergo apparet q vna ē obl. in ꝫctibus iuregentiū. z i conditione z que nō indiget auxilio iuris ciuilis, quia vna est obligatio tm̄ sine vinculo. l. naturalis. nā vt dixi isti contractus habent efficaciā agendi. iuregen. Sz dico q isti contractus dicuntur de iure ciuili ap. ꝓbatione. ñ q2 aliqd habent de iure ciuili, sed q2 ius ciuile eas ap. ꝓbat, z in melioꝛem. ꝛmat, z hoc innuit. j. eod. tit. vbi dicit ciuiles sunt. ꝛc. Ite⁊ in ꝫctibus iurisgen. Si ergo tu diceres ꝙ ibi esset reperire obl. ergo sequeretur quod esset de iure ciuili ꝙ est tex. vt. ff. de iure natur. §. ius aūt de pactis ꝛc. vt. ff. de inſti. z iu. l. ex hoc iure. vñ si tu dices ꝙ in obliga. de iuregen. esset ciuilis falsum diceres. ex quo lex dicit pactis, z in ista sententia resideo ꝙ ideo in obligationib⁹ iurisgen. non fit nili vnū vinculū naturale tm̄ ap. ꝓbatum, ciuili iure: nam q confirmat, nō dat. Illud est notandum ad vtranque viā quod qui confir. ñ dat. z qui confirmat, dat. ff. ō iu. om. iu. lege. z q2. Sz quero. nūqđ i contract. iuris ciuilis sit duplex vinculum: Et videtur distinguendū in ista questione aut de eo contractu cui ius ciuile dat efficaciā, aut de eo contractu cui ius ciuile non dat, sed quia eum informatin melius. et ē ponere exemplum in contractu emphyteotico, sed de quo dubitabatur quis esset contractus ante ius ciuile sine lege bonus anponi possit sub speciali titulo, vt pꝫobatur infra locati conducti. §. adeo aūt. sed certe in tali ꝫctu iuri ciuilis qui anteius ciuile erat efficax, dico tm̄ esse vnum vinculū: q2 hoc ꝑtinēdo rerum dominio lege qua ratione. Si vero queris de contractu iuris ciuilis: quia ius ciuile dat ei efficaciam, distinguo aut sine lege aliqua erat talis contractus iuxta quā poterat contrahi aliqua obli. sed ius ciuile reposuit in obl. nec erat ante aliā reperire naturalem, z tunc dico quod est vnum vinculum, scilicet ciuile tantum: aut poterat contrahi obliga. naturalis aut ciuile, z tunc dico qđ est recipere duplex vinculum. vt ē videre in stipulatione: nam consensus introductus erat naturalis. ité per ius ciuile additur forma stipulationi ex qua nascitur ciuilis
10 argmento. ff. de cond. ind. debiti. lege si fideiuſ. ⁊ Sed quero quo modo obligationes inducunt in esse. Rñdeo z dico per viam generationis z viam creationis. Est differentia inter generationi z creationem: Creatio enim fit ex nihilo, sed generatio fit ybi est materia que regulari oꝛdine sufficeret ad cōtrahendā obl. si haberet iuris oꝛdinē. Dico si ius ciuile facit aliquā obligationem illam dico generationē: sed ō factum alias materia nō erat talis q̄ regulari oꝛdie sufficeret ad contrahendā obligationem tunc ius ciuile superueniens facit aliquā obligationem, dicā illā con

trab

trahi. arg. ff. de actio. & obli. l. obligamur. sic ergo vides q̃ obli-
11 gatio deducit ꝓ gnratione & creatione. ✝Et gratia huius q̃ritur.
nunquid snia inducit obligationem? Videtur quod sic, ad min⁹
de sententia ꝺdemnatoria inducit actionē in factū, sed actio nō
pōt esse sine obligatione: q̃ obligatio est iure actionis. ff. de, pcu.
l. licet. §. ea obligatio. ergo &c. Ad appositum q̃ sententia nō in
ducat obligationē, habes. ff. de obli. l. ex diuerso. & ff. si seruitus
vēdicetur. l. sicuti. Quid dicemus. Dico ꝓ veritatem q̃ snia con-
c demnatoria nullam inducit c obligationē verā. sed tantum ꝑsum
ptionem existentie obligationis lex dicit q̃ sententia habetur ꝓ
veritate. ff. de reg. iur. l. res inducta. ergo &c. Doctores dicunt ꝙ
q̃ inducit actionē, & quid sit effect⁹ huius discussionis habes. ff.
de literar. oblig. Sed ponamus cum tutoribus q̃ inducat obli
gationē. Quero vtrū inducat naturalē: & dico q̃ nō, q̃ similis
rō similia iura tollit. ff. de le. agna. suc. in fin. sed sententia nō est ō
naturali iure. ergo &c. q̃ naturalē non inducat. Ad oppositum
q̃ inducat naturalem: q̃ ex sola ciuili non agitur ad minus cum
effectu vt habuistis. ff. ti. Itē, hic nō intelligitur ō sola ciuili. vt
j. de excep. §. preterea. ff. de sol. Stichus. §. naturalis. Dño &so
dicit q̃ ꝑpter sententiam nō inducitur naturalis, & respōdet ad
argam dicta: q̃ dicis ex sola cōi non agitur, verum est regula-
riter, tamen fallit in literarum obligationibus. ff. de cōd. ind. l.
Jul. C. de nō nu. pe. l. in Scribus. & j. de perpe. & temp. actio. ff. ō
verb. obligatio. l. Stichū. Dño meus dicit ꝙ, & per rationem in-
ductiue. Ter dicit quod condemnatus si non appellat, cōsentire
vi. C. de app. l. q̃. qui ad ciuilia. & C. de poſt. l. j. cuꝫ dicit placita
&c. ergo cōsentit, & obligatur naturaliter, consensus inducit natu
rales. ff. de pac. l. j. Si vero appellat, aut ꝓsequitur suaꝫ appella
tionem aut nō. & isto casu habetur ꝓ eo ac si nō appellasset. C. de
appel. rec. l. q̃. sed si non appellasset, cōsentiret, vt. s. ergo. &c. Si
vero ꝓsequitur suam appellationem, aut obtinet in cā appella
tionis aut succumbit. Si obtinet non est querēdū de prima sen
tentia. q̃ nō ꝫ effectuꝫ. Si vero succubit, aut appellat secō & pōt
aut non. S vero nō appellat secō nō ſ ꝫ tertio appellare. in rubro
& in nigro. & in isto casu aut tu dices q̃ non consentit: tertio ap
pellat ad deū dicens. si possem, appellarem &c. Sed isto casu dico q̃
habetur ꝓ cōsentiente. ex quo nō ꝫ iustam causam contradicēdi
haberetur ꝓ cōsentiente. habes. ff. sol. ma. l. si dotem. nā bene scis
q̃ nō pōt recipere dotē ſ nisi cōsentiēte filia. pone ergo filiā. Rñ.
esse dicit & nō ꝫ legitimā causam cōtradicendi. dicit. l. alleg. q̃
habetur ꝓ cōsentiente, ergo inducitur naturalis. ergo &c. Di-
co ꝙ, sed quod non inducitur naturalis per sententiā & ꝓbatur
sicnam idem est modus tollendi & inducendi obligationē. ff. de
so. Stichum aut Pamphilum, naturalis. Sed pone q̃ virt⁹ de
bitoꝫ est absolutus, nunquid per sententiā tollitur naturalis?
Certe nō, vt. ff. de cond. indeb. Jul. & j. dicit & soluit vt non repe-
rit: q̃ naturalis debitor remanet. Sequitur de iure obligationū
naturalis, iuris gentium, & dico q̃ vna virtus est que inducit cō-
pensationem. l. etiam. §. q̃ natura. Sed a virtus est q̃ ei accidit
fideiussor. infra de fideius. in ꝓn. ff. de fideius. fideiuss. obligari.
ff. de fideiusso. Tertia est: quia potest nouari. ff. eod. l. j. Itez
pōt cōstituī. ff. de cōsti. pe. l. iij. l. q̃. l. j. §. debitum. Itez inducit ex
ceptionē. ff. de pact. l. iuris gentium. §. quinimo. Item inhibet re
petitionem. ff. de cōdi. l. si pene. Sed quero que sit virt⁹ iuris na
turalis primeui. & certe doctores nō intromittunt se de ista vī de
q̃ eius nullus est effectus, sed certe ego ꝙ, & dico q̃ materia est
eius virtus prima, dico q̃ non inducit repetionem & quero. nun
quid ista obligatio iuris ciuilis ꝓtineui impedit repetitionem
verbi gratia. ego feci tibi multa bona. dinō tu mihi rem aliq̃ tra
dis dicēs tene istā. & ē nō cōmodo quero. nunquid potes repere:
Arguit q̃ non q̃ vbi quis solvit ꝓstinum debitū, vt non possit
repetere, nisi ꝓbet indebitum. ff. de, pb. l. cū ō indebito. & certe
dico q̃ isto casu vbi quis est obligatus iure naturali ꝓmeuo q̃
talis est effectus isti⁹ obligationis, q̃ ꝓsumitur animꝰ donādi.
arg. ff. mādati. l. si vero non. §. idem pap. Pone, abbas dat ali-
cui aduocato multa bona. hoc fecit de iure, dinō moritur aduoca
tꝰ. Dico q̃ ꝓsumitur habuisse animū. abbas vult repetere, nūqd
pōt donādi. ex q̃ fuit aduocatꝰ suꝰ? Itē ostenditur q̃ alia est vir
tus & maxima, pone fideiussor per te creditorē talis cum multa
bona fecit. q̃ deinō creditori remittit obligationē, nunquid ego
fideiussori, creditori, & tunc ꝓsumitur q̃ animo remittendi ille remit
tit. & tūc pōt agere circa eū actione mādati, aut nulla bona fecit ei, & 12
tunc nō pōt. Istā oppositionē habes. ff. mand. l. idcoq; in fi. & l. si
vero non remunerādi. in ꝓn. ✝Itē iura ista sunt in. arg. ad opi-
nionē ō eo q̃ mittitur. Rom. ꝓ alio. & in via hospitis tur cū ādā
amico suo. deinde cum fuerit reuersus vult cū dño suo cōputare.
Domine erā impensurus decē de meo. nisi fuissem hospitatꝰ cū
amico: vñ volo habere ista: q̃ illa argum. per iura ista. si alias ei
amico suo fecisset. q̃ pōt domino suo cōputare q̃ ꝓsumitur
animus remunerandi, alias non, vt in l. si vero rem. §. ꝓ alleg.

13 ✝Itē effect⁹ est, pone, dedit tibi multa, de diuite venio ad pau-
tatē & nō habeo vñ possim me alere. nunquid possum agere ꝓ
me alas: ō dt gl. q̃ō sic, & agam q̃ō reddas ea que tibi dedi gloſſam
habes ff. de revocād. donat. l. h. Item effectus ciuilis obligatio-
nis est q̃ō efficax est ad agendū. licet exceptio obsteret: & si aliq̃
fuerit naturaliter & ciuiliter obligatus mihi, & fecit tibi pactuꝫ ō
non petendo nihilominus agam, sed obstat mihi exceptio. ff. de
pact. l. si vnus. §. pactus. & j. de excep. §. preterea.

ADDITIONES.

a ¶Sunt invēte. Adde quo in re sunt instituteq̃ōes Bar.
in. l. ex hoc iure. ff. de insti. & sub.

b ¶Exemplū de natural. Quare non cedat obligatio ciuilis inter
patrē & filium in potestate. Nō cōis doc. ꝫ Bar. in l. frater a fra
tre. ff. de cōdi. indeb. est ratione patrie potestatis q̃ est de iure ci
uili inuenta, & iure ciuili pater & filius cēsentur vna & eadē ꝑ-
sona: & sic idē nō pōt esse ibi obligatus. Ex quo infert do. Jas. ibi
in nona colūna versi. capio ita q̃ō ꝙ rancigene ex q̃ subiacēbant
Romano imperio in eis nō cadit patria potestas ꝓ gl. q̃ reputat
sing. inst. de pat. potest. in ꝓn. quam glo. sing. notat Ias. al. in. c. j.
an marito succe. vxor, in benefi. & in c. li duo fratres. in fine, ō fra
tre no. in vsi. feu. alias tres rationes quare oriatur obligatio ci-
uilis inter patrē & filiū recitat dominus Jas. post Bart. & alios
in. d. l. frater a fratre. loco vbi s. Aler. in j. lec. vide omnino ꝓ eū

c ¶Nullā iducit. Adde & vide oino dic. Jas. i. l. Jul. ver. debitor. 25
decima. v. col. versi. teneo ergo. ff. de cōd. ind. vbi recitat opini.
doctoꝝ, tādē ꝓcludit cū opi. Bartoli q̃ō dt verā & cōmunē q̃ ex
snia ꝺdemnatoria oritur naturalis obligatio, in ꝓpria descendens
ex equitate iurisgētiū. alleg. tū Bart. ibi ꝓxiū in lege si plures.
in ꝓn. ff. de fideius. & in l. cum quis. C. de in. & fact. igno.

De verborum obligationibus. Rub.

1 ✝Stipulatio omnis quibus possit fieri.
2 Promissor an possit statim conueniri & quomodo intelligatur.
3 Clausula singulis annis apposita in stipulatione, in cuius tanoꝛes
videatur apposita.
4 Stipulatus est quis aliquid si dari singulis annis, an sit vna sti-
pulatio vel plures.
5 Spes in stipulatione conditionali bene transmittitur in heredē,
secus in legatis, & de ratione diuersitatis.

! VErbis. ✝Eis stipulatio, aut pure, aut in
die aut sub cōditione sit ff. ō verb-
oꝝ obligationi. nulla stipulatione. Itē pōt fieri
vt q̃ dico, ꝓmitto decētibi a paschate in annos, &
q̃ō istis modis fiat heres ff. de actio. & oblig. lege
obligationū. Sequitur in litera. Idoꝝ cōsulis pe
tu pōt gl. opponit id q̃ō dt gl. ꝓmittit. ex quo conſtāt ꝓ peti pōt.
gl. idem deberet dicere tenere. nō aūt ꝺz promittere. Et ꝓpter
hoc dicit gl. quod non est ita intelligendum: ꝓpriē scilicet quod
statim possit peti a ꝓmissore: q̃ nō debuit venire cuꝫ sacco pa
2 ratus. ff. de sol. lege quod dicimus. ✝Item debet ei dari modicū
a spatium ſ ꝫ decem dier. ff. de const. pecu. l. ꝓmissor. ſ ꝺ debet
dici statim incontinenti peti potest hinc spatio & q̃ō dicit lex illa p
missor incōtinēti datur decem dierum spatium. speciale est in cō
stituta pecunia: ergo in certis cōtractibus. Jus cōmune est in ꝫ
rium argumentum. ff. ad munici. l. statim. ergo paretur. Verūm
tamen hic debemus tractare de duobus temporibus, scilicet de
tempore a quo cōstituatur imo alio tempore valet, scilicet quod
tempus detur ad soluendum sibi cōfesso ꝓcepto quia recepto
a iudice resoluendo. Et est sciendum quod antequam ex cōuen
tione cōstituatur in mora, dabitur sibi modicum spatiū arbitrio
iudicis relinquendum: quod tempus non est possibile diffinire,
forte erit vt possit ad alia cōsilia vel aliud simile, q̃ō magis pōt in-
tellectu percipi. q̃ aliquas locutione exprimi, vt. ff. sol. matri im.
l. unum. & l. q̃ō dicimus & facit. ff. de colla. l. si quis filiū. §. stipula
tio. Dico ergo q̃ habedit spatium decem dierum ad purgandū
mora. sed mora dabitur arbitrio iudicis. Itē dico q̃ statim sine
aliquo spatio pōt conuenīri nūc certum dum est alio tpe. & tex
sciendum q̃ sibi confesso debitur tempus q̃ ꝓstatur condem-
natis a ꝓcepto iudicis sibi facto cōputādum. ff. ō iudi. l. c. bitor
toꝝ. Sequitur i litera. Statim q̃ dē debet, vbi essent dies incer-
pentus: q̃ tūc haberet cōditionē. & etiam dies incerta pen
ō qua dubiū est an certet vel non. Et q̃ ꝓmisi tibi dare de
die nuptiaꝝ meaꝝ. Est & dies incerta, nō q̃ sit incertum q̃n
ſ nescitur cū. vt in hora mortis q̃ est certa. ſ nescitur cū. vt.
de condi. & dēmōstra. j. Est & dies certa ō qua certū & certū
in illa die certa & in die que est certa sed nō penitus contrahitur
obligatio statim. ſ. solutio differtur in diē. vt. ff. de ver. oꝝ ob
ga l. stipulatio ista & ff. ō cond. & dēmōstra. l. stipulationes. Et
stipulationibus in die certā, & in die q̃ nō est incerta penitus

trahitur obligatio pura, habes. ff. ō verboz obl. centesim⁹. Sequitur in litera ¶ Dixi⁹, quā is preterierit, nō qō citat⁹ ad diē tota die est expectād⁹, sed qualiter expectari debeat habes extra ō offic. deleg. c. cōsuluit. Sequit in litera, Decē aureos annuos q̄ ad vitā. Dicit hic gl. q2 hec stipulatio, est pura quo ad primū annum quē certus est viuere, sed quo ad sequētes: q2 est cōditionalis, vt intelligatur si vivat. Dz ego probo qō hoc nō pōt esse. naz deficiēte cōditiōe ipso iure potest agi. sed hic post mortez ꝓmittētis agit ipso iure, hic excipiatur z hic in testō contra patet qō illa stipulatio in annos nō est cōditionalis ratiōe sequētiū annorum, cā hec cōditio, si vivat, deficiat post mortē ꝓmittentis, vel si vis sustinere. dicas quod cōditionalis in effectu: z hic est quā vis agatur eā deficientis cū effectu nō agitur z ita si effectu respicias, cōditionalis est, z hic sumitur conditionalis in effectu est quāuis agat ea deficiēte, tū cū effectu nō agit. z ita si effectu respicias cōditionalis est, z hic sumitur cōditionalis in effectu. ff. ō arbit. vel ita dicmuz. vel dic secūdo scōm quod dicit gl. qō q̄ ad sequētes annos est pura abnegative id est, nō cōditionalis: z sic sumitur pura p2o eo qō est cōditionalis. ff. ō donatiōi. l. si pupilus. Est ergo pura vt dictū est, sed differt solutio sup verbo illo alind si dixerit nec vemo ad gl. illā aliud si dixerit. nā hic ponit glosa. differeriā inter ista. z tibi dico sic ꝓmitto tibi decē in anno. nā in ꝓmo casu quādo in singulis annis vel annuatim ꝓmittūtur, tūc petuntur in ꝓmo anno: in scōo casu sez quando anno ꝓmittitur petantur in fine anni, vñ versus. Annua si debes etc. Dz quidā magni doctores istā gl. reprobant in qualibet sui parte tū quod dictū est de anno vel de singulis annis non placet eis: dixerūt ipsi, ꝓmittere verū z promissio menstrua est quasi. Trē secundū in menstrua promissiōe nō respicim⁹ finē mēsis, sic ergo dicendū est in anno ꝙ legē. ff. si certum petat. l. vlti. vnde dicunt qō hinc debetur exactu siue in anno siue in singulis annis, siue ꝓannua inspicim⁹ z petim⁹ finez anni, sed in legatis siue singulis annis, siue ꝓ annos relinquere inspicim⁹ finē, z petim⁹ in capite anni. C. quādo dī. le. ce. d. j. ff. quādo dī. le. ce. nec semel z ita nō ponūt differētiā hue sit in annuz, siue in anno, siue in singulis qd videatur, ſ. bene ponūt differentiā an debeant ex cōtractib⁹ an ex legato. Dñs Jac. approbat gl. z verius z reperit legē dicentē qo si ego promitto tibi decē in singulis annis, cōfestim potes petere ꝑ me ꝙ primo anno. ff. de verb. obl. l. ei qui ita. ſ. qui ita. Sed pone quod presumat numer⁹ dierū, vt q2 lego vel promitto Titio singulis annis vsq; ad trienniuz. L certe videtur qō finis primi anni sit inspiciēd⁹ anteq; agat Titius. ff. ō leg. si cui ita legetur. tamē distinguo p2out lex dicitur distinguere, aut ista presumptio est apposita fauoze legati, vel obligati, si obligati, tūc attenditur finis anni: si vero fauoze creditoris tūc agitur in capite anni, vt ꝓbatur. ff. quādo dies le. ce. l. nec semel. z l. si cū ꝓfinito. Redeo ad primū: z eas approbo ꝓ hoc qō dictū est, z ōnuo prationē nā fauores sunt ampliandi, vñ ergo in cuius fauoze ꝓ tenuū est tēp⁹ illud cū dico, lego tibi decem in hoc anno, vel promitto certe fauoze illius g obligat: q2 ideo apposita est pmenitio sic m ampliōi tpe reneatur: ergo dicem⁹ quod fauoz iste sit ampliandus z ita in fine anni nō in principio petatur. † Dz vbi est adiecta illa clausula, singulis annis nemo dubitat gn hoc in fauorē obligātis, q2 si ꝓmittere decez, nec adiicerē singulis annis, sola decē ptā do liberaret, ergo planū est qō adiecta cā fauoze obligātis ꝙ ampl⁹tudinē obligationis quasi est dominiū. Dicerez vt possū petere in capite anni, cū fauores sint ampliādi vt dictū est. Et hoc ē qō enūdēter dicut leges. ff. quādo dies le. ce. vel nec semel. ſ. z hoc forte. z l. si ꝓtationē. De vno querit hic gl. vtrum cū stipulo singulis annis, sit vna stipulatio vel plures. Et ad hoc respōdet gl. q2 vna est stipulatio, iz legata sic relicta sint plura. Dz que est rō: q2 legatur sic relictū, lego tibi annua decē sunt plura ē stipulatio sic cā ē vna. Lib. respōdet q2 cū stipulatio sit verboz ꝙceptio. ff. ō verb. ob. l. stipulationū. ſ. stip. z vnitas stipul referat ad id ꝙ est ō esse substitutibis, nec hic sit nisi vna verboz cōceptio, ideo stipulatio sic cōcepta est, vna z nō plures. Et si tu dicis ꝙ similiter in legato sic relicto nō ē nisi vna verboz cōceptionibil ad rubū cū verborū cōceptio nō fit pluries, differētiā non ponit. Que est igitur differētia int legatū z stipulationē: nā in stipulatione semel inspicitur psona stipulāt. is. vt si sic filiꝰ ac quirat patri: iz in legatis pluries cōsideratur psona legatarij: z ē ideo ꝓ tanto oēs pluries. Dz tā que est rō q2 in stipulatione inspicitur pluries ꝑsona legatarij: Respōdeo q2 in ꝙtib⁹ stipulationis solū nō tā est spectandū: vt. ff. de verb. obl. l. tū vt filius, sed in legatis spectatur dies quo cedit legatuz. ff. de reg. l. que legata. Et ideo cum in singulis annis inspiciatur sed ad hoc pōt quere nō spectatur p2inc. in legatis. sicut in cōtractibus rūdeo q2 debilis pōt videre an legato conditionali spes que ab ipso ꝓin. sumitur in debitum in ducente eo cui est relictū pendēte cōditiōe nō transfertur in heredez: vt. C. de cadu. tol. l. vnica. ſ. ꝙ si forte.

5 † Zit in stipulatione cōditionali sec⁹: q2 spes bene trāsmittitur in heredē, in legatis vero nō trāsmittitur. Dz cur diversum in stipulationib⁹: Rūdeo q2 in legatis attēdātur merita persone, de prescrip. l. ait. z ideo decedete eo in cuius meritum legatū fuit relictū z re integra, nō est mirū si euanescit legatum: at in stipulatione sec⁹: q2 ꝙ cautiones heredib⁹ nostris volum⁹ ꝙ videre. vt. ff. ō ꝓba. l. si pretiū. Sequitur in litera, Spes est de bitū. iri. Dz q2 ñ est ita spes in debitū nō iri qō posset esse, qō obstabit concilio. Respōdeo q2 frequentius cogitāt contrahentes intendit extare cōditionem quam non. respōdeo p2o tanto dicitur spes in debitū iri. arg. ꝙ hoc. C. de cōdi inser. l. ō. z ff. de man. teſt. l. locuples

a Cadodicu patium. adde qualiter in dex arbitrari debeat tps esse modicum vel nō. Alex. in cōsi. clvj. incip. viso z cōsiderato in ij. volumine.

1 ☞ Dies interpellat p homine vide. Item dies tacita p creditorem interpellat.

Loca etiam inseri. Rūdet ipse habebat tps incertū. Pone, ego promisi tibi dare decē Parisiis, z sub pena, nec iunctus est dies in hac stipulatione, deinde tps est preteritum quo potuliet venire ꝙ-a risecs z soluisse ego nō veni, nec solui tamē nunq; fuit interpellatus a creditore, nunquā pena est commissa. vt ꝙ sic. nam quamvis a creditore non fuerim interpellatus. tū tacitū tps videtur

f me interpellasset. † Naz dies expressa p2o dño interpellat. vt C. de contrahenda, z cōmit stip. l. magnā. Idē videtur quod dies

a tacita p creditorē interpellet. arg. ff. de ar. l. z. ff. ō verb. obl. l. insulā. Et ad hoc dixerit quidā z bene g multū refert. aut ego veni Parisiis, licet non solui. z in hoc casu nō videtur pena cōmissa. intellige veniri, intra tēp⁹ tacitum ꝙ cōcessuz est mihi per hunc ſ. z per. l. j. ſ. de verb. obl. l. cū ita. z istud tēp⁹ cōcessum ad veniendum est, nō aūt ad soluēdū: z ideo lz nō solverim vt q2 p me nō sit tit, pena nō cōmittitur. z sic nō ob. l. ff. de verb. obl. l. insula, aut ego nō veni vt politū est in questione, z tūc pena cōmissa est.

ADDITIO.

a Creditorē interpellet. Vidē qñ z quib⁹ casibus vna interpellatio requiratur. Alex in cōsi. lxxx. incip. stantibus bis in iij. volu. per totum cōsilium.

De stipulatione seruorum. Rub.

1 ☞ Hereditas iacens nō representat personam heredis, z tū heres representat personam defuncti, z de ratione diuersitatis.

2 Furtum regulariter. non potest fieri hereditati z quando.

3 Imp̄sonalitas an z quando vitiet stipulationem.

Seruus ex persona defū cti etc. Sequitur in litera persone defuncti. Siergo hereditas obtinet vicem defuncti nō aut obtinet vicem heredis, hēditas iacēs, vñ ꝙ seruꝰ hēditarius potuit acgrere defuncto, si viveret acgr.

1 hereditati iacenti. † Dz q̄ ē ratio, cur iacēs hereditas ñ repsentat psonam hēditis, sicut heres representat personā defuncti. vt. de acq. he. l. hēditas. Rñ. q2 ē certū defu. tenuisse siue habuisse hēditatis diuiz sz an hēditate aditā incertū est de psona hēditis vtri an hereditatē habeat: vñ a certo nō ē recedēdū ꝙ incertū vñ hēditas repsentat psonā defuncti: nō aūt heredis vel aliter. Dicit lex nō vī assumi, qd nō est alū acquisitū. vt ff. ex q. cau. maio. l. nec vtile. z l. sciendū. l. deniq; cū ergo hereditas nō sit acquisita hēdi donec fuerit adita, nō vī a defuncto concessa. q2 eius representat personā. vt ff. de relig. z sūp. fune. l. defunct⁹. Et ad hoc sciendū ē magis vtilitas in effectu, q2 iacens hēditas representat psonā hēdis multa ei acgrent. que nō acquirētur defuncto. Seruitor

2 in litera. plerisque etc. hoc iō dt: q2 nō semper hereditas obtinet vicē defuncti, nā furtū nō pt fieri hēditati regulariter: q2 posset bn fieri defuncto: z est rō, q2 rei, nō possit esse furtū: sed facēte hēditate res hereditatis possidēt. iō facēte hereditate de reb⁹ hēditatis

3 nō fit furtuz. † Dz si q̄ras, q̄re hēditas nō fingat possidere cū debeat tineat vicē defuncti? Rūdeo q2 possessio est facti. z in factis nō est locꝰ fictioni. ff. ex q. causis ma. l. sciēdū. Dz rū est. ſ. de rerū diui. ſ. vlt. ergo maiori ar. ꝓ misla nō ē vera. vz ꝙ rei nō posset fieri furtū. Dz ego rñdeo, z dico ꝙ res q̄ fuit possessa a dño quā nunc hz. bñ fit furtū. Et sic loquit. ſ. ō rer. diui. ſ. vlt. Dz rei poſ. q̄ non hz dñiz fit furtū z sic loquit. l. ff. ō acq. re. do. l. eo. Dz selt grā nō poſſ. q̄ non habet dñiz bñ fiat furtū. ff. de vſur. l. si homo. Dz rñdeo, dico quod rei possesse que vanum est habitur a dominū, bene fit furtū ad hoc vt agit, alias actione furti nisi sua interlit magis fructuarij quam amittati ipse vnde visu fine. quare ratione custodie qua domino rei tenebit: iō dt litera. plerisque, ꝙ alīū casum hic positū in gl. in q hēditas non obtinet vicē domini. nā iacente hereditate serno hereditario permitti non potest

quod

q̄ posset fieri si dominus viueret, sed hec est rō, q2 sicut. C. nā ius
vsufru. est personale, z extigit persona cum qua finiatur, sed iacēte
hereditate nō reperit perso nā cum qua possit finiri. ergo iacente
hereditate hereditario iure non pōt permitti. ff. de stip. seruo. l. v
fructuatorijs in quib. cōtinetur promittēs sub hypotheca rez
suaz q̄ primo nō videtur natura alis, q̄ z bo sic nā in stipulatione
cōsensus duoz. sc. stipulātis z promittētis designatur, verbi gra
tia dixi Titio stipulan⁹ i volenti, frater tibi satis fiet q̄ conuentio
nullius est momēti, vt probatur aut. vt cum de appel. cognos. §.
vlt. z hoc iō q2 non designatur pmittens. ¶ Pari in gl. dico men
tionē illā, pmittentes z nullius est momēti. cū non designatur
persona cui promittat, sed dicas q̄ nō est simile de persona pro
5 mittentis z persona stipulantis. ¶ nam impersonalitas ex parte
stipulātis nō annullat stipulationē, sed ideo q2 cum stipulor z di
co, promittis cētuz plona mei loquētis videtur certa. vt. ff. ō. verb.
obl. ita stipulatus. §. ¶ Isogon⁹. ac si dedūlet q2 i stipulādo no
bis z heredib⁹ plus mitur velle cām, vt ff. de, pba. li pactū. ſz im
personalitas ex parte annullat cōuētionē. hoc dico q2 cum dico
stipisset rc. plona mei loquētis nō videtur esse incerta, z scis tu q̄
re. q2 nō est verisimile aliquē iactare pecuniā: vt ff. de pba. l. cum
de indebito. Sequitur litera, sed cū factū intellige q̄ dicitur hic
in exemp. q̄ ponit litera an seruus stipuletur factū a se fiscaciēduz,
vt q2 dicis promittis scribere libruz, tūc dicerē idē q̄ in stipulatio
ne dari, vt sine oēs siue personaliter stipulētur acquiret dñis. vt.
ff. de ver. obl. l. q̄ ſz, sed q2 acquirit seruum sibi factū z nō dñis
ac de actione nō acquirit sibi sed dñis, respondeo q2 actione da
tur ius dñis. licet sit cōtra. ff. de condi. z de. l. qui her. in pn. iura
nō cadunt. z ideo eas sibi acquirit. z nō dñis. vt probatur de
verb. obl. l. stipulatio ista. Sed in sequēti gl. opponit hic. ſz q̄ fa
cium agere nō acquirit dño seruus cōmunis: q2 quicquid seruꝰ
acquirit, dño acquirit. respondeo, dño acquiritur sub conditiōe,
quando seruꝰ cōis non est capax. nam tunc, scilicet quādo est ca
pax acquirit sibi. nō dño. vt hic alias dic quod factum sibi acqui
rit quātum cōmodum: q2 seruus eundo vel agendo vt stipulatus
est, facit vtilitatem domini, si seruꝰ cōis stipuletur dominis suis
per propria nomina sibi acquirit p20 equalibus partib⁹. si vero
p nomina appellativa. tūc quidē p20 parte dominica acquirit. vt
dt gl. z verus est. Ad hoc inducebat quida decretalē que dicit q̄
si mādetur alicui sub nomine officij vt cognoscat de cā tunc reale
est rescriptum nō personale. hic em̄ co2rigitur in successiōe si aūt
mandetur z sub nomine officij z sub nomine proprio, certe tunc
distingue bat quidā. aut processit nomē officij: vt q2 dicebat episc.
Aurel. si dñe tūc erat reale. si vero non processit nomen tunc erat
reale. si vero processit proprij nomen tunc est personale. z hic
dicebat quod ista iura sic debent intelligi.

De diuisione stipulationum. Rub.

1 ¶ Stipulatio quare iudicialis dicatur.
2 Stipulatio quare dicatur communis.
3 Stipulatio de rato dicitur communis, z qualiter intelligatur.
4 Stipulationes pretorie an habeant terminatum tractatum.

STipulationum alie rc. Hic ergo ponit quadrimembris diuisio. nā alie p̄
toxie alie iudiciales. alie rc. Si opponit ō hoc q̄
ptoria ponit hic vt species distincta a iudiciali cū
sub ptoriis cōtineātur iudiciales: vt ff. de ptoria. li. Itē opponitur q̄ hic ponitur quadrimembris diuisio stipula
tionum: vt ff. de pacto. stipu. l. ſ. non ponitur nisi trimembris. Ad
istā vltimum respondē nam hic diuiditur stipulatio in sua gē
ralitate. z iō non est mira si habeat quatuor species. z in l. Pria fos
le pretorie diuiduntur: iō non est mira si in tot membra nō diuidā
tur. Ad primum arg. sic respondent glo. z dicunt q̄ sumitur hic
ptoria stipulatio stricte. puta ea q̄ pretor inducit, z in hoc bñ di
cunt z. p. qua iterponēda iudex principalis aditur z ponūt exem
plum domus tua minatur ruinaz domui mee, ego principaliter
venio ad balliuū vt faciat mihi cauere de dam. infec. ff. de dam.
infecto. l. pretor. sed pone q̄ ego veniā ob aliam causam: vt forte
cōtendā de balliuus. z domum petere mihi caueri. z hoc fallit qō
principaliter iudex ad hoc ipsum nō aditur. Sed rūdet q̄ ſz ob
aliā cām, non propter hoc minus debeo dicere qui index princi
paliter aditur, id est, pōt adiri, bene referunt se ad vtilitatez. z p
ter hoc licet non fiat semper, tamen vtilis est aditio faciendi. sic
em̄ dī actio. l. Aquil. pena propter vtilitatem, non q2 semp sit
penalis: vt instit. ad. l. Aquil. §. his aūt verbis. in ff. aūt sumitur
largius pretoria etiā a quocunque fuerit introducta dummodo
possit exigi ab initio, z hoc propter approbationez. vñ nō est mi
rus si pretoria supponitur tanq̄ species distincta a iudiciali. Sz
opponitur ad hoc quod dictum est. sc. quod cautio ptoria in
posita ab initio exigit. nā cauere de rato est pretoria imposita. z
tamē ab initio non exigitur. Ad hoc respondet. nā quod dictuz
est quod cautio ptoria exigitur ab initio intelligit ab initio nō
p̄cessisse. tñ cogitur cōsecutive, hoc est sine lite cōsequi quod in
tēdit hic, vt agere p20 alio. licet ergo videa q̄ pretoria stipulatio
sumitur p20 omni eo quod exigitur ab initio. ff. rem ra. habe. l.
1 interdū. ¶ Sz qualiter ponitur iudicialis stipulatio? hic dicit lit
tera q̄ a iudice dicit. p eodez dicitur q̄ a iudicio. z ita debet et
vocari iudicialis: z interponit ista stipulatio sicut iudicū z sniā
fit lata. Ista ergo respicit iudiciū. vt est stipulatio iudicatū solui
sed ista que est dicta a iudice: vt est illa de qua litera fecit mētio
nē nō respicit iudiciū, vt potes videre exēpla in l. allegata hic in
gl. Sz dicas q2 cautio de rato que vocatur cautiōalis nō dicit
iudicialis cū ea p20 firmat sniaz absolutoriā. Et p̄pter hoc dicitur
iudicialis cū ea p20 firmat sniaz absolutoriā. Et p̄pter hoc dicitur
iudicialis sicut stipulatio iudicatū solui, que cōfirmat sniam cō
demnatoriam, z propter hoc dicitur iudicialis: et de illa de rato
que vocātur cautiōalis nō dicit iudicialis cā caueat. Fādco in di
catū solui omni casu respicit iudiciū, sed cautio de rato inter cū
interponit extra iudiciū: vt ff. rē ra. ha. inter cū, pp hoc nō dicit
iudicialis cuz se variet. ac iudicatū solui nō se variata a iudicio,
z p̄pter hoc dicitur iudicialis. Vel dicit q̄ cautio de rato nō se
per firmat iudiciū. imo dūs si velit pōt agere nō obstāte cautiōe
licet agatur ad interesse circa falsum procuratorez: vt C. de proc. l.
ſz. ac stipulatio iudicatum solui semp firmat rem iudicatā, licet
reus milleties veniret ō, tamē iudicatū soluetur ab eo q̄ promit
tit iudicatuz solui. ¶ ōmunis dicit gl. dicitur stipulatio per ab
negationē, sed certe hoc nō dicit litera, nō pretorie tantū, sed gl.
2 † volunt dicere quod cōmunis ideo dicitur quod participat na
turā iudicialis z pretorie vel de seruo psequendo. gl. ponit exē
plum sic. Tu absteluisti mihi seruū p metū, deinde condemnatus
es mihi restituere, sed seruus ille fugit: certe tu debes cauere de
eo restituēdo. cū ad te puenerit. ff. de condi. ob cau. l. pecu. man.
Alia lex dicit. q̄ debet p̄stare cautionē si inueniat. ff. de edili. edi.
l. redhibere. §. vltimo. ¶ Mero pretoris officio, mero exponit gl.
ita q̄ nō iudicis. Sz nūquid ipse ptor est iudex? Certe cōstat q̄
sic. z pp hoc intelligit gl. q̄ dicit nō iudicis, verū est alterius. vel for
te gl. intelligit ptoris. sc. mortui. z viui. Edilitie stipulatiōes cō
tinent in prozhs. nā cū ipsi ediles sunt ex pretoris⁹, nō est mirus
cū inuentiōe sint pretorie. §. de iure naturali. §. vlti. ¶ suētiona
les. De istis nō posuit exēplus, ppter multitudinē. Et sic fertur:
q̄ inopē me copia fecit sed qua causa edictuz edilius nō dicit q̄
sit cauendum z moribus z vitijs sed in l. postea in co tū bene conti
netur. ff. de edil. edict. l. vēditor. Certe imo lex dicit q̄ illa cautio
p̄cipitur interponi ab edilib⁹. ff. de euictio. l. ij q̄s in hoc. Sz di
ces q̄ ad edilib⁹. sc. in edicto, sed certe si ipsi essent ptores. bñ ta
cerēt iura nihil in edictis suis inueni me legisse. sed dic. de ho
mine vēdito log tur. p q̄ cauetur q̄ edictū edi. vel vt in eadē. l. q2
q̄ dicitur, sed. p aliis cauetur p l. posita in edicto. gl. querit quā
do habebim⁹ notitiā pretoriaz. z iudicialum. Et dic q̄ hec est
notitia: q2 pretorie sunt que a pretoribus sunt introducte: z iudi
ciales sunt que a iure cōsultis aliis sunt introducte. Et ve. ex cre
do si nō, pbatur bene quod sint iudiciales, q2 a iure cōsultis fue
rūt introducte: q2 plures fuerūt iure cōsulti, q2 nō fuerūt iudi
ces. Itē gl. dicit alia notitia, q̄ pretorie sunt ppter quas iudex
principaliter aditur. ſz iudiciales quādo ob aliā rez principaliē
petitā: Sed certe ista doctrina nō est bona. nam pōt esse quod nō
pretoria iudex principaliter aditur ob hoc ipsum, z potest esse qō
nō: z sic nō est bona doctrina. Et primo vide exemplū quo p̄ pre
toria interponēda iudex principaliter nō aditur ob hoc ipsum:
vt potes videre materialiter si cōtrahas cū Titio: z p eo alī in
terueniat defendēdo debet cauere iudicatū solui. z tñ pro ista in
terponēda nō adiri iudicē principaliter. imo debitū Titij. Item
p iudiciali interponēda principaliter aditur iudex: Titius det
tibi decē sub cōditiōe: vel in diez. z pone q̄ ipse dissipet bona et
ita timetur labi facultatib⁹. certe in casu isto adit iudicē vt faciat
tibi caueri ō soluēdo adueniēte die vel cōditiōe. ¶ certe hic vides
q̄ principaliter iudex ob hoc ipsuz adit, intellige vel pōt adiri;
vt referas ad habilitatē z. intelligi gl. aditur in p̄toria stipula
tiōe. Et si tot⁹ mūdus iurasset, nō posset inueniri differētia inter
istā cautionē z pretoriā illa de soluēdo legato adueniente die vel
cōditiōe. ff. vt le. no. ca. vñ qua ratiōe dicit gl. principaliter adiri
iudicē ob hoc ipsuz, eadē ratiōe in ista iudiciali cū qua ad hoc nō
posset reperiri diuersitas inter istam z aliam: dico adiri iudicem
principaliter ob hoc ipsuz. z de hoc habes exemplū. ff. de iudi. l.
in oibus. ergo nō est bona doctrina vel notitia inter pretorias z
iudiciales. q2 p pretoria interponēda iudex aditur principali
ter ob hoc ipsuz z incidēter. nā pone quod iudex ob aliam cau
sam principaliter adit, z incidēter petitur interponi pretoria cau

tio: vt. ff. Ite ñ ē bō a doctrina seu notitia iudicialis stipulatiōis: q2 iudex ob hoc ipsū z ea interponēda ñ aditur: q2 imo qñq; sic z qñq; non. Item gl. dicit illam notitiam que est ad scripturā ñ ad die ne l. nam pretorie stipulationes vel tractate sunt z habēt tractatū suum ordinatū: vt in ff. de preto. stip. ſ; iudiciales no habent tractatu ordinatū, imo sunt vage p plures tractat⁹ iuris nāvna est. ff. mād. l. ii. ꝓ curatore. alie i diuersis locis aiūs. Ex ista doctrina nō valet ad hoc cognoscam⁹ naturā iudicialis z pretorie. Sed de cōmun. Et dicitur q̄ p̄to tanto dr cōmunis: q2 in a li quo sui nō est de natura totaliter materie pretorie sed participat naturā iudicialis. Nō intelligas qō ppter hoc dicatur cōis: q2 in omn casu hz aliquid nature mere pretorie z iudicialis, z sic intelligē dū. sed pone exemplū ꝑm gl. de cōt que in ali quo casu suo naturā hz pretorie, sed participat naturā iudicialis, ecce cautio re pupilli saluā fore, que in aliquo casu suo hz naturā more pretorie vt cū iudex principaliter aditur ob hoc ipsum ver. igitur dico tutores dati pupi. sunt adhuc nō satisfederint rē pupilli salua fore. z aliter cū tutor ob hoc ipsum principaliter adit pto rē, in isto casu hz hic cautio naturā mere pretorie: q2 a pretore fuit inuenta. Ite q2 ob hoc ipsum iudex principaliter aditur. Nec in casu pōt esse q̄ nō tota est de natura mere pretorie, ſ; participat naturā iudicialis: vt qñ p̄to ea interponēda iudex principaliter nō aditur: vt ecce pupillus nō hz tutorem, z ob hoc amici veniūt ad iudicē, vt detur: z cōsequēter petunt vt iudex faciat. ab eo tutore satisdari rē pupilli salua fore. In casu hoc dicunt ipsi q̄ ista cautio participat naturā iudicialis, q̄ natura est vt ob hoc ipsum iudex principaliter nō adeatur z sic dicunt cām esse cōmunē. Sed opponitur de hoc q̄ ipsimet dixerunt, q̄ licet cautio pretoria super quā iudex principaliter nō adeatur, nō ppter hoc min⁹ est dicenda ō natura mere ptorie ppter habilitatē q̄ hz: vt per eam iudex principaliter adeatur, z dicimus qō postea iudex principaliter adeatur quamuis hic nō fit. ff. ad. l. Aquil. l. bis verbis. Sed dico ī parte ista cū cautio rem pupilli salua fore, sit ptoria. id est de natura mere ptorie cū iudex principaliter, p ea adit. vt. ō. dictū est dico q̄ licet cōtingat ob eā iudicē principaliter nō adiri, nō ꝓpter hoc minus dicēda est de natura mere pretorie: ergo male dicūt rōe p̄dicta eam esse cōmunē, cum p̄opter hoc sit pretoria, vt ꝓbaui. z bis ipā iuuat se alio ad ostendēdū qñ ista cautio participat naturā iudicialis. Ꝑ ōe: duo sunt tutores t. stārū dati pupillo, mō ita est qō vn⁹ nō pōt exigere ab alio p̄cise vt ꝑstet cautionē rem pupilli salua fore, sed bene pōt dare electionem vnus alij. vt vel satisfaciat, aut solus administret. Hoc est exēplū qō hec cautio rēpu. ꝛc. participat naturā iudicialis q̄ est, vt p̄cea iudex ñ adeatur principaliter. Sed certe nō mutauerūt verba, ſ; posuerūt diuersitatē inter naturā iudicialis z ptorie principaliter adiri z tūc naturā p̄to rie principaliter nō adiri. z tūc naturā iudicialis. Hoc tñ p̄cise peti, z tūc sit natura ptorie: ſi p̄cise nō peti z tunc sit natura iudicialis tm: ſ; hoc deberēt dicere qō ptoria ea est q̄ a pretore introducta, p̄q̄ interponēda iudex p̄cipaliter aditur, z petit p̄cise: ſ; ista rō nō bñ ꝓsonat rationi q̄ ponitur hic in tex. ibi
3 z ptor iubet rē salua fore pupillo: cauerī: z iterdū ꝛc. † Segtur ī litera. Velde ratō stipulati. Hic dicit gl. qō cautio de rato ē cōis tā iudicialis. q̄ cōuētiōalis stipulatiō. tūc enī est cōuentiōalis qñ extra iudiciū interponeret. vt est videre exemplum. ff. ratam haberi inter dū z tunc est iudicialis. qñ in iudicio iterponitur, vt est videre exemplum. rem ratam haberi. ff. nō proc. l. seruū. Alij dicūt qō iō cautio de rato est cōis q2 qñq; interponitur a procuratore actoris: z hoc regulariter. vt. C. de pc. l. qñq; q procuratore rei,
4 vt. ff. de pcu. l. Ꝓopon. ſ. sed in his. † Nūc redeo ad id qō. ē. dixit gl. vez, quod pretorie habent terminatum tractatum. Ex certe hoc nō est vez. imo sunt diſperſe per diuersos tractatus nā tractat⁹ de collatiō. bonoz nō est tractat⁹ terminat⁹ ad pretorias stipulationes, z tñ de his ibi videmus ff. de collat. bonoz. l. j. ſ. nubet. z. l. ſi quis filiū. ſ. p̄. z ff. de verb. obli. in cōuētiōalib. gl. recitat hic qd dr Jo. repbat opi. Jo. z recitat sic qō Joā. dicit qō ptorie sunt q̄ interponuntur a iudicibus. Sed certe dom⁹ Jo. dixit alio mō. z hoc credo verū dum dicit hic: Pretorie sunt stip. q̄ sunt introducte a pretoribus. z a pretoribus interponūtur. Iudiciales sunt q̄ interponūtur a quibuscūq; iudicibus, vnde ea stipulatio q̄ est approbata maioribus vel pretoribus viuis est introducta a pretoribus mortuis, solum illa est pretoria. Et intelligo ptorē viuū esse eum q̄ hz merū z missum imperiū. z ita voluit. Jo. dicere qō, p interponēda ptoria cautiōe adiretur iudex q̄ esset de maioribus. z est lex p eo. ff. de iurisdictiōe oium iudicum. l. inbere. z. ff. ō verb. ob. l. v. ſ. j. ibi nā hic a iurisdictiōe ꝛc. z certe litera nra q̄ dr pretorie sunt q̄ a mero ptoris officio, p̄ficiscuntur: iudiciales sunt q̄ a mero iudicis officio p̄ficiscuntur. Cōmunio est q̄ alio sui casu tenet naturā mere ptorie. z hoc est qñ ptor viuus iubet interponi. z que q̄doque non tenet naturā mere pretorie, z quando p̄to ea interponēda minor magistrat⁹ bñ interponit cā. ff. de dāno infecto. l. j. z. l. dies. ſ. duas. z videſi litera hic dicat. K. Omnes sunt stipulatiōes. veluti rē pupilli saluā fore: nā hec est rō. z ptor iubet re salua fore pupillo, cauerī z tūc sequuntur, naturā mere pretorie hz participat naturā iudicialis Dialiter hec res. id est. hec cautio expediri nō pōt. vt q2 pretor viu⁹ absens est. Sed oppo. nā de dāno infecto competit cuilibet magistratui, ergo dr dici iudicialis. z tamen vocatur pretoria z opponi ff. de dam. infec. l. sed ſi ipse. sic vides qō periculoz erat, p̄ ista cautione venire ad ipsum: q2 forte anteqū veniſſez ad pretorē dom⁹ vicini mei corruisset z domū p̄ostrauisset. ideo voluit pretor citius cōsulere indemnitati gñali. vt quilibet magistrat⁹ posset interponere. ff. de dā. infect. l. j. Vel dicqō ptores hic sic gauerūt magistratib⁹. z iō magistrat⁹ ñ videtur tacere hz ptores vt. ff. de offi. ei⁹ cui mā. est iurisdictio. l. j. ſ. q̄ mādatuz. vel. qō hz stricte sumēdo. nō p̄ tore sint ille tātū q̄ ap̄toribus sunt introducte vel q2 qō dr qō magistratus interponūt cau. dam. infe. vez est ex incidenti possunt impendere ea que sunt missi imperū. vt ō iud. l. quotiēs. z. C. vbi z apud quos in inte. resti. l. vnica. Wart.

De inutilibus stipulationibus. Rubr.

1 Liber homo inter ignozātes bene pōt vēdi nō tamen stipulari. z de ratione diuersitatis.
2 Res aliena pōt vendi, nō aūt obligari, z de rōne diuersitatis.

1 Omnis res q̄ dominio. Ipso subiicitur ꝛc. Sequitur in litera. Idem iuris est si rem sciā vel liberum hominem. z gl. dicit z bene. qz liber homo inter absentes bñ pōt vēdi. Sed que est ratio diuersitatis. q2 pōt vendi. non tamen potest stipulari: gl. respondet. qō in stipulatione transfertur dominium. in venditione. non transfertur dominium. Dela rei venditio sufficit cum obligatione de euictione. Deinde glo.
2 facit aliud quēstiuncm vez⁹ quare res aliena pōt vendi z non obligari. a Ad hoc respōdet. q2 in obligatione pignoris ius cōstituit
a creditori scilicet quod datur sibi hypothecaria vt possit anocare a quolibet possessore, sed in re aliena non potest⁹ ꝑstare. In venditione non constituitur ius alicui. sed sufficit sola traditio. z ideo sec⁹. Ad p̄imum redeo. z videtur per rationē glo. satoris qō si stipularer liberū hominem mihi tradi. quod vi. stipulatio. quod nō aperitur hic: sed tu dices alio modo qō nō est de ueritate inter stipulationē de libero homine. z venditionē niſi in vno. vt videbis nā vēditio liberi hominis nō tenet quātū ad rem ipsam sed p̄ tā o dicitur vēditio q2 exegit emptor vt decipiat p actionē ex empto cognitos qō est liber: vt. ff. de cōtrahē. empt. q. officiū. Modo vide solutionē in qua diuersificat qñ sit et cā lucratiua. z tūc nō pōt agere stipulator vt decipiatur. Sed pone stipulationē de libero homine factā ex cā non lucratiua. tūc dico agit emptor vt decipiatur p actionē ex empto: vt in stipulatione. liberi hominis agit stipulator vt decipiatur per actionē ex stipulatiōe. sicut emptor p actionē ex empt. Ad ſ. q2 stipulatio est stricti iuris. z ideo ex ea ago nō ad decipiendū. vt. p. batur hic. ff. de dolo. Lelegāter. Ad ſm respondeo. z dico qō falsum supponit. aut ridiculosum fuit querere rōnē diuersitatis. nā in obligatōe pignoris est hypotheca ex qua nascitur hypothecaria que est in rē z pignoratitia. Iria que est personalis, vnde sic videz. venditor fere alieno iure tenet de euictione. Item obligatus alie. nā tenetur pignoratitia actiōe. ff. de pig. actio. l. ſi. ſ. j. sicut des q̄ emptor a nō dño bona fide z iusto titulo hz publicianā q̄ est in rē aduersus aliū a dño. ita creditor hz hypothecariam aduersus oēm aliū a dño. vt. ff. de pig. actio ſi habeo vnde constitutum creditori agenti hypothecaria que non dicitur z obligatio dominum. Sequitur in litera. Vel liberū dominem tamē seruerit p bū. ſ. solui quidē dominus quēstionē talē. z. onsuetudo erat in quadā regione q̄ ſi quis liber cōtraheret cū ancilla alij. q̄ efficeretur seru⁹ domini ancille. z pone quedam erat mulier q̄ habebat seruum. z volebat manumittere cōtrahendū manumi. q̄ ſi aliquo modo seruus reficeretur q̄ esset suus deinde seruus manumissus venit ad religionē vbi erat cōsuetudo predicta. z fecit cum ancilla cuiusdā modo factus ē seruus. petit cū dño ancille. domina manumittēs petit. quero quid iuris. Certe videſ q̄ manumittēs non debeat habere: quia ista cōuētio facta ē ad seruitutē recideret. nullius ē momēti vt hic. Si certe. ſ. ille parum facit: quia loquitur qñ facta est cōuentio tempore libertatis. sed maioz p̄opositā certe conuentio. cū manumittebatur. sed vide libe. Roffred. res minoris p̄hibēt alienari ſine decreto. sed pone q̄

ego vendidi rem minori, & antequ fieret sua conueni vt ea mihi vel
der et intra annum, nunquid valet ista conuentio? Videtur quod
non, & ita refert quidam ad statum in quo prohibetur alienari quia
nisi ille status affectu lit, ita refert conuentione ad statum in quo
fieri non pot. & non sic erat seruus manumittendus, arg. ff. de re
bus eorum qui sub tu. vel cura. l. j. ad fi. l.

ADDITIO.

8 Non obligari. Aduerte tamen q res aliena nobis debita pot
obligari a nobis. Ita no. Bar. i. l. creditor. §. j. ff. q pot. in pig.
hab. Et q res aliena in preiudicium vendentis est, domini possit
vend. Bar. in. l. inter sua. C. de rei vendica.

1 Vide si deiussor qualiter obligari possit in obligationib' operar.
2 Obligationes due an nascantur ex obligatione faciendi
3 Factu ipsum & interesse an sint idem in obligatione faciendi, an
vero diuersa.
4 Factum alienum regulariter nemo promittit.
5 Stipulari alteri regulariter nemo potest, & quando, & quomodo
intelligatur.
6 Instrumentum an debeat edi cum die & consule.
7 Instrumentum quando non possit reprobari per testes.
8 Instrumentum qualiter possit probari, & quot testes requirantur.
9 Solennitas intrinseca presumitur.
10 Substantialia venditionis sunt res & pretium.
11 Solennitas extrinseca non presumitur.
12 Pena an cosideretur i stipulatione penali si ñ intersit stipulatis.
14 Utile quando vitietur per inutile.

Si quis alii daturum &c. Vide ergo
si promitto Titium futurum, non vz. & facit iste. §. Si illos q p scri-
1 ptorib' suis accipiunt fideiussores. ¶ Qui p mittunt q scriptor
fideliter opus adimplebit. nam videtur q non valeat cu promit
tat factum alienum. Item dicit litera q si promitto sic. promit-
to me curaturum & facturu q Titius faciet, vel dabit. q bñ vz
tunc si certe adhuc videtur non valere nam Titius principalis
promissor promittit se facere vel scribere: vñ cum fideiussor promittat
se curaturu & factu q quod Titius dabit vel faciet, promittit aliud
& principalis, promissor: quare videtur quod non valeat. ff. de fideiuss.
l. Grece. §. Stichum. vnde gl. reuocat in dubium qualiter fide-
iussor obligetur in obligationibus operar. Et ego respondeo q
dicto mo pot obligari fideiussor nec obstat q dr in l. Grece. quia
illud verbu q vbi fideiussor promittit omnimodo factum extractu
a facto rei principalis, ac vbi promittit fideiussor factum q bñ ar-
guit facto permisso & reo principali tuc bñ tenet obligatio vt. ff.
vidisti ereplu de Titio scriptore. Item pot obligari fideiussor in
obligationibus operar. Titius no adimpleat qd promisit promitto
loco facti, promissi interesse pecuniar. nam certe in casu isto no vi
deor promittere aliud ita q aliud penitus ad hoc qd promisit prin-
cipalis promissor. nam qdamodo video illud idem promittere ex
locu eius promitta interesse pecuniar. nã pretium succedit loco
rei. vt. ff. de pe. here. l. si rem & pretium, licet gl. in aliquib' locis
2 videatur dicere cotrarium. * Sed certe si aduertas ad rone gl. ñ
sunt frie. nã ex obligatione faciendi due nascuntur obligatiões
vna ad factu, alia ad interesse, si factum no sequatur, vnde in eo ca
3 su inquo ad interesse est obligatus fideiussor. in eode casu est o-
bligat' promissor. nã ista obligatio post mortẽ principalis debitoris
habet, vt. ff. de ope. lib. l. liberti mortã. ergo fideiuss. q obligat se ad
interesse si factu ñ sequat, obligat se ad illud ad q obligat principa-
4 lis tocies itaq eode casu in q obligat fideiuss. §. post mortã. ¶ Itẽ q factã
ipsius interesse sint idẽ, & no diuersa q, ad intentionẽ legis p bo.
nã lex dicit q illud qd petitur alibi video q vbi factum petitur &
tingit quod cõdemnatio fit ad interesse: ergo lex p eode reputat fa
ctum & interesse, vt. ff. de cõfes. l. j. Item: alio modo pot se obligare
fideiussor in obligationibus factis: fideiussor simpliciter fideim-
beat, vt. ff. locat. l. quero. Sed caueas in hoc: nã fideiussor obligat
se simpliciter fideimbeat in obligatiõib' dãdi status ẽ obligat'
& tuc demũ mortã facta, & tũ quia tunc iste creditor non pot eligere vt
prius conueniat fideiussorem. ff. de ope. li. l. liberti mortã. Vz dicas
q fuit rõ istius subtilitatis, sc. q valeat si dicam, promitto me cu
raturu quod Titius faci. & ista non valeat, promitto quod Titi⁹
faciet. ¶ Rndeo. iste obligationes cõtrahuntur verbis, & tũ voluit
lex qñ recte conciperentur verba in persona loquẽtis. nã ex quo
verbis habitur, aut recte cõcipiant, aut in totũ non valeat. vt. ff. de
verb. obl. l. quicquid ad stringendẽ. & forte hic aliud q non valeat
stipulatio precedentis stipulationis aut interrogatiue sequẽte
sicut ea. cum verba trãsposita idem significãt, rñdeo, nam multi
promittunt qui si scirent quod acciperetur, nõ promitterẽt, & i-
deo, nisi interrogatio precedat, promissor nõ presumit se velle oblis
gare cũ ignoret voluntatẽ alius alterius. Sed vbi precedit interr
gatio, tũc certus est de voluntate stipulatis. Et ideo si promittat,
4 obligat cũ effectu, & sequtur obligatio: & est ratio d. gl. ¶ q nemo
alienũ factu potest promittere. Sed fallit: q aliquis pot factum
promittere, vt in cautiõe de iudicio sisti. vt q promitto Titius iu-
dicio sisti, sed certe hic nõ fallit: q cũ promitto me sistere Titiũ.
ff. de verb. oblig. l. stipulatio ista. §. vlt. Itẽ dicit gl. qd fallit i ista
stipulatiõe cũ promitto te habere licere fundus: q bene vz, et tunc
promittit factum alteri⁹. sez ne vnus te impediat & adducit lege.
ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. Sed certe lex ista dicit Titius. sez
quod nõ valeat stipulatio talis, vt ff. nõ ac. em. p. l. exempto. §. qui
autez, aut stipulatio habere licet inter ponitur, in contractu. cui⁹
natura est talis, vt dato qõ nõ promissus fuisset, nihilominus tene
tur promissor de facto omniũ vz & tunc stipulatio, & sic loquitur.
ff. de verb. ob. l. stipulatio ista habere licere. Ita dicit qd fallit in
illa rẽ pupilli salua fore, si certe fideiussor vbi p minorit factu pro
priu cũ promittit se seruare in denez. ff. rem pupilli salua fore. l. ñ.
5 ¶ Sequt in litera. Si qs alii. Vides ergo qd si stipulor dare alii
nõ vz. Quida intelligit quod nõ vz vt stipulatio, valet cũ vt sit pa
ctus vtile. Alii dicunt quod nõ vz vt sit pactum. & ad hoc habes.
ff. de pact. l. j. §. vltimo. & vide q ipse intellexerũt. nã bene conce-
dunt oẽs quod si stipuler dare illi, quod nõ valeat: sed si penalis
stipulatio facta sit apposita si nõ det, bene vz, vt j. versa vice, si qua
do cõmittatur alii. & valeat in tantus vt sit pactum, quãuis inutile
& tunc cito cõmittet stipulatio cuz incipit a precedenti pacto: q cõ
testabitur lis sup eodez facto, & ex tunc penalis stipulatio cõmit
tetur: si vero nõ voluerit ad hoc etiã vt esset pactũ inutile, tunc cõ
mittet stipulatio penalis tardissime. sez quãdo certum erit p̃o-
mittentẽ nõ posse dare. nã ex q penalis stipulatio pendet ex pre
cedenti cõditione, sez sic, & si Titio nõ dederis. promittis centus
nomine pene, tunc est expectãdo ad hoc quod stipulatio cõmitte
tur quo ad certũ erit, promissorez nõ posse dare, vt ff. de verb. obl.
stipulatio ista. §. alteri. Sed dicas qd si ita cõcipiant verba ista,
promittis illis qd nõ est. sed si dicã sic promittis mihi quod dabis
illi. h. d. gl. quod est pactũ & hoc penalis stipulatio sequẽs pedet
in precedẽti pacto, & hic cõtestabitur lis de facto: q hic acquirit
obligatio naturalis. Vz certe verũ nõ est. imo dico qd hic nõ ac-
grit obligatio naturalis mihi. q in ea nõ interest nulla mihi o-
bligatio acquiriť nec ciuilis nec naturalis, vt ff. de verb. obl. l. q
insulã. vñ in hoc resideo, & dico non fieri vim que precedat pactio
nulla vel vestita. si bñ facio vim an precedat aliqua pactio qualis
qualis. vel nõ. nã nisi precesserit pactio, vt q dicis promittis illi, qd
dabis illi, vel si promittis centũ nomine pene, promittis. Hic dico i
vtroq exemplo penalẽ stipulationẽ cõmuni qd cito dtur ex iudici
um, & nõ dabit: nã si ista pactio nõ valeat qd se saltẽ. vz quo ad
declarãdũ penalẽ stipulationez. nã planũ est qd promissor in pa-
cto precedent promisit simpliciter. statim voluit vt peteret si es
set factũ pactus vtile, vt. §. de verb. oblig. l. si pure. ergo facit vo-
luntas sua in pacto qd statiz peteret. ¶ Pone ergo penalẽ stipula
tionez secutã sic si nõ dedero. promitto centum nomine pene: certe
istud si nõ dedero determinabit p voluntatez precedentẽ que fuit
de petendo statim. nã que in pactionib' dicuntur, in sequentib'
repetita intelligunt. ff. de verb. obl. l. Titia. & q pactus invalidũ
deleget penalez stipulationẽ valida. p bo. Quida instituit heredes
in primo testõ qd fuit efficax. deinde in secõ testamento insti-
stituit alios heredes, quod testm fuit inefficax, mõ planũ est quod
instituti in secõ testamento inefficaci nõ erunt heredes. Vz pri-
mi remanebũt ne heredes? Sed certe respõdeo quod nõ. nã quã
vis secus testm invalidum sit quo ad se. est tn validum quo ad de-
clarandam voluntatem promittentis in penali stipulatione, vt qd
ad nec statim voluit peti ex pacto precedenti sciuisset, ita dicere em
illud valere statim peti in stipulatiõe penali que vz arg. l. ff. qui-
bus vt indig. l. q̃squã. Sed vbi nulla precesserit pactio, vt q si di
xi si Titio decez nõ dederis, promittis x. nomine pene, tunc di-
co quod stipulatio pendet a precedenti cõditione: & ideo nõ cõmit
titur donec certũ fuerit promittentez Titio, posse nõ dare cũ non
possit declarari voluntas promittentis p precedens pactũ qõ nul
lum fuit: & ideo cõmittatur tardissime vt. §. de verb. oblig. §. qs
ita. Fallit vt dicit gl. Cõ nomine. pecu. de oo. que sub mõ. l. quo
ties. §. ex pacto vnus alii queri. facto. Sed circa illã. l. expsse est
ff. ad Trebell. l. debitor. so. in l. debitor. Maurit⁹ nõ habeat do
tẽ ex cã lucrativa: & ideo nõ est mirum si nõ potuit honorari vt per
pactũ filie aegrat matrẽ q̃ qd maritus dotez recipiẽs non hz
causã lucrativã, qd probatur. ff. re amo. l. h. Jul. & in l. quoties. ha
bebit lucrativã causã. & ideo nõ est mirum si magis honoratur q̃
ã in alio quaz &c. Sic ergo vides quod adicto pot fieri solu
tio, qd intellige nisi persona eius esset mutata. ff. de solut. l. cui
qs. & facit hoc in procuratore dimissoriã qs pfectur? cõstituit p
curatorẽ ad negotia, & dimittit: an eũ nõ est solutũ si mutata

fuit eius persona si soluatur nō liberatur debitor, ex quo ꝓcurator factus est malus, tacite videtur esse mādatū renocatū, sicut tacite renocat legatū. ff. de adim. leg. iiij. Et sic videshic i persona adiecti q̄ nō est solucēdus, si mutatus fuerit eius status. Quid plura. ff. de sol. l. Cornelius. ff. ti. l. 7. Formal libellū sic q̄s dicit per personā, sic ꝓmittisti mihi aut Titio, q̄re peto vt mihi solues, nā ex lege. ff. de solut. li quis stipulat⁹. x. in melle constat q. j. nō fuit dictum in libello q̄ ei solueretur lit. cōtest. Seq̄tur in litem est omnino esse credēdas. Sequitur toto eo die. Idē si probare velit alio die se abfuisse. dū tū hec essent incōpassabilia vt illa die abfuisset ⁊ instrumētū factū fuisset. Sed nunquid idē erit de loco ⁊ die. Nota q̄ dies inseritur in instrumento, alias nō vz: ita locus inseri dz, vel alias nō valet instrumentum, videtur per literam istam q̄ dicit quod instrumenta infirmatur per alterationē loci ⁊c. Sed qualiter posset ꝓbari loci ⁊c alteratio, nisi de loco fieret mētio in instrumeto: Certe nullo modo: ⁊ ideo seruri⁹
6 est vt inseratur locus in instrumēto. ✝ Sequitur dt gl. q̄ vbi petitur instrumentum edi ad hoc vt accusetur instrumentū tunc edend⁹ est dies ⁊ cōsul. Sed ego distinguo, aut petitur edi vt accusetur ea pars in q̄ est dies ⁊ cōsul. ⁊ tūc bñ dt gl. aut petitur edi vt accusetur in alia parte, q̄ in qua est dies ⁊ consul, ⁊ tunc bene nō editur dies ⁊ cōsul. Sed quid si falso dicat se accusare velle i alia parte in q̄ fuit dies ⁊ cōsul. Rñ. iurabit quod malitiose non petit sed vt irritatum, vt. C. de in. calum. l. j. alij dicūt q̄ accusans dz se inscribere ad pēnā talionis si non ꝓbet falsitatem in parte q̄ dixit. C. de exhib. l. jt. C. de fide instru. l. vlt. Sed certe hoc verum est nisi accusatur de falso criminaliter. sed hic non accusat criminaliter, sed ciuiliter. sic⁊ vt ꝓduces nō ꝓbet ꝓ ipsum intentionem suam quare ego de consilium seu remediū ⁊ dico q̄ iudex potest ibi indicere multam sic fieri. ego bene scio q̄ si petas edi instru. vt possis cum die ꝓsolule fabricare. aut pons falsum, nec ex loco ꝓbauerit⁹ falsitatem qua dicitis, ego pecuniam tali ꝓ multa ⁊ pot dicere. Decem vel quid voluerit. ar. C. qui accusare possunt ⁊ qui non. l. iiij. Modo ego quero gratia huius. de quo instrumēto loquitur ille. ff. nā de ꝓuato nō videtur, cum illud nō faciat fidē de publico nō vr videtur: q⁊ tunc nō admittitur aliqua ꝓbatio in ꝓmiū. vt. C. ad Velle. l. in antiqua. vt. C. arb. tu. l. cur. Sed tu dices q̄ de ꝓuato ⁊ publico pōt intelligi. de ꝓuato si non est ꝓnotatum instrumentum respectu forte alicuius libri q̄ ꝓbet q̄ ego debeo. x. Titio ⁊ tale nō facit fidē, nisi habeat subscriptionē tua ⁊ testiū qui recognoscāt, ⁊ deponant ita esse, vt. C. q̄ po. i pig. habeatur. l. scripturas. sic de tali nō loquitur hic. Est ꝓuatum instrumēto bene facit fidē circa eum a quo emanauit, vt. C. de ꝓb. l. instrum. de tali pōt loqui isse. ff. Sed quod etiam de isto ꝓuato non ponit intelligi ꝓbo. nā litera ista dt quod fides adhibet instro. nūi testibus ꝓbetur cōtrarium, licet cōtra scriptura nō possit ꝓbari, nisi per aliā, vt. C. de non nu. pecu. l. generaliter. ergo rectinquitur quod iste. ff. loquitur de isto ꝓuato instrumen-
7 to. Sed ego rēspōdeo ⁊ distinguo. ✝ Aut ego cōfiteor instrumentum illud, ⁊ non possum reprobare illud per testes, sed ꝓ scriptū rā. ⁊ sic loquitur lex. C. de nō nu. pec. l. generaliter. aut cū ꝓuatum instrumentum a me cōfectum ⁊ cōtra me ꝓducitur ego nego illud de voluntate mea ꝓceptum: ⁊ tunc illud possum reprobare p testes. ⁊ de tali loquitur hic. Itē dico q̄ de publico etiā intelligit, sed q̄s distinguo, aut ille in quem ꝓducitur cōfitetur illud de voluntate sua ꝓfectum. ⁊ tunc nullo mō potest ꝓbari cōtrarium: ⁊ sic loquitur lex antiqua. Et ista ē differentia ꝓuato et publico. nam vbi confiteor de ꝓuato, ubiliominus possū reprobare per scripturam: vbi confiteor de publico, nō possū reprobare per testes nec etiā per scripturā vt dixi aut ille ꝑ quē ꝓducitur instrumētum publicū negat illud de voluntate sua scriptus, ⁊ tunc ꝑ illud potest ꝓducere testes ⁊ instrumēta vt hic, ⁊ ꝓ
8 batur. C. de ꝓb. l. ꝓcibus. ✝ Itē queritur in gl. quot testes sufficiant ad reprobādū instrumentū: ⁊ dico quod circa ꝓuatū sufficiunt duo. ff. de testi. vbi numer⁹. ⁊ hoc manu illi⁹ ꝑ quē ꝓducit scriptū est. Si vero ꝓuatū instrumētū est factum: tūc cōsiderabis quot sunt testes deponētes in eo, nā semper plene ōbes reprobare, ⁊ sic intellige. C. q̄ po. i pig. ha. l. scripturas. dīnō q̄ testes reprobāt publicum ⁊ ꝓmo q̄n sit nā ⁊ tabellio scribit nomē suū idem ⁊ in scriptis tres testes, quatuor qui non deponūt, vt in ꝓuato sed interrogatur tabellio an li ita sit, ⁊ ipse dicat sic omnino est validū vt in aut. de fi. instr. ꝓ. instrum. Sed magis adherent ligillo: vñ dico q̄ q̄ ista cōstit in facto. nā persona tabellionis, cuius fidei totū cōmittitur, posset esse tāte authoritatis ad reprobandum instrumentum ab eo cōfectum, q̄d nō sufficerent pauci testes: aut si esset vilis persona: ita dico in sigillo q̄ tale est sigillū ⁊ ita male custoditum q̄ pauci sufficerent maiores, vt quia est sigillum pedanei iudicis, ⁊ illud forte seruetur a quodam garcone. arg. ad predicta. ff. de testib. l. ob carmen. ⁊ qui respondet q̄s certum est hic nesciet q̄d diceret. Sequitur, sed ꝓscriptū. no. q̄s ꝓsumatur omnia solenniter acta ⁊c. Sz dū q̄ solēnitate intellig
9 tur: ✝ videt gl. ali dī ⁊ bene, quod de solennitate intrinseca. ✝ Et est solenitas intrinseca vt substātialia ꝓprie tractans, vt in stipula
b tione scilicet videre de cuius substātia est interrogatio precedes ⁊ subsequēs ⁊ ibi dicit i instrumēto interrogatio, ꝓsumitur interuenisse, vt hic. ✝ Itē substātia venditionis est res ꝓtiū, vt ad en-
10 ptionē ⁊ vendi. ff. item ꝓtiū, vnde si cōtinetur in instrumēto, vt didi tibi tale ⁊ tradidi, bene vz tale instrm. nam si non faciat mētionem de ꝓtio ꝓsumetur tamen venisse seu conuentum fuisse
11 per hunc. ff. sed per solennitatem. ⁊ de solennitate extrinseca nō ꝓsumit hic. vnde si cōtinet in instrumēto q̄ minor vendidit, nō ꝓsumeretur ꝓpter hoc interuenisse decretū. Itē si cōtinetur q̄ mulier fideiussit nō ꝓsumitur q̄ renūciauerit illis, imo q̄ hoc dicit ꝓbet illud, vt. ff. de publi. quecunq. Itē pone petebāte decē tu simpliciter negasti. x. q⁊ debebas v. tamen vez est si ideo negasti. x. vt nihil ōberes tunc falsum ⁊ lis cōtestaretur super v. sed lex dt vbi quis rñdet sub verbis q̄ possunt referri ad verum ⁊ ad falsum, ꝓsumit res cum falsum dicere, nō q̄ verū est. Et de eo qui dicit semissem possidere, interrogatus ꝓ q̄ parte. respōdet quadrāte, ⁊ certe potuit vez dicere. si ideo dicit quadrāte, q⁊ posi debat semissem quid ergo videtur dixisse vez vel falsum. Certe lex dicit q̄ falsum nō vez: sic in tali casu isto ar. l. ff. de min, dota-
12 te. ff. cū essez. ✝ Sequitur in litera. Alter stipulari nemo pōt. ibi stat gl. inter dū alij acquirimus directā actionē, vt cū filius stipulatur patri. sed certe nō bonū exemplū, cum pr̄ ⁊ filius eadem persona censetur, vt. C. de impub. ⁊ ali. sub. l. vlt. Itē caue q̄ p alij qui nō est subiectus patrie vel dominice potestati nō acquiritur alij actio directa. nisi in mutuo. q⁊ et ibi per alij pōt acquiri directe, vt. ff. si cer. pe. l. certi condictio. ff. nūmos. ⁊. C. ꝙ quas personas nobis acquirit⁹, l. vlt. Itē inter dz stipulatur alij nec acquirim⁹ sibi aliquē sed nobis vnde acquirim⁹ actionem vt quia iserim⁹ pēnā. ff. boc ponit i gl. exēpla. Itē dt gl. q̄ si stipulor ita ꝓmittis mihi nomie talis recipietis, vñ valeat, ⁊ agrit mihi stipulāti actio ⁊ ego teneo eā reddere ei cui⁹ nomine recepi. ff. mā. si, peuratore. Sz certe hoc vez ei, peuratore stipulātis. ff. ponē ꝙ sic stipulat⁹ nō habeat mādatū: certe de tali nō pbat gl. imo. credērem q̄s nō valeret, cum interi. ⁊ stipulātis. quinimo interest tua tibi nomine alieno recipieti soluī. cum mādatū nō habes, certe nihil sed ꝓcurato ⁊is pene interest, vt ad impleatur mādatū. Sequitur in litera, ei cui⁹ nihil interest. Sic ergo vides q̄s in pene stipulatione nō inspiciēs an interfit stipulantis. sed ꝑ hoc est. ff. de arbit. l. aduersus. ff. sed si tamen gl. soluit aut q⁊ de pena committenda in casu vbi directe sit cōtrarium eius q̄d fieri debuit. ⁊ tunc cōmittitur sine interfit non stipulantis. Et sic loquitur ille. ff. aut quia de cōmittēdo penā casu vbi indirecte sit contrarium eius quod fieri debuit. ⁊ tunc nō cōmittitur nisi interfit. Et sic loquitur lex aduersus. Sed caue ad hoc quod dicit glo. directe vel indirecte, nā tu posses male intelligere nā pone ego ⁊ tu cōpromisimus in arbitrum. ⁊ sub penā, tu petis deinde a fideiussore meo nō a me. ⁊ fideiussor nō sit habitur⁹ regressum circa meum certe hoc nō petis a me directe nec indirecte. vnde dico q̄d in. l. aduersus tūc obmitte, ꝓsequitur. Sequitur. Penā esti cum stipulatur quis nā dicit gl. singulariter stipulatus: q⁊ ex pacto nudo incōtinēti appolito nō possit peti pena sicut nec vsure q̄ pacto nudo ꝙuēto peti, possent cū effectu. C. de vsu. Sic ergo nudo pacto pena cōuēto nō pōt peti. vt. ff. de seruis exportādis. l. seruū. sic ergo videtur mētiri gl. q̄d pena cōuenti nudo pacto nō petitur. ⁊ si esset nudum pactum ⁊ oppositū iuxta ꝛctus. nā hoc dicit lex quas ipsi adducunt. Sed certe hoc non est vez simpliciter. idi. eo q̄d leges ab eo cōducte dicunt in suis calibus: vbi enim pena pacto cōmittit loco vsurarū iuxta cōtractū i eo casu vbi ipsis vsure nudo pacto non debētur. tunc verum dicit gl. Et lic loquitur. C. de vsu. l. j. sed vbi pena ꝓmittitur nudo pacto loco vsurarum que vsure ex tali ꝛctu debentur. q̄d possent peti nudo pacto. sic ex eodē modo pena appolita. nec obst. l. de ser. exportā. l. seruū. loquitur. q̄d pena fuit cōmissa ex nudo pacto appolita iuxta contractum venditionis. ⁊ tunc pōt peti q̄uis vsure ex tali contractu nudo pacto cum sit contractus bone fidei. q⁊ hic ideo q̄ odium euentū pene cōmissionis non ideo fuit pena. ꝓmissa nīi suspendere seruus. ⁊ ideo dicimus q̄d nudo pacto nō petetur vbi. Sequitur. Que sit q̄titas. Sed queritur vsq; ad quā quantitatē possit peti? Quidā dicunt de pena pōt peti que excedit duplum sortis. ꝓmisse. Alij dicūt q̄ pena nō excedit quadruplū pōt peti. Alij distingūt. ⁊ in hoc gl. cōsentit, aut pena ꝓmittit q̄ noīa q̄titatis, ⁊ hoc dico q̄ pōt peti pena quātuncunq; siue excedat. siue non. Sz certe hec diffinitio nō vr pbabilis. q⁊ sic esset imponere legē verbis ⁊ nō rebus: q̄d esse non potest. C. cōia de leg. l. j. ⁊ de vsu. l. vl. ⁊ ideo dico q̄ qualis sit pena ꝓmissa talis petat. Quid rñdet ad arg. pone actionē. ff. ois. Resp. ibi loqtur de pena quātionali q̄ de volūtate ꝓtiū pōt taxari magna vel parua, cū glib. ⁊ lit. nas

At moderator ꝛ arbiter in re sua. C. man. l. in re mandata. nunc conuinco quod iste. §. stare nō potest. nam tu dicis quod si stipulor sic, promittis Titio decē, ꝛ si Titio decez nō dederis, promittis mihi quinque noie. pene, ꝛ dicas, promitto, qđ possum petere penā quantacunque sit, sed contra. l. ōt quod pena subꝯcitur obligationi pecuniarie nō valet nūi vsqꝫ quantitatem legitimarū vsurarum. ergo male dz qđ petatur quantacunque sit, vnde apponitur. ff. de ac. emp. ꝛ ven. l. Jul. §. ibidē. Ego rūdeo p intereptio nē ꝛ dico qđ in casu huius. §. non est obligatio pecuniaria. nā bñ scio cum dico, promittis mihi dare decē Titio, inter me ꝛ te nō est contracta obligatio super pecunia. naz tu nō es mihi obligatus ad pecuniā, sz es mihi obligatus ad factuz, qđ est, vt des pecuniā Titio: sed si dixissem sic, promitti⁹ dare mihi decem ꝛ tu dices sic, hic indubitāter esset obligatio pecuniaria. Nā dico qđ sic promisti mihi decem: quare peto vt des mihi decē. Sz in casu alio nō est sic. q2 tunc dicerem si esset efficax, promisisti mihi Titio dare decē, quare peto vt adimpleas mihi factū illud qđ est Titio dare decē, hoc est, inter me ꝛ promittentē nulla est obligatio pecuniaria. q2 mihi ad nullā pecuniā es obligat⁹: est ergo hic obligatio facti nō pecuniē. ꝛ ideo pena apposita pōt peti qualiscūqz sit. ff. de act. em. ꝛ em. l. Lucius. ꝛ q2 in p. misso exēplo, promittis mihi qđ dabis illi pecuniaz, nō sic in obligatione, sz factū habes. ff. de verb. ob. l. homoi. li. §. vlt. Si nō, promisisti, mihi tūc nō valet pena apposita, nisi quantū esset in moduz vsurarū legitimū. Sz pone qđ in stipulatiōe penali, loco pene inseratur factū vel species, qđ erit cū fuerit inserū iuxta obligationē pecuniariam: Quidā dicerunt qđ factū petitur quantumcunqz sit, ꝛ similiter petet species quantacunque sit. Primo ponas exemplum, promisisti mihi decē, ꝛ si nō dares mihi decē, promisisti mihi facere domū noie pene ita pena cōsistit in facto. Pone exēplum similiter in specie. nisi nō dares illa decē, promisisti mihi noie pene equum ꝛ ita pena est in specie. Dixerūt quidā hic qđ vtraqz pena pōt peti, vt ea quę in facto, ꝛ ea que in specie, quātuncunque excedit modū legitimum vsurarum. Sed ego probo qđ ex quo factum excedat legitimas vsuras, qđ nec petent quatenus est. §. nec quatenus modum excedat legitimū nam quatenus excedit, planū est qđ inutilis sit pena. Quo ad hoc ergo dicen. iū, qđ excedit. vitiet vtile, qđ
4 est iuxta modū legitimum. ⁊ Nō cuz inutile vitiet vtile in indiuiduis: vt ff. de arb. l. Pedius, sed facta sunt in diuidua. ff. ad legez falcidiā. triginta. ꝛ ff. de verb. ob. l. an ea, ergo in facto illud inutile qđ excedit vitiabit illud qđ est vtile, quatenus nō excedit cā lit vnuz ab alio indiuiduuz, vt dictuz est quare vtile p inutile viciatur. Jdē dico de specie pene, noie, promissa loco obligatiōis pecuniarie qđ si excedit modus legitimuz qđ in totum erit inutile, cum species sit indiuidua: vt ff. de condi. inde. l. si non sortē. §. j. ergo rōne p̄dicta vtile vitiabitur p inutile. Quid igit dicemus: Dicō factū pene noie promissum quantumcunqz sit petitur, ꝛ qđ si excedit facti estimatio legitimas vsuras, nō audietur. Jtē dicō p species pene noie, promissa si excedit moduz legitimuz vsurarum, cōcabitur inter promissorē ꝛ stipulātē eis nō p parte qua excedit lic promissoria p parte q̄ nō excedit sic stipulantē, ꝛ ante partē p̄dicta rūdeo ad hoc arcar dicū vt in ea responsione patebit. pbo p̄dicta ꝛ dico sic, qđ vbi qđ excedēs est inutile p legis taxationē vt in casu nostro, pena apposita quatenus excedit moduz taxatū vsurarum, est inutilis: ꝛ hoc dico qđ illud inutile excedens legis taxationē q sic, pbo. sicuti taxat⁹ est modus legādi q legē vt s. te neāt legata vsqꝫ ad dodrantē, vltra nō. Pone ergo qđ taxator legauit quasdam seruitutes que sunt indiuidue tantas qđ excedunt dodrantem. nunquid inutile qđ excedit legati taxationem, s. dodrantē, vitiabit legatū, quatenus est iuxta dodrantē ꝛ certe nō, imo legatarius petes seruitutē in totū ꝛ quatenus excedāt, ꝛ quatenus nō iuuāt auditur nisi offerat illud in quo excedūt dodrantē sz in parte ita factū pene noie, promissum loco obli. pecuniarie etiā si excedat taxationē legitimarū vsurarū petetur in totū si tū non audietur, nisi offerat illud in quo excedit modū legitimū vsurarum. ar. p optimū ad hoc. ff. le. ij. l. cū filius. Si vero stipu. penalis est in specie dādi, ꝛ excedat taxationē leuissimā, tunc dico cōmuniter: pbo sic, nā sicut taxatus est modus legitim⁹ vsurarū, ita taxat⁹ est modus legitimus donationis: q2 vltra trecētos aureos nō cz donatio facta nisi cū insinuatione. Sz pone qđ det species q excedit trecētos aureos, nunqd illud inutile qđ excedit vitiabit totū: ꝛ certe ōt lex q nō, imo cōcabitur species nā p parte qua excedit species dom⁹ forte, p ea parte erit donātis: p parte vero q nō excedit erit donatoris. sic enim erit in casu nostro p. l. C. de do. l. sancim⁹ Sequit in litera, nisi tantū spaciū ꝛc. qđ. hic pono vt ponere differētiā inter species, promissas ꝛ q̄titates, dicēs q sit q̄titas promissa tātū tps dat ꝺdemnat⁹ in actione psonali: vbi do species est, promissa nō dat tātū tps ꝛc. sz tale q magis pōt intelligi, q̄ alia locutiōe exprimi. Et sic vt innuere q ꝺdēnatio in actiōe reali nō det quadrimestre tps, eo q diuersificat tps in spē promissa soluēda a tpe q̄titate promisse petēde. q est z illud. ff. de vsur. l. in fideic. Et pp hoc dico idē q̄titatib⁹ p spēb⁹ promissis, distinguendo tū: aut tu eris de tpe qđ exigitur ad cōmoduz contraben. Et de isto tpe loquuntur prime oppositiones in gl. post te qđ dabitur tps modicum qđ magis pōt ecōtra. sed si pōt intellectu capi. tūc pōt exprimi. cū nō sit difficile exprimere. ex quo in mēte captū est: Resp. qđ lex intendit sic, nā ea que sm facti varietatē ꝓpter singularitatem non possunt diffiniri per legista tozē, seu exprimi, ista talia possunt cuz intellecta capi a iudice corā quo de facto versat. ꝛ hoc est qđ ōt ler. alibi. qđ iudex cognoscens de facto melius pōt intelligere qualiter debeāt testes examinari, quā iurisc. possit hoc aliqua lege diffinire. ff. de testi. l. iū. §. magis scire. Si ergo dz qđ aliqua possunt intellectu capi. s. a iudice corā quo de hoc specialiter agitatur, quā aliqua locutiōe exprimi a iurisconsulto generali. Secunda diffinitio. Alij dicūt qđ cum istud tps non sit lege diffinitum, est arbitrio iudicis relinquendum: qđ intellige sic, iudex posset arbitrari an preteritū sit tps vel non a quo moza inducitur: nō autē intelligas qđ sit in arbitrio iudicis de tpe indulgendo ad mozā contrahendo: q2 hoc esse nō pōt, aut tu queris de tpe prefinitio cundo a iudice solutioni. Et illud est quatuor mēsium, ꝛ de hoc vidistis ō. de verb. obl. §. j. q2 nedum principale persona verbis obligantur imo intercedentes p eis. s. fideiussores: ideo merito sub tractatu de verb. de his ponit. ꝛ no. qđ fideiussores: ideo qñqz cōfirmationes locantur vt in auth. e. §. ꝛ non solum. qñqz sm actio. vt ff. de euic. l. illud. Jtē nota qđ dz. j. §. j. vbi dicitur non refert interueniant fideiussores naturali vel ciuili obligatione. nam in vtroqz obligantur fideiussores, sz diuersimode: q2 in ciuili eandem hz obligationem fideiussor quā reus. vt C. de non nu. pec. l. si. in fi. sz in naturali nō, sed obligatur cū effectu vt ff. de fideiusl. fideiussor obligatus. §. fi. ꝛ de iureiur. l. fi. ꝛ est ratio diuersitatis sm quosdam: q2 ciuile debitum nō pōt constitui sed naturale sic: vt ff. de excep. confes. l. j. in fi. ꝛ l. iū. quod non placet ideo dic aliud in ciuili obligatione q2 exēpto vt ff. de actio. empti. l. ū. ꝛ est ratio quare in ciuili magis cōpetit actio quā in naturali q2 ius ciuile magis prospicie quam aliene prouidit. ex quo sunt perdite actiones sm gl. Jac. contra.

ADDITIONES.

a ¶ In quo ad interesse. Adde nū quid obligatio que succedit ad interesse post mozaz succedat alternative an copulative. Bar. in l. j. ff. de actio. em. Et qualiter cōmittatur obligatio ad interesse in obligatione facti, ꝛ qñ vide euz in l. stipulationes non diuidun tur colla. 7. versi. Quinto loco quero. ff. de verborum obliga.

b ¶ Presumitur interuenisse. Adde Bar. in l. sciendū. ff. de ver. ob. vbi etiaz declarat que sit solēnitas intrinseca, ꝛ q extrinseca. Et nunquid solennitas extrinseca presumat, vide do. Jas. in d. l. sciendū. col. ij. ver. iuxta ꝺdictas op. vbi ponit regulā negatiuam quaz limitat xj. no. modis ꝛ quid de solennitate intrinseca, nūquid psumatur, vide eundē Jaso. ix. col. ver. Secūda regula. vbi facit regulam affirmatiuam. quaz etiā limitat, v. no. modis.

¶ De fideiussoribus. Rubrica.

1 ☞ Fideiussores solent in contractibus adhereri ꝛ quare.

1 PRO eo qui promittit solent alij obligari ꝛc. ⁊ Et est sciēdum q in cōtractib⁹ ideo adhibetur fideiussores vt hic q2 interest creditoris plures habere obligatos. ff. de liberatione legata. l. quarta. Similiter litera fideiussor non solum ipse obligatus permanet sed etiam bereden suum obligatū reliquit. Sed quid si pater fideiussor in actione que est ex maleficio, nūqd hrēdē obligatū relīqt: gl. ōt qđ non. sed tu distingue: aut principalis obligatio est obligata morte pris eiusdē fideiussoris, vt ideo casu nō reliqt obligatū hrēdē: aut obligatio principalis nō tollit morte ꝛ tunc accessoria ꝛ sic loquuntur iura allegata in glo. ff. si quis can. l. si cum. Sequit in litera.

Singuli insolidū tenentur. Tū vt hic sequitur cōmodum diuisionis. sed gl. querit. si vnus soluat solidū nunquid poterit repetere. saltē quo ad partem p̄o qua poterit petere diuisionem ꝛ Ego rūdeo, ꝛ dico qđ non, q2 dixit. l. qđ fideiussor. l. si testū. §. j. Jtē querit gl. an illa exceptio sit dilatoria, an peremptoria. nec ob. litera hic posita que dicit eā litis conte. tpe opponi. Circa hoc tū. s. quo tpe opponi possit fuit triplex opinio. Quidam dixerunt q etiā post sniam pōt opponi ista exceptio. ff. de fideius. l. si fideiussores. §. fi. Sed certe lex illa nō facit ad propositum: nam loquitur in beneficio cessionis quod potest peti post sententiam: ꝛ est ratio: quia per ipsius petitionem non retractatur nec in toto nec in parte: hic nos loquimur de beneficio diuisionis, quod si peteretur post sententiam, retractaretur saltem sententia p̄o parte eius.

De literarum obligationibus. Rubrica.

1 ☞ Obligatio literarum vnde dicatur, ꝛ an litere sint de eius substantia.
Et quibus literis habeat fieri, an publicis an ꝓuatis.
2 Obligatio literarum super qua causa habeat firi:
3 Exceptio non numerate pecunie quando non competat.
4 Obligatio literarum quibus modis habeat fieri.
5 Obligatio ciuilis quomodo nascatur post cõfessionẽ in scriptis factam.
6 Ex sola ciuili obligatione an possit agi cum effectu, vt in literarum obligatione.
7 Ex ista obligatione literarum que actio nascatur.
8 Libellus qualiter debeat concipi in obligatione literarum.
9 Stipulatio contrabitur per quecunq; dummodo habilia.
10 Instrumento fides adhibetur donec ꝓbetur contrarium ꝑ aduersarium.
11 Titulus iste, si testator scribat in testamento confiteor me debere Titio decem, ex causa mutui, nũquid habebit locum vt heres obligetur ante biennium tantum ciuiliter, sed post biennũ obligetur cum effectu.

Olim scriptura ꝛc. In isto titulo q magis ẽ fama quã re difficilis, ꝛ ẽt a plurib⁹ difficilis reputet dubitãtib⁹ qd sup eã materiã debeãt tenere: ꝛ hoc tõ ꝑ notatores minus plene, ꝛ regule ordine irregulari tradita est. Verũtñ si qs aduertat circa ea q̃ dicã de hac materia, ꝛ ẽt ordie obseruato bene ꝛ facile poterit intelligere, q2 circa eã ꝑdicet erroris, qd veritatis. Sunt igitur plura in hac materia ꝓsequẽda q2 ꝓmo videndũ est quare dicatur literarũ obligatio. Secõ qb⁹ literis fieri debeat. Tertio, super qua cã fieri debeat literarum obligatio. Quarto, quibus modis fiat. Quinto, qñ nascit obligatio. Sexto, q̃ actio nascitur ex hmõi obligatione, ꝛ de ipsius natura. Septimo, qualiter i ea formatur libellus. Octauo, subꝫcia quasdã opiniones. Nono, ꝓponã quasdã qones ad istã materiã pertinentes. Decimo ꝛ vltio indissolubile quoddã adiungã. ✝ Videamus igit de singulis ordinẽ ꝛ primo quare dr hec literarũ obligatio. Certe iõ q2 literis ꝛbitur. Ad hoc enim qd substãtia capiat, litere debẽt interuenire, ſ. eod. ſ. plane. vbi dicit. Si quis debere se scripserit ꝛc. ꝛ vbi scriptura dirigere. Verũ quidã dicunt non ex ipsis literis nascitur obligatio, sed ex ordine ꝛ intellectu que percipitur ex ipsis, vt ff. de act. ꝛ ob. l. nõ figura. Sꝫ hoc falsum putat dñs Azo. dicit enim vtrũ operati, litera ꝛ figuratiũ oratione. obstat. l. ꝓcal. q2 qd ibi dicit non figura, subaudiẽdũ sola. si enim diceremus qd ex sola figura oratioñi obligatur verbo ꝙ falsum est. Itẽ in hac obligeꝫ literis ꝛ ex intellectu qd ex eis ꝓcipit: q2 qd in stipulatione facit lex nõ figurative facit scriptura i obligatione ista, vt aperte dicit lex, nõ figura. vide de ꝓcu. de scoo videamus, gb⁹ literis hꝫ fieri, an publicis, an ꝓuatis. Dico q vtriscꝫ põt fieri, nã de ꝓuatis cõstat hic, vbi dicit si quis debere se scripserit ꝛc. talib⁹ enim literis quas scribit ꝫ se aliquis bñ statur. vt ſ. tit. ꝓxi. ſ. nec obst. C. de fi. instr. l. cũ pactio, nõ vbi credit instrõ ꝓuate persone quo alius obligatur quã scribens: si enim scribens obligaretur, ꝛ tũc bñ crederetur ꝫ scribẽtem. vt ff. de pig. l. fideiusso2. ſ. j. Hoc itellige sane qd credat seruo ꝓuato. ſ. si ille qui scripserit illud ꝫ se hoc confiteatur scripsisse. Si enim negaret, non crederet illi instrõ, nisi haberet subscriptionẽ triũ testiũ, qui testes hoc dicũt hoc imꝑobarent qs nihil instrm fuit factũ coꝛa testib⁹, quoꝝ subscriptiões sunt in illo instrõ, vt in aut. ꝺ fide instru. ſ. ꝛ si qs. ꝛ ſ. si tamẽ. ſ. quis qm̃. alias tali instrumento minime crederetur. Itẽ de publico cõstat, qd in eo facta cõfessio ꝑiudicat: q2 si creditur ꝓuato instrumẽto, magis publico, vt ſ. ti. ꝺ. ſ. Itẽ verboꝝ obligatio. ꝛ ſ. scriptũ. ꝛ C. ꝺ ꝫhen. ꝛ commit. stip. optimã. ꝛ de ꝓoba. cum ꝓcibus. Superfluum est enim ꝓuatum testimoniũ querere, vbi est publicũ testamentũ, vt C. de edẽ.
2 Lin donationibus. ✝ Mũc restat videre ꝺ tertio. ſ. sup qua causa habeat fieri hec obligatio. Et quidẽ sup causa mutui dico, nõ facti sed faciendi: vt hiq dicit. Si enim factũ esset, vt q2 pecunia data esset, tũc nõ haberet locũ qd hic dicitur, qd stipulatio non interueneret, vt dicttur ibi cessante ꝛc. si enim intercessisset stipulatio q2 aliquis cõsiteat debere ex causa mutui que ꝓmitto me persti-
f pulationẽ redditurũ, qd ✝ nõ habet locũ qd hic dicitur qd nõ datur ei q sic fuerit cõfessus exceptione nõ numerate pecunie effectus hui⁹ legis ad hoc haberet locũ, q2 daret exceptio in factuꝫ vt C. de non nu. pec. l. cũ vltra. Et bene dico qd in causa mutui bene habeat locũ: q2 si ex alia qua causa qs confiteatur, statim sibi ꝑiudicat. ꝛ si in scriptis cõfessio fuerit, nõ admitteret volens ꝓobare contrariũ. nisi per instrũ ꝓbet, vt C. de non nu. pecu. l. generaliter. Si autẽ scõm scriptum, tunc etiam per testes: q2 nihil tam naturale est ꝛc. ait. ff. de reg. iu. l. nihil qs intelligeꝫ. nisi ex causa dotis cõsiteretur: tunc cñ nõn ꝓcio dicat ibi maritus stat. cõsitẽdo dotẽ ibi fuisse numeratã qñ non fuit, q2 ꝓcio opponi-
men decennio: tunc intra tres menses a tẽpore diuort. numero: post decennium aũt si durat, nunqꝫ post ea auditur. vt C. de docau. non nume. l. fi. ꝛ auth. quod locũ. Et est ratio quare in dote ꝛ in dote statim non sibi ꝓeiudicat. in aliis ante rebus. q2 in duabus caulis septissime ac frequẽtissime ꝛ quotidie fiunt cõsiones anteq̃ pecunia mutuetur: nã quotidie debitor indigens cunia accidit ad fenerator ẽ, ꝛ dicit creditor ego non habeo pecnñã ꝓe manibus. sed faciamus instrumentum, ꝛ cras veniens me ꝛ ego mutuabo vobis. Similiter marit⁹ cũ accipit vxor, dicit ei mulier, bone marite faciatis mihi instrumẽtũ dotis, ne numerabo tibi. Maritus volẽs gratificari vxori facit mẽtũ, post ea creditor nõ numerat. vel vxor vel debitor volit ponere exceptionẽ qõ pecunia nõ fuerit numerata. ꝛ cre- possetꝫ inaliꝫ casib⁹ nõ cõtingit ita sepe qõ aliqs confitet tueri cã depositi cõmodati emptiõis aũ ẽtiũ, hoc nõ ita accidit, ꝛ ideo de his curauerũt legislatores. nã ad ea quẽtes ꝛc. ff. de le. nã ad ea. ꝛ in auth. vt ma. cre. ꝛ re. ꝛ quolum imminet: ꝛ ideo magis fuit cõsulẽdũ, vt ff. de carbo. edic. l. j. ſ. ꝛ si qs. Videam⁹ de quarto, quibus modis habeat fieri ꝛctus. Et quidẽ super hoc varie sunt doctorum opiniones. domi. Jo. ꝛ Azo. qõ ꝙ verba tantũ futuri tẽporis fiat lic Scrisolutur ꝰ decẽ ex causa mutui, ꝛ inducũt ꝙ sic legẽ. que aperte boc videtur dicere. C. de posthu. l. si sub spe. Itẽ si cõcipit stipulatio per verba futuri tẽporis tantũ. ff. de verb. obl. l. stipulatiõnũ. ſ. stipulatis. Itẽ faciũt ꝙ eis: q2 in scribẽdo cõfiteor me debere nisi scriberet soluturũ nõ ꝑdesset aliquid, vnde videtur lex posita verbis ꝛ nõ reb⁹: qd esse nõ debet, vt C. communia de l. ij. ad fi. ꝛ j. eo. ſ. plane. q2 quod ibi dicit debere se scripserit, soluturũ (subaudiũt) similiter scripserit. Ego aũt puto ꝓ presentis tẽporis, ꝛ ꝓteriti vnde fieri debere. vt j. plane. debis ꝓteriti tẽporis, ꝛ cõfiteor accepisse decẽ mutuo, vel mihi nouata esse, vt C. de epi. audi. si ꝓsens. facit ꝛ ꝙ me. C. nõ nupe. l. in ẽtib⁹. in ꝓin. ꝛ ſ. si nõ obstat. l. illa stipulationũ q2 fiat est in stipulatiõe ista, quã illa. In multis aũt differũt inter se obstat(vt dicũt) qõ videt imposita lex vel verbis, ꝛ nõ reb⁹ nõ ꝙmitteret qs soluturũ vel etiam redditurum: q2 etiam verba ꝓsentis tẽporis vel ꝓteriti tantũ illud tamẽ intellisuper quo debeat illud qõ cõfessus est natura mutui, vt tacite videatur agi, vt reddatur licet non dicatur expresse. ff. si certi pet. l. cũ quid mutuũ. cũ nõ fiat nisi in causa mutui, vt ꝓcedrito illud videt agi tacite, ꝛ tacite subꝫciunt temporis, vnde obstat dicta lex, sub specie: quia ibi ita fuit de facto, vel ibi nõ prohibuit quin per verba ꝓsentis tẽporis vel ꝓteriti fieri non posset. Sed certe licet ita posset respõderi ad legẽ allegatã ꝑ j. tñ nõ potest hic ꝓbare quod per verba futuri tẽporis non posset fieri, vnde posset dici qõ etiã per verba futuri tẽporis posset
5 fieri vt ꝺ. l. sub specie. Itẽ per verba futuri tẽporis vtr. l. infra co. l. plane. ✝ Sequitur videre de quinto, quõ nascit post cõfessionem in scriptis factã obligatio ciuilis. Quod sic, datur infra biennũ tẽpore scripture facte datur exceptio nõ nu. pecconfitẽti. infra eo. l. plane, ꝛ C. de nõ nu. pec. l. in cõtractũ. Sꝫ si ꝺaꝰ exceptio, ergo ꝛ creditor habebit actionẽ cũ exceptio, sic actionis exclusio, vt ff. de excep. l. ij. in ꝓin. Sꝫ si creditor ꝺ exceptionẽ, ergo nata fuit obligatio: q2 aliter nõ posset exactio cius mater sit obligatio. vñ in rem nõ potuit nasci. ff. de ꝓcu. l. licet. ſ. ea. obligatio. Et dico eã ciuilẽ esse solã sine naturali. habet hꝫ effectũ ante biennũ. vt puta causa posset obiici exceptio non nu. pecuart ꝑdicti, ꝛ etiã exceptio doli, vt C. de nõ num. pecl. ex cautiõe. nã vbicũqꝫ alia locũ hꝫ vt ff. de doli exceptio. sicipit habere efficatiã illa obligatio: ꝛ tunc dicitur obligatio q scripsit scriptura sine literis infra eode ſ. Et dicit quod biennio nata est ciuilis: q2 contractus est ille de iure ciuili. ꝛ stipulatio, vt infra de actiõ. ſ. de cõstitu. nec est hic aliqua pars talis consensus quo inducebatur obligatio naturalis, cum stat per biennium, quod non opponit exceptionem, ipse videtur obligationi consentire: vnde ex tali consensu dicunt nasci naturalẽ obligationẽ: q2 per consensum naturalis nascitur vt dicit ff. de pact. l. i. ſ. q naturalis adiun gif ciuili que fuerat ab initio nata: ꝛ ita ex ea potest agi cũ effectu. similiter dicũt ipsi in q cõdemnat⁹ est: q2 tunc nascit ciuilis obligatio. cum inducatur lic. vt ff. de origi. iur. l. ij. ſ. hec disputatio. Sꝫ post modũ dicaꝰ scit tali sententie dicunt ꝙ talẽ consensum nasci naturalem: q2 adiungitur illi ciuili que ꝓimo est firmata ex sua: ꝛ tunc datur ei qui obtinuit actionẽ in factũ circa condẽnatũ, vt C. de furtis. l. totꝝ, vnde dicũt illi ex illa ciuili obligatiõe nũquid posset agi nec

ei mitrū si istis calibus act⁹ ciuilis .j. de act. §. de cōstituta. sup 2a de ver. obligationib⁹. in p̄incī. z hoc dicu t quidam dominum ꝛ3zonem dixīe, sed certe ipli imponūt sibi rabiem: q2 ipse be neſatetur hoc, q̄ ex sola ciuili posſit agi cum effectu vt in litera rum obligatione post biennium, vt in actione in factum inducat vinculū naturale, vt puta cū nullus cōsensus interuenit cū iudi cij; semper redditur in inuitū. ff. de verb. obl. l. inter stipulan tes. §. j. Item no. iuxta oblig. venire non dicitur in dicium natu rale imo ex sola agit ciuili cū effectu z erit speciale sic in actio ne in factū, vt excep. iud. z p̄dixi. si enim dicer emus induci solo respectu tēporis naturalē: iam dicer emus tēpus modū in dūcēde obligationis q̄ nō è verum, vt ff. de actio. z obl. l. obliga tionum fere. §. plane, facilius em̄ hic admittendū, nec vt per tē pus tolleretur obligatio quā induceretur: q2 ſm regulā fauo2a biliores sunt, primo2es, vt ff. de actio. z obl. l. Arrian⁹ Nec ob. quod dicitur z stipulatio est actus ciuilis ⁊ tunc hꝫ vtrūq; vin culum q2 hic interuenit exp2essū pactū qō parit naturalē, vt ff. de solu. l. in his. §. imperato2. ⁊ Super est vt de sexto articulo videamus que scilicet actio ex ista obligatiōe, ⁊ nascitur q̄ nascit ex cōdictione, ex lilla. C. de non nu. pecu. in ℨctibus. nā p illam legē fuit primo inuenta hec obligatio. vt patet. j. e. ibi per consti tutionem ꝛc. vnde cum non sit cā tum quo genere actionis aga tur, agēdum est condictione ex l. ff. de cōdictio. ex l. illa. ex cuius actionis natura q2 non habetur in numero. j. de acti. sed in arbo re Bꝯonis valet in aliquo loco in isto volumine. posſet tractari cōpetentius eius nature ideo de ea videam⁹, z vtrū p2etozia vel ciuilis, z certe ciuilis est, vt patet q2 iure ciuili introducta est vt spe dixi. Jtez in persona non iure talis mista, q2 omnes condi tiones personales. vt j. de actio. §. appellamus. Jtē non perse cu2ia nō penalis autem mista: nam p2osequitur illud q̄ scripſit debere, vt j. e. §. j. item in simplum cōpetit nō ad triplum n patet j. eod. Jtem stricti iuris non bone fidei q2 non inueniē inter bo. ſi. actio. vt j. de action. l. actionuz. Jtem perpetua quia personalis, vt C. de consti. pec. l. ꝯ. Jtem heredi in heredē datur: vt C. de nō nu. pec. inter. Jtem non infamat: q2 in condictioni bus cessat in famia, vt ff. de actionibus z ob. l. cessat. Jtē directa q2 datur ex verbis legis vt C. de non nu. pec. l in contractibus. Jtem singularis est non vniuersalis. vt j. e. §. patet. nō enī p v niuersū dak ſicent z petitio hereditatis, quedā alie. Jtē simplex dūō duplex nō enim inuenitur in ea vterq; actoz vterq; re⁹ ſi cut est in duplicibus iudicijs: ⁊ Nunc restat videre de septimo, qualiter concipiatur libellus in ista actione, z q̄ sic pōt fozmari Ego talis ago cōtra q̄ ipse se scripſit mihi reddo. z ad hoc, ppo nō cōditio. rei. l. nullā cōtractib⁹. z q̄ ita nō cōcipiat libell⁹ pbat infra e. §. j. z ita posset fieri. dico q̄ talem q8 ipse cōfessus fuit in instrumēto q̄ ipse manu sua scripſit me decem mutuo recepiſſe vi ꝛc. Ead hoc p2opono 2dictio, ꝛc. Hoc em̄ satis ꝓbatur. vt C. el. in cōtractib⁹. in p̄in. Segtur videre de octauo articulo. sci licet vt opponamus ℨ talē libellū, z circa talem materiā totā ma teriā: z primo obijcio, z videtur quod libellus illestare, non possit nā aut mutuata pecunia agit. non habet locū hec actio imo cer tā cōdictio ex mutuo, vt sup 2a quibus mo. contrahi. obl. in p̄in. Si autē nō fuit mutuata pecunia. ita scripſisse ōbere, vel ita scri pſit se debere agere ē certi cōdictio ex stipulatiōe. Ut puta enm nō interuenerit verba itellectur ℨ bētiū cōsona. quod sufficit hic in stipulationibus, vt sup 2a de verbozū obl. nō ergo habet locū hec actio: q2 tunc dem̄ hec actio locum habet quādo fuit enu merata hic interuenit stipulatio. vt j. C. §. j. nec ob. q2 de stipu, obligat: q2 ⁊ stipulatio contrahit per quecunq; verba z speciali ter 2a que sunt alijs cōtractibus deputata. vnō si cōstitutio me tā soluturū decē que tibi dz Titius, non p2opter hoc video2 p stipulationem p̄ misse actione de cōstituta que potest fieri inter absentes z inter p2esentes. vt ff. de consti. pe. l. q8 autē §. fin. l. primo mo opp. z videtur q̄ nunquam possit agi actiōe: nam ōt necessarie sunt libere in obligatione. Si ergo imuste cōfiteatur, quis se a me recepiſſe decem ex cā mutui, statim posſum agere cū effectu certi cōdictiōe ex mutuo q2 omnia p2esumūtur, solē niter acta: vt sup 2a eo. titul. §. primo. z ē. tit. ꝯ. §. z scriptum. z si rē neget numeratam sibi fuiſſe pbo per instrumenta⁺ q2 instru mēto creditur, donec p2obetur cōtrariū per aduersarium vt di ri. a. ſi. §. verbo2um. vnde non agam ex cōfessione, sed cā quā inserit scilicet mutui que causa per se p2obatur: vt C. de non nu. pec. l. generaliter ff. de pub. in ſi. Sid hoc secundo respon. l. alle gat. que dicunt statim in fieri p2eindiciū cōfiteti se debere aliqd ex cā que debēt oia p2esumi soleniter acta. Et que debēt stari in sacramento p2ima facie loquntur q̄ cōfessio fuit facta ex cā aliqua mutui vel dotis in qbus cōfessio fuit numerata. hꝫ alijs ca sib⁹ locū hz quod oppositio. z est ratio quare sec⁹ in istis duob⁹ casibus scilicet mutuoz z in dote z secus in alijs contractibus vt sup 2a dixi. Vel posset ad solutionē cōtrariō distingui aut cre dito2 agit ante biēniū. z tūc indistincte hz ꝓbare credito2 pecu niā fuiſſe numeratam: q2 etiam nemo credito2i pōt opponi ex ceptio nō nu. pe. j. biennium: vt j. l. fin. §. fin. Si autem agat post biennium, aut agit ex numeratione dicēs peto a te decē q̄ tibi tra didi ex mutuo. z tūc numeratione per cōfessionē p taciturnita tē biennij robozatā, babo. Si aūt ex sola scriptura, q2 dico, ego cōtra te q2 scripſisti te mihi debere decē ex causa mutui: que pe to mihi reddi z ad hoc ꝓb. ꝛc. tūc nō allegat numerationē aliquā hic nō p2esumit numeraſſe. nā in certis nō est loc⁹ cōiecturis. ff. de verb. oblig. l. cōtinu⁹. §. cū ita. z tunc idco erit cōdēnādus, nō q2 nō numeraūit, sed q2 scripſit sic se debere recuperare. Segtur videre de nouo nostre materie. sez quare de quibusdā. z p2imo quero quid iuris si quis cōfiteatur se mihi debere decē ex cā mutui coz testibus, nō aūt in instrumēto, nascatur obligatio: an tūc habeat locū effectus huius actionis. Et certe videtur q8 non. hoc quia dicit scripſi. Jtē scriptura obligat: vt j. eo. §. quo modo ergo pōt obligare scriptura vbi scriptura non interuenit vt C. eo. l. in cōtractibus. Ecōtra videt q̄ habeat locum: quia in litib⁹ exercēdis z de rei vēd. iudicia. C. ō pac. l. pactū. ergo ex ta li cōfessione debet nasci obligatio. sicut q̄ in literis confitetur. z in dubio de rigoze iuris non videtur q̄ aliqua nascat obligatio, cū necessarie sint litere vt p̄dixi. vel ū tamē ē eg tale posset dici da ri vtilis cōdictio ex l. in cōtractibus. lz verba deficiāt, sed mens videatur ostēdi, vt pote candē vbi obtineāt in scientia. z testes, vt p2edixi. z si re⁹ substineret cōtrariū regule velit, vt tā dixi, q2 ali q̄ maioris authozitatis instrumēta. q2 testes sunt. z iste sit vnus de illis casibus qui no. in d. l. C. ad l. fal. ⁺ Jtē nūc quero, quid si testato2 scribat in testamēto, cōfiteo2 me debere Titio decē ex cā mutui, nunq̄d habebit locū titulus iste vt heres obliget ante biē nium tātum ciuiliter, vt habeat exceptionē non numerate pecu nie, sed post biennium obligēt cū effectu: Respōdeo z distinguo q2 cōfitetur testato2 se debere nō capaci, z tunc non valet. q2 p2e sumitur in frandē factū: vt ff. de p2ob. qui testamentum. Si autē cōfitetur se debere capaci aut iurauit, z tunc perinde est ac si in veritate esset: z tūc adita hereditate pōt heres conueniri, aut in veritate mutuum esset factum: vt ff. d. l. ꝯ. cum quis decedēs. Si aūt non iurauit. tunc non debetur tanquā ex causa confeſſus est testato2. sed tāq̄ legatū sic. ff. de l. ꝯ. Lucius Titius. §. quis, quis. Et hec vera sunt quando ita duo se sciāt heredes mei z sciāt o mnino me debere tali, ex cā tali, vt cōtinetur in tali instrumento, q̄ habet. vel dic cōfiteo2 me debere talē p2oz mee vt in instru mēto cōtinet: tunc, cū non debetur nec vt debitū, nec vt legatum nisi ostēdatur instrumentū. vt C. de fal. cau. adiecta le. l. ii non de signata z l. ſi. Decimo z vltimo fozmo vnū dissolubile. pōt aliqs dicere p2omisit mihi talis decē per stipulationē spe future nu meratiōis, fozte q2 ita dixit, p̄mitto tibi p stipulationē me tibi decē soluturū ex causa mutui q̄ me cōfiteo2 a te recepiſſe. ex eo q2 o an sit obligat⁹ ciuili tātū, an ciuiliter z naturaliter. Quod cunq; dicas, duco te ad incōuenien . nam si dicas ciuiliter tātū p2obo hic. nā stipulatio e de iure ciuili vnde p2 in ea esse vincu lū naturale, p̄bo. nā stipulatio hz pactū z cōsensum in se exp2es sum. aliter non valet stipulatio ſ. de verbozū obligationib. §. sz hec solēnia verba. ergo p id pactū vel cōsensum inducet natura lis. ff. de penis. l. j. ff. ō sol. l. i bis. §. imperato2. Et ergo hic vtrū q̄ vinculū. si aūt hic cōsensus p̄b. esse falsum inconuenies. nā si est hic vinculū naturale. ergo si soluit p errozē nō repetet impedīte naturali, cā; vt C. de iur. z fac ign. l. cū qs. C. ad leg. fal. l. erroz. ff. de cōdi. inde. l. iul. sed q̄ reputat p̄ batio non habet cōdictionē sine causa ad cōtradicēdum liberationem, vt C. de nō num. pec. l. si quando vnde duplex hz auxilium, scilicet condicere per li berationem z per cōditionem sine cā z repetere per cōdictionez iud. l. j. ff. ō cōditio. inde. si ergo repetit nō esset naturaliter obli gat⁹ q2 tūc nō repeteret. vt p2edixi. Dico q8 vtroque modo est obligat⁹. z nō repetit solutionē per ignozātiā iuris: non ideo q2 hic sit naturale vinculū, hz q2 tutus erat exceptiōe fauozabili z ñ odiosa in factū exceptione, vt C. de non. nu. pec. l. cū vltra. ff. de cōdi. inde. q excep. hz obȝcit hec solutio nō vz q̄ tutus odiosa sez exceptione doli que cōcurrit cuz illa in factum, vt C. de cond. in de. l. ꝯ. ergo nō hz posse repetere: vt d. l. q exceptio. Sid hoc re spōdeo, p2edicta solutio bona ē, nec obstat q̄ obȝcis, q2 ad hoc nō est regulare qui exceptione tut⁹ est odiosa nō repetet si soluat per errozē iuris. si em̄ per facti solueret etiam odiosa exceptio ne tutus repetat: vt ff. ad Macedoniā. l. ſi. Vel dicatis aliter, z ve rius. qñ est exceptio odiosa z specialis. tunc hz locum vt solutuz per ignozātiam iuris repetatur: z sic loquitur lex illa qui excē ptionem. Si autē sit odiosa z generalis. vt exceptio doli, tunc exceptio indebiti competet in aliquo casu, cum vbicunque alia exceptio competit, hz etiā locū hec exceptio. vt ff. de exceptione doli. l. ius generaliter. Sed certe licet non impediatur repetere p2opter hoc q̄ sit odiosa, impeditur p2opter aliā causaz, scilicet

q erat tutus per exceptionez specialē,vt in prædicta.l.cū vltra. C.de nō nu.pecu.sed solū per actionē ex ratione nō repeteretur ff.de codi..inde.si in diē.Ad hoc respōdeo,z dico q̄ est speciale q̄ ille qui tutus est exceptione tēporali repetat solutū per iuris ignorātiā. Ut dicatis z verius q̄ licet sit tutus exceptione temporali nō numerate pecunie,tñ doli exceptō.q̄ perpetua est habebat etiam cōdic.si causa ad cōtradicendū liberationez:vt.C.de non numerata pec.si quādo.q si conditio perpetua est vsque ad decem annos vnde cum haberet beneficiū ppetuū merito repetit.ff.ō. cōdi.inde.q exceptionē.in prin. Itē firmo aliud,ex cuius solutiōe pēdet materia nostra.L.cōsul⁹ fuit in instrumēto speciale numerationis me debere tibi decez ex cā mutui,post elapsum est biennīū:agis cōtra me cōdictione ex illa.C.de nō nume. pec.l.in cōtractibus.deuētū est ad positiōes: pone ita pecuniaz quā a me petis mihi non fuisse numeratā,tamen non vis respōdere modo quero an debet cogi p iudicē:Quodcunq; dicas,sequitur inconueniens. Si autē dicas non cogi respondere,salsum est. Tertium enim est est ante biēnīū credito2 cogit pbare numerata post biennium.si vult debitur absolui debet probare nō fuisse numeratā vt.C.de non nume.pec.z cautione,vnde cū necesse habeā probare ego creditor,ergo ōs respōdere meis positionib⁹, vt sic per cōfessionē suam positum probare.z hoc expresse patur in auth.ō his q ingred.ad appel.§.fi.col.v. Itē iudicis officiū super hoc versat vt illicite exactiones nō fiāt,ergo cōpellere tur tūc nō exigere,q̄ illicite faceret:vt.ff.ō offi.presi.l.illicitas. in prī.z q̄ iura natura.ff.ō re.iur.l.iuris nature,z ō cōd.inde.nā natura.in hac sententia fuit dñs meus.ita no.notator seu glosator in hoc ti.super gl.obligetur. Sz certe si hoc teneatur segtur absurdum.q nūquā potuerit agi ex isto articulo,z ex illa l.in cōtractibus.z ideo etiam q̄ sequitur absurdum: pone quod respōdeat secundum q̄ tu dicis,aut respōdeat se numerasse, ergo deierat q̄ hic suppono q̄ nō numerauit,z sic hoc casu.l.cap.nam periuria debēt puniri,vt C.ō iudi.l.ū.i fi.aut respōdet se nō numerasse tūc dico,dolo facis:q̄ vis locupletari cum aliena iactura.z deinde vt dictū est z secundum viam istam quicquid dicitur hic z.ff.de nō nu.pec.nihil valet:q̄ l. solūmodo verbis z nō rebus imposita videtur:q̄ esse nō debet vt.C.cōmunia de leg.l.ū. in fi.expedit enim opinionē potius nō habere,quā habere malam allegant qui quotidie dicunt in obligatione literarum ex sola leg.agi cum effectu,Bartol.legum doc.

ADDITIO.

a Et ista obligatione. Adde q̄ ex obligatione literarum non agitur condictione ex l.sed actione ex literis secundum Bar.in l.j.ff.de condictio.ex lege.

De emptione z venditione. Rubr.

1 Penitentie quando sit locus in contractu venditionis.
2 Arrhe duplicate qua actione petantur. z qui egit arrhas duplicatas an postea aget ad interesse.
3 Vendito2 an teneatur precise rem tradere,vel liberetur prestādo interesse.
4 Inter e an succedat loco rei.
5 Emptio an possit conferri in alterius contrahentis arbitrium:z quando z quomodo intelligatur.

EMptio2 vēditio2 &c. In his autem q̄ scripture. Sz quō fuerit cum scriptura:† Joā. dicit q̄ tūc quādo cōtrahētes dixerunt,q̄ no teneat facta venditio,nisi facta in scriptis: alias enim fuerat ita dictū solo cōsēsu cōtrahit,Placen.dicit q̄ sufficit q̄ per alterū eorum fuerit dictū de cōficiēda scriptura super cōtractu,q̄ tūc ante cōfectionē scripture licitū est penitere,cū ante nō sit perfecta vēditio,licet non fuerit dictū q̄ aliter nō valeat vēditio &c.sine scriptura aliter nō valeret:quare nō dicimus hāc obligationē literarū.gl.dicit q̄ aliud nomen hz h,vt vēditio:ideo q̄ simul hoc in mutuo hoc nomē nō est verum fuisse numeratum q̄ tunc agitur ex mutuo:q̄ cessit contracta obligatio.sz hoc nihil est: q̄ etiā si verū esset fuisse numeratū: nihilominus ageretur ex obligatione literarū, si litere continēt formā obligatoriā:vnde intelligo hic q̄ litere cōtineāt confessionem;que facit ad solutionē,vt ō.de litera.obligatio.† Bl.querit, qua actione ageretur ad duplicatas arrhas:glo.dicit.quod cōdictione ex lege cōtractus.vnde dicas quod ad simplum vnum q̄ dedit emptor pōt agere condictione sine causa.ff.de actione empti vel vēdi.l.ex empto.§.q̄ viua.sed pone q̄ emptor egit ad arrhas duplicatas,nūqd postea aget ad interesse: dicit q̄ non: q̄ ex quo elegit agere ad arrhas,sibi imputatur ff.de tribu.l.q̄ in heredē.§.eligere.z de leg.ij.l.cū filius.§.vargs gl.ōt q̄ ex q̄ lex p̄cipuidit emptori duplicatiē arrharū,ideō si ēptor ad arrhas duplicatas egit z sibi solu untur,z ō vbi emptor penitus amittit arrhas quas dedit,tacite videt agere ībetes iter se,vt arrhis debeāt esse cōtenti,&c. Itē lex ex q̄ p̄cipuidit de publicatiōe arrharū facit lex.ff.que allegat in gl.parua.C.de pac.do.l.vltima.secuda fuit sētētia do. Jo.q̄ fuit informatus in ista materia.q dicit q̄ actor potest agere ad interesse,nō obstāte q̄ egerit arrhas duplicatas,veruntamē in interesse iste arrhe cōputabuntur p̄ sentiā.ad hoc lex que ōt,quod licet miles sibi in vno p̄iudicatāli amittit illud ius q̄ habuisset,si sibi iure alio nō p̄iudicat testa.mili.l.ij.Ego dico q̄ Jo.male dixit:nā emptor si recepit arrhas duplicatas,si postea agat ad interesse,si tñ vēdito2 intentē est sibi p̄iudicat:nā si petat:sed tñ vendito2 ante completam scripture penituit,z sic p̄ nullo sit habēdus cōtract⁹,vt hic sed vbi petit interesse petit vt certus stet.nā licet inter me z tiuz fuerit facta certa vēditio,z rem nolit tradere,peto interesse q̄ succedit loco rei.ff.de peti.he.l.si rem z p̄ceti.† Item dicit quod vēdito2 tenet rem tradere,sed hic fuit defectus an parte vel liberet p̄stādo interesse.j.arg.dicit primo q̄ vēdito2 tenet p̄cise ad rē tradēdā deinō dixit aut vendito2 hz rem,z tūc rum est quod p̄cise teneatur ad rem,aut non hz.z tūc liberatur p̄stādo interesse p̄opria sententia Martini:quod teneatur p̄cise vendito2 rē tradere,facit lex que dicit q̄ pacta sic feranda vnde cū in vēdendo quilibet vēdito2 paciscatur de tradēda oz hoc ad iplere.ff.de pac.iurisgl.§.p̄eto2. Itē facit lex que ōt rē oportet tradere vnde cū oporet,inducit necessitatē,necesse est ergo q̄ res tradat.ff.de act.emp.l.ex empto.primo respōdet, z plures leges faciūt ad quod Jo.facit.ff.de acti.empt.l.j.Sed certe licet leges dicāt q̄ p̄stet interesse,non tū dicunt quod cōtingat per eius liberationem,sed dominus Jo.vtitur tali argumēto,vbi quis tenetur ad duo alternative liberatur vnō p̄stādo.Cum ergo vendito2 teneat ad interesse vel ad rē alternative vnū p̄stādo liberat:sed si vis sustinere Jo.ad gr.Martini pot respondere ad primū in quo ōt,quod pacta sint seruāda,&c.fatē pōde q̄ p̄stādo interesse,nō facit vēdito2 cōtra pactū:quia non pactū deierat,† Qui legis licentiā facit aliud quā promisit:pōrea interesse loco rei succedit:ergo si p̄stet interesse. rē ipsa p̄stare videtur.ff. de peti.here.l.si rē z p̄tiū.ad l.C.de fideicōmi. l.vl.dic,q̄ speciale est ibi fauore vltime voluntatis:si plura sint alia specialia ad l.ff.de rei ven.qui restituere,respōdeo nos dicimus quarte an vnus iudex iubere debeat venditorē precise p̄stare.Sz ibi loquitur quod iudex ita iussit:sed an bene an male adhuc restat questio.ego pho primā sententia Martini.z dico q̄ Jac.p̄:suponit fallum cū dicit q̄ vēdito2 tenetur ad rē z ad interesse alternative Sed ego dico absoluere tenētur.z in absolutis obligatione est electio emptoris vt ff.de pact.l.rescriptū.z eam q̄ segt:si hic dicerem obligationē alternatiuā ad interesse vel rē nā petitio haberet fieri alternative,z sententia ferretur alternative z is q̄ taliter est obligatus posset variare q̄usq; vltimo propter suā variationē fieret executio z sup estimatiōe obligatiōis quod itat sit obligatiōe alternativa habes.ff.de ver.obligatio.ea q̄ certarū.§.vl.vnde ablit quod in re certa vendicet sibi locū obligatio alternativa.† Dequitur in litera tibi placuerit.hic apponit in gl.fortissime, q̄ hic in alterius cōtrahētis arbitriū cōfertur emptio vnde,signatur p̄tiū.C.e.l.ne mētis,sed aduertas hic est imponere legē verbis:vnde dicas quod ex pacto pōt alterutri: si vēdo tibi equum istum si tibi intra talem diē placuerit seu placere de bucrit,z q̄ si habeat intelligitur. phatur.Ideō ton ducti.l.ij in l.nec itelligas quod semper sibi placere debeat placere vel duplicere refertur ad arbitrium boni viri.de Gratia. emp.l.cum emptio.

ADDITIO.

a Precise ad rem tradēdā. Adde q̄ no.in specie z in ista consuluit do.Alexand.consi.lxvj.inci. super e.in quarto vbi dicit tenendo opi.gl.in l.si emptiōe. §.item si emptor ad cōtrahe.emp.q̄ cōtractus rei aliene valet q̄i res non est tua iuxta.l.rem alienā.ff.de cōtraben.emp.z Bar.in l.cū vir.ff. vsuc. Et.in l.j.C.p̄o emp.tñ si vendito2 nō habet facultatē rē tradēde,non pōt cogi precise ad rē tradēdā.vide Bal.in l.vnica C.de sen.que p̄o eo quod inter.vbi dicit quod tunc oemum dicitur vēdito2 rem tradere.quando commode potest tradere id est quando res non est subiecta evictioni z de facili pōt tradi. §.fi.ff.de vsuc.tenuerit,quod vbi contractus rei aliene celebratur inter scientes non valeat.

¶De locatione ⁊ conductione. Rub.

1 ℞Locatio potest conferri arbitrio alieno sicut emptio.
2 Opere vbi p̄state sunt indebite que licet repeti non possint, tamen repetitur earum estimatio.
3 Scholaris qui conduxit cameram, quando possit substituere alium loco sui.

LOcatio, ⁊ cōductio ⁊c. Dicit ergo litera quod id qō dictum est simpliciter de emptio. ⁊ vendi. s. quāti Titius rem estimauerit, res vēdak, itelligit etiā in locatiōe. s. qō si merces p̄mittātur quanti Titius estimaue

1 rit. ⁊ Sed pone scholaris venit ad burg. ⁊ dt ei, vt sibi locaret domū. ipse, p̄mittat mercedē quāti Titius estimauerit infra annū, factum est q burgen. scholari locat domuz. iste scholaris domuz inhabitat: deinde circa finē anni vel mēsis venit burgē. ad scholarem vt eat ⁊ soluat q̄ mercedē Titius estimare voluerit. Titius volēs q scholaris nō soluat aliquid, nō vult estimare mercedem aliquam, et ita nulla est locatio, sicut in casu simili nulla esset vēditio, dicestu, p̄cedentis tēporis vsum dom⁹ scholarē locauisse. respōdeo, nō ipso habet hec cōditio siue cā, ex hoc cōtract⁹ nullus est cōstat scholarē habuisse vsum domus sine causa: vnde dico q̄ ex quo vsus ipse repeti nō potest, repeteretur estimatio illi⁹

2 vsus: ex hoc p̄obo per simile. nā lex dicit q ⁊ vbi opere p̄state sunt indebite, cū be repeti nō possūt, tū repetit earū estimatio ff. de condi. iud. l. si non sortē. §. libert⁹. ita hic cū vsus ipse repeti nō pōt per conditionē sine causa, tū eius estimatio repeteretur. ſnitur in bene poliēda postea, id est post quā falso sar cinauerit. sitic demū h3 p̄scription em ver. q2 aut posset penitere ille q sarcēda vestimēta dedit. ff. de cōdi. ob causā. l. pecunia sic ergo vides q̄ si ita dicat quod locautur opere fullonis, ita post quam sarcinauerit quāti inē eos placuerit merces cōstitutas nō est locatio, sed cōstituak: nascitur p̄scrip. verb. actio, ſz opponit de l. j. mādati. §. vlt. d. ſtiguit, aut nulla merces interuenit, ⁊ tūc agit p̄scrip. verb. hic dt lex: ſz ego dico, q̄ etiam si non fuit dictum de mercede certa, vel incerta, tū si sit persona q̄ cōsueuit locare operas suas, dico q̄ agitur p̄scrip. ver. nā ex cōditiōe persone cōiecturam⁹ tacitā volūtatē q̄ est de mercede. ff. de vsu. ⁊ habi. l. ple nū. §. equitē, nā male iudicauit quīdā ō seruiēte q p̄ scholari lite ras detulit ad parētes scholarīs: tūc scholaris dixerat, q̄ si veni ret bene satisfaceret. nā iudex iudicauit nā ex q̄ merces erat incerta. peti iō poterat p legē. ff. mādati. l. mutuā pecuniā. §. salariuz. ipse tulit sententiā ō istu §. nā hic est merces certa vel icerta: subintelligeret si esset persona, nō esset gratis factura, q2 consueuit locare operas suas, vnde dico q̄ salariū qō datur gratia honoris, ⁊ remittitur ei q2 alias gratis est facturus: ⁊ hic h3 locum actio mādati, nec peti potest si sit incertū, ⁊ merces que h3 locum in caibus qui non hunt gratis, ⁊ si sit certa, ⁊ in pecunia habet locū locatio ⁊ cōductio, vt hic: si incerta, tūc habet locū p̄scrip. ver. actio vel si nulla: ſi tamē sit talis ille q p̄stat operas q cōsueuit

3 locare operas, vt ō. dixi in fi. huius ti. tacet gl. quēstione, ⁊ an ſcz scholaris qui conduxit hospitiū vel camerā, posset substinere in camera alīū loco sui gl. dixit q̄ non: q2 hoc potius respicit societas que fuerit inter illos socios: ⁊ ita venit substitut⁹ in locatione cui⁹ natura est, vt veniet heres vel substitutus. ſz certe gl. nō probat hoc: vnde ita possem dicere, q̄ locatio inſpiceretur. nam videretur duo cōtractus habiti cū diuersis: nam vnus habitus cum burgēse locāte alīs consocijs de societate pone ergo quod venit scholaris recedens a burgen. ſ. dñe faciatis seu p̄mittatis quod iste substitutus a me inhabitet cameram quam a vobis conduxi: certe burgen. nullo mō poterit p̄hibere, quo minus inhabitet substitut⁹: q2 de societate iuuenis scholaris recedens nil ad se. Itē scholares qui sunt in domo, cū p̄hibere non p̄sunt inhabitet, sed solum societatem denegare. ⁊ hec vera sunt vbi contractus habiti sunt cū diuersis. sed pone q̄ vnus socius principaliter cōduxit: deinde locat cameras alīs socīs post venientib⁹ certe hoc nō posset verū dicere gl. q̄s nō succedat socius substitutus socij recedētis, ⁊ dicē tlic ei socij, nō est admittēdus in

4 locū socij conductoris, q2 non fuit simplex cōductio habita societatis cā: vnde secus in simplici conductione, q̄ p̄bo, nā dicit lex quod vbi non est vēditio simpliciter sed dotis cā, vt q̄ maritus repetit rem estimatam dotis cā ibi enim ſz sit venditio, tū q2 nō est simpler sed dotis causa, iudicabitur secundum naturā dotis. ff. de iur. do. l. quoties: sic ⁊ hoc ex quo facta fuit locatio societatis causa. sortiuntur naturam iuris societatis. Itē ad hoc facit lex. q̄ dicit, duo ineūt societatē ad ꝺducēda publica vectigalia, certe habes, hic nunc succedet nili expsse fuerit dictū. Et ita videō quod inſpicimus naturā societatis nō autē naturā cōductionis vt p̄obatur. ff. p̄o socio. l. vel adeo, ⁊ l. verum. §. in herede. si hoc est dico quod alīj socij non possunt ipsum p̄hibere nisi sit ille qui locante ei: sed illi licet substitutus p̄hibere ⁊ si nō p̄hibeat tūc alīs ex cōducto, vt C. loca. l. fundi. vel tenētur alīj cedere ius q̄ habet substitutū repellendi. ff. de euictio. l. creditor ēcū l. seq. dico si burgēlis omnib⁹ insimul locauit quod tenetur facto facere ⁊ faciat vn⁹ soci⁹ quod alias locauit: sed de equitate esse dicenduz, quod si substitutus est eque idoneus qui erat socius qre cessit sit recipiendus. C. de epis. ⁊ cler. l. qui si plus. q̄ idez credo de quo idoneo p̄obatur. ff. de consti. Bar. sequitur recta.

¶De iniurijs. Rubr.

1 ☞Actio iniuriarum an sit p̄toria.
2 Actio iniuriarum an sit perpetua.
Iniuria a quo estimabitur ⁊ qualiter.
3 Libelli forma in actione iniuriarum.
4 Actio iniuriarum an tollatur dissimulatione.
5 Actione iniuriarū an teneor, si appello aliquā meretricē ⁊ sit meretrix.
6 Mater familias accipitur p̄ omni muliere honeste viuētem ali quando p̄o muliere magne auth̄oritatis.

GEneraliter iniuria ⁊c. In §. patitur. intelligeheredē generaliter iniuria ⁊c. istum sic, quod quecūque iniuria fuit facta seruo in contumeliam domini, quod iniuriosus sep, tenet domino sibi, ⁊ iniuria fuerit facta seruo⁹, ⁊ contumeliam serui iniuriosus non tenetur domini si fuerit iniuria atrox. Sequitur in litera. si communi seruo iniuria. ⁊c. hic ⁊ is agunt ratione dominij. sed ex duo2um persona sit estimatio, ō. ff. e. l. non est solū. aut sit iniuria seruo in cōtumeliā domini ⁊ non agunt equaliter: ⁊ sic loquitur hic cū dicit qō in iplis iniurijs sit. sit pena seruo in cōtumeliā serui ⁊ potest agi si est atrox. Et nunc agit domini ratiōe dominij, ⁊ sic loquitur. l. cōmunia, sed pone, ego habeo seruitutē in liberum hominē, verberatur nūqd mihi modo acquiritur actio iniuriarū: videt quod, nō quod cū hic enumerantur persone p̄ quas nobis acquirit actio iniuriarū ſz ipse nō est illis ergo ⁊c. cū dicas q̄ si in cōtumeliā illi⁹. cui seru⁹ seruiebat liber hō fuerit verberatus, quod dño actio iniuriarum competat, vt hic. distinguo, in qua p̄sona fuit iniuria facta, per legem. ff. de iniu. l. apud Labe. §. generali. tunc dico in qōne p̄posita, quod si in contumeliā domini, ſ. verberatus fuit seruiens liber, duobus competit actio iniuriarū. nam hic p̄sumo quod fuerit in contumeliam dñi verberatus, nam dicit quod quedam iure fecit. cū adiret ⁊c. secum ducebat suos comites: vni ex suis comitib⁹ facta fuit iniuria, certe dz in lege, quod iniuria facta cō

1 petit actio iniuriarū, vt d. l. apud Labe. §. abduxisse. sed postea p̄tores in §. pena, ⁊c. ⁊ Sz qualiter pōt esse qō dicit litera planū est qō añ fuit lex quam fuissent p̄tores, ⁊c. lex statuit i actione iniuriarum penā, ⁊ litera ista dicit, qō actio iniuriarum est p̄toria: ergo inuenta a p̄tore: ergo lex penā statuerat sup eo qō nondum erat qō est factum dicere. Dñs meus vidit quendam dñm qui nesciebat rūdere: nam litera ista dicit aperte quo est hic. nam credo per legem duodecim tabu. agebatur, ⁊ tunc iniuria: sed ad penā aliam statuit, ad quam petere agebatur per legem duodecim tab. Et ideo hic actio, p tāto dicitur p̄toria, q2 ad penā aliam agitur quam ageretur ex lege duodecim tab. eam estimare.

2 ⁊ Ego etiā dico quod in ciuili iniuria estimabitur ab iniuriam passis, ⁊ estimabit iudex. passus enīz iurabit, quod magis vellet tanto caruisse quā passum illā talē iniuriam: cōdēnabit iudex ad tū. ⁊ hoc dicit. sed vt dicit nō reperit lex per quā habebat iurare passus iniuriā ſz ego dico qō imo est lex in ciuili. petak qñ iurare debeat, ⁊ eius iuramēto credat. ⁊ est lex eadē: sed qō loquitur in persona ō quam iuratur, ⁊c. dicit iuramēto spoliati. sequitur in litera, ⁊ lex cōcordat sic nūquid in tribus caibus, l. Cornelia hic positis, actio iniuria. est ꝑpetuat Mart. dicit qō sic. nā cum hic actio ī calib⁹ his sit ciuilis, dz esse perpetua. C. de cōsti. pec. l. ñ. sed alie actiones iniuriarū tollunt anno ⁊tinuo, vt C. e. l. si qui tū. excepta actiōe qō me. cau. nā illa tollit anno tali vtili nō cōtinuo: vt ff. qō me. cau. si cū exceptione. §. post annum. doc. dicunt ō zium: nā dicunt omnem actionem iniuriarum tolli anno continuo, siue sit ciuilis siue p̄toria, vt C. eo. si conuitū. in hoc concordant cū Martino, qō me. cau. nō tollitur anno cōtinuo ſz vtili. Sz ego certe sustineo opinio. Martini sic ciuilis, ⁊c. ad l. Cor ne. co. l. i iure. ō alia iure loquitur, vt verberatus, pulsat⁹, vel domū suā ingredi passus. Itē in hoc qō doctores approbāt mo-

tuū ego reprobo. ōt enim Bart. q̄ omnes actiones iniuriarū, ⁊ in int. rest. anno cōtinuo: ſ̄ fallit in actiōe q̄ metus causa: ⁊ in hoc approbant eū doctores, ego cōtrariū, q̄ omnes actiones regulariter nō pereūt de anno cōtinuo, sed pereunt anno vtili. q̄ō probo: nā prætor in omnibus suis actionib⁹ faciebat mētionē de anno vtili, vt patet ff. de perpe. ⁊ temp. actiōi. §. ergo l. cōuitū. q̄ loquit de anno ipius, debes intelligere de anno vtili. ✝ Dz dicas quomodo formabitur libell⁹ sup actiōe iniuriarū, domi. Rofredus dicit q̄ sic dico cōtra talē me passum fuisse iniuriam, ⁊ taliter iniuriatus estimihi ipse, ⁊ q̄ō nolle per me passum fuisse iniuriā. dominus me⁹ dicit quod sic non est formādus libellus, ſ̄ dz dicere sic: q̄ talem iniuriā nollem me passum fuisse, sed tātūdem me velle amisisse: sic iurabit, p̄bata iuria: q̄ talia diceret ⁊ iuraret q̄ magis vellet quinque solidos de suo amisisse, q̄ non esset eadēro de dāno cōtēdere ⁊ lucrū non capere. C. de codi. l. fi. ⁊ C. de iure delib. l. si vaus. §. licētiā. Dz Rofredus approbat cōtrariū q̄ pauper homo q̄ nihil habet quē in eadē iniuria sibi facta: ⁊ illa q̄ magis voluit de suo amittere tātum cū nihil habet ad hoc respōdet dom. Ergo: q̄ iurabit q̄ magis vellet de suo tantū amittere ita tantū haberet. Dominus meus dicit quod adhuc est libellus male formatus, cū dicitur q̄ iniuriam nollem. imo mallē tātum amittere: nā dicit lex q̄ iniuria estimatur secūdū tēpus ⁊ statum, in quo erat iniuriā passus tēpore illate iniurie: ergo debent esse verba estimationis ad preteritū, sic quod iniuriā noluisse me pro tāto passus inferre, ſ̄ maluisse de meo tātundē amittere. ⁊ hoc probo. ar. ff. eo iniuriarū estimatione, alias enim sequebatur absurditas, pone, fuit verberatus canonicus simpler. certe tantum nollet suo amittere cētū, vel deinde in dimidio ānī fact⁹ ē episcopus certe iuraret q̄ mallet de suo amittere mille, vel, pter obsequiū populi secundū libellū eorum: ⁊ ideo q̄ possunt admitti ad iuramētū, q̄ reputo absurdū, sed vere lex aliter non ob. q̄ intelligo: quod estimatur in iure actio secundū tempus ⁊ statum, in quo erat iniuriā passus: estimat a iudice: q̄ iudex ad hec se referre dz, vt referat sententiā referendo se ad id tēpus, in quo iniuria fuit facta. nō tū probat. l. vnica. vt necesse habeat hoc dicere iniuriā passus. Hūc quero an libello sit facienda mētio, q̄ aduersarius iniuriādi hoc fecerit: si dico cōtra talem, q̄ ipse dixerit mihi cōuiciatur turpia, vel verberauit iniuriādi ꝛc. dissingue, quedā sunt facta que habent in se presumptionem iniuriandi, q̄ verbero discipulum, que sunt indifferentia, que nō habent in se presumptionē iniuriādi, q̄ quis defert barbā in cōtumeliā alterius, vel quia rusticus vocat clericū zonnice scire clere: sed dit factū quod habeat in se presumptionē iniuriādi, dico q̄ nō est necesse facere mētionē in libello de modo iniuriādi: ⁊ sic intelligit. ff. e. l. id si sic factum tale, q̄ non habeat in se presumptionē vt factū indifferens hoc dico q̄ non est necesse facere mētionē in libello de modo iniuriādi, alias lic. ff. ad. l. Si qui, ſ̄ ⁊ ſi quicunque. §. fin. ff. locati, ⁊ conducti. l. cū q̄. §. idem iul. ⁊ ff. de iniurijs l. amplat. Sequitur in litera hic actio dissimulatione aboletur. dñs Azo intellerit quātum veniat dissimulatio incontinēti vel ex interuallo, q̄ō semper abolet iniuriarū actionē, sic nouerit in sententia huius tibi pile⁹, cuius sententiā credo veriorē: in hac parte dixit quod si incontinēti dissimulet iniuriā passus, quod tūc abolet iniuriarū actionē. sic logitur hic ibi statim ꝛc. si interuallo vt qui offensus est ⁊ recessit deinde post dimidiā anni potuit eum aduersario, non aboletur actio iniuriarū, nisi costet q̄ iniuriā passi⁹ hoc fecerit animo reconciliandi. ac vbi venit statim dissimulatio, tunc liue constet de animo reconciliādi, non tunc aboletur iniuria, hic facit gl. quēstionē pone quod aliquis decedens remittit omnibus malefactoribus, suis nunquid li reconualescit poterit agere actione iniuriarum: gloss. probat quid sic: nam donatio causa mortis revocatur per reconualescentiā: ergo eodem modo hoc remisso arg. §. de donationi. §. j. Itē gl. videtur facere arg. q̄ videtur destruere omnes vltimas voluntates. dicit eū q̄ō metus causa factū nō est ratum: ſ̄ fuit facta remissio metus causa: ergo ꝛc. deinde soluit quod in perpetuum videtur remissio facta: sed ego dico rāc̄one in perpetuum videtur remāsisse: ⁊ sic loquitur quoddā factis. Dz ego nescio vbi facet Jac. patet litera p̄zin. huius tituli. in §. iniuria cōtume. ob. na. Quasi debitoris gl. tūc q̄ſi quis sit meus debitor, ⁊ appello eū debitorē, q̄ iure appello, ideo nō teneor sibi. ✝ Itē dicit gl. q̄ō si appello aliquam meretricem, ⁊ videtur q̄ō sit meretrix non teneor iniuriarū: q̄ expediet patere crimina nocentiū. Quidā dicebāt cōtrarium, nā que dicit lex, quicquid fecerit quis causa cōtumelie alterius iniuriosum est: ⁊ ideo tenetur iniuriarum actio. ff. de iniurijs ītē apud Labeo. §. generaliter. ⁊ l. eū q. ff. de inin. Quareq̄ q̄ō ei quis infamet aliquod non tenetur iniuriarū sic respōdet, ⁊ dicit q̄ō verum est, quod qui ſi infamet in iure datur libello. ⁊ q̄ō sic intelligatur lex illa est argu. C. de sol. li. l. illa. ego distinguo docere quis factum alterius cōtra quē ibi ex quo p̄to ille posset accusari ab alio, qui forte ille q̄ vocauit eū talem ⁊ verum dicit. nō potest eū accusare. ⁊ in hoc casu dico q̄ō verum dicens non est iniuriosus. arg. q̄ expedit reipublice crimina esse nota ⁊ ea punīri. ff. de fideiussori. l. ii. a reo. §. ad q̄ vulgo. ⁊ ff. ad l. Aquiliā. illa ceteris: vt q̄ dī vel vocat filiū spurū. hoc noliter in iure fisc. ⁊ sic loquitur. ff. e. apud Labeo. §. gaiūs. tenetur simtur in rem famili. ✝ Itē dico, si quis effectauerit filiā familias. q̄ mitur materfamilias. p̄ muliere magne auctoritatis vt dicit glosse. sequitur p̄terta gl. exponit vno modo, sed ego credo. q̄ō intellectus nostre litere: vnde dic q̄ō alicui cōtingebat tēpus pubertatis, solebat ei tradi vna vestis, que forte dicatur p̄texta ⁊ ideo dicit lex q̄ō ille dicitur p̄texte: p̄zri. etate accedere ing̃essus est puberem etatem: ⁊ ideo dicit hic litera. q̄ si tentauerit p̄textā, id est. puberem habentem ex tunc habitum non tunc nescit: vt qui ipse tenetur ac si attentasset matrem familias. Et hoc vult dicere ⁊ proba. ff. de liber. exhibi. l. tertia.

ADDITIO.

a C Vel spuriū. Adde q̄ iniuria dicitur inferri alicui, q̄ſi dicitur quod est spurius ⁊ natus ex monacho secundum Bar. in tra. ff. de legatis p̄zimo.

C De obligationibus que ex quasi delicto nascuntur. Rub.

1 ✝ Iudex qui per imperitiam male iudicat, tenetur ex quasi maleficio.
2 Medicus q̄ secat infirmū ⁊ male curat, tenetur ex maleficio: ſ̄ iudex q̄ male iudicat ex quasi maleficio. ⁊ de ratiōe diuersitatis.
3 Plures qui tenentur ex quasi maleficio, an teneantur omnes in solidum.
4 Dolus quid. lata culpa ⁊ quid leuis culpa.
5 Seru⁹ cōmunis si vterque dominorū iuuadatur ⁊ vterque emat aurilium. loc⁹ est gratificationi ⁊ sic saluabit quē volueri.
6 Dol⁹ quomodo se habeat ad culpā, ⁊ an vbi est dolus sit culpa.
7 Lata culpa est ignorare q̄ oēs sciunt, ⁊ ille est in lata culpa qui licet tātā diligentiā adhibeat in aliena quātā in sua. maior tamē quam exigat communis hominum modus.

Si iudex litem suā ꝛc.

1 ✝ Hic dicitur q̄ iudex q̄ per imperitiā male iudicat, tenetur quasi ex maleficio. hic nōtā
2 ex maleficio. formo, quaten⁹ ✝ vn⁹ medic⁹ secat infirmos ⁊ q̄ male curat, ⁊ imperitiā tenet ex maleficio. nā l. Si qui. tenet vt probatur. ff. ad l. Aquiliā. qua actio, ſ̄ l. aqui. §. imperitia. quare similiter iudex qui male indicat p imperitiā nō tenet ex vero maleficio. Ad hoc respōdet dñs Azo. ⁊ dz fiare pōt. ⁊ inf. maleficia numerari, ſ̄ iudicare nō. nā q̄ſi sec⁹, certe ysta rō nō valet vnā festucā: q̄ secare nō est maleficiū. ſ. maleficare est maleficiū: certe similiter male iudicare est maleficiū, vt. C. de pe. iud. q̄ male iudicā. l. j. vnde hoc dicere non est verum quia dices aliter q̄ō est hic rō diuersitatis in iudice cum medico. quia dicit lex medico. quod ambo curāt p̄ō pecunia. ſ̄ in iudice non est simile. nā medic⁹ eo ipso q̄ō accepit infirmū aduersū p̄tendit se habere pecuniā ⁊ sic in periculo decipiunt homines. ⁊
3 ideo tenetur ex vero maleficio, ſ̄ iudex p̄odest copse quod iudex nec pecuniā recipit: ſi per imperitiā male iudicat tenetur ex quasi maleficio vero. ✝ Predicta, p̄batur ō officio pallatino. §. ad hoc. ff. de iudici. l. cā. ⁊ authē. de iudici. l. j. vel aliter iudex inuitus eligitur alīq̄ volūtarij veniūt ad officiū, imo contrā cōtinue vt vocentur: ideo nocent. id est. creātreo. vnde rursus queritur cū iudice, cui necessitas imponitur q̄ cum medico. q̄ nitarie. hic p̄sumitur arg. C. de negotijs gestis l. tuto. ⁊ ff. satisda. cog. l. fideiussor. §. necessario. caue ad hoc q̄ dicit glo.
4 ✝ nā dicat q̄ō vbi sunt plures q̄ tenētur ex quasi maleficio nō tenentur oēs insolidū, vt ff. de his qui deiece. vel effude. l. quidam. ⁊ §. plures. respōde: q̄ loquitur pluries, exercebat diuinū nō cōiunctim insolidum p̄secutus dñs meus materiam mem de dolo ⁊ culpa sic. Querendo primo quid sit dolus. Respondetur quorum simplicitas doctorum, credens diffinere exemplum
4 ✝ ponendo quod dolus est, verbi gratia, cum depositi rem mā apud me, ⁊ ego rem tuam dimisi extra portam. ⁊ rem meam reposui in domo, hic cui dicit dolum, ⁊ sic credebat diffinire, quia est dolus ⁊ lata culpa: diffinitō ponit exēplū. ecce. tu deposuisti rē tuā in domo. posuisti rē mā in camera res tua est diuisa. certe dicunt ipsi q̄ō est lata culpa: leuis culpa est, quando posuisti rem tuam in camera, ⁊ meā posuisti in area. ecce quid est leuis culpa

secundum

secundum eos: z hoc nihil est. nec placuit modernis doctoribus q2 doctores ātiqui nō respondent ad interrogata. qd si dols sed emplificant vnō lex dicit reprobare potiꝰ quā definire z si nō dz trahi per exempla. vt in auth. de triē z semis. ℌ. cōsiderem⁹ prima eorum responsio non est generalis: z ideo dicūt doctores nostri quod dolus est ex negligētia procedēs. que minus adhibetur in proprijs quā in alijs. verbi gratia. deponis apud me rē tuas custodiēdā. cum negligentia custodio. z meā cū diligētia custodiam. decce dico ꝙ hjc dolus est. z ad hoc l. ff. depositi. l. qō nerua z ff. cōmodati. l. vt certo. ℌ. quod vero. z de admi. tut. l. tutor. ℌ. sed certe ista diffinitio non est generalis. dicas ergo z diffinias dolū vt lex diffinit. nā dolus est caliditas. vt ff. ō dolo. l. i. Ītē dico ꝙ hec diffinitio doc. nō est bona. nā pōt esse qō ego non habeā tātā diligētiā in rē aliquā. quā in meā. tamē non sum in dolo. imo qō plus est natura in aliqua culpa. nā pone tu deposuisti penes me digestum tuū. ego similiter habeo digestū meū in quo eo rigē do adhibeo omnem diligentiā quā possum: z econtra. in tuo solā literā non appono: nunquid sum in dolo: absit. Item potest esse qō rē meā solue. tua amittitur z tamen nō sum in dolo nec in culpa. verbi gratia: incendium ozitur. volo z propositum habeo salvare res meas eque bene sicut meas deportare meas facio. eō domum ad locum securum cum bis longe est a domo: deinde venit vētus vehemētior: ātequā apprehēdere possū. tuas. ignis vehemēs ventꝰ coburit res tuas. aliter sicut meas bene salvas fecerte dico. ꝙ nō sū in dolo nec in culpa: vt ff. ad l. Aq. ℊ accu. sam eodē. Ītē posset esse qō eandē diligētiā habere em in tua quā in mea. z tamen essem in dolo. verbi gratia. ignis: est in ciuitate. ego dico certe. ego volo permittere rem depositā z etiā meā rē. vna cum deposita propter hoc permittit perire rem meā vt de posita per ea. certe dico quod sum in dolo. vnde restringit hic ꝙ dicunt doctores. qō minor diligentia inducit dolum. verum est ad quod tenentur. nam natura ℭctus depositarius z hoc est custodia: ergo dz intelligi. ff. depositi. l. quod nerua. sed pone: z in custodia deposuisti penes me digestum tuum quod valet decem habebā digestum qō bene valebat viginti. certe in casu isto tenebor adhibere tātā diligētiā in tuo. quam in meo. qō probo positio qō digestū tuū esse meum: non tantā diligētiā adhiberem in vili quantā in precioso: q2 vbi maius periculū. ibi cautius est agendum: vt ff. de Lar. edic. l. iiij. ℌ. si qs. z qō sufficiat in re aliena adhibere tantā fidem z diligētiā in custodiendo quātaz adhiberē si esset mea. si essē diligentior probatur. ff. commodat. l. in reb⁹ in prin. ff. de solu. l. iij. z ff. de persona. l. qui saluando 2um. Ītez addo debere tantā diligentiam prestare in re deposita. sicut in ꝓpria. secundū rerū qualitatē. verbi gratia. tu deponis penes me equū ego nullū habeo. sed librū meū pono in camera mea: vel in arca: vis tu dicere similiter quod equum ponā in arca certe dico qō nō exigitur. sed sufficit eū poni in stabulo: vnde diligētiā quā exigit qualitas rerū debeo prestare. sed pone qō res aliena sit eque sicut mea. z cōtingit incendiū ita quod vtrunq; rez meāz alia nō possū salvare: vnam quam bene saluabo: videtur qō alteram debeam salvare. arg. ff. commo. l. si certo. ℌ. ꝙ no. ff. ō admi. tut. l. tutor. secundo. Quid ergo dicemus: ego dico qō hic ē locus cui velimus gratificare z suum consilium vt mihimet gratificer. eam ordinata charitas incipit a seipso. z quod sit hec gratificatio probo. per l. ecce. ✝ Quidam erat seruus communis duorū seruꝰ dominū tenetur salvare in omni periculo equaliter ita cōtingit qō vterq; dominorū simul innaditur. ita qō q̄libet clamat auxilū quē salvabit seruus cū vtrūq; salvare nō possit certe 6 respondetur qō quē voluerit: z sic tenent oēs. Sc̄o quero quomodo se hz dolus ad culpam. nūquid vbi est dolus est culpa: Et vtrū patebit solutio questionis quam vidi de facto q̄dam burgensis fideiussor scholaribus p2o quodam seruiēte obligauit se ad damnū. qō eis cōtingeret. z ex culpa seruiēs quandam rē surripuit. gūt scholares ℌ burgensem p2o furto cōmisso burgēsis excipit quod ipse nō tenetur scholaribus. p ipso nam furtū nō committitur sine dolo: vt ℨ. de furtis. ℌ. placuerit. z ipse burgensis astrinxit sed ad culpam seruientis nō ad dolū: z ideo de furto cōmisso ab eo nō tenetur. Dicas ergo qō idem sit dolus z culpa dicunt qō non: q2 ex opinione distinguunt dolus z culpa. ego dico quod burgēsis tenetur de dolo seruientis. arg. ff. de minoribus. l. ex causa. ℌ. si mulier. vbi sumitur dolus ꝓ culpa vnde ego dico quod dolus est latior culpa. vnde sicut verū ē qō latior. culpa est culpa secundū hoc verū qō dolus est culpa. quod ita de latiori culpa. ꝓbatur. ff. depositi. l. quod Nerua. in ꝓin. ff. de' ver
7 borū significationibus. l. magna negotia. ✝ Tertio quero qd sit lata culpa. dicūt doc. quod lata culpa est negligētia maior quaz erītat cōmunis modus hominum. hoc est qui ignorat illud qō omnes sciūt. vnde ille est in lata culpa qui quamuis tantam diligentiam adhibeat i aliena quantam i sua minorez tñ adhibet quā exigat cōmunis modus hominū ipsi inducunt legē. ff. depositi. l. qō Nerua. ff. de verbo. significe. late culpe. ff. de tributo. l. sed si pup. ℌ. ꝑscribere. sed certe doct. attētāt id diffinire. ꝙ est impossibile diffinire. nā sicut est impossibile diffiniri qd sit mora. ff. de vsuris. l. mora. ita impossibile est et diffiniri latā culpā. tū si intelligas verba doctorū. ille etiā est in lata culpa q ignorat. qō omnes sciunt: intelligas si habet eādem causam sciendi cū alijs. ꝙ enim si dum sit bānum regis coā rusticis. z ego essem in camera. nunquid diceres me esse in lata culpa si ignorē bannū. ꝙ omnes rustici sciūt: absit. ego intelligo de eo qui habet eandē causā sciēdi cū alijs: z sic intelligit. ff. de inr. z fac. ign. l. ij. ℌ. sed facit. ff. de decre. ab ordi. fa. l. ff. dicas q̄modo pones medicū ignorātis esse in lata culpa. cū z ff. ignoraret totā physicam. non esset adhuc ignorans vel negligēs vltra communem modum hominū. nam bene scitis qō homines physicā ignorāt cōmuniter ergo ignorā do qō cōmuniter alij homines ignorāt. nō est adhuc in lata culpa. cuius tꝫ contrariū dicit lex quod est in culpa. ff. de offi. presi. illicitas. ℌ. sic vbi. sed tu dic quod vnꝰ cōstituetur in lata culpa. sed verum ꝙ dicitur quod lata culpa est ignorare. quod oēs sciūt. omnes intelligūtur qui sunt eius dez cōditionis: sub qua celebratus est cōtractus: vt q2 forte secum cōuētus vt sanet egrotātem. z ipse medicus ignoret illud quod omnis modus medicorum sciret z cognoscere. z ꝙ medicus qui ignorat artē sit in culpa. ꝓbatur p legē. ff. quidā accepit animalia de pascēda. deīde nescit pascere: certe dicit lex quod ille talis est in culpa. nā cū prediti set artem. si tamē ignoret. in culpa est. sic z hic arg. loca. l. si quis domū. ℌ. si quis vinculos. alias incipit. ℭ. si vs. ad hoc facit lex q̄ distinguit in certo cū alijquo. invito tamē extraneo: an vt cū artifice. ff. rem ra. hab. z ita de facto. ℌ. nutritur. ℍoc viso q̄ro quo modo se habet lata culpa ad dolū: vt simile ad suū simile: z sic nō est idē lata culpa z dolꝰ: q2 nihil est illud cui est simile: vt ff. si mēsal. modo. dixe. l. j. ℌ. hec actio. Ītez q2 nihil est id. ꝓprie ꝙ est si fide iussor: vt cōtrario videtur. ꝙ lata culpa sit dolꝰ ꝑsumptus z hoc dicit ℨ. C. depositi. in summa. z hoc ꝓbo hic per legē. nā dicit lata culpa est quod videtur de hoc est dolꝰ ꝓsumptꝰ: vt ꝓbatur. ff. de fideiusso.

ADDITIO.

2 ℭ Ideo tenet. Adde quod medicꝰ negligēs in arte sua dicitur in lata culpa. Bar. in l. ꝙ Nerua. ff. depo. z nūquid medico q curauit podagrā. si postea redit debeatur salariū: vide per eundem in l. maritꝰ. ff. loca. adde quod not. Bar. i l. Archiatri. p illū tex. C. ō profes. z med. libr. x. nā ibi tex. quem etiam not. Bar. quod medici non debent habere salarium. nisi quando est senatus ifirmus. per hoc nota quod aduocati non debent habere salariū lite durante. z quid in procuratore nuncio z alijs. vide do. Jaso. in l. diez functo. ver. quid autem in aduocato. ff. de offi. assef.

De actionibus. Rubr.

1 ℭ Differentia interdictorum ad actionem an sit.
2 Interdictum nihil aliud est quam actio pretoria.
3 Libellus est scriptura breuis continens intentionem actoris z accusatoris: habet z alias significationes.
4 Libellus datur arbitro.
5 Libellus quando detur
6 Libellus debet dari ab actore in causa ciuili vel accusatore in causa criminali. in duplicibus iudicijs vterque dat libellum.
7 Libellus cui detur.
8 Consuetudo est optima legum interpres.
9 Libellus an requirat insertionem cause.
9 In libello non requiritur quod exprimatur nomen actionis.

Superest vt de actionibus. loquamur. ꝛc. Queritur an actio si idē olim z hodie. videtur quod sic: q2 ō in re anti q̄. ff. diffinit vt hic. z ff. de actio. z oblig. l. nihil aliud. gl. vult dicere ꝙ olim erat formula. sed hodie formula sublata est: vt C. ō fo. i p actio. sub. l. j. z ij. verum est ꝙ ꝓstātiū sublata est formula: vt C. ō formul. l. si seruꝰ nauē. vnde formula antiq̄ sublata est: sed nō. q2 z hodie actio esset formula: vnde lz sub forma illa sub q̄ antiqꝰ movebat actio. sit sublata. tū z hodie sub certa forma hz proponi vnde ꝙ ineptā seu inepte proposuerūt actionē debēt succūbere causa. vt ff. mēsal. mo. dix. l. j. Quero postea q̄ sit differētia iterdictoꝝ ad actiōē
1 dicit gl. interdicta formantur in psonis duorū. vū illū de iecisti sibi restituas. sed actiones in personis omniū de eo qō commodauit aliquis. iudicium dabo. ista differentia est verborum non rerū. vnde non valet. Item inuenio interdicta informata in psona

vuis s. ff. vt robi. l. vnica. assignat glo. aliam differentiã. interdicta iure prętorio, actiões sunt introducte a iure ciuili. Sed ꝑm hoc quere rẽ que sit differentia iter interdictum ⁊ actionem prętoriam. vnde dicit gl. hodie non est differentia inter interdictum ⁊ actionẽ: vt ſ. de interdict. ſ. vlt. quod est differentia hodie, sed nunquam fuit vnũ edictum quãtuꝫ est ius scriptum, enumerantur edicta inter partes iuris scripti: ff. de iure natu. gen. ⁊ ciui. ſ. cõstat aũt ius nostrum ⁊ edicta prętorũ. sed sicut obligatio parit actionem sic edictum. † Unde nec olim, nec hodie interdictum nil aliud est quã actio prętoria ꝙ interdictũ actio ⁊ hꝫ prętoria patet. qꝛ oia iura prętoria sunt in libello de interdictis ⁊ alibi ponuntur interdicta sunt ⁊ pariunt ista iura scripta vñ cõpetit ex istis facultas agendi ⁊ sic interdictum nihil aliud ẽ quã actio prętoria. Et hoc patet: qꝛ lex ꝓmiscue vtit his nominibus qñ ꝑ dicit hoc interdictum, qñ hec actio vnde olim hodie interdictum, nihil aliud est ꝙ actio prętoria. Queritur postea, cuius obligatione actio sit finita, dicunt doctores, qõ illa obligatio est iuris actionis, que tenet vtrunq; vinculum, naturale ⁊ ciuile: vnde dicebat dñs domini inci obligatio naturalis sola nõ parit actionem ciuilem: sola parit sed esse inefficacẽ: videamus aũt naturalis ⁊ ciuilis efficacẽ: que est ratio diuersitatis. dicebat ipse, ius ciuile introducebat obligationes ciuiles. vñ filiꝰ noluit habere abo ttiua. dedit potestatẽ capiendi actionẽ, sed naturales obligationes tãq; alienigenas nõ respexit. Hec sunt verba que mulcent aures, ego dixi, sez õ iure gen. sunt actiões: ſ obligatio ciuilis nõ fuit de iure gẽtium, vñ oportet me ponere ꝙ naturalis sola qñ ꝑ parit actionẽ non naturalem, que est in pacto nudo: sed que est in cõtractibus vestitis seu nominatis, qui sunt de iure gẽtiũ per actionem. Sed quero, obligatio naturalis ⁊ ciuilis sunt ita ad iuncta cã sufficiens actionis: hoc admittũt doc. ſõ hoc sit falsum apparet, qꝛ causa est ad cuius esse ſequitur, Et posita cã sufficientis, ponitur eius effectus: ſz dabo tibi legẽ scom intellectu doctoꝝ, vel quis naturaliter est obligatus, ⁊ cõpetit actio ꝫ eum, tutore durãte tutela ꝫ male administrabat. ob. arg. ⁊ hoc nota ⁊ tunc ciuili iure dicunt doc. vt ff. de ad. mi. tut l. tutorẽ q tutelã, sed nõ datur actio donec finiatur tutela. ſõ tut. ⁊ rat. dist. l. si tutor. Ité testator legauit mihi penũ, ⁊ si non daret, legauit mihi decẽ in obligatione: penꝰ est naturalis, ⁊ obligatio est ciuilis. ff. ad l. ſal. l. ſ. si ita. ⁊ ff. de pe. l. licet fuit in prescribus. sed doc. rõ est etiã ius incorporale inherens persone, vñ scꝺ eos ita inherent actiones ossibus nostris, q ab illis separari nõ possunt: ⁊ ad hoc inducũt leges q hoc nõ dicũt. ff. de peculio. l. quis ergo casus. ff. de personalibus. l. j. ⁊ ij. ergo actio vt dictũ est ius mediãte quo agitur: sed vt dixi diabolicum est dicere ꝙ ius naturale ꝙ haberens, posiit esse instrumẽtum agẽdi. ego cõtratio tecum, eõ tractus facti est. ff. de cur. furio. l. cõsilio. teneris mihi ex isto cõtractu ad ius, qõ dicitur obligatio: istud mihi parit actionẽ, vñ non est cõtrahere plura, sed possibilitatem agendi ipsam obligationẽ, ⁊ actio agendi per obligationem est possibilitas exigẽdi, ⁊ tũc restat applicatio petẽdi ad actum rei: hoc est impossibile: qõ actio sit ius inherens persone, vñ dicunt laici, oportet me querere qui dicat vel narret narrationẽ meã, hoc est actionẽ: quoniã actio idem ꝙ narratio, id est applicatio cause petendi aduersario ad cõclusionem, ⁊ ꝺ actio quedã narratio. l. dicit. C. ꝺ interdict. l. vltima. vñ quedã litera hic actionez quedã narrationem ã postea de expositione mẽborum diffinitionis actio nihil aliud est quã ius, tc. id est, actio est ius, tc. ⁊ ista verba nihil est, positiue ponũtur. ⁊ tñ dictio nihil ponit: vt ff. de ma. l. Titia, actio est iª, ai ponitur ꝑm gl. ad differentiam officij iudicis: sed ego dico qõ ponitur ad differentiã rerũ corporalium: qꝛ res corporales non sunt in ea. s. ꝺ reb. corp. ⁊ incor. ſ. corporales. Ité ꝺro qõ est ius prętorii actio prętoria, ciuilis actio, ius ciuile pſequẽdi ꝺt ad differentiã exceptionis: qꝛ licet exceptio sit ad recipiendũ, nõ tñ ad agendum, ad id ꝙ sibi debetur ꝙ pot dici, qõ hic dicit ad differentiã officij iudicis, nõ ꝫ meram obligationez: et ff. de act. empt ⁊ ven. l. per conclusionẽ, ad finẽ, vel ad literaz realis actionis: qꝛ tenetur reali actione in illo vir obtinetur. vt ſ statim. sed ꝫ quod dicitur de reali ꝫctione, est qõ statim in sequẽtibus diuidit actionẽ in personalem. ergo diffinit, quia diuidit qõ diffinit. vñ dicũt qõ ponũtur qõ sibi debetur ad differẽtiam actionũ in quibus non petimus debitum: sed penam alijs imponi. Quia tractaturus sunt formationem libellorum, ꝓmitto quedam generalia, nũqd interrogationes habeãt fieri cum libello, dicẽdum qõ si Titius debito ti dicet, nescio quis heres eius. ⁊ si sciã, nescio, p que parte sit heres ⁊ ꝓ qua parte habẽt fieri ante libelli oblationẽ. dicẽdũ est, qõ hic ꝙ est ratio, dicendum qõ nõ fieret ista in errogatio, p qua parte sit heres ante libellũ, forte actor pl⁹ peteret ⁊ caderet in pena pl⁹ petẽtiũ. ff. de interro. act. l. j. ſ. i. ⁊ legis, primo est ãte dãni illationẽ quãcũque. vnde melius est preuenire quã preueniri: vt C. quãdo libell⁹ ꝓcip. dalit. contest. fal. l. j. ⁊ ꝫ. si ergo daret libellus, plus peteret quã debebat, mihi primo interrogaret ꝓ qua parte sit heres: vt ſ. ꝺ Ité dedi tibi libellũ: responione habita, mihi ꝙ dett mihi, ꝙ oportet memet perſistere in libello vt C. quomodo ⁊ quãdo iudex. 3 auth. g semel. † Videam⁹ gd sit libell⁹: est scriptura breuis continens intentionem actoris ⁊ accusatoris: vt C. de appel. vtra. ſ. iure multas altas expositiones ꝺz hoc nomen libellus ꝙ que dicitur papirus alba, vt supra de episcopali audien. Inuticees. hic, ante doc. quod plura alia significata ꝺz hoc nomẽ libel vñ qñq; appellatur cõuentionalis quando ꝙs appellatoriꝰ sed dicꝫ, hic nõ sunt plura libelli significata plura suppolita, vnde Lodex. est liber, Digest. est liber, ⁊ sic de alijs: ⁊ tñ nõ sut mille die significata: sed plura suppolita. dicũt ⁊ doctores ꝙ pauli offeratur. Lodi. de lit. cõtesta. ꝺz offerri libellus nõ ꝑ iura cõ dicit. tu dic qõ factũ est no. per iura. C. de offer. libellis. ꝑ pau. ante cedentẽ auth. illa offeratur. valet qõ autem ꝺrit in auth. de exhi. ⁊ intro. reis. ſ. ſ. sed authen. offeratur amplioꝝ tempo re ꝙ datur oblatio libello, sed non introducit oblationem libel li. Item per iura cũ libellus debeat offerri patet lex. C. de ad 4 pe. vbi dicitur, ꝙ cõuentio in scriptis sit apud arbitrium? Vn dꝫ glos. g libellus daf cozã arbitrio ⁊ sic per iura Lodic. ⁊ ita 5 gl. datur libellus. ⁊ lex quã ipsi inducunt. C. de digl. quater. loquitur de citatione. † Queritur qñ datur libellus dicendus libellus immediate post citationem siue sit cum ipsa citatione ꝺz dari: venit nuncius ad domum meam, ⁊ citet me vt veniam coram officiali die, das mihi libellũ, deliberabo ⁊ veniã instructꝰ, ⁊ hic cum ipsa citatiõe dãdus est. ad hoc dicẽdũ mouet me. Prima ratio, aliquis est citatus vt veniat cozã tali iudice, qd facer interim non quid melius est quod detur libellus ⁊ interim deliberet vt veniat instructus: hoc est cõmunem rationem, quod veniat in iudicium: vt recipiat libellum ⁊ sic poste clare lites vñ cum ipsa citatione ꝺz dari libellus, ⁊ si aliter fiat, non ꝺz dari ꝓsumi: vt in auth. de litig. excludenda. ⁊ in auth. de executo. tutorũ ⁊ in his conuen. ⁊ recõuen. ſ. j. authen. offeratur. tolleratur tunc libellus cum citatus est offeratur statim: illa mora agendi: habuistis. ff. de con. ⁊ de. l. iuꝝ. Item qñ interrupitur per simplicem citationẽ sed nesciret reus quid ab eo peteretur sed interrumpet super eas actionem que est idem cum ipsa citatione vt C. ꝺ. actio. tut. l. vltima. ⁊ de prescripto. xx. an. licut qꝛ vbi ꝺz libellus offerri. Roffredus ꝺt qꝛ iudicio. ff. de iudi. ⁊ tur. l. penultima. dicunt vbi petatur citetur reus ꝺandus est ei hic vt cã ipsa citatione datur. vt dictum est: nihil datur iudici dãdum in iudicio. ar. l. ff. de iusti. ⁊ iur. sed ⁊ potest dari iudici etiã in via vt ff. ad l. Juli, de adulte. l. miles. ſ. seragnia. † Quero aq ꝺz dari libellus dicendum ab actore in causa ciuili ab accusatore criminali in duplicibus iudicijs vterq; ꝺz dare libellum: vt iudicio fami. erciscun. ad quod iudicium sit actualiter duplex. ff. fa 7 erciſ. inter coheredes. † Queritur cui datur libellus: dicendũ reo ⁊ iudici, tuti⁹ est, quod ante dct iudici, vt iudex faciat reddi in actis, nõ ante eo veniens aliquid immutet, ⁊ sic interpretatur consuetudo que est optima legũ interpres. ff. de leg. ⁊ sena. cõsul. l. ij. de interpretatiõe. bene dico, ꝙ tũc reo primo, ne ꝺoc. malignetur, qꝛ tollenda est causa malignandi. C. de probationibus. l. iubemus. ⁊ C. de iudi. l. ij. ad finem. Queritur qꝛ datur libellꝰ dicendum qõ iuꝝ ꝺz reꝛ ⁊ iudi. rei vt deliberet, vt cedat aut contendat: vt ff. de eden. l. j. Item fauoze iudicis vt sim formi libell possit facere sententiam ⁊ testes recipere qꝛ labilis humana memoria iudex ꝺz libello consumare sententiã. ff. communi. diui. vt fundus. C. de fidicõmi. lib. l. vltima. ⁊ hic datur libellus ob fauoze iudicum. cũ ꝓcipaliter datur libell⁹ ob fauoze rei. Pone reus dicit actori cum vult ei libellum porrigere in scriptis concedemus. Et ꝺz eiter ego stati respondebo: dicit actor ego volo ꝙ tu recipias libellũ, ⁊ ꝑm iuris ordinem procedatur illam authenti. offeratur. Queritur an reus cogatur recipere libellum dicendum ꝙ nõ, qꝛ fauoze rei est ad hoc introductus: vt resk l. j. ſ. nõ ꝺz actor qꝛ in eius lesione vt ꝺe leg. ⁊ senatusconsulta. l. ꝙ fauoze. ⁊ ff. de leg. ⁊ se. cõ. l. nulla. ⁊ quilibet eis que sibi introducta, renunciare põt: vt C. de epis. ⁊ cle. li. ij. in collẽdendo de pactis. l. ij. quis. ⁊ ff. de pact. pactũ ꝺz igitur libellus offerri reo. Rullit. dicũt doctores in calib⁹ in qb⁹ nõ datur libellus, ⁊ ille instãtie quas assignant, sut in. libello. ff. sed ꝙ iure fori introductum, ꝙ offerantur libellus per auth. de exhi. ⁊ introdu. reis ſ. sanciamus. Et ipi dicũt ꝙ recipiuntur instãtie ꝙ nõ dãt libellus i libello. ff. sed ius cõmune erat quod libell⁹ nõ dat ipi ture ad quid sit vi queris instãtiam in illo iure si esset recta instantia esset posterior ita illa authẽtica q dicit, sed illa in iure posita vñ nulla aliarũ instantiarũ quas assignat datur docebo tibi encrũ dictis esse dolum. nã potest instari iuri posteriori qꝛ leges illeque prohibent dare libellum, desiderant eleritates vnde leges licet non cogitauerint de nõ dãdo libellum, bene trahimus ratione

ex ratione legis q̄ ille debēt p̄cedi de plano, id est celeriter: ꝛ hic cū nō detur libellus: vñ ex ratione illa ꝛū legis colligo quod non ɔ̄z dari libellus inter alias instantias, quas assignauerit: est vna quod pōt in dubiū reuocari: dicunt in actione in factis de licendēte ex re de iudicio nō datur libell⁹: q̄ executio est parata qꝫ vnt ex sententia cōdēnatoria datur duplex auxilium officium iudicis, ꝛ iunc est parata executio ſ̄z si intētaretur actio in factū esset parata. ff. ne vis fiat rei, q̄ in primo ius est legis, q̄ missum per istam occasionē dixi. dicas nō dari libellus, breuiter in nulla videtur actio in qua ōt lex, qꝫ summarie est procedendum. dandus est libellus vt numerentur plures. ff. ō iudic. l. iudices. Itē qñ cognoscit episcop⁹ inter clericos vel inter viles personas, nō est dādus libellus. certe leges ille quas allegāt hoc non dicūt, ſ̄z loquūtur ō sententia, ſ̄z ex eis pōt colligi qualiter ɔ̄z formari libellus. ff. cōdicti. l. vt fundus. qualiter detur id est vtrus detur in latino cōmunia p̄posita lingua materna: vñ quātus ad ea hoc est ordinationē iudicū spectātur, est locus iudicis. ff. de testa. l. ij. §. vltra. Queritur, nunquid ɔ̄z dari libellus reo, vt differat. ꝛ super eo deliberet, vel q̄ non detur? sed actor secum habebat ꝛ faciebat reo copiaꝫ describendi: vnde hic dicit Rubrica, de edē. l. de iure. contra rationē esset scriptor rei. arg. ff. ad Treb. l. postulantem. in fi. l. † Queritur, quid cōtinere ɔ̄z libellus cōfirmationis: alia de quib⁹ habes. ff. de rei ven. l. si in rem. C. de epis. ꝛ cler. auf. generaliter. Itē cam ɔ̄z continere. C. de edi. edi. l. vltra. §. cum autem. vnde ait p̄tor nemīnē audiam sine cā. ff. de transa. l. cum hi. nunquid ꝛ actione breuiter non arg. quidam dicunt, qō nō. ꝛ ideo exp̄ssa p̄ter cām, ꝛ actio ꝛ ius credunt sane dixisse: alq̄ dicunt, qō ex ordine rei ꝛ cause sunt certi de edict. actio. ꝛc. iō oportet actionē opponere. vt ff. si ce. pe. l. certū. † Si queras vtrū sit actio: vñ esse fatua questio: q̄ actio est: ſ̄z queris, vtrū nomen actionis sit exp̄imendus in libello: dico qō nō. sed si queras: vtrū actio vñ esse fatua questio, q̄ actio est applicatio cause ad relationē, ex quo igitur libellus concludit est actio: dicunt qō non est fatua: q̄ actio est applicatio cause petendi: vnde si dico, mutuaui tibi decē, vnde peto qō mihi reddas: illo facto sunt due cause petendi: ꝛ q̄ due sunt actiones, certi cōdictio generalis p̄ hanc cām petendi ex mutuo est ista: q̄ mutuaui tibi decem, vnde peto qō mihi reddas, nullā exp̄essam actionē continet, vnde actio est arg. legistarum arg. certi cōdictio generalis certū debeo, ergo certum solue. arg. actionem ex mutuo mutuus recepisti: ergo mutuū solue: vnde actio est narratio quedā, videlicet applicatio cause petendi ad relationem: vt C. de interd. l. vltra. vnde dicit tibi vna litera narrationem. alia literas actionis: ex modo concludēdi non possum perpendere qua actione agis: vt cū dico, vendidi tibi libros p̄ decē, vnde solue gratia decez, feisti mihi furtū, posset per actionem furti cōcludi. condēnatus esset infamis: vt ff. de fur. non pōt vel certi condictionis genera liter tūc non esset infamis: vt C. de actio. ꝛ obli. l. cesset. p̄sumitur certi condictio intētata, q̄ benignior, vt ff. de pet. he. l. sed si p̄tor, posset questio nostra p̄poni vbi nulla est intētata: sed in illa lege vtraq; erat intentata, ꝛ p̄sumitur intentatum de benigniori. sed hic qō optime facit sicut in sententia, posset fieri ad duas actiones: ideo ōt vt dictū est doc. ɔ̄zium, testator ɔ̄z vestez p̄ mulieris ꝓpriis. si leget vestem mulieri ɔ̄z, vñ legata vestis que vsui mulieris tantū seu p̄prie deputatur: vt ff. de leg. iij. l. hoc legatum. ergo ꝛ hic p̄p ɔ̄ria actio p̄sumitur intentata, vt benignior ad arg. in oppositum dicūt qō verum est eque p̄prie cōpeteret, ponamus, cōpetunt due ad idem, ꝛ ambe speciales hinc p̄prie. v. g. testator legauit rem suā mihi: dico ɔ̄ hēdem qō testator legauit mihi rem suaz tale. tu habes eam, peto vt eā mihi reddas: pōt cōcludere libellus habens diuersos effectus super actione reali. pōt cōcludere super personali: vt testamento quid dicemus hic, imo ex modo cōcludendi genus actionis dicūt sic factū, q̄ uo nō oriuntur plures actiones habētes diuersos effectus interesse exp̄imere: vnā ſ̄ est factū ex quo non oriunt plures actiones vel oriūtur, nō habēt effect⁹ diuersos nō esse necesse exp̄imere, qō qñ habent exp̄imere plures vnā ɔ̄z exp̄imere, habetur. ff. de tribu. l. qō in heredez. §. eligere. qñ vna est non ɔ̄z alia exp̄imere. arg. ff. de lib. ꝛ post. l. i. ꝛ si sint plures que habēt eosdē effectus. nō oportet exp̄imere ar. ff. ad Vellei anū. l. oīno pura dicendū vbi sunt diuersorum effectuum, non oportet qō exp̄imātur. vnde dicit lex: seruus meus dedit tibi pecuniā: vt inde emeres p̄dia. sed nō emisti: habeo ɔ̄ te mandati ꝛ furti. ſ̄z ego dicā: sic ago cōtra te qō seruus meus dedit tibi pecuniaz, vt inde emeres p̄dia, ꝛ non emisti, actio est mādati. Sed dicam⁹: ago cōtra te: q̄ seruus me⁹ dedit tibi pecuniā ɔ̄ voluntatē meā, actio est furti: dicendū vbi nulla concluditur: exp̄esse, intelligo eā intentatā, q̄ agi pōt per legem difficilem. ff. de lib. ꝛ posth. l. Gallus. §. j. vbi sequitur plures q̄ non cōpetunt ad idē. ſ̄z diuersos habent effectus: q̄ vna est stricti iuris. alia est bone fid. vt vē didi tibi librum p̄ decem peto ex causa vendi to erit ne idem dicēdum q̄ sic q̄ quelibet ꝛ bene ɔ̄z habere suū p ondus. ff. de leg. j. l. si q̄s. vt in exemptione de te p̄sumo intentari rei ven. q̄ alias illa verba serua. ꝛ tu possides eā nihil operent. ecce ad exēplū: vēdidi tibi rē p̄ decē, ꝛ ita decē, p̄misisti: dico sic ago cōtra te ad decē, ideo mihi p̄omisisti ex causa vēditionis, siue p̄sumam⁹ intētatam actionē ex vēditio. super suā esset hoc verbū p̄omisisti: ecce ad exemplum locaui tibi fūdū. ꝛ tu occupasti arbores vel clā vel vi: ideo ago contra te, ꝛc. hic non intentabitur interdictum qō vi aut clam: q̄ frustra apponerent illa verba vi aut clam. dicunt quod non: q̄ intedictum qō vi aut clam, nō intentat si dolus interuenerit. ideo locū nō haberet, vbi fieret mentio doli. hic est formula libellorū: ɔ̄z vocare factum ex facto, elicere cām petendi ex causa petendi: concludatur in actiōe aduersario peto vt soluat iudicis officio: vt §. dictum est. dicunt quidam, soluendo aduersario ex cā petendi in actione ɔ̄z dicere actor: ꝛ ad hoc implor officiū iudicis, q̄ mercenariū actionis. vnde ɔ̄z esse cum actione mercenarius eius sicut me inuitat. Dicit Azo, ꝛ meum seruientem, ꝛ quidā officium sit mercenarium: sed tamen sine hoc p̄cessit libellus: q̄ considerandā est cā p̄ bationis bonorum. Sed quare dicitur hoc coram iudice in testamentis ꝛ in contractibus: vt ff. de her. instit. l. j. §. ex fundo. ita in similibus. vnde si debes mihi pecuniam indigeo pecunia, ſ̄z nō dicam vt solues, cōstituēris in mora: vnde dicit lex: aliquis verberatus est dicit amicis suis, sed non dicit, volo me vendicet, verberauerunt eum amici: q̄ illa verba habent p̄ iussu. ff. de bo. lib. l. Paulus respondit.

ADDITIO.

a Multas alias. Adde d. Jas. in l. j. §. vbi. ff. de offi. p̄oc. Et q dicatur p̄oprie libellus vide per eundem in l. j. ff. de offic. assess.

1 Libellus debet concludere ex p̄emissis, q̄ non p̄obat hoc esse, quod ob hoc contingit abesse.

2 Libellus an rei vēdicatione debet continere dominiū p̄sens.

3 Libellus in actione p̄sonali requirit exp̄essionē obligationis. Dominium p̄sens ſ̄z ex p̄terito dominio p̄sumatur, oportet tamen ipsum p̄sumptum allegare.
Obligatio p̄sens licet p̄sumatur ex p̄terita obligatione, oportet tamen ipsam p̄sumptam obligationem p̄obare.

4 Causa an p̄sumatur ex diuturna solutione.

5 Alienans omnia bona sua licet non dicat in fraudem eo ipso qō omnia p̄sumuntur in fraudem etiam si non exp̄imatur.

6 P̄sumptionum duo genera: quedam iuris ꝛ de iure, que non recipit p̄obationem, quedam iuris non tamen de iure, ꝛ cōtra istam admitti tur p̄obatio in contrarium.

7 Rei vendica. vtilem habere ꝛ publicianam differt, ꝛ quando.

8 Libelli formam in rei vendi.

9 Testibus receptis ꝛ publicatis an aduersarius possit alios p̄ducere.

Actionum. Actionuꝫ quedā sunt in rē, quedā in p soñā: si agā ɔ̄ te rei vendi. p̄o re mea nō est, ſ̄z ɔ̄z lit. cōte. ꝛ lite pendente res illa meo efficitur, an ex̄ virtute primi libelli mihi debeas cōdēnari. an opus sit noua instantia: quidā dicūt q̄ de hoc est decre. de noua. sed illā nō vidi. videtur q̄ sufficiat post instantiā, nec opus sit novo libello: q̄ actio, pignoratitia cōpetit demū pecunia soluta: sed si aliquis agat, antequā soluat pignoratitia actione si lit. contest. pēdente iudicio soluat: ſ̄z ibi aliquis aduersarius in actione pignoratitia cōdēnari. ꝛ sic sufficit ius quantū lite pendēte, vt ea ex eadē instantia fiat condēnatio. nec opus sit nouo instāte libello: vt C. de pig. ac. ꝛ l. si rē. §. vltra. ꝛ ibi sūt plana iura allegata, p parte ista: quare istō erit in rei ven. credo q̄ nō mutuo vel mutuaui lit. cōtesti. ꝛ li. p̄o recto. certe erit opus noua instātia. ff. de iud. l. omnīū. ꝛ sic est in q̄stione ꝓposita. Itē posset argui, p parte alia, ex parte rei sufficeret noua possessio lite pendēte acquisita, vt ff. de rei ven. §. §. j. ergo ex parte actoris sufficeret nc̄ nūdominiū acquisitū lite pendēte: dicerē tū ɔ̄zium, nec est sy. de reo ꝛ actore. Sequit in litera, summa ōt. actionis est quedā in rez, quedā in p̄sona summa, ōt gl. id est breuius: q̄ nulla breuior. vnde ibi ɔ̄ hoc arguit. per §. j. ꝛ §. quedā. ibi dicit quedā sunt miste: q̄ ista diuisi nō est sufficiens data per hec duo mēbra tantū: quedā in rem, quedā in personā. ad hoc est arg. q̄ dicit gl. de virtute sermonis miste actionis, vt gl. accipit. veritas nec̄ continetur sub actionib⁹ in personam. vnde dicit Azo, q̄ sunt miste personalis, ſ̄z habeant iniquitatem, ꝛ quandā personalitatē: plus tamen habent personalitatem. vnde petitio hereditatis mista ex lege ōt eā personalem. C. de peti. her. l. hereditatis. ꝛ qualiter dicuntur quedā miste q̄das in rem scripte, alias vt dixi j. de peti. her. l. sed si lege. §. vlt. ōt litera. summa diuisio in duo genera diuiditur. alie enīz sunt in rē, alie in personā. nā tunc agit vnus quisq; actū, cum agit illo qui ei obligat⁹ est, vel ex contractu ex maleficio: quo casu, p̄ducte sunt

actiones in personam, per quas aliquid sibi dare aut facere opz: z alias quibuscã modis exponit gloss. istud verbũ vltimũ: z alias quibuscã modis. modo apparet vltimũ, qper hec verba z alias quibuscã modis intelligas actionẽ ex varijs causarũ figuris, id est cõdi. fur. &c gl. z dicas quod verũ est, quod cum de forma ex varijs figuris cãtin non varijs figuris. sicut gl. intendit: q2 neq; ex delicto neq; ex cõtractu. vel q2 imo dicas q; est delicto z furto. Sed dic quod cõdictio furtiua cum varijs figuris causarum ex causa varia figuratur, id est, hz varias figuras z similitudines delictoz z cõtractuũ: tamẽ ex delicto est quomodo ergo exponemus hec verba, z alijs quibuscã modis: expone vt glo. j. modo exponit: vel dicam q; per illa verba ibi intelligitur datiuus actus: sic põt intelligi de actionib; z oblig. l. j. Sequitur in litera aliud verbũ dam⁹, aut cũ eo qui nullo iure ei alias obligatus est alicuius ỗ aliquã rẽ cõtrouersiã, q casu prodite sunt actiones in rem z sic vult ista litera q; tunc actiõe reali nõ sit obligat⁹. arguit gl. ẞ. hec in actione reali tenetur ad restitutionẽ faciẽdũ ergo est obligat⁹. gl. nõ bene soluit, hz de hoc expediã in inferioribus, vñ arguit sic: licet in reali actione possessio sufficit aduersarij: vt C. ỗ iur. alias vnica. sed lex ista siue actio posset ad exhibẽdũ sumi ex aduersam. ẞz ad exhibẽdũ actio personalis ẽ. ff. ad exhibẽdum. l. iij. ẞ. est aut. q2 igitur rei vẽdi. non est personalis actio q2 nunq; in illa debet cõtineri obligatio: q2 arg. ff. sufficiat modus iste, vendidi tibi librum p20 decẽ. z ad hoc es obligat⁹. vñ peto vt illa decẽ mihi solues: vel oportet dicere, vendidit tibi librum p20 decẽ, z ad hoc es mihi obligat⁹, vnde peto, &c. dicunt quidã q; hz cõtineri obligatio in libello: q2 debet libellus concludere ex premissis: q2 nõ probat hõc esse, q; ob hoc contingit abesse. C. de pb. l. neq; natales. z l. nõ nudis. z ff. de probat. scrutatus. z nõ sequitur. li vẽdidi, q; propter hoc sis mihi obligatus, z q; mihi debeas soluere. q2 forte soluisti. †Item in rei vẽdi. debeat allegare dominiũ presens. ff. de rei vendi. l. in reactio. i pri. ergo i psonali presens obligatio doctores vt hrium z vulg⁹. vñ si emisti a me fundum p20 decẽ, semel fuisti obligatus: ergo presume virtute, esse obligat⁹. q2 sic est in dominio: vt C. de pba. l. j. z l. si nõ pollicitus. z dt vnus, que ex ea sequũtur vel presumuntur. sequit cũ dico, ego vẽdidi, video2 dicere te esse obligatum ad iura in cõtrarium allegata, dicendus nõ probatur hoc esse, q; ob hoc cõtingit abesse: nõ probat ex veritate sed probabiliter ponũtur. Hzo dixit cũ mod⁹, qui procedit ex veris z necessarijs: z ió demõstratiuus inmili modo illo nõ ostendit iustitiã nostrã. vnde argumẽtũ legistarũ ex probabilibus: sed certe dicam⁹, fyllogismus dialecticus sit ex probabilibus institutis ex necessitate. vñ si dicã: ois mat diligit filiã: Medea est mater: ergo Medea diligit. ideo fyllogism⁹ dialectic⁹ ex necessitate: ſz ex probabilib⁹ z necessarijs. illa cm̃ nõ est necessaria: ois mater diligit: ſz pbabilis sic debere. k hic dici: q2 quidã ponitur retinear in mẽte: vnõ cuz enthimemate dicem⁹ hic: quicunq; vẽdiderit debet soluere: vẽdidisti, ergo debes soluere illud. argumentũ legistaruz de necessitate instar. Sz prima nõ est necessaria, q2 forte iã solutuz est: sed est probabilis ad aliquid: dicunt q; non est simile q; rei vẽd. cõpetit ex possessione presenti: z ideo absenti. Sz psonalis actio cõpetit ex cõtractu nõdum habito: ideo sufficit allegare contractũ. argumentũ. agnoscat cũ ista tria impersonali reperiũtur per ordinem ab omnino: z in actione ex tractus est causa remota obligatio proxima in rei vẽdi. tria requirũtur, titulus, traditio z dominium: titul⁹ z traditio fuerit quasi directe dõium est cã proxima cã incerta rei vẽdi. dicim⁹ ergo q; in reali debeat allegari in libello cã proxima cum incerta, ſz dominium: ergo z in personali oportet allegari eã proximã, ſz obligationẽ: quid ergo dicemus ad istã questionẽ: Ego teneo illam de iure, quod debeat in libello exprimi obligatio: q2 alias nõ cõcluderet, sed dicas pre fuit obligatus. †Et certe dz allegari, presumpt⁹ esset necessari⁹ talis libellus: ego fui dñs rei quã possideo, vnde peto quod eam mihi restituas: certe nõ vñ ex preterito dominio presumeris presens dñs, oportet ipsuz presumptum allegare sic. hz ex preterita obligatione presumetur presens obligatio. oportet tñ ipsam presumptã obligationẽ probare, † vñ dicunt doctores ex diuturna solutione presumitur cã: vñ si dicerem: ego ago contra te: quia soluisti mihi z anteceſſoribꝰ annuatim tales redditus: quare peto q; mẽ solues, nõ, procedit libellus: q2 licet ex diuturna solutione presumatur cã, imo sufficit allegare diuturnã prestationem sed opz allegare eã; que ex diuturna prestatione probetur. hoc habes. ff. de vsuris. l. cõ ỗ in rẽ verso. sed cõtra arg. sic lex ponit talẽ causam: † quidã alienat omnia bona sua, z si non dicat, quod in fraudẽ creditoris q; omnia presumitur in fraudem etiam si nõ exprimatur. ff. que in fraudẽ credit. omnis. ẞ. Lucius. q2 z hic presumetur obligatus oportet exprimere: dicẽdũ q; ideo de libello, dicendus ibi de libello supplicato2io nõ conuentionali. †Dicens tamen simile est, dicũt. duo sunt genera presumptionũ: qdã in re z de iure que nõ recipit probationẽ in cõtrariũ: aqueda iure nõ tamẽ de iure. Et cõtra istam presumptionẽ admittitur probatio q; presumek: primo oportet exprimere qua presumptione sumitur obligatio: vnde oportet q; rei vendi. competit quãdoq; directa directe quãdoq; vtilis vtiliter, quãdoq; directa vtiliter, quãdoq; vtilis directe. directa vtilis accipit ex parte actoris. dicit hz directũ dñium: vt emphyteuticarius, superficiarius, vel qui habetur pro dño sumptione, mater, pater vendicat filiũ a dicta emit a non dño bon. fi. vtilem. rei vendic. doctoz. hoc, nõ admittunt, imo hz publicianã. z † differt habere vtilẽ rei vẽd. z publicianã: q2 vtilis preferet directe. ff. si ager vectiga. vel emphyt. pe. l. j. l. ij. ñ publicianã, vt ff. ỗ publi. l. pe. ille qui possidet rem meam vel tuã, qui hz potestatem seu facultatem restituendi, illi tenetur directo. ff. ỗ rei vẽd. l. officiũ. z posset peti ab aduersarie dñie actiõe in rẽ. C. de ali. iud. mu. cau. fac. l. j. sed nõ qui possidet cauliter tñ. scz animo tenetur rei vendi. dicendum quod sic. † Secundo dolo dñiit possidere. ff. ỗ rei vẽd. qui dolo potes modo obuiare. Et scies q; cõpetit directa directo, vtilis vtiliter, vtilis directo. ỗ istis verbis nõ facerẽ vim: q2 sunt verba magistralia, z posset imp20bari per legẽ per theologicã iuris, que est talis. cum omnis Burgensis isti⁹ ciuitatis de omnib⁹ suis possessiõib⁹ solut alquid regi. si vero dicit: aliquis de Burgensibus hz possessionem detinẽtem possessionẽ suam, ago cõtra te: q2 tu possides fundum meũ vel fũdus cui⁹ dominiũ ad me pertinet. vnde peto: &c. si dicat dñiũ directũ ergo dñium. ff. si ager vectig. vel emphyt. pet. l. j. ff. de min. z si no. ẞ. sed z post. Et sic debet cadere a cã. cũ vtile dñiũ habeat non directum, cũ aliquid soluat de hoc illo. z sic vtilis cõpetit non directa: z qui ineptã proponit actionẽ causaz amittit. ff. si men. fal. mo. dix. sic põt excusari libellus, secundum omnes sunt interponendi fm consuetudinem regionis. cum dicit se tu⁹. dum intelligit, q; si dominus eodem modo quod potest eadẽ in aliquo subdito regis, z q; sermone sic sunt intelligẽdi habes ỗ suppel. lega. l. Labeo. ỗ fundo instr. l. cũ de laniõis. ỗ alinã. Rofredus dicit co docet forte libellũ in rei vẽdic. †Ego dico me dominiũ rei talis. puta fundi designauit, itẽ melioꝛi modo ỗ poterit, qm̃ tu possides vnde illum fundum peto mihi restitui. ad cius fructibus perceptis z percipiẽdis cõtra istum libellũ. ad eius repugnantiaz arguit quidã sic: q2 eadẽ esset conclusio realis: q; ista conclusio põt esse personalis actio, dicẽdum licet posset esse conclusio, tamen petendi in personali allegatur cõtractus. dicit alij q; ita debet cõcludi: vnde peto rem meã esse declaratam. per diffinitiuã sententiaz declarat res esse petitoꝛio: vt ff. de rei vẽd. l. ex diuerso. ergo hz peti in libello que sententia z libellus cõmatur. ff. cõi diuid. l. vt fund⁹. dico q; non oportet sic dicere hoc tñ tutius esset ad hoc dicẽdũ fuerunt moti propter hoc propter q; dicitur, quod tenetur rei vendicatione nullo modo est obligatus vnde debet cõuertere actoz sermonẽ suũ ad iudicẽ. sed dicendum q; in rei vẽdicatione etiã cõcluditur cuz sit actio, vt patet hic. Item queris tu quid sequeretur ex ista subtilitate, si restitutio rei mee mihi ỗbet officio iudicis, sequeret q; interpellato extra iudiciũ facta de restituẽda re mea nõ induceret moꝛã. q; aperte falsuz est. Itẽ q; dicitur cũ fructibus perceptis z percipiẽdis, certe libellus male formatus est: q2 si bone fidei. de consumptis non tenet: vt ỗ. de rerũ diuisione. ẞ. si quis autez a non domino. de extãtibus tenet nõ rei vẽdicatione: q2 naturã ratione licet suos: vt in p20 allegatis. ẞ. sed ideo. officio: vt C. rei vẽd. certũ. ẞ. bo. fi. si aũt sit male fidei de consumpt. tenetur cõdictione cã de extãtibus rei vẽdicatione. ffe rei vẽdic. l. si nat. ẞ. si mihi haberet titulũ q; de percipiendis tenetur accusatur: nõ. C. de rei vẽd. l. si fundũ. nisi in calibus quos nõ prosequoꝛ notatos per allega. ij. vnde hz libellus cõcludere. distinguo in fratribus aut sic vel sic preferẽdus: vñ modum formãdi libellũ fm Rofredum non probo in hoc, q; dicit: vnde peto q; mihi restituas. falsum dicit fructibus. opz q; dicat qua cã cõsumpti, z ex qua causa non essent percipiẽdi. Itẽ z si exprimat, non dicuntur peti certo modo dictione. dicẽdũ, debẽt peti cõdictione illa, de quibus potest ele certus actoꝛ: sed qñ petet percipiendos, de illis non põt esse certus: q2. pẽdet ex facto aduersarij, vñ certi2dictione nõ petimus. ar. ff. quoz ñ le. l. j. ẞ. q; aũt venio ad tex. dicit litera, q; qui tenetur rei vendic. nullo iure est obligatus, qũo ergo petetur ab eo? ỗm q; ille qui tenet rem meã est mihi obligatus. probatur in simili hoc, ſz in actione de peculio, que est in rem quãti ad actionẽ. ff. ad Maced. l. creditoꝛẽ. ẞ. tenẽ extringi q; possidet ad restituẽdũ: ergo obligat⁹ est p diffinitionẽ obligationis. ã. ỗ obl. in pn. ff. de act. z obl. l. actionũ ginra. dico ergo q; obligatus in principali obligatione, vñ obligatur, sed nõ alcribitur persone hz rei vnde

vnde obligatur, sed non ascribitur rei vnde dicit l. prędijs snia. prędia absoluatur, vt ff. de publ. vect. g. z commi. l. imperes. z ff. de ne. gest. l. qui aliena. nisi dices qualiter nō poteris succūbere i directa rei vendicatio, si aliquis agat cōtra te directa rei vēdica to post lit. cōtestatā de suas possidere. fac q̄ q̄dā amic⁹ tu⁹ possideat. z sic ex personali nō poteris condēnari, q̄ delineris tenēri directa, si cōuenīat te vtili litis contestatio. incipere possidere. z sic tenebris non vt illi sed directa. dicunt doc. sed post litē cōtingat istā narrationem, tamen z formā dati libelli. sequitur cōdemnatio. vt ff. de rei ven. l. vtiq. z ff. de his qui no. inf. l. seruus. si petiō serui㈠ directa rei ven. z post lit. contest. moritur, cōpetit vtilis ex veritate primi lib. segtur conse. cōdemnatio. Item verba sine cōtinue ad presens tēpus referunt id est tempus lit. cōtest. ff. de interd. l. j. circa fi. sed adhuc remanet inconueniens, q̄ ita ca pio libellū datur. Et in hoc videamus fieri istā variationē sed tūc dicā procedi ex forma primi libelli. q̄ nō dz offerri in voluntate rei q̄ actor non possit ad suū puenire, vt ff. de eo q̄ certo loco
9 l. j. † Ecce forma alia, aliquis cōtra ali㈠ in rei vēd. pduxit testes q̄ deposuerūt p̄ eo: testibus publicatis vidit reus q̄ actor probauit de dominio: vadit ad suū aduocatū dicens. male egisti⁹ causam meā q̄ a principio cū actore dixit se dominū z pduxit testes qui deposuerunt p̄ eo. p̄ducti illem testes remotiores q̄s ego essem dns. sed modo post publicationem nullū possū p̄ducere, dicit malitiosus aduocatus: imo potes admitti ad p̄ducendum testes ad non fundādū intentionem tuā sed ad conuincēdū testes patris aduersę de falcitate. z hoc potest perficere p leges, C. de testib. l. vltima. z p̄obando q̄s sis dns opponis de mē
10 dacio testium qui deponunt actorē esse dominū: † q̄ impossibile el q̄d duo habeant dominium eiusdē rei in solidum. ff. loc. l. si vt arto. §. si duobus vehiculū dicendū q̄ non admittetur. q̄ si sic ducretur iam alia via q̄ l. ff. noluerit q̄ esse non dz vt de his q̄ nanta. bathelatas. §. si autem ad legē in contrarium allegatam dicunt quod post aperturam testium admittatur reus ad conuincendum testes de mendacio super his ante aperturam testium p uidere non poterant sed reus bene poterat p̄uidere an erat dns vel non sed si testes deponent actorez dominus q̄ viderunt quod emit a reo vel alio q̄ dns erat in ciuitate ista tali die posset perducere testes qui p̄obarent eum fuisse extra ciuitatē illa die q̄ ve
11 rū diceret aut testū apertā p̄uidere non poterat ecce fere † aliat deposuerunt p̄ actorem qui remmobilem atali emit z possedi cōtinue dicet aduocatus rei actor deposuerit de ciuili in animo, solue de hoc sic: si de naturali planū est q̄ non viderunt eum p tri enim cōtinue possidere q̄ alij dormierunt dicendum, cum ipsi deposuerunt quod sciunt actorem possedisse continue intelligo sciri ex humana fragilitas nosce pōt z scire q̄ viderūt heri ante heri in possessione. ar. ad hoc. ff. ō edi. edic. l. si q̄d sic iurat ex q̄ humana fragilita s nosce nesciuit in aut. quo. opoz. epos. §. pen.

ADDITIO.

a Que non recipit p̄obationē in ꝺ ciū. Adde limitando vt p̄ Ioan. in cle. qui fidei. despon. Aduerte tamen q̄ licet contra p̄esumptionem iuris z de iure non mittatur p̄obatio in cōtrarium tñ admittatur cōfessio patris vt est gl. app̄obata in §. illud. in aut. de equa. do. firmant. Bar. z doc. in aut. sed iaz necesse. C. de don. ante nup. gl. z cano. in c. de his q̄ fidem de spon.

Eque si agat ꝛc. Dixit de reali actio. rei corporalis scilicet rei vendicatiōe nūc dicit si rei actio corporalis: scz seruitutis z ista est duplex, confessoria z negatoria. de cōfessoria ꝺz vsq; ibi econtra. ꝛc. z ibi tractat ō negatoria sciēdū q̄ i isto §. eque. ꝛc. vsq; ibi econtra agat de duplici seruitute psonali scz z reali: duplici rustica z vrbana. personali agit vsq; ibi: vel per fundū vicini. ꝛc. z ibi ō reali rustica vsq; ibi ciusdē generis ibi tractat ō reali vrbana ō psonali agit vsq; ibi vel p̄o fundū intimi. ꝛc. z idē de reali rustica vsq; ibi eiusdē generis. ibi tractat ō reali vrbana vsq; ad §. eque. no. igit primo que dicat seruitus psonalis z que realis z qualiter sic dicatur plone a re. z metit vsus talis seruitus ex indigentia psone
12 q̄s z habitatio sūt seruitutes psonales z debēt are psonę vn de tu habes seruitutē vsus in fundo meo putes p̄cipere fructus ad vsus tuos necessarios. z non habes plus. si habes seruitutem vsusfructus potes p̄cipere oēs vt §. de vsu z habi. §. huic⁹ autē. z sic in personali seruitute indigētia iuris p̄cipim⁹, sed in realib⁹ seruitutib⁹ sec⁹. Item via actus aqueductus altius edes tollere inspicimus indigētiā rerū in quibus debētur ideo reales q̄ rerum talibus seruitutibus indigentiā rei cuius seruitus debetur inspicim⁹: vñ si debeā seruit⁹ itineris a fūdo tuo, fundo meo possem ire per fundū tuū eo tēpore, quo indiget fundus meus cultura, vel causa messiū colligendarū. z fruetuū, vt ff. seruit. rusti. p̄edi. l. veluti. vnde si quotidie vellē ire per fundū tuū. cū fundus meus hoc non indiget hoc nō teneris patri sic separat realis a psonali realis vel vrbana z p hoc rustica: q̄ vrbica sine vrba-
na est que debetur vrbano p̄edio inquātū vrbanū est. nō inspicit indicia solis, sed superficies: sed ista est rustica q̄ debetur cōiuncto solo: vidimus p̄p̄ietatē horū seruitutū, restat videre de exemplis que seruitus sit seruitus vsusfructus. z q̄ seruit⁹ eūdi. z agēdi. z planū. est modo extat de seruitutibus vrbano. p̄edi. extat litera vt altius tollendi. sed videt q̄ hec non sit seruitus, sc; altius tollendi q̄ breuis esset vt quilibet quātū vult, posset altius tollere domum suā vsq; ad nubes si poſſet: vt C. de seruit. z aqua l. altius. ff. de seruit. vrbano. z p̄dicit. l. cū eo. timore hui⁹ opinio. dixerunt. q̄ interponitur exemplū negatorie: audiui de quodam in quadā ciuitate edificauit turrim altissimā, ita quod fenestratore q̄ poterat videre iste vsurarius quicquid illi faciebant, volebant q̄ de p̄imeret domum suā. p̄o vsurario. sunt allegata ista, tamē dico li iste malitiose fecerit, non est ferendum: q̄ malitijs hominum indulgendum non est. ff. de rei vēd. l. in fundo. vnde si hoc p̄opter ampliationē fecerit. ff. ō c per⁹ pu. l. opus si dol. z p̄obat vt ff. de aqua plu. arcē. l. j. §. demi. puc. ꝛc. inhonestū est, vt aliquis alterius diuitias videat, vel etā paupertatē. vt C. quando z quibus quar. pars in bo. fidei de cur. debeatur. l. ij. lib. x. ti. deficiet vel fugiet equitas, vt ff. ō aqua plu. arcē. l. ij. §. cōdenat⁹, ad fin. §. pone ergo exemplū seruitutis altius tollēdi. potest pone secūdū q̄ gl. ponit. vt si mihi resultasti seruitutem tuam altius teneas, vnde ex p̄cessione domus tue illuminat domū ne dep̄rimas. vnō dicitur idē resultit sol i clipeos aureos, mōtes re spleduerūt ab eis, vnō si vellē dep̄rimere, z iste impediret me vti mea seruitute. agā cōfessoria hoc est q̄ habes: vt ff. ō ser. vrbano. p̄edio. l. si arborē. vel petetur ponere exemplum seruitutis altius tollendi, secundum q̄ est seruitus oneris ferendi: q̄ possum tenere domum meā altā §. domū tuam: vt domus tua subsistineat onus domus mee. z ad hoc alleg. l. ij. quam glo. adducit: vt ff. de seruit. rustico p̄edio. l. cū debere pone exemplum potentissimū: tu debes mihi seruitutē vt dom⁹ mee fuerint altiores tuis: si vis eleuare. agā ō te confessoria. ponit aliud exemplum de seruitute reali vrbana: vt ius inspiciēdi: sz huius est lex. sed si animo nocendi quid faciat: p̄obatur q̄ malitijs hominū nō est indulgendus. z si habes aspectū. possum releuare murū meū in quo no videas nō posse esse. sed Aut. ōt. vt dixi de seruitute altius tollendi. p̄o euidēti materia hui⁹ multa sunt videnda. vnō q̄d sit actio cōfessoria, quare sic dicatur, cui datur. ō q̄ debetur, quomodo libellus formatur in ea vltimo de quibus cauillationibus z cau-
2 telis adhibēdis. cū agitur cōfessoria. De⁹ primo dicēdū est: sed debes notare, q̄ actio cōfessoria in alia significatione. ff. ad legē Aquil. l. Nerati⁹. §. pe. vult actio cōfessoria accipitur. id est actio que oritur ex cōfessione aduersarij. z aliter hic accipit: q̄ hic ōt actio cōfessoria quondā cōstitēti z asserēti: sed quereus q̄ est ratio nominis hic. z sic eodē modo nomine tur: ōt q̄ leges noluerunt dare nomina actionū. p̄ont est possibile: sq̄ plura negotia sunt: vt ff. de p̄escrip. verb. l. iiij. incipit natura. ꝛc. ō due actiōes vno nomine nominātur. ō ista expositiōe alias appositiōe reprehendūt doc. Placen. z dicunt q̄ quādoq; datur cōfessoria negandi: vt si dicā sic, Dico cōtra te. q̄ domus tue debēt domibus meis seruitutē altius nō tollēdi. vnde peto. ꝛc. hic vides quod per verba negatiua datur dicendū, sz ista verba sunt negatiua, cum dātur affirmāti, q̄ affirmatur mihi deberi seu domib⁹ meis. z domib⁹ tuis seruitutē altius nō tollēdi: sed in negatoria modus soluēdi est negare: vnde datur ei q̄ negat se debere seruitutē: vt ff. si seruus. vēd. l. ij. Queritur ō tertio cui datur: q̄ si habeo in fūdo tuo ius soluēdi, habeo cōfessoriā seruitutibus, realiter datur confessoria directa directo dño fūdi, cui debētur seruitus datur vtilis: vt ff. de seruit. tit. generali. l. ei q̄. z ff. si seruus. vēdice. l. ij. in tex. z in gl.
3 † De quarto cōtra quē datur: dicūt quidam contra possessorem fundi, qui fund⁹ debet seruitutem. z hoc dicūt per rationē z per legē. ratio est: q̄ realis sicut z rei vēdicatio, que realis est, que datur cōtra possessorem: vt C. de alienat. iudic. mutanda cā facta. l. j. sed sic ista dari debet cōtra possessorem, p̄o ista etiam sua sententia in l. expressa. ff. de seruitu. tit. generali. l. vltima. quod datur cōfessoria cōtra omnem p̄ohibitionē vtiliter: z casus est legis expressus. ff. si seruit. vēdi. l. si quis diu turno. arg. ratione in cōtrarium inducta ad legem respōdendū est ad rationē sic. quia datur cōtra p̄ohibitionem, licet nō possideat seruitutē. Et tamē realis est: vnō dico q̄ p̄ohibitio loco possessionis est, hoc p̄obo sic: in istis seruitutib⁹ patientia est p̄o traditione: ergo p̄ohibitio p̄o obligatione: z sic q̄ p̄hibet videtur auferre, z sic quasi possidere aīitur quasi p possessore. hoc p̄ohibes: vt ff. ō seruiti. generali ad legē, quam adducunt. q̄ cōfessoria datur cōtra possessorem fundi seruentis non cōtra alīū dicit gl. ibi verū ibi p̄ohibeat: sed quomodo pōt esse q̄s tu possides. z petis a me, p̄hibē te: aduerte bene cardica. dicā cū rē habeo, z rem peto in seruitutibus: vt dixi. p̄ohibitio hic p̄cedit. Et iō rōest, vt ab eo petatur seruit⁹, sicut est in rei vēdicatione, q̄ datur cōtra p̄ohibentem vel

retinentem contra' omnẽ facultatẽ rei restituẽde: vt ff. de rei vẽd. l. officium. nihil ex iure petendi dz iudex istius in referenda sẽtentia. ideo in lege q' aliquis petit rẽ: vt sibi caueat ỗ evictio. i ẽ simpliciter: ꝛ ad hoc facit necessitas, ꝛ sic est hic. nã petit seruit' a prohibente, nõ dz peti simpliciter, sed vt sibi cõmodet, ꝛ vt nõ prohibet ampli' facit fundus petit, sed vt de euictione caueat: vt ff. de verb. obli. l. Julianus. ideo illa in simili in seruitib' hoc dicit per legẽ. ff. si seru. vẽdi. l. vti frui. quoquomodo acquiritur seruitus an queris de semitute q̃ cõsistit in faciẽdo. Jtẽ dico q' eius possessio acquirit per vsũ, vt seruitus, aqueduct', ꝛ ille seruitutes habent cõtinuã causã que habent cõtractum vsum. ff. de seruitu. l. serui. tit. generali. si queras de illis q̃ in non faciẽdo cõsistũt eo. possessio qua si acquiritur per prohibitionẽ dom' tue iuxta meã nõ eleuata alti': si sic steterit per multa tẽpora nõ per hec sum in quasi possessione seruitutis: ſz si tu vis eã eleuare ỹ prohibeo: ꝛ tu desistas ꝓ hibitiõe, sum tũc i quasi possessiõe seruitutis alti' nõ tollẽdi: vt C. de serui. ꝛ aqua. l. j. ꝛ l. ũ. ꝛ l. alti', cũ se. que possessio seruitutis per vnũ actũ acquiritur, vnde si aliquis sit i possessiõe seruitutis siue iuris eligẽdi, ponit litera tria exẽpla in personalibus seruitutibus, in quib' hz locũ cõfessoria vt inhabitatis. per hoc q' dicit, si agat ius sibi esse vtẽdi in edib' Jtẽ in vsufructu per hoc q' dicit, si agãt ius vtẽdi esse in facto. Jo. dix. t, nõne sunt plura exẽpla personalis seruitutis: vnde si ꝓcedat ville mee mee ꝙ persone nulla seruit' est. dix. it. Jo. nõ hz locũ cõfessoria q' scriplit cõtrarium: vnde in multis casib' hz locũ cõfessoria alijs ab istis trib': habeo in nemore duo plaustra ligno rũ. annuatim dico q' est seruit' personalis. cõstat q' realis nõ est dicẽdum, imo personalis seruitus innominata, ꝛ hz locum cõfessoria ꝛ auxiliũ possessorij. vt ff. de serui. prꝛed. rust. ꝓtorias. alias. l. potestatis. ꝛ l. veluti. ỗ hoc habes. ff. de vsufr. l. si, quibinas. ꝛ scis tu quãta ẽ iuris theorica: certe maxima: q' talis si nõ esset seruitutis, nõ haberẽt locũ realis actiõis: ꝙfessoria ꝛ negatoria vt auxiliũ possessorij. ſz pſonales actiões ex vẽdito loca
4 to vel similes. † Querit, qd petitur in cõfessoria: dico q' tria, vt patiat' aduersarij vti seruitute, ꝛ ne ipsum, phibeat, ꝛ qñ petitur restitutio habeo in fũdo tuo seruitutis vsufructu tu possides fũ
5 duz, habeo cõtra te cõfessoriã vt restituatas possessionẽ fundi, ꝛ q' possim vti frui. d. ſ. vlti. † Querit de formatione libelli. a Rofre.
a lic formal in seruitute itineris. Ego dico ỹ Titiꝰ q' habeo i' eũdi per fundũ talẽ: vnde cum prohibeat, ago cõtra eum vt me nõ prohibeat ire per fũdũ, ſz patiat. reprobatur a quibusdã q' obscura sunt verba ista. habeo ius eũdi, possũ seruare in possessoriũ si ſum p triginta dies nõ vi nõ clã, nõ precario habeo i' possessoriũ vñ libellus obscur'. querit nullus: q' lex dicit, nõ differrit an quis obscure rẽdeat. an mihi respõdeat. ff. de int. ac. l. ỗ etate. ſ. nihil interest: per hoc nõ meruit reprobari ille q' sic hz eũdi ius, nõ hz simpliciter ius, donec probauerit seruitutẽ sibi deberi: ſz tñ hoc dico: i' hz multa significata, ideo vt tollat omnes obscuritas, dicem' in libello cõtra talẽ qõ ego habeo seruitutẽ eũdi, ꝛc. sed ego possum dicere eundi, ꝛc. ꝛ in ar. litera nostra aq̃ si agat i' sibi esse nõ dt seruitutẽ, sed sciat qõ libellus meruit in hoc reprobari. Jtẽ scias qõ i personali seruitute suffiet dicere: dico cõtra talẽ qõ ego habeo ius seruitutis vsus vel vsufruct' fundo tuo, ꝛc. sed in reali dz dicere, fundus dz, ꝛc. q' in seruitutibus realibus, vt dictũ fuit i prin. locationis. nã cõsideraui' pſonas, vñ licut prelatus dz ecclesiã, cuius nomine agit exprimere. sic q agit pro seruite reali dz exprimere prediũ, ꝛ cui debeꝫ seruitus: q' prediũ agit, ꝛ prediũ cõuenit, ꝛ predꝫ sentẽtia datur: vt ff. de pu. vecti ꝛ cũ. l. imperatores. ff. de ne. gest. l. qui aliena. in fi. Jtẽ peccat libellus in alio: q' dz fieri mẽtio indigente rei: q' tẽpus est messiũ: vel tẽpus sit colẽdi. si enim vellet quis ire per fundũ, qui dz seruitute itineris fundo suo, non propter indigentiã fundi cui seruitus, sed q' vult ne causa sollicitãdi posset, pbari, nõ dico hoc apponi debere: dico ergo qõ libellus male formatus, ꝛ hz eũ qõ format Rofredus. ꝛ ỗ hoc tacet re'. Jtẽ dz dicere. ꝛ peto vt mihi caueas ỗ me nõ impediẽdo i futurũ: velvt patiaris me i futurũ, q' est sentẽtia, ꝛ libellus dz cõformari: vt ff. com. d. l. vt fund'. sed hoc dz in summa: vt ff. si serui. vendi. leg. ꝛ l. agrũ. ergo in libello. Jtẽ cõfessoria vt interesse loco fructuũ, scilicet q' interfuit ipsum tẽpore preterito nõ fuisse impeditũ, vti seruitute: vt ff. si seruit. vẽ. l. sicuti. ff. de rei ven. l. ex diuersis. ſ. vbi aũt. sed de hoc non mul
6 t ũ curo. † Debet igit sic libellus cõcludere in reali seruitute: dico qõ fundus me' talis ꝛ designabit vt meli' poterit ỗsignari in fundo tali, hz seruitutẽ eius ꝛ tempore tali, cũ talis me, phibeat ne vti possim, peto vt patiatur me vti ꝛ caueat de non impediẽdo in futurũ: ꝛ q' mea tñ interest. qõ tũc impediuerit peto interesse, sed quo interesse peti debeat, hic non dico: petit agere patientia vnde dico q' per patientiã etiã quã patiẽtia peti non posset in seruitute reali, sed in seruitute oneris ferẽdi, peto parietẽ tuũ reici vt onus dom' mee possit sustinere cõmode. ꝛ ita sibi petit facia, ſz q̃ est rõ q' in seruitute reali per cõfessoriam non pot peti aliud quã patiẽtia: rõ est, q' in cõfessoria que est i reali seruitute, ius dz esse rei: sed impossibile esse rẽ onerari ad dandũ, sed pone ibem. tium onerari possum: vt impossibile est q' in cõfessoria q̃ cõpetit ad quã patiẽtiã posset, vt ff. si ser. ven. l. ſz ꝛ si forte. ſ. j. dominus meus dicebat, q' si decime debeant. q' hoc sit ius q' rustic' tenetur soluere sacerdoti qõ nõ petit p confessoriã, sed ius est. qd̃ rustic' teneat relinquere in suo, ꝛ pati sacerdotẽ q' accipiat ius. ꝛ sic sacerdos dz tñ concludere qõ patiatur, ꝛ tunc potest petere decimã confessoria, si nõ in patiẽtia cõsistit decima sz solutione qõ hic sit q' rusticus teneat soluere, tunc nõ cõfessoria petitur sed cõdi. ex lege diuina, qõ seruitus nisi cõsistit in pena. ff. de ser. urb. ꝓdiã. infe. l. a quo. ff. si ser. vẽ. l. is cuius. ff. de ope. no. nũ. si quis iure. imo ꝓius actor, ſz vincit in possessorio, ꝛ dz admitti i quasi possessione seruitutis p patiẽtiã ꝛ cũ cautione, qua patitur reus vti seruitute: ꝛ ñ impediet reus, donec pbauerit ire suo ꝛ sic ad ꝓpria. ꝛ hoc nõ faciat reus, sed si est contumax. Et si nõ tradat quasi seu in reali actione siue in rei vẽsticatiõe: si fuerit reus cõtumax, fiat missio i possessionẽ rei petite, ꝛ iõ diuersitas qõ hoc teneꝫ ad patiẽtiã ꝛ ad cautionẽ, ideo fit missio in oib' bonis, neq; forte est hoc cor rectũ, ꝛ qõ dixi hoc fieri mentionẽ in possess. quasi seruitutis. hoc est ve ꝛ. si possit fieri missio sine enormi dãno, ſz si sine enormi dãno mitti nõ põt in quasi poss. seruitutis. tunc nõ ponitur. vt q' habeo in domo tua seruitutẽ altius nõ tollẽdi, tu altius tollis, ñ mitterẽ i poss. quasi seruitutis iam destrueretur edificiũ, ñ mit
7 tatur in poss. edificati nec seruitus donec reus pbauerit ius sibi altius tollendi. sic loquit lex. ff. de dã. infe. l. illud a q̃. † Jtẽ scias quod agit confessoria in seruitute reali. dicit dñs tic. se dominũ fundi cui debetur seruitus, ꝛ seruitutẽ esse cõstitutã. ꝛ ideo si dicta recta fiat exceptio dz reus negare vtrunq; vel vnũ agnoscere sz q' est dñs talis fundi relinquũ negare scilicet quod seruitus sibi no fuit constituta. dicunt tñ quod est cõsuetudo formandi. qõ ꝛ reus. nego ista prout sunt petita. ꝛ põt hoc negare omnia argo admi. tu. l. pluribus ſ. dicendũ. quomodo de cautelis: ꝛ dit' ap cautelã primã esse nebabuis vnũ, ꝛ de alio nihil dices ex de qꝛ scrip. postea reus dicit q' nõ fit remissum ad singula. nã si nõ dc, set seruitus ordinata nõ vz qõ est actũ. C. de sent. ꝛ inter. omnid l. prolatã. ſz nonne si vnũ negauit aliud concessit: extra de pu. sum. c. nõne Damarioanus. ac dico q' hic sunt plura in petitõe nõ cõnexa sc. q' est dñs. ꝛ q' seruitus debetur successiue pothet lit. contest. arg. ff. ce arbi. l. q' iudex ex pluribus. C. de trãsact. si ex falsis, alia cautela est i probationib'. si q̃ vsus fuit per decẽnium tpe massium: vt ducat currũ oneratũ p fundũ ad ciuitatẽ. ꝛ faciat sic per decennũ: sed postea prohibeatur. aget confessoria ꝛ dt sic dico ỹ talem. q' ipse mihi cõstituit seruitutẽ ex causa emptionis exprimat q̃ cãm velit dicit re'. ego nego qd facta sit. ꝓbet p duos testes, q' p decẽniũ vsus est. ꝛ probato vsu dicendi presumet dicta. ff. de vsu. l. cũ in rem verso pma cautela male est illa prior sic erit nouissim' error peior prior. vñ dom' illa cũ dein rẽ verso logẽ de solutione solui p decẽniũ duos denarios tã quã debitũ: iõ presumit lex cãm debiti qõ fuerit nec debiti q' nemo psumit iactare suũ. ff. de probat. l. cũ de iudicib' nec ẽ tãta psumptio partiũ. quãta fuit traditio. ꝛ si dicas pactã baberi, p traditione: vt ff. ỗ serui. l. q̃ties verũ est in pactionib' ad cedẽtia. Ex q̃ est patiẽs obligat': vt C. de acq. possi. nec ex vera rute libz capere nisi ã vẽdiderim. ista patiẽti nõ br̃ traditione. Jtẽ ar. ꝓtra hoc dz in smia per iudicẽ. ꝛ non caueas de non impediẽdo in futurũ: q' tractatus futuri temporis, ꝛc. l. j. ſ. ſi.

ADDITIO.

a ¶ De formatiõe libelli Adõ q̃liter debeat formari libellꝰ in cõfessoria Bar. in l. hay. ff. si serui. vẽ. ꝛ plenius in l. si pr' in vo. ff. ỗ ope. no. nun. ꝛ per Jmo. ꝛ cano. in c. Jbbate. de verb. sig. libellũ ꝛ materiã in cõfessoria ꝛ negatoria, ꝛ vide p Jngã. repet. l. si quis vi. in ff. differẽtia. in v. ꝛ vi. char ta. ff. de acquir. poss. Adde in materia negatorie Aler. cons. cxxv. in ij. vol. ꝛ ỗ confessoria Pau. de cast. cons. ccvj.

Finis.

Index